BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
8 F
12
C. 29. b.
13-8-F 6
Digitized by Google

LANFRANCI
ZACCHIAE
TRACTATVS
DE
SALARIO
SEV
OPERARIORVM MERCEDE.

Digitized by Google

Digitized by Google

LANFRANCI ZACCHIAE

I. V. D. ET ADVOCATI ROMANI;

DE

SALARIO;

SEV

OPERARIORVM MERCEDE

TRACTATVS

IN TRES PARTES DISTINCTVS.

IN QVO QVAESTIONES OMNES TAM AD Theoricam, Quam ad Praxim pertinentes proponuntur, pertractantur reſoluuntur.

Opus Iuriſperitis omnibus tam in Foris quam in Scholis verſantibus vtile & neceſſarium.

ROMAE, M. DC. LVI.

Apud Franciſcum Felicem Mancinum, *SVPERIORVM PERMISSV.*

Conventus S. Mariae de Scala

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTISSIMAE, AC BEATISSIMÆ VIRGINI MARIAE OMNIPOTENTIS DEI GENETRICI HONOR, ET GLORIA

MECVM ipſe diù commoratus , variasque animi incurſiones perpendens mihi permulta repreſentantes , vna tandém inter cœteras potiſſima, & pæné ſingularis obuiam veniens mentem húc illùc curſitantem fortiter obſiſtendo pęnitùs detinere viſa eſt. Nempé vnica, & prægrandis illa cæleſtium , & innumerabilium immago beneficiorum, quibus ipſe, ac Mortales omnes cumulatiſſimé referti adinueniuntur. Te in quam ô Deipara ſimulque Virgo MARIA memoriç ſollicitudine perpetuò recolẽs, & actuoſa grati animi reuocatione ſingulis momentis repetens, Te quoque erga vniuerſum Orbem, ac præſertim erga me indignum ferè ſemper gratiarum mare profundentem recognoui. Quamobrem in me reurſus , measque pates abſoluere intendens ſtimulo quodam ſatisfaciendi compulſus vires omnes explicare quoad mea facultas potuit, ſum conatus; laboresenim mei ingenioli , curasque intellectus extremas conuertens ſuper tractatu de Mercede Operariorum huiuſmodi operis materiam extendens, ac diff.cultatum exorientes ſpinas conterens, veritatis faciem venuſtate comprobationis condecoratam oſtentans, ac tandem volumen ad finem perductum typis manda-

re procurans tibi ò Beatiſſima Virgo illud humiliter dicare volui quia ingratitudinis impatiens ſtatim exactiſſima lance me totum ſuſpendens & mille nominibus me debitorem introſpiciens, nequiui non aliquid licet paruulum in ſignum retributionis cordicitùs offerre. Non me latet munuſcula ſubditorum Magnatibus nimis arridere ſi concomitante affectionis obſeruantia coniuncta ſimul appareant, Regia enim Maieſtas æqui bonique conſulit non totius orientalis Indiæ argentum & aurum, ſed minimi, ac nullius prætij rerum oblationes é ſinu cordisdepromptas, Vndè nil mirum extet ſi animosè admodum audeo pagellas eiuſcemodi compoſitionis tibi inclitæ Cælorum Reginæ conſecrare. Ipſa enim virtutum omnium excellentia, ac cæleſti magnaminitate prepollens multomagis dignaberis meã oppellam hilari vultu excipere; dum ſatis ſuperque tibi conſtet quo amoris ardore, quo animi deſiderio á me tale donum ante tuos virgineos pedes vna cum ſumma reuerentia deuehatur. Porrò ſinguli Auctores immortalitati ſe ſe commendantes feruenti ſtudio inſudant in fronte libri expolienda, quæcumque ornamentorum genera illuc deferentes, vt primo aſpectu legentium oculos vel longiſſimé rapiant, & raro delectationis incitamento proritare valeant, non immemores Pindari ſententiæ, qui principio operis autumabat perilluſtrem faciem eſſe collocandam. Et merito quidem; auratis enĩ forib⁹ coruſcantib⁹ ædificij tãtòmagis interna dignitas præſagetur á ſpectatoribus. Quid ergo erit mihi? dum ſtatim in limine propoſui te ò Beatiſſima Virgo anteferre in meum patrocinium, meamque vnicam deflẽſionẽ: Hinc certe dignitatis iubar meus liber exhaurire pleniſſimè potuerit, hinc decus omne porſus expilcari, hinc auctoritatis fulcimen acquirere. Ineffabili ergo letitia præ tanto propopoſito meus cõgaudet animus, ac ſolẽne tripudiũ celebrare nititur, Humiliter igitur áte tuã celſitudinem prouolutus Volumen hoc de Mercede Operariorum Tibi quam libentiſsimè offero tamquam peculiare argumentum meæ voluntatis nihil magis exoptantis, quàm tuæ perenni gloriæ pro viribus inſeruire: Reliquum tandem mihi extat te humiliter depræcari, quód hæc vnica merces mihi de Mercede ſcribenti reſeruetur, Quod ſcilicèt inter tuos electos Operarios pro ſolo exceſſu tuæ gratię me quamuis indigniſſimum adſcribere digneris, vt tandèm habere merear copioſam mercedem in Cœlis.

Diuinæ Maieſtatis tuæ:

Indigniſſimus & abiectiſsimus ſeruus

Lanfrancus Zacchias

IN LAVDEM AVCTORIS ſcribentis de Operariorum Mercede ſuaq; ſcripta Sanctiſſimæ Virgini MARIAE Dicantis.

Abbas Rugerius Gaetanus.

EPIGRAMMA.

FAma quid ingentes gemitus ad ſidera tollis?
Quid lacrimas fundis? quid lacerasq; tubã?
Siſte precor lacrimis, letare; reſurgit amica
Virtus, & hic floret non peritura magis;
Cernere Lãfrãci, & ſuperũ memorare labores
Quanti ſint, Mundo dicere, vade tuam eſt.
Siſtite vos famuli dominis ſeruite libenter,
Lanfrancus panem iam meritũ ipſe dabit;
Lex ſua ſic damnat, Mercedẽ tradere cũctis
Ergo indefeſſus quiſque laboret ouans,
Sic quoq; Lãfrãco, MARIE qui ſcripta dicauit
En ſibi Cælum pro præmia Virgo dabit.

AD D.

LANFRANCVM ZACCHIAM ob ſuum Tractatum de Salario.

Bonauentura Arighinus I. C. Lucen.

DAt cunctis Lanfrancus opes, trudatur Egeſtas,
Nec ſit qui crepitet garrulus, indigeo.
Quiſq; legis doctus, nõ doctus ſperne labores
Pro meritis Panem diuidit ipſe ſuum.
Vndiq; Lanfranchũ Zacchiã quærite Gentes
Mercedem reddens Arbiter ille ſedet.

In Laudem Perinſignis Auctoris eruditiſſimo, & exactiſſimo iudicio frugiferum, & aureũ volumen de Mercede Operariorum, piè admodum prælo demandantis

Carolus Muſſus I. V. D.

EPIGRAMMA.

INſudent omnes operentur pectore forti
Stat manibus Merces, præmia certa fluũt
Vt Rhadamantus Iudex de Mercede laboris
Scribens Lanfrancus munere facta beat,
Haùd poterit feſſis technas fallacia ſeruis
Tendere, Lanfrancus franget in ore dolum

Auctoris qualitates, & mores ex inſignibus familiæ deprcomptas indicat

Marius Carolus Mancinus I. V. D Tiburtinus.

AVdis? Lãfranci radijs animata loquũtur
Quæ nuper fuerant ſtẽmata muta, decus
Vt gemini ſurgunt alta ceruice Leones.
Et Palmæ ſeruant vnguibus, ore, comas:
Sic ſublime petit cu'men Lãfrancus honoris
Ignea quò Mentis Vis Animiq; rapit.
Vexillum regale Crucis, quod vẽtilat Agnus
Cæſare os mores innocuoſq; refert.
Orbes tergemini, vaſtum, imperijq; capacem,
Tergeminiſq; docent Orbibus eſſe parem.
Quid mirum ſi Flora cupit redimire Coronis,
Et ſenis texit florida ſerta Roſis?

Aliud eiuſdem ſuper eodem argumento.

Nõ factos Macedo Victurus defleat Orbes,
Tres tibi ſufficiũt. quos tua ſigna ferũt.
Orbes recturus plures, namq; ipſe capacem
Hauxiſti mentem ingenioq; parem.
Fulua triumphales ſi cingit palma Leones,
Agnaq; vexillum ſi gemebunda tenet?
Omnia virtutis ſunt hæc inſignia auitæ,
Quando etiam vernę dant tibi ſerta roſæ.

Ad Librum D. Lanfranci Zacchiæ de Mercede, & Salario

BERNARDINVS MARCHESIVS I. C. FOROLIVIEN.

AVare Lector lege.
Meſſor eris, non Lector,
Immò, & Lector, & Meſſor:
Ceu manipulos legens,
Lectionis MERCEDEM tenes.
Legite Iudices, Patroni legite;
Domini Serui;
Mercedem dare, vel recipere,
Serui, vel Domini,
Iudicis, Patroni
Eſt.
Quid ni ingeniorum Emporia
Accademias dictires,
Si vel ab vno Zacchiæ Lyceo
Vberrima Doctrinæ MERCES
Prodit!
At opes faſtidiens,
Illecebras, titillanteſue ſales
Fortaſſe quæritas?
Et Salarium exibet Sapientiſſimus Doctor,
Pro tanta ergo MERCEDE, & SALARIO
Gratitudinis MERCES eſto
MERCEDEM, & SALARIVM
Cum grano Salis legere.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſsimo Patri Magiſtro Sacri Palat. Apoſtolici.

Marcellus Epiſcopus Sutrinus, & Nepeſinus V. Gerens.

Ex mandato Reuerendiſs. Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri perlegi, ac obſeruaui Tractatum de Salario, ſeu Operariorum Mercede Auctore D. Lanfranco Zacchia, & quia illum inueni Sacroſanctæ Catholicæ Fidei, bonis moribus, & Chriſtianæ Pietati conſentaneum, tamquam Opus eruditiſſimi, ac celebris Aduocati ſummo ſtudio elaboratum ad commune legentium vtilitatem prælo mandari poſſe iudico. Romæ, hac die 6. Septembris 1654.

Ego Pellegrinus Albertus I. V. D. Prothonotarius Apoſtolicus, & Aduocatus.

Imprimatur.

F. Raymundus Capiſuccus S. Apoſt. Pal. Magiſter.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM

QVÆ IN HOC TRACTATV CONTINENTVR.

QVAESTIO I.

Quid ſit Salarium, & vnde dicatur.

QVAESTIO II.

Quotuplex ſit Salarium.

QVAESTIO III.

Quinam poſſint Salaria conſtituere.

QVAESTIO IV.

Quiſnam teneatur ſoluere Salarium.

QVAESTIO V.

Eccleſiaſtici an, & quando teneantur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione mercedis publicorum Officialium.

QVAESTIO VI.

Exempti à ſolutione onerum ob numerum duodecim filiorum, An teneantur ſoluere collectas impoſitas pro Salario Officialium conductorum publicæ vtilitatis cauſa.

QVAESTIO VII.

Camera Apoſtolica ſuccedens in ſpolijs, An teneatur ſoluere ſalaria debita pro ſeruitijs præſtitis Prælato, cui ſuccedit.

QVAESTIO VIII.

Penſionarius An teneatur ad contributionem Salarij, ad cuius ſolutionem tenetur Rector beneficij.

QVAESTIO IX.

Salarium competens quale dicatur.

QVAESTIO X.

Reconductus abſque expreſſione quantitatis ſalarij, an cenſeatur pro eodem ſalario, pro quo fuit prima vice conductus.

QVAESTIO XI.

Salarium quando augendũ, vel mi nuendũ ſit.

QVAESTIO XII.

Augumentum ſalarij, an debeat eodem iure cenſeri, quo ipſum ſalarium.

QVAESTIO XIII.

Officiales duo ſi eligantur ad officium, quod per vnum exerceri ſolebat, an ſalarium diuidendum ſit.

QVAESTIO XIV.

Salarium quo tempore debeatur.

QVAESTIO XV.

Salarium an debeatur à die, quo quis fuit ad aliquod officium electus, vel à die, quo incepit officium exercere.

QVAESTIO XVI.

Monetæ valor quinam ſit attendendus in ſolutione ſalarij.

QVAESTIO XVII.

An, & quibus ſalariatis præſtari debeant alimenta.

QVAESTIO XVIII.

An appellatione alimentorum veniat ſalarium Medicorum, itaut ſi quis tenetur præſtare alimenta, teneatur etiam ſoluere ſalarium Medicorum.

QVAESTIO XIX.

Quinam operarij tempore infirmitatis ſalari-

um

um conſequantur.

QVAESTIO XX.

Abſentes an & quando conſequantur ſalarium pro tempore, quo abſunt.

QVAESTIO XXI.

Quinàm officiales decedentes, officio non completo tranſmittant ad hæredes integrum ſalarium.

QVAESTIO XXII.

Operarius conductus ad certum tempus pro certo ſalario, an, & quando illud conſequatur ſi ſuas operas non præſtet.

QVAESTIO XXIII.

Operarius conductus ad præſtandum operas in certo loco ſi recuſet illas exercere extrà locum conuentum an conſequi debeat ſalarium.

QVAESTIO XXIV.

Officialis falſus, an conſequi debeat ſalarium

QVAESTIO XXV.

Quibuſnam operarijs licitum ſit laborare diebus in honorem Dei feriatis, & mercedem petere.

QVAESTIO XXVI.

Quodnam ſalarium dicatur peculium caſtrēſe, vel quaſi, itaut filijfamilias de illo diſponere valeant.

QVAESTIO XXVII.

An ſalarium det præcedentiam.

QVAESTIO XXVIII.

Stipendiatus an, & quando dicatur ciuis illius loci, in quo ſtipendia recipit.

QVAESTIO XXIX.

An, & quando per receptionem mercedis quis reddatur infamis.

QVAESTIO XXX.

An, & quando per receptionem ſalarij quis dicatur familiaris.

QVAESTIO XXXI.

Salaria an, & quando veniant in ſocietate communicanda.

QVAESTIO XXXII.

Salarium proueniens ex officio quæſito per Patrem filio, an ei imputetur in legitimam

QVAESTIO XXXIII.

Legatum factum operarijs pro ſalario, & remuneratione laborum, an præcedat legitimam in computatione.

QVAESTIO XXXIV.

Acceptans legatum, in quo declaratur per Teſtatorem, ſalarium ipſi debitum compenſandum eſſe cum legato, an ſibi præiudicet itaut ſalarium petere non poſſit.

QVAESTIO XXXV.

Legatum factum operarijs in recognitionem ſeruitutis, an tollatur ex eo, quòd, procedente tempore, ipſe Teſtator ſoluerit ipſis operarijs mercedem, & in inſtrumento ſolutionis fuerit facta quietatio generalis de omni eo, & toto, quod prætendi poſſet occaſione ſeruitutis.

QVAESTIO XXXVI.

Dominus dotans famulam, cui debebat mercedem, an dicatur dotaſſe animo donandi, vel potiùs cōpenſandi cū mercede debita.

QVAESTIO XXXVII.

Tranſactio ſuper ſalario in vltima voluntate relicto, an valeat ſine interuentu Prætoris.

QVAESTIO XXXVIII.

Pater an poſſit obligare filium magiſtro alicuius artis pro debita mercede ipſius Magiſtri.

QVAESTIO XXXIX.

An ſolutio ſalarij dicatur iuſta cauſa alienationis bonorum Eccleſiæ, vel pupilli.

QVAESTIO XXXX.

Conducens operarios ad tempus pro certa mercede, an poſſit durante tempore alteri eorum operas pro mercede locare.

QVAESTIO XXXXI.

Operarius conductus ad negocium intra certum tempus peragendum, an ſalarium integrum conſequatur ſi breuiori tempore ſe à negocio expediat.

QVAESTIO XXXXII.

Collecta pro ſalario publicorum officialium, an ſit imponenda per capita, vel per æs, & libram.

QVÆSTIO XXXXIII.

Officialis, cui debetur ſalarium de publico, an teneatur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione ſalarij ipſi debiti.

QVAESTIO XXXXIV.

Gabella an, & quando ſoluēda ſit de ſalario.

QVAESTIO XXXXV.

Decimæ an debeantur de operariorum mercede.

QVAESTIO XXXXVI.

Cambium ſalarij conſtituti per Principem alicui officiali deſtinato in aliquo loco extrà principatum, an ſoluendum ſit per ipſum Principem, vel per officialem.

QVAESTIO XXXXVII.

Vſuræ an debeantur pro mercede debito tēpore non ſoluta.

QVAE-

QVÆSTIONVM.

QVAESTIO XXXXVIII.
Collatio beneficij facta per Prælatos famulis contemplatione remunerationis ſeruitiorũ an, & quando dicatur ſimoniaca.
QVAESTIO XXXXIX.
Clerici an, & quando poſſint teſtari de ſtipẽdijs pro præſtatione operarum acquiſitis.
QVAESTIO L.
Adminiſtratoribus an, & quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LI.
Aduocatis an, & quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LII.
Ambaſciatoribus an, & quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LIII.
Arbitris quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LIV.
Artificibus mechanicis quando merces debeatur.
QVAESTIO LV.
Aſſeſſoribus an, & quando ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LVI.
Bailis qui dantur in Regno Neapolis pupillis habentibus bona feudalia, an debeatur ſalarium.
QVAESTIO LVII.
Bancherij, an mercedem conſequi debeant pro operibus, quas impendunt in gratiam exigentis cambium pecuniam numerando vel quid ſimile agendo.
QVAESTIO LVIII.
Birroarijs an, & quando ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LIX.
De ſalario Carnificis.
QVAESTIO LX.
Clericis inſeruientibus Eccleſiæ an liceat ſtipendia recipere.
QVAESTIO LXI.
Coadiutoribus quando merces debeatur.
QVAESTIO LXII.
Depoſitarijs quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXIII.
Diuinatoribus quando merces debeatur.
QVAESTIO LXIV.
Exactoribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXV.
Executoribus Teſtamentariis an, & quando ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LXVI.
Familiaribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXVII.
Famulis an, & quando ſit ſoluendum ſalariũ.
QVAESTIO LXVIII.
Gubernatoribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LIX.
Hiſtrionibus an, & quando debeatur ſalariũ.
QVAESTIO LXX.
Inuentori rerum ammiſſarum an, & quando ſit ſoluenda merces.
QVAESTIO LXXI.
Iudicibus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXII.
Lænonibus an debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXIII.
Magiſtris ſcientiarum quando ſalarium debeatur.
QVAESTIO LXXIV.
Medicis quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXV.
Meretricibus an, & quando ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LXXVI.
Militibus quando debeantur ſtipendia.
QVAESTIO LXXVII.
Notarijs an, & quando ſit ſoluendum ſalariũ.
QVAESTIO LXXVIII
Nuncijs, ſeu Curſoribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXIX.
Nutricibus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXX.
Obſtetricibus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXXI.
Prædicatoribus an ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LXXXII.
Procuratoribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXXIII.
Proxenetis quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXXIV.
Relatoribus quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXXV.
Sacerdotibus an pro celebratione Miſſarum ſtipendia debeantur.
QVAESTIO LXXXVI.
Teſtibus an, & quando pro teſtificando veniat ſoluenda merces.
QVAESTIO LXXXVII.
Tutoribus, & Curatoribus an, & quando ſit ſoluendum ſalarium.
QVAESTIO LXXXVIII.
Vecturalibus, ſeu Nautis quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO LXXXIX.
De Venatorum mercede.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XC.
Vicariis an, & quando debeatur ſalarium.
QVAESTIO XCI.
Forum cõpetens in cauſa merce dis quale ſit
QVAESTIO XCII.
An diebus feriatis procedi poſsit in cauſa ſalarii.
QVAESTIO XCIII.
Quænam actiones competant pro conſequendo ſalario.
QVAESTIO XCIV.
Saluianum an competat pro conſecutione ſalarii.
QVAESTIO XCV.
Manutentio an, & quando competat in exactione ſalarii.
QVAESTIO XCVI.
Creditori mercedis an, & quando competat retentio rei debitoris.
QVAESTIO XCVII.
Repetitio ſalarii iam ſoluti an, & quando competat.
QVAESTIO XCVIII.
Operarii ſi in locatione ſuarum operarum decipiantur vltra dimidiam iuſtæ mercedis an poſsint intentare remedium c. cum di, lecti de empt. & vendit. & l. 2. C. de reſcind. vendit.
QVAESTIO XCIX.
An, & qui Creditores ſalarij præferantur in concurſu aliis creditoribus anterioribus in bonis communis debitoris.
QVAESTIO C.
Salarium fuiſſe conuentum quomodo probari poſsit.
QVAESTIO CI.
Exceptio quòd comparens non habeat legitimam perſonam ſtandi in iudicio an, & quando admittatur in cauſis mercedis.
QVAESTIO CII.
Exceptio, quod ſalarium non fuerit conuentum quando repellat agentem pro conſecutione ſalarii.
QVAESTIO CIII.
Exceptio non implementi quando admittatur in cauſa ſalarii.
QVAESTIO CIV.
Exceptio compenſationis an, & quando admittatur contra agentem pro conſecutione ſalarii.
QVAESTIO CV.
Salarium quanto tempore præſcribatur.
QVAESTIO CVI.
Debitor an admittatur ad ceſsionem bonorum quando creditor vti vult operibus debitoris, & mercedem retinere loco ſui crediti.
QVAESTIO CVII.
Appellatio an, & quando admittatur in cauſa ſalarii quoad effectum ſuſpenſiuum.
QVAESTIO CVIII.
Salarium an, & quando poſſit ſequeſtrari, & in executionem capi.
QVAESTIO CIX.
Salaria Aduocati, vel Procuratoris qui propriam cauſam defendit, & obtinuit an taxanda veniant cum aliis litis expenſis.
QVAESTIO CX.
Salarium Aduocati an ſit taxandum cum aliis expenſis reficiendis ei qui victoriam in cauſa retulit, ſi aduocatus gratis patrocinium præſtauit.

FINIS.

TRACTATVS

TRACTATVS DE SALARIO SEV OPERARIORVM MERCEDE.

AVCTORE

LANFRANCO ZACCHIA

IV·D. ET ADVOCATO ROMANO·

PROOEMIVM.

SVMMARIVM.

1 *Merces eſt omnium humanarum operationum finis.*

2 *Labor omnis optat præmium.*

3 *Verbum, Labor, aliquando accipitur pro mercede.*

4 *Virtus, niſi haberet annexam Mercedem, contempta paſſim remaneret.*

5 *Mercedem Magiſtratibus Octauianus Cæſar conſtituit primus.*

6 *Rationi repugnat, vt proprijs expenſis viuat ille, qui alienis defatigatur laboribus.*

7 *Mercede potius nihil eſt ad acuendam Magiſtratuum diligentiam.*

8 *Homines naturali quodam inſtinctu Præmium amant.*

9 *Præmij ſpes eſt ſolatium laboris.*

10 *Laborem omnes effugiunt, ex quo commodum non prouenit.*

11 *Mercedem laborantibus conſtituere intereſt Reipublicæ.*

12 *Præmiorum exempla nutriunt virtutes.*

13 *Merces laborantibus debetur de Iure Diuino.*

14 *Merces debet eſſe æqualis labori.*

15 *Mala multa eueniunt quando publicis Officialibus non conſtituitur merces proportionata laboribus.*

16 *Salarium officialibus conſtituendum eſt tale, vt non ſolùm ſit pro eorum ſubſtentatione ſufficiens, ſed ex eo quotannis aliqua ſumma reponi poſſit.*

17 *Mercedem qui negant æquiparãtur homicidis.*

18 *Salarium ſuccedit loco victus.*

19 *Deus graues minatur pœnas illis, qui operarijs mercedem negant.*

20 *Troiæ deſtructio ob negatã à Laomedonte mercedẽ opificibus Dijs eueniſſe, exiſtimarũt Ethnici.*

21 *Artis omnis progreſſus à generalibus rectè ducitur.*

QVAM latè pateat, & frequens ſit in vniuerſo Orbe terrarum mercedis laborum, ſeù Salarij materia, de qua conſilium eſt in præſentia pro mearum virium imbecillitate diſſerrere ipſa experientia
1 præcipuè docemur; Quidquid † enim intendimus collimat in mercedem tamquam ſcopum; hæc vnica laborantibus nobis meta proponitur, ad hanc noſtri ipſorum in ſanguine nauigamus in prælijs, ad hanc per cædes & funera. nec aliò tendũt lucubrationes, & quid quid intra domeſticos parietes homines in pacis tranquillitate moliuntur. *l. cum duobus §. ſi in coeunda ff. pro ſoc.*

Oraculi locum obtinuit, quod olim emerſe-
2 rat in vulgus prouerbium. Omnis † labor optat præmium. *cap. abundanti 7. quæſt. 1. cap. charitatem 2. quæſt. 2. gloſ. in c. fin. 8. quæſt. 1. Hipp. ſing. 693. Bald. in leg. 2. C. de oper. libert. Speculat. in tit. de depoſit. verſ. ſed po-*
3 *ne, §. 7.* Eamque † in ipſa communi appellatione habet cum mercede labor affinitatem, vt eorum nomina nonnunquam confundantur; & labores meos mihi negare paſſim dicatur quiſquis meorum mihi laborum abnuit mercedem impartiri. *Eliſ. Danz. in tract. de Pugn. Doct. tit. de Salar. cap. 1. num. 2. tom. 1.* Quaſi in neceſſariam conſequentiam tribuenda veniat merces illi, qui fuit labores paſſus. Collaberetur haud dubiè, breuique corrueret elegantiſſima Terrarum Orbis Reſpublica, niſi eius in mercede fundamenta conſiſterent; quandoquidem ex opificiorum varietate ſuæ ipſa fœlicitatis fundamenta deriuat, in laboribus ſingulorum in diuerſa tendentibus acquieſcit. Nauat hic operum culturæ camporum, ille moenibus conſtruendis, ſalutem hic fidei ventorum exponit, nauigationes adoriens; peregrinationes alius terreſtri itinere congreditur difficillimas. Hæc autem, & huiuſmodi plura, quæ nimis prolixum eſſet recẽſere, Statum magnæ huius Reipublicæ fulciunt, & ijs detractis, exploratum eſt, humanam Rempublicam peſſum ituram, atque in illud, appellabo, Chaos reuerſuram iterum: Ecquis autem ad hæc opificia pertractanda mortalis accederet, niſi propoſita illum merces alliceret, & ſui deſiderio præmium inuitaret? nulli omninò boues coloni tellurem proterarent, niſi vberem meſſem æſtas polliceretur Agricolæ: ſterileſcerẽt in frõdes, nulloque ferro amputatæ vites vini ſpem omnem eluderent, niſi vindemiam exundantem ſponderet Autumnus: ſerperet tandem inter mortales omnes conſuetudo Scitharum peragrandi ſyluas, & luſtra, niſi ad ædes moliendas merces pecuniæ fabros ſolicitaret:
4 Virtus † ipſa, quam ſui ipſius pretium celebris Poeta commendat, & quæ latè nitens ſecura fortunæ, nec alieno pretio alitur, nec petit plauſu vulgi clareſcere; Ipſa inquam Virtus, cuius deſiderium humanis altius pectoribus inſeruit Natura, contempta paſſim iaceret, niſi ad ipſius amplexum præmij deſiderium, & cupido mercedis urgeret.

Quis enim virtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas?

cecinit Iuuenalis Sat. 10.

5 Mirum † propterea eſt, quantum in Octauianum Cæſarem ex communi conſenſu mortalium laudis effluxerit ex ea, qua primus decreuit lege, mercedes, & præmia, tum laborũ, tum dignitatis nomine Magiſtratibus, qui antea proprijs expenſis Reipublicæ munera ſuſcipiebant, mandauitque præmiorum ſpe nutriri, & eorundem poſſeſſione coronari labores eorum, quibus publici moderaminis pondus incumbetet. *Menoc. de Arbitrar. iudic. caſ. 514 n. 1. Maſtrill de magiſtrat. lib. 1. cap. 21. tit. de Salar. Magiſtrat. num. 7.* Neque laudibus parcitur Mæcenatis, cuius conſilium in hoc decreto Cæſarem impulit. quippe ſuadebat hic
6 † cum recta ratione omnino pugnare, vt ſuis impenſis viueret, quem alieni labores defatigarent, & qui conferret animum in aliorũ negocia, nullum propriæ facultatis ſuſciperet incrementum, vt tradit *Dio Caſſius Roman. Hiſt. lib. 3. Petr. Gregor. in Syntag. Iur. par. 3. lib. 27. cap. 2. num. 7.*
7 Et † ſanè, ad acuendam Magiſtratuũ diligentiam nihil eſt potius mercede propoſita:
8 naturali † namque quodam inſtinctu homines præmium amant, vt per *Ariſtotel. politicor. 7.*
9 Omneque † opus leue fieri ſolet, cũ eius præmium cogitatur, & ſpes præmij ſolatium fit
10 laboris. Quemadmodum † è contra tunc laborem omnes effugiunt, ac in ſegnitiem omnino degeneratur, penituſque moderaminũ cura lãgueſcit, cũ laborib' premiũ (placet premiũ cũ mercede cõfundere, in idem enim recidit)

non

Digitized by Google

non reſpondet, cum merces debita non exci-
pit laborantes *l. meminimus C. quando & quib.
quart. pars. deb. ex bon. decur. & de mod. diſtr.
tor. lib.* 10. Huius certè rationem habuit in
ſua, cui adſcripſit idea Plato Republica: quip-
pe qui demandauit, bene de Republica meri-
tis viris præmijs, & ſtipendijs occurrendum
amplißimis. Summopere † namque id ad Rei-
11 publicæ conſeruationem confert. *ad tex. in
l. vnic. ibi Rebuff. & Ioan. de Plat. C. de præben.
Salar lib.* 10. *Domin. à Ponte in tract. de poteſt.
proreg. tit. de Abundant. Ciuitat.* §. 6. *num* 16.
12 Cùm † præmiorum exempla virtutes nutriãt,
nec quiſquam eſt, qui non ad morum ſummã
nitatur aſcendere, quando irremuneratum nõ
relinquitur id, quod cõſcientia teſte laudatur,
vt ait *Caſſiod. lib. 2. epiſt.* & cecinit *Martialis.*
Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones
Et Cicero de natur. Deor. 1. nec domum,
nec Rempublicam ſtare poſſe aſſerit; ſi in ea,
nec rectè factis præmia extant vlla, nec ſuppli-
cia peccatis. & Idem pro Rabir. *Nemo noſtrum*
inquit, *in Reipublicæ periculis cum laude, ac vir-
tute verſatur, quin ſpe poſteritatis, fructuque du-
catur.* & Ariſtoteles ſuo cæteroqui Præceptori
ſatis infenſus, in eandem tamen conſenſit cum
ipſo ſentẽtiam, legemque à Platone traditam,
quam idem à Solone deſumpſerat, voto in
ethicis authorauit ſuo. Præterea Democritũ
gemino duntaxat Numini feciſſe locũ in te-
rum Vniuerſi moderamine, Præmio ſcilicet, &
Supplicio *Plin. natural. hiſtor. lib.* 2 *cap.* 7 Non
loquor, apud Romanos tot, tantaque olim prę-
miorum genera proſiluiſſe, coronas videlicet
Obſidionales, Ciuicas, Ouales, Caſtrenſes,
Campales, Murales, collatam in Papirium
prætextam, traditam ſedendi cum purpura fa-
cultatem Catoni: Hæc, inquam, omitto tacitus,
aliaq; eiuſdem rationis innumera, quæ cum
noſtri temporis Reſpublicę imitentur, eorum
recordatione non indigemus.
13 Non † facio tamen, vt taceam, Vnigenitam
Dei ſobolem, quam ad nos erudiendos cali-
gantis ignorantię nocte ſuffuſos Miſeratio tra-
xit in terras, noſtræque exuuijs mortalitatis
veſtiuit, pluries mercedem laborantibus im-
pendẽdam imperauiſſe, dignumque eſſe ope-
rarium mercede ſua affirmaſſe nõ ſemel. *Ecce
venio citò & merces mea mecum eſt reddere vni-
cuique ſecundùm opera ſua*, legitur in Apocal.
c. 22. Quid Paulus eius egregius (qualem ap-
pellauit Gregorius) concionator? *Vnuſquiſque
mercedem accipiet ſecundùm ſuũ laborem*, ſcribit
ipſe ad Cor. Quid Gregorius ſcribens ad Si-
racuſanum Epiſcopum? *Iuſtum eſt*, ait ipſe,
*vt illi conſequantur ſtipendium qui pro tempore
ſuum commodare reperiuntur obſequium.* Tædet
In medium Sanctorum Patrum id apertè te-
ſtantium proferre ſententias; vix enim pau-
cos reperies, qui hoc idem de mercedis im-
pendendæ neceſſitate non affirmarint.
Neque vero mandatis, quæ de Mercede
Operarijs impertienda traduntur, quicumque
vel præmium in benè de ſe meritum, vel be-
neficium confert, quomodocumque ſatisfacit:
14 Verùm † intereſt plurimùm, vt laborem
merces adæquet, *gloſ. in lge. argentarius, ff. de
eden. Felin. in cap. 1. n. 9. de Simon. Io. Matienin
Dialog. Relat. & Aduocat. part. 3. cap. 32. in
fine. Menoch. de arbitrar. Iudic. caſ.* 514. *nu.* 4.
15 Scatent † namque quammaxima in eos Po-
pulos incommoda, quorum Moderatoribus
huiuſmodi mercedes laborem coæquantes
non aſſignantur: quandoquidem ij ex negato
ſibi iure ad iura violanda ſibi viam arbitran-
tur apertam. *l. 1. C. de præben. Salar. lib.* 10.
Capoblanc. de Iure Baron. pragmatic. 4. *num.* 30.
*in fine. Eliſ. Danza in pugna DD. tom. 1. tit. de
Salario cap.* 2. *num.* 6. & vbi per Leges haud-
quaquam conſultum inſpiciunt, Legibus ſe
coerceri non putant, vt aduertit *Tex. ibiq. Scri-
ben. in l. hanc, §. ſexcenti, C. de Aduocat. diuerſ.
iudic.* vbi propterea cautum reperitur, quòd
16 † tale conſtituendum ſit publicis Officialibus
Salarium, vt non ſolùm ſit pro eorum ſubſten-
tatione ſufficiens, ſed ex eo quotannis aliquam
ſummam reponere valeant, qua ſenectuti
conſulant, vt expreſſis verbis legitur in dicto
textu ibi, *Sexcenti autem aurei, quibus pro tempo-
re fiſci patronis fori tuæ celſitudinis ad exemplum
priorũ temporũ ex arca tui iudicij conſulatur, ne
poſt decurſum celerè aduocationis, & labores glo-
rioſos egeſti exeant.* At ſi merces non ſuffi-
cienter prouiſa Principes legum conditores
damnat, & in eos qui laborantibus ſatis mer-
cedis non impendunt, ignominiam, infamiam-
que deriuat: Quid improperij ſatis ad eos
mulctandos arbitramur futurum, qui omnem
omninò mercedem abnuunt, laboreſque
operariorum Salario defraudant? Homicidis
17 † æquiparantur huiuſmodi, nec minus dam-
ni creditur inflixiſſe qui mercedem non ſoluit,
quàm, qui ſanguinem, & vitam abſtulit, vt
habetur Eccleſ. c. 34. ibi: *Qui effundit ſangui-
nem, & qui fraudem facit mercenario, fratres
ſunt.* Quod refertur in *c. immolans* 14. *quæſt.* 5.

& notarunt Caſſan. in Catalog. Gloriæ mund.
par. 3. conſiderat. 1. nu. 8. verſ. condeſcendo, Bo-
nacoſſ. in tract. de Seru. & famul. quæſt. 79. in
princip. Gothofred. in proxi ciuil. lib. 1. tit. 6.
Rot. Ianuen. deciſ. 115 ſub num. 1. Mauſon. de
cauſ. executiu. ampliat. 32. num. 7. Quid enim
eſt aliud homini negare vnde viuat, cùm tene-
ris ſuppeditare, quàm illum è viuis eximere?
c. paſce. 86. diſt. l. necare ff. de liber. agnoſcen.
Surd. in tract. de Aliment. tit. 1. quæſt. 48. nu. 5.
18 Salarium † namque loco victus ſuccedit *l. 2.*
C. locat. Angel. in l. ſi non fortem §. libertus col.
penul. ff. de condict. indebit. Surd. in d. tractat.
tit. 1. quæſt. 67. n. 7. Propterea quemadmo-
dum in cęlum clamare dicitur ſanguis effuſus,
ita cui merces negatur in Cælũ clamat. Hinc
Deuteronomij 24. lege cautum eſt. *Non nega-*
bis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui,
qui tecum eſt, ſed eadem die reddes ei pretium la-
boris ſui ante Solis occaſum, quia pauper eſt, &
ex eo ſubſtentat animam ſuam, ne clamet contra
te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.
& Iacob. cap. 5. *Ecce merces operariorum, qui*
meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à
vobis, clamat; & clamor eorum in aures Domini
19 *Sabaoth introiuit.* Graues † vero ſe pœnas exa-
cturum ab eo, qui mercedem negauit, minatur
Deus Malachiæ cap. 3. ijs verbis. *Ecce acce-*
dam ad vos in iudicio, & ero teſtis velox male-
ficis, & adulteris, & periuris, & qui calumnian-
tur mercedem mercenarij. Neque verò iſta
Chriſtifidelibus cognitio de mercede impen-
denda, vel propter fidei lumen, ſeu propter
traditiones Maiorum, ita peculiaris eſt, quin
etiam Ethnicos ipſos à veritatis lumine cæte-
roqui flectentes, vtpotè diuinæ veritatis lumi-
ne deſtitutos, eadem contigerit, ita vt aduer-
ſa ſuis temporibus euenta in criminis negatæ
mercedis pœnam eueniſſe arbitrati ſint. Quo-
20 circa † dirutam Troiam celebrem illam Vr-
bium Aſiæ Reginam, propter negatam à Lao-
medonte mercedem opificibus Dijs cauſan-
tur, vt videre eſt apud *Homer. Iliad. lib. 21.*

Cætera, quæ poſſem adducere è maiorum
petita monumentis exempla omiſſa facio, cũ
ex ſupradictis ſatis ſuperque cõprobatum re-
maneat, grauiter apud omnes delinquere quẽ-
cumque, qui mercedem laborantibus, præmia
meritis, & ſtipendia non erogat. Sicut quoque
ex iam dictis apparet, Salarij materiam non
minus eſſe amplam, quàm vſu frequentem:
de qua tamen cùm nullus adhuc particula-
rem ediderit tractatũ, ita vt in controuerſijs,
quę quotidie eueniunt, huc & illuc doctrinas
mendicare ſit neceſſe: Id mihi ſuaſit, non fu-
turos irritos, penituſq; inutiles labores meos,
ſi in præſentem de Mercede, Salarioue tra-
ctatum eos conferrem; iiſque ſatis mercedis
reſponſurum credidi, ſi benignè illum Lector
fuerit amplexus, & errata in eo perpetranda,
quæ, attenta mei imbecillitate ingenij, arbi-
tror futura non pauca, condonauerit; neque
me, quòd onus meis viribus adeò impar a-
dortus fuerim, accuſabit.

Ad hoc autem, vt fugiamus confuſionem,
quæ Legentium animis officeret, in tres par-
tes tractatum noſtrum ſecabimus: in quarum
Prima generaliora proponemus, quia omnis
21 † artis progreſſus à generalibus rectè ducitur
l. 1. ibique DD. ff ſi cert. petat. In Secunda ve-
rò agemus de Salario, quod particularibus
perſonis præſtandum venit, & ad hoc, vt vni-
uſcuiuſque ſit facilior adinuentio, alphabetico
ordine procedemus. Tertia tandem, & vltima
nonnullas quæſtiones ad praxim pertinentes
cõtinebit. DIVINO IGITVR, AC BEATAE
VIRGINIS MARIAE humiliter implorato
præſidio, Quæro Primò,

PARS PRIMA.

Quid ſit Salarium, & vnde dicatur.

QVAESTIO PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Salarium nomen accepit à Verbo, ſolum.*
2 *Salarij definitio.*
3 *Salarium eſt vox æquiuoca, & plures habet ſignificationes.*
4 *Salarium aliquando accipitur pro vectigali.*
5 *Salarium ſignificat aliquando ſolatium.*
6 *Salarium nonnunquam ſignificat expenſas.*
7 *Salarium aliquando accipitur pro honore.*
8 *Dos Eccleſiæ ſeu beneficij, Salarium appellatur.*
9 *Salarium aliquando ſignificat eleemoſynas, quæ Eccleſijs à Publico dari conſueuerunt.*
10 *Salarium aliquando ſignificat Mercedem.*
11 *Definitio debet eſſe cuiuslibet tractatus initium.*
12 *Definitio Salarij mercedem ſignificantis.*
13 *Definitio debet continere genus, & differentias.*
14 *Definitio debet continere eſſentiam rei definitæ.*
15 *Definitio non debet continere verba ſuperflua.*
16 *Verba non poſſunt dici ſuperflua in definitione, quando per ea comprehenduntur omnia ſubſtantialia.*
17 *Remuneratio ſignificat præſtationem ex cauſa factam.*
18 *Remuneratio ſignificare valet præſtationem ex quacunque cauſa factam.*
19 *Verbum, Debita, importat neceſſitatem.*
20 *Beneficium receptum non obligat ex neceſſitate benefactori munus reddere.*
21 *Benefacere benefactoribus, Ius naturale dictat.*
22 *Definitio conuerti debet cum ſuo definito.*
23 *Definitio comprehendere debet omnes caſus. Contrarium, num. 28.*
24 *Officialis decedens ante finitū officium tranſmittit totius anni Salarium ad hæredem; Immo etiam Salarium anni ſubſequentis, num. 25.*
26 *Lex mandans ſolui Salarium Officiali non ſeruienti, inducit fictionem, quòd ſeruiat.*
27 *Fictio legis habetur pro veritate.*
29 *Definitio omnis in Iure eſt periculoſa.*

1 SAlarium, † vt docet *Gloſ. in l. Prætor ait,*
§ ſi quis nomine, verbo ſolarium, ff. ne quid
in loc. pub. nomen accepit à verbo, Solum
ex eo, quòd pro mercede lapidum in alieno
fundo, & ſolo exciſorum, fundi Domino ali-
quid veniat ſoluendū, *l. venditor, §. 1. ff. comm.*
Prædior. Caroc. de locat. & conduct. par. 7. con-
2 *cluſ. 50.* & † definitur *in l. etiam, ff. qui potior.*
in pignor. habean. Salarium eſt penſio, quæ
3 datur pro ſolo, ſeu ſuperficie. Sed † cum
æquiuoca vox ſit, pluresque habeat ſignifi-
cationes, *Benuenut. de mercat. par. 1. num. 75.*
4 Aliquando † enim accipitur pro vectigali ex
eo, quòd, vt ſupra diximus, ſolo ſoluitur, &
tunc dicitur etiā ſolarium, *vt in d. l. Prætor. ait*
§ ſi quis nomine, ff. ne quid in loc. publ. Aliquan-
5 do † verò accipitur pro ſolatio, *l. per hanc, C. de*
erogat. milit. Annon. l. 1. in fine, ff. de muner.
gloſ. in l. reſtituenda, verb. ſolatijs, C de Aduocat.
diuerſ. Iudic. Vgolin. de procurator. part. 4. c. 5.
6 *n. 13.* Nonnunquam † pro expenſis, *vt in l. ſi*
7 *cum dotem, ff. ſolut. matrimon.* Item † pro
honore ex parte eius, cui debetur, *l. ſi remune-*
8 *randi ff. mandat.* Significat † etiam dotem Ec-
cleſiarum, vel beneficij, cum dos aſſignetur
beneficio pro ſalario Sacerdotis, *c. nemo de*
conſecrat. diſt. 1. Rot. deciſ. 230. num. 2. part. 1
9 *diuerſ.* Quandoque † etiam accipitur pro
eleemoſynis, quæ à publico Eccleſijs dari cō-
ſueuerunt, *vt in l. priuilegia, ibi,* Salaria etiam
quæ Sacroſanctis Eccleſijs in diuerſis ſpecie-
bus de publico hactenus miniſtrata ſunt, iu-
bemus nunc quoque inconcuſſa, & à nullo
prorſus imminuta præſtari, &c. *C. de Sacro-*
10 *ſanct. Eccl.* Et denique aliquando † accipitur
pro mercede, ſeu remuneratione laboris, *l. Sa-*
larium. ff. mandati, §. cum in ſolo, Inſtit. de rer.
diuiſ. Io. de Plat. in d. l. per hanc n. 3. C. de ero-
gat. milit. ann. lib. 12. Franc. de Petr. ſeſt. lect.
lib. 1. cap. 8. n. 6. Alberic. de Roſat. in ſuo diction.
iur. verb. Salarium, Fenzon. ad Stat. Vrb. lib. 3.
cap. 91. n. 5. Menoch. conſ. 1262. nu. 2. vol. 13
Vgolin. vbi ſupra nu. 14. & in hoc ſignificatu
acceptū, ſic dictum fuiſſe à ſale, eo quia, tam
neceſſa-

neceſſariū ſit homini, quam Sal: omniumque
humanarum operationum condimentum di-
xere *Ambroſ. Calepin. in verb. Salarium. Plin.*
Hiſtor. natural. lib. 31. cap. 7. Anton. Niger de
Laudem. tom. 1. quaeſt. 38. num. 9.

Ex hac igitur ſignificationum pluralitate
oritur, quòd non poſſit dari generalis, & cer-
ta ſalarij definitio: tot enim varias ſibi vendi-
cat definitiones, quot habet ſignificationes.
Igitur cum nos Tractatum de Salario Merce-
dem ſignificante aggrediamur, *Ciceronis prae-*
11 *cepto lib. 1. offic.* edocti, à † quidditate rei, ſcili-
cet à definitione, qua cognita intelliguntur
facilè ea, quæ ſubſequuntur; ignoratis enim
principijs, & ea, quæ ſubſequuntur ignoran-
tur, *Din. in c. nullus de reg. Iur. in 6.* initium
ducentes, talem definitionem Salario in pro-
poſito noſtro optimè applicari poſſe credimus
12 ſi dicatur: Salarium † eſt remuneratio debi-
ta pro operis retributione, *vt per D. Thom. in*
1. 2. quaeſt. 114. art. 1. in corpore & poſt Ariſto-
telem ſequitur *Danza in tract. de pugna Doct.*
tit. de Salar. cap. 1. num. 1. Quæ quidem defi-
nitio idonea videtur, dum omnes qualitates
13 bonæ definitionis habet; Continet † enim
genus, & differentias, *Bart. in l. 1. in princ. de*
teſtam. Dec. in dicta l. omnis definitio num. 1.
14 *ff. de Reg. Iur.* Et † eſſentiam rei definitæ,
Cagnol. in dicta leg. omnis definitio, Alciat. in
Parergon Iuris, lib. 9. cap. 21. definit. 1. Nec
15 † continet verba ſuperflua, prout continere
non debet bona definitio, *Ariſt. 6. Topic. cap. 1.*
& in 7. Metaphyſ. cap. 13. text. 43.

16 Non continet quidem verba ſuperflua, † dū
illa, quibus definitio noſtra reperitur cōcepta,
ſi bene conſiderentur, comprehendunt om-
nia ſubſtantialia, quo caſu ſuperflua dici non
poſſunt, *Bertazol. in tract. de clauſ. gloſ. 3. clau-*
ſol. 4. nu. 3. Crauett. conſ. 70. nu. 19. Et quòd
comprehendat genus, & differentias, nec non
eſſentiam rei definitæ, patet, dum per verbū,
17 Remuneratio, † quo vtimur, ſignificetur pro-
priè præſtatio ex cauſa facta, vt per *Text. in*
l. inter donum, & munus, ibique ſcribentes, ff. de
18 *verbor. ſignificat.* At † quia tale verbum adap-
tari poteſt præſtationi ex quacumque cauſa,
vt aduertit *Alciat. in d. l. inter donum nu. 2.* Ideo
adduntur verba ſignificantia certam cauſam
nempe, pro retributione operis: & inſuper
19 appoſuimus verbum, debita, † quod neceſſita-
tem importat, *l. Pretor, ff. de eden. l. 1. §. qui*
magiſtrati ff. quod quiſque iur. Grat. de diſcton.
dict. 37. num. 1. Seraph. deciſ. 335. in princ.

Ad differentiam eorum munerum, quæ licèt
præſtentur ex cauſa, non tamen præſtantur ex
20 neceſſitate: vt puta ſi † quis aliquod mihi fe-
cerit beneficiū ſua tantū benignitate, & cha-
ritate impulſus, ſi tali benefactori munus red-
dam, dicetur quidem munus ex cauſa benefi-
cij recepti, ſed non debitum ex neceſſitate,
dum cogi non poſſum ad reddendam ei parē
gratiam, *Alex. conſ. 55. num. 3. verſ. nec obſtat*
lib. 1. Rot. deciſ. 138. num. 26. par. 5. in recen.
21 licet † Ius naturæ dictet quod omnibus no-
bis benefacientibus benefaciamus, *l. veluti, &*
l. ex hoc Iure, ff. de Iuſt. & Iur. leg. ſed & ſi,
§ conſuluit Senatus, ff. de petit. hared. Tiraquell. in
l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, C. de reuo-
can. donat. vbi refert plura exempla animalium
irrationabilium, quæ pro beneficijs acceptis
gratum animum in benefactores oſtenderunt.
Sicque iſta definitio continet genus ſub quo
eſt definita, & differentias vt apparet dum
differt ab alijs ſpeciebus cōtentis ſub illo ge-
22 nere; Et † inſuper conuertitur cum ſuo de-
finito, quod pariter requiritur in bona defini-
tione vt per *Bar. in l. 1. §. dolum, ff. de dol. ma-*
lo, Dec. in l. ſi fugitiui n. 2. C. de ſeru. fugitiu. in
dict. l. omnis definitio num. 2. & ibidem Cagnol.
Euerard. in topic. Iur. loc. à definition. Dicendo
namque, Remuneratio debita ex cauſa ſeruitij
nihil aliud erit, niſi ſalarium.

23 Sed † aliquis fortaſſe opponet contra no-
ſtram definitionem, quòd ipſa non compre-
hendat omnes cauſas, prout debet bona defi-
nitio comprehendere, dum dicitur tantum-
modo, quòd ſit remuneratio debita ex cauſa
ſeruitij: Et tamen quandoque debetur ſalariū
etiam abſque aliqua ſeruitij præſtatione, vt
exemplum eſt in *l. diem functo, ff. de offic. Aſſeſ-*
ſor. in l. ſi quis in ſacris, C. de proxim. ſacr. ſcrin.
lib. 11. & in l. poſt duos, §. final. C. de Aduocat.
diuerſ. Iudic. in l. 2. C. de primipilo & in leg. 3.
24 *C. de Agen. in reb. lib. 12.* vbi, quòd † ſalarium
totius tēporis hæres officialis cōſequi debeat
ſi ante finitum officium officialis deceſſerit;
25 Imò † diſponitur, *in l. pragmatica, C. de Do-*
meſtic. & protector. lib. 12. quòd hæres non ſo-
lum debeat conſequi ſalarium totius tempo-
ris, ſed etiam vnius anni ſubſequentis: quam
diſpoſitionem mirabilē eſſe dixit *Bart. in ead.*
leg. pragmatica, vbi Alex. in apoſtilla, & idem
confirmarunt *Bal. Alberic. Angel. & Rap. poſt*
Gloſ. in d. l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſor.

Hoc tamen obiectum facillimè tollitur ſi
26 aduertatur, quòd † præællegatæ Leges man-

dantes

dantes ſolui ſalarium in certis caſibus, & cer-
tis perſonis non ſeruientibus, ſemper inducunt
fictionem quòd ſeruiant. *Bar. in d. l. diem ſun-*
cto in princ. & ibidem Alex. & Iaſ. in 3. 4. & 6.
notab. & Cagnol. n. 77. ff. de offic. Aſſeſſor. Cum
27 autem † fictio legis habenda ſit pro veritate,
cap. dilectus, & cap. ad audientiam de Cleric. non
reſiden. l. 1. §. hoc Senatusc. ff. ad S. C. Velleian.
l. non eſt veriſimile, ff. quod met. cauſ. l. quod ad
certum, ff. locat. Abb. in cap. tanta, num. 4. qui
fil. ſint legitim. Pariſ. conſ. 22. num. 10. lib. 2.
dicendum eſt verè, & realiter ſeruire, vt per
Surd. conſ. 42. nu. 1. lib. 1. Dec. conſ. 70. ſub nu. 2.
verſ. nam certum eſt, vol. 1. Sicque iſti etiam
caſus comprehenduntur in noſtra definitione.
28 Et quando † etiam definitio caſus omnes non
comprehenderet, ſufficeret tamen ad hoc, vt
dici poſſet idonea, quòd adaptaretur ad re-
gulam, & ad communiter accidentia, ſecun-
dùm communem opinionem, de qua teſta-
tur *Cagnol. in d. l. omnis definitio, nu. 37. ff. de*
regul. Iur.

Et pro maiori huius definitionis ſubſiſten-
29 tia ſciendum eſt, † omnem definitionem in
Iure periculoſam eſſe, vt habetur in ſæpe
allegata *l. omnis definitio, ff. de reg. Iur.* Idcoque
definitiones legales non habent omnes qua-
litates requiſitas in definitionibus: nempe,
quòd ſint propriæ, & breuiter comprehenſa
rerum ſubſtantia enarrationes, quæ genere,
ſpecie, proprijs, & differentijs conſtent.
Quia Iuriſcõſulti ſubtilitates huiuſmodi Dia-
lecticis reliquerunt, ipſique ſatis habuerunt
ſi ſubſtantiam rei ex communi regula deſcri-
berent, vt aduertit *Alciat. in tractat. de ver-*
bor. ſignificat. lib. 1. col. 3. verſ. definitio autem.
Et hæc ſatis dicta ſint ad defenſionem præ-
poſitæ definitionis.

Quotuplex ſit Salarium.

QVAESTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Salarium generaliter refertur ad quodcunque negocium commiſſum.*
2 *Salariorum tria ſunt genera.*
3 *Salarij primum genus quale ſit.*
4 *Quale ſecundum.*
5 *Quale tertium.*
6 *Salarij quartum genus.*
7 *Merces quæ ſoluitur Iuriſconſultis, Honorariũ appellatur.*
8 *Sportulæ quid ſint, & cur ſalaria Iudicum ita appellari conſueuerint?*
9 *Salarij varia nomina.*
10 *Stipendium quid ſit, & vnde fuerit dictum.*

IN præcedenti quæſtione vidimus quid ſit
Salarium. Videndum modò erit, Quo-
1 tuplex ſit. Cum † enim ipſius nomen ſit
generaliſſimum. dum refertur ad quodcum-
que negocium commiſſum, *l. 1. & l. ſi litte-*
ras, C. mandat. Fenzon. ad ſtatut. Vrb. li. 3. ca. 93
n. 8. conſequens eſt, vt ſub ſe contineat ge-
nera ſubalterna plures ſub ſe ſpecies conti-
nentia, ad notat. per *DD. in rubr. C. de pro-*
bat. & per Canon. in ead. rubr.
2 Tria † igitur Salariorum genera aſſignat
Bal. in l. ſi fratres §. ſi inter fratres ff. pro ſoc.
Bal. in l. 1. §. Diuus ff. de var. & extraordinar.
3 *cognit.* Et † ſub primo genere comprehen-
duntur Salaria reſpicientia probitatem ſcien-
tiæ, & intellectus, non autem laborem cor-
poris; vt ſunt Salaria Iudicum, Aduocato-
rum, Aſſeſſorum, Medicorum, & ſimi-
4 lium. Ad † ſecundum genus referuntur Sa-
laria, quæ dignitatem reſpicere dicuntur, vt
ſunt Salaria Familiarium, ſeu Domeſticorum
5 Principum. Militant ſub † tertio genere Sa-
laria, quæ non ſolum reſpiciunt ſcientiam,
& probitatem intellectus, ſed etiam labo-
rem corporalem, prout Salaria Capitaneo-
rum, Signiferorum, Caporaliũ, & ſimiliũ.
6 Superioribus † tribus generibus poteſt addi
quartum, ad quod referuntur Salaria, quæ
ſolummodò corporis laborem reſpiciunt, vt
ſunt illa famulorum, & omnium operario-
rum, qui mercenarijs rebus inſeruiunt: quo-
rum Salaria licèt ſpecialia, & propria ha-
7 beant nomina, videlicet, Honorarium, † ſi
agatur de mercede, quæ ſoluitur Iuriſconſultis
ſicuti Aduocatos honorando dixit *Vlpian.*
I. C. in l. 1. ff. de var. & extraordinar. cognit.
& Paul. in l. qui operas in fine ff. locat. & Gor-
dianus Imperator in l. ſi ſub ſpecie, in princip. C.
de poſtulan. & Iuſtinian. Imp. in l. ſancimus, C.
de Iudic. & Imperator Valerian. in l. cum vos,
C. de Legation. lib. x. Et ita fuit talis merces
nuncupata, eo quia Aduocatis non ſolum pro
8 labore, ſed pro honore præſtetur. *Bar. in d.*
l. 1. §. Diuus, ff. de var. & extraordinar. cognit.
Sportula † dicitur Salarium quod Iudicibus
datur, vt in *tit. C. de Sportul.* & ſic fuit dictum
accipiendo continens pro contento, vt notat,
Gloſſ. in §. Triplic. Inſt. act. Faber. ibi d. n. 4.
Plat.

Digitized by Google

Plat. n. 6. Myſinger. n. 8. erant enim ſportulæ quædam vaſa in, in quibus Salaria Iudicum continebantur. *Abb. in c. cum ab omni, n. 9. de vit. & honeſt. cleric. Alciat in l. pecunia verbum n. 15. ff. de verbor. ſignificat.* Vbi enim lis conteſtabatur, Actor, & Reus deponebant in æde ſacra ſportulam, id eſt vas de minutis virgis concinnatum, in qua pecunia erat, quam qui viciſſet lucrabatur: & quia deinde cœptum eſt ex eadem pecunia Iudicibus honoraria perſolui, ſportulæ Iudicum inde nomen traxerunt: *Idem Alciat diſpunct. lib. 3. cap. 17. prope fin. Polet. hiſtor. for. Roman. lib. 5 cap. 11. Cæl. Rhodig. lect antiquar. lib. 12. ca. 21*
9 *in fine*. Conſueuerunt † quoque huiuſmodi Salaria appellari pluribus in locis Propinę, alibi Capita ſolidorum, & alibi Datia, quę ſoluũtur fiſco, vt notat *Ioan. de Plat. in l. in ſacris §. modum n. 5. C. de proxim ſacr. ſcrin. lib. 12.* Soteria vel Iatrea dicitur, quod medicis datur: Didaſcalia, vel Didactra, vel Minerualia: appellatur quod Præceptoribus, & Magiſtris: Ep ichera quod Artificibus: Nutrititium quod Nutricibus: Naulum quod Nautis: Proxeneticum quod proxenetis. *l fin. C de proxenet.* Præconium quod prę̨conis, Athletor quod Athletis: Euãgelia, vel Meniſtra, quod Nuntijs præſtatur: Stipendium quod militibus, *l. ager eſt § Stipendium ff de verbor. ſignificat.* Quod
10 Stipendiũ † antiquitus erat quidam denarius qui ſoluebatur in ſingulos dies, *ex Tacit lib. 1. Annal.* & iſte denarius vnciæ argenti octaua pars erat. *Rot deciſ. 230. n. 3. par. 1 diuerſ.* dictumq; fuit ſtipendium à ſtipe, quia per ſtipes, id eſt modica æra colligebantur, *l. ager §. 1. ff. de verb. ſignific.* Fuit etiam appellatum Tributum, & ſic fuit dictum à contributione tributum, vel ex eo, quod militibus tribuebatur, vt ad litteram dicit *text. in d. l. ager ff de verb.*
11 *ſignific.* & alia † plura nomina Salarij, ſeu mercedis videri poſſunt apud *Alciat. in l inter donum 294. ff. de verbor. ſignificat.* Verùm nullam inter hęc nomina intercedere differentiã voluerunt *Alciat. in d. l. ager. §. ſtipendium n. 4. Ambroſ. Calepin. in verb. Salarium.* Nec nos aliquam facimus: præcipuè cum in hoc tractatu agere intendamus de Salario, non certarum perſonarum in ſpecie, ſed in genere omnium operariorum.

Quinam poſſint Salaria conſtituere.

QVAESTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Salarij onus qui ſentit, debet etiam habere honorem illud conſtituendi.*

2 *Salarium nulli tribui poteſt, niſi illi qui iubente Principe ſpecialiter fuerit conſecutus.*

3 *Poteſtas Ciuitatis non poteſt conſtituere Salarium capienti bannitum, etiamſi hoc reſpiciat publicam vtilitatem. Limita vt numeris ſeqq.*

4 *Poteſtas repetit expenſas factas in capiendo bannito.*

5 *Salarium promiſſum à Poteſtate in banno facto auctoritate Superioris, debetur.*

6 *Merces promiſſa in banno facto à Poteſtate, ex mulctis ab ipſo impoſitis ſoluenda eſt: ſecus ſi ex pecunia publica.*

7 *Merces promiſſa in banno Poteſtatis, ex eo, quod debet ſumptu publico expediri, ſoluenda eſt.*

8 *Vniuerſitates non poſſunt abſque Principis licẽtia Salaria conſtituere. Declara vt n. 10.*

9 *Salarij conſtitutio eſt de reſeruatis ipſi Principi*

11 *Decurio ſi amiſit bona ſua, poteſt ſibi quamdam mercedem conſtituere pro alimentis, maximè ſi amiſſio euenerit cauſa Reipublicæ. Contrarium n. 12.*

13 *Textus clara diſpoſitio quando adeſt, ea venit attendenda; non autem Doctorum contraria opinio, licet eſſet communis.*

14 *Decurio poteſt conſtituere Salaria Aduocatis, Medicis, & ſimilibus, etiam ſine licentia Superioris. Contrarium n. 17.*

15 *Decurionibus aliquando licet donare legitima præcedente cauſa, inſpecta qualitate donatarij, & poſſibilitate Ciuitatis. Declara vt n. 16*

18 *Opinionis ratione ceſſante, & ipſa opinio ceſſare debet.*

19 *Salarium per decem annos abſque licentia Principis præſtitum, poterit in futurum abſque illius licentia præſtari.*

20 *Tutor poteſt ſine auctoritate Iudicis conſtituere Salaria magiſtris pro ſeruitio pupilli.*

21 *Tutor debet curare, quod Pupillus addiſcat aliquam Scientiam, & debet Magiſtris ſoluere debitas mercedes: aliàs contra eum in litem iurari poterit, tamquam non iure admi-*

adminiſtraſſent.

22 *Tutores non ſolum bona minorum tueri debent, ſed etiam ipſos minores in bonis moribus, & artibus educari facere.*

23 *Tutores non poſſunt conſtituere Salaria Aduocatis, & Procuratoribus ſine Iudicis licentia.* Contrarium n. 26.

24 *Tutor non habet maiorem auctoritatem in bonis Pupilli, quam habeat Decurio in bonis Ciuitatis, & æquiparantur inter ſe.*

25 *Minores, & Ciuitates æquiparantur inter ſe.*

27 *Tutor computat in redditione rationum Salaria data Aduocatis, & Procuratoribus pro pupillo. Declara vt n. 28.*

29 *Tutor in dubio præſumitur mouiſſe litem animo calumniandi.*

30 *Tutor ea facere poteſt in negocijs pupilli, quæ feciſſet in ſuis. Declara vt n. 31.*

32 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*

33 *Donatio remuneratoria facta à Tutore de bonis Pupilli, eſt valida. Declara vt n. 45*

34 *Tutor non poteſt donare bona Pupilli. Declara vt numeris ſequentibus*

35 *Tutor donando remuneratoriè dicitur debitum ſoluere.*

36 *Donatio remuneratoria non eſt propriè donatio, ſed compenſatio, & ſatisfactio, quæ accedit naturæ contractus oneroſi.*

37 *Diſpoſitio loquens ſimpliciter de donatione non procedit in donatione remuneratoria.*

38 *Tutor Principis, aut viri Illuſtris poteſt pro dignitate pupilli donare, atque etiam debita remittere. Declara vt n. 46.*

39 *Nobilitati nihil magis conuenit quàm magnificentia.*

40 *Tutor licitè donat bona pupilli pro habenda pace, quam pupillo expedit habere.*

41 *Tutor ante ſuſceptionem tutelæ tenetur ſatis dare ſe omnia vtilia pro pupillo facturum & inutilia prætermiſſurum.*

42 *Tutor poteſt donare alimenta matri, & ſororibus pupilli ſe ob egeſtatem ſubſtentare non valentibus.*

43 *Filius tenetur alere matrem.*

44 *Frater tenetur alere ſororem in egeſtate conſtitutam.*

47 *Prælatus abſque licentia Eccleſiæ poteſt conſtituere Salaria illis, qui honeſta ſeruitia impenderunt.*

48 *Prælatus poteſt donare ob benemerita de bonis Eccleſiæ, vt tutor de bonis pupilli, cum*

Lanfranc. Zachia de Salario.

inter ſe æquiparentur. Declara vt n. 49. & 50.

51 *Iudex poteſt ex iuſta cauſa Salaria conſtituere.*

52 *Iudex poteſt notarijs Salarium conſtituere, dummodò ipſe de illo non participet.*

1 AD † ſolum Dominum Salarium ſol-
uentem, ipſius conſtitutionem ſpe-
ctare priuatiue quoad quoſcumque
alios, etiam habentes liberam adminiſtra-
tionem, ſuadet regula Textus *in. c. Qui ſen-*
tit. de regul. Iur. in 6. & l. ſecundum naturam
ff. de reg. Iur. vbi cautum reperitur, quod
ille, qui ſentit onus, debeat etiam commo-
dum ſentire: ſed Dominus ſentit onus ſol-
uendi Salarium, ergo illius conſtitutio ad
ipſum tantummodò ſpectare debet. ita ar-
guit Rota. *coram Andrea deciſ. 93. num. 4.*
2 Et † hoc comprobatur per *tex. in l. nulli*
Salarium, C. de præben. Salar lib. 10. quæ
præcipit quod nulli tribuatur Salarium, niſi
illi, qui iubente Principe ſpecialiter fuerit
conſequutus, *& ibi Bar. n. 1. Bal. conſ. 264.*
incipien. qui feruore col. 1. lib. 3. Ioan. à Pla-
tea in l. 1. C. de præben. Salar. lib. 10. Angel.
in l. 1 ff. quod quiſque iur, & in l. intereſſe ff.
de acquiren. poſſeſſ. Bar. in l. nauiculariorum
in fin. C. de nauicular. lib. 10. Caroc. de locat.
& conduct p. 1. ſit. de Mercede Iudic. quæſt. 7.
n. 80. Munnoz de ratiocin. adminiſtrat.
cap. 27. ſub n. 1. Menoch. de Arbitrar. Iudic.
lib. 1. queſt. 46. n. 1. Afflict. in cap. 1. n. 21.
verſ. item habet arbitrium ſtatuendi, ex quibus
caus. feud. amittatur. qui ſuæ ſententiæ, &
prædictæ legis rationem adducit, ne ſci-
licet ſequatur læſio Reipublicæ, cum facile
ſit Salaria conſtituere, atque ita quæ iuris
communis ſunt erogare, *l. officium §. 1. ff.*
de rei vendic. Caroc. vbi ſupra n. 80. verſ. &
ratio videtur. Menoch. vbi ſupra d. n. 1. in fin.
Caſſan. in Catalog. Glor. Mundi par. 5. conſi-
3 *derat. 24. n. 44.* Nec † ſub prætextu pu-
blicæ vtilitatis poteſt adminiſtrator liberam
poteſtatem habens Salarium conſtituere,
vt puta ſi aliquis Poteſtas Ciuitatis faceret
bannum, quòd quicumque bannitum ca-
peret, ſcuta centum conſequeretur: tale
bannum non valeret, nec daretur aliqua
merces capienti, *Bar. in d. l. nulli Salarium*
Iaſ. in l. 1. n. 11. ff. de Iuſt. & Iur. & ibidem
Bar. n. 3. & Caſtren. n. 11. Caroc. vbi ſupra
4 *n. 81.* Sed † tantummodò poſſet Poteſtas

repetere ſumptus, ſi quos in captura feciſſet.
*l. mulier ff. de capt. Bar. in d. l. 1. ff. de Iuſt.
& Iur. Alex. in addit. ad Bar. in d. l. vnic. C.*
5 *de præben. Salar. lib.* 10. Niſi † tamen huiuſ-
modi bannũ emanaſſet auctoritate ſuperio-
rũ Ciuitatis, quia tunc valeret mercedis con-
ſtitutio in banno facta, & capienti banni-
tum eſſet perſoluenda, *Ioan. de Plat. in l.
cum nauarchorum, C. de Nauicular. lib.* 11.
6 Sicut † quoque ſoluenda eſſet merces in
banno conſtituta, quando illius quantitas
vel fuiſſet promiſſa ex mulctis ab ipſo Po-
teſtate impoſitis, non autem ex publica
pecunia, *Bar. in l. mulctar. C. de mod.
mulct. & in l. Diuus in fin. C. de bon. damnat.*
7 Vel † ex eo quod debet ſumptu publico ex-
pediri, *l. mulier, vbi Bar. ff. de captiu. & poſt-
limin. reuerſ. Aret. in l. 1. n. 11. ff. de Iuſt. &
Iur.*
8 Quinimo nec ipſæ Vniuerſitates abſque
Principis licentia vllis perſonis pro quibuſ-
cumq; negocijs peragendis Salarium poſ-
ſunt conſtituere, *l. 1. C. de præben. Salar li.* 10.
9 Cum † enim Salaria conſtituere ſit de reſer-
uatis ipſi Principi, vt in *d. l. nulli Salarium
Caſſan. in Catalog. glo. mund. p. 5. conſiderat.* 24
n. 44. non poſſunt Vniuerſitates in ipſa Sa-
larij conſtitutione ſe intromittere. *Anton.
de Roſell. in tract. de legitimat. lib. 2. tit. de le-*
10 *gitimat. Princip. clement. n.* 51. niſi † tamen
eſſemus in conſtitutione Salarij facienda, in
caſibus in Iure expreſſis, vt puta in Salarijs
Aduocatorum, Procuratorum; & ſimi-
lium, de quibus per *DD. in l. ambitioſa ff.
de Decret. ab ordin facien.* cuius Textus diſ-
poſitionem exponemus *infra n.* 14 Vel ver-
ſaremur in illis Ciuitatibus, quæ ſuperio-
rem non recognoſcunt, prout Venetiæ, &
aliæ, quas refert *Nicolaus de Vbald in tractat.
de ſucceſſion. ab inteſtato n.* 83. *& ſeq.*

In nonnullis tamen caſibus licitum eſt ad-
miniſtratoribus, ſeu Præpoſitis Salariũ con-
ſtituere, vt eſt caſus in *l. Decurionibus, vbi Bar
& alij ſcribentes ff. de Decurion* in qua ha-
11 betur † quòd ſi Decurio perdat omnia ſua
bona, poſſit ſibimet quamdam conſtituere
mercedem pro alimentis, & præſertim ſi
bona ſua amiſerit cauſa Reipublicæ: cuius
legis præciſa verba cantant vt infra; Decu-
rionibus facultatibus lapſis alimenta decer-
ni permiſſum eſt: maxime ſi ob munificen-
tiam in Patriã patrimonium exhurſauerint.
12 Et † quamuis huius textus diſpoſitioni
aduerſetur doctrina *Io Franciſci Pauini in
tractat. de offic. & poteſt. capituli ſede vacan.
par. 2. quæſt. 10. n. 27.* vbi firmat non poſſe
aliquem officialem ſibi ipſi Salarium conſti-
tuere ex quacumque cauſa, allegando *Bar.
in d. l. vnica C. de præben. Salar. lib.* 10. Atta-
men ipſius Pauini opinio non eſt attenden-
da: tum quia Bar. per eum allegatus, hoc
13 non firmat. Tum etiam quia dum † habe-
mus claram diſpoſitionem textus, ea venit
attendenda, nec aliqua admittenda diſtin-
ctio ſeu interpetratio extrinſeca, *l. 1. § gene-
raliter. l. 1. ff de & de pretio ff. de pub. in rem.
act. l. 3. ff. de offic. præſid. Crauet. conſ. 4. n. 21.
Rot. d. 261. n. 6. par. 5. rec.* Etiam ſi interpetra-
tio eſſet communiter à Doctoribus recepta
*gloſ. in l. minime ff. de leg. Mat. Matthesilan. d.
elect. opin. §. 1. n. 1. verſ. aut. de hac conſuetud.*
14 Secundus † caſus habetur in *l. Ambitio-
ſa §. ſed ſi Salarium, ff. de Decreto ab ordin.
facien.* per quam legem diſponitur, poſſe
Decuriones conſtituere Salarium Do-
ctoribus, Aduocatis, Medicis, & ſimili-
bus perſonis etiam ſine licentia ſuperiorum:
ſecus tamen alijs. *Nunez de exequend.
mandat. Reg. p. 2. cap. 10. n. 19. Munnoz
de ratiocin. adminiſtrat. cap. 27. n. 41. Menoch.
de Arbitrar. lib. 1. quæſt. 46. n. 4. poſt Bar. in
d. l. vnica C. de præben. Salar. lib. 10. & in d.
l. Ambitioſa n. 2.* vbi ampliat, quod liceat
15 † etiam Decurionibus liberum arbitrium
habentibus aliquando donare, ſeu remu-
nerari benefacientes, dummodo iuſta, &
legitima præcedente cauſa donent: Vt
puta, ſi donarent aliquid nuncijs, ſeu lega-
tis afferentibus fælicem belli euentum, Pa-
cis concluſionem, Primogeniti Principis
natiuitatem, & his ſimilia, *vt poſt Bar. di-
xerunt Felin. in c. accedentes in fin. de præſcript.
Alex. conſ. 101. col. 4. lib. 5. Iaſ. conſ. 101.
col. 2. vol. 2. Io. de Plat. in l. penul. C. de cur.
publ. Caroc. de locat. & conduct. p. 1. tit. de
mercede remunerator. quæſt. 10. n. 58. & eſt
text. in l. 1. C public. lætit. vel conſul. nunt. ibi.*
Quidquid noſtrum vnquam nunciari cepe-
rit proſperum ad bella, ſi deſinunt, ſi oriun-
tur fructus, ſi honor datus ſit Regalium,
vel Conſulum, vel trabearum, compoſi-
tæuè pacis erit offerenda Tranquillitas: ſi
ſacros vultus inhiantibus fortè populis in-
ferimus; hoc ſine modico pretio nunciari,
excipique ſancimus: Inſpecta tamen qua-
litate perſonarum, & Ciuitatis poſſibilitate
iuxtà

Digitized by Google

iuxta *tex. in l. iubemus. §. ſcientes, C. de*
ſacroſanct. Eccleſ. & l. complures §. penul. ff.
de adminiſtrat. tutor. & l. tutor ſecundum
16 *dignitatem ff. eod. tit.* Secùs † vero, ſi do-
narent ſine aliqua cauſa, ſeu ficta: nam
tunc nullo modo donare poſſent, quia adeſ-
ſet magna colluſionis, & fraudis ſuſpicio, vt
notat *Bart. vbi. proximè, & Menoch. d.*
17 *queſt. 46. n. 5.* Contrariam † tamen eſſe
ſententiam. *gloſſa in d. l. vnica:* Scilicet, quod
non ſolum non poſſint donare, ſed, nec
Salaria conſtituere, aduertit *Munnoz loc.*
citat. ea ratione, quia daretur occaſio col-
ludendi, & defraudandi Principem præ-
ſtando Salaria exceſſiua, conſanguineis,
amicis, & ſimilibus. At ratio huiuſmodi
corruit, dum ſupra iam diximus requiri
concursũ iuſtæ cauſæ, & Salarij conſtitutio-
nem non debere excedere ſummam dari ſo-
litam ſimilibus perſonis, conſiderata illa-
rum qualitate, *Rolan. conſ. 18. n. 70. vol. 2.*
Caroc. de locat. d. tit. de merced. remunerat.
queſt. 10. n. 68. quibus concurrentibus,
ceſſat omnis ſuſpicio, quæ oriri poſſet ex
conſtitutione magni Salarij. & ſic corruit
18 ratio allata per *gloſ.* & † conſequenter
etiã illius opinio, vulgata *l. adigere §. quam-*
uis ff. de Iur. patro. & l. quod dictum ff. de
pact. & ibi Bar. & Angel. Tiraquell. in tract.
ceſſant. cauſ. p. 1. litter. l. n. 125. Rot. coram
19 *Buratt. deciſ. 120. n. 32.* ſicut † quoque pror-
ſus dicta colluſionis ſuſpicio ceſſaret, ſi
ſemel à Principe, ſeu Republica Salarium
fuiſſet aſſignatum in certa ſumma, vel, ſi
à tempore immemorabili, ſeu etiam per
ſpatium decem annorum abſque licentia
Principis, ſeu Reipublicæ præſtitum fuiſſet.
Cephal. conſ. 615. n. 37. Munnoz de ratiocin.
d. cap. 27. n. 42.

20 Tertius † eſt caſus in tutoribus, & cura-
toribus, qui ſine auctoritate ſuperioris, quẽ
recognoſcunt, ſcilicet Iudicis, poſſunt ope-
rarijs Salaria conſtituere pro ſeruitio pupilli
vt puta, Magiſtris, & ſimilibus, vt habetur in
l. cum pluries §. cum tutor ff de adminiſtrat. tu
tor. ibi, Merces preceptorũ non quantas mini-
ma poterit, ſed pro quantitate patrimonij, & di-
21 *gnitate natalium conſtituet.* Immo † huiuſ-
modi perſonis, non ſolùm Tutor, & Cu-
rator poſſunt, ſed debent conſtituere Sa-
laria ad hoc, vt Pupilli iuxta illorum qua-
litatem, ingenium, & facultates addiſcant
aliquam ſcientiam, ſeu artem: & ſi hoc
non facerent, dicerentur eſſe in culpa lata,
& contra eos in litem iurari poſſet, tam-
quam non iure adminiſtraſſent. *Plot. in l.*
ſi quando n. 230. verſ. dare operam C. vnde
vi. Borgnin. de tutor. & curat. n. 275. Caroc.
de locat. tit. de adminiſtrat. tut. n. 45. Roman.
conſ. 425. ſub. n. 1. verſ. tertio quia cum tutor.
Galganett. in tractat. de tutor. & curat. lib. 2.
22 *tit. 7. n. 1.* Tutores † enim non ſolùm te-
nentur adhibere diligentiam in gubernan-
dis rebus minorum, verum etiam in eos
educando in bonis moribus, & artibus:
alias, vti ſuſpecti poterũt a tutela remo-
ueri, *Crauetta conſ. 190. lib. 1.*

Verum oritur dubium, An poſſint Tu-
tores, & Curatores pro ſeruitio pupilli con-
ſtituere Salaria Aduocatis, procuratoribus
ſollicitatoribus, & ſimilibus, prout con-
ſtituere poſſe diximus Magiſtris? Et huic
23 quæſtioni † negatiuè reſpondet *Munnoz*
de ratiocin. adminiſtrat. cap. 27. n. 43. Scilicet
quòd nullatenus poſſint, niſi interueniente
legitima Iudicis licentia. & affert rationem,
24 quia † Tutores non habent maiorem pote-
ſtatem in bonis Pupilli, quàm habeant De-
curiones in bonis Ciuitatis, cuius admini-
25 ſtrationem gerunt. Quare, cùm † mino-
res, & Ciuitas æquiparentur, *l. Rempubli-*
cam C de Iur. Reip. par debet eſſe in hoc
vtriuſque poteſtas, ita vt Decurio à Prin-
cipe, Tutor à Iudice licentiam conſtituen-
di Salarium Aduocatis habere debeant.

26 Contrariam † tamen ſententiam verio-
rem eſſe apparet ex ipſamet ratione allata
per *Munnoz* pro comprobatione ſuæ opi-
nionis. Si enim Tutores, & Decuriones
æquiparantur inter ſe, vt ipſe ait, & ha-
bent eandem poteſtatem, hinc ſequitur,
quòd, cum Decuriones poſſint conſtituere
Salaria Aduocatis, & Procuratoribus, vt di-
ximus ſupra n. 14. *per l. ambit.* & refert *idem*
Mun. contraria reiecta opinione in d. cap. 27.
n. 42. verſ. Ego tamen priorẽ ſententiã: Ita quo
que poſſe Tutores Aduocatis, & Procuratori
bus Pupillorũ, quorũ tutelam habent, debi-
tam mercedem iuxta ſeruitij meritum, &
27 perſonæ qualitatem conſtituere, illamq; † in
redditione rationum computare inter ex-
penſas legitimè factas; dummodò tamen
cauſa, propter quam Tutor egit pro pupillo,
fuerit iuſta, & Tutor antequam ad litem
deueniretur, conſiderauerit, an pupillus vi-
28 ctoriam relaturus foret, nec ne. Aliàs † ſi

cauſa fuerit iniuſta, & Tutor non conſide-
rauerit, vel conſiderari fecerit à peritis il-
lius merita, ex quibus dignoſci poterat, an
pupillus obtenturus fuiſſet, nec nè, non ſo-
lũ non computabit Salaria data Aduocatis,
& Procuratoribus, ſed tenebitur reſtituere
pupillo omnes expenſas in cauſa factas.
l. non eſt ignotum, & l. ſi bonam C. de admi-
niſtrat. tutor. Bar. in l. 4. ff. de re. iudic. Iaſ in
l. omnibus §. ſi procurator n. 21. ff. ſi quis iuſd.
non obtemp. Rebuff. ad Conſtitut. Reg. Galliæ
tit. de ſenten. prouiſional. art. 3. gloſ. 2. n. 22.
verſ. & ſi cauſam. Capell. Tholoſ. deciſ. 40. &
ibi Adden. Duen. reg. 285. n. 8. in verb. Exe-
cutio limitat. 8. Ruin. conſ. 1. n. 23. vol. 3
29 Et in dubio † præſumeretur, Tutorem
mouiſſe litem iniuſtè, & animo potius ca-
lumniandi, quàm iuuandi. gloſ. in l. ſi bonam
C. de adminiſtrat. tutor. Didac. practicar. quæſt.
cap. 27. ſub. n. 2. verſ. ſexto condemnatio ex-
penſarum, & eſt text. in cap. 1. de elect. in 6.
Et pro hac opinione, quòd Tutor poſſit
ſine Iudicis auctoritate Salarium conſtitue-
30 re, facit concluſio, quòd † Tutor poteſt in
rebus pupilli illas expenſas facere, quas in
rebus ſuis feciſſet. l. auctoritatibus C. de ad-
miniſtrat. tutor. & l. 1 C. de tutel. & ration.
31 diſtraben. Dummodo † non eſſet vir pro-
digus; ita vt etiam in proprijs negocijs vltra
debitum expenderet, l. cum plures §. mi-
rum ff. de adminiſtrat. tutor. quod tamen
nunquam præſumitur. Maſcard. de probat.
concluſ. 360. n. 7. niſi euidens, & notorium
ſit, & communiter habeatur pro prodigo;
32 Stat enim præſumptio, quòd † nemo velit
iactare ſuum. l. cum de indebito §. 1. ff. de pro-
bat. ſed potiùs acquirere, & ditari, Ma-
ſcard. de probat. concluſ. 439. n. 20. Rot. dec. 195.
n. 8. par. 6 & deciſ. 453. n. 6. par. 7. recentior.
Facit ſecundò, quia illud, quod datur
Aduocatis, præſtatur propter remunera-
tionem laboris in rebus, & negocijs pupilli
ab ipſis impenſi, quo caſu remunerando
33 † rectè Tutor donare poteſt, & quod do-
nauit recipiendum venit in calculo, l. qui
filium ff. vbi pupill. educ. deb Cuman. conſ. 101.
Roman. conſ. 50. n. 3. Munnoz. vbi ſupra
cap. 24. n. 43. in fin. Neque obſtat ſi dicatur
34 Tutorem † non poſſe bona pupilli donare,
l. ab. agnato ff. de. curat. furio. l. procurator.
tuto. ff. de Procurat. l. filiusfamilias ff. de donat.
l. 1. §. mutuam ff. ſi quis in fraud. Natt. cõſ. 545
n. 13. 14. & 16. vbi de cõmuni, & n. 19. & ſeqq.
lib. 3. Caualcan. in tractat. de tut. & curat.
n. 121. ac in tutore, curatore, executore,
aut alio adminiſtratore communem dicit
Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. gloſ. 6.
n. 12. & 13. Mareſcott. variar. reſolut. lib. 2.
cap. 93. n. 7. Rot. deciſ. 115. n. 10. par. 6. in
recen.
Quia reſpondetur, non procedere in do-
natione facta pro ſeruitijs, & remuneratio-
35 nibus. & ratio eſt quia † tutor, donando re-
muneratorie, non dicitur ſimpliciter dona-
re, ſed potiùs debitum ſoluere, l. filius in
princip. ff. de procurat. Bar. in l. ambitioſa ff.
de decret. ab ordine facien. Tiraquell. in l. ſi
vnquam verb. Donatione largitus n. 25. C. de
reuocan. donat. Iaſ. in l. ex hoc iure ff. de Iuſt.
& Iur. Aret. conſ. 24. col. fin. Rolan. conſ. 18
36 n. 61. & 62. Cum † talis donatio potius di-
catur compenſatio, & ſatisfactio, quàm
donatio; accedit enim naturæ contractus
oneroſi, & non lucratiui. Menoch. de
præſumpt. lib. 4. præſumpt 167. n. 32. l. Aqui-
lius ff. de donat. & dicitur neceſſitate qua-
dam facta, iuxtà l. primam. §. 1. ff. de tut. &
rat. diſtraben. & l. complures §. tutor. ff. de
adminiſtrat. tut. Tiraquel. in d. l. ſi vnquàm
verb. donatione largitus n. 11. Alex. in l. Iu-
ris gentium §. quinimo col. 4. verſ. iuxta
prædicta ff. de pact. & conſ. 217. col. 1.
lib. 2. & conſ. 43. col. 6. verſ. nec obſtat, quod
37 ſtatutum lib. 4. Ex quo fit quòd † diſpoſita
in ſimplici donatione ex mera liberalitate
proueniente, non habeant locum in dona-
tione remuneratoria. Ioan. Carſ. in tractat. de
donat. remunerat. n. 24.
38 Fallit † etiam ſecundò ſupradicta con-
cluſio, quòd non poſſit donare bona pu-
pilli in Tutore Principis, aut virorum illu-
ſtrium; quia pro pupilli dignitate, aliquid
donare, atque etiam debita remittere po-
teſt, argumento l. filius familias ff. de donat. &
l. cum plures §. cum tutor ff. de adminiſtrat tut.
in qua lege habetur, quod tutor poſſit mit-
tere munera ſolemnia parentibus, & co-
gnatis pupilli de illius bonis, ſecundùm
qualitatem, poſſibilitatem, & conſuetu-
dinem familiæ. Bal. in l. 2. C. de dot. promiſſ.
Bar in l. contra Iuris §. 1. de pact. Menoch.
39 conſ. 29. n. 3. & 33. lib. 1. Nihil † enim ma-
gis nobilitatem decet, quàm magnificentia
cap. 1. de probat. Quare Tutor Regis poterit
munera, largitiones, & beneficia ſubditis
Mili-

Digitized by Google

Militibus, & alijs benemeritis imparriri, vt
in allegata *l. cum plures, §. cum Tutor.*
Roman. d. conſ. 30. n. 3. Rolan. d. conſ. 18.
n. 60. lib. 2.
40 Tertiò † fallit, quando Tutor donaret
pro habenda pace; Stante namque tali cau-
ſa, licitè poteſt Tutor de benis pupilli do-
nare, vt per *Farinace. de accuſat. quæſt. 1*
n. 17. præſertim ſi pupillus eſſet Rex; & illi
ſuiſque ſubditis expediret pro quiete ſui Re-
gni. Imò ſi Tutor hoc non faceret, puniri
poſſet tamquam ſuſpectus, quia ad eius of-
ficium ſpectat, omnia facere, quæ agno-
ſcit vtilia pro pupillo, & inutilia prætermit-
41 tere; prout † ſe facturum ſatisdare tene-
tur ante ſuſceptionem tutelæ. *§. 1. & ibi*
gloſ. Inſtit. de ſatiſdat. tutor. & dare debet
idoneos fideiuſſores, *l. 1. ff. qui ſatiſd. cog.*
l. non quaſi ff. rem pupill ſalu. fore l. prætoria
ff. de prætor. ſtipul. l. prima C. de tut. qui non
ſatiſde.
42 Quartò, & vltimò fallit † quando Tutor
matri, vel ſorori pupilli ſe non valentibus
ſubſtentare ob inopiam alimenta donaret.
l. 14. §. in ſoluendis ff. de adminiſtrat. tut. l.
qui filium 4. ff. vbi, & apud quem pupill.
educ. deb. Galganet. de tut. & curat. lib. 2.
tit. 7. n. 9. & pupillus debet recipere in com-
putum dicta alimenta. *Surd. de alimen. tit. 1.*
quæſt. 22. n. 1. probat Textus in l. 1. §. ſed &
nonnullos ff. de tut. & ration. diſtraben. Et
43 ratio eſt, quia † filius tenetur matri alimen-
ta præſtare. *l. filia C. de patr. poteſt. Bal. in l.*
furioſa ff. de curat. furioſ. Bal. Nouell. in l. 1.
n. 139. & 143. ff. ſolut. matrim. vbi etiam
Iaſ. n. 25. & in auth. res quæ C. commun. de
legat. Caphal. conſ. 5. n. 64. & alij quos refert,
& ſequitur Surd. de aliment. d. tit. 1. quæſt. 22.
n. 1. Idem quoque procedit in ſorore;
44 cum frater † teneatur ſororem egeſtate la-
borantem alere. ita *gloſ. in l. qui filium ff. vbi*
pupill. educ. deb. & in d. l. 1. §. ſed nonnullos
ff. de tut. & ratio. diſtraben. & in l. ſi quis à
liber. §. item reſpicit verſ. iuſtè ff. de liber agno-
ſcen. & in l. 1. C. de alen. liber. Cyn. in l. 2.
n. 2. C. eod. tit. & ibidem Alberic. n. 1. vbi de
communi. Surd. in d. tractat. d. tit. 1. quæſt. 25.
n. pr.

Sed eſt aduertendum, ſupradictas om-
nes limitationes, generalem vnam recipere
declarationem: Scilicet ſemper intelligen-
45 dum eſſe † illas procedere dummodò dona
non excedant terminum, conſideratis fa-
cultatibus pupilli, & meritis donatarij, &
donatio non ſit ſine legitimæ præcedentia
cauſæ, nec vltra ſolitum. Et ſecunda fal-
lentia, quam attulimus in Tutore Principis,
46 habet † tantummodò locum in ijs, quæ
Princeps erat ſolitus donare; non autem
in ijs, quæ rariſſimò largitus erat. *Innoc. in*
c. grandi de ſupplen. negl. prælat. Barbat. in
cap. 1. in princ. de donat. & in c. quod tranſ-
lationem n. 57. de offic. deleg. vbi dicit, coa-
diutorem vel tutorem pupilli poſſe exerce-
re illam liberalitatem, quam exercere con-
ſueuit pater eiuſdem pupilli, dum tamen
non fuiſſet nimium prodigus. quod eſſe
menti tenendum pro Tutoribus pupillorum
illuſtrium, dicit *Rolan. d. conſ. 18. ſub n. 65. l. 2.*

Quartus caſus eſt † in Prælato, qui po-
47 teſt abſque licentia Eccleſiæ mercedem
conſtituere illis, qui honeſta ſeruitia impen-
derunt, iuxta ſeruitij meritum. *Camill. de*
Medic. conſ. 12. ſub n. 16. Abb. in c. cum in
officijs n. 6. de teſtam. Felin. in c. cum deputa-
ti ſub. n. 11. de Iudic. Iaſ. conſ. 116. col. 1. vol. 1.
& in l. ex hoc iure ff. de Iuſt. & Iur. Tiraquell.
in l. ſi vnquàm verb. donatione largitus n. 27.
C. de reuocan. donat. Redoan. in tract. de ſpo-
lijs q. 7. n. 1. & ſeq. & idem in tract. de reb.
Eccl. non alienan. §. contra autem fol. mihi 284.
Monta. in l. conſilij ff. de reg. iur. & in tract.
de appell. lib. 4. c. 2. cum alijs relat. per
48 *Bonacoſſ. in tract. de famul quæſt. 9.* Imò † po-
teſt etiàm donare aliqua ob benemerita de
bonis Eccleſiæ, vt Tutor de bonis pupilli,
cum inter ſe æquiparentur. *Innoc. in c.*
cum deputati, vbi etiam Abb circa fin. de Iudic.
glos. in c. qualiter, & quando, il. 2. de accuſat.
c. relatum il 2. & c. in officijs de teſtam. c qui-
cumque ſuffragio 12. quæſt. 2. Bart. poſt. gloſ.
in l. iubemus in princ. C. de ſacroſanct. Eccleſ.
& etiam in præiudicium ſucceſſoris. *c. il-*
lud 16. quæſt. 6. Rolan. d. cons. 18. n. 69. Io.
Andr. in addit. ad Specul. tit. de reb. Eccleſ. non
alien. Vbi refert quoſdam promotores cu-
iuſdam Epiſcopi ab illo extorſiſſe gratui-
tum contractum, qui adſcendebat ad tan-
tam ſummam, vt duas redditum Epiſco-
patus partes excederet, donec viueret; eo
quia opera, & meritis illorum fuerat be-
neficium conſequutus: fuitque celebratum
inſtrumentum cum magnis ſolemnitatibus,
& conſenſu Capituli: Mortuo vero Epiſco-
po illius ſucceſſor reuocari curauit dictam
donationem, prout reuocari obtinuit non
obſtan-

obſtante, quod pro parte donatariorũ al-
legaretur, eſſe donationem remuneratoriam
quam Prælatus facere poterat, etiam in
præiudiciũ ſui ſucceſſoris, vt in *d.c. illud 16. quaſt. 6.* & ratio reuocationis fuit, quia
dicta donatio excedebat fines meritorum.
49 Ideoque † ad hoc, vt donatio remunera-
toria à Prælato facta teneat, debet eſſe
iuxta ſeruitij meritum. *c. ad hæc, & c. rela-*
tum il 2. §. licet de teſtam. Iaſ. in d. l. ex hoc
50 *iure n. 6. ff. de Iuſt. & Iur.* Inſuper † nulla
eſſet donatio à Prælato facta, etiam ob be-
nemerita, ſi donaſſet immobilia Eccleſiæ
Caſtren. in l. iubemus C. de ſacroſanct. Eccleſ.
Et dicemus infra *in quaſt. 29.*
51 Quintus, & vltimus caſus eſt † in Iudice
qui poteſt ex iuſta cauſa Salarium conſti-
tuere, *Bar. in l. comperimus C. de nauicul.*
lib. 11. Guidopop. ſingul. 6,8. verſ. Iudex. de
nouo. Caroc. de locat. & conduct. p. 1. tit de
mercede iudiciali quaſt. 7. n. 82. in fin. verſ.
52 *poteſt etiam*, prout † videmus, poſſe con-
ſtituere Salarium notarijs, ſiue ſit Iudex
ordinarius, ſiue delegatus: dummodo ipſe
cum notario de illo Salario non participet.
ſumma Angelic. in verb. Iudex. n. 17. vbi
Adden. littera C.

Quiſnam teneatur ſoluere Salarium.

QVAESTIO IIII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium ſoluendum eſt ab eo, qui aliquid fieri mandat.*

2 *Quod procedit etiamſi mandatum reſpiciat commodum tertij. Declara vt num. ſeqq.*

3 *Adminiſtratores non debent ſoluere de proprio Salaria officialibus, qui de mandato eorum ſuas operas præſtiterunt ad fauorem adminiſtrati, Declara vt nu. ſeqq.*

4 *Damnum quis ſentire non debet ex eo, ex quo lucrum non capit.*

5 *Tutor conſtituens actorem pupillo cum certo Salario abſque neceſſitate, ſoluit Salarium de proprio.*

6 *Decretum Iudicis requiritur in conſtitutione actoris facienda per tutorem pupillo; cum remittatur arbitrio Iudicis, an talis conſtitutio ſit neceſſaria.*

7 *Tutores non poſſunt conſtituere actorem pupilli abſque legitima cauſa. Contrarium n. 8. Dic tamen vt n. 9.*

10 *Perito à Iudice electo ad terminandam aliquam difficultatem ad legalem ſcientiam non pertinentem, ſoluendum venit Salarium à partibus litigantibus pro rata.*

11 *Peritus electus à Iudice ordinario ad diffiniendum articulum Iuris, conſequitur Salarium ab ipſo Iudice. Declara vt n. 13.*

12 *Iudices ordinarij eſſe debent legalis ſcientiæ periti.*

14 *Peritus deputatus à Iudice delegato motu proprio conſequitur Salarium à partibus litigantibus. Declara vt n. 15.*

16 *Peritus deputatus à Iudice delegato ad alicuius partis inſtantiam, conſequitur Salarium ab eo, qui pro deputatione inſtetit.*

17 *Aduocatus deputatus à Iudice ad defendendas rationes alicuius litigantis, conſequitur Salarium ab ipſo litigante, ſi diues ſit: ſi vero eſt pauper, à publico.*

18 *Salarium operarijs ſoluendum non eſt ab eo qui aliquid fieri mandat, ſed ab eo, cuius culpa mandatum ſit.*

19 *Salarium debitum Bariſellis, ſeu alijs Executoribus deputatis ad capiendum malefactorem, ſoluendum eſt ex bonis ipſius malefactoris, & quid in hoc praxis obſerues n. 20. 21. 23. & 24.*

22 *Sententia habet pro ſe præſumptionem iuſtitiæ, & validitatis.*

25 *Cuſtodes Rei, qui remittitur à Iudice ad Principem, ad quem appellauit, conſequuntur Salarium ab ipſo Reo*

26 *Clericus ſi inſtet ſe remitti ad Iudicem ſuum remiſſio facienda eſt eius expenſis.*

27 *Epiſcopus petens ſibi remitti Clericum ſuæ diœceſis, tenetur ad expenſas in remiſſione faciendas. Declara vt n. 28.*

29 *Cuſtodes appoſiti reo ob infirmitatem à vinculis relaxato, ab ipſo reo Salaria conſequuntur.*

30 *Iudex apponi mandans cuſtodes carcerato, prius exigat cautionem à carcerato de præſtando Salarium cuſtodibus.*

31 *Officiales exercentes officium ad Principem ſpectans, ab ipſo Principe Salarium conſequuntur.*

32 *Iudices habere debent Salarium à Principe. Contraria opinio refertur n. 38. Declara, vt n. 39. & ſeqq.*

33 *Principis munus eſt, in ſuis Principatibus iu-*
ſtitiam

Digitized by Google

ſti iam adminiſtrare.

34 *Principes appellari ſolent Iudices.*

35 *Principes tributa recipiunt ob adminiſtrationem iuſtitiæ.*

36 *Tributa dicuntur ſtipendia conſtituta Principibus, vt iuſtitiam faciant.*

37 *Princeps non poteſt imponere noua vectigalia pro adminiſtranda iuſtitia, ſed eam ſeruare debet ex redditibus Principatus.*

39 *Subditi tenentur ad onera perſonalia.*

41 *Princeps, qui vult facere per miniſtros id, quod ex perſona propria tenetur, Salaria ipſis miniſtris ſoluere debet.*

42 *Cancer. variar reſolut lib. 3. cap. 13. n. 55. declaratur.*

43 *Iudex datus à Principe ad inſtantiam partium litigantium ab ipſis litigantibus Salarium conſequi debet.*

44 *Salarium Iudicis ſoluendum eſt à ſubditis, ſi talis adſit conſuetudo.*

45 *Salarium Iudicis ſoluendum eſt ab vniuerſitate quando Principis redditus vix pro eius ſubſtentatione ſufficiunt.*

46 *Et poſſet tali caſu cogi Communitas ad imponendam collectam.*

47 *Officialibus retentis ad expurgandam Ciuitatem latronibus, & maleficis, ſoluendum eſt Salarium à Principe.*

48 *Redditus Principum ſunt quaſi ſtipendia eis conſtituta pro adminiſtratione iuſtitiæ, ita vt ſi eam non adminiſtrent, teneantur ad reſtitutionem.*

49 *Stipendia militibus Princeps de proprijs redditibus ſubminiſtrare tenetur.*

50 *Epiſcopi tenẽtur ſoluere de ſuo Salaria debita Prædicatoribus, Confeſſoribus, & ſimilibus. Declaratur n. 52. & 54.*

51 *Prædicandi munus ſpectat ad Epiſcopum.*

53 *Prædicator pro quadrageſima, quando dubitatur, cuius expenſis ſit conducendus, debet interim Epiſcopus conducere illum proprijs expenſis.*

55 *Legati, Ambaſciatores, ſeu Agentes ad Principem à Populo miſſi, conſequuntur Salaria à publico.*

56 *Salarium quod deputatur magiſtris liberalium artium, & medicis, ſoluendum eſt a publico.*

57 *Salarium quod Doctoribus, ſeu Aduocatis Ciuitatum debetur, ſoluendum eſt a publico.*

58 *Sequeſtro publico debetur Salarium, illudque a publico ſoluendum venit.*

59 *Officiales omnes Publico, & Magiſtratui ſeruientes, Salarium a publico conſequuntur.*

60 *Cuſtodibus meſſium, & vinearum ſoluendum eſt Salarium a Dominis vinearum & meſſium.*

61 *Cuſtodia bonorum ſpectat ad Dominum.*

62 *In Salarij ſolutione habenda eſt ratio illorum, quorum principaliter intereſt, licet ſecundario reſultet in publicum commodum.*

63 *Cuſtodes deputati ob ſuſpicionem peſtis recipere debent Salarium a ſubditis, & non a Principe.*

VT magis dilucide appareat huius quæſtionis reſolutio, facienda venit diſtinctio officialium, qui priuatis ſeruiunt & illorum, qui publico officio ſunt præpoſiti. Quotieſcumque enim ſumus in officialibus ſeu operarijs inſeruientibus per-
1 ſonis priuatis, regula eſt, quod † Salarium ſoluendum ſit ab eo, qui aliquid fieri mandat. *l. ſalarium ff. mandati l. diu ff. de var. et extraord. cognit. Larrea deciſ. Granaten. 85. n. 10*
2 Etiamſi † miniſterium perſonæ, quæ mandatum recipit, alium iuuaret. *Signorol cõſ. 45. in princip.* Dummodo tamen non verſemur in mandato facto à tutore, curatore, aut
3 alio ſimili adminiſtratore, † ad quos certum eſt non ſpectare onus ſolutionis Salarij, ſed ad illos, ad quorum fauorem, & vtilitatem fuit ab adminiſtratoribus factum mandatum operarijs. *Guttier. de tutel lib. 3. cap 2 n. 10. cum ſeqq Domaud. in tractat de tut. & curat. cap de mercede §. 1. n. 46. Munnoz de ratiocin. adminiſtrat. cap. 27. ſub n. 35. verſ. ſi tamen quæſtio* vbi de Salario præſtando procuratori, ſollicitatori, vel alio ſimili, qui negocia pupilli tractauit de mandato tutoris vel curatoris. & *n. 37.* vbi de Salario præſtando præceptoribus, qui de mandato tutorum pupillos artes liberales docuerunt *Caroc. in tractat de locat. & conduct. tit. de. adminiſtrat tutor. quæſt. 3. n. 48. Caualcan. de tutore ſub. n. 275. Roman. conſ. 215 & eſt text. in l. cum pluries §. cum tutor ff. de adminiſtrat tut.* Aliàs enim tutori officium ſu-
4 um eſſet damnoſum, & † eius ex quo lucrum non caperet, damnum ſentiret, contra regulam *tex in l. 1. § ſi pupillis, verſ. item ff. de*
5 *tutel. & ration diſtraben.* Intelligendo † tamen ſemper, dummodo neceſſe fuiſſet, il-

lum

lum actorem conſtituere pro ſeruitio pupilli: nam aliàs ſoluendum veniret ab ipſo tutore, nec in calculo redditionis rationum reciperetur. *Munnoz de ratiocin. vbi ſupra*
6 *ſub. num.* 35. Quando † autem dicatur neceſſaria huiuſmodi Actorum cõſtitutio, erit remittendum Iudicis arbitrio, cuius decretum creationem præcedere debet. *l. decreto ff. de adminiſtrat. tutor. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ.* 4. *n.* 1. *par.* 1. *Munnoz vbi ſupra n.* 35. *circa medium, verſ. & proculdubio.*
7 Non † enim permiſſum eſt Tutoribus creare actores ex eorum mera voluntate, ſed tantum ob imminentes cauſas, puta infirmitatis, abſentiæ, nobilitatis, & alijs huiuſmodi. *§. finali inſtit. de curat. Bar. in l. Actor. verſ. tertio quæro ff. rem rat. hab.*
8 Et † licet idem *Bar. in d. l. decreto ff. de adminiſtrat. tutor. quem ſequuntur Caroc. in d. tractat. tit. de adminiſtrat. tutor quæſt.* 3. *n.* 40. *Caualcan. d. tract. de tutor. n.* 211. *Damaud. de tutor. & curat. cap. de Mercede d. §.* 1. *n.* 44. *&* 49. *Gutier. de tutel. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 20. voluerit, quod poſſit tutor actorem conſtituere ex ſua mera voluntate: Tamen
9 † magis prudenter ſibi conſulet tutor, ſi aliquam quantumcumque generalem exprimat cauſam, vt quia negocia pupilli ſint diffuſa, vel ob impedimentum rei familiaris, abſentiam futuram, & ſimilia. *l. Thais §.* 1. *ff. de fideicommiſſar. libert. l. ſi longius ff. de Iudic. Vantius de nullitat. ex defect. inbabilit. ſeu mandat. comparen. ſub n.* 147 *verſ. cõſultius tamen. Ioſeph Ludouic. d. deciſ.* 4 *ſub n.* 1. *Munnoz de ratiocin. loc. citato ſub d. num.* 35. *poſt princip. verſ. conſultius tamen.*
10 Neque † minus locum ſibi vendicaret regula ſupra firmata, nempe, quod Salarium ſoluendum veniat ab eo, qui aliquid fieri mandat, etiamſi reſpiceret commodum tertij; quando verſaremur in mandato facto à Iudice alicui perito, qui non ab ipſo Iudice, ſed à partibus litigantibus Salarium conſequeretur, quotieſcumque iſte peritus qui mandatum reciperet, eſſet neceſſarius ad definiendam aliquam difficultatem, quæ non concerneret ſcientiam legalem: vt puta ſi deputetur calculator ad ſolidanda computa, ſcriptor ad dignoſcendam identitatem vel diuerſitatem manus, Medicus, vel Chirurgus ad cognoſcendam infirmitatem, & ſimiles: quibus ſoluendum venit Salarium à partibus collitigantibus pro rata. *Larrea deciſ. Granaten.* 85. *n.* 10. *lib.* 2. *Garz. de expenſ. cap.* 21. *n.* 8. *Signorol. de Homod. conſ.* 47. *Tuſc. practicar. concluſ. littera S. concluſ.* 12. *per totam.*
11 Si † vero peritus eligeretur ad definiendum articulum ad legalem ſcientiam ſpectans; erit videndum, an Iudex, qui peritum deputat, ſit ordinarius, vel delegatus: & ſi erit ordinarius, debebit de proprio tali perito Salarium ſoluere. *c. quia cognouimus* 10. *quæſt.* 3. *Sylueſter in ſumma in verb. Iudex* 1. *ſub nu.* 15 *verſ. Aſſeſſor vero Ordinarij.*
12 Et ratio eſt, quia † talis Iudex debet eſſe legalis ſcientiæ peritus, vt notant *DD. omnes in c. cum ab omni, de vita & honeſt. Clericor. ſumm. Angelic. in verb. Iudex n.* 16.
13 Dummodo † tamen talis Iudex non elegerit peritum ad inſtantiam alicuius ex partibus litigantibus: tunc namque Salarium ſoluendum erit ab eo, qui inſtetit cauſam expediri cum periti conſilio, *Speculat in tit. de Aſſeſſor. §. Salarium, verſ. quod ſi alter litigatorum Bald. in l. Prætor ait §.* 1. *ff. de eden. & in l.* 4. *§. in Iudicio ff. fin regundor. Bar. & Alex. in l. ſi poſtulaſti in fin. ff. de adult.* At
14 † ſi Iudex ſit delegatus, non tenebitur ſoluere de proprio Salarium peritis ab ipſo motu proprio deputatis, *c. ſtatutum §. Aſſeſſorem de reſcript. in* 6. *Angelic. vbi ſupra ſub n.* 16. *verſ. Delegatus. Syluester in ſumma verb. Iudex.* 1. *ſub n.* 15. *verſ. nec obſtat:*
15 Dummodo † fraudolenter non deputauerit: vt puta, quia dixerit ſe indigere perito, cum re vera non indigeret; ſed id fecerit ad effectum, vt partes vel, earum alteram grauaſſet, vel vt amicis ſeruiret, vel vt ſe ipſum exoneraret, quod facere non debet, *d. c. ſtatutum §. Aſſeſſorem, & ibi gloſ. in verb. fraudolenter de reſcript. in* 6. *Angelic. vbi ſupra ſub d. n.* 15. Nam ſi fraudolenter deputauerit, ad ipſum Iudicem ſpectabit ſoluere Salarium, non autem ad partes litigantes, vt expreſſe habetur in *d. §. Aſſeſſorem, ibi, Alioquin de ſuo proprio prouidere teneatur idem.*
16 At † ſi non motu proprio, ſed ad alicuius partis inſtantiam peritum deputauerit, onus ſoluendi Salarium ad illam partem ſpectabit, quæ pro deputatione inſtetit. *Bar. in l. ſi poſtulauerit ff ad leg. Iul. de adulter. Iaſ. in l. Prætor ait §.* 1. *n.* 10 *ff de eden. Sur. de alimẽt tit.* 1 *quæſt.* 63. *n.* 4. *Speculat. in tit. de Aſſeſſor §. Salarium verſ. Quid ergo ſi alter litigato-*
rum

rum Boer deciſ.303.ſub n.5.Grauat. ad Veſtr. lib. 6. ſub n.14. Crot. in tractat. de Teſtibus n.414. Gratian. diſceptat.forenſ.cap.55.n.43 & cap.57.n.2 & latius Xãmar de offic.Iud.p.1. quæſ.19.n.59 & latius de hoc dicemus infra in 2.parte cum agemus de Salario Aſſeſſoris.
17 Item † fallerct regula prædicta quando verſaremur in mandato facto à Iudice Aduocatis ad hoc, vt alicuius litigantis rationes tuerentur, quod iudicibus facere licitum eſt, vt in *l.1.ff.de poſtulan.* Nam, non ad ipſum Iudicem ſpectabit Salarium ſoluere, ſed ad illam partem, pro qua Aduocatus ſuas operas impendit, vt per *gloſ. in d.l.1. verb. non habebunt ff. de poſtulan.* Et in caſu, quo illa pars, pro qua Iudex Aduocatum deputauit eſſet pauper; ita vt non poſſet de proprio ſalarium ſoluere, talis Aduocatus conſequeretur ſalarium à publico, vt per *gloſ. in d. verbo non habebunt verſ. Sed quid ſi eſt pauper clientulus.*
18 Pariter † prędicta regula locum ſibi non vendicaret quãdo fieret mandatũ culpa alicuius, quia tunc Salarij onus ſpectat ad eum, cuius culpa fuit factum mandatum, vt poſt *Garz. de expenſ. & Menoch. de arbitrar quos allegat firmat Larrea deciſ. Granaten.85.n.10 verſ. niſi alicuius.* Et hæc limitatio exem-
19 plificari poteſt † in mercede debita Bariſellis, ſeu alijs executoribus à Iudice deputatis ad capiendum malefactorem. Talis namque merces, ſicut alię expenſę neceſſarię, ſoluendæ veniunt non ab ipſo Iudice, ſed ex bonis ipſius malefactoris, qui expenſis cauſam dedit, vt notat *Bar. in l. Cornel. ff. ad Syllan. & Angel. l. Cornelia. §. liberum ff. de iniur. Petr Nunez de Auẽdã in tractat. de exequẽ mãdat.*
20 *reg. p.2. cap.10 n.14.* Licèt † praxis obſeruet, quod non ſtatim accuſatus cogatur ad tales expenſas, cum multoties accuſentur ij, qui omnino culpa carent; ideoque, donec accuſatus nõ appareat malefactor, cogitur ad expenſas capturæ ille, ad cuius inſtantiam fuit captus, & deinde à reo condemnato illas recuperat, vt poſt *Ioan. de Plat. in l. finali C. de erogat. Milit Anno. li.12 Petr. Nunnez vbi ſupra ſub d. n.14. verſ. &*
21 *licet Iure communi,* Quod † tamen intellige verum, quando quis capitur antequam fuerit declaratus reus criminis, quo fuit accuſatus: ſecus verò ſi ante capturam præceſſerit ſententia, etiam in contumaciam lata declarans accuſatum reum eſſe criminis,
Tali namque caſu. cùm ceſſet dubium an vère accuſatus delictum commiſſerit, vel
22 non, Cùm † ſaltem præſumptio ſtet pro iuſtitia, & validitate ſententiæ *l. Ingenuum ff. de ſtat. homin. Cagnol. in l. res iudicata n.1 ff. de regul. iur. Rota coram Cardinali Seraphino deciſ.1073. n.6. & coram Buratt. dec.334. n.9.* ſtatim cogendus eſſet reus ad ſolutionem expenſarum, vt optime diſtinguit *Auendan. in d. tractat. de exequen. mandat. reg. par.2. cap.10. ſub n.14. verſ. Quam opi-*
23 *nionem.* At † ſi reus non haberet in bonis vnde ſolueret, tunc expenſas huiuſmodi ſubminiſtrare deberet ille, ad cuius inſtantiam fieret captura, quia eius negocium agitur vt, *in l. mulier in opus ſalinarum ff. de captiu & poſtlimin. reuerſ. & notat. Bal. in c.1.*
24 *verſ. hic finitur lex in vſibus feudorum,* Et † ſi neuter ipſorum habeãt in bonis tunc eſſent ſubminiſtrandæ ex publico ærario ipſius loci in quo fuit commiſſum delictum. *Couarr. practicar. quæſt. cap.11. ſub. n.11. Munnoz. de Eſcobar. in tractat. de ratiocin. adminiſtrat cap.26. n.13.*
25 Aliud † exemplum ſub allata limitatione militans eſſet, ſi Iudex remitteret aliquem reum ad aliũ Iudicem ſuperiorem, ad quem reus appellauerat: nam, cùm talis remiſſio ſit facienda ſub tuta cuſtodia, ita requirens officium Iudicis remittentis, qui alias puniretur pœna, de qua *in §. ſi quis Auth. vt nulli Iudic. Parid. de Put in tractat. de Syndicat. in verb. remiſſio Boer. deciſ.303. in fin.* Merces cuſtodibus debita non ab ipſo Iudice cuſtodiri mandante, ſed a reo, cuius culpa mandatum fit, venit ſoluenda; vt notat *Bal. in l. generaliter §. bis de præſentibus C. de reb. cred. & iur. iur. Adden. ad Cappell. Tholoſ. quæſt.100. & quæſt. 274. Menoch. de arbitrar. Iudic. caſ.228. n.7. & 8.* Vbi
26 quòd † idem ſit in Clerico petente ſe remitti coram Iudice ſuo, quia talis remiſſio ipſius petentis expenſis facienda veniret, vt late comprobat, *Boer. in d. deciſ.303. n.1. 11.12. & per totam ſalicet. in l. eos C. de appell.*
27 Si † verò remiſſio non eſſet facienda ad inſtantiam ipſius Clerici, ſed ad inſtantiam Epiſcopi ſuam Iuriſdictionem tueri volentis ad ipſum Epiſcopum ſpectare onus ſoluendi Salarium, voluit *Menoch. de Arbitrar. d. caſ.228. n.23. poſt Boer. in d. dec.303. n.12.*
28 Praxis † tamen obſeruat quod ſiue inſtet pro remiſſione reus; ſiue, Epiſcopus vtro-

que caſu expenſæ pro remiſſione ſoluantur
ab ipſo reo, ſi ipſe habeat vnde ſoluere poſ-
ſit; ſi verò non ſit ſoluendo, remiſſio fit ex-
penſis Epiſcopi, vt teſtatur *Ricc. in prax. rer.*
quotidianar. for. Eccleſiaſtic. reſolut. 76. lib. 2.
Boer. dicta deciſ. 303. n. 12. dummodo Iudex
laycus non eſſet moroſus in facienda remiſ-
ſione; quia ſi requiſitus renueret, teneretur
poſtea proprijs expẽſis remiſſionẽ facere, vt
poſt *Aufr. in addad Cap. Tholoſ. dec. 274. Spe-*
rell. deciſ. for. Eccleſ. tom 1. deciſ. 18. *num.* 12.
29 Tandem † ad limitationem prædictam
referendus eſſet caſus, in quo per Iudicem
adijciuntur cuſtodes alicui malefactori in-
carcerato, qui ratione infirmitatis eſſet à
vinculis relaxandus: de ipſius namque
malefactoris ſubſtantia eſſent cuſtodibus
ſoluenda Salaria. *Iaſ. in leg. ſi ſuper n. 6. C.*
de tranſaction. Boer. deciſ. 85. *n.* 11. *Mun-*
noz. de ratiocin. d. cap. 26. n. 12. & 13. Vbi
30 † admonet Iudices, quòd in appoſitione ſi-
milium Cuſtodum cogant delinquentes ad
præſtandam cautionem pro ſolutione Sala-
rij, ne de ſuo teneantur ſoluere. *Ioan. de*
Plat in d. l. fin. C. de erogat. milit ann. lib. 12
Put. de Syndicat. in verb. carcer. cap. 4. n. 3.
Petr. Nunnez d. tract. de exequen. mandat.
Reg. part. p. cap. 20. n. 15. & par. 2. cap. 10.
n. 14. Menoch d. caſ. 228. n. 6. & 9.
Quando autem verſamur in officialibus,
qui publico officio ſunt præpoſiti, iſti quan-
doque habere debent Salarium à Principe,
aliquando à publico, & nonnunquam à
priuatis perſonis, habita ratione qualitatis
31 officij. Nam † ſi officium ſit tale, vt eius
exercitium ſpectet ad Principem, ab ipſo
Principe officialibus ſuas vices exercentibus
ſoluendum erit. *Rolan à Valle conſ. 1. n. 55.*
vol. 2. Maſtrill. de Magiſtrat c. 21. n. 17 l. 1.
32 Exemplum eſſe poteſt in Iudicibus, † qui
Salarium à Principe habere debent, vt
in §. oportet, & ibi Gloſ. in verb. miniſtratis
& in §. feſtinabis, & § illud Auth. de man-
dat. Princip. collat. 3. & in §. maxime Auth. de
Quæſtore collat. 6. Peregrin. conſ. 13. n. 5.
verſ. ſecundo quod & ſi. Io. Baptiſta Rugin.
practicar quæſt. cap. 46. n. 71. Vaſquius. con-
trouerſ. Illuſtr. perſon lib 1. cap. 1 n. 2. & ſi
Rolan. conſ. 1. n. 54. & ſeq. vol. 2. Bimius
33 *conſ. 103. n. 10. vol. 2.* Ad Principes † enim
ſpectat in ſuis Principatibus Iuſtitiam admi-
niſtrare. *c. Regum. 23. quæſt. 5. ibi, Regum*
officium eſt proprium, facere iudicium, & iu-
ſtitiam. Afflict. deciſ. 265. n. 80. Peregrin. de
Iure fiſci lib. 1. tit. 1. ſub n. 10. Fulgoſ conſ. 20.
34 *in fine.* Vnde † merito iudices appellari ſo-
lent. *Sot. de Iuſt. & Iure lib. 5. quæſt. 4.*
art. 4. verſ. ad quæſtionem. Luc. de Penna in l.
contra publicam n. 67. C. de re milit. lib. 12. &
in l. 1. n. 17. C. ne ruſtic. ad vll obſeq. lib. 11.
cum alijs relatis per Garz. Maſtrill. in tract.
de Magiſtrat. lib. 3. cap. 1. n 2. Et hoc ex
munere, & natura Principatus, vel ex in-
ueſtituris Principum Supremorum, in qui-
bus vt plurimum imponitur feudatarijs
onus Ius dicendi, & debitam iuſtitiam mi-
niſtrandi, & quidem ſuis expenſis *l. ſuo vi-*
35 *ctu, ff. de oper. libert.* Cùm † non aliam ob
cauſam ipſi recipiant vtilitates iuriſdictio-
nales, & tributa. *l. 1. C. de Anno, & tribut.*
lib. 10. Molin. de Iuſt. & Iure tract. 2 diſ-
put. 25. ſub littera D. verſ. cum autem.
36 Quæ † quidem tributa ſunt ſtipendia ad
hoc Principibus conſtituta, vt iuſtitiam fa-
ciant. *D. Thom. 2. 2. quæſt. 63. art. 7. in*
concluſ. Afflict. deciſ. 265. n. 81. Luc. de Pen-
na in l. neminem, C. de ſuſcept. & arca lib. 10.
Maſtrill. de Magiſtrat lib. 3. ca. 1. n. 52. Segur
in director. Iudic. par. 1 cap. 14. n. 3. Mun-
noz de ratiocin. adminiſtrat. cap. 25. n. 13.
37 *& 14.* Vbi quod † non poſſit Princeps im-
ponere noua vectigalia pro adminiſtranda
iuſtitia, ſed eam debet ſeruare ex redditi-
bus Principatus. *Foler. in ſua praxi criminal.*
verb. notatus capiat n. 22.
38 Et † licet *Anguiſſol. conſ. 19. lib. 1.* contra-
rium ſenſerit, dum conſuluit, onus ſoluen-
di Salarium Iudicibus ſpectare ad ſubditos,
ad quorum commodum ius dicitur, & Iu-
ſtitia adminiſtratur; conſiderans, quòd
39 † hoc ſit onus perſonale, ad quod ſubditi
tenentur, *Bar in l. libertus §. ſola ff. ad mu-*
nicip. Rolan. conſ. 1. n. 10. vol. 2. Peregrin d.
conſ. 13. ſub n. 5. verſ. ſecundo, quod & ſi
40 *in fin lib. 1.* Anguiſſolæ † tamen opinio eſt
communi ſententiæ contraria, nec habet
ſubſiſtentem rationem. Parum namque re-
fert, quòd collecta, quę imponitur pro
officialibus publicis, dicatur onus perſonale
& propterea ad illud ſubditi teneantur: nam
hoc procedit, quando collecta imponitur
pro Salario illorum officialium, quibus
non ſpectat ad Principem ſubminiſtrare Sa-
larium. ſecus vero quando ſumus in offi-
cialibus, qui ab ipſo Principe Salarium
conſequi debent, quia eius vices exercent.

quotieſ-

Digitized by Google

41 quotieſcumque enim † Princeps ea, quæ
facere tenetur ex propria perſona,vult face-
re per miniſtros, illis de ſuo debet Salaria
ſoluere. Greg.Valent. de Iuſt. & Iur. lib.3.
diſput.5. quæſt.7. §.5. verſ. de hac re, cum
alijs quos refert, & ſequitur Maſtrill. in d.
tractat. de Magiſtrat lib.1. cap.21.num.22.
42 Et † ſic reſpondetur etiam Cancerio var.
reſol. par. 3.cap. 13.n. 55. vbi dicit onus
Salarij publicorum officialium ſpectare ad
ſubditos, poſt Petr.in tractat. de poteſt.Prin-
cip. cap.6 n.43. Nam intelligitur de illis,
qui Principum vices non gerunt.
Et hæc abſque difficultate procedunt,tri-
bus exceptis caſibus. Quorum primus eſt
43 † quando partes peterent, aliquem parti-
cularem ipſis in Iudicem dari, tunc namque
ab ipſis partibus, & non à Principe ſoluen-
dum erit Salarium Iudici. ſumm. Angelic.in
verb. iudex 1.quæſt.8.9.& 10.Petr.Nunnez
vbi ſupra d.cap.2. n.8. & ſeqq. Garz. de ex-
44 penſ. cap 21. n. 5. Secundus † caſus eſt, ſi
adeſſet conſuetudo, quòd ſubditi, ad quo-
rum commodum iuſtitia adminiſtratur, Sa-
larium Iudicibus ſoluant; nam tunc talis
conſuetudo eſt ſeruanda, vt poſt Specul.
in tit de Salar. Iudic. n 13. Anguiſſ. conſ 19.
n.9.Iacob de Gell.in tract.de Adoa n.5.Bimius
d. conſ.103.n.54. Petr. Nunez in d. tractat.
de exequend. mandat. reg.cap.10.n.3.& ſeqq.
Burg. de Paz conſ.48. per tot. Flor. Diez va-
riar. quæſt. lib 1. quæſt 8. n.7. & 10. in fine
ſequitur Maſtrill. d cap.?1. n.25. Decian.
conſ.41. ſub n.80. lib 2 Peregrin. d conſ 13
45 ſub n.5. Tertius † caſus eſt, quando reddi-
tus Principis eſſent adeo tenues, vt vix ſuf-
ficerent pro illius victu; tunc enim Princeps
non teneretur præſtare Salarium Iudicibus
ſed ſoluendum eſſet ab vniuerſitate. Luc. de
Penna in l. Annonas col.2. in fin. C.de erogat.
militar. Annon. lib.12 Iacob de Gell. in d. tra-
ctat. de Adoa. n.4. Menoch. conſ 1047. n.5.
46 lib.11. Maſtrill. vbi ſupra n.26. Et † poſſet
Communitas cogi ad imponendam colle-
ctam. Cyn.& Bal. in l neminem C. de ſacro-
ſanct. Eccleſ. Franciſc. Lucan.de Priuileg fiſci
par. 3. principali ſub n 4. verſ. Item Vniuer-
ſitas. Luc.de Penna in l finali quæſt 12. C. de
quib. muner. Munnoz de ratiocin.adminiſtrat
cap.25. n.23. & ſeq.
47 Ad † Principem quoque ſpectat Salarium
ſoluere ijs officialibus, qui retineri ſolent
ad expurganda loca maleficis, & latroni-
bus: quod facere nulli dubium eſt, quia
ipſius Principis munus ſit, cum ad hunc ef-
fectum habeat tributa, & redditus Princi-
patus, ideoque debet proprijs pecunijs id
agere abſque aliquo ſubditorum onere, ſeu
grauamine,vt per Bart in §. nullo n. 2. Auth.
de Iudicib. Petr. Nunez in d. tractat. de exe-
quen mandat. c.17 Rolan.a Valle conſ.1.n.56
lib. 2. poſt Luc.de Penna in l 1. C. ne ruſtic.
48 ad vllum obſeq. deuoc lib.11. Et ſi hoc Prin-
cipes non faciunt, ita vt per eorum defe-
ctum latrones increſcant, tenentur ad re-
ſtitutionem reddituum, quia illos habent
quaſi ſtipendia ad hoc inſtituta, vt iuſtitiam
conſeruent in terra. D. Thom. 2. 2. dicta
quæſt.67. art.7.
49 Item † ſtipendia militum Princeps tene-
tur ſubminiſtrare de proprijs pecunijs, quia
ad ipſum ſpectat aduerſus inimicos claſſem
parare, & ſua ope, induſtria, diligentia,
& expenſis facere debet, vt tuta, & ſecu-
ra Ciuitas quieſcat, vt in l. 1 C. de Claſſib.
lib. 11. Iaſ.in l.diuortio §.vltimo ff ſolut. ma-
trimon.Catellia.Cotta in memoriali verb. for-
talitium, & verb Iudex. Munnoz de ratio-
cin. cap. 25. ſub. num. 5. verſ. contraria
tamen.
Nec prædicta locum habent tantummo-
do in Principibus ſecularibus; verum
50 etiam in Eccleſiaſticis, vt † in Epiſcopis,
& alijs Prælatis, qui tenentur de ſuo Salaria
debita publicis officialibus, vt puta Prædi-
catoribus, Confeſſoribus & ſimilibus ſub-
miniſtrare, vt expreſſe diſponitur in c inter
cætera, vbi Abb.Bal. & alij de offic. Iudic. or-
dinar. Segur. in director. Iudic. par. 1. cap. 14.
n. 3. Maſtrill. vbi ſupra n 21. Petr. Nunez
in d. tract par.2 c.10.n 27. Et ratio eſt ea-
dem,quam aſſignauimus ſupra in Principi-
51 bus laycis; Nempe, quòd † ad ipſos Epi-
ſcopos ſpectet munus prædicandi. Abb. in d.
c.inter cætera n.1. Felin.in c excommunicamus
n.3.de hæretic. Sbroz. de offic. Vicar.lib.2.c.21
n.1. Campanil. in diuerſorio Iur. canonic rubr.
12.cap. 13. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcopi
par.3. allegat.76. n.1. Menoch. de Arbitrar.
Iudic. caſ.424. n.1. & habetur in S. Concil.
Tridentino ſeſſ. 5. cap.2. de reformat. dum
per alios hoc munus propter aliquam cau-
ſam volunt explere, tenentur de ſuo Salaria
ſubminiſtrare. Barboſ. vbi ſupra n.10. Et
52 † hæc eſt communis ſententia, quotieſcum-
que non adſit conſuetudo, quòd à Populo,

vel ex publico Ciuitatis ærario, Conciona-
tori merces ſoluatur; nam tunc talis con-
ſuetudo eſſet omnino ſeruanda *Armendar. in*
addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 4 tit. 30
de Prædicator. S. Scriptur. n. 24. lib. 3. Gallet.
in Margarita caſuum conſcientiæ in verb.
Prædicatores 1. Barboſ. in d. tractat. de offic.
& poteſtat. Epiſc. p. 3 alleg. 76. n. 12. & facit
Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. n. 5. de reformat.
vbi mandat deputandos eſſe Concionato-
res expenſis eorum, qui eas præſtare te-
53 nentur, vel ſolent. At † ſi onſuetudo eſ-
ſet dubia, & ignoraretur, uorum ſumptu
conducendus veniret concionator pro qua-
drageſima; tali caſu, donec definiretur
huiuſmodi quæſtio, deberet Epiſcopus con-
cionatorem de proprio conducere, *Armen-*
dar. vbi ſupra n. 4. Barboſ. loc. citat. n. 15.
vbi quod ita aliàs deciſum fuerit. *Zerol. in*
praxi Epiſcopali par. 1. verb. prædicatio §. 7.
Quando vero nulla adſit conſuetudo, Epiſ-
copus ſoluet de proprio, ſi habeat redditus
54 ſufficientes: Si † vero Eccleſiæ redditus
non ſufficiant, quòd teneatur Populus Præ-
dicatori mercedem ſoluere, voluit *Abb. in*
d. c. inter cætera n. 3. Barboſ. loc. cit d. n. 16.
vbi quòd ſit rationi conſonum prædicatores
tali caſu ab ijs, quibus ſpiritualia ſeminant
temporalia metere. Verum non crederem,
habendam eſſe rationem aliquam redditu-
um, quos habet Epiſcopus, quia, dum, vt
ſupra diximus, munus prædicationis tene-
tur explere per ſeipſum, non poterit ab eo
ſe eximere, deputando alium, qui ſuo
muneri ſatisfaciat, certa conſtituta merce-
de, & grauare populum onere ſolutionis
ſub prætextu, quod redditus non niſi pro
ſubſtentatione ipſius Epiſcopi ſint ſufficien-
tes. quia ideo ipſi redditus perſoluuntur,
vt ſuo muneri ſatisfaciat: nec rationi con-
gruit, quod percipiat redditus, & nolit onera
ſubire, ſed illa adimpleat per interpoſitam
perſonam expenſis aliorum. Veritas tamen
eſt, quòd ſi Epiſcopus non poſſet ob ali-
quam iuſtam cauſam, puta infirmitatis, vel
ſimilis, munus prædicationis explere, & eius
redditus, dempto eo, quod eſſet pro ſubſten-
tatione neceſſarium, non ſupereſſent pro
ſoluenda mercede concionatoris, crederem
quòd teneretur populus ad illam ſoluen-
dam, & in tali caſu procedere doctrinam
Abb. & Barboſ. loc. citat.

Alij vero publici Officiales Salarium à
55 Publico recipiunt: Exemplum eſt † in Sa-
lario ſoluendo Legatis ſeu Ambaſciatoribus
ſeu Agentibus ad Principem à populo miſ-
ſis, argumento *tex. in l. legatus §. ſi quis, ff.*
de legation. Petr. Nunez de exequen. mandat.
par. 2. cap. 10 n. 7. verſ. Quintum exemplum.
56 Salarium † quoque, quod magiſtris libe-
ralium artium vel medicis deputatur, ex pu-
blica pecunia ſoluendum eſſe, diſponit *tex.*
in l. ambitioſa ff. de decret. ab ordin. facien.
57 Item † Salarium, quod datur Doctoribus,
ſeu Aduocatis Ciuitatis, deputandum ve-
nit ex pecunia publica, vt poſt *Bart. in l. 1.*
C. de præben. Salar. lib. 10. Petr. Nunez in d.
tractat. de exequen. mandat. loc. ſupra citat.
58 Publicus † etiã ſequeſter, cui Salarium de-
beri firmant *Rebuff. in l. 109. ff. de verbor. ſi-*
gnificat. Gutier. de Tutel. par. 3. cap. 7. n. 9.
cum ſeqq. Flores de Men. variar. lib. 1. quæſt. 7.
quæſt. 21 S. 3. n. 20. Caldas Pereyr qu. forenſ.
lib 1. n. 5. percipere illud debet à Publico, vt
poſt *Angel. in l. intereſſe ff. de acquir. poſſeſſ.*
firmat Nunez loc citat. Correctores pari-
ter ex bonis communibus Ciuitatis Sala-
riũ conſequi debere, dixit idem *Nunez vib*
proxime n. 9.
59 Et tandem omnes † alij Officiales, qui
Publico ſeruiunt, ſeu Magiſtratibus Publi-
cum repræſentantibus, ab ipſo Publico Sa-
larium percipiunt. *Petr. de poteſt. Princip. c. 6.*
n. 43. Capic. deciſ. 27. n. 43. & ſeq.

Alij denique ſunt publici Officiales, qui à
priuatis ſuam mercedem conſequi debent
ex eo, quòd Officialium opera reſultet prin-
cipaliter in ipſorum priuatorum vtilitatem,
60 vt exemplificari poteſt in † Cuſtodibus
meſſium, aut vinearum, quibus non à Pu-
blico, ſed à Dominis vinearum, & meſ-
ſium ſoluendum eſt Salarium. *Iaſ. in l. di-*
uortio §. impendia ff. ſolut. matrim. Petr. Nu-
nez vbi ſupra n. 23. Rot. coram Card. Seraph.
61 *deciſ. 514. n. 3.* Ad † quos pertinet cuſto-
dia ſuorum bonorum. *l. Diuus ff. de vſu. & ha*
bit. l. quæſitum. § ſaltuarium ff. de fund inſtruct
l. ſi a Domino §. fructus ff. de petit hæred. Bal.
in l. 1. C. locat. Bar. in l. fin. ff. de impenſ. in
reb. dot. fact. Angel. & Alex. in l. diuortio §.
impendia ff ſolut. matrim. Nec vlla habetur
ratio de commodo, quod ſecundario pro-
uenit Publico ex tali cuſtodia, cum ſic con-
ſeruetur in ciuitate abundantia frumenti,
& vini, vt in *l. 1. §. cura carnis ff. de offic.*
62 *Præſid.* Nam, † in ſoluendis Salarijs, ha-

benda

benda eſt ratio illorum, quorum principaliter intereſt, licèt ſecundario reſultet in publicum commodum, vt in ſimili notat *Bal. in l. rogaſti in princ. ff. ſi cert. petat. & eſt gloſ. in l. ait Pretor* §. 1 *in verb. meum ff. de eden. & eſt tex. in l. nihil* §. *fin. ff. de inoffic. teſtam. & gloſ. in cap. 2. verb. detrimentum de pact. in 6 Surd conſ.* 289. *n.* 9. vbi quod

63 † Cuſtodibus deputatis ob ſuſpicionem peſtis, merces debeatur à ſubditis, non à Domino loci. & idem firmant *Rip. in tract. de remed. ad conſeruan. vbert. n.* 209. *Iacob. Leon. conſ.* 117. *n.* 217. *poſt conſ. Brun.*

Eccleſiaſtici an, & quando teneantur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione mercedis publicorum Officialium.

QVAESTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtici non tenentur ad onera impoſita à Laycis.*

2 *Immunitatem à ſolutione onerum laycalium habent Eccleſiaſtici à Iure Diuino.*

3 *Layci cogentes clericos ad contributionem onerum per ipſos impoſitorum, ſunt excõmunicati, nec abſoluuntur, niſi præuia reſtitutione eius quod extorſerunt.*

4 *Eccleſiaſtici tenentur ad ſoluendam collectam à Laycis impoſitam pro Salario publicorum officialium. Contrarium n.* 5. *Declara vt n.* 8.

6 *Collecta impoſita pro Salario officialium publicorum non dicuntur impoſita pro onere reali perpetuo, & inuariabili.*

7 *Eccleſiaſtici non niſi ad onera realia perpetua, & inuariabilia tenentur. Declara vt n.* 8.

9 *Eccleſiaſtici tenentur ad onera impoſita pro communi vtilitate, tam Eccleſiaſticorum, quam Laycorum. Declara vt n.* 11, & 21. *& ſeqq.*

10 *Clericus vtens beneficio Laycorum tenetur ſubire onus illi beneficio annexum.*

12 *Clerici habentes prædia tenentur contribuere ad ſolutionem Salarij, quod datur ſaltuarijs. Declara vt n.* 21. *& ſeqq.*

13 *Clerici tenentur ad ſolutionem collectarum impoſitarum pro mercede medicorum, & ſimilium. Declara vt n.* 21. *& ſeqq.*

14 *Eccleſiaſtici tenentur conferre oneribus impoſitis pro mercede excubiarum ob publicam vtilitatem indictarum.*

15 *Eccleſiaſtici tenentur ad onera laycalia impoſita pro cauſa, quæ reſpicit pietatem. Declara vt n.* 21. *& ſeqq.*

16 *Studij cauſa dicitur pia.*

17 *Studij cauſa fruitur priuilegijs Eccleſiarum, illiſque æquiparatur.*

18 *Eccleſiaſtici tenentur ad onera impoſita pro Salario debito Doctoribus legentibus in publicis ſcholis. Declara vt n.* 21 *& ſeqq.*

19 *Eccleſiaſtici tenentur contribuere ad ſolutionem Salarij debiti Prædicatoribus. Declara vt n.* 21. *ſeqq.*

20 *Eccleſiaſtici tenentur ad contributionem onerum Laycorum impoſitorum pro cauſa pia, vel ipſis vtili æque principaliter. Declara vt nn. ſeqq.*

22 *Eccleſiaſtici quando tenentur contribuere ad onera laycalia, neceſſe eſt quòd Papa conſulatur.*

23 *Eccleſiaſtici quando tenentur contribuere ad onera Laycorum, ſunt compellendi à Superiore Eccleſiaſtico, non autem à Laycis, nec valet conſuetudo in contrarium.*

24 *Conſuetudo reprobata per Canones dicitur corruptela.*

1 ECcleſiaſticas † perſonas non teneri ad gabellas, collectas, impoſitiones, vel quęlibet alia onera à Laycis impoſita, eſt concluſio, quæ contradi-
2 ctionem non habet, cum † immunitatem huiuſmodi habeant Eccleſiaſtici ex Iure diuino, vt probatur *Geneſ. cap.* 24. *l. Eſdræ c.* 7. *Matthæi cap.* 17. Et eſt magis communis, & verior ſententia amplexa nõ ſolum à Theologis, ſed etiam Canoniſtis, & Iuriſtis, vt ex Theologis *Sylueſter. in verb. Immunitas par.* 1. *quæſt.* 4. *ſumm. Angelic. in eodem ver. n.* 33. *Azor Inſtit. moral. par.* 1 *lib.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 1. Bonacc. *in* 8. *præcept. Decalog. diſp.* 10 *quæſt.* 2. *punct.* 1. §. 1. *n.* 3. *Paul. Comit. reſponſ. moral. lib.* 1. *cap.* 97. *Suarez in defenſ. fidei lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 9. *Layman. in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 8. *n.* 1. *cum alijs plurib. relat. per Dian. reſolut. moral par.* 1. *tractat.* 2. *reſol.* 1.

Et ex Canoniſtis *Gloſ. in c. ſi Imperator verb. & diſcuti, diſtinct.* 93. *Innoc. in cap.* 2. *de maiorit. & obed. Abb. in cap. Eccleſia ſancta Mariæ*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Mariæ, de conſtitut. & ibidem Felin. n. 8. Car.
dinalis in c. perpend mus de ſenten. excommu-
nicat Lup. de libert. Eccleſ. quæſt. 2. per tot.
Leo in Theſaur ſori Eccleſ. par. 1. cap. 14. n. 1.
Et ex Ciuiliſtis Natt. conſ. 203. per tot.
vol. 1. & conſ. 280. n. 5. vol. 2. Burſat. conſ. 42.
in princ. vol. 2. Euerard. conſ. 42. Ceuall.
commun. opin. contr. commun. quæſt. 550.
Surd. conſ. 301. n. 52. Rolan. à Valle conſ. 23.
n. 18. vol. 2. Borell. conſ. 74. n. 1. & 2. cent. 1.
Et hæc opinio canonizata fuit à S. Rota in
Alben Gabellæ, ſeu onerum 28. Iunij 1630
coram bo. me. Merlino, quæ eſt deciſ. 339.
3 n. 7. par. 6. in recen. Ita vt ſi † layci cogant
clericos ad contributionem onerum per
ipſos impoſitorum, excommunicationis vin-
culo adſtringantur, ad tex. in cap. clericis de
Immunit. Eccleſ. Bellet. diſquiſit. cleric. par. 1.
tit de exempt. cleric. & eorum bonor. §. 1. n. 4.
verſ. quo circa, & n. 5. Ciarlin controuerſ. fo-
renſ lib. 1. cap. 103. n. 4. Carol. de Graſſ. de
effect. cleric. effect. 3. n. 5. & 6. Duard. in
Bull. Cœn. Domini can. 18. quæſt. 6. n. 1. Diana
reſolut. moral lib. 1. tractat. 2. reſolut. 4. & 39
Rot. d. deciſ. 339. n. 3. part. 6. recen. Et non
niſi præuia reſtitutione eius, quod fuit exa-
ctum absoluantur. c. quamquam in fine de cen-
ſib. in 6. clement. præſenti eod. tit. Rolan. d. conſ.
71. n. 13. lib. 4. Octau. Glorit. reſponſ. 5. n. 5.
Veruntamen dantur nonnulli caſus, in
quibus clerici, aliæque perſonę Eccleſiaſti-
cę contribuere tenentur ad collectas à lay-
cis impoſitas, quos caſus enumerat Carol.
de Graſſ. in d. tractat. de effect. cleric. eff. 3.
n. 154. & ſeqq. apud quem poteris videre.
nam cum ad materiam de qua agitur non
pertineant, hic referre nolumus. Vnus ta-
men ad rem noſtram faciens non erit om-
4 mittendus, nempe quando † collecta im-
ponitur pro Salario publicorum officialium,
quo caſu, teneri Eccleſiaſticos ad contri-
butionem voluerunt idem Carol. de Graſſ. d.
eff. 3. n. 271. Decian. conſ. 14 per tot. lib. 1.
Natt. conſ. 280. n. 6. & conſ. 311. n. 1. & per
tot. Borgnin. Caualcan. deciſ. 44. ſub. n. 100.
lib. 1.
5 Contrariam † tamen ſententiam ample-
xi fuerunt Lancellott. Gall. conſ. 59. n. 45.
Ruin. conſ. 111. ſub n. 11. lib. 5. Bellon. conſ. 12.
n. 8. Burſatt. conſ. 16. n. 17. 27. & 31. Alde-
ran. Maſcard. de ſtatut. interpret. concluſ. 1.
n. 50. Alex. conſ. 68. n. 3. vol. 2. Sperell. deciſ.
for. Eccleſ. 35. n. 9. Ciarlin. controuerſ. forenſ.
lib. 1. cap. 103. n. 26. Adrian. Neguſan. q. 375.
n. 9. Et pro ſuæ opinionis fundamento ad-
6 ducunt quod † huiuſmodi collectæ non di-
cantur imponi pro oneribus realibus perpe-
7 tuis, & inuariabilibus, ad † quæ tantum-
modo tenentur Eccleſiaſtici, vt docent
communiter Canoniſtæ in c. 1. de Immunit.
Eccleſ. in 6. Barboſ. de vniuerſ. Iur. Eccleſ. l. 1.
c. 39. §. 5. n. 57. & ſeq. Butrig. in c. 1. in fine
de cenſib. Abb. in c. fin. ſubb. n. 12. de vit. &
honeſt. Cleric. & ibi Imol. n. 16. verſ. ſecus ſi
poſſeſſio. Leſſ. de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 33.
dub. 3. ſub. n. 23. Suarez de cenſur. diſputat. 21
ſect. 2. n. 99. Azor. Inſtit. moral. tom. 1. lib. 5.
cap. 13. in princip. Duard. in Bull. Cœna Do-
mini lib. 2. can. 18. quæſt. 6. n. 6. Sperell. deciſ.
for. Eccleſ. d. decis. 35. per tot. & fuit dictum
in Brunduſina Gabella 13. Febuarij 1604. co-
ram Penia, & in d. Alben. Gabellæ, quæ eſt
deciſ. 339. n. 55. par. 6. recen. & in Albiganen.
Auenæ 12. Februarij 1644. coram R. D. Ter-
racinen. Et in Nouarien. Talearum 11. De-
cembris 1648. coram R. P. D. Peutingerio
Sed iſta quidem ratio non videtur ada-
8 ptari caſui, de quo quærimus. Nam † licet
vera ſit concluſio, quòd Eccleſia non te-
neatur niſi ad onera realia perpetua, & in-
uariabilia; Tamen intelligenda eſt proce-
dere quando agitur de ſoluendis oneribus
rebus ipſis, ſeu bonis impoſitis antequam
ea peruenirent ad manus Eccleſiaſticorum;
Quando autem quæritur, An ipſi Eccleſia-
ſtici teneantur ſubire onera à laycis impoſi-
ta, non erit curandum, an onera ſint realia
perpetua, & inuariabilia, vt optime di-
ſtinguit Rota in illa celebri deciſione Brun-
duſina Gabellę coram Penia: Sed erit quę-
9 rendum: An † onera imponantur pro com-
muni vtilitate, tã Clericorum, quàm Lay-
corum; quo caſu, Eccleſiaſticos teneri ad
collectas impoſitas à laycis, firmant DD. in
c. non minus, & in c. peruenit de Immunit.
Eccleſ. Bal. Salicet. & alij in l. ad inſtructionem
C. de ſacroſanct. Eccleſ. Anebaran. conſ. 96. n. 6
Speculat. in tit. de cleric. coniugat. §. 1. n. 3. Re-
mig. in tract de charitat. ſubſid. quæſt. 62. n. 36
& 45. Oſaſc. deciſ. 68. n. 5. & deciſ. 181. n. 6.
Feſtaſ. in tractat de æſtim. & collect. par. 4.
cap. 1. n. 15. 18. 32. & ſeqq. Rolan. conſ. 2. n. 1.
vol. 4. Menoch. conſ. 800. n. 3. 9. 12. lib. 8.
Natt. conſ. 180. n. 6. Paul. Layman in Theo-
log. Moral. tractat. 9. cap. 6. n. 7. verſ. vide
etiam. Molin. de Iuſt. & Iur. diſputat. 672.
n. 4.

n.4. verſ. ſecunda concluſio. cum alijs quam-
plurimis, quos refert, & ſequitur *Carol. de
Graſſis de effect. cleric. eff.3 n.200. & dixit
Rota in Corduben Gabella 26. Martij* 1601.
10 *coram* *Penia*. Ea ratione, † quia clericus
vtens beneficio laycorum tenetur ſubire
onus illi beneficio annexum, *Bal.in l.1. circa
finem C. de contrahen.empt. Abb. conſ.6.lib.1.
Natt. d. conſ.311. n.3.Graſſ. vbi ſupra n.273*
11 Quod † difficultatem non habet quotieſ-
cumque vtilitas æque principaliter reſpicit
commodum tam Clericorum, quàm Lay-
corum *Becc. conſ.183. n.8. & 31. Caſtren.
conſ.424. col. fin.* Secus tamen eſſet ſi non
æque principaliter, ſed in cōſequentiam in-
tereſſet etiam Clericorum. Tale enim in-
tereſſe non eſſet in conſideratione haben-
dum, iuxta diſtinctionem *Abb. in c. non mi-
nus de Immunit. Eccleſ. communiter approba-
tam, vt dicunt DD. quos refert, & ſequitur
Azor. Inſtitut. moral par.3. lib.5. cap.19. fol.
mihi 385. & ſequen. ſub littera* F. cum atten-
dendum ſit id, quod principaliter agitur, *l. ſi
quis nec cauſam ff. ſi cert. petat.*
12 Infertur ex prædictis, quòd † ſolutio-
nem Salarij, quod datur Saltuarijs, ſeu
Cuſtodibus agrorum, vel animalium, tene-
antur contribuere etiam Clerici habentes
Prædia *Natt. conſ.280. n.6. & conſ.311.n.1.
& per tot. Caſtren. d. conſ.424. ſub n.2 verſ.
breuiter aduertendum, vol.2. Burſ. att. conſ.42.
n.15. lib.1. Bertachin. de Gabell. par.7. n. 20.
Nunez de Auendan. de exequen. mandat. Reg.
par.2. cap. 14. n.13.*
13 Eadem quoque ratione † tenerentur Cle-
rici ad ſolutionem collectarum, quæ impo-
nuntur pro ſolutione mercedis debitę Me-
dicis, Chirurghis, & ſimilibus, quia eorum
opera non minus neceſſaria, & vtilis eſt
laycis, quàm ipſis clericis. *Bellamer. conſ.47
n.1. verſ. ſubdit autem. Borgnin. d. deciſ.44. ſub
n.100. lib.1. Caſtren. conſ.424. lib.2. Natt.
conſ.311. ſub n.4. verſ. concludit etiam lib. 2.
Feſtaſ. de collect. par.4. cap.1. n.10. Verſell. in
ſuis concluſion. legal. concl. 111. ſub n.6. verſ.
ſubamplia ſecundo.*
14 Item † conferre tenentur Eccleſiaſtici
oneribus impoſitis pro mercede excubia-
rum ob publicam vtilitatem indictarum
*Natt. de conſ. 311. ſub n. 4. Andr. de Iſer. in
c.1. §. illicitas de Pac. iuram. firman. Luc. de
Penna in l. finali col.1 in fin. & col. 3. C. de
exact. trib. lib. 10. Caroc. de locat. par.2. tit.
de vſufruct. queſt.16. n.8. Io. de Amic. conſ.146
n.1. Imol. & Anchara. in c. non minus de im-
munit. Eccleſ. & ibidem Abb. n.18. Verſell. vbi
ſupra ſub d. n.6.*
15 Erit inſuper quærendum, An † onera,
ad quæ prætenditur contribuere debere
perſonas Eccleſiaſticas, ſint impoſita pro
cauſa reſpiciente pietatem; quo caſu, te-
neri ad ſolutionem collectarum firmarunt
*Layman. de Eccleſ. Immunit. c.6. n.7. verſ.
verum vt ſummus Pontifex Caſſan in catalog.
glor. mund. par.5. conſiderat.24. n. 162. Ce-
uall. quaeſt. commun. con. commun. quaeſt. 518
n. 6. & ſeqq. Theſaur. deciſ.234. n.10. Card.
de Graſſ. de effect. cleric. eff.3. n.281. Ferrett.
de Gabell. n.581. Menoch. conſ.800. lib. 8.
Burſa t. conſ. 16. n.23. lib.1. & poſt. Innoc.
Bar. Goffred. & alios conſuluit Collegium Tau-
rinen. inter conſil. feudal.3. n.4.* Inter quas
16 pias cauſas cùm † connumeretur illa ſtu-
diorum, vt per *Bar. in l. 1. in fin. ff. ſolut.*
17 *matrim.* Ita vt fruatur priuilegijs Eccleſia-
rum, & Clericorum, illiſque æquiparetur
*Bal. in l.1. col. 4. verſ. Item adde, ſi ſcholares
ff. ſolut. matrim. & ibi etiam Iaſ. n.45. Horat
Lut. de Priuileg. Scholar. priuileg. 2. per tot.* hic
18 eſt quod † teneantur perſonæ Eccleſiaſticę
ad onera impoſita pro Salario debito Do-
ctoribus in publicis Scholis legentibus
*Decian. d. conſ. 14. n.19. 25. & ſeqq. lib. 1.
Riminal Iun. conſ.974. n.4. lib.5. Menoch. d.
conſ.800. 16. Borgnin. d. deciſ.44. n.104. verſ.
niſi hac onera lib.1. Carol. de Graſſ. in d. tra-
ctat. d. effect.3. ſub n.254. Sperell. in deciſ. fori
Eccleſ. 12. n. 10.* & habemus Textum ex-
preſſum in Clementina *1. de magiſtr. ibi:* Ro-
mæ legentibus per Sedem Apoſtolicam: in
Gymnaſio vero Pariſiēſi per Regem Franciæ
in Oxonienſi autem per Angliæ, Scotiæ, Hi-
berniæ, ac Vualiæ: in Bononienſi per Ita-
liæ: in Salamantino per Hiſpaniæ Prælatos,
Monaſteria Capitula, Conuentus exempta
& non exempta, & Eccleſiarum Rectores,
in ſtipendijs competentibus, & ſumptibus
volumus prouideri contributionis onera, iux-
ta facultatum exigentiam imponenda, pri-
uilegijs & exemptionibus quibuſcumque
nequaquam obſtantibus.
19 Item † pietatem reſpicere dicitur Sala-
rium, quod datur Prædicatoribus, & ſi-
milibus: Ideoque ad illud pro ſua rata tene-
ri Eccleſiaſticos poſt plures, quos allegat,
firmat *Carol. de Graſſ. in ſæpe allegat. tractat.
eff. 3.*

effect. 3. ſub num.251.

20 Ex prædictis igitur habemus † Eccleſiaſticos teneri ad contributionem collectæ, quæ imponitur pro mercede illorum officialium, quorum opera vel conſiſtit in pia cauſa, vel communi Clericis, & Laycis, æque principaliter. *Remig. de Gon. in tractat de charitat. ſub d.quæſt.62.n.36.& 45. Oſaſcb deciſ.68.n.1. & deciſ.181.n.6.Rip.reſponſ.20. n.5.& ſeqq. Menoch.conſ.800.n.3. 9. & 12. lib.8. Iſern. in cap.1.v. illicitas n.36. de pac. iur. firman. vbi etiam Afflict.n.14. Cened collect. canon.153. n.3. lib.2. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect.3.n.200. & ſeqq. Quaran. in ſumma Bullar.v. vectigal. verſ. Item bulla Barboſ. de Iure Eccleſ. lib.1. cap.39. n.40. & ſeqq.* quæ tamen concluſio intelligenda eſt, quod procedat infraſcriptis tribus concurrentibus requiſitis, & non aliàs.

21 Et Primo † ad hoc vt Clerici teneantur ad ſolutionem mercedis talium officialium à Publico deputatorum. requiritur, quod ipſi Clerici vtantur illorum operà; ſecus vero ſi alios officiales conducerent; tunc namque ſicuti commodum non ſentirent, ita, nec onus ſolutionis Salarij ſubire deberent argumento *Tex. in c. qui ſentit de reg. Iur. in 6. & in l. naturaliter ff. eod. tit. Rot. in Neapolitana Pecuniaria 22. Iunij. 1648. § quia pretium in fine coram R. P. D. Meltio.*

22 Secundo † potiſſimũ requiritur, quod Papa conſulatur, & ipſo conſulto, & non aliàs Clerici contribuant *c. non minus, & c. aduerſus vbi notat Abb. n.5. verſ. Quarto requiritur de Immunit. Eccleſ. Idem Abb. conſ.13.n.1 & 2.lib.2. Molin. de Iuſt. & Iure diſput.672. in 3. euen. concluſ.1. Azor. Inſtitut. moral. par.1. lib. 5. cap.13. quæſt.9. Carol. de Graſſ. de effect. Clericat. eff.2. n.477. Surd. conſ.301. n.3. & 4. & conſ.449. n.51. & ſeqq. vol. 3. Natt. conſ.203.n.4.& ſeqq. Caſtren. conſ.423 n.2. lib.2. Ceuall. commun. opin. con. commun. quæſt.899. n.107. ad finem Sanchez reſponſ. moral. lib.2. cap.4. dub. 5.n.27. Rot. deciſ. 39 n.70. par.6. in recen.* Et iure quidem merito; nam ſi arbitrio Epiſcoporum, & Clericorum hoc relinqueretur facile contingeret, quod huiuſmodi impoſitiones per ambitum, & preces Principum & Miniſtrorum Laycorum, quibus occurrere ſolent Romani Pontifices, qui non aliter quàm cauſa cognita iſtas facultates, vt Clerici contribuant concedere ſolent, vt dicitur in *d. c. Aduerſus de Immunit. Eccleſ. & in d. Brunduſina Gabella §. Quinto in fine.*

23 Requiritur tandem quod ad ſoluenda talia onera præfatis requiſitis impoſita non cogantur Eccleſiaſtici à Miniſtris Laycis, ſed à ſuo Epiſcopo, ſeu alio Eccleſiaſtico ſuperiore; Principes enim, & Poteſtates ſeculares non poſſunt ſe in his intromittere *Innocen. in d. c. non minus n. 6. verſ. quod verum credo de ſacroſanct. Eccleſ. Guidopap. deciſ.18. in fine verſ. ſi tamen dicti viri Anguian. in tractat. de legib. tom.1. lib.2. controuerſ. 15. n.14. & ſeqq. Natt. d. conſ.311.n.4. lib.2 Carpan. ad ſtatut. Mediolan cap.250.n.4.& 5 par.2. Ferrett. de Gabell. n.433. Marchabr. conſ.40. n.143. Surd. d. conſ.301.n.35. Carol. de Graſſ. d. effect.3. n.296. Belles diſquiſit. cleric. par.1. tit. de exempt. cleric. §.2. n.10. verſ. & breuiter Ciarlin. controuerſ. forenſ lib.1. cap.103. n.29. Antonin. Diana reſolut. moral. par.1. tractat.2. reſol.41.* Idque procedit etiam adeſſet conſuedo in contrarium, quia

24 † non diceretur conſuetudo, ſed potius corruptela cum ſit reprobata per canones *c. cum venerabilis de Conſuetud. Sperell. deciſ. for. Eccleſ. 133. n.19. par.2. Rot. deciſ.265. n.15. par.5. recen.* Et propterea non valeret *c.1. in fine vbi gloſ. in v. irrationabilis de Conſtitution. in 6. Hoſtien. in ſumma tit. de Conſuetud. §. quid ſit. conſuetudo ſub. n.4.*

Exempti à ſolutione onerum ob numerum duodecim filiorum, an teneantur ſoluere collectas impoſitas pro Salario officialium conductorum publicæ vtilitatis cauſa.

QVAESTIO VI.

SVMMARIVM.

1 *Numerus duodecim filiorum tribuit parentibus exemptionem à ſingulis muneribus, & collectis.*

2 *Immunitas ob 12. filios conceſſa ſuffragatur Patri, & filijs non ſolum pro bonis quæſitis, ſed etiam quærendis, in futurum. Declara vt n.3.*

4 *Exemptio conceſſa ob numerum 12. filiorũ non comprehendit onera iam impoſita*

Filij

Digitized by Google

5 *Filij tam maſculi, quàm fœminæ, tam Nuptæ quàm Religionem ingreſſæ computantur in numerum 12. filiorum ad effectum liberandi parentes ab oneribus.*

6 *Baſtardi non computantur in numero 12. filiorum ad effectum eximendi parentes ab oneribus, Declara vt n. 7. & ſeqq.*

8 *Legitimati filij computantur in numero Duodecim ad hoc, vt pater gaudere poſſit exemptionibus.*

9 *Immunitas ob 12. filios conceſſa quando ceſſet remiſſiuè.*

10 *Numerus duodecim filiorum non excuſat parentes à collectis impoſitis pro oneribus publicam vtilitatem reſpicientibus, Contrarium n. 9.*

11 *Exemptio ob numerum duodecim filiorum conceſſa non ſuffragatur ad effectum ſe eximendi à collectis impoſitis pro Salario officialium publica vtilitatis cauſa conductorum.*

12 *Lex generaliter diſponens generaliter intelligenda venit, Quod tamen declara vt n. 13.*

14 *Exemptio generalis ab oneribus non ſuffragatur quando agitur de ijs ob publicam vtilitatem impoſitis.*

15 *Collectæ impoſita pro communi vtilitate propriè onera dici non poſſunt.*

16 *Legis diſpoſitio ceſſat quando non verificatur qualitas per eam requiſita.*

17 *Exemptionis verba ſtrictè, & rigoroſè ſunt interpretanda.*

18 *Exemptiones tendunt contra publicam vtilitatem.*

19 *Exemptione vni conceſſa grauantur alij ad illius portionem.*

20 *Onera imponuntur non ſingulis vti ſingulis, ſed vti vniuerſis; ita vt ſi vnus eximatur ſoluantur integrè per alios.*

21 *Salarium ſi ex forma ſtatuti ſit ſoluendum officialibus publicis à Communitate ſi vna villa ex priuilegio fuerit exempta tenentur aliæ ad integrum Salarium*

1 NVmerus † duodecim filiorum acquirit Parenti immunitatem a ſingulis muneribus tam perſonalibus, quàm realibus, & etiam ab ijs, quæ perſonæ pro rebus imponuntur *Gloſ. in l. ſi quis Decurio C. de Decurion. lib. 10. Iaſ. in l. ſciendum §. ſi fundum n. 3. ff. qui Satiſdar. cogan. Alex. in l. ſi cum dotem §. ſi maritus ſub n. 6. ff.* Lanfranc. Zachias de Salario.
ſolut. Matrim. Burſatt. conſ. 161. n. 1. lib. 2.
Borell. conſ. 28. n. 10. Rolan conſ. 52. vol. 2 ple-
nè Cacheran. in cõſ. 6. per tot. Theſau. deciſ. 267
à n. 4. & ſeqq. Nouar. quæſtion. foren. par. 1.
quæſt. 17. n. 1. & quæſt. 75. n. 3. Tondut. ſan-
leger. reſol. ciuil. lib. 2. cap. 26. n. 1. Oſaſc. conſ. 60
2 *per tot.* Et † hæc immunitas ſuffragatur
non ſolum viuente patre ſed etiam omnibus filijs parte defuncto, vt latè comprobat *Surd. in deciſ. 123. per tot.* Et non ſolùm pro bonis poſſeſſis de tempore natiuitatis duodecimi filij ſed etiam pro bonis poſtea acquiſitis; & in futurum acquirendis *Menoch. conſ. 486. in fine in 4. dubitat. Ricc. in addit. ad Vincent. de franch. deciſ. 259 Sola de Iure emphit Decret. Licet. par. 3. gloſ. 2.*
3 *n. 19. Oſaſc. deciſ. 136. n. 1.* Non † obſtante,
quòd bona poſteà acquiſita iam reperientur in cataſtro deſcripta, & ſic onerum impoſitioni obnoxia *Oſaſc. loc. citat. n. 2. Sola vbi ſupra d. n. 19.* Dummodo tamen non ageretur de oneribus iam impoſitis, & indictis eo tempore, quo ſuperuenit priuile-
4 gium, quia † exemptiones cuiuſcumque ſint
generis numquam comprehendunt onera anteà impoſita, & indicta. *l. ſemper §. hoc circa ff. de iure immunit. Io. de Platea in l. negotiantes C. de excuſat. muner. lib. 10. Nouar quæſt. forenſ par. 1. quæſt. 75. n. 6. Bellon. Iun. conſ. 69. n. 30. & ſeqq. Ricc. ad d. deciſ. Vincent. de franch. 259. verſ. & dictum beneficium immunitatis Sola in d. tit. de Iure Emphit.*
5 *Decret. licet. p. 3. gloſ. 2. n. 21.* In † prædicto
autem numero duodecim filiorum computantur tam maſculi, quàm fœminę etiam nuptæ, & Religionem ingreſſæ; prout de filijs nuptis loquendo firmarunt *Theſaur. d. deciſ. 267. n. 5.* vbi quod ita ſemper viderit obſeruari, & de ingreſſis Religionem ſiue monialibus *Rolan. d. conſ. 52. n. 5. vol. 2. Maran. conſ. 81. n. 21.* Et ita deciſum fuiſſe per S. Conſilium Neapolitanum teſtatur, *Vincent. de franc. deciſ. 532.* Quinimò filij
6 † baſtardi, qui ad hunc effectum non com-
putantur *gloſ. in l. 3. C. de his qui numer. liber lib. 10. Cott. in ſuo mem. in verb. Baſtardi,*
7 computandi eſſent † ſi Religionem profite-
rentur, nam per talem ingreſſum legitimantur vt conſuluit *Io. Franc. à Pont. in*
8 *conſ. 16. & 17. per tot.* Et † omnes filij legi-
timati veniunt computandi ad hoc, vt pater tali exemptione gaudere poſſit *Bar. in l. ſi quis ita §. primo ff. de legat. 2. Ruin.*

 conſ. 124.

conſ. 124. num. 5. lib. 4. Rolan. conſ. 67. n. 18. vol. 3.

9 Huiuſmodi † tamen immunitas ceſſat in
aliquibus caſibus, de quibus *Theſaur. d. deciſ. 267. per tot.* P*aſchal. de Patr. poteſt. p. 4. cap. 4. n. 25. & ſeqq.* Quorum vnus applicatur materiæ, de qua agimus, ſcilicet, quan-
10 do † agitur de ſolutione collectarum, quæ
imponuntur pro oneribus publicam vtilitatem reſpicientibus ad *tex. in l. 1. C. de collat. fund.* P*atrimonial. lib. 11. & ibi Io. de Plat. n. 6. Theſaur. d. deciſ. 267. n. 10. Paſcal de patr. poteſt. d. par. 4. cap. 4. n. 28. & ſeqq.*

Ex quo oritur præſentis quæſtionis reſo-
11 lutio, nempe, quod talis † immunitas non
ſuffragetur ad effectum ſe eximendi à ſolutione collectæ impoſitæ pro Salario officialium publicæ vtilitatis cauſa conductorum, vt puta ſi Vniuerſitas conducat Medicos, Magiſtros artium, excubias pro defenſione Ciuitatis, & ſimiles *Marant. conſ. 81. & poſt Theſaur dec. 267.* ita fuiſſe iudicatum teſtatur *Capiblanc. in ſuis ſingularibus impreſſ. poſt Tractat. de Iure Baron. ſingular. 78. n. 135. Ioan. Maria Nouar. quæſt. forenſ. par. 1. q. 17 n. 2.*

12 Nec † Aduerſatur opinio, *Rolan. in d. conſ. 52. n. 27. & ſeqq. lib. 2.* vbi firmare conatur, exemptos tali priuilegio non teneri ad ſolutionem onerum pro vtilitate publica impoſitorum, ea ratione quia priuilegium duodecim filiorum parentes habeant non
13 ex diſpoſitione hominis, ſed legis, cuius † diſ-
poſitio cum ſit generalis debeat generaliter intelligi *l. in fraudem* §. *fin. ff. de milit. teſta-*
14 *men*. Reſpondetur namque, quod † tunc
lex generaliter loquens, generaliter intelligenda veniat, quando non ſubeſt ratio eam reſtingendi *Rot. deciſ. 172. n. 31. par. 4.*
15 *tom. 2. in Recen.* In † caſu vero noſtro ratio
reſtingendi talem generalitatem eſt euidens dũ ex huiuſmodi onere vtilitas cõmunis reſultat, quo caſu expreſſe in lege cautum habemus, exemptionem generalem non ſuffragari, vt videre eſt in *d. l. 1. C. de collat. fund. Patrimon. lib. 11.* ibi nullus enim ratione debet, ab hoc, quod in commune omnibus profuturum eſt ſeiungi, Vnde videmus, quòd ab huiuſmodi oneribus, nec ipſi Eccleſiaſtici ſunt exempti, licet à Iure diuino exemptionem habeant ab oneribus laycorum, ſed pro eorum rata contribuere tenentur, vt late oſtendimus ſupra *quæſt. 5.*
16 *n. 9.* Et quidem recta ratione, nam † iſtæ
collectæ, quæ pro communi vtilitate imponuntur non poſſunt dici propriè onera, *gloſ. in l. licet in verb. Mortis cauſa C. de pact.* Certum namque eſt, quòd ſi Communitas non aſſumeret in ſe onus tribuendi Salaria officialibus huiuſmodi, quilibet teneretur, tam Eccleſiaſticus, quam laycus, & tam exemptus, quam non, huiuſmodi officialium operas conducere proprijs impenſis, & fortaſſe maioribus, quàm ſoluant in communi: Vnde lex concedens exemptionem ab oneribus non poteſt dici conceſſiſſe ab iſtis, in quibus oneris qualitas non verifica-
17 tur, ceſſante namque qualitate à lege ſpe-
cificata ceſſat etiam diſpoſitio ipſius legis, *Bart. in l. 1. §. quod autem ait Prætor ff. ne quid in flumin. public. & in l. Prætor la ſeconda §. docere ff. de vi bonor. raptor. ſalin. in c. 2. de reſcript. Dec. conſ. 520. n. 11. lib. 2. Natt. conſ. 474. n. 31. Surd. conſ. 45. n. 14. & conſ. 130 n. 1. & conſ. 138. n. 1. Giouagnon. conſ. 30. n. 4. lib. 2. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 619. n. 18. & ſeq. Cyriac. controuerſ. 345. n. 5. Peregrin. in tract. de Immunit. Eccleſ. cap. 3. n. 5. verſ. 3. Cancer. variar. reſolut. lib. 1. cap. 9. n. 41.*

Quæ eo magis admittenda veniunt, attento quòd verſamur in priuilegio exem-
18 ptionis, cuius † verba valdè ſtricte, & rigo-
roſe ſunt interpretanda vt per *Bal. in conſ. 112 in fin. verſ. vltimo quæritur vol. 1. quem ſequuntur Caphal. conſ. 553. n. 12. Lanar. conſ. 65 n. 27. & in conſ. 76. n. 24. Car. Bardell. conſ. 94 n. 2. Bero. conſ. 148. n. 37. vol. 2. ſurd. conſ. 278*
19 *n. 2. vol. 2.* cum † exemptiones tendant
contra publicam vtilitatem *gloſ. in l. ſi ita ſit ſcriptum in verb. maſculo ff. de legat. 2. Caſtren. in l. Maritum n. 7. ff. ſolut. matrim. ſurd. cõſ. 140. n. 1. Dec. conſ. 32. n. 5. & conſ. 466 ſub. n. 31. & in l. 2. ſub n. 68. ff. de reg. Iur. Alex. in cõſ. 125. n. 10. vol. 2. Bero cõſ. 173. n. 67 vol. 1. Arias Pinell. in l. 3. n. 32. C. de bon. matern. Couarru. in c. Raynaldus in princ. ſub n. 13. de teſtamen. Bardell. in d. conſ. 9.*
20 Conceſſa † namque vni exemptione, gra-
uantur alij ad illius portionem, vt per *Scriben. in l. ab omnibus ff. de legat. 2. Bal. in l. ſi generaliter ff. de pact. Caſtren. conſ. 187. vol. 2. Anchar an. in conſ. 10. ſub n. 1. cum alijs relatis per Felin. in c. accedentes ſub. n. 22. de præſcription*, dum onera imponuntur non ſingulis vti ſingulis, ſed ſingulis vti

vniuer-

vniuerſis, Ideoque ſi vnus eximatur ſoluuntur integre per alios. *Bal. in c. ſecundo requiris in fin. de appellat. Iaſ in l. Arcus n. 11. ff de pact. Cardin. in Clementin præſentiquæſt. vlt. de cenſib Felin. in c. accedentes col. fin. verſ. octaua coucluſio de præſcription. Iaſ in l. accuſ. col. 2. ff. de pact. Roman. conſ. 125. in pr. Dubio Mar. Antonin. variar. reſolut lib 2. reſol. 60 caſ. 34. verſ. & fuit dictum, & facit tex. in l. ab omnibus ff. de legat. 1. ſurd. in d. conſ. 278. n.* 10. Et in terminis Salarij *Alex in l. ſi ſe non obtulit n. 20. ff. de acquiren. poſſeſ.* vbi firmat, quod ſi Salarium publicorum officialium ſit ſoluendum per Communitatem ex diſpoſitione Statuti ſi vna villa ex priuilegio fuerit exempta, teneantur aliæ ad integrum Salarium.

Camera apoſtolica ſuccedens in Spolijs an teneatur ſoluere Salaria debita pro ſeruitijs præſtitis Prælato, cui ſuccedit.

QVAESTIO VII.

SVMMARIVM.

1 *Succedens in bonis defuncti tenetur ſoluere illius debita.*
2 *Prælatus acquirens poſt prælaturam, ex bonis Eccleſiæ præſumitur acquirere.*
3 *Camera Apoſtolica ſuccedens Prælato in ſpolijs non tenetur ſoluere illius debita, Declara vt nn. ſeqq.*
4 *Filius tenetur ſoluere debita ſui patris.*
5 *Prælatus tenetur ſoluere debita contracta à ſuo prædeceſſore pro ſeruitio Eccleſiæ.*
6 *Camera Apoſtolica tenetur ſoluere debita contracta pro Salarijs eorum, qui prælato defuncto ſeruiuerunt, Declara vt n. 12.*
7 *Debita contracta pro ſubſtentatione Prælati dicuntur pro neceſſitate Eccleſiæ contracta.* (ſtare
8 *Eccleſia tenetur ſuo prælato alimenta præ-*
9 *Altari qui ſeruit de altari viuere debet.*
10 *Debita contracta pro Salarijs operariorum, qui prælato ſeruiuerunt pro ipſius Prælati ſubſtentatione dicuntur contracta*
11 *Succeſſor in ſpolijs tenetur Soluere Salaria debita pro ſeruitijs præſtitis Prælato, cui ſuccedit. Declara vt n 12.*

Lanfranc. Zachias de Salario.

1 SVccedens † in bonis defuncti regulariter tenetur ad debita per ipſum defunctum contracta *c. 1. de ſolution. c. fin de offic. Ordinar. in 6. l. 1. & ibi Bar. C. ſi cert. petat. l. in controuerſia C. de tranſact. gloſ. in l. ſi cum dotem §. penul. ff. ſolut. matrimon. Bal. in l. quemadmodum ff. de inoffic. teſtam,* Et faciunt notata in *l. ſi Curatoris C. de Iure deliberan. & in l. pro hæreditarijs. C. de hæredit act.* Tamen Camera Apoſtolica Prælatis, ſeu Clericis deficientibus ſuccedens in bonis ab eis relictis tamquam Spolijs, ſtante præſumptione Iuris, quod
2 † quicquid Prælatus poſt prælaturam acquirit, ſeu Clericus poſt adeptionem beneficij ex bonis Eccleſiæ proueniant, & ad ipſam Eccleſiam ſpectent *c. 1. & c. Præſbiter de pecul. cleric. & auth licentiam C. de Epiſcop.*
3 *& Cleric.* Non † tenetur ad debita contracta ab ipſis Prælatis ſeu Clericis *Rot. deciſ. 41 de probat. in antiq. Camill. de Medic. conſ. 12 n. 19.* Sed illa ſoluere debent illorum hæredes, qui ſuccedunt in bonis Patrimonialibus, ſeu acquiſitis ante Epiſcopatum, ſeu etiam poſt, ſed tamen ex ſucceſſione, ſeu donatione agnatorum, & cognatorum obuentis *d. auth. licentiam C. de Epiſcop. & cleric. Rot. deciſ. 41. n. 2. in fin. de probation. in antiq.* de quibus bonis poſſunt Prælati, ſeu clerici ad libitum diſponere *c. 1. c. quia nos & c. relatum il 2. §. cæterum de teſtam d. auth. licentiam C. de Epiſcop: & Cleric. Corn. conſ. 314 vol. 3.* Ideoque concludendum videtur, non teneri Cameram in ſpolijs ſuccedentem ſoluere Salaria debita pro ſeruitijs præſtitis Prælato.

Contrariam tamèn quæſtionis reſolutionem ſuadet *Tex. in c. finali de offic. ordinar.*
4 *6. & c. 1. de ſolut.* vbi dicitur, quòd † ſicuti filius debita Patris ſoluere tenetur, ita
5 † Prælatus debita ſui prædeceſſoris contracta pro Eccleſię neceſſitate, & cum præfato textu concordant. *Roman. conſ. 440. Gemin. conſ. 1. num. 2. & 3. Alciat. conſ. 14. num. 6. vol. 1. Burſatt. conſ. 226. n. 95. vol. 3. Couarr. var. reſolut. lib. 2. cap. 17. nu. 3. Menoch. de Arbitr. Iudic. caſ. 432. num. 32. & in conſ. 64. nu. 20. & ſeqq. lib. 1. Tiraquell. in tract. de Retract. conſanguin. §. 15. gloſ. 1. num. 7. Bellet. diſquiſit. cleric. par. 1. tit. de Cleric. debit. §. 3. num. 1. Nauarr. de ſpolijs cleric. §. 10. num. 6. Pariſ. de reſignat. lib. 1. quæſt. 16. nu. 49. cum ſeqq. Hieron. Comitol.*

reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 87. num. 2. cum ſeqq. Franc. Marc. deciſ. 436. num. 2. Bonacoſſ. de famul. quæſt. 14. Gratian. diſcept. Forenſ. cap 94. num. 30. Rot. deciſ. 805. num. 4. par. 1. diuerſ. & coram Buratto deciſ. 401. ſub num. 5.

6 Tenebitur † igitur Camera Apoſtolica, quæ per ſpecialem Papę reſeruationem ſuccedit in iſtis ſpolijs, ſoluere debita contracta pro Salarijs eorum, qui præfato defuncto ſuas præſtarunt operas. *Rot. d. deciſ. 41. num. 2. deprobat. in antiquis, Bellamera deciſ. 755. col. 3. ad fin. Redoan. de ſpolijs Eccleſ. quæſt. 10. per tot. Gratian. dict. cap. 94. num. 31. Menoch. conſ. 64. num. 20. Camill. de Medic. conſ. 11. num. 15.*

Nec dicatur, quòd Textus tunc diſponat ſucceſſorem teneri ad debita præfati anteceſſoris, quandò illa fuerunt contracta pro neceſſitate Eccleſiæ; ſalaria autem debita non videntur contracta pro neceſſitate Eccleſiæ, & ſic ſub diſpoſitione textus non comprehenſa, & conſequenter ad eorum ſolutionem Camera non teneatur, vt arguit *gloſ. in eod. c. 1. in verb. neceſſitate.*

7 Reſpondetur namquè, quòd † debita contracta pro ſubſtentatione Prælati dicuntur contracta pro neceſſitate Eccleſiæ. *Abb. in c. ex præſentium ſub num. 3. de pignor. & alijs caut. & in d. c. 1. ſub num. 2. verſ. nam ſi Prælatus de ſolut. & in c. ſi quorumdam ſub n. 2. verſ nam tunc eod. tit Redoan. de ſpol. Eccleſ. quæſt. 10. ſub num 32. verſ. & pro Eccleſiæ neceſſitate, Flor. de Mena variar. quæſt. lib. 1. quæſt. 8. §. 1. num. 4. Salorzan. de Iure Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 11. nu. 46. Carleual. de Iudic. tom. 2. diſput. 29. nu. 16.*

8 Cum † Eccleſia teneatur illum alimentare *Abb. in d. c. ex præſentium de pign. & in d. c. 1. num. 2. de ſolut. Burſatt. conſ 227. num. 95. Surd. deciſ. 255. num. 25. Pariſ. de reſignat. quæſt. 16. num. 51. Paul. Comitol. Reſponſ. Moral. lib. 1. quæſt. 87. numer. 3.*

9 & eſt Regula, Qui † Altari ſeruit de Altari viuere debet *c cum ſecundum de præben. c. de his 22. quæſt 2. Belletr. diſquiſit. clerical. par. 1. tit. de bon. Cleric. §. 6 nu. 5. Surd. de Aliment. tit 1. quæſt 60. num. 1.*

10 Quod autẽ † debita contracta pro Salarijs operariorum, qui ſeruitia præſtiterunt Prælato dicantur pro illius ſubſtentatione contracta firmat idem. *Red. an. vbi proximè*
11 *nu. 55. & in quæſt. 7. num. 4.* Et † expreſsè, quòd ſucceſſor in ſpolijs teneatur ſoluere Salaria debita pro ſeruitijs præſtitis Prælato, cui ſuccedit, diſpoſitum reperitur in *c. præſenti de offic. ordinar. in 6.* vt videre eſt in ijs verbis: Porrò vbi ex priuilegio, vel conſuetudine, ſeù alia de cauſa rationabili ſibi aliquis prædictorum aſſerit bona competere ſupradicta, hoc de illis bonis ſolùm debet intelligi, ſolutis debitis ſi quæ ſint & his, quæ fuerint neceſſaria pro ſeruitoribus, & Miniſtris, ac incumbentibus oneribus vſque ad nouos redditus ſupportandis congrue reſeruatis ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe, &c. Ibiquè *gloſ. in verb. ſolutis debitis, & ibid. Geminian. num. 2. & 3. Franc. num. 2. gloſ. in c. ſi tibi conceſſo in verb. fructus de præben. in 6. Tiraquel. de Retract lignager. §. 15. gloſ. 1. num. 6. & ſeq. Menoch. conſ. 64. nu. 20. & ſeq. Azeued. ad rubr. tit. 20. nu. 6. lib. 6. nou. recop. Gratian. diſcept. Forenſ. cap. 94. nu. 32. Franc. Marc. deciſ. 346. num. 2. lib. 1. Bonacoſſ. de famul. q. 14. Redoan de reb. Eccleſ. non alienan. q. 4. n. 3. Camill. de Medic. d. conſ. 12. num. 15. Gemin. conſ. 78. incipien. formatur iſta col. vlt. Nouell de Iure Prothom. §. 7. n. 66. tom. 17. fol. 45. & habetur in d. deciſ. 41. n. 2. de probat. in antiq. cum alijs relatis ſupra num 7.*

12 Supradicta † tamen intelligenda ſunt ſibi locum vindicare quotieſcumque Salarium, quod petitur ſit debitum neceſſarium, & non ſit præſcriptum, nàm ſi debitum eſſet voluntarium, vel eſſet præſcriptum, nullatenùs ad illius ſolutionem Camera teneretur. Et pręſcriptum dicetur quotieſcumque famuli illud in vita Pręlati conſequi diſtulerint per longiorem duorum annorum ſpatium, & poſt mortem intrà vnius anni tempus petere neglexerint *Redoan. de Spolijs d. quæſt. 10. nu. 33. Bonacoſſ. de famul. qu. 14. in fin.* & hoc ex diſpoſitione motus proprij Pauli Papæ III. & Pij V. de quibus latiùs dicemus infrà in parte tertia, vbi de Salarij præſcriptione agemus.

Neceſſarium verò Salarij debitum diceretur quandò potuiſſet Prælatus defunctus de iure compelli ad illius ſolutionem; Voluntarium verò tunc diceretur quandò Prælatus non potuiſſet inuitùs de Iure cogi ad ſoluendum; vt puta, ſi Salarium non fuiſſet conuentum, ad quod non tenetur ſucceſſor Prælati, niſi probentur duo illa extrema,

quòd

Digitized by Google

quòd Prælatus fuiſſet ſolitus conducere Officiales cum mercede, & Officialis, non niſi ſoluta ſibi competenti mercede, eſſet ſolitus ſuas operas præſtare, vt dixit *Rot. in Zamoren. Pecuniaria* 5. *Nouembris* 1543. *coram Puteo. & in eadem* 12. *Nouembris eiuſdem anni coram eodem* quæ ſunt inter eius impreſſas *deciſ.* 43. *&* 44. *lib.* 2. *Gratian. diſcept. Forenſ. cap.* 96. *num.* 35. *&* 36. *& ſeqq.*

Penſionarius An teneatur ad contributionem Salarij, ad cuius ſolutionem tenetur Rector beneficij.

QVAESTIO VIII.

SVMMARIVM.

1 *Penſionarius tenetur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione Salarij debiti publicis officialibus, Declara vt num. 9. & ſeqq.*

2 *Rector beneficij ſoluens integrè onera poterit vti retentione aduersùs penſionarios.*

3 *Salarium dicitur onus extraordinarium.*

4 *Penſionarij tenentur ad contributionem onerum extraordinariorum.*

5 *Penſionarij æquiparantur vſufructuarijs.*

6 *Vſufructuarij tenentur ſoluere onera, quæ ratione rei, vel fructuum debentur.*

7 *Vſufructuarius tenetur ad ſolutionem Salariorum.*

8 *Penſionarius tenetur contribuere pro Salario Officialis, cuius opera eſt neceſſaria pro ſeruitio beneficij.*

10 *Concionatoris officium exerceri debet per Epiſcopum.*

11 *Epiſcopus, ſi vult per alium Concionatoris officium exercere, tenetur de ſuo mercedem ſoluere, nec illam poterit aliqua ex parte à penſionarijs exigere.*

12 *Rector beneficij non poteſt imponere onera voluntaria in præiudicium penſionarij.*

13 *Procuratio, ſeu Salarium debitum Viſitatori ſoluendum eſt integrè à Rectore beneficij, non autem à penſionarijs.*

14 *Penſionarius, cui fuit reſeru ita penſio ex cauſa oneroſa, non tenetur contribuere oneribus.*

15 *Penſionarius non tenetur contribuere oneribus, quandò illa abſorbent penſionem.*

16 *Vſufructuarius non tenetur contribuere oneribus, quandò illa abſorbent vſumfructum.*

17 *Penſionarius non tenetur ad onera, quandò fuit ei reſeruata penſio libera, & immunis ab oneribus.*

18 *Penſionarius ex cauſa reſignationis, vel coadiutoriæ non tenetur ad onera.*

19 *Penſio ſi ſit reſeruata ad commodum vnius ſub nomine alterius, tunc onerum ſolutio ſpectat ad eum, qui commodum percipit.*

20 *Penſiones Hiſpaniarum obſtantibus Regijs pragmaticis ſolent tantùm reſeruari in capite Hiſpani ad vtilitatem Itali.*

21 *Penſio reſeruata in capite Hiſpani ad commodum Itali vacat per mortem Hiſpani, apud quem ius penſionis reſidet.*

DVO ſunt diſtinguendi caſus pro præſentis quæſtionis reſolutione, quorum primus eſt, quandò agitur de ſolutione onerum, quæ imponunrur pro Salario debito officialibus Publico inſeruientibus; ſecundus verò quandò agitur de Salario officialium, quorum opera eſt neceſſaria pro beneficio, ſuper quo quis reſeruatam penſionem habet.

Et primus caſus, cum fuerit in ſacro Rotæ Auditorio propoſitus ſub die 12. Februa-
1 rij 1546. reſolutum fuit teneri † Penſionarium contribuere ad onera impoſita pro ſolutione Salarij debiti publicis officialibus vt videre in *deciſ. Mohedan.* 4. *num.* 5. *de locat.*
2 *& conduct.* In tantum, vt † ſi Rector beneficij ſoluerit integrè huiuſmodi onera poterit vti retentione aduersùs penſionarios pro rata eorum penſionis. *Caccialup. in tractat. de Penſ. quæſt.* 17. *nu.* 2. *Gigas in eodem tractat. quæſt.* 59. *nu.* 5. *Marcabrun. de Anguill. conſ.* 92. *num.* 34. *Intrigliol. deciſ.* 18. *num.* 4. *Rota coram Reuerendiſſ. Vrgelien. deciſ.* 184. *num.* 7.

3 Ratio autem reſolutionis fuit, quia † ſalaria huiuſmodi dicuntur onera extraordinaria *Lancellot. Gall. conſ.* 59. *num.* 45. *Ruin. conſ.* 111. *ſub num.* 11. *lib.* 5. *Bellon. conſ.* 12. *num.* 8. *Burſatt. conſ.* 16. *num.* 17. 27. *&* 31. *lib.* 1. *Alderan. Maſcar. de ſtatutar. interpetr. concluſ.* 1. *n.* 50. *Alex. conſ.* 68. *num.* 3. *vol.* 2.

4 Ad † quorum onerum contributionem tenentur Penſionarij de iure communi. *Dec. in l. penult. num.* 4. *C. de collat. Caſtren. conſ.*

conſ.463.vol.1.Marcabrun.de anguill.conſ.92
n.34. Bellinein. de Charitat. ſubſid. quæſt.37.
Remig. in eod. tractat. quæſt.60. Caecialup.in
tract. de penſ. quæſt. 17. Gigas eod. tract.
quæſt. 34 Vrſill. ad Afflict. deciſ.252. num.7
Pus. deciſ.5. num.1. & 5. lib. 1. Penſionarij
5 † namque æquiparantur vſufructuarijs Car-
din. in Clement. 1. §. ea quæſt.4. de ſupplen.
negligen. Prælat.Caccialup.vbi ſupra quæſt.25
n.4. Gigas in d. tractat. quæſt. 38. n.2. &
quæſt.49.num.1.Couarra.variar.lib.1.cap.15
num.13.ferett.conſ.388.ſub n.8.Dec.conſ.156
6 col.2. Menoch. conſ.72.num.6. lib 1. † Qui
vſufructuarij tenentur ſoluere onera, quæ
ratione rei, vel fructuum ſoluuntur l. hacte-
nus, & l. ſi pendentes ff. de vſufruct. Aym.
conſ.217. num.5. & 6. Borgnin. de vſufruct.
num. 160. ad 164. Pinell. in leg.1.par.2.n.27
C. de bon. Matern. Molin.de Primogenit.lib.1
cap.27. num.8. Valaſc.de emphiteus.quæſt.17
Craſſ. in §. legatum quæſt.37. Caſtill. de vſu-
fruct. cap.57. num.14. & 15.Gratian.diſcept.
forenſ. cap.611. num.5. Mauſon. de cauſ. exe-
7 cut. ampliat.29. num.15. Et in ſpecie † quod
vſufructuarius teneatur ad Salaria firmat,
Caroc. in tractat. de locat. & coduct. par. 2.
tit. de vſufructuar. quæſt.16. num.1 Rot. co-
ram Card. Seraph. deciſ. 114. num. 2. & eſt
tex. in d. l. hactenus ibi ſtipendium, &
tributum, & Salarium ff. de vſufruct.

8 In † ſecundo pariter caſu, ſcilicet, quan-
do ageretur de Salario officialium, quorum
opera neceſſaria eſt pro ſeruitio ipſius be-
neficij, ſuper quo reſeruata eſt penſio, vt
puta, Cappellanorum Clericorum, muſico-
rum, & ſimilium, tenebitur penſionarius
contribuere pro ſua rata Adden.ad Greg. XV
deciſ.245. ſub n.12. verſ. onera vero neceſſa-
ria Caſſador. deciſ.19. de præben. Caualer.
deciſ.462. n.3. Rot. in Nouarien. Penſionis 9.
Nouembris 1624. coram bo. me. Pirouano, &
in Feretrana Penſionis 4 Decembris 1623. co-
9 ram bo. me. Vbaldo ſeniori. Dummodo † ta-
men non agatur de Salario præſtando offi-
ciali exercenti munus ſpectans ad ipſum
Rectorem beneficij, tunc namque non te-
nebitur penſionarius contribuere Rot. coram
Buratto deciſ.418. n.6. & deciſ. 468. n. 1. &
in Recentior deciſ.158. n.19. par.1. & in Ro-
mana Penſionis 13. Maij 1602. coram clar.
mem. Cardin. Pamphilio Exemplum dari po-
teſt in Salario prſtando Concionatori, cu-
10 ius † officium cum ſpectet ad Epiſcopum
Campanill. in diuerſor. Iur. canon. rubr. 12.
cap.13. n.13. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop.
par.3. alleg. 75. n.1. & diſponitur per Sacr.
Concil. Trident. in ſeſſ.5. cap.5. de reform.
11 Ideo in † caſu, quo Epiſcopus velit per
alium exercere, tenebitur de proprijs red-
ditibus mercedem Soluere vt diximus ſupra
in quæſt.4. n.50. nec illam poterit aliqua ex
parte à Penſionarijs exigere Barbos in d. tra-
ctat. d. allegat 75. ſub n.13. poſt. Armendar.
quem allegat in addition. ad recopilat. leg. Na-
uarr. lib. 4. tit. 30. l. 3. de Prædicator. ſacr.
ſcript. n.23. & habetur in Declaration. ſacr.
Conc. Triden. ſeſſ. 24. cap.4. ſub. n. 5 verſ.
merceſ. quæ Prædicatoribus inter recollect. per
12 Io. Gallemart. Et ratio eſt quia † non valet
Rector beneficij ex ſua voluntate imponere
onera in præiudicium penſionarij Caualer. d.
deciſ.462. n.2 Buratt. dec.418. ſub n.3. verſ.
in qua etiam.

13 Nec † teneretur penſionarius contribue-
re quando verſaremur in Salario nuncupa-
to procuratio, quod ſoluitur viſitatori,
quia, cum ſoluatur propter viſitationem,
quæ fit magis intuitu perſonæ, quàm rerum
ideo debet integre ſolui per Rectorem be-
neficij Bellen. de Charitat. ſubſid. quæſt. 37.
ſub. n.4. verſ. ſecus tamen Sarnen. de Annal.
quæſt.21. n. 20. Gigas de Penſion. quæſt.38.
in fine & reſponſ.27. n.6. cum ſeqq. de penſion.

14 Exemptus † pariter eſſet penſionarius
ab huiuſmodi Solutione quando penſio fuiſ-
ſet reſeruata ex cauſa oneroſa, vt puta ſer-
uitiorum, & aliorum laborum, quia tunc
Penſionarij non debebunt contribuere ſed
Rector beneficij, ſuper quo fuit penſio im-
poſita integraliter onera ſoluet gloſ. in clem.
ſi beneficiorum, & ibi Imol. de Decim. & eſt
Tex. in extrauagan. Bonifacij Octaui in rubr.
de Decim. §. ſi quis verſ. ſi autem perſonis Cac-
cialup. in d. tract. de penſion. quæſt. 17. n.3.
& 4. Bellen. d. tract. de charitat. ſubſid. q.15.
Gigas de penſ. quæſt.59. n.8.

15 Item † nec cogi poſſet penſionarius ad
huiuſmodi onera quando penſio eſſet talis,
vt perſolutis oneribus, nihil ipſi penſionario
16 remaneret, exemplo vſufructuarij † qui licet
contribuere debeat collectis, tamen quan-
do nihil commodi ex vſufructo ipſi rema-
neret, detractis oneribus, ad ea non tenetur,
ſed integra illorum ſolutio ſpectat ad Pro-
prietarium gloſ. in l. qui concubinam §. ſi fli-
chas verſ. qui Hortus ff. de legat. 3. Din. &
Bar.

Digitized by Google

Bar. in l. his verbis §. *Idem teſtator ff. eod. Roman. ſingular.* 197. *Afflict. deciſ.* 152. *n.* 2. *Surd. de Aliment. tit.* 2. *quaeſt.* 15. *n.* 251. & *tit.* 4. *quaeſt.* 16. *n.* 13. & *deciſ.* 28. *n.* 8. *Tiraquell. de retract. conſanguin.* §. 15. *gloſ.* 1. *n.* 16. *Gratian. diſceptat. forenſ. cap.* 129. *n.* 4. & *cap.* 294. *n.* 19 *Addit. n. ad Buratt. deciſ.* 73. *n.* 14. Immunis
17 † etiam erit Pēſionarius ab huiuſmodi oneribus, quando fuiſſet ei reſeruata penſio libera, & exempta ab omnibus, & quibuſcumque oneribus *Gigas in ſaepe allegat. tract. de Penſ. quaeſt.* 59. *n.* 6. *Gratian. diſcept.* 548. *n.* 26. & *ſeqq. Rot. diuerſ. deciſ.* 161. *n.* 2. *p.* 2. & *in recen. deciſ.* 702. *n.* 5. & 6. *par.* 2. & *coram Seraphin. deciſ* 1345. *ſub n.* 2. *verſ. nam eum non agatur* & *verſ. non tamen tollit*, & *coram Duran. deciſ.* 48. *ſub. n.* 6. *verſ. Caeterum re mature diſcuſſa*, & *in Valentina ſubſidij* 4. *Maij*, & 26 *Nouembris* 1611 *coram Penia*, & *in Peruſina Penſionis* 13. *Ianuarij* 1614. *coram Sacrato*, & *in Ceneten. Penſionis* 7. *Iunij* 1621. *coram Remboldo.*
18 Tandem non † teneretur penſionarius ad contribuendum huiuſmodi oneribus quotieſcumque penſio fuiſſet reſeruata ex cauſa reſignationis, vel occaſione coadiutoriae; Tali namque caſu apponuntur in reſeruatione penſionis pacta, & cōuentiones, quod ſi quid ſoluendum erit à Penſionario, Titularis illud ſoluat de ſuo *Ciarlin. controuerſ.* 24. *ſub n.* 39. *verſ. his ſtantibus lib.* 1.

Aduertendum tamen erit, quod quotieſcumque penſionarius tenetur ad ſolutio-
19 nem huiuſmodi onerum, ſi † penſio reſeruata ſit ad commoditatem vnius ſub nomine alterius, tenebitur ſoluere ille, qui commoditatem percipit, non autem qui nudum nomen habet, vt dixit *Rot. in cauſa Giennen & Placentina ſubſidij*, & *excuſat.* 8 *Nouembris* 1602. *coram clar. mem. Cardin. Pamphilio*, quod eſt notandum; Quotidie enim poteſt contingere caſus in penſionibus Hy-
20 ſpanorum, quarum † cum non ſint capaces niſi Nationales quia obſtant Regię pragmaticae, Ideo ſolent imponi in capite Hiſpanorum ad vtilitatem Italorum, qui vere penſionem exigunt Hiſpani vero nullum commodum, ſeu vtilitatem habent, & propterea vulgo dicuntur Teſta di ferro; li-
21 cet † apud eos Ius penſionis reſideat, in tantum, vt per eorum mortem penſio vacet *Rot. deciſ.* 399. *num.* 2. *par.* 1. *Diuerſ.* & *coram Durano deciſ.* 184. *num.* 8. & *in Hiſpalen Penſionis* 11 *Ianuarij* 1574. *coram Robuſterio*, & *in ſegobien. Penſionis* 20 *Maij* 1598. *coram Corduba*, & *in Turritana Penſionis* 23 *Februarij* 1646. *coram R.P.D. Veroſpio.*

Salarium competens quale dicatur?

QVAESTIO IX.

SVMMARIVM.

1 *Salarium competens dicitur illud, quod fuit à lege, ſeu Principe conſtitutum.*
2 *Officialis accipiens aliquid vltra ſalarium conſtitutum à Principe, tenetur ad reſtitutionem.*
3 *Pacta, & conuentiones ſunt ſeruanda.*
4 *Seruiens in officio, pro quo ſalarium taxatum ſit adeo tenue, vt ex eo viuere non poſſit, An maius ſalarium petere, valeat, vel teneatur pro illo ſeruire?* & *nn. ſeqq.*
5 *Lex iniuſta non eſt ſeruāda, Declara vt n.* 7
6 *Salarium non habere, vel habere minus ſufficiens paria ſunt.*
8 *Contractus legem ex conuentione accipiunt*
9 *Abſurdum tolleratur ad hoc, vt quod magis abſurdum eſt euitetur.*
10 *Lex abhorret, vt quis puniatur ex delicto alterius*
11 *Damnum pati melius eſt, quàm aliquid indebite exigere.*
12 *Acceptans officium cum ſalario, quod ſciebat non eſſe tale, vt ex eo viuere valeret, non poteſt praetendere illius augumētū*
13 *Seruire quis poteſt partim pro ſalario, & partim gratis.*
14 *In neceſſitate, qui ſua ſponte ſe poſuit non eſt iuuandus.*
15 *Officialis conductus cum ſalario competenti ſi caſus ferat, quòd ſalarium euadat incompetens poterit augumentum petere.*
16 *Salarium competens dicitur illud, quòd fuit inter partes conuentum, Declara vt n.* 19
17 *Conuentiones ſunt ſeruanda tamquam leges.*
18 *Salarium ſoluendum eſt iuxtà conuentionem inter partes factam.*
20 *Pacta, & conuentiones contra leges, non valent, nec obligant, Declara vt n.* 21.
22 *Salarium competens illud dicitur, quod fuit à conſuetudine conſtitutum*, & *num.* 31. *Declara vt num.* 32. & *ſeqq.*

23 Cen-

23 *Conſuetudines ſeruandæ ſunt in ijs, in quibus nihil certi fuit à lege determinatum.*

24 *Conſuetudo tantùm poteſt, quantùm Principis diſpoſitio.*

25 *Conſtitutio Principis nihil valet, niſi fuerit à conſuetudine approbata.*

26 *Conſuetudo ſuccedit loco legis, & illius vim habet.*

27 *Salarium ſoluendum venit iuxtà conſuetudinem, licet contrahentes non fecerint mētionem præſtationis ſalarij iuxtà ſummam conſuetam.*

28 *Contrahentes præſumuntur velle ſe conformare cum conſuetudine loci, in quo celebratur contractus.*

29 *Reconductus abſquè noua conuentione, An cenſeatur pro eodem ſalario pro quo fuit prima vice conductus? Declara vt nu. 30*

33 *Conſuetudinis mentio ſi habeatur intelligitur de eâ, quæ per longum temporis ſpatium fuit introducta.*

34 *Salarij vltima præſtatio venit attendenda, Declara vt num. 35. & 37.*

36 *Salarij exactio, quæ fit per violentiam non inducit conſuetudinem.*

38 *Ea quæ rarò accidunt non ſunt attendenda.*

39 *Salarij quantitas quandò, nec à lege, nec à conſuetudine, nec à contrahentibus reperitur conſtituta taxatur à Iudice arbitrio ſuo.*

40 *Salarium à Iudice taxatum dicitur competens, & iuxtà illam taxam ſoluendum venit.*

41 *Salarium extorquens vltrà ſummam à Iudice taxatam tenetur ad reſtitutionem, Amplia vt num. 42.*

43 *Arbitrium Iudicis regulari debet à Iure.*

44 *Iudex in taxando Salario debet rationem habere qualitatis perſonæ.*

45 *Salarij eamdem quantitatem Indoctum habere, quam doctus conſequitur, æquitas non patitur.*

46 *Iudex in taxando Salario debet rationem habere qualitatis laboris.*

47 *Salarium idem conſtituendum non eſt illi, qui parum laborauit, quod illi, qui fuit magnos labores paſſus.*

48 *Salarium maius taxandum eſt à Iudice anno, quo adeſſet rerum penuria, quàm alio tempore.*

49 *Iudex in taxatione ſalarij conſiderare debet, An Officium demandatum requirat totum hominem.*

50 *Iudex in taxatione ſalarij rationem habebit An officij exercitium afferat honorem officiali, & extraordinaria emolumenta.*

1 QVATVOR in caſibus Salariū competens dici poteſt, & Primò † quandò fuit à lege, ſeù Principe conſtitutum *c. ſtatutum §. Notarium de Reſcript. in 6. Ioan. Bapt. Cauatius in ſuo oculo Reip. tit. de remed. contr. impedimen. Iuſtitiæ cap. 3. num. 16. Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 6. caſ. 514. num. 5. Molin. de Iuſt. & Iure diſput. 83. in princip.*
2 Quo caſu † nefas eſt aliquid ãpliùs in ſalarium pro eo munere exercendo extorquere, & ſi aliquis quid extorqueat tenetur ad reſtitutionem. *Medin. de Reſtitut. quæſt. 2. art. 2. §. contingit in quæſt. 25. Couarr. in reg. Peccatum par. 2. §. 3. num. 1. Nauarr. in Manuali cap. 17. num. 33. Abb. in c. quid plerique nu. 33. de Immunit. Eccleſ. Molin. d. diſput. 83. in princ. & eſt Tex. in c. non ſanè. 14. quæſt. 5.* & ratio concluſionis eſt, quia acceptans aliquod munus pro cuius adminiſtratione certum ſalarium conſtitutum reperitur à Principe dicitur tacitè cum ipſo Principe contrahere exercendi munus pro ea mercede, quæ fuit taxata: Vndè ex tacita iſta conuentione obligatur pro illo ſalario
3 officium exercere; conuentiones † enim, & pacta ſunt ſeruanda: *c. 1. & c. qualitèr de pact. c. ſimile 23. diſtinct. l. 1. vbi Bart. & Bal. & l. Iuriſgentium, §. Prætor ait, ff. de pact. l. 1. ff. de conſtit. pec. Rot. deciſ. 299. num. 1. par. 4. in recen.*

4 Sed hic oritur quæſtio † An ſi ſalarium illud à lege, ſeù Principe taxatum ſit adeò tenue, vt ille, qui in eo officio ſeruit, ex eo viuere non poſſit, teneatur pro illo ſalario officium exercere? Et pro huius quæſtionis reſolutione tres afferūtur diſtinctiones Quarum prima eſt, quandò tempore, quo fuit ſuſceptum officium ſalarium taxatum erat competens ità, vt ex eo officialis viuere cōmodè potuiſſet, ſed poſteà ob aliquem ſuperuenientem caſum, vt puta, quià rerum caritas aduenit vel aliquid ſimile, ita vt dici poſſent mutatæ rerum conditiones, tunc illud ſalarium non dici ampliùs competens, ſed Principem teneri illud augere, & in caſu, quo id facere recuſaret, poſſe officialem petere incrementum vſquè ad limites iuſti

præ-

prætij ab ijs, ad quorum inſtantiam, &
commodum officium exercet affirmat. *Me-
noch. de Arbitr. Iudic. caſ. 514. num. 12. &
ſeqq.* Et pro fundamento ſuæ opinionis qua
tuor adducit rationes, quarum prima eſt,
5 quòd non † teneatur officialis legem iniu-
ſtam ſeruare: *c. erit autem lex. 4. diſtinct.
D. Thom. 1. 2. quæſt. 96. art. 4. Silueſter in
Summa verb. lex quæſt. 5. Carbo de legib. lib. 6.
diſp. 10. Bonacin. de legib. diſput. 1. punct. 1.
num. 4. & punct. 7. §. 3. Suarez in ſimili tract.
lib. 1. cap. 9. num. 14. Paul. Layman. in Theo-
logia moral. tract. 4. cap. 1. num. 4. Rot. in
Cracouien. Iuriſlegendi 30. Martij 1629. co-
ràm Rpd. Queippo impreſſ. pœnès Poſth. in
tract. de manut. deciſ. 321. nu. 18.* prout in-
iuſta dicitur illa, qua iniuſtum conſtitutum
ſalarium reperitur: Secunda ratio eſt, quia,
vt ipſe ait, magnum eſſet abſurdum, quòd
illi, qui totam ætatem in alicuius officij ad-
miniſtratione conſumpſerunt, cogerentur
deniquè officium deſerere, & quodam mo-
do mendicare, quod Princeps nunquam
6 permittere debebit conſiderando † paria eſ-
ſe non habere ſalarium, vel minus ſufficiens
habere *Luc. de Penna in l. in ſacris in fin. C.
de proxim ſacr. ſcrin.* Tertia ratio per eum
adducta eſt, quia culpà Principis euenit,
quòd ſalarium non ſit competens, ideoq;
eius auaritiæ adſcribendum eſſe ſi officialis
committat exceſſus, & Iudex cogatur quo-
dammodò iuſtitiam vendere plus offerenti.
Vltima ratio, quæ ab ipſo affertur eſt, quòd
excuſandus veniat officialis, qui ab initio
non potuit præuidere ſuperueniendum fo-
re caſum, proptèr quem ſalarium conſtitu-
tum minus competens eſſet euaſurum.

Quibus tamen rationibus non obſtanti-
bus crederem, ni fallor, non poſſe officialem
ſibi prouidere propria autoritate de Salario
competenti, ſi Princeps illud augere recu-
ſaret, & moueor auctoritate *Molin. de Iuſt.
& Iure diſput. 83. col. 6. ſub littera D.* vbi ait
quòd non auderet firmare, Miniſtros Re-
gios, quibus tenuia ſtipendia ſunt conſti-
tuta habita ratione temporum; quæ tamen
quando minor erat copia pecuniæ reputa-
bantur proportionata, poſſe propria auctori-
tate de competenti Salario ſibi prouidere
adducens rationem, quòd Rex plurimos in
veniet, qui pro eodem ſtipendio libenter
in illo miniſterio deſeruient; Quæ quidem
ratio, cum non ſolum adaptetur miniſtris
Regijs, verum etiam militet in omnibus
officialibus idem Ius, in omnibus venit ſta-
tuendum, non obſtantibus rationibus addu-
ctis à Menochio, quibus facile poteſt reſ-
7 ponderi, Corruit † namque Prima ſi dica-
tur, quòd quis teneatur ſeruare legem etiam
iniuſtam quando per pactum illius obſer-
uantiæ ſe adſtrinxit *C. gnol. in l. contractus
num. 70. ff. de reg. Iur. Caſtren. conſ. 471. ſub
num. 1. lib. 1. & conſ. 219. ſub num. 2. verſ.
contractus autem lib. 2. Rot. deciſ. 415. num. 4.
par. 1. in Recen.* & facit id, quod habetur
apud Matth. cap. 20. vbi Paterfamilias tan-
tum tribuit operarijs qui in vinea laboraue-
rant à principio diei, quàm illis, qui ad
laborandum iuerant hora decima de quo
conquerebantur primi. Videbatur enim ijs
Patremfamilias iniuſtitiam facere tantum
tribuendo ijs, qui per totam diem labora-
uerant, quantum illis, qui vna hora ſuas
operas præſtauerant contra regulam, quòd
merces debeat eſſe æqualis labori: Verum
non iniuſte egit Paterfamilias, conuenerat
enim cum primis tantam mercedem dare,
quantum dedit ſecundis, vt deſumitur ex
illis verbis: Amice non facio ſibi iniuriam
Nonne ex denario conueniſti mecum? tol-
le quod tuum eſt, & vade: volo autem &
huic nouiſſimo dare ſicut, & tibi? Et eſt
8 regula quod † contractus legem ex conuen-
tione accipiant *c. contractus de reg. Iur. in 6.
l. contractus ff. eod. tit. Surd. conſ. 383. num. 6.
Menoch. conſ. 52. num. 58. & in conſ. 477.
num. 3. Rot. deciſ. 669. num. 4. par. 1. &
deciſ. 145. num. 4. par. 4. tom. 2. in recen. &
coram Card. Seraphino deciſ. 787. num. 2.*

Ceſſat quoque abſurdum conſideratum
à Menochio, & pro ſecunda ratione alla-
tum ſi dicatur, quod abſurdius ſit, fidem
fallere; prout faceret officialis, qui ſeruire
promiſiſſet pro certa ſumma, ſi poſtea ali-
quid vltra id, quod fuit conuentum ſubtra-
9 heret, & ſic id potius venit euitandum † tol-
leratur enim abſurdum ad hoc, vt quod
magis abſurdum eſt euitetur *l. ſi ita vulnera-
tus §. quod ſi quis abſurde ff. ad l. Aquiliam l.
quoties nihil ff. de reg. Iur. Bar. in l. furti. §.
Pactus num. 1. ff. de his, qui notat infam.*

Nec eſt bona tertia ratio, quia ex ea ſe-
10 queretur, quòd † vnus peccaret, & alius
puniretur, & hoc lex maxime abhorret, iux-
ta *Tex. in c. non debet aliquis & cap. ſeq. de
reg. Iur. in 6. & in l. non debet. alteri, & l.*

factum ſutum ff. eodem tit. l. ſi vnus §. ante
omnia ff. de pact. l.cohæredibus ff.famil.hercis
Caſtren. in conſ. 336. in princ. vol. 1. Clar.in
praxi Criminali §. fin. quæſt. 86. in princip.
Surd. deciſ.102. in princ.
Quarta tandèm ratio adducta non concludit; nam non ex eo, quòd officialis non
potuerit cogitare Salarij tenuitatem, debet
ei licitum eſſe ſibi prouidere propria auctoritate de Salario vltra ſummam, pro qua
ab initio officium exercere ſe exibuit, ſed
potius tali caſu debebit, vel pro illo Salario
ſeruire, vel officium derelinquere, melius
11 † namque eſt damnum pati, quàm indebite aliquid exigere c.nerui, & c.duo mala 13.
diſtinct. c.ſi aliquid 22. quæſt. 4. D. Thom.
par. 2. quæſt.19. art.6. ad 3. vbi Medin.q.1.
Molin. de Iuſt. & Iur. diſput. 335. ſub n. 10.
frat. Eman. Roder in ſumma tom.2. cap.51.
num. 6. Suar. tom.4. de pæniten. diſput.4.
ſect. 10. num.4. Couarr. de ſponſal. par.2.c.7.
§. 2.num.9.cum ſeqq.Sanchez de Matrimon.
lib. 2. diſput. 39. ſub n. 12. verſ. ad quartum.
12 Secunda diſtinctio eſt † Quando tempore,
quo quis ſeruire cepit optime ſciebat, Salarium ex illo officio proueniens non eſſe tale, vt ex eo viuere poſſet, & tamen voluit
officium acceptare, Et hoc caſu dicendum
eſt, non poſſe vllo modo prætendere, quòd
Princeps ipſi aliquid conſtituat præter taxatum Salarium, cum Princeps ad hoc non
teneatur, niſi in quantum conuenit eius
dignitati, & qualitas officij requirit, &
multo minus poterit propria auctoritate vltra limitatum Salarium aliquid extorquere
ab illis, ad quorum fauorem officium exercet, ſed potius debebit officium relinquere ſi illo tenui Salario viuere non valeat
vt per Menoch. d. caſ. 514. num.19.
Et pro firmiori huius opinionis fundamento facit, quòd ſicuti poteſt quis donare alicui partem rei diuiſibilis, ita quo-
13 que † poteſt quis pro parte gratioſas ſuas
operas præſtare, & partim pro pretio, argumento l.qua de tota ff. de rei vendicat. & l.
illud. ff. ad leg. Aquil cũ concordantibus Ergo
quando quis ſciebat, Salarium non eſſe
competens pro illo officio, & tamen voluit
illud ſuſcipere, præſumitur voluiſſe partim
gratis, & partim pro prætio ſeruire, & ſic
pro parte ſuas operas donare. & pro parte
non Nauar. conſ. vnico num.1. de locat. &
conduct. lib. 1. Concurrit inſuper, quòd
14 † cum ſua met ſponte poſuerit ſe in neceſſitate ipſi imputandum eſt, qui ſe in eam
coniecit nec eſt iuuandus l. ſi fideiuſſor §. ſi
neceſſaria ff. qui ſatiſdare cogan. Menoch. de
Arbitrar. Iudic. caſ.182. num.38, & caſ.514
ſub. num.16.
15 Tertia & vltima diſtinctio eſt † quando
Salarium a Principe; ſeu lege conſtitutum
erat competens à principio, ſed poſtea incompetens euaſit, quia in illo officio fuit
auctus labor, & hoc caſu, augendum eſſet Salarium à Principe, & ipſo recuſante,
poſſet officialis propria auctoritate ſibi augere recipiendo aliquid proportionatum
labori vltra taxatum Salarium ab ijs, ad
quorum inſtantiam labores ſuos impenderet Roman. conſ.25. Nauarr. in ſuo opuſculo
de Dat. & recept. pro Iuſtitia in fine num.47.
& 48. Molin. de Iuſt. & Iure tom.1. d diſp.8
col.5. verſ. deinde, vbi loquitur de officialibus publicis, quos ait iuſtè poſſe aliquid
accipere vltra Salarium ſi operam ſuam impendãt in eo, ad quod ratione ſui officij non
tenebatur Rot. deciſ.354. nu.4. & 5. par.1.
rec. & in Romana Mercedis 26 Aprilis 1624
coram bonæ memoriæ Merlino, & in alia
Romana Mercedis vigeſima ſexta Ianuarij
1604. coram Cardinali Hyeronimo Pamphilio,
16 Secundo † dicitur competens Salarium
illud, quod fuit inter partes conuentum,
17 quæ † conuentio tamquam lex, tam ex
parte promittentis Salarium, quam ex parte promiſſionem acceptantis ſeruari debet
ad l.primam §.ſi conuenerit ff. depoſ c. contractus cum ibi notatis de Reg. Iur in 6. l.contractus ff. eod. tit. Bal. conſ.434. num. 1. lib.1.
Ang. conſ.199. num.2. Dec. conſ.265. num.4.
Rot. deciſ. 145. num.4. par.4. tom.2. recen.
18 Et ideo † iuxtà conuentionem erit ſoluendum, & non poterit ille, qui ſuas operas
locauit plus petere, neque ille, qui conduxit minus ſoluere l. Salarium ff. mandati
l. Iubemus ibi, Et Salaria communi conſenſu deputata ff. de Aduocat. Diuerſ. Iudic.
Natt. conſ.376. num.3. vol.2. Surd. conſ.306
num. 9. vol.3. & fuit dictum in Romana
Mercedis 18 Decembris 1595. coram
Iuſto.
19 Declarandum tamen eſt, tunc dicendum competens Salarium conuentum quãdo non excedat iuſtum, & ſummam à lege
deter-

determinatam; ita vt, ſi Salarium conuentum excederet taxam legis, non eſſet ſoluendum: Exemplum eſſe poteſt in Aduocato, cui ſi pro patrocinio vnius cauſæ promiſiſſem mercedem centum aureos excedentem, quæ eſt ſumma à lege taxata, vt in *l. 1. §. licita autem quantitas ff. de var. & extraordinar. cognit.* Quamuis hodie à lege Municipali; vbique fere limitatum ſit, non ſolum non poſſem cogi ad ſoluendum ſummam excedentem taxam legis, ſed ſolutam Aduocatus reſtituere teneretur *Cardinalis in Clement. ſæpe in princip. de verb. obligat. quem ſequitur Dec. in l. ſi creditori num. 4. vbi etiam Alciat. C. de pact.* Et ſi reſtituere recuſaret poſſet à Iudice cogi *Bal. in Auth. ad hæc col. penul. verſ. inſuper quæritur. C. de vſur.*

20 Et ratio eſt quia † pacta, & conuentiones contra legem non valent, nec obligant *l. pacta quæ contra, & ibi communiter ſcribentes C. de pact. Iaſ. in l. Iuriſgentium §. Prætor ait num. 1. ff. de pact. Sebaſtian. Medices in tract. de legib. & ſtatut. par. 3. quæſt. 4*
21 *num. 5.* Niſi tamen † in huiuſmodi pactis interueniſſet Iuramentum; nam tunc, licet eſſet contra legem, adhuc eſſet obſeruandum, quotieſcumque id fieri poſſet abſque interitu ſalutis æternæ *c. ſi vero de Iure Iuran. c. quamuis de pact. in 6. Abb. conſ. 95. in fine lib. 2. Rot. deciſ. 682. n. 14. par. 4. tom. 3. in recen.*

22 Tertio dicitur competens † Salarium illud, quod à Conſuetudine fuit in certa ſumma conſtitutum *l. licet vbi cagnol. C. locati l. quod ſi nolit §. quia aſſidua ff. de edilit. edict. Bar. in l. ſi tertiis annis num. 9. C. de pact. Barbat. in c. quod tranſlationem de offic. legati Alex. conſ. 101. n. 1 & 2. verſ. vel illa lib. 1. & conſ. 3. col. fin. & conſ. 26. vol. 2. Mantic. de Tacit. lib. 5. tit. 2. num. 5. verſ. item locatio Menoch. de arbitrar. Iudic. d. caſ. 514. num. 5. Surd. conſ. 42. num. 13. Adden. ad Buratt. deciſ. 508. num. 4. Rot. deciſ. 10. num. 15. par. 6 in recentior. & coram Card. Mantica deciſ. 267 n. 1. verſ. primum, & coram Merlino dec. 108. num. 1. & in Romana mercedis 26 Ianuarij 1604. coram clar. mem. Cardin. Pamphilio & in Interamnen mercedis 15 Maij 1645. coram R. P. D. Peutingerio verſ. & hoc quidem*

23 In † iis enim rebus, in quibus nihil certi à lege fuit determinatum, conſuetudines ſeruandæ ſunt *§. Ius conſuetudinis Inſtit. canon. de Iure Diuin. conſuetud. & conſtit.* Quamobrem vltra ſummam à conſuetudine taxatam nemini licebit aliquid vltra extorquere, aliàs tenebitur ad reſtitutionem non ſecus ac ſi recepiſſet vltra ſummam à lege, ſeu Principe taxatam; conſuetudo
24 † enim tantum poteſt quantùm Principis conſtitutio *l. hoc in princip. & in §. ductus aquæ ff. de aqu. quotid. & æſtiu l. ſi §. fin. ff. de aq. plu. arcen. Socc. conſ. 297. col 2. c. cum dilectus, & c. conſuetudinis de conſuetud. Rot. deciſ. 462 num. 1. par. 5. tom. 2. in recen.*

25 Imo plus operatur † quoniam diſpoſitio Principis nihil valet niſi fuerit à conſuetudine approbata *Felin. in c. cum contingat de foro competen. & in c. cum non liceat col. 4. & 5. de præſcript. Roc. de Curt. in tractat. de conſuetud. ſect. 1. num. 32. & ſect. 7. num. 3.*

26 Et † ſuccedit loco legis, ideoque ipſius uim habet *l. de quibus ff. de legib. l. digna vox C. de legib.* & tamquam lex ſeruari debet *l. fin C. de Iniur. l. 2. C. quemad. teſtam. aper. l 3. §. fin. ff. de Teſtib. c. venerabilis de confirmat vtil. vel inutil. c. ex litteris vbi Abb. de conſtitut. Rot. deciſ. 577. num 18. par. 5. tom. 2. in recen. cum alijs concordantibus.*

27 Et † hoc dicas procedere etiamſi inter locatorem operarum, & conductorem nulla fuerit facta mentio de præſtatione Salarij iuxta ſummam à conſuetudine taxatam pro illo officio, *l. licet vbi Bal. C. locati Alex. conſ. 206. num. 1. lib. 2. & conſ. 46. num. 8. lib. 5 Surd. d. conſ. 42. num. 13. lib. 1. & conſ. 460. num. 30. lib. 4. Rot. deciſ. 88. num. 5. par. 2. diuerſ. cum alijs relatis in Romana mercedis 14 Nouembris 1611. coram Vbaldo, quæ eſt*
28 *deciſ. 354. par. 1. in recen.* quia † contrahentes præſumuntur velle ſe regulare cum conſuetudine loci, in quo celebratur contractus *l. quod ſi nolit §. qui aſſidua ff. de ædil. edict. Ioan. Andr. in reg. Quomodo facit de reg. Iur. in 6. Gomes in c. 1. num. 6. de conſtitut. Roman. conſ. 114. col. 2. Iaſ. conſ. 20. col. penult. vol. 1. Alex. conſ. 107. col. penult. vol. 2. Ruin. conſ. 47. col. 1. vol. 1. & conſ. 104 col. 1. in fin. vol. 5. Tiraquell. de Retract. Ligniagier. §. 1. gloſ. 18. numer. 37.* Et in ſpecie, quòd in locatione, & conductione operarum contrahentes dicantur ſe conformare cum conſuetudine loci tradit *Gabr. commun. concluſ. lib. 6. tit. de conſuetud. concluſ. 1. num. 5. poſt. Bar. in l. 1. §. ludi quoque ff. de var. & extraordinar.*

cognit. Alex. conſ.109. num.1. vol. 6. Soccin.
conſ.196. vol. 2. Feder. ſcot. conſ.18. num. 10.
in fine lib. 3. tom. 1. Surd. conſ.460. num.30.
& in tractat. de Aliment. tit. 4. quæſt. 23.
num.18. Caroc. de locat. & conduct. tit. de
famul. quæſt.10. num.3. & in tit. de mercede
conſuetudinar. num.2. Guttier. de Iuramen.
confirmat. par.1. cap.64. num. 3. Carpan. ad
ſtatut. medional.379. num.31. vol.2. Grann.
Theorem.12. num.14. & 15. Menoch. conſ.228
num.39. & de Arbitrar. Iudic. caſ.515. n.2.
& 3. Nauarr. lib.3. de reſtit. cap.2. num.409
Cancer. variar. reſolut. lib.2. cap.14. num.111
& ſeq. Gom. in reg. de Impetran. beneſic. per
obit. quæſt.14 Rimin. ſen conſ. 358. num.29
vol.2. Natt. conſ. 376. Bou. de ſtatut. Vrb.
præſcript. gloſ.19. num.47. Rebuff. ad conſti-
tution Reg Gallic. tit. de famul. Salar. gloſ.3.
Giurb. deciſ.13. num.2. Rot. deciſ.10. num.15
par.6. in recen.

Sed ſi conſuetudo fuerit varia, ita vt
aliquando maior, aliquando minor Salarij
quantitas fuerit conſtituta, tali caſu inſpi-
29 ciendum erit, An † ille, qui ſuas operas
locauit, aliàs conductus extiterit in eodem
officio pro certo Salario, & poſtmodum
fuerit ſimpliciter reconductus, & tali caſu
intelligeretur cum eodem Salario recondu-
ctus, Enriquez conſ.63. num.2. Magon. deciſ.
florent.11 n.5. Menoch. de præſ. lib.3. præſ.85.
n.18. Mantic. de tacit, & ambig. conuent. lib.3.
tit.9. num.4. & facit Tex. in l. penult. ff. ſolut.
30 matrim. niſi † tamen mutata eſſet qualitas,
& conditio perſonæ conductæ, vt latiùs di-
cemus infra in queſtione ſequenti

31 Si vero non agatur de reconductione, ſed
de conductione, tunc habenda eſſet ratio
ſalarij, quod longo tempore conſuetũ fuiſſet
alijs dari gloſ. in l. excepto C. locati Bar. in l.
Magiſtratus ff. ad municip. Iaſ. in l. diem
functo col.3. ff. de offic. Aſſeſſor. Gabr. de con-
ſuetudine concluſ. 1. num. 36. Non autem
32 † habendum eſſet in conſideratione Sala-
rium illud, quod duobus, vel tribus annis
præſtitũ fuiſſet ad tex in d. l. licet vbi expreſſe
notat Bal. C. locati Idem Bal. in l. qui bonos
C. de Aduocat. diuerſ Iudic.

33 Quotieſcumque † enim ſermo habetur
de conſuetudine, de ea intelligitur, quæ
pe longum temporis ſpatium fuit introdu-
cta c. Cum ina de Conſuetud. Bar. in l. nemo
eſt qui neſcias ff. de duob. reis Abb. in c. cum
M. ferrarienſis de conſtitution. Capic. dec.163
34 num. 3. Dummodo † illa ſolutio duorum,
vel trium annorum non eſſet proxima præ-
cedens, nam tunc erit obſeruanda illa vl-
tima Salarij præſtatio ad tex. in l. Mela §.
ſed ſi alimenta ff. de aliment. & cibar. legat.
Bal. in l. binos C. de offic. diuerſ. Iudic. Silue-
ſter Aldobrandin. conſ. 66. ſub. num.7. lib.1.
Aret. conſ.2. col. vlt. Roch. Curt. in repetit.
c. fin. col.65. limitat. 4. de conſuetud. Alex.
conſ.5. col. fin. vol. 5. Rebuff. ad conſtitut.
Reg. Gall. tom.3. tit. de conſuetud. vſu, &
ſtylo art.2. gloſ. vlt. num.2. Crauett. conſ.118
num.3. Iaſ. in d. l. diem functo num.16. ff de
offic. Aſſeſſor. Bero. conſ.157. num.3. & ſeq.
vol. 3. Niger de laudemio tom. 1. quæſt. 4.
art.5. num.8. Poſterior enim derogat priori
d. l. mela verſ. quid ergo ff. de aliment. & ci-
bar. legat. Alex. conſ.5. num. 9. & 10. lib.5.
Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus num. 8. ff.
de regul. Iur. Purpur. in conſ.473. num.22.
& conſ.582. num.48. Felin. in c. cum acceſ-
ſiſſent num. 31. de conſtitut. Caſſan. conſ.10.
num.7. Natt. conſ.367. num.18. Ciriac. con-
35 trouerſ. forenſ.67. num. 11. Niſi † tamen
Salarium vltimo loco ſolutum non fuiſſet
indebitè ſeu per violentiam exactum, quia
36 † exactio Salarij, quæ fit per violentiam
non inducit conſuetudinem Bertazol. conſ.
Criminal. 109. num. 10. Ciriac. d. controuerſ.
67. num. 44.

37 At † ſi conſuetudo raró vel omnino ex-
traordinariè fuerit variata, & certis tan-
tummodo in caſibus, etiam ſi vltima con-
ſuetudo immediate precedens fuerit varia,
non erit attendenda vltima, ſed ſolita;
38 quæ † enim raró accidunt non ſunt in con-
ſideratione habenda l. ſeio §. Medico ff.
de annu. legat. & ibi Bar. Alex. in l. vel
vniuerſor. ff. eod. tit. & in conſ.28. vol.1.
l. Fiſtulas §. frumenta ff. de contrahen.
empt. Iaſ. in l.3. §. queritur ff. ſi quis caut.
Euerar. in loco ab uſit. num. 13. Rip. in c.
cum M. col. 21. de conſtitution. & ibidem
Felin. vol.3. & in c. ex litteris col. penul. de
fide inſtrument. Iaſ. in l. vt liberis col.4. de
collat. & in l. certi conditio §. ſi nummos ff. ſi
cert. petat. Ioan. Nicol. in l. generaliter n.74.
C. de ſecund. Nupt. Ant. Gabr. commun. con-
cluſ. de conſuetud. concluſ. 3. num.29. Cagnol.
in l. diem functo num. 98. & ſeqq. ff. de offic.
Aſſeſſor.

39 Quando † vero neque à lege, ſeu à Prin-
cipe, nec per partium conuentionem, ne-

que

que ab vſu, ſeu conſuetudine certa ſumma
Salarij conſtituta, & determinata reperi-
tur, tali caſu taxatur à Iudice arbitrio ſuo
*Bar. in l. Seio in fin. ff. de annu. legat. Corn.
conſ 116. num.4. Capyc. deciſ. 27. num.20.
Magon. deciſ florent. 12. num.18. Menoch.
de Arbitrar. Iudic. lib.2. cent.6. caſ.514.
num. 9. & caſ. 223. in fin. Coccin. deciſ.256.
num.3. Rot. deciſ.128. num. 3. par.4 diuerſ.
& deciſ. 354. num.2. par. 1. recen. & coram
Merlino deciſ.108. num. 5. & in Romana Sa-
larij 27 Aprilis 1640. coram R.P.D. Carillo
§. quod autem, & in Interamnen. Mercedis
1 Iulij 1644. coram R. P. D. Peutingerio §.
cum igitur, & in eadem coram eodem 15
Maij 1645. in §.1. & in eadem 4 Iulij 1646
§. & quia coram R. P. D. Meltio, & in Ro-
mana de Ghezzijs 21 Febr. 1642. coram
R.P.D. Merlino, ſeu R.P.D Cerro, à quo fuit
deciſio extenſa §. quod vero attinet ad quanti-*
40 *tatem Salarij:* Et † Salarium ſic à Iudice
taxatum dicetur competens, & iuxta illam
taxam erit Soluendum *Riminal. conſ. 478.
lib.4. Seraph. deciſ.65. in fin. Coccin. deciſ 288
num.2. Rota in recen. deciſ.291. num.2. verſ.
quia vero ad quantitatem par.1. deciſ.88. n.4.
par.3 & 374. num. 2 verſ. verum quia par.4.
& in Romana prætenſæ reſtitutionis in inte-
grum 1 Iunij 1609 coram Ortembergo in
Leodien. Salarij. 19 Septembris 1610. coram
Reu. Pirouano, in Romana Salarij 23 Ia-
nuarij 1626. coram Remboldo, & in alia
ſimili 27 Aprilis 1640. coram R.P. D. Carillo
& in Toletana Canonicatus Penitentiariæ 28*
41 *Iunij 1645. coram R.P.D. Cerro,* Nec † ali-
quid vltra poterit extorqueri, aliàs extor-
quens tenebitur ad reſtitutionem, quia
acciperet vltra id, quod ſibi deberetur
Molin. de Iuſt. & Iure tom.1. diſput. 83.
42 *col.4. verſ. Aſſerimus item.* Et † hoc habet
locum etiamſi Salarium à Iudice taxatum
non eſſet ſufficiens, quia tali caſu poterit
recurſum habere ad ipſum Iudicem, qui
Salarium augebit.

Aduertere tamen Iudices debebunt in
taxando Salario, quòd conſtituant ſum-
mam iuſtam, nam licet ipſorum arbitrio
relictum ſit plus vel minus taxare, tamen
43 reminiſcantur, arbitrium † Iudicis regulari
debere à Iure *Caſ de Graſſ. deciſ. 7. num.6.
& 7. & deciſ 8. in princ. de ſenten. & re iudic.
Rot. coram Greg. XV. deciſ.465. num. 1. &
deciſ. 365. num.1. par. 7. in recen.* & ideo in
Salarij taxatione ad hoc, vt ſe cum diſpoſi-
tione Iuris conforment multarum rerum
44 rationem habere debebunt, Et † primò
qualitatis perſonæ, vt ſi ſit perſona docta
vel ignara *Coccin. deciſ.416. num. 1. Rot.
in d. Rom. Salarij §. quod autem, & in d.
Interamnen. mercedis 1 Iulij 1644. coram*
45 *R.P.D. Peutingerio §. cum igitur* Non † enim
æquitati conſentaneum eſt, tantum Salari-
um habere doctum, quantum ignarum, *Bal.
conſ.155. in fin. lib.5. Cagnol. in d. l. diem
functo num.93. ff. de offic. Aſſeſſor.* Secundò
46 conſiderare † debebit qualitatem laborum
*Guttier. de Tutel. lib. 2. cap.3. num.46. Mun-
noz. de Ratiocin. adminiſtrat. cap.22. num.14
Surd. de Aliment. tit. 6. quæſt. 14. num.21.*
Salarium enim debet labores adæquare
*l. ſeio amico ff. de annu. legat. l. 1. §. in hono-
rarijs ff. de var. & extraordinar. cognit. Rot.
deciſ.238. num.4. & 291. num.2. par. 1. in
recen. & coram Card. Seraph. deciſ.65. in fine
& in d. Romana Salarij 27. Aprilis 1640.
coram R.P.D. Carillo in §. Quod autem circa
med. & in Oſcen. Salarij 21 Iunij 1611. co-
ram Cardin. Lancellotto & in eadem 28 No-
uembris 1612. coram Vbaldo, & in Toletana
Salarij 8 Nouembris 1612. coram eodem &
in d. Romana de Ghezzijs §. Quod vero* Et
47 † ſic non idem Salarium conſtituendum
erit illi, qui parum laborauit, quod illi,
qui magnos labores, & induſtriam in
officio impendit *Rot. deciſ.123. num.1. par.4.
diuerſ.*

48 Tertio † habebunt rationem temporum,
vt puta ſi aliquo anno adſit caritas debe-
bunt Iudices maius Salarium conſtituere,
quàm eo tempore, quo annona eſt vilior
*Menoch. de Arbitrar. Iudic. d. caſ. 514.
num. 11.*

49 Quarto † aduertent, An officium, quod
quis exercuit eſſet tale, vt totum hominem
requireret, vel potius permitteret, vt quis
poſſet etiam alijs operam dare vt conſide-
rauit *Rot. in Rom. Mercedis 26 Aprilis 1604
coram bon. mem. Merlino, quæ inter eius im-
preſſas eſt deciſ.108. num.6.*

50 Quinto † in conſideratione habebunt,
An officium afferat honorem, vel aliqua ex-
traordinaria afferre ſoleat emolumenta, tali
namque caſu minor erit taxa mercedis, cum
officia huiuſmodi conſueuerint deſiderari à
pluribus etiam abſque aliquo præmio vt
optimè aduertit *Rot. in Romana mercedis*

13 Ia-

13 Ianuarij 1589. coram Card. Seraphino quæ inter eius impreſſas eſt deciſ. 849. num.4.

Reconductus abſque expreſſione quantitatis Salarij an Cenſeatur pro eodem Salario, pro quo fuit prima vice conductus.

QVAESTIO X.

SVMMARIVM.

1 *Reconductus quis cenſetur pro eodem Salario, quo fuit prima vice conductus Declara vt num.5.*

2 *Vxor, quæ poſt diuortium redit ad virum cenſetur aſſignare eamdem dotem, quam antea conſtituerat.*

3 *Reconductio præſumitur facta cum eiſdem qualitatibus, & conditionibus conuentis in primo contractu*

4 *Conductus ad tempus determinatum pro certo Salario, finito tempore ſi continuat in ſeruitio, pro eodem Salario, dicitur continuare.*

6 *Salarium ſoluendum eſt habita ratione laborum.*

7 *In conſtitutione Salarij habenda eſt ratio qualitatis perſonæ.*

8 *Quando Salarium eſt taxatum alicui officio non habetur ratio laboris, nec qualitatis officialis, ſed eſt ſoluendum iuxta taxam.*

9 *Reconductus ad officium, cui erat taxatum Salarium. dicitur reconductus pro Salario taxato, etiam ſi taxa fuerit diminuta, vel aucta*

10 *Couductus pro Salario incompetenti, an pro eodem cenſeatur reconductus, ſi aliqua non adſit nouatio?*

11 *Faciens aliquem actum dicitur ſe obligare legi diſponenti circa illum actum*

12 *Lex iniuſta non obligat.*

13 *Pacta non ſeruare aduerſatur omni Iuri.*

SOlet non rarò contingere, quòd quis electus pro certo Salario ad aliquod officium recedat, & poſtea iterum ad officium conducatur nulla facta mentione
Salarij, & hinc eſt, quod ſæpè euenit du-
1 bitari An † is dicatur reconductus pro eo-
dem Salario. Quæ quidem quæſtio affirmatiuè communiter definitur à Doctoribus vt videre eſt apud *Bal. in l. etiam in fin. C. de iure dotium per l. qui ad certum ff. locati Cremen ſingular. 13. Rol. à valle in tractat. de lucro dotis quæſt. 75. num.5. Bonacoſ. de famul. quæſt. 80. Cagnol. in l. diem functo num. 9. & ſeqq. ff. de offic. Aſſeſſor & ibidem Iaſ. n. 19 & in §. Actionum num. 167. Inſtit. de Action. Magon. deciſ. florent. 11. num.6. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 85. num. 18. Caroc. de locat, & conduct. par. 2. tit. de Medico quæſt. 8. num. 4. Viu. commun. opin. lib. 1. opin. 232. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Perus 99. num. 18. Rot. deciſ. 88. num. 5. par. 2. diuerſ. & deciſ. 354. num. 3. par. 1. recen. Adden. ad Buratt. deciſ. 508. num. 4. Socc. ſen. conſ. 196. poſt princ. lib. 2. Mantic. de Tacit. & ambig. conuenct. lib. 5. tit. 15. num. 19. & eſt Tex. in l. item queritur §. qui impleto ff. locati*, qui Textus licet loquatur de locatione ruſticorũ & vrbanorum prædiorum, locum habet etiam in locatione operarum *Bar. in d. §. qui impleto num. 5. & in l. ſi mora num. 17. ff. ſolut. matrim. Mantic. vbi ſupra num. 46. Bertran. conſ. 241. num. 9. vol. 6. Maſtril. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21. num. 68. & facit. Tex. in l. penult.*
2 *§. vxor ff. ſolut. Matrim.* vbi vxor † quæ
reuertitur ad virum poſt diuortium cenſetur illi aſſignare eamdem dotem, quam in primo contractu Matrimonij conſtituerat.

Ratio autem definitionis huius quæſtio-
3 nis eſt, quia reconductio † præſumitur facta
cum eiſdem qualitatibus, & conditionibus, quæ in prima conductione interuenerunt. *Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 11. n. 5. Boer. deciſ. 284. num. 14. Menoch. d. præſumpt. 83. num. 19. Maſcard. de probat. concluſ. 990. num. 3. Maluaſ. conſ. 87. num. 39. vol. 1. Cancer. variar. reſolut. lib. 1. cap. 14. num. 65. Rota in Romana Afflictus ferreriæ 25 Iunij 1649. §. opponi in fine coram R.P.D. Meltio.*

Et hæc concluſio multo magis procedit,
4 † ſi quis, finito tempore conductionis, conti-
nuaret in ſeruitio, tali namque caſu pro eodem prius conuento Salario cenſetur continuare *Cagnol. in l. diem functo num. 92. ff. de offic. Aſſeſſor. Adden. ad Buratt. dec. 508 num. 5. Franciſc. Cremen. ſingular. 13. verſ.*

vbi

*vbi dicit Menoch. de præſumpt. lib. 3. præ-
ſumpt. 85. num. 19. Rot. in Roman. Mercedis
26 Ianuarij 1604 coram bo. mem. Card. Pam-
philio.*

5 Dummodo † tamen non adſint nouatio-
nes, quæ ſi adeſſent non diceretur recon-
ductus officialis pro eodem Salario, ſed
eſſet augendum, vel minuendum iuxta ca-
ſus occurrentes *l. Salarium C. mandati Bal.
in l. licet num. 13. C. de locat. & conduct.
Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 2. num. 15.*

Nouationes autem poſſent verſari vel
circa officium, vel circa perſonam officialis:
Circa officium, quia poſſet eſſe, quòd fuerit
auctus, vel diminutus labor, & ſic Salarium
quoque veniret augendum, vel minuen-
6 dum cum † ſit ſoluendum habita ratione la-
borum *Parid. de Put. in tract. de Syndic. verb.
Salarium cap 1. num. 2. in fin. Gratian. deciſ.
Marchiæ* 101. *num.* 3. *Menoch. de Arbitrar.
Iudic. caſ. 223 num. 3. & per tot. & caſ. 515.
numer. 3. Petr. Enriquez. conſ. 63. num. 6.*

Erit quoque habenda ratio qualitatis
perſonæ officialis, nam ſi erat magis Ido-
neus quando fuit prima vice conductus, vt
puta ſi non ſit ita actus labori, vel propter
ſenectutem, infirmitatem, aut ob aliam
cauſam, erit quidem hoc caſu Iudicis arbi-
trio minuendum Salarium ſicut è contra
eſſet augendum ſi officialis eſſet habilior,
7 conditio † enim perſonæ eſt in conſideratio-
ne habenda in materia conſtitutionis Salarij
*Caroc. de locat. d. quæſt. 8. num. 5. Capic.
deciſ. 27. num. 10. Corſet. in ſuis ſingular. verb.
Salarium 4. verſ. ſed præfatus Dominus, Cagn.
in d. l. diem functo numer. 93. ff. de offic. Aſ-
ſeſſor.*

8 Iſtæ † tamen nouationes non eſſent ha-
bendæ in conſideratione quotieſcumque
quis reconduceretur ad officium, cui eſſet
certum determinatum Salarium, ita vt eius
conſtitutio non penderet ex arbitrio electo-
ris; tunc namque non habita ratione la-
borum, ſeu qualitatis perſonæ, ſed iuxta
taxam venit ſoluendum, etiam ſi nulla de
Salario fuerit facta mentio *Mantic. de Tacit.
& ambig. conuent. lib. 3. tit. 9. num. 4 Corſet
in ſuis ſingular. in d. verbo Salarium 4. verſ.
Item limitauit Caroc. vbi ſupra d. quæſt. 8.
n. 7.* Quæ quidem taxa eſſet attendenda etiã
ſi fuiſſet in maiori, vel minori ſũma conſti-
tuta, quàm eſſet quando officialis fuit pri-
ma vice conductus, nam quotieſcumque
adeſt certa quantitas taxata tacite intelli-
gitur conſtitutum illud, quod, dari con-
ſueuit. Vnde tam conductor, quam lo-
cator obligantur ad Solutionem, & rece-
ptionem talis Salarij; reſpectiuè, non ſe-
cus ac ſi de illo fuiſſet expreſſe conuentum
9 intelligitur † enim expreſſũ quod à lege, vel
conſuetudine ſubauditur *Mantic. d. lib. 3.
tit. 9. n. 3.*

10 At quid dicendum eſſet ſi † non adeſſet
aliqua nouatio ſed Salarium, quod fuit pri-
ma vice conſtitutum non eſſet competens
habita ratione laboris vel qualitatis perſo-
næ? Et in hoc caſu crederem Salarium eſſe
ſoluendum in eadem quantitate, in qua fuit
prima vice ſolutum, & ratio eſt quia offi-
cialis dum redit ad ſeruiendum abſque ali-
qua noua conuentione videtur eſſe conten-
tus Salario prima vice conſtituto, & pro eo-
dem ſe ad ſeruiendum obligare, faciens
11 † enim actum dicitur ſe obligare legi diſpo-
nenti circa illum actum *l. ſi duo in princip ff.
de acquir. hæred vbi Bald. & Caſtren. Franc.
Mantic. in conſ. poſt deciſ. Rot. Bonon. ſuper
Auth Præterea C. vnde vir. & vxor verſ. octa-
uo qui facit actum n. 19. Alex. conſ. 13. n. 9. &
conſ. 157, col. penult lib. 2. & conſ 44. n. 10. &
conſ. 158. in princip lib. 5. Crauett. conſ. 186.
n. 7. 8. & 9.*

12 Neque dicatur quòd lex † iniuſta nõ obli-
get *Molin. de iuſtitia & iure diſp. 83. col. 6. ſub
littera B. verſ. Vt ad rẽ redeamus Menoch. de
arb. Iudic. caſ. 514. ſub num. 12. verſ. & ratio-
nem*, itaut cum lex in caſu noſtro non ſit
iuſta; dum per eam fuit conſtitutum iniu-
ſtum Salarium, non obligat officialem ad
illius obſeruantiam

Reſpondetur enim, quòd ſi hoc eſſet ve-
rum ſequeretur abſurdum, nempe, quòd
13 † pacta non eſſent ſeruanda, quod eſt contra
Ius non ſolum ciuile *vt in l. 1. & per tot. tit.
ff. de pact.* Sed etiam contra Ius Canonicum
vt *in c. 1. & c. qualiter de pactis* & ius natu-
rale, vt habetur in *d. l. 1. ff. de pactis Chri-
ſtophorus Torniola in conſ. 81. num. 1. & ſeq.*
Dum enim à principio ſciebat Salarium eſ-
ſe incompetens, & tamen abſque aliqua
noua conuentione redit ad exercendum of-
ficium pro eodem Salario, ſe obligare vide-
tur, ſaltem tacite, quæ quidem tacita
obligatio operatur tanquam expreſſa, &
omnino venit obſeruanda *Molin. in tract.
de Iuſt. & Iur. diſput. 83. col. 2. ſub littera A.*

verſ.

verſ.probatur concluſio quicquid eſſet dicendum, quando quis ſuſciperet adminiſtrationem officij abſque aliqua notitia modicitatis Salarij, ſeu ſi ex temporum calamitate redderetur incompetens illud Salarium, quod erat competens quando fuit à principio conſtitutum, de quibus caſibus, cum iam in quæſtione quinta præcedenti dixerimus, ne iam dicta repetantur ad illam me refero.

Salarium quando augendum, vel minuendum ſit.

QVAESTIO XI.

SVMMARIVM.

1 *Salarium debet eſſe proportionatum laboribus.*

2 *Salarium augendum eſt aucto labore, prout diminuendum labore diminuto, Intellige vt num.29. 30. & ſeq.*

3 *Aduocato augendum eſt Salarium ſi labor augeatur, Amplia vt num. 4.*

5 *Salarium inter Aduocatum, & Clientem conuentum poteſt à Iudice moderari, vel augeri habita ratione laborum*

6 *Scriptura etiam publica, & obligatione Camerali munita non poteſt executioni demandari niſi pro quantitate Salarij à Iudice taxata.*

7 *Officialis publicus ſi mittatur Ambaſciator pro vtroque officio conſequitur Salarium*

8 *Abſens cauſa Reipublicæ non debet priuari aliquo emolumento, quod illi tempore abſentiæ quoquo modo competere poterat.*

9 *Gubernatori duarum Ciuitatum gubernio præpoſito duplex debetur Salarium.*

10 *Collaterali debetur duplex Salarium Collateralium officium exercenti*

11 *Canonicus duo gerens officia habet duplices quotidianas diſtributiones*

12 *Diſtributiones debentur pro labore, & ſeruitio perſonali tamquam merces operæ & laboris*

13 *Curati duo ſi ſint, & vnus remoueatur, alter vero vtriuſque vices gerat, duplex conſequitur Salarium*

14 *Curatus vnus ſi ſit in vna Parrochia, ſi illa diuidatur, diuiditur Salarium. Intellige vt num.15.*

16 *Doctor ad duo officia electus duo conſequitur Salaria,*

17 *Doctor dans vocem in vtroque Iure duplex conſequitur Salarium.*

18 *Miles ſi priuatam militiam & capitaneatus officium eodem tempore exerceat duplex ſtipendium conſequi debet*

19 *Epiſcopus ſi mittatur legatus emolumenta habebit tamquam Epiſcopus, & tamquam legatus, Declara vt num 20.*

21 *Famulo, aucto labore, augendum eſt Salarium, prout diminuendum ſi labor minuatur*

22 *Salarium augeri non debet propter augumentum laboris famulo, qui fuit indefinitè ad ſeruitium conductus*

23 *Famulus notarii ſi efficiatur tabellio, & inſtrumenta conficiat poterit de illis mercedem petere*

24 *Inſtitor præpoſitus vni negocio cum certo Salario ſi poſtea alijs negocijs præponatur duplicatum Salarium conſequi debet.*

25 *Notarius inſtrumentum conficiens duplex conſequitur Salarium aliud pro originali alterum vero pro exemplari*

26 *Procuratores, qui funguntur etiam munere Aduocatorum duplex conſequuntur Salarium*

27 *Officia plura poteſt quis exercere & Salarium petere quando non ſint inter ſe incompatibilia*

28 *Officia Aduocati, & Procuratoris, licet ſint inter ſe diſtincta, poſſunt tamen vtraque per eundem exerceri*

29 *Vicesgerens duorum officialium duplex conſequitur Salarium Intellige vt nu.31 & ſeqq.*

30 *Officialis exercens duo officia, & pro vtroque Salarium habens tenetur facere omnes expenſas pro vtroque officio neceſſarias*

31 *Officiali ad certum officium electo, an aucto labore augendum ſit, Salarium? & num.32.*

33 *Officialis duplex gerens officium abſque Principis licentia non conſequitur duplex Salarium.*

34 *Officia duo eodem tempore, & in eadem perſona regulariter ſtare non poſſunt.*

35 *Ambaſciatores duo miſſi ſi alter eorum decedat, & ſuperuiuens omnia negocia gerat*

rat non habet duplex Salarium Declara vt n.36.

37 *Furnario, qui pro certa ſumma promiſit coquere panem pro vna familia, ea aucta non augetur Salarium, Declara vt num.38.*

39 *Medico annuatim à Principe, ſeu Communitate Salariato non eſt augendum Salarium ſi augeatur labor, ſicut nec minuendum labore diminuto*

40 *Salarium vnius officialis decedentis non accreſcit alteri Declara vt n. 41.*

1 CVm † Salarium debeat eſſe proporꝰ
tionatum laboribus *l ſeio ff de annu.
legat. Bal in l. binos num.10. C. de
Aduocat. diuerſ Iudic. Roman conſ.25. per tot.
Surd. conſ.42. num.10. & conſ.66. num.6.
Rot. deciſ.156 num.4. par 5. in recen. & coram
Cardin. Seraphino deciſ.65. in fin. & in
Leodien. Salarij 18 Decembris 1610. coram
Reuerendiſs. Pirouano, quæ eſt deciſ.302. poſt 2*
2 *vol. conſ. criminal. Farinaccij.* Ideo † aucto
labore augendũ erit etiã Salariũ, prout labore
diminuto, & Salariũ quoque erit diminuẽdũ
*l. fin C. de Princ. agen. in rebus lib.12. l. ijs ſcholaribus
vbi Ioan. de Platea C. de erogat. milit. Anno
lib.12. Bal. in l adictis C de eden. Cagnol. in
l. diem functo n.159. & ibidem Bolognet. n.47.
ff de offic. Aſſeſſor. Parid. de Put. in tract. de
ſindicat. v. Salarium cap. 1. num. 2. in fine
Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21. num.15
Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib.2. cent.3.
caſ.223. per tot. Gail. ſingular. obſeruat. lib.1.
obſeruat.44, num.8. Ciriac. controuerſ. forenſ.
lib.1. controuerſ. 67. num.48. Adrian. Neguſan.
quæſt.131. num.2. & 7. Gratian deciſ.
Marchiæ 101. num.1. Rot. deciſ.354. num.4.
& 5. par.1. in recen. & in Romana mercedis
26 Aprilis 1624. & 5 Martij. 1625. coram
R. P. D. Merlino inter eius impreſſ. deciſ.108
num.2. deciſ.162. num.1. & in Romana mercedis
26 Ianuarij 1604. coram Clar. mem.
Cardinali Pamphilio. in Romana officij Aquarum
16 Iunij 1631 coram Emmentiſs. Card.
Veroſpio impreſſa penes Ludouic. Poſth. in tractat.
mandati de manutenen. deciſ.335. num.8
& in Interamnen Mercedis 1 Iulij 1644. coram
R.P.D. Peutingerio S. cum igitur in fine,
& faciunt Tex in l. ſecundum naturam ff. de
reg. Iur. & in c. qui ſentit de regul. Iur.
in 6.*
3 Ex hoc ergo infertur primo † augen-

dum eſſe Salarium Aduocato quando
cauſa, in qua ſuum patrocinium præſtabat
redderetur magis difficilis, vel in longius
tempus abſque ipſius Aduocati culpa protraheretur,
vt puta ſi fuiſſet conteſtata aliqua
lis ſuper Petitorio, & plures datæ ab
Aduocato Iuris informationes, & diu in
cauſa laboratum, deinde vero eſſet ſuſpendendum
petitorium, & conoſcendum Poſſeſſorium,
quo caſu, cum augeretur Aduocati
labor, ita quoque augendum eſſet
Salarium, prout diminuendum veniret ſi
labor diminueretur *Gratian. diſcept. forenſ.
cap.56. num.4 & 5. Bal. in l. edicta C. de
eden. Aſſiict. deciſ.70. num.3. Sarmient. lib.1.
ſelect. cap.11. num.9. Ceuàl. in Speculo commun.
opin. con. com. lib.1. quæſt.288. ſub n.9.
Adrian. Neguſan. d. quæſt.131 n.7.* & hoc
etiam diſponitur in ſtatuto vrbis *l.3. cap 92.
ibi* ſi vero dictæ cauſæ ſũmaria & executiuæ
intricarentur aut difficiles redderentur Procuratores
pro modo laborum plus recipiant
perſonarũ & cauſarũ qualitate penſata, & c.
4 Et † ex verbis huius ſtatuti optime dignoſci
poteſt, quod hoc habeat locum etiamſi
ſumma Salarij fuiſſet à ſtatuto determinata,
nam non per hoc tollitur arbitrium Iudicis
quin poſſit illud augere, & moderari iuxta
Aduocati merita, & labores *l.1. S. in honorarijs
ff. de var. & extraordinar. cognit. Gratian.
diſcept. forenſ. d. cap.56. ſub num.3. verſ.*
5 *Quamuis autem*, Sed quod magis eſt etiam
ſi à principio litis fuerit inter partem litigantem,
& Aduocatum de certo Salario
facta conuentio adhuc Iudex poterit ad
tàm ad petitionem partis moderari, quàm
requiſitionem Aduocati augere *Gratian
d. cap.56. ſub num.4. verſ. ad exemplum
Guttierez de Iuram. confirmator par.1. cap.53
num.3 Sarmient. lib.1. Selectar cap.11. num.9.*
vbi idem dicit de Medicis, Procuratoribus
& ſollicitatoribus, *Segura Daualos in ſuo
directorio Iudicium Eccleſiaſticorum cap.13
in 1. par, num.6. & ſeq. quos refert. & ſequi-*
6 *tur Cauall. d. quæſt.288. num.9.* Ita vt † neque
ſcriptura publica etiam quarantigia,
ſeu obligatione Camerali munita de certa
quantitate Salarij confecta executioni demandari
poſſit, niſi pro iuſto Salario per
Iudicem taxato vt poſt *Rip. Rebuff. Pinell.
& alios, quos allegant Flores variar. quæſt.
lib.1. cap.8. num.50. Gratian. diſcept. forenſ.
d. cap.56. ſub num. 4.*

7 Infertur ſecundo, quod † ſi quis gerens aliquod officium propter quod recipiebat Salarium mittatur Ambaſciator ad aliquem Principem, vel Ciuitatem, vt puta ſi mitteretur aliquis doctor, qui haberet annuum Salarium ad legendum, tam pro Ambaſciata, quàm pro lectura Salarium conſequeretur, etiam pro eo tempore, quo ab fuit, & non legit *Martin. lauden. in tract. de legat. Princip. quaeſt.29.* & nos dicemus infra in 2.parte vbi agemus de Salario Ambaſciatorum. Et ratio huius illationis eſt, quia, cum duo gerat officia, ita quoque duplex Salarium conſequi debet ex regula ſupra firmata, quòd aucto labore, augendum quoque veniat Salarium. Neque obſtat ſi dicatur, hìc non habere locum dictam regulam, quia dum vnum officium exerceri debet in vna Ciuitate alterum vero in alia; ſunt incompatibilia inter ſe; ita vt ſi quis vnũ exerceat alterũ deſerere cogatur Ergo dicendum ſit, quòd dum non poteſt in duobus officijs idem ſeruire, nec poſſit Salaria, quæ vtraque officia reddunt recipere, Reſpondetur enim, quòd, licet ſint officia incompatibilia, nec poſſit idem eodem tempore in vtroque ſeruire, attamen
8 quia ille abeſt cauſa Reipublicæ † fingitur adeſſe, & ſeruire *l. quaeſitum in princip. ff. de legat. 3. l. ſeia* S. *Pamphila ff. de fid. Inſtrument. l. quis Titio ff. ex quibus cauſ. maior c. ex parte, & c. cum dilectus de Cleric. non reſiden.* fictio autem legis habetur pro veritate *Abb. in c. tanta ſub num.4 Qui fil. ſint legitimi* Ideoque non debet priuari aliquo emolumento, quòd tempore abſentiæ ipſi quoquomodo competere poterat *Ricc. in praxi fori Eccleſiaſ. reſolut. 462. num. 1.* Sed vtrumque Salarium conſequi debebit, non ſecus ac ſi vere, & realiter vtrumque officium exerceret.
9 Infertur † Tertio quòd ſi gubernatore vnĩ ciuitatis præpoſito demandetur eodem tẽpore gubernium alterius ſoluendum veniat Salarium illud, quod pro vtriuſque gubernio largiri conſueuit *Iaſ. in* S. *perſonal. n.15. Inſtit. de Action. Caſtren. in l. ſi eadem ff. de offic. aſſeſſor. Bal. conſ.403. incipien. ad euidentiam vol.3. Maſtrill. deciſ. ſicil.49. nu.6. vol. 1.*
10 Infertur Tertio † augendum eſſe Salarium Collaterali ſi collateralium, vel alterius Iudicis officia exerceat ſecundum *Bal. in l. qui duobus 23. ff. de condit. & demonſtrat.* ſi enim (inquit) Collateralis exercet officia Collateralium, ſeu cuiuſdam alterius Iudicis poteſt petere à poteſtate maius Salarium quia magis laborat *Bal. in l. honor 10 num.5. C. de Aduocat. diuerſ. iudic. vbi. Apoſtil. alios congerit Roman. conſ. 25. num. 1. & ſeq. Soccin. in l. quid vobus ff. de condit. indebit num.6. Caſtil. dec. 49. nu.6. & 5. vſq. in finem Niger. de Laudem. par.1. quaeſt.22. n.45 & ſeq. Gratian. d. deciſ. 101. numer. 3.*
11 vbi † idem eſſe dicit in Canonico, qui poteſt habere duplices quotidianas diſtributiones ſi duo exerceat officia *Couarru. variar. reſol. lib.3. cap.13. ſub n.6. in fin. Falin. in c. cum olim vbi etiam Ioan. Andr. Angel. Abb. num.6. & Cardinalis num.4. de ſenten. & re iudic. Azor. Inſtit. moral. par. 2. lib.7. cap.7. quaeſt.13. Nauar. in tractat. de orat. miſcell.60 num.15. Barboſ. in tractat. de offic. & poteſt. Epiſcopi par.3. allegat.62. num.21. Garzia de beneficijs par.11. cap.5. num.245.* vbi refert ſic fuiſſe declaratum a Sac. Congregatione
12 Concilij, Diſtributiones † enim ex labore, & ſeruitio perſonali, & intuitu perſonæ, tamquam merces operæ, & ſtipendium laboris debentur *Monet in tract. de diſtribut. quotidian par.1. quaeſt.1. num.9. Pariſ. conſ.33 num.3. vol.4. Gigas conſ.144. num.6. & 13. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar.* S.7. *proem. num.162. & 165. Rota in Caeſaraguſtana diſtributionum 27 Iunij 1642. coram R.P. D. Bichio* S. *eaſdemque diſtributiones.*
13 Infertur Quarto, quòd † ſi duo ſint Curati in aliqua Eccleſia, quorum alter remoueatur à cura, illi, qui ſolus remanet duplex ſoluendum eſſe Salarium, quia dupplicatur labor, vt per *Gloſ. in Auth. vt iudic. ſine*
14 *quo ſuffrag.* Sicuti † e contra ſi eſſet vnus Curatus, & adderetur alter fieret diuiſio Salarij quia labor diminueretur *Gratian. d. deciſ.101. num.12. & 13. Parid. de Put. in tractat. de Syndic. verb. Salarium cap. 1. ſub num.3. Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib.2. cent.3. caſ.213. num.8. Roman. conſ.26. incipien. viſo facto Caſtren. in l. ſi eadem num.4*
15 *ff. de offic. Aſſeſſor.* vbi tamen † declarat non procedere quando Curatus fuit miſſus in officio ante diuiſionem, nam in ipſius præiudicium non eſt facienda diuiſio, *l. potior, & l. qui balneum verſ. Amplius ff. qui potior in pign. habean. Alex. conſ.232. n.6. & 7. lib.6. Roſ. coram Greg. XV. 227. num.2*

& in

& in par. 5. recen. deciſ. 328. num. 30. & 335. num 13.

15 Sexta illatio eſt † duplex deberi Salarium Doctori duobus officij præpoſito, *vt not. in auth. vt Iudic. ſine quo ſuffrag. Alber. Bal. & Caſtren. in l. qui duobus ff. de condit. & demonſtrat. l. talis §. Stichus ff. de fideicom. liber. Abb. in c. cum olim col. 2. de re Iudic.* vt puta ſi Doctor eligeretur ad legendum ordinarium, & extraordinarium duplicatum Salarium conſequi deberet, nempè vtriuſque ſedis *Bal. in d. l. qui duobus, & in c. 1. §. 1. ſi de feud. guard. Cyn. in l. cum quæſtio §. ſed & alia C. de legat. Sebaſtian. Medic. de regul. Iuris reg. 3. num. 99. Caroc. de locat. & conduct. par. 7. concluſ. 75. Gratian. d. deciſ. 201 num. 2. verſ. idem videmus.*

17 Prout † etiam ſi doctor vnus daret vocem in vtroque Iure duo habere deberet Salaria *Bal. in l. ſi adſcribatum. num. 2. C. de appellat. Gratian. d. deciſ. 201. num. 8.*

18 Infertur Septimò quòd † ſi quis ex claſſe militũ laborũ merito erigatur ad regendum aliquem numerum militum debeat habere ſtipendium pro duplici officio ideſt tamquam miles priuatus, & tamquam capitaneus *l. bis Scholaribus vbi Io: de Plat. num. 1. C. de erogat. militar. anno. lib. 12.*

19 Octaua illatio eſt, quòd † ſi mittatur legatus, ſeu Ambaſciator aliquis Epiſcopus percipiat emolumenta vt Epiſcopus, & vt Ambaſciator vt ex *Text. in c. officij de teſtam. & Auth. vt determin. ſit num. Cleric.* dixerunt *Lap. allegat. 89. Parid de Put. in d. tractat. de Syndicat. verſ. Salarium cap. 3. verſ. Quare Epiſcopus.*

20 Ego † tamen non auderem ita abſolute hanc concluſionem firmare, ſed crederem eſſe diſtinguendos caſus, quando Epiſcopus mittitur legatus à ſummo Pontifice, & quando Ambaſciator à Principe ſeculari, & primo caſu me Subſcriberem opinioni, quòd conſequi deberet emolumenta legationis, & Epiſcopatus, ſecundo vero caſu, nempè quando mittetur Ambaſciator à Iudice Seculari iterum diſtinctione vterer nempe, Aut fuit miſſus Ambaſciator pro negotio Ad Eccleſiam ſpectante, & cum ſummi Pontificis licentia, aut vero pro negocio pertinente ad perſonam ſeu ſtatum ipſius Principis ſecularis, & primo caſu adhuc procedere crederem concluſionem, quòd poſſet Epiſcopus percipere introitus Epiſcopatus, & Salarium Ambaſciariæ; ſecus autem ſi verſaremur in caſu ſecundo

21 Nono infertur † augendum eſſe Salarium famulo ſi ei fuerit actus labor vt eſt *Tex. in l. ſcio Amico ff. de annu. legat, & ibi Bar.* vbi ponit exemplum famuli, qui conuenit præſtare operas ſuas tribus ſcolaribus pro certo Salario, ſi numerus Scholarium augeatur pro illa rata augendum eſſe Salarium *Albert. Brun. in tractat de augument. concluſ. 12. num. 3.* ſicut pariter eſſet diminuendum ſi aliquis ex illis recederet *Bal. in Auth. habita num. 98. C. ne fi. pro patr. Cepoll. in tractat. de ſeruitut. Vrban. præd. cap. 50. de furno Becc. conſ. 27 num. 2. Marcheſan. de commiſſ. par. 1. tit. de commiſſ. Appellat. in cauſ. merced. §. 1. num. 41. Ant. Nig. de Laudem tom. 1. quaeſt. 21. num. 27. Cagnol. in l. diem functo num. 259. ff. de offic. Aſſeſſor.* vbi tamen diſtinguit, quòd, aut famulus incepit ſeruire Scholaribus ſimpliciter nulla facta conuentione de certa quantitate Salarij, & tunc diminuta opera, & labore, diminuendum eſſet etiam Salarium, ſicuti ſi labor augeretur, & Salarium etiam eſſet augendum arbitrio Iudicis, ſed quando fuiſſet conductus famulus cum certa Salarij quantitate minui, non deberet per receſſum alicuius ſcolaris, cum per ipſum famulum non ſtet, & ſeruire paratus ſit argumento *Tex. d. l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor.*

Hæc tamen diſtinctio eſt contra ſententiam *Alberti Bruni loc. ſupra relatis, & reprobatur à Menoch. de Arbitrar. Iudic. d. caſ. 223. num. 3. verſ. & ipſe Cagnolus* ea ratione, quia Salarium correſpondere debeat labori, ità vt non teneat pactum inter partes factum de quantitate Salarij ſi labor augeatur vel minuatur, quia tali caſu, non obſtante pacto, poterit locator operarum à Iudice incrementum petere, ſicuti etiam conductor poſſet inſtare pro moderamine in caſu, quo fuiſſet labor diminutus, vt ex plurimorum DD. auctoritate comprobauimus ſuprà. Vnde ex his apparet, ad nihil inſeruire diſtinctionem à Cagnolo adductam, quia ſemper habet locum arbitrium Iudicis, pro augumento, & modera-
22 tione Salarij: Niſi † tamen eſſemus in caſu, quo famulus fuiſſet indefinitè ad ſeruitium conductus, vt puta, ad faciendum quid-

quid erit neceſſe facere, tunc enim non deberet augeri, vel minui Salarium propter augumentum, vel diminutionem laborum, vt fuit decisum in *d. Romana mercedis 26 Ianuarij 1604. coram clar. me. Card. Pamphilio verſ. non obſtat. & in allegata Interamnen. mercedis 15 Maij 1645. coram R.P.D. Peutingerio in §. non releuat Adden. ad Buratt. deciſ. 508. in fine.*

23 Aliud † exemplum, quando ſit augendum Salarium famulo affert *Roman. conſ. 25* quod eſt, vt ſi quis ſe locauerat pro famulo apothecæ alicuius notarij, & poſtea effectus Tabellio plura inſtrumenta confecerit, poterit de illis mercedem petere, vt quilibet alius tabellio *l. 1. §. illud quoque ff. de var. & extraordinar. cognit. l. Argentarius ff. de eden.*

Neque obſtat, ſi dicatur, illum famulum recipere Salarium, apothecæ famulis deſtinatum, & ideo non debeat etiam recipere Salarium debitum tabellionibus, quia Reſpondeo, officium famuli, & Tabellionis in apotheca eſſe officia diuerſa, & dum quis exercet vtrumque duplex, & diſtinctum petere poteſt Salarium, vt in ſepius allegat. *Auth. vt Iudic. ſine quo ſuffrag. §. illud cum gloſ. in verb. duplex vbi adducitur caſus l. binos C. de Aduocat. diuerſ. Iud. Felin. in d. c. cum olim num. 3. de ſenten. & re Iud. Pont. de Alimen. cap. 16. n. 7. Parid. de Put. de Syndic. in verb. Salarium cap. 1. Caroc. de locat. & conduct. par. 7. concluſ. 65. ſub num. 3. verſ. Ampliatur ſecundo Rota in d. Romana Officij aquarum poſt. tractat. de Manuten. deciſ. 335. numer. 9. cum alijs ibi relatis.*

24 Infertur † Decimo, quòd ſi inſtitor, qui fuit vni negocio præpoſitus cum certo Salario alijs poſtea præponatur negocijs, augendum illi veniat Salarium pro qualitate, & quantitate negociorum, vt poſt *Rom. in ſæpè allegat. conſ. 25.* dicit *Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 223. num. 9.*

25 Infertur vndecimo quòd † notarius inſtrumentum conficiens duplex petere poſſit Salarium vnum nempe pro prima Scriptura, alterum vero pro exemplari tamquam duplici labore grauatus, & ad hoc eſt, *Tex. cum gloſ. in verb. exemplaria & Alex. in addit. ad Bar. in verſ. pro ſcribend. ſub littera A. C. de Princip. agen. in reb. lib. 12. Amanel de clar. aquis ſingul. 167. Parid. de Put. in d. verb. Salarium cap. 1. num. 3. Roman. in d. conſ. 25. ſub num. 2. verſ. vbi tabellio Becc. d. conſ. 21. in princip. Rot. in d. deciſ. 335. numer. 11. poſt. tractat. de Manuten, & dicunt communiter Scribentes in d. l. multis.*

26 Duodecima illatio eſt, quòd † Procuratores, qui etiam Aduocatorum, & ſic duplici munere funguntur recte poſſint vtriuſque muneris nomine Salaria petere, vt eſt Text. notabilis *in l. bis Scolaribus C. de erogat. milit. anno lib. 12. & ibi Io. de Plat. num. 1. & in l. 3. num. 2. cum ſequenti C. de dignit. eod. lib. 12. Petr. Enriquez conſ. 63. per tot. Rot. deciſ. 354. num. 4. & 5. par. 1. in recen. & coram Buratto deciſ. 508. vbi Adden. num. 6. & in allegata Romana mercedis 26 Aprilis 1624 & 5 Maij 1625. coram R. P. D. Merlino impreſſa poſt. ſenzon. ad ſtatutum vrbis, quæ in ordine ſunt deciſiones 177. & 178.* Re-
27 ctè † enim quis poteſt vicem plurium ſubſtinere, & vno eodemque tempore duo officia exercere, & pro vtroque Salarium recipere quando non habent annexam adminiſtrationem, aut ſi habent inter ſe non repugnant, ſed inuicem ſe compatiuntur;
28 prout † in munere Aduocatorum, & Procuratorum; quorum officia, licèt ſint ſeparata, vtraque commode expediri poſſunt, cum ad idem finem tendant *c. penul. §. porro de elect. in 6. c. 1. de offic. delegat. gloſ. in c. 3. verb. vices de probat. & ibidem Dec. num. 52. Bero num. 54. & Felin num. 10. Gail ſingular. obſeruat. lib. 1. obſeruat. 44. num. 9. & 10. Rot. deciſ. 10. num. 13. & 14. par. 6. in recen.*

29 Infertur † tandèm quòd quilibet officialis, qui exercet duo diuerſa officia quorum vtrique ſit conſtitutum certum Salarium habebit vtrumque *Lap. allegation. 99. incipien. commune Gaill. ſingular. obſeruat. lib. 1. obſeruat. 44. Pinell. de bon. matern. par. 3. num. 73. ad finem verſ. ad idem ſolet notari Guliel. de Benedict. in c. Rainutius verb. duas. habens filias num. 63. Capic. deciſ. 27. num. 20 a Ponte in tractat, de poteſt Proreg. tit. de Abundant. Ciuit. §. 6. num. 11. cum ſeq. Ioſeph. ſeſſe de inhibit. cap. 1. §. 8. num. 10. & 11. & deciſ. 274. num. 5. par. 2. latè Garz. Maſtrill. in tractat. de magiſtrat. lib. 1. cap. 21. n. 72. Gratian. deciſ. Marchiæ 101. num. 19. Caſtren in l. ſic eadem de aſſeſſor. Bal. in c. 1. col. vlt. de feud. guar. & in l. binos C. de Aduocat. diuerſ.*

uerſ. Iudic. Angel. in d. §.illud Auth. de Iudic.
ſine quo ſuffrag. Ioan. Andr. in c. cum olim de
re iudicat. Parid de Put. vbi ſupra num. 1. &
ſub num. 3. verſ. officialis ad duo officia Gul. de
Cuneo in l. item ſi fundus ff. de vſufruct. & ibi
Cin. in addit. Rot. in dd. deciſ. 177. & 178.
poſt Fenzon. ad ſtatut. Vrb. vbi de Procu-
ratore, qui exercuerat etiam officium Præ-
fecti domus, & exactoris & in *d. deciſ. 354.*
num. 4. & 5. par. 1. in recen. vbi de Com-
putiſta, qui exercuerat etiam officium reui-
ſoris electi ad calculandam quamdam ad-
miniſtrationem *& deciſ. 10. num. 13. par. 6.*
in recen. & in d. Romana Mercedis 14 No-
uembris 1611. coram Vbaldo; qui enim labo-
ris ſentit incommodum, & commodum
exinde prouenienſ ſentire debet *reg. ſecun-*
dum naturam ff de reg. Iur. c. qui ſentit de
reg. Iur. in 6. prout è contra, qui ſentit com-
modum, & incommodum ſentire debebit
30 Quare † ſi officialis habebit iſtud duplex
Salarium pro vtroque officio, onus impen-
ſæ familiæ, aliaque neceſſaria pro vtroque
officio ſufferre debebit *Angel. in d. §. illud,*
& in auth. vt determinat ſit num. cleric. Et
quòd etiam debeat ſtare ad duos Syndica-
tus dixit *Parid. de Put. loc. proximè citatis*
& Angel. in d. §. illud.

Verum non ita de planò procedit con-
cluſio, quòd aucto labore augendum ve-
niat etiam Salarium, & è contra, vt ſuas
non patiatur exceptiones. Et quidem plu-
res adducuntur à DD. tàm generales quàm
particulares, reſpicientes ſcilicèt certas
perſonas. Et deueniendo primò ad gene-
31 rales limitationes, Dicitur, † non ſemper
aucto labore, augendum eſſe Salarium,
prout è conuerſo diminuendum labore di-
minuto, ſed conſiderandos eſſe duos caſus,
quorum Primus eſt, quòd quando pro cer-
tis officijs, & muneribus quis locauit ope-
ras ſuas ſi emergant aliæ occupationes, &
negocia, quæ ad prædicta officia, & mu-
nera demandata non pertineant, tunc ve-
rum eſſe, quòd aucto labore, augendum
ſit etiam Salarium in quibus terminis lo-
quuntur *Roman. conſ. 25.* qui vt ſupra dixi-
mus affert exemplum vnius, qui vti famu-
lus apothecæ inſeruiebat, deinde vti Ta-
bellio eiuſdem Apothecæ inſtrumenta, &
alias ſcripturas confecit, & ſic in ſeparato
officio, *& Angel. in §. illud auth. vt iudic.*
ſine quo ſuffrag. & idem Angel in addit. ad
Bar. in l. 1. C. de legation. lib. 10. & Falin. in
c. cum olim num. 1. de re iudic. Bal. in l. qui
duobus ff. de condict. & demonſtrat. Rot.
dec. 354. num. 5. par. 1. in recen. & in Roma-
na mercedis 26 Ianuarij 1604. coram Card.
Pamphilio Aut vero superuenerunt quidem
labores, & negocia, ſed connexionem
habent, & verſantur circa munus, & offi-
cium, quo quis fungitur, & tunc aucto
labore non augetur Salarium, quia potuit
ille, qui ſuas operas in illo officio locauit
præcogitare huiuſmodi incrementum labo-
ris, quod omnino euentuale fuit, cum ita
augeri quemadmodum diminui labor potu-
iſſet *Abb. in c. quanto num. 9. & 11. de cenſib.*
Marſil. ſingul. 134. verſ. Et pro ampliatione
Alex. conſ. 178. num. 11. verſ. ſecundo pro hoc
facit, & num. 16. verſ. ad idem lib. 2. Cæpol.
de ſeruitut. Vrban. præd. cap. 50. num. 5. &
ſeqq. Adden. ad Buratt. dec 508. in fine, & di-
citur in d. Romana Mercedis coram Cardin.
Pamphilio, & in alia Romana Mercedis 26.
Aprilis 1624. & 5 Martij 1625. coram bo.
mem Merlino quæ ſunt deciſion 108. & 162.
inter eius impreſſas, & in Interamnen. Mer-
cedis 15 Maij 1645. coram R.P.D. Peutinge-
rio §. non releuat.
32 Secundus † caſus eſt quando quis ſim-
pliciter ad ſeruiendum fuit receptus, Tunc
enim, licet pluribus officijs occupetur, non
tamen plura Salaria ei debentur, vt in
d. Rom. Mercedis corã clar. me. Card. Pãphilio
& in d. Interamnen. Mercedis 15 Maij
1645. §. non releuat corã R.P.D. Peutingerio.
33 Venit † ſecundo loco declaranda d. con-
cluſio, quòd procedat quotieſcumque offi-
cialis exerceat duplex officium cum licen-
tia Principis, ſi de muneribus publicis
agatur: ſecùs vero, quando exerceret
ſine licentia *Dominic. de Ponte conſ. 146.*
num. 48. vol. 2. Capiblanc. in ſuis ſingular.
ſing. 162. verb. Salarium num. 266. impreſ.
poſt tractat. de Iure, & offic. Baron. Regu-
34 lariter † enim duo officia in eadem perſona
eodemque tempore abſque Principis diſ-
penſatione eſſe non poſſunt *l. libertus §. præ-*
ſcriptio ff. ad Municipal. l. finali de Aſſeſſ. l. it
quidem §. in poſterum C. qui milit. poſſ. lib. 10.
l. 1. C. quemadmod. ciuil. mun. eod. lib. 10. l.
hac. parte C. de proxim. Sacr. ſcin. lib. 12. c. ad
hæc & c. de multa de præben. c. ſingula 89. diſ-
tinct. Adrian. neguſan. quæſt. 29?. num. 16.
& pæna contra exercentes duo officia expli-

catur

catur in *l. quiſquis vbi Bar. C. de cohort. lib.12.*

Et hæc eſt limitatio generalis, nunc venio ad particulares, Scilicet ad eas, quæ reſpiciunt certas perſonas, & Primo dico,
35 ſupradictam † conluſionem non habere locum in Ambaſciatoribus quando duo fuerint miſſi ad eamdem ambaſciatam, & non fuerunt diſtincta officia, ſi eueniat caſus, quòd vnus decedat; alter vero, tam pro parte ſua, quàm ſocij negocia expediat; non tamen propter hoc habebit Salarium, quòd habebat ſocius, & ſic duplex, quia etiamſi expediat vtraque negocia, tamen quia non habebant officia diſtincta non dicitur aliquid agere, quod ſuum ad officium non pertineat *Bar. in l.1. in fine C. de legat. lib.10.* vbi loquitur in ſpecie de Ambaſciatoribus *Corſet. in ſingul.312. verb. Salarium Martin. Lauden. de legat. Princip. quæſt.12.*
36 Secus † vero eſſet ſi dicti Ambaſciatores eſſent deputati ad diuerſa negocia, ita vt vno decedente, alter gereret vtraque negocia, de mandato Superioris, quia tunc cũ officia ſint diſtincta & diſtincta habeãt Salaria, iſte dicitur ſufferre vicem duorum, & ideo duplex Salarium habebit *arg. l. binos C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Ang. in addit. ad Bar in l. 1. in fine C. de legation. lib.10.* & diximus ſupra in *quæſt. 13. num.29.*
37 Fallit ſecundo d. concluſio in † furnario qui promiſit pro certa ſumma coquere panem pro tota familia ſingulis annis, vel perpetuo, nàm ſi eueniat, quòd familia augeatur, vel diminuatur, non propter hoc augendum, ſeu diminuendum erit Salarium, prout multis iuribus, & argumentis probat *Cepol. in tract. De ſeruitut. Vrban. præd. cap.59. num.5. & ſeqq. de furno ſequitur Menoch. de arbitrar. Iudic. d. caſ.223. num. 10.*
38 Hoc † tamen habet locum quando fit augumentum, vel diminutio liberorum per natiuitatem, vel mortem eorum, ſecus vero ſi creſceret familia propter aliquem caſum accidentalem, vt puta ſi ille, qui conuenit cum furnario haberet aliquam dignitatem, ob quam conueniret retinere plures famulos iuxta *Tex in lege §. ſi quis re ſua ff. de petit. hæreditat.* Quia non potuit furnarius de iſto veriſimiliter cogitare, ergo non tenebitur pro eodem Salario illi coquere panem, ſed erit augendum Salarium *l. cum Aquil. & l. cum tutor ff. de tranſaction. Cepol. locis proxime ſupra citatis* vbi dicit, idem Ius procedere in Molitore, qui promiſit molere frumentum pro tota familia per *l. ſeruitus ff. de ſeruitut. Vrban. Prædior.*

Vltimo dico, non habere locum in Me-
39 dico † annuatim ab aliquo Principe, ſeu communitate Salariato, cui non erit augendum Salarium etiamſi augeatur labor, quia ſicuti totum Salarium erit ſoluendum pro vno anno, quo non euenerit occaſio ſuas operas exercendi, ita quoque ſi alio anno multi eſſent ægrotj, & ſic augeretur labor, non tamen propter hoc erit augendum Salarium, ſed fieri debebit compenſatio temporum, pro vt dicemus infra in 2. parte.

Cæterum de augumento, quòd cauſatur
40 mortis euentu dicas regulariter Salarium per mortem vnius officialis alteri minime augeri *Gratian. d. deciſ. 101. in princ. & num. 16. Bar. in l.1. in fin. C. de legat. lib.10. Corſett. ſingul. 312. in verb. Salarium Martin Lauden. de official. domin. quæſt.112 per*
41 *tot.* Niſi † adſit conſtitutio, vel conſuetudo in contrarium prout videmus adeſſe in S. Rotæ Romanæ Tribunali, in quo per obitum Auditorum pro tempore, quo remanet Rota in paucioribus Iudicibus accreſcunt eis Salaria, & ſportulæ diſtribuendæ.

Augumentum Salarij An debeat eodem iure cenſeri, quo ipſum Salarium.

QVAESTIO XII.

SVMMARIVM.

1 *Augumentum eſt eiuſdem naturæ, ac iuris cuius eſt principale, cui accedit.*
2 *Augumentum dicitur acceſſorium.*
3 *Acceſſorium ſequi debet naturam ſui principalis, nec debet diuerſo iure cenſeri.*
4 *Acceſſorium regulari debet ſecundùm naturam ſui præexiſtentis, cui accedit.*
5 *Salarij augumentum non debet diuerſo iure cenſeri, quo ipſum Salraiũ primo loco conſtitutum, & gaudet iiſdem priuilegijs Declara vt num.15. & 17.*
6 *Augumentum rei legatæ ſequitur ipſum legatum*

7 *Hypo-*

Digitized by Google

7 *Hypotecato fundo cadit ſub hypoteca id quòd ipſi fundo in augumentum accedit*

8 *Si fueris prorogatus terminus debitori ad ſoluendum intelligitur progatus cum omnibus qualitatibus, & pænis in primo termino appoſitit.*

9 *Portio accreſcens eadem petitur actione, qua prima portio*

19 *Exceptio rei iudicatæ, quæ obſtat ratione principalis obſtat etiam ratione eius augumenti*

11 *Augumentum dotis gaudet ijſdem priuilegijs quibus ipſa dos*

12 *In additionibus factis ſtatuto idem Iuris repetitum cenſetur quod erat in ipſo ſtatuto*

13 *Caſtrum acquiſitum Regno per modum augumenti regitur ijſdem legibus quibus ipſum Regnum*

14 *Acceſſorium non ſequitur naturam ſui principalis quando ratio vtriuſque diuerſa eſt*

16 *Ceſſante grauamine quod fuit cauſa conſtitutionis alicuius commodi, & ipſum commodum ceſſare debet*

VIdimus in præcedenti quæſtione quando Salarium veniat augendum, Nunc dubitari contingit, An augumentum Salarij debeat eodem Iure cenſeri, quo ipſum Salarium; itaut, ſi in illius conſtitutione fuerint appoſita pacta, & conditiones, cenſeantur quoquè repetitę in illius augumento, & eiſdem gaudeat priuilegijs, quibus ipſum Salarium.

Et huiuſmodi quæſtionem affirmatiuè eſſe reſoluendam ſuadet regula, quòd
1 Augumentum † eſt eiuſdem naturæ, & iuris, cuius eſt principale, cui accedit *Vincen. de franch. deciſ.251.num.5. Menoch. conſ.26. num.6. lib.1. & conſ.245. num.26. lib.4. Et in tractat. de præſumpt. lib.4. præſumpt. 189. num.157. Decian. conſ.42. n.51. lib.1 Tiraquell. in tractat. de Retract. lignagier. §.1. gloſ. 19. num.59. Bal. conſ. 407. num.3. verſ. cum ergo lib.1 Caſtren. conſ.8. ſub num.2. verſ. ad idem facit lib.1. Gratian. deciſ. Marchiæ 213. num.1. & ſeq. Boer. deciſ.284. num.2. Rot. deciſ.72. num 4. & deciſ.94. num.3. par.2. in recen. & coram Buratto deciſ.481. num.3. & in Hypporegien. Præbendæ 9 Iunij 1608. coram Manzanedo & in Bononien Gabellæ 6 Martij 1651. coram R.P.D. Albergato & facit Tex in l. etiam*
2 *C. de Iur. dot.* Augumentum † namque dicitur acceſſorium vt *in d. Hippoteggien. Surd.*
3 *deciſ.88. num.10.* quòd † ſequi debet naturam ſui principalis *c. Acceſſorium de regul. Iur. in 6. l. cum Principalis ff. eod. tit. l. & ex diuerſo §. 1. & ibi Bar. ff. de rei vendicat.* nec debet diuerſo Iure cenſeri *c. cum in tua de Decim. c. cognouimus 12. quæſt.2. l. cum fundus in fine ff. de legat.2. d. l. etiam C. de Iure*
4 *dot. l. eum qui ff. de vſucap.* Et † regulari debet ſecundùm naturam ſui præexiſtentis, cui accedit *Rota dec.343. num.6. poſt 2. vol. conſil. Criminal. farinacc. Honded. conſ.84.*
5 *num. 67. lib. 2.* Itaque † augumentum Salarij non debebit diuerſo Iure cenſeri, quo ipſum Salarium primo loco conſtitutum, & gaudebit ijſdem priuilegijs, vt in puncto conſuluit, *Ioan. Crot. conſil. 10. per tot. vol. 1.*

Pro cuius concluſionis firmiori fundamento concurrit *Tex. in l. quod in rerum §. ſi quis ff. de legat. 1.* per quem diſponitur,
6 quòd augumentum rei † legatę ſequatur ipſum legatum *Bar. in l. ſi ita num.4. ff. de legat.2. Alex. conſ.278. num.10. lib.2. Crot. in l. omnes Populi num.155. de Iuſt. & Iure & in conſ.14. num.13. Neuiz. conſ.71. nu. 2. Bellon. conſ.5. num.7. Dec. conſ.52. num.51. lib. 1. Cagnol. in l. fin. num.233. C. de Pact. Duran. de arte teſtan. tit. de legat. cautel.10. Menoch. conſ.97. num.145. in fin. lib.1. Surd. d. deciſ.88. num.11.*

Concurrit ſecundo *tex. in l. ſi fundus in princip. vbi Bar. & Angel. & in l. Grege ff. de pignor. & in l. ſi conuenerit in princ. & §.1. ff. de pignorat act.* in quibus legibus diſpo-
7 ſitum reperitur, quòd hypotecato † fundo cenſeatur etiam comprehenſum ſub hypoteca id, quòd ei in augumentum accedit *Decian. d. conſ.52. num. 53.*

8 Accedit Tertio, quòd terminus † prorogatus debitori ad ſoluendum intelligitur prorogatus cum omnibus qualitatibus, & pœnis appoſitis in primò termino *Bar. in l. 1 §. & poſt operis ff. de nou. oper. nunciat Caſt. in l. lecta ff. ſi cert. pet. & in l. ſi inſulam §.1. & in l. locum §. lege ff. loca. Fælin, in c. præterea col.10, de Sponſal. Blanc. in tractat. de Compromiſs. quæſt.7. num.53. Fenzon. ad ſtatut Vrb. lib.1. cap.10. num.66. Rot. coram Buratto dec.29. num.21. & in Firmana executionis Laudi 26 Ianuarij 1598. coram clar. mem.*

Digitized by Google

mem. Car lin. Pamphilio quæ eſt deciſ.61. in princ. apud Fenzon.

9 Facit Quarto, quòd pro conſequenda portione accreſcenda eadem competat actio, quæ pro prima portione competebat *Bar. in l. re coniuncti ff. de legat. 3. n. 75. verſ. Quæro vtrum decreſcat l. ſi Titio §. 1. ff. de vſufructu l. Interdum ff. de except. rei Iudic.*

10 Quinto facit, quòd exceptio rei iudicatæ, quæ obſtat ratione rei principalis, de qua in ſententia obſtabit etiam ratione eius augumenti *l. ſi Titio §. vſumfructum ff. de vſufruct. l. Egi §. item ſi fundo vbi Caſtren. ff. de exception. rei iudic. Decian. d. conſil. 52. num. 15.*

11 Sexto facit, quòd idem † iudicatur de augumento dotis, quòd de dote ipſa *l. inter Socerum §. cum inter ff. de pact. dotal. l. etiam C. de Iure dot. l. fin. iuncta auth. ibi poſita C. de donat. ante nupt.* Et eadem priuilegia competunt mulieribus pro dotis augumento, quæ pro ipſa dote *Brun in tract. de Augumen concluſ. 9. principali Neuizan. conſ. 76. num. 14. Rolan. in tract. de lucr. dot. quæſt. 100. per tot. Rota coram Buratto deciſ. 340. num 6. & in recen. deciſ. 515. n. 3. par. 4. & deciſ. 300. num. 8. & 9. par 6.*

12 Facit Septimo, quòd, ſi fiat aliqua additio Statutis idem iuris cenſetur repetitum in additione, quòd erat in ipſo ſtatuto *Cardinalis poſt Lap quem allegat in Clementina ſtatutum ſub num. 5. verſ. ex hac ſolutione de elect. & elect. poteſt.* id namque, quòd venit per modum addendi fit pars illius, cui additur *l. ſed ſi manente ff de precario.*

13 Octauo facit, quòd caſtrum acquiſitum Regno per modum augumenti regitur legibus, & conſtitutionibus, quibus ipſum Regnum, cui fuit additum *Bar. in l. ſi conuenerit §. ſi nuda ff. de pignorat act. & in l. 1. in trigeſima ſeptima quæſtione C. quæ ſit long. conſuetud.* ſicuti enim extenditur territorium, ita quoque extenduntur leges, & ſtatuta.

Et ex his, alijſque quampluribus, quę poſſent adduci clarè patet definitionem huic noſtræ quæſtioni aſſignatam abſque difficultate procedere, niſi tamen concurreret aliqua ratio, quæ diuerſificaret, *Tiraquell. in tract. de retract. Ligniagier. §. 1. gloſ. 18. num. 59. Corn conſ. 240. incipien In præſenti conſultatione col. fin. verſ. nec obſtat quod augumentum lib. 3. Surd. conſ. 255. n. 24.*

14 Quando † namque ratio acceſſorij eſt diuerſa ab illa principalis non dicuntur eiuſdem naturæ *l. & ſi is vbi Bal. C. de præd. minor. & l. ſi tibi §. de pignore ff. de pact. & l. vnica §. itaque partus C. de rei vxor. act. Dec. in l. cum principalis ff. de reg. Iur.*

Rationes autem diuerſificantes in caſu
noſtro, itaut, augumentum non eſſet iu-
dicandum eodem iure, quo ipſum Salari-
um, plures eſſe poſſunt ex caſuum contin-
15 gentijs ortum habentes, vt puta ſi † augu-
mentum Salarij fuiſſet factum ex eo, quòd
auctus eſſet labor, & eueniret caſus, quòd of-
ficialis non poſſet ſeruire facto Domini quo
caſu officialis Salarium conſequitur *l. qui
operas, & l. ſed addes §. fin. ff locat. gloſ. in
l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Tholoſ.
deciſ. 168.* non tamen erit ſoluendum augu-
mentum factum ratione laboris, cum ceſ-
ſet labor, qui fuit cauſa impulſiua dicti au-
gumenti argumento *l. in omni vbi Bar. ff. de
adopt. & l. licet §. ea obligatio ff. de Procura-
tor. l. actione §. item ſi alicuius ff. pro Soc. l.
adigere §. Quamuis ff de Iurepatr. l. nec Ma-
giſtratibus ff de Iniur. l generaliter vbi gloſ.
& DD. omnes C. de Epiſcopis; & Cleric. l.
eum qui iurauit in princip. & ibi Bar. Alex.
& Iaſ. ff. de Iureiuran.* Et eſt de regula
16 quòd ceſſante † grauamine, propter quòd
fuit aliquod commodum conſtitutum, &
ipſum commodum ceſſare debeat latè *Ti-
raquell. in ſuo tractat. Ceſſante cauſa ceſſat
effec. par 1. num. 49.*

17 Neque † minus locum ſibi vindicaret reſolutio huius noſtræ quæſtionis ſi in augumento fuiſſent apposita pacta diuerſa ab illis, cum quibus fuit facta prima conuentio Salarij *l. inter ſocerum §. cum inter ff. de pact. dotal. & l. ſi coſtante §. pactis C. de donat. ante nupt. Paris. conſ 126. num. 25. vol. 1. Rolan. de Dote qu. 100. n. 12. Surd. d. conſ. 255. num. 25.*

Officia-

Officiales duo ſi eligantur ad officium, quod per vnum exerceri ſolebat an Salarium diuidendum ſit.

QVAESTIO XIII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium diuidendum eſt inter duos officiales electos ad officium, cui vnus ſolebat præeſſe.*
2 *Gubernator vnus duobus præpoſitus Caſtris habet medietatem Salarij ſi vni ex Caſtribus alter præponitur Gubernator*
3 *Iudex fori Ciuilis, & Criminalis habet medietatem Salarij dum foro Ciuili, ſeu Criminali alter præponitur.*
4 *Subſtituti plures in locum vnius conſiderantur tamquàm vnica perſona.*
5 *Electi plures ad officium, cui vnus conſueuit præeſſe quilibet illorum illis priuilegijs vtitur, quibus ille ſolus vtebatur.*
6 *Diuerſa inter ſe debent diuerſo iure cenſeri.*
7 *Salarium diuidatur pluribus ſi inter plures labor diuidatur.*
8 *Priuilegia ſunt latiſſimè interpretanda.*
9 *Præbenda diuidi non debens.*
10 *Prebenda datur Canonico propter ſeruitium, quod præſtat Eccleſiæ, itaut ſi non ſeruiat prebendam non habeat.*
11 *Eligi duo ad vnum canonicatum non poſſunt.*
12 *Præbenda diuiditur quando ad vnum Canonicatum, ſeu beneficium duo auctoritate Apoſtolica eliguntur.*

1 QVando † ad officium, cui vnus conſueuit præeſſe, plures eliguntur, æqualiter inter eos diuidendum venit Salarium, quod ille ſolus habebat, non autem quilibet habebit tantum *Parid. d. Put. in tractat. de ſindicat. verb. Salarium cap. 5. in princip. Bar. in l. binos C. de Aduocat. diuerſ. iudicior. per Tex. in l. reſtituendæ C. de Aduocat. diuerſ. Iudic.* vbi habetur, quòd libræ auri ſexaginta præpoſitæ officio Aduocati fiſci, ad quod officium vnus tantùm antea eligi ſolebat, vt dicitur in *d. l. binos* cum poſtea duo fuerint electi, vt notat *gloſ. in eadem l. binos, & in d. l. reſtituendæ verb. vtrumque* pari lance inter eos diuidendæ ſint *Bal.*
2 *in d. l. binos* vbi † quòd ſi in duobus Caſtris
fuiſſet vnus Gubernator cum prouiſione
centum florenorum, & deinde Dominus
Caſtrorum deputaſſet in quolibet Caſtro
vnum Gubernatorem, Salarium eſſet diuidendum *Capic. deciſ. 27. num. 20.* vbi teſtatur deciſum fuiſſe in Neapolitano Con-
3 ſilio, quòd † diuidendum eſſet ſalarium
Capitanei, qui habebat Ciuilem, & Criminalem iuriſdictionem dum iuriſdictioni
Ciuili fuit alter Capitaneus præpoſitus *Alois de leo in l. 5. num. 26. C. de poſtulan.* vbi refert ita fuiſſe iudicatum in *S. C. Carac. in c. cum quid par. 1. num. 9. de Reg. iur. Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 3. caſ. 223. n. 6.* ſicut è contra, ſi duo loca vbi duo erant officiales vnirentur officialis electus duo illa Salaria conſequi deberet, vt latè comprobauimus ſupra in queſtione octaua. Et ratio vide-
4 tur eſſe, quia † quando plures ſubſtituuntur
in locũ vnius tales ſic ſubſtituti conſiderantur tãquã vnica perſona vt per *Tex. in l. cui fundus in fine ff. de condit. & demonſtr. Parid. de Put. loc. ſupra citat.*

Contrarium tamen ſuadere videtur *tex. in alleg. l. binos C. de aduocat. diuerſ. Iudic.*
5 qua diſpoſitum reperitur, quòd † quando
eliguntur plures in officio, cui vnus conſueuit præeſſe; quilibet illorum paribus dignitatibus, & priuilegiorum inſignibus vtitur, quibus is, qui ſolus præpoſitus erat vtebatur, vt cantant verba textus, ibi; Binos, qui priores in tui culminis ſede inueniuntur ad patronatum fiſci ſingulis quibuſque annis accedere paribus dignitatis, & Priuilegiorum inſignibus ambiendos præcipimus, quibus ante hac vtebatur is, qui ſolus fiſci creabatur patronus: Sicque cum non omnes coniunctim, ſed quilibet inſolidùm poſſit priuilegijs vti, Idem quoque dicendum eſſe videtur de Salario, quod non omnes coniunctim, ſed vnuſquiſque conſequi debeat illam ſummam, quam habebat is, qui ſolus officio erat præpoſitus.

Sed huiuſmodi obiectum facillimè cor-
6 ruit per regulam, quòd † diuerſo iure cen-
ſeri debeant ea, quæ inter ſe ſunt diuerſa *l. qui accuſare ff. de Accuſation. l. finali ff. de calum. Euerar. topic. Iur. loco à contrarijs n. 7. & 11.* Cum enim inter ſe differant Sala-

rium, & priuilegium, Iſtud namquè prouenit ex mera Principis liberalitate, vnde alio nomine dici ſolet gratia, nempe beneficium, quod gratis datur *Spiegel. in ſuo lexicon Iur. verb. Gratia* Salarium vero prouenit ex debito, cum dicatur debita laborum remuneratio, quæ cum ipſis laboribus proportionata eſſe debeat, non mirum
7 ſi † diuidendum veniat dum diuiditur labor *l. ſeio ff. de annu. legat.* Non tamen idem dicendum eſt de priuilegio, quod, non habita ratione laborum, ſed ſolùm ex animi magnitudine, & liberali-
8 tate Principis moderatur, itaut † ſemper ſit latiſſimè interpretandum *l. finali ff. de conſtitution. Princip c. ſi grat:oſa de baret. lib. 6. Iaſ. in l. ſi quis pro emptore num. 336. ff. de vſucap.*

In contrarium ſecundo loco huius noſtræ quæſtionis definitioni facere videtur, quòd
9 † præbendarum diuiſio facienda non ſit, vt expreſſè habetur in *c. maioribus de preben.* in ijs verbis: Diuiſionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus *vbi DD. communiter, & in c. dilecto, & c. vacante, & c. cum cauſam eodem tit. Rebuff. in repetit. c. extirpanda §. qui ero de preben. in 6. Burſatt. conſ. 185. lib. 2. Garz. de Benefic. par. 2. cap. 4. Lotter. de Re Beneficiar. par. 1. quaeſt. 28. num. 54. verſ. Hæcque de diſmembratione Rot in Calaguritana Beneficij de Ondategui 28 Martij 1583. coram Card. Lancellotto, & in alia Calaguritana Beneficij de Arriola 18 Iunij 1593. coram Gyptio* quæ reperiuntur impreſſæ penès *Garz. de Benefic. poſt d. cap. 4.* Ergo idem quoque dicendum videtur de Salario, quia certo modo poſſunt æquiparari præbendæ, & Salarium, cum vtrumque dentur pro remuneratione
10 ſeruitij, præbenda † namquè præſtatur Canonico ex eo, quòd ſeruiat Eccleſiæ, Ita vt ſi Canonicus reſidentiam non faciat, nec ſeruitium præſtet præbendam non conſequatur *Hoſtien. in ſumma tit. de preben. num. 1.* Verum ceſſat obiectum, quia in Salario non militat eadem ratio, quæ militat in præbendis, In tantum enim prohibetur diuiſio præbendarum in quantum
11 † non poſſunt eligi duo ad vnum canonicatum, ſeu beneficium vt notat *gloſ. in d c. Maioribus verſ. Nota quod ad vnam de preben. Barboſ in collect. DD. ad d. c num. 22. Rot. in d. Calaguritana Beneficij de Ondategui in princip.* vbi, quòd ſi plures patroni præſentauerint plures, itaut præſentati fuerint pares, non omnes veniant inſtituendi, ſed optio ſit Epiſcopi in gratificando cui voluerit *Abb in c. cum autem num. 8. de Iurepatronat. Dec. conſ. 127. in princ & 129. col. 2. verſ. licet alius Lamberteng. de Iurepatronat. lib. 2. par. 3. quaeſt. 5. art. 1.* Quamobrem non mirum ſi prohibetur diuiſio præbendarum, nam cum vnus ſit ille, qui ſeruire debet non eſt ei diminuenda præbenda, & alteri applicanda, qui non ſeruit. Quæ quidem ratio non militat in Salario, cum nullo iure reperiatur prohibitum quin duo poſſint eligi ad idem officium, ſicque, nec prohibita erit diuiſio Salarij, ſed omninò facien-
12 da dum fit diuiſio laboris, Immo † ſi duo auctoritate Apoſtolica ad vnum Canonicatum aſſumerentur diuidenda eſſet præbenda, vt tenuit *Bal. in d. l. binos* quem ſequuntur *Capyc. & Menoch. locis ſupra relatis.*

Salarium quo tempore debeatur.

QVAESTIO XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium quando debetur ex diſpoſitione legis ſoluendum venit in principio officij. Declara vt num. 19.*
2 *Salarium quod debetur ex diſpoſitione hominis, quo tempore veniat ſoluendum, Declara vt num. 19.*
3 *Salarium ſoluendum venit in principio operis Artifici pauperi, qui aliquod ædificium conſtruere promiſit.*
4 *Salarium Cerdonibus, Sartoribus, & ſimilibus non debetur niſi opere perfecto.*
5 *Salarium quolibet die præſtandum venit illi operario, qui quotidianis laboribus ſibi victum quærit.*
6 *Dicto ſtatim non admittit aliquam dilationem, & intelligitur ſine aliqua mora.*
7 *Mercenarius quis proprie dicatur.*
8 *Salarium quod debetur officiali non ſolùm pro labore, ſed etiam pro expenſis, ſoluendum eſt totum in principio officij, data cautione per officialem de ſeruiendo Declara vt num. 19.*
9 *Poteſtatibus, & Rectoribus Ciuitatum Soluen-*

ſoluendum eſt Salarium in principio officij, pro ipſis, & eorum officialibus.

10 *Ambaſciatores, & legati conſequuntur Salarium in principio officij.*

11 *Salarium quando debetur non ſolùm pro labore ſed etiã pro ſciẽtiæ probitate ſoluendũ eſt in principio officij, Declara vt n. 19.*

12 *Salarium ſoluendum eſt Lectoribus in principio lecturæ.*

13 *Salarium Aduocatis quando ſit ſoluendum, & nn. ſeqq.*

14 *Salarium quod recipiunt hodie Aduocati à perſonis priuatis eſt ſubrogatum in locum illius, quod ipſis priùs conſtitutum erat per diſpoſitionem legis*

15 *Subrogatum aſſumit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.*

16 *Salarium debetur Medico poſtquàm infirmus ad ſanitatem redactus eſt.*

17 *Salarium ſoluitur Aduocatis lite pendente pro ſingulis informationibus de conſuetudine.*

18 *Salarium ſoluitur hodie Medicis pro ſingulis diebus, & viſitationibus.*

20 *Conuentiones dant legem contractui.*

21 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionẽ legis*

22 *Salarium ſoluendum venit eo tempore, quo fuit inter partes conuentum.*

23 *Conſuetudo ſoluendi Salarium certis temporibus eſt ſeruanda.*

24 *Conſuetudo habet vim legis.*

EX diuerſitate qualitatis officiorum, & perſonarum, quibus venit ſoluendum Salarium, difficilis redditur huius quæſtionis reſolutio, quæ tamen difficultas ſuperata remanet quotieſcumque infraſcripta hæc diſtinctio, adhibeatur, Nempè, quòd Salarium, aut Soluitur ex diſpoſitione legis vel ſtatuti, aut Soluitur ex diſpoſitione hominis, Aut ſoluitur non ſolum pro labore, ſed etiam pro oneribus, & expenſis, Aut tandem ſoluitur non tantùm pro mercede laboris, quantùm ob probitatem ſcientiæ, & intellectus.

1 Et primo caſu, † quando Salarium debetur ex diſpoſitionè legis, aut ſtatuti venit ſoluendum in principio officij, ex quo lex magis mitis eſt, & debet latè interpetrari *Cagnol. in l. diem functo num. 126.* vbi quòd idem ſi ex capitulis communibus, qui ſuccedunt loco legis *ff. de offic. Aſſeſſor. & ibidem Alex. num. 6. & communiter Scri.* Lanfranc. Zachias de Salario. *hentes Bar. in l. 1. §. Diuus ff. de var. & extraordin. cognit. Cardin. Tuſch pract. ſua. concluſ. litter. S. concluſ. 10. num. 1. Alciat in l. Creditori num. 9. C. de pactis.*

2 Si † vero Salarium ſoluendum venit ex
diſpoſitione hominis, ad hoc, vt appa-
reat quando veniat ſoluendum, erit ha-
benda ratio qualitatis perſonarum, nam ſi
operarius eſſet talis, qui non poſſet operas
promiſſas præſtare, niſi ſoluto prius Sala-
3 rio, vt puta ſi † artifex pauper promiſerit
aliquod conſtruere ædificium pro certa mer
cede, erit procul dubio ſoluendum Sala-
rium in principio argumento *l. qui inſulam
§. eadem ff. locat. & conduct. l. ſi vero non re-
munerandi §. vlt. ff. mandati*, nam tunc vi-
detur tacitè actum, quòd ab initio ſoluatur
*Bar. in d. l. 1. §. Diuus num. 16. verſ. Quan-
doque debetur pecunia pro mercede ff. de var. &
extraordinar. cognit.*

4 Hæc † tamen non procedent in Cerdo-
nibus, Sartoribus, & ſimilibus, tales
namque operarij antequàm mercedem con-
ſequantur opus perficere debebunt, Et ra-
tio eſt quia, inſpecto opere, non poteſt dici
oneroſa dilatio ſolutionis mercedis poſt
opus perfectum, ſicut eſſet oneroſa illi, qui
ad ædificandam domum ſuas operas loca-
uiſſet, ideoque, ſi non tota in principio
operis, ſaltem eſſet eligenda media via,
ſoluendo illi certam ſummam quolibet
menſe, aut bimeſtri, aut ſemeſtri, vel
prout qualitas perſonæ requireret, cuius
5 ſemper erit habenda ratio, ita vt † ſi ope-
rarius eſſet talis, qui quotidianis laboribus
ſibi victum quereret quolibet die eſſet præ-
ſtandum Salarium *l. plenum §. equitij ff. de
vſu, & habitat. l. eius artificis ff. de oper. li-
bert. Cyn. Bar. Bal. & Alij in d. l. 2. C. de locat.
& conducto Maranta in ſuo ſpeculo aureo
par. 4. diſtinct. 9. num. 197.* Et ad hoc facit
id, quod habetur *Deutor. cap. 24. ibi* Non
negabis mercedem indigentis, pauperis
fratris tui, ſiue aduenæ, qui tecum moratur
in terra, & intra portas tuas eſt, ſed ea-
dem die reddes ei prætium laboris ſui ante
ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo
ſubſtentat animam ſuam, ne clamet contra
te ad Dominum, & reputetur tibi in pec-
catum: Et hic eſt notandum, ſacrum Tex-
tum mandare, mercedem ſolui eadem die,
& ante ſolis occaſum, afferendo rationem,
quia pauper eſt, & ſic habet rationem

qualitatis perſonæ, & idem habetur *Tob. cap.4. ibi* Quicumque tibi aliquid operatus fuerit ſtatim mercedem ei reſtitue, & merces mercenarij tui apud te non remaneat, Et in hoc quoque loco mandat quidem mer-
6 cedem ſolui ſtatim † quæ dictio nullam dilationem admittit, & intelligitur ſine aliquo temporis interuallo vt in *l. ſi finita §. non autem ſtatim ff. de damno infecto l. cum quidam ff. de legat. 2. Tiraquel. in l. ſi vnquam verb. reuertatur num. 120. C de reuocan. donat. Surd. deciſ. 57. num. 9. & deciſ. 211 n. 32. & conſ. 437 num. 31 Gratian diſceptat. forens cap. 41. n. 10.* habet tamen rationem
7 perſonarum dum vtitur verbo† Mercenarij, quod propriè ſignificat operarios illos, quorum ſimplices operæ non artes conducuntur vt ait Cicero primo Officior Idem quoque legitur in *leuit. cap. 19. ibi* non morabitur opus Mercenarij tui apud te vſque mane.

8 Tertio † vero caſu, ſcilicet quando præſtatur Salarium non ſolùm pro laboribus, verum etiam pro oneribus, & expenſis, quæ requiruntur ab officio, ad quod quis fuit electus, ſoluendum erit totum in principio officij data cautione ab officialibus *Iaſ. in d. l. diem functo num. 9. & ibidem Cagnol n. 125 ff. de var. & extraordinar. cognit. l ſi. vero non remunerandi §. final ff. mandati, & l. Inſulam §. finali ff. locati l. legatus §. 1. ff. de legat. Caballin. Milleloq. 694. verſ. vel niſi qualitas.*

9 Et hinc eſt, quòd † Rectoribus, & Poteſtatibus locorum debet ſolui Salarium in principio officij, non ſolum pro ipſis ſed etiam pro omnibus ſuis officialibus *Iaſ in d. l. diem functo num. 9. poſt Bald. & Caſtren.*
10 quos allegat: Eadem quoque ratione † Legati, & Ambaſciatores conſequuntur Salarium in principio officij *l. legatus §. 1. ff. de legat. Bar. in d. l. 1. §. Diuus num. 16. verſ. quandoque datur Alex. in d. l. diem functo n mer. 5. Caballin. d. Milleloq. 694. num. 1.*
11 Quarto, & vltimo caſu, nempe, quando Salarium ſoluitur, non tantùm pro mercede laboris, quantùm ob probitatem ſcientiæ, & intellectus ſoluendum venit in principio *Cagnol. in d. l. diem functo nu. 130.*
12 *vbi alios allegat.* Et ideo † cum Salarium, quod datur Doctoribus præſtetur ob ſcientiam, & intellectus probitatem *Dec. conſ. 70. num. 1. vol. 1. Cagnol. vbi ſupra d. num. 130. Corn. conſ. 71. num. 2. lib. 1.* illis in principio lecturæ ſoluendum eſt *Cardinalis Tuſcus practicar. concluſ. li tera S. concluſ. 10. num. 3 Gratian deciſion. Marchiæ 101. num. 22.* vbi dicit Soluendum eſſe in principio, ad hoc, vt poſſit Doctor ſibi de libris prouidere.

13 Et † hæc quæ dicimus de Doctoribus legentibus, locum ſibi vindicant etiam in Aduocatis, in quibus eadem militat ratio, & eſt communis opinio, de qua teſtantur *Cagnol. vbi ſupra d. num. 130. Alberic in l. 1. num 2. C. de ſuffrag. Speculator in tit. de Salario § ſequitur verſ. ſed quando ſoluetur, & ibi Ioan. Andr. Alex. in d. l. diem functo n. 7. Iaſ. in d. §. tripli num. 59. & 61. Inſtit. de Act. Gail. ſingular. obſeruat. cent. 3. obſeruat. 7. num. 1. Galgan. ad ſtatut. vrbis lib. 1. cap. 118*
14 Maximè quia † Salarium quod hodie ſoluitur Aduocatis à particularibus ſubrogatum eſt in locum illius, quod ipſis conſtitutum fuerat per diſpoſitiomem legis *Crot. in l. fratre num. 7. vbi Corraſ. num. 104. ff. de condit. indebiti Gonzalez variar. quaeſt. cap. 12. n. 8. Adden. ad Cappell. Tholoſ. deciſ. 10. num. 2. Surd. in tractat de Aliment. tit. 4. quaeſt. 11. num. 14.* Ideoque ſoluendum venit in princip litis *Cagnol vbi ſupra num. 133.* prout ſoluendum eſſe diximus Salarium debitum
15 ex legis diſpoſitione, ſubrogatum † enim aſſumit naturam illius, in cuius locum fuit ſubrogatum *Ancharan. conſ. 110. in princip. & conſ. 42. in princip. Alex. conſ. 88. num. 4. verſ. corroboro lib. 1. Decian. conſ. 43. nu. 14. lib. 4 Rot. deciſ. 482. num. 1. par. 4. tom. 2. & deciſ. 252. num. 4. & dec. 353. num. 97. par. 5. tom. 2. in recen.* Et ex hoc ceſſare videtur ſententia *gloſ. in l. venditor § ſi conſtet verb. Salarium ff commun. prad.* qnam ſequuntur *Innocen. Ioan. Andr. & Anton. de Butr. in c. propter ſterilitatem de locat. Guid. & Salicet. in l. 1. C. de ſuffrag. Iaſ. in d. l. diem functo num. 11. cum alijs relatis per Mſſinger. Singular. obſeruat. cent. 3. obſeruation. 7. num. 2.* qui omnes firmant ſoluendum eſſe Salarium Aduocatis in fine litis.

Et tanto magis ceſſare debet d. opinio, cum ratio, ſuper qua fundata reperitur, non ſubſiſtit, non enim tenet argumentum
16 non † debetur Salarium Medico niſi infirmo ad ſanitatem redacto *l. Archiatri C. de profeſſor. & Medic. lib. 10. gloſ. in l. 1. verb. conſequenter, & ibidem Bart. in octaua quaeſt.*

C. de

C. de ſuffrag. Iaſ in d. §. Tripli Inſtit. de act.
& in d. l. diem functo num. 12. Felin. in c.
Preſbiterum num. 4. de homicid: Rip. in tract.
de Peſte cap. finali num. 127. Thom. Act. in
tractat. de infirmitate par. 2. verb. Salarium
num. 3. Caroc. de locat. & conduct. par. 2. tit.
de Medico quæſt. 5. Ita nec erit ſoluendum
Aduocato lite durante; Ceſſat enim hoc
argumentum, cum militet diuerſa ratio in
Aduocato, ab ea, quæ militat in Medico,
quoniam Medicus non conſequitur Salari-
um niſi poſtquàm infirmus ad ſanitatem
fuerit redactus ex eo, quòd conſueuerunt
infirmi completo tempore, pro quo Salari-
um erat ſolutum medicum derelinquere
cum magno vitæ periculo l. Thais §. Lucius
il 2. ff. de fideicommiſſar. libert. & ſic bonum
eſt ſoluere in fine curæ. Quod tamen non
euenit in Aduocato, qui non derelinquitur
à Clientudo etiamſi amplius non duret tem-
pus, pro quo fuit ſolutum Salarium. Et hoc
tam ſi Cliens ſit Reus, quàm ſi ſit actor, nam
ſi eſt reus recuſat ſoluere id, pro quo con-
uenitur, & ſi eſt actor magna afficitur cupi-
ditate conſequendi, ita vt neuter curat no-
uum ſoluere Salarium, vt ſibi ſatisfaciant.
Immò, etiam ſi hoc eueniret, non propter
hoc reſeruanda eſſet ſolutio Salarij Aduo-
catis in fine litis, reſultaret enim ex hac de-
ſertione concordia inter Ciues, quæ maxi-
mam afferre ſolet Reipublicæ vtilitatem.

Sed hodiè hæc diſputatio inutilis reddi-
17 tur quoniam † ex vſu, & conſuetudine no-
ſtri temporis ſoluitur Aduocatis honorari-
um lite pendente pro ſingulis Iuris informa-
tionibus, & hæc Conſuetudo ortum habuit
ab antiquo tempore vt videre eſt apud Iaſo-
nem in d. §. Tripli num. 61. Inſtit. de Action.
Fenzonius ad ſtatut. vrbis lib. 3. capit. 92.
18 num. 41. verſ. verum. ſicut etiam hæc † con-
ſuetudo viget in ipſis Medicis, cum illis ſol-
uatur Salarium pro ſingulis diebus, & viſi-
tationibus, vt eſt notorium, & de ea teſta-
tur Gaſpar Triſtan. in tractat. de Clerico Me-
dico §. 34. circa med. verſ. Immo certe ſi nul-
la conuentio, & in verſ. quare ſi conuentio, &
Iaſ. in d. §. Tripli num. 61. itaut hodie ſit in
obſeruantia aphoriſma illud.

Dum dolet infirmus Medicus ſit pignore
firmus.

19 Eſt † tamen aduertendum, quòd ſuprà
allegatæ diſtinctiones locum ſibi vindicent,
quotieſcumque non fuerit inter partes ex-
preſſè conuentum, quo tempore Salarium
ſoluendum ſit, nàm tunc conuentio eſ-
ſet ſeruanda c. qualiter de pactis l. 1. §. ſi con-
ueniat ff. depoſiti l. 1. ff. de pactis l. Iuriſgenti-
um §. Prætor ait ff. eod. Menoch. conſil. 1.
num. 226. cum ſeqq. & conſ. 92. num. 33. &
conſ. 93. num. 30. & conſ. 156. num. 46. & 54.
20 cum ſimilibus, Cum † dicatur dare legem
contractui Cald. Pereira de renouat. Emphit.
21 quæſt. 11. num. 19. & eſt regula † quòd pro-
uiſio hominis faciat ceſſare prouiſionem le-
gis l. fin. C. de pact. conuent. cum concordanti-
bus Rot. deciſ. 301. num. 3. par. 4. tom. 1. &
deciſ. 85. num. 9. ead. par. 4. tom. 2. & deciſ. 189
num. 14. par. 6. in recen. & coram Cardinali
22 Seraph. deciſ. 829. num. 3. Itaut † veniat ſol-
uendum annuatim, dietim, ſingulis men-
ſibus, ſeu quolibet alio tempore, nulla ha-
bita ratione, quòd Salarium ſit debitum ex
diſpoſitione legis, ſiue hominis, vel ſolua-
tur, habita ratione probitatis ſcientiæ, ſeu
expenſarum, quæ ab officio requiruntur
l. poſt duos C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Alex.
& alij ſcribentes in ſæpius allegata l. diem fun-
cto ff. de offic. Aſſeſſor. Rebuff. d. Priuileg ſco-
lar. priuileg. 7. & in Comment. ad conſtit.
Reg. Gallic. tom. 1. tit. de ſenten. prouiſ. art. 3.
gloſ. 7. num. 5.

23 Neque minus erunt in conſideratione
habendæ allatæ diſtinctiones quando in lo-
co adeſt ſtatutum vel conſuetudo ſoluendi
Salarium certis temporibus habita ratione
perſonarum, & munerum, quia tunc erit
omnino attenda dicta conſuetudo l. minimè
l. ſi de interpretatione, & l. de quibus ff. de
legib. DD. omnes in rubr. C. quæ ſit long. con-
ſuetud. & in c. 1. eod. tit. Sebaſtian. Med.
de legibus, & ſtatut. par. 2. quæſt. 16. num. 2.
24 Cum † legis habeat vigorem l. 1. & 2. C.
quæ ſit longa conſuetudo l. de quibus ff. de legi-
bus §. conſtat Inſtit. de Iure naturali gent. &
Ciuili c. cum Dilectus, & c. conſuetudinis de
conſuetud. Socc. conſ. 297. col. 2. Rot. deciſ. 462
num. 1. & deciſ. 577. num. 18. par. 5. tom. 2.
in recentior.

Sala-

Salarium An debeatur à die, quo quis fuit ad aliquod officium electus, vel à die, quo incepit officium exercere.

QVAESTIO XV.

SVMMARIVM.

1 *Salarium debetur à die, quo quis ſuit ad officium electus, non autem à die, quo incepit officium exercere, & num. 5. Contrarium, num. 10. & 14. Declara vt num 18*

2 *Abeſſe Reipublicæ cauſa dicitur officialis à die electionis, non autem à die, quo iter arripuit.*

3 *Abſenti cauſa Reipublicæ ſoluendum eſt Salarium.*

4 *Idem iudicatur de tempore præparationis ad abſentiam, quod de tempore ipſius abſentiæ.*

6 *Salarium Ambaſciatori currit à die facti præcepti de eundo.*

7 *Officialis æquum non eſt vt damno afficiatur.*

8 *Mandans regulariter tenetur ad refectionem expenſarum Mandatario.*

9 *Stipendium illi conſequi debent, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.*

11 *Diſpoſitio regulari debet à ſua cauſa.*

12 *Cauſa conſtitutionis Salarij eſt adminiſtratio.*

13 *Commoda officij debentur ratione adminiſtrationis.*

15 *Officialis non habetur pro electo niſi officium adminiſtret.*

16 *Officialis licet dicatur acquirere ius, in officio à die electionis, & non a die adminiſtrationis, attamen intelligitur ad effectum ne reuocari poſſit, non autem ad effectum conſequendi Salarium.*

17 *Deſtinatũ an pro impleto habeatur, & præparatorium pro præparato continet materiam broccardicam.*

19 *Officialium electio fieri ſolet adhuc alijs durantibus officialibus, qui Salarium conſequuntur vſque ad aduentum nouiter electorum.*

20 *Rempublicam grauari ſolutione duplicis Salarij eodem tempore, & pro eodem officio eſt abſurdum.*

21 *Præparatoria non faciunt deſinere rem eſſe integram.*

22 *Officialis ſi emolumenta officij conſequi vult æquum eſt, quòd ſubeat onera ipſi officio annexa.*

23 *Officialis electus ſi antequam adminiſtrationem officij aggrediatur decedat, illius hæredes ſunt releuandi ab impenſis factis à defuncto cauſa officij.*

24 *Officialis electus ſi differat adminiſtrationem officij ingredi ex licentia Principis, vel ob caſum fortuitum conſequitur Salarium a die electionis, non autem adminiſtrationis.*

IN hac quæſtione diſcordes inter ſe videntur non ſolùm Doctores, verùm etiam ipſarum legum diſpoſitiones; Quamobrem neceſſe erit afferre leges, rationes, & argumenta tàm pro affirmatiua, quàm pro negatiua, quibus examinatis facile erit dignoſcere quænam verior ſit præſentis quæſtionis definitio.

1 Pro opinione igitur, quòd † Salarium ſoluendum veniat à die, qua quis fuit ad officium electus, non autem à die exercitij facit *Tex. in l. legato ff. de legation.* vbi habetur *legato tempus prodeſſe non ex quo Romã venit ſed ex quo legatus creatus eſt*, vbi glos
2 dicit, quòd † Reipublicæ cauſa abeſſe videatur à die creationis, non autem à die, quo iter arripuit, & idem repetit eadem *gloſ. in l. qui mittuntur §. ſed ſi extra patriam in verbo agere ff. ex quibus cauſis maior.* ſic-
3 què, cum † abſenti cauſa Reipublicæ ſoluendum ſit Salarium *gloſ. in l. 3. §. ad diem ff. de re milit. Bal. in l. ſi ea conditione C. de condit. inſert. Bar. in l. hac lege C. de proxim. Sacr. Scrin. lib. 11.* & nos late infra ſuo loco dicemus, Ita quoque ſoluendum erit Salarium electo à die electionis, cum ab illo tempore fingatur abeſſe dum ſe preparat ad eundum, vt per glos in *d. l. qui mittuntur §. ſed ſi extra Patriam in verb. agere, & in l. ſi cui §. 1. ff. ex quib. cauſ. maiori Bar. in l. ab hoſtibus §. ſed quod ſimpliciter ff. eodem tit.*
4 Idem † enim iudicatur de tempore præparationis ad abſentiam, quod de tempore ipſius abſentiæ, ac de præparante, quod de præparato *l. 2. C. de Tranſact. & tradunt communiter Scribentes in rubr. C. de eden. & in rubr.*

rubr. extra de Iudic. ac de exiſtente in viâ
ad actum, quod de exiſtente in actu *l. Pen-*
cum ibi notat is ff. de milit. teſtamen. Soccin.
5 *conſ. 7. col final. lib. 4.* Facit † ſecundo Do-
ctrina *Bar. in l. 1. §. diuus num. 13. ff. de va-*
rios, & extraordinar. cognit. vbi ita loqui-
tur, Certè in iſtis poteſtatibus, & Capita-
neis, qui hodie aſſumuntur, qui tenent
locum Iudicum maiorum, vt dixi eſt dicen-
dum, quod à die electionjs ſibi præſentatæ
dignitatis conſequuntur, & ideo ſtatim ce-
dit dies huius obligationis, & totum Sala-
rium debebitur.

Accedit Tertio doctrina *Bal. in l. ſi quis*
6 *decurio C. de Decurion. lib. 10.* vbi dicit † quòd
currat Salarium Ambaſciatori à die facti
præcepti de eundo.

Concurrit Quarto, & vltimò, quòd cum
neceſſarium ſit à die electionis, electum ſe
præparare ad acceſſum faciendo multas ex-
penſas iuxtà qualitatem officij, ad quod
fuit electus, nec non derelinquendo omnia
alia negocia, quæ ipſi commodum affere-
7 bant, res integra non eſt, & æquum non
videtur quòd afficiatur damno, prout afficie-
retur ſi non niſi à die, quo officium exercere
inciperet ſoluendum eſſet Salarium faciunt
Tex. in l. ſi mandaſſem in l. ex mandato, & in
l. inter cauſas §. non omnia ff. mandati Alex.
conſ. 52. num. 1. vol. 6. Rot. deciſ. 10 num 5.
par. 6. recen. Et conſequenter dicendum vi-
detur, quòd ſaltem conſequi debeat Salari-
um ratione iſtorum damnorum, & expen-
8 ſarum, ad † quarum refectionem regulariter
mandans mandatario tenetur *l. ſi vero non*
remunerandi §. ſi mihi mandaueris l. ſi quis ali-
cui §. impendia, & l. qui mutuam §. finali ff.
mandati Parit conſ. 90. num. 38. vol. 1. Rot. d.
deciſ. 10. num. 5. par. 6. in recen. & coram
Card. Seraphino deciſ. 6. num. 1.

Pro parte vero negatiua ſcilicet, quòd Sa-
larium à die tantùm ceptæ adminiſtrationis,
non autem à die electionis debeatur facit
Tex. in c. charitatem 12 quæſt. 2. vbi habe-
9 tur, quòd † illi conſequantur ſtipendium,
qui pro tempore ſuum commodare repe-
riuntur obſequium, & ſic diſponi videtur,
quòd Salariũ pro eo tantùm tempore debe-
atur, pro quo quis præſtat obſequium, ſcili-
cet pro tempore, quo actu officiũ exerceret

Secundo facit concluſio, quòd labor, &
pecunia recipere debeant diuiſionem *l. ſeio*
ff. de annu. legat. vbi Albericus pro rata la-
boris Salarium diſtribuendum eſſe ait *Bar.*
in d. l. 1. §. Diuus num. 6. ff de var. & extra-
10 *ordinar. cognit.* Si † igitur ratione laboris Sa-
larium venit ſoluendum non niſi à die, quo
incepit officium exercere poterit officialis
Salarium prætendere *Bar. in l. 1. §. diuus*
num. 6. ff. de var. & extraordinar cognit.

11 Facit Tertio, quòd † diſpoſitio regulari
debeat à ſua cauſa *l. ſi vno ff. locat. l. lucius*
§. Imperatores ff. ad Municip. Ruin. conſ. 25.
num. 11. libr. 1. Curt. Iun. conſ. 300. num. 18.
& ſeqq. lib. 3. Dec. conſ 118. num. 6. Cephal.
12 *conſ. 44. num. 14. lib. 1.* vnde cum † cauſa
conſtitutionis Salarij ſit adminiſtratio officij
13 *vt in l. 1. C. de pæn. lib. 12.* vbi † quod com-
moda officij habentur ratione adminiſtratio
nis *Parid. de Put. in tractat. de Syndicat. verb.*
Salarium cap 6. ſub num. 5. verſ. quia com-
moda officij, ſequitur quòd Salarium de-
beat currere à die adminiſtrationis, non au-
tem electionis.

Quarto tandem facit *Tex. in Auth. de*
Adminiſtrat. §. illud & ibi gloſ. in verb. Co-
14 *dicillis* vbi expreſſe habetur, officialem † non
debere Salarium conſequi niſi poſt ingreſ-
ſam Prouinciam; non autem a die electionis,
vt videre eſt in ijs verbis: Et non ex codicil-
lis ſinguli iudicare tempus, ſed ex quo in
Prouinciam ipſam acceſſit illius accipere
Reipublicę emolumenta & nullum aliũ acci
pere. Ergo qui præſentialiter in Prouinciam
non acceſſit Emolumenta officij non perci-
piet. Et hanc opinionem tenent commu-
niter DD. vt per *Bar. in l. abſenti in fine ff. de*
donat. Bal. in l. ſed & milites ff. de excuſat.
tutor. Freec. de ſubfeud. tit. quis dicat. dux
num. 66. Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21
num 98. par. 1. & lib. 5 cap. 6. num. 111. par. 2
Regens à Ponte in tractat. de poteſtat. Proreg.
tit. de Aſſenſ. Reg. §. 6. num. 16. Parid. de
Put. in d. tractat. de Sindicat. in verbo electio
officialium cap. 2. ſub. num. 2. circa finem verſ.
& quia tales officiales, & in verb. Salarium
cap. 6. ſub num. 7. verſ. & ibi a quo tempore
Molpheſ. conſ. 15. num. 17. impreſſ. poſt. Addit.
ad ſuos Comment. ad conſuetud. Neapol. & ita
fuiſſe reſolutum in Sac. Conſilio Neapoli-
Teſtatur *Carol. Tap. in dec. 60.* Et ea eſt ratio
15 quia tanta † eſt vis adminiſtrationis, vt offi-
cialis non habeatur pro creato ſi non admi-
niſtret *Bal. in l. ſed, & milites §. quæſitum*
in fin. ff. de excuſat. tutor. Freec. de ſubfeud.
tit. quis dicatur dux num. 56. Molpheſius d.
conſ. 15.

Digitized by Google

conſ.15. num.12. & facit tex in l.1.verſ.cum Poſterior. vbi gloſ. in verb. auſpicia C. de conſulib. vbi Io. de Plat. l. Publius Meuius ff. de Conſtitut.

Nec obſtāt ea, quæ fuerunt pro contraria opinione adducta: Ad primum enim reſpon-
16 detur, quòd † quamuis a die electionis, præſentationis, & acceptationis officij acquiratur ius electo, Hoc tamen intelligitur ad effectum ne caſſari, reuocarique poſſit, non autem ad effectum perceptionis Salarij, ad quod conſequendum requiritur, quòd officialis cæperit adminiſtrare vt *in d. §. penult. Auth. de adminiſtrat. Bar. in d. l. abſenti circa finem Seuer. in l. diem functo in 8. quæſt. & ibidem Dec. num.20. verſ. electo Ius acquiritur ff. de offic. Aſſeſſor.*

17 Illa † vero æquiparatio de exiſtente in actu, ac in via ad actum, & de tempore abſentiæ, ac præparationis ad abſentiam deſtinato, & exiſtente in actu continet materiam broccandicam, de qua per *Capol. in repetit l. fugitiui col.2. & 12 C. de ſeru. fugitiu. Barbat. in c. iurauit col.14. de probat. ſalin. in c. cum adeo ſub num.9. circa fin. de reſcript.*

Non obſtat doctrina *Bart. in pr. 2. & 3.* motiuo allata, nam reſpondetur, quòd procedit in Salario debito officialibus ratione probitatis ſcientiæ, & intellectus, quæ iam diù erat in eorum perſonis, & habetur ratio præteritorum laborum iuxta *Tex. in l.1.* ibi fructuum ſuorum laborum conſequantur *C. de Aduocat. diuerſ. Iudic.* vt declarat idem *Bar. in d. l. 1. §. Diuus ff. de var. & extraordinar. cognit. Carol. Tap. d. deciſ 60. n.5.*
18 Non † tamen ſic erit in alijs officialibus, quibus debetur Salarium propter dignitatem quam plenè non conſequuntur niſi, per adminiſtrationem *l.2. C. vt dign. ord. ſeru. lib.12.* Et cum hac diſtinctione ſunt intelligendi DD. qui poſſent in contrarium allegari, aliàs poſſet valde Reſpublica grauari, nam cum
19 † electiones officialium fieri ſoleant adhuc alijs durantibus, qui Salarium conſequuntur vſque ad aduentum nouitèr electorum *§. fin.* ibi non enim poſſibile, neque portabile eſt ſine Iudice relinquere Prouinciam *Auth. de Adminiſtrat. l. vnica ff. de offic. Præfect. Auguſt. l. meminiſſe ff. de offic. Proconſ. l. vnica §. Adminiſtrationem C. vt omn. Iud. l. ſi forte ff. de offic. Præſid. DD. in l. Diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Bal. conſ.116. lib.4. Roman. ſingul.395. Maſtrill. de Magiſtrat lib.1. cap.21. num.84. par.1.* grauaretur
20 † Reſpublica eodem tempore pro eodem officio duplex Salarium ſoluere, quod eſſet abſurdum.

Ad Quartum motiuum cum rationibus ibi adductis reſpondetur, adhùc rem dici integram reſpectu requiſite adminiſtrationis quæ nondùm fuit cæpta, nec Præparatoria
21 † faciunt deſinere, rem eſſe integram *l. ſi defunctus ff. de Proco. Bar. in l. ſi pecuniam num.2. ff. de condit. cauſ. dat. & ibidem Iaſ. num.6.* vbi ampliat tam in præparatorijs intrinſecis, quàm extrinſecis, *& Alex. nu.2.*
22 *& 5.* Nec † habendam eſſe rationem expenſarum, quæ ſunt neceſſariæ ad ſe præparandum pro adminiſtratione officij, nam rationi congruit, quòd ſi emolumenta officij conſequi velit ſubeat onera, quæ habet annexa.

23 Bene tamen verum eſt † quòd eueniente caſu, quo non poſſet electus conſequi emolumenta officij, vt puta, ſi ante acceſſum ad officij adminiſtrationem diem clauderet extremum, tali caſu eius hæredes ab impenſis factis ab electo cauſa officij eſſent releuandi iuxta Textũ expreſſum *in l. ſi pecuniã* ibi. Ita tamen, vt indemnitas tibi præſtetur eius, quod expendiſti *ff. de condit. cauſ. dat. Corſett. in ſuis ſingular. verb. Salarium 3. circa medium verſ. Adde tamen Cagnol. in l. diem functo ſub num.205. verſ. redeundo ad quæſtionem ff. de offic. aſſeſſor.*

Ceſſantibus igitur omnibus motiuis pro contraria opinione adductis firma remanet concluſio, quòd Salarium officiales conſequantur non à die electionis, ſed à die ce-
24 ptæ adminiſtrationis, Quæ † tamen limitanda erit, quotieſcumque officialis differret adminiſtrare officium ex licentia, & permiſſione Principis, vel ob caſum fortuitum, tunc namque conſequeretur Salarium non ſecus ac ſi actu officium adminiſtraret *l. hac lege C. de proxim. Sacr. Scrin. lib.12. cum adductis per Dec. in conſ.70. col. fin. lib.1. & Bal. conſ.71. Cagnol. in l. diem functo ſub d. num.205. ff. de offic. Aſſeſſor.*

Mone-

Monetæ Valor qui nam ſit attendendus in ſolutione Salarij.

QVAESTIO XVI.

SVMMARIVM.

1 *Moneta hodiernis temporibus ſæpe relegari ſolent, & illarum valor augeri, & minui.*

2 *Monetæ valor ſi diminuatur cedit damno eius, qui fuit in mora ſoluendi.*

3 *Mora creditoris non debet nocere debitori.*

4 *Salarium promiſſum in certa moneta, & certo numero, vt puta in centum plaſtris ſi monetæ valor mutetur, ſalua tamen eius bonitate intrinſeca, ſoluendum erit in eodẽ numero & ſpecie monetæ.*

5 *Salariũ promiſſum in ſcutis centum ſoluendũ in tot plaſtris, ſi plaſtrarum valor augeatur, vel minuatur, ſoluendum eſt in plaſtris, ſed non in eodem numero.*

6 *Salarium promiſſum in certa ſpecie pecuniæ addito certo valore, ſi ſpecies pecuniæ ſit immaginaria, ſoluendũ venit iuxta æſtimationes factam de tempore contractus Declara vt num. ſeqq.*

7 *Salarium promiſſum puta in ſcutis aureis addito valore ſi plures adſint ſpecies differentes in valore tali caſu ſi mutetur valor illius ſpeciei promiſſæ, ſoluendum erit Salarium in illa ſpecie, nulla habita ratione æſtimationis factæ, quia intelligitur facta ad differentiam alterius ſpeciei, Amplia vt num. 8. Declara vt num. 9.*

10 *Monetæ qualitas intrinſeca conſiſtit in pondere, & qualitate materiæ.*

11 *Salarium promiſſum in certa ſpecie moneta, cuius qualitas intrinſeca fuit mutata, ſoluendum erit de moneta antiqua, ſi reperiatur, ſin minùs de moderna ad valorem antiquæ Amplia vt num. 12.*

13 *Salarium ſi in certa ſpecie pecuniæ per ſtatutum taxatum reperiatur, in eius ſolutione non eſt attendendus valor monetæ currens de tempore conditi ſtatuti, ſed de tempore, quo fuit officialis conductus.*

Lanfranc, Zachias de Salario.

QVantitas Salarij Operarijs debita, ſi in certa ſpecie monetæ taxata reperiatur per ſtatuti diſpoſitionem, vel per partium conuentionem, & caſus eueniat, quòd valor monetæ augeatur, aut minuatur, vel
1 illa monetæ ſpecies relegetur, quòd † ſęp iſſime, tàm in aureis, quàm argenteis pæcunijs varijs de cauſis hodiernis temporibus euenire demonſtrat *Couarru. in tractat. de vet. collat. numiſmat. cap. 7. in princip. & variar. lib. 1. cap. 11. num. 3. & 4. verſ. Quo vero obiter Boer. deciſ. 237. num. 1. & ſeq. Petr. Bellug. in ſpecul. Princ. tit de mut. mon. rubr. 36 per tot.* Ita vt dubitari cõtingat, qui nàm monetę valor in ipſius Salarij ſolutione ſit attendendus, talis diſtinctio adhibẽda veniet.

Aut agitur de Salario taxato in certa ſpecie monetæ per ſtatutum, Aut per conuentionem partium, & ſi per conuentionem iterum diſtinguendum eſt tali forma videlicet, Aut concurrit mora Contrahen-
2 tiũ, vel non Et † ſi adſit mora diminutio valoris monetæ cedere debet damno illius, qui fuit in mora, Ita vt ſi debitor mercedis fuerit moroſus in ſolutione diminutio valoris monetæ ad ipſum ſpectabit *l. quod te & l. vinum vbi DD. ff. ſi cert. petat. Bart. in l. Paulus la. 1 ſub num. 8. verſ. ſed ſi tu poneres ff. de ſolution. Socyn. conſ. 298. ſub. num. 1. verſ. Quinimmò lib. 2. Albert. Brun. de Augument. & diminuet monet. limit. 1. ſub num. 1. & ſeqq. Theſour. deciſ. 174. ſub num. 4. Cancer. variar. reſolut. lib. 2. cap. 0. de ſolution. ſub num. 140. Gabr. d. ſolut. concluſ. 3. num. 1. Carocc. de depoſit. par. 2 quæſt. 131. Boſſ. in prax. crim. tit. de monet. ſub num. 11. Bero conſ. 143. num. 27. & ſeq. volum. 1. Natt. conſ. 454. vol. 2. Borgnin. deciſ. 16. nu. 45. par. 2. Scacc. de Camb. gloſ. 5. §. 2. ſub num. 148. verſ. Aut agimus Rener. Bud. in tractat. de monet. cap. 26. nu. 5. Mareſcott. variar. lib. 1. cap. 94. num. 15. Rot. in Rom. ſeu florentina Cambiorum 3 Iunij 1650 coram Emmentiſs. D. Cardinali Corrado.* ſicut è contra ſi adeſſet mora ex parte creditoris mercedis diminutio valoris monetæ
3 ipſius damno cederet, non † enim debet mora creditoris inferre damnum debitori *l. illud & ibi gloſ. ff. de peric. & commod. rei vend. l. item illa ff. de conſtit. pecun l. ſi per emptorem ff. de act. empt. Alciat. conſ. 59. num. 1. & ſeq lib. 5. Rota in firmana, ſeu Maceraten Dotis 20 Ianuarij 1621. coram Pirouano.*

8 At circumſcriptis terminis moræ præſup

Digitized by Google

poſita exiſtentia illius certæ ſpeciei monetæ, quæ non ſit in bonitate intrinſeca ſed ſolùm in extrinſeca mutata, plures ſunt diſtinguendi caſus pro reſolutione præſentis
4 quæſtionis, & Primus eſt, quando † Salarium fuit ſub tali, verborum forma promiſſum Conduco operas tuas pro centum plaſtris quolibet Anno, Et tali caſu illa monetæ ſpecies, & non alia ſoluenda venit, nulla habita ratione augumenti, vel diminutionis valoris *Bart. in l. Paulus ff. & de ſolut. & in l. cum quod ff. ſi cert. pet. Ar. & in conſ. 11. n. 3 Corn. conſ. 287. num. 2. lib. 1. Surd. conſ. 242. & 335. Ciriac. controuerſ. 261. num. 3. Benintèn. deciſ. 39. Caſtill. controu. Iur. lib. 4. c. 10 num. 45. & ſeqq. Caroc. deciſ. 53. num. 7. & ſeqq. Larrea deciſ. Granaten. 22. num. 6. & ſeqq. Duran. deciſ. 1. num. 3. Pen. deeiſ. 5. numer. 3. & ſeq. Buratt. deciſion. 626. num. 1. vbi Add. num. 6. ſan mem. Gergor. XV deciſ. 42. num. 6. vbi Add. num 8. Rota dec. 597 num. 2. par. 1. & deciſ. 149. num. 11. par. 2. in Recen. & apud Cenc. de Cenſib. dec. 216. 217 & 218. & in Bononien. Dotis ſeu Pecuniaria 26 Martij. 1645. coram Reuerendiſſ. P. D. Dunozetto Decano.*

5 Secundus caſus eſt, quãdo † fuiſſet promiſsũ Salariũ ſcutorũ centũ ſoluendũ in tot plaſtris, Et tunc ſi Plaſtrarũ valor fuiſſet auctus, vel diminutus eſſet quidem facienda ſolutio in plaſtris, ſed non in numero centũ ſi illarum valor fuiſſet diminutus vel auctus *Imol. in l. Paulus num. 2. in fin. verſ. Item adde dictis vbi Bart. ff. de ſolution. Couarru. de numiſmat. §. vnic. cap. 7. concluſ. 8 Scacc. de Camb. §. 2. gloſ. 5. num. 188. Dudell. de monet. cap. 6. Robel exerc. legal. 19. numer 23 Bertazol. de Clauſul. cla 30. gloſ. 9. numer. 10. Rebell. de obligat. Iuſt. lib 11. quaſt. 15 concl. 9. Grauett. conſ. 47. num. 1 Fab. de var. num. deb. cap. 11. & 17. Theſaur. de monet. par. 2. num. 57. Menoch. conſ. 58. num. 3. Larrea deciſion Granaten. 24. num. 9.*

6 Tertius eſt caſus quando † promiſſio fuiſſet facta de certa ſpecie pæcuniæ addito valore, vt puta conſtituo Salarium ſcutorum aureorum centum ad rationem iuliorum quindecim pro quolibet ſcuto aureo, Et tali caſu ſi ſcutum aureũ eſſet moneta immaginaria non exiſtens facienda veniret ſolutio iuxta eſtimationem factam de tempore contractus *Bart. in d. l. Paulus in fin. de ſolut. Scacc. de com mer. & Camb. §. 2. gloſ. 5. n. 187 & 188. Brun. in tractat. de monet. limit. 8.*
7 *num. 5. verſ. ſecundo quæritur.* At † ſi ſcutum aureum, vel alia moneta in ſtipulatione deducta exiſteret, & plures reperirentur ſpecies differentes in valore, Tali caſu deberet ſolui illud ſcutum aureum, quod fuit promiſſum licet fuiſſet mutatus valor, nulla habita ratione æſtimationis factæ iuliorum quindecim, quia intelligeretur dicta æſtimatio facta ad differentiam alterius ſpeciei ſcuti aurei *Surd. conſ. 368. n. 15. Cephal. conſ. 31. num. 6. Menoch. conſ. 952. num. 15. & ſeqq. Gratian. diſcept. 417. à num. 2. vſq. ad 15. Ciriac. controu. 388. num. 14. Boer. dec. 327. num. 3. Anton. Fab. vbi ſupra cap. 17. nu. 29. & 32. Rot. deciſ. 114. num. 5. par. 1. & dec. 49. num. 3. & 4. par. 3. & deciſ. 430. nu. 2. par. 4. Recen. & in Bononien. Dotis ſeu Pecuniaria 26 Martij 1645. coram Reuerendiſſ. D. Dunozetto Decano.*

8 Quod † procedit etiam ſi inter ſcutum aureum, eiuſque æſtimationem appoſita fuiſſet dictio alternatiua, vel, tali forma videlicet; Conſtituo Salarium ſcutorum aureorum centum, vel illorum valorem ad rationem Iuliorum quindecim pro quolibet; Nàm ſtante ſuppoſito, quòd duæ adſint auri ſpecies, adhuc expreſſio valoris dicitur ſtare demonſtratiuè ad deſignandum, de quo ſcuto aureo partes ſenſerint, & alternatiua illa, cum ſit appoſita fauore eius, cui ſit promiſſio, nè ſcilicet dubitari contingat, de qua ſpecie ſcuti aurei contrahentes ſenſerint, Aut nullam præbet debitori electionem *Felin. in c. inter cæteros num 4. verſ. fallit ſecundo de Reſcript. Purpurat. conſ. 287. ſub. num. 1. Cancer. variar. reſolut tom. 2. cap. 6. num. 98. Monter. deciſ. Aragon. 48. nu. 14.* Aut eſto, quòd tribuat debitori electionem ſoluendi in alia ſpecie monetæ valorem aurei conuentum *iux. tex. in §. ſi plures Inſtit. de hæred. inſtitut. Surd. d. conſ. 39. num. 86. Menoch. conſ. 3. num. 21.* non tollit, quin ſcutum aureum dumtaxat ſit in obligatione, & conſequentèr illius æſtimatio tempore ſolutionis, non autem alteratio ſit attendenda *Rot. deciſ. 49. num. 2. par. 3. Recen. Gaſp. Ant. Theſaur. queſt. foren. lib. 4. quaſt. 72 ſub. num. 5. & ſub. num. 6. verſ. Qui voluerunt, Robel. exercitat. legal. 19. ſub num. 21. verſ. ad differentiam Soccin. Iun conſ. 44. num. 5. lib. 4.*

9 Idem † tamen non eſſet dicendum ſi
... eſſet

eſſet promiſſumSalarium in ſcutis aureis vel moneta argentea ad rationem Iuliorum tot, quia tali caſu ipſa moneta, videtur eſſe in obligatione, & æſtimatio cadet ſupèr moneta non autem ſuper auro *Cephal. conſ. 31. num. 7. Adrian. Neguſan. quaſt. 57. ſub n. 4. Gratian. diſceptat. 417. ſub num. 9.*

Quando vero fuit mutata monetæ quali-
10 tas intrinſeca † quæ conſiſtit in pondere, & qualitate materiæ *l. 2. C. de vet. numiſm. poteſt. Martin. Lauden. de monet. quaſt. 10. Anebaran. in Clementina ſi beneficiorum n. 8. de Decim. Boer. decis. 327. ſub num. 13. Couarru. de mutat. monet. §. vnico num. 2. verſ. Tertia concluſio Marian. Iun. conſ. 145. num. 94. vol. 1. Fab. de Anna conſ. 54. num. 9. verſ. Octaua concluſio Bertran. conſ. 17. nu. 4. vol. 4. Tondut. quaſt. Ciuil. lib. 2. cap. 1. n. 1. Lottber. de re beneſic. quaſt. 39. num. 185. lib. 1. Rot. coram Buratt. dicta deciſ. 626. num. 4. & in Recen deciſ. 597. num. 2. par. 1. & eſt tex. in l. 2. C. de vet. numiſm. poteſtat.*

11 Solutio † fieri debebit de moneta antiqua, ſi reperiatur, & ſi banna non obſtent, aliàs de noua, ad valorem tamen antiquæ, quæ aderat de tempore contractus, nulla
12 † habita ratione, An debitor fuerit in mora, vel non, quia adhuc teneretur ſoluere iuxta valorem temporis contractus *Abb. in c. quanto ſub num. 12. verſ. venio ad ſecundum caſum de Iur. iur. Rub. Alex. conſ. 75. in princ. & conſ. 148. ſub num. 1. Soccin. Iun. conſ. 145. num. 94. lib. 1. Grat. conſ. 12 num. 31. cum duobus conſ. ſeqq. lib. 1. Caball. conſ. deciſ. 103 numer. 2. Scacc. vbi ſupra num. 178. cir. fin. Cagnol. in l. 2. num. 210. & ſeqq. C. de pact. inter Empt. & Vendit. Bart. in d. l. Paulus num. 6. ff. de ſolut. & in dicta l. cum quid num. 17. ff. ſi cert. petat. vbi etiam Caſtren. num. 5. & Alex. num. 16. Imol. in Clem. fin. num. 12. de Decim. Natt. conſ. 302. n. 1. Afflict. deciſ. 90. num. 30. Gabr. conſ. 164. n. 1. & 4. lib. 1. Surd. conſ. 220. ſub nu. 4. Federic. Martin. in tractat. de Cenſibus cap. 8. nu. 49. Theſaur. Iun. de monet. par. 1. ſub num. 56. & 58. Guidopap. quaſt. 493. Ciriac. controuerſ. 391. num. 22. Cartar. deciſ. 134. num. 5. & 6. San. mem. Gregor. XV. dicta deciſ. 42. num. 1. & ibi Add. num. 7.* vbi quòd Rota perpetuò ſeruauit hanc diſtinctionem *Burat. deciſ. 626. num. 3. Rota in recen. d. deciſ. 597. par. 1. & dec. 149. par. 2. & in foroliuiē legati 13 Ianuarij 1642 corā bo. me. Card. Pāzirolo.* Lanfranc. Zachias de Salario.

13 Videndum † remanet de Salario taxato in quantitate certæ pæcuniæ per ſtatutum, in cuius ſolutione dicas, non eſſe attendendum valorem monetæ de tempore conditi ſtatuti, ſed illum, qui currebat de tempore, quo officialis fuit conductus, niſi conſuetudo alitèr ſe haberet, vt poſt *Speculat. in tit. de obligat. & ſolut. §. nunc aliqua in fine & poſt Zabarell. Petr. de Ancaran. & alios quos allegat firmat Albert. Brun. in tract. de Augument. & diminut. monet. par. 1. partic. 7. ſub nu. 4. verſ. item prædicta limitantur, & in partic. 12. num. 3. Miliſ. in repert. verb. pæcunia §. pæcunia quæ debetur in fine Bald. conſ. 137. incipien. ſuper eo vol. 1.* vbi in terminis Salarij debiti, Poteſtati & in *conſ. 269 vol. 2. & in l. fin. in princ. verſ. Itē Quero C. cōmun. de legat. Dec. in l. quod te num. 8; ff. ſi cert. pet. Mart. Laud. in eodem tractat. n. 27 verſ. Quid autem in lege* cum alijs quampluribus relatis per *Gabr. de ſolut. concl. 5 num. 1. Curt. in tract. de monet. num. 17. & ſeq. verſ. Quinto quero:* Quia quando agitur ex legis diſpoſitione debet inſpici pæcunia pro tempore currens, non autem quando lex edita eſt, aut conſuetudo inducta fuit *Speculat. loc. citat. Bald. in l. vlt. num. 4. C. commun. de legat. Corn. conſ. 181. num. 71. verſ. nec ſolutio lib. 2.* lex enim dat formam futuris ſecundùm futura, non autem ſecundùm præterita, Vnde merito trahitur ad tempus negocij, non è contra, Ideo intelligenda venit de moneta, quæ pro tempore currit *Bald. conſ. penul. in princip. lib. 1. Roman. conſ. 123. num. 1. Rener. Ruder. in tractat. de monet lib. 2. cap. 19. num. 34. & 6.*

An, & quibus Salariatis præſtari debeant Alimenta.

QVAESTIO XVII.

SVMMARIVM.

1 *Cibaria omnia veniunt appellatione Alimentorum.*
2 *Veſtimenta continentur ſub nomine Alimentorum.*
3 *Habitatio venit ſub nomine alimentorum.*
4 *Seruientes, & eorum Salaria veniunt ſub nomine alimentorum.*
5 *Medicinæ comprehenduntur in alimentis.*

H 2 6 Obli-

Digitized by Google

6 *Obligatus, ad preſtationem alimentorum. An & quando teneatur praſtare omnia, quæ ſub nomine alimentorum continetur.*

7 *Aduocatus conductus ad patrocinandũ cauſas vltrà Salarium conſequitur alimenta pro tempore itineris ſi exire debeat à ſua prouincia.*

8 *Ambaſciatori non ſolum currit Salarium tempore itineris, Verum etiam debentur alimenta, & ſi infirmetur reficienda ei veniunt impenſa pro medico, & medicinis.*

9 *Aſſeſſori debentur alimenta itineris vltrà Salarium, Contrarium num. 11. Declara vt num. 13. & 15.*

10 *Alere tenemur illos, qui in noſtris ſeruitijs ſe exercent.*

12 *Conductus tenetur ſe alere Salario, & proprijs expenſis.*

14 *Æquitas naturalis ſuadet, vt illos alamus, qui nobis ſeruiunt.*

16 *Bariſello, & Birruarijs miſſis ad purgandum aliquem locum malis hominibus debentur alimenta vltra Salarium.*

17 *Iudices Delegati quando transferunt ſe ad aliquem locum vltra Salarium conſequuntur expenſas victus, & vecturas Equorum pro ipſis, & famulis, Amplia, vt n. 18. Declara vt n. 19. & 20*

21 *Medicis conductis ab aliqua Communitate vltra Salarium debetur habitatio bona in loco celebri; Amplia idem procedere in Doctoribus, Aduocatis, Procuratoribus, & ſimilibus.*

22 *Militibus vltra Stipendia à Principe debita præſtanda eſt habitatio à ſubditis, & qualis debeat eſſe habitatio num. 23.*

24 *Milites non poſſunt à ſubditis Principis, cui ſeruiunt, vltra habitationem aliud petere Declara vt num. 25.*

26 *Notarius, qui mittitur ad examinandum teſtes vltra Salarium conſequi debet alimenta præſtanda ab eo, ad cuius inſtantiam teſtes examinantur.*

27 *Actus expeditur ſumptibus eius, ad cuius inſtantiam fuit factus.*

28 *Procuratores conſequuntur alimenta vltra Salarium quando pro expeditione certi negocij coguntur exire Patriam, in qua exercent.*

29 *Famuli præter Salarium conſequuntur alimenta Declara vt num. 30.*

31 *Operarijs qui apud nos non ſeruiunt alimenta non debentur, ſed ſuis expenſis viuere debent, Declara vt num. 32.*

33 *Sindicator Ciuitatis conſequitur alimenta præter Salarium quando cogitur exire Patriam pro negocio ipſius Ciuitatis.*

34 *Sindicus Agens negocia Ciuitatis regulariter ab ea non conſequitur alimenta, Declara vt num. 35.*

36 *Teſtes quando ire debent ad teſtificandum de vno loco ad alium vltra mercedem loco damnorum debitam, conſequuntur etiam alimenta.*

37 *Officiales omnes præter Salarium alimenta conſequuntur, ita diſponente ſtatuto, vel conſuetudine loci.*

38 *Contractus cenſentur celebrati ſecundùm conſuetudinem, & ſtatuta locorum.*

CVm dicturi ſimus quandò, & quibus
Salariatis perſonis ſint præſtanda ali-
menta, priuſquàm deueniamus ad
quæſtionem duo veniunt inſpicienda, &
Primo: quæ contineantur appellatione ali-
mentorum, ſecundo An omnia quæ veni-
unt ſint præſtanda. Et quoad primum
1 † appellatione alimentorum veniũt om-
nia cibaria *l. legat. C. de Aliment. & cibar.*
legat. gloſ. in c. Epiſcopus 10. quæſt. 2. Caſtren.
conſ. 437. num. 2. vol. 2. Soccin. conſ. 161.
num. 4. vol. 2. Surd. de Aliment. tit. 4. quæſt. 1.
2 *num. 1.* Item † ſub nomine alimentorum ve-
niunt etiam veſtimenta *d. l. legatis ff. de Ali-*
ment. & cibar. legat. l. legatum ff. de adimen.
legat. l. verbo victus ff. de verbor. ſignif. Soccin.
conſ. 561. in fin. vol. 2. Surd. d. tit. 4. quæſt. 2.
num. 1. Cammill. de Medic. conſ. 14. num. 2.
Rota Bononien. deciſ. 25. num. 82. inter recol-
lect. per Fundat. & Gypſ. Comprænhenditur
3 † Inſuper ſub nomine Alimentorum habi-
tatio *Bart. in tractat. de Aliment. num. 1.*
Rolan. conſ. 22. n. 1. vol. 1. Riminal. conſ. 250
num. 6. Bero. conſ. 24. num. 8. & conſ. 48. n. 10
vol. 2. cum alijs, quos refert. & ſequitur Surd.
d. tit. 4. quæſt. 4. num. 1.
4 Seruitures † quoque, & eorum Salaria,
attenta qualitate alimentati veniunt appel-
latione alimentorum *Surd. conſ. 1219. n. 17.*
Rot. in Maceraten. Redditionis rationis 17
Martij 1645. coram R.P.D. Meltio. Tan-
5 dem † continentur ſub nomine alimento-
rum Medicinæ per *l. quos nos S. verbum vi-*
uere ff. de verb. ſignificat. d. l. verbo victus ff.
eod.

eod. Bar. in d. tractat. de Aliment. num. 6. & in d. l. legatis ff. de aliment. & cibar. legat. Speculat. in tit. qui filij ſint Legitimi §. 1. n. 38. Corn. conſ. 86. num. 9. lib. 3. Surd. de Aliment. tit. 4. quaſt. 5. num. 1.

Et hæc ſunt, quæ comprehenduntur ſub nomine alimentorum. Nunc venio ad ſe-
6 cundam inſpectionem: An † ſcilicet omnia hæc, quæ ſub nomine Alimentorum continentur, præſtanda veniãt ijs, quibus infra dicebimus præſtanda eſſe alimenta vltra Salarium. Et diſtinctio adhibenda venit, Scilicet: Vel alimenta erunt præſtanda operario toto tempore, quo quis ſuas impendit operas, & tunc omnia præfata, veſtimentis exceptis, ſubminiſtranda forent, quotieſcumque non verſaremur in famulis vulgo dicti Staffieri, quibus, vt plurimum veſtimenta dari conſueuerunt, qua tamen conſuetudine remota, nec ipſis famulis eſſent præſtanda: Aut vero ſunt præſtanda in caſu ſpeciali, vt puta pro tempore, quo quis de vno in alium locum ſe transfert, & tali caſu cibaria, equum, & Medicinas in caſu infirmitatis eſſent ſuppeditanda.

His ita præmiſſis venio ad quæſtionem,
7 & Primo dico † deberi alimenta vltra Salarium conuentum Aduocato conducto ad patrocinandum, quando exire debet Prouinciam ſuam, imo etiam expenſas pro ſuis famulis, & equo *Bal. in l. 1. num. 10. C. de ſuffrag. Iaſ. in l. ſi non ſortem §. libertus n. 29. in fine ff. de condit. indebit. Alex. in addit. ad Bar. in l. penul. C. de Iure fiſci lib. 10. Felin. in c. 1. in fin. de libell. oblat. Ioann. Andr. in Reg. contractus de Regul Iur. in 6. Angel. conſ. 245. num. 4. & facit Text. in l. itemque §. Idem Labeo ff. mandati.*

8 Ambaſciatori † quoque vltra Salarium, quod conſequi debet, vt videbimus ſuo loco in parte ſecunda, Præſtanda ſunt alimenta, omneſque expenſæ pro itinere, & medicinæ in caſu infirmitatis *l. fin. §. legati ff. de muner. & ho nor l. Paulus ff. de legat. l. cum duobus §. quidam ff. pro ſocio Bar. in l. ſeruus communis ff. de furt. & in l. 2. vbi Alex. in addit. ff. ad leg. Rhod. de iact. Alberic. in l ſicui §. tam diu. ff. ex quib. cauſ. maior. Cacheran. deciſ. 45. par. 2. tit. de Ambaſciatore infirmo quaſt. 3. num. 2.*

Tertio ſecundum *Cyn. in l. quod in vxorem numer. 2. in fine verſ. collige ex præmiſſis C. de negoc. geſt.* quòd debeantur
9 † alimenta Aſſeſſori pro eo tempore, quo eſt in itinere ex ea ratione ductus; Quod
10 alere † teneamur illos qui in ſeruitijs noſtris ſe exercent *l. in rebus §. poſſunt ff. commodat.*
11 Contrarium tamen voluit *Angel. in l. ſi non ſortem §. libertus ff. de condit. indebit* nempe, non teneri illum, qui aſſeſſorem conducit ei alimenta præſtare in itinere, niſi ita extet ſtatutum loci, vel conſuetudo, aut inter ſe expreſsè conuenerint, & Angeli ſententiam ſequuti fuerunt *Alex. in l ſi cum dotem §. in ſeuiſſimo num 6. in fin. verſ. An autem Iudicibus ff. ſolut. matrimon. Felin. in c. 1. in fin. de libell. oblat. & ita etiam tenuit Surd. de Aliment. tit. 1. quaſt. 76. per totam* per re-
12 gulam, quòd † conductus ſe ipſum alere debeat ſuis expenſis, & Salario *Bal. in l. cum ſeruus num. 4. ff. de legat. 1. Idem Bal. in l. liberti num. 11. C. de oper. libert.* Salarium enim ſuccedit loco victus *l. 2. C. locati*, & cum hæc ſit regula ipſi eſt ſtandum, cum nulla ratio in contrarium poſſit allegari, vnde aſſeſſores debebunt ſe ipſos alere de Salario *Surd. loco ſupra proxime citato num fin*

13 Quando † autem Aſſeſſor vellet ſuas operas gratis præſtare, tali caſu ipſi erunt ſubminiſtranda alimenta non ſolùm pro eo tempore, quo iter facit, verum etiam donec officium aſſeſſoris exercet; Naturali
14 † enim rationi conuenit, vt illos alamus, qui nobis ſeruiunt *l. diuortio § fin. ff. ſolut. Matrimon. l. item ſerui in fine ff. de edilit. edict. Bal. in l. liberti num. 11. ff. de oper. libert. Bar in l. ſi non ſortem §. libertus num. 32. vbi etiam Iaſ. num. 29. ff. de condit. indeb.* ſicut
15 pariter quando † Aſſeſſor ſuas operas præſtaret cauſa remunerationis, & eſſet pauper ita vt non haberet vnde viueret, conſequi deberet alimenta, & ſumptus ab eo, cui ſeruiret *Bar. in d. §. libertus ff. de oper. libert.* & hæ declarationes locum ſibi vindicant non ſolùm in Aſſeſſoribus, verum etiam in alijs officialibus.

Quarto dico per *Surd. de Alimentis d. tit. 1.*
16 *quaſt. 56. num. 3.* eſſe vltra Salarium † præſtandas expenſas pro alimentis Bariſello, & Birruarijs, qui mittuntur ad purgandum aliquem locum malis hominibus *Bal. in l. obſeruare in princip. ff. de offic. Proconſul. Angel. in §. nulli quoque in auth. vt iudic. ſine quo ſuffrag. & alij, quos refert. & ſequitur Surd. in locis proxime ſupra citatis Gratian. diſcept. 47. num. 14.*

17 Con-

17 Conſequuntur † etiam expenſas victus,
& equorum tàm pro ipſis, quàm famulis vl-
tra Salarium Iudices Delegati quando
transferunt ſe ad aliquem locum *Iaſ. in l.
properandum §. ſiue autem alterutra num. 14.
in fine C. de Iudic. Cacheran. deciſ. Pedem. 45.
num. 16. Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 68.
num. 5. §. finali auth. vt iudic. ſine quo ſuffr.
§. ſi quis autem glorioſiſſimorum auth. de Iudic.
Bar. in l. ſi ſeruus communis § quod vero ad
mandati ff. de furt. Bal. in l. generaliter §. bis
de præſentibus C. de reb. credit. Felin. in c. 1.
num. 8. col. vlt. verſ. modo iunge generaliter
de libell. oblat. gloſſ. in l. fin. in verb. agnoſcere*
18 *C. de erogat. milit. anno. lib. 12.* Et † non ſo-
lùm ſoluendæ ſunt expenſæ acceſſus, verum
etiam receſſus, ità vt ſi Iudex nolit redire
domum ſuam, ſed alibi proficiſci ſoluen-
dæ ſint expenſæ, dummodo locus, ad quem
proficiſcitur non diſtaret longius, quàm lo-
cus, ad quem redire debebat, tali namque
caſu recipiet expenſas pro tot diebus, quot
erant neceſſarij ad redeundum ad locum, à
quo diſceſſit *Bar. in l. penul C. de Iur. fiſci
lib. 10. Iaſ. in l. ſi non ſortem §. libertus n. 29.
col. penul. ff. de condition. indebit.* Debe-
19 bit † tamen Iudex petere moderatas ex-
penſas iuxta ſuæ perſonæ qualitatem non
autem exceſſiuos ſumptus, ſed tales quales
conſueuit facere domi ſuæ *c. 1. in fin. de ſe-
queſtr. poſſeſſ. l. ſed ſi hereditas §. 1. vbi gloſ.
verb. paciſcit. ff. ad exhiben. l. ſed, & ſi lege
§. quod autem quis ff. de petit. hæredit. Salicet
in l. Quoniam libere num. 2. in fin. verſ. item
dicit quod non omnes C. de teſtib.* Et hæc ha-
bent locum etiam in delegatis Papæ *c. cum
ab omni de vita, & honeſtat. cleric.* & in
delegatis à Principe ſiue ab inferiore *ſpecu-
lat. in tit. de Salario §. 1. num. 7. verſ. ſuper
hoc.*

20 Aliud † tamen eſt in Iudice ordinario,
qui accedens ad aliquem locum ſuæ Iuriſ-
dictionis nihil exigit *DD. in d. c. cum ab om-
ni de vit. & honeſtat. Cleric. gloſ. in c. ſtatu-
tum §. inſuper verbo conſumi vbi Franc. n. 10.
de reſcript. in 6.*

21 Item † medico conducto ab aliqua com-
munitate vltra Salarium aſſignanda eſt ha-
bitatio *Thom. Act. in tractat. de infirmitat.
par. 1. cap. 49. num. 33.* quæ habitatio debet
eſſe bona, & in loco celebri, & reperibili
ideſt in vijs publicis. & iuxtà plateas, &
palatia, non autem in locis reconditis ad
hoc vt facilius reperiri poſſit *Barbat. in pro-
em. clementin. num. 48.* Quod etiam locum
habet in Doctoribus, Aduocatis, Procu-
ratoribus & ſimilibus perſonis *l. 2. §. Caius
ff. de Orig. Iur. Cagnol. in l. 2. num. 475. ff. de
orig. Iur. Roman. ſingul. 824.*

22 Militibus † quoque præſtanda eſt habi-
tatio à ſubditis Principis vltra ſtipendium,
quod ab ipſo Principe milites recipiunt
*gloſ. in l. 3. § eoſ milites in verb. quos ff. de mu-
ner. & honor. l 2. C. de meta. & Epide. lib. 12.*
23 in qua lege habetur † habitationem militis
eſſe debere tertiam partem domus niſi mi-
les ſit perſona illuſtris, quia tunc danda eſſet
24 dimidia pars domus; Non † tamen poterunt
milites vltra habitationem aliquid aliud
petere ab hoſpitibus, vt puta cultricas, &
lectum, ligna, oleum, panem, & alia
ad victum neceſſaria; imò nec etiam à ſpon-
te offerentibus de iure accipere poſſunt *l. 1.
& ibi gloſ. & Ioan. de Plat. C. de Salg a hoſpit.
non præben. lib. 12. l. deuotum C. de moneta
lib. 11. Ioan. de Plat. in l. 3. C. de erogat. mi-
lit. anno. lib. 12. Surd. de Alimen. tit. 1.
quæſt. 76. num. 14.* ſed proprijs ſtipen-
dijs omnia ad victum neceſſaria emere te-
25 nentur. Quamuis hoc † non procedat in
militibus, qui mittuntur à Republica, vel
Principe ad cuſtodiam alicuius perſonę, tali
namque caſu, tenetur coſtoditus illis præ-
ſtare omnia neceſſaria ad victum, ideſt ci-
baria, & habitationem vltra ſtipendia,
quæ à Principe illis ſoluuntur *l. fin. vbi gloſ.
& Ioan. de Plat. C. de erogat. milit. anno.
lib. 11. Bar. in l. ſanctum ff. de rer. diuiſ. Surd.
de Aliment. loco proxime ſupra citato nu-
mer. 9.*

26 Debentur etiam † alimenta & itineris
expenſæ Notario, qui mittitur à Iudice in
aliquem locum ad examinandum teſtes vl-
tra ſolitum Salarium non ſolùm pro tempo-
itineris, verum etiam pro toto tempore,
quo durat examen teſtium *c. 2. §. ſed cum
neceſſarium vbi gloſ. in verb. producentis de
Iudic. in. 6.* quod etiam habet locum in Iu-
dice *Surd. de aliment. d. tit. 1. quæſt. 63. n. 1.*
Et hæc alimenta erunt præſtanda à parte,
ad cuius inſtantiam teſtes examinantur,
quia ſicuti pars ex teſtium examine ſentit
commodum, ita quoque debet ſentire ex-
penſam *reg. qui ſentit onus de reg. Iur. in 6.
l. ſecundum naturam ff. de reg. Iur.* & ſem-
27 per † actus fit, & expeditur ſumptibus
eius

Digitized by Google

eius,ad cuius fauorem, & inſtantiam fuit factus *Arcbidiac. in c. filijs 15. quæſt.7. Cardinal. in Clement. 1. num. 20. de elect. Felin. in c. 1. col. penul. & fin. ff. de libell. oblat. l. Prætor ait §.1. ff. de eden. Surd. vbi ſupra num.3.*

28 Præſtanda † quoque ſunt vltra Salarium alimenta Procuratoribus quando pro expeditione alicuius negocij coguntur exire Patriam, vel locum, in quo officium exercent *l.2. §. fin. ff. de negot. geſt. l. idemque §. idem labeo ff. mandati Bal. in l. etiam num.1. C. mandati l. 1. §. ſi Pupillus ff. de tut. & ration. diſtr. Surd. de aliment. tit. 1. quæſt.61. numer. 5.*

29 Decimo dico quòd ſeruus etiam† alimenta vltra Salarium conſequitur *l. cum plures §. cum tutor. ff. de adminiſtrat. tutor. l. diuortio §. fin. ff. ſolut. matrimon. l. item ſerui in fine ff. de ædilit. edict. l. in rebus §. poſſunt ff. commodati l. ſicut ff. de oper. libert. l. ſed & ſi quis §. ſufficienter ff. de vſufruct. Grammat. dec. 103 num. 27. Speculat. in tit. qui fil. ſint legit. §. fin. num. 20. Cordub. in l. ſi quis a liberis §. ſolent num. 15. ff. de liber. agnoſcen. Surd. de aliment. d. quæſt. 61. num. 16,* Hoc tamen
30 † intellige locum ſolummodo habere in famulis, qui ſeruiunt apud nos, non autem in alijs operarijs, qui, etſi veniant appellatione ſeruorum *Gratian. deciſ. Marchiæ 53.*
31 *ſub num.2.* Non tamen illis debentur alimenta, ſed ſuis ſumptibus viuere debent *l. ſi non ſortem §. libertus ff. de condit. indebit. Bal. in l. quoniam liberti num. 5. C. de Teſtib. Iaſ. in d. §. libertus num. 28. & in l. cum ſeruus num 4. ff. de leg. 1. Felin. in c. 1. num. 9. de libell. oblat. in l. liberti num. 11. C. de oper. libert. & Alex. in d. §. liberti num. 12.* quod
32 declara dummodo † operarijs ſoluatur Salarium; nàm aliàs ſi non ſoluatur illis ſunt præſtanda alimenta *Bar. in d. § libertus n. 32 vbi Iaſ. num. 29. Felin. vbi ſupra. Iul. ferret. de Milit. Inſtit. num. 123.*

33 Pariter † præſtanda erunt alimenta à Ciuitate vltra Salarium Sindicatori, quando pro expeditione alicuius negocij ad ipſam Ciuitatem pertinentis cogitur exire patriam argumento *l. idemque §. idem labeo ff. mandati* vbi habetur, Sindicum exeuntem patriam ob Ciuitatis negocia repetere vecturam equorum, ergo multo magis repetere debebit expenſas victus ita arguit *Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 61. num. 5. Parid. de Put. de Sindicat. in verb. Poteſtas cap. 2 ſub num. 6. Bal. in l. etiam num. 1. C. mandati* Et
34 licet regulariter Sindicatori† negocia Ciuitatis agenti non teneatur ipſa Ciuitas alimenta ſubminiſtrare *Guid. pap. dec. 68. Surd. loco ſupra citato num. 2.* Fallit tamen in hoc caſu, prout etiam fallit quando cogitur
35 † Sindicus res proprias deſerere pro rebus ciuitatis, quia tunc ſunt præſtanda etiam alimenta vltra Salarium, quod ipſi debetur vt dicemus infra ſuo loco *Surd. vbi ſupra num. 10.*

36 Item † recipiunt Teſtes expenſas pro alimentis ab illo, a quo producuntur, quando ire debent de vno loco ad alium ad teſtificandum vltra mercedem quæ illis loco damnorũ pro tẽpore quo abſunt à propria Ciuitate ſoluitur *Felin. in c. 2. vbi etiam Bal. num. 2. de teſtibus,* præcipuè quando teſtes ſunt perſonæ quæ proprijs laboribus quotidie victum quærunt, nemo enim pro alieno commodo damnum aut, iacturam ſentire debet *l. ſi quando C. de teſtib. gloſ. in c. 2. verb. producentes de Iudic. in 6. l. quoniam liberi C. de teſtibus l. eos. C. de appellat. c. ſtatutum §. penult. de reſcript. in 6.* quia officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum *l. ſed & ſi quis ff. quemadmodum teſtamen. aperian.* nec tenetur quis proprijs impenſis militare *Cyn. in l. quoniam liberti in princip. vbi etiam Bal. & alij C. de teſtib. Bal. in d. c. 1. num. 2. de teſtib.* Et dictæ impenſæ erunt dandæ teſtibus antequàm moueant pedem de domo *l. penul. C. de teſtib. Salicet in l. quoniam n. 2. in fin. verſ. item dicunt C. eod. tit. Surd. de Aliment. tit. 4. quæſt. 17. in fine* & latius dicemus infra *in par. 2.* vbi agemus de Teſtium mercede

37 Et tandem† omnibus, & quibuſcũque officialibus præſtanda erunt alimenta vltra Salarium ſi conſuetudo, & loci ſtatutum ita
38 diſponeret Nàm contractus† cenſentur celebrati ſecundũ conſuetudinẽ, & ſtatuta locorum *l. excepto cum ibi notat. C. locat. l. quod ſi nolit §. quia aſſidua ff. de ædilit. edict. l. ſemper in ſtipulationibus vbi Cagnol. num. 4. 5. & 7. ff. de Regul. Iur.* & quælibet diſpoſitio recipit interpretationem à Conſuetudine *Gabr. commun. concluſ. lib. 7. tit. de conſuetud. concluſ. 1. n. 1. Natt. conſ. 195. n. 3. Cephal. conſ. 328. num. 4;*

An

An appellatione Alimentorum veniat Salarium Medicorum, itaut ſi quis tenetur præſtare alimenta, teneatur etiam ſoluere Salarium Medicorum.

QVAESTIO XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione alimentorum veniunt omnia neceſſaria ad victum.*
2 *Corpus humanum vix poteſt ſine medicinis ſubſtineri.*
3 *Qui tenetur præſtare alimenta tenetur quoque præſtare medicinas.*
4 *Qui tenetur præſtare alimenta, tenetur etiam ſoluere Salarium pro medicinis.*
5 *Qui tenetur præſtare alimenta tenetur etiã ſoluere Salarium pro famulis.*
6 *Qui tenetur educare pupillum in aliqua ſcientia non ſolùm debet ſubminiſtrare expenſas pro rebus neceſſarijs ad addiſcendam illam ſcientiam, ſed etiam Salaria pro Magiſtris,*
7 *Poteſtas licet teneatur præſtare cibaria ſuis miniſtris, non tamen tenetur præſtare medicinas.*
8 *Appellatione ciborum non veniunt medicinæ.*
9 *Poteſtas non tenetur præſtare ſuis officialibus Salarium pro Medicis, & expenſas pro medicinis niſi dictæ expenſæ adſcendant ad modicam ſummam,*
10 *Salarium pro medicis, & expenſas pro medicinis non recipiunt famuli à ſuis Dominis,licet habeant alimenta,Intellige vt num.11.*

1 CVM † appellatione alimentorum
veniant omnia ea, quæ ad humanæ
vitæ ſubſtentationem ſunt neceſſa-
ria *Bart. in tract. de Aliment. num.1. l. verbo victus, & l. quos nos §. liberè ff. de verbor. ſignificat. Caſtren. conſ.437. num.2. vol.2. Soce, conſ.161. num.4. vol. 4. Dec. in l. de Aliment. in princ. C. de tranſact. Surd. de Aliment. tit.4. quaſt.1.num.2.Rot.deciſ.30.n.32*
2 *par.7. in recen.* Et cum † corpus humanum
ſæpè infirmetur non poteſt ſine medicinis
ſubſtineri *Alex. in l. ſi eum dotem §. cum autem ff. ſolut. Matrimon: Craſſ. de ſucceſſ. §. legatum quaſt.32. num.2.* Hinc eſt, quòd
3 ille † qui tenetur præſtare alimenta,
tenetur quoque præſtare medicinas, quæ
ad vitæ hominis conſeruationem ſunt ne-
ceſſariæ *Bar. in l. liberis la 2. §. 1. ff. de aliment. & cibar. legation. & in tractat. de Alimen. numer.4. Rol. conſ.22. numer.3. vol.1. Craß. vbi ſupra num.2. Dec. in l. Alimentis num.3. C. de Tranſact.* Sed cum eue-
niat homines diuerſis morbis laborare, qui-
bus diuerſa remedia applicanda ſunt, iuxtà
morborum naturam, & quæ remedia ap-
plicari debeant ſpectet ad medicos iudica-
re tamquàm peritos in arte *l. ſeptimo menſe vbi Bal. ff. de ſtat. homin. Soccin. Iun. conſ.183 num.11. lib.2. Boer. deciſ.223. num.1. Rot. deciſ.92. num.3. par.2. in recen. & in dec.346. num.6. poſt.2. vol. conſil. criminal. Farinae.*
4 ex hoc oritur, quòd, cum † non minus
medicinæ,quàm medicorum opera ſint ho-
mini neceſſaria, vt habetur *Eccleſ. cap. 38. ibi* Honora Medicum proptèr neceſſitatem,
& verſ.12. Da locum Medico etenim illum
Dominus creauit, & non diſcedat à te quia
opera eius ſunt neceſſaria *Thom. Act. de infirmitate par.1. cap.43. num.1.* idcirco, qui
tenetur præſtare alimenta tenetur etiam
ſoluere Medico Salarium *Bar. in l. legatis la.1 num.3. ff. de alimen. & cibar. legat. Iaſ. in l. cum hi §. qui tranſigit num.3. in fin. vbi etiam Angel. ff. de tranſact. Cordub. in l. ſi quis ex liberis §. non tantùm num.30. ff. de liber. agnoſcen Rolan. à Valle conſ.22. num.3. in fin. vol.1. Surd. de Aliment. tit.4. quaſt.5. nu.3. Paul. Zacch. Patruus Meus Quæſtion. Medicolegal. lib.6. tit.3. quaſt.5. num.10.* Et pro
5 hoc facit, quòd ſicuti ille † qui tenetur ad
præſtationem alimentorum prouidere de-
bet alimentato de famulis,eiſque Salarium
ſoluere ſi perſonę alimentatæ qualitas id re-
quirat *Surd. conſ.1219. num.17. & in tract. de Aliment. tit.4. quaſt.24. num.9. & ſeq. Rot. in Maceraten redditionis rationis 17 Martij 1645. coram R.P.D. Meltio* Et is, qui te-
6 netur educare † pupillum in aliqua ſcientia
non ſolùm debet illi ſubminiſtrare expen-
ſas pro libris, & alijs rebus ad addiſcen-
dam illam ſcientiam neceſſarijs, verum
etiam Salaria pro Præceptoribus, & Ma-
giſtris *l. qui filium ff. vbi Pupill. educ. debeat l.1. §. ſed nonnullas ff. de tutel. & ration. diſtrahen. Bar. in l. bonis §. non ſolum. num.1. ff. de*

ff. de Carbon. edict. Menoch. de Arbit. caſ. 170 num. 30. Myſinger. cent. 3. obſeru. 12. num. 2. verſ. Itemque ſumptis in ſtudio Caſſan. in conſuetud. Burgund. tit deſenſans pluricum liet a entre gens nobles §. 4. *nu.* 5. *Crauett. conſ.* 199 *num.* 3. *verſ. amplius lib.* 1. *Soccin ſen. conſ.* 161 *num.* 4. *Rot. in d. maceraten. redditionis rationis coram R P. D. Meltio Rolan d. conſ.* 22. *num.* 8. *Clementin. de Patr. Poteſt. effect.* 17. *num.* 38. ita quoque, qui tenetur præſtare expenſas pro Medicinis, & rebus neceſſarijs tenebitur ſoluere Salaria pro Medicis.

7 Hæc † tamen concluſio non procederet in Poteſtate, ſeu alio, qui tenetur præſtare cibaria, prout tenetur Poteſtas ſuis miniſtris, nàm non eſſet obligatus ſoluere mercedem Medicorum, nec expenſas pro medicinis ſubminiſtrare, ſed tantummodò, quæ ad cibum pertinent, vt pullos, & ſimilia, non autem medicinas, & Syruppos qui dantur potius ad euacuandum, quàm ad nutriendum, ità nobiliter dicit *Bart. in l. legatis num.* 3. *ff. de alimen. & cibar. leg. per*
8 *l. diarijs ff. eod. tit.* Appellatione † namque ciborum non veniunt Medicinæ vt in *l. non omne ff. de pecul. leg. Surd. de Alimen. d. tit.* 4 *quæſt.* 5. *num.* 11. *& ſeq. Bar. in eod. tractat.*
9 *num.* 7. Quod † intellige procedere, quando dictum Salarium pro Medico, & expenſæ pro Medicinis aſcenderent ad notabilem ſummam, ſecus vero ſi impenſæ eſſent modicæ, quia tunc præſtare teneretur *Iac. Aret. in l. ſi cum dotem* §. *ſin autem in ſæuiſſimo. vbi etiam Bart. Angel. Caſtren. ff. ſolut. matrim. & ibidem Alex. num.* 5. *&* 6.

10 Neque † minus hæc concluſio locum habet in famulis, qui licèt recipiant alimenta à ſuis Dominis; non tamen habent expenſas pro Medicinis, & Salarium pro Medicis, vt expræſſè habetur *in l. in rebus* §. *poſſunt ff. ſolut matrim. l. item ſi ſerui* §. *quas*
11 *impenſas ff. de edil. edict.* Niſi † tamen dictæ impenſæ eſſent parui valoris *l. omnino ff. de impenſ. l. diuortio* §. *impendi ff. ſol. matrim. d. l. in rebus* §. *poſſunt ff. eodem, & d. l. item ſerui* §. *quas impenſas Bar. in l. legatis num.* 2. *ff. de Alimen. & cibar. legat. & in l. cum dotem* §. *ſin. autem ff. ſol. matrim. & in l. in rebus ff. commodati Adden. ad Cappell. Toloſ. deciſ.* 268. *in fin.*

Quinam operarij tempore infirmitatis Salarium conſequantur.

QVAESTIO XVIIII.

SVMMARIVM.

2 *Infirmitas duplex eſt, Animi ſcilicet, & corporis.*

2 *Senectus eſt morbus.*

3 *Infirmus propriè dicitur, qui morbo aliquo generato ex turbata humorum concordia intrinſecùs eſt affectus.*

4 *Senes impropriè inter infirmos enumerantur.*

5 *Operarij quorum officium conſiſtit in probitate ſcientiæ, & intellectus conſequuntur Salarium etiam tempore infirmitatis, declara vt num.* 31. *& ſeq.*

6 *Aduocati, & Doctores tempore infirmitatis Salarium conſequuntur.*

7 *Ambaſciatori debetur Salarium etiam tempore infirmitatis.*

8 *Ambaſciatori reficienda veniunt omnes expenſæ neceſſariæ ex cauſa infirmitatis.*

9 *Tutores tempore infirmitatis Salarium conſequuntur.*

10 *Officiales quorum officium in labore conſiſtit tempore infirmitatis Salarium conſequuntur, Contrarium num.* 15. *Declara vt num.* 28. *& ſeqq.*

11 *L. cum hares* §. *Stichus ſi haredi ff. de ſtat. liber. inducitur, & declaratur num.* 19

12 *Famulus infirmus ſi non laborat non poteſt dici quòd ſua culpa à labore deſiſtat. Declara vt num.* 23.

13 *L. prima* §. *Diuus. ff. de var. & extraordinar. cognition. inducitur, & declaratur num.* 25.

14 *Infirmitas ſaltem de æquitate non priuat aliquem Salario, declaratur vt numer.* 28.

16 *Labor, & pecunia diuiſionem recipiunt.*

17 *Nauta, qui pro inuehenda Naui mercedem recepit, ſi Nauis caſu fortuito pereat tenetur mercedem reſtituere.*

18 *L. ſi pecuniam ff. de condit. cauſ. dat. inducitur.*

20 *Libertas eſt omnibus rebus fauorabilior.*
21 *Libertas æquiparatur cauſæ piæ.*
22 *Libertatis ratione contra rigorem Iuris multa ſtatuta ſunt, quæ excluſa cauſa libertatis locum non haberent.*
24 *Caſus contingens in perſonam locantis operas ſuas liberat conductorem à præſtatione mercedis.*
26 *Priuilegia ſunt extendenda de caſu ad caſum, & de perſona ad perſonam.*
27 *Præcipuè ſi extenderetur in præiudicium tertij.*
29 *Officialis Pauper infirmus, qui aliunde non habeat, quò ſe poſſit ſubſtentare conſequitur à Domino Salarium, etiam tempore infirmitatis ſaltem ratione charitatis.*
30 *Salarium officialibus infirmis ſoluendum venit ſi talis adſit conſuetudo.*
33 *Officialis diſcedens a loco officij abſque licentia, officium deſerere videtur, & propterea priuatur Salario.*
34 *L. Diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. habet locum ſi officialis diſceſſerat à loco officij abſque licentia Principis.*
35 *Officiales infirmi volentes à loco officij diſcedere debent licentiam impetrare, vel ſubſtitutum dimittere ſi volunt Salarium conſequi tempore infirmitatis.*
36 *Officialibus infirmis illicitum eſt ſeruire per ſubſtitutum.*
37 *officialis qui morbum ſimulat non conſequitur Salarium.*
38 *Simulantes morbum ſunt puniendi*
39 *Lex abhorret ſimulantes morbum.*
40 *Milites, qui metu oſtium morbum ſimulant pœna capitis puniendi ſunt*
41 *Simulantes morbum puniendi ſunt tanquam falſarij.*
42 *Officialis ſi ob leuem morbum ab officio deſiſtat Salarium non conſequitur.*
43 *Morbus leuis non impedit homines quin poſſint ſuas actiones exercere.*
44 *Morbus leuis non meretur nomen morbi.*
45 *Morbus quando dicatur leuis vel grauis ad medicos ſpectat definire.*
46 *Medicis in arte ſua peritis ſe remittunt DD. legiſtæ.*
47 *Officialis infirmus, qui ante infirmitatem officium non exercebat, non poterit pro tempore infirmitatis Salarium conſequi.*
48 *Clericus infirmus debet habere tempore infirmitatis diſtributiones quotidianas.*
49 *Clericus infirmus non lucratur quotidianas diſtributiones ſi quando erat ſanus non conſueuerat intereſſe diuinis.*

1 DVplicem † eſſe infirmitatem, Animi ſcilicet, & corporis, ſeu carnis
notatur in *c. cum infirmitas de penit.*
2 *& remiſſ.* Et † poteſt tertium infirmitatis
genus addi, quod eſt ſenectus, vt *Terentius aſſerit in Phormione act. 4. ſcen. 1. ibi C. Pol. me detinuit morbus D. Vnde: aut qui C. Rogal. Senectus ipſa eſt morbus* quem ſequitur *Abb.* (licet locum non deſignet) *in c. magnæ num. 8. de Voto Baltaſſar Mongoll. in tract. de his quæ vi metuſue cauſ. fiunt cap. 2. §. 5. ſub num* 11.
3 Sed † ſub infirmitatis vocabulo illi propriè continentur, qui morbo aliquo intrinſecùs ſunt affecti ex turbata humorum concordia generato *l. 1. §. ſed ſciendum ff. de edilit. edict. Rip. in tractat. de Peſte in princ. num. 2. & 3. Gomes in reg. Cancell. de infirm. reſignan. quæſt. 7. ſebaſt. Medic. in tractat. Morſ. omnia ſoluit par. 1. num.* 133. Et de his infirmis intelligere nos hic volumus, non au-
4 tem Senibus † qui non ſunt propriè infirmi nec inter infirmos niſi impropriè connumerantur *DD. in c. quoniam frequenter vt lit. non conteſt. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſ. vlt, Meñoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. cap. 60. num. 8. & 9. Act. de Infirmit. par. 1. cap. 19. num. 4.* nec de infirmis aliquo animi vitio laborantibus. His ita præmiſſis pro reſolutione præſentis quæſtionis facienda venit diſtinctio operariorum, quorum officium conſiſtit in probitate ſcientiæ, & illorum
5 quorum officium in labore verſatur & † Primos vno ore DD. omnes affirmant conſequi debere Salarium etiam tempore infirmitatis, vt per *Bar. in l. 1. §. Diuus num. 5. & 7. ff. de var. & extraordinar. cognit. DD. communiter in l. diem functo, & præcipuè Bologne. & Curt. Iun. num. 54. de offic. Aſſeſſ. Cephal. conſ. 70. num. 7. & conſ. 71. n. 2. Surd. conſ. 42. num. 2. vol. 1. Luc. de Penna in l. quicumque verſ. ſciaſ. etiam C. de diuerſ.*
6 *offic. lib. 12.* Et in ſpecie de † Aduocato, Doctore, & quorum officium conſiſtit in probitate ſcientiæ, quod conſequatur Salarium etiam tempore quo, ſuas operas non præſtat ob impedimentum infirmitatis *Cagnol. in d. l. diem functo num. 186. ff. de offic. Aſſeſſor. Rip. in tract. de Peſte tit de*

Priui-

Priuileg. temp. peſt. num. 11. Dec. conſ. 70.
Grat. conſ. 129. num. 5. lib. 1. Ben de Priuileg.
I. C. par. 1. priu 13. in 3. caſu verſ. imo ſi
graui, & Priuileg. 22. ſub num 9. Franc. Viu
commun. opin. in Verb. Doctor Ceuall. com-
mun. opin contra commun quæſt. 288. nu. 4.
in fin De † Ambaſciatore Bar. & Alberic. in
7 l. ſi cui §. tamdiu verſ. Plena ſi infirmitate ff.
ex quib. cauſ. maior. Alex. in addit. ad Bar. in
l. legatus §. ſi quis in munere ff. de legation.
Iaſon in d. l. diem functo num. 48. Felin. in c.
quam ſit circa col. penul. circa med. de Iudeis
Petr. Enriquez. in opuſc. 1. Thorem. 32. Fede-
ric. de ſen. conſ. 11. Odd. de reſtit. in integr.
quæſt. 11. art. 6. Caroc. de locat. & conduct.
par. 2. tit. de Ambaſciator. quæſt. 3. num. 1.
8 & 2. vbi, quòd non ſolùm ſit ei ſoluen-
dum Salarium, ſed † reficiendæ veniant
omnes expenſæ pro medico, & medicinis
& alijs ex cauſa infirmitatis neceſſarijs
Alberic. in d. l. ſi cui §. tamdiu ff. ex quib.
cauſ. maior. Bar. in l. ſeruus communis ff. de
furt. in l. 2. & ibi Alex. ff. ad leg. Rhod. de
Iact.

9 Tutoribus † quoque infirmis pro tempo-
re, quo infirmitas durat ſoluendum eſſe Salarium voluerunt Munnoz de Eſcobar. in tractat. de ratiocin. cap. 27. num. 22. in fin. Iodoc. Damouder. in patrocin. Pupillor. tit. de mercede Tutor. & Curat. num. 26. & ſeq. non quidem ex ratione, quòd poſſit dici eorum officium conſiſtere in probitate ſcientiæ, & intellectus, ſed ſoluendum eſſe Salarium ratione laboris priùs inſumpti, & vt in morbo ipſis ſuccurratur, ad hoc, vt poſtea cauſam habeant, ob quam diligentiſſimam, ſi prius diligentem operam in ſuis tutelis, & curis impendere debeant, quæ tamen ratio cum nimis vniuerſalis ſit, & poſſit quibuſcumque officialibus adaptari mihi minime arridet, ideoque non diuerſa lege iudicandos eſſe crederem in hoc caſu Tutores ab ea, qua illi officiales quorum officium non in probitate ſcientiæ, ſed in labore conſiſtit.

10 Qui † quidem officiales An tempore in-
firmitatis Salarium conſequantur variæ ſunt DD. ſententiæ affimatiuam enim amplexa fuit gloſ. in l. arboribus §. de illo in verbo ægrotante ff. de vſufruct. quam ſequuti fuerunt Siluan. in conſ. 28. num. 2. & 21. ſpeculat. in tit. de locat. §. poſtquam tam pleuè num. 20. verſ quid ſi mercenarius Mar Antonin. var. Lanfranc. Zacchias de Salario. reſol. lib. Primo reſol. 92. num. 7. Homobon. de ſut. par. 2. cap. 23. Nauarr. de reſtit. lib. 2. cap. 2. n. 213. Genuen. in Prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 47. num. 2. Innocen. Io. Andr. & Barbat. in c. 3. de locat. num. 25. vbi etiam Imol. num. 10. dicit hanc eſſe communem opinionem Gemin. in c. vlt. §. qui vero de cleric. non reſiden. in 6. Hoſtien in ſumma tit. de locat. §. quæ actiones verſ. quid autem cum alijs, quot refert, & ſequitur Monet. in tract. de diſtribut. quotidian. par. 2. quæſt. 6. numer. 4.

11 Et hæc ſententia confirmari videtur per
diſpoſitionem tex. in l. cum hæres §. Stichus ſi hæredi ff. de ſtat. liber. ibi ſed ſi quibuſdam diebus, aut valetudo, aut aliqua iuſta cauſa impedimento fuerit, quominùs ſeruiat, & hi anno imputandi ſunt, ſeruire enim nobis intelliguntur, quos curamus ægros.

Concurrit ſecundo ad corroborandam
opinionem affirmatiuam, quòd famulus
non eſt in culpa infirmitatis, & libentius
ſeruiret, quàm morbo laboraret, ergo non
12 eſt † quod ſibi imputari debeat, vt habe-
tur in d. l. cum hæres ibi, non cupientes nobis ſeruire propter aduerſam valetudinem impediuntur

13 Accedit Tertio † tex. in l. 1. §. Diuus
ff. de var. & extraordinar cognit. vbi diſponitur, quòd debeatur Salarium etiamſi ante tempus conuentum quis moriatur, ergo multo magis ſoluendum erit Salarium famulo pro tempore infirmitatis.

14 Facit † denique, quòd infirmitas non pri-
uet aliquem ſalario debito ſaltèm de æquitate l. qui operas ff. locat. c. 1. de cleric. non reſiden. in 6. gloſ. in d. l. arboribus §. de illo ff. de vſufruct. Bart. in l. ſi unum dotem §. fin. autem ff ſolut. Matrimon.

Quibus tamen rationibus non obſtantibus contrariam ſententiam docet Bart. in d. l. 1. §. Diuus ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. ſi vno §. item cum quidam col. penul. ff. locat. & in l. cum hæres §. Stichus ff. de ſtat. liber. & in l. operæ ff. de vſufruct. legat. & poſt eum ex veriori receptaque ſententia firmauit poſt plures adductos Couarru. var. reſol. lib. 3. cap. 13. num. 8. Abb. in c. 1. circa finem de cleric. egrot. Dec. in c. 1. de Praben. & in c. ſignificatum num. 7. eod. tit. Cagnol. in l. diem functo num. 215. ff. de offic. aſſeſſ. Suarez in Theſaur. commun. opin. verb. famulus Surd. ex magis communi in tractat. de Ali-

ment. tit.4. quæſt.23.num.35. Aſt.in d.tract. de infirmit.par.2. in verb. famulus infirmus num.1. Viu. commun. opin. par.2. verb. famulus Bonacoſſ. de famul. quæſt.103. Cappell. Tholoſ. deciſ.269. num.3. in addit. Sylueſtr in ſumma verb.familia §. 2. *Molin. de Iuſt. & Iure tom.2. tractat.2. diſputat.493. num.3. Megala in 2. 2. lib.2. cap.8. queſt.1.num.16. Flores de Mena lib.1. variar. quæſt.8.* §. 2. *num.17. Layman. in Theolog. Moral. lib.5. tractat.5. cap.3. num.7. Barboſſ. in collectan. ad c. cum expreſſio num.5. de cleric. egrot. Antonin. Dian. reſolut. moral.par.1.tractat.8 reſol.86. Anton. Leoncill. in tractat. de priuil. Pauper par. 2. priuileg. 361. num.1. Adden. ad deciſion.576. num.521. par.4. tom.3. in recen.*

Et pro fundamento iſtius opinionis adducitur, quòd † labor, & pecunia diuiſionem recipiant vt in *l. ſeio amico ff. de annuis legat.* Ideoque, cum non fuerint per officialem morbo impeditum expletæ partes ſui officij pecunia debita erit pro eo tempore quo officialis laborauit *Coler. de Aliment lib.1. cap. 13. num 44. Danz. in Pugna Doctor. tit. de Salar. cap.2. num. 17.*

16

17 Corroboratur † hæc opinio per *Tex. in l. ſi vno* §. *Item cum quidam ff. locat.* vbi ponitur caſus, quòd quidam receperat vecturam pro inuehenda naue, quæ caſu deinde fortuito ammiſſa eſt, vnde, cum per eum, qui vecturæ mercedem ſoluerat repeteretur, deciſum fuit, quòd merito pro vecturæ mercedis repetitione agebatur, eum vector vehendi munere functus non fuerat, quæ deciſio, cum per I. C. extendatur in omnibus perſonis, vt legitur in *d.* §. *ibi.* Quod in omnibus perſonis ſimilitèr obſeruandum eſt, meritò ex dicto Textu infert *Couarru. loc. citat.* quòd is, qui locauit operas ſuas, non recipiat mercedem eius temporis, quo morbo impeditus eas præſtare non valuit.

18 Et † melius hanc opinionem comprobat *Tex. in l. ſi pecuniam in princip. ff. de condit. cauſ. dat.* vbi expreſsè ponitur caſus, quòd fuerit data certa quantitas pecuniæ Titio, vt capuam iret ſed cum eſſet ad iter paratus, ei ſe oppoſuit conditio temporis, vel valetudinis, quo caſu quæritur an Titius teneatur receptam pecuniam reſtituere, cum per eum non ſteterit, ſed per caſum fortuitum, & fuit reſponſum, locum eſſe repetitioni, cum conditio adiecta in præſtatione pecuniæ non fuerit adimpleta.

Quæ quidèm legum diſpoſitiones cum euitari non poſſint, verior apparet, ſicut magis communis eſt ſententia, quòd operarij, quorum officium in labore conſiſtit, non conſequantur mercedem pro eo tempore, quo aduerſa valetudine impediti non valent præſtare operas, non obſtantibus rationibus pro contraria opinione adductis, quibus facilitèr reſpondetur.

19 Primo † enim dicitur, non obſtare Tex. adductus *in l. cum hæres* § *Stichus ſi hæredi ff. de ſtat. liber.* in ea enim lege diſpoſitum reperitur, quòd ſi quis libertatem ſeruo legauerit ſub conditione, quòd per ānum ſuo hæredis ſeruire debeat, intelligatur ſatis adimpleta conditio, ità vt libertatem ſeruus conſequi poſſit, etiamſi, non toto anni tempore ſeruiuerit ob aduerſam valetudinem, vel ob aliam iuſtam cauſam impeditus: Itaque, cum caſus ſit valde diuerſus ab eo, in quo agitur de conſequenda mercede, non poteſt de vno ad alium fieri illa-

20 tio; cum † enim libertas in omnibus rebus ſit fauorabilior *l. libertas omnibus, & l quo-*

21 *ties ff. de reg. Iur.* Et † æquiparetur cauſæ piæ *Cagnol. in l. quoties num.1. ff. de reg. Iur. Gratian. diſcept. forenſ. cap.801. num. 50. Menoch. conſ.1003. num.66. & ſeq. lib. 11. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib.13. tit.11. ſub num.2. Rot. deciſ.493. num. 38.*

22 *par. 4. tom.2. recen.* Ideo contra † rigorem Iuris pro libertate multa ſtatuta ſunt, quæ, excluſa cauſa libertatis, locum minimè ſibi vindicant *l. generaliter* §. *ſi quis ff. de fideicommiſſar. libert. Cagnol. in d. l. libertas ſub num.1. verſ. & contra ff. de reg. Iur. Alciat. in l. ſtipulatio* §. *ſi quis ita ſub. num.27. verſ. vnde dicit Tex. ff. de verbor. obligat.*

Minus obſtat dicere, quòd famulus non ſit in culpa ſuæ infirmitatis, & quòd libentius ſeruiret, quàm morbo laboraret; nam non ſufficit, quòd non ſit in culpa, quia hoc poteſt benè excuſare officialem à præſtatione ſeruitij; ità vt non valeret Dominus prætendere refectionem damnorum, & intereſſe paſſorum ob non præſtationem ſeruitutis, quas iure pretenderet ſi officialis culpa ſua deſiſteret à præſtatione operarum, vt ſuo loco dicemus; non tamen operari valet, quòd Dominus grauetur ſentire onus priuationis ſeruitutis; & ſolutionis

tionis Salarij, & ſic caſus infirmitatis redun-
daret in ſolum damnum Domini, non au-
23 tem officia lis † per quem verè ſtat quomi-
nus operas ſuas præſtet, & licet in hoc
culpam non habeat, tamen verè deficit in
ijs præſtandis, vt benè aduertit Dian. reſo-
lut. moral. par. 1. tractat. 8. reſolut. 86. in fin. poſt
Filliuc tom. 2. tractat. 28. par. 2. cap. 4. n. 84.
Rebell. par. 2. lib. 14. quæſt. 15. num. 1. & 2.
24 Et propretea † eſt regula, quòd caſus con-
tingens in perſona locantis operas ſuas
liberet conductorem à præſtatione Merce-
dis ex l. ſi vero §. item cum quidam ff. locat.
l. in rebus §. poſſunt ff. commodat. gloſ. in l.
fin. §. Idem Iuris il. 2. ff. ad leg. Rod. de Iact.
Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de famul.
& pediſſequis quæſt. 10. ſub num. 26. verſ. caſus
contingens.
25 Diſpoſitio † vero tex in l. 1. §. Diuus ff. de
var. & extraordinar. cognit. pro tertio fun-
damento contrariæ opinionis allatæ cum
emanauerit ad peculiarem fauorem, & pri-
uilegium Aduocatorum, habita ratione
excellentiæ eorum officij, & ingenioſæ pro-
feſſionis, non poteſt ad alios extendi, quo-
rum officium non ſit eiuſdem qualitatis;
26 priuilegia † enim non ſunt extendenda de
caſu ad caſum, nec de perſona ad perſo-
nam, ſed contineri debent intra limites ca-
ſuum, & perſonarum in ipſis priuilegijs
expreſſarum l. 1. ff. de conſtitut. Princip. Bar.
in l. 3. ff. ad l. Iul. de Parricid. Adrian. Neguſan.
in Silua reſponſorum quæſt. 27. num. 19. Alto-
grad. conſ. 39. num. 23. Pariſ. conſ. 31. n. 26.
& 27. lib. 2. Dec. conſ. 318 num. 13. Natt.
conſ. 242. ſub. num. 1. Ciriac. controuerſ. 13.
num. 75. Rot. deciſ. 161. num. 3. par. 7. in re-
cen. Præcipuè quando agitur de præiudicio
Tertij, prout in caſu noſtro, in quo magnum
præiudicium Domini conſiderari poſſet ſi
teneretur ſoluere mercedem illarum ope-
ratum, quæ in ſui commodum impenſæ
minime ſuiſſent l. 1. §. ſi quis à Principe ff. ne
quid in loc. public. Ricc. in collectan deciſ. col-
lect. 1010. in princip. Rot. deciſ. 2. num. 2. de
renunciat. in antiquior. Matthesil. ſingul. 110
num 99. Marc. de Mant. ſingular. 554. n. 1.
Ad quartum fundamentum conſiſtens in
28 æquitate † reſpondetur id eſſe verum in
infirmitate leui, & paucis diebus duratu-
ra Dec. in c. prudentiam num. 4 de offic. delegat
Cappell. Tholoſ. quæſt. 360. Mar. Antonin.
variar. reſol. lib. 1. d. reſolut. 92. ſub num. 5.
verſ. Et ad primum, Et in hoc caſu poteſt
intelligi, quòd procedat opinio DD. qui
affirmarunt, operarios conſequi debere
mercedem etiam eo tempore, quo infir-
mitate impediti ſuas operas non præſtant,
vt declarat Caroc. in tractat. de locat. & con-
duct. par. 1. tit. de famulis, & pediſſequis
quæſt. 10. num. 25. verſ. conciliatur primo,
Leoncill. de priuileg. pauper. par. 2. priuil. 361
num. 3. Munnoz de Eſcobar. in tractat. de Ra-
tiocin. Administrat. cap. 27. ſub num. 23. verſ.
prædictas tamen poſt Azeued. in l. 9. tit. 15.
lib. 4. recop. num. 16. licet huic conciliationi
non aſſentiant Viu. commun. opin. loc. ſupra
citat. & Sebaſt. de Medic. in tractat. de
caſ. & peric. par. 1. quæſt. 6. num. 7.
Poſſet etiam locum ſibi vindicare opinio
Gloſ. in d. l. arboribus Et ſequacium quando
29 † officialis eſſet pauper, & aliundè non ha-
beret, quo ſe poſſet ſubſtentare, In quo
caſu certum eſt, Dominum teneri, obli-
gatione tamen charitatis, vt per Dian. loc.
citat. d. vdſolut. 86. §. Dico igitur Leoncill. de
Priu leg. pauper. par. 2, priuileg. 361. num. 2.
Angel. in ſumma verb. familia num. 2.
30 Sicut paritèr † opinio prædicta procede-
ret ſtante conſuetudine, quòd officialibus
infirmis Salarium ſolueretur, Tunc namque
certum eſt, quòd eſſet ſoluendũ quia præſu-
meretur, quòd officialis cum Domino ita
conueniſſet Adden. ad Cap. Tholoſ. quæſt. 268
verſ. ſed quid ſi, Angelic. vbi ſupra nu. 2. Caroc.
loc. citat. num. 26. quem ſequitur Eſcibar. d.
cap. 27. ſub num. 23. verſ. ſecundo prædicta
Dian. d. reſolut. 86. ſub §. Dico igitur.
31 Aduertendum tamen erit † quòd tàm ſi
agatur de operarijs, quorum officium conſi-
ſtat in probitate ſcientiæ, & intellectus,
quàm eis, quorum officia in ſolo labore
repoſita ſunt, non erit ſoluendum Salarium
etiam in caſibus ſupra relatis, in quibus di-
ximus poſſe officiales infirmos mercedem
petere, niſi infraſcripta concurrant requiſita
ſcilicet quòd infirmitas non ſit diurna, quæ
per bimeſtre in Regno admittitur, vt teſta-
tur Reg. Coſtan. in Addit. ad tres libr. C. tit. de
Re Milit. num. 25. Ebſ. Danza in Pugna Do-
ctor. tit. de Salar. cap. 2. ſub num. 14. verſ. Et
dummodo.
32 Requiritur † ſecundo quòd officiales per-
maneant in loco, in quo officium exerceent
ita vt ſi ab eo recedant abſque ſuperiorum
licentia, Salarium conſequi non poſſint

Mattrill.

Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21. nu. 99.
in fin. Florez Diez var. reſolut. quæſt. 8.
num. 28. Par. de Put. in tractat. de ſindicat.
in verb. Salarium §: ſi officialis num. 1. & 10
verſ. vbi autem Carauit. ſuper Rit. Magn.
Cur. Vicar. rit. 7. num. 2. Danz. in pugna Do-
ctorum tit. de Salar. cap. 2. num. 14. Capiblanc.
de Iur. Baron. pragmatic. 5. num. 91. vide-
33 tur † enim per diſceſſum abſque impetra-
tione licentiæ voluiſſe deſerere officium, &
propterea priuarentur Salario, vt in l. De-
ſertorem §. ſi ad diem ff. de Re milit. Carauit.
vbi ſupra ſub num. 3. Quinimo ſi officialis
eſſet talis, qui ex priuilegio inducto per Tex
in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor, tranſmit-
terct Salarium ad hæredes etiam pro eo
tempore, quod remanebat pro complemen-
to ſeruitutis, non poſſent eius hæredes illud
pretendere cum non diceretur obijſſe in of-
ficio dum per talem diſceſſum Superiore in-
ſalutato ipſum officium deſerere voluiſſe,
diceretur, ex ſupra allegat. & latius dicemus
infra in quæſt. vigeſima.
35 Debebunt † itaque officiales, qui volunt
à loco officij diſcedere, & Salarium con-
ſequi pro tempore, quo infirmitas durat,
licentiam à Principe impetrare, vt poſt
Parid. de Put. ſequuntur Carauit. & Danz.
in loc. ſupra citat. vel ſaltem eorum ſubſti-
tutum dimittant, quia vtroque caſu dici
non poterit, voluiſſe officiales per diſceſ-
ſum deſerere officiũ Parid. de Put. d. tractat. de
ſindicat. in verbo Rex conceſſit. num. 5. Lici-
36 tum † enim eſt officialibus tempore infir-
mitatis ſuo numeri ſatisfacere per ſubſtitu-
tum §. Ad hoc prohibemus in Auth. de Collat.
Angel. Auth. vt Cleric. apud proprios Epiſcop.
Carauit. vbi ſupra ſub num. 3.
37 Requiritur † Tertio, quòd infirmitas ſit
vera, non autem procurata, vel ſimulata
quia aliàs tanquàm remedium procuratùm
non prodeſſet ad conſequendum Salarium
ex l. non omne ff. de ſtat. homin. Couarr. var. re-
ſolut lib. 2. cap. 16. num. 9. verſ. ſecundo illud
Bouadill. tom. 1. Politic. lib. 2. cap. 9. num. 22.
38 Danz. loc. citat. num. 16. Immo † morbum
ſimulantes vltrà non conſequutionem Sala-
rij pęna infligerentur Rip. in tractat. de Peſte
tit. de remed. præſeruat. num. 174. Lap. alleg. 18.
Thom. Act. in tractat. de infirmitat. par. 1.
39 cap. 36. num. 14. maximè enim † lex abhor-
ret huiuſmodi ſimulationes Paul. Zacch. Pa-
truus meus in quæſtion. Medico legal. lib. 3. tit. 2
40 quæſt. 1. num. 2. itaut † pæna capitis punien-
dos eſſe milites, qui metu oſtium morbum
ſimularunt diſpoſitum reperitur in l. omne
delictum §. Exploratores ff. de re militar. Thom
Act. in d. tractat. de infirmitat. par. 2. in verb.
miles num. 1. Et cui libet volenti lex permit-
tat, etiamſi is ſui Iuris non ſit, inueſtiga-
re, An infirmitas eorum, qui morbum ſi-
mulant ſit vera, vel ficta, vt per Rip. in d.
41 tractat. de Peſte par. 5. num. 176. Et † ſi quos
inueniat morbum ſimulantes tamquàm
falſarios puniendos eſſe iubet, Rip. loc. citat.
numer. 173. Zacch. vbi ſupra num. 3.
42 Requiritur † Quarto, quòd infirmitas
non ſit leuis Nouar, in election. & variat. for.
ſect. 1. quæſt. 9. num. 5. quem refert. Danz. vbi
43 ſupra ſub d. num. 14. Leuis † enim morbus
non impedit hominem, quin poſſit ſuas
actiones exercere, vt per l. queſitum ff. de re
iudic. & per Galen. in libr. de conſt, Art. cap. 19
44 in Iſagog. Imo † morbus leuis non meretur
nomen morbi argumento l. 1. §. ſed ſciendum
ff. de edilit. adict.
45 Quando † autem morbus dicatur leuis
itaut officiales non debeant deſiſtere ab
exercitio ſuorum officiorum, vel magnus
ad hoc vt eo durante, & ſuas operas non
impendentes Salarium conſequi valeant ad
Medicos ſpectabit definire vt per Siluatic. in
tractat. de his, qui morb. ſimulan. cap. 1. Zacch.
vbi ſupra d. quæſt. 1. ſub num. 3. verſ. in his
46 omnibus ipſis † enim tamquàm in arte peri-
tis Domini legiſtæ ſe remittunt l. ſeptimo
menſe ff. de ſtat. homin. l. ſemel: C. de re milit.
lib. 12; Bar. in l. 2. num. 3. verſ. quæro de Te-
ſtam. Bal. conſ. 237. num. 1. verſ. de quo ſtan-
dum eſt lib. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 620. num. 3.
par. 1. & coram ſa. me. Greg. XV. deciſ. 125.
num. 9. Caualer. deciſ. 220. num. 6. & dec. 778
num. 2. coram Burratt. & in Tridentina Ma-
trimonij 27 Iunij 1646. coram R. P. D.
Celſo.
47 Requiritur † quintò, & vltimo, quòd
officialis, qui infirmatur, actu ante infir-
mitatem, ſuum officium exerceret; nam
ſi ante infirmitatẽ non expleuiſſet ſuas par-
tes; ita vt Salarium ei non fuiſſet debitũ, nec
eſſet ſoluendum tempore infirmitatis, exem-
48 plo † clerici infirmi, qui licèt habere de-
beat tempore infirmitatis quotidianas diſtri-
butiones c. 1. de Cleric. non reſid. in 6. Abb.
& alij DD. in c. ad audientiam eod. tit. Selu.
de beneſ. par. 4. quæſt. 6. num. 9. Duen. reg. 206

limi-

limitat. vlt. Couarr. lib. 3. variar. cap. 13. n. 8. Nauarr. conſ 2. num 3. de Clerie. non reſiden. & in tractat. de hor. canon. cap. 11. num. 10. fuſc. de viſit. lib. 1. cap. 15. num. 25. verſ. & infirmo Et cap 20. num. 26. Thom. Art. in tract. de infirmit. cap 50. nu. 25. par. 1. Hoied. de Incnpatibiiit. beneſic. par. 1. cap. 17. nu. 15. Ludouic. Gomez in Reg. de infirm. reſign. quaeſt. 9. verſ. 47. Guttier. canonicar. quaeſt. lib. 1. cap. 1. num. 140. ſpin. in ſpeeul. teſtam. gloſ. 9. princip. num 30. franc. Leon. in Theſaur. for. Eccleſ. par. 3 cap. 2. num. 2. Piaſec. in praxi Epiſcop. par. 3. cap. 3. num 9. verſ. Infirmus Carolus de Graſſ. de effect. cleric. eff. 1. num. 1172. Armendar. in Addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 2 tit. 23. de reſiden. canon. num. 75. Cened. practicar. quaeſt. lib 1. quaeſt. 1 num. 7. Azor. Inſtitut. Moral. lib. 7. cap. 7. quaeſt. 10. Garz. de beneſic. par. 3. cap. 2. n. 363 Monet. de diſtribut. par. 2. quaeſt. 5. num. 48. & quaeſt. 1. num. 1. Barboſſ. de offic. & poteſt. Epiſc. allegat. 53. num. 166. Sanctarell. variar. reſol. quaeſt. 8. in princip. Bonacin. de hor. Canon. diſp. 2. quaeſt. 5. punct. 1. qui ampliant etiam ſi propria culpa in infirmitates inciderit, quem ſequitur *Couarr. variar. reſol. lib. 3. cap. 13. num. 8. verſ. 7. Tondut. Sanleger. quaeſt. & reſolut. beneſic. par. 1. cap. 102. n. 3.*

49 Attamen † eas non lucraretur, ſi quando erat ſanus non conſueuerat intereſſe diuinis tunc enim infirmitas non poteſt illum excuſare, ità vt haberi poſſit pro præſenti, & interreſſenti, cum eo caſu ipſa infirmitas non fuerit in cauſa, quin clericus diuinis interueniat, vt per *Azor. d. cap. 7. quaeſt. 11. monet. d. quaeſt. 6. num. 21.* vbi contrarijs reſpondet *Azor. d. cap. 7. quaeſt. 11. Cened. d. quaeſt. 1. num. 9. Barboſ. d. allegat. 53. n. 167. Corſet. ſing. 152. Sanctarell. d. quaeſt. 8. num. 8. Henriquez in ſumm. lib. 13. cap. 13. §. 4. in fin. in Comment. littera I. Cald. Pereira de renou. Emph. quaeſt. 5. num. 23. verſ. vnde ſi Canonicus Bonacein. de cenſur. diſput. 1. quaeſt. 2. punct. 4. num. 5. in fin. Petr. Franc. de Tondut. Sanleger. Quaeſt. beneſic. cap. 102. num. 2. Adden. ad deciſ. 576. par. 4. tom. 3. recen. n. 125. Rot. coram Coccin. d. eiſ. 108. num. 8.*

Abſentes An; & quandò conſequantur Salarium pro tempore, quo abſunt.

QVAESTIO XX.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia cauſæ quot, & quæ ſint.*
2 *Abſens iuſta cauſa non priuatur Salario.*
3 *Abſens iuſta cauſa habetur pro præſente.*
4 *Abſens cauſa iniuſta priuatur Salario.*
5 *Laborare qui recuſat non manducat.*
6 *Præmium referre à ſua malitia nemo debet.*
7 *Abſentia ex cauſa neceſſaria laudabili digna eſt honoribus, & præmijs.*
8 *Abſens ex cauſa neceſſaria laudabili dicitur adeſſe, & non priuatur Salario.*
9 *Abſens ex cauſa delicti iuſſu Principis dicitur abeſſe cauſa neceſſaria vituperabili quia talis abſentia datur in pœnam.*
10 *Banniti non ſolùm priuantur Salario, verum etiam bona eorum applicantur fiſco.*
11 *Abſens cauſa Solatij non priuatur Salario, dummodo abſit cum licentia.*
12 *Abſens cum licentia dicitur adeſſe, Declara vt num. 15.*
13 *Abſens cum licentia dicitur ſeruire, Declara vt num. 15.*
14 *Abſenti cum licentia debetur Salarium, licèt abeſſet initio anni, quo erogari Salaria ſolent, Declara vt num. 17.*
16 *Abſentiæ licentia conceſſa famulo, ſeu alteri operariò, cuius officium conſiſtit in labore, non ſuffragatur pro conſequutione Salarij*
18 *Abſenti ſinè licentia tempore vacationum debetur Salarium ſecundùm veriorem opinionem.*
19 *Gratian. deciſ. Marchiæ 200. num. 8. reprobatur.*

1 PLures eſſe poſſunt † cauſæ proptèr quas Officialis diſcedat à loco, in quo ratione officij; quod exercet permanere debeat, quarum aliquæ non priuant abſentem Salario, aliæ vero priuant, Quas omnes ad quatuor genera redigo, & Prima dicitur Iuſta, ſecunda Iniuſta, Tertia Neceſſaria, Quarta, & vltima voluntaria. Iuſta cauſà abeſſe dicitur is, qui proptèr Rempublicam, vel negotia officij,
quod

quod exercet, vel propter militiam, vel
metu morbi, vel quid ſimile abeſt; Iniuſta
vero cauſà abeſſet, qui malitioſè ſe abſen-
taret, vt puta pro euitandis laboribus, vel
pro alia ſimili. Neceſſaria cauſa verificatur
in abſente iuſſu Principis, vel proptèr in-
firmitatem, vel quid ſimile, Et volunta-
ria tandèm compræhendit abſentes proptèr
ſolatium, vel aliud huiuſmodi.
2 Excuſat † prima ſilicèt iuſta, & non pri-
uat abſentem mercede *l. milites, l. ſed & ſi
§. finali l. ſi qua militi, & l. qui mittuntur vbi
gloſ. in v. militibus ff. ex quib. cauſ. maior.*
3 Abſens † enim ex iuſta cauſa habetur pro
præſente *c. ex parte il 2. c. ad audientiam in
fine de cleric. non reſiden. c. vnic. eod tit. in 6.
l. quæſitum ff. de leg. 3. l. ſeia §. pamphila ff.
de fund. inſt. uſt. l. ſi quis titio ff. ex quibus
cauſ. maior. l. abſentiæ eius ff. de reg. Iur. Cal-
derin. conſ. 17. de præben. Pariſ. conſ. 32. n. 3.
lib. 1. Roman. conſ. 263. ſub n. 2. & conſ. 264.
num. 3. Nauarr. conſ. 8. num. 2. & 4. de cleric.
non reſiden. Cacheran. deciſ. pedemont. 92. n. 10.
Odd. de reſt tut. in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 4
num. 3. Mandos in reg. Cancellar. 16. quæſt. 32
à num. 1. Gonzal. ad reg. 8. gloſ. 43. num. 3.*
4 Secunda † nempè Iniuſta, nomen ipſum
indicat, quòd non excuſet, & abſens tali
cauſa videlicet proptèr euitandos labores offi-
5 cij omninò priuabitur Salario qui † enim la-
borare recuſat præmia conſequi non mere-
tur dicit *tex. in l. ſi ex duobus §. finali ff. de
noxal. action. gloſ. in l. quamuis ff. de damn.
infect. in l. 4. & 5. ff. ex quibus cauſ. maior.
Odd. de reſtitut. in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 8.*
6 *num. 54.* Et † nemo debet à ſua malitia
commodum referre *c. intelligimus de Iudic.
c. contingit de dol. & contumac. l. cum hi §. ſi
quis ff. de tranſact. l. is cui ff. de ſer.*
Tertia id eſt neceſſaria, vt ſi quis abſit
iuſſu ſuperioris poteſt priuare abſentem Sa-
lario, & non priuare, Ideo inſpiciendum
erit, An Princeps iuſſerit hunc abeſſe pro-
ptèr ſua negocia, vel Reipublicæ, vel pro-
7 ptèr intereſſe officij quo fungitur Et † hæc
abſentia ex cauſa neceſſaria proptèr ſerui-
tium principis ad diſtinctionem alterius, quę
poteſt priuare abſentem Salario, vocatur
neceſſaria laudabilis, quæ præmio, & ho-
nore digna eſt. *Bal. in l. cum voluntatis C.
quomod. & quand. Iudex, Odd. de reſtitution.
in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 8. num. 60.*
8 Vnde † abſens tali cauſà non priuabitur Sa-
lario, cum dicatur adeſſe, & pro præſen-
te in omnibus habeatur *Bar. in l. hac lege vbi
Alex. in apoſtill. C. de proxim Sacr. ſcrinior.
lib. 12. Bal. conſ. 59. num. 3. vol. 2, Menoch.
conſ. 23. vol. 1. Mandoſ. conſ. 18. nu. 11. Pariſ.
conſ. 31. num. 3. & 4. vol. 4. Federic. de ſenis
conſ. 246. Calderin conſ. 17. Roman. conſ. 263
ſub num. 4. & in conſ. 264. ſub num. 3. Nauar.
conſ. 8. de cleric. non reſiden.*
9 Si † vero Princeps iuſſerit aliquem abeſ-
ſe quià in loco, in quo aderat, patratus
fuit aliquod delictum, Tunc talis abſens
diceretur abeſſe causà neceſſarià vitupera-
bili cum tali abſentia dicitur in pænam ſce-
lerum, & cadit, vbi virtuti locus non eſt
*Danz. in pugn. Doctor. tit. de Exil. & releg.
cap. 1. num. 1, & 62.* Et quando que timo-
re penæ abſque Principis mandato delin-
quente, ſe abſentant, & tales abſentes no-
10 minantur proprio vocabulo Banniti † qui
non ſolum priuantur Salario, ſed etiam
omnia eorum bona fiſco applicantur *Soccin.
Iun. conſ. 126. num. 4. lib. 2. Ruin. conſ. 25.
num. 4. lib. 4. Boer. deciſ. 277. num. 10. Pere-
grin. de Iure fiſci lib. 5. num. 52.*
11 Quarta † & vltima cauſa, quæ dicitur
voluntaria, vt ſi quis abſit cauſa Solatij,
non priuat abſentem Salario, dummodò
ab fuerit cum licentia *gloſ. in l. deſertor v. ſi
ad diem ff. de re milit. Bal. in l. ſi ea in fine C.
de condit. inſert. Ricc. in collectan. doc. col. 183.
circa finem Marc. Anton. de amat. deciſ. 52.*
12 *Surd. conſ. 42. num. 1.* quia † per licentiam
abſens videtur adeſſe *Bar. in l. hac lege C. de*
13 *proxim Sacr. ſcrin. lib. 12.* Et † dicitur ſeruire
*Dec. conſ. 70. incipien. pro tenui facultate ſub
num. 6. verſ. nàm certum eſt lib. 1.* In tantum
14 vt † abſens cum licentia conſequatur Sala-
rium, etiamſi commeatus datus exempli
gratia Doctori, qui adeſſe deberet ad le-
gendum, excederet Kalendas Ianuarias,
ideſt licet abeſſet initio anni, quo erogari
Salaria ſolent *l. laudabilem C. de aduocat.
diuerſ. Iudic. Cuiac. in d. l. hac lege in fine
C. de proxim. Sacr. ſcrin. lib. 12.*
15 Erit † tamen aduertendum, quod
licentia, ad hoc, vt ſuffragetur, neceſſe
eſt, quod fuerit conceſſa ab habente po-
teſtatem *Parid. de Put. in tractat. de ſindicat.
in v. licentia num. 7. poſt Bal. in auth. habita
num. 22. verſ. ſed quid de Doctore C. ne fil. pro
patr. Alex. in l. diem functo ſub num. 33. ff. de
offic. Aſſeſſor. gloſ. in c. relatum v. prælatorum*
vbi

Digitized by Google

vbi etiam abb. num. 1. *&* 5. *de Cleric. non re-ſiden. & in c. inter quatuor num.* 4. *eodem titulo Felin. in c. finali num.* 3. *verſ. ſexto limita de Magiſtr. Rot. in Placent na Salarij* 7 *Maij* 1607. *coram bon. mem. Penia.*

16 Inſupèr erit animaduertendum † quod talis licentià non ſuffragatur famulis, & alijs operarijs, quorum officium reſidet in labore, ad effectum, vt pro tempore abſentiæ Salarium eis veniat ſoluendum, cum de conſuetudine ſoleat Salarium deduci pro eo tempore, quo ſeruitium non fuit præſtitum *Caccialup. in d. l. diem functo num.* 45. *ff. de offic. Aſſeſſor. Surd. d. conſ.* 42. *ſub num.* 1. *verſ. qui dicit & num.* 11. vbi quod ità tacitè videatur conuentum intèr Dominum, & famulum, quandò ab eis fuit requiſita, & reſpectiuè conceſſa licentia: Vnde non poteſt in famulis aliud operari licentia, quàm quod non poſſit dici ipſos per diſceſſum vo-
17 luiſſe operas deſerere; Quinimò † hoc non ſolùm in famulis; verum etiam in alijs operarijs, & officialibus quandoque procedit; Vt puta, ſi fuerit conceſſa licentia alicui officiali, quòd abeſſe poſſit pro aliquo ſuo negocio peragendo, & interim Superior indigeat illius miniſterio, & alium ſubroget, vſquequò ille redeat; Tali namque caſu abſens non conſequeretur Salarium, ſed excomputandum veniret cum Salario præſtito illi, qui fuit in eius locum ſubrogatus *l. matriculam & ibi gloſ. in v. vacare C. de Agen. in reb. lib.* 10. Et ratio eſt, quià caſus emergens debet potius arbitrari ad damnum abſentis, quàm concedentis licentiam, nè ex gratitudine Superior damnum patiatur *l. ad res donatas ff. de edil. edict. Ann. cap.* 1. *de Vaſſall. decrep. ætat. num.* 22.

18 Non † eſſet tamen neceſſaria licentia officiali, qui ſe abſentaret, eo tempore, quo officium nullum requireret ſeruitium, vt puta, ſi Aduocatus tempore feriarum, vel Doctor tempore vacationum diſcederent, vndè etiàm abſquè licentia abſentes poterunt integrum Salarium totius anni petere, Er quamuis contrarium voluerit *Bal. in d. auth. habita col.* 4. *verſ. ſed quidquid de Doctore* vbi, quod doctor abſens tempore vacationum abſque licentia, non poſſit conſequi Salarium; Contrarium tamen eſt verum, quoniam ex illa abſentia non impeditur ſeruitium debitum, ceſſantibus eo tempo-re negocijs, ideoque abſenti, nequè in totum negari, neque diminutum erit præſtandum Salarium *Iaſ. in l. diem functo n.* 190
19 *vbi num.* 8. ait, quòd † ſi quis abſit ſine licentia ob cauſam, cuius occaſione lucrum non ſentit, non priuetur Salario; quòd tamèn ego non puto verum, quia non eſt tantummodò reſpiciendum, quod ille, qui abeſt non ſentiat lucrum, ſed habenda eſt ratio damni, ſeù incommodi paſſi ab eo, cui abſens inſeruire debebat; parum namquè mihi refert quod, ille, qui debebat mihi ſeruire ſentiat commodum, vel non, dum vtroque caſu ipſe patitur incommodum.

Quinam officiales decedentes officio non completo tranſmittant ad hæredes integrum Salarium.

QVAESTIO XXI.

SVMMARIVM.

1 *Salarium debetur pro rata temporis, & ſeruitij præſtiti, Declara vt numero.* 2.

3 *Aduocatus decedens, priuſquàm patrocinium pro toto tempore cum clientulo conuentum compleuerit, tranſmittit ad hæredes Salarium totius temporis, Declara vt num.* 9.

4 *Amplia quod tranſmittat Salarium ad hæredes, ſiuè fuerit iam ſolutum, ſiuè promiſſum.*

5 *Amplia, quod tranſmittat, etiamſi ſeruire non inceperit, Declara vt num* 6.

7 *Aduocatus fiſci, ſi moriatur intrà annum tranſmittit ad hæredes Salarium totius anni.*

8 *Aduocatis fuit à lege conceſſum priuilegium tranſmittendi integrum Salarium ad hæredes ob probitatem ſcientiæ, & intellectus.*

9 *Aduocati ignari non tranſmittunt Salarium ad hæredes pro tempore, quo patrocinium non præſtarunt.*

10 *Doctores, ſi poſt incohatam lecturam decedant, integrum totius anni Salarium tranſmittunt ad hæredes.*

11 *Iudices, & poteſtates locorum decedentes duran-*

durante officio tranſmittunt Salarium totius temporis ad hæredes.

12 *Medici, decedentes, non completo tempore conductæ, integrum Salarium ad hæredes traſmittunt.*

13 *Aſſeſſores traſmittunt ad hæredes Salarium totius temporis, pro quo fuerunt conducti, licèt durante tempore moriantur Contrarium num. 14. ſed prima opinio eſt verior, vt num. 15.*

16 *Ratio, vbi eſt, eadem ibi militare debet Iuriſdiſpoſitio.*

17 *Salarium ſoluitur Aſſeſſoribus, non ſolùm proptèr laborem, ſed etiam proptèr ſcientiam.*

18 *Aſſeſſores eliguntur proptèr præſumptam ſcientiam Iuris.*

19 *Aſſeſſores, ſi repertantur ignari, poſſunt remoueri ab officio.*

20 *Hæredes officialis mortui hodiè vix conſequi poſſunt ſolutionem Salarij præteriti temporis; itaut ſuperfluum ſit de futuro diſputare.*

1 REgula licèt ſit † Salariũ pro rata temporis, & laboris eſſe ſoluendum *l. ſeio ff. de ann. legat. l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati l. ijs ſcholaribus in fine & l. penultima C. de erogat. milit. anno. lib. 12.*

2 Attamèn † locum ſibi vindicat in illis operarijs, quibus principalitèr debetur Salarium proptèr laborem, itaut, ſi moriantur antè completum officium, illud non tranſmittant ad ſuos hæredes, pro tempore, quo ſuas operas non præſtarunt *d. l. ijs ſcholaribus, & d. l. penultima in fine. Cagnol. in l. diem functo num. 87. ff. de offic. Aſſeſſor. Bar. in l. 1. §. diuus num. 2. ff. de var. & extraordinar. cognit. Corn. conſ. 5. num. 7. lib. 4. Dec. conſ. 70. per tot. Natt. conſ. 229. num 1. & conſ. 452. num. 6. Cephal. conſ. 70. num. 4. & conſ. 71. num. 3. & 4. lib. 1. late Rip. in tract. de peſte par. 2. num. 85. verſ. Venio ad conductores operarum. Adrian. Neguſan. quæſt. 419. num. 3.* Non autèm in illis, qui ex ſpeciali priuilegio ipſis à Iure conceſſo ob probitatem ſcientiæ, & intellectus etiamſi ſuum non compleuerint officium per ſuperuenientiam mortis, Attamèn integrum Salarium ad hæredes tranſmittunt, non ſecus ac ſi pro integro tempore, pro quo fuerant conducti operas præſtaſſent *l. qui operas ff. locati gloſ. Bar. & DD. in l. ſi vno §. cum quidam ff. eod. tit. & in d. l. diem functo, vbi Bar. Bal. Caſtren. Alex. Iaſ. Cagnol. & Alij ff. de offic. aſſeſſor.*

Intet perſonas autèm hoc priuilegio à Iure decorates, connumerantur primo loco Aduocati, qui ad ſuos hæredes Salarium tranſmittunt, licèt intrà annum decedant, & non poſſint pro toto tempore, quo tenebantur patrocinium præſtare, vt eſt *tex. expr. in l. 1. §. diuus vbi gloſ. & communiter DD. ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. poſt duos C. de Aduocat. diuerſ. Iudic Innocen. & Imola in c. proptèr ſterilitatem de locat. Bal. in l. 1. col. 3. verſ. ſed ego dico, quod in Salario C. de ſuffrag. & in l. Peritorum num. 3. & ibidem Angel. & Salicet. num. 1. C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Viu. commun. opin. in v. Doctor. miſſinger ſingular. obſeruation. cent. 3. obſeruat. 8.*
4 *in princip.* Quod † Amplia procedere, ſiuè Salarium ſit annuum, ſiuè pto eerta cauſa debitum, & ſiuè fuerit iam ſolutum, ſiuè promiſſum, cum per aduocatum non ſteterit quin ſuas operas exercuerit *Bar. in d. l. diem functo vbi etiam Dec. num. 16. Curt. Iun. num. 59 & Cagnol. num. 218. ff. de offic. Aſſeſſor.*

5 Amplia ſecundo † quod locum habeat etiamſi Aduocatus ſeruire non inceperit, quotieſcumquè fuetit conductus abſquè
6 ptæfixione temporis, Si † veto conductio eſſet ad eertum tempus, & pro omnibus litibus eo tempore oceutrentibus, vt fieri ſolet cum Aduocatis locorum Piorum, & Nobilium, requireretur, quòd tempus eſſet eeptum, & Aduocatus incepiſſet ſeruire *Cagnol. vbi ſuprà d. num. 218. Bar. in l. 1. §. diuus ſub num. 7. verſ. ſi vero, & num. 12. in fine & ibid. Dec. num. 16. ff. de var. & extraordinar. cognit.*

7 Tertio amplia † concluſionemprocedete etiam in Aduocato fiſci, qui licèt moriatur intrà annum, tranſmittit Salarium totius anni ad hæredes *Alberic. in d. l. diem functo num. 3. Calcol. in commun. concluſ. ad proxim. Iudic. §. Aduocatus concluſ. 2.*

Ceſſat tamèn hoc ptiuilegium in Aduo-
8 catis ignatis; quia †, cum fuerit à lege ipſis Aduocatis conceſſum ob probitatem ſcientiæ, & intellectus *Bar. in d. l. 1. §. diuus ſub num. 5. Caphal. conſ. 70. num. 7. & conſ. 71. nu. 2. lib. 1.* dùm † non reperiuntur eſſe tales, quales fuerunt conſider atià lege, deficit cauſa priuilegij, & ità ipſum quoquè priuilegium

gium ceſſare debet *l. Athlete §.1. & l. Geometræ & l. diem Vulpianus ff. de excuſat. tutor. c. eum Dec.63. diſtinct. & c. quiſquis 48. diſtinct. & c. fin. 24. quaſt.2.* cum alijs relatis per *Tiraquell. in tractat. ceſſan. cauſ. ceſſat effect. par.1. num.203.*

10 Doctores † quoquè, ſi poſt incohatam lecturam vita deficerent, integrum totius anni Salarium ttanſmitterent ad hæredes *Bal. in l.1. C. de ſuffrag. gloſ. in d. l.1. §. diuus* & ibidem *Bar. nnm.17. ff. de var. & extraordinar. cognit. Idem Bar. in l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati gloſ. in l. poteſt C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Dec. in d. l. diem functo num.18. & ibidem Iaſ. num.40. Cagnol. num.184. & ſeqq. Rip. de priuileg. contract. poſt. num.15. Grat. conſ.129. num.5. lib.1. Speculat. in tit. de Salar. §. fin. Ben. de Priuileg. I. C. par.1. priuileg. 22. num.2. Petr. Lenauded. in tractat. de Doctorib. eorumq. priuileg par.4. quaſt.4. & latè Dec. in conſ.70. per tot.*

11 Competit † pariter huiuſmodi priuilegium Iudicibus, & Poteſtatibus locorum *Bar. in d. l. diem functo col. finali verſ. allegatur hæc lex & ibidem Iaſ. num.36 & ſeqq. Alex. num.13. Cagnol. num.144. ff. de offic. Aſſeſſor. Mandel. conſ.91. per tot. Rip. vbi ſuprà num.15. Ben. loc. citat. num.11.*

12 Extenditnr † etiam priuilegium ad Medicos, qui decedentes, non completo tempore conductæ, inregrum Salarium ad ſuos hæredes tranſmittunt *Corn. conſ.347. Cæphal. conſ.70. vol.1. Syluan. conſ.28. Thom. Actius in tractat. de Infirmitat. par.2. v. Salarinm num.3. Carrar. de Medic. & eius offic. par.3. num.108. & ſeqq.*

Item priuilegio huiuſmodi fruuntur milites, qui ſi in caſtris obierint, integrum Salarium ſui hæredes habebũt vt in *l bis Scolaribus vbi Io. de Platea num.1. C. de erogat. milit. anno. lib.12. & in l. ſi quis in Sacris C. de proxim. Sacr. ſcrin. eodem lib.12.* Imò, non ſolùm pro tempore, quo fuit conductus, ſed etiam pro ſequenti anno vt *per tex. in l. fin. C. de Domeſt. & protect. lib.12.* Quod tamẽ procedere intelligas in militib' graduatis, de quibus loquitur tex *d. l. fin.* cuius tamen diſpoſitio hodiènò eſt in vſu, licet Imperatoris intentio fuerit, quod ſemper inuiolabiliter obſeruaretur, vt colligitur ex illis verbis lege *pragmatica ſine fine victura.*

13 Gaudent † etiam hoc priuilegio Aſſeſſores, qui licet decedant antequàm ſit finitum tempus pro quo locauerant operas ſuas adhùc tamèn integrum Salarium hæredibus relinquunt *Bar. in l. 1. §. Diuus verſ. tertio caſu ff. de var. & extraordinar. cognit. Iaſ. in l. diem functo num.39. & ibidem Alex. n.20. Seuerin. in quaſt.10. Cagnol. num.18.* vbi quod hæc communis opinio *ff. de offic. Aſſeſſor. Dec. conſ.70. Adrian. Neguſ. in quaſt.419 num.1. & 2. Capic. deciſ.125. num.3.*

14 Et † quamuis contrarium voluerit *Caſtr. in d. l. diem functo ſub num 4. verſ. ſicut in ipſo Aſſeſiore,* motus ex eo, quod diuerſa militet ratio in præſide, ab ea, quæ in Aſeſſore, Tũ quia Aſſeſſoris hæredes nõ tenẽtur ſoluereSalariũ alijs, proùt hæredes præſidis. Tum etiã, quià Salarium debitum Aſſeſſori non ſoluatur proptèr ſcientiæ & intellectus, probitatem, prout Præſidi, ſed tantummodò proptèr laborem, itaut, cum Aſſeſſor non laborauerit, conſequi non poſſit Salarium totius temporis pro quo fuit conductus.

15 Verior † tamèm apparet affimatina ſententia, non obſtantibus rationibus in contrarium adductis; Ad primam namquè reſpondetur, quod Præſes non traſmittat Salarium ad hæredes, ex quo habeat onus ſoluendi Salarium alijs officialibus, ex hoc enim non poteſt inferri, quòd Præſes tranſmittat totum Salarium ad hæredes, quia hæc ratio vrgeret quidèm pro rata debita officialibus, non tamen pro alia ſpectante ad præſidem, Sed ratio, propter quam, ipſe tranſmittit. illa eſt, quòd per ipſum non ſteterit, quominùs toto tempore, pro quo fuit conductus ſuas operas præſtauerit vt in *l. 1. §. diuus* ibi Quià per ipſum non ſteterat *ff. de var. & extraordinar. cognit.* Quæ
16 † quidèm ratio eum locum ſibi vindicet etiam in Aſſeſſore, in eo quoquè militare dicitur eadem iuris diſpoſitio *l. bis ſolis C. de reuocan. donat. l. illud C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Ad ſecundam rationem reſpondetur
17 quod † Aſſeſſoribus non ſoluatur Salarium habita ratione ſolius laboris, ſed etiàm probitatis intellectus, & ſcientiæ, in qua conſiſtit officium Aſſeſſoris *Adrian. Neguſ. d. quaſt.419. num.1. Gratian. diſceptat. forenſ. cap.257. num.4. Cagnol. in d. l. diem*
18 *functo num.182.* Itaut † eligantur proptèr præſumptam ſcientiam Iuris *l.1. ff. de offic.*

19 *Aſſeſſor. Iaſ. in d. l. diem functo num.4* Etſi non reperiantur docti poſſint ab officio remoueri *Bal. in l. ſed reprobari ff. de excuſat. tutor.* Sicquè cum Salarium ſoluatur ob ſcientiæ, & intellectus probitatem, transmittet Aſſeſſor Salarium totius temporis ad ſuos hæredes.

At cum hodierna conſuetudo omnem remoueat quæſtionem, dùm hæredes officialis mortui vix conſequi poſſint Salarium pro tempore præterito, quo defunctus ſeruiuit, ſuperfluum eſt de futuro diſputare, vt admonent *Iaſ. in d. l. diem functo ſub n.38 & Cagnol. num. 176. ff. de offic. Aſſeſſor.*

Operarius conductus ad certum tempus pro certo Salario, An, & quando illud conſequatur, ſi ſuas operas non præſtet.

QVAESTIO XXII.

SVMMARIVM.

1 *Operarius, ſi ex cauſa neceſſaria in eius perſona eueniente non valeat operas præſtare, An conſequi debeat Salarium?*

2 *Operarius deſiſtens ab opera, ex cauſa voluntaria non conſequitur Salarium, imò tenetur conductori ad intereſſe, Declara vt num.3.*

4 *Salarium non conſequitur operarius, cui fuit promiſſa merces intuitu laborum, ſi operas non præſtet, etiamſi id eueniat ex cauſa conductoris.*

5 *Salarij promiſſio facta intuitu operarum continet tacitam conditionem, ſi opera præſtentur.*

6 *Salarium ſub conditione promiſſum, conditione non adimpleta non debetur.*

7 *Onere ceſſante ceſſat præſtatio, quæ intuitu illius oneris fieri ſolebat.*

8 *Salarium debetur operario, qui fuit ſimpliciter ad certum tempus conductus, etiamſi operas non præſtauerit, ſi id euenerit ex cauſa conductoris, Declara vt num.9.*

10 *Operarius, adhuc, vt dicatur fuiſſe paratus ſuas operas preſtare non debebit alteri ſe locare, Declara vt numer.11. & 12.*

13 *Salarium, An, & quandò conſequi debeat operarius qui fuit impeditus præſtare operas facto tertij?*

14 *Caſus eueniens proptèr inimicitias dicitur euenire, culpà eius, qui inimicitias habebat.*

15 *Caſus fortuitus dicitur ille, qui humana prouidentia euitari non poteſt.*

16 *Salarium, An, & quandò debeatur operario impedito præſtare operas ob caſum fortuitum.*

17 *Salarium, An conſequatur officialis pro tempore, quo fuit ab officio ſuſpenſus.*

PRo definitione præſentis quæſtionis plures ſunt diſtinguendi caſus, quo-
1 rum Primus eſt † quandò cauſa, proptèr, quàm operæ non fuerunt præſtitæ, prouenit ab operario, & in hoc caſu, ſi cauſa fuerit neceſſaria, vt puta proptèr abſentiam, infirmitatem, vel mortem ſuperuenientem in perſona ipſius operarij, circà ſolutionem Salarij reſpondendum erit iuxta diſtinctiones allatas in quæſtionibus 20. & 21, ad quas erit recurrendum, nè iam dicta abſquè neceſſitate repetantur.

2 Si vero † cauſa fuerit voluntaria, certum eſt, quòd Salarium non erit ſoluendum pro illo tempore, quo operæ non fuerunt præſtitæ *Bal. in l.2. & l. edem verſ. quæro pone ſed famulus C. locat. Bar. in l.1. §. diuus ff. de var. & extraordinar. cognit. Put. de Syndicat. v. Salarium cap.3. verſ. quod ego ſub num. 3.* Imò operarius tenebitur conductori ad interreſſe *l. ex conducto in princip. & l. ſi fundus & l. hæc diſtinctio, & l. ſi in lege §. colonus ff. locati l. Hipalatio §. ſiue ff. de nou. opernun. l. ſi fundum ff. de verbor. obligation. gloſ. in l. ſi ij verb. ſeruari C. locati Bar in l. ex conducto §. item eum quidam ſub num.5.*
3 *verſ. primo caſu ff. eod.* An † autem debeatur Salarium, ſi cum voluntate operarij concurrat licentia conductoris, & diſtiguendum eſt; proùt diximus ſupra *in quæſtio vigeſima à num,11. vſque ad 17.*

Secundus caſus eſt, quandò cauſa prouenit à conductore, Et tunc obſeruandum
4 venit † An Salarium fuerit promiſſum intuitu laborum, quià in tali facti ſpecie pro modo eorum eſſet ſoluendum, Itaùt, etiam ſi operæ non eſſent præſtitæ ob factum conductoris, adhuc nulla competeret actio operario pro Salarij, conſequutione *l. penult.*

nult. in fine C. de erogat. milit. anno l.1. C. de re milit Bar. in d. l. 1. ff. de var. & extraordinar. cognit. Socin. ſen. conſ. 196. in fine lib. 2 Federic. de ſen conſ. 218. num. 1. & 2. Surd. conſ. 42. num. 10. Rot. deciſ. 191. num. 3. par. 1
5 *in recentior.* Quandò † enim fit promiſſio
mercedis intuitu laborum, intelligitur tacite adiecta conditio, ſi operæ præſtentur *Dec. in conſ. 70. col. 1. in fine lib. 1. Cagnol in l. diem functo num. 90. ff. de offic. Aſſeſſor. Bel. conſ. 8. num. 15. Alex. in addit. ad Bar. in l. ex condicto §. item cum quidam ſub littera G. ff. locati Rot. in Vrbinaten Salarij 26 Iunij 1652*
6 *coram R. P. D. Zarate.* Ideoquè † conditio
debet adimpleri aliàs Salarium non debetur *l. finali C. de condit. ob cauſ. gloſ. in l. ſi militem C. eod. l. 3. §. ſi liber ff. eod. tit. Caſtren. in d. §. item cum quidam in 3. opinion.*

7 Et eſt regulare † quòd ceſſante onere, ceſſet præſtatio, quæ intuitu illius oneris fieri ſolebat *l. generaliter §. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. l. eum qui in princip. vbi Bar. & Iaſ. ff. de Iureiurãd. l. ſeio ff. de ann. legat. Rom. conſ 417 num. 4.*

8 Verùm † ſi operarius fuerit ſimplicitèr
conductus pro certa mercede, & ex cauſa
conductoris operæ non fuerint præſtitæ, debebit operarius integram mercedem conſequi pro toto tempore, pro quo fuit conductus, non ſecùs ac ſi realiter, & cum
9 effectu operas præſtaſſet, dummodò † paratus fuerit ad omnem requiſitionem conductoris iuxtà tex. expreſſum in *l. qui operas ff. locat. l. ſed addes §. cum quidam, & gloſ. in l. ſi vno §. item cum quidam v. Perſonis ff. eod. Bar. in l. 1. §. diuus num. 1. in fine ff. de var. & extraordinar. cognit. Borell. in ſumm. deciſ. tit. 65. de Aduocat. num. 54. Buratt. deciſ. 5. num. 15. & deciſ. 79. num. 9. ibique Adden. num. 14. Caualer. deciſ. 520. per tot. Rot. deciſ. 839. par. 4. diuerſ. & in recentior. deciſ 330. num. 3. par. 1 & in Romana mercedis 22 Maij 1624. coram R. P. D. Remboldo.*

Nec tali caſu aduerſatur concluſio quòd promiſſio mercedis contineat in ſe tacitam conditionem ſi operæ præſtentur, Quia quandò ſtat per eum, cuius intereſt, quin conditio adimpleatur, tunc habetur pro adimpleta *l. iure ciuili vbi notant omnes ff. de condit. & demonſtrat. gloſ. in l. Iulianus §. finali in v. non enim ff. ex quib. cauſ. maior. l. labeo ſcribit & l. hac venditio in princip ff. de contrahen. emption. l. in exequtione §. finali ff. de verb. obligat. Alex. conſ 47. num. 2. verſ. ſecundo quia lib. 2. Mantic. de Tacit. & amb. conuent. lib. 4. tit. 26. num. 25. Buratt. d. dec. 5. num. 9.*

10 Ad † hoc autèm, vt operarius dicatur
fuiſſe paratus præſtare operas ad fauorem
conductoris, à quo mercedem conſequi intendit non debebit ſe alteri locare *l. ſed addes §. finali ff. locati Rom. ſingul. 66. n. 2. Rot. in vrbinatẽ Salarij 20 Aprilis 1654 corã R. P. D.*
11 *Albergato* Durãte † tamẽ tẽpore, pro quo fuit
conductus, quia eo elapſo, non tenebitur
amplius ad præſtationem operarum, & ſufficiet ipſo operario pro conſequutione mercedis, ſe fuiſſe paratum tempore conuento *Put. de Syndicat. v. Salarium cap. 3. verſ.*
12 *ſi tamen ſub num. 1.* Quinimò † ſi verſaremur
in ijs operarijs, qui conſueuerunt pluribus eodem tempore proprium officium impartiri, conſequerentur Salarium, etiamſi eodem tempore ab alijs fuiſſent mercedem conſequuti, vt exemplificari poteſt in Aduocatis, Procuraroribus, Medicis, & ſimilibus, de quibus infrà ſuo loco dicemus.

13 Tertius † eſt caſus qeandò impedimentum, nè operæ præſtentur prouenit à tertio & tunc ſi tale impedimentũ poterat remoueri ab operario, & non fuit remotum, Salarium non debebitur pro tempore ſeruitij non præſtiti *Rot. in d. Vrbinaten Salarij 26 Iunij 1652. coram R. P. D. Zarate & in eadem 20 Aprilis 1654. coram R. P. D. Albergato*, & ea eſt ratio quia non dicitur quis quoquomodo impeditus ſi impedimentum remouere poteſt *Bar. in l. ſed & ſi per pretorem §. 2. ff. ex quibus cauſ. maior. & in l. quibus diebus vbi Soccin. in 3. notab. ff. de con lit. & demonſtrat. Dec. in c. cum fuero in 3. notab. de Appellat. & in c. in nomine num. 5. de Teſtib. Caputaq. deciſ. 72. num. 7. par. 2. Menoch. de Arbitrar. iudic. caſ. 118. ad fin. & conſ. 110. num. 116.* At ſi non poterat remoueri per operarium, ſed benè per conductorem, qui id facere non curauit, Salariũm erit debitum etiam pro tempore, quo non potuit operari *l. item quæritur §. exercitu ff. de locat. & conduct. Felin. in c. ex tranſmiſſa in princip. de præſcript. Bar. in d. §. item cum quidam num. 3. & ibidem Caſtren. ſub num. 13. Alex. conſ. 49. num. 5. lib. 2. Natt. conſ. 258. num. 6. Dec. in c. ſuſcitatus in vlt. notab.*

ment. tit.4. quæſt.23.num.35. Aſt.in d.tract. de infirmit.par.2. in verb. famulus infirmus num.1. Viu. commun. opin. par.2. verb. famulus Bonacoſſ.de famul. quæſt.103. Cappell. Tholoſ. deciſ.269. num.3. in addit. Syluestr in ſumma verb.familia §. 2. Molin. de Iuſt. & Iure tom.2. tractat.2. diſputat.493. num. 3. Megala in 2. 2.lib.2. cap.8. queſt.1.num.16. Flores de Mena lib.1. variar. quæſt.8. §. 2. num.17. Layman. in Theolog. Moral. lib.5. tractat.5. cap.3. num.7. Barboſſ. in collectan. ad c. cum expreſſio num.5. de cleric. egrot. Antonin. Dian. reſolut. moral.par.1.tractat.8 reſol.86. Anton. Leoncill. in tractat. de priuil. Pauper par. 2. priuileg. 361. num.1. Adden. ad deciſion.576. num.521. par.4. tom.3. in recen.

Et pro fundamento iſtius opinionis ad-
16 ducitur,quòd † labor, & pecunia diuiſionem recipiant vt in *l. ſeio amico ff. de annuis legat.* Ideoque, cum non fuerint per officialem morbo impeditum expletæ partes ſui officij pecunia debita erit pro eo tempore quo officialis laborauit *Coler. de Aliment lib.1. cap. 13. num 44. Danz. in Pugna Doctor. tit. de Salar. cap.2. num. 17.*

17 Corroboratur † hæc opinio per *Tex. in l. ſi vno §. Item cum quidam ff. locat.* vbi ponitur caſus, quòd quidam receperat vecturam pro inuehenda naue, quæ caſu deinde fortuito ammiſſa eſt, vnde, cum per eum, qui vecturæ mercedem ſoluerat repeteretur, deciſum fuit, quòd merito pro vecturæ mercedis repetitione agebatur, cum vector vehendi munere functus non fuerat, quæ deciſio,cum per I. C. extendatur in omnibus perſonis, vt legitur in *d. §. ibi*. Quod in omnibus perſonis ſimilitèr obſeruandum eſt, meritò ex dicto Textu infert *Couarru. loc. citat.* quòd is, qui locauit operas ſuas, non recipiat mercedem eius temporis, quo morbo impeditus eas præſtare non valuit,

18 Et † melius hanc opinionem comprobat *Tex. in l. ſi pecuniam in princip. ff. de condit. cauſ. dat.* vbi expreſsè ponitur caſus, quòd fuerit data certa quantitas pecuniæ Titio,vt capuam iret ſed cum eſſet ad iter paratus, ei ſe oppoſuit conditio temporis, vel valetudinis, quo caſu quæritur an Titius teneatur receptam pecuniam reſtituere, cum per eum non ſteterit, ſed per caſum fortuitum, & fuit reſponſum, locum eſſe repetitioni, cum condirio adiecta in præſtatione pecuniæ non fuerit adimpleta.

Quæ quidèm legum diſpoſitiones cum euitari non poſſint, verior apparet, ſicut magis communis eſt ſententia, quòd operarij, quorum officium in labore conſiſtit, non conſequantur mercedem pro eo tempore, quo aduerſa valetudine impediti non valent præſtare operas, non obſtantibus rationibus pro contraria opinione adductis, quibus faciliter reſpondetur.

19 Primo † enim dicitur,non obſtare Tex. adductus *in l. cum hæres § Stichus ſi hæredi ff. de ſtat. liber.* in ea enim lege diſpoſitum reperitur, quòd ſi quis libertatem ſeruo legauerit ſub conditione, quòd per ānum ſuo hæredis ſeruire debeat, intelligatur ſatis adimpleta conditio,ità vt libertatem ſeruus conſequi poſſit, etiamſi, non toto anni tempore ſeruiuerit ob aduerſam valetudinem, vel ob aliam iuſtam cauſam impeditus:Itaque, cum caſus ſit valdè diuerſus ab eo,in quo agitur de conſequenda mercede, non poteſt de vno ad alium fieri illa-
20 tio; cum † enim libertas in omnibus rebus ſit fauorabilior *l. libertas omnibus, & l quo-*
21 *ties ff. de reg. Iur.* Et † æquiparetur cauſæ piæ *Cagnol. in l. quoties num.1. ff. de reg. Iur. Gratian. diſcept. forenſ. cap.801. num. 50. Menoch. conſ.1003. num.66. & ſeq. lib. 11. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib.13. tit.11. ſub num.2. Rot. deciſ.493. num. 38.*
22 *par. 4. tom.2. recen.* Ideo contra † rigorem Iuris pro libertate multa ſtatuta ſunt, quæ, excluſa cauſa libertatis, locum minimè ſibi vindicant *l. generaliter §. ſi quis ff. de fideicommiſſar. libert. Cagnol. in d. l. libertas ſub num.1. verſ. & contra ff. de reg. Iur. Alciat. in l. ſtipulatio §. ſi quis ita ſub. num.27. verſ. vnde dicit Tex. ff. de verbor. obligat.*

Minus obſtat dicere, quòd famulus non ſit in culpa ſuæ infirmitatis, & quòd libentius ſeruiret, quàm morbo laboraret; nam non ſufficit, quòd non ſit in culpa, quia hoc poteſt benè excuſare officialem à præſtatione ſeruitij; ità vt non valeret Dominus prætendere refectionem damnorum, & intereſſe paſſorum ob non præſtationem ſeruitutis, quas iure pretenderet ſi officialis culpa ſua deſiſteret à præſtatione operarum, vt ſuo loco dicemus; non tamen operari valet, quòd Dominus grauetur ſentire onus priuationis ſeruitutis; & ſolutionis

tionis Salarij, & ſic caſus infirmitatis redun-
daret in ſolum damnum Domini, non au-
23 tem officia lis † per quem verè ſtat quomi-
nus operas ſuas præſtet, & licet in hoc
culpam non habeat, tamen verè deficit in
ijs præſtandis, vt benè aduertit *Dian. reſo-
lut. moral. par. 1. tractat. 8. reſolut. 86. in fin. poſt
Filliuc tom. 2. tractat. 28. par. 2. cap. 4. n. 84.
Rebell. par. 2. lib. 14. quaſt. 15. num. 1. & 2.*
24 Et propterea † eſt regula, quòd caſus con-
tingens in perſona locantis operas ſuas
liberet conductorem à præſtatione Merce-
dis ex *l. ſi vero §. item cum quidam ff. locat.
l. in rebus §. poſſunt ff. commodat. gloſ. in l.
fin. §. Idem Iuris il. 2. ff. ad leg. Rod. de Iact.
Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de famul.
& pediſſequis quaſt. 10. ſub num. 26. verſ. caſus
contingens.*
25 Diſpoſitio † vero tex *in l. 1. §. Diuus ff. de
var. & extraordinar. cognit.* pro tertio fun-
damento contrariæ opinionis allatæ cum
emanauerit ad peculiarem fauorem, & pri-
uilegium Aduocatorum, habita ratione
excellentiæ eorum officij, & ingenioſæ pro-
feſſionis, non poteſt ad alios extendi, quo-
rum officium non ſit eiuſdem qualitatis;
26 priuilegia † enim non ſunt extendenda de
caſu ad caſum, nec de perſona ad perſo-
nam, ſed contineri debent intra limites ca-
ſuum, & perſonarum in ipſis priuilegijs
expreſſarum *l. 1. ff. de conſtitut. Princip. Bar.
in l. 3. ff. ad l. Iul. de Parricid. Adrian. Neguſan.
in Silua reſponſorum quaſt. 27. num. 19. Alto-
grad. conſ. 39. num. 23. Pariſ. conſ. 31. n. 26.
& 27. lib. 2. Dec. conſ. 318 num. 13. Natt.
conſ. 242. ſub. num. 1. Ciriac. controuerſ. 13.
num. 75. Rot. deciſ. 161. num. 3. par. 7. in re-
cen.* Præcipuè quando agitur de præiudicio
Tertij, prout in caſu noſtro, in quo magnum
præiudicium Domini conſiderari poſſet ſi
teneretur ſoluere mercedem illarum ope-
rarum, quæ in ſui commodum impenſæ
minime fuiſſent *l. 1. §. ſi quis à Principe ff. ne
quid in loc. public. Ricc. in collectan deciſ. col-
lect. 1010. in princip. Rot. deciſ. 2. num. 2. de
renunciat. in antiquior. Matthesil. ſingul. 110
num 97. Marc. de Mant. ſingular. 554. n. 1.*

Ad quartum fundamentum conſiſtens in
28 æquitate † reſpondetur id eſſe verum in
infirmitate leui, & paucis diebus duratu-
ra *Dec. in c. prudentiam num. 4 de offic. delegat
Cappell. Tholoſ. quaſt. 360. Mar. Antonin.
variar. reſol. lib. 1. d. reſolut. 92. ſub num. 5.
verſ. Et ad primum*, Et in hoc caſu poteſt
intelligi, quòd procedat opinio DD. qui
affirmarunt, operarios conſequi debere
mercedem etiam eo tempore, quo infir-
mitate impediti ſuas operas non præſtant,
vt declarat *Caroc. in tractat. de locat. & con-
duct. par. 1. tit. de famulis, & pediſſequis
quaſt. 10. num. 25. verſ. conciliatur primo,
Leoncill. de priuileg. pauper. par. 2. priuil. 361
num. 3. Munnoz de Eſcobar. in tractat. de Ra-
tiocin. Adminiſtrat. cap. 27. ſub num. 23. verſ.
prædictas tamen poſt Azeued. in l. 9. tit. 15.
lib. 4. recop. num. 16.* licet huic conciliationi
non aſſentiant *Viu. commun. opin. loc. ſupra
citat. & Sebaſt. de Medic. in tractat. de
caſ. & peric. par. 1. quaſt. 6. num. 7.*

Poſſet etiam locum ſibi vindicare opinio
Gloſ. in d. l. arboribus Et ſequacium quando
29 † officialis eſſet pauper, & aliundè non ha-
beret, quo ſe poſſet ſubſtentare, In quo
caſu certum eſt, Dominum teneri, obli-
gatione tamen charitatis, vt per *Dian. loc.
citat. d. reſolut. 86. §. Dico igitur Leoncill. de
Priu leg. pauper. par. 2, priuileg. 361. num. 2.
Angel. in ſumma verb. familia num. 2.*
30 Sicut paritèr † opinio prædicta procede-
ret ſtante conſuetudine, quòd officialibus
infirmis Salarium ſolueretur, Tunc namque
certum eſt, quòd eſſet ſoluendũ quia præſu-
meretur, quòd officialis cum Domino ita
conueniſſet *Adden. ad Cap. Tholoſ. quaſt. 268
verſ. ſed quid ſi, Angelic. vbi ſupra nu. 2. Caroc.
loc. citat. num. 26. quem ſequitur Eſcobar. d.
cap. 27. ſub num. 23. verſ. ſecundo prædicta
Dian. d. reſolut. 86. ſub §. Dico igitur.*
31 Aduertendum tamen erit † quòd tàm ſi
agatur de operarijs, quorum officium conſi-
ſtat in probitate ſcientiæ, & intellectus,
quàm eis, quorum officia in ſolo labore
repoſita ſunt, non erit ſoluendum Salarium
etiam in caſibus ſupra relatis, in quibus di-
ximus poſſe officiales infirmos mercedem
petere, niſi infraſcripta concurrant requiſita
ſcilicet quòd infirmitas non ſit diurna, quæ
per bimeſtre in Regno admittitur, vt teſta-
tur *Reg. Coſtan. in Addit. ad tres libr. C. tit. de
Re Milit. num. 25. Eliſ. Danza in Pugna Do-
ctor. tit. de Salar. cap. 2. ſub num. 14. verſ. Et
dummodo.*
32 Requiritur † ſecundo quòd officiales per-
maneant in loco, in quo officium exercent
ita vt ſi ab eo recedant abſque ſuperiorum
licentia, Salarium conſequi non poſſint

Maſtrill.

Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21. nu. 99.
in fin. Florez Diez var. reſolut. quæſt. 8.
num. 28. Par. de Put. in tractat. de ſindicat.
in verb. Salarium §: ſi officialis num. 1. & 10
verſ. vbi autem Carauit. ſuper Rit. Magn.
Cur. Vicar. rit. 7. num. 2. Danz. in pugna Do-
ctorum tit. de Salar. cap. 2. num. 14. Capiblanc.
de Iur. Baron. pragmatic. 5. num. 91. vide-
33 tur † enim per diſceſſum abſque impetra-
tione licentiæ voluiſſe deſerere officium, &
propterea priuarentur Salario, vt in l. De-
ſertorem §. ſi ad diem ff. de Re milit. Carauit.
vbi ſupra ſub num. 3. Quinimo ſi officialis
eſſet talis, qui ex priuilegio inducto per Tex
in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor, tranſmit-
teret Salarium ad hæredes etiam pro eo
tempore, quod remanebat pro complemen-
to ſeruitutis, non poſſent eius hæredes illud
pretendere cum non diceretur obijſſe in of-
ficio dum per talem diſceſſum Superiore in-
ſalutato ipſum officium deſerere voluiſſe
diceretur, ex ſupra allegat. & latius dicemus
infra in quæſt. vigeſima.

35 Debebunt † itaque officiales, qui volunt
à loco officij diſcedere, & Salarium con-
ſequi pro tempore, quo infirmitas durat,
licentiam à Principe impetrare, vt poſt
Parid. de Put. ſequuntur Carauit. & Danz.
in loc. ſupra citat. vel ſaltem eorum ſubſti-
tutum dimittant, quia vtroque caſu dici
non poterit, voluiſſe officiales per diſceſ-
ſum deſerere officiũ Parid. de Put. d. tractat. de
ſindicat. in verbo Rex conceſſit. num. 5. Lici-
36 tum † enim eſt officialibus tempore infir-
mitatis ſuo numeri ſatisfacere per ſubſtitu-
tum §. Ad hoc probibemus in Auth. de Collat.
Angel. Auth. vt Cleric. apud proprios Epiſcop.
Carauit. vbi ſupra ſub num. 3.

37 Requiritur † Tertio, quòd infirmitas ſit
vera, non autem procurata, vel ſimulata
qnia aliàs tanquàm remedium procuratùm
non prodeſſet ad conſequendum Salarium
ex l. non omne ff. de ſtat. homin. Couarr. var. re-
ſolut lib. 2. cap. 16. num. 9. verſ. ſecundo illud
Bouadill. tom. 1. Politic. lib. 2. cap. 9. num. 22.
38 Danz. loc. citat. num. 16. Immo † morbum
ſimulantes vltrà non conſequutionem Sala-
rij pena infligerentur Rip. in tractat. de Peſte
tit. de remed. præſeruat. num. 174. Lap. alleg. 18
Thom. Act. in tractat. de infirmitat. par. 1.
39 cap. 36. num. 14. maximè enim † lex abhor-
ret huiuſmodi ſimulationes Paul. Zacch. Pa-
truus meus in quæſtion. Medico legal. lib. 3. tit. 2
40 quæſt. 1. num. 2. itaut † pæna capitis punien-
dos eſſe milites, qui metu oſtium morbum
ſimularunt diſpoſitum reperitur in l. omne
delictum §. Exploratores ff. de re militar. Thom
Act. in d. tractat. de infirmitat. par. 2. in verb.
miles num. 1. Et cui libet volenti lex permit-
tat, etiamſi is ſui Iuris non ſit, inueſtiga-
re, An infirmitas eorum, qui morbum ſi-
mulant ſit vera, vel ficta, vt per Rip. in d.
41 tractat. de Peſte par. 5. num. 176. Et † ſi quos
inueniat morbum ſimulantes tamquàm
falſarios puniendos eſſe iubet, Rip. loc. citat.
numer. 173. Zacch. vbi ſupra num. 3.

42 Requiritur † Quarto, quòd infirmitas
non ſit leuis Nouar, in election. & variat. for.
ſect. 1. quæſt. 9. num. 5. quem refert. Danz. vbi
43 ſupra ſub d. num. 14. Leuis † enim morbus
non impedit hominem, quin poſſit ſuas
actiones exercere, vt per l. quæſitum ff. de re
iudic. & per Galen. in libr. de conſt. Art. cap. 19
44 in Iſagog. Imo † morbus leuis non meretur
nomen morbi argumento l. 1. §. ſed ſciendum
ff. de edilit. edict.

45 Quando † autem morbus dicatur leuis
itaut officiales non debeant deſiſtere ab
exercitio ſuorum officiorum, vel magnus
ad hoc vt eo durante, & ſuas operas non
impendentes Salarium conſequi valeant ad
Medicos ſpectabit definire vt per Siluatic. in
tractat. de his, qui morb. ſimulan. cap. 1. Zacch.
vbi ſupra d. quæſt. 1. ſub num. 3. verſ. in his
46 omnibus ipſis † enim tamquàm in arte peri-
tis Domini legiſtæ ſe remittunt l. ſeptimo
menſe ff. de ſtat. homin. l. ſemel: C. de re milit.
lib. 12; Bar. in l. 2. num. 3. verſ. quæro de Te-
ſtam. Bal. conſ. 237. num. 1. verſ. de quo ſtan-
dum eſt lib. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 620. num. 3.
par. 1. & coram ſa. me. Greg. XV. deciſ. 125.
num. 9. Caualer. deciſ. 220. num. 6. & dec. 778
num. 2. coram Burratt. & in Tridentina Ma-
trimonij 27 Iunij 1646. coram R. P. D.
Celſo.

47 Requiritur † quintò, & vltimo, quòd
officialis, qui infirmatur, actu ante infir-
mitatem, ſuum officium exerceret; nam
ſi ante infirmitatẽ non expleuiſſet ſuas par-
tes; ita vt Salarium ei non fuiſſet debitũ, nec
eſſet ſoluendum tempore infirmitatis, exem-
48 plo † clerici infirmi, qui licèt habere de-
beat tempore infirmitatis quotidianas diſtri-
butiones c. 1. de Cleric. non reſid. in 6. Abb.
& alij DD. in c. ad audientiam eod. tit. Selu.
de beneſ. par. 4. quæſt. 6. num. 9. Duen. reg. 206
limi-

Digitized by Google

limitat. vlt. Couarr. lib.3. variar. cap.13.n.8. Nauarr. conſ 2. num 3. de Cleric. non reſiden. & in tractat. de hor. canon. cap.11. num.10. fuſc. de viſit. lib.1. cap.15. num.25. verſ. & infirmo Et cap 20. num.26. Thom. Art. in tract. de infirmit. cap 50. nu.25. par.1. Hoied. de Incnpatibilit. benefic. par.1. cap.17. nu.15. Ludouic. Gomez in Reg. de infirm. reſign. quæſt.9. verſ.47. Guttier. canonicar. quæſt. lib.1. cap.1. num.140. ſpin. in ſpecul. teſtam. gloſ. 9. princip. num 30. franc. Leon. in Theſaur. for. Eccleſ. par.3 cap.2. num.2. Piaſec. in praxi Epiſcop. par.3. cap.3. num 9. verſ. Infirmus Carolus de Graſſ. de effect. cleric. eff.1. num.1172. Armendar. in Addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib.2 tit.23. de reſiden. canon. num.75. Cened. practicar. quæſt. lib 1. quæſt.1 num.7. Azor. Inſtitut. Moral. lib.7. cap.7. quæſt.10. Garz. de benefic. par 3. cap.2. n.363 Monet. de diſtribut. par.2. quæſt.5. num.48. & quæſt.1. num.1. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. allegat.53. num.166. Sanctarell. variar. reſol. quæſt.8. in princip. Bonacin. de hor. Canon. diſp.2. quæſt.5. punct. 1. qui ampliant etiam ſi propria culpa in infirmitates inciderit, quem ſequitur *Couarr. variar. reſol. lib.3. cap.13. num.8. verſ.7. Tondut. Sanleger. quæſt. & reſolut. benefic. par.1. cap.102. n.3.*

49 Attamen † eas non lucraretur, ſi quando erat ſanus non conſueuerat intereſſe diuinis tunc enim infirmitas non poteſt illum excuſare, ità vt haberi poſſit pro præſenti, & interreſſenti, cum eo caſu ipſa infirmitas non fuerit in cauſa, quin clericus diuinis interueniat, vt per *Azor. d. cap.7. quæſt.11. monet. d. quæſt.6. num.21.* vbi contrarijs reſpondet *Azor. d. cap.7. quæſt.11. Cened. d. quæſt.1. num.9. Barboſ. d. allegat. 53. n.167. Corſet. ſing.152. Sanctarell. d. quæſt.8. num.8. Henriquez in ſumm. lib.13. cap.13. §.4. in fin. in Comment. littera I. Cald. Pereira de renou. Emph. quæſt.5. num.23. verſ. vnde ſi Canonicus Bonaccin. de cenſur. diſput. 1. quæſt.2. punct.4. num.5. in fin.* Petr. Franc. de *Tondut. Sanleger. Quæſt. benefic. cap.102. num.2. Adden. ad deciſ.576. par.4. tom.3. recen. n 125. Rot. coram Coccin. deciſ.108. num.8.*

Abſentes An; & quandò conſequantur Salarium pro tempore, quo abſunt.

QVAESTIO XX.

SVMMARIVM.

1 *Abſentiæ cauſæ quot, & quæ ſint.*
2 *Abſens iuſta cauſa non priuatur Salario.*
3 *Abſens iuſta cauſa habetur pro præſente.*
4 *Abſens cauſa iniuſta priuatur Salario.*
5 *Laborare qui recuſat non manducat.*
6 *Præmium referre à ſua malitia nemo debet.*
7 *Abſentia ex cauſa neceſſaria laudabili digna eſt honoribus, & præmijs.*
8 *Abſens ex cauſa neceſſaria laudabili dicitur adeſſe, & non priuatur Salario.*
9 *Abſens ex cauſa delicti iuſſu Principis dicitur abeſſe cauſa neceſſaria vituperabili quia talis abſentia datur in pœnam.*
10 *Banniti non ſolùm priuantur Salario, verum etiam bona eorum applicantur fiſco.*
11 *Abſens cauſa Solatij non priuatur Salario, dummodo abſit cum licentia.*
12 *Abſens cum licentia dicitur adeſſe, Declara vt num.15.*
13 *Abſens cum licentia dicitur ſeruire, Declara vt num.15.*
14 *Abſenti cum licentia debetur Salarium, licè abeſſet initio anni, quo erogari Salaria ſolent, Declara vt num.17.*
16 *Abſentiæ licentia conceſſa famulo, ſeu alteri operariò, cuius officium conſiſtit in labore, non ſuffragatur pro conſequutione Salarij*
18 *Abſenti ſinè licentia tempore vacationum debetur Salarium ſecundùm veriorem opinionem.*
19 *Grattian. deciſ. Marchia 200. num.8. reprobatur.*

1 Plures eſſe poſſunt † cauſæ proptèr quas Officialis diſcedat à loco, in quo ratione officij; quod exercet permanere debeat, quarum aliquæ non priuant abſentem Salario, aliæ vero priuant, Quas omnes ad quatuor genera redigo, & Prima dicitur Iuſta, ſecunda Iniuſta, Tertia Neceſſaria, Quarta, & vltima voluntaria. Iuſta cauſâ abeſſe dicitur is, qui proptèr Rempublicam, vel negotia officij, quod

quod exercet, vel propter militiam, vel
metu morbi, vel quid ſimile abeſt; Iniuſta
vero cauſà abeſſet, qui malitioſè ſe abſen-
taret, vt puta pro euitandis laboribus, vel
pro alia ſimili. Neceſſaria cauſa verificatur
in abſente iuſſu Principis, vel proptèr in-
firmitatem, vel quid ſimile, Et volunta-
ria tandèm compræhendit abſentes proptèr
ſolatium, vel aliud huiuſmodi.

2 Excuſat † prima ſilicèt iuſta, & non pri-
uat abſentem mercede *l. milites, l. ſed & ſi
S. finali l. ſi qua militi, & l. qui mittuntur vbi
gloſ. in v. militibus ff. ex quib. cauſ. maior.*
3 Abſens † enim ex iuſta cauſa habetur pro
præſente *c. ex parte il 2. c. ad audientiam in
fine de cleric. non reſiden. c. vnic. eod tit. in 6.
l. quæſitum ff. de leg. 3. l. ſeiæ S. pamphila ff.
de fund. inſt. uct. l. ſi quis titio ff. ex quibus
cauſ. maior. l. abſentia eius ff. de reg. Iur. Cal-
derin. conſ. 17. de præben. Pariſ. conſ. 32. n. 3.
lib. 1. Roman. conſ. 263. ſub n. 2. & conſ. 264.
num. 3. Nauarr. conſ. 8. num. 2. & 4. de cleric.
non reſiden. Cacheran. deciſ. pedemont. 92. n. 10.
Odd. de reſt. tut. in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 4.
num. 3. Mandos in reg. Cancellar. 16. quæſt. 32.
à num. 1. Gonzal. ad reg. 8. gloſ. 43. num. 3.*
4 Secunda † nempè Iniuſta, nomen ipſum
indicat, quòd non excuſet, & abſens tali
cauſa videlicet proptèr euitandos labores offi-
5 ciorum ipſò priuabitur Salario. qui † enim la-
borare recuſat præmia conſequi non mere-
tur dicit *tex. in l. ſi ex duobus S. finali ff. de
noxal. action. gloſ. in l. quamuis ff. de damn.
infect. in l. 4. & 5. ff. ex quibus cauſ. maior.
Odd. de reſtitut. in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 8.
6 num. 54.* Et † nemo debet à ſua malitia
commodum referre *c. intelligimus de Iudic.
c. contingit de dol. & contumac. l. cum hi S. ſi
quis ff. de tranſact. l. is cui ff. de ſer.*

Tertia id eſt neceſſaria, vt ſi quis abſit
iuſſu ſuperioris poteſt priuare abſentem Sa-
lario, & non priuare, Ideo inſpiciendum
erit, An Princeps iuſſerit hunc abeſſe pro-
ptèr ſua negocia, vel Reipublicæ, vel pro-
7 ptèr intereſſe officij quo fungitur Et † hæc
abſentia ex cauſa neceſſaria proptèr ſerui-
tium principis ad diſtinctionem alterius, quę
poteſt priuare abſentem Salario, vocatur
neceſſaria laudabilis, quæ præmio, & ho-
nore digna eſt. *Bal. in l. cum voluntatis C.
quomod. & quand. Iudex, Odd. de reſtitution.
in integr. par. 1. quæſt. 5. art. 8. num. 50.*
8 Vnde † abſens tali cauſà non priuabitur Sa-
lario, cum dicatur adeſſe, & pro præſen-
te in omnibus habeatur *Bar. in l. hac lege vbi
Alex. in apoſtill. C. de proxim Sacr. ſcrinior.
lib. 12. Bal. conſ. 59. num. 3. vol. 2. Menoch.
conſ. 23. vol. 1. Mandoſ. conſ. 18. nu. 11. Pariſ.
conſ. 31. num. 3. & 4. vol. 4. Federic. de ſenis
conſ. 246. Calderin conſ. 17. Roman. conſ. 263.
ſub num. 4. & in conſ. 264. ſub num. 3. Nauar.
conſ. 8. de cleric. non reſiden.*

9 Si † vero Princeps iuſſerit aliquem abeſ-
ſe quià in loco, in quo aderat, patratus
fuit aliquod delictum, Tunc talis abſens
diceretur abeſſe causà neceſſatià vitupera-
bili cum tali abſentia dicitur in pænam ſce-
lerum, & cadit, vbi virtuti locus non eſt
*Danz. in pugn. Doctor. tit. de Exil. & releg.
cap. 1. num. 1. & 62.* Et quando que timo-
re penæ abſque Principis mandato delin-
quente, ſe abſentant, & tales abſentes no-
10 minantur proprio vocabulo Banniti † qui
non ſolum priuantur Salario, ſed etiam
omnia eorum bona fiſco applicantur *Soccin.
Iun. conſ. 126. num. 4. lib. 2. Ruin. conſ. 25.
num. 4. lib. 4. Boer. deciſ. 277. num. 10. Pere-
grin. de Iure fiſci lib. 5. num. 52.*
11 Quarta † & vltima cauſa, quæ dicitur
voluntaria, vt ſi quis abſit cauſa Solatij,
non priuat abſentem Salario, dummodò
ab fuerit cum licentia *gloſ. in l. deſertor v. ſi
ad diem ff. de re milit. Bal. in l. ſi ea in fine C.
de condit. inſert. Ricc. in collectan. doc. col. 183.
circa finem Marc. Anton. de amat. deciſ. 52.
12 Surd. conſ. 42. num. 1.* quia † per licentiam
abſens videtur adeſſe *Bar. in l. hac lege C. de
13 proxim Sacr. ſcrin. lib. 12.* Et † dicitur ſeruire
*Dec. conſ. 70. incipien. pro tenui facultate ſub
num. 6. verſ. nàm certum eſt lib. 1.* In tantum
14 vt † abſens cum licentia conſequatur Sala-
rium, etiamſi commeatus datus exempli
gratia Doctori, qui adeſſe deberet ad le-
gendum, excederet Kalendas Ianuarias,
ideſt licet abeſſet initio anni, quo erogari
Salaria ſolent *l. laudabilem C. de aduocat.
diuerſ. Iudic. Cuiac. in d. l. hac lege in fine
C. de proxim. Sacr. ſcrin. lib. 12.*
15 Erit † tamen aduertendum, quod
licentia, ad hoc, vt ſuffragetur, neceſſe
eſt, quod fuerit conceſſa ab habente po-
teſtatem *Parid. de Put: in tractat. de ſindicat.
in v. licentia num. 7. poſt Bal. in auth. habita
num. 22. verſ. ſed quid de Doctore C. ne fil. pro
patr. Alex. in l. diem functo ſub num. 33. ff. de
offic. Aſſeſſor. gloſ. in c. relatum v. prælatorum*

vbi

Digitized by Google

vbi etiam abb. num. 1. & 5. de Cleric. non re-ſiden. & in c. inter quatuor num. 4. eodem titulo Felin. in c. finali num. 3. verſ. ſexto limita de Magiſtr. Rot. in Placent na Salarij 7 Malj 1607. coram bon. mem. Penia.

16 Inſupèr erit animaduertendum † quod talis licentià non ſuffragatur famulis, & alijs operarijs, quorum officium reſidet in labore, ad effectum, vt pro tempore abſentiæ Salarium eis veniat ſoluendum, cum de conſuetudine ſoleat Salarium deduci pro eo tempore, quo ſeruitium non fuit præſtitum *Caccialup. in d. l. diem functo num. 45. ff. de offic. Aſſeſſor. Surd. d. conſ. 42. ſub num. 1. verſ. qui dicit & num. 11.* vbi quod ità tacitè videatur conuentum intèr Dominum, & famulum, quandò ab eis fuit requiſita, & reſpectiuè conceſſa licentia: Vndè non poteſt in famulis aliud operari licentia, quàm quod non poſſit dici ipſos per diſceſſum voluiſſe operas deſerere; Quinimò † hoc non

17 ſolùm in famulis; verum etiam in alijs operarijs, & officialibus quandoque procedit; Vt puta, ſi fuerit conceſſa licentia alicui officiali, quòd abeſſe poſſit pro aliquo ſuo negocio peragendo, & interim Superior indigeat illius miniſterio, & alium ſubroget, vſquequò ille redeat; Tali namque caſu abſens non conſequeretur Salarium, ſed excomputandum veniret cum Salario præſtito illi, qui fuit in eius locum ſubrogatus *l. matriculam & ibi gloſ. in v. vacare C. de Agen. in reb. lib. 10.* Et ratio eſt, quià caſus emergens debet potius arbitrari ad damnum abſentis, quàm concedentis licentiam, nè ex gratitudine Superior damnum patiatur *l. ad rei donatas ff. de edil. edict. Ann. cap. 1. de Vaſſall. decrep. ætat. num. 22.*

18 Non † eſſet tamen neceſſaria licentia officiali, qui ſe abſentaret, eo tempore, quo officium nullum requireret ſeruitium, vt puta, ſi Aduocatus tempore feriarum, vel Doctor tempore vacationum diſcederent, vndè etiàm abſquè licentia abſentes poterunt integrum Salarium totius anni petere, Et quamuis contrarium voluerit *Bal. in d. auth. habita col. 4. verſ. ſed quidquid de Doctore* vbi, quod doctor abſens tempore vacationum abſque licentia, non poſſit conſequi Salarium; Contrarium tamen eſt verum, quoniam ex illa abſentia non impeditur ſeruitium debitum, ceſſantibus eo tempore negotijs, Ideoque abſenti, nequè in totum negari, neque diminutum erit præſtandum Salarium *Iaſ. in l. diem functo n. 190*

19 *vbi num. 8.* ait, quòd † ſi quis abſit ſine licentia ob cauſam, cuius occaſione lucrum non ſentit, non priuetur Salario; quòd tamèn ego non puto, verum, quia non eſt tantummodò reſpiciendum, quod ille, qui abeſt non ſentiat lucrum, ſed habenda eſt ratio damni, ſeù incommodi paſſi ab eo, cui abſens inſeruire debebat; parum namquè mihi refert quod, ille, qui debebat mihi ſeruire ſentiat commodum, vel nòn, dum vtroque caſu ipſe patitur incommodum.

Quinam officiales decedentes officio non completo tranſmittant ad hæredes integrum Salarium.

QVAESTIO XXI.

SVMMARIVM.

1 *Salarium debetur pro rata temporis, & ſeruitij præſtiti, Declara vt numero 2.*

3 *Aduocatus decedens, priuſquàm patrocinium pro toto tempore cum clientulo conuentum compleuerit, tranſmittit ad hæredes Salarium totius temporis, Declara vt num. 9.*

4 *Amplia quod tranſmittat Salarium ad hæredes, ſiuè fuerit iam Solutum, ſiuè promiſſum.*

5 *Amplia, quod tranſmittat, etiamſi ſeruire non inceperit, Declara vt num 6.*

7 *Aduocatus fiſci, ſi moriatur intrà annum tranſmittit ad hæredes Salarium totius anni.*

8 *Aduocatis fuit à lege conceſſum priuilegium tranſmittendi integrum Salarium ad hæredes ob probitatem ſcientiæ, & intellectus.*

9 *Aduocati ignari non tranſmittunt Salarium ad hæredes pro tempore, quo patrocinium non præſtarunt.*

10 *Doctores, ſi poſt incohatam lecturam decedant, integrum totius anni Salarium tranſmittunt ad hæredes.*

11 *Iudices, & poteſtates locorum decedentes*

durante officio tranſmittunt Salarium totius temporis ad hæredes.

12 *Medici, decedentes, non completo tempore conducta, integrum Salarium ad hæredes traſmittunt.*

13 *Aſſeſſores traſmittunt ad hæredes Salarium totius temporis, pro quo fuerunt conducti, licèt durante tempore moriantur Contrarium num. 14. ſed prima opinio eſt verior, vt num. 15.*

16 *Ratio, vbi eſt, eadem ibi militare debet Iuriſdiſpoſitio.*

17 *Salarium ſoluitur Aſſeſſoribus, non ſolùm proptèr laborem, ſed etiam proptèr ſcientiam.*

18 *Aſſeſſores eliguntur proptèr præſumptam ſcientiam Iuris.*

19 *Aſſeſſores ſi repertantur ignari, poſſunt remoueri ab officio.*

20 *Hæredes officialis mortui hodiè vix conſequi poſſunt ſolutionem Salarij præteriti temporis; itaut ſuperfluum ſit de futuro diſputare.*

1 REgula licèt ſit † Salariũ pro rata temporis, & laboris eſſe ſoluendum *l. ſeio ff. de ann. legat. l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati l. ijs ſcholaribus in fine & l. penultima C. de erogat. milit. anno. lib. 12.*
2 Attamèn † locum ſibi vindicat in illis operarijs, quibus principalitèr debetur Salarium proptèr laborem, itaut, ſi moriantur antè completum officium, illud non tranſmittant ad ſuos hæredes, pro tempore, quo ſuas operas non præſtarunt *d. l. ijs ſcholaribus, & d. l. penultima in fine. Cagnol. in l. diem functo num. 87. ff. de offic. Aſſeſſor. Bar. in l. 1. §. diuus num. 2. ff. de var. & extraordinar. cognit. Corn. conſ. 5. num. 7. lib. 4. Dec. conſ. 70. per tot. Natt. conſ. 229. num 1. & conſ. 452. num. 6. Caphal. conſ. 70. num. 4. & conſ. 71. num. 3. & 4. lib. 1. late Rip. in tract. de peſte par. 2. num. 85. verſ. Venio ad conductores operarum. Adrian. Neguſan. quæſt. 419. num. 3.* Non autèm in illis, qui ex ſpeciali priuilegio ipſis à Iure conceſſo ob probitatem ſcientiæ, & intellectus etiamſi ſuum non compleuerint officium per ſuperuenientiam mortis, Attamèn integrum Salarium ad hæredes tranſmittunt, non ſecus ac ſi pro integro tempore, pro quo fuerant conducti operas præſtaſſent *l. qui operas ff. locati gloſ. Bar. & DD. in l. ſi vno §. cum quidam ff. eod. tit. & in d. l. diem functo, vbi Bar. Bal. Caſtren. Alex. Iaſ. Cagnol. & Alij ff. de offic aſſeſſor.*

Inter perſonas autèm hoc priuilegio à Iure decorates, connumerantur primo loco Aduocati, qui ad ſuos hæredes Salarium tranſmittunt, licèt intrà annum decedant, & non poſſint pro toto tempore, quo tenebantur patrocinium præſtare, vt eſt *tex. expr. in l. 1. §. diuus vbi gloſ. & communiter DD. ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. poſt duos C. de Aduocat. diuerſ. Iudic Innocen. & Imola in c. proptèr ſterilitatem de locat. Bal. in l. 1. col. 3. verſ. ſed ego dico, quod in Salario C. de ſuffrag. & in l. Peritorum num. 3. & ibidem Angel. & Salicet. num. 1. C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Viu. commun. opin. in v. Doctor. miſſinger ſingular. obſeruation. cent. 3. obſeruat. 8.*
4 *in princip.* Quod † Amplia procedere, ſiuè Salarium ſit annuum, ſiuè pro certa cauſa debitum, & ſiuè fuerit iam ſolutum, ſiuè promiſſum, cum per aduocatum non ſteterit quin ſuas operas exercuerit *Bar. in d. l. diem functo vbi etiam Dec. num. 16. Curt. Iun. num. 59 & Cagnol. num. 218. ff. de offic. Aſſeſſor.*

5 Amplia ſecundo † quod locum habeat etiamſi Aduocatus ſeruire non inceperit, quotieſcumquè fuerit conductus abſquè
6 præfixione temporis, Si † vero conductio eſſet ad certum tempus, & pro omnibus litibus eo tempore occurrentibus, vt fieri ſolet cum Aduocatis locorum Piorum, & Nobilium, requireretur, quòd tempus eſſet ceptum, & Aduocatus incepiſſet ſeruire *Cagnol. vbi suprà d. num. 218. Bar. in l. 1. §. diuus ſub num. 7. verſ. ſi vero, & num. 12. in fine & ibid. Dec. num. 16. ff. de var. & extraordinar. cognit.*

7 Tertio amplia † concluſionem procedere etiam in Aduocato fiſci, qui licèt moriatur intrà annum, tranſmittit Salarium totius anni ad hæredes *Alberic. in d. l. diem functo num. 3. Calcol. in commun. concluſ. ad proxim. Iudic. §. Aduocatus concluſ. 3.*

Ceſſat tamèn hoc priuilegium in Aduo-
8 catis ignaris; quia †, cum fuerit à lege ipſis Aduocatis conceſſum ob probitatem ſcientiæ, & intellectus *Bar. in d. l. 1. §. diuus ſub num. 5. Caphal. conſ. 70. num. 7. & conſ. 71. nu. 2. lib. 1.* dùm † non reperiuntur eſſe tales, quales fuerunt conſider atià lege, deficit cauſa priuilegij, & ità ipſum quoquè priuile-

gium

Digitized by Google

gium ceſſare debet *l. Athlete §.1. & l. Geometra & l. diem Vulpianus ff. de excuſat. tutor. c. cum Dec.63. diſtinct. & c. quiſquis 48. diſtinct. & c. fin. 24. quaeſt. 2.* cum alijs relatis per *Tiraquell. in tractat. ceſſan. cauſ. ceſſat effect. par. 1. num. 203.*

10 Doctores † quoquè, ſi poſt incohatam lecturam vita deficerent, integrum totius anni Salarium tranſmitterent ad hæredes *Bal. in l. 1. C. de ſuffrag. gloſ. in d. l. 1. §. diuus* & ibidem *Bar. num. 17. ff. de var. & extraordinar. cognit. Idem Bar. in l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati gloſ. in l. poteſt C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Dec. in d. l. diem functo num. 18. & ibidem Iaſ. num. 40. Cagnol. num. 184. & ſeqq. Rip. de priuileg. contract. poſt. num. 15. Grat. conſ. 129. num. 5. lib. 1. Speculat. in tit. de Salar. §. fin. Ben. de Priuileg. I. C. par. 1. priuileg. 22. num. 2. Petr. Lenauded. in tractat. de Doctorib. eorumq. priuileg par. 4. quaeſt. 4. & latè Dec. in conſ. 70. per tot.*

11 Competit † pariter huiuſmodi priuilegium Iudicibus, & Poteſtatibus locorum *Bar. in d. l. diem functo col. finali verſ. allegatur hac lex & ibidem Iaſ. num. 36 & ſeqq. Alex. num. 13. Cagnol. num. 144. ff. de offic. Aſſeſſor. Mandel. conſ. 91. per tot. Rip. vbi ſuprà num. 15. Ben. loc. citat. num. 11.*

12 Extenditur † etiam priuilegium ad Medicos, qui decedentes, non completo tempore conductæ, integrum Salarium ad ſuos hæredes tranſmittunt *Corn. conſ. 347. Cephal. conſ. 70. vol. 1. Syluan. conſ. 28. Thom. Actius in tractat. de Infirmitat. par. 2. v. Salarium num. 3. Carrar. de Medic. & eius offic. par. 3. num. 108. & ſeqq.*

Item priuilegio huiuſmodi fruuntur milites, qui ſi in caſtris obierint, integrum Salarium ſui hæredes habebũt vt in *l bis Scolaribus vbi Io. de Platea num. 1. C. de erogat. milit. anno. lib. 12. & in l. ſi quis in Sacris C. de proxim. Sacr. ſcrin. eodem lib. 12.* Imò, non ſolùm pro tempore, quo fuit conductus, ſed etiam pro ſequenti anno vt *per tex. in l. fin. C. de Domeſt. & protect. lib. 12.* Quod tamẽ procedere intelligas in militib' graduatis, de quibus loquitur tex *d. l. fin.* cuius tamen diſpoſitio hodiè nõ eſt in vſu, licet Imperatoris intentio fuerit, quod ſemper inuiolabiliter obſeruaretur, vt colligitur ex illis verbis lege *pragmatica ſine fine victura.*

13 Gaudent † etiam hoc priuilegio Aſſeſſores, qui licet decedant antequàm ſit finitum tempus pro quo locauerant operas ſuas adhùc tamèn integrum Salarium hæredibus relinquunt *Bar. in l. 1. §. Diuus verſ. tertio caſu ff. de var. & extraordinar. cognit. Iaſ. in l. diem functo num. 39. & ibidem Alex. n. 20. Seuerin. in quaeſt. 10. Cagnol. num. 18.* vbi quod hæc communis opinio *ff. de offic. Aſſeſſor. Dec. conſ. 70. Adrian. Neguſan. quaeſt. 419 num. 1. & 2. Capic. deciſ 125. num. 3.*

14 Et † quamuis contrarium voluerit *Caſtr. in d. l. diem functo ſub num 4. verſ. ſicut in ipſo Aſſeſſore,* motus ex eo, quòd diuerſa militet ratio in præſide, ab ea, quæ in Aſeſſore, Tũ quia Aſſeſſoris hæredes nõ tenẽtur ſoluere Salariũ alijs, proùt hæredes præſidis, Tum etiã, quià Salarium debitum Aſſeſſori non ſoluatur proptèr ſcientiæ & intellectus, probitatem, prout Præſidi, ſed tantummodò proptèr laborem, itaut, cum Aſſeſſor non laborauerit, conſequi non poſſit Salarium totius temporis pro quo fuit conductus.

15 Verior † tamèm apparet affimatiua ſententia, non obſtantibus rationibus in contrarium adductis; Ad primam namquè reſpondetur, quod Præſes non traſmittat Salarium ad hæredes, ex quo habeat onus ſoluendi Salarium alijs officialibus, ex hoc enim non poteſt inferri, quòd Præſes tranſmittat totum Salarium ad hæredes, quia hæc ratio vrgeret quidèm pro rata debita officialibus, non tamen pro alia ſpectante ad præſidem, Sed ratio, propter quam, ipſe tranſmittit. illa eſt, quòd per ipſum non ſteterit, quominùs toto tempore, pro quo fuit conductus ſuas operas præſtauerit vt in *l. 1. §. diuus* ibi Quià per ipſum non ſteterat *ff. de var. & extraordinar. cognit.* Quæ
16 † quidèm ratio cum locum ſibi vindicet etiam in Aſſeſſore, in eo quoquè militare dicitur eadem iuris diſpoſitio *l. his ſolis C. de reuocan. donat. l. illud C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Ad ſecundam rationem reſpondetur
17 quod † Aſſeſſoribus non ſoluatur Salarium habita ratione ſolius laboris, ſed etiàm probitatis intellectus, & ſcientiæ, in qua conſiſtit officium Aſſeſſoris *Adrian. Neguſ. d. quaeſt. 419. num. 1. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 257. num. 4. Cagnol. in d. l. diem*
18 *functo num. 182.* Itaut † eligantur proptèr præſumptam ſcientiam Iuris *l. 1. ff. de offic.*

19 *Aſſeſſor. Iaſ. in d. l. diem functo num.4.* Et ſi non reperiantur docti poſſint ab officio remoueri *Bal. in l. ſed reprobari ff. de excuſat. tutor.* Sicquè cum Salarium ſoluatur ob ſcientiæ, & intellectus probitatem, transmittet Aſſeſſor Salarium totius temporis ad ſuos hæredes.

At cum hodierna conſuetudo omnem remoueat quæſtionem, dùm hæredes officialis mortui vix conſequi poſſint Salarium pro tempore præterito, quo defunctus ſeruiuit, ſuperfluum eſt de futuro diſputare, vt admonent *Iaſ. in d. l. diem functo ſub n.38 & Cagnol. num. 176. ff. de offic. Aſſeſſor.*

Operarius conductus ad certum tempus pro certo Salario, An, & quando illud conſequatur, ſi ſuas operas non præſtet.

QVAESTIO XXII.

SVMMARIVM.

1 *Operarius, ſi ex cauſa neceſſaria in eius perſona eueniente non valeat operas præſtare, An conſequi debeat Salarium?*

2 *Operarius deſiſtens ab opera, ex cauſa voluntaria non conſequitur Salarium, imò tenetur conductori ad intereſſe, Declara vt num.3.*

4 *Salarium non conſequitur operarius, cui fuit promiſſa merces intuitu laborum, ſi operas non præſtet, etiamſi id eueniat ex cauſa conductoris.*

5 *Salarij promiſſio facta intuitu operarum continet tacitam conditionem, ſi operas præſtentur.*

6 *Salarium ſub conditione promiſſum, conditione non adimpleta non debetur.*

7 *Onere ceſſante ceſſat præſtatio, quæ intuitu illius oneris fieri ſolebat.*

8 *Salarium debetur operario, qui fuit ſimpliciter ad certum tempus conductus, etiamſi operas non præſtauerit, ſi id euenerit ex cauſa conductoris, Declara vt num.9.*

10 *Operarius, adhoc, vt dicatur fuiſſe paratus ſuas operas præſtare non debebit alteri ſe locare, Declara vt numer. 11. & 12.*

13 *Salarium, An, & quandò conſequi debeat operarius qui fuit impeditus præſtare operas facto tertij?*

14 *Caſus eueniens proptèr inimicitias dicitur euenire, culpâ eius, qui inimicitias habebat.*

15 *Caſus fortuitus dicitur ille, qui humana prouidentia euitari non poteſt.*

16 *Salarium, An, & quandò debeatur operario impedito præſtare operas ob caſum fortuitum.*

17 *Salarium, An conſequatur officiali e pro tempore, quo fuit ab officio ſuſpenſus.*

PRo definitione præſentis quæſtionis plures ſunt diſtinguendi caſus, quo-
1 rum Primus eſt † quandò cauſa, proptèr, quàm operæ non fuerunt præſtitæ, prouenit ab operario, & in hoc caſu, ſi cauſa fuerit neceſſaria, vt puta proptèr abſentiam, infirmitatem, vel mortem ſuperuenientem in perſona ipſius operarij, circà ſolutionem Salarij reſpondendum erit iuxta diſtinctiones allatas in quæſtionibus 20. & 21, ad quas erit recurrendum, nè iam dicta abſquè neceſſitate repetantur.

2 Si vero † cauſa fuerit voluntaria, certum eſt, quòd Salarium non erit ſoluendum pro illo tempore, quo operæ non fuerunt præſtitæ *Bal. in l. 2. & l. edem verſ. quaero pone ſed famulus C. locat. Bar. in l. 1. §. diuus ff. de var. & extraordinar. cognit. Put. de Syndicat. v. Salarium cap. 3. verſ. quod ego ſub num. 3.* Imò operarius tenebitur conductori ad interreſſe *l. ex conducto in princip. & l. ſi fundus & l. hec diſtinctio, & l. ſi in lege §. colonus ff. locati l. ſtipulatio §. ſiue ff. de nou. operum l. ſi fundum ff. de verbor. obligation. gloſ. in l. ſi ij verb. ſeruari C. locati Bar in l. ex conducto §. item cum quidam ſub num. 5.*
3 *verſ. primo caſu ff. eod.* An † autem debeatur Salarium, ſi cum voluntate operarij concurrat licentia conductoris, & diſtinguendum eſt; prout diximus ſupra *in quæſtio vigeſima à num. 11. vſque ad 17.*

Secundus caſus eſt, quandò cauſa prouenit à conductore, Et tunc obſeruandum
4 venit † An Salarium fuerit promiſſum intuitu laborum, quià in tali facti ſpecie pro modo eorum eſſet ſoluendum, Itaùt, etiam ſi operæ non eſſent præſtitæ ob factum conductoris, adhuc nulla competeret actio operario pro Salarij, conſequutione *l. penult.*

nult. in fine C. de erogat. milit. anno l.1. C. de re milit. Bar. in d. l. 1. ff. de var. & extraordinar. cognit. Soccin. ſen.conſ.196. in fine lib.2 Federic. de ſen conſ.118. num.1. & 2. Surd. conſ.42. num.10. Rot. deciſ.191. num.3. par.1
5 in recentior. Quandò † enim ſit promiſſio mercedis intuitu laborum, intelligitur tacite adiecta conditio, ſi operæ præſtentur Dec. in conſ.70. col.1. in fine lib.1. Cagnol in l. diem functo num.90. ff. de offic. Aſſeſſor. Bel. conſ.8. num.15. Alex. in addit. ad Bar. in l. ex conducto §. item cum quidam ſub littera G. ff. locati Rot. in Vrbinaten Salarij 26 Iunij 1652
6 coram R. P. D. Zarate. Ideoquè † conditio debet adimpleri aliàs Salarium non debetur l. finali C. de condit. ob cauſ. gloſ. in l. ſi militem C. eod. l.3. §. ſi liber ff. eod. tit. Caſtren. in d. §. item cum quidam in 3. opinion.

7 Et eſt regulare † quòd ceſſante onere, ceſſet præſtatio, quæ intuitu illius oneris fieri ſolebat l. generaliter §.1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. l. eum qui in princip. vbi Bar. & Iaſ. ff. de Iureiurã. l. ſeio ff. de ann. legat. Rom. conſ 417 num.4.

8 Verùm † ſi operarius fuerit ſimpliciter conductus pro certa mercede, & ex cauſa conductoris operæ non fuerint præſtitæ, debebit operarius integram mercedem conſequi pro toto tempore, pro quo fuit conductus, non ſecùs ac ſi realiter, & cum
9 effectu operas præſtaſſet, dummodò † paratus fuerit ad omnem requiſitionem conductoris iuxtà tex. expreſſum in l. qui operas ff. locat. l. ſed addes §. cum quidam, & gloſ. in l. ſi vno §. item cum quidam v. Perſonis ff. eod. Bar. in l.1. §. diuus num.1. in fine ff. de var. & extraordinar. cognit. Borell. in ſumm. deciſ. tit.65. de Aduocat. num.54. Buratt. deciſ.5. num.15. & deciſ.79. num.9. ibique Adden. num.14. Caualer. deciſ. 520. per tot. Rot. deciſ.839. par.4. diuerſ. & in recentior. deciſ 330. num.3. par.1. & in Romana mercedis 22 Maij 1624. coram R. P. D. Remboldo.

Nec tali caſu aduerſatur concluſio quòd promiſſio mercedis contineat in ſe tacitam conditionem ſi operæ præſtentur, Quia quandò ſtat per eum, cuius intereſt, quin conditio adimpleatur, tunc habetur pro adimpleta l. iure ciuili vbi notant omnes ff. de condit. & demonſtrat. gloſ. in l. Iulianus §. finali in v. non enim ff. ex quib. cauſ. maior. l. labeo ſcribit & l. hac venditio in princip ff. de contrahen. emption. l. in exequtione §. finali ff. de verb. obligat. Alex. conſ 47. num.2. verſ. ſecundo quia lib.2. Mantic. de Tacit. & amb. conuent. lib.4. tit.26. num.25. Buratt. d. dec.5. num.9.

10 Ad † hoc autèm, vt operarius dicatur fuiſſe paratus præſtare operas ad fauorem conductoris, à quo mercedem conſequi intendit non debebit ſe alteri locare l. ſed addes §. finali ff. locati Rom. ſingul. 66. n.2. Rot. in vrbinatẽ Salarij 20 Aprili 1654 corã R. P. D.
11 Albergato Durãte † tamẽ tẽpore, pro quo fuit conductus, quià eo elapſo, non tenebitur amplius ad præſtationem operarum, & ſufficiet ipſo operario pro conſequutione mercedis, ſe fuiſſe paratum tempore conuento Put. de Syndicat. v. Salarium cap.3. verſ.
12 ſi tamen ſub num.1. Quinimò † ſi verſaremur in ijs operarijs, qui conſueuerunt pluribus eodem tempore proprium officium impartiri, conſequerentur Salarium, etiamſi eodem tempore ab alijs fuiſſent mercedem conſequuti, vt exemplificari poteſt in Aduocatis, Procuratoribus, Medicis, & ſimilibus, de quibus infrà ſuo loco dicemus.

13 Tertius † eſt caſus qeandò impedimentum, nè operæ præſtentur prouenit à tertio & tunc ſi tale impedimentũ poterat remoueri ab operario, & non fuit remotum, Salarium non debebitur pro tempore ſeruitij non præſtiti Rot. in d. Vrbinaten Salarij 26 Iunij 1652. coram R. P. D. Zarate & in eadem 20 Aprilis 1654. coram R. P. D. Albergato, & ea eſt ratio quia non dicitur quis quoquomodo impeditus ſi impedimentum remouere poteſt Bar. in l. ſed & ſi per pretorem §. 2. ff. ex quibus cauſ. maior. & in l. quibus diebus vbi Soccin. in 3. notab. ff. de condit. & demonſtrat. Dec. in c. cum fuero in 3. notab. de Appellat. & in c. in nomine num.5. de Teſtib. Caputaq. deciſ.72. num.7. par.2. Menoch. de Arbitrar. iudic. caſ.118. ad fin. & conſ.110. num.116. At ſi non poterat remoueri per operarium, ſed benè per conductorem, qui id facere non curauit, Salariũm erit debitum etiam pro tempore, quo non potuit operari l. item quæritur §. exercitu ff. de locat. & conduct. Felin. in c. ex tranſmiſſa in princip. de præſcript. Bar. in d. §. item cum quidam num.3. & ibidem Caſtren. ſub num.13. Alex. conſ.49. num.5. lib.2. Natt. conſ.258. num.6. Dec. in c. ſuſcitatus in vlt. notab.

notab. de reſcript. & in conſ.474. & 552. col.2. Afflict. deciſ.49. num.1. Lancellott. de Attentat. lit. penden. cap.4. in præfat. n.489. & ſeq. Put. deciſ.249. num.3. lib.3. Verall.d. deciſ.72. num.5. par.2. San.mem. Gregor.XV deciſ.501. num.1. Buratt. deciſ.110. num. 4. Rot. deciſ.18. num.10. par.4. tom.2. in recen. & in d. Vrbinaten Salarij 26 Iunij 1652. coram R. P. D. Zarate. Quandò vero, nec conductor, neque operarius poſſent facto tertij reſiſtere, tunc non niſi pro tempore præſtiti ſeruitij merces deberetur, & non vltrà *d. l. ſed addes §. 1. ff. locat.* Niſi tamen factum tertij impediens præſtationem operarum ſuperueniret propter inimicitiam
14 conductoris, vel operarij, quia † tunc diceretur impedimentum eueniſſe culpa eius, qui habebat inimicitiam *Alciat conſ.93. n.4. lib.8. tom.3.* itaut ſi inimicitiæ eſſent conductoris, teneretur ad integræ mercedis ſolutionem, ſi vero operarij teneretur ipſe ad intereſſe *l. ſi merces §. culpæ ff. locati Bar. in l. cotem ferro §. qui maximos ff. de Publican. Alciat d. conſ.93. num.4.*

Quartus caſus eſt, quandò operæ non præſtantur ob euentum humana prudentia
15 euitatu impoſſibilem, qui † propriè dicitur caſus fortuitus *gloſ. in §. penult. Inſtit. quib. mod. re contrahit. obligat. Cagnol. in l. contractus num.86. ff. de regul. iur. Sebaſtian. medic. de caſib. fortuit. par.1. quæſt.12. num.4. Scacc. de Camb. §. 1. quæſt. 1. ſub num. 134.*
16 Et † ſi iſte caſus contingit ex parte operarij tunc dicas Salarium deberi iuxtà diſtinctiones ſuprà allatas in *quæſt.20. & 21.* ſi vero ex parte conductoris, tenebitur ipſe conductor ad integram mercedem *Bar. in d. §. item cum qui dam num.4. & ibidem Caſtren. num. finali.*

In hoc tamen caſu placuit mihi ſemper diſtinguere tali forma videlicèt: Aut operarius, habita notitia caſus fortuiti, proptèr quem erat interdictum conductori vti eius operibus, poterat alteri ſe locare, & noluit, & tunc non niſi pro tempore, quo ſeruitium fuit præſtitum debeatur Salarium Aut vero non poterat alteri ſe locare, & tunc à primo conductore integram mercedem conſequatur *Rebell. de obligat. iuſt. par.2 lib.4. quæſt.14. num.15. Ioan. Valer. in differen. vtriuſq. fori v. locatio diff.3. Antonin. Dian. reſolut. moral. par.3. tractat. 6. reſolut. 14.*

Alius ſe offert caſus, qui ſub prænarratis non videtur comprehenſus, & eſt quandò officialis ſuſpenditur ab officio, & du-
17 bitatur An † pro tempore, quo ob ſuſpenſionem interdictum eſt officij exercitium, perſoluendum ſit Salarium, In quo caſu dicendum erit, quòd, ſi cauſa ſuſpenſionis fuerit iuſta, Salarium minimè debeatur, Si vero iniuſta, itaut fuerit officialis abſolutus à crimine, de quo imputabatur, debitum ſit ſialarium etiam pro illo tempore quo fuit ab officio ſuſpenſus *l. ex cauſa ff. de re milit. Franc. Marc. deciſ.676. par.2. Adden. ad Capic. deciſ.125. cum alijs quos refert. & ſequitur Capiblanc. in tractat. de Iure Baronum pragmatic. 5. ſub num.80.* Et latius dicemus infrà in *par.2.* cum agemus de Salario Gurbernatoris.

Operarius conductus ad præſtandum operas in certo loco, ſi recuſet illas exercere extra locum conuentum, An conſequi debeat Salarium

QVAESTIO XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Operarius conductus ad ſeruiendum in certo loco ſi recuſet alibi ſeruire, adhùc conſequi debet Salarium.*
2 *Validitas mandati per Iudicem relaxati probatur ex reuolutione actorum & num.29.*
3 *Inſtrumentum facit fidem probatam.*
4 *Inſtrumentum habens pro ſe dicitur habere caſum legis.*
5 *Operarius, ſi toto tempore conuento operas non præſtet, non meretur Salarium, niſi pro rata ſeruitij. Declara vt num. 8. & ſeqq.*
6 *Salarij promiſſio continet tacitam conditionem ſi operæ præſtentur.*
7 *Seruitij ratione datur beneficium, Salarium integrum conſequitur operarius ad certum tempus conductus, etiamſi operas non præſtiterit, ſi per ipſum non ſteterit, & numer. 30. Amplia, vt num.31.*
9 *Operarius conductus ad præſtandum operas in certo loco, non tenetur ad alium acce-*

accedere, & numer. 33. Amplia vt numer. 34.

10 *Aduocatus, vel Procurator, qui in vno loco patrocinium ſuſceperunt in alio munus ſuum exercere non coguntur, Declara vt num. 12.*

11 *Medicus conductus ad medendum in certo loco non tenetur ad alium accedere, Declara vt num. 12.*

13 *Cuſtos, qui cuſtodiam caſtri ſuſcepit, ſi caſtrum diruatur, tenetur ad cuſtodiam alterius in loco vicino nouiter ædificati.*

14 *Libertus tenetur præſtare operas patrono de loco ad locum.*

15 *Libertus tenetur præſtare operas patrono proptèr beneficium manumiſſionis.*

16 *Libertus diſcedens de loco, vt ad alium accedat pro ſeruitio patroni, recipit expenſas à patrono.*

17 *Libertus non tenetur ſequi patronum vagabundum.*

18 *Mandatum* Principis *reputatur caſus fortuitus.*

19 *Contractus reſoluitur propter caſum fortuitum.*

20 *Impedimentum non excuſat, quando impeditus non docet. ſe adbibuiſſe diligentias pro illius remotione recurrendo ad Superiorem & num. 35.*

21 *Mandatis iuſtis omninò parendum eſt.*

22 *Officialis conductus ad exercendum officium in certo loco, non tenetur ad alium accedere, etiamſi ſciret officium non in loco conuento, ſed alibi eſſe exercendum.*

23 *Clauſula non obſtante quouis prætextu, & non obſtante quauis cauſa, tam expreſſa quam exprimēda, & tam cogitata, quàm incogitata conprehendit omnem, & quēcumque caſum, & nullam patitur reſtrictionem.*

24 *Oblatio ſi fuerit facta cum aliqua qualitate proueniente ex natura actus, non dicitur conditionalis, ſed pura.*

25 *Locum conuentum, ſi vnus ex contrahentibus mutare velit, tenetur alteri ad præſtationem intereſſe.*

26 *Oblatio de parendis mandatis ſufficit, vbi tunc non eſt ſeruitium præſtandum.*

27 *Oblatio verbalis ſuffragatur, ſi iudicialis ſit præſertim ſi fuerit geminata, & concurrat recuſatio expreſſa, vel tacita eius cui ſit oblatio.*

28 *Decreta quæ mandant exequi ſententiam faciunt numerum trium conformium.*

32 *Salarium, quod ſoluitur officiali habenti dignitatē datur propter laborem, & tamē integrum debetur, ſi talis officialis fuerit impeditus operas præſtare.*

36 *Pænitentiæ non eſt locus in contractibu conductionis operarum.*

37 *Conductor impeditus facto tertij vti opera conducta, liberatur à præſtatione Salarij Declara vt num. 40.*

38 *Damna & intereſſe de iure reficienda veniunt officiali, qui à loco in quo fuerat conductus accedit ad alium.*

39 *Impedimentum habere non dicitur, qui illud ad ſui libitum poteſt remouere.*

41 *Oblatio verbalis eſt nullius effectus, Declara vt num. 42. & ſeq.*

43 *Oblatio verbalis excuſat, tam pro tempore preſenti quam futuro, ſi is, cui aliquid venit præſtandum declarauit, nolle quod ei nec in futurum præſtaretur.*

44 *Mandati defectus tollitur ex ſubſequuta ratificatione geſtorum.*

45 *Conditio oblationi adiecta, ſi proueniat ex diſpoſitione Iuris non vitiat ipſam oblationem.*

46 *Verba imperſonalia de ſui natura non minus vnum, quam alterum ex contrahentibus obligant, Declara vt num. ſeq.*

47 *Verba imperſonalia ſemper referuntur ad illum, ad quem ſpectat de Iure ſubire onus.*

48 *Inhabilitas operarij in ijs ad quæ non fuit conductus, non eſt iuſta cauſa pro neganda mercede.*

49 *Salarij ſolutionem euitare non valet Dominus qui operario conducto ob vnam cauſā vti noluit allegando cauſam diuerſam.*

50 *Operarius ad tempus conductus conſequitur mercedem etiamſi operas ex facto Domini non præſtet licet medio tempore valuiſſet alteri ſeruire, & mercedem conſequi Contrarium num. 53. Declara vt nu. 54.*

51 *Operarius ad tempus conductus & impeditus ex facto Domini operas præſtares, non conſequitur à primo Domino mercedem ſi medio tempore alteri laborauit & mercedem habuit.*

52 *Exceptio firmat regulam in caſu non excepto.*

Non

NON rarò in foris dubitari contingit, An conductus ad ſeruiendum, certis Salario, & loco conuentis, teneatur extrà illum locum ſuas operas præſtare, ita vt, ſi de hoc fuerit à conductore requiſitus & renuerit, conſequi valeat mercedem
1 conuentam, Et affirmatiuè, ſcilicet †quod poſſit Salarium conſequi abſquè eo, quòd teneatur ad alium locum accedere, deſeniri hæc quæſtio conſueuit, quotieſcumquè non concurrat aliqua iuſta cauſa, quæ contrariam ſuadeat definitionem *per tex. in l. ſed & ea §. non ſolùm & ibi gloſ. in v. Tribunalia ff. de procuratcr. diuerſor. Iudic.* prout nouiſſimè iudicatum fuit in Tribunali A. C. mediante decreto relaxationis mandati ad fauorem officialis pro conſequutione annuæ mercedis conuentæ ſcutorum 400. Quod decretum deindè fuit per ſententiam à S. Rota approbatum, pręuia deciſione, vt videre eſt in vna Vrbinaten Salarii 26 Iunij 1652 coram R. P. D. Zarate, in qua cum fuerint deducta omnia, quæ poſſent cumulari in hac quæſtione, Ideo pro illius reſolutione ſufficiet ipſam deciſionem tranſcribere: quæ eſt ten ſequentis videlicèt. Conduxerat Diomedes Peribertus ad nouennium Theſaurariam Vrbini à Reu. Camera Apoſtolica, cuius.

Adminiſtrationi præpoſuit Malateſtam Leonellum, conuentione facta, & conſtituta mercede in ſcutis 400. annuis ad dictum tempus, ea lege, quod in Foro Sempronij exerceretur. Sed cum iuſſum eſſet à R. P. D. Theſaurario Generali, quo Domus Theſaurariæ Piſauri aperiretur, proteſtatio Malateſtæ facta fuit per Diomedem, vt ad eam exercendam Piſaurum accederet, iſte autem non teneri alibi, quam in loco conuento reſpondit. Sed nihil ominus paratum eſſe, aucta mercede, quatenus alibi ſua intereſſet adminiſtrare, remittendo taxationem Iudicis arbitrio, quod etiam coram eo proteſtatus fuit, & de facto Piſaurum acceſſit. Verum poſtmodum dictus Diomedes, vti ſe nolle opera Malateſtæ declarauit. Vndè aduerſus hæredes pro Salario conuento egit Leonellus, & pro eius ſolutione ab A. C. mandatum fuit relaxatum. Quare appellationis cauſa ad Rotam deuoluta, diſputatum fuit Dub. An Mandatum A. C. ſit exequendum, & pro eius exequtione Domini reſponderunt.

2 Conſtat † enim de validitate Mandati ex reuolutione actorum iuxtà frequeuter allegatam *Caput aq. deciſ. 260. par. 2.* quam ſequuta fuit, *Rota deciſ. 445. num. 1. dec. 589 num. 1. par. 1. & deciſ. 233. num. 6. par. 7. rec. & alibi paſſim.*

Iuſtitia verò deprehenditur ex Inſtrumento publico obligationis, in quo Diomedes Pater Nicolai, & aliorum de Peribertis promiſit ſoluere Leonello durante tempore Theſaurariæ ſcut. 400. monetæ illarum partium pro ſua mercede, occaſione ſuperintendentiæ per ipſum ſuſceptæ, vt in
3 Summario Malateſtæ num. 2, quod † inſtrumentum facit fidem probatam *l. quoties in fine C. de iud. l. cum pracibus C. de probat. l. emancipatione C. de fid. inſtr. Rota penes Caputaq. deciſ. 421. num. 1. par. 2. deciſ. 294. numer. 1. par. 1. recent. Romana Saluiani 12. Ianuarij 1646. §. hypotheca coram bon. me. Arguelles, quæ eſt deciſ. 108. num. 2. apud*
4 *Merlin. de pignor.* Et † qui habet inſtrumentum pro ſe, habet caſum legis, *Pareſa de vniuerſ. inſtr. edict. tit. 1. reſol. 3. §. 2. num. 4. Rota in Romana cenſus 14 Decembris 1648. §. creditum in fine coram bon. mem. Arguelles.*

Nec refert, quod talis obligatio videatur correſpectiua ad operas, quas Malateſta præſtare tenebatur in ſuperintendentia
5 Theſaurariæ. Vndè cum † ipſe pro toto tempore conuento operas non præſtiterit, Salarium non cenſetur mereri, niſi pro rata
6 tantum ſeruitij, cum † in promiſſione Salarij conditio ſubintelligatur, dummodo operæ præſtentur ex traditis per *Bolognett. in l. diem functo num. 21. ff. de offic. aſſeſſor. Surd. conſ. 42. num. 7. Grat. diſcept. for. cap. 692. num. 37. Nogueroll. allegat. 8. num. 7.* quia
7 propter † ſeruitium datur etiam beneficium *cap. fin. de reſcript. in 6. Maſtrill. de Magiſtr. lib. 1. cap. 21. num. 36. Axeued. in leg. 6. tit. 5. lib. 3. recompilat. numer. 1. & ſeq.* vbi dicit per tex. ibi, quòd Prætoribus dantur emolumenta ratione exercitij pro tempore, quo officium exercent *Nogueroll. vbi proxime.*

8 Nam fuit reſponſum † per totum nouennium ſalarium conuentum deberi, quamuis toto tempore Malateſta operas non præſtiterit, quia cum ipſe paratus fuerit præſtare, nec per eum ſteterit, quominus præſtiterit, vtiquè integram mercedem conſequi debet, vt eſt expreſſus *text. in l. qu*

operas

operas 41. ff. locati, ibi, Qui operas ſuas
locauit, totius temporis mercedem accipe-
re debet, ſi per eum non ſtetit, quominus
operas præſtaret, & comprobatur ex *lege*
ſed addes 21. §. cum quidam. & gloſ. in l. ſi
vno §. item cum quidam verbo perſonis ff. eod
tit. Bart. in l. 1. §. Diuus num. 1. in fine ff. de
var. & extraordinar. cognit. Natt. conſ. 452.
num. 2. Dec. conſ. 70. num. 1. in fine Aldobr.
conſ. 8. num. 15. lib. 2. Nogueroll. alleg. 33.
num. 64. & 65. Rota coram Burratt. deciſ. 5.
num. 13. & deciſ. 79. num. 9. deciſ. 839. par. 4.
diuerſ. in recentior. deciſ. 330. num. 3. par. 1.
& deciſ. 265. num. 3. par. 2. in terminis coram
Caual. deciſ. 520. per tot. ex allegatis per Vr-
ſell concluſ. 60. num. 22. & 23.

Non enim per Malateſtam ſtetit, quo-
minus operas præſtaret, licèt per R. P. D.
Theſaurarium Generalem, Theſauraria
9 Piſauri iuſſa fuit aperiri, Siquidem † ipſe
Malateſta non tenebatur operas præſtare,
ex conuentione alibi, quàm in foro Sem-
pronij, eum pro eo loco fuerat conductus
nec ad alium accedere debebat *l. 1. & ibi*
Bart. l. is qui ff. de eo quod certo loco l. fideiuſſor.
16. §. quod certo loco ff. de fideiuſſor. & con-
firmatur ex text. in l. ſed, & hæ §. non ſolum
ff. de procurator. & in l. Sancimus 6. C. de
10 *Aduocat. diuerſ. iud.* vbi † Procurator, vel
Aduocatus, qui in vno loco defenſionem
ſuſceperunt, in alio munus ſuum exercere
non coguntur, ſequitur *gloſ. in d. §. non ſo-*
lum verbo Tribunalia, vbi etiam *Bald. n. 6.*
& Alberic. num. 10. qui pluribus relatis de
communi teſtatur, tradit *Vinc. Carocc. de*
locat. & conduct. par. 5. tit. de oblig. quaſi. 5.
11 *num. 6.* qui † idem de medico refert, &
quamuis num. 8. contrarium ſequi videatur
ex doctrina *Alberic. in l. ſi vſusfructus Ciui-*
tati ff. quibus mod. vſusfruct. amitt. intelli-
12 gendus † eſt in caſu ſingulari, de quo apud
Alberic, ſecundum deciſ. d. legis ſi vſuſfru-
ctus, ſcilicet quòd ex cauſa teneatur Me-
dicus, & Aduocatus alio accedere, ſicut,
13 & † Cuſtos, qui cuſtodiam caſtri ſuſcepit,
quando fuit dirutum, & in loco vicino
reædeficatum, vt etiam debet intelligi
text. in l. quod niſi 20. cum l. operæ ſeq. ff. de
14 *oper. libert.* vbi † Libertus Roma in Pro-
uinciam, & ex prouincia Romam ad præ-
ſtandas operas patrono accedere debet, Si-
15 quidem ſpeciale eſt in liberto † qui propter
beneficium manumiſſionis operas præſtare
tenetur *toto tit. ff. de oper. libert.* & eius obli-
gatio indiſtinctè procedit nullo deſignato
16 loco, & tamen † quando alio diſcedit,
ſumptibus patroni id effici debet, nec ta-
17 men † tenetur libertus ſequi patronum va-
cantem, *vt in d. l. quod niſi, vbi etiam gloſ.*
in d. l. ſed, & hæ §. non ſolum, vbi etiam
Alberic.

Vndè excuſari non poteſt Peribertus, qui
promiſit Theſaurariæ exercitium in Ciuita-
te Foroſempronij, quamuis de mandato
R. P. D. Theſaurarij alibi fuiſſet translata,
18 ex eo † quod mandatum Principis excuſa-
tionem præſtet, & tanquam caſus fortui-
tus reputetur iuxtà tradita per *Crauett.*
conſ. 233. num. 2. Menoch. conſ. 504. num. 50.
Rota coram ſan. mem. Greg. XV. deciſ. 371.
19 *num. 5.* Ex † quo contractus cenſetur reſo-
lutus *Bart. in l. cum in plures 60. ff. locat.*
Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 5. caſ. 440. per
20 *tot.* Nam † fuit reſponſum, quod Peribertus
tenebatur ad ſuperiorem recurrere pro re-
mouendo impedimento, & pro reuocatio-
ne ordinis; Vnde cum per eum nulla fuiſſet
adhibita diligentia, vtiquè ipſe nullam ex-
cuſationem meretur, ex traditis per *Alex.*
conſ. 49. num. 5. lib. 2. Natt. conſ. 258. num. 6.
Rota coram Verall. deciſ. 72. num. 5. & 6.
par. 2. apud ſan. mem. Gregor. XV. dec. 501.
num. 1. & in recentior. deciſ. 18. numer. 10.
par. 8. & coram. Buratt. deciſion. 110. nu-
mer. 4.

Nec valet replicatio, quod ſtante con-
ſuetudine exercendi Theſaurariam in Ciui-
tate Piſauri, iuncta conuentione expreſſa
in Capitulis Appaltus, quòd in dicta Ci-
uitate Peribertus haberet domum, & ca-
meram ad eam exercendam, mandatum
21 † R. P. D. Theſaurarij fuerit iuſtum, & om-
ninò parendum *iuxta tex. in c. ſi quando de*
reſcript. c. ad aures de temp. ordin. tradit.
Lancell. Gall. conſ. 23. num. 15. & 18. dicens
locatorem excuſari, quando dubium An
præceptum Superioris ſit iuſtum, nec ne.
Quoniam huic obiectioni dupliciter ſatisfit.
Primo, quod in dictis Capitulis Appaltus
nullatenùs continetur obligatio præciſa
exercendi Theſaurariam Piſauri, ſed ſolùm
conceditur, quòd Peribertus poſſit habere
Domum ad Cameram ſpectantem, vt pa-
tet ex Summario Periberti num. 5. quamuis
in Epiſtola R. P. D. Theſaurarij dicatur
contineri in prædictis Capitulis. Secun-

Google

22 do † quod cum Peribertus ex dictis Capitulis præſumere poſſet teneri ad exercendam Theſaurariam Piſauri, & nihilominus ſe obligauit ad eam exercendam in foro Sempronij debet ſibi imputare, ſi ſciens ſe teneri Piſauri exercere, alibi promiſit, quamuis etiam Leonellus ſciret obligationem eſſe exercendi Piſauri, vt eleganter probatur ex *deciſ. text. in l. apud Celſum* §. *item labeo, ff. de doli mali, & metus except. cui conſonant l. ſi tamen* §. *in adilitijs, ff. de edilit. edict. l. ſi ſi fundum C. de euict. l. ſi fratres in fine C. comm. vtriuſque iud.* & comprobatur *ex deciſ. Surd.* 194. *n.* 1. *Bar. axiom.* 126. *num.* 1.

Idcircò futuri euentus excuſatio admitti non debet, quia inter Peribertum, & Malateſtam promiſſa fuit obſeruantia, & adimplementum omnium contentorum in In-
23 ſtrumento inter eos celebrato, non † obſtante quouis prætextu, & non obſtante quauis cauſa, tam expreſſa, quàm exprimenda, & tam cogitata quàm incogitata, vt in Summ. Malateſtæ num. 2. Quæ verba comprehendunt omnem, & quemcumque caſum, & nullam reſtrictionem patiuntur *Anton. Gomez. tom.* 2. *var. cap.* 3. *num.* 19. *Pinell. in l.* 2. *C. de reſcin. vendit par.* 1. *cap.* 5. *num.* 26. *Caſtill. quotid. quaſt. cap.* 3. *nu.* 48. *cum ſeqq. relati à Barboſa clauſ.* 133. *nu.* 11. *Aym. conſ.* 308. *num.* 6. *verſ. quinto conſidero, & conſ.* 309. *num.* 4. *Rota in Romana de Mazzaroſtis* 22 *Aprilis* 1626. *coram Manzanedo.*

Et ceſſat omnis difficultas ex eo, quòd quamuis Malateſta teneretur operas præſtare Piſauri ſtante dicto præcepto R. P. D. Theſaurarlj non ſtetit per eum quominus ibi ſuperintendentiam exerceret; nam interpellatus à Periberto obtulit ſe paratum Piſaurum accedere, refuſo tamen intereſſe, quod pateretur ob diſceſſum à foro Sempronij, reſeruata taxatione Iudicis arbitrio, vt patet ex eius Summario numer. 5. quod etiam confirmauit alijs proteſtationibus poſtea interpoſitis dicto Summario num. 6.
24 & 7. quæ † oblatio conditionalis dici non poteſt ex eo, quòd taxationem intereſſe remiſerit Malateſta Iudicis arbitrio: Siquidem illa adiectio tanquàm ex natura actus proueniens conditio cenſeri non debet *Neguſan. de pign. par.* 2. *membr.* 3. *partit prima principalis n.* 11. *Pacif. de ſalu. inſpect.* 5 *cap. vnico num.* 32. *Rota in impreſſ. poſteum dem deciſ.* 267. *nu.* 7. *in Aſſiſien. fructuum* 27. *Martij* 1613. *coram Manzanedo, & in Peruſina bonorum* 5. *Maij* 1617. *coram eodem*
25 Quinimò † ipſe Diomedes ex mutatione loci conuenti intereſſe præſtare tenebatur, ex traditis *per DD. in l. qui Roma ff. de verb. oblig. vbi Bart. num.* 7. *Caſtr. num.* 3. *Alex. num.* 5. *Iaſ. num.* 14. *&* 16. Quod quidem de iure procedit, §. *ſi quis agens inſtit. de act. l.* 3. §. *fin. ff. de eo quod certo loco, cum adductis per Henrig. de fideiuſſ. cap.* 23. *nu.* 3. *& ſeqq.*

26 Nec † oblationis effectus poteſt euitari ex eo, quòd verbalis dicatur; Nam reſpondetur, nihil amplius præſtare potuiſſe Malateſtam, quàm ſe promptum, & paratum oſtendere ad adimplenda mandata Periberti, cum illius miniſterium expectaret ordinem Præponentis *l. cum patronus* 22. *in princ. l. quoties* 24. *ff. de oper. libert. l. interdum* 73. *in fine, ff. de verb. oblig. Rota deciſ.* 839. *par.* 4. *diuerſ. num.* 2. Quare, dum nihil mandabat Peribertus, ſufficiens erat oblatio exercendi conuenti miniſterij, iuxtà
27 *deciſ. Martin. Andr.* 43. *nu.* 1. Vltrà † quòd, nec verbalis tantum videtur oblatio; Siquidèm Malateſta ad plures deuenit citationes, & proteſtationes factas in loco, vbi miniſterium erat præſtandum, accedendo etiam Piſaurum. Et quod magis eſt Peribertus apertè recuſauit operas recipere, dicens ſe nolle miniſterio Malateſtæ vti, vt in eius Summario num. 4, ex qua recuſatione ſiue tacita, ſiuè expreſſa, etiam verbalis oblatio ſufficeret, ex traditis per *Bald. in l.* 1. *in fine C. ne liceat tertio prouoc. Boer. dec.* 124. *num.* 25. *& ſeqq. Ioſeph. Ludouic. dec. Per.* 105 *num.* 61. *& ſeqq. Rota coram Card. Seraph. deciſ.* 715. *num.* 2. *Buratt. deciſ.* 517. *num.* 3. Atque ita pro executione mandati vtraque parte audita.

Huius deciſionis vigore cum fuerit deuentum ad prolationem ſententiæ, & à parte victa appellatum, cauſa que commiſſa R. P. D. meo Albergato, fuit coram ipſo ſub die 20 Aprilis 1654. diſputatum dubium An Conſtaret de tribus & attenta validitate & iuſtitia decretorum fuit affirmatiue reſolutum, non obſtantibus obiectis adductis ad ſubuertenda fundamenta ſupra relatæ deciſionis, quibus fuit ſingulariter ſingulis doctiſſime reſponſum, vt patebit ex lectura

deci-

deciſionis, quæ reperitur vt infra concepta.

Poſtquàm fuit reſolutum coram R.P. D.
meo Zarate, mandatum A. C. contra hæ-
redes Diomedis Periberti relaxatum eſſe
exequendũ ad fauorẽ Malateſtæ Leonelli pro
ſolutione annui Salarij ſcutorũ 400. ei pro-
miſſi à prędicto Diomede, vt præeſſet admi-
niſtrationi Theſauriæ Status Vrbini per il-
lum conductę à Reu. Camera Apoſtolica.
Prætendentibus dd. hæredibus, adhuc eſſe
locum Appellationi, cauſa mihi commiſſa
fuit cum clauſula Conſtito de tribus, ad cu-
ius formam propoſui dubium, An de tri-
bus conformibus conſtaret, & DD. reſpõ-
derũt affirmatiuè, quia cũ primo loco Iudex
de partibus mãdatum executium relaxaſſet
quod A.C. Melchiorius mandauit exequi, &
demum Rota reſpondit mandatum ipſius
28 A. C. eſſe exequendũ, huiuſmodi † decre-
ta faciunt numerum trium conformium,
cum ſint valida, & iuſta *Scaec. de Appell.
lib. 3. cap. 2. quaeſt. 17. lim. 1. num. 30. & fuit
dictũ in Romana Cambij 26 Martij 1640. §.
etenim quoad tertium coram R. P. D. meo
Cerro.*
29 Validitas † à partibus non controuerti-
tur, & probata remanet ex proceſſus reuo-
lutione *vulg. dec. Caputaq. 160. par. 2.* Iuſtitia
verò reſultat ex deciſione ędita *coram R. P.
D. meo Zarate ſub die 26 Iunij 1652.* vbi
30 rectè firmatur † Salarium conuentum Leo-
nello deberi, etiamſi per integrum tempus
non inſeruierit, quia per ipſum non ſtetit
quominùs operas conuentas præſtaret, vt
expreſſe cauetur in *l. ſed addes §. is cum qui-
dem l. qui operas ff. locat. l. diem functo ff. de
31 offic. Aſſ.* Quos † textus licet ex aduerſo obij-
ceretur, ſolùm procedere in Aduocatis, vel
liberales artes exercentibus, non verò in
conductis intuitu, & ratione laboris, tamẽ
contrarium eſt verius, cùm eorum diſpoſi-
tio ſit generalis, vt colligitur ex *d. l. ſed ad-
des §. is cum quidam* vbi caſus eſt in Scriptore
& tenuerunt *Alber. in d. l. qui operas num. 5.
in fin. Iaſ. in d. l. diem functo num. 22. Alex.
nu. 15. Salyc. in l. ſi vno §. itẽ cum quidam n. 8.
verſ. & ex iſtis apparet* ibique prius firma-
uit *gloſ. in verb. perſonis verſ. eum aut.* Hanc
que diſtinctionẽ expreſſe reprobat *Iacob.
de Nigr. in d. l. diem functo num. 28.* ea ra-
32 tione quia etiã † Salarium, quod ſoluitur
habenti dignitatem datur propter laborem,

1 Lanſtanc. Zacchias de Salario.

& tamẽ integrum debetur *l. matriculam C. de
agen in reb. ibi labor. eius fructuum & l. fin. C.
de domeſt. & protect. lib. 12. ibi ad quaeſtum
& compendium, militieque fructuum, & ſe-
qu'ti ſunt Rip. de priu. contr. cauſ peſt. n. 33
Dec. conſ. 70. num. 1. in fin. Modern. Neap.
lib. 2. contr. 69. num. 10. Rota decis. 839. n. 2.
verſ. vnde quod dicitur par. 4. diuerſ. coram
Caual. decis. 520. per tot. coram Buratt. dec. 5.
num. 13. & decis. 79. num. 9.* Ceſſatque diffi-
cultas quia non verſamur in ſimplici loca-
tione operarum, ſed quæ habet adiunc-
tam probitatem animi, & intellectus, vt
indicant illa verba *Eche eſſo haueſſe da ſopra
intendere col comando, e conſiglio rimettendo
l'eſſecutione alli Miniſtri* quæ præſeferunt
laborem Iudicij, & Induſtriam operantis,
in quo propterea facilius intrat omne, quod
dicitur de Aduocatis in hac matria ob
identitatem rationis, & benigna fieri debet
interpretatio ad *tex. in l. aduerſus menſorem
ibi* quia non crediderunt veteres inter tales
perſonas locationem, & conductionem
eſſe ſed magis operam beneficij loco præ-
beri, & id, quod datur eis ad remuneran-
dum dari, & inde honorariunm appellari
*Salyc. in d. l. ſed addes §. Papinianus numer. 4.
verſ. aut illud officium Mandell. de Alb. conſ. 91
num. 1.*

Quod autẽ non ſteterit per Leonellum,
quin inſeruierit ad formam ſuæ promiſſionis
inde patet, quia fuit mutatus locus vbi ex-
preſſe conuenerat, quòd durante tempore
locationis Theſauria exèrceri deberet; con-
33 ductus † enim pro certo loco ad inſeruiendũ
in alio ſe transferre non tenetur *l. 1. l. is qui
ff. de eo quod certo loco Caroc. de locat. par. 5.
tit. d. obligat. quaeſt 5. num. 6. cum alijs addu-
ctis in decis. coram R.P. D. meo Zarate §. non
44 enim,* etiamſi † loci mutatio proceſſerit ex
facto Principis, nam hoc ſolùm ei nocet,
cui dirigitur, non autem tertio *l. ſi Lucius ff.
de euict. Iacob. de Nigr. in d. l. diem functo
35 num. 52.* præſertim † quia Diomedes non
reclamauit, nec aliam diligentiam adhi-
buit, debitis vtenodo recurſibus, prout fa-
36 cere tenebatur, ſed † ſimpliciter recuſauit
vlteriorẽ operam Leonelli adhibere vt in
eius ſummario n. 3. quod facere non pote-
rat, cum in iſtis contractibus non ſit locus
pænitentiæ *Azzo. in ſumm. C. locat. poſt.
n. 29. verſ. ſi verò adeptus Mod. Neap. d. cõtr. 69
n. 6. Caual. d. dec. 420. num. 3. in fin.*

37 Nec obſtat quòd ſi†cōductor eſt impedi-
tus ex facto tertij vti opera conducta libere-
tur à ſolutione Salarij iux. doctr. Bald. in d.
l. ſi vno §. is cum quidem n.4. nam in preſēti
nullum adſuit impedimentum, quo Dio-
medes prohiberetur vti opera conducta,
ſiquidē Illuſtriſs. Theſaurarius ſolùm iuſſit
Theſaurariam transferri Piſaurum vbi Leo-
nellus ſe paratum obtulit inſeruire, refectis
38 † ſibi damnis, & Intereſſe, prout erat de
Iure ex congeſtis in deciſ. coram R.P.D. meo
Zarate §. & ceſſat, & probat Iacob de Nigr.
in d. l. diem functo num.26. in fin. Guidop.
quæſt. 8. num.2. Eſcobar. de ratiocin. cap.27
39 num.28 Atque ita ceſſauit † omne allega-
tum impedimentum, dum ad libitum con-
ductoris poterat remoueri ad tradita per
Bart. in l. ſed & ſi per Pretorem §. 2. ff. ex
quibus cauſ. mai. & in l. quibus diebus vbi Soc-
cin. in 3. not. ff. de cond. & demon. Menoch.
de arbitr. caſ. 118. ad fin. & conſ. 110. n.116
40 Vltraquod illud † ſi cadit in perſona Con-
ductoris, prout in hoc caſu, ſolùm eum
liberat à ſolutione Salarij, ſi cum facto ter-
tij concurrat aliqua culpa, vel negligen-
tia locatoris, quæ prorſus aberant à Leo-
nello, imò potius impedimentum ſucceſſit
ex culpa Diomedis, qui coactus fuit The-
ſaurariam exercere Piſauri vigore propriæ
obligationis deductę pro parte Camerę ex
Capitulis ſui Appaltus, quo caſu redditur
indubitatum, factum tertij non impedire,
quin ad integram mercedem conductor te-
neatur, vt firmat idē Bald. d. §. item cum quidā
verſ. 4. caſu ibique Salyc. & DD. communiter
Surd conſ. 42. num. 22. & late comprobat Dec.
d. conſ. 70. per tot.

Minus releuat repetitum obiectum, quòd
41 dicta † oblatio Leonelli fuerit ſolùm ver-
balis, ac proinde nullius effectus Bart. in l.
ſi quis paratus ff. de nou. oper. nunc. Rota
2 deciſ. 276. num 6. par. 5. rec. Quia † cum
ille nil aliud præſtare poſſet, quàm ſe of-
ferre paratum ad inſeruiendū eiuſque mini-
ſterium expectaret declarationem volunta-
tis circa pretenſum intereſſe, & iuſſum præ-
ponentis, oblatio verbalis bene ſufficit etiā
ad acquirendā actionem Oldrad conſ. 242.
num. 4. Boer. deciſ. 124. num. 25. & pluribus
cumulatis firmat Gratian. diſcept. for. cap. 748.
43 num. 2. cum ſeqq. Id quod † procedit, ne
dum pro primo anno, quo facta fuit, ve-
rùm & pro futuris ſtante Diomedis declara-
tione, quòd vlteriori opera Leonilli vti no-
lebat, quæ ſiuè tacita, ſiuè expreſſa remiſit
neceſſitatem reiterandi oblationem ſubſe-
quentibus annis l. qui Romæ §. ſcia ff. de
verb. oblig. Caſan. conſ. 41. col. 2. Ruin. conſ. 113
ſub. num. 1. verſ. quia ex quo ſemel dixit nolle
recipere lib. 1. Mareſcot. var. reſol. lib. 1. cap. 57
num. 3. cum ſeqq.

Nec indè redditur imperfecta talis obla-
tio, quòd facta fuit à Procuratore Leonelli
abſque ſpeciali mādato, & ſub expreſſa con-
ditione, dummodò ipſi damna, & Inter-
44 reſſe reficerentur, nàm defectus † mandati
tollitur ex ſubſequuta ratificatione, de qua
in eod. ſum. num. 1. l. quod ſi de ſpeciali vbi
Bald. ff. de min. Tiraq. de retract. lignag. §. 1.
gloſ. 10. num. 31. Surd. deciſ. 159. num. 15. 16
Gabr. conſ. 195. num. 5. lib. 1. Rota coram
45 Greg. dec. 535. num. 5. Adiecta † verò con-
ditio, cum proueniat ex Iuris diſpoſitionæ
vt ſupra dictum eſt, actum non vitiat Bald.
in l. accept. num. 24 C. de vſur. Cenc. de cenſ.
qui plures cumulat par. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 9
num. 29. & plenè probat deciſio coram R.P.D.
meo Zarate §. & ceſſat. Neque proprie con-
ditio vocari poteſt cum in totum penderet
à definitione Iudicis, in cuius arbitrium
collata fuerat iux. tex. in l. 4. §. nunc de of-
fic. & l. ſeq. ff. de eo quod certo loco.

46 Minus vrget, quòd verba † conuentio-
nis initæ cum Leonello ſuper adminiſtra-
tione Theſaurariæ in Ciuitate Foroſempro-
nij ſint imperſonalia, quæ ex ſui natura non
minùs vnum, quàm alterum ex contrahen-
tibus obligant quia, cum onus Theſaura-
riæ ſpectaret ad Diomedem, in eo propriè
d. verba dicūtur verificari, ac inducunt obli-
47 gationē, ſemper † enim referuntur ad illum,
ad quem pertinet de Iure ſubire onus l. bis
verbis in princ. ff. de leg. 3. l. ſed & ſi adijcian-
tur ff. pro Socio Surd. conſ. 34. num. 39. Gra-
tian. diſcept. for. cap. 579. num. 26. Rota co-
ram Merlino dec. 256. num. 2. & in Rom. dom.
16 Iamnuarij 1643. §. quod autē corā Reue-
rendiſſimo Tarraconen.

48 Demum non releuat † obiecta eiuſdem
Leonelli inhabilitas in tenendo ſcripturam
negotij, quia non probatur ad id fuiſſe con-
ductus, imò conſtat de contrario ex verbis
ſuprà relatis, nec probatum releuaret,
49 cum † illa non fuerit cauſa, cur Diome-
des vlteriores eius operas recuſauerit, ea-
que propter ex hoc capite ſolutionem con-
uenti

uenti Salarij retardare non poteſt, vt in ſi-
milibus terminis animaduertit *Rota coram*
50 *Cauai. deciſ.520.ſub num.3.* A qua † eo mi-
nùs excuſatur ſub prętextu, quod Leonellus
alteri medio tempore ſeruire potuerit, nam
ad hunc effectum requiritur, quòd de fa-
cto locator alteri ſeruiat, eamdemque mer-
cedem aſſequatur, tunc enim ſolùm ceſſare
videtur omne illius intereſſe, ob quod age-
re poſſit contrà primum conductorem, aliàs
ſecus, quia dum per ipſum non ſtat quomi-
nus fidem datam adimpleat, ei pariter ſer-
uari debet, vt expreſſe probatur *ex d. l. diem
functo ff. de offic. Aſſeſſ. d. l. qui operas* §. *item*
51 *cum quidē & l. diem functo ff. locat.* vbi † ca-
ſus excipitur, ſi de facto locator ab alio
52 mercedem accipiat, atque † ita firmatur
regula in omni alio caſu non excepto, vt
doctè explicant *Roman. in d. l. diem functo
num.3. Iacob. de Nigr. ibid. num.42. Iaſ
num.26. Alber. in d. l. qui operas in fin.*
54 Vel † quatenus ſequi debeat opinio *gloſ.* in
contrarium adducte *in d. l. diem functo verb.*
54 *eod. tempore* tunc † demum procedere poteſt
ſi cum eodem commodo, & honore alteri
ſeruire valeat, ſecus ſi iuſtam habeat cau-
ſam recuſandi, prout in pręſenti, cum Leo-
nellus fuerit conductus à Diomede vt cæte-
ris Miniſtris imperaret, & ſolo conſilio ne-
gocio præeſſet, hoc enī caſu poterat racuſare
alteri inſeruire, cum minore commodo, vel
honore, neque perdit Salarium ſibi à pri-
mo conductore promiſſum, vt bene diſtin-
guit *Iacob. de Nigr. loco quo ſupra verſ. retenta
tamen opinione gloſa Io. Baptiſta Sanctouer. in
ead. l. diem functo n.28. verſ. quod vero* Et ita
vtraquē.

Officialis falſus An conſequatur Salarium.

QVAESTIO XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Officialis falſus conſequi debet Salarium, Declara vt num. 11.*
2 *Pręmium ex dolo nemo conſequi debet.*
3 *Falſi pęna tenetur is, qui perſonam ſupponit.*
3 *Merces conſtituta pro actu nullum in ſe delictum continente debetur ei, qui illum actum adimpleuit.*
5 *Gloſ. in l. Titius ff. ad municipal. & Bal in c. ex parte il. 2. num.6. de Reſcript. reprobantur.*
6 *Salarium non conuentum non debetur.*
7 *Salarium vni promiſſum non poteſt alius petere.*
8 *Promiſſiones non extenduntur de perſona ad perſonam.*
9 *Salarium in dubio potiùs pręſumitur conſtitutum cauſæ, quàm perſonæ.*
10 *Salaria vt plurimùm conſtituuntur habita ratione laboris; non autem perſonæ.*

PRoponitur caſus in *l. Titio 36. ff. ad mu-
nicipal* quòd Titio exiſtenti Romæ fue-
rat à Magiſtratu patriæ ſuæ per nun-
cium tranſmiſſa cum certo Salario quędam
epiſtola, in qua continebatur, quòd ipſe
Titius oſtenderet Imperatori quoddam de-
cretum in ipſa epiſtola inſertum. Nuncius
verò, colluſione facta, litteras tradidit
Lucio, qui deleto nomine *Titij*, & pro-
prio addito, decretum Imperatori ſecun-
dum mandata Magiſtratus præſentauit: cum
autem dubitaretur, An Salarium perſol-
uendum eſſet Titio, vel Lucio: reſponſum
fuit, deberi Lucio, qui decretum Impera-
tori tradidit. Ex cuius Textus deciſione
1 colligunt Doctores, quòd † falſus officialis
conſequatur Salarium vt videre eſt apud
*Bal. in l. non dubium num.25. C. de legib &
in c. ex parte decani num.6. de Reſcript. Alex.
in addit. ad Bar. in d. l. Titio v. Titio ff. ad
municipal Iaſ. ad l. Barbarius num.21. ff. de
offic. prætor. Gabr. conſ.9. num.1. Caroc. de
locat. & conduct. par.1. de mercede Iudicial.
quæſt.7. num.75.*
Contrariam tamen definitionem ſuade-
2 bat concluſio, quòd † nemo ex ſuo dolo
debeat præmium reportare per *tex. in l ita-
que fullo ff. de furt. l. ſiue hereditaria ff de neg.
geſt. l. ita demum in princip. ff. de Arbitrar. Bar.
in l. ſi quis legatam ff. de falſ. Decian. reſp.47
num.87. lib.5.* Attamen concluſio huiuſmo-
di non aduerſatur, quia in caſu noſtrò duo
ſunt conſideranda facta; Vnum eſt ſuppo-
ſitio perſonæ, & pro hoc non datur Salari-
3 um, imò † ſupponens perſonam tenetur
pęna falſi *Ioan. de Anan. in c. licet num.5. de
crimin. falſ. Odofred. in rubric. C. de mutation.
nomin. in fine Farinac. de falſ. quæſt. 150. numer.96.*

*mer.96.Hieron.Lauren. decif. Auenionen.*108
4 Aliud vero factum eſt præſentatio Decreti facta principi, proquo actu fuerat merces conſtituta, & propterea ei, qui actum adimpleuit, eſt de Iure debita *Bar. in d. l. Titio num.2.* & perſoluitur non ob delictum ſed propter actum, qui nullum in ſe continet delictum, vt optime *Bar. in l. non dubium ſub num.18. & ibidèm Bal. num.25. C. de legib. & in c. ex parte il. 2. num.6. de Reſcript.*
5 † vbi concordans cum *gloſ. in d. l. Titius ff. ad municipal.* tenet, quòd talis officialis, licet poſſit Salarium conſequi, non tamen valeat illud retinere, ſed teneatur reſtituere vero officiali. Verum hoc non placet *Bart* & optima quidem ratione, quia licet negari non poſſit, quin falſus officialis teneatur vero officiali actione in factum deſcendente ex crimine falſi. Non tamen tenetur ad reſtitutionem Salarij percepti, illud enim, vt ſuprà dicebam, optimo iure percepit, & ſic non tenetur reſtituere, ſed bene tenetur ad intereſſe, quod poteſt eſſe plus, vel minus Salario percepto *l. quæ nomine ff. de falſ. Bar. vbi ſub nu.5. verſ. aduerte fateor.*

Deciſionem pariter contrariam aſſignandam eſſe videbatur, ea ratione, quià quotieſcumque fit pactum cum certo officiali, quod ipſe debeat officium exercere pro certo Salario, intelligitur, quod officialis debeat per ſe ipſum exercere officium, nec ad alias perſonas pactum extenditur *c. veniens de Tranſaction. c. niſi circa finem de praben. l. quod in duobus §. perſonale pactum ff. de pact.* ſicque dicendum videbatur, non poſſe aliquod Salarium peti per officialem falsum, ad cuius fauorem nulla extitit promiſſio, itaut intraret vulgaris regula, quòd
6 † Salarium non conuentum non debeatur *l. 1. in fine ff. de var. & extraordinar. cognit. l. 1. & l. Salarium C. mandat. l. qui mutuas §. Salarium ff. eod. tit. Federic. de ſen. conſ.118. Alex. 109. per tot. lib.6. Dec. conſ.132. in fine Crot. conſ.305. num.18 lib.3. Rot. deciſ.559. par.1. diuerſ. & in recen. deciſ. 428. num.1. par.5. & deciſ.382. num.17. par.5. & coram Cardin. Seraphin. deciſ.65. num.1. & coram Cardin. Caualer. deciſ.400. num.1. & coram*
7 *Penia deciſ.111. num.1.* Et † quamuis fuerit promiſſum vero officiali, hoc non ſuffragatur
8 officiali falſo, cum † promiſſiones non extendantur de perſona ad perſonam *l. idem in duobus §. perſonale l. iuriſgentium §. pactorum ff. de pact. Bar. conſ.58. in fine lib.1. Riminal. Iun. conſ.465. num.9. lib.4.*

Hoc tamen non obſtante optima ratione deciſum fuit, Salarium deberi falſo officiali, quià illud fuerat conſtitutum cauſæ, &
9 non perſonę prout † ſemper in dubio eſt præſumendum *l. medico ff. de ann. legat.* dum
10 † non habita ratione perſonæ, ſed laboris Salaria vt plurimum perſoluantur *Purpurat. in rubr. ff. de offic. Aſſeſſor. ſub num.208. Roman. conſ.25. num.2. Becc. conſ.27. num.2. Surd. conſ.66. num.6. Ciriac controuerſ.201. num.186.* Ideoque, cum cauſa fuerit adimpleta per falſum officialem merito fuit deciſum illi debitum Salarium conſtitutum cauſæ per ipſum adimpletæ *Bal. in l. non dubium ſub numer.25. verſ. reſpondeo C. de legib.*

11 Ex † qua reſponſione deducitur limitatio predictę *l. Titio* & definitioni noſtræ quæſtionis, ſcilicet, quòd non procedat quotieſcumque Salarium appareret, conſtitutum habita ratione perſonæ, non autem laboris, & quando non poſſet dici adimpleta cauſa, vt in caſu in quo conſuluit *Gab. d. conſ.9. lib.1 Caroc. de locat. & conduct. par.1. tit. de Mercede Iudicial. quæſt.7. num.77.*

Quibuſnam operarijs licitum ſit laborare diebus in honorem Dei feriatis, et mercedem petere.

QVÆSTIO XXV.

SVMMARIVM.

1 *Diebus feriatis in honorem Dei, vel Sanctorum probibitum eſt opera ſeruilia exercere.*
2 *Opera humana duplicis ſunt generis.*
3 *Opera, quæ animi dicuntur, non probibentur exerceri diebus feſtiuis, mercede accepta.*
4 *Concionatores poſſunt diebus feſtiuis conciones facere, & mercedem recipere.*
5 *Aduocati, & Procuratores poſſunt diebus feſtis ſuum patrociniũ praſtare, recepta mercede.*
6 *Aduocati, & Procuratores in Romana Curia ſolent de conſuetudine diebus Dominicis*

Digitized by Google

nicis informare Iudices tàm in ſcriptis quàm in voce quando die ſequenti proponenda eſt cauſa in Rota.

7 *Doctores poſſunt diebus feſtiuis ſtudere.*

8 *Doctores poſſunt diebus feſtis legere & docere in ſcholis. quod tamen non practicatur vt num. 9.*

10 *Medici poſſunt diebus feſtis mercede accepta mederi.*

11 *Operationes humanæ corporalem laborem requirentes aliæ dicuntur communes aliæ particulares.*

12 *Operationes corporales communes quænam ſint?*

13 *Operationes corporales comunes licitè exerceri poſſunt diebus feſtis poſt auditam rem ſacram.*

14 *Scribere licet diebus feſtis. etiam mercede accepta.*

15 *Tranſcribere diebus feſtis an ſit permiſſum?*

16 *Venatores poſſunt diebus feſtis venari.*

17 *Opera permiſſa diebus feſtis poſſunt exerceri etiàm mercede accepta.*

18 *Operationes particulares corporalem laborem requirentes non poſſunt diebus feſtis exerceri, Declara vt num. ſeqq.*

29 *Operationes quæ verſantur circa cultum diuinum poſſunt exerceri diebus feſtiuis, etiam accepta mercede, Declara vt num. 21.*

20 *Feſtaroli poſſunt diebus feſtiuis Eccleſias ornare.*

22 *Operationes ſeruili ſe exerceri poterant diebus feſtiuis ob pietatem.*

23 *Pietas poteſt multiplieiter conſiderari.*

24 *Veſpertiliones poſſunt diebus feſtiuis ſepelire mortuos.*

25 *Operationes ſeruiles permittuntur diebus feſtiuis concurrente neceſſitate victus.*

26 *Coqui poſſunt quibuſcumque diebus epulas condere.*

27 *Molitores an poſſint molere diebus feſtiuis?*

28 *Chirurghi, Barbitonſores, & ſimiles poſſunt diebus feſtis pro Salute humanorum corporum laborare.*

29 *Pharmacopolis, an, & quando ſit permiſſum diebus feſtis medicamenta conficere.*

30 *Operationes ſeruiles exerceri poſſunt diebus feſtis concurrente cauſa ſalutis communis.*

31 *Damnum imminens excuſat ab obſeruantia feſtorum.*

32 *Serui, & famuli laborantes diebus feſtis excuſantur quando. ſi id non facerent graue damnum eis in perſonis, vel in rebus proueniret.*

33 *Lucrum ceſſans an dicatur legitima cauſa ad effectum, vt poſſit operarius in feſtis laborare?*

34 *Piſcatoribus licet diebus feſtis piſcari balecia. alioſque piſces, qui non niſi certo anni tempore tranſeunt*

35 *Conſuetudo efficit, vt quis licitè poſſit diebus feſtis laborare.*

36 *Barbitonſores tondentes diebus feſtis excuſantur ob conſuetudinem.*

37 *Violantes dies feſtos ab Eccleſia indictos puniri poſſunt tàm a Iudice ſeculari, quàm Eccleſiaſtico, & datur præuentio fori.*

38 *Paupertas excuſat ab obſeruantia feſtorum.*

1 TAm † veteris, quàm noui Teſta-
menti pagina ſeptimum diem ad
humanam quietem ſpecialiter aſſi-
gnauit, & ita illum, quàm alios dies Ma-
ieſtatis altiſſimæ deputatos, nec non nata-
litia aliquorũ Sanctorum, Martirum Eccle-
ſia decreuit obſeruanda, & in his ab om-
ni opere ſeruili ceſſandum, vt cantant ver-
ba *tex. in c. 3. de ferijs* cum quo concordat
l. 2. & 3. C. eod tit. Non tamèn omnia hu-
mana opera dicuntur ſeruilia, itaut feſtiuis
diebus exerceri non poſſint; Duplicis
2 † enim generis ſunt Aliæ dicuntur animi &
3 † hæc non prohibentur exerceri diebus fe-
ſtiuis, & pro illarum exercitio mercedem
conſequi *Tolet. lib. 5. cap. 24. num. 11.* Vnde
4 videmus Concionatores † recepta mercede
diebus feſtiuis conciones facere, vt poſt *Sayr
Azeued. Valer. Reginald. Bened. & alios ad-
uertit Auguſtin. Barboſ. in collectan. DD. ad c.
licet num. 3. de ferijs.*
5 Aduocatis † etiam, & Procuratoribus
licitum eſt diebus feſtiuis ſuum patrocinium
mercede recepta præſtare *Nauar. in ſumm.
cap. 13. num. 12. Campanil. in diuerſor. Iur.
canonic. rubr. 12. cap. 13. num. 95. Sot. de
de Iuſt. & Iure lib. 2. quæſt. 4. art. 3. ad 3. ca-
uſ. 4. in fine Lopez in inſtruct. coſcien. lib. 1. c. 52.
Azor. Inſtit. moral. par. 2. lib. 1. de 3. præcep.
cap. 27. quæſt. 11. Vbert. de Citation. cap. 10.*
9 *num. 166.* Et † in Romana Curia diebus do-
mini-

Digitized by Google

minicis, & alijs feſtiuis conſuetum eſt, Aduocatos, & Procuratores informare Iudices tàm in ſcriptis, quàm in voce, quando die ſequenti proponenda venit cauſa in Rota, vt aduertit *Caietan. 2. 2. quæſt. 122. art. 4. & poſt eum Sanchez. conſil. moral. lib. 5. cap. 2. dub. 28. num. 2.* Et hæc, quæ dicun-
7 tur de Aduocatis procedunt etiam in † Doctoribus, quibus etiam licitum eſt diebus feſtiuis ſtudere *D. Thom. 2. 2. quæſt. 41. art. vlt. DD. in l. omnes iudices C. de ferijs Ben. de priuileg. I. C. priuileg. 77. n. 1. Rebuff. de priuil. ſcholar. priuileg. 1. n. 13. Azor. inſtitution. moral. par. 2. lib. 1. cap. 27. quæſt. 3.* Nec † non
8 legere, & docere in ſcholis, tàm in ſcriptis quàm in voce *Sot. de iuſt. & Iure lib. 2. quæſt. 4 art. 4. Lopez. in inſtruct. conſcien. lib. 1. ca. 52 Sanchez. conſil. moral. d. lib. 5. cap. 2. dub. 6. num. 4. Caietan. 2. 2. quæſt. 122. art. 4. §. ad*
9 *primum* Quamuis †hoc non practicetur, ſolent enim Doctores, & Magiſtri obſeruare ſingula feſta, vt animaduertit *Scace. de Iud. lib. 2. cap. 5. num. 122.*

10 Medici† quoque poterunt diebus feſtiuis mercede accepta mederi, eorum enim opera in animo potius, quàm in corporali labore conſiſtit *D. Thom. 2. 2. quæſt. 40. art. 4. Rip. in tractat. de peſte tit. de remed. ad curan. peſt. num. 132. Suarez. de dieb. feſtiu. lib. 2. cap. 19. num. 10. Thom. Act. de Infirmit. par. 2. v. feſtiui dies n. 3. Paul. Zacch. patruus meus quæſt. medicolegal. lib. 6. tit. 1. quæſt. 8. à n. 16 vſque ad 19.*

11 Secundum † genus humanarum operationum eas continet, quæ corporalem laborem requirunt, & iſtæ diuiduntur intèr com-
12 munes, & particulares. Communes † dicuntur illæ, quæ conueniunt tàm Dominis quàm famulis, Nobilibus, & ignobilibus *Caietan. 2. 2. quæſt. 122. art. 4. §. ad primũ horum Sot. de Iuſt. & Iure lib. 2. quæſt. 4*
13 *art. 4.* Et † iſtas diebus feſtiuis exercere poſt auditam non ſacram vetitum non eſſe firmat *Tolet. lib. 5. cap. 24. ſub num. 9. verſ alia ſunt opera Sayr, in clau. Reg. lib. 7. cap. 2. n. 9 vol. 3.* Huius generis ſunt operæ, quæ im-
14 penduntur in ſcribendo, itaut† licitum ſit in die feſto ſcribere, etiam mercede accepta *Armill. in verb. feſtum nu. 21. Sot. vbi ſuprà ſilueſt. in v. Dominica quæſt. 5. par. 6. Caietan. ſecunda ſecundæ quæſt. 122. art. 4. cum alijs adductis per Sanchez. vbi ſuprà dub. 8. num. 2.*

15 Sed † dubium eſt, an ſicuti permiſſum eſt ſcribere, liceat etiàm tranſcribere, & variæ ſunt in hoc Doctorum ſententiæ, Nonulli abſolute negant, vt videre eſt apud *Fernandez in exam. Theolog. par. 1. cap. 7. §. 1 num. 19. Caietan. vbi ſupra Silueſt. d. quæſt. 5. concluſ. 5 cum alijs relatis per Dian. reſolution. Moral. par. 2. tractat. 15. reſolution. 35. in princip.* adducentes pro eorum opinione rationem. quòd tranſcribere ſit opus mere ſeruile, & labor manuum ordinatus immediate ad lucrum temporale, ſicut alia opera mechanica, quià non tendit ad aliud, quàm ad formandum characteres ſecundum tenorem exemplaris, à quo tranſcribitur. Alij vero licitum eſſe firmarunt, hac tamẽ diſtinctione adhibita ſcilicet, Aut talis actus eſt medium ordinatum ad finem ſpiritualem, vt puta ſi tranſcribantur conciones alicuius Prædicatoris, lectiones Magiſtri, Cauſidici informationes, & tali caſu poſſe tranſcribi ſaluo præcepto obſeruantiæ feſtiuitatum, etiam mercede accepta, quia talia tranſcribere eſt adiuuare alterum ad opus ſpirituale, Aut tranſcriptio non ordinatur ad finem ſpiritualem, & tali caſu, prohibitam eſſe diebus feriatis in honorem Dei; vel Sanctorum, Ita poſt *Nauar. Lopez. Metin. & alios, quos allegat. diſtinguit Sanchez vbi ſupra dub. 8. & 9.* Alij tandem, abſque aliqua diſtinctione, firmarunt tranſcribi poſſe diebus feſtis, accepta mercede, abſque incurſu peccati mortalis, vt videre eſt apud *Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 25 num. 4. Layman. Theolog. moral. lib. 4. tract. 4 cap. 2. num. 3. Barboſ. in c. licetnum. 4. de ferijs Molpheſ. in ſumma tom. 1. tractat. 11. cap. 13. numer. 42. cum alijs, quos refert. & ſequitur Dian. vbi ſupra reſolut. 35. §. At ego & par. 4. tractat. 4. reſolut. 62.* vbi, quòd idem dicendum ſit de Thipographis ordinantibus characteres, Et hæc vltima opinio eſt magis conſuetudini conformis, qua tamen conſuetudine remota, libentius ſupra relatam diſtinctionem Sanchez amplecterer

16 Comprehenduntur † etiam ſub hoc genere Venatores, qui licite poſſunt diebus feriatis venari *Lopez in Inſtr. conſcien. lib. 1. cap. 52. verſ. qui venatur. Metin. in ſumm. lib. 1. cap. 24. §. 8. in fine Tolet. in ſumma lib 4. cap. 24. Palat. in ſumm. v. feſtorum violatio Campanill. in diuerſor. Iur. Canonic.*

rubr.

rubr. 12. cap. 13. ſub num. 95. verſ. alia etiam
Nonnulli vero DD. licèt concedant,
quòd venatio poſſit diebus feſtiuis exerceri,
Attamen conditionem addunt, dummodo
non lucri cauſa, ſed recreationis gratia e-
xerceatur, & hanc opinionem ſequuntur
*Syluest. in ſumma v. Dominica quaſt. 5. con-
cluſ. 6. Roſel. v. feria num. 21. Angel. in eod.
verb. num. 26.* Verum, cum negari non poſ-
ſits quòd venatio opus ſeruile non ſit, ſed
commune Dominis & Seruis, bene pote-
rit exerceri diebus feſtiuis, etiam accepta
17 mercede, nam † eo ipſo, quòd operæ ſunt
permiſſæ, poſſunt exerceri etiam mercede
accepta *Tolet. de inſtruct. Sacerdot. lib. 4.
cap. 24. ſub num. 9. Thom. Act. de Infirmitat.
par. 2. v. feſtiui dies num. 3. Sanchez. conſil.
moral. lib. 5. cap. 2. dub. 6. num. 21. Antonin.
Dian. reſolut. moral par. 4. tractat. 4. reſolut. 6
verſ. nec etiam prædicta opera.*
18 Particulares † vero, operationes corpo-
ralem laborem requirentes exerceri non
poſſunt diebus feſtiuis, tàm ex diſpoſitio-
ne Iuris Canonici, & Ciuilis, vt videre
eſt in Iuribus ſuprà allegatis, Quàm ex
præcepto Iuris Diuini *leuit. 23.* dicentis om-
ne opus ſeruile non facietis in eo. Niſi ta-
men concurrant aliquæ cauſæ, quæ ſolent
operationum huiuſmodi exercitium redde-
re licitum, etiam diebus feſtiuis *Lopez. in 1.
par. ſua inſtruct. cap. 52 Campanil. in diuer-
ſor. Iur. Canonic. rubr. 12. cap. 13. num. 96.*
19 Vt puta † ſi operationes verſentur imme-
diatè circa cultum diuinum, vt crucem, &
immagines Sanctorum in proceſſionibus de-
ferre, campanas, organa, & alia inſtru-
menta pulſare, vel Eccleſiam mundare, &
ſimilia; quæ licita dicuntur, etiamſi mer-
cede accepta, exerceantur, quia ſunt pars
diuini cultus, qui eſt finis obſeruationis fe-
ſtorum *Nauar. in ſumma cap. 13. num. 4. Lu-
douic. Lopez. d. cap. 52. Layman. lib. 4. tract. 7.
cap. 4. num. 2.* qui plures refert, caſus excu-
ſantes titulo religionis in Deum, quos, &
alios refert *Bonacin. tom. 2. diſputat. 5. quaſt.
vnic. punct. 3. num. 7. verſ. ex quo Vulp. in*
20 *praxi cap. 5. num. 6* Et † quòd licite poſſint
ij, quos vulgari ſermone *feſtaroli* appella-
mus ornare templorum parietes, etiamſi
antecedentibus diebus talia ornamenta ap-
ponere valuiſſent firmant *Bonacin. de legib.
diſputat. 1. quaſt. vnica punct. 3. num. 3. Fa-
gùdez. præcep. 1. lib. 1. cap. 14. n. 4. & poſt Suarez.*
Lanfranc. Zacchias de Salario.

*Caiet. & Tolet. firmat Antonin. Dian. reſol.
moral. par. 3. tract. 5. miſcellan. reſolut. 8.
verſ. At qui templorum Io. Baptiſta Ven-
triglia in praxi rerum notab. Annotat. 16. §. 1.
num. 8.*
21 Erit † tamen aduertendum, quòd, non
omnia opera, quæ poſſunt quoquomodo
Dei cultum reſpicere, ſunt licita diebus,
feſtiuis, ſed ea ſolùm, quæ immediate ten-
dunt ad cultum Diuinum, Vndè colere
agros Eccleſiæ, portare lapides ad fabri-
cam Eccleſiæ, eamque edificare non lice-
bit diebus feriatis in honorem, Dei, quia
hæc non ſpectant immediatè ad Dei cultum,
ſed per accidens poſſunt ad id ordinari *Bo-
nacin. poſt Nauar. Caiet. Sot. Clau. reg. Azor.
& Reginell. quos alleg. at. in loco citato verſ.
ex dictis in die feſto Ventriglia vbi ſupra
ſub num. 8, verſ. ex dictis in die feſto.*
22 Poterunt † etiàm exerceri opera ſeruilia
diebus feſtiuis ob pietatem *gloſ. in c. conque-
ſtus v. pietas de ferijs Palac. in ſumma v. fe-
ſtum Alcorez. in ſumma cap. 17. Syluester v.
Dominica quaſt. 5. Angel. in v. feria n, 18. 37.*
23 *& 41.* Verum, cum † pietas poſſit multi-
pliciter conſiderari, vt oſtendit *Tiraquell.
de priuileg. piæ cauſæ in præfat. Mar. Anto-
nin. variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 49. num. 1.*
non erit abs re, intel ligere cauſam pietatis
in his terminis eam ſolùm, quæ reſpiciat
opera miſericordiæ vt exemplificari poteſt
24 in Veſpertilionibus † qui poſſunt diebus fe-
ſtis mortuos ſepelire *Ventriglia d. Annot. 16
num. 9.*
25 Permittitur † etiàm exercitium opera-
rum ſeruilium diebus feſtiuis concurrente
neceſſitate victus *c. licet de ferijs Ventriglia
vbi ſupra nu. 10. Quaranta in ſumma Bular,
v. Dies feſtus Sayr. in clau. reg. lib. 7. cap. 2.
num. 10. Palat. vbi ſuprà* Hac igitur rati one
poterunt omnes, quorum officium conſiſtit
in neceſſitate diuturni victus, illud exerce-
re diebus feſtiuis mercede accepta ſub quo-
26 rum claſſe militant † Coqui, qui poſſunt
quibuſcumque diebus epolas condere *Sot.
de Iuſt lib. 2. quaſt. 4. art. 4. ad 3.*
27 An † autem ex hac cauſa excuſentur mo-
litores dubium eſt, quod affirmatiuè reſoluūt
Aliqui, ſi molant molendino ad aquam, ne-
gant verò ſi molendino in piſtrino vtantur
*Nauarr. in ſumm cap. 13. num. 9. Roſella v.
feriæ num 9. Ludouic: Lopez in inſtruct. conſ.
lib. 1. cap. 52. D. Antonin. 2. part. 9. cap. 7 §. vlt.*
M Alij

Alij vero, nulla ratione habita qualitatis molendini, indiſtinctè negant, quòd poſſint molitores feriatis diebus molere, Omnes tamen conueniunt in hoc, quòd ſi fiat ratione neceſſitatis victus, vt puta ſi non adſit ſufficiens farina pro victu illius diei, poſſint licitè molere, idemque affirmant, ſi hoc fiat accedente conſuetudine, quam Epiſcopus non prohibet *Campanil. in diuerſor. Iur. Canonic. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 107. *Bonacin. tom.* 2. *diſputat.* 5. *quaſt. vnic. punct.* 3. *num.*9.

28 Neceſſitas † etiam ſalutis corporis excuſat in hoc caſu, quæ conſideratur in Chirurghis, Barbitonſoribus, obſtetricibus, aliiſquè ſimilibus, qui poſſunt diebus feriatis vulnera mederi, venas ſciudere, alique facere ad conſequendam infirmi ſalu-
29 tem neceſſaria, eadem ratione † Pharmacopolis permiſſum eſt, medicamenta quæcumque conficere diebus feſtis, dummodo præſtanda ſint infirmis ipſa die, alias vero, neceſſitate huiuſmodi ceſſante, non poterunt farmaca componere, quia eorum ars ſeruilis eſt, quam ſola neceſſitas facit in feſto licitum *Sot. loc. ſupra citat.*

30 Itèm † neceſſitas ſalutis communis permittit exercitium operarum ſeruilium diebus feſtiuis; itaut omnes, quorum opera eſt quomodocumquè neceſſaria ad tuendam ciuitatem ab imminenti periculo peſtis, vel oſtium incurſu, poterunt laborare etiam mercede accepta abſquè incurſu peccati, vt tenent *Doctores omnes.*

31 Excuſat quoque ab obſeruantia feſtorum imminens damnum, & propterea licitum eſſet ſegetes iacentes in agris, & fenum in pratis ad locum ſecurum in feſtis deferre, ſi immineret tempeſtas, vel pluuia, quæ corrumperet, ſi in agro remanerent, eademque cauſa licitum eſt tempore vindemiarum vuas colligere nè pereant, & proſequi opus inceptum quandò notabile damnum ſequeretur ex dilatione, vèl ommiſſione operis *Sayr. in clau. reg. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 10. *prax. epiſcop. par.* 1. *v. feſta* §. 3. *Quarante in ſumm. bullar. v. dies feſtus Palat. Rub in repetit. c. per veſtras notab.* 27. *num.* 10. *pag.* 162 Et huius generis artis ſunt ij, qui furnos conflandi vitri accendunt in feſtis *Sot. loc. citat. Syluester in ſumma v. Dominica quaſ.* 5. *Nauarr. in ſumm. cap.* 13. *num.* 6. *Caietan.* 2. 2. *quaſt.* 168. *art.* 3. *& in ſumma v. feſtorum violatio* Coquentes ſaponem eadem ratione excuſantur, quia ſi opporteret abſtinere ab opere diebus feſtiuis ars eſſet damnoſa.

32 Hac etiam ratione excuſantur † ſerui, & famuli, qui iuſto metu compelluntur à dominis laborare in feſtis qnandò, niſi id faciant, imminet eis graue damnum in perſona, vel in rebus *Nauarr. in ſumm. cap.* 13 *num.* 7. *Caietan. in d. ſumma v. feſtorum violatio D. Anton.* 2. 1. *tit.* 9. *cap.* 7. §. *fin. Lopez. inſtr. conſc. cap.* 52.

33 An † autem legitima cauſa ſit lucrum ceſſans ad effectum, vt poſſit operarius in feſtis laborare? contrariæ in hoc ſunt Doctorum ſententiæ, *Syluester* enim *in v. Dominica quaſt.* 4. *par. tit* 3. *& Margarit. conſeſſ.* 3. *& precept. ſol.* 71. *Reginald. tom.* 2. *lib.* 19. *cap.* 3. *nu.* 56. *Suarez de Religion. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 9. voluerunt id non licere, eo quia expreſſè legitur prohibitum ſeruis laborare in ſacra pagina, vt videre eſt in *Exod. cap.* 20 *ibi* ſex diebus operaberis ſeptima autem die non facies omne opus, & tu, & ſeruus tuus. Et contrarium affirmarunt *Caietan. in ſumma d. v. feſtorum violatio Alcorez in ſumma cap.* 17. *Palac. in ſumma v. feſtum Angel. in v. feria num.* 34. *Armilla v. feſtum num.* 20. *Fernandez in exam. Theolog. par.* 1. *cap.* 7. §. 1. *num.* 6. adducentes pro fundamento eorum opinionis *tex. in c. licet de ferijs*, in quo ſummus Pontifex indulſit in die feſto piſcationem halecium, quæ vno anni tempore tranſire ſolent. Verum, cum in d. textu ſermo ſit tantùm de tranſitorio lucro, quod ſolummodo vno anni tempore euenire ſolet, quæ circumſtantia, cum non concurrat in omni alio lucro conſequens eſt, vt diſpenſatio conceſſa à ſummo Pontifice in contingentia caſus *d. c.* non ſuffragetur in alijs lucris, in quibus non poſſit conſiderari identitas rationis. Et proptereà opinionē *Caietan. & ſequacium* tunc amplectendam eſſe, quandò vtilitas, & lucrum tranſitorium, quòd ceſſat, tanti ſint momenti, vt prudentis arbitrio æſtimari poſſit eius ammiſſio non mediocre damnum firmat *Antonin. Dian. reſolution. moral. part.* 2. *tractat.* 15. *reſolution.* 34. *verſ. ſed ego.*

34 Ratione † igitur lucri ceſſantis licitum erit piſcatoribus, piſcari halecia, quæ vno anni tempore tranſire ſolent *vt in d. c. licet*

pari-

pariqne ratione idem dicendum eſt de piſcatione aliorum piſcium, qui ſimilitèr certo anni tempore tranſeunt *Dian.loc.ſuprà citat.Sanchez.in conſ.moral.lib.5.cap.2. dub.20. num.5.*

35 Conſuetudo † quoquè efficit, vt quis poſſit diebus feſtis laborare, nam, cum prohibita in die feſto fuerint humano iure introducta, ea tolli poſſunt per contrariam conſuetudinē à Prælatis tolleratam *Sayr.in clau. reg. lib. 1. cap. 2. num.31. Reginald. tom.2.lib.19. cap.3. numer.52. Moron. reſponſ.8. ſub num.14. Dian. reſolut. moral.*

36 *par. 1, tract.t. 15.reſolut. 34.* Et † ratione conſuetudinis excuſantur Barbitonſores, qui diebus feſtis tondent *Dian. d.reſolut.34. verſ. ſed ſi omnes lib.5. cap. 2. dub.21.* vbi quòd talis conſuetudo non ſit tolerata, & recepta, ſed ſempèr fuerit, & ſit à Prælatis, & Confeſſarijs repræhenſa, & pro ſuæ opinionis corroboratione allagat *Tolet. Nauarr. Caietan & Alios.*

Certum tamen,eſt quòd Barbitonſores in omnibus locis diebus feſtis indiſtinctè tondent, & hoc tolleratur & precipuè in Vrbe, vbi videmus, quòd contrà alios operarios, & artifices violantes dies feſtos proceditur ad pænam, & tamen barbitonſores non moleſtantur à Curia Vicarij, & extrà Vrbem, nec à Curia Eccleſiaſtica neque à

37 Curia ſeculari, quarum † vtraque procedere poteſt contrà violantes dies feſtos ab Eccleſia indictos, vt patet ex Conſtitutione Pij Quinti incipien cū primum ſub datū Romæ kal. April. 1566. ibi *Qui vero in diebus præfatis opus aliquod illicitum feciſſe deprahenſus fuerit, præter diuinam vltionem & amiſſionem animalium, quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pænas incurrat arbitrio noſtro, ſeu Vicarij noſtri in Vrbe, in alijs autem locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum Magiſtratuum, itaut prauentioni locus ſit.* Nec dicatur, quòd non excuſentur ratione conſuetudinis, ſed potiùs ex cauſa lucri ceſſantis per *tex. in d. c. licet de ferijs* Quia,vt ſuprà dicebam,ſummus Pontifex in *d.c.* indulſit, quòd liceret diebus feſtis laborare pro piſcandis aleceis, quia non, niſi vno anni tempore illa piſcatio fieri poteſt, quæ ratio non militat in barbitonſoribus, qui ſi non tonderent diebus feſtis, poſſent hoc facere alijs diebus.

38 Tandem † ratione paupertatis permitti-

tur exercitium operarum ſeruilium *c. licet vbi notat Abb. de ferijs Feln. in c. finali numer.7. de maiorit. & obedien. Paul. Orian. in repetit. l. prima in princip. num.23. ff. de offic. eius Benincas de Paupert. quaſt.4. num 28. Surd. de Aliment. tit.8. priuileg.2. num. 13.* Itaut poſſit quilibet operarius in paupertate cōnſtitutus laborare diebus feſtis mercede accepta, Aduertendo tamen, quòd non omnis paupertas hoc permittat, ſed debet eſſe talis, qualem ad hunc effectum ſufficientem eſſe iudicabit Confeſſarius, ad quem in hoc caſu erit recurrendum.

Quodnam Salarium dicatur peculium caſtrenſe, vel quaſi, itaut filiifamilias de illo diſponere valeant.

QVAESTIO XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Filij acquirunt parentibus*
2 *Parentes nullum ius habent in filiorum peculio caſtrenſi vel quaſi.*
3 *Filij familias in peculio caſtrenſi, vel quaſi reputantur patres familias.*
4 *Filij familias poſſunt de peculio caſtrenſi, vel quaſi ad libitum diſponere tàm in vita, quàm in morte.*
5 *Peculium caſtrenſe dicitur illud, quod filij familias in caſtris acquirunt.*
6 *Stipendium, quod habent milites belli, ſiue terreſtri, ſiue maritimo dicitur peculium caſtrenſe.*
7 *Peculium quaſi caſtrenſe dicitur illud, quod filius familias acquirit ratione publici officij.*
8 *Salarium Iudicum dicitur peculium quaſi caſtrenſe.*
9 *Salarium Arbitrorum non eſt peculium quaſi caſtrenſe.*
10 *Salarium Aſſeſſorum reputatur peculium quaſi caſtrenſe, Amplia, vt num. 11.*
12 *Salarium Aduocati fiſcalis eſt peculium quaſi caſtrenſe.*
13 *Salarium omnium Aduocatorum dicendum eſt peculium quaſi caſtrenſe, Amplia vt num 14. Contrarium num.15.*

16 *Aduocati dicuntur militare.*

17 *Salarium. quod hodie ſoluitur Aduocatis ſucceſſit loco eius, quod olim ſoluebatur à Publico.*

18 *Salarium Procuratorum An dicatur peculium quaſicaſtrenſe?*

19 *Salarium Notariorum An dicatur peculium quaſicaſtrenſe.*

20 *Salarium, quod recipiunt hodie Notarij à priuatis ſubrogatum eſt loco Salarij publici, & reputatur peculium quaſicaſtrenſe.*

21 *Salarium medicorum reputatur peculium quaſicaſtrenſe, Contrarium num.22.*

23 *Medici dicuntur, artifices, & medicina connumeratur inter artes mechanicas, Contrarium num.25.*

24 *Salarium, quod datur profeſſoribus artium mechanicarum non dicitur peculium quaſicaſtrenſe, etiamſi ſoluatur de Publico, & num.32.*

26 *Salaria Magiſtrorum artium liberalium eſt peculinm quaſicaſtrenſe.*

27 *Magiſtri grammaticæ dicuntur Magiſtri artium liberalium, Contrarium vt numer.28.*

29 *Salarium, quod quis acquirit pro obſequijs præſtitis Principi reputatur peculium quaſicaſtrenſe.*

30 *Libertas eſt rès inaſtimabilis.*

31 *Salarium officiorũ publicorum quaſicaſtrenſe peculium dicitur.*

34 *Salarium, quod recipiunt Tutores dicitur peculium aduentitium, non antem quaſicaſtrenſe.*

1 ACquiſita †per filios ad eorum parentes ſpectare, itaut nec momento
quidèm pænès ipſos filios remaneant voluit Impetator in *l placet cum ibi notat*
per Bar. & alios ff. de acquiren. hæredit. & in
2 *l.2. C. de patr. poteſt.* Quod † tamèn limitauit in peculio caſtrenſi, vel quaſicaſtrenſi,
in quo nullum ius parentibus competere diſpoſuit in *l. errat C. de Caſtren. pecul. lib.12.*
3 Itaut † in illo filij familias reputentur patres
familias, *l.1 in fine cum ſeq. ff. ad Senat. conſult. macedonian. l. fin. C. de Inoffic. teſtamen.*
& l. penult. & fin. C. qui teſtamen. fac poſſ.
& licitum ipſis ſit de illo quoquo modo diſponere tàm in vita, quàm in morte, *§.1.*
Inſt. qui b. non eſt permiſſ. fac teſtamen. §. fin.
Inſtit. de milit. teſtamen. l. final. C. de in offic.
teſtam. Bar. in l. fori num.2. C. de Aduocat.
diuerſ. Iudic.
4 Et† dicitur caſtrenſe peculium illud, quod
filiusfamillas in caſtris militaribus acquirit
l.1. & tot. tit. ff. de caſtren. pecul. l.1. C. de
caſtren. pecul. milit. lib.12. Ioſeph. Gonzal.
florez. variar. quaſt. cap.12. ſub num.6. verſ.
ſecundo præmitto Surd. de Alimen. tit.4. qu.11
5 *num.2.* Vndè † ſtipendium, quod habent
milites belli, caſtrenſe peculium appellatur,
& de illo valent diſponere tàm per viã contractus quàm vltimæ volontatis *Bal. in l. cum*
oportet C. de bon. quæ liber. Guliel. Mayner. in
l. filiusfamilias ſub num.4. ff. de regul. iur. &
Iuuenal. Satir.16. de fælicit. milit. in ijs carminibus.

Solis prætereà teſtandi militibus ius
Viuo patre datur, Namque ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet, cuius regimen pater &c.

quod procedit, ſiuè ſtipẽdium filiusfamilias
fuerit conſequutus in bello terreſtri, ſiuè
maritimo, quia etiam in mari quis dicitur
militare *l. 1. ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſtamen.*
milit. Surd. de Aliment. d. quaſt.11. num.6.
Summ. ſylueſtr. in verb. peculium quæſt. 1.
Angelic. eod. verb. num. 1. Armill. & Tabien. n.1
7 Quaſi caſtrenſe † verò peculium illud dicitur, quod quæritur per filiumfamilias ratione publici officij, quia exercens officia
publica dicitur militare, vt per *tex. in l. velut C. de Aſſeſſor. & domeſtic. gloſ. in l. cum oportet verb. exceptis peculijs C. de bon. quæ liber. & ibi communiter Scribentes, l. finali C.*
de inoffic. teſtamen. Bar. in l. fori tui ſub n.2.
& 4. C. de poſtulan. Giouagnon. conſ.47. n.15
lib. 1. Gratian. diſceptat. forenſ, cap.56. n.33
& ſeqq. Surd. vbi ſuprà num.12.
8 Ex qno infertur, quòd † dicendum ſit
quaſicaſtrenſe peculium Salarium Iudicum
Bar. in l. ſi mulier. ff. de caſtren. pecul. exce-
9 pto † tàmen Salario, quod præſtatur Arbitris, qui licet ſub nomine Iudicum comprehendantur, attamen id, quod ipſi pro
arbitrando conſequuntur non poteſt quaſi
eaſtrenſe pecrlium reputari *Guliel. Mayner.*
in l. filiusfamilias num.9. ff. de regul. iur. poſt
gloſ. in l cum oportet in princip. verb. exceptis
peculijs C. de bon. quæ liber Bal. in l. cum oportet num.16. C. eodem tit. ca ratione quia tale officium exerceri poteſt etiam per infames, idcoquè Arbitri non dicuntur militare, nec eorum officium eſt publicum, &

pro-

propterea eorum Salarium non differt à ne-
gociatione, mercatura, ſeù re familiari, de
quibus filijſfamilias non poſſunt diſponere
cum dicantur peculia quaſicaſtrenſia *Io. Fa-
ber in tit. inſtit. per quas perſon. nob. acquir.*
10 Aſſeſſorum † quoque Salarium quaſica-
ſtrenſe peculium reputandum erit quia eo-
rum officium dicitur publicum vt in *l. velut.
C. de Aſſeſſor. Bar. poſt gloſ. in l. fori C. de Ad-*
11 *uocat. diuerſ. Iudic.* Et † quamuis ipſis non
à publico, ſed à priuatis ſoluatur Salarium,
adhuc tamen dicitur peculium quaſicaſtrẽ-
ſe, quia cum deberetur eis perſolui à pu-
blico, dum ſoluitur à priuatis loco illius ſuc-
cedit *Armill. in summ. verb. peculium nu-
mer. 3.*
12 Salarium † paritèr, quod Aduocatus fi-
ſcalis conſequitur peculium quaſi caſtrenſe
dicendum erit *Surd. de Aliment. d. quæſt* 11.
13 *ſub num. 14. verſ. res autem* Imò † non ſo-
lùm Salarium Aduocati fiſcalis, verum etiã
illud, quod alij quicumque Aduocati acqui-
runt pro peculio caſtrenſi habendum erit
*Bal. & Iaſ. in l fin. C. de inoffic. teſtam. &
in l. eum oportet num. 16. C. de bon qua liber.
Clar. in §. teſtamentum quæſt. 17. in fine
Via. commun. opin. lib. 1. op. 240. Siluan. conſ. 88
per tot. Cornel. Benincaſ. de paupert. ſpec. 1. in
iudic. num. 8. Clement. de patr. poteſt. cap. 6.
eff. 9. num. 6. Paſcal. eod tractat. par. 1. cap. 3.
ſub num. 3. Surd. vbi ſuprà num. 13. ſumm.
Syluestr. d. verb. peculium quæſt. 10. Armill.
& Tabien. num. 3. Angel. num. 7. Mangil. de
Imputation. quæſt. 29. num. 27. & ſeqq. Ca
uagnol. in Decret. montisferrat. decret. 41. §. 2
num. 12. Antonin. cap. de Iure non ſcript lib. 3.
cap. 105. num. 4 Donnell. in commentar. Iur.
ciuil. lib. 18. cap. 3. col. penul. verſ deinde Im-
per. Treutler. ſelect. diſputat. par. 1. diſput. 8.
theſ. 3. Caroc de locat. & conduct. tit. de fruct.
& lit. expenſ. quæſt. 8. à num. 49. Franciſc.
March. deciſ. 638. ſub num. 3. Borell. in ſum-
ma deciſ. tom. 1. tit. de Aduocator. offic. n. 120.
Ricc. in collectan. deciſ. coll. 179. verſ. huiu-
ſmodi vero Cappell. Tholoſ. deciſion* 10. Quod
14 † procedit etiamſi illis non conſtituatur à
publico, ſed à priuatis ſoluatur, vt poſt.
*gloſ. in §. 1. Inſtit. per quas perſon. nob. acq
Bar. in l. finali C. de ſilen. lib. 12.*
15 Et † quamuis *Speculator. in tit. de Actore
col. 5. verſ. nec intelligas* teneat, quòd Sa-
larium quæſitum per modernos Aduocatos
non ſit habendum pro peculio quaſicaſtren-
ſi niſi illud à publico receperint, prout Ad-
uocatus fiſci, Attamèn illius ſententia cõ-
munitèr reprobatur, Tùm ex eo, quòd
16 Aduocati dicuntur militare, *d l. fori & ibi
gloſ. & l. Aduocati C. de Aduocat. diuerſ. iudic
& d. l. fin. C. de inoffic. teſtamen.* Tum etiam
17 quia † Salarium, quod hodie Aduocati re-
cipiunt ſucceſſit loco eius, quod præſtabatur
à publico, & ſic dicitur quaſicaſtrenſe, cum
ſeruet priuilegium ſuum iure ſubrogationis,
& propterea ad iſtum effectum non eſt at-
tendendum vndè Salarium proueniat, ſed
vndè deberet prouenire, *Gloſ & DD. in ſe-
pè alleg. l. final C. de Aduocat. diuerſ. iudic. Aret.
in §. igitur Inſtit. per quas perſon. nob. acquir.
& ibidem Io. Faber, Crot. in l. Frater à fra-
tre num. 2. vbi etiam Corraſ. num. 104. de
condit. indebit. Surd. de Aliment. d. quæſt. 11.
num. 14. Gonzal. vbi ſuprà num. 8. Gratian.
diſcept. forens cap. 56 ſub num. 34. & firma-
uit Rot. in Roman. Cenſus 18 Februarij 1639
coràm bon. mem. Pirouano quæ eſt deciſ. 241.
intèr recollect. per me poſt tract. de Obligation.
Cameral.*
18 Procuratorum † vero Salarium An dicen-
dum ſit peculium quaſicaſtrenſe, vel ad-
uentitium, diſcordes ſunt opiniones Do-
ctorum, & negatiuam amplectitur *Iaſ. in
rubr. C. de procurator. num. 7. verſ. ſecùs eſt
in Salario procuratoris Alex. conſ. 133. num. 4
lib. 7.* ea rationè, quià tale officium eſt vile
& non publicum *Gratian. d. diſcept. 56. n. 38
Sanchez. conſil. moral. lib. 1. cap. 2. dub. 3. n. 8.*
Affirmatiuam vero ſequuti fuerunt *Tiraqu.
de nobilit. cap. 30. num. 4. Fenzon. ad Statut.
Vrb. lib. 3. cap. 92. num. 56.* Reducuntur ta-
mèn ad concordiam iſtæ contrariæ opinio-
nes animaduertendo, quòd Tiraquell. &
Alij affirmantes, Salarium procuratorum
reputandum eſſe peculium quaſicaſtrenſe,
loquantur de procuratoribus principum, &
illuſtrium perſonarum, & de procuratori-
bus Romanæ Curiæ, per tex. in *l. ſed &
milites §. ſed, & ignominia ff. de excuſat. tutor.*
Et præcipuè locum habere debet in procu-
ratoribus, qui patrocinium præſtant in ca-
uſis vertentibus in Sacro Rotæ Auditorio,
qui vt plurimùm ſunt Doctores vtriuſque
Iuris, nec admittuntur, niſi, mediante ri-
goroſo examine eorum ſcientiæ teſtimoni-
um præbuerint, vt aduerit *Rot. in Romana
pecuniaria 4 Decembris 1628. coram bo. me.
Coccino.*

19 Con-

19 Controuerſa etiam eſt quæſtio, An † ſti-
pendia Notariorum habenda ſint pro qua-
ſicaſtrenſi peculio? Nonnulli enim Docto-
res abſolutè firmant, eſſe quaſicaſtrenſe,
quia eorum officium eſt publicum, vt vide-
re eſt apud Gloſ. in d. l. finali verb. memorabi-
libus Caſtren. in l. fin. num. 2. C. qui teſtam.
fac poſſ. Franc. in c. licet §. quamuis num. 1.
de ſpol. in 6. Alex. conſ. 2. num. 6. lib. 6. Alciat.
reſponſ. 102. num 1. lib. 5. tom. 2. Peregrin.
conſ. 84. num. 1. lib. 3. Giouagnon. conſil. 47.
num. 14. & 15. lib. 1. Bene. de peruſ. conſ. 142,
circa med. Bertazol. de clauſul. clauſ. 18. gloſ. 10
num. 2. Gratian. d. diſcept. 56. num. 37. Tren-
tacinq. variar. reſolut. lib. 1. tit. de Pecul.
reſol. 1. num. 5. Paſcal. vbi ſupra ſub num. 4.
verſ. quidquid etiam Notarius Molin. de Iuſt.
& Iure diſputat. 231. §. quaſicaſtrenſia verſ.
idem quaſt. 10.
Alij vero voluerunt, ſtipendium Nota-
riorum, tunc dici poſſe peculium quaſica-
ſtrenſe, quando Notarius habet officium
à Principe, vèl Communitate, Alias ſi ſit
ſimplicitèr notarius, & non habeat offici-
um, proptèr quod recipiat Salarium à pu-
blico, quidquid acquirit conficiendo inſtru-
menta, aliaque gerendo notarijs permiſſa,
non veniat dicendum peculium quaſica-
ſtrenſe, ſed aduentitium Syluester in d. v.
peculium 1. quaſt. 10. verſ. quantum ad no-
tarios Angel. num. 4. Tabien. num. 9. Armill.
num. 3: verſ. de notarijs diſtinguit & n. 9. verſ.
vnum ſolum.
Sed Bal. in l. eum oportet in princip. n. 16.
C. de bon. qua liber. aliter diſtinguit, videlicet
Aùt agitur de Salario a Notarijs percepto à
Publico, & iſtud dicitur quaſicaſtrenſe pe-
culium, aut de percepto à perſonis priua-
tis, in quorum ſeruitium ſuas operas impen-
dit, & hoc non quaſicaſtrenſe, ſed aduen-
titium reputandum venit, & hanc Bal. ſen-
tentiam tamquàm probabiliorem tenen-
dam eſſe dixit Sanchez. conſ. fil. moral. d. lib. 1.
cap. 2. dub. 3. num. 12. in fine.
In hac opinionum contrarietate prima
erit amplectenda ſententia, tamquàm ve-
rior, & magis communis, nam quamuis
Bal. & alij ſupra allegati ſecundùm iura an-
tiqua dubitauerint, quandò emolumenta
de publico non proueniunt; Tamèn cum
20 † Salarium, quod hodiè percipitur à Nota-
rijs ſit ſubrogatum loco Salarij publici ſpe-
ctat ad quaſicaſtrenſe peculium Alex. conſ. 2
numer. 4. lib. 6. molin. d. diſputat. 231 Aldouin.
inter conſ. Peregrin. 97. ſub. num. 65. verſ. &
ſi enim lib. 4. Molphes ad conſuetudines Neapo-
litan. tom. 2. par. 10 quaſt. 5. numer. 7. & ſeqq.
Et ita reſoluit Rot. in d. Romana Cenſus
18 Februarij 1639. coram bon. mem. Piro-
uano.
21 Medicorũ † etiam ſtipendia quaſicaſtrenſe
peculium reputantur gloſ. in §. 1. Inſtit. per
quas perſon. nob. acqu. & in d. l. fori C. de Ad-
uocat. diuerſ. iudic. Dec. in l. final. C. de in
offic. teſtamen. Bertazol. clauſula 28. gloſ. 1.
numer. 2. Molin. d. diſputat. 231. Paſcal. d.
cap. 3. ſub numer. 3. verſ. cui ſimile Gratian.
d. diſceptat. 56. numer. 36. Quamuis non
22 † deſint qui contrarium affirmauerint, vt
videre eſt apud Carocc. deciſ. 132. Ricc. in
collect. dec. col. 179. verſ. & num Salariũ medico
rum, ea moti ratione, quòd medicorum
23 † officium dicatur ars, & connumeretur
inter artes mechanicas Carrar. de Medic.
24 par. 3. num. 114. & Salaria, † quæ profeſſori-
bus artium mechanicarum dantur, non di-
cuntur peculium quaſicaſtrenſe, etiamſi
illud conſequerentur à publico, vt poſt
Bal. in l. fin. C. de bon. que liber. Gonzal. va-
riar. quaſtion. d. cap. 12. num. 9. Salicet. in l.
fin. C. de inoffic. teſtamen. Siluestr. in d. v. pe-
culium 1. quaſt. 9. Armill. num. 3. Tabien n. 3.
& Angel. num. 6. Prima tamèn opinio, eſt
25 verior, & communis, nam † re vera medi-
cina non eſt ars, ſed ſcientia, vt per Ari-
ſtot. metaphiſic. lib. 5. cap. 12. tex. 20. Et qua-
tenus reperiatur ab aliquibus intèr mecha-
nicas artes connumerata intelligendũ eſt
de illa medicinæ parte, quæ conſiſtit in
componendis medicamentis, vt poſt Carrar
de Medic. loc. ſuprà citat. Paul. Zacch. Patruus
meus quaſtion. Medicolegal. lib. 6. tit. 3. quaſ. 4
num. 18. & ſeqq.
26 Liberalium † artium magiſtri poterunt
ad libitum de ſtipendijs acquiſitis tamquàm
de peculio quaſicaſtrenſi diſponere l. cum
multa C. de bon. qua liber. l. cum antiquis C.
de inoffic. teſtam. Nauarr. in manual. cap. 17
num. 142. Silueſter. v. peculium quaſt. 1. An-
gel. num. 4. Armill. num. 3. Gonzal. variar.
quaſt. d. cap. 12. num. 7. Ben. de priuileg. I.C.
par. 3. priuileg. 91. num. 1. Borgnin. de Vſu-
fruct. mulier. relict. num. 191. Gratian. d. di-
ſceptat. 56. nu. 34. Surd. de Aliment. d. quaſt. 11.
num. 13. Caldas de reſtitut. in integr. in v. Læſi
27 num. 100. vbi † connumerat intèr magiſtros
artium

artium liberalium Grammaticos contrà
28 † ſententiam *Alberic. in l. due num. 2. ff. pro ſoc.*

29 Reputatur † etiam quaſicaſtrenſe peculium Salarium, quod quis acquirit pro obſequijs Principibus præſtitis *l. cum multa C. de bon. quæ liber. l. unica C, de Caſtren. omn. palatin. pecul. lib. 12.* ibi Palatini dum in palatio noſtro morantur, quod queſierint, vt caſtreſe peculium habeant, non enim alieni ſunt a labore caſtrorum, qui ſigna noſtra comitantur *Paul. Leon. conſ. 19. nu. 48.* Et meritò quidem tale priuilegium Aulicis debetur, dum propriam amittunt liberta-
30 tem † quæ ineſtimabilis eſt *l. libertas 107 ff. de reg. Iur.*

31 Deniquè † quaſicaſtrenſe peculium dicetur Salarium quorumcumque officialium habentium aliquam adminiſtrationem de publico, ſiuè a priuatis perſonis ratione tamèn adminiſtrationis officij publici *l. cum multi C. de bon. quæ liber.* vt poſt *gloſ. in d. l. cum oportet Guliel. Mayner. in l. filius fam. num. 11. ff. de Reg. Iur.* Animaduertendo
32 tamen ſempèr, quòd † Salaria tribuantur ratione dignitatis, vèl officij; nam ea, quæ de publico dantur officialibus mechanicis ad opera publica conductis non reputantur peculium quaſicaſtrenſe, cum a priuata cauſa, non ab officio deſcendant, vt per *Gonzal. d. cap. 12. n. 7. & aliàs diximus ſupra num. 2.*

33 An † autem Salarium quod recipiunt Tutores dicatur peculium quaſicaſtrenſe vel aduentitium? eſt quæſtio mota *per Bal. in l. cum oportet in fine verſ. de tertio genere peculij C. de bon. quæ liber.* vbi concludit, quòd ſit aduentitium, quem ſequuti ſunt *Iodoc. Damouder in patrocin. pupillor. tit. de Tutor. & Curat. merced. capit. 1. numer. 32. Caroc. de locat. & conduct. part. 3. tit. de Adminiſtration. Tutor. quæſt. 3. ſub num. 29. verſ. & iſtud Salarium.*

An Salarium det precedentiam.

QVAESTIO XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Antiquior in ſcientijs, & artibus præferendus eſt iunioribus & n. 8. amplia n. 4*
2 *Milites iuniores non debent antiquiores præire.*
3 *Abſurdum videtur, vt noui antiquis præferantur.*
4 *Diuitiarum, & nobilitatis qualitates non tollunt temporis prærogatiuam.*
5 *Antiquior non eſt iuniori præferendus ſi paria habeant ſtipendia*
6 *Iunior habens maiora ſtipendia, quàm antiquior debet præcedere, Declara vt num. 11. & 12.*
7 *Salaria conſtituuntur habita ratione ſcientiæ, & intellectus, non autem antiquitatis.*
9 *Abſurdum eſt, quòd ignarus melioris conditionis ſit quàm doctus.*
10 *Fortuna multoties magis quam Virtus ſtipendia, & dignitates confert.*

1 LIcèt antiquior in ſcientijs, & artibus ſemper veniat iunioribus præferendus *gloſ. in l. cum quid v. nouum ff. ſi cert. pet. facit text. in l. 1. & 2. ff. de alb ſcriben. & in c. 1. de maiorit. & obed. Io. Baptiſta Leonell. de praceden. queſt. 3. art. 7. col. 5. in princip. verſic. Sexto deſumitur, & quæſt. 7. art. 131. col. 3. verſic. & propterea Ceual. in ſpecul. commun. opin. contra comm. queſt. 606. num. 31.* & in terminis Doctorum *Bar. in l. 1. ff. de obſeq. libert. & in l. 1. C. de Conſulib. lib. 10. Dec. in l. cum quid num. 8. ff. ſi cert. pet. & conſ. 160. num. 1. Aret. in §. quadam actiones num 19. in fine Inſtit. de act. Caſſan. in Catalog. glor. mund. par. 2. conſiderat. 29. Iacob. Ben. de priuil. I.C. par. 3. in proem. n. 2. Menoch. conſ. 51. ſub n. 39. Gonzalez. variar. quæſt. cap. 14. num. 1.* & in terminis Militum & aliorum *Barth. Cepoll. in tract. de Imperat. milit. delig. §. virtutis etiam num. 4. Enriquez. conſ. 47. num. 6.* & facit *tex. in l. vnicuique circa princip. C. de proxim. ſacr. ſcrin.*
2 *lib. 12.* vbi Imperator † loquendo de militibus, prohibet, nè quis poſterior temporè audeat antiquiorem præire,

3 Abſurdum † enim videtur, vt noui antiquis præferantur *Gonzalez. variar. quæſt. cap. 2. ſub num. 12. verſic. & pro hac parte vrget* vbi alios allegat *Caſſan. par. 11. conſiderat. 17. verſic. imò abſurdum circa princip.*

4 Et † hæc regula adeò vera eſt, vt procedat, etiamſi Iunior eſſet nobilior, & ditior antiquiore, iſtæ namquè qualitates non

tollunt

tollunt temporis prerogatiuam *Coſſ par. 10. conſiderat. 29. in fine Gonzal. d. cap. 2. ſub n. 11 Dec. in d. l. cum quid ſub. num. 21. ff. ſi cert. pet. Ben. vbi ſupra d. par. 3. in procem. ſub n. 4. verſic. Hac autem concluſio* vbi quòd ita ſeruetur.

5 Hæc tamen concluſio locum non habet quotieſcunquè antiquior, & iunior paria habeant Salaria, tali namquè caſu, non eſſet aliqua facienda differentia inter iuniorem, & antiquum *Iaſ. in l. cum quid ſub n. 15 ff. ſi cert. pet poſt Bald. in c. cum omnes nu. 8. de Conſtitution.*

6 Imò, ſi Iunior haberet maiora ſtipendia quàm antiquior, deberet Iunior præcedere antiquiorem, vt expreſsè habetur in *l. 1. & 2 C. de inoffic. magiſtr. offic ial.* ibi, is gradu cæteros anteeedat, quem meliora ſtipendia, vel labor fecerit anteire, facit text *in l. 1. in verb. ordine ſtipendiorum C. de agen. in reb. lib. 12. & in l. final. ibi ſtipendiorum prolixitas ſuffragatur C. de Tiron. eod. lib. 12. Abb. in c. Clerici ſub num. 3. de Iudic. Iaſ. in d. l. cum quid num. 15. ff ſi. cert. petat. Cardinal. Alban. in lucubrat. ad Bart. in l. teſtium n. 3. ff. de Teſtib. Caſſ. in Catal. Glor. mundi par. 7. conſiderat. 39. verſic. Item Aduocati fiſcales Rouit conſ. 84. num. 17. lib. 1. Cepoll. in d. tractat. de imperat milit. deligen. S. virtutis etiam ſub n. 1. Io. Montaigna de Auctor magn. conceil. & parlament. num. 13. Alciat de præſumpt. præſump. 45. num. 5. Bur ſat. conſ. 443. num. 15. Ben. in d. tractat. de priuileg. I. C. par. 3. in proem. numer. 29. cum alijs per eum relatis.*

7 Et huius limitationis ratio eſt, quià Salaria nòn antianitatis, ſeu tituli, ſed tantummodò meritorum, ſcientiæ, & intellectus ratione habita conſtituuntur *Rot. coram bo. mem. Coccino deciſ. 416. num. 1. Bald. conſ. 155 in fine lib. 5. Bar. in l. 1. S Diuus ſub num. 5. ff. de var. & extraordinar. cognit. Cephal. conſ. 70 num. 7. & conſ. 71. num. 2. libr. 1.* Vndè ſi

8 † Iunior maiora ſtipendia habeat, quàm antiquior, eſt concludens argumentum, quòd Iunior in ſcientia, & intellectus probitate antiquiorem præcedat *Cardinalis Alban. in lucubrat ad Bart. in d. l. teſtium n. 3, ff. de teſtibus Burſatt. conſ. 443. num. 15.* Sicque etiam in gradu illum præcedere debebit, non obſtante antiquitatis regula *Dec. in d. l. cum quid num. 20. vbi Adden. Littera C. & ibidem Alex. num. 5. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 45. late Iaſ. conſ. 142. lib. 2. Ruin. conſ. 19 n. 9 & 10. lib. 1. Caſſan. in d. tractat. Catalog. Glor. mundi par. 11. conſiderat. 47. Ben. vbi ſupr a num. 30.* aliàs enim

9 ſequeretur abſurdum † quòd melioris conditionis eſſet ignarus, quàm doctus *l. vlt. C. de alluuion. Ben. in d. tract. par. 3. priu. 74. ſub num. 1. verſic. prior tamen opinio.* Sed

10 veritas eſt, quòd † ſtipendia, & dignitates multoties magis à fortuna, quàm à Virtute cóceduntur text. ſeſt notabilis in *Liubemus* ibi ſuperioris fortunæ iudicia *C. de proxim. ſacr. ſcrin.* & propterea fallax nimis videtur argumentum, Quis habet maiora ſtipendia, ergo eſt doctior alio, cui minora impartiuntur.

11 Prædicta tamen intelligas ſibi locum vindicare quotieſcumque verſamur in officialibus, quibus merces debetur ob probitatem ſcientiæ, & intellectus, quia in Alijs, quorum officium in ſolo labore conſiſtit ſtipendium maius non tribuit præcedentiam *Purpurat in rubr ff. de offic. Aſſeſſor ſub n. 208 Ciriac. con rouerſ. 201. numer. 186.* Sicut

12 † pariter maius ſtipendium præcedentiam tribueret quando hoc conſueuiſſet augeri ſecundum antianitatem, & priuilegium temporis *Andr. de Barul. & Iacob. Rebuff. in l. finali C. de Tiron lib. 12. Ciriac. d. contr. 201 n. 187.* quòd maiori qualitati cedere debet *Io. de Plat. in d. l. fin.*

Stipendiatus An, & quando dicatur ciuis illius loci, in quo ſtipendia recipit.

QVAESTIO XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ciuilitatem acquirit ille, qui in aliquo loco ſtipendia conſequitur pro exercendo officio publico.*

2 *Officiales omnes dicuntur Ciues illius loci, in quo ſtipendia recipiunt pro exercitio publici officij.*

3 *Poteſtas forenſis efficitur ciuis illius loci in quo officiú exercet, & ſtipendia conſequitur*

4 *Poteſtas, qui pluribus locis præeſt eodem tempore omnium locorum Ciuis efficitur.*

5 *Milites efficiuntur ciues illius loci, in quo ſtipendia merentur.*

6 Do-

6 *Doctores, qui habent ſtipendia in certo loco, eiuſdem loci Ciues efficiuntur.*
7 *Aduocatus publicè exercens aduocationem in certo loco eiuſdem loci ciuis efficitur Amplia vt num. 8.*
9 *Salarium, quod recipiunt Aduocati à priuatis, ſuccedit loco eius, quod à publico ſoluendum eſſet.*
10 *Priuilegia Doctoribus conceſſa comprahendunt ſolùm illos, qui actu legunt, Declara vt num. 11.*
11 *Officialis delinquens in officio non acquirit ciuilitatem loci, in quo officium exercet.*
12 *Officialis reputatur ciuis illius loci, in quo officium exercet ad effectum gaudendi aliquo honore, vel priuilegio, ſecus in ijs, quæ incommodum afferunt.*
13 *Quæ fuerunt in fauorem alicuius introducta non, non debent in odium retorqueri.*

1 Ciuilitas alicuius loci pluribus modis acquiri poteſt, inter † quos vnus eſt ſtipendij receptio ab Vniuerſitate pro exercendo aliquo officio publicum commodum reſpiciente *Bar. in l. municipes S. miles & ibi Alex. in addit. ff. ad municip. Bologuin. in Auth. habita ſub num. 89. C. nè fil. pro patr. Boer. deciſ. 620. num. 19. & ſequen. Caroc. de locat. & conduct. par. 7. con-*
2 *cluſ. 15.* Propterea † omnes Officiales publici dicendi erunt Ciues illius loci, in quo ſtipendia recipiunt pro exercitio publici officij *l. 1. ff. ad municipal. Cataldin. in tract. de Syndicat. num. 17. Ciriac. controuerſiar. forenſ. lib. 3. controuerſ. 450. num. 16.* Proùt
3 exemplificari poteſt in † Poteſtate forenſi, qui dicitur Ciuis in loco vbi exercet officium prætoris, & ſtipendia conſequitur *gloſ. in l. ſi in patria v. allectio in princip. C. de Incol. lib. 10. Bar. in tractat. de Repreſal. quæſt. 5. principal. numer. 12. Boer. deciſ. 260 ſub num. 19. Ciriac. d. controuerſ. 450. n. 15.*
4 In tantùm † vt ſi quis pluribus præſit locis eodem tempore, dicetur Ciuis omnium, locorum, quibus præeſt, licèt in vno tantùm reſideat *gloſ. inc. omnes principes de maioritat. & obedien. Bar. in l. aſſumpto in fine ff. ad municip. Put. de Syndic. v. Ciuilitas cap. 2 num. 2.*
5 Milites † etiàm illius loci Ciues efficiuntur, in quo ſtipendia merentur, vt expreſ-

Lanfranc. Zacchias de Salario.

ſè habetur *in d. l. municipes S. miles vbi gloſ. & Bar. ff. ad municipal. gloſ. in l. ciues C. de Incol. lib. 10. Caſtren. in l. penultima ſuper illis verb. tex. niſi à ſuo Iudice C. de Iuriſdiction. omn. Iudic. Peregrin conſ. 72. num. 3. vol. 5. Ciriac. contr. 448. num. 64. Tondut. de prauention. Iudic. tom. 1. capit. 28. numer. 6. & 23.*

Doctores † quoquè, qui habent ſtipendia in certo loco ciuilitatem eiuſdem loci acquirunt vt per *Bar. Alex. & Bolognin. &*
7 *alios ſupra num. 1. relatos* Quod † procedit non ſolùm in Doctore Legente, qui à publico ſtipendia habet, ſed etiam in eo, qui non legit; ſed tamen publicè exercet officiū
8 Aduocationis licèt † Salarium à priuatis conſequatur *Bar. in d. S. miles & in d. tract de Repreſal. quæſt. 5. principal. nu. 12. Alex in addition. ad Bar. in l. 1. num. 28. C. de Dignitat. lib. 12. Roman. conſ. 216. Boer. dec. 260 num. 19. Ioan. de Ana. in rubr. de magiſtrat. num. 19. Rebuff. in commentar. ad Conſtitut. Reg. Gallic. tom. 3. tit. de Domicil. electio. in præfation. num. 16. Gratian. diſceptation. forenſ. cap. 186. num. 13. Ciriac. controuerſ. 450.*
9 *num. 14.* Salarium enim, quod recipiunt Aduocati à perſonis priuatis, vt ſcpiùs ſuprà diximus, ſuccedit loco eius, quod à publico conſtituendum veniret *Bal. in l. 1. C. de Suffrag. Dec. in l. cum allegas C. de Caſtren. pecul. lib. 12. poſt gloſ. in l. fori C. de Aduocat. diuerſor. Iudic. Gonzalez. variar. quæſtion capit. 12. ſub numer 8. verſ. pro quo vigent.*

Et quamuis *Bar. in l. medicos C. de profeſ-*
10 *ſor. & medic. lib. 10.* concludat † priuilegia Doctoribus conceſſa compræhendere ſolùm illos, qui actu legunt, & idem firmet *in l. vnica C. de mulier. & in quo loc. lib. 10.* Alijque relati *per Iaſ. in l. ad egregrias col. fi-*
11 *nal. de Iureiuran.* Attamen † eius opinio non aduerſatur ità, vt illa priuilegia, quæ reperiuntur à Iure conceſſa Doctoribus non Intelligantur etiàm conceſſa Aduocatis, & alijs Iuris profeſſoribus, ſed intelligenda eſt de ijs Doctoribus, qui otijs vacant, vt declarat *Alex. in l. centurio num. 17. ff. de vulgar. & pupillar. Falin. & Anan. in c. 1. de magiſtrat. Rip. reſponſ. 20. incipien. Ciues, & Incolæ libr. 2. Natt. conſil. 65. per tot. Rolan. conſil. 66. num. 36. cum ſeqq. libr. 2. Guidopap. deciſion. 388. Franciſc. Marc. deciſion. 638 par. 1.*

N 11 Ad-

11 Aduertendum tamen erit, quòd † tunc acquiritur Ciuilitas loci per officialem, quandò ipſe laudabilitèr in officio ſe gerit, nam ſi in eo delinquat, non euadet Ciuis, nè id, in quo deliquit ei commodum afferat contrà *textum in l.ſiue hæreditaria ff. de negoc. geſt. Soccin. conſ.58.nu.10. libr. 1. Decian. reſponſ. 27. numer. 8. vol.2.*

12 Itèm erit animaduertendum, quòd † tunc officiales eſſent dicendi Ciues loci, in quo exercent, quando ageretur ad effectum gaudendi aliquo honore, vel priuilegio, ſecus vero in ijs, quæ incommodum afferunt, vt notant *Bal. Angel. Roman. Alex. & Iaſ. in l. ſi Ruffinus vbi etiam Dec. nu.15. & ſequen. C. de Teſtamen. milit. Rip. in l. 1. num.7. ff. de legat.1. Rebuff. de Priuileg. ſcholar. priu.126 Tiraquell. de Nobilitat. capit.6. numer.49.*

13 Quæ † enim fuerunt in fauorem alicuius introducta non debent in odium retorqueri *l. quod fauore C. de legib.*

An & quando per receptionem mercedis quis reddatur infamis.

QVAESTIO XXVIIII.

SVMMARIVM.

1 *Infamis eſt is, qui in ſcenis artem ludricam exercet Intellige vt num.3.*

2 *Infamis eſt, qui cum beſtijs depugnat in arena, Intellige vt num.3.*

4 *Infamis dicitur is, qui mercedem recipit pro depugnatione beſtiarum, etiamſi nullum præceſſerit pactum de mercede Amplia vt num.5. quæ ampliatio reprobatur n.6.*

7 *Dignus dicitur is, qui corona decoratur.*

8 *Exceptio debet eſſe de terminis eius, quod limitat, & debet adaptari regulæ præcedenti.*

9 *Dictio, Niſi, de ſui natura adducit exceptionem ſupra diſpoſitis.*

10 *Verbum, honor, aliquando ſignificat mercedem.*

11 *Interpetrationes non admittuntur quando clara ſunt verba legis.*

12 *Infamis dicitur is, qui ſe exercuit in beſtiarum debellatione virtutis oſtendendæ gratia ſi oblatam mercedem in arena acceptet.*

13 *Infamis non dicitur debellans beſtias virtutis oſtendendæ gratia ſi ſponte oblatam mercedem recipiat extra locum actionis.*

14 *Infamis non dicitur ſe exercens in beſtiarum debellatione, vel alia ſimili actione mercede recepta, vtili, & laudabili concurrente cauſa.*

15 *Infamis an dicatur is, qui locauit operas ſuas, vt prodiret in Scenam artis ludricæ vel beſtias in arena debellaret, ſi deinde non deueneris ad actum.*

QVamuis infamia notentur ij, qui in
certis actionibus ſe exercent, vt pu-
1 ta † qui artis Ludricæ pronũciandi-
ue cauſa in ſcenam prodiret, vt in *l. 1. ff.*
2 *de his qui notan. infam.* vel † ſi quis cum be-
ſtijs depugnaret in arena *vt in l. 1. & ibi*
3 *gloſ. in v. locauit ff. de poſtulan.* tamèn † ab
huiuſmodi nota ſe eximeret ille, qui in ſimilibus actionibus ſe exercens abſtineret à receptione mercedis, vt in *l. 1.* ibi Ergo qui locauit ſolus notatur, ſiue depugnauerit ſiue non? Non enim infamiam affert depugnare cum beſtijs, vel in ſcenis comparere quando id virtutis oſtendendæ cauſa fiat, nã quod fit cauſa virtutis nõ punitur *Bar. in d.l.1. §. remouet n.5. ff de poſtulan.* ſed tantummodo quando pro tali comparitione, ſeu depugnatione merces accipitur, vt ad litteram dicit textus in *d.l. 1.* ibi Denique eos, qui virtutis oſtendendæ cauſa hoc faciunt ſine mercede non teneri aiunt Veteres. Et ratio differentiæ eſt, quia depugnans cum beſtijs. euidenti ſe mortis periculo exponit, vnde ſi pro tali actu mercedem recipiat videtur quodammodo vendere propriam vitam pro vili prætio, quod lex aborret, vnde mota fuit ad infamandum illos, qui hoc faciunt *Caſtren. in eadem lege §. Beſtia num.2.*

4 Et † hoc procedere dicas etiamſi nulla
præcedente locatione, ſeu pacto quis mercedem, ſeu aliquid loco mercedis in arena reciperet, vt ſonant ea verba textus, Niſi in arena paſſi ſunt ſe honorari, nã alias de facili fraudaretur edictum prætoris, vt bene aduertit *Caſtren. loc. citato numer. 4.* Imo
5 † etiamſi merces conſiſteret in certo quid,
quod non niſi honorem importaret, vt puta ſi

ta ſi paſſus eſſet honorari corona, vel alio ſimili præmio,vt exiſtimauit *gloſ. in eadem l. 1. v. honorari ff. de poſtulan. ducto argumento ex textu in l. ſpem C. quæ res pign. oblig poſſ. & l. commodis ff. de iudic.*

6 Hæc † tamen Gloſſæ opinio reprobatur communiter à ſcribentibus, & præcipuè à **Bar. in eadem l. §. remouet ſub num. 5. verſ. Quæro quid vult. dicere,** vbi ait, quòd verba illa textus: Niſi in arena paſſi ſunt ſe, honorari, non poſſint intelligi, quòd patiatur honorari corona, vel ſimili præmio; nam ſecundùm iſtam intelligentiam ſequeretur,

7 quòd ille † qui coronatur propter præmium eſſet infamis, cum potius ſit dignus per *tex. in l. 1. C. de auro coronar. lib. 10.* Et ſic amplectendam eſſe dicit ſecundam Gloſſæ lecturam, quæ exponit verbum illud *honorari* pro *onerari* id eſt condemnari, & verbum illud *paſſi* nempè per ſententiam.

Sed nullatenùs ſecunda hæc expoſitio admitti poſſe mihi videtur, dum textus in verbis præcedentibus loquitur de ijs, qui beſtias depugnant virtutis oſtendendæ gratia, qui ideo notam infamiæ non incurrant, deindè vero exceptionem ponit, nempè dummodo non paſſi ſint honorari in arena, quæ

8 † quidem exceptio ita intelligi debet, vt ſit de terminis eius, quod limitat, & adaptetur regulæ ſuprapoſitæ *l. & non vltrà §. 1. verſ. ſed iſtam ſententiam ff. de negoc. geſt. l. nam quod liquidè in fine ff. de pen. leg* **Bar. in l. 1. & ibidem Dec. num. 20. ff. de reg. Iur. Idem Dec. in conſ. 6 6. num. 6. & ſeq. Surd. conſ. 152. num 43. & conſ. 262. num. 7. Caſſador. deciſ. 8. num. 3. de conceſſ. præben. Rot. deciſ. 46. num 5 par. 4 tom. 2. & deciſ. 531. num 10. & deciſ. 588. num 40. eadem par. 4. tom. 3. in Recen. & coram Gregor. XV. dec. 544 num. 26.**

Quod autem textus in illis verbis *niſi in arena paſſi ſunt ſe honorari* velit exceptionem, ſeu limitationem caſus præcedentis, non autem nouum caſum adducere, patet ex illa

9 dictione †, *Niſi*, quæ de ſui natura ponit exceptionem ſupra diſpoſitis *Alex. conſ 64. in princip. lib. 4 Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 446* **num. 41. Surd. deciſ. 125. num. 19. Rota coram Gregorio XV. deciſ. 544. num. 25. & in recen. deciſ. 391. num. 14. par. 1.** cum alijs, quos refert, & ſequitur **Barbos de diction. dict. 184. num. 2.**

Igitur verbum illud honorari, non aliam

Lanfranc. Zacchias de Salario.

crederem admittere expoſitionem, quàm honorari aliqua mercede, nouum enim non

10 eſt, quòd † verbum, honor, accipiatur pro mercede, vt in *l. ſi mandauero in princip. ff. mandati*, & facit dictum Ciceronis *Honos alit artes* hoc eſt præmium, & carmen illud Virgilij *lib. 5. Æned.*

Ipſis præcipuè ductoribus addit honores vbi verbum honores ſignificat præmia, quæ exempla adducuntur per Apoſtillam in *d. l. 1 ff. de poſtulan.* vbi reprehendit Accurſium, quia ſine cauſa reuocat in dubium An textus dicere voluerit *onerari* vel *honorari* dum litteris rotundis *honorari* legatur, vnde

11 † non eſt recurrendum ad interpetrationes dum clara ſunt verba Legis *l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat præſtan. l. fin. C. quæ res pign. oblig. poſſit l. ſi quis filium C. de liber. præter.* **Soccin. iunior. conſ. 95. num. 38. in fine verſ. nouiſſime & num. 35. lib. 1. Rota deciſion. 497. num 49. par. 5. tom. 2. in recen. & coram Buratto deciſ. 101. n. 8. & ibi Ferentill. in addition.**

Hac interpetratione admiſſa, dicendum

12 venit, quòd † ille, qui ſe exercet in beſtiarum debellatione, etiam virtutis oſtendendę gratia ſi mercedem recipiat infamiæ macula coninquinetur, licèt aliqua non præceſſerit locatio operarum, vel pactum de mercede, nam adhuc pro illa mercede recepta videretur illi actioni operas ſuas impendiſſe quotieſcumque merces fuiſſet oblata, & recepta in arena, vbi beſtia fuit

13 debellata, ſecus † tamèn ſi extrà locum actionis, vt benè ſe declarat textus in ijs verbi *In arena paſſi ſunt ſe honorari* itaut extra arenam licitum ſit præmium accipere abſque incurſu in notam infamiæ niſi locatio, ſeu pactum præceſſerit: Dum enim Textus prohibet mercedem accipere in arena permittere cenſetur illius receptionem extrà illum locum, argumento textus *in l. Caius ff. de legat. 2. & in l. ſi fideicommiſſum §. tractatum ff. de Iudic. Bal. in l. 1. n. 4. ff. de Stat. homin. Iaſ. in l. cunctos populos in ſecunda lectura num. 92. C. de ſumma Trinit. & fide Cathol. & in §. item ſeruiana num. 42. Inſtit. de Action. Rot. dec. 228. n. 10 par. 7. in Recentior.*

14 Nec † infamiæ notam incurreret quis ſi vnam ex prædictis, vel ſimilibus actionem faceret concurrente vtili, & laudabili cauſa, vt puta ſi quis depugnaret feram, quæ

N 2 alicui

alicui Regioni noceret,nam tali caſu etiamſi id fiat præcedente operarum locatione,& mercedis receptione ſubſequente,tamen huiuſmodi mercedis receptio non inferret notam infamiæ *Sed ſi quis operas ſuas locauerit, vt feras venetur, vel vt depugnet feram, quæ Regioni nocet, non eſt notatus*,ſunt verba textus prędictę *l. 1. vbi Bar. in d. §. remouet nu. 6. & 7.* vbi alia adducit exempla.

Et hæc, quæ dicimus de depugnatione beſtiarum locum habent etiam in alijs quibuſcumque actionibus, dummodo non ſint tales, quæ etiam abſque receptione mercedis ſi exerceantur ignominiam, & infamiam afferant, vt *in l. 1. & toto tit. ff. de ijs, qui notantur infamia.*

15 An † autem ſi quis locauerit operas ſuas pro certa mercede,vt fabulas repreſentaret in ſcenis, vel beſtias debellaret in arena dicatur infamis, ſi deinde non deueniat ad actum, eſt quæſtio valde controuerſa ob diuerſas opiniones Caij, & Vulpiani,Ille enim *in l 3. ff. de his qui not an. infam.* talia fatur *Qui operas ſuas locauit vt prodiret artis ludricæ cau a neque prodijt non notatur quia non eſt ars adeo turpis, vt etiam conſilium puniri debeat*, Vulpianus vero in *l. Item ſenatus conſultus ff. de poſtulan.* voluit poſſe affectum puniri nota infamiæ etiam effectu non ſequuto dum infraſcriptis vtitur verbis *Item ſenatuſconſulto etiam apud pedaneos Iudices poſtulare probibetur qui operas ſuas, vt cum beſtis pugnaret locauit*,&paulo infrà.*Ergo qui locauit ſolus notatur, ſiue depugnauerit, ſiue non.*

In hac Legum contrarietate, vt quæſtionis propoſitę definitio haberi poſſit facienda eſt differentia inter debellationem belluarum,de qua loquitur Vulpian. & artem ſcenicam,de qua Caius ſermonem habet, Itaut ſi quis locauerit operas ſuas in arte ludrica,quas poſtea non præſtauit, non dicatur infamis,quia in tali arte ipſum factum, non autem propoſitum infamiam irrogat *c. 1. de Vit. & honeſt. cleric. in 6.* Si quis vero ad debellandas beſtias in arena de mercede conuenerit eo ipſo dicatur infamis, quia non factum, ſed propoſitum odioſum eſt,cum pro vili prætio quodammodo vendatur vita,quæ in tali certamine euidentiſſimo periculo exponitur,vt in *l. 1. §. beſtias ff. de poſtulan.* atque ideò punitur affectus, etiam non ſequuto effectu *l. 3. §. ſic autem ff. de bon. eor. qui ſibi mort: conſciu.*

An, & quando per receptionem Salarij quis dicatur Familiaris?

QVAESTIO XXX.

SVMMARIVM.

1 *Familiaris propriè dicitur ille, qui Salarium recipit pro ſeruitio alicui præſtito.*

2 *Familiaris verbum multipliciter accipi ſolet.*

3 *Familiaris verbum accipitur in ſignificatione larga, ſtricta, & magis ſtricta ſecundùm effectus, propter quos de ipſa familiaritate quæritur.*

4 *Familiaris quis non dicitur per ſolam receptionem Salarij ad effectum, vt intret reſeruatio regulæ quartæ Cancellariæ, ſed requiritur, quòd ſit ipſius Cardinalis commenſalis, & ſeruitio eius perſonam reſpicienti deſtinatus.*

5 *Familiaris non dicitur Vicarius, nec Auditor generalis, & ſimiles, licèt Salarium recipiant, cum non poſſint dici commenſales, Contrarium de Vicario n. 6. Declaratur num. 9.*

7 *Vicarium habere, vel non, eſt voluntarium Epiſcopi.*

8 *Epiſcopus non tenetur deputare Vicarium, niſi vrgeat neceſſitas.*

10 *Aſſiſtentes Anticameræ Cardinalis non dicuntur eius familiares, licèt certam mercedem recipiant, niſi ſint certo officio deſtinati.*

11 *Aſſiſtentes anticameræ picti tapetes nuncupantur.*

12 *Familiaris Epiſcopi non dicitur quis per ſolam receptionem mercedis, itaut poſſit ab Epiſcopo ordines recipere, ſed requiritur, quòd ſeruiuerit præſentialitèr Epiſcopo per ſpatium trium annorum.*

13 *Epiſcopus non poteſt ordines conferre ijs, qui Salario percepto eius negocia geſſerint in partibus remotis.*

14 *Familiares Epiſcopi gaudent priuilegio fori, & immunitatis tàm in ciuili, quàm in criminali negocio, nec laycorum ſtatutis ligantur.*

15 *Familiaris Epiſcopi, ad effectum gaudendi priuilegio fori & immunitatis, dicitur, is, qui ab ipſo Epiſcopo Salarium recipit, licèt eius expenſis non viuat.*

16 Fa-

16 *Familiares Nunciorum Apoſtolicorum gaudent priuilegio fori.*

17 *Familiares S. Inquiſitionis non niſi in Tribunali Inquiſitoris poterunt tàm ciuiliter quàm criminaliter conueniri.*

18 *Familiares Religioſorum fori priuilegium habent ex diſpoſitione S. Concilij Tridentini.*

19 *Familiares Clericorum ſimplicium quando gaudeant priuilegio fori.*

20 *Familiares Principũ gaudent fori priuilegio.*

21 *Familiares Papæ percipiunt fructus prebendarum in abſentia.*

22 *Familiares Epiſcoporum percipiunt fructus prabendarum in abſentia.*

23 *Familiaris non dicitur ad effectum percipiendi fructus præbendarum ille, qui à Pontifice, vel Epiſcopis Salarium recipit, niſi eorum perſonis præſtet obſequium.*

24 *Licentia intereſſendi diuinis tempore interdicti particularibus perſonis conceſſa ſuffragatur etiàm familiaribus, Declara vt num. 26.*

25 *Familiaris quis non dicitur per Salarij receptionem, & commenſalitatem ad effectum, vt ei ſuffragetur licentia conceſſa Domino intereſſendi diuinis tempore interdicti, niſi ſit de iis, qui ipſum Dominum ſolent comitari.*

27 *Familiares Cardinalium, & Prælatorum ſi infrà annum à die obitus Domini Salarium non expoſcunt inducitur præſcriptio ex diſpoſitione Conſtitutionum ſan. mem. Pauli III. & Pij V.*

28 *Conſtitutiones ſan. mem. Pauli III. & Pij V. inducentes præſcriptionem mercedis familiarium Cardinalium, & Prælatorum ſi infrà annum à die obitus Domini pro ea non fuerit inſtitum, non habent locum in Agentibus, Procuratoribus, & ſimilibus, qui non dicuntur familiares.*

29 *Armorum delatio conceditur in gratiam dignitatis familiaribus Principum Secularium.*

30 *Armorum delatio conceditur familiaribus Principum Eccleſiaſticorum.*

31 *Epiſcopi in propria diœceſi dicuntur Principes.*

32 *Familiares dicuntur omnes quomodocumque ſeruitium Principi præſtantes quando agitur de familiaritate ad effectum delationis armorum.*

33 *Familiaris quis dicitur vt gaudeat priuilegio delationis armorum ſi in rotulo Familiarium Principis reperiatur deſcriptus.*

34 *Familiaritas benè probatur ex deſcriptione alicuius in rotulo familiarium.*

35 *Teſtes familiares eius, ad cuius inſtantiam examinari debent reiciuntur à teſtimonio ferendo.*

36 *Familiares dicuntur omnes, qui Salarium recipiunt ad effectum, vt repellantur à teſtimonio ferendo, Contrarium num. ſeq.*

37 *Salarium non repellit teſtes à teſtimonio ferendo, niſi cum perceptione Salarij concurrat habitatio, & num. 40.*

38 *Familiaris poteſt teſtimonium ferre pro Domino, à quo non recipit nec Salarium nec expenſas.*

39 *Expenſæ, quæ præſtantur famulis ſuccedunt loco Salarij.*

41 *Adminiſtrator non admittitur ad teſtificandum pro adminiſtrato, licèt non ſit eius familiaris, Declara vt num. 42.*

43 *Aduocatus, Procurator, Sollicitator, & ſimiles repelluntur à teſtimonio ferendo pro ſuis clientulis.*

44 *Aduocatus, & Procurator non reijciuntur à teſtimonio ferendo ratione mercedis, ſed ratione affectionis, quã præſumuntur proſequi cauſam ab ipſis defenſam.*

45 *Aduocatus, & Procurator reiciuntur à teſtimonio ferendo pro clientulis, licèt mercedem non recipiant.*

46 *Aduocati, & Procuratores admittuntur ad teſtificandum pro ſuo clienti in cauſa, in qua patrocinium non præſtant.*

47 *Proxenetæ non admittuntur in teſtes in illis negocijs, quorum mediatores fuerunt, Amplia etiamſi pro tractandis illis negocijs nullam mercedem recceperint, vt numer. 49.*

48 *Proxenetæ præſumuntur habere affectionẽ negocijs eorum opera perfectis, vel perficiendis.*

50 *Meretrices repelluntur à teſtimonio ferendo.*

51 *Lænones non admittuntur ad teſtificandum.*

52 *Meretrices. & Lænones non repelluntur à teſtimonio ferendo ratione mercedis, ſed ratione infamiæ.*

1 Fami-

1 FAmiliaris † propriè dicitur ille, qui
Salarium recipit pro ſeruitio, quod
alicui præſtat *l. finali C. de proxim.
Saer. ſcrinior. lib. 11. l. ædiles 25. §. familia ff.
de publican. Salieet. in l. 2. num. 5. C. de Epi.
ſcop. & clerie. Ancharan. conſ. 398. num. 1.
Bero quæſt. 39. num. 2. Farinate. de Teſtib
quæſt. 55. num. 133. Caball. caſ. 299. num. 6.
Danz. in pugn. DD. tit. de Cleric. & famil.
cleric. cap. 1. num. 11. Ciriae. contr. uerſ. 153.*
2 *num, 33.* Verum cum † multipliciter accipi
ſoleat ſignificatio verbi familiaris *c. finali de
verb. ſignificat. in 6. c. cum dilectus, & ibi
Abb. num. 8. de Cleric. non reſiden. l. pronun-
ciatio §. familia ff. de verb. ſignificat. l. 2. in
fine iuncta gloſ. in v. familiares ff. de in ius
vocan. Bal. in l. 1. C. de Epiſcop. & cleric. Garz.
de beneſic. par. 5. cap. 1. num. 314. Aloyſ Ricc.
in praxi for. Eccleſ. reſolut. 459. num. 1.*
3 Quandoquè † enim largè ſumitur, ali-
quandò ſtrictè, & nonnunquàm ſtrictius
ſecundùm effectus, proptèr quos de ipſa
familiaritate quæritur, vt poſt *Bal. in c lit-
teris num. 1. verſ. familiares dicuntur omnes,
& ibidèm Felin. num. 3. verſ. tertio nota de
Teſtib Aufrer. de reprob. teſt. num. 36. ad-
uertit Farinate. in tractat de Teſtib. quæſt. 55.
num. 120.* Ideò pro definitione præſentis
quæſtionis, neceſſarium erit videre, ad
quèm effectum de ipſa familiaritate quæ-
ratur; Si enim ageretur ad effectum, vt in-
4 traret diſpotio † Regulæ Quartæ Cancella-
riæ reſeruantis beneficia vacantia per obi-
tum familiarium Cardinalium, non eſſet
ſufficiens, ad hoc, vt quis familiaris dice-
retur, quòd haberet à Cardinali ſimplex
Salarium, ſed inſupèr requireretur, quòd
ille Salariatus eſſet deſtinatus ſeruitio reſpi-
cienti perſonam Cardinalis, & ipſius com-
menſalis exiſteret *d. c. fin. de verbor. ſignifi-
cat. in 6. & ibi Barboſ. nu 3. Bero quæſt. 35.
num. 3. Gomeſ. ſupèr regul. Cancellar. de im-
petran. beneſic. vacan. per obit. Cardinal.
quæſt. 13. num. 1. cum ſequen. & ibidèm
Mandoſ. quæſt. 10. Pariſ. conſ. 50. num. 33.
vol. 4. Maſcard. de probation. concluſ. 775.
num. 1. & ſeqq. Fuſeb. de Viſitat. lib. 2. cap. 23.
num 6. Caſtren. conſ. 340. ſub num. 2. verſ.
familiaris namquè lib. 1. Lotther. de Re beneſic.
lib. 2. quæſt. 28. num. 58. Gratian. diſcept. fo-
renſ cap. 257. num. 41. Simonett. de Reſeruat.
quæſt. 35. num. 21. Menoch. de Arbitrar. iudic.
caſ. 552. num. 2. & 5. Pariſ. de Reſignat.
lib. 10. quæſt. 3. num. 22. Tondut. Sanleger. re-
ſolut. beneſic. par. 2. cap. 3. §. 3. num. 11. Rot.
deciſ 584. num. 3. par. 1. recen. & coram Du-
rano deciſ. 44. num. 6. & coram Andrea dec. 3.
num. 4. & coram Buratt. deciſ. 228. num. 1
& coram Penia deciſ. 617. num. 1. & in Vlix-
bonen. Beneficij de Azambuca 6 Iunij 1614.
& 4. Iulij 1618. coràm Sanctiſſimo D. N.
Innocentio X.*
Vndè † familiares non dicuntur Vicarius,
5 nec Auditor generalis, nec Viſitatores,
alijque officiales, qui licèt quid annuum,
vèl menſtruum percipiant pro Salario, &
expenſis; attamen non poſſunt verè com-
menſales appellari, cum potius dignitati,
quàm perſonę ſeruitium præſtent *Garz. de
beneſic. par. 5. cap. 1. num. 318. & 324. Simo-
nett. de Reſeruat. quæſt. 35. num. 20. in reg. 3.
quæſt. 19. n. 3. verſ. plura poſſent & quæſt. 45.
verſ. quartò quæritur Gratian. diſceptat. fo-
renſ. cap. 257. num. 41. Aloyſ. Ricc. d. reſo-
lution. 459. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel-
lar. gloſ 51. num 66. & ità reſoluit Rota in
Parmen. Prioratus 11 Februarij 1597. co-
6 ràm Gypſio* Contrarium † tamen de Vicario
affirmauit *Mohedan. deciſ. 4. de offic. vicar.*
dum voluit, quòd potiùs Vicarius dicatur
ſeruire perſonæ, quàm dignitati, quià
7 † eſt voluntarium Epiſcopi habere vicari-
8 um vel non *Put. deciſ 43. lib. 2.* Et † non ni-
ſi, neceſſitate vrgente, ad illius deputa-
tionem teneatur, *c. quoniàm vbi Abb. de
offic. Ordinar. c. petijſti 7 quæſt. 1. gloſ. in c.
ſecundo verb. ſtatuantur Ne prælat. vic. ſuas
Berò in c. prudentiam num. 100. de offic. deleg.
Calderin. conſ. 5. eod. tit. Put. deciſ. 6. de offic.
9 vicar.* Ideo † hanc diuerſitatem Sententia-
rum agnoſcens *Simonett. in d. tractat. de
Reſeruat. beneſic. quæſt. 35, num. 21.* illas ad
concordiam reducere curauit tali diſtin-
ctione adhibita videlicèt: Aut ille, qui de-
putatur Vicarius erat ex familiaribus, &
commenſalibus illius Cardinalis, vel Epi-
ſcopi, & tali caſu Vicarium inter familia-
res connumerari voluit admittendo doctri-
nam *Mohedan. loc. citat.* ea ratione, quia fa-
miliaritas vbi ſemèl fuit contracta conti-
nuatur, nec præſumitur fuiſſe interrupta,
Creſcen. deciſ. 12. de Reſcript. At ſi Vicarius
antè electionem non erat talis, & tunc licèt
eligatur cum deputatione certæ mercedis;
non tamen dicendus ſit familiaris, cum
nunquàm fuerit continuus commenſalis

Aloiſ.

Digitized by Google

Aloyſ. Ricc. in praxi for. Eccleſiaſ. d. reſ. 459. num. 3.

10 Neque † dicerentur familiares ad effectum huiuſmodi illi, quos Cardinales retinere ſolent domi ſubminiſtrando eis menſtruatim certam mercedem, non ad alium finem niſi, vt aſſiſtent Anticameræ, nec aliud preſtent ſeruitium *Bero quaſt. 35. ſub num. 3. verſ. ſed quandoque ſolum aſſociaret Adden. ad ſan. mem. Gregor. XV. deciſ. 166. ſub num. 10. verſ. in quo tamen Vrſell. in ſuis*
11 *concluſ. legal. concluſ. 73. n. 18.* Vndè † Purpuratus quidam ſolebat iſtos tales appellare tapetes pictos, & quidèm optima ratione, cum ad nil aliud inſeruiant, quàm ad ipſius Anticameræ ornatum, (ſi tamen tales ſint, qui ornare poſſint)

12 Si † vero de familiaritate quæratur ad effectum, vt Epiſcopus poſſit conferre ordinés familiari ſuo non ſubdito iuxtà diſpoſitionem *S. Concilij Tridentini ſeſſ. 23. cap. 9. de reformat.* Nec in caſu iſto ſufficiens eſt ſola perceptio Salarij, & expenſarum ad hoc, vt familiaris dicatur *Maiol. de Irregularitat. lib. 4. cap. 2. num. 5. Artam. conſ. 6. Rub. conſ. 90. Rodriq. in ſumma par. 2. cap. 14. num. 10. Ricc. in praxi for. Eccleſ. reſol. 267. num. 2. in fine* Sed requiritur, quòd Epiſcopo per triennium inſeruiuerit, & quidem præſentialiter, & cum ipſo Epiſcopo commorando *Maiol. vbi ſuprà num. 5. Fr. Eman. in ſumma par. 2. cap. 14. num. 10. Ricc. in d. praxi for. Eccleſ. reſolut. 307 Salzed. ad Bernard. Diaz. in pract. cap. 26. verſ. tertius caſus Vgolin. de poteſt. Epiſcop. cap. 26. §. 4. Proſper. de Auguſtino in addit. ad Quarant. in ſumm. Bullar. verb Ordo verſ. limita in eo, Ioannes Baptiſta Ventriglia in praxi rer. notab. Annot. 23. §. 1. num. 20.* Ratio namque finalis Concilij ea fuit, quòd Epiſcopus ſuos clericos cognoſceret, illorumque vitam, & mores ſcrutaretur *Maiol. vbi ſupra num. 5. Vgolin. d. §. 4. Soar. de Cenſur. tom. 5. diſputat. 31. ſect. 1. num. 15. Fornar. de Sacrament. Ordin. cap. 5. Ricc. d. reſolut. 267. num. 2. Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcopi allegat. 5. num. 7. Dian. reſolut. moral. par. 8.*
13 *tractat. 2. reſolut. 31.* Et † propterea non poterit Epiſcopus ordines conferre Negociorum geſtoribus, procuratoribus, aut alijs quibuſcumque in remotis partibus eius negocia, Salario percepto, agentibus, *Maiol. d. lib. 4. cap. 2. num. 5. Salzed. ad Diaz. in praxi cap. 26. Campanil. in diuerſ. Iur. Canonic. rubr. 9. cap. 9. num. 5.*

14 Attenditur † quoque familiaritas ad effectum gaudendi priuilegio fori, quo gaudent familiares pluriũ perſonarũ videlicet familiares Epiſcopi etiamſi laici ſint tàm in ciuili, quàm in criminali negocio; itaut nec ſtatutis laicorum alligati ſint, ſic probat *tex. in c. fin. vbi Hoſtien. num. 14. Abb. n. 5. Io: Andr. num. 195. & communitèr DD. de offic. Archidiacon. & in c. cum ab homine vbi Abb. num. 2. de Iudic. idem Abb. in c. 2. nu. 6. verſ. in familia vbi etiam Butr. & Felin. de for. compet. Natt. conſ. 576. num. 6. in fine lib. 3. Burſatt. conſ. 35. num. 13. Clar. in praxi §. fin. quaſt. 35. num. 18. verſ. ab hac, Theſaur. deciſ. 22. num. 6. Menoch. de Arbitrar. iudic. caſ. 562. num 13. Duard. comment. in Bull. cænæ Domin. can. 15. quaſt. 8. conc. 1. num. 2. Ricc. reſol. 471 num. 5. Farinacc. queſt. 8. num. 46. verſ. ſed in famulis Gen. in prax. for. Archiepiſc. neap. cap. 9. num. 6. Leon. in theſaur. for. Eccleſ. cap. 11. num. 17. Grat. deciſ. Marchia 233. num. 1. & ſeq. & diſceptat. forenſ. cap. 340. num. 3. & 341. num. 5. Martà de Iuriſdict. par. 4. caſ. 111. numer. 3. Giurb. conſ. 80. num. 1. & ſeqq. Mar. Antonin. variar. lib. 1. reſol. 75. num 2. Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 2. quaſt. 166. Decian. in tractat. criminali lib. 4. cap. 9. num. 47 56. & 58. Guazin. in tract. ad defenſ. reor. lib. 1 defenſ. 20. cap. 9. num. 23. Vulpell. de Libert. Eccleſiaſ. par. 3. n. 24 Capell. Tholoſ. deciſ. 378 Bellet. diſquiſit. Clerical. par. 1. de fauor. cleric. §. 1. num. 13. Theſaur. dec. pedemont. 22. num. 6. Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcop. allegat. 107. num. 9. Ciarlin. controuerſ. iur. forens*
15 *cap. 20. num. 14.* Et † ad iſtum effectum familiaris dicitur ille, qui percipit Salarium ab Epiſcopo *Surd. deciſ. 35. per tot. Mar. Antonin. variar. reſolut. lib. 1. d. cap. 75. per tot. Calcan. conſ. 72. Calderin. conſ. 8. in fine de offic. legat. Campanil. in diuerſor. Iur. canonic. rubr. 9. cap. 9. ſub num. 15. verſ. vbi vero,* Nec eſt neceſſarium, quòd concurrat mens & deus, ideſt, vt Epiſcoporum expenſis viuant familiares, prout requiri diximus in beneficiorum reſeruatione *Campanil. loc. citat. Auguſt. Taurell. apud Barboſ. de iure Eccleſiaſtic. cap. 29. §. 4. num. 36. & ſeqq. Sperell. deciſ. for. Eccleſiaſt. 128. num. 34. & ſeq. Surd. d. deciſ. 35. ſub num. 7. verſ. Senatus tamen Rot. coram Buratt. deciſ. 255. per tot.*

& in

requiritur, quòd familiaris preſtet obſequium circa perſonam Pontificis, vel Epiſcoporum, vt apparet ex *d. c. cum dilectus* ibi, In noſtro ſeruitio commorantes, & ibi, cui circa nos ſe obſequiales exhibent *& ex c. de cætero*, ibi, donec in ſeruitio tuo fuerint *& ex d. c. audientiam* ibi, in tuo ſeruitio exiſtentes & ibi, qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſię ſeruitio commorantur *Rot. coram Duran. deciſ. 44. nu. 10. Garz. de beneſic. par. 3. cap. 2. num. 383.*

26 Poteſt quoque de familiaritate quæri † in caſu, quo tempore interdicti fuerit conceſſum particularibus perſonis, puta Epiſcopis Ducibus, Comitibus, vel alijs licentia intereſſendi diuinis, cum talis licentia ſuffragetur etiam familiaribus *c. licet de priuileg. in 6. Nauar. in manual. cap. 27. num. 181. Fr. Eman. quæſt. regular. tom. 2. quæſt. 07. art. 1. Cabed. deciſ. Luſitan. penult. num. 11. par. 1. Henriquez in ſumma lib. 13. cap. 48. §. 5. Vgolin. de Cenſur tab. 5. cap. 8. § 4. n. 2. Sayr. eod. tractat. lib. 5. cap. 5. à nu. 29. Anil. in ſimil. tractat. part. 2. diſputat. 4. ſect. 1.*
27 *dub. 7.* Et † ad iſtum effectum non ſufficit, ad hoc, vt quis familiaris dicatur, perceptio Salarij, quinimo nec ipſa commenſalitas ſuffragatur, Sed illis tantum prodeſt, qui priuilegiatum ſolent comitari, & non alijs,
28 Itaut † ſi talis licentia fuiſſet conceſſa alicui Collegio, ſeu Monaſterio, non admitterentur ipſius Collegij, ſeu Monaſterij familiares ad audienda diuina, & ratio eſt quia nobiles non niſi familiaribus concomitantibus ſolent Eccleſias adire, ideoque inutile redderetur priuilegium eis conceſſum, niſi poſſent familiares, qui illos comitari ſolent ſecum ducere, quæ ratio ceſſat in Collegij, & Monaſterijs, vt bene aduertit glos communitèr recepta in *d. c. licet v. non debet de priuileg. in 6.*

Attenditur etiam familiaritas ad effe-
29 ctum, † vt locum habeant Conſtitutiones Sanctę Memoriæ Pauli Tertij, & Pij Quinti, ex quarum diſpoſitione inducitur præſcriptio mercedis familiarium, & ſeruitorum Cardinalium, Patriarcarum, Archiepiſcoporum, Auditorum Rotæ, Clericorum Cameræ, Referendariorum, & ſimilium Prælatorum ſi infra annum à die obitus Domini, cui ſeruiuerunt, non inſteterint pro mercede, Et ad hunc effectum, non quælibet familiaritas ſufficeret, ſed neceſſe foret, quòd quis eſſet de domeſticis ideſt domi retentis, &
30 propterea † illarum diſpoſitio locum non haberet in Agentibus, Procuratoribus, & ſimilibus, qui familiares non dicuntur, ſaltèm non domeſtici vt in terminis d. Cōſtitutionis ſan. mem. Pauli Papæ Tertij dixit Rota coram Penia in *Romana Mercedis 18. Martij 1591. quæ inter eius deciſiones Venetijs impreſſus eſt deciſ. 111. verſ. neque ex bulla ſub numero primo*, & latius de hoc dicemus *in par. 3.* vbi agemus de ſalarij præſcriptione.

Quotidiè etiam de familiaritate quæri-
31 tur ad effectum delationis armorum † quæ in gratiam dignitatis conceditur, non ſolùm familiaribus Principum, Secularium, vt ex *tex. in l. vnica C. de præpoſit. ſacr. cubic. lib. 12. tradit gloſ. in c. primo 51. diſtinct. Plaz. in epitom. delict. lib. primo cap. 8. num. 14. Decian. in tractat. Criminal. lib. 8. cap. 3. nu. 51. & ſeq. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 394. num. 76. Farinacc. quæſt. 108.*
32 *num. 98.* Verum etiàm † familiaribus Principum Eccleſiaſticorum ſcilicet Epiſco-
33 porum, † qui in propria diœceſi dicuntur Principes *c. Eccleſiæ principis 35. diſtinct. c. quorum vices 16. diſt. c. ſi ipſis de maiorit. & obbedien. Barbat. de præſtan. Cardin. quæſt. 7. num. 13. Panuin. de Offic. Capitol. ſed. vacan. prælud. 6. num. 15. Alzedo de præcell. Epiſcop. dignit. lib. primo cap. 8. num. 48.* Et
34 † ad hunc effectum non requiritur neceſſariò deputatio ad aliquod officium, ſed omnes quomodocumque in ſeruitio exiſtentes dicuntur familiares vt per *tex. in l. pronunciatio §. familiæ ibi Alciat. ff. de verbor. ſignificat. & in l. finali C. eodem tit. Alex. conſ. 178. in princip. verſ quia imò lib. 6. Farinacc. de Teſtib. quæſt. 55. num. 135. Leo in Theſaur. for. Eccleſ. par. prima cap. 11. nu. 18. Mar. Antonin. variar. reſolut. lib. primo reſolut. 75. num. 2. Barboſ. de Iure Eccleſiaſtic. lib. primo cap. 34. §. 4. num. 33.* Itaùt
35 † ad effectum, vt quis tamquam talis arma deferre poſſet, ſufficeret, quòd eſſet deſcriptus in rotulo familiarium, quia cum nullas probare debeat qualitates, ſed ſolùm
36 familiaritatem, † hæc benè probatur per ipſam deſcriptionem *Put. deciſ. 411. lib. primo Barboſ. de Offic. & poteſtat. Epiſcop. allegat. 5. num. 5.*

Tandem attenditur familiaritas in teſti-
37 bus † qui ſi ſint familiares eius, ad cuius

inſtantiam examinari debent reiciuntur à
teſtimonio ferendo l. etiam, & ibi notant
DD. omnes C. de Teſtib. l. prima §. ad quaſtio-
nem ff. de quaſtionib. l. teſtes eos ff. de Teſtib.
c. ſi teſtes §. teſtes 4. quaſt. 3. c. in litteris de
Teſtib. c. ſuper prudentia 14. quaſt. 2. Auſrer.
de reproban. teſtib. num. 36. verſ. ſecunda
concluſio Boſſ. in praxi tit. de oppoſit. con. teſt.
num. 93. Maſcard. de probat. concluſ. 533.
num. primo & concluſ. 1357. num. 46.
38 Et † ad iſtum effectum, quòd familiares
dicantur omnes, qui ſalarium recipiunt af-
firmarunt Alex. conſ. 91. col. finali verſ. ac-
cedit adperimendum vol. 4. poſt. Speculat. in
titulo de teſtib. §. 1. qua poſſ. con. teſt. op-
pon. col. 4. cum alijs relatis per Gabr. com-
mun. concluſ. tit. de teſtib. concluſ. 10. num. 4.
39 Verùm † ſolam mercedem, ſeu ſalarium
non repellere teſtes à ferendo teſtimonio
niſi cum ſalario concurrat habitatio ſuprà
relatorum DD. opinione reprobata reſol-
uit Rot. in Vlixbonen. Matrimonij 21. Iunij
1613. coram Sacrato, & in Romana mercium,
ſeu repetitionis indebiti 18. Maij 1601. co-
ram clar. mem. Card. Pamphilio, & coram
Puteo deciſ. 4. num. 5. lib. primo quam ſe-
quitur Farinacc. de teſtib. tit. de oppoſit. con.
perſon. teſt. quaſt. 55. num. 17. Quæ Rotæ
40 opinio probabilior apparet, nam ſi † fa-
miliaris poteſt eſſe teſtis pro Domino ſi ſer-
uit ſine ſalario. Roman. conſ. 420. num. 4. &
ibi Mandoſ. in addit. Auſrer. de reprob. teſt.
num. 43. verſ. fallit Marſil. in l. prima §. ad
quaſtionem num. 1. ff. de quaſtio. & ſing. 4.
incipien. regula eſt verſ. limita tu & conſ. 68.
num. 22. Crot. de teſtib. num. 127. verſ. ter-
tio fallit. Bert. conſ. 542. num. 15. lib. 2. Ma-
ſcard. de probat. concluſ. 758. num. 7. cum
alijs relatis per Farinacc. dicta quaſt. 55.
inſpect. 2. num. 138. & ſine expenſis, quæ
41 † dicuntur ſuccedere loco ſalarij, itaut
concurrentes cum familiaritate repellerent
à teſtimonio ferendo Falin. in c. in litteris
num primo verſ. ſecundo nota de teſtib. Ga-
br. dicta concluſ. 10. num. 7. Farinacc. conſ.
210. num. 3. lib. 2. Ita e contra, ſolum ſala-
rium non debebit teſtem repellere. Put. di-
cta deciſ. 4. num. 6. Farinacc. dicta quaſt.
55. ſub num. 17.

Non obſtat ſi dicatur, quòd plures dan-
tur perſonæ, quæ propter ſolum ſalarium
repelluntur à teſtimonio ferendo, licèt non
concurrat in eis familiaritas, prout videmus
42 in Adminiſtratoribus, † qui non admit-
tuntur ad teſtimonium ferendum etiamſi
non ſint familiares ipſius adminiſtrati Alex.
conſ. 167. num. primo lib. 6. Alberic. in l. de-
ferre num. 2. ff. de Iure fiſci Monac. in c. Ro-
mana num. 6. de teſtib. Angel. in l. quoniam
liberi num. 4. verſ. quid autem ſit C. de teſtib.
Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de teſt.
§. primo verſ. ſed pone quòd adminiſtrator
Maſcard. de probat. concluſ. 1357. num. 27.
Reſpondetur enim, ſalarium in iſtis perſonis
non eſſe cauſam efficientem, quæ illos re-
pellat à teſtificādo, prout in allegato exem-
plo Adminiſtratorum, in quibus cauſa effi-
ciens illa eſt, quòd ſi admitterentur ad te-
ſtificandum Adminiſtratores in ijs, quæ ad-
miniſtrationem concernunt dicerentur te-
ſtes in cauſa propria, quamobrèm videmus,
43 quòd † in ijs, quæ adminiſtrationem non
reſpiciũt Adminiſtratores adhiberi poſſũt in
teſtes, quotieſcumquè non ſint familiares
eius, cuius bona adminiſtrant l. prima ff. de
teſtib. Bal. in l. omnibus num. 3. in fine, &
ibid. Salicet. num. 6. verſ. aut quaritur de
procuratore ad negocia C. de teſtib. Alberic.
in l. deferre num. 2. ff. de Iure fiſci Corrad. in
pract. §. 2. de offic. prator. in cauſ. ciuil. tit.
de teſtib. rubr. perſon. teſt. aggredien. v. pro-
curator num. 60. in fine verſ. ſed Salicet. fol.
98. Campeg. de teſtib. reg. 63. in prima fallen.
Farinacc. d. quaſt. 55. illat. 7. num. 263.

Idem dicendum eſſet ſi allegaretur, quòd
44 † Aduocatus, Procurator, & Sollicitator
licèt non ſint familiares per ſolam receptio-
nem mercedis repellantur à teſtimonio fe-
rendo pro ſuis clientulis c. ſi teſtis omnes §.
teſtes quos accuſator 4. quaſt. 3. Dec. conſ.
310 num. 3. Corn. conſ. 309. num. 5. lib. 4.
Crauett. conſ. 281. num. 4. Rot. deciſ. 52. nu.
6. verſ. & ſi Aduocatus, & Procurator de
appellation. in nouis Maſcard. de probat. con-
cluſ. 1357. poſt. num. 3. & num. 34.
45 Quia † iſti non repelluntur à teſtificando
ratione mercedis, ſed ratione affectionis, quà
præſumuntur proſequi cauſam ab ipſis de-
fenſam. Imol. in c. cum à nobis ſub. num. 7.
verſ. ſi autem vult teſtificari de teſtib. Ma-
ſcard. de probat. concluſ. 1232. num. 12. vbi
de Procuratore. Hector AEmil. de teſtib. v.
Aduocatus num. 42. Farinacc. de teſtib. quaſt.
60. num. 155. & num. 201. & hinc eſt, quòd
licèt non recipiant mercedem, adhuc non
admittuntur ad teſtificandum. Alex. in ad-
dit.

dit. ad Bar. in l. deferre §. idem decreuerunt litera E. in v. eſſe teſtis verſ. nec videtur diſtinguendum Falin. in c. cum à nobis num. 15 ad finem de teſtib. Aufrer. de reprob. teſt. nu. 89. Socin. conſ. 88. nu. 24. verſ. nec obſtat lib. 2. Crauett. conſ. 281. num. 5. Gabr. tit. de teſtib. concluſ. 12. num. 4. Maſcard. de probat. concluſ. 1317. num. 11. & ſeq. Et ita reiecta contraria opinione, firmat *Farinacc de teſtib. q. 60. num. 167. & num. 246. & ſeqq.* & quòd affectionis ceſſante cauſa dicantur teſtes idonei, itaut † admittantur

46 ad ferendum teſtimonium pro ſuo clienti in alia cauſa, in qua patrocinium non præſtatunt. *Lanfranc. de teſtib. num. 67. verſ. in alia autem cauſa Bar. in l. deſerre §. idem decreuerunt num. 2. ad finem verſ. ſi vero aliquis vellet procuratorem producere in alia cauſa ff. de Iure fiſci Salicet. in l. omnibus num. 6. verſ. & eadem ratione, & ibidem Caſtren num. 3. in fine verſ. ſed quid in procurator. C. de teſtib.*

47 Eadem quoque ratione † repelluntur proxenetæ à teſtimonio ferendo in illo negocio, in quo fuere mediatores, *gloſ. in §. in his v. ad muneratorem Auth. de Inſtr. fid. & caut. & in c. ſi quis Epiſcopus v. mediator. prima quæſt. 5. & in c. primo in v. ciuil. de teſtib. in 6. Gabr. commun. concluſ. tit. de teſtib. concluſ. 20. num. primo Rot. Genuen. deciſ. 97. num. 3. Magon. deciſ. Lucen. 95. nu. 14. Seraphin. deciſ. 164. num. 2.* præſumun-

48 tur †enim habere affectionem illi negocio quod tractant, ſeu tractarunt, itaut ſi non ſit perfectum perficiatur, et ſi iam ſit perfectum bene geſtum fuiſſe appareat *Alex. conſ 128. num. 1. lib. 2. & conſ. 13. num. 14. poſt. med. lib. 1. Stracc. de proxenet. par. 4. in quæſt. incipien. illa etiam ſub num. 4. verſ. & hoc admittendum Mandoſ. in addit. ad Roman. conſ 420. ſub litt. A verſ. ſed his non obſtantibus Iaſ. in l. dictantibus num. 8. verſ. & etiam quod eſt fortius C. de Teſtamen. Corrad. in pract. §. 2. tit. de Teſtib. v. proxeneta numer. 62. Caphal. conſ. 65. numer. 13. lib 1.*

49 Et propterea † etiamſi proxeneta nullam reciperet mercedem pro tractatu negocij, & aliud quodcumque eius intereſſe ceſſaret, adhuc non diceretur teſtis idoneus in illo negocio, quod tractauit *Gabr. de Teſtib. concluſ. 20. num. 3. Beninten. deciſ. 61. nu. 1. verſ. & non videtur obſtare Stracc. vbi ſupra numer. 4. & 33. & 53. in fine Maſcard. de* Lanfranc. Zacchias de Salario. *probat. concluſion. 1036. num. 6. Farinacc. de Teſtib. quæſt. 60. num. 400.*

Minùs releuat ſi adducatur, quòd meretrix, & leno, in quibus non concurrit familiaritas, nec præſumptio affectionis, tamen

50 repellantur à teſtificando, vt de † meretrice eſt *tex. in l. 3. §. lege iulia ff. de Teſtib. & firmant Maſcard. de probat. concluſion. 1063. num. 40. Magon. deciſ. Lucen. 89. numer. 4. Gigas de Crimine læſæ maieſt. lib. 2. tit. quomod. & per quos crimen. laſ. maieſt. probat.*

51 *quæſt. 13. num 4. libr. 3.* Et † de Lenone *Aufrer. de reprob. teſt. num. 64. Maſcard. de probat. concluſion. 1356. numer. 21.* Quia licèt in iſtis non concurrant familiaritas, nec affectionis præſumptio; Attamèn concurrit infamia, propter quam repelluntur à teſtificando, non autem proptèr mercedem *l palam §. non ſolum ff. de ritu nupt. l. at betla §. ait prætor ff. de his qui notan. infam Alex. conſ. 11. ſub num. 1. lib. 1. cum alijs quos refert. & ſequitur Farinacc. de Teſtib. quæſt. 56. num. 358. & 364.*

Salaria An, & quando veniant in ſocietate communicanda.

QVAESTIO XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Societatis bonorum plura ſunt genera.*

2 *Societas non debet extendi vltrà negociationem à ſocijs in contractu appoſitam.*

3 *Societas vnius negociationis non requirit communicationem lucrorum ex alia negociatione prouenientium.*

4 *Salaria non veniunt communicanda in Societate certa negociationis.*

5 *Salaria, & ſtipendia ſempèr dicuntur eſſe extrà negociationem.*

6 *Salaria communicanda veniunt in Societate omnium bonorum Contrarium nu. 7. Declara vt num. 8. & ſeqq.*

8 *L. ſi Fratres §. Item Papinianus ff. pro ſocio declaratur.*

9 *Dictio* & cætera, *quandò reperitur nominalitèr poſita, idem importat, quòd* & reliqua omnia.

10 *Verba* & reliqua omnia *de ſui natura nihil excludunt, & ſunt adeò vniuerſalia,*

vt comprahendant etiam ea, quæ aliàs non includerentur.

11 *In ſocietate non veniunt communicanda niſi quæſita ex quæſtu.*

12 *Salaria non comprahenduntur ſub verbo quæſtus, quia non dicuntur acquiri ex quæſtu.*

13 *Quæſtus dicitur id, quod ex opera cuiuſcumque deſcendit.*

14 *L. quæſtus ff. pro ſocio declaratur.*

15 *Societas non æqualitèr intèr ſocios diuidenda eſt, ſed maior pars erit illi aſſignanda, qui plus opera, vel pecunia in ipſa ſocietate impendit.*

16 *Salaria communicanda veniunt in ſocietate vniuerſorum, quæ ex quæſtu, & operibus deſcendunt.*

DIſtinctionis lumine adhibito in hac
quæſtione procedendum eſt ad hoc,
vt eius veram definitionem inuenire
1 poſſimus. Sciendum eſt igitur,† multa eſſe
ſocietatis bonorum genera, quarum aliqua
ad noſtram materiam pertinentia ſunt referenda.

Alia enim dicitur ſocietas vnius negociationis *l. cum duobus §. cum duo Argentarij & l. cum duo ſocietatem contraxerunt ff.*
2 *pro ſoc.* Et quia † ſocietas non debet extendi
vltra negociationem à ſocijs in cõtractu appoſitam *Bar. in l. Titium, & Meuium num. 6. ff. de adminiſtrat. Tutor. Cæphal: conſ. 65.*
3 *num. 43. lib 1.* ideò † non erit in huiuſmodi
Societate communicandum, niſi id, quod
ex illa negociatione proueniet, & quid
quid ſocij extrà illam quoquomodo acquirent vnus alteri de acquiſitis nec partem,
nec rationem reddere tenebitur; Et ex his
4 patet, non † eſſe in huiuſmodi ſocietate
communicanda Salaria *Mantic. de Tacit. & ambig. Conuenct. lib 6 tit. 2. n. 9. Adrian. Neguſan. in Sylua Reſponſ quæſt. 276. nu. 7*
5 Maxime quia † Salaria & ſtipendia ſemper
dicuntur extra negociationem *gloſſ. in l. ſi Fratres §. papinianus in v. Irritum ff. pro ſocio & ibi Bal. in ſecunda lectura Adrian. Neguſan. d. quæſt. 276 num 9.*

Alia eſt Societas vniuerſorum bonorum *l. Societas contrahitur & l. ſi ſocietatem vniuerſarum fortunarum, & l. ſi frater §. ſocium ff. pro ſocio Fælic. de Societ. capit. 9 numer 6. Mantic. de Tacit. & ambiguis conuenct. lib. 5.*
6 *tit. 2 num 6.* Et † in hac ſocietate communicanda eſſe Salaria, quę dantur Notarijs,
Aſſeſſoribus, Medicis, Ambaſciatoribus,
Decurionibus, Aduocatis, Iudicibus, Ducibus, Caporalibus & Domeſticis, Principum, nec non Salaria prouenientia ex operibus diurnis, & ſic cuiuſuis generis perſonarum aſſeruerunt *Fælic. de ſocietat. capit. 12. num 76. Giurb. in conſuetud. Senat. Meſſanen cap 1. gloſ 3. part. 1. num. 17. Adden. ad Bal in l. cum duobus §. item Papinianus ff. pro ſoc. Aretin. in §. manet. numer. 4. Inſtit. de Societ. Caroc de locat. & conduct. part. 2. tit. de Medico quæſt 10. num 3. Guttier. pract. quæſt. 119. num. 7. & in auth. Sacramenta Puberum num. 54. C ſi aduerſ. vendit. Federic. ſolis de bon conſtit. matr. acq quæſt. 17. num. 10. Suar. tit de l. ſ. Ganancias num. 32. Muta ad conſuetud. Panormit 44. num. 54. Io: Lup. in repetit. rub. de donat inter virum & vxorem §. 62. num. 18. Ioſeph. Ludouic. de Soc concluſ 6 allat. 10 Michalor. de fratrib. par 2, cap. 26. n. 5.* cum alijs longa ſerie relatis per Giurb. locis proximè ſupra citatis.

7 Quorum † tamen DD. opinione non obſtante liceat mihi contrariam ſententiam
amplecti, Scilicèt, In ſocietate omnium
bonorum ſimplicitèr contracta nullo modo
communicanda eſſe Salaria, Non obſtantibus rationibus, ſuper quibus fundata reperitur ſententia prædictorum DD. qui bus ni
fallor facili negocio poteſt reſponderi. Pri-
8 mum † igitur fundamentum eſt *l. ſi Fratres §. item Papinianus ff. pro ſocio* in quo
§. expreſsè diſpoſitum videtur, quòd Salaria veniant in huiuſmodi ſocietate communicanda, dum dicitur, quòd ſi inter fratres
voluntarium commercium initum fuerit, &
ſtipendia cęteraque Salaria in communi
redigi iudicio ſocietatis, Verum ſi attenta
mente predicta verba conſiderentur, proùt
conſiderauit gloſ apparebit verum, & germanum ſenſum prædictorum verborum,
quibus ille §. reperitur conceptus eſſe.
Quòd inter fratres coitum actum fuerat voluntarium conſortium, vt ſtipendia & cætera communia eſſent, vt dicit *gloſ.* qua
expreſſione ſtante nulli dubium, eſt Salaria
eſſe communicanda in ſocietate, Dictio
9 † enim illa, & cætera, cum ſit vniuerſaliter
poſita, idem importat, quòd, & reliqua omnia *l. cæterorum ff. de verbor. ſignificat. l. 7. C.*

de

de hæred. inſtit. l. meuias ff. eodem Roman.
10 *conſ.343. num.6.* quę † verba de ſui natura
nihil excludunt, & ſunt adeo vniuerſalia,
vt comprӕhendant etiam ea, quæ aliàs
non includerentur *Mareſcot. variar. reſolut.*
cap.45. num.14. lib.1. & cap.138. num.33.
lib.2. Maſcard. de probat. concluſ.148. ſub
num.9. vol.1. Anton. Monach. deciſ. florent.
69. num.8. Barboſ. de diſtion. dict.207. n.1.
in fine. Secus autem, quando fuerit facta
ſocietas omnium bonorum ſimpliciter,
non addiecta illa dictione *& cetera*, & non
facta mentione de Salarijs, tunc namque
Salaria non poſſunt dici comprehenſa.
11 Quod † eo magis ſubſiſtit ſtante diſpoſi-
tione tex. *in l. coiri ſocietatem ff. pro ſocio*, in
qua ſancitum reperitur, quòd in ſocietate
non veniunt (quotieſcumque non fuerit
aliud expreſſum) niſi quæſita ex quæſtu,
puta emptione, venditione locatione.
12 Sub † quo verbo quæſtu non comprӕhen-
duntur Salaria, & ſtipendia, cum non di-
càntur acquiri ex quæſtu *Bal. in d. l. ſi Fra-*
tres §. item Papinianus ff. pro ſocio, Nec ob-
13 ſtat ſi dicatur, quòd quæſtus † intelligitur,
qui ex opera cuiuſcumque deſcendit, vt in
l. quæſtus ff. eodem Bero conſ.190. n.14. libr.1.
Fælic. de ſocietat. cap.13. num.5. Ciarlin. con-
trouerſ.16. ſub num.9. verſ. quæſtuaria au-
14 *tem lib.1.* Quia † licèt textus dicat ex ope-
ra, non intelligitur ex opera, prout eſt di-
urnum officium vt in *l.1. ff. de oper. libert.*
ſed ſumitur pro ſolertia, & diligentia, ex
qua aliquid quæritur, vt exponit *gloſ. in d.*
l. quæſtus v. ex opera Imò prædicta lex non
intelligit de omni opera, quę prouenit ex
ſolertia, & diligentia, ſed de illa opera
ſolerti, & diligenti, quæ prouenit ex con-
tractu quæſtuario, & mercantili, & hoc
eſt quod demonſtrat *l. coiri in fine, dum*
ſpecificat emptionem venditionem *Sagur. ad*
Bal. in l. ſi Fratres §. ſi Fratres §. inter ff. pro
ſocio Fælic. de ſociet. cap.13. de quæſtu num.5.
Ruin. conſ.101. ſub num.10. verſ. ſed præmiſ-
ſo lib.1.

Alterum fundamentum prædictorum
affirmantium, Salarium communicandum
eſſe in ſocietate omnium bonorum eſt.
AEquitas, Nam inconueniens eſt, dicunt
Ipſi, quòd vnus ſocius quotidie ſe exerce-
at in ſocietate, nullique parcat labori pro
conſeruanda, & augenda ſocietate dimit-
tens quidquid lucrari poſſet locando ope-
ras ſuas, Alter vero ſocius locet operas ſu-
as pro Salario non curans aliquod ſtudium
pro ſocietatis vtilitate impendere, & non
teneatur lucrum communicare alteri ſocio,
hoc namque facere iniquum omninò eſt,
& contra legem ſocietatis, cum vnus dici
debeat laboraſſe communitèr, alius vero
particulariter, itaut non teneatur ſua lucra
communicare. & poſſit de alijs participa-
re *Bal. in d. l. ſi Fratres §. Item Papinianus*
Caroc. d. quæſt.10. ſub d. num.3.

Ceſſat tamen hoc fundamentum per *l. ſi*
ſocietatem & l. ſi non fueris ff. pro ſocio, qui-
15 bus Sancitum extitit, quòd † non æquali-
tèr veniat diuidenda ſocietas ſi alter plus
operæ, & induſtriæ vel plus pecuniæ fuerit
collatus, ſed maior pars erit illi communi-
canda, qui plus contulit. Sicque dum
ſocius laborans in ſocietate ſuorum labo-
rum præmium refert, vt patet *ex ll. ſupra al-*
legatis, & latiùs nos dicemus infrà *in par.2*
quæſt.1. non poteſt aliquo modo dici Ipſa
æquitas, ſi alter ſocius non communicet
Salaria, quæ lucratur ex locatione ſuarum
operarum, Imò æquitas non ſeruaretur
quando Salaria venirent communicanda,
Poteſt namquè eſſe, quòd vnus ſocius ma-
gna Salaria conſequatur propter officium,
quod exercet, vt puta ſi ſit Iudex, Aduo-
catus, Medicus, vel ſimilis, quibus ſol-
uitur Salarium, non habita ratione labo-
rum, ſed probitatis ſcientiæ, alius vero
ſocius ſit vilis perſona, quæ ex ſuarum
operarum locatione ſoleat tantùm lucraris
quantùm pro ſuis alimentis ſufficere poſſit.

Alia eſt ſocietas vniuerſorum, quæ ex
quæſtu, & operibus deſcendunt, *Mantic.*
de Tacit. & ambig. conuent. d. lib.6. tit.2.
16 *ſub num.6.* Et † in hac ſocietate communi-
canda veniunt Salaria, eſt ſtipendia, cum
ſub nominibus quæſtus, & operarum ſi-
mùl acceptis comprӕhendantur quælibet
operæ, vel ſint fabriles, vel officiales,
vel quæſtuariæ *Bar. in l. ſi non ſortem §. liber-*
tus num.28. ff. de condict. indebit. & quilibet
ſocius debebit in ſocietate ponere quid-
quid fuerit lucratus ſuis operibus, tàm ſi
ſe exercuerit in operibus fabrilibus, officia-
libus, quæſtuarijs, ſeu alijs quibuſcumque.
Idem quoque eſſe dicendum crederem, ſi
fuiſſet facta ſocietas vniuerſorum, quę ex
operibus prouenient, ſumpto verbo, ope-
ra generaliter, ſecus verò ſi ſpecialiter, vt
puta

puta, ſi fuerit facta ſocietas omnium, quæ ex quæſtu prouenient, nam tunc, licèt quæſtus dicatur deſcendere ex opera, non tamen debebit ſocius communicare; niſi id, quod lucratus fuerit ex operibus quæſtuarijs, & mercantilibus, non autem, id quod ex operibu s officialibus, ſeu fabrilibus, quæſtui enim non poſſunt conuenire, niſi operæ mercantiles, vt per *gloſ. in d. l. quæſtus verba ex opera.*

Multas alias poſſem hic afferre ſocietatum ſpecies, verum quia in nulla ipſarum veniunt communicanda Salaria, niſi fuerit expreſsè conuenctum, ideo illas, omiſſas facio remittens Lectorem, qui plura de materia ſocietatis habere vult ad *Falic. de Societat. cap. 9. per tot. & ad Mantic. de Tacit. & ambig. conuenction. lib. 6. tit. 2. per tot.*

Salarium proueniens ex officio quæſito per Patrem Filio, An ei imputetur in legitimam.

QVAESTIO XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium proueniens ex officio quæſito per patrem filio ei in legitimam imputatur ſi officium ſit transmiſſibile ad hæredes, Intellige vt num. 5. & 12.*

2 *Salarium proueniens ex officio à patre filio quæſito imputatur in legitimam ſi officium non ſit ad hæredes tranſmiſſibile ſed tamen vendibile durante vita officialis, Contrarium numer. 3. Intellige vt numer. 12.*

4 *Salarium proueniens ex officio à patre filio quæſito non imputatur in legitimam ſi officium non ſit vendibile, nec ad hæredes tranſmiſſibile, Intellige vt numer. 5. & 12.*

6 *Emolumenta, quæ proueniunt ex officio paterna pecunia comparato ratione pecuniæ deducta æſtimatione oneris perſonæ dicuntur profectitia, & imputantur in legitimam.*

7 *Emolumenta, quæ reddit officium pecunia patris comparatum ratione laboris, & exercitij non computantur filio in legitimam, & num. 9.*

8 *Peculium caſtrenſe, non imputatur filio in legitimam, ſicut nec a duentitium.*

10 *Lucra prouenientia ex mercantijs emptis ex pecunia patris communicanda veniunt filio, cuius induſtria in eis verſata fuit, Amplia vt num. 11.*

12 *Emolumenta, quæ proueniunt ex officio à patre filio procurato non imputantur in legitimam, ſi officium tale ſit, quod emolumenta non habeat, niſi concurrat labor ipſius filij.*

SI pater procurauit aliquod officium filio, ex quo ipſi filio prouenit Salarium, an iſtud computandum ſit in legitimam, Quæſtio eſt tractata per Doctores in *l. omni modo §. imputari C. de inoffic. teſtamen.* Et communiter eum infrà relata diſtinctione reſoluitur, videlicèt.

1 Aut † officium à Patre Filio procuratum eſt tale, vt poſſit tranſmitti ad hæredes, & tunc Salarium ex eo proueniens imputandum eſſe volunt in legitimam, vt poſt *Gloſ. Angel. Io. Fabr. Odofred Salicet, Fulgoſ. & alios ſcribentes in d. l. omnimodo §. imputari Mangil. in tract. de Imputat. & detraction. quæſ. 33 num. 2.*

2 Aut † non eſt tranſmiſſibile ad hæredes, ſed durante vita officialis eſt vendibile, & tali caſu nonnulli voluerunt, quòd illud annuũ Salariũ imputandum ſit in legitimam, *Nunez. de Auendan. reſp. 9. n. 3. Mench. ac tom. 1. lib. 3. §. 30. par. 3. num. 403. Boer.*

3 *deciſ. 14 num. 3. & ſeqq.* Alij tamen, & fortaſſè meliùs dixerunt, quòd illud annuum Salarium non computetur in legitimam, ſed tantummodò computandum ſit prætium, quod proueniret ex ipſo officio in caſu, quo venderetur, & hanc opinionem amplectitur *Bal. in d. §. imputari numer 6.*

4 Aut † denique officium eſt tale, quod non poſſit vendi, nec tranſmitti ad hæredes, & tali caſu non eſſe imputandum in eius legitimam voluerunt *Angel. in d. l. omnimodò in princip. verſ. idem* vbi ponit caſum, quòd pater procurauerat filio annuum redditum cum onere aduocationis *Molin. de Iuſt. & Iure tractat. 2. diſput. 241. verſ. quoad poſteriorem Balthaxar. Thomaſ. in ſuis decad. par. 1. tractat. 4. tit. 15. de Imputat. in legitim.* vbi de Salario aduocationis per patrem filio quæſitum *Calcan. conſ. 14. col. 5.*

col 5. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 36. ſub num. 130. verſ. ea autem Garz. de Expenſ. & melioramen. cap. 4. ſub num. 14. & facit tex. in l. 1. §. nec. caſtrenſe verſ. ſed an id ff. de collat. bonor.

5 Ego † autem in caſu noſtro, in quo non quæritur, an imputandum ſit in legitimam ipſum officium, vel eius prætium, ſed emolumenta, quæ ex ipſo proueniunt, aliter diſtinguendum eſſe exiſtimo, ſcilicet, Aut officium reddit emolumenta per ſe ratione pecuniæ in illius emptione erogatæ, & talia emolumenta inputanda eſſe crederem in legitimam, non habita ratione an officium de ſui natura ſit tranſmiſſibile ad
6 hęredes, vel non, ea ratione, quia † emolumenta huiuſmodi tamquàm prouenientia ex pecunia paterna dicuntur profectitia *Bar. in l. cum oportet num. 3. & 4. C. de bon. quæ liber. Speculat. de Iudic. §. ſequitur verſ. quid ſi alter filiorum*, Et in legitimam vti talia imputantur *Crauett. conſ. 165. num. 2. lib. 1.* & hanc opinionem comprobare videntur *Bar. in l. 1. §. nec caſtrenſe numer 7. verſ. ſed quaro ff. de collat. bonon. Merlin. de legitim. libr. 2. titul. 2. quæſtion. 24. numer. 5.*

7 Aut † vero officium habet certa emolumenta ratione pecuniæ erogatæ in illius emptione, & alia, quæ ratione laboris percipiuntur, prout habent officia Scriptorum, & Regiſtratorum Litterarum Apoſtolicarum, & alia quamplura officia Cancellariæ, & in hoc caſu exiſtimarem, computanda eſſe in legitimam illa emolumenta tantummodo, quæ officium reddit per ſe, non autèm illa, quæ ratione laboris percipiuntur *Merlin. vbi ſupra d. quæſt. 24. nu. 4.*
8 quia hæc reputarentur † peculium quaſicaſtrenſe, vel aduentitium, quorum neutrum in legitimam imputantur, vt per *Doctores communiter. in l. quartam ff. ad leg. falcid. Mangil. in Tractat. de Imputation. quæſt. 29. n. 27. & ſeqq.*

Nec dici poteſt, talia emolumenta prouenire ex pecunia patris, cum requirant induſtriam filij, ſine qua ipſa emolumenta ceſſarent, Quamobrem concludendum eſt,
9 quòd † quotieſcumque ex operibus filij emolumenta proueniunt, nullatenùs imputanda veniant in legitimam, licèt officium, in quo operę verſantur fuerit ei procuratum à patre, vt benè *Iacob. Butrigar. in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber. & ibidèm Corn.*
10 *nu 7.* vbi firmaut, quòd † lucra prouenientia ex mercantijs emptis ex pecunia patris non dicantur quæſita ſimplicitèr ex paterna pecunia, ſed etiam ex operibus filij, cum non minus æſtimetur induſtria, & opera quàm ipſa pecunia, Ideoquè, partem lucrorum aſſignandam eſſe patri, aliam vero filio propter induſtriam, & hoc ipſum firmarunt *Bal. conſ. 259. incipien. factum ità ſe habet lib. 5. Roman. conſ. 469. Soccin. conſ. 192 lib. 2 Crauett conſ. 165. ſub num. 1. verſ. ſi autem dicamus lib. 1. Dec. in l. illud col. penul. in fine*
11 *C. de Collation.* In † tantùm, vt ſi poſſet conſiderari, lucrum magis prouenıſſe ex induſtria filij, quàm ex pecunia patris, maior pars ſpectaret ad filium, & patri aſſignanda veniret illa portio, quæ ſecundùm loci conſuetudinem ex quantitate pecuniæ expoſitę ſolitum eſſet prouenire *Alex. in l. ſi tibi §. ſi pactus in fine ff. de pact. Dec. in d. l. illud col. fin. Crauett. d. conſ. 165. num. 1. in fine Crot. in repetit. l. Frater à fratre in 32. quæſtion. n. 118. C. de cond indebit Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 176, num. 5. Becc. conſ. 113. n. 20. lib. 1: Peregrin conſ. 97. num 61. lib. 4 Carce. in deciſ. caſ. frequen. caſ. 30. num. 2. & in tractat. de locat, & conduct. par. 1. tit. de bon. quæ liber. ſub num. 23. Graſſ. in tractat. de ſucceſſ. §. legitimam quæſt. 26. ſub num. 3. Ioſeph Ludouic. deciſ. peruſ. 28. num. 15. Surd de Aliment. tit. 9. quæſt. 20. num. 10. & 16. Molin. de Iuſt. & Iure diſputat. 234. col. 1. in fine.*

12 Quandò † autèm officium ſit tale, vt non habeat niſi illa emolumenta, quæ proueniunt ex induſtria, & operibus filij, vt puta, ſi per patrem fuerit procurata filio aliqua aduocatio, iudicatura, capitaneatus, vel ſimilia, Salarium ipſi filio proueniens ex huiuſmodi officijs nullatenus imputādū erit in eius legitimam *Angel in d. l. omnimodo §. imputari in princip.* vbi ponit caſum, quòd pater procurauerat filio annuum redditum cum onere aduocationis, *& ibidem Io. Faber Odofred. Alberic. Caſtren. & Fulgos Vaſquez. de Succeſſion par. 1. lib 3. §. 30. n. 217. Rota coram Cardinali Seraphin. deciſ. 539. n. 5. & 6.*

Lega-

7 Pro † concordia iſtarum opinionum crederem, diſtinguendum caſum, in quo fuit factum legatum ilii famulo, qui pro conſequutione ſuæ mercedis poterat iudicialitèr agere contra hæredem, ab eo, in quo famulus agere non poterat, vt puta, ſi Salarium non fuiſſet conuentum, & in hoc ſecundo caſu, crederem, quòd legatum ipſam legitimam non præcederet, cum diceretur ex voluntaria, non autem ex neceſſaria cauſa fa-
9 ctum, † quod non valet impedire legitimæ detractionem *Caſtren. conſ. 1 54. num. 2. Aymon. conſ 141. num. 5. & 165. num. 4. Gloſ. fin. in l. Seruum quoque §. fin. ff. de procur. & gloſ. fin. in l. rem legatam ff. de Adimen. leg. Soccin. conſ. 148. col. fin. in fine libr. 1. Corn. conſ 190. num. 8. libr. 4. Rip responſor. lib. 3. cap. 10. de Reuocan. donat. Pinell. in l. 1. in 4. par. num. 76. C. de bon. matern. Couarru. in c. Raynutius §. 10. num. 9. de Teſtamen. Seraph. d. deciſ 416. n. 27.*

10 Si vero † verſamur in caſu, quo famulus poterat agere, dubium non eſt quin legatum præcedat ipſam legitimam tamquam
11 debitum neceſſarium, quo † non ſatisfacto legitima non debetur *d. l papinianus §. quarta ff. de inoffic. teſtamen. DD. in l. ex facto & in l. quoties ff. de hæred. inſtituen. Bar. in l. ſecunda num. 3. C. ſi in fraud. patron. & in l. 1. in fine C. de reuocan his quæ in fraud patr. Cuman. in l. hæreditatem num. 5. C. de bon. author. iudic. poſſid Pic. in l. poſt contractum num. 13. 16. & 24. ff. de donat. Rot. deciſ. 121 num. 2. par. 6. & dec. 198 num. 20. par. 7. in recen.* Et in hoc caſu locum ſibi vindicare poteſt opinio *Alex.* & aliorum, quos ſuprà
11 retuli numero quarto, quam tamen † intelligas tunc procedere, quando legatum non excedat ſummam debitæ mercedis *Rip. in l. ſi vnquam quæſt. 14. num. 30. verſ. ſecundo C. de reuoc. donat. & ibique Tiraquell. verbo donatione largitus num. 106 & 107. Iaſ in l. ex hoc iure nu 55. in fine ff. de Iuſt. & Iure Lup. in Rubr. de donat. §. 50. num. 33. Guttier. in tractat. de Iuramen. par. 1. cap. 5. n. 2. & 3. Cardinalis Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 21. tit. 4. num. 8.*

Quando autem dicendum ſit legatum non excedere ſummam debitam pro mercede ſatis demonſtrauimus ſupra in quæſtione nona.

Acceptans legatum, in quo declaratur per Teſtatorem, Salarium ipſi debitum compenſandum eſſe cum legato, an ſibi præiudicet ita vt Salarium petere non poſsit.

QVAESTIO XXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Acceptans legatum, in quo teſtator mandat compenſari creditum Salarij, non poteſt ipſum Salarium petere. Amplia vt numer. 3. Declara vt num. 9. 10. & 13.*

2 *Acceptatio legati, in quo teſtator mandat comprehendi creditum impedit executionem obligationis Cameralis.*

4 *Acceptans legatum cenſetur illud acceptare cum onere iniuncto.*

5 *Etiamſi onus excedat valorem legati.*

6 *Acceptans legatum ſibi factum in extinctionem ſui crediti videtur legatum pro ſuo credito aſtimare.*

7 *Eligens vnum ex duobus incompatibilibus alteri dicitur renunciare itaut ad illud poſtea redire non poſſit.*

8 *Scientia contentorum in teſtamento præſumitur in eo, qui illius vigore egit.*

11 *Scientia codicilli non infertur ex eo, quòd quis habuerit ſcientiam teſtamenti.*

12 *Teſtator legando ſuo creditori non cenſetur legaſſe animo compenſandi debitum.*

14 *Acceptatio, vt renunciationem inducat, requirit ſcientiam diſpoſitionis, per cuius acceptationem inducitur renunciatio iuris competentis ipſi acceptanti.*

15 *Approbatio diſpoſitionis defuncti non datur ſine ſcientia approbantis.*

1 HVic † quæſtioni affirmatiua fuit per S. Rotam Romanam aſſignata reſolutio ſub die 22 Iunij 1591. coram Cardinali Seraphino, vt videre eſt in deciſ. 961. inter eius impreſſas; Ratio autem deciſionis fuit, quia acceptando quis tale legatum videtur inſuper acceptare, & approbare declarationem à teſtatore factã in ipſo legato *l fin. §. fin. & ibi Bar. de inoffic. teſtamen. Caſtren. in l. ſi cum dotem § ſi pater*

num.31. & ibidem Alex. num.2. ff. ſolut matrimon. Aymon. conſ.174. num.9. Cardinalis Mantica de coniecturis vltim. volunt. lib.10. tit.2. num.16. & ſeq. ex qua acceptatione reſultat non ſolùm exceptio ſolutionis, verum etiam quietationis, quæ repellit agentem pro re, pro qua fuit facta quietatio,
2 Vnde merito dicitur, quòd † talis acceptatio legati impediat executionem obligationis Cameralis Syluester Zacchias patruus meus in *tract. de obligatione Camerali quæſt.17. num.54. ſecundum nouam impreſſionem Rot. poſt. eumdem Deciſ.71. n.5.*

3 Quæ † quidem concluſio amplianda venit, quòd procedat etiamſi legatum factum eſſet minoris valoris, quàm importaret Sa-
4 larium, acceptans † enim legatum cenſetur illud acceptare cum onere iniuncto *l. ſi patronis §. qui fideicommiſſum verſ. cum enim ff. ad Trebellian. l. ſi ſeruus 18. in princip. ff. de ſtipulat. Seruor. l. planè ſi filium 94. §. ſi cui ſtiebus ff. de legat. 1. l. Imperator Antoninus 70. verſ. ſi certum ff. de legat. 2. l. ſed ſi non ſeruus 36. in princip. ff. ad leg. falcid. Rot. in Romana Saluiani interdicti 6. Martij 1600. coram Cardinali Lancellotto impreſ. panes Pacific. de Saluiano interd. quæ eſt deciſ.182. n.6. & in Bononien. fideicom. 7. Maij 1640. & 13. Maij 1641. coram Reuerend. P. Domino Du-*
5 *nozetto* etiamſi † onus excedat valorem legati *Surd. de alimentis tit. 5. quæſt. 3. num. 24. poſt. Caſtren. & Alex. in l. ſi eum dotem § ſi pater ff. de condit. & demonſtrat. Ruin. conſ. 79 in princip. vol. 2 Crauett. conſ. 174. n. 9 Natta conſ. 186. num. 1* quia cum in ipſius electione ſit legatum acceptare, vel Salarium pe-
6 tere, & acceptando legatum Salarium petere non valeat attenta diſpoſitione teſtatoris, quæ incompatibile facit quòd Salarium, & legatum habere poſſit, dicitur legatum pro ſuo credito aſtimare *l. Imperator § ſi certum. ff. de legat. 2.* & Salario renunciare,
7 eligens † enim vnum ex duobus incompatibilibus alteri dicitur renunciare, itaut poſteà ad illud redire non poſſit *Soccin iun. conſ. 122 n. 9 vol. 1. Peregr. de fideicom art. 36. num. 62. Merlin de legit lib. 3 tit. 2. quæſt. 8. n. 2. Rot. in Romana fideicom. de Romaulis 28. Iunij 1638 coram Reuerendiſ. P. D. Dunozetto in § Quo vero ad legitimam in fine.*

Neque poteſt acceptans huiuſmodi legatum ſe excuſare allegando notā ipſi non fuiſſe conditionem in legato appoſitam, nempè *cum hoc tamen quod Salarium non petat,*
8 quia quotieſcumque egit pro conſequutione legati, præſumitur habuiſſe ſcientiam omnium contentorū in teſtamento, cuius vigore egit *l. non eſt ferendus & ibi Scribentes ff. de tranſact. Bar. in l. qui Romæ §. duo fratres num. 14. verſ. poteſt ex alio ff. de verb. obligat. Soccin. iun. conſ. 116. num. 42. & ſeq lib. 1 Alex conſ. 4 numer. 20 verſ ſi apparet lib. 2 Rot. coram Cardinali Caualerio dec. 152 num. 14. & deciſ. 176. num. 7.*
9 Receſſit † tamen à prędicta reſolutione eadē S. Rota coram eodem Cardinali Seraphino ſub die 16 Decembris eiuſdem Anni 1591 quæ quidèm reuocatoria non reperitur inter alias deciſiones impreſſa, quià aliud non continet, niſi verba infraſcripta relata per Apoſtillam *Fuit receſſum à deciſione facta ſub die 28. Iunij preteriti ex ratione conſiderata in fine dictæ deciſionis* Ratio autem fuit, vt ex ipſa deciſione num.2. deſumere licet, quià teſtator duo fecerat legata, quorum vnum ab hæredibus præſtari recuſabatur, quamobrem cum acceptans onus renunciandi ſuæ prætenſioni, & iuribus, quę habebat pro conſequutione Salarij, acceptauerit ſpe conſequendi vtrumque legatum dum poſteà hæredes nolunt teſtatoris, conditionem adimplere poteſt legatarius, à prima acceptatione recedere, & Salarium petere etiamſi poſteà hæredes vellent aliud legatum ſoluere, & ſic conditionem adimplere *Bal. in l. 1 num. 7. C. de condit. inſert. & ibi Salicet. col. 2. Alex. num. 1. Corn. nu. 5. Rumin. num. 2. Ioſ. num. 7 Caſtren. in l. cum tale num. 24. & ſeq. ff. de condit. & demonſtrat. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 16. num. 21 & tit. 18. num. 38. Fuſar. de ſubſtition. quæſt. 454. num. 66. Menoch. de præſumpt. 185. num. 27 & pluribus ſeqq.*
10 Poſſunt † quoque alij dari caſus, in quibus à prędicta deciſione eſſet recedendum, & inter alios vnus eſt, ſi Teſtator in ſuo elogio legauerit famulo, ſeu alteri, cui ſoluere deberet Salarium purè, & ſimplicitèr, ſed poſteà in codicillo declarauerit, velle ſuos hæredes grauare ad præſtationem legati in teſtamento relicti, dummodo ipſe famulus, ſeù alius renunciarèt prætenſioni Salarij, Tali namque caſu, licèt ipſe famulus legatum acceptauerit non, tamen ſibi præiudicauit, itaut non poſſit à tali acceptatione recedere, & ratio eſt, quia in hoc caſu non

poteſt

poteſt dici, quòd acceptauerit legatum cum
11 conditione inſerta in codicillo, licèt † namquè quis agens vigore teſtamenti præſumatur notum habere illius tenorem ex iuribus ſuprà allegatis, non tamen præſumitur habere notitiam diſpoſitionis factæ in codicillo *qui. Romæ §. duo fratres vbi Bar. nu.16. ff. de verb. obligat. facit l. fin. §.1. in princip. ff. de legat.2. Caſtren. in l. non eſt ferendus num.3. in princip. ff. de tranſact. & ibidem Iaſ. num.1. Auth. at qui ſemel. cum ibi notat. C. de probat. Caſtren. conſ.94. incipien. Clarum eſt in iure ſub num.2. vol.2. Craſſ. in §. fideicomiſſum quæſt.64. num.8. Peregrin. de fideicomiſſ. art.52. num.103. verſ. ſecundus caſus Fuſar. de Subſtitut. quæſt. 595. num.37. Rot. deciſion.200. num.10. par.1. in recen.*
12 Stante maximè regula, quòd † Teſtator nõ videatur legare animo compenſandi ſi debitor ſit legatarij *l. vni §. primum itaque verſ. ſciendum ff. de rei vxor. act. l. creditorem ff. de legat.2. l. creditor C. de legat. l. ſi compenſandi C. de hæredib. inſtit. Oldrad. conſ.297. n.1. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.10. tit.2. num.1.*
13 Alius † poteſt adduci caſus, in quo non haberet locum prędicta deciſio, vt puta ſi creditor Salarij recepiſſet legatum ab hæredibus ſpontè illud offerentibus, tacentibus tamen conditionem per teſtatorem adiectam huiuſmodi nãque in caſu, cum ceſſet ſcientia præſumpta conditionis legato adiectæ, quæ eſt fundamentum deciſionis prędictæ, ceſſare quoque deberet ipſa deciſio, itaut non diceretur quis per talem receptionem ſibi præiudicaſſe, ſed poſſet ab ipſa receptione recedere, & pro conſequutione ſui
14 Salarij inſtare, Nam † ad hoc, vt dicta acceptatio noceat. & ex ea inducta dicatur renunciatio, neceſſaria eſt ſciẽtia diſpoſitionis, per cuius acceptationẽ inducitur renũciatio iuris cõpetentis ipſi acceptanti *l. mater decedẽs, & ibi Bar. ſub n.4. verſ probo per electionẽ iuris ff. de in offic. teſtamen. l. in repudianda ff. de acquiren. hæredit. & facit. tex. in l. nec ignorans C. de donat. Menoch. conſ.707. n.9. & 10. Peregrin. conſ.25. nu.12. in fine lib.5. Rot. Bononien. deciſ.73. num.5. inter recollect. per Fundat. & Gipſ cum alijs allegatis per Rotam. coram Buratto deciſ.899. num.1.* Igno-
15 rans † enim diſpoſitionem defuncti non poteſt dici illam approbaſſe, & renunciationi Salarij conſenſiſſe *l. ſi per errorem ff. de iuriſdict. omn. Iudic. Adrian. Neguſan. quæſtion.210. num.19. Rot. deciſ. 962. numer. 1. & 2. par.2. in recen.*

Legatum factum operarijs in recognitionem ſeruitutis An tollatur ex eo, quòd procedente tempore, ipſe Teſtator ſoluerit famulis mercedem, & in inſtrumento ſolutionis fuerit facta quietatio generalis de omni eo, & toto, quod prætendi poſſet occaſione ſeruitutis.

QVAESTIO XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Teſtor ſoluens mercedem famulo cui legatum fecerat in recognitionem ſeruitutis dicitur voluiſſe ſatiſfacere legato, Contrarium num 5. & 10.*

2 *Teſtator ſi poſt conditum teſtamentum ſuperuiuat, & id, quod legauerat ſoluat legatario, videtur voluiſſe præuenire hæredem in ſolutione, & num.11. Declara vt num.12.*

3 *Solutio facta à Teſtore ob cauſam, pro qua in teſtamento legatum reliquerat, facit ceſſare legatum, Declara vt num.9.*

5 *Legati cauſa ceſſante ipſum quoque legatum ceſſare debet.*

6 *Cauſa finalis legati facti famulo in recognitionem ſeruitutis dicitur ipſa recognitio procedens ex mera gratitudine, & liberalitate Teſtoris, & num.13.*

7 *Merces debita famulo ob ſeruitutem præſtitam originem trahit à cauſa neceſſaria.*

8 *Legatum factum ex cauſa voluntaria, non ceſſat per ſolutionem debiti procedentis ex cauſa neceſſaria.*

14 *Quietantia facta pro omni eo, quod quis prætendere poſſet occaſione ſeruitutis, non facit ceſſare legatum relictum in recognitionem ſeruitij præſtiti, Declara vt numer.23.*

15 *Conditio, quam teſtator non appoſuit ſub-*

ſtantia legati non facit ceſſare legatum.
16 *Legatum An fuerit ademptum vel ne per ſolutionem factā à Teſtatore in vita, pendet à voluntate ipſius Teſtatoris.*
17 *Beneuolentia Teſtoris erga legatarium inducit præſumptionem, quòd per ſolutionem factam in vita non fuerit adeptum legatum antea factum.*
18 *Teſtator, qui poſt ſolutionem factam legatarijs, non mutauit teſtamentum cum id facere potuerit, non intelligitur voluiſſe adimere legata, & num. 24.*
19 *Voluntas Teſtatoris probari poteſt per teſtes.*
20 *Hæredi plura competunt iuris remedia ne hæreditas remaneat exauſta.*
21 *Coniecturæ admittuntur ad probandam voluntatem Teſtatoris An per ſolutionem factam in vita legatarijs, voluerit legata adimere.*
22 *Sūma legata ſi correſpondeat debito inducit præſumptionem, quòd per ſolutionem factam in vita voluerit Teſtator legatum adimere.*
25 *Coniecturæ ſupplent ubi deficiunt verba Teſtatoris.*

1 PLura concurrunt ſuadentia, quòd † te-
ſtator per ſolutionem mercedis vo-
luerit ſatisfacere legato in teſtamen-
to relicto operarijs in recognitionem ſerui-
tutis; Et Primò facit *tex. in l. Lucius 22. ff. de*
2 *legat.* 2. per quem habetur, quòd ſi † Teſta-
tor poſt conditum teſtamentum ſuperuiuat,
& legatario tradat id, quod in teſtamento
legauerat, videatur, voluiſſe præuenire
hæredem in ſolutione legati, adeoùt lega-
tario non detur ampliùs illius petitio *Caphal
conſ. 84. num. 10. lib. 1. Gabr. conſ. 103. n. 14.
ad med. lib. 2. Mareſcott. variar. reſolut. lib. 1.
cap. 58. num. 24. verſ. poſtremò, & num. 25.
& ſeqq. Afflict. dec. 275. & ibi Vrſill. in addit.*
3 Secundò † facit, quòd ſolutio fuerit facta ob
eandem cauſam, & propterea, quòd in ex-
tinctionem legati fuerit ſequuta, itaut am-
plius non debeatur *l. libertis quos ff. de Ali-
ment. & cibar. legat. gloſ. in l. quingenta v.
poſteà ſcriptis quam ſequuntur Bar. & Alij
ff. de probat. Gomeſ. variar. reſolut. tit. de le-
gat. ſub num. 28 verſ. quod eſt verum Mare-*
4 *ſcott. d. cap. 58. num. 26.* ceſſante † enim ca-
uſa legati, ipſum quoquè legatum ceſſare
debet *l. qui tutelam in princip. ff. de Teſta-
men. tutel. & l. tutor petitus §. 1. ff de excu-
ſat. tutor. l. etiamſi partis ff. de legat 1. Tira-
quell. in tract. ceſſante cauſ ceſſ effect par. 1.
num. 121.*
5 Quibus tamen minimè attentis contra-
rium videtur reſoluendum, ea ratione quia
6 cauſa † impulſiua, & finalis legati fuit reco-
gnitio ſeruitutis procedens ex mera grati-
tudine, & liberalitate teſtatoris, vt per *Ca-
phal conſ. 80 num. 11.* Solutio vero merce-
dis, quam ſupponimus fuiſſe factam pro
omni eo, & toto, quod poſſet operarius præ-
tendere ob ſeruitutem præſtitam, non dici-
tur procedere ex eadem cauſa, cum hæc
7 † ex neceſſitate, alia vero ex mera volun-
tate originem traxerit, ſicque cum legatum
& ſolutio emanauerint à diuerſa cauſa, itaut
ſolutà mercede ceſſet quidèm cauſa neceſ-
ſaria, ſèd adhùc remaneat cauſa voluntaria
8 non † cenſetur ademptum legatum *l. liber-
tis ff. de aliment. & cibar. legat. Vincent. de
Franch deciſ 422 num. 4. & 8.*
Quarum cauſarum diſtinctione adhibita
ceſſant ea, quæ fuerunt pro contraria opi-
nione adducta, quibus inſupèr reſponderi
9 poſſet, quòd procedant, quando cauſa, pro
qua legatum præceſſit non recipit duplica-
tionem, prout ſi fuiſſet relictum pro docto-
ratu, alimentis, Emptione alicuius fundi,
vèl alia ſimili cauſa, Tunc enim d. cauſa fi-
nita, vel adimpleta, doctoratu ſcilicèt ſe-
quuto, vel empto fundo. non debetur reli-
ctum pro dicta cauſa, quià duplicari non de-
bet legatum quandò non duplicatur cauſa,
Secùs tamèn eſt quandò cauſa, pro qua le-
gatum fuit relictum recipit duplicationem
quià tunc ſequens diſpoſitio non cenſetur
facta in executionem legati præcedentis 11
ſèd vtraque ſuum effectum ſortiri debet *Sa-
licet. in l. quinquaginta in fine ff. de probat.
Caſtren. in l. planè 4 §. 1. num. 3 & 10. ff.
de legat. 1. Surd conſ. 119. num 12. verſ ſi
dicatur lib. 1. Vinc. de Franch. deciſ. 422. n. 3.*
10 *verſ. dicebat vnus ex Dominis.* In † noſtra
autem facti ſpecie non agitur de legato re-
licto ob certam cauſam, quæ per Teſtatoris
viuentis diſpoſitionē finita, vèl adimpleta
dici poſſit, sèd de legato in recognitionem
ſeruitutis, quę recognitionis cauſa, cum re-
cipiat in ſuo genere duplicationem, non di-
citur adimpleta in legato quantitatis, ſed
recipit augumentū in altera diſpoſitione &
operatur, vt vtrumque debeatur iuxtà do-
ctrinam

*ctrinam Salicet. in d. l. quinquaginta ff. de pro-
bat. Bar. in l. Lucius in fine verſ. ſed ſi Teſta-
tor dixit ff. de leg. 2* Rot. *dec. 233. n. 3. ver. quibus
conſideratis par. 3. in recentior.* Et in noſtris
præciſis terminis fuit reſolutum in vna *Ma-
ceraten. ſeu Tolentina legatorum ſub die 13.
Decembris 1613. proponente Reuerendiſſ. D.
Damaſceno,* qui deciſionem excendit vt in-
frà: Domini cenſuerunt ſententiam de parti-
bus eſſe infirmandam ex capitè iniuſtitiæ
licèt plura concurrerent, ex quibus illam
nullitatis vitio ſubiacere dicendum eſſet;
Iniuſtitia namque aderat clara dùm Mo-
niales hæredes fuerunt abſolutæ à ſolutione
legatorum eodem teſtamento, in quo ipſę
ſunt deſcriptæ hæredes relictorum per D.
Lauram Nicolao, & alijs ipſius Lauræ dum
vixit famulis, Licèt enim verum ſit, quòd,
11 quandò Teſtator † in vita ſoluit quod in te-
ſtamento reliquerat hæres iterùm ſoluere
non teneatur *l. Lucius 1. de legat. 2. l. filia le-
12 gatorum C. de leg.* Tamèn † id non procedit
quandò interuenit cauſa noua *Bal & Caſtr.
in d. l. Lucius Id. Bal. in d. l. filia numer. 4. &
fuit reſolutũ in Comen. Legati 20. Februar. 1606
coràm Illuſtriſſ. Bononien. & in alia Comen.
Legati 22. Iunij 1609. coram Cardinali Lan-
13 cellotto* In † caſu autèm iſto legatum fuit fa-
ctum de anno 1606. in recognitionem lon-
gæ, & fidelis ſeruitutis factæ per legatarios
ipſi teſtatrici, quæ vti expreſſa, & cohærens
legato finalis fuit *Bar. in l. demonſtratio fal-
ſa §. quod autèm ff. de condit. & demonſtrat.
Illuſtr. Mantic. de Coniectur. vltim. volunt.
lib 6. tit. 14. num. 14. & 15. Cephal. in his
ferè terminis conſ. 80. num. 11.* Quæ quidèm
cauſa fuit gratuita procedens ex mera libe-
ralitate, & gratitudine Teſtatricis, vt per
Cephal. loco allegato, Solutio verò de an-
no 1611. fuit facta pro omni eo, & toto,
quod prætendere poterant hi famuli ob ſer-
uitutem præſtitam, & ſic pro Salario de iu-
re debito, & per conſequens ſolutio fuit ex
cauſa neceſſaria, Vltrà quòd, cum d. ſolutio
fuerit facta poſt quinquenium à die legato-
rum poteſt intelligi pro d. ſpecie, & pro re-
portanda obligatione ab iſtis famulis præ-
ſtandi eandem ſeruitutem vſquè ad obitum
Teſtatricis *ex allegatis per informantes.* Non
14 † obſtat, quòd in inſtrumento fuerit facta
quietantia de toto eo, quòd potuiſſent
prætendere occaſione ſeruitutis, quia non
propterea ceſſat illa gratuita remuneratio,
ex qua mota fuit teſtatrix ad remuneran-
dum, & legandum *Cephal d. conſ. 80. n. 12.
& conſ. 81. num. 8. & fuit dictum in d. Comen
15 coràm Illuſtriſſ. Lancellotto.* Non † obſtat
conditio appoſita in legato de non petendo
aliud pro ſeruitute, ſeu mercede, quia cum
conditio non fuerit appoſita ſubſtantiæ le-
gati, ſed conditioni, deficiente conditione,
non deficit legatum *Bal. conſ. 478. numer. 2.
verſ. præterea aduertendum libr. 1. Aretin.
conſ. 93. num. 10. verſ. ſed his non obſtantibus
& fuit dictum in d. Comen. coram Illuſtriſſ.
Lancellotto.*
16 Conſiderarunt † etiam Domini, quòd
quæſtio hæc An per ſolutionem factam in
vita cenſeantur reuocata, ſeù adempta le-
gata pendere à voluntate Teſtatricis *et per
Bar. & Alios in d. l. Lucius & per Illuſtriſſ.
Mantic. de Coniectur. libr. 12. titul 2.* in
17 † caſu iſto ad fauorem legatariorum nedùm
concurrebat præſumpta voluntas beneuo-
lentiæ, qua illos teſtatrix proſequebatur
*Soccin. Iun. conſ. 79. num. 37. lib. 3. Menoch
conſ. 162. numer. 25. libr. 2. & præſumpt. 110
numer. 12. libr. 4. et dixit Rot. in d. Comen*
18 Et † ex quo nõ mutauit teſtamentũ cum poſ-
ſet *Caſtren. conſ. 214. n. 2. in fine et conſ. 148.
verſ. præterea libr. 2. Paris conſ. 61. num. 44.
lib. 2. Decian. reſponſ. 46. nu. 53. lib. 2. et fuit.
dictum in d. Comen.* Sed aderat expreſſa,
19 † & clara voluntas optimè probata per te-
ſtes *Alberic. in d. l. filia legatorum in fine.* Ad
illud autèm, quòd dicebatur, remanſuram
hæreditatem exhauſtam proptèr legata, vl-
trà quòd, id concludentèr non probatur, fu-
20 it reſponſum *in d. Comen.* poſſe † hæredem
vti beneficio inuentarij, & alijs iuris reme-
dijs, ſi quæ ei competunt & ex his deciſum
fuit ſententiam eſſe infirmandam.
At quotieſcumquè non apparet de ex-
preſſa teſtatoris voluntate, proùt apparebat
in caſu ſupraſcriptæ deciſionis plurimùm
21 † inſiſtendum eſſet in coniecturis, à quibus
hęc materia dependet *Aymon conſ. 131. n. 17.
Gabr. conſ. 106. num. 8. lib. 1. Menoch. conſ. 56.
num. 19. & de præſumption. lib. 4. præſumpt.
110. numer. 28. verſ. receditur autem Bim.
conſ. 186. lib. 3. Gratian. diſcept. 274. num. 1.
Ambroſin. deciſ 6. num. 13.* Et inter facti cir-
cumſtantias, quæ in caſu noſtro conſidera-
ri poſsent, vrgentiſſima videtur, & apta pèr
ſe ad terminandam quæſtionem, ſi probetur
22 quòd de tempore facti legati operarij, eſ-
ſent

ſent creditores in ſumma legata, hoc enim ſtante, dùm poſteà fuit ſubſequuta ſolutio, pro qua voluit quietantiam reportare, per ipſam ſolutionem legatū remanſiſſe ademptum dicendum veniret *Caſtren. in l. ſi cum dotem §. ſi pater ff. ſolut. matrimon. ex mente gloſ. ibi Abb. con. 81. in fine lib. 1. Comēſ. con 133 col. 1. Corn. conſ. 230. num. 5. libr. 4. Crauett. conſ. 149. num. 5. & conſ. 301. in fine Menoch. conſ. 56. num. 25. et in tractat. de præſumption. lib. 4. præſumpt. 110. num. 32, Gratian. diſceptat. 274. num. 2. Honded. conſ. 50. num. 23.*
23 *lib. 2.* Præcipuè cum † in quietantia fuerint addita verba illa generalia *de omni eo et toto quod prætendi poſſet* quæ verba ſatis clarè in hoc caſu dicerentur oſtendere voluntatem legantis liberandi ſe à debito, & ſuos hęredes àp ræſtatione legati itaut, illud non deberetur *Soccin. Iun. conſ. 173 num 7. col. 2. Maluas conſ. 72. num. 26 verſ. ſed hic ſumus Rimin. Iun. conſ. 395. num. 43. & 53. Turrett. conſ. 18. num. 15. 16. 18. & 20. libr. 3. Peregrin. conſil. 39. numer. 9 et ſeqq. lib. 4.*

Nec huic coniecturæ reſiſteret illa, quòd
24 † Teſtator non mutauerit teſtamentum, cum id facere poſſet, vel ſaltèm in quietantia reportata in actu ſolutionis mercedis non declarauerit, quòd intendebat per talem ſolutionem ſatisfacere legato in teſtamento relicto argumento *tex. in l. vnica §. primum itaque ſciendum C. de rei vxor. act. gloſ. in l. tractabatur v. nihil ff. de Teſtamen. milit. Caſtren. conſ. 214. num. 2. in fine et conſ. 148. verſ. præterea lib. 2. Pariſ. conſ. 61. num. 44. libr. 2. Decian. reſponſ. 76. num. 53. lib. 2. Dec. conſ. 490. num. 7. Mantic. de Coniectur. lib. 12. tit. 1. num. 12. Rot. deciſ. 233. num. 5. part. 3. in recent. & in Comen. legati 22. Iunij 1609. coràm Cardin. Lancellotto.* AEquiuoca enim eſt inductio huiuſmodi, quià ſicuti poterat in quietantia declarare, quòd per illam ſolutionem intendebat ſatisfacere legato, Ita etiam poterat vnico verbo declarare, quòd vltrà id, quòd ſoluebat ſuæ intentionis erat legatum præſtari Ideoquè hęc coniectura
25 non recipitur à Doctoribus, ſed quòd † omiſit Teſtator facere, ſuppletur coniecturis *Caſtill. de coniectur. cap. 9. ſub n. 78 & cap. 14. ſub n. 11. Rota in Romana Legati ſcutorum quinquaginta millium 1. Iulij 1644. coram R. P. D. Cerro.*

Dominus dotans famulam, cui debebat mercedem An dicatur dotaſſe animo donandi, vel potius compenſandi cum mercede debita.

QVAESTIO XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus dotans mulierem præſumitur dotaſſe animo donandi, Declara vt numer. 12.*

2 *Donatio præſumitur fauore dotis etiamſi alia cauſa ſubeſſe poſſet, Corarium numer. 13.*

3 *Donatio præſumitur ad fauorem cauſæ piæ Declara vt num. 16.*

4 *Dos dicitur cauſa pia, præcipuè quando datur pauperi num. 5.*

6 *Donatio in dubio non præſumitur.*

7 *Error potius præſumitur, quàm donatio*

8 *Donationis præſumptio tunc maximè reÿcitur quando ſubeſt alia cauſa ipſam donationem excludens.*

9. *Dotans non præſumitur donare ſi alia concurrat cauſa.*

10 *Dotans debitor dotatæ non præſumitur donare dotem ſed potius cum debito velle compenſare, Declara vt num. 18.*

11 *Dominus dotans ancillam, cui eſt debitor mercedis non præſumitur in eo animus donandi ſed compenſandi cum mercede debita, Declara vt num. 17. & ſeq.*

14 *L. vnica §. accedit C. de rei vxor. action. declaratur.*

15 *Specialia non ſunt extendenda.*

19 *Dos data famulæ in recompenſationem mercedis non redit ad dotantem defuncta famula ſine liberis.*

Conſueuerunt Domini puellas domi ad ſeruiendum retentas ad ætatem nubilem peruentas, conſtituta dote, in matrimonio collocare, Ideoque non raró dubitari contingit: An talis dos conſtituta fuerit per Dominum animo donandi, vel potiùs compenſandi cum mercede debita? In quo dubio ab ijs, qui dotē fuiſſe conſtitutam animo donandi ſuſtinere volunt allegari con-

conſueuit concluſio illa communitèr rece-
1 pta, quòd Extraneus † dotás mulierem ani-
mo donandi præſumatur dotaſse *l. vnica §. accedit C. de rei vxor. action. Rip. in l. in quarta n. 159. ff. ad leg. falcid. Soccin. conſ. 191. n. 11. vol. 2. Ruin. conſ. 65. numer. 3. vol. 3. Alciat. conſ. 153. num. 2. & 3. Caſtren. conſ. 211. n. 2. vol. 1. Alban. conſ. 12. in princip. Alex. conſ. 179 num. 3. vol. 5. Bal. conſ. 59. num. 3. Neguſan. de pignor. in 2. part. princ. in 4. membr. n. 22. Surd. conſ. 196. n. 26. Marian. Soccin. conſ. 79. num. 54. & 93. vol. 3. Bal. Nouell. in tractat. de Dote par. 6. priuileg. 3. num 7. Simoncell. de Decret. lib. 1. tit. 2. num. 6. Cirtac. conerou. 508. n. 23 Rot. in recent. deciſ. 70. n. 2 par. 4. tom. 2.*

Adducunt ſecundò priuilegium dotis,
2 cuius † fauore præſumitur donatio, etiamſi alia cauſa ſubeſſe poſſet *Bal. in l. fin. num. 12. C. de dot. promiſſ. Soccin. ſen. conſ. 291. nu. 8. & infra lib. 2. Ruin. conſ. 65, num 6. lib. 3. & conſ. 145. nu. 9. verſ. ſecundò reſpondetur lib. 4. Alciat. conſ 46. nu. 3. lib. 8 Crauett. conſ. 466. num. 12. in fine Corn. conſ. 265 num. 14 lib. 1. Hond ed. conſ. 21. num. 80. cum ſeqq. libr. 1. Neguſan. de Pignor. par. 2 membr. 4. num. 27. verſ. tu autem Caphal. conſ. 398. nu. 10. Rim. Iun. conſ. 167. num, 12. & conſ. 254. num. 1. Surd. conſ. 534. n. 10. lib. 4. Menoch. conſ. 771 nu. 20, lib. 8. Alb. conſ. 12. num. 11. Bal. Nouell. de Dote par. 6. priuileg. 45. num. 2. verſ. & procedit Mantic. de Tacit. & ambig. conuen. libr. 3. tit. 9. num. 18. Rot. in Romana Dotis 26. Aprilis 1619. coram Vbaldo.*

Allegant Tertio, quòd quando ceſſaret priuilegium dotis concurreret, illud piæ ca-
3 uſæ † cuius fauore donatio præſumitur *Bar. in l. cum quid numer. 11. ff. ſi cert. petat. Abb. in c. ſi quaſtiones per illum tex. nu. 3. de ſimon. Rip. in l. 2. num. 24. ff. ſi cert. petat. Petr. Benincaſ. de Paupertat. quæſt. 8. ſpec. 2. in contr. num. 26 Burſatt conſ. 420 num 33 lib 4 Caſtren in l ſi fundum per fideicom n 3 ff de Legat. 1. Maſcard de probation concluſi n. 555. numer. 58. & ſeqq. Menoch. de præſumption,*
4 *lib. 3. præſ. 26. num. 4.* Et † cauſa pia dicitur dos *Alex. in l. ſi conſtante i n 9. quaſt. ff ſolut. matrimon Ruin in l. 1. num. 42 ff eod Caualcan de vſufruct. mulier relict. num. 226 Bal. Nouell in d tractat de Dote par. 9. priuileg 7:*
5 *num. 3* Præcipuè † quando dos datur pauperi, prout euenit in noſtra facti ſpecie *Alex. in l ſi conſtante in 9. quaſt ff. ſolut. matrimon. Ruin. conſ 71, num. 15 lib. 3 Caphal. conſ 216 num. 3. libr. 2. Caualcant. de Vſufruct. mulier. relict. num. 226. Bal. Nouell. in tractat de Dote part 9. priuileg. 7. numer. 3. Campeg. eodem tractat. par. 1. quaſt 9. num. 1. Natt. conſ 410 num. 13. Tiraquell. de priuileg. piæ cauſ in præfat. verſ. item cum dos p... med Gratian diſceptat. forenſ. cap 656 num. 5. Amat deciſ n. ferrar 24 n. 7. Menoch. de præſumpt. lib 4 præſ. 115. num. 17.*

Alij vero, qui in ſatisfactionem mercedis dotem datam fuiſſe voluerunt pro eorum ſententia afferunt communem illam con-
6 cluſionem, quòd † Donatio in dubio non præſumatur *l. cum de indebito ff. de probation. l campanus ff de oper. libert. l ſi cum aurum & l. diſpenſatorem ff. de ſolut. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 24. nu 1. & 2 Surd de Ali-*
7 *ment. tit. 6. quaſt 1 num 6. & 7* Et † omnis contraria præſumptio, etiam erroris, amplectenda veniat ad hoc, vt illa euitetur *gloſ in l generaliter in verb cauſa, et ibi Bal. n 5. C de non numer pecun Idem Bal. in l 2 num 9 C de reſciden. vendit. Alex. conſ 13 numer 3. libr. 1. Dec. conſ. 19, numer, verſ. et iſta*
8 *concluſio* Maximè † quando ſubeſt aliqua cauſa ipſam donationem excludens *l. cum poſt §. 1. ff. de adminiſtrat tutor gloſ. in l. fin. verb paternum eſſe officium, & ibidem Cin. num. 2 Bar. num. 3. Salicet. num. 3. Angel. numer. 2. verſ. in gloſa, & numer. 3. verſ idem dici mus Albéric. n. 5. C. de Dot. promiſſion. Rip. in l. 1. n 9. & n. 5. Soccin ſen. n. 36. ff ſolut. matrimon: Idem Soccin. conſ. 121. num. 14 libr. 1. Ruin conſ 172. num. 3 lib. 1 Corn conſ 124. nu. 2. verſ. idem voluit lib 1. Grammatic. conſ. 143. num 2. Menoch. de Arbitrar caſ. 8 nu. 46.*
9 *& ſeq:* Tunc † enim actus dotationis potius attribuendus eſt cauſæ concurrenti, quàm voluntati donandi *l & ideo § fin ff de in rem verſ l ſi quis pro vxore & ibi gloſ. in verb. ſuccurrit ff. de donat. inter vir. & vxor. Ancharan. conſ. 7. numer. 4 verſ infinitis autem Roman. conſ. 172. in princip. verſ fin autem Caſtren. conſ. 96. in fine libr. 2. Ruin. conſ. 70 num. 10. & conſ 200. ſub numer 4 lib. 2 Bal Nouell. d. tractat. de Dote part 6. priuileg. 3.*
10 *num. 6.* Præcipuè † ſi cauſa concurrens ſit neceſſaria, prout eſt ſolutio debiti, tunc enim quis dotando nũquam præſumitur donare, ſed ſatisfacere propriæ obligationi, ac compenſare cum debito, aut pro debiti rata

Ancha.

Anchar an. conſ.7. numer.9. Corn. conſ. 265. num.1. vſq; ad finem lib.4. Ruin.conſ.16.n.7. lib 3. & conſ.152. num.2. verſ. ſed his non obſtantibus lib.5. Coſt. de por tion.rat quaſt 220 nu.5. Merlin. de legitim.lib.2. tit.2. quaſt.17. num.29.

11 Et † in terminis, quòd ſi Dominus dotet ancillam, cui mercedem ſoluere debeat non præſumatur in eo animus donandi, ſed potius compenſandi cum mercede debita decisum fuiſſe teſtatur *Cabedo dec portugall 117 quem refert, & ſequitur Fontanell. de pact. nuptial. clauſula 5. gloſ.1. par.3 num 4.*

Nec obſtant ea, quæ in contrarium fuerunt adducta, Ad primum enim Obiectum conſiſtens in eo, quòd regularitèr extraneus dotans cenſeatur donare, Reſpondetur, Re-
12 gulam † non habere locum quando ex facti circumſtantijs eliditur donationis præſū ptio, & ad iſtum effectum vrgentiſſima eſt illa, quòd dotans ſit debitor dotatæ, quia tunc ſemper in extinctionem debiti datam
13 fuiſſe dotem dicendum eſt, Ad † id vero, quòd fauore dotis præſumatur donatio etiamſi alia cauſa ſubeſſe poſſet, Reſpondetur, quòd Doctores hoc firmantes loquuntur contrà textum expreſſum *in l. cum poſt & in l. cum plures §. cum tutor ff. de administrat. tutor.* & contrà communem opinionem, Imò *Surd.* qui eſt vnus ex Doctoribus dictam concluſionem firmantibus contrarium dixit in *conſ.*119. & pariter *Abb.* dixit contrarium in *conſ 2. num.9.* Nec aliquid facit ratio adducta per *Bal. Nouell. & Surd.* nempè, quòd aliàs nihil ſpeciale ſtatutum fuiſ-
14 ſet in dote † *in l. unica §. accedit C. de rei vxor action.* quia in illa l. Iuſtinianus non induxit donationem, ſed ſolùm tacitam ſtipulationem, ad fauorem mulieris, quod ſatis eſt,
15 cum † non ſint extendenda ſpecialia *l. ius ſingulare ff. de legib.* Vt reſpondet idem *Surd in d. conſ* 119. *num.*26 *verſ. & non obſtat.* ſimili argumento ſuper *l. finali C. de dot.*

Denique non obſtat dicere, quòd verſemur in dote data pauperi, quæ reputatur cauſa pia, cuius fauore donatio præſumitur,
16 quia † hæc quoque concluſio declaratur procedere quandò alia non concurrat cauſa, vt per *Bar. in l. Neſennius num.5 ff. de negot. geſt. Rot. deciſ.*724. *num.2. verſ. & ſecundum par.1. diuerſor.*

17 Verùm † cum verſemur in materia coniecturali, Itaut, licèt adſit cauſa ſolutionis mercedis non proptereà excludatur caſus, quòd quis voluerit dotem donare, Proptereà in huiuſmodi quæſtione non videtur poſſe aſſignari certa definitio, ſed quòd ea reſultet ex facti circumſtantijs, quæ poſſunt inducere tales præſumptiones pro vtraque parte, vt à communibus regulis ſit recedendū, Et facti circumſtantias tam pro ſuadendo quòd dominus habuerit animum donandi, quàm extinguendi debitum per dotis ſolutionem enumerant *Merlin. d. tract. de Legitim. lib.2. tit.2. quaſt.17. Mangil. de Imputat quaſt.2 5. Mant. de Tacit. & ambig. lib.13. tit.13. Menoch. conſ.56. à n.19. & conſ 771. vol.8. Surd conſ.534. vol.4. Crauett. conſ.149. à num.3. ad finem Mart. conſ.85.* apud quos poterunt videri: Vnam tamen iudicio meo vrgentiſſimam ad ſuadendam donationem
18 non omittam, & eſt, ſi † Dominus ſtipulatus fuiſſet dotem ſibi reſtitui, tunc enim non de mercede debita dotaſſe dicendum eſſet, ſed de proprio *Hondod. conſ.91. nu. 8. lib.1. Coſt. in tractat. de port. rat. quaſt.220. num.4. Surd conſ 534 num.29. verſ. poſtremo Merlin. d. tract. de Legitim. libr. 2. tit.2.*
19 *quaſt.17. nu.25.* Quia † ſi dotaſset de mercede dos diſſoluto matrimonio non ſpectaret ad ipſum, nec aliquam actionem ad illā repetendam ei competeret, ſed benè mulieri, & eius hæredibus *l. vnic. §. accedit. C. de rei vxor. act. Fontanell. de pact. Nuptial. clauſ. 5. gloſ.1. par.3. num.5.*

Tranſactio ſuper Salario in vltima voluntate relicto, An valeat ſine interuentu Prætoris.

QVAESTIO XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio ſupèr alimentis facta, abſquè interuentu Prætoris, eſt inualida.*
2 *Salarium ſuccedit loco victus, ideoque alimentis aquiparatur.*
3 *A Equiparatorum idem eſt iudicium.*
4 *Tranſactio fieri valet ſupèr Salario in vltima voluntate relicto abſquè interuentu Prætoris, Declara vt num. ſeqq.*
5 *Tex. in l. cum ij §. ſi n ſingulos ff de Tranſaction. declaratur.*
6 *Dictio, Veluti, licèt regulariter ſiet exemplifi-*

*plificatiuè, aliquandò tamen ſtat reſtri-
ctiuè.*

7 *Tranſactio ſupèr alimentis diuiti relictis
eſt nulla ſi ſit facta abſquè interuentu
Prætoris.*

8 *Legatum factum diuiti ſub nomine Salarij
non poteſt dici factum pro alimentis.*

9 *Legatum factum pauperi, quocumque nomi-
ne relictum ſit, pro alimentis factum præ-
ſumitur, Declara vt num. 12.*

10 *Legatum recipit interpretationem ex perſo-
na legatarij.*

11 *Tranſactio ſuper Salario in vltima volun-
tate relicto pauperi, eſt nulla ſi ſit facta
abſque interuentu Prætoris, Declara vt
num 12.*

TRanſactionem factam ſupèr Salario in
vltima voluntate relicto abſque Præ-
toris interuentu non eſſe validam ſua-
dere videtur Tex in *l. de alimentis C. de tran-
ſaction.* vbi expreſsè diſpoſitum reperitur,
1 Non valere tranſactionem factam ſuper ali
mentis abſque interuentu Prætoris, & no-
tant *Bar. in tractat. de Aliment. num. 33. Fa-
lin. in c. ſi diligenti num. 5. de foro competen.
Couarr. in c. quamuis par. 2. §. 6. num. 4. de
pact. in 6. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 170
num. 1. Surd. de Aliment. titul. 8. priuileg. 56.
num. 4* Quæquidem iura, licèt loquantur
de Alimentis, optimè tamen adaptari poſ-
2 ſe videntur Salario, ſtante quòd, † iſtud ſuc-
cedat loco victus, & æquiparetur alimentis,
*Angel. in l. ſi non ſortem §. libertus col. penul.
ff. de condit. indebit. Surd. in d. tractat. tit. 1
quæſt. 67. num. 7.*
3 AEquiparatorum † vero idem eſt iudici-
um *Rot. deciſ 67. num. 2. par. 3. in recen.* &
æqualiter. veniunt determinanda *Roman.
conſ. 129 in princip. Iaſ. in §. ex maleſic. n. 39.
Inſtit. de Act. Rip. in l. ſi coſtante numer, 69.
ff. ſolut. matrimon Soccin. conſ. 1. nu. 22. lib. 1.
Rot. deciſion: 270. numer. 4. part. 3. in Re-
cen.*
4 At quià Contrarium, † ſcilicet, quòd ſu-
per Salario in vltima voluntate relicto, eti-
am ſine interuentu prætoris tranſactio fie-
ri validè poſſit, voluerunt *Bal. in l. cum ij §.
ſi in annos ff. de Tranſact: Gratian. diſceptat.
forenſ. cap. 257. numer. 47. & Rot. diuerſor.
deciſ. 230 num. 4. par 1.* moti *ex diſpoſitione
textus in d. l. cum ij §. ſi in ſingulos ff. de Tran-
ſact.* Ideo ad hoc, vt huius quæſtionis veram
reſolutionem inuenire poſſimus, examinan-
da erunt verba prędicti textus, quæ cantant
5 vt infra † Si in ſingulos annos certa quantitas
alicui fuerit relicta veluti homini honeſtio-
ris loci Salarium annuum, vel vſusfructus
trãſactio etiàm ſine Prætore fieri poterit &c.
Ex quorum verborum lectura deſumitur,
quòd textus non loquitur de Salario cuili-
bet, ſed certæ perſonæ relicto, vt apparet ex
illis verbis, Veluti homini honeſtioris loci
6 quæ † dictio Veluti, licèt regulariter ſtet e-
xemplificatiuè *l. qui reſtituere C. de rei ven-
dicat.* l. *infamem ff. de public. iudic. l. veluti C.
de Eden. l. 3. & l. Labeo la 2. ff. de verbor. ſi-
gnificat. Corn. conſ. 254. ſub numer. 2. vol. 3.
Grat. de diction. dict. 260. num. 1. Barboſ.
dict. 362 num. 1.* Tamen, ibi ſtat reſtricti-
uè, itaut ſi annuum Salarium fuerit alicui
relictum, qui non eſſet honeſtioris loci, ceſ-
ſaret diſpoſitio Textus, vt benè aduertit *gloſ.
in eodem §. ſi in ſingulos verſ vel aliter* quam
Gloſæ opinionem ſequuntur *Bal & Iaſ. in
eod. §.*
Et quamuis huiuſmodi Gloſæ diſtinctio,
prima fronte, non videatur tuta ex eo, quòd
7 † tranſactio abſque Prætoris præſentia ſit
nulla, tàm ſi alimenta fuerint relicta paupe-
ri, quàm diuiti, vt per *Bar. in d. §. ſi in ſin-
gulos & Salicet. in l. 1. in fine C. de fideicomiſſ.
Angel. in l. ſi certis annis C. de pact. & ibidem
Alex. num. 3. Bal. Nouell. in tractat. de Dote
par. 6. priuileg. 49. Gigas de Penſion. quæſt. 51.
num. 21.* cum alijs, quos refert, & ſequitur
*Surd. in d. tractat. de Aliment. tit. 8. priu. 56.
num. 5.* Verum, prædicta concluſione non
obſtãte optima eſt Gloſæ diſtinctio Quia re-
8 lictum † factum diuiti ſub nomine Salarij
non poteſt compræhendi ſub nomine ali-
mentorum, nec pro alimentis factum fuiſ-
ſe præſumitur *l legatum vbi gloſ. C. de capit.
diminut. l. Titia ff. de legat. 2. l ſi cui annuum
ff. de annuis legat. l. Sticus §. Titia ff. de Ali-
ment. & cibar. legat. gloſ. in l. codicillis in
princip. vbi Bar. ff. de annuis legat idem Bar.
in l. ſi. cui annuum num. 2. ff. eod. Iaſ. in d. l.
cum ij §. ſi quis in ſingulos num. 2. ff. de Tran-
ſaction. Lup. in c. per veſtras in 3. notab. §. 24.
num. 6. de Donation. Surd. in d tractat. tit. 9.
quæſt. 7. num. 15. Angel. in l Stichum §. ſtipu-
latio ff. de verbor. obligat. Buratt. deciſ. 73.
num. 6.* Secus tamen eſt in legato facto pa-
9 uperi, † quod quocumque nomine relictum
ſit intelligitur factum pro alimentis *l. cum*

ij S. ſi annuum ff. de tranſact. Bart. in l. ſeruus ff. de ann. legat. Iaſ. loc. ſuprà citato Surd. vbi ſuprà tit. 2. quæſt. 12. n. 10. Ruin. conſ. 124. n. 9. vol. 1. Couarru. variar. reſolut. lib. 3. capit. 9. col. finali verſ. hac in controuer. Natt. conſ. 379 num. 5. Amic. conſ. 56. num. 1. Crot. in l. re coniuncti ff. de legat. 3. Cordub. in l. ſi qui, à liberis S. vtrum num. 31. ff de liber. Agnoſcen. Natt. conſ. 379. num. 2. & ſeq. Caualcan. de Vſufruct. mul. rel. num. 166. Ea ratione, quia

10 † legatum ex perſona legatarij interpetrationem recipit iuxta regulam *l. plenum S. equitij ff. de Vſu, & habitat. Felin. in c. cauſam quæ col. 10. verſ. quinta declaratio de reſcript. Iaſ. in l. qui Romæ S. cohared. nu. 25. ff. de verbor. obligat. Cagnol. in l quoties idem ſermo num. 3. ff. de reg. iur. Natt. conſ. 296. num. 7. Bal. conſ. 256. in fine vol. 2. & conſ. 215 vol. 3. Surd. d tit. 2. quæſt. 12. n. 10. & dec. 150. num. 1. Mantic. de Coniectur. vlt. volunt. lib. 6 tit. 11. num. 18.*

11 Quod tamen procedit quotieſcumque quantitas relicta conueniat alimentis, nam aliàs, ſi legatum excederet formam alimentorum, non diceretur in eorum cauſam factum pro illa quantitate excedente ſummã pro ipſis alimentis neceſſariam *Roman. in d. l. ſtichum S. ſtipulatio numer. 8. ff. de verb. oblig. Natt. conſ. 379. num. 5. Surd. de Aliment. tit. 2. quæſt. 12. num. 8. & quæſt. 13. numer. 9.*

12 Itaut ſi tranſactio fieret abſque interuentu Prætoris, licèt eſſet nulla quoad ſummam pro alimentis neceſſariam, ſubſtineretur tamen quoad reliquum *Roman. in l ſtichum S. ſtipulatio num. 8. ff. de verbor. oblig. Foller. in ſua praxi cenſuar. in verſ. Domini cenſus ſuper rebus num. 80. Natt. conſ 279. num. 5. Surd. in d. tractat. titul. 2. quæſtion. 12. numer. 8.*

Ex prædictis igitur patet, reſolutionem noſtræ quæſtionis eſſe, non valere tranſactionem factam ſupèr Salario in vltima voluntate relicto abſque interuentu prætoris, quotieſcumquè fuerit relictũ pauperi iuxtà diſtinctionem *Gloſſæ approbatam per Bar. in d. cum hi S. ſi in ſingulos ff. de Tranſact.* & iuxtà huiuſmodi diſtinctionem intelligendum eſt, procedere opinionem Doctorum, qui fuerunt ſuprà in contrarium allegati.

Pater An poſsit obligare filium Magiſtro alicuius artis pro debita mercede ipſius Magiſtri

QVAESTIO XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Filius, vt remaneat obligatus ad mercedem promiſſam per patrem Magiſtro, omnis æquitas ſuadet, dum eius euidens vtilitas concurrit, & num. 6.*

2 *Locupletari cum aliena iactura æquitati & Iuſtitiæ repugnat.*

3 *Obligationes eorum, quibus prohibitum eſt ſe obligare ſubſtinentur quando ipſi ex obligatione contracta locupletiores euaſerunt.*

4 *Filius, vt remaneat obligatus ad mercedem per patrem præceptori promiſſam, requiritur interuentus conſenſus ipſius filij, Quod tamen declara non procedere quãdo obligatio facta à patre fuit filio fauorabilis, vt num. 5.*

7 *Filius An poſſit pro addiſcenda aliqua arte obligare operas ſuas alicui Magiſtro abſque conſenſu patris?*

8 *Filius Familias abſque conſenſu patris nec ex voto obligari poteſt.*

9 *Filiifamilias de Iure communi obligari poſſunt ex omni contractu, exceptis mutuò, & voto.*

FRequens caſus eſt quòd parentes in ægeſtate conſtituti proprios Filios tradant Magiſtris alicuius artis ad illos edocendos, & quia non habent vnde ſoluant mercedem Magiſtris debitam obligant, operas ipſorum Filiorum ad certum tempus, quę obligatio, An de Iure valida ſit ſoluerunt Filij in dubium reuocare, durum nimis eis apparens, quòd alius ſuorum laborum fructus percipere debeat immemores beneficij à Magiſtris recepti, Et non animaduertentes, quòd non ex alienis, ſed ex proprijs laboribus in illos edocendis paſſis fructus ex poſcant, Et quòd ipſis mediantibus euaſerint artifices, & ſic quodammodo locupletiores effecti, nec aliàs, niſi mediante obligatione ſimili per eorum parentes facta ar-

tem

tem addiſcere valuiſſent ob ſuorum paren-
tum inopiam, qui alio modo mercedem de-
bitam ſoluere non valebant, niſi eos obli-
gando Magiſtris pro certo tempore: Stante
igitur euidenti Filiorum vtilitate ad ipſorum
Magiſtrorum fauorem totiès definiri cõtin-
git, quotiès in dubium quæſtio reuocarut,
1 Omni † æquitate ſuadente, vt Filius obliga-
tus remaneat ad mercedem promiſſam per
patrem *Aret. in §. pupillus numer. 4. Inſt. de
Inutil. ſtipulat. & ibi poſt num. 10. & Ofer.
num. 12. circa finem Bart. in l fin. §. 1. nu. 1.
verſ Quando tractatur de actu ff. de verbor.
obligat. vbi etiam Imol. in gloſſ. ſuper verbo*
2 *poteſtate*. Aliàs † Filij reperirentur locuple-
tati artibus, & virtutibus cum aliena iactu-
ra, nempè Magiſtrorum, qui abſque vllo
præmio magnos labores, & tempus inutili-
ter conſumpſiſſent, quod æquitati, & iuſti-
tiæ repugnat *l. plane ff. de petit. hæred. l. ſi e-
nim ſeruum vbi gloſſ. in v. condicere propè fi-
nem & DD. ſi cert. petat. l. Iure naturæ ff. de
Reg. Iur. c. ſuam vbi DD. de pæn. l. nam hac
natura ff. de condition. in debit.* Vnde vide-
3 mus, † quòd leges prohibentes certis perſo-
nis ſe poſſe obligare, attamen volunt, quòd
obligationes eorum ſubſtineantur quatenùs
locupletiores euaſerint, vt de pupillo eſt
text. *in l. naturaliter §. fin ff. de condit. l. 1.
in princip. verſ. & cum quodam ff. de duct. tu-
te'. l. 3. in princip. ff. commod l. in pupilli 47.
ff. de ſolut. l. fin. C. de vſucap. pro empt. §. fin.
autem Inſtitut. Quib alien. liceat. vel non* De
Muliere latè probat *Lamberteng. de Contra-
ctib. gloſſ. 24 nu. 1 & 2* De Eccleſia eſt *gloſ.
in Auth. qui res v. eum & ibi Bald. ſub nu 2.
C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. Idem Bald. in l. fin.
per illum tex. num. 1. C. de vſucap. pro empt.
Dec. in d. l. Iure natura ff. de Reg. Iur. Tira-
quell. de legib. connub. gloſſ. 5 num. 13.*
4 Et † quamuis *Aretin. Port Ofer. & alij.* ſu-
pra allegati, ad comprobandam concluſio-
nem, quòd filius impubes, vt remaneat o-
bligatus ad mercedem promiſſam per pa-
trem Magiſtri ſtãte ipſius filij neceſſitate, vi-
deantur præſupponere conſenſum filiorum,
& ſolùm firmare, quòd filius eum auctorita-
5 te patris poſſit obligari, Attamen † eorum
conſenſus non eſt neceſſarius, cum tales o-
bligationes factę à patre omni ex parte ip-
ſis filijs ſint fauorabiles, iuxtà ſuperius dicta,
& cum nulla allegari poſſit per filios cauſa,
ex qua dici valeat ipſis fuiſſe præiudicatum,
Lanfranc. Zacchias de Salario.

vel propter quam poſſint contradicere me-
6 rito huiuſmodi † obligationes per paren-
tes factæ, etiam abſque interuentu conſen-
ſus filiorum ſubſtinentur *l. ſi cum dotem §. eo
autem*, ibi quòd ſi is pater ſit, cui omnimo-
do conſentire filiam decet hoc eſt vitæ pro-
batæ filiæ læuis mulier, vel admodum iuue-
nis dicendum patri potius acquieſcere Prę-
torem opportere dateque ei actionem *ff.
ſolution. matrimon. l. dotem & ibi gloſſ v. Filia
ff. eodem tit. & notat. gloſſ in v. filiæ ff. eodem
& Angel in l. fin. § 2 bi autem in vnum, & ibi-
dem Caſtren. num. 5 & Fulgos num 3. de bon.
qua liber. Pinell. in l. 1. num, 6. verſ. illud au-
tem C. de bon. mater. part 2 Luc. de Penna in
l. quodcumque verſ. in prima gloſa C. de fugit
col. lib. 11 Vrſill. ad Affl ct. deciſ. 307 num. 1
Vincent. de Anna Singul 3 6. Rot. in Roma-
na mercedis 9. Iunij 1621. cora Reuerendiſs
Manzadeno*, in qua fuit plenè hæc materia
diſcuſſa dum agebatur de obligatione facta
per patrem cuidam Magiſtro Muſicæ, vt
colligitur ex ipſa deciſione, quæ in hac
materia eſt magiſtralis, & habetur impreſ-
ſa inter *deciſ. Recen. & eſt in ord. ne dec. 296
par 4 tom. 2.*
L An † autem dicendum ſit valere obliga-
tionem factam à filio ſuarum operum Magi-
ſtro alicuius artis ad effectum illam addi-
ſcendi pro mercede ipſius Magiſtri non in-
teruemente in contractu conſenſu paterno?
Et negatiua fuit in hoc articulo nonnullo-
rum Doctorum ſententia, vt videre eſt apud
Odofred. in l. 1. §. huius ſtudij ff. de Iuſt. &
8 *Iure*, ea ratione, quia † filiusfamilias, nec ex
voto poteſt ſine patris conſenſu obligari *l. ſi
quis rem §. voto ff. de pollicitat.* Contrariam
tamen ſententiam veriorem eſſe teſtatur
Iaſ in rad. l. 1. §. huius ſtudij num. 16. addu-
6 cens rationem, quòd † de Iure communi ex
omni contractu filiusfamilias obligari poteſt
exceptis tantùm mutuo, & voto *l. tam ex
contractibus ff. de Iudic. l. filiusfamilias ff. de
Action. & obligat.* ſubdens, quòd licèt nihil
habeat in bonis poſſit coerceri per capturam
perſonæ, & *Iaſ.* opinionem ſequitur *Philipp.
Paſcal. in tractat. de patr. poteſt. capit. 8. ſub
num. 29. verſ ex hac autem concluſione par. 1.*
At ſi verſaremur in obligatione contracta
in loco, in quo adeſſet ſtatutũ irritans om-
nes obligationes contractas à filiisfamilias
abſquè conſenſu patris, prout habemus in
Vrbe, vt videre eſt in *lib. 1. cap. 152.* cer-

tum eſt, quòd obligatio non valeret, Niſi **verſ**aremur in caſu, quo filius fuiſſet à patre expulſus, & ob maximam neceſſitatem alitèr ſibi victum quærere non valeret *Rolan.à Valle conſ.80. lib.3. Coſm. Nepita in Comment. ſupèr conſuetud. Catinenſ. in Conſuetud vnic. ſub tit.33. Quod perſon.conduct.inſ.temp locat. non reced. num.13. & ſeqq.*

An ſolutio Salarij dicatur iuſta cauſa alienationis bonorum Eccleſiæ, vel pupilli.

QVAESTIO XXXVIIII.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum Eccleſiæ, vel pupilli ad hoc, vt ſubſtineatur neceſſe eſt, quòd facta fuerit ex iuſta cauſa.*

2 *Alienationis bonorum Eccleſiæ, vel Pupilli iuſta cauſa dicitur illorum euidens vtilitas, vel vrgens neceſſitas.*

3 *Alienatio bonorum Eccleſiæ, vel pupilli facta ex cauſa ſolutionis mercedis per ipſos debitæ non dicitur facta ex iuſta cauſa.*

4 *Creditores Eccleſiæ, vel pupilli ex cauſa Salarij ſunt ſatisfaciendi mediantibus annuis redditibus, non autem per alienationem ſtabilium, Declara vt num. 8.*

5 *Alienatio ſtabilium pupilli pro Salario Aduocati vel medici fieri non poteſt, Declara vt num. 8.*

6 *Conceſſa ex cauſa neceſſitatis eatenùs valent, quatenùs neceſſitas vrgeat, & non aliàs.*

7 *Alienationis ſtabilium Eccleſiæ neceſſitas non dicitur adeſſe, vbi ex fructibus ſtabilium poteſt neceſſitas remoueri.*

9 *Debitor non poteſt, creditore abnuente, minutatim debitum ſoluere, Amplia vt num. 10.*

1 INter ſeçtera, quę in alienatione bonorũ ſtabilium Eccleſiæ, & pupillorũ concurrere debẽt, ad hoc, vt ſubſtineãtur, illud eſt præcipuum, quòd cauſa, proptèr quam ad alienationem deuenitur ſit iuſta, vt in terminis alienationis bonorum Eccleſiæ ſunt tex. *in c.1. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. clemen.1 eod.tit. c ſine exceptione 12. quæſ.2. Bellamer. conſ 33. nu.44. verſ.quoad primam Altograd.conſ.26. num.18. Couarru. variar. reſolut. lib.2. cap.17. numer.2. Dec. conſ.142. num.2. 3. & 4. Honded. conſ 37. num.9. lib.2. Mart. vot. piſan. 86. num.1. Mantic. dec.41. num.1. Seraphin. deciſ.508. num.1. & ſeqq. & deciſ.1490. ſub num.1. & ſequen. Caualer. deciſ.288. num.1. Duran. deciſ.250. num.1. Coccin. deciſ.445. n.1. Rot. in Recen dec.624. num.1. par.2. & deciſ.430. num.1. par.2. & deciſ.711. num.4. par.4. tom.3. & deciſ.223. num.2. par.6. & deciſ.252. num.23. part.7. in Pampilonen. Alienationis 15. Ianuarij 1649 coram R. P. D. Bichio & in Craconien. Donationis 26 Nouembris 1650. coram eod. & in Leodien. Dominiorũ 25. Iunij 1649. coràm R. P. D. Corrado*, Et in terminis bonorum pupilli eſt tex. *in l. fin. C. ſi propter publ. penſ. l. cbas & l. ſi quidam C. de præd. min. & l. cum hi §. ſi prætor ff. de Tranſact. Crauett conſ.74. n 1. Alciat. de præſumpt. reg.1. præſ.2. n.6. Azo in ſumma tit. de bon. quæ liber. numer. 11. Menoch. de Arbitrar. caſ.171. num.54.*

2 Et † iuſta cauſa dicitur euidens vtilitas, vel vrgens neceſſitas *d. c.1. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. clement. 1. eod. tit. Rolan. conſ.33 lib.1. per tot. Afflict. dec.249. Rebuff. de Alienat. rerum Eccleſ. num.9. Redoan. de Reb. Eccleſ non alienan. rubr. de Cauſ. propter quaſ in princip. Rot. deciſ.473. numer. 1. par.1. diuerſ. & deciſ.454. num.8. & deciſ.616. nu.1. par 5. tom.2. recen. & in Romana Inualiditatis Cenſus 24. Maij 1591. coràm clar mem. Cardinali Pamphilio.*

3 An † autem dici poſſit facta alienatio ex cauſa iuſta, vel neceſſaria ſi fuerit ad eam deuentum pro ſolutione mercedis debitæ operarijs, qui Eccleſię, vel pupillis ſeruitium præſtarunt; dubitatum fuit in Sacro Rotæ Auditorio, & negatiua capta reſolutio, vt videre eſt in *Gerunden. Scribaniæ 21. Maij 1638. coràm bon mem. Merlino.* in qua firmatur. non ſubſtineri conceſſionem officij Scribaniæ factam per Monaſterium cuidam Aduocato in ſatisfactionem mercedis ei debitæ pro patrocinio præſtito in cauſis eiuſdem Monaſterij; Et ratio reſolutionis fuit
4 quia in † ſatisfactionem talis crediti aſſignandi erant annui fructus, non autem alienanda ſubſtantia bonorum, alioquin breui tempore, retento hoc more ſatisfaciendi credi-

tori-

toribus Eccleſiæ, & pupilli ad inopiam re-
digerentur, vt de bonis Eccleſiæ hac cauſa
non alienādis aduertit *gloſ. in ſepe allegat. c. 1.
v. defenſore de reb. Eccleſ. non alienan. in 6.
Abb. in c. nulli num. 4. eod. tit. & ibidem
Barboſ. ſub num. 4. verſ. vbi num. 13. declarat
Caſtren. conſ. 73. ſub num. 1. verſ. & pro hoc
lib. 1. Soccin. conſ. 29. num. 16 vol. 1 Siluestr.
in v. Alienatio 2. Tabien. in v Alienatio n. 4.
Aloyſ. Ricc. in praxi for. Eccleſ. reſolut. 88. in
notabil. alienat. rei Eccleſ. verſ. alienari Sera-
phin decif. 508. num. 8. Borell. in ſumm. decif.
tit. 15. num 13.* Et de bonis minorum, &
Pupillorum eſt tex. *in l magis puta § non
paſſim. ibi velim fructibus conditis, vel in red-
ditum ſpe ff. de reb. eorum Roman. conſ. 321
num. 3. Montan. de Tutel. par 3. cap. 3. n. 16.
conſ. 115. num. 35. num. 2. & conſ. 79. nu 4.
lib. 1. Aret. conſ. 128. num. 2. & 19. Pariſ.
conſ. 98. num 2; lib. 1. Rot. decif. 40. num 7 in
5 recen.* Quodquè pro † Salario Aduocati, vel
medici non poſſit alienari ſubſtantia pupil-
lorum *Io. Paul. Gualter. in praxi tut. part. 3.
num. 46. et faciunt notata per Gu tier de Tu-
tel par. 3. cap. 1. num. 144.*

Ratio tamen deciſionis ſatisfacere non
videtur niſi, quādò debitū eſſet talis sūmæ,
quæ poſſet extingui mediantibus fructibus,
quo caſu procul dubio non poſſent ſtabilia
alienari, quia ceſſaret neceſſitas alienationis
6 & † ea, quæ conceduntur proptèr neceſſita-
tem eatenùs valent, quatenùs neceſſitas vr-
geat, & non aliàs *Giouagnon. conſ. 22, nu. 6.
et 16. lib. 2. Gabr. conſ 118. num. 5. verſ ſe-
cundo quia lib. 1. Aymon. in reſpon. pro genero
7 num. 93. Bal. conſ. 332. n 3. lib. 1.* Nec † diei
poteſt vrgere neceſſitatem quotieſcumque
ex fructibus Eccleſiæ abſque alienatione
ſtabilium neceſſitati poteſt prouideri *gloſ. in
d. c 1. v. defenſore de reb. Eccleſ non alien in
6. et ibi Io. Monach num. 3. Abb. in d. c. nulli
num. 5. eod. tit. Rot. decif. 178. num. 2. par. 2.
8 diuerſ.* Secus vero † ſi fructus annui eſſent
inſufficientes, quia cum certum ſit, quòd
creditor Salarij non eſſet grauandus ad re-
cipiendum ſuum creditum minutatim, cre-
dere, quòd poſſet deueniri ad alienationem
ſtabilium ſi tales creditores iudicialiter vr-
gerent, prout deuenitur quandò alij credi-
tores apud Iudicem inſtant pro conſecutio-
ne crediti *Redoan. de reb. Eccleſ. non alien.
queſt. 19. num. 1. & 87. Quarant. in ſumm.
Bullar. v. Alienatio nu. 36. Gabr. d. conſ. 118.
num. 5. Giouagnon. conſ. 22. numer. 5. & 15.*
Nulla enim maior ratio viget in alijs, quàm
in creditoribus mercedis, niſi velimus dice-
re, quòd Salaria ſoleant annuatim, vel men-
ſtruatim perſolui, & ſic ex annuis præſtatio-
nibus talia debita poſſint extingui; At ra-
tio iſta locum habere non valet quandò a-
gitur de Salario per plures annos decurſo,
& non ſoluto, Ideoque cum hac diſtinctio-
ne intelligendam eſſe crederem prædictam
deciſionem in cauſa Gerunden Scribaniæ,
9 & alias, quæ poſſent allegari, cum † certum
ſit, non poſſe debitum minutatim ſolui cre-
ditore abnuente *l. plane ff. famil. erc. ſc. l. tu-
tor §. Lucius ff. de Vſur. l. acceptam C. eod. tit.
DD. in l. qui Roma & in l. ſi ita quis §. ſcia
ff de verbor. obligat. gloſ. in l. quidam exiſti-
marunt & ibidem Iaſ. num. 2. 5. et 7 ff ſi cert.
petat. Corn. conſ. 10. num. 4. Surd. decif. 186
numer. 2. Buratt. deciſion. 49. num. 7.* et iam
10 ſi † ſumma debita diuiſionem recipiat à
temporibus, dummodò tota debeatur ex
eadem cauſa vt poſt *gloſ. et Bar in l. elegan-
ter §. non ſolùm in fine ff. de dolo Pirr. Maur
in tractat. de ſolution. cap. 30. num. 6.*

Conducens operarios ad tempus pro certa mercede, An poſſit durante tempore alteri eorum operas pro mercede locare.

QVAESTIO XXXX.

SVMMARIVM.

1 *Operæ hominis liberi legari, locari, & in ſtipulationem deduci poſſunt.*

2 *Conducens operarios ad tempus pro certa mercede poteſt durante tempore alter eorum operas pro mercede locare, Declara vt num. 4.*

3 *Operæ maximè artificiales eius naturæ ſunt vt iubente Domino cuicumque adi debeant.*

5 *Operæ ſunt præſtandæ prout conueniunt artificio vniuſcuiuſque.*

6 *Operarius in pluribus artibus verſatus ſi conducatur eius opera, in illa arte tenebitur laborare, in qua plurimum verſari ſolebat Declara vt num. 7.*

1 Homi-

Digitized by Google

1
Hominis etiam liberi operas legari, & locari, & in ſtipulationem deduci poſſe firmat text. *in l. hominis opera, & in l. hominis quoque ff. de vſu & vſufruct. legat. & l. qui operas & l. qui mercedem ff. locat. & in l. opera ff. de oper. libertor. et in l. ſi non ſortem §. libertus ff. de condit indebit. l. ſtipulationes non diuiduntur in princ. verſ. Item operas l. in ſtipulationibus §. operarum ſtipulatio ff. de verb. obligat. l. final. C. de captiu. & poſt. limin. reuerſ.* Ideoque ſi quis
2 conduxerit operarium, vt puta ſcriptorem, pictorem, vel alium artificem, eiuſque opera non indigeat, vel vti nolit, benè poterit illam alteri locare, cedere, aut delegare pro certa mercede *gloſſ. in d. l. 3. verſic. item et ſi liber homo ff. de vſufruct. legat. Gratian. diſcept. forenſ. capitul. 185.*
3 *numer. 38.* Operæ † enim maximè artificiales eius naturę ſunt, vt iubente Domino cuicumque ædi debeant *l. opera in rerum ff. de oper. libertor. l. hominis quoque ff. de Vſufruct. legat. Bar. in l. ſi non ſortem §. libertus num. 30. ff. de condit. indeb. Bal. in l. 1. n. 5. C. de oper. libert Zaſ. in ſuis ſingular. intell. lib. 1. cap. 3. num. 50. Coler. de proceſſ. executiu. part. 1. capit. 9 numer. 41.* Dummo-
4 do † tamen per talem delegationem, ſeu ceſſionem non inferatur aliquod præiudicium operarijs argumento *l. inuitus in princip. & l. generaliter §. quoties autem verſ. cogetur et verſ. quod ſi nolit ff. de fi 'e commiſſar liber. Bald. in l. libertinum 14. ff. de oper libertor.* vt puta ſi ceſſionarius non eodem modo tractare vellet operarios, quo cedens tractabat, vel requireret operas ipſis non con-
5 uenientes, quia † non niſi ad proprias artes exercendas poterunt operarij adſtringi itaut pictor pingat, Scriptor ſcribat, & ſic de ſimilibus *l. eius artificis & l nec audiendus ff.*
6 *de oper. libertor.* Et † ſi officialis plures artificiales artes nouiſſet, illam exercere teneretur, in qua plurimum verſari ſolebat *l. hoc demum & l. eius artifici ff. de oper. libert. l. legatis ſeruis §. ſi vnus ff. de legat. 3 Bart. in l. ſi non ſortem §. libertus ff de condit. indebit.*
7 † niſi tamen alitèr requirerent conuentiones, & pacta inter ipſum operarium, & primum conductorem ſtipulata,

Operarius conductus ad negocium intrà certum tempus peragendum An Salarium integrum conſequatur ſi breuiori tempore ſe à negocio expediat.

QVAESTIO XXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Labor, & tempus in materia Salarij diuiſionem recipiunt.*
2 *Salarium debetur officiali pro illo tempore, quo ſeruit, & non vltra.*
3 *Temporis aſſignati ad certum negocium peragendum non requiritur perfectio, dummodò negocium fuerit expletum.*
4 *Officialis, cui fuit aſſignatum certum tempus ad negocium peragendum, percipit integrum Salarium, etiamſi breuiori tempore ſe a negocio expediuerit, Declara vt num. 8.*
5 *Diligentia non debet damnum inferre, ſed lucrum.*
6 *Diligentis conditio non debet eſſe deterior negligentis conditione.*
7 *Salarium maius non conſequitur operarius qui faciendum aliquid ſuſcepit iuxta certum tempus, ſi vltra ſtatutum tempus in perficienda remoretur.*

1
Labor, & tempus in materia Salarij diuiſionem recipiunt *l. ſeio amico ff. de ann. legat. Ruin. conſ. 26. libr. 4. Rip. in tract. de peſt. in tit de priuil. contract. cauſ. peſt. num. 112. num. 4. Ciriac contr. 67.*
2 *num. 8. volum. 1.* Itaut † ſi officialis fuerit conductus ad certum tempus, ſoluendum ſit Salarium pro illo tempore, quo ſeruit, & non vltra *ad tex. in d. l. ſeio ff. de ann. legat. Coſſet. ſingular. 39. verſic. Salarium Caualcan. dec. 25 n. 5. Maſtrill de magiſtr. cap. 22. num. 36,* ex quibus reſultare videtur, quòd pro rata temporis, pro quo labores fuerunt prçſtiti ſoluendum ſit Salarium officiali conducto ad negocium perficiendum intra tantum tempus,
3 Contrariam † tamen quæſtio noſtra definitionem expoſcit animaduertendo, quòd in tali caſu non ſit habenda ratio temporis, ſed

ſed negocij, Conducitur enim officialis ad
certum negocium, perficiendum intrà tan-
tum tempus, Itaut dummodò negocium ſit
perfectum, non ſit habendum in conſide-
ratione, An tot dies ſint elapſi, quot fuerunt
pro complemento negocij aſſignati *l. ſi cui
legetur, & Ibi Aret. Alex. & Iaſ. ff. de legat. 1.
l. ſi vitem §. ſi ad ianuam ff. quod ui, aut clam
Surd. deciſ. 18. num* 8. & propterea officia-
4 lis † ſi vna hora poſſet expedire negocium,
ad quod peragendum vnius anni tempus
fuiſſet aſſignatum, vtique integrum deberet
conſequi Salarium *ex gloſ. in l. eos ff. de falſ.
Barboſ. in l. libertis num. 7. de oper. libertor.
Add. ad Capic. deciſ. 27. & deciſ. 125. Villa-
diegh. in politic. cap. 3. num 91 Rouit. ad pra-
gmatic. 6. de Commiſſar. non deſtin. num.* 10.
*Capiblanc. de Iur. Baron pragmatic. 16. n. 53
Paſcal. de Virib. patr. poteſt. part. 4. capit. 5.
ſub num. 41. verſ & ſi officiali Franch. Anil.
in c. prator. 54. ſub num 3. verſ. & ſi pro qua
libet milliari Danz in pugn. DD. tit. de Salar.*
5 *cap. 2. num. 49.* nam † aliàs induſtria, & di-
ligentia eſſet damnoſa, dum potius debe-
ret eſſe vtilis, & fructuoſa *l. 4. §. ſimiliter in-
fin. C. de alluu. & l. cum Colonus ff. locat. l.
certum ff. de rei vendicat. l. finali ff. de poſiti
l. ſcio §. quid ergo ff. de appellat. l. 2. ff. ad l. fal-
cid. l. intra vtile §. vendentibus ff. de minor.
l. debitor. §. finali ff. ad Trebellian. l. ſi defun-*
6 *ctus C. arbr. tut.* Et † conditio induſtrioſi, &
diligentis deterior eſſet negligentis condi-
tione, quòd eſt abſurdum *l. fin C de Alluu.*
7 Sicuti † e contra ſi vltra ſtatutum tempus o-
perarius moraretur in perficiendo opus non
poſſet maius Salarium exigere, imò exactum
teneretur reſtituere *Anil. in eodem capit* 54.
*num. 1. Paſcal. in d. cap. 5. ſub n. 41. verſ. &
e contrà.*

8 Intelligendo † tamen ſemper dummodò
negocium fuerit ad omnem perfectionem
redactum, prout ſi tantum temporis impen-
ſum fuiſſet, quantum fuerat aſſignatum,
aliàs non poſſet Salarium conſequi, cum
paria ſint aliquid non facere, vel non benè
facere *l. 2. ff. de excuſat. tutor. l. fin. C. arb.
tut. l. 3. §. tutorum de ſuſpect. tut. c. 1. de
translat. pralat. cum concord, de quibus per
Falin. in c. gratum num. 4. de offic. deleg. &
in c. illud de Reſcript.*

Collecta pro Salario publicorum officialium An ſit imponenda per capita, vel per æs & libram.

QVAESTIO XXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Collecta pro ſolutione mercedis officialium publicorum imponenda eſt per capita, Contrarium nempe quod ſit imponenda per as & libram num. 6.*

2 *Salarium publicorum officialium ſoluendum eſt à perſonis quæ ſentiunt commodum ex adminiſtratione officiorum.*

3 *Onus impoſitum pro Salario publicorum officialium eſt mere perſonale, Contrarium num. 9. & 10.*

4 *Tex. in l. vnica C. de Anno. & capitat Adminiſtrant. vel Aſſeſſor. declaratur.*

5 *Verbū Annona, & Capitatio quid ſignificet*

7 *Salaria conſtituuntur officialibus publicis ratione publicæ vtilitatis.*

8 *Collecta, quæ imponitur ſuadente publica vtilitate, imponi debet per as & libram.*

10 *Salaria publicorum officialium dicuntur onera mixta.*

11 *Oneris qualitas quænam ſit cognoſcitur ex eius origine, & cauſa impoſitionis*

12 *Onera in dubio potius inducenda ſunt mixta quàm perſonalia, itaut imponenda ſint per as et libram.*

1 PEr † capita imponendam eſſe collectam pro ſolutione mercedis publicorum officialium dixit *Bar. in l. vnica ſub num 23. verſ. et iſta proteſtatio C. de mulier. et in quo loc. libr. 10. & Ioan. de Platea in l. ad inferiorum ſub num. 8 verſ. ſicut eſt capitatio de Apoc. public. lib 10. & Alex. in conſ. 68. ſub num. 4. verſ. onera vero libr. 1. Sperell. deciſ. fori Eccleſiaſtic. 35. numer. 10. libr. 1.*

Hæc tamèn opinio non firmatur à *Bart.* auctoritate Legum, nec aliqua ratione comprobatur: Non quidèm auctoritate Legum, quia *tex. in l 1. C. de Ann. et tribut lib. 10. per ipſum* allegatū quatenùs firmat, quòd debita hereditaria diuiduntur pro hereditarijs portionibus, & in hac parte non appli-

Digitized by Google

applicatur,In ſecũda parte,in qua dicitquòd
is ſoluere debeat ãnonas,qui poſſeſſiones te
net,& fructus percipit vel nõ applicatur, cũ
ibi ãnona acipiatur pro tributis,quæ ſũt one
ra realia,vel ipſius Bartoli dicto cõtrariatur.

Neque minus ratione eius dictum pro-
batur, dum nulla affertur, nec aliqua poteſt
2 adduci, Niſi dicatur, † quòd perſonæ, quæ
ſentiunt commodum ex adminiſtratione
officiorum debeant ſoluere Salarium offi-
cialium *Rip. in l.4. inprincip. num.30. ff de
re iudic. et in conſ.183. num.26. Bar. in d. l.
vnica num.30. C. de mulier. et in l.4. S. actor.
C. de re iudic. Bero conſ.150. num. 50. vol:3.*
3 Sicquè † onus impoſitum pro Salario publi-
corum officialium ſit merè perſonale vt exi-
ſtimauit *Sperell. in deciſ. for. Eccleſ. 35. ſub
num.9.* Quæ tamèn ratio non officit, quià
non ſentitur commodum certitudinariè ab
aliquo, ſed tantùm à quibuſdam ſecundùm
caſuum contingentiam, vt benè reſpondet
Natt. in conſ. 183. ſub n. 1. verſ. reſpõdetur lib. 1

Ioan. verò de Platea nec cõprobat prędictã
4 opinionem allegando tex † *in l. vnica C. de
Anno, & capitat. adminiſtran. vel Aſſeſſor.*
Illa enim lex diſponit quòd omnibus tam
viris ſpectabilibus, quàm viris clariſſimis
iudicibus, qui per prouincias, ſiuè milita-
rem, ſiuè ciuilem adminiſtrationem gerunt
nec non Comiti commerciorum Magiſtro
æris ſiuè priuatæ rei rationali per Ponticam
atque Aſianam diocesim, item, & Aſſeſſo-
ribus Iudicum ſingulorum in prębendis ſo-
latijs annonarum hic fixus, ac ſtabilis ſer-
uetur modus, vt ea pro annonis, & capitæ
dignitatis ſuæ debitis prætia conſequantur,
quæ particularibus delegationibus ſolent
contineri Ex cuius legis lectura non reſultat
quòd Salaria officialium ſint diſtribuenda
per capita, quia illa verba Vt ea pro anno-
nis, & capite dignitatis ſuæ debitis prætia,
conſequãtur quæ particularibus delegatio-
nibus ſolẽt cõueniri. Ex cuius legis lectura
non reſultat quòd Salaria officialiũ ſint di-
ſtribuenda per capita, Quia illa verba. Vt ea
pro annonis & capite dignitatis ſuę debitis
prętia cõſequãtur &c. non important, quòd
prætia, quæ officiales conſequi debẽt ſint di
ſtribuenda per capita eorum, qui tenentur
ad ſolutionem ſed referuntur ad dignitates.
5 ita ut illa verba † pro capite idem importet,
ac ſi fuiſſet dictum, per numerum dignita-
tum, vel perſonas magiſtratuum, vt expli-
cat *gloſ. in rubrica verb. de Annonis* ibi: vel
dici de Annonis, ideſt de Annona quæ pro
capite, & perſona Magiſtratuum, & Aſſeſ-
ſorum dabatur &c. Vel ſignificãt panẽ, vinũ,
oleum, & pabula, quæ ſingulis officialibus
per capita diſtribui ſolebant, & capitatio-
nes dicebantur *Petr. Georg. Synt. Iur. lib. 36.
cap. 30. per tot. Guid. Panzirol. in Theſaur. var.
lect. lib. 2. cap. 245. verſ dabantur, & cap. 260
Barboſ. in collect. DD. ad dict. tit. C. de Anno &
capitat. num. 1. & 2. poſt.* Bonacoſſ. *& Alios
commun. opin. lib. 1. tit. 23.*

Minus attendenda venit ſententia *Ale-
xandri in d. conſ. 68.* quia ipſe nititur aucto-
ritate *Bart. in d. l. 1. C. de mulier. & quo loc.
lib.* 10. cui reſpondetur, vt ſuprà, & eadem
reſponſione reijcitur *Sperell. in d. deciſ. 35.
num.* 10. qui mouetur auctoritate *Bartoli Io
de Plat. & Alex. in locis ſuprà allegatis.*

Patet igitur, nec lege, nec ratione mu-
nitam eſſe opinionem, quòd collectæ pro
publicorum officialium Salario imponendæ
6 ſint per capita, Et contrariam † ſenten-
tiam, ſcilicèt, quòd, per æs, & libram impo-
nenda ſit collecta amplectendam eſſe exi-
ſtimo; Non ſolùm, quia huiuſmodi Salaria
conſtituuntur ratione publicæ vtilitatis *Bal.
in l. etiàm col. penultima C. de execut. rei iu-
dic. Rolan. conſ. 66. num. 16. libr. 1. Marant.
conſ. 81. Theſaur. deciſ. 267. Capiblanc. in ſuis
ſingular. impreſſ poſt. tractat. de Iure Baron.
ſingul. 78. numer. 135. Ioan. Maria Nauar.
quaſt forens part. 1. quaſt. 17. num. 12.* Et
7 collecta † quę imponitur ſuadente pu-
blica vtilitate diſtribuenda eſt per æs, & li-
bram, vt per *Bal. in l. etiàm col. penul. C. de
execut. rei iudicat. & in l. 1. §. quod ſi nemo
verſ. ſuper prima quaſtione ff. quod cuiuſque
vniuerſit. nomin. Petr. Cin. & Fulgoſ. in l. ad
inſtructionem C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. Salicet
in l. placet col. finali C. eod tit. & facit. l. 2. C.
de mun. patrimo. lib. 10. Guidopap. quaſ. 372
ſequitur incert. Auctor. poſt. tractat. Petr. de
collect. queſt. 2. Natt. d. conſ. 183. ſub num. 1.
Becc. conſ. 128. num 9. lib. 2.*

9 Verum etiam, quia † hæc Salaria ſunt
propriè onera mixta, quę imponuntur per-
ſonis pro rebus, & conſequentèr pro eis im-
ponenda venit collecta non per capita, ſed
per æs & libram *l omnes prouinciarum C. de
oper. libertor. Rip. in l. 4. §. Actor. ff. de re
iudic. Rolan conſil. 66. numer 15. libr. primo
Ciarlin. controuerſ. 22. num. 23.*

10 Quod

10 Quòd autem † Salaria officialium publicorum ſint onera mixta patet ex eo, quòd publica officia non reſpiciunt tantummodò commodum perſonarum, ſed etiam rerum conſeruationem, ſicque cum onus proueniat ratione rerum, & perſonarum, non poteſt dici mere perſonale, vel reale, ſed mixtum.

11 Ad † cognoſcendum enim oneris qualitatem, & naturam inſpicitur illius origo, & cauſa vndè deſcendit *l. tutor. datus ff. de fideiuſſor. l. ſi procuratorem ff. mandati Petr. de Vbald. de Collect. num. 21. Gallian. conſ. 59. num. 61. Sperell. deciſ. for. Eccleſ. 43. num. 4. lib. 1.*

12 Et † in dubio oneras ſemper ſunt iudicanda mixta, itaut ſint imponenda per æs, & libram *Bal. in d. l. etiam C. de execut. rei iudic. Bar. Bald. Nouell. Alex. & Alij in l. 4. S. actor. vbi etiam Rip. num. 29. de re iud. Dec. conſ. 335. in princip. Rolan. d. conſ. 66. nu. 16. lib. 1. Ruin. conſ. 116. num. 5. libr. 4. Crauett. conſ. 195. Corn. conſ. 217. libr. 2.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Becc. d. conſil. 128. num. 8. libr. 2.* Hæc enim collecta, quæ imponitur per æs & libram, eſt longè iuſtiòr alijs, quoniam proportionabilitèr omnes, ſeu ſingulos tangit pro rata virium, & ſeruat æqualitatem illam, quam exigit iuſtitia Legis.

Officialis, cui debetur Salarium de publico, An teneatur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione Salarij ipſi debiti,

QVAESTIO XXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Officialis publicus, ſi ſit ciuis illius loci in quo officium exercet tenetur contribuere collectis, quæ imponuntur pro ſolutione ſuæ mercedis, Declara vt num. 3.*

2 *Ciuis ſi litigat cum Ciuitate tenetur ad collectam impoſitam pro ſumptibus litis*

4 *Collectæ imponuntur perſonis pro rebus.*

5 *Collectari vt quis poſſit debet eſſe ſubditus, non ſolùm ratione perſonæ, ſed etiam bonorum.*

6 *Officialis forenſis non tenetur contribuere collectis impoſitis pro ſolutione ſuæ mercedis.*

7 *Forenſes de Iure communi non poſſunt collectari, nec ratione perſonæ, nec ratione bonorum, Contrarium num. 8. Declara, vt num. 9. & ſeqq.*

10 *Forenſis tenetur ad collectas quando Ciuitas habet priuilegium collectandi etiam forenſes.*

11 *Forenſis tenetur ad collectas quando in loco adeſt ſtatutum, quod afficit bona, Declara vt num. 12.*

13 *Forenſis tenetur ad collectas quando ipſius bona reperiuntur deſcripta in libro aeſtimi, Amplia, & Declara, vt num. ſeqq.*

14 *Collecta ſi imponitur ſecundùm aeſtimum non attenditur poſſeſſio bonorum ſed tantùm liber aeſtimi.*

15 *Collectas ſoluere etiam pro bonis non poſſeſſis tenetur ille, qui in libro aeſtimi ſe dominum bonorum, quæ non habet, deſcribi fecit.*

16 *Deſcriptio bonorum in libro aeſtimi non probat ad effectum exigendi collectas ab eo, qui pro poſſeſſore fuit deſcriptus niſi deſcriptio fuerit facta de ipſius conſenſu.*

17 *Deſcriptiones par titarum in libro aeſtimi fieri conſueuerunt abſque cauſæ cognitione, & nullo citato.*

18 *Liber aeſtimi non probat abſque concurrenti ſolutione collectarum contra illum, quem non apparet conſenſiſſe deſcriptioni partitæ*

19 *Forenſis tenetur ad ſolutionem collectarum quando in loco vbi ſunt ſita bona adeſt conſuetudo, quòd etiam forenſes cogantur ad collectas.*

20 *Conſuetudo collectandi bona forenſium viget in tota Italia.*

EO firmo manente, quòd in præcedenti quæſtione fuit definitum, ſcilicèt, quòd collectæ pro ſolutione mercedis publicorum officialium diſtribuendæ ſint per æs, & libram, facilis erit præſentis quæſtionis reſolutio, quotieſcumque animaduertatur, An officialis, pro cuius Salario imponenda eſt collecta, ſit Ciuis, vel forenſis, Et

1 † ſi ciuis ſit debebit omninò contribuere cum alijs ciuibus in collecta, quæ imponitur pro ſuo Salario exſoluendo, vt per *gloſ. in c. cum deceat ver. hac decretalis de Electiòn. in 6. in l. ab omnibus §. ſi Titio ff. de legat. 1. Ioan. Garc. de Nobilitat. gloſ. 22. n. 6. Vgolin. de procurator. par. 1. cap 3. ſub n. 23. Aſſlict. in Conſtitution. Regn. rubr. 26. de Maleſic.*

Maleſic. clandeſtin. inciſion. numer. 32. concluſ. 4. Boſ in praxi criminal. tit. de Captur. num. 53. Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. primo cap. 219. numer. 6. Bal. in ſuo tractat. ſtatut. verb. Villa verſ. quinto Alber. tractat. ſtatut. par. 2. quæſt. 67. Bertachin. in repertor. verb. damna verſ. 55. & facit Bar. in l. ab omnibus §. ſi Titio numer. 1. ff. de legat. 1.

2 Et † in fortioribus habemus, quòd ſi vnus
ex ciuibus litigat cum Ciuitate tenetur ad
collectā impoſitam pro ſumptibus litis *Bal.
in l. ab omnibus §. ſi Titio verſ. Item eſt argumentum ff. de legat. 1, Bar in eadem §. ſi Titio
num. 1. Thom. Parpalia. in l. placet. num. 46.
C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. Rot deciſ. 413. n. 10.
par. 5. recen.*

3 Quod † tamen procedere intelligas quotielcumque officialis, de cuius Salarij ſo-
lutione agitur poſſideat bona in illo loco, in
4 quo officium exercet, quia cum † collectæ
huiuſmodi imponantur perſonis pro rebus
*ex l. reſcripto § finali ff de Muner. & bonor.
Menoch. de Arbitrar. caſ. 562. num. 48. Ciarlin. controuerſ 22. num. 21.* & diſtribuendæ
ſint per æs, & libram, vt firmauimus in quæ-
5 ſtione præcedenti; Itaut † ad illarum im-
poſitionem requiratur perſona pro forma,
& res pro materia, quæ conſtituunt vnum
integrale indiuiduum, non ſufficit, perſo-
nam eſſe ſubiectam, niſi etiam poſſideat
bona, itaut forma applicari poſſit materiæ
*Sperell. in deciſ. fori Eccleſ. 41. numer. 53.
vol. 1. & deciſ. 121. numer. 60. vol. 2. Surd.
conſ. 262. num. 28. Corn. conſ. 199. numer. 11.
vol. 1. Adrian. Neguſan. in ſilua reſponſor.
quæſt. 548. num. 1.*

6 At ſi † officialis ſit forenſis certum eſt,
quòd non tenebitur contribuere ſolutioni
7 talis collectæ, forenſes †enim de Iure com-
muni non poſſunt collectari, nec ratione
perſonæ *Bar. in l. libertus §. ſola ratio nu. 1.
ff ad Municip. & in l. reſcripto §. finali nu. 4.
verſ. collecta ff. de muner. & bonor. Felin. in
c. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ ſub num. 76. verſ.
& hinc de Conſtit. Federic. de Sen. conſ. 11.
col. 2. verſ. & alia dicuntur Euerard. conſ. 52.
verſ. præterea Guttier. variar. quæſt. lib 43.
quæſt. 16. num. 20. Dec. conſ. 285. numer. 4.
verſ. comprobatur Alex. conſ. 52. numer. 10.
verſ. nec obſtat. lib. 6. Natt. conſ. 150. nu. 4
Gabr de Iure Immunit. concluſ. 2. numer. 1
Peregrin. conſ. 90. num. 24. vol. 1. Calderin.
conſ. 6. de Cenſib. Seſſ. deciſ. Aragon. 7. n. 11.
& 14. Sperell. deciſ. for. Eccleſ. 35. num. 17.*
Nec ratione bonorum *Bar. in l. 1. num. 34.
C. de mulier. in quo loc. libr. 10. Alex. conſ. 68.
num. 2. libr. 2. & conſ. 52. in princip. vol. 5.
Guidopap. conſ. 61. num. 9. Riminald. conſ. 415
num. 28. vol. 3. Natt. conſ. 555. num. 1. Neuizan. conſ. 66. per tot. & præcipuè num. 16. Feſtas de AEſtimo par. 1. num. 24. et par. 2. nu. 9.
Mar. Antonin. variar. reſol. lib. 2. reſolut. 56.
num. 3. Burſatt. conſ. 16. num. 31.* vbi loqui-
tur in terminis collectæ impoſitæ pro Sala-
rio officialium *Rot. in Brunduſina Gabellæ 13
Februarij. 1604. coram R. P. D. Penia inter
eius impreſſ. deciſ. 1079.* quia, licèt bona di-
cantur ſubdita, attamen, cum obligatio
principalitèr dirigatur in perſonam, illa
tamquàm dignior attenditur *Bal. in l. vnica
num. 44. verſ. dicimus etiam C. de eo quod
inter eſt Oldr ad. conſ. 169.* Natt. *conſ. 105. & n.
85. & conſ. 555. n. 2.*

8 Et quamuis † non deſint Doctores, qui
voluerunt teneri forenſes ad collectas ha-
bita ratione bonorum poſſeſſorum in loco
vbi collectæ imponuntur, vt videre eſt apud
*Luc. de Penn. in l. finali num. 34. & ſeqq. C.
de quibus muner. vel præſt. nem. lic. ſe excuſ.
lib. 10. Io de Plat. & idem Luc. in l. quod neque num. 3. C. de Incol. Bar. in l. per Bitiniam
C. de Immunit. nemin. conceden. lib. 10. Corn.
conſ. 217. vol. 2. et conſ. 72. vol. 4. Petr. de
Vbald. in tractat. de Collect. numer. 39.* Atta-
9 mèn † eorum opinio procedit quandò col-
lectę impoſitæ reſpiciunt principalitèr com-
modum Principis, veluti tributa, & mune-
ra patrimonialia, & etiam quando ten-
dent ad commodum, & defenſionem bono-
rum, vt puta ſi collectæ imponerentur pro
Salario Cuſtodum bonorum, & ſimilium,
quo caſu dubium non eſt, quòd teneantur
etiàm forenſes pro bonis poſſeſſis cōtribue-
re, vt concludunt omnes in locis præallegatis, & nos firmauimus ſuprà in *quæſt. 4.
num. 59. et ſeqq.* Secùs tamèn, quandò col-
lectæ impoſitæ reſpiciunt principalitèr com-
modum perſonarum, vt optimè diſtinguit
Decian. reſponſ. 55. ſub num. 4. vol. 1

Veritas tamen eſt, quòd plures poſſunt
dari caſus, in quibus forenſis ad collectas
teneatur, quorum primus erit quandò
10 † Ciuitas haberet particulare priuilegium
collectandi etiam forenſes *Bar. in l. munerum §. patrimoniorum num. 4. ff. de muner.
& honor. et in l. 1. num. 28. verſ. item fallit. in*

ciuitate

Ciuitate C. de Mulier. & in quo loc. libr. 10. & in l. forma §. illam num. 2. C. de Cenſib. & in l. 2. in fine C. de Incol. lib. 10. Alex. conſ. 68 num. 8. verſ. nec dubium libr. 2. Curt. Iun. conſ. 60. ſub num. 8. Gabr. d. concluſion. 2. num. 2.

11 Secundus caſus eſt quando in loco adeſt
Statutum, quòd afficit ipſa bona *Bal. in l. vnica num. 43. verſ ſimile dico C. de Senten. quæ pro eo Alex. conſ. 101. num. 8. vol. 1. & conſ. 52. libr. 5. et conſ. 148. in princip. libr. 6. Aymon. conſ. 8. num. 6. Iaſ conſ. 13. vol. 3. Corn. conſ. 194. num. 4. vol. 4. Surd. conſ. 204. num. 16. vol. 2. Rolan. conſ. 74 n. 17.*
12 *& ſeqq. vol. 3.* Dummodo † Statutum fuerit conditum à non recognoſcente Superiorem *Ruin. conſ. 111. vol. 5. Natt. conſ. 447. num. 6. verſ. ſaluat vol. 2.*

13 Tertius † eſt caſus, quandò bona, vel prædia forenſis reperiuntur deſcripta in libro æſtimi, poterit enim forenſis, qui patitur deſcribi bona ſua in tali libro, cogi ad ſolutionem collectarum etiam, quòd bona ſint ſita alibi, vt docet *Bal. in l. placet C. de Sacr. Sanct. Eccleſ & in conſ 434. numer. 2. vol. 3. Corn. conſ. 217. numer. 8. Dec*
14 *conſ. 285. nu. 5.* Et ea eſt ratio, quia † quandò imponitur collecta iuxtà deſcriptionem factam in æſtimo, tunc non attenditur poſſeſſio bonorum, ſed tantummodo liber
15 æſtimi, in tantùm, vt etiamſi quis † poſſuiſſet bona per ſe non poſſeſſa teneretur pro illis bonis collectas ſoluere donec æſtimum fuiſſet correctum *Angel. in l. finali C. ſine cenſ vel rel. Bal. in l. 1. §. quod ſi nemo col. antepenul. verſ ſupèr tertiò puncto ff. quod cuiuſqu. vniuer. Dec. conſ. 275. num. 5. Pariſ conſ. 23. num. 71. & 94. cum ſeqq. vol. 1. Gayll. ſingular. obſeruat. libr. 2. obſeruat. 52. num. 24.*

16 Quòd tamen intelligendum eſt procedere dũmodò probetur ſcientia, & patientia eius, cuius bona fuerunt in æſtimo deſcripta *Maſcard. de prob. concl. 8. et concluſ. 1186 num. 18. Panciral. conſ. 89. num. 20. Mar. Antonin. variar. reſolut. lib. 2. reſolut. finali caſ. 47. verſ. quia liber æſtimi Farinac. conſ. crimin. 11. num. 43. Genua de ſcriptur. priuat. lib. 5. tit. de Libr æſtimi quaeſt. 1. n. 22.* Aliàs enim ſola deſcriptio non ſufficeret, niſi conſtaret etiam, quòd is, de cuius conſenſu facta prætenderetur, vel eius ſucceſſores ſoluiſſent collectas ſingulis annis, quià

Lanfranc. Zacchias de Salario.

17 † ſola deſcriptio, cum poſſit eſſe ſimulata & facta ex aliqua cauſa tunc vrgenti, ex quo fieri conſueuerit ſine cauſæ cognitione, & nullo citato, vt teſtatur *Soccin. conſ. 205 num. 1. verſ. tertiò eadem concluſio vol. 2. Rolan. à Valle conſ 4 num 18 libr 2* propterea
18 † nihil probat abſque ſubſequenti ſolutione *Bar. in l rura C. de omni agro deſer. lib. 11. & ibi etiam Angel et Ioan de Platea Ioan. Baptiſt. de Sanct Seuerin in l admonendi n 82 de Iureiuran. Soccin. dict. conſ 205 verſ. comprobatur Roman. conſ 291 n. 7. Alex conſ 92. col 2. vol. 2. et conſ. 10 col. 2 vol. 4 et conſ 147 col. fin. vol 5. Iacob Berett conſ 89. num 44. libr. primo Genua de Scriptur. priuat. loc citat. num 20.*

19 Quartus, & vltimus caſus eſt † quandò in loco adeſt conſuetudo immemorabilis, quòd etiam forenſes concurrant ad ſolutionem collectarum *Caſtren. in l. inter debitorem ff. de pact. Iaſ in l placet num 5. C de Sacr. Sanct. Eccleſ Enriquez conſ 27. nu 12 Rub. conſ 9. num 9. Alciat reſponſ 36. nu 2. tom. 2. libr. 5. Dec. conſ 285. numer 6. Natt. conſ 160. num. 14 poſt princip. Soccin. Iun. conſ 49 num 23 vol 1. Ruin conſ. 111 n 22 libr. 5 & conſil 116. num 12. vol 4*

20 Et hæc † conſuetudo, quòd forenſes poſſidentes bona in aliquo territorio contribuant pro poſſeſſis in illo territorio, viget in tota Italia, vt teſtantur *Bal in l cti. in col finali C de Execution. rei iudicat. Bar in l cum neque C de Incol lib 10. Alex. conſ 52 nu 5. vol. 5 Dec. conſ. 285. num. 2. & conſ 64. n 2. et ſeq. Decian. reſponſ. 55. numer 18. et ſeqq. vol 2. Cr auett conſ 201. Rolan. conſ 32. n 8. vol 1. Surd. conſ. 168. num. 57. lib 2. Peregrin conſ. 102. num. 2. vol. 4. Burſatt conſ 16. num. 13. et 33. libr. primo Myſinger ſingular. obſeruat. centur. 3. obſeruat. 27. Cancer. variar. reſolut. par. 2 cap. 6. num. 29 Mar. Antonin. variar. reſolut libr. 2 reſolution 56. num. 2. Oſaſc. dec 86 in fine Guidopap dec. 87 Magon. deciſ. florentin. 66. nu. 2 Borel in ſumma deciſ par. 5 tit. de Tribut et collect n 65. et ſeqq. Rota coràm ſan. mem Gregor. XV. deciſ. 279. num. 15.*

Gabella An, & quando ſoluenda ſit de Salario.

QVAESTIO XXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Gabella de Salario non eſt ſoluenda quando Salarium ſuccedit loco alimentorum.*

2 *Pauperes, quorum operæ vix ſufficiunt pro alimentis, non tenentur ad collectas.*

3 *Gabella de Alimentis non ſoluitur.*

4 *Gabella ſoluitur de Salario ſoluēdo à priuatis quandò non eſt tale, quod alimentorum loco ſuccedat.*

5 *Gabellarum in ſolutione æqua omnium inſpectio eſſe debet.*

6 *Gabella de Salario, ſoluendo à publico, non debetur, Declara vt numer. 7. & ſeqq.*

8 *Diſpoſitio reſtricta ad certas perſonas illas non egreditur.*

9 *Priuilegium de ſui natura eſt perſonaliſſimum.*

10 *Gabellam de Salario non tenetur ſoluere officialis conductus à publico pro certa ſumma non facta mentione gabellæ.*

11 *Gabellam debitam pro Salario officialis à publico conducti tenetur ſoluere Communitas, Declara vt num. 12.*

13 *Voluntas Superioris in contractibus ſemper intelligitur excepta.*

14 *Voluntati Superioris reſiſtere reputatur impoſſibile.*

15 *Voluntas Superioris excuſat contrahentes à periurio.*

16 *Voluntas Superioris reputatur caſus fortuitus.*

17 *Caſus fortuitus nemini imputatur, nec alicui detrimentum inferre debet.*

18 *Conſuetudo attendenda venit quandò agitur de ſolutione vel exemptione Gabellæ.*

19 *Conſuetudo etiam non præſcripta attendenda venit in ſolutione Gabellæ.*

SI dubitari contingat, An de Salario ſoluenda ſit gabella, animaduertendum
erit, An agatur de Salario debito à publico, vel à priuatis & ſi quæſtio verſetur ſuper Salario ſoluendo à perſonis priuatis in-
1 ſpiciendum erit, An † Salarium ſit tale, quod ſuccedat loco alimentorum, quod facilè attenta qualitate perſonę cui debetur, poterit dignoſci, & tali caſu non erit ſoluenda gabella de Salario facit tex in c. *licet de cenſib. & ibidem Io: Andr. Abb. in c. ſcientes eod. tit. Felin. in c. ſi qui teſtium num. 20. de Teſtib. et in c. ſignificantibus num. 5. de offic. et poteſtat. Iudic. delegat. et facit etiam tex. in l. eum facultates C. de his qui numer. liber. vel pauper excuſ. meru. et l. finali C. eodem tit. gloſ in l. omnes et in l. finali C. de Ann. et tribut. libr. 10. Bar. in tit. inſtitution. quib. ex cauſ. manumiſſ. non licet numer. 6. et in d. l. omnes C. de Ann. et tribut. lib. 10. Iaſ. in l. cautus n. 13 ff. de pact. Alex. in l. ſi ſe non obtulit num. 17. ff. de Iudic. Petra ſanct. ſingul. 73. et ſing. 100. Ruin. cons. 116. num 5, libr. 4. Gigas de Penſion. quæſt. 80. num. 2. Boer. decis 135. num. 3 Nouar. prax. priu. miſer. perſonal. priuileg. 73 num. primo Parid de Put. in tractat. de Sindicat. v. paupertas Bal. in l. acceptam C de Vſur. et in Auth. defuncto C. ad Tertullian.* vbi quòd
2 † pauperes, quorum operæ vix ſufficiunt pro alimentis, non teneantur ad collectas, imò ſi deſcripti ſint, deleri debeant de æſtimo,
3 Sicut, nec † ſoluitur gabella de alimentis *Egid. Thomat. in tractat. collectar. in §. ſubijciunt hoc loco num. 25. in princip. et num. 32 verſ. reſpondeo Surd. de Aliment. titul. 8. priuileg. 91. num. 4.*
4 Quando vero † dici non poſſet ſuccedere loco alimentorum, ſoluenda eſſet de eo gabella, ſicut de omni alio lucro, cum Salarium non reperiatur in hoc à Iure priuilegiatum, & illa priuilegia, quæ non ſunt in Iure expreſſa, non ſunt inducenda per argumenta, *Flor. practicar. quæſt. libr. primo quæſt. 8. §. primo num. 70. Gratian. diſceptat forenſ cap. 257. ſub num. 21.* precipuè in ſolutionibus gabellarum, ex quibus, cum vt plurimum Principes ſummam certam annuam retrahere velint, non poteſt vnus à ſolutione eximi, quin alij grauentur, &
5 propterea in earum ſolutionibus æqua omnium inſpectio eſſe debet *l. omnium cum ſeq C. de Vectigal glos. in l. ſi publicanus §. 1 de public.*
6. Si vero † Salarium conſtituatur à Publico indiſtinctè de illo gabellam ſoluendam non eſſe voluerunt aliqui, moti per Textum in *l. priuilegio §. et quia humanitatis C. de Sacr. Sanct. Eccleſ.* in ijs verbis: Salaria etiam, quæ Sacroſanctis Eccleſijs in diuerſis ſpeciebus de publico hactenus miniſtrata

ſunt

ſunt iubemus nunc quoque inconcuſſa, &
à nullo prorſus imminura præſtarl.

7 Verùm, † cum iſte textus loquatur de
Salarijs præſtandis Sacroſanctis Eccleſijs,
ſeu etiam pauperibus, & miſcrabilibus
perſonis, vt ſuadere videntur verba eiuſ-
dem textus ibi: Et quia humanitatis noſtræ
eſt egenis proſpicere, ac dare operam, vt
pauperibus alimenta non deſint, & ſic de
Salario debito priuilegiatis tantummodò
perſonis, non benè inferri poteſt ad Sala-
rium, quòd debetur alijs, in quibus ea-
8 dem qualitas non concurrit, diſpoſitio † e-
nim reſtricta ad certas perſonas, illas non
egreditur *l. quæ conditio, & ibi Soccin. ff. de
condit. & demonſtrat. notatur in l. ſi vnus §.
ante omnia ff. de pact. Surd. conſ. 384. num. 10.
Menoch. conſ. 143. num. 26. & ſeq. Altograd.
conſ. 84. n. 163. Rot. coram Buratt. dec. 740.
num. 10.* Maximè ſi ex illa diſpoſitione ori-
9 atur priuilegium, † quòd de ſui natura eſt
perſonaliſſimum *l. quia tali ff. ſolut. matri-
mon. Alex. conſ. 35. num. 16. lib. 4. Sperell. in
deciſ. for. Eccleſiaſt. 121. num. 61.* nec indu-
cit ius vniuerſale *l. quæ ex relationibus, &
ibi Barboſ. num. 1. & 5. C. de legib. & conſti-
tution. princip*

Quotieſcumque igitur non agatur de per
ſonis in dicta Lege priuilegio decoratis, pro
definitione quæſtionis erit animaduerten-
10 dum, An gabella ſoluenda fuerit impoſi-
ta ab ipſo publico Salarium ſoluente, &
tali caſu, ſi in ipſa Salarij conſtitutione
nulla fuerit facta mentio de gabellis, non
tenebitur officialis ſic conductus gabellam
ſoluere de Salario *Parid. de Put. in tractat.
de Sindicat. v. Salarium capit. 2. num. 4.* quia
videtur actum, vt integrum Salarium præ-
ſtetur, & ſibi imputet Communitas con-
ducens ſi non expreſſit onus gabellæ ſibi co-
gnitum *l. venditor hominis ff. de action. em-
pti & tenet Bar. in l. penultima §. finali ff. de
dote prælegat.* & facit *l. 3. §. idem ff. de edilit.*
11 *edict.* Et † quatenùs talis gabella eſſet ſol-
uenda alteri, quàm ipſi publico, vt puta
Appaltatori, teneretur officialis illam ſol-
uere, & poſteà repetere à publico *Bar. in
l. prima num. 5. ff. de Aliment. & cibar. legat
Caſtren. conſ. 195. num. primo lib. primo Ber-
tachin. de Gabell. par. 4. num. 33. Surd. de Ali-
12 ment. titul 4. quæſt. 16. num. 15.* At † ſi ga-
bella imponeretur poſt factam conductio-
nem officialis per ſuperiorem Communita-
tis, quòd communitas præuidere non po-
tuit euenturum fore, & quatenus præuidiſ-
ſet, non potuiſſet prouidere, quin gabel-
la imponeretur, tali caſu officialis à publi-
co conductus teneretur gabellam ſolue-
re de Salario *Bertachin. in d. tractat. de Ga-
bell. part. 4. numer. 33. in fine* Et ratio eſt,
13 quia † in contractibus intelligitur excepta
14 voluntas Superioris, cui † reſiſtere cum iu-
dicetur impoſſibile *l. cum ſeruus §. finali ff.
de legat. primo Menoch. conſ. 531. numer. 5.
15 Cirac. controuerſ. 310. num. 38.* Ideo † ſem-
per excuſat contrahentem iurantem à per-
iuro *c. venientes, ibique DD. de Iureiuran.
16 Federic. de Sen. conſ. 61.* Et † reputatur caſus
fortuitus *l. Lucius ff. de euiction. Iaſ. conſ. 2.
ſub num. 12. verſ. videlicet alias vol. 3. Soc-
cin. in l. quidam relegatus ſub nu. 3. ff. de reb.
dub. Crauett. conſ. 223. nu. 2. Alex. conſ. 57.
num. 3. in fine lib. primo Natt. conſ. 181. n. 4.
Crauett. conſ. 94. num. primo Boſſ. in tractat.
Criminal tit. de remiſſion. merced. numer. 76.
Afflict. dec. 54. n. 2. Surd. deciſ. vlt. n. 15. Scac.
de Camb. §. primo quæſt. prima numer. 136.*
17 qui † quidèm caſus fortuitus nemini impu-
tatur, nec alicui detrimento eſſe debet
*§. ſed nos verſ. ideoque impunum eſſe inſt. tit.
de Senat. conſ. Tertullian. l. 2. §. ſi eo tempore
ff. de adminiſtrat. ad Ciuitat. pertinent. l. quæ
fortuitis C. de pignorat. act.*

Quæ tamen omnia procedere intelligas
18 remota conſuetudine contraria, quia † illa
ſtante, ſempèr erit attendenda, quando agi-
tur de ſolutione vel exéptione gabellarum *l.
quartam finali ff. ad publican. l. miſſi opinato-
res* ibi conſuetudine ſeruata *vbi Ioan. de Pla-
tea in 3. notab. C. de exactor. tribut. lib. 10.
l. vnica vbi Bar. C. de aur. coronat. eodem
libr. 10. Ferret. de Gabell. num. 263. Perſonal.
in eodem tractat. n. 34. & ſeq. Surd. conſ. 470.
num. 15. & ſeq. Burſatt. conſ. 138. numer. 42.
& conſ. 186. num. 11. Ciarlin. controuerſiar.
forenſ. cap. 22. num. 40. Ciriac. controuerſ. 109
num. 3. & controuerſ. 141. num. 50. & contro-
19 uerſ. 222. num. 20.* Etiamſi † talis conſue-
tudo non ſit præſcripta *Dec. conſ. 38. num. 1.
verſ. ſed bis libr. primo Gabr. conſ. 161. nu. 9.
in fine lib. 2. Grilinz. conſ. 40. num. 16. & ſeq
& conſ. 71. num. 19. & conſ. 77. nu. 13. Ciar-
lin. d. cap. 22. num. 10.*

Deci-

Decimæ An debeantur de Operariorum Mercede.

QVÆSTIO XXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ debentur Eccleſiæ ex Lege naturali, Diuina, & Canonica.*

2 *Decimæ ſoluendæ veniunt de omnibus fructibus terræ.*

3 *Decimæ debentur de omni artificio, & lucro ex ſola induſtria perſonæ quæſito, & ſic ex mercede.*

4 *Milites tenentur, ſoluere decimas de eorum ſtipendio.*

5 *Doctores, & Aduocati tenentur de eorum lucris decimas ſoluere.*

6 *Procuratores, & cauſidici de eorum procuratione decimas ſoluere tenentur*

7 *Notarij, & alij quicumque mercenarij tenentur de eorum mercedibus decimas ſoluere, Quod tamen declara non procedere in pauperibus, vt num. 8. Dummodò ſint pauperes conſtituti in neceſſitate extrema vt num. 11.*

9 *Clerici tenentur ex redditibus Eccleſiæ ſubuenire pauperibus.*

10 *Relaxare ſacêlius eſt quàm dare.*

12 *Meretrices, Hiſtriones, & ſimiles tenentur de eorum mercedibus decimas perſoluere.*

13 *Decimas meritricijs, et ſimilium, quorum peccata ſunt publica, Eccleſia recipere non debet; nè videatur illorum nequitiam approbare, Si vero peccatum non eſt notorium, licèt Prælato non ignotum, poteſt Eccleſia illas recipere vt num. 14. Sicut pariter poterit recipere in caſu quo ſuorum ſcelerum pænitentiam faciant vt num. 15.*

16 *Eccleſia nõ debet à Latronibus decimas percipere.*

17 *Lucra per Latrones conſequuta ſunt reſtitutioni obnoxia, nec tranſeunt in eorum dominium.*

18 *Lucra meritricium, & ſimilium licet ſint turpiter acquiſita, tamen non ſunt reſtitutioni obnoxia, ſed tranſeunt in eorum dominium.*

1 DEcimæ † Eccleſiæ debitæ tàm lege naturali, *Couarru. variar. libr. 1, cap. 17. numer. 2. verſ. quarto iuris naturalis Nauarr. in Manual cap. 21. n. 28. Leon. in Theſaur for. Eccleſ. part. 2. capit. 12. num. 2. Martin. Alphons in Condelibr. aureo tit. de conſuetud. con. leg. cap. 3. num. 9.* Quàm diuina *c. Decimas à populo c. reuertimini 16. quæſ. prima D. Thomas 2. 2. queſt. 87. Rota deciſ. 14 num. 2. de Iud. in nou. Mar. Anton. variar. reſolut. 77. ſub numer. 3.* & Canonica *c. primo cum plurib. ſeqq. 16. quæſt. 7. c. commiſſum*
2 *de Decimis*, ſoluendæ † veniunt non ſolùm de omnibus terræ fructibus, & prouentibus *c. nõ eſt c. nuntioſa & c. ex parte il 2. de Decim. Marc. Mant. conſ primo nu. 21. Put. dec. 169 num. primo lib. 3. Rot. deciſ 652. num. primo par. 4 & deciſ 591. num. primo par. 5. Recen. & in Carpentoraten Decimarum 1. Iulij 1647.*
3 *corã R. P. D. Bichio*, Verum etiam † de omni artificio, & de lucro ex ſola perſonæ induſtria quæſito, & ſic ex mercede, ex negociatione, venatione, & ſimilibus *c. ad Apoſtolicam c. Paſtoralis vbi gloſſ. de Decim. c. decimæ 16. quæſt prima ibi* de negocio, & artificio ſolue decimas, *vbi gloſſ. & DD. Nauarr in Manual. capit. 21. ad 3. præcept Eccleſ. numer. 29.* Rebuff. *tractat. de decimis quæſt. 8. num. 19. Monet. de decim. cap. 4. numer. 24. Barbos. de offic. & poteſt Paroch. cap. 28 S. primo num. 18. Rot. deciſ. 180. num. 13. part. 7. in recent.*

4 Vnde tenentur Milites de eorum ſtipendio decimas ſoluere, vt habetur *in c. non eſt 22. de Decim. & ibi Abb num. 4. Barboſ. num. 7. Idem Barboſ. in tract. de offic. & poteſt Paroc. cap. 28. S. primo num. 19. Rebuff. in d. tract. de Decim. quæſt. 8. numer. 2. P. Monet. eodem tractat. capitul. 4. numer. 26. & ſeqq.*

5 Nec eximuntur à præſtatione Decimarum Doctores, & Aduocati, ſed tenentur & ipſi de collecta ſcolarum, & Aduocationis honorario Decimas ſoluere *gloſſ. in c. Decimæ v. negocio & in c. paſtoralis v. quod ſi de lucro 16. quæſt. prima Barboſ. in d. tractat. de offic. & poteſt paroch. d. capit. 28 S. primo num. 20. & in d. cap. non eſt nu. 7. de Decim. vbi Card. quæſt. 10. Monet. d. cap. 3. nu. 28. Leon. in Theſaur for. Eccleſ. capit. 12. nu. 21. Hypolit Riminal. in comment. inſtit. tit. de donation. in princip. n. 1 · 8. & ſequ. vbi*, quòd boni, deuotique Aduocati ſoleant ſcribe-

re

re lucrum, & poſteà in fine menſis vel anni diſcutere, & Decimam illius partem in Pauperes erogare, & *Rebuff. in d. tractat. capit.12. num.4.* refert, ſe vidiſſe multos habentes crumenam Decimarum, & ſingulis diebus Decimam lucri in ea reponebant, & exindè erogabant in pijs operibus, nempè celebratione miſſarum, elemoſinis, anniuerſarijs, & ſimilibus. Quòd quidèm omnes facere deberent, reminiſcentes, quòd quidquid habent prouenit à Deo, cum ſcientia ſit particulare eius donum, vndè Docti, & eruditi non debent ſuæ aſſignare prudentiæ, quòd poſſident, ſed gratias agant primùm Deo, qui cuncta largitur, deindè Sacerdotibus eius; ſi enim non egerit gratias, ſed ſibi ſcientiam vendicauerit in penuria maledicetur. Quòd ſi intelligens largitorem Deum, & agens gratias, Decimas perſoluerit, ſtatim pluet ſupèr eum imber gratiarum, & abundantia rerum omnium perfruetur, vt habetur in *c. reuertimini ad me 16. quæſt. prima.*

6 Et id, quod dicimus de Aduocatis, habet locum etiàm in Procuratoribus, & Cauſidicis, qui de eorum procuratione decimas ſoluere tenentur *Andr. Heſpar. in reg. Decim. quæſt. 10. num.2. Monet. d. capit.4. num.29. Barboſ. in d. c. 1. non eſt n.7. in fine.*

7 Itèm † procedit in Notarijs, & in alijs quibuſcumque mercenarijs, vt latè idem *Monet. loco citato, Hoſtien. in ſumm. tit. de Decim. num.5. Leon. d. cap. 12. num. 21. Barboſ. de Paroc. cap. 28. §. primo num. 20. & ſeqq. Guttier. pract. quæſt. lib. primo quæſt. 27. numer. 8. Soar. de relig. tom. primo tractat. 2. cap. 21. & 22. num. 9. Baſilic. Ponc. in tract. de matrim. lib. 5. cap. 13. §. 3. num. 19. Rot. coram Buratt. dec. 572. vbi Adden. littera A.*

8 Et hac finè difficultate procedunt quotieſcumquè mercenarij non ſint pauperes, ſecùs vero ſi ſint tales. Quià tunc, vel non tenentur Decimas ſoluere, vel ſaltèm Rector Eccleſiæ, cui debe rentur teneretur illas remittere, & relaxare loco elemoſinæ *c. quoniam 16. quæſt. prima Gloſſ. in c. ex parte 1 de Decim. Abb. in c. cum homines num. 5. eod tit. Dec. in c. ex Epiſtola nu 215. de prob. Gozad. conſ. ſin um. 16. Pariſ. conſ. 25. n. 26. lib. 4. Beninc. de Paupertat. quæſt. 7. ſpec 6 in Iud. num. 20. Dominic. a Sancto Geminian. conſ. 535. Archidiacon. in c. Decima 16. quæſt.*
9 *prima.* & ratio concluſionis eſſe poteſt, quià tenentur Clerici ex Eccleſiæ redditibus pauperibus ſubuenire *c. quod autem 23. quæſt. 7 c. conuenior. 23. quæſt 8. c. Hoſpitalem cum ſeqq. 42. diſtinct. l. 2. C. de Epiſcop. & Cleric. §. interdicimus Authent. de Eccleſ. tit. Arcidiac. in c. nulli 12. quæſt. prima & in c. primo 16. quæſt. 1.* & in ſpecie quod debeâtur Decimæ in Elemoſinâ pauperū diſtribui eſt *tex. in c. quia & in c. Decima 16. qu. 1. Abb. in c. cū homines n. 4 in fin. de Decim,* Si ergo tenentur Clerici ex redditibus Eccleſiarum, & præſertim Decimalibus pauperibus ſubuenire multò magis debebunt illas remittere, & relaxare,
10 † quòd facilius eſt *l. per retentionem C. de vſur. l. cum ſoluta C. de condition. indebit l. ſi in area in fin ff. eod. tit. l. in neceſſarijs §. pignori ff. de pignorat. act.*

11 Aduertendum tamèn erit, quòd † nōn omnes qui pauperes dici poſſunt, erunt excepti à Decimarum ſolutione, ſed ij tantummodò, qui ſunt in neceſſitate extrema, vt per *Gloſſ. in c quia tua in verbo quod ſuperest 12. quæſt. prima & in c quicumque il primo ver. quod minus fecit. 16. quæſt. 7. vbi Turrecremat numer. 1 Rebuff de Decim. quæſt. 5. num. 15. Monet. in eod. tract. cap. 5. num. 32. Coſt. de ration. rata quæſt. 143. numer. 13. Barboſ de Paroch cap. 28. §. 3. num. 2.*

12 Remanet pro huius quæſtionis complemento diſcutiendum: An Meretrices, Hiſtriones, & ſimiles teneantur de eorum mercedibus Decimas perſoluere, & communis opinio eſt affirmatiua, ſcilicèt, quòd teneantur *gloſſ. in c. ex tranſmiſſa v. licitè & ibidem Innocent. & Abb. num. 3. de Decim. D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 87. art. 2. ad 2. Couarru in reg. peccatum par. 2. §. 11. n. 1 & ſeqq. Monet. d. tractat cap. 4. numer 49. Barboſ. de Paroc. cap. 28. §. primo numer. 32. Tyndar. de Decim. num. 5. Rebuff. eod. tract quæſt. 5. num. 18. Monet. cap. 4. a num. 42. Petr. Royz. Lituan. deciſ. 5. nu. 270. Rendin. in Prompt. recept. ſent. tom. primo tit. 26. num. 3. Suarez. de Religion. tom. primo tract. 2. libr. primo cap. 32. num. 7. cum ſeqq. Sot. de Iuſt. & Iure lib. 9. quæſt. 4. art. 2. verſ. ad ſecundum.*

13 Licèt Eccleſia, ſi peccatum notorium ſit, illas recipere non debeat, ne per talem receptionem videatur approbare ſimilium perſonarum improbitatem, & illorum peccatis communicare *Abb. in c. ex tranſmiſſa ſub num. 3. verſ. exemplum in meretrice de*

Decim.

Digitized by Google

Decim. Monet. in d. tractat. cap. 4. num. 44. Silueſter in ſũma verb. Decima quaeſt. 6. verſ. Quantum ad perſonales, Barboſ. de offic. & poteſt Paroch. cap. 28. §. primo numer. 31.

14 Quandò, † vero peccatum non eſt notorium, ſed occultum, quamuis Prælatus illud ſciret, poterit Eccleſia Decimas ſimilium perſonarum accipere *c. Chriſtiana 32. quaeſt. 5. c. ſi omnia 6. quaeſt. 6. D. Thom. 2. ſecunda*

15 *quaeſt. 87. Silueſtr. vbi ſupr.* Sicut† pariter illas recipere poſſet poſt peractam ſuorum ſcelerum pœnitentiam, *gloſſ. in d. c. ex tranſmiſſa v. licitè de Decim. & ibi Innocent. & Abb. numer. 3.* D. *Thom. ſecunda ſec unde d. quaeſt. 87. artic. 2. ad ſecundum Couarr. in regula peccatum part. 2. §. 11. num. primo cum ſeqq. Monet. d. cap. 4. num. 49. Barboſ. in d. tractat de Paroch. cap. 28. num. 32.*

16 Non † tamen idem erit dicendum in Latronibus, militibus in bello iniuſto depredanribus, & ſimilibus, à quibus Eccleſia nunquàm Decimas recipere debebit *Rebuf. de Decim. quaeſt. 9. numer. 18. Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. cap. 39. dub. 3. num. 13. cum ſeqq. Hieronim. Carat. in tractat. de Iure Parro-*

17 *chia. tit. 3. cap. 6.* Et ràtio eſt, quià † lucra, per huiuſmodi perſonas facta, ſunt reſtitutioni obnoxia, nec tranſeunt in eorum dominium, ſed competit Dominis repetitio *reg. peccatum de Reg. Iur. in 6. l. inuito 12. C. de ſolut. Silueſt. in ſumma v. furtum quaeſt. 16 num. 20. D. Thom. 2. ſecunda quaeſt. 62 art. 5 Leſſ. de Iuſt. & Iure cap. 12. dubitat 3. in princip. Azor. inſtit. moral. par. 3. libr. 4. de reſtit. Vaſquez in opuſcul. Moral. tit. de reſtit. in for. conſcient. D. Ant. part. 2. tit. 2. cap. 1. &*

18 *ſeqq.* Meretrices † verò, & ſimiles licèt ex turpi quæſtu accipiant, transfertur tamen in eos accepti dominium, nec datur repetitio *Henric. Boich. in c. peruenit de Adulter. Nauarr. in manual. confeſſ. cap. 17. num. 38. vſque ad 40. Petr Roiz, in citat. dec. 5 Lituan: num. 270. Rebuff in ſepe allegat. tractat. de Decim. quaeſt. 5. num. 28. cum alijs relatis à Monet. in eod tractat. cap. 4. num. 47.* & nos latiùs comprobabimus infrà in ſecunda huius noſtri tractatus parte dum agemus.

De Salario Meretricis.

Cambium Salarij conſtituti per Principem alicui officiali deſtinato in aliquo loco extrá Principatum, An ſoluendum ſit per ipſum Principem, vel per officialem.

QVAESTIO XXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Cambium Salarij debiti officiali deſtinato in certo loco ſoluendum eſt à Principe, non autem ab officiali.*

2 *Debitor non tenetur mittere id, quod debet ſuo creditori exiſtenti in diuerſa Prouincia, ſed ſufficit, quòd ſit paratus ſoluere, Declara vt num. 7.*

3 *Debitor alimentorum nõ tenetur ſoluere expenſas neceſſarias pro tranſmiſſione alimentorum alimentario exiſtenti in diuerſa Prouincia, Declara vt num. 10.*

4 *Salarium ſuccedit loco alimentorum.*

5 *Debitor tenetur ire ad domum creditoris quando creditor eſt talis, vt ei debeatur reuerentia à debitore.*

6 *Salarium ſoluendum eſt in loco, in quo officialis exercet officium.*

8 *Creditor non poteſt cogi ad recipiendum ſuum creditum extra locum deſtinata ſolutionis.*

9 *Etiam ſi locus non fuerit à contrahentibus nominatus, ſed veniat ex natura contractus.*

10 *Debitor mercedis tenetur ad ſolutionem vecturæ, & gabellæ ſoluendæ pro tranſmiſſione mercedis debitæ officiali.*

1 AD officialis fauorem quæſtionem hàc fuiſſe deciſam, nempè cambium Salarij conſtituti officiali per Principem deſtinato in certo loco extrà Principatum ſoluendum eſſe ab ipſo Principe, non autem ab officiali teſtatur, *Ioannes Baptiſta Thoro in compendio deciſ. Neapolit. par. 2. littera C. ver. cambium Salarij.*

Contraria tamèn videbatur capienda reſolutio ex pluribus, & Primo ex eo, quòd vbi

2 creditor, & debitor in diuerſis adſunt Prouincijs, non tenetur debitor ad domum creditoris

ditoris debitum mittere, ſed ſatis eſt, quòd ſit paratus ſoluere in ſuo domicilio *l. item illa verba in princip. ff. de conſtit pecun. vbi gloſſ. in verbo non venit Bart. & DD. communiter, Abb. in l. ſecunda num. 22. C. de iure Emphi eot. Bald. in l. accepta num. 22. C. de vſur. Angel. in l. ſpatiũ n. 3. ff. de eden. Barb n. in l. eum filius §. ſi promiſſor. nu 2. ff. de verbor obligat. Roman. in l. de diebus §. qui mulierem nu. 14. ff. qui ſatiſdar. eogan. Iaſ. in d. l. 2. n. 92. C. de Iur. emptit.* Rolan. *à conſ. 87. n. 14. volum. primo Abb. in c. ſignificante numer. 9. de Pignor. & in c. licet il primo num. 13. de Simoni.* Ergo cum officialis ſit creditor Salarij, & Dominus debitor, & in diuerſa adſint prouincia non tenebitur Dominus deferre facere Salarium ad domicilium officialis, ſed ſufficiet, quòd ſit paratus ſoluere quotieſcumquè fuerit requiſitus.

3 Facit ſecundò, quòd obligatus ad præſtanda alicui alimenta, ſi alimentarius ſit diuerſi loci, itaut in illius præſtatione eſſet facienda impenſa vecturæ, non tenetur debitor alimentorum expenſas facere pro vecturis, ſed onus illas faciendi ſpectet ad ipſum alimentatum, vt dicit *Bart. in l. prima num. 4. ff. de Aliment. & cibar. legat.* Ergo idem venit dicendum in eo, qui te-
4 netur ad præſtationem Salarij, quòd † alimentorum loco ſuccedit *l. 2. C. locat. Angel. in l. ſi non ſortem §. libertus col. penult. ff. de condit. indebit. Surd. de Alimen. tit. 1. quæſ. 67 num. 7.*

5 Facit tertiò, quòd quandò † creditor, & debitor ſunt tales, vt intèr eos adſit obſequij, & reuerentiæ reſpectus, tunc is, qui obſequium, & reuerentiam præſtare tenetur debebit ad domum alterius ire *Maur. de Solution. cap. 29. num 13. Bald. in l. fin. num. 8. C. de condition. inſert. per text. in l. ſed & ſi ſuſceperit §. libertis ff. de Iud. Natt. conſ. 13. incipien. cum vendidiſſet num. 4. volum. 3. Angel. & Imol. in c. ſignificante col. fin. ver. quid erit ſi debitor. de pignor. Magon. decif. Lucen. 78. num. 20.* Sed cum in caſu noſtro officialis teneatur præſtare obſequium Principi, Ergo non ad ipſum Principem, ſed ad officialem, qui Principem, pro ſuo credito conſequendo adire debet, ſpectabit onus ſolutionis Cambij pro remiſſione Salarij

Quibus tamen non attentis, contrarium fuit reſolutum in Regno Neapolis, teſte Lanfranc. Zacchias de Salario. Ioanne Baptiſta Thoro, vt ſuprà dicebam, Et ratio reſolutionis ea eſſe potuit,
6 quòd † Salarium ſoluendum eſt in loco, quo officialis exercet officium, & Princeps mittens officialem extrà prouinciam cum certe mercede contrahit cum ipſo officiali ſoluendi tantam pecuniæ quantitatem in loco, in quo exercendum eſt officium, cambia igitur, & expenſæ, pro remiſſione pecuniæ facienda erunt ab ipſo Principe, aliàs officialis non perciperet illam pecuniæ quantitatem, quæ fuit promiſſa, Attento maximè, quòd multotiès cambia ob locorum diſtantiam adeò exceſcunt, vt medietatem pecuniæ, quæ de loco ad locum remittitur, tranſcendant.

Ea vero, quæ fuerunt in contrarium adducta non obſtant.

Ad primum enim reſpondetur, quòd licèt regularitèr debitor exiſtens in diuerſa Prouincia, non teneatur mittere
7 debitum ad creditorem. Attamènthoc non procedit quandò ſolutioni faciendę eſt appoſitus certus locus, tunc enim, cum ſolutio facienda ſit in loco conuento, Credi-
8 tor † non cogitur alibi recipere, quàm in loco deſtinatæ ſolutionis, ad quem debitor ſuis ſumptibus tenetur ferre *l. is qui certo ff. de eo quod cert. loco & ibi DD. communiter Azor. inſtit. moral. part. 3. cap. 32. verſ. tertia regula ſol 320. Surd de Aliment. tit. 4. quæſt. 16. ſub num. 2. verſ. ſi non alitèr conuentum inter partes*, Et hic eſt caſus noſter, in quo, licèt non fuerit inter partes conuentum verbis expreſſis, quòd ſolutio ſit facienda in certo loco, Attamèn cum agatur de debito, quòd ex ſui natura ſoluendum eſt in certo loco, nempè de Salario, quòd cum ſoluatur officiali, non tàm pro remuneratione laboris, quàm pro ſubſtentatione officij, ſoluendum eſt in loco, in
9 quo officium exercetur, & † ita ſaltèm tacitè dicitur inter Dominum, & officialem conuentum, quo ſtante, ceſſat ſupradicta regula, vt per *gloſſ. in l. contraxiſſe ff. de Action. & obligat. Scacc. in tract. de Commerc. & Camb. §. 2. gloſſ. 5. num. 195. Vrſell. in ſuis concluſ. legal. v. æſtimatio concluſ. 69. nu. 39. Rot. Ianuen. decif. 16 in num. 5. & ſeqq. Rot. decif. 98. num. 11. part. 5. in recentior.* Poteſt inſupèr reſponderi, quòd abſentia officialis à Prouincia euenit ex mandato Principis, & pro eius ſeruitio, ideò talis abſen-

tia non debet afferre grauamen officiali ſol-
uendi cambia Salarij, quæ ſoluere non de-
beret ſi adeſſet in loco vbi Princeps mora-
tur, in quo abſens fingitut adeſſe, & pro
præſente in omnibus teputari debet *Bart. in
l. hac lege vbi Alexand. in Apoſtilla C. de pro-
xim, Sacr. Scrin. libr. 12. Bald. conſ. 59. n. 3.
volum. 2. Menoch. conſ. 23. volum. 1. Mandoſ.
conſ 18. numer. 11. Pariſ. conſ. 31. numer. 3.
& 4. volum. 4. Federic. de ſen. conſ, 246.*

Eadem quoquè reſponſione remanerent
ſublata, ſecundum, & tertium argumen-
tum in contrarium, adducta, ſed inſuper
10 poteſt ad ſecundum reſponderi, Non † eſſe
ſimplicitèr verum, quòd obligatus ad præ-
ſtationem alimentorum, non teneatur fa-
cere expenſas pro vecturis ſi in deferendo
ipſa alimenta exigatut impenſa, ſed locum
tantummodò ſibi vindicare quandò alimē-
tarius eſſet perſona vilis, cui turpe non eſ-
ſet humeris proprijs portare, quo caſu non
tenebitur debitor alimentorum ad vecturas
*Angel. in l. cum hi §. vult. igitur verſ. in gloſſ
ff. de tranſact. Pract. Papien. in form. libell.
quo agit pro re ſingul. S. primo num. 71. Simon.
Pret. de interpret. vltim volunt. lib. 4. dub. 11.
num. 104. Paul. de Cittadin. in tract. de iure
patronat. part. 6. art. 4. capit. fin. numer. 170.
Lambertin. in eodem tractat. libr. 3. artic. 10.
quaſt. 3. Dnen. regul. 161. num. 16.* Aliàs ad
ipſum alimentantem ſpectabit vecturas ſol-
uere *Surd. vbi ſupra num. 8.* vbi reſpondet
Bart. qui in *d. l. 1.* indiſtinctè voluit, quòd
non teneatur alimentans ad expenſas vectu-
ræ pro aſportatione alimentorum.

Ad tertium poteſt reſponderi, quòd in
caſu noſtro obſequium præſtatur Principi
per officialē non adeundo ipſū Principē pro
cōſequutione mercedis, dū Princeps man-
dat, ipſum abeſſe, vndè firma rema-
net reſolutio quæſtionis, quòd Cam-
bia, quæ ſoluuntut pro tranſmiſſione
Salarij non ad officialem, ſed ad Principem
11 ſpectet, Et hoc, quòd dicimus de cambio
locum etiam habebit in impenſis vecturæ,
& Gabellæ, quas debitor mercedis ſolue-
re tenebitur, vt per *Bart. in d. l. 1. num. 5.
ff. de aliment. & cibar. legat. Surd. in d. tract.
de Aliment. tit. 4. quæſt. 16. num. 15.*

Vſuræ an debeantur pro Mercede debito tempore non ſoluta.

QVAESTIO XXXXVII

SVMMARIVM.

1 *Vſura ex mora veniunt in omnibus contractibus bona fidei.*

2 *Locatio eſt contractus bona fidei.*

3 *Merces ſi debito tempore non ſoluatur debentur vſura.*

4 *Vſura ſunt ſoluenda iuxtà conſuetudinem loci, Declara vt num. 6.*

5 *Conſuetudo loci attendenda venit in materia vſurarum.*

6 *Conſuetudo percipiendi vſuras vltra taxam de qua in l. eos § ſuper C. de Vſur. non eſt attendenda.*

7 *Conſuetudo qua eſt contrà Legem rationabilem non valet.*

8 *Vſura ſunt omni Iure probibita, Declara vt num. 9.*

10 *Vſura debita in contractibus bona fidei loco damnorum, & intereſſe impropriè nomine vſurarum appellantur.*

11 *Vſura loco damnorum, & intereſſe non probibentur, immò ab omni Iure permittuntur.*

12 *Vſuras conſequi volens ex cauſa mora debitoris tenetur illas petere ratione damnorum, & intereſſe.*

13 *Vſuras petens ratione damnorum tenetur damna probare.*

14 *Requiſita Caſtren. in l. 3. ff. de eo quod certo loco non ſunt neceſſaria quando agitur pro damnis paſſis.*

15 *Requiſita prædicta neceſſe eſt, quòd concurrant quando petuntur vſura ratione intereſſe, & lucri ceſſantis.*

16 *Vſura non debentur deficiente mora debitoris.*

17 *Creditor vt poſſit pretendere intereſſe ratione mora à ſuo debitore requiritur, quòd de tempore interpellationis haberet certam occaſionem inueſtiendi pecunias debitas*

18 *Nec probaretur dictum intereſſe ex qualitata loci, in quo paſſim inueniuntur occaſiones inueſtiendi pecunias, cum non ſufficiat potentia remota, ſed requiratur proxima.*

19 *Mora requiſita.*

20 *Mo-*

20 *Moram non incurrit debitor ante liquidationem debiti.*

21 *In mora is non dicitur, qui poteſt aliqua exceptione ſe tueri.*

22 *Interpellatio requiritur ad conſtituendum debitorem in mora.*

23 *Petitio vbi nulla eſt ibi nulla mora adeſſe poteſt.*

24 *Debitor non interpellatus ad ſoluendum nõ poteſt dici, quòd nolit ſoluere, ſed præſumitur ad ſoluendum paratus.*

25 *Debitor ſi non fuerit requiſitus ad ſoluendum, non per eum, ſed per creditorem videtur ſtetiſſe quin fuerit facta ſolutio.*

26 *Mora excluditur ex tacita voluntate creditoris differentis exactionem.*

27 *Debitor, qui habuit dilationem à creditore, non tenetur ad vſuras ratione moræ.*

28 *Mora aliqua non poteſt conſiderari pendente dilatione.*

29 *Sequeſtrum excuſat debitorem à mora ſolutionis, ita ut non teneatur ad vſuras,* De*clara, vt numer. 31.*

30 *Faciens aliquid de mandato Iudicis excuſatur.*

32 *Vſuræ ratione damnorum, vel intereſſe peti non poſſunt à debitore, qui non valuit ſoluere ob impotentiam Declara vt num. 33 & 34.*

35 *Operarius creditor mercedis cum vſuris decurſis ratione moræ debitoris, ſi mercedem abſque aliqua proteſtatione recipiat, non poteſt deindè vſuras petere.*

36 *Vſuræ debitæ ratione moræ petuntur officio Iudicis mercenario, & ideò non debentur ſi extincta fuerit actio principalis per ſolutionem ſortis.*

1 Regulare eſt, † quòd in omnibus contractibus bonæ fidei veniant vſuræ ex mora *l. in bonæ fidei C. de vſur. l. ſi pupilli §. fin. ff. de negot. geſt. l. fin. ff. de pericul. & commod. rei vendit. l. eum quidam §. ſi pupillo ff. de Vſur. l. lecta in princip. ff. ſi cert. petat. l. Iulianus §. ex vendito ff. de act. empt. l. Lucius ff. depoſiti quero ff. locati gloſ. in §. Actionum Inſtit. de Action. Barboſ. in l. ſi mora nu. 7. ff. ſolut. matrimon. Facchin. controuerſiar. libr. 7. cap. 57. ad finem Larrea deciſ. Granaten 37. num. 3. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. libr. primo titul. 9. numer. 19.*

2 Cum autem † locatio ſit contractus bonæ

Lanfranc. Zacchias de Salario.

fidei *d. §. Actionum Inſtit. de Action. §. conductor. Inſtit. de locat. l. emptorem & l. præſes C. locati, & conducti Caroc. de location. & conduct. par. 1. tit. de Natura locationis nu. 1. Ioſeph. Ludouic. concluſ. 12. verſ. & quoniam Summ. Angelic. in v. contractus num. 5. Leſſ. de Iuſtitia, & Iure lib. 2. cap. 17. dubit. 3. n. 15.*
3 Ideò, † ſi merces ſuo tempore non ſoluatur
ei, qui ſuas operas locauit, ſolui debebunt
vſuræ vnà cum mercede, vt eſt textus expreſſus in *l. aduerſus vbi Bal. & Salicet. C. de*
4 *locat. & conduct.* Quæ † vſuræ debebunt eſſe tales, quæ ſolui conſueuerint in loco contractus, vt dicit *gloſ. finalis in d. l. Aduerſus*
5 In † iſta enim materia vſurarum plurimùm
attendenda venit locorum conſuetudo *l. ſi fundus ff. de Euict. l. 1. ff. de Vſur. Gayll. ſingular. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 8. num 5 Couarru. variar. reſolut. libr 3. cap 9. num. 7 verſ Quamobrem Fontanell de pact. nuptial. clauſ. 4. gol 18. numer. 101. Rot in Bononien. Saluiani 25 Iunij 1629. coram Cardinali*
6 *Virili*, dummodò tamen dicta conſuetudo
non excedat modum, qui eſt vſuris præſcriptus in *l. eos § ſuper. C. de Vſur.* nam, ſi excederet taxam ibi præſcriptam, non eſſet habenda in conſideratione, vt expreſſè habetur in eadem *l.* ibi: Nec liceat Iudici memoratàm augere taxationem occaſione cõſuetudinis in Regione obtinentis, & notat *gloſ. in d. l. aduerſus v. ſolitis verſ. dummodo C. locati. & facit tex. in l. 2. C quæ ſit*
7 *long. conſuetud*, vbi dicitur, quòd † Conſuetudinis, vſuſquè longeui non vilis authoritas eſt, verùm, non vſque adeò ſui valitura momento, vt, aut rationem vincat, aut legem.
8 Nec aduerſatur quòd † hodie vſuræ omnes in vniuerſum ſint prohibitæ omni lege, *Clar. in §. Vſura num. 3. verſ. ſecundum Alex. conſ. 1. in princip. libr. 2. Cagnol. in l. curabit num 3. C. de Act. empti Rot. deciſ. 607. nu. 58. par. 4. tom. 3. in recen.* expreſſè enim in Lege Diuina reperiuntur deteſtatæ, vt videre eſt in *Exod cap. 23. Leuit capit. 25. Deuteron. cap. 23. Eſdræ lib. 2. cap 5. Ezech. capit. 18.* & demùm *in Pſalm. 14. habetur*

Dominus quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis requieſcet in monte Sancto tuo?

Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuras.

Canonico quoque iure prohibitæ apparẽt ex toto titulo *de Vſur. in 6. & in Clem. & in Decret. 14. q. 3. & 4* Dãnantur tandèm à Iu-

Digitized by Google

re Naturali, vt videre eſtapud *Ariſtot.politi-
corum libr.primo cap.6. & 7. & lib.4. Et hic
capit. primo & 5. quem refert. Bal.in rubr
C. de Vſuris.*

9 Quia † huiuſmodi prohibito procedit in
vſuris, quæ verè vſuræ ſunt, non autem in
ijs,quæ veniunt poſt moram in contractibus
bonæ fidei loco damnorum, & intereſſe;
10 Iſtæ † namque non reputantur vſuræ, nec
niſi impropriè nomine vſurarum appellan-
tur *Bar. in l. quis ſit fugitiuus §. apud Labeo-
nem ff.de Aedilit. Edict. Dec.in l.1. numer.17.
verſ. ſed certè iſta concluſio C. de Eden. Cra-
uett conſ.6. num* 103. *& conſ.145. num.12.
Caphal. conſ.237. num.28. Stracc. de Merca-
tur. par.1. num.37.*

11 Et in hoc quod ad damna,& intereſſe per-
tinet Iura non prohibent, immo permittunt
quòd damnum eueniens mihi ex iſta ſolu-
tionis dilatione, vel intereſſe ſolui poſſit *c.
Sacro vbi Innocen. de Senten. excommunicat.
c. peruenit de fideiuſſor c. dilecta de foro com-
peten. gloſ. in c. conquæſtus in v. quaſi inte-
reſſe de Vſur.* Siue id ſit ratione damni emer-
gentis, ſeu lucri ceſſantis *l. 3. §. fin. ff de eo,
quod cert. loc. l. at qui natura §. non tantum
ff. de negoc. geſt l. ſoctum ff. pro ſoc. l. in con-
traria ff. de vſur. gloſ. in l. curabit ff. de Act.
empt, Surd de aliment. tit. primo quæſtion.45.
num 28. & 29.* vbi,quòd tàm antiquo,quàm
nouo Iure debeatur intereſſe damni ceſſã-
tis, & lucri emergentis *Rota coram Coccin.
deciſion.256. num.6. & in Romana Grani 13.
Nouembris 1641. & 11. Maij 1643. coram
R. P. D. Cerro.*

12 Et ex his deducitur, quòd † ille,qui vſu-
ras vnà cum mercede conſequi vult de
bet illas petere ratione damnorum, vel in-
tereſſe *Angel. in l. emptor. in princip verſ. hic
tantum ff. de rei vindicat. Alex. conſ.21.n.8.
lib.4. Decian. conſ.2. num.22. libr.1. Cenc.de
Cenſib. quæſt.34 num.21. Marcſcot. variar.
lib.2. cap.12. numer.57. Mantic. de Tacit. &
lib.1. tit 9. numer.20. verſ. ſed Abb. Rot. in
Romana Domus 24 Ianuarij 1650. coram
13 R P. D. Bichio* Et † ſi ex capite damnorum
vſuras expoſcet tenebitur probare in ſpecie
damnum paſſum,quòdque illud nõ eueniſ-
ſet, ſi pecunias ſibi debitas pro mercede
apud ſe habuiſſet,prout reiecta opinione *Ru-
in in conſ 104. ſub numer.5. verſic. & ſi ergo
lib 4.* ſentientis, ſufficere, quòd conſtet de
damno,quaſi,eo ipſo,ſit præſumendũ, quòd
ſi pecunia debita fuiſſet ſoluta,damnum nõ
eueniſſet,firmant *Honded conſ.50. num. 30.
verſ. quarto creditur libr. 1. Gratian. diſce-
ptat.987. nu.6.* & perpetuò tenuit Rota, vt
videre eſt coràm *Mohedan. deciſion 2. de Vſur.
Coràm Coccino deciſ 498. per tot. coram Penia
deciſ.642. num.5. & in Diuerſ. deciſion.888.
num.3 par.4. & inter deciſ criminal Farinacc.
deciſion 325 ſub num.5 & in Lauellen. Dotis
26. Nouembris 1650. coram Eminentiſſimo
14 Domino Cardinali Corrado* Non † tamen e-
rit neceſſe tali caſu probare requiſita *Caſtr.
in l.3. ff. de eo, quod certo loco,* vt per *Rot. d.185.
num.5. par 3. in Recen. & Coram Cardinali
Seraphin. deciſ.1284 ſub num.2. & num 3.
Gratian. diſceptat. forenſ. cap.67. num.22. &
23. Scacc de Cambijs §. primo quæſt.7. par.2
ampliat.8. num.283. Rot. in Bononien. Nulli-
tatis concordia 27. Ianuarij 1647. coram R.
P. D. Bichio.*

15 Verum † ſi vſuræ peterentur ratione inte-
reſſe, ſeu lucri ceſſantis, tali caſu omninò
neceſſarium eſſet probare dicta Caſtrenſis
requiſita,quibus non concurrentibus, nullo
iure deberentur *Riminal. Iun. conſ.218. n.9.
& ſeqq. libr 2. Burſatt. conſ 72. numer.8. &
ſeqq. libr.1. Honded. conſ.39. num. primo, &
2. lib.2. Gratian. diſcept. forenſ. cap.240. n.5.
franc. Marc. deciſ.167. num 7. & 8. part 2.
Sperell. deciſ. for. Eccleſ 40. num.1. cum ſeqq
Put. deciſ 231. per tot. lib.1. in correctis Mo-
hedan. deciſ.4. per tot. de Vſur Card. Seraphin
deciſ.1240. num.1. & dec.1427. num.5. Rot.
deciſ 660. ſub num.3. verſ & tandem Domini
par.3. recen. in Auenionen. pecuniaria 10. Fe-
bruarij 1640. coram R.P.D. Bichio & in Spo-
letana Manutentionis 12. Maij 1641. coram
eod & in Romana fructuum Dotis 21. Apri-
lis 1651. coram R.P D. Cerro.*

Sũt autẽ requiſita Caſtrenſis, Quòd debi-
16 tor fuerit in mora, † qua deficiẽte certũ eſt,
vſuras nõ deberi *l. lecta ver. nec ante ſortis, &
verſ ſed cũ ſortis ff ſi cert. petat. l. in hac in fine
ff: de condit. Rot. deciſ.772. num.4. par.4. di-
uerſ. & deciſ. 565. num. 11. par. 4. tom. 3.
& deciſ. 132. num. 17. par. 6. in Recen. &
coram Penia deciſ.23. num.1. & coram Car-
dinali Seraphino deciſ. 1427. num. 2. & co-
ram Cardinali Caualerio deciſ.331. num.6.
& deciſ.345. n.4. & 6. et coram San. Mem.
Gregorio XV; deciſ.148. num.2. et in Senogal-
lien. Pradij 28. Iunij 1645. coram R. P. D.
17 Melſio,* Et † quòd de tempore interpella-

tionis

tionis haberet promptam occaſionem dandi pecunias ad certum lucrum, & ob moram debitoris in ſoluendo dare non potuerit *Alex. in l. diuortio num.3. ff. ſolut. matrimon. Cagnol. in l. vnica num. 41. C. de Senten. quæ pro eo Franc. Marc. deciſ.167. lib 2.* Quæ requiſita quotidiè à S. Rota approbantur, vt videre eſt in *deciſ.90. num.3 par.2. diuerſ. deciſ.85. num.13. par.4. tom.2: & deciſ.565. num.13. par.4. tom. 3. in Recen. & coram Cardinali Seraphino deciſ.88. num.3. & deciſ.1240. num.1. & coram Cardinali Caual. deciſion.345. numer.7. & in d. Auenionen. Pecuniaria 10. Februarij 1640. coram R. P. D. Biebio, & in d. Senogallien. Prædij 27. Iunij 1644. coram R. P. D. Meltio & in Lauellen. 26. Nouembris 1650. coram Eminen. D. Corrado, & alibi paſſim.*

18 Ad † hoc autem, vt hoc ſecundum requiſitum dicatur probatum, non ſufficit probatio in genere, quòd in eo loco ſemper adſint occaſiones reinueſtiendi pecunias, Quia ex huiuſmodi probatione reſultaret quidèm potentia remota lucri; Ad effectum vero, de quo agitur requiritur potentia proxima, hoc eſt, quòd tunc occurreret ſpecialis, & indiuidua occaſio inueſtiendi, cui creditor pecunias deſtinauerat, niſi mora debitoris facultatem abſtuliſſet *Caſtren. in d. l. 3. §. fin. ibi:* Quod habuit præ manibus mercantiam, de qua fuiſſet lucratus & c. *ff de eo quod cer. loco Alex. in l. diuortio nu.23 ff. ſolut. matrimon. Cagnol. in l. vnica n.41. C de ſen. quæ pro eo Thob. Non. conſ.82. n.20. Menoch conſ.1180. n.20. & de Arbitr. Iud. caſ.119. n.2. Rimin. Iun. conſ.52 numer.42. et ſeqq. et conſ.218. num. 100. et ſeq. Aymon. conſ.320. num 6. Rolan. conſ 35 num.5. et 6. lib.1. Franc. Marcb. deciſ.167. n.7. par.2. Gabr. concluſ.10. de ſolution. Maſcard. de probation. concluſ.233. num 1. et 4. Natt. conſ.450. num 2. Rell. de obligat. Iuſt. part.2. libr.8. quæſt.5. in fine verſ. ad ſecundum Gratian. diſceptat forenſ. cap.67. n. 13.* Et hanc opinionem tamquàm tutiorem continuò amplexa eſt Rota, vt videre eſt apud *Mohedan. deciſ.3. num.1. et 2. de Vſur. Put. deciſ.3. eod. tit. et deciſ.237. libr 1. Rot. deciſ.774. num.2. par.4. diuerſ. et coram Cardinali Seraphino deciſ.186 numer.4. et poſt Zacch. Patruum meum de ſociet. offic. deciſ.7. num.6. et deciſ.42. num.3. 4. et ſeqq. et in Auenion. Pecuniaria 10. Februarij 1640 coram R. P. D. Bicbio, et in Senogallien. Prædij 27. Iunij 1644. et 28. Iunij 1645. coram R.P.D. Meltio.*

19 Mora † autem debitoris, vt probetur neceſſe eſt, quòd tria concurrant, & Primò quòd creditum ſit liquidum, Secundò, quòd debitor fuerit interpellatus, Tertiò, quòd ipſe debitor non habuerit legitimum impedimentum, propter quòd ſoluere non valerit, Et hæc Tria debent copulatiuè concurrere, Quia parum intereſt E. G. quòd debitor interpelletur ad ſoluendum, nec habeat legitimum impedimentum, ſi ſumma
20 debiti non ſit liquida, Antè † cuius liquidationem debitor nullam moram incurrit *ad l. qui Romæ §. Eugenius vbi Bar. Caſtren. Iaſ. et Alij ff. de verborum obligat. l. non poteſt videri, et ibi Dec ff. de Reg. Iur. gloſ in l ſi reſiduum C. de diſtract. pign. Barboſ. in l. ſi mora num.63. ff. ſolut. matrimon. Bal. in l. acceptam num.19. C. de Vſur. Alex. in conſ.49. num.2. in fine vol.2. Crauett. conſ.89. nu. 5. Surd. conſ.38. num.13. & ſeqq. Marcabrun. conſ 91. num 27. & ſeqq. Ancbaran. conſ.235 Riminald. ſen conſ.72. num.5. & 13.* qui id etiam procedere vult, licèt adeſſet aliqua pars liquida, quæ tamen propter illiquidam non operatur, vt quis conſtituatur in mora, vt videre eſt *num.9 et 18. libr. primo Alex. in l. ſi inſulam num 21. ff. de verb. obligat. Tiraquell de Retract. conuen § primo gloſ 19. num.1. et ſeqq. Magon. deciſ. Lucen. 3. num.3. Afflict. deciſ.205. num.1. et ibi Vrſill. pariter num.1. Gratian. diſceptat. forenſ. cap.851. num.2. Altograd. conſ.84. num.31. Verall. deciſ.108. n.9. par.2. Duran. dec.270. num.11. et 15. et deciſ.346. num.13. Rot. deciſ.12. n.5. par.4 tom.2. in recen.*

21 Et ratio eſt, quia † non dicitur in mora qui poteſt aliqua ſe exceptione tueri quominùs ſoluat, *L. ſi quis ſolutionem ff. de vſur. l. quod te vbi Iaſ. num.8. et Rip. num. 55. ff. ſi cert. petat. Menocb. de Arbitr. iud. caſ.220. num.46.* & iuſta ad hunc effectum reputatur exceptio, quòd debitum non ſit liquidum *Surd. deciſ.179. num.15.*

22 Sicut † pariter non ſuffragaretur ad conſequendas vſuras, quòd creditum eſſet liquidum, & debitor nullum haberet impedimentum, niſi fuiſſet ipſi debitori facta interpellatio *gloſ. 1. in fine in d. l. quod te ff. ſi cert. petat. vbi Bar. num.12. Iaſ. num. 5. & Rip. num.34. Surd. d. deciſ.179. numer. 21.*

Guido.

Guidopap. queſtion.497. num.primo. Nam
23 † vbi nulla eſt petitio ibi nulla mora adeſ-
ſe poteſt *l. nulla ff. de reg. Iur. l. pupillus verſ*
nulla enim intelligitur mora ff. de verborum
obligat. Beee. conſ.37. num. 16. verſ. non po-
teſt eadere libr.1. Rot. in Auenionen. Vſus-
fructus 13. Iunij 1642. coram Reuerendiſſimo
24 *Terraeinen*. Eo quia † debitor, dum non
interpellatur ad ſoluendum non poteſt dici,
quòd nolit ſoluere, immò præſumitur, quòd
ſit ad ſoluendum paratus ſi fuerit requiſitus
Corn. conſ.277. ſub num.3. verſ. in caſu ita-
que lib.4 Caphal. conſ.240. num. 18. Dicta-
25 que † requiſitione ceſſante, non per de-
bitorem, ſed per creditorem videtur ſtetiſ-
ſe, quin fuerit facta ſolutio *Rot. in Bononi-*
en. fructuum de Gozzadinis 17. Februarij
1620. *coram Reu. Padr.* Dom. *Remboldo*
26 Et † omnis excluditur mora ex tacita vo-
luntate ipſius creditoris differentis exactio-
nem, & permittentis pecunias remanere
pœnès debitorem, vt poſt *Aſſlict. dec.* 150.
num.33. & ſeqq. Adden ad decis.542. nu.20.
par.4. tom.3. in recentior.

Sed ſi excluditur mora ex tacita credito-
ris voluntate, multo magis excluderetur
27 ex expreſſa, vt puta † ſi operarius conceſ-
ſiſſet dilationem ſuo Domino ad ſoluen-
dam mercedem, nulla facta mentione de
vſuris, quo caſu, licèt merces debito tem-
pore non ſolueretur, adhuc non deberentur
vſuræ, *Caſtren. conſ.11. num.4. verſ. ſed ſi in*
caſu noſtro libr.1. Dec. *conſ.119. numer.6. &*
ſeq. Cravett. conſ.189. ſub num. 7. verſ. ſed
iſta opinio Surd. de Aliment. tit.1. quaſt.42.
num.50. Etiamſi peterentur ratione dam-
norum paſſorum, vt notatur *in l. 1. C. de*
ſumma Trinit. & fide Cattol. & probatur in l.
fideiuſſor. obligare §. *finali ff. de fideiuſſor. &*
ex l. ſi penum. ff. de pecun. legat. Adden ad
deciſion. 6. numer.25. part. 3. recent. Pen-
28 dente † namque dilatione non poteſt con-
ſiderari aliqua mora *Bero in c. 1. num. 125.*
de Vſur. Gabr. conſ.17. numer.5. lib.1. Rot.
coram Gregor. XV. deciſ.204. nu.25. vbi Ad-
den. num.32. & deciſ.573. num 6. & in Ro-
mana Caſaletti 20. Iunij. 1611. coram Car-
dinali Saerato.

Nihil tandèm prodeſſet liquidatio credi-
ti, & interpellatio ſi debitor haberet iu-
ſtum impedimentum non ſoluendi, vt ſi ha-
buiſſet præceptum, aut ſequeſtrum Iudi-
29 cis, quòd non ſolueret, † tale namque
præceptum, ſeu ſequeſtrum operatur, quòd
debitor non teneatur ad vſuras, ſeu inte-
reſſe *Rot. coram Penia deciſ.23. num.2. et co-*
ram Burat. deciſ.819. num.5. et coram Car-
dinali Seraphino deciſion. 919. numer. primo
30 Is † enim qui aliquid facit ex mandato Iu-
dicis excuſatur *l. non videtur.* §. *qui iuſſu*
vbi Cagnol. ff. de reg. Iur. l. ait prætor §. *quid*
tamen ff. de Minor. Bar. in l. creditor. in fine
ff. de ſolut. Dec. in d. l. quod te in ſecunda le-
ctura nu.56. verſ. tertia concluſio, et ibi Rip.
num.42. ff. ſi cert. petat. Ruin. conſ71. nu.3
lib.4. Roman. conſ.435. num.2. verſ. ſed in
contrarium Aſſlict. deciſion. 150. numer. 19.
31 Quod † tamen falleret quando præceptum
fuiſſet factum poſt moram commiſſam *Rot.*
Iannen. deciſ.61. num.6. et 9. et deciſ. 206.
32 Iuſtum † quoque impedimentum repu-
taretur impotentia debitoris ad effectum il-
lum excuſandi à ſolutione vſurarum ratio-
ne damnorum, vel intereſſe *Aſſlict. dec.20.*
num.3. poſt D. *Antonin. in ſumm. par. 2. tit.*
de Auaritia ſol.29. verſ. quid de pœna appoſita
Rolan. *conſ.35. num.25. lib.1. Put. deciſion.8.*
de reſtitut. in integr. Anton. Auguſt. diciſ.564
lib.3. in manuſcript. Caroe. de locat. et con-
duct. par.1. tit. de lucr. ceſſan. moroſ quaſt 1
33 *num.19.* vbi tamen declarat, quòd † tunc
ſolùm id procedat, quando debitor eſt in
neceſſitate extrema, in qua creditor de Iu-
re Dinino gratis ſuccurrere tenetur, &
34 † neceſſitas huiuſmodi ad fuerit antequàm
debitor fuiſſet moram incurſus, ſecus verò
ſi ſuperueniret poſt incurſam moram *Berò*
conſ.194. num.28. vol.3.

Prædictis igitur requiſitis, vt ſuprà pro-
batis, tenebitur debitor mercedis ad ſolu-
tionem vſurarum ſi ſuis temporibus debi-
tum non ſoluerit iuxtà diſpoſitionem prædi-
ctæ *l. Aduerſus C. de location. & conduct.* Ni-
36 ſi † tamen poſtquàm Dominus moram con-
traxiſſet, cuius ratione poſſet operarius vſuras
prætendere, mercedem reciperet abſquè
aliqua proteſtatione de vſuris, tali namque
caſu, non poſſet vſuras petere *l. qui per con-*
cluſionem 51. §. *pretij ſorte ff. de act. empt.*
cuius verba ita cantant. Prætij ſorte licèt
poſt moram ſoluta vſuræ peti non poſſunt,
cum hæ non ſint in obligatione, ſed officio
Iudicis præſtentur *l. ſi depoſita ff. de depoſit. l.*
terminato C. de fruct. & lit. expenſ. l. eos qui
C. de Vſur. l. centum capua in fine ff. de. eo
quod certo loco Iaſ. in l. ſi de certare numer.4

C. de

C. de Tranſ. Surd. de Alimen. tit. 1. quæſt. 42. nu. 8. & 22. & per tot Grattan. diſcept. 455. num. 26. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 25. num. 13. & præſumpt. 113. num. 1. & ſeq. Fontanell. de pact. nupt. clauſula 6. gloſ. 2. par. 6. numer. 43. Rot. coram Penia deciſ. 350 num. 1. & coram Gregorio XV. deciſ. 93. n. 2. vbi Adden. num. 10. & in Bononien. Pecunia de Lambertinis 3. Iulij 1647. coram R. P. D. Bichio quæ eſt *deciſ. 275. num. 15. inter recollectas per me poſt tractat. de Obligatione Camerali*; Et hoc eſt ſpeciale in vſuris de-
37 bitis ex mora, quià cum debeantur officio
Iudicis mercenario, ideò extincta actione principali per ſolutionem ſortis, vſuræ peti non poſſunt *Dec. in l. 1. num. 27. poſt. med. verſ. ſed aduertendum eſt ff. de iuriſdict. omn. iudic. et in l. ſi me et Titium num. 5. ff. ſi cert. petat. Rot. deciſ. 315. num. 3. par. 4. tom. 2. in Recentior. et in Romana pecuniaria 1. Iulij 1622. coram bon. mem. Coccino.*

Quale autem ſit debitum tempus ſolutionis mercedis dicit *gloſ. in d. l. Aduerſus* & nos latè oſtendimus ſuprà *in quæſt. 14. per totam*;

Collatio beneficij facta per Prælatos famulis contemplatione remunerationis ſeruitiorum, An, & quandò dicatur Simoniaca.

QVAESTIO XXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio facta per Epiſcopum ſuis famulis in remunerationem ſeruitij recepti quando dicatur Simoniaca.*
2 *Simonia conſiſtit in abuſu rerum ſacrarum.*
3 *Prælatus abuti dicitur rebus Sacris ſi illas conferat indignis.*
4 *Simonia non oritur ex qualibet indigna tractatione rerum ſacrarum, ſed ex ea, qua illæ tamquam profana tractantur, & in contractus deducuntur.*
5 *Simoniæ definitio.*
6 *Beneficij collatio facta per Epiſcopum ſuis famulis loco mercedis debitæ pro ſeruitijs receptis dicitur ſimoniaca, Declara vt n. 7.*
8 *Promiſſio facta ab Epiſcopo ſuis famulis de dando eis certum Salarium donec de beneficijs prouideat valida eſt, Declara vt num. ſeqq.*
9 *Famuli inſeruientes Epiſcopis abſque mercede principaliter, vt beneficia conſequantur ſimoniam incurrunt, ſecus ſi non principaliter.*

1 SImoniaca † An dicatur collatio beneficij facta per Prælatum ſuis famulis, in remunerationem ſeruitiorum, quæ ab ipſis recepit, Quæſtio eſt mota per *Gloſ. in c. ſunt nonnulli v. Ab obſequio verſ. ſed indic. 1. qu. 1.* & reſoluta tali diſtinctione adhibita, videlicèt, Aut collatio fuit facta digno, & tali caſu voluit, quòd non poſſit dici Simoniaca, Si vero indignus fuerit prouiſus, Simoniacam eſſe collationem reſpondit, & hanc diſtinctionem ſequitur *Bonacoſſ. in tract. de Seru. & famul. quæſt. 10. per tot.*

Verùm cum Simonia non conſiſtat in eo,
quòd fuerit prouiſus indignus de beneficio,
2 quia, licèt ſimonia vitium ſit conſiſtens in
3 rerum ſacrarum abuſu, ijſque † abuti dica-
tur Epiſcopus, qui illas indignis confert,
Attamen, cum varijs modis poſſit quis re-
bus ſacris abuti eas indignè tractando, non
4 † ex qualibet indigna tractatione oritur ſi-
monia, ſed ex ea, qua res ſacræ tamquàm
profanę æſtimantur, & in contractus ſiuè
tacitos, ſiue expreſſos deducuntur *Leſſ. de*
Iuſt. & Iure lib. 2. cap. 35. de Simon. dubit. 1.
num. 2. Vndè tam à Theologis, quàm Iuri-
5 ſtis communitèr definitur, quòd ſit volun-
tas ſtudioſa emendi, vel vendendi prætio
temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali
annexum *gloſ. in c. qui ſtudet 1. quæſt. 1. D.*
Thom. 2. 2. quæſt. 100. Cardinalis & Abb. in
c. nemo de Simon. Fælin. in rubr. de Simon.
num. 1. Boer. de poteſt. Legat. à lat. quæſt. 1.
Io. Selua de benefic. par. 1. quæſt. 7. Caſſador.
deciſ. 5. de Conſtit. & deciſ. 1. de Simon Archi-
diacon. in c. quinque 1. quæſt. 1. Pariſ. de con-
fideat. benefic. quæſt. 1. num. 139. Pro reſo-
lutione igitur præſentis quæſtionis erit po-
6 tius inſpiciendum An † Epiſcopus conferat
beneficium loco mercedis debitæ pro ob-
ſequijs ei præſtitis, quo caſu collatio dicen-
da eſſet ſimoniaca, ſiue obſequia fuerint
honeſta, ſiue inhoneſta, quià vtroque caſu
loco rei temporalis datur beneficium ſpiri-
tuale

Digitized by Google

tuale, vt per *gloſ. communitèr receptam in c. cum eſſem v. promiſerat de Simon. Rebuff. in praxi beneſic. tit. quot. mod. beneſic. acquiran num.5. Sanchez. conſil. moral. libr.2. capit. 3.*
7 *d. b.28. n.7. verſ quinto inſertur.* Si † vero conferatur beneficium non tamquàm merces obſequij, quia Epiſcopus ſoluit famulis competens Salarium, nulla adeſſet ſimonia ex parte Epiſcopi, licèt beneficium conferret motus ab ipſis obſequijs *Sanchez. vbi ſupra ſub d. num. 7.* quod procedit etiamſi poſt talem beneficij collationem ceſſaret Epiſcopus in ſolutione mercedis, quinimò
8 † nec ſimoniaca dici poſſet, ſi per Epiſcopum, fuiſſet promiſſum certum Salarium, annuatim famulis ad ſuum ſeruitium receptis donèc ipſis prouideret, de beneficio competenti, dummodò ſpecialitèr non fiat pactum, quòd famuli recepto beneficio debeant ſeruire gratis vt poſt *Hoſtien in d. c. cum eſſent de Simon. Abb. ibidem num.5. Palin numer.3. Sanchez. vbi ſupra nu.* 8. Et quamuis poſteà famuli remittant Epiſcopo Salarium, non committitur ſimonia, quia Salarij promiſſio erat temporanea, & conditionara, qua conditione adueniente, ceſſat virtus ipſius promiſſionis, & ſicuti potuiſſent famuli ſeruire gratis ab initio abſque ſimonię incurſu, ita etiam poſſunt poſt acceptum beneficium.

9 Intelligendum † tamen eſt, tunc famulos non incidere in ſimoniæ labem ſeruiendo gratis Epiſcopo, quando talis ſeruitus non habuit pro fine conſequutionem beneficij loco mercedis, At ſi principalitèr propter beneficium ſeruiuerint licèt abſque aliqua conuentione à ſimonia ſaltèm mentali non eſſent immunes, vt per *gloſ. in d. c. cum eſſem de Simon. Rebuff. in praxi loc. cit. it numer.5. Fr. Eman. in ſumma tom.2. cap.59. nu. 9. & 10. Couarru variar. reſolut. lib. 1. cap.20. n.3 verſ. ſecundo Nauarr. in Manual. cap.23. ſub num.100. verſ quiato & in c. inter verba 11. quæſt. 3. vol.2. num.24. & conſ. 9. num.4. tit. de Simon. & in tractat de fin human act. n.39 Tolet. in Inſtruct Sacerdot. libr. 5. capit. 90. num.4. prax. Epiſcop. par.1. v. ſimonia §.11. Sayr. in claui Regia libr.10. tractat.5. cap. 7. num.9. Soar. de Relig. tom.1. tractat. de ſimon. libr.4. cap.39. num.5. & 8 Valer. Reginal. in praxi for. pænit. libr. 23. num.138. Azor. Inſtit. moral. par.3. libr.12. cap.11. quæſt.2. Pariſ. in tractat. de Confidentijs quæſt. prima num.38. Silueſt. in ſumma v. ſimonia ſub numer.16. Angel. in ſumma d. v. ſimonia 5. n.5. Armill. in d. v. numer.14. verſ. quantum ad munus.*

Clerici An, & quando poſſint teſtari de ſtipendijs pro præſtatione operarum acquiſitis.

QVAESTIO XXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Clerici poſſunt ſicut laici teſtari de ſtipendijs acquiſitis pro præſtatione operarum, quæ verſantur extrà miniſterium eccleſiaſticum, Declara vt num.2. & 8.*

3 *Præſbiteri ſimplices poſſunt teſtari de ſtipendijs acquiſitis pro præſtatione operarum, quæ verſantur circa miniſterium eccleſiaſticum.*

4 *Parocus an, & quando poſſit teſtari de ſtipendijs, quæ recepit pro miniſterio Eccleſiaſtico.*

5 *Epiſcopus An & quando poſſit teſtari de ſtipendijs pro præſtatione operarum acquiſitis.*

6 *Seruus acquirit fructuario ex opere ſibi debito, nec poteſt, exibendo alteri ſuam operam, hoc ius mutare.*

7 *Clerici poſſunt aliquid exercere non repugnans dignitati, quam habent, Declara vt num.8.*

9 *Epiſcopi Regulares non poſſunt teſtari de bonis ex quacumque cauſa quæſitis, & num.17.*

10 *Religioſi quidquid acquirunt non ſibi, ſed Religioni acquirunt.*

11 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum ſoluitur ab obedientia Religionis*

12 *Religioſus ad Epiſcopatum promotus non deſinit eſſe religioſus, ſed remanet adſtrictus tribus votis Caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ.*

13 *Religioſus Epiſcopus illam obedientiam, quã uouit Religioni, tenetur præſtare ſummo Pontifici.*

14 *Eccleſia, cuius Religioſus fuit creatus Epiſcopus, ſuccedit ipſi Epiſcopo loco ſuæ Religionis.*

15 Reli-

15 *Religioſo Epiſcopo habenti ſimplex titulum ſuccedit Pontifex.*

16 *Epiſcopi Religioſi habent in vita liberam administrationem omnium bonorum ſicuti alij Epiſcopi ſeculares.*

OPeræ, quæ præſtantur à Clericis ſecularibus, quarum ratione ſtipendia conſequuntur verſari poſſunt, vèl circà miniſterium Eccleſiaſticum, vèl extrà; Et ſi extrà miniſterium eccleſiaſticum verſentur dubitari non poteſt, quin licitum ſit ipſis clericis teſtari de ſtipendijs, quæ ex eorum adminiſtratione fuerunt conſequuta, non ſecùs ac poſſent Layci vt per tex. *in c. quià nos* ibi: Aut artificio ſunt adepti &c liberè diſponere valeant &c *& in c. relatum il 2.* ibi: Cęterum quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt diſtribuantur pro arbitrio decedentis, *de Teſtamen. Abb. in c. cum in officijs num 2. eod. tit. Couarru. in c. 1. num 11. de teſtamen. Capr. conſ 20. num. 3. Corn. conſ. 314. num 4. lib. 1. Alciat. reſpon. 18. num. 1. verſ. tertio pro eadem Menocb. de præſumption. lib. 3. præſumpt. 53. num. 2. Sylueſter in v. Clericus 4. §. 8. Molin. de Iuſt. & Iure tom. 1. tractat. 2. diſputat 147. con-*
2 *cluſ. 1.* Dummodò † officia ſint talia, quæ à Iure Clericis non prohibeantur *Abb. in d. c. quia nos ſub num. 3. verſ. intellige tamen de Teſtamen. Rot. in Melcuitana Hereditatis 19. Februarij 1646. coràm Reuerendiſſimo Padr. Dom. Royas Epiſcopo Tarraconen.*

Si vero operæ verſentur circà miniſterium Eccleſiaſticum, tali caſu erit inſpiciendum, An is, qui ſuas operas præſtat ſit ſimplex præsbiter, vel habeat dignitatem,
3 vel officium Eccleſiaſticum, Et † ſi ſit ſimplex ſacerdos poterit indiſtinctè diſponere de ijs, quæ acquiſiuit ratione miniſterij Eccleſiaſtici, vt puta celebrando miſſas, concionando, vel confeſſiones audiendo, *Cyn. & Alij Scribentes in Auth. licentiam C. de Epiſcop. & Cleric. Couarru. in d. c. primo nu. 11. de Teſtamen. Abb. in c. cum eſſet numer. 29. eod. titul. Sylueſter vbi ſupra §. 8. Nauarr. in apo. quæſt. prima monit. 22. numer. primo & 3. & quæſt. 3. monit. prima Molin. d. diſputat. 147. concluſ. 1. Nuncz. reſponſ. 19. ſub numer. 6. verſ. tertia principalis concluſio.*

Verum ſi habeat annexam dignitatem, vel officium Eccleſiaſticum, vt puta, ſi ſit Parochus, tali caſu, ſi ſtipendia receperit pro miniſterio Eccleſiaſtico vti præsbiter priuatus, vel pro ijs peragendis, ad quæ ratione officij non tenebatur, benè poterit de illis diſponere, Secùs autem ſi ſtipendia receperit vti Parochus, quia tunc non poſſet de illis diſponere, ſed compræhenderentur in ſpolio *Abb. in allegat. c. cum eſſes numer. 29. de Teſtamen. Sylueſter in d. v. Clericus quarto ſub num. 6. verſ. quod Panormitanus.*

5 Et † hæc, quæ dicimus de Paroco locum ſibi vindicant etiam in Epiſcopis *Abb. in c. primo in fine & in c. cum in officijs de Teſtamen. Couarru. vbi ſupra ſub numer. 11. verſ. atque ita idem prorſus in Epiſcopo Cardoſ. in praxi Iudic. v. Epiſcopus numer. 55. Nauarr de Reddit. Eccleſ quæſtion. prima monit. 19. num. primo Clar. in §. Teſtamentum quæſtion. 27. num. 3, Molin. de Primogen. libr. 2. capit. 10 numer. 27. Craſſ. in §. Teſtamentum quæſtion. 17. numer. tertio Barboſ. de offic. & poteſtat. Epiſcop. allegat. 114 num. 10. & in Aut. licentiam nu. 8. C. de Epiſcop. & cleric.*

Neque obſtat opinio *Butr. in d. auth. licentiam,* vbi voluit, quòd nō liceat Epiſcopis teſtari de bonis etiam ex induſtria perſonæ acquiſitis, ea ratione, quia illis operibus, quæ impendere in Eccleſiaſtico munere Prælatus tenebatur, fraudata reum manet Eccleſia, cui tenetur operari dum ab ea alimenta percipit; argumento eius, quòd notat *Gloſſ. in l. ſicut ff. de oper. liber. Salicet. in l. prima § exactio C. de rei vxor.*
6 *action.* Vnde, † ſicuti ſeruus fructuario ex opere ſibi debito acquirit, nec hoc ius operam alteri exhibendo mutare poteſt *l. prima §. ſi ſeruus, & §. ſi fructuarius ff. de ſtipulation. ſeruor. & facit. text. in l. qui bona fide, & in l. per ſeruum ff. de acquiren. rerum domin. l. hinc quæritur §. poteſt, & in verſ. quæ quæſtio ff. de pecul.* Ita neque hoc facere poterit Epiſcopus, vel Clericus, vt dimiſſo munere ſibi ex officio iniuncto in altero ſuas operas impendat, Ideoque quid quid ex tali operarum præſtatione ipſis prouenit ad Eccleſiam ſpectare dicendum ſit tamquàm proueniens ex re Eccleſiæ, vel ex, re Eccleſiæ debita.

7 Reſpondetur enim, quòd † non te-

neantur Clerici, & Prælati ita ſuis Ec-
cleſijs inſeruire, vt non poſſint aliquid
exercere non repugnans dignitati, quam
obtinent, immo id expreſſe permittitur
in c. præſbiter, & c. Clericus victum 91.
diſtinction. & deſumitur ex text. in d. c. quia
nos ibi de Artificio de Teſtamen. & firmant
Barboſſ. in c. primo numer. 15. de Celebra-
tion. miſſarum Nauarr. comment. 2. de Re-
gular. numer. 37. Bellett. diſquiſition.
Cleric. part. prima titul. de Exemption. Cle-
ric. & eorumd. bonorum à muner. publ c.
§. quarto numer. 4. & 5. Marc. Anton.
Genuen. in praxi Archipiſcopal. Neapol.
capit. 77. in prima ædit. alias capit. 2.
in ſecunda ædit. numer. 10. & 11. Redo-
an. de Spolijs quæſtion. 2. numer. 1. & ſeqq.
Et propterea benè potcrunt de ſtipendijs
ex ipſis artificijs prouenientibus diſpone-
8 re quotieſcumque, † propter artificium, à
diuinis, & à debito eorum officio non
deſiſtant, in quo caſu non poteſt dici Ec-
cleſiam fraudari operibus ſibi debitis c.
numquam de Conſecration. diſtinction. 5.
Barboſ. in c. primo ſub numer. 15. de
Celebration. miſſarum Redoan. d. quæſt. 2.
numer. 5. & 8. in fine & num. 36. Genuen.
d. cap. 62. num 10.

Poſſet quidèm opinio Butrij locum ſibi
vindicare in Religioſis ad Epiſcopatum
9 promotis, † qui non valent de bonis ex
quacumque cauſa quæſitis teſtari, ſed ea
ſpectant ad illam Eccleſiam, cuius fuerunt
Epiſcopi c. vnico 18. quæſtion. prima D.
Thom. ſecunda ſecundæ quæſtion. 188. art. 8.
ad tertium Sot. de Iuſt. & Iure libr. 10.
quæſtion. vltima art. finali Fr. Eman. Rot.
quæſtion. regular. tom. 2. quæſt. 58. art. 7.
Molin. de Iuſt. & Iure tractat. 2. diſpu-
tat. 140. Sanchez. in præcept. Decalog.
tom. 2. libr. 7. capit. 32. numer. 63. Couar-
ru. in d. c. primo numer. 19. de Teſtamen.
Azor. inſtitution. Moral. part. prima libr. 2.
capit. 10. quæſtion. 6. Leſſ. de Iuſt. & Iu-
re d. libr. 2. capit. 41. dub. 11. Barthol. à
S. Fauſt. in Theſauro Religioſor. libr. 8. quæ-
10 ſtion. 52. Et ratio eſt, quia † Religioſi ſi
aliquid acquirunt, non ſibi acquirunt, ſed
Religioni l. Deo nobis §. etiam in fine C.
de Epiſcop. & Cleric. gloſ. in cap. primo
de Teſtament. Archidiacon. in c. Monaci
11 in fine 16. quæſtion. prima. A † cuius
Religionis obedientia, licèt per Epiſco-
patum omninò ſoluantur Azor. inſtitution.
moral. d. libr. 12. capitul. 7. quæſtion. 7.
Sanchez. d. capitul. 32. numer. 68. Attà-
12 men non † deſinunt eſſe Religioſi Ho-
ſtien. in c. clerici il ſecundo de Vit. & ho-
neſtat. Cleric. Alex. conſil. 38. numer. 8.
volum. primo Dec. conſil. 25. numer. 6.
volum. primo Alban. conſil. 17. numer. 7.
& ſeqq. Boer. deciſion. 158. numer. 4. & 5.
Couarru. in c. primo numer. 18. de Teſtib.
Surd. in tractat. de Aliment. titul. 18. pri-
uileg. 97. numer. 10. D. Thom. ſecunda ſe-
cundæ quæſtion. 105. art. primo Nec ſolu-
ti remanent à tribus votis ſubſtantialibus
Caſtitate paupertate, & obedientia gloſſ.
in c. primo 16. quæſtion. prima & c. primo
18. quæſtion. prima Soccin. Sen. in c. cum
olim. il ſecundo numer. 17. de priuileg. Pre-
poſit. in c. nulli dubium 52. quæſtion. 5.
Surd. vbi ſuprà numer. 9. Graff. in deciſion.
aur. part. 2. libr. 3. capit. 19. numer. 87.
Henriq. in ſumm. libr. 10. de Sacrament.
Ordinis capit. 32. §. 5. & capit. 33. §. 3. &
libr. 12. de Matrimon. capit. 5. §. 1. in fine
13 Itaut † illam obedientiam, quam antea
præſtare tenebãtur Superiori regulari, com-
mutetur in ſupremum Pontificem Barboſ.
de offic. & poteſt. Epiſcop par. 1. tit. 1. cap. 4.
num. 12.

14 Et † loco Religionis, cui debebatur quid
quid fuiſſent conſequuti, ſuccedit illa Ec-
cleſia, cuius fuerunt creati Epiſcopi Top.
in auth. ingreſſi v ſua capit. 6. numer. 87.
C. de Sacr. Sanct. Eccleſ. Molin. d. diſpu-
tat. 140. verſ. quando Religioſus minor.
Barboſ. de poteſt. Epiſcop. d. allegat. 114. nu-
15 mer. 28. Et † ſi Eccleſiam non habeant,
ſed ſint Epiſcopi titulares, tali caſu, ac-
quirunt non Religioni, ſed Pontifici Barboſ.
vbi ſuprà numer. 29. in fine Barth. à S. Fa-
uſto in Theſaur. Religioſor. libr. 8. quæſt. 52.
Sanchez. in precept. Decalog. tom. 2. libr. 7.
cap. 32. num. 68.

Cum ergo adſtricti remaneant voto pau-
pertatis, quod non repugnat executio-
ni muneris Epiſcopalis, quotieſcumque
habeant in vita liberam adminiſtrationem
16 omniũ bonorum, proũt † habere debent Epi-
ſcopi Religioſi, ſicuti alij, Epiſcopi
Seculares Nauarr. de Reddit. Eccleſ. quæ-
ſtion. prima numer. 81. & conſil. 13. nu-
mer. 4. de ſtat. Monac. Cardinalis in cle-
mentina ſecunda not. primo verſ. ſed & tales
de

Digitized by Google

de Vit. & boneſt. Cleric. German. de Indult. Cardinal. §. regularia beneficia numer. 47. Rot. deciſion. 216. num. 13. part. 2. diuerſ. Conſequens eſt, quòd non poſſit poſt mortem diſponere, ſicuti alijs Religioſis eſt interdictum ex iuribus ſuprà allegatis, quibus adde Rotã in Vrgellen. Hæreditatis coram Reu. Padr. Dom. Pirouano.

Exempti á Ieiunio ratione officij, quod exercent, An ieiunare teneantur ſi pro officio exercendo mercedem recipiant.

QVAESTIO XXXXX.

SVMMARIVM.

1 *Exempti à Ieiunio ratione officij, quod exercent ſecundùm Aliquos tenentur ieiunare ſi illud exerceeant recepta mercede, Diſtinguunt Alij vt num. 2. Reſolut. num. 4.*

3 *Ieiunij exemptio quare concedatur?*

5 *Labor, ſiue corporalis ſiue mentalis, inducit inanitionem ſpirituum, & labefectationem virium.*

6 *Merces non facit de licito illicitum, & è contrà*

QVæſtio hæc licèt non Iuriſperitorum, ſed Theologorum definitionem expoſcat, Attamèn eam propoſuimus, ne quid relinquamus intactum, quod ad materiam, de qua agimus quoque modo pertinens nobis ſe ſe obtulit. Noſtræ igitur erunt partes, Theologorum ſententias referre, & deindè propriam opinionem à Canonico, Ciuilique Iure directam adijcere, illamque, nè à recto ſenſu diſcedamus, ipſis Theologis ſubijcere.

Opiniones Theologorum in hoc dubiò
1 fuerunt variæ, Nonnulli † enim exiſtimarunt, quòd exempti à ieiunio ratione officij, ieiunare, teneantur ſi officium exerceant recepta mercedè, vt videre eſt apud *Binſeldium in Enchir. Theolog. poſt part. 3. capit. 33. concluſ. 9. poſt. Silueſtr. & Caiet. Philiarc. de offi. ſac. tom. primo par. 2.* Lanfranc. Zacchias de Salario. *libr. 3. capit. 25. Tolet. libr. 6. capit. 6 Fernandez. in examin. Theolog. par. 2. capit. 8. §. 2. num. 12. Fagundez. præcep. 4. lib. 1. cap. 9. num. 19.*

2 Alij † vero diſtinguendo dixerunt, Aut officiales exerceent principalitèr officium pro conſequutione mercedis, & tali caſu non excuſantur à ieiunio, Aut vero non principalitèr pro conſequenda mercede, & tali caſu excuſantur, si officium exercitum exemptionem habeat, vt exemplificando in Concionatore dixerunt *Nauarr. in manuali capit. 21. num. 17. & poſt illum Graff. par. prima capit 37 numer. 54. Reginald. in praxi tom. primo libr. 4. capit. 17. num. 119.*

3 Sed quia † exemptio à ieiunio conceditur officialibus, non ex quo gratis ſuas operas præſtent, ſed quia non poſſunt, ſeruato ieiunij rigore, officia exercere, Ideò pro huius quæſtionis reſolutione crederem,
4 sic eſſe diſtinguendum. Vel officialis gratis tenetur officium exercere, & recipiendo mercedem aliquam peccaret etiàm, ieiunans vel non tenetur gratis, & tali caſu, etiàm recepta mercede, gaudere poteſt exemptione à ieiunio, prout firmare videntur *Bonacin. in tractat. de legib. diſputat. vltima quæſt. 1 punct. finali numer. 13. Filliucc. in praxi tom. 2. tractat. 27. part. 2. capit. 6. num. 124. Leſſ. de Iuſtitia & Iure libr. 4. cap. primo dub. 6. num 44.* Nàm cum ratio, proptèr quam conceditur exẽptio à ieiunio, non verſetur in eo, quòd officium abſque mercede exerceatur, ſed quòd pro eo exercendo neceſſarius sit la-
5 bor, † qui, ſiuè corporalis ſit, ſiuè mentalis, inducit ſpirituum inanitionem, & virium labefectationem *Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 4. capitul 2. de Ieiunio dubitat. 6. ſub numer. 43. Filiuc. Moral. quæſtion. tom. 2. tractat. 27. part. 2. cap. 6. numer. 119. Paul. Zacchias patruus meus quæſtion. Medicolegal. libr. 5. tit. primo quæſtion. 4. numer. 6 & ſequen.* Et hæc ratio, ſeu ſpirituum inanitio, non ceſſet per receptionem mercedis, non poteſt ipſa merces obligare ad ieiunium illos, qui ratione laboris ſunt excepti, nec merces in hoc caſu eſt habenda in aliqua conſideratione, prout videmus in ſimuli, quòd ſi permittatur aliquibus operarijs ſuas operas præſtare diebus feriatis, poſſunt id fa-

cere, etiam accepta mercede, quià illa in his, & ſimilibus caſibus, non facit de licito illicitum, & è contrà *Lopez. in inſtr. conſ. c. libr. primo capit.* 51. *Sanchez. conſil. moral. libr quinto capit. ſecundo dub.* 28. *numer. tertio* & Nos diximus *in quæſtione vigeſima quinta nu.* 17. huius primæ partis, cui finem imponimus ad Laudem, & Gloriam SANCTISSIMAE TRINITATIS, ET GLORIOSISSIMAE VIRGINIS MARIAE.

LANFRANCI

Digitized by Google

LANFRANCI ZACCHIAE

I. V. D. ET ADVOCATI ROMANI, TRACTATVS DE SALARIO, SEV OPERARIORVM MERCEDE

PARS SECVNDA

Adminiſtratoribus An, & quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LI.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratorum plura ſunt genera.*

2 *Adminiſtratoris nomen comprehendit omnes, qui modicum quid gerunt, aut tangunt.*

3 *Adminiſtratoribus aliquibus de Iure permittitur, Alijs vero negatur Salarij conſequutio.*

4 *Adminiſtratores voluntarij qui ſint?*

5 *Adminiſtratores neceſſarij qui ſint?*

6 *Adminiſtratori voluntario debetur Salarium conuentum.*

7 *Adminiſtratori voluntarius non conſequitur Salarium non conuentum ſi adminiſtrationem ſuſcepit de mandato, Declara vt n.8. & 9.*

10 *Adminiſtratori voluntario, qui abſque mandato adminiſtrationem ſuſcepit non debetur Salarium.*

11 *Adminiſtrator voluntarius conſequitur Salarium ſi ſit ſolitus locare operas ſuas, & Dominus conducere pro mercede, Declara, vt num ſeqq.*

12 *Adminiſtrans poſtquàm Dominus ei ſignificauit, ne diutius in ſuarum rerum adminiſtratione, ſe ingerere, non conſequitur Salarium, nec repetit expenſas, Declara vt n.13.*

14 *Mandati reuocatio debet deduci ad notitiam Adminiſtratoris, aliàs facta non præſumitur.*

15 *Mandati reuocatio non eſt neceſſaria quando mandatum fuit datum ad tempus.*

16 *Permiſſum ad tempus dicitur prohibitum poſt temporis lapſum.*

17 *Man-*

17 *Mandatum præſumitur reuocatum quando Dominus ab Adminiſtratore ſibi libros reddi fecit.*

18 *Adminiſtrator, qui ſtatum mutauit vel ob delictum patratum, vel ob decoctionem non debet amplius ſe in adminiſtratione ingerère quia eo ipſo dicitur reuocatum mandatum.*

19 *Filio adminiſtranti bona paterna de mandato patris nullum debetur Salarium, & numer. 26. Declara, vt numer. 35. & ſeq.*

20 *Filius tenetur patri obſequia præſtare.*

21 *Fulgoſ. in l. illud C. de Collat. firmans deberi Salarium filio adminiſtranti bona paterna reprobatur.*

22 *Filius exercens perſonam in pecunia patris conſequitur dimidiam lucri partem pro exercitio perſonæ.*

23 *Pater præſumitur ſemper capere bonum conſilium pro filio.*

24 *Adminiſtratio per ſe eſt grauamen.*

25 *Filius adminiſtrans bona patris tenetur adminiſtrationis rationem reddere.*

27 *Mandatum factum à patre filio præſumitur gratioſum.*

28 *Negociare, non autem adminiſtrare dicitur filius exercens mercaturam cum pecunia patris.*

29 *Negociatio propriè mercaturam ſignificat.*

30 *Adminiſtratio gubernationem propriè importat.*

31 *Aduentitia dicuntur ea quæ filius acquirit. exercendo mercaturam, & in illis pater habet vſumfructum.*

32 *Filius, patre viuente, eſt quaſi poſſeſſor, & Dominus bonorum paternorum.*

33 *Filius adminiſtrant bona patris videtur propria bona adminiſtrare.*

34 *Hæreditatis totius poſſeſſio deſcendit in filium, mortuo patre.*

35 *Filius adminiſtrans bona paterna, defuncto patre, conſequitur ab alijs fratribus Salarium.*

36 *Filio debetur Salarium ſi laboret in meliorandis bonis paternis, Declara vt numer. 37.*

38 *Filio adminiſtranti bona matris non debetur Salarium, Contrarium n. 40.*

39 *Mater non habet filios in poteſtate.*

41 *Filius tenetur præſtare matri reuerentiam, & obſequia, ſicut tenetur patri.*

42 *Priuignus adminiſtrans bona Nouercæ conſequi debet Salarium, Declara vt num. ſeq.*

43 *Priuigno adminiſtranti bona extradotalia Nouercæ debetur Salarium.*

44 *Priuigno adminiſtranti bona dotalia Nouercæ viuente patre, nullum debetur Salarium; ſecus ſi poſt mortem. patris, vt n. 46.*

45 *Maritus conſtante matrimonio eſt dominus bonorum dotalium.*

47 *Adminiſtrans bona illius, cui tenetur obſequia præſtare, nullum Salarium conſequi debet.*

48 *Liberto adminiſtranti bona patroni Salarium non debetur.*

49 *Pupillo Salarium non debetur ſi ipſe operas ſuas in Tutoris ſeruitium impendat.*

50 *Vxor adminiſtrans bona mariti nullam mercedem conſequitur.*

51 *Vxor tenetur ex debito præſtare viro obedientiam, & operas in omnibus, quæ pertinent ad congruentem ſuæ familiæ adminiſtrationem.*

52 *Vxor non tenetur in domo mariti præſtare operas, quæ ad Ancillas pertinent.*

53 *Gargiar. conſil. 83. numer. 25. reprobatur.*

54 *Amico adminiſtranti bona amici Salarium non debetur, Declara vt num 55.*

56 *Amicitia vera ſex requiſita habere debet, & quæ?*

57 *Socius res ſociales adminiſtrans Salarium non conſequitur.*

58 *Dictio,* Duntaxat, *eſt de ſui natura taxatiua idem ſignificans, quod dictiones* Tantùm, *&* ſolùm.

59 *Expenſa, quas de propria facit ſocius in re ſociali, ei veniunt reficienda.*

60 *Socius adminiſtrant res ſociales maiorem partem lucri habere debet.*

61 *Lucri maior pars debita ſocio adminiſtranti bona ſocietatis quanta eſſe debeat relinquitur Iudicis arbitrio.*

62 *Creditori adminiſtranti bona debitoris Salarium non conuentum non debetur.*

63 *Creditor immiſſus in poſſeſſionem bonorum ſui debitoris An Salarium pro adminiſtratione conſequatur.*

64 *Creditor ex cauſa iudicati immiſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris tenetur illo tempo-*

Digitized by Google

tempore, quo poſſidet debito modo administrare prout res poſtulant, & ſi id non facit, itaut ſoliti fructus non percipiantur, tenetur de proprio, vt num.65.

66 *Adminiſtratori negligenti Salarium non debetur, Amplia vt num.68.*

67 *Adminiſtrator negligens amittit expenſas factas.*

69 *Adminiſtrator negligens amittit Salarium illius temporis, quo diligenter adminiſtrauit, Contrarium nu.70. Declara vt num.73.*

71 *Præſidi ſua culpa ab officio remoto non debetur Salarium pro eo tempore, quo ſeruiuit.*

72 *Labor, & tempus diuiſionem recipiunt.*

74 *Adminiſtrator negligens in exigendis creditis adminiſtrati ſi credita inexigibilia efficiantur pereunt damno ipſius adminiſtratoris.*

75 *Adminiſtratori doloſo merces non debetur.*

76 *Fraus, & dolus non debent præmia afferre.*

77 *Adminiſtrator non reddens rationem ſuæ adminiſtrationis non valet inſtare pro conſequutione mercedis, Declara vt numer.79.*

78 *Adminiſtrator non reddens rationem præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de ſuo credito mercedis*

80 *Adminiſtrator quid debeat obſeruare in redditione rationum remiſſiuè.*

IVXTA ordinem in proemio præſcriptum in hac Secunda de Operariorum Mercede tractatus parte agendum eſt de Salario ſingulis operarijs dedito ſecundùm Alphabeti ſeriem, qua ſeruata Primo loco mercedem expoſcunt Adminiſtratores,
1 quorum † cum plura ſint genera, dum ſub
2 nomine Adminiſtratoris † omnes compræhendantur, qui modicum quid gerunt, aut tangunt *l. ita autem §. geſſiſſe ff. de Adminiſtrat. tutor. Gratian. diſceptat. forenſ. cap 86*
3 *nu. 15* Et † ipſorum aliquibus ex Iuris diſpoſitione permittitur, Alijs verò negatur Salarij conſequutio; Ideò pro huiuſmodi quæſtionis reſolutione facienda eſt diſtinctio Adminiſtratorum, quorum aliqui
4 dicuntur Voluntàrij, & ſunt ij, qui nullo Iure coguntur adminiſtrationem ſuſcipere
5 Alij † vero Neceſſarij ſic dicti eo quia ex neceſſitate adminiſtrationis munus ſubeunt proùt ſunt Tutores, Curatores, Syndici, & Similes, *l. finali §. defenſores ff de muner. & bonor. Gratian. diſceptat. forenſ. cap.125. num.2.*
6 Et † ſi inſtet pro Salario Adminiſtrator voluntarius inſpiciendum erit, An Salarium fuerit conuentum, vel non. Et ſi fuerit conuentum procùl dubio erit debitum, *l. Salarium ff. mandat l. prima. C. eod tit. l. iubemus* ibi, & Salaria communi conſenſu deputata, *C. de Aduocat. diuerſ. iudic. Natt. conſil.376. num.3. vol 2. Surd. conſ.306. n.6 vol.3. Rot. in Toletana mercedis 18. Decembris 1595 coràm Iuſto & in Valentina Mercedis 5. Iunij 1602. coram Lancellotto*; Si vero non fuerit conuentum poterit dari caſus, vel quòd is, qui adminiſtrat, ſuſceperit adminiſtrationem irrequiſitus, vel quòd id fecerit de mandato Domini rei adminiſtra-
7 te. Et † ſi irrequiſitus nullum Salarium ei erit de Iure debitum *Ioan. de Platea in l. demonſtratio falſa ff. de condit. & demonſtrat. in l. in ſumma § primo ff. de condit. indebit. Firmian in ſuo repertor. verb. Negociorum geſtor. Caroc. de Locat. & conduct. part. prima titul. de negoc. geſt. queſtion. 5. numer 9.*
8 Niſi † verſaremur in ſolito locare operas ſuas cum ſuperuenientia ratificationis Domini, proùt exemplificari poteſt in Proxenetis ſe ingerentibus abſque mandato in procuranda venditione rerum mercatorum, de quibus proxenetis particularitèr ſuo lo-
9 co agendum erit, Vel niſi † adeſſet conſuetudo Regionis, quod deberetur Salarium ijs, qui adminiſtrationis onus ſuſcipiunt, Tali namquè extante conſuetudine ſoluendum veniret *Corn. conſ. 116. num. 1. & 2. & 3. libr.4. Petr. de Vbald. in tractat. de duob. fratrib. part.6. num.27. verſ. attamen in caſu noſtro Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib.6. tit.14. num.49.*

Vel niſi verſaremur in Adminiſtratoribus publicis, quibus Salarium deberi particulariter in Iure diſpoſitum ſit, vt puta in Economo, & alijs, de quibus ſingulis ſuo loco dicemus.

10 Si † vero de mandato Domini quis adminiſtrationem ſuſcepiſſe nec Salarium conſequeretur *l. prima ff. de var. & extraordinar. cognition. l. Salarium C. mandat. Ricc. in collectan. decif. coll. 656. in princip.*

Gratian diſceptat. Forenſ. cap 257. n1. Rot. di-
uerſ deciſ 559 & 179. n. 10. part. prima.
11 Quotieſcumquè † non verſaremur in Ad-
miniſtratore ſolito locare operas ſuas rece-
pta mercede, & in Domino, qui eſſet ſo-
litus pro mercede conducere, quia tunc
Salarium eſſet de Iure debitum Gratian. d.
diſcept. 257. in princip. Ricc. d. collectan 656.
verſ. infertur quarto Put. deciſion. 44. libr. 2.
Nonnullis tamen exceptis caſibus, quorum
12 Primus eſt quando† quis adminiſtrat poſt-
quàm fuit ei à Domino ſignificatũ, nè diutius
in ſuarum rerum adminiſtratione ſe ingerat
nam ſi poſt talem prohibitionem Ad-
miniſtrator continuet, nullam mercedem
poterit expoſcere, immo nec expenſas, ſi
quas fecerit, repetere valebit l. fin. C. de
negot. geſt. l ſi ex dubus ff. eod tit. Molin. de
Iuſt. & Iure diſputat. 5. 4. num 1. & 2. vbi
quòd nec in foro conſcientiæ teneatur Do-
minus ad illarum reſtitutionem, etiamſi
ex illis factus fuerit locupletior.
13 Erit † tamen, ad hunc effectum, neceſ-
ſarium, quòd prohibitio fuerit expreſſa.
non autem tacita, quòdque ad notitiam
ipſius adminiſtratoris peruenerit, quia aliàs
numquam cenſeretur facta c. ex parte De-
cani vbi Falin. de Reſcript. c. mandato de pro-
curator. Gloſ & Archidiacon. in c. ſi tibi Domi-
no 6. dist. Diaz. reg. 606. Seſſ. deciſ. Ara-
15 gon. 81. num. 26. Dummodò non fuiſſet
Adminiſtratori datum mandatum ad tem-
pus, tali enim caſu, etiam abſque alia pro-
hibitione, ſeu reuocatione expreſſa, debe-
ret ſe ab adminiſtratione abſtinere, ea ra-
16 tione, quia † permiſſum ad tempus poſt
tempus dicitur prohibitum l. ſtatu liberum
§. Stichum ff de Legat. 2. l ſi vnus §. primo ff.
de pact. Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 7. tit.
22. num. 30. Amic. conſ. 67. num. 7. Surd.
conſ 8. num. 7. Maſtril. deciſ. ſicil. 15. n. 57.
17 vol. 2. Vel † niſi verſaremur in Admini-
ſtratore, qui requirente Domino, libros ra-
tionum reddidiſſet l Tutor ff. de appellation.
vbi expreſsè diſponitur, quòd, redditis li-
bris rationum Domino, intelligatur, Domi-
num in continenti prohibuiſſe omnem ad-
miniſtrationem, & factotiam, & notant
Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 36.
nu. 4. Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 7. tit. 22.
num. 34 Mezz. de Contract. tit de Mandat.
18 num. 30. Sicut † quoque, etiam abſque ex-
preſſa prohibitione, non debebit diutiùs
adminiſtrationem proſequi is, qui ſtatum
mutaſſet, vel per condemnationem ob pa-
trata delicta l. cum quis ff. de ſolut. Bar. in l. ſi
cum Cornelius nu. 1. C. mandat. Iaſ. in l. ſan-
cimus num. 4. C. de Teſtamen. Falin. in c. ex
parte Decani num. 21. de Reſcript. Alciat. re-
ſponſ. 70. tom 3. libr. 8. Anna conſ. 82. num. 18
& 37. vol. primo Boer. ſing. 26. ver. procu-
rator. num. 36. Franch. deciſ. 466. numer. 2.
Scacc, de Camb. §. 2. gloſ. 5. num. 402. & ſeq
Vel per decoctionem l. ſi quis alicui ff. de
acquiren. hared Ann. d. conſ 82. numer. 11.
& 12. vol. primo Stracc. de Decoct. part. 3.
num. 50. & ſeqq. Scacc. de Camb. §. 2. gloſ 5.
numer. 403. Gail. de Credit. capit. 2. titul. 7.
num. 2403. Mantic. de Tacit. lib. 7. titul. 22.
n. 46. & ſeq. Rot. Ianuen. dec. 2. n. 30. in ſine
& num. 31. & 32.
19 Secundus caſus, eſt quando † de manda-
to patris filius bona paterna adminiſtrat,
cui nullum Salarium de Iure debetur Iaſ. in
l. illud num. 4. C. de collat. Caſtren in l. cum
oportet. num. 25. verſ. ſecundo infertur ff. de
bon. qua liber. Cauall. comm. opin. contr. com-
20 mun. quaſt. 52. num 10. Et † hoc ratione
obſequiorum, quæ filius patri præſtare te-
21 netur, Non obſtante † ſententia Fulgoſij in
d. l. illud affirmantis, debitam eſſe merce-
dem filio adminiſtranti bona paterna, Pro
cuius ſententiæ validitate videtur facere,
22 quòd ſi † filius ſuam exerceat perſonam in
patris pecunia, illi debeatur aliquod lu-
crum pro exercitio perſonæ, Gloſ. in l. cum
oportet. v. ex eius ſubſtantia C. de bon. qua li-
ber. Roman. conſ. 169. Molin. de Iuſt. & Iu-
re tom. 1. tractat. 2. diſp. 234. ſub littera D.
Antonin. Dian. reſol. moral. tom. 4. tractat. 4.
reſol. 66. Ergo idem dicendum veniat de
adminiſtratione bonorum: Facit etiam præ-
23 ſumptio legis, † quòd pater ſemper
capiat bonum conſilium pro filio l. nec
in ea ff. de Adulter. l. fin. C de Cur. furioſ Al-
ciat. de præſumption. reg. 1. præſ. 2. num. pri-
mo Menoch. eod. tractat. libr. 4. præſ. 36. n. 3.
& præſ. 54. num 9. & præſ. 81. numer. 30. &
libr. 6. præſ. 56. num. 15. Quare, dum pa-
ter dat adminiſtrationem filio verſimilitèr
credendum eſt, quòd velit de ſua induſtria,
24 & labore recognitionem habere, quia † ad-
miniſtratio per ſe eſt grauamen, præcipuè
25 ſtante obligatione redditionis rationis, † à
qua nec ipſe filius remanet exemptus l. cum
oportet §. in hac ſpecie C. de bon. qua liber. Pi-
nell,

nell. in l. 2. num. 39. C. de bon. matern. Rebuff.
in l bou̇es §. hoc ſermone verſ. ſexto in fratre
ff. de verb. oblig. Crauett. conſ. 159. numer. 6.
& 9. Alex conſ. 4. vol. 2. Marſil ſing. 492.
Parlador. rer. quotidian lib. 1. cap. 3. num. 19
aliàs vtiliter filio conſuluiſſe non videretur,
quòd non eſt dicendum, cum contraria ſit
Iuris præſumptio *l. tale pactum §. fin. vbi*
notant Gloſ. & DD. ff. de pact.
26 Quibus † tamen non attentis, verior
eſt opinio, quòd nullum debeatur Salari-
um filio, cui pater commiſit ſuorum bo-
norum adminiſtrationem, quia mandatum
27 † factum à patre filio præſumitur gratioſum
l. 1. ff. mandat. non obſtantibus rationibus,
quæ ad comprobandam opinionem Fulgoſij
adducta fuerunt, Ad primam enim reſpon-
detur, quòd, licèt filius exercens merca-
turam cum pecunia patris dimidiam lucri
partem conſequatur *Bar ind. ſi tibi decem*
§. ſi pactus num. 5. ff. de pact. Non tamen
benè infertur, Ergo debet referre Salarium
ex adminiſtratione bonorum paternorum.
28 Quia, quando † filius exercet mercatu-
ram cum patris pecunia, non dicitur admi-
niſtrare, ſed negociare, quæ duo valde
29 differunt inter ſe, negociatio † enim pro-
priè mercaturam ſignificat *Bar. in l. legatum*
30 *ff. de legat. 3.* Adminiſtratio † vero guber-
nationem importat, ſicque, dum filius cum
patris pecunia mercaturam exercet videtur
inter ipſum, & patrem contracta quædam
ſocietas, itàut pater pecunias, filius vero
operas impendat: Quamobrem ea, quæ
lucrantur, ideo pro medietate dicuntur
ſpectare ad patrem, pro alia vero medie-
31 tate ad filium, reſeruato † tamen vſufructu
patri, cum dicantur bona aduentitia, vt per
Bar in l. ſi tibi decem §. ſi quis paciſcitur n. 5.
ff. de pact. Secunda vero ceſſat, reſpon-
32 dendo, quòd † filius in vita patris eſt qua-
ſi poſſeſſor, & Dominus bonorum pater-
norum *Bal. in l. in ſuis ff. de liber & poſthum.*
33 *Bar. in l. 2 §. filium ff. de Vſucap.* & † ad-
miniſtrans bona patris res proprias admini-
ſtrare videtur, & propterea nullum conſe-
qui debet Salarium, Nec dici poteſt, quòd
pater, qui dat adminiſtrationem filio il-
lum grauet, ſi aduertatur, quòd pater ſic
curat, poſt mortem ſuam locupletiorem
hæreditatem ad filium deuenire, Mortuo
34 † namque patre totius hæreditatis poſſeſſio
deſcendit in filium *l. cum miles ff. ex quibus*
cauſ. maior. Grammatic. deciſ. 59. ſub n. 43.
Et ex hac reſponſione corruunt cætera om-
nia argumenta, quæ poſſent pro ſententia
Fulgoſij adduci, firmaquè remanet conclu-
ſio, quòd filius adminiſtrans bona patris
nullum petere poſſit Salarium, Quæ tamen
venit amplectenda cum declarationibus in-
35 fraſcriptis, Quarum Prima eſt, quòd †
procedat quando filius adminiſtrat viuente
patre, ſecus verò ſi poſt eius mortem, duran-
te communione cum alijs fratribus labo-
ret in adminiſtrandis bonis paternis; Tunc
enim in diuiſione bonorum, vltrà legiti-
mam, ex corpore hæreditatis illi conſtituen-
dum erit Salarium arbitrio Iudicis taxan-
dum, quod prius tamquam æs alienum e-
rit deducendum *Caual. in ſuo ſpecul. commun.*
opin. contr. commun. quæſt 102. numer. 13.
in fine, vbi teſtatur ſic pluriès vidiſſe ob-
36 ſeruari in praxi; Secunda † declaratio eſt,
quòd dicta concluſio procedat quando fi-
lius laborauit circa ea, quæ tendunt ad
perceptionem fructuum, pro quo labore
verè nihil ei præſtandum eſt, At quando la-
bores verſarentur in meliorandis bo-
nis paternis tunc aliquid tribuendum
eſt *Carge. de locat. & conduct. ſub tit. de bon*
quæ liber. quæſt. prima num. primo Paſcal. de
patr. poteſt. par. prima cap. 8. ſub numer. 28.
Gaſp. Baet. in tractat. de Decim Tutor. cap. 2.
num. 10. Eſcobar. de Ratiocin. capit. 27.
ſub numer. 56. verſ. Baetius autem, Paſcal.
de patria poteſtat. part. prima capit. 8
37 *ſub numer. 28.* Dummodo † operæ impen-
ſæ fuerint magnæ, Secùs vero ſi modicæ
Bal. in l certum ſub num. 11. C. Famil. her-
eiſcun. Eſcobar. d. tract. de Ratiocin. cap. 27.
verſ ego vero ſub num. 56.
38 Quid † autem dicendum erit de filio ad-
miniſtrante bona materna? An ei pro tali
adminiſtratione erit debitum Salarium? Et
pro negatiua opinione militat ſententia
Ceuall Commun opin. con commun. quæſ. 152.
numer. 12. afferens pro fundamento, quòd
non militet eadem ratio in filio reſpectu pa-
39 tris, quæ viget reſpectu matris, hæc † enim
non habet filios ſub poteſtate *§. femina*
Inſtitut. de Adoption. Rot. deciſ. 191. num. 5.
40 *part. 4. tom. 2. in recen.* Hæc † tamen opi-
nio non videtur amplectenda, ſed potius
Doctrina *Parlador. rer. quotidianar. libr. 1.*
capit. 19. num. 3. affirmantis, idem Ius pro-
cedere circa Salarij præſtationem in filio

adminiſtratore bonorum matris, quod
viget in adminiſtratore bonorum pa-
ternorum, quia licèt mater non ha-
beat filios in poteſtate, negari tamen
41 non poteſt quin filius † teneatur ma-
tri obſequia,& reuerentiam præſtare, non
ſecus ac tenetur patri *l.1.ff.de obſeq.praſt.l.*
filia C. de patr.poteſt. Bal. in l. furioſa ff. de
Curat. furioſ. Aſcan. Clement. de patr.poteſt.
cap. 4. n. 19. Surd. de Aliment. tit. 1 quaſ.22
ſub num.2. Quæ quidèm reuerentia, ſicuti
eſt potiſſima ratio, proptèr quam filius
nullā mercedem conſequi debet pro labo-
ribus, quos in adminiſtratione bonorum
patris impendit, ita etiam gratuita eſſe de-
bet reſpectu matris *Paſchal. de patr. poteſt.*
par.1. cap.3. ſub numer.25. in fine verſ. Qua
opinio Parlador. vbi ſuprà n.3. & in Apoſtill.
verſ. hanc quoque.

Hæc tamen quæ dicimus de filio admi-
42 niſtrante bona matris locum † non habent
in priuigno adminiſtrante bona Nouercæ,
quia ei debetur Salarium, vt poſt *Bal. in l.*
ſi patronus verſ. ſed pone quòd erant duo fra-
tres C. commun. vtriuſq.iudic. firmat *Aluar.*
Valaſc. conſultat. 32. per tot. vbi refert ita
fuiſſe in Regnò Luſitaniæ deciſum, & ſe-
quitur *Paſchal. de patr. poteſt. d. cap.3.n.26.*
43 Ego † autem concluſionem huiuſmodi non
niſi cum ſequenti declaratione admitten-
dam eſſe crederem, videlicèt: Aut bona,
quæ Priuignus adminiſtrat ſunt dotalia, vel
extradotalia, & ſi extradotalia ſunt dicen-
dum eſt, quòd debeatur Salarium priui-
gno in illorum adminiſtratione ſe exercenti
& in hoc caſu locum ſibi vindicare, doctri-
nam *Bal. Valaſc. & Paſchal. loc. ſupr. citat.*
44 At † ſi bona ſunt dotalia nullum Salarium
priuignus conſequi debet ſi in illorum ad-
miniſtratione ſe ingerit viuente patre, qui
45 † ſua vita durante dicitur dominus bono-
rum dotalium itaut filius bona patris, non
autem nouercæ adminiſtrare dicatur *l. doce*
ancillam C. de rei vendicat. Surd. conſil.215.
num.19. Rot. coram Penia deciſ.18. num. 7.
& deciſ.38. num.5. & in recen. deciſion.105.
46 *num. 14. par.4. tom. 2.* Secus † vero ſi
adminiſtraret poſt obitum patris, quia tali
caſu Salarium conſequeretur iuxta doctri-
nam *Bal.*, & aliorum ſuprà relacto-
rum.

47 Tertius † eſt caſus quando Adminiſtra-
tor teneretur obſequia præſtare ei, cuius
bona adminiſtrat, nullam enim ex admi-
niſtratione poterit mercedem prætendere,
Cacher. dec. pedemōt. 75. n. 5, vt exēplificari po-
48 teſt in liberto † qui pro adminiſtratione bo-
norum patroni mercedem aliquam minimè
conquetur *Bal. in l.2. n.2. C. de Iure dot. Me*
noch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 1 caſ. 88.
num.56. Poteſt etiam exemplificari in pu-
49 pillo, † cui nullum debetur Salarium ſi o-
peras ſuas in Tutoris ſeruitium impendat
Bal. conſ.156. incipien. ſuper primo puncto in
fine vol.3. Paſcal. de patr. poteſt. d. capit. 3.
verſ. & quid ſi pupillus ſub numer. 26. Item
50 exemplificari poteſt † in Vxore admini-
ſtrante bona mariti, quæ nec vllam mer-
51 cedem conſequi debebit, Tenetur † enim,
ex debito præſtare viro ſuo obedientiam,
& operas in omnibus, quæ ad adminiſtra-
tionem congruentem ſuæ familiæ pertinent
c. litteras & ibi Abb. num.17. de Reſtitution.
ſpoliat. c. primo de ſponſal. Innocen. in c. ex parte
num.4. & ibidem Hoſtien. num.11. & Anton.
de Butr. num.31. de Reſtitut. ſpoliat. Bal. in l.
ſi vxorem C. de condit. Inſer. Raph. Cuman.
conſ.1. num.1. & ſeqq. Couarru. in epitom.
libr. 4. decret. 2. capit.7. in princip. Gargiar.
conſ.79. num.13 & ſeqq. & conſ.80. num.1.
& 3. Duard. de ſocietat. libr.1. capit. 3. quæ-
ſtion.5. num.3. & lib.2. capit.5. quæſtion. 1.
Tiraquell. de Nobilitat. capit.20. à numer.93.
& in l. 1. connub. gloſ.1. part. 1. num.27. On-
nat. de Contract. tom.2. tractat. 11. diſput.40.
ſect.7. nu.142. Rot. coràm Cardinali Man-
tic deciſion.371. num.1. & non minus doctè,
quàm copioſè comprobat D. Flauius Ven-
triglia in Neapolitana curia Aduocatus ſa-
pientiſſimus in ſua legali epiſtola differente
An vxor teneatur viro ad obſequia, Et fa-
cit illud Carmen *Virg. lib. 4. AEned.*

.... *Liceat Phrigia ſeruire marito.*

52 Aduertendo † tamen, quòd non tene-
antur vxores in maritorum domibus operas
illas præſtare, quæ ad ancillas pertinent, &
53 † licèt contrarium poſt *Ruchell. de Famul.*
quem allegat. dicat. Gargiar. conſ.83. num.25
& conſ.91. num 9. Attamen eius dictum
non eſt in aliqua conſideratione haben-
dum, dum in contrarium militat text. ex-
preſſus in *l. liberta tua C. de oper. libert.*

54 Quartus caſus eſt quando † Adminiſtra-
tor eſt arctiſſimo amicitiæ vinculo adſtri-
ctus illi, cuius bona adminiſtrat *Gloſ. in l. 1.*
§. Aduocatus ff. de var. & extraordinar.
cognit.

cognit. Bar. in l. 2. n. 4. ff de negoc. geſt. Bal. in l. 2. num. 2. C. de Iure dot. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ 88. *num.* 60. *& in conſ.* 683. *num.* 21 *libr.* 7. *Marcheſan. de Commiſſion. appellat. in cauſ. merced. num.* 3. quoniam amicus alteri amico operas non vendit, ſed donat *Surd. conſ.* 196. *num.* 18. *& in tract. de Aliment. tit.* 6. *quaeſt.* 1. *num* 23. *Leoncill. de priuileg. pauper. priuileg.* 282. *numer.* 16. *Rot. in Recentior. deciſ.* 69 *numer.* 33. *par.* 7.
55 *in recen.* Quod † tamen procedere intelli-
56 gas quando concurrit Amicitia vera,† quæ ſex requiſita habere debet, & primo, quòd Amicus alteri amico ſit notus, quia nihil amatur niſi præcognitum, Secundo, quòd ſit coniunctus amicitia arctiſſima, non autem leui, cum lenis amicitia non dicatur propriè Amicitia *Alberic. in l. cum quidam num. primo ff. de legat.* 2. *Vrſell. in ſuis concluſ. verb. Amicitia concluſ.* 100. *ſub num.* 20 ſed potiùs quædam beneuolentia, quę eſt principium Amicitiæ *vt per Ariſtot. Eth.* 9. Tertio, quòd ſit familiaris, id eſt quaſi diuturna nobis conſuetudine adſtrictus *Adden. ad Bal. in l. eos num. primo C. de Teſtib. Rot. coram Cardinali Mantic. deciſ.* 372. *num.* 2 *&* 3. & facit illud *Terent. in Adelph.*

Amicus nobis iam inde a puero

Quarto, quòd Amicitia habeat originem ab honeſtis principijs *Caſtan. Rog. in tract. de ſummo bono verſ. nunc congruum eſt ſub n.* 18. Vnde inter improbos non eſt vera amicitia, quamuis nonnumquam multæ amicitię habeant principia inhoneſta, ſed temporis curſu euadant licitæ, Quinto, quòd iura amicitiæ ſint quæſita cum viro honeſtæ conuerſationis, & famæ *l. pronunciatum §. matersfamilias ff. de verbor ſignificat. & in l. lata culpa §. primo eod. tit. Thom. Act. in tract. de Ludo Scacc. quaeſt* 12. *num.* 49. *Rolan Cauagn. in obſeruat. ad Decret. Montiſſer. decret. primo §.* 17. *num. primo*, nam aliàs ſine virtute amicitia conſiſtere non poteſt teſte *Cic. de Amic.* Sexto, & vltimo, quòd non fuerit Lenocinijs, & adulationibus ad aliquem malum finem quęſita *Caroc. de Iuramen. lit. deciſiu. quaeſt.* 6. *quaeſt* 9. *princ. verſ. ſextum ſub num.* 4. *Carol. de Graff. de effectib. Amic. num.* 11.

57 Quintus caſus eſt, ſi † verſaremur in ſocio, qui res ſociales adminiſtraret, pto labore enim, & induſtria in adminiſtratione adibita Salarium, ſeu mercedem aliquam non conſequeretur *Angel. in l. ſocium § ſi quis ex ſocijs ff. pro ſoc. Bal. conſil.* 155. *num.* 2. *libr* 5. *Riminal ſen. conſ.* 349. *nu.* 3. *Riminal. Iun. conſ.* 478. *nu* 3. *in fine Soccin. Sen. conſ.* 160. *num.* 6. *verſ ſed in caſu noſtro libr.* 2. *Menoch. conſ.* 299. *num* 15. *Petr de Vbald. in tract. de duob fratribus part.* 6. *num.* 3. *&* 24 *ad finem Mantic. de Tacit & ambig. conuent. libr.* 6. *tit* 14. *num* 46 *Rot. coràm Cardinali Seraphin. deciſ.* 1368 *nu.* 2. qui omnes DD. pro fundamento ipſorum ſententiæ allegant tex in *l. ſi fratres § ſi quis ex ſocijs, ff. pro ſoc.* in ijs verbis. Duntaxat eos ſumptus ſocietati imputabit, qui in eā rem impenſi ſunt &c. vim facientes in illa
58 dictione, duntaxat, quæ † cum ſit taxatiua idem ſignificans, quòd dictiones *Tantum, & ſolum l. non eſt ferendus ff. de Tranſaction. l. non ſolùm §. quæritur ff de procurat. l.* 2. *§ interdum ff. de negoc geſt & l. ſi ex cauſa § nunc videndum ff. de Minor. Natt. conſ.* 78 *numer.* 3 *Roman. conſ* 512. *numer.* 2. omnia alia excludit præter expenſas de proprio fa-
59 ctas, quæ † ſemper ſunt reficiendæ *e cum pro cauſa de procurator. Rot. in Meleuitana expenſarum* 20. *Decembris* 16?8. *coram R. P. D Ghiſlerio* & ſic excludit etiā Salarium, *Roman. conſ.* 168. *num.* 5. *in fine.*

60 Veritas tamen eſt, quòd † licèt ſocius non conſequatur Salarium certum, ſeu diſtinctam mercedem ex ſua induſtria, & labore, attamē habere debet maiorē partē lucri, & quæſtus *l. ſi non fuerit ff. pro ſoc. Roman. vbi ſuprà num.* 6 *Menoch. conſ.* 218. *num.* 30. *Mantic. de Tacit. lib.* 6 *tit.* 14. *n.* 48.

61 Quantum † vero debeat eſſe iſta maior pars relinquitur arbitrio boni viri, qui in arbitrando debebit rationem habere qualitatis operis, & induſtriæ perſonæ *Bal. conſil.* 155. *in fine libr.* 5. *Rot. coram bon. mem. Coccin. deciſ.* 416 *per tot.*

Et hic facilis oritur reſpōſio ad iura, quę poſſet in cōtrariū adduci ad firmādā cōcluſionē, quòd ſocio debeatur merces ſi res ſociales, adminiſtret, nēpe *l. ſociet.* vbi diſpoſitū reperit quòd ille, qui plus ponit in *ſocietatē me cū ff. pro ſoc.* vel operæ, vel pecuniæ plus habere debeat, vt expreſsè habetur in ijs verbis Nō vtique exæquis partibus ſocij ſimus, veluti ſi alter plus pecuniæ in ſocietatē collocaturus ſit, &c, Ex quo textu inferri poſſe videtur quòd ſocius, qui adminiſtrauit bona ſocietatis, & ſic plus operæ in illa poſuit, de-

beat conſequi ſeparatam mercedem à lucro communicando, ſed ceſſat inquam obiectum, dum ſatis ſocius adminiſtrans præmiatur ex lucro diuidendo, cum eius maior pars ipſi ueniat conſtituenda iuxta diſpoſi tionem, *d. l. ſi non fuerint ff. pro ſoc.*

62 Septimus erit caſus in † Creditore bona ſui debitoris adminiſtrante, cui Salarium non debetur, etiamſi de mandato aliorum concreditorum adminiſtrationem ſuſceperit, niſi ipſi mandato acceſſerit conuentio mercedis *l. Salarium ff. mandati l. prima C. eod. titul. l. iubemus C. de Aduocat. diuerſor. iudic. Natt. conſil. 376. nu. tertio vol. 2. Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de ſoc. perſon. exerc. quæſt. 2. ſub num. 31.*

63 At † quid ſi aliquis creditor immittatur in poſſeſſionem bonorum ſui creditoris, illaque poſſideat, & adminiſtret per multos annos, An pro ſua adminiſtratione ſit ei de Iure debitum Salarium? Et affirmatiuè reſpondet *Munnoz. de Ratiocin. adminiſtr. cap. 27. num. 6.* referens ita fuiſſe iudicatum in cauſa propria, & eſſe ſententiam veriſſimam, & à praxi obſeruatam, Et opti-
64 ma quidèm ratione, quia, ſi † creditor ex cauſa iudicati fuerit immiſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris, tenetur illo tempore, quo poſſidet, colere, locare, vel alio de bito modo, prout res poſtulat, adminiſtrare *iuxta tex. inl. vetuſtiſſimâ §. fin. autem tēpore verſ. & licet vbi gloſ. in verb. recuperare*
65 *C. de Iure domin. impetran.* Et † ſi illa benè non adminiſtrat, itaut ſoliti fructus, & redditus non percipiantur, tenetur de proprio illa damna reficere, vel cum ſuo credito compenſare *l. prætor ait. §. eſt præterea verſ. in eum ff. de auct. Iud. poſſid.* Cum ergo Creditor in dictorum bonorum adminiſtratione laborare debeat, & deinde adminiſtrationis ſuæ rationem reddere teneatur, conſequens eſt, vt illi Salarium à ſuo labore referre debeat, vt expreſſè legi videtur in *d. §. fin. autem tempore, ibi,* Et liceat ei creditori, qui iam dominus factus eſt offerre debitum cum vſuris, & damnis vitio eius creditori illatis, quorum quantitatem creditor debet ſuo ſuo iuramento manifeſtare.

66 Octauus caſus erit † quando adminiſtrator negligenter in adminiſtratione ſe gereret, tunc enim non ſolùm Salarium conſequi non deberet vt per *Tex. in l. Titio medico ff. ad municipal. & l. Iudices C. de Anno. & tribut. lib. 10.* firmant *Io. de Platea in ead. l. Iudices ſub num. 4. verſ. item nota hic Corn. conſ. 62. col. fin. vol. 4. Caualcan. de Tutor. num. 310. Surd. de Aliment. tit. 7. quæſt. 41. num. 1*

67 Sed † inſupèr ammitteret expenſas factas, proùt voluerunt *Bar. in l. meuio nepotem ff. de annu. legat. & in l. 1. §. diuus col. fin. ff. de var. & extraordinar. cognit. & in d. l. Iudices C. de Anno, & tribut. lib. 11. Bal. in l. 2. col. 2. C. de locat. & in l. vnica col. fin. C. de ſuffrag. & in l. Neſennius ff. de excuſat. tutor. Corſet. in ſuis ſingular. verb. Salarium 1. Scribentes in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Guidopap. quæſt 68. num. 5. Gratian. diſcept*
68 *Forenſ. cap. 55. num. 21.* Idque † procedere etiāſi negligentia adfuerit in aliquo eius ſubſtituto, quia: pro ipſo tenetur principalis Adminiſtrator, qui minùs idoneum negocijs præpoſuit firmant per tex. in *l. ſi merces §. qui columnam* ibi, ſi qua ipſius, eorumque, quorum opera vteretur culpa acciderit *ff. locati l. vtique §. 1. ibi:* ſi minùs idoneis hominibus eam commiſit *ff. de rei vendicat. Caroc. de Locat. par. 4. tit. de dolo, & culp. quæſt. 2. num. 13. Riminal. Iun. conſil. 441. num. 21. Ciriac. controuerſ. 166. numer. 2. & ſeqq.*

69 Quinimò † propter negligentiam, priuandum eſſe Adminiſtratorem Salario non ſolùm pro tempore negligentis adminiſtrationis, verum etiam pro eo, quo benè adminiſtrauit videtur cautum per tex. in *d. l. Iudices C. de Anno. & tribut lib. 10.* per hæc verba: Iudices, quos circa profliganda ærarij noſtri compendia negligentes, ac deſides fuiſſe conſtiterit, omnia, quæ in adminiſtratione poſiti perceperunt emolumenta reddere compellantur.

Quę verba cum ſint adeo clara poterit fortaſſe alicui mirum videri, quòd magis communitèr fuerit per Doctores amplexa
70 Sententia, † quòd debeatur Salarium Adminiſtratori pro tempore, quo benè ſuas expleuit partes, prout ſequendo *Bar. in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor.* vbi vult,
71 quòd Præſidi † ſua culpa ab officio remoto non debeatur Salarium pro tempore, quo ſeruiuit, firmant *Surd. d. quæſt. 41. ſub nu. 6. verſ. ſed in contrarium Gratian. d. capit. 55. numer. 22.* vbi de communi, ea ratione
72 moti, quòd Labor, † & tempus diuiſionem

nē recipiant *l ſeio in princip. ff. de Annu. Legat.* & ſicuti pro ea parte temporis, quo bene adminiſtrauit vtilis fuit Domino, ita pro parte Salarium recipere debeat *Bar. in l. meuia ff. de annu legat. Alex. Iaſ. & Alij in d. l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor.* Ceſſabit tamen omnis admiratio animaduerten-
73 do, quòd Textus † prædictus loquitur de Exactoribus Tributorum, in quibus propter magnum periculum, quòd indè ſequitur, quia publicæ neceſſitati conſuli non poteſt, ſpeciale eſt, quòd priuentur Salario etiam temporis, quo diligenter exigerunt, vt aduertit *Io. de Plat. in ead. l. Iudices num. 2.* Poterit etiam locum ſibi vindicare diſpoſitio dicti Textus, quando ex negligentia Adminiſtratoris reſultaſſet adminiſtrato aliquod damnum, Tunc enim certum eſt, quòd deueniendum eſſet ad æſtimationem damni, illudque compenſandum cum Salario debito pro eo tempore, quo diligenter fuit adminiſtratum. Exem
74 plum † dari poteſt in adminiſtratore negligenre in exigendis creditis, quæ ſi inexigibilia efficiantur pereunt damno ipſius Adminiſtratoris, vt in *l. ſi tutor conſtitutus ff. de adminiſtrat. tutor. l. finali §. item reſcripſerunt ff. de Adminiſtrat. rer. ad Ciuitat. pertinen. & in l. nomina C. arbitr. tutel.* Et licèt præallegati textus loquantur de Tutore, Idemtamen dicendum eſt de alio quocumque Adminiſtratore, quia diſpoſita à Iure de Tutoribus ad alios etiam adminiſtratores exteudi poſſunt *l. 1. ff. de contr. & vtil. act. tutel.* Et loquendo generalitèr de quolibet Adminiſtratore negligente in recuperandis creditis eius, cuius Adminiſtrator exiſtit, itaut illa ob præſcriptionem, vel debitorum decoctionem amplius exigi non valeāt firmāt *Plot. in l. ſi quando n. 20. in maior. impreſſ. C. Vnde vi Cuman. conſ. 24. col. 2 Baez. de Decim. tutor. cap. 2. num. 110. & ſeqq. Io. Garz. de Expenſ. cap. 20. numer. 16 Bobadil. lib. 5. polit. cap. 4. num. 79.*
75 Et † hæc, quæ dicimus de Adminiſtratore negligente multo magis locum habent in Adminiſtratore doloſo, cum magis peccet, quàm ille, qui negligit, & propterea Adminiſtratori huiuſmodi nullum Salarium erit debitum *Surd. de Aliment. d. titul. 7.*
76 *quæſt. 41. ſub num. 3.* cum † nemo debeat ex ſuo dolo, vel fraude lucrum conſequi *l. ne ex dolo ff. de dolo Tiraquell. de Retract. conſanguin. §. 1. gloſſ. 9. num. 67.*
77 Vltimus erit caſus quando † Adminiſtratot rationem ſuæ adminiſtrationis non reddit, quia tali caſu non valet inſtare pro conſecutione mercedis *Fontanell. de pact. nuptial. clauſul. 4. gloſ. 18. part. 5. num. 43.* vbi refert ita fuiſſe iudicatū *Molphes ad conſuetud Neapol. par. 6. quæſ. 11. ſub n. 24. verſ. quæro quidem Salariū & poſt Bar. Bal. & Aliot firmat Menoch. de Arbitr. Iudic. caſ. 12.* circa finē vers Dultari ſepè contingit & ea eſt ra-
78 tio, quia † præſumitur ſibi ſatisfeciſſe de redditibus bonorum adminiſtrati *Maſcard. de probation. concluſ. 53. num. 4. poſt. Afflict. deciſion. 13. numer. 18. Menoch. de præſumption. libr. 2. præſumption. 143. numer. 14.*
79 *Crauett. conſ. 129.* vbi † declarat procedere donec Adminiſtrator villicationis ſuæ rationem reddiderit, prout facere tenetur *Rot. Ianuen. deciſ. 59. num. 2. deciſ. 82. nu. 3. deciſ. 81. num. 2. deciſ. 112. num. 2. deciſ. 116. num. 1. deciſ. 126. numer. 9. & deciſ. 203. num. 1. Guttier. de tut. & cur. part. 3. cap. 1. num. 3. & 9. Menoch. de Arbitr. Iud. caſ. 209.* vbi latiſſimè docet quid in reddendis rationibus Adminiſtrator obſeruare debeat.

Aduocato An, & quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LII.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatis debetur Salarium.*
2 *Aduocati exercitium tot labores habet annexos, vt vix æſtimationem recipiat.*
3 *Salarium Aduocatis non ſolùm pro labore ſed etiam pro honore ſoluitur.*
4 *Honorarium propriè dicitur Salarium, quod Aduocatis præſtatur.*
5 *Honorarium non dicitur Salarium Aduocati ſi fuerit promiſſum cauſa mercenarij quæſtus, vel malis artibus extortum*
6 *Aduocatis debetur Salarium etiam non conuentum, Declara vt num. ſeq.*
7 *Salarium non conuentum Aduocatus non conſequitur, niſi præcedat probatio ſpecifica cauſarum, in quibus patrocinium præſtitit.*
8 *Salarium conſequitur Aduocatus qui pro republi-*

publica patrocinium præſtat, Contrarium numer.9. Declara vt num 11.& ſeq.

10 *Doctores intelligendi ſunt ſecundùm iura ab ipſis allegata.*

12 *Aduocatis augendum eſt Salarium aucto labore.*

13 *Aduocatus, qui cauſas Principis tuetur Salarium conſequi debet.*

14 *Aduocatus conſequitur Salarium etiam ab Eccleſia, alijſquè priuilegiatis perſonis, Intellige vt n.109.& ſeqq.*

15 *Aduocatus promittens cum iuramento patrocinari pro Eccleſia pro certa mercede. An, & quando incidat in periurium ſi recuſet patrocinari ob mercedem non ſolutam?*

16 *Mora non committitur contra Eccleſiam ex facto unius prælati.*

17 *Aduocatus conſequitur Salarium à prælato ſucceſſore pro patrocinio præſtito ad fauorem Anteceſſoris, Declara vt numer.22.*

18 *Debita contracta à prælato ſolui debent a prælato ſucceſſore, non autem ab hæredibus prælati defuncti.*

19 *Prælatus ſuſtentari debet de bonis Eccleſiæ, cui ſeruit.*

20 *Debitum contractum pro ſeruitio, prælati dicitur pro neceſſitate Eccleſiæ contractum.*

21 *Succeſſor prælatus tenetur extinguere debita à ſuo Anteceſſore contracta pro neceſſitate Eccleſiæ.*

23 *Salarium debetur Tutori Aduocato, qui pupilli cauſas tuetur.*

24 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.*

25 *Iura duorum ſi concurrant in perſona vnius, ille vnus conſideratur tamquam diuerſa perſona, & idem ſeruatur in perſona vnius, quod in duabus.*

26 *Alberic. in l. 1. ff. de poſtulan. notatur.*

27 *Odia ſunt reſtringenda, non autem amplianda.*

28 *Patrocinari cauſas pupilli eſt labor extrà tutoris officium.*

29 *Aduocatus defendens cauſam ſibi cum alio communem repetit Salarium pro parte ſocij.*

30 *Meum eſſe dicitur, quod mihi eſt cum alio commune.*

31 *Aduocatus propriam defendens cauſam ſi victoriam reportauerit non poteſt in taxatione expenſarum petere Salarium pro cauſa patrocinio, Intellige vt numer.32.*

33 *Aduocatus conſequi debet Salarium etiamſi nullum laborem in conſulendo paſſus fuerit, & conſuluerit abſque reuolutione librorum.*

34 *Doctus nemo illico euadit, ſed magnis laboribus, vigilijs, ac ſumptibus ſcientia acquiritur.*

35 *Periti conditio non debet eſſe deterior conditione imperiti.*

36 *Gloſ. in c. licet 11. quæſtion. 3. declaratur.*

37 *Salarium promiſſum Aduocato pro vna lite particulari, & pro omnibus alijs cauſis debetur integrum, licèt promiſſor non niſi vnam habuerit litem.*

38 *Aduocatus conſequitur Salarium promiſſum, licèt non laborauerit dum per ipſum non ſtetit.*

39 *Aduocatus ad hoc, vt conſequatur Salarium promiſſum ſatis eſt, quod ſit paratus patrocinium præſtare adueniente occaſione litis.*

40 *Roman. ſingular. 66. numer. 2. reprobatur.*

41 *L. ſed addes S. finali ff. locat. declaratur.*

42 *Aduocatus ſi ob caſum in eius perſona contingentem non poſſit ſuã operam præſtare adhuc Salarium conſequitur.*

43 *Aduocato debetur Salarium conuentum etiamſi partes inter ſe deueneris ad concordiam, Contrarium num, 9. Declara vt numer. 56. & numer. 61. & ſeq.*

44 *Litigantium tanta eſt auaritia, vt fugiant ſoluere mercedem Aduocatis, vt Lupus fugit Lunam.*

45 *Compromiſſa vtplurimum ſolent nouas lites parere.*

46 *Concordia aliquando accipitur pro definitione litis.*

47 *Præiudicium ei inferre non debet id, quod ipſius culpa abſente euenit.*

48 *Res inter alios acta tertio præiudicare non debet.*

50 *Aduocatus ille, qui abſque labore vult præmium conſequi iniquus videtur, cum hoc ſit locupletari cum alterius iactura.*

51 *Obligatio generalis non comprahendis ea,*

qua

quæ quis ſpecialiter non promiſſ-ſet.

51 Salarium ceſſare debet ſi ceſſet cauſa, ob quam fuit promiſſum.

52 Salarium debetur pro rata laboris.

54 Merces debet eſſe æqualis labori.

55 Aduocato non debetur integrum Salarium promiſſum pro proſequutione litis vſque ad finem, ſi partes inter ſe concordauerint, Intellige vt numer. 56. 61. & 62.

57 Probatio euidens dicitur illa, quæ oritur ex publico inſtrumento.

58 Inſtrumenti caſus vbi euenit non eſt dubitandum de litis euentu, ſicuti, nec vbi eſt caſus Legis.

59 Confeſſio partis quando adeſt alia non requiritur probatio.

60 Confeſſio partis ſi adeſt ſequi poteſt condemnatio etiam nullo exiſtente proceſſu.

62 Aduocatus ſi magnos labores fuerit paſſus in concordando partes integrum Salarium promiſſum pro aduocatione vſque ad finem litis conſequi debebit, vel ſaltem illud conſequetur iuxtà taxam factam à Iudice habita ratione laborum.

63 Aduocato debetur Salarium etiamſi clientulus in cauſa ſuccubuerit, Amplia vt numer. 64. Declara tamen vt numer. 65.

66 Aduocatus prohibitus aduocare conſequitur Salarium ſi faciat allegationes in ſcriptis vel conſulat in Camera, Declara vt num. 68.

67. Aduocare ſi alicui fuit interdictũ non dicitur interdictum conſulere, & facere allegationes in ſcriptis, Declara vt numer. ſeq.

68 Aduocato non debetur Salarium ſi fuit inter ipſum, & clientulum initum pactum de quota litis, quod eſt reprobatum à Iure, & num. 73. & 74. vbi affertur ratio.

69 Aduocatus, qui fecit pactum de litis quota, non ſolùm amittit Salarium, ſed etiam expenſas bona fide in cauſa factas.

70 Aduocatus faciens pactum de quota litis ſubit pœnas à Iure indictas, etiamſi neſciat tale pactum eſſe à Iure reprobatum.

71 Pactum de quota litis eſt omnibus interdictum.

72 Pactum de quota litis eſt probibitum, licèt quota ſit modica.

75 Aduocati ob auaritiã dicuntur Canes Curiarum, & pauperum excoriatores.

76 Aduocatus paciſcens de quota litis priuatur ipſo Iure officio aduocationis abſque alia Iudicis ſententia, Contrarium num. 77. Declara vt num. 78.

79 Aduocatus paciſcens de quota litis ex diſpoſitione Statuti Vrbis incurrit pœnam infamiæ.

80 Aduocatus paciſcens de quota litis tenetur ex diſpoſitione Statuti Vrbis reſtituere duplum eius, quod ex tali pacto ipſi prouenit.

81 Aduocatus paciſcens de quota litis tenetur pœna falſi, Contrarium num. 82.

83 Pactum de quota litis punitur, etiamſi quota non fuerit promiſſa Aduocato, ſed vni tertio, puta eius filio, vel vxori.

84 Paciſcens de quota quota litis punitur etiamſi pactum factum fuerit ſub nomine Salarij, ſeu honorarij.

85 Pœnæ, quæ imponuntur paciſcentibus de quota litis locum habent etiamſi quota contineat ſummam moderatam reſpectu Salarij debiti.

86 Palmarij promiſſio in caſu victoriæ valida eſt, neque dici poteſt pactum de quota litis.

87 Pactum de quota litis tribus modis contrahi poteſt.

88 Pactum initum de dando Aduocato certam ſummam ſiue lis vincatur, ſiue perdatur, ſed in caſu Victoriæ aliquid plus, dicitur illicitum, Contrarium num. 89. Concorda contrarias opiniones vt num. 90.

90 Aduocato debetur Salarium conuentum dummodo non excedat ſummam à Iure determinatam.

92 Salarij Aduocatorum quantitas taxata à Iure eſt centum aureorum.

93 Aduocatus, qui immoderatum Salarium à cliente recepit tenetur in foro conſcientiæ ad illius reſtitutionem, Declara tamen vt num. ſeq.

94 Aduocatus poteſt recipere à ſponte dantibus Salarium vltrà ſummam à Iure taxatam.

95 Aduocatus poteſt recipere Salarium vltra ſummam à Iure taxatam quando ei fuit cum iuramento à Cliente promiſſum, Contrarium num. 96.

97 Iura-

97 *Iuramentum non validat pacta illicita.*

98 *Iuramentum ſemper obligat ad obſeruantiam contractus quotieſcumque non contineat peccatum, vel ſit contrà bonos mores,*

99 *Aduocatus poteſt recipere pro Salario vltra ſummam à Iure taxatam quando patrocinium præſtat in cauſa vitæ, Contrarium num. 100.*

101 *Aduocatus poteſt recipere pro Salario vltra ſummam à Iure taxatam in cauſis, in quibus agitur de conſeruatione honoris, & famæ,*

102 *Honor præferendus eſt vitæ, rebuſque omnibus.*

103 *Mori potius expedit, quàm perdere honorem.*

104 *Aduocatus poteſt à Principibus Salarium accipere vltra ſummam à Iure taxatam.*

105 *Aduocatus patrocinium præſtans in cauſa, in qua agitur de hæreditate opulenta poteſt Salarium recipere vltrà ſummam taxatam.*

106 *Aduocatus patrocinium præſtans in cauſis arduis poteſt Salarium recitere vltrà ſummam taxatam.*

107 *Salarium extraordinarium debetur pro extraordinario labore.*

108 *Præmium debet eſſe proportionatum laboribus.*

109 *Aduocati tenentur præſtare patrocinium pauperibus abſque vlla mercede, Intellige vt num. 116.*

110 *Aduocatus Salarium recipere non poteſt à pauperibus etiamſi ſit ſponte oblatum, Intellige vt num. 116.*

111 *Aduocatus tenetur in foro conſcientiæ reſtituere id, quod a pauperibus pro patrocinio accepit, intellige vt num. 116.*

112 *Aduocatus renuens aduocare gratis pro paupere peccat in foro conſcientia, Intellige vt num. 116.*

113 *Aduocatus renuẽs aduccare gratis pro paupere poteſt ad id compelli à Iudice, Intellige vt num. 116.*

114 *Aduocatus recuſans patrocinari gratis pro paupere poteſt a Iudice mulctari, Intellige vt num. 116.*

115 *Aduocatus nolens gratis pro paupere patrocinari poteſt ab officio ſuſpendi arbitrio Iudicis, Intellige vt num. 116.*

117 *Principes eſſe debent protectores pauperum.*

118 *Reipublica intereſt, quòd pauperibus dentur Aduocati publicis expenſis.*

119 *Aduocatus mercedem patrocinij expoſcere non debet ab amicis.*

120 *Donatio in dubio non præſumitur, Hoc tamen fallit ratione inſtrinſeca amicitia, vt num. 121.*

122 *Aduocatus, qui aduocat pro filio alicuius ſui amici non recipit honorarium.*

123 *Aduocatus non repetit expenſas factas in cauſa amici, Intellige vt num. 124.*

125 *Aduocatus Salarium conſequi non debet pro tempore, quo male, & negligenter poſtulauit.*

126 *Aduocatus qui negligenter cauſam patrocinatur peccat mortaliter, & ſi cauſa amittatur tenetur parti ad intereſſe.*

127 *Aduocatus, qui aliquo tempore negligenter cauſam patrocinatur ammittit etiam Salarium ei debitum pro eo tempore quo diligenter poſtulauit, Contrarium num. 128. vbi de veriori, Intellige vt num. 230.*

129 *Præſidi ſua culpa ab officio remoto debetur Salarium pro tempore, quo bene inſeruiuit.*

131 *Aduocato deſerenti cauſã tempore periculoſo Salarium non debetur, Intellige vt num. 132. & 137.*

133 *Aduocatus, qui cauſam iniuſtam tuetur peccat, & tenetur ad intereſſe partium litigantium, Amplia, vt numer. 34.*

135 *Aduocatus, qui iurauit Eccleſiam defendere non tenetur pro ea aduocare in cauſa iniuſta.*

136 *Iuramentum præſtitum ab Aduocato de defendendo aliquem obligat illum ad defendendum ſolum in cauſis iuſtis.*

138 *Aduocatus, qui non præſtat ſuo clienti fidele patrocinium, non ſolum Salarium non conſequitur, ſed tenetur ad damna, & intereſſe, & poteſt puniri tamquam præuaricator.*

139 *Aduocato indocto Salarium etiam conuentum non debetur, Amplia vt numer. 141.*

140 *Conditio, quæ tacite intelligitur appoſita, haberi debet pro expreſſa.*

142 *Cauſa finali ceſſante præſtationis Salarij, fit locus repetitioni iam ſoluti.*

143 *Aduo-*

143 *Aduocatus non poteſt Salarium conſequi ſi aduocat tempore, quo eſt excommunicatus, & ſi aliquid recipiat, tenetur ad reſtitutionem, Contrarium n. 147. Declaratur, vt n. 152.*

144 *Aduocatis excommunicatis eſt prohibitum aduocare durante tempore excommunicationis.*

145 *Aduocatus peccat ſi aducet tempore, quo excommunicationis vinculo innodatus exiſtit.*

146 *Iudices non debent permittere, quod Aduocati excommunicati cauſas tueantur.*

148 *Reſtitutioni neceſſariæ non ſubiacet id, quod fuit illicitè acquiſitum ſine alicuius iniuria.*

149 *Reſtitutio rei acceptæ tunc ſolùm eſt facienda quando acceptio eſt iniuſta, vel à lege prohibita.*

150 *Meretricium exercentes, licèt mortalitèr peccent, non tamen tenentur ad reſtitutionem eius, quod pro tali exercitio accepta fuerunt.*

151 *Meretricibus datur actio pro conſequenda mercede.*

1 DEberi † Aduocatis Salarium indu-
bitati iuris eſt, & vno ore faten-
tur DD. omnes in *l. prima §. in ho-*
norarijs ff. de var. & extraordinar. cognit.
& in l. prima C. de ſuffrag. & in l. ſumptus ff.
de pact. Caroc. de locat & conduct part prima
tit. de fruct. & lit expenſ. queſt. 8. ſub nu. 2.
verſ pro parte igitur Rot. deciſion 38. ſub
num. primo part. prima in recent. D. Thom.
ſecunda ſecundæ quæſtion. 71. artic 4. Ta-
2 le † namque exercitium tam eximios labo-
res habet annexos, vt vix æſtimationem
recipiat *l. ſi pater in fine ff de donat. Magon.*
3 *deciſ. Florent. 12. n. 1.* Quamuis Aduoca-
tis non ſolùm pro labore, ſed etiam pro
honore Salarium perſoluatur *Bar in d. l. 1.*
§. diuus ff de var. & extraordinar. cognit.
4 In tantum, vt id, † quod eis datur honora-
rium proprio nomine dici conſueuerit *l. 1.*
ff. de var. & extraordinar. cognit. Rip. de pri-
uileg. contr cauſ peſt. n. 117. Cæphal conſ. 70
num 7. & conſ 71. num. 2. Surd. conſ. 42. nu-
mer. 2. & deciſion. 219. numer. 5. & facit.
5 *tex. in l. qui operas ff. locat.* dummodo † ta-
men non fuerit promiſſum à clientibus cau-
ſa mercenarij quæſtus, vel malis artibus
extortum *Gratian. diſcept. forenſ. capit. 56.*
numer. 2. Mandoſ. de commiſſion. formul.
11. in princip. verbo Salarij pro patroci-
nio.
6 Ampliatur Primò, quòd † Aduocato
debeatur Salarium etiamſi non fuerit con-
uenctum *d. l. prima & ibi Bar. ff. de var. &*
extraordinar. cognit. Federic. de ſenis conſ. 218.
num. 1. & 2. Natt. conſ. 376. per tot. Alex.
conſ. 109. ſub num. 2. lib. 6 Gratian. diſcept.
forenſ. cap. 157. num. 6. & 7. Ricc. in collect.
deciſ. collect. 656. verſ. limita Put. deciſion. 11.
lib. 3. in fin. Rot. in Leodien. Salarij. 19. De-
cembris 1610. coram R. P. D. Pirouano quæ
eſt deciſ. 302. num. 1. poſt Farinacc. conſ. cri-
minal. libr. 2. Quod præſertim viget in locis,
vbi adeſt conſuetudo locandi operas ſuas,
& ſoluendi Salarium, prout principalitèr in
curia Romana vt per *Rot deciſ. 238. num 1.*
in fin. par. 1. in recent. Put. deciſ. 44. libr. 2
Coccin. deciſ. 256. num. 2. Mantic deciſ 266
Seraphin. deciſ. 1322. num. 1. Corn. conſ. 15
numer. 1. in fine & ſeqq. libr. 4. Sicque ſer-
uari in Rota Romana in iudicando teſtatur
Gratian. diſcept. forenſ. d. capit. 257. num. 5.
verſ. ibi quod ita, poſt Pintan. de Aliment ca-
pit. 16. numer. 4. tit. 8 part. prima fol. 45.
Et procedere etiam in foro conſcientiæ ha-
bita ratione qualitatis cauſæ, & perſonæ
litigantis, firmat *Dominic. Sot. de Iuſt. &*
iure lib 5. quæſt. 8 num 9. & hæc eſt diffe-
rentia. quæ intercedit inter Salarium Ad-
uocati, & Procuratoris, Scilicet, quòd
non conuentum procuratori non debeatur,
ſicut debetur Aduocato *Natt d. conſ. 376.*
num. 6. Gabr. concluſ. 5. de procurator. Alex.
d. conſ. 109. num primo libr. 6. Fenzon. ad ſtat.
Vrb. capit. 92. numer. 59. libr. 3. Rot. de-
ciſion. 338. numer. primo part. prima in re-
cent.
7 Debebit † tamen Aduocatus, vt conſe-
quatur Salarium non conuenctum, proba-
re, quòd per ipſum fuerit præſtitum patro-
cinium ad fauorem eius, contrà quem agit
pro conſequutione mercedis, & quidèm
cum ſpecificatione negociorum, & cauſa-
rum, itaut non ſufficeret examinare teſtes,
qui deponerent, Aduocatum ſuas operas
præſtaſſe in defendendis litibus alicuius, ni-
ſi ſpecificarent qualitates litium, & cau-
ſarum, prout requiritur in ſepè allegata
l. prima ff. de var. & extraordinar. cognition
& hoc ad effectum, vt poſſit Iudex dignoſce-

re qualitatem labrios, & ſeruitij præſtiti, & pro modo eorum valeat Salarium liquidare, vt Rota paſſim conſiderare ſolet, prout *in Oſcen. Salarij 21. Maij 1610. coram R. P. D. Lancellotto & in d. Leodien. Salarij nu. 2. & 6.*

8 Ampliatur Secundo, quòd † debeatur Salarium Aduocato etiam à Republica, nec debeat pro illa conſulere gratis *Ioannes Maria Nouar. quæſtion. forenſ. part. prima*

9 *quæſtion* 84. *nu.*4. licèt † nonnulli contrarium aſſeruerint ducto argumento *ex l. in ſacris C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. & l. nemini in princip. ff. de excuſat. tutor.* & precipuè inter alios hanc contrariam ſententiam tenuit *Guliel. de Ludo. ſingular.* 43. & pro ſua opinione adducit *gloſ. in l. 2. C. de proxim. Sacror. Scrinior. libr. 10. v. conceſſum*, & omnes ferè alij ipſius ſententiæ adherentes fundant eorum opinionem in *d. gloſ.* Ve-

10 rum, cum Doctores † intelligendi veniant ſecundùm iura ab eis allegata *Rot. deciſ.* 155 *num.*36. *par.*6. & *deciſ.* 81. *num.* 4. *part.* 7. *in Recent. Bar. in l. non ſolum §. liberationis ff. de liberat. legat.* & d. Gloſ. dicat ſolùm, quòd compelli valeat Aduocatus inuitus ad præſtandum patrocinium, non tamen, quòd poſſit cogi ſine præſtatione Salarij,

11 credere † Guliel. & ſequaces intellexiſſe de Aduocatis habentibus Salarium à Publico propter aliquod officium, quod gerunt, vt puta de Aduocatis fiſci, qui tenentur gratis patrocinium præſtare, ſecùs tamen de alijs, qui à publico ſtipendia non habent *§. oportet & §. illud Auth. de Mandat. Princip. l. fin. ff. de offic. aſſeſſ. c. non licet 11.*

12 *quæſt.*3. *c. charitatem* 12. *quæſt.*5. vel † ſi habent, non correſpondet eorum labori, & facundiæ, cum aliæ magnæ ſuperuenerint lites, nam tunc aliud Salarium præſtandum erit, *Parid. de Put. de Sindicat. in v. Aſſeſſor. capit. 2. ſub numer. 3. verſ. quod eſt verum.*

13 Ampliatur tertio, quòd † Aduocatus nec ab ipſomet Principe cogi poſſit ad præſtandum gratis patrocinium *Innocent. in c. Sicut il 2. num. 2. de Iureiuran. Aſſlict. in conſtitution. Regni Cum circa 18. notab. numer.* 22. *Carauit. ſuper Ritib. Magnæ Curiæ Ritu* 99. *num.*6. *Specul. de Salar. in §. ſequitur. in pri cip. l. à tutoribus §. finali & ibi DD. de adminiſtrat. tutor. c. non ſane 14. qu.* 5. Et in caſibus, in quibus Princeps de poteſtate abſoluta poteſt auferre rē à ſubdito, & illum priuare dominio ſuo, non tamē hoc facere poterit Aduocato priuādo illū de debita mercede, & Salario, quòd pro præſtito patrocinio illi debetur *Parid. de Put. in tract. de ſindicat. in v. Aſſeſſor. cap.* 2. *ſub num.*3. Cum non poſſit quis ad aliquid faciendum adſtringi, niſi ad id, in quo ſine ſuo incommodo procedere poteſt *l. in creditore & l. ſi rem ff. de euict. Parid. de Put. vbi ſupra num.*2. Sed ſi aduocatus cogeretur ad præſtandum patrocinium ſine Salario, id non ſolùm ei afferret incommodum verum etiam magnum præiudicium, quia multoties, vt Principis cauſis operam daret opus eſſet alias, à quibus lucrum reciperet, derelinquere.

14 Ampliatur Quarto, quòd debeat Salariū cōſequi Aduocatus, etiāſi Eccleſia, vel alia perſona priuilegiata interueniat in cauſa *Bald. in c. breui de Iureiuran. Falin. in c. primo de offic. Iudic. Borgnim dec.*41. *num.*47. aliàs non teneri pro illa patrocinium præ-

15 ſtare, etiamſi † promiſiſſet cum iuramento eccleſiam defendere, imo nec committere periurium, dum Eccleſia non perſolueret Salarium ipſi Aduocato promiſſum *gloſ. in d. c. breui v. requiſitus vbi Abb nu.* 7. quia ſi Eccleſia ex parte ſua non adimplet promiſſa, nec Aduocatus illi ſeruire tenetur *l. Iulianus §. afferri ff. de act. empt. Soccin. Iun. conſ* 77. *num.*142. *libr. primo Gozad. conſ* 9. *n.*20. *Aretin. conſ.*14. *n.*18. *verſ. Prima concluſio.*

Hoc tamen diſtinguendum venit, prout diſtingunt *Hoſtien. & Ioannes Andr. in d. c. breui num.* 3. videlicèt: Aut Eccleſia deliquit in ſubtrahendo ipſi Salarium conuentum, aut eſt ſolus prælatus, qui ſoluere recuſat, Primò caſu certum eſt, non teneri Aduocatum ad præſtandum patrocinium, Secundo vero caſu erit inſpiciendum quomodo cantet promiſſio, nam ſi concepta ſit verbis generalibus, ſi ipſi ſoluatur Salarium, & tali caſu, etiamſi ſolus Prælatus ſubtrahat Salarium, non tenetur Aduocatus præſtare patrocinium, nec incidit in pænam periurij, de qua vide per *Hoſtien. in ſumma tit. de Iureiuran n.*7. quia tunc nō refert, quòd Salarium non ſoluatur ex facto Eccleſiæ, vel ex facto Prælati, ſed ſufficit, conditionem non eſſe adimpletam, etiam ſi ſine culpa contingeret, vt in *l. in illa ſtipula-*

pulatione ſi Kalendis *ff. de verbor. obligat.*
qua ratione ſit, vt ex defectu adimple-
menti ex parte vnius ceſſet obligatio alte-
rius, etiamſi vnus contrahentium deficiat
in minimo *Bal. in l. pacta conuenta ff. de*
contrahen. empt. Crauet. conſ. 248. col. penul.
verſ. non obſtat. Iaſ. conſ. 216 col. 2. vbi ſub-
dit, hoc etiam procedere ſi contractus fuiſ-
ſet iuratus, *per c. quemadmodum de Iureiuran.*
vbi Abb. & c. peruenit & c. ſicut il 3. Si
vero promiſſio eſt facta ſub modo, tunc re-
quiritur, Eccleſiam eſſe in mora *c. verum*
16 *de condit. appoſit.* quæ † non committitur
contra Eccleſiam ex facto vnius Prælati
argumento *c. ſicut 16. quæſt. 6* quo circa
tenetur Aduocatus tali caſu defendere Ec-
cleſiam; & poſtea habere regreſſum con-
tra ipſum Prælatum, vt ſoluat Salari-
um argumento *c. delictum de reg. Iur.*
in 6.
17 Ampliatur Quinto, Succeſſorem † Prælati
teneri ſoluere Salarium Aduocato, qui præ-
ſtitit patrocinium illius anteceſſori *gloſ. in c.*
primo & ſecundo de ſolut. Abb. in c. ex præ-
ſentium numer. 5. de pignor. Caroc. de Locat.
& conduct. tit. de fruct. & lit. expenſ quæſt. 8
ſub num. 12. verſ. Ampliatur Septimo Gui-
dopap. quæſt. 561. Dec. in c. primo num. pri-
mo de probat. Statil. Pacific. de Saluian. inter-
dict. Inſpect. 3. cap. 4. num 684. Put. deciſ 10.
18 *lib. 3.* Ad † ſuceſſorem enim, non autem
ad hæredes, ſpectat ſoluere debita contracta
per Prælatum ad ſui ſubſtentationem, &
defenſam, etiamſi talis Prælatus haberet
patrimonium *Innocent. in c. Epiſcopus de præ-*
ben. Bal. conſ. 313. vol. 2. incipien. præmitten-
19 *dum eſt*, & ratio eſt, quia, cum † Prælatus de-
beat alimentari de bonis Eccleſiæ, dum ipſi
Eccleſiæ inſeruit *c. ex his 12. quæſt. prima*
c. Epiſcopus 12. quæſt 2. Rot. deciſ. 287. n. 13.
par. 5. in Recent. & deciſ. 37. numer. 7. ead.
par. 5. D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 86.
20 *art. 2.* ideo † debitum contractum pro ſer-
uitio neceſſario prælati, dicitur contractum
pro neceſſitate ipſius Eccleſiæ *Calderin. con-*
21 *ſil. 1. de ſolut.* Et † cum clarum ſit, ſucceſſo-
rem teneri ad ſoluenda, & extinguenda
debita contracta pro neceſſitate, ſeu vtili-
tate Eccleſiæ *Innocent. in c. primo de ſolut.*
Soccin. conſ. 13. n. 39. volum. 1. Rot. deciſion. 4.
de probat. in antiquis, ſequitur ſucceſſorem,
ſeu Eccleſiam teneri ad ſolutionem debi-
torum, quæ à Prælato contracta fuerunt:
22 Verū † quia neceſſe eſt ad talem effectum,
quòd debita fuerint contracta ex cauſa vti-
li, & neceſſaria, & laudabili, non autem
ex cauſa voluptuoſa, & vituperabili, ne
aliàs diceretur, Eccleſiam ſubminiſtrare
pecunias Prælato ad delinquendum, pro-
pterea in caſu noſtro, ad hoc, vt Succeſſor
prælati teneatur ad ſolutionem debiti con-
tracti ab Anteceſſore ex cauſa Mercedis
Aduocati, requiritur, quòd cauſa ab Aduoca-
to patrocinata fuerit iuſta, non autem ca-
lumnioſa.
23 Ampliatur Sexto, quòd † debeatur Sa-
larium Aduocato, qui præſtat patrocini-
um pro pupillo, cuius eſt tutor, prout
quilibet alteri Aduocato ſoluendum veni-
ret, & poteſt tale Salarium in rationibus
adminiſtrationis computare, vt teſtatur
fuiſſe deciſum in Sacr. Regio Conſilio Nea-
politano *Vincent. de Franc. deciſ. 122. nu. 4.*
Alberic. in l à Principe n. 10. ff de poſtulan-
do, & ad huius opinionis corroborationem
nonnulla concurrere videntur, & Primo,
24 quòd † officium ſuum nemini debeat eſſe
damnoſum *l. extra ff de fideiuſſor l. perue-*
nit ff. ex quibus cauſ maior. in integr. reſtit
l. valet. ff. de Furt. l. ſi ſeruus communis §
quod neceſſe ff. quemadmodū teſtam. aper. ſed
ſi Aduocatus tutor præſtans patrocinium
pro pupillo non conſequeretur Salarium, il-
lius officium diceretur damnoſum, cum
multoties propter cauſam, quam agitaret
pro pupillo, perderet lucrum alterius ad-
uocationis, ergo eſt dicendum, quòd de-
beatur, *Aretin. in tract. de Expenſ fol. 4 col. 1.*
verſ. ſed quid ſi ipſemet erat aduocatus, Lan-
franc. de Oriano in repetit c. quoniam contra
falſam. fol. 126. num. 16. de probat. Butr. in
c. finem litibus & ibi etiam Abb. Sicul. col. 1.
in fine & Petr. Ancharan num. 38. de dolo
25 *& contumac.* Et ad hoc etiam facit, quòd †
quotieſcumque iura duorum concurrunt in
perſona vnius idem ſeruetur in perſona vni-
us, quod in duabus, quoniam tunc con-
ſideratur tamquam diuerſa perſona *l. ſi mihi*
& tibi ff. de leg. primo vbi Bal. num primo l.
Titia §. qui mario ff. de ann. legat. l. tutorem
ff de his quib. vt indign. Roman conſ. 47. per
tot. incipien. Viſis neceſſarijs & conſ 422.
num. primo incipien. Iſte Franciſcus, ſed cum
in caſu noſtro in Aduocato duo concurrant
officia, nempe Tutoris, & Aduocati, in illo,
quod ſpectat ad officium aduocati erit con-

X 2 ſide-

ſiderandus tanquam diuerſa perſona, ab ea quæ exercet officium Tutoris, & ſic illi debebitur Salarium, tanquam Aduocato,
26 licet non tanquam tutori; Neque † obſtat opinio *Alberic. in l. prima ff. de poſtulando relat. per Baez. loco ſupra citato num. 13. & 14.* qui tenet, Tutorem alicuius pupilli teneri gratis patrocinium præſtare, nec aliquid ab ipſo pupillo, ratione dicti patrocinij, conſequi poſſe: Quia preterquam huic obiectioni ſatisfactum remanet ex ſupradictis, nempe, quòd conſideretur tanquam diuerſe perſona à tutore, poteſt etiam reſponderi, ſupradictam Alberici opinionem non poſſe ſuſtineri, quoniam, cum non omnes tutores ſint aduocati, qui ſciant cauſas patrocinari, non debet hoc in eis eſſe ſpeciale, quòd preter tutelæ labores, debeant etiam ſufferre laborem patrocinario-
27 nis ſine præmio, odia † enim ſunt reſtringenda, non autem amplianda *reg. odia de reg. Iur. in 6.* nec eſt danda afflictio afflicto *l. diuus ff. de offic. præſid. C. clementi C. de Epi. aud. c. cum percuſſio 7. quaſi prima c. primo*
28 *de Cleric. ægrotan.* Et precipuè, quia † patrocinium præſtare pro pupillo eſt labor contingens extra tutoris officium, in quo aliàs neceſſariò expendendum erat, & alteri Aduocato patrocinium præſtanti Salarium ſolui debebat, ſicque melius eſt, vt ſoluatur ipſi tutori tanquam magis idoneo, cum ipſe negociorum pupilli ſit optimè informatus, maiorique affectione, & diligentia aduocet.
29 Ampliatur Septimo, Aduocatum † defendentem cauſam ſibi cum alio communem repetere Salarium pro parte ſui ſocij litterarum ignari, *Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſu 154. num. 6. Munnoz. de ratiocin. adminiſtrat. capit. 27. ſub numer. 52 verſ. ſecundo pro hac ſententia facit Myſſinger. ſingular. obſeruat. cent. prima obſeruati numer. 3. Boer. deciſ. 210 numer. primo* vbi ita pluries iudicatum fuiſſe teſtatur ex deciſione textus in *l. prima §. in propria cauſa ff. quando appellandum ſit tex. in l. ex parte heres ff. famil. hereci l. ſi in rem communem C. ſi cert. petat.*
30 Neque obſtat, obiectum, quòd † meum eſſe dicatur id, quod mihi eſt commune cum alio *l. ſerui electione §. labeo ait. cum §.*
31 *ſequen. ff. de legat. primo* ſed † cum Aduocatus propriam defendens cauſam ſi victoriam reportauerit in taxatione expenſarum Salarium pro cauſæ patrocinio peterenon poſſet *Aret. in tractat. de expenſ. ſol. 4. c. 1. verſ. ſed quid ſi ipſemet erat aduocatus DD. in l. fin. C. de fruct. & lit. expenſ. Alberic. in l. properandum §. fin autem alterutra parte col. 4 verſ. ſed quid ſi victor erat aduocatus, & ibidem Iaſ. col. 55. in fin. verſ. adde etiam quod ille C. de Iudic Specul. in tit. de expenſ. §. vlt. col. 3. verſ. ſed quid ſi ab amptore Lanfranc. de Oriano in repetitione c. quoniam contra falſam ſol. 126. num. 25. de probat. Butr. in c. finem litibus & ibi Abb. ſeculus col. 9. in fine verſ. Quid autem ſi iſte victor, & Petr. de Ancharan. numer. 38 de dolo, & contumacia*
32 Niſi † tamen illud peteret loco damnorum & intereſſe, vt quia non potuerit alijs in cauſis patrocinium præſtare, vt propriæ incumberet, vt per DD. omnes ſupra relatos, & videbimus latiùs infra in *part. 3.* Ergo eſt dicendum, quòd cum præſtauerit patrocinium in cauſa ſibi cum alio communi, nullum debeatur Salarium: Quia reſpondetur dictum *§. labeo* non obſtare, imo poſſe in contrarium allegari, cum dicat, communem rem eſſe in diſpoſitione ſocij, & per conſequens portionem ſocij eſſe alienam *Boer. ita per l. primam §. in propria cauſa verſ. at ſi in partem nomine proprio & in partem pro alio litigat tamquam coharet in deciſione 21 c ſub. num 4.* vbi teſtatur ſic fuiſſe in illa Curia deciſum, quem ſequutus eſt *Miſſinger Singular. obſeruat. cent. prima obſeruat. 2. num 3.* vbi ait, ſic fuiſſe in Camera Imperiali iudicatum.
33 Ampliatur Octauo, quòd † debeatur Salarium Aduocato, etiamſi nullum laborem paſſus fuerit puta ſi conſuluerit ſine reuolutione librorum *Ioannes Andr. ad Specul. in tit. de Salario §. ſequitur Card. & Imo in c. cum ab omni col. fin. de vit. & honeſt. cleric. Barbat. in c. ex litteris de conſtit. Dec. in c. cum in cunctis num. 15. de elect. Iaſ. in l nec quidquam §. vbi decretum ff. de offic. procuratori Caeciul. de Aduocat. quaſi prima num. 8. Socein. reg. 229 Rebuff. de priuil. Schol. priuil. 46. Bolog. in Auth. habita num. 317. C. ne filij pro patre Ripa de priuileg contr. temp peſt. num. 116. Cagnol. in l. diem functo num. 168. ff. de offic. Aſſeſſ. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. part. 3. allegat. 79. num. 31. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 39. num. 15.* & alij, quos refert & ſequitur *Barboſ. in collectanea DD. in c.*

in c. non licet 11. *quæſt.* 3. *num.* 5. Nam ſatis
eſt, quòd conſilium, & auxilium præſtet
& Iudicem inſtruat, & informet, etiam ore-
tenus, & ſine ſcriptis *Adrian. Neguſan quæ-
ſtion.* 151. *num.* 1. *&* 2. Et huius ampliatio-
34 nis ratio eſt, quia, cum † nemo repente
fiat Doctor *c. ſermo de penitent. diſtinct.* 2.
Ben, de Priuileg. I C. part. 3. *priuileg.* 74 *n.* 2.
Sed magnis vigilijs, ac ſumptibus ad hu-
iuſmodi ſcientiæ culmen. perueniatur *l. ſtu-
diorum labor C. de aſſeſſ. Luc. de Pen in l. vni
num.* 2. *C. de Stud. libr. Vrb. Rom. libr.* 11.
Soccin. in c. fin. num. 8. *de Magiſtris Alciat.
de verbor. ſignificat. lib.* 1. *n.* 79. vnde Poæta
ille cecinit.

*Non iacet in molli veneranda ſcientia
lecto,*
Illa ſed aſſiduis parta labore venit.

Quod etiam probauit Mantuanus Home-
rus his carminibus:

*. Nam via Virtutis dextrum petit ardua,
callem.*
*Difficilemque aditum primùm ſpectantibus
offert.*
*Sed requiem præbet feſſis in vertice ſum-
mo.*

Hinc Igitur eſt, quòd etiàm ſine reuo-
lutione librorum, habita ratione laboris
iam paſſi, qui non debet eſſe ſine præmio,
Aduocatus pro ſuo patrocinio habebit Sa-
larium, *Alciat libr, primo de verb. ſignificat.
v. ex reſt. num.* 63. *Bar. conſ.* 34. *nu.* 34.
35 *libr.* 2. nam aliàs conditio † Periti deterior
eſſet imperiti conditione, quod eſſet ab-
ſurdum *l. vlt. C. de Alluuion Ben. vbi ſupra
numer. primo. in fin.* Idque procedit etiam
in foro conſcientiæ *Iaſ. de Act. in* §. *ſed iſte
num.* 113. *Caroc. de locat & conduct. in tit.
de fruct. & lit. expenſ. quæſt.* 8. *numer.* 9. *Ar-
cidiacon in c. non licet.* 11: *quæſt.* 3. qui re-
probat opinionem *Gloſ. in d. c.* contrarium
dicentis cui gloſæ etiam contradixerunt
*Purpur. in l. ſi me & Titium in princip. ff ſi
cert. petat. Alberic. in l. prima C. de poſtulan
Carauit. ſuper Ritibus magnæ curiæ ritu* 99.
n. 5. qui omnes contra Gloſæ opinionem,
Salarium deberi aſſerũt ob rationem ſuprà
allatam, nè ſcilicèt præteriti labores irre-
36 munerati remaneant: Poſſet † tamen opi-
nio Gloſæ ſubſtineri quando in caſu, ſuper
quo conſulitur nulla adeſſet difficultas, &
eſſet adeo clatus, vt omnibus notus eſſet,
vt in caſu §. *gallinarũ* ita *Soccin. in d. reg.* 229.
vel etiam ſi quis ſcientiam haberet à Deo
gratis datam *c. non ſolum prima quæſtion.* 3.
exemplo Heliſei, qui cum ita Naam à le-
pra curaſſet, nihil recipere voluit, eiuſque
famulus lepra fuit percuſſus, eo quia ali-
quid exegit, vt poſt *S. Antonin. probat Tira-
quell. de Nobilit. cap.* 29. *numer.* 34. *Ben. vbi
ſupra d. num.* 2. *Vincent. Carrar. in tract. de
Medic. & eius officio par.* 2. *num.* 122.
37 Ampliatur Nono, Quod † ſi fuerit Ad-
uocato promiſſum certum Salarium, pro
vna lite particulari, & pro omnibus alijs
cauſis tàm motis, quàm in futurum mo-
uendis, integrum, & abſque aliqua
diminutione veniat ſoluendum non ob-
ſtante, quòd Dominus poſteà non niſi
vnicam litem habuerit, vt reſoluit *Rot.
coram Duran. deciſ.* 53 *&* 103. *per tot.* Imò
38 etiamſi † Aduocatus nihil laborauerit, vt
puta ſi certo Salario promiſerit per annum
patrocinium præſtare, & poſtea cliens nul-
lam habeat cauſam, attamen promiſſum
Salarium conſequetur, *Bar. in l. prima* §. *di-
uus num.* 8. *ff. de var. & extraordin. cognit.
Ioannes Gutt. pract. quæſt. lib. primo quæſ.* 23.
Nicol. Anton. de Palma Diuerſ. Iur. gloſ. 15.
numer. 5. *Armill. in verb. Aduocatus n.* 16.
39 Cum † ſatis ſit, quòd per ipſum non ſtete-
rit, & adueniente occaſione eſſet paratus
præſtare operas ſuas ad effectum, vt Sala-
rium conſequatur *l. ſed addes* §. *cum quidem
ff. de locat. & conduct. l. qui operas ff. eodem
gloſ. magna in l. ſi vno* §. *eum quidem verſ.
cum autem ff. eod. Rot. deciſ.* 336. *nu.* 2. *par.* 1.
Recent. Natta *alios referens conſ* 452 *num.* 2.
vol. 2.
40 Nec eſt neceſſe ad hunc effectum, quòd
Aduocatus nulli alij ſuas operas locet per
41 *l ſed addes* §. *fin ff. locati*; quæ † tamen Lex
procedit tantummodo in exercentibus ma-
nuales artes, qui non poſſunt eodem tem-
pore diuerſis dominis ſeruire, contrarium
tamen eſt in Aduocatis, qui plures habent
cauſas, & ſi vnus clientulus non habet li-
tes, vel ſi habet proſequi non poſſunt, non
ideo Aduocatus debebit relinquere omnes
alias cauſas, ad hoc, vt habeat Salarium illi-
us, in qua non laborat, Igitur dicendum eſt,
Aduocato deberi Salarium etiamſi non la-
borauerit, & alijs ſuas operas locauerit, in-
telligendo tamen ſemper, dummodo pro-
pter patrocinium, quod alijs præſtaſſet
non fuiſſet impeditus in illa laborare
tali

tali namque caſu Salarium non debeatur.

42 Ampliatur † decimo, deberi Aduocato Salarium etiamſi caſus, propter quem Aduocatus non laborat, ſit caſus fortuitus, vt per Bar. vbi ſupra num 15. & etiamſi non ſeruiat ob caſum in eius perſonam contingentem, vt puta ſi inciderit in aliquam infirmitatem, Caſtren. in l. ex conducto §. item cum quidam numer. 7. ff. de locat. & conduct. Alex. in l. ſi vno ff. locati Bar. in l. meuia in princip. ff. de annu. legat. & in l. diem functo ff. de offic. aſſeſſ. Bal. in l. prima C. de ſuffrag. Guld. ſax. in l. poſt. duos C. de Aduocat. diuerſ. Iudic.

43. Ampliatur † vndecimo in caſu, quo aliquis Aduocatus conuenerit cum clientulo de certo Salario pro patrocinio cauſæ, & poſtea partes inter ſe cõcordauerint, adhùc enim ipſi Aduocato Salariũ debetur Cagnol. in l. diem functo num. 156. ff. de offic. aſſeſſ. Guidopap. quaſt. 102. num. 2. verſ. & aduocatus illud debet habere Magon. deciſion. florentin. 12. numer. 3. Iaſ. in §. actionum v. tripli col. fin. num. 58. verſ. aduerte etiam Inſtit. de Action. Benincaſ. de paupertate quaſtion. 7. numer. 6. Bald. in l. prima quaſt. 5. C. de ſuffrag. Marſil. ſingul. 693. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. nu. 16. Adrian. Neguſan. quaſt. 292. num. 10. Azo. in ſumma tit. de Aduocat. diuerſ. Iudic. in fine Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcop. part. 3. allegat. 79. num. 40. Caualcan. deciſ. 41. num. 48. par. prima Dec. in l. Iure ciuili numer. primo ff. de regulis iuris Pyleus Modicenſis quaſtion. 54. Seraphin. deciſion. 295. num. 5. Guidopap. deciſion 102. Duran. deciſ. 53. num. 5. tom. primo Carot. de locat. & conduct. tit. de fructib. & lit. expenſ. quaſtion. 8. n. 14. vbi ait, hunc caſum menti tenendum, &
44 ſepe in facto euenire, cum † tanta ſit litigantium auaritia, vt, ita fugiant ſolutionem mercedis Aduocatorum, & procuratorum, vt Lupus lunam fugit, & faciunt
45 compromiſſa, quæ hodie, vt plurimùm, nouas lites litigantibus pariunt, Magon. deciſion. 12. num. 13. Et quando aliquid ſoluere debeant Aduocato chiragra laborare videntur, vt dicit Martialis in epigram. 66. lib. 1. ad Flacc.

Litigat, & podagra Diodorus Flacce laborat.

Sed nil patrono porrigit hæc chiragra eſt.

Rationes autem, ob quas debeatur Aduocato Salarium etiam in caſu concordię plu-
46 res eſſe poſſunt: Et prima, quia † Concordia aliquando accipitur pro definitione c. inter cætera in vltima gloſ. 16. quaſtion. 6. Secunda, quia per Aduocatum non ſtetit quin minus cauſa pro ſuo officio vſque ad finem proſequeretur, Borgnin. deciſion. 41. num. 48. Dec. conſ. 70. num. 2. Bertachin. in ſuo repertorio verſ. labor. non debet eſſe vacuus, Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 92. numer. 62. & dicitur ex parte ſua adimpleta conditio l. iure ciuili ff. de regul. Iur. & videtur victoriam reportaſſe, etiamſi amicabilis concordia medio alterius, quàm Aduocati ſequuta fuerit l. fin. ff. mandati Speculat. in tit. de Salario §. ſequitur de Aduocato num. 7. in fi-
47 ne, Tertia eſt, quia † Aduocatus iſte non fuit in culpa, ergo non eſt, quod ſibi imputari debeat c. quod ad nos 47. diſtinct. c. Ephesij 43. diſtinct. & c. occidendis 23. quaſ. 3 pro Quarta ratione adducitur, quòd ſufficiat, ſi negocium vtilitèr fuerit ceptum, licèt res ſuum non fuerit ſortita effectum l. ſed an vltro ff. de negoc. geſt. l. ſi neceſſitas C. de pign. act. l. verum §. ſi locupleti ff. de mi-
48 nor. Quinta, & vltima ratio eſt, quòd † res inter alios acta, tertio præiudicare non debeat, vt toto titul. C. res inter alios acta.

49 Non † deſunt tamen DD. qui contrarium voluernit, & multę etiam poſſunt pro illorum opinione rationes afferri: Et Primò
50 facit, quòd † videtur iniquus ille Aduocatus, qui abſque labore vult conſequi omnia promiſſa, quæ præſtanda erant pro labore, quem in patrocinio totius litis impendiſſet, & videtur velle locupletari cum iactura tertij l. nam hic natura ff. de condit. indebit. l. iure naturali ff. de reg. Iur. c. primo
51 22. quaſtion. Secundo facit, quòd † in generali obligatione non veniunt ea, quæ aliquis ſpecialiter non promiſiſſet, ſed non eſt veriſimile, quòd clientulus, quandò promiſit Aduocato Salarium pro patrocinio cauſæ promiſiſſet numquam velle tranſigere, ergo, adueniente iſta tranſactione, non debet Aduocatus habere Salarium, quod habuiſſet, ſi lis fuiſſet proſequuta,
52 ceſſante † enim cauſa promiſſionis Salarij, ceſſare debet etiam Salarium c. cum ceſſan-
53 te de appellat. Facit tertio, † quòd Salarium debetur pro rata laboris Signor. conſ. 157 vol. 1.

54 vol. 1 circa med. Et par † laboribus, æquita-
te ita dictante, deber eſſe merces, l. quod ſi
minor §. ſcæuola ff. de minor c. recolentes de
ſtat. monac. c. primo de Sepult. c. Iure debet 76
diſtinct. Rom. conſ 337. col. prima ſed cum
Aduocatus non præſtauerit patrocinium in
tota cauſa, ſed tantummodo in parte, ita
quoque pro parte temporis, quo præſtauit,
Salarium conſequetur: Verum ad concor-
dandas has contrarias opiniones mihi vide-
tur ſic eſſe diſtinguendum: Aut certum fuit
promiſſum Salarium, vt Aduocatus cauſam
vſquè ad finem litis defenderet, aut fuit pro-
miſſum, tantummodo pro victoria cauſæ,
55 & † primo caſu Aduocato non debebitur
integrum Salarium conuentum, ſed pro
rata, licèt per eum non ſteterit, nam illo
caſu tenetur proſequi cauſam vſquequo vl-
timum conſumatum effectum ſortiatur eti-
am reſpondendo exceptionibus, quæ con-
tra rem iudicatam opponerentur, vel op-
poni poſſent, Caroc. vbi ſupra numer. 17,
Martia. conſil. 48. volum. primo Secun-
56 do † caſu inſpiciendum erit ſi tempore, quo
partes tranſegerunt, actoris iura erant pro-
ducta, & de eius iuſtitia apparebat, & ni-
hil aliud erat agendum, quàm proferen-
da ſententia; vel iura actoris apparebant
57 ex publico inſtrumento, † quod dicitur
probatio probata c. cum dilecti & ibi Abb.
num primo de donat. c. cum inter reiudicata
c. cum contingat. de reſcript. Bal in l. Impera-
tores ff. de ſtat. homin in l. quoties C. de Iudic,
itaut ſine dubio fauorabilem ſententiam
58 reportaſſet, vbi † enim eſt caſus inſtru-
menti, non eſt dubitandum, ſicuti, nec
vbi eſt caſus legis Bal conſ. 215. libr. ſecun-
do, vel apparebant ex confeſſione partis, quę
59 † alia non eget probatione, & ſententiæ
60 æquiparatur l. prima ff. de confeſſ. ex † qua
confeſſus poteſt condemnari, etiam nullo
exiſtente proceſſu Innocen. in c. qualiter &
quando il ſecondo de accuſat. Bar. in l. ſi con-
feſſus ff. de cuſtod. reor. Afflict. deciſion. 189.
Clar. in praxi Criminal. §. fin. quæſtion. 55.
vbi de communi Myſſinger. cent. 5. obſeruat. 67
& tunc quaſi pars in fraudem Aduocati,
tranſegerit integrum debetur Salarium Spe-
culat. in tit. de Aduocat. numer. 8. in fin. &
in tit. de Salario §. 3. ſub num. 8. in fin. Gui-
dopap. deciſion. 102. vbi adden. littera B gloſ
in l. fin. ff. mandati & in l. vnica C. de ſuffrag
61 Si † vero actoris iura non erant producta,
& actor bona fide tranſegit, & litis euen-
tus erat incertus, prout vt plurimùm eſſe ſo-
let l. quod debitor ff. de pecul. tunc pro rata
ſeruitij conſequetur Salarium Bal. in d. l. vni-
ca C. de ſuffrag. num 9. Guidopap in deciſion.
ſupra allegat. vbi hanc dicit eſſe opinionem
communem Vincent. de Franc. deciſion. 265.
62 per totam intelligendo † tamen, quòd, ſi
Aduocatus ad concordandum partes ma-
gnos paſſus fuerit labores, integrum debeat
recipere Salarium, vel taxari debeat à Iu-
dice habita ratione laborum Bal. in l. ſed ſi
§. quo ſi autem ff. de petit hæredit.

63 Ampliatur Duodecimo, vt non minùs
debeatur Aduocato Salarium ſi victoriam in
cauſa reportauerit, quàm ſi ſuccumbuerit
Argumento l. an vltro ff de negoc. geſt. & fa-
gloſ. in c primo 83. diſtinct. quę vult Medi-
co ſoluendam eſſe mercedem; etiamſi
ægrotus moriatur Ben. de priuileg. I. C par. 3
priuileg. 76. n. 8. Adrian Neguſ in. quæſ. 151.
num. 8. Caroc. de locat. & conduct. tit. de fruct
& lit. expenſ. quæſt. 8. ſub num. 11. vbi ſ. Am-
pliatur quarto Bal. in l. prima col. fin. C. de
ſuffrag Alex. in l diem functo num. 16. ff. de
offic. aſſeſſor Tiraquell. de nobilit. cap. 29. nu-
64 mer. 51. vbi firmat, quòd † imò, quando
cauſa amittitur plus debeatur Aduocato,
quàm in caſu victoriæ, nam tunc laus eſt lo-
co præmij, quando verò cauſa perditur eſt
magno pudori Aduocato iuxta illud Epi-
gramm. Martial. 17. ad Sextum.

Egi Sexte tuam pactus duo millia cau-
ſam.

Miſiſti nummos quot mihi? mille quid
eſt?

Narraſti nihil inquis & à te perdita cauſa
eſt,

Tanto plus debes Sexte, quòd erubui.

65 Hanc † tamen Ampliationē non crederē
procedere quando cauſa fuiſſet amiſſa pro-
pter Aduocati culpam, negligentiam, vel
propter cauſæ deſertionem, prout videbi-
mus infrà in ſeptima declaratione.

Decimotertio, & vltimo Ampliatur;
66 quòd † ſoluendum ſit Salarium Aduocato,
qui aliqua in cauſa ſcripſit, ſeu conſuluit
tempore, quo illi fuerat aduocatio inter-
dicta Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. nu 17.
67 nam † prohibitus aduocare non dicitur pro-
hibitus conſulere, ſeu in ſcriptis allegare
Iaſ. in l. ſi mihi §. regula ff. de legat. 1. § 1. ff.
de poſtul. vbi quod etiā poterit aliquid à Iu-
dice

dice impetrare idem Bar. in l. dum qui alias
S. paulus & ibi Adden. ff. de legation. Iaſ. in l.
prima col. ſecunda numer. 7. ff. de verb. oblig.
vbi quòd non prohibetur mittere Iudici al-
legationem in ſcriptis, & ita fuiſſe obſerua-
tum in Ciuitate Vercellarum dicit *Alberic.*
de Roſate de Statut. part. prima quæſtion. 161
68 Quamuis † contrarium eſſet in eo, qui fuiſ-
ſet priuatus officio, & munere aduocationis
& expulſus è collegio, quia tunc, non ſo-
lùm eſſet ei ptohibitum aduocare, verum
etiam conſulere, & in ſcriptis allegare *Gra-*
tian. diſcept. Forenſ. capit. 39. & d. capit. 55.
num 18.
69 Declara † Primò deberi Aduocato Sa-
larium conuentum dummodo non fuerit fa-
cta conuentio de quota litis inter Aduoca-
tum, & clientulum, tale namque pactum
eſt à Iure reprobatum *l. ſi quis & l. aduoca-*
torum & ibi gloſ. in v. ſi quis & Bellapert. in
princip. & Odofred. numer. primo verſ. ſed ſi
Aduocatus C. de poſtulan. l. ſumptus in fine S.
cui ff. de var. & extraordinar. cognit. l. litem
C. de procurator. l. ſi contra C. mandati Me-
noch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 6. caſ. 522.
n. 1 Nauarr. conſ. 1 de procurat. Siluester.
in v. Aduocatus numer. 14. in princip.
Angel. in d. verb. uocatus n. 14. poſt princ. ver.
Aduerte hic Armill. in d. v. aduocatus n 14. in
princ. Guidop. quæſt. 102. n 1. Marcheſan. in
praxi commiſſion. de commiſſione appellationis
in cauſa mercedis S. primo fol. 1195. num. 51.
Duran. deciſion. 53 num. primo & habetur in
conſtitutione San. mem. Pauli Papæ. V. quæ
habetur in bullario Romano tom. tertio fol. 276
vndè, non ſolùm priuat Aduocatum Salario,
verum etiam interdicit ei, quòd non poſſit
expenſas in lite factas repetere, etiamſi bo-
na fide illas feciſſet *tex. eſt in l. contra &*
ibi gloſ. in verbo fruſtra patij C. man-
dati & ibi Bal. in ſummario & Salicet. num. 1
vbi defendit opinionem gloſæ à Doctoribus
contrarium aſſerentibus *Caſtren. in l ſumptus*
ſub num. 12. verſ. & vltra hoc ff. de pact. tex.
in l. ſi remunerandi S. maurus ff. mandati
vbi gloſ. & DD. omnes vno ore concludunt,
quòd, non ſolùm faciens tale pactum de
quota litis amittat omnes expenſas per ip-
ſum in lite factas, ſed etiam omne aliud,
quod actione mandati prætendere potuiſ-
ſet *Boccac. in tract. de pact. part. prima nu. 47.*
70 *& 54.* Et † hæc concluſio locum habent
etiamſi Aduocatus eſſet imperitus, & ne-
ſciret tale pactum eſſe à iure reprobatum,
cum ignorantia ſit vitium, & debeat puni-
ri, vt poſt *Bal. docuit Iaſ. in l. ſumptus ff. de*
71 *pact.* imo † etiam quilibet alius prohibetur
paciſci de quota litis *Menoch. vbi ſupra*
num. 3. Dominic. Sot. de Iuſt. & Iure quæſt. 8.
72 *art. 4.* Et † etiam procedit, ſi quota fuerit
parua ſumma, ita vt non excedat quattam
partem litis *Bellamer. in c. Romana num. 17.*
in fin. de for. competenti in 6 gloſ. in l. ſi qui
aduocatorum v. immenſa C. de poſtulan. &
ibi etiam Cyn. numer. primo verſ circa legem
iſtam Bal. num. primo verſ quærit gloſ. Odo-
fred. numer. primo verſ. ſed quæro pone &
numer. 2. Cuman. pariter ſub num. 2. vbi de
communi. Rolan. conſ. 36. numer. 21. libr. 3.
73 Ratio † autem prohibitionis talis contra-
ctus duplex fuit. Prima quia his pactioni-
bus per multi litium redemptores efficie-
bantur, hoc eſt lites æmebant, & varijs fra-
udibus vexabant aduerſarios, ac omnia ij
excogitabant, quibus vel iure, vel iniuria
aduerſarios ſuperarent, & victoriam con-
ſequerentur, vt tandem promiſſo ſibi præ-
mio frui poſſent *Menoch. d. caſ 522. num. 4.*
Vincent. de franch deciſ. 265. nu. 2. Nauarr.
d. conſ. primo num. 3. de procurat. & in ma-
nu li cap. 3. num. 10. & capit. 14. numer 25.
Rolan. conſ. 37 ſub num 31. libr. 2. Franc. Be-
cr. conſ. 49. numer. 2. Gozzadin. conſ. 3 n 25.
circ. med. verſ ergo in fortioribus.
74 Secunda † ratio fuit, quia Aduocatus non
inducitur in cauſa vt ſit particeps iuris, ſed
tantummodo, vt præſtet operas ſuas in de-
fendendo ſuis conſilijs, & doctrina, quare
cum Aduocati vellent iu cauſa eſſe princi-
75 pales, ideò Lex † ad eorum auaritiam re-
primendam, quorum tanta eſt, vt merito
vocentur à *Bar. in l. repetit. l. omnes populi*
in quinta quæſt ff. de Iuſt. & Iure, canes cu-
riarum, & deuoratores ciuium, & congruo
vocabulo dicantur *à Iaſ in S. acti num ver-*
bo tripli vero num. 57. Inſtitut. de actionibus
excoriatores pauperum *Rolan. à Valle con-*
ſil. 87. num 33. merito inquam ad eorum
auiditatem, & auaritiam reprimendam,
prohibuit lex, ne de quota litis pactum fa-
cere poſſint *Turrecrem. in c. infames S. arce-*
antur 3. quæſt. 7. numer 2. 3. 4. & 7. quem
refert & ſequitur *Menoch. de Arbitrar. Iu-*
dic. d. caſu 522. ſub num. 4. Et ſi contra iuris
prohibitionem audeant talia pacta face-
re vltra priuationem Salarij, & expenſa-

rum

rum factarum, aliæ plures pænæ eis à Iure
76 indictæ reperiuntur, nempe † priua-
tio muneris aduocationis, ipſo iure, ab-
ſque alia Iudicis ſententia d. c inſames §.ar-
centur vbi gloſ.v partis 3. quæſtion 7. & ha-
bemus textum expreſſum in l. ſi qui aduo-
catorum in fin. C. de poſtulando, ibi:ſi qui ad-
uocatorum exiſtimantium ſua immenſa, at-
que illicita compendia prætuliſſe ſub no-
mine honorariorum ex ipſis negocijs,quæ
tuenda ſuſceperint,emolumenta ſibi certæ
partis cum graui damno litigatoris, & de-
prædationis poſcentes fuerint inuenti, pla-
cuit, vt omnes, qui in huiuſmodi ſæuitate
permanſerint,ab hac profeſſione pęnitus ar-
ceantur, vbi gloſ in v. arceantur. Bar. nu. 1.
Caſtren. in l. ſumptus num.1. verſ. debet ſibi
interdici ff. de pact Plot. de in lit. iur. n. §.16.
numer.8. verſ. & priuantur ipſo iure, Licèt
77 † contrarium voluerit Alberic. in d. l. ſi qui
aduocatorum num 3. in fine C. de poſtulan. &
Turrecrem. in c. inſames §.arcentur in princ.
Scilicèt, quòd non ipſo iure, ſed per Iudi-
cis ſententiam incurrant priuationem offi-
78 cij: Ad † concordandas has opiniones di-
citur, quòd ſententia Iudicis ſit tantummo-
do neceſſaria ad declarandum delictum fu-
iſſe commiſſum, & tali declaratione ſequu-
ta,ipſo iure venire priuationem officij,Carp.
in comment. ad ſtatut. Mediolan. cap 431
littera H. ſub num.6. Salicet. in d. l. qui ad-
uocatorum col. fin. verſ. Quæro an hæc pri-
uatio fiat ipſo iure C. de poſtuland. Infamiæ
79 † quoque notam incurrunt Aduocati faciẽ-
tes huiuſmodi pacta,vt expreſſè habetur in
c. inſames 3.q.7. & in noſtro ſtatuto Vrbis li-
bro primo:ibi:Et qui de litis quota pactum fe-
cerit perpetuo infamis ſit&c.vbi Fenz n.10
80 Et † inſuper ſecundum dicti ſtatuti diſpoſi-
tionẽ tenetur acceptũ reſtituere,&nõ reſtitu-
endo ab eis per vim auferturomne id,quod
ex illa pactione fuerint lucrati, cum dica-
tur lucrum turpe, & illicitum, Imò te-
nentur de proprio ad ſolutionem dupli, vt
habetur in d. ſtatuto ibi, Et omne lucrum,
& commodum,quod exinde prouenerit tur-
pe, & illicitum cenſeatur,& ab eo aufera-
tur, & illud ac tantumdem de ſuo Cameræ
vrbis applicetur &c. Boccac.in tract. de pact.
par.3. num.47. verſ.Quarto puniuntur Aret.
in l. ſi Aduocatorum num. 3. C. de poſtulan.
Galganet. ad d. ſtatut. num.10. Menoch.de
Arbitrar. Iudic. libr.2. cap. 523. numer. 11.
Lanfranc. Zacchias de Salario.

& 13. vbi ait, quòd hæc pœna non cenſe-
atur ſublata à ſtatuto, alias pænas infligen-
81 te: Item † Aduocatus ſic papiſcens tenetur
pæna falſi, gloſ. in l ſumptus v datum ibi eti-
am Bar. ff. de pact. in l ex Senatus conſult ff.
de ui priuat. in l. prima § primo & § fin ff. ad
leg.corn. de falſ. in l. item C. de pact. & in l. 1.
§. ſi cui ff de var. & extraordinar. cognit. &
alij, quos referunt Rolan. conſ. 36 numer.20.
& 21. volum.3. & Peregrin. de Iure fiſci li-
br.4. tit.7. num.16.
82 Sed † tamen ſupradictæ omnes gloſæ,&
alij DD. quos citant,hoc non dicunt, ideo-
que hanc pænam non approbauit Fari-
nacc. in ſua theoric. & praxi criminali.titul.
de var. ac diuerſ. crimin. quæſtion.106 nu-
mer.11.
83 Et † omnes ſupra relatæ pænæ locum ha-
bent etiamſi illa quota litis non fuerit pro-
miſſa ipſi Aduocato, ſed alteri perſonæ, vt
puta eius vxori, vel filio, ex ſuppoſitione
enim alterius perſonæ maior arguitur fraus,
vt in d. l. ſi remunerandi §. maurus expreſſe
habetur ibi: Et ſub nomine alterius ex e-
uentu litis cauerat ſibi certam quantitatem
dari &c. Farinac. vbi ſupra n.47. Ampliatur
84 ſecundò † procedere etiamſi tale pactum
factum fuiſſet ſub nomine Salarij, ſeu
honorarij, vt puta ſi fieret pactum rei, ſeu
quantitatis in litem deductæ in caſu victo-
riæ tantùm, & hoc eſſe deberet Salarium
Aduocati vt in d. l ſi qui aduocatorum,ibi.Sub
nomine honorariorũ ex ipſis negocijs quæ
tuenda ſuſceperint &c. vbi gloſ.in v.honora
riorum & ibi Odofred. ſub numer. primo &
Alberic. in princip. C. de poſtul. Archidiacon.
in c inſames §. arcentur in v. honorariorum
3. quæſt.7. Boccac. vbi ſupra numer. 41. Al-
fonſ. Villagut. in tract. criminal. con. libr. 9
tit. de Aduocat. rubr. fin. concluſ.14. in prin-
85 cip. verſ. neque poterit, Ampliatur † tertio
locum habere etiamſi quota contineret
ſummam moderatam reſpectu debiti Sala-
rij,ſcilicèt centum aureorum, Bal. in l ſum-
ptus in fine verſ. tu dic. ff. de pactis, vbi ge-
neralitèr dicit, omnia pacta ſub nomine
quotæ eſſe illicita, etiam in centeſima quo-
ta, & ibi etiam Alberic. num.1. qui teſta-
tur de communi,Et Quamuis contrarium
voluerit Iacob. de Rauen. & Bellam. in d.l. ſi
qui aduocatorum in fin. C. de procurator. vbi
firmãt, quòd ad inualiditatem iſtius cõtra-
ctus non ſolùm requiratur, quòd fuerit fa-

97 *Iuramentum non validat pacta illicita.*

98 *Iuramentum ſemper obligat ad obſeruantiam contractus quotieſcumque non contineat peccatum, vel ſit contrà bonos mores,*

99 *Aduocatus poteſt recipere pro Salario vltra ſummam à Iure taxatam quando patrocinium præſtat in cauſa vitæ; Contrarium num.* 100.

101 *Aduocatus poteſt recipere pro Salario vltra ſummam à Iure taxatam in cauſis, in quibus agitur de conſeruatione honoris, & famæ,*

102 *Honor præferendus eſt vitæ, rebuſque omnibus.*

103 *Mori potius expedit, quàm perdere honorem.*

104 *Aduocatus poteſt à Principibus Salarium accipere vltra ſummam à Iure taxatam.*

105 *Aduocatus patrocinium præſtans in cauſa, in qua agitur de hæreditate opulenta poteſt Salarium recipere vltrà ſummam taxatam.*

106 *Aduocatus patrocinium præſtans in cauſis arduis poteſt Salarium recipere vltrà ſummam taxatam.*

107 *Salarium extraordinarium debetur pro extraordinario labore.*

108 *Præmium debet eſſe proportionatum laboribus.*

109 *Aduocati tenentur præſtare patrocinium pauperibus abſque vlla mercede, Intellige vt num.*116.

110 *Aduocatus Salarium recipere non poteſt à pauperibus etiamſi ſit ſponte oblatum, Intellige vt num.*116.

111 *Aduocatus tenetur in foro conſcientiæ reſtituere id, quod a pauperibus pro patrocinio accepit, intellige vt num.*116.

112 *Aduocatus renuens aduocare gratis pro paupere peccat in foro conſcientiæ, Intellige vt num.*116.

113 *Aduocatus renuẽs aduocare gratis pro paupere poteſt ad id compelli à Iudice, Intellige vt num.*116.

114 *Aduocatus recuſans patrocinari gratis pro paupere poteſt a Iudice mulctari, Intellige vt num.*116.

115 *Aduocatus nolens gratis pro paupere patrocinari poteſt ab officio ſuſpendi arbitrio Iudicis, Intellige vt num.* 116.

117 *Principes eſſe debent protectores pauperum.*

118 *Reipublicæ intereſt, quòd pauperibus dentur Aduocati publicis expenſis.*

119 *Aduocatus mercedem patrocinij expoſcere non debet ab amicis.*

120 *Donatio in dubio non præſumitur, Hoc tamen fallit ratione inſtrinſeca amicitia, vt num.*121.

122 *Aduocatus, qui aduocat pro filio alicuius ſui amici non recipit honorarium.*

123 *Aduocatus non repetit expenſas factas in cauſa amici, Intellige vt num.*124.

125 *Aduocatus Salarium conſequi non debet pro tempore, quo male, & negligenter poſtulauit.*

126 *Aduocatus qui negligenter cauſam patrocinatur peccat mortaliter, & ſi cauſa amittatur tenetur parti ad intereſſe.*

127 *Aduocatus, qui aliquo tempore negligenter cauſam patrocinatur amittit etiam Salarium ei debitum pro eo tempore quo diligenter poſtulauit, Contrarium num.*128. *vbi de veriori, Intellige vt num.*230.

129 *Præſidi ſua culpa ob officio remoto debetur Salarium pro tempore, quo bene inſeruiuit.*

131 *Aduocato deſerenti cauſã tempore periculoſo Salarium non debetur, Intellige vt num.*132. & 137.

133 *Aduocatus, qui cauſam iniuſtam tuetur peccat, & tenetur ad intereſſe partium litigantium, Amplia, vt numer.*34.

135 *Aduocatus, qui iurauit Eccleſiam defendere non tenetur pro ea aduocare in cauſa iniuſta.*

136 *Iuramentum præſtitum ab Aduocato de defendendo aliquem obligat illum ad defendendum ſolùm in cauſis iuſtis.*

138 *Aduocatus, qui non præſtat ſuo clienti fidele patrocinium, non ſolùm Salarium non conſequitur, ſed tenetur ad damna, & intereſſe, & poteſt puniri tamquam præuaricator.*

139 *Aduocato indocto Salarium etiam conuentum non debetur, Amplia vt numer.*141.

140 *Conditio, quæ tacite intelligitur appoſita, haberi debet pro expreſſa.*

142 *Cauſa finali ceſſante præſtationis Salarij, fit locus repetitioni iam ſoluti.*

143 *Aduo-*

143 *Aduocatus non poteſt Salarium conſequi ſi aduocat tempore, quo eſt excommunicatus, & ſi aliquid recipiat, tenetur ad reſtitutionem, Contrarium n. 147. Declaratur n. 152.*

144 *Aduocatis excommunicatis eſt prohibitum aduocare durante tempore excommunicationis.*

145 *Aduocatus peccat ſi aduocet tempore, quo excommunicationis vinculo innodatus exiſtit.*

146 *Iudices non debent permittere, quod Aduocati excommunicati cauſas tueantur.*

148 *Reſtitutioni neceſſariæ non ſubiacet id, quod fuit illicite acquiſitum ſine alicuius iniuria.*

149 *Reſtitutio rei acceptæ tunc ſolùm eſt facienda quando acceptio eſt iniuſta, vel à lege prohibita.*

150 *Meretricium exercentes, licèt mortaliter peccent, non tamen tenentur ad reſtitutionem eius, quod pro tali exercitio accepta fuerunt.*

151 *Meretricibus datur actio pro conſequenda mercede.*

1 Deberi † Aduocatis Salarium indubitati iuris eſt, & vno ore fatentur DD. omnes in *l. prima* §. *in honorariis ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. prima C. de ſuffrag. & in l. ſumptus ff. de pact. Caroc. de locat & conduct part prima tit. de fruct. & lit expenſ. quæſt. 8. ſub nu. 2. verſ propar e igitur Rot. deciſion 238. ſub num. primo part. prima in recent. D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſtion. 71. artic 4.* Ta-
2 le † namque exercitium tam eximios labores habet annexos, vt vix æſtimationem recipiat *l. ſi pater in fine ff de donat. Magon.*
3 *deciſ. Florent. 12. n. 1.* Quamuis Aduocatis non ſolùm pro labore, ſed etiam pro honore Salarium perſoluatur *Bar in d. l. 1. §. diuus ff de var. & extraordin. r. cognit.*
4 In tantum, vt id,† quod eis datur honorarium proprio nomine dici conſueuerit *l. 1. ff. de var. & extraordinar. cognit. Rip. de priuileg. contr cauſ peſt. n. 117. Cephal conſ. 70 num. 7. & conſ 71. num. 2. Surd. conſ. 42. numer. 2. & deciſion. 219. numer. 5. & facit.*
5 *tex. in l. qui operas ff. locat.* dummodo † tamen non fuerit promiſſum à clientibus cauſa mercenarij quæſtus, vel malis artibus extortum *Gratian. diſcept. forenſ. capit. 56. numer. 2. Mandoſ. de commiſſion. formul. 11. in princip. verbo Salarij pro patrocinio.*

6 Ampliatur Primò, quòd † Aduocato debeatur Salarium etiamſi non fuerit conuentum *d. l. prima & ibi Bar. ff. de var. & extraordinar. cognit. Federic. de Senis conſ. 218. num. 1. & 2. Natt. conſ. 376. per tot. Alex. conſ. 109. ſub num. 1. lib. 6 Gratian. diſcept. forenſ. cap. 157. num. 6. & 7. Ricc. in collect. deciſ. collect. 656. verſ. limita Put. deciſion. 11. lib. 7. in fin. Rot. in Leodien. Salarij. 19. Decembris 1610. coram R. P. D. Pirouano quæ eſt deciſ. 302. num. 1. poſt Farinacc. conſ. criminal. lib. 2.* Quod præſertim viget in locis, vbi adeſt conſuetudo locandi operas ſuas, & ſoluendi Salarium, prout principaliter in Curia Romana vt per *Rot deciſ. 238. num 1. in fi. par. 1. in recent. Put. deciſ. 4. libr. 2 Coccin. deciſ. 256. num. 1. Mantic deciſ. 266 Seraphin. deciſ. 1322. num. 1. Corn. conſ. 116 numer. 4. in fine & ſeqq. libr. 4.* Sicque ſeruari in Rota Romana in iudicando teſtatur *Gratian. diſcept. forenſ. d. capit 157. num 5. verſ. ibi quæſita, poſt Pontan. de Aliment. capit. 6. numer. num. 1. tit. 8 part. prima fol. 45.* Et procedere etiam in foro conſcientiæ habita ratione qualitatis cauſæ, & perſonæ litigantis, firmat *Dominic. Sot. de Iuſt. & iure lib 5. quæſt. 8 num 9.* & hæc eſt differentia. quæ intercedit inter Salarium Aduocati, & Procuratoris, Scilicet, quòd non conuentum procuratori non debeatur, ſicut debetur Aduocato *Natt d. conſ. 376. num. 6. Gabr. concluſ. 5. de procurator. Alex. d conſ. 109. num primo lib. 6. Fenzon. ad ſtat. Vrb. capit. 92. numer. 59. libr. 3. Rot. deciſion. 338. numer. primo part. prima in recent.*

7 Debebit † tamen Aduocatus, vt conſequatur Salarium non conuentum, probare, quòd per ipſum fuerit præſtitum patrocinium ad fauorem eius, contra quem agit pro conſequutione mercedis, & quidem cum ſpecificatione negociorum, & cauſarum, itaut non ſufficeret examinare teſtes, qui deponerent, Aduocatum ſuas operas præſtaſſe in defendendis litibus alicuius, niſi ſpecificarent qualitates litium, & cauſarum, prout requiritur in ſepè allegata *l. prima ff. de var. & extraordinar. cognition* & hoc ad effectum, vt poſſit Iudex dignoſce-

re qualitatem labrios, & ſeruitij præſtiti, &
pro modo eorum valeat Salarium liquida-
re, vt Rota paſſim conſiderare ſolet, prout
*in Oſcen. Salarij 21. Maij 1610. coram R. P.
D. Lancellotto & in d. Leodien. Salarij nu. 2.
& 6.*
8 Ampliatur Secundo, quòd † debeatur
Salarium Aduocato etiam à Republica, nec
debeat pro illa conſulere gratis *Ioannes
Maria Nouar. quæſtion. forenſ. part. prima*
9 *quæſtion* 84. *nu.*4. licèt † nonnulli contrari-
um aſſeruerint ducto argumento *ex l. in ſa-
cris C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. & l. nemini
in princip. ff. de excuſat. tutor.* & precipuè
intèr alios hanc contrariam ſententiam te-
nuit *Guliel. de Ludo. ſingular.* 43. & pro ſua
opinione adducit *gloſ. in l. 2. C. de proxim.
Sacror. Scrinior. libr. 10. v. conceſſum*, &
omnes ferè alij ipſius ſententiæ adherentes
fundant eorum opinionem in *d. gloſ.* Ve-
10 rum, cum Doctores † intelligendi veniant
ſecundùm iura ab eis allegata *Rot. deciſ.* 155
num.36. par.6. & deciſ. 81. *num.* 4. *part.* 7.
*in Recent. Bar. in l. non ſolum §. liberationis
ff. de liberat. legat.* & d. Gloſ. dicat ſolùm,
quòd compelli valeat Aduocatus inuitus
ad præſtandum patrocinium, non tamen,
quòd poſſit cogi ſine præſtatione Salarij,
11 crederē † Guliel. & ſequaces intellexiſſe de
Aduocatis habentibus Salarium à Publico
propter aliquod officium, quod gerunt, vt
puta de Aduocatis fiſci, qui tenentur gra-
tis patrocinium præſtare, ſecùs tamen de
alijs, qui à publico ſtipendia non habent
*§. oportet & §. illud Auth. de Mandat. Prin-
cip. l. fin. ff. de offic. aſſeſſ. c. non licet* 11.
12 *quæſt.*3. *c. charitatem* 12. *quæſt.*5. vel † ſi ha-
bent, non correſpondet eorum labori, &
facundiæ, cum aliæ magnæ ſuperuenerint
lites, nam tunc aliud Salarium præſtandum
erit, *Parid. de Put. de Sindicat. in v. Aſſeſſor.
capit.* 2. *ſub numer.* 3. *verſ. quod eſt ve-
rum.*
13 Ampliatur tertio, quòd † Aduocatus
nec ab ipſomet Principe cogi poſſit ad præ-
ſtandum gratis patrocinium *Innocent. in c.
Sicut il* 2. *num.* 2. *de Iureiuran. Aſflict in
conſtitution. Regni Cum circa* 18. *notab. nu-
mer.*22. *Carauit. ſuper Ritib. Magnæ Curiæ
Ritu* 99. *num.*6. *Specul. de Salar. in §. ſequi-
tur. in princip. l. à tutoribus §. finali & ibi
DD. de adminiſtrat. tutor. c. non ſane* 14.
qu. 5. Et in caſibus, in quibus Princeps de
poteſtate abſoluta poteſt auferre rē à ſub-
dito, & illum priuare dominio ſuo, non
tamē hoc facere poterit Aduocato priuādo
illū de debita mercede, & Salario, quòd pro
prçſtito patrocinio illi debetur *Parid. de
Put. in tract. de ſindicat. in v. Aſſeſſor. cap.* 2.
*ſub num.*3. Cum non poſſit quis ad aliquid
faciendum adſtringi, niſi ad id, in quo
ſine ſuo incommodo procedere poteſt *l. in
creditore & l. ſi rem ff. de euict. Parid. de Put.
vbi ſupra num.*2. Sed ſi aduocatus cogeretur
ad præſtandum patrocinium ſine Salario,
id non ſolùm ei afferret incommodum ve-
rum etiam magnum præiudicium, quia
multoties, vt Principis cauſis operam daret
opus eſſet alias, à quibus lucrum reciperet,
derelinquere.
14 Ampliatur Quarto, quòd debeat Sala-
riū cōſequi Aduocatus, etiāſi Eccleſia, vel a-
lia perſona priuilegiata interueniat in cauſa
*Bald. in c. breui de Iureiuran. Felin. in c.
primo de offic. Iudic. Borgnim dec.*41. *num.*47.
aliàs non teneri pro illa patrocinium præ-
15 ſtare, etiamſi † promiſiſſet cum iuramen-
to eccleſiam defendere, imo nec commit-
tere periurium, dum Eccleſia non perſol-
ueret Salarium ipſi Aduocato promiſſum
gloſ. in d. c. breui v. requiſitus vbi Abb nu. 7.
quia ſi Eccleſia ex parte ſua non adimplet
promiſſa, nec Aduocatus illi ſeruire tene-
tur *l. Iulianus §. afferri ff. de act. empt. Soc-
cin. Iun. conſ* 77. *num.*142. *libr. primo Go-
zad. conſ* 9. *n.*20. *Aretin. conſ.*14. *n.*18. *verſ.
Prima concluſio.*

Hoc tamen diſtinguendum venit, prout
diſtingunt *Hoſtien. & Ioannes Andr. in d. c.
breui num.* 3. videlicèt: Aut Eccleſia
deliquit in ſubtrahendo ipſi Salarium con-
uentum, aut eſt ſolus prælatus, qui ſol-
uere recuſat, Primò caſu certum eſt, non
teneri Aduocatum ad præſtandum patroci-
nium, Secundo vero caſu erit inſpiciendum
quomodo cantet promiſſio, nam ſi conce-
pta ſit verbis generalibus, ſi ipſi ſoluatur
Salarium, & tali caſu, etiamſi ſolus Præla-
tus ſubtrahat Salarium, non tenetur Aduo-
catus præſtare patrocinium, nec incidit in
pænam periurij, de qua vide per *Hoſtien.
in ſumma tit. de Iureiuran n.*7. quia tunc nō
refert, quòd Salarium non ſoluatur ex facto
Eccleſiæ, vel ex facto Prælati, ſed ſufficit,
conditionem non eſſe adimpletam, etiam
ſi ſine culpa contingeret, vt in *l. in illa ſti-*

pula-

pulatione ſi Kalendis *ff. de verbor. obligat.*
qua ratione fit, vt ex defectu adimple-
menti ex parte vnius ceſſet obligatio alte-
rius, etiamſi vnus contrahentium deficiat
in minimo *Bal. in l. pacta conuenta ff. de*
contrahen. empt. Crauet. conſ.248. col. penul.
verſ. non obſtat. Iaſ.conſ.216 col.2. vbi ſub-
dit, hoc etiam procedere ſi contractus fuiſ-
ſet iuratus, *per c. quemadmodum de Iureiuran.*
vbi Abb. & c. peruenit & c. ſicut il 3. Si
vero promiſſio eſt facta ſub modo, tunc re-
quiritur, Eccleſiam eſſe in mora *c. verum*
16 *de condit. appoſit.* quæ † non committitur
contra Eccleſiam ex facto vnius Prælati
argumento *c. ſicut 16. quæſt. 6* quo circa
tenetur Aduocatus tali caſu defendere Ec-
cleſiam; & poſtea habere regreſſum con-
tra ipſum Prælatum, vt ſoluat Salari-
um argumento *c. delictum de reg. Iur.*
in 6.

17 Ampliatur Quinto, Succeſſorem † Prælati
teneri ſoluere Salarium Aduocato, qui præ-
ſtitit patrocinium illius anteceſſori *gloſ. in c.*
primo & ſecundo de ſolut. Abb. in c. ex præ-
ſentium numer. 5. de pignor. Caroc. de Locat.
& conduct tit. de fruct. & lit. expenſ quæſt.8
ſub num. 12. verſ. Ampliatur Septimo Gui-
dopap. quæſt.561. Dec. in c. primo num. pri-
mo de probat. Statil. Pacific. de Saluian. inter-
dict: Inſpect.3. cap.4. num 684. Put. deciſ 10.
18 *lib. 3.* Ad † ſucceſſorem enim, non autem
ad hæredes, ſpectat ſoluere debita contracta
per Prælatum ad ſui ſubſtentationem, &
defenſam, etiamſi talis Prælatus haberet
patrimonium *Innocent. in c. Epiſcopus de præ-*
ben. Bal. conſ.313. vol.2. incipien. præmitten-
19 *dum eſt*, & ratio eſt, quia, cum † Prælatus de-
beat alimentari de bonis Eccleſiæ, dum ipſi
Eccleſiæ inſeruit *c. ex his 12. quæſt. prima*
c. Epiſcopus 12. quæſt 2. Rot. deciſ.287. n.13.
par.5. in Recent. & deciſ.37. numer. 7. ead.
par.5. D Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 86.
20 *art.2.* ideo † debitum contractum pro ſer-
uitio neceſſario prælati, dicitur contractum
pro neceſſitate ipſius Eccleſiæ *Calderin. con-*
21 *ſil.1. de ſolut.* Et † cum clarum ſit, ſucceſſo-
rem teneri ad ſoluenda, & extinguenda
debita contracta pro neceſſitate, ſeu vtili-
tate Eccleſiæ *Innocent. in c. primo de ſolut.*
Soccin. conſ.13. n.39. volum. 1. Rot. deciſion.4.
de probat. in antiquis, ſequitur ſucceſſorem,
ſeu Eccleſiam teneri ad ſolutionem debi-
torum, quæ à Prælato contracta fuerunt:

22 Verſ. † quia neceſſe eſt ad talem effectum,
quòd debita fuerint contracta ex cauſa vti-
li, & neceſſaria, & laudabili, non autem
ex cauſa voluptuoſa, & vituperabili, ne
aliàs diceretur, Eccleſiam ſubminiſtrare
pecunias Prælato ad delinquendum, pro-
pterea in caſu noſtro, ad hoc, vt Succeſſor
prælati teneatur ad ſolutionem debiti con-
tracti ab Anteceſſore ex cauſa Mercedis
Aduocati, requiritur, quòd cauſa ab Aduoca-
to patrocinata fuerit iuſta, non autem ca-
lumnioſa.

23 Ampliatur Sexto, quòd † debeatur Sa-
larium Aduocato, qui præſtat patrocini-
um pro pupillo, cuius eſt tutor, prout
quilibet alteri Aduocato ſoluendum veni-
ret, & poteſt tale Salarium in rationibus
adminiſtrationis computare, vt teſtatur
fuiſſe deciſum in Sacr. Regio Conſilio Nea-
politano *Vincent. de Franc. deciſ.122. nu. 4.*
Alberic. in l à Principe n.10. ff de poſtulan-
do, & ad huius opinionis corroborationem
nonnulla concurrere videntur, & Primo,
24 quòd † officium ſuum nemini debeat eſſe
damnoſum *l. extra ff de fideiuſſor l. perue-*
nit ff. ex quibus cauſ maior in integr. reſtit
l. valet. ff. de Furt. l. ſi ſeruus communis §
quod neceſſe ff. quemadmodum teſtam. aper. ſed
ſi Aduocatus tutor præſtans patrocinium
pro pupillo non conſequeretur Salarium, il-
lius officium diceretur damnoſum, cum
multoties propter cauſam, quam agit aret
pro pupillo, perderet lucrum alterius ad-
uocationis, ergo eſt dicendum, quòd de-
beatur, *Aretin. in tract. de Expenſ ſol.4 col. 1.*
verſ. ſed quid ſi ipſemet erat aduocatus, Lan-
franc. de Oriano in repetit c. quoniam contra
falſam. fol.126. num. 16. de probat. Butr. in
c. finem litibus & ibi etiam Abb. Sicul. col. 1.
in fine & Petr. Ancharan num.38. de dolo
25 *& contumac.* Et ad hoc etiam facit, quòd †
quotieſcumque iura duorum concurrunt in
perſona vnius idem ſeruetur in perſona vni-
us, quod in duabus, quoniam tunc con-
ſideratur tamquam diuerſa perſona *l. ſi mihi*
& tibi ff. de leg. primo vbi Bal. num primo l.
Titia §. qui mario ff. de ann. legat. l. tutorem
ff de his quib. vt indign. Roman conſ.47. per
tot. incipien. Viſis neceſſarijs & conſ 422.
num. primo incipien. Iſte Franciſcus, ſed cum
in caſu noſtro in Aduocato duo concurrant
officia, nempe Tutoris, & Aduocati, in illo,
quod ſpectat ad officium aduocati erit con-

ſiderandus tanquam diuerſa perſona, ab
ea quæ exercet officium Tutoris, & ſic illi
debebitur Salarium, tanquam Aduocato,
26 licet non tanquam tutori; Neque † obſtat
opinio *Alberic. in l. prima ff. de poſtulando re-
lat. per Baez. loco ſupra citato num. 12. & 14.*
qui tenet, Tutorem alicuius pupilli teneri
gratis patrocinium præſtare, nec aliquid
ab ipſo pupillo, ratione dicti patrocinij,
conſequi poſſe: Quia preterquam huic
obiectioni ſatisfactum remanet ex ſupradi-
ctis, nempe, quòd conſideretur tanquam di-
uerſe perſona à tutore, poteſt etiam re-
ſponderi, ſupradictam Alberici opinionem
non poſſe ſubſtineri, quoniam, cum non
omnes tutores ſint aduocati, qui ſciant
cauſas patrocinari, non debet hoc in eis
eſſe ſpeciale, quòd preter tutelæ labores, de-
beant etiam ſufferre laborem patrocinatio-
27 nis ſine præmio, odia † enim ſunt reſtrin-
genda, non autem amplianda *reg. odia de
reg. Iur. in 6.* nec eſt danda afflictio afflicto
*l. diuus ff. de offic. præſid. C. clementi C. de Epi.
aud. c. cum percuſſio 7. quaſt prima c. primo*
28 *de Cleric. ægrotan.* Et precipue, quia † pa-
trocinium præſtare pro pupillo eſt labor
contingens extra tutoris officium, in quo
aliàs neceſſariò expendendum erat, & al-
teri Aduocato patrocinium præſtanti Sala-
rium ſolui debebat, ſicque melius eſt, vt
ſoluatur ipſi tutori tanquàm magis idoneo,
cum ipſe negociorum pupilli ſit optimè in-
formatus, maiorique affectione, & dili-
gentia aduocet.

29 Ampliatur Septimo, Aduocatum † de-
fendentem cauſam ſibi cum alio commu-
nem repetere Salarium pro parte ſui ſocij
litterarum ignari, *Menoch. de Arbitrar. Iudic.
caſu 154. num. 6. Munnoz. de ratiocin. admi-
niſtrat. cap. 1. 27. ſub numer. 52 verſ. ſecun-
do pro hac ſententia facit Myſſinger. ſingular.
obſeruat. cent. prima obſeruati numer. 3. Boer.
deciſ 210 numer. primo* vbi ita pluries iudi-
catum fuiſſe teſtatur ex deciſione textus
in *l. prima §. in propria cauſa ff. quando appel-
landum ſit tex. in l. ex parte heres ff. famil.
herci l. ſi in rem communem C. ſi cert. pe-
tat.*

30 Neque obſtat, obiectum, quòd † me-
um eſſe dicatur id, quod mihi eſt commune
cum alio *l. ſerui electione §. labeo ait. cum §.*
31 *ſequen. ff. de legat. primo* ſed † cum Aduo-
catus propriam defendens cauſam ſi victo-
riam reportauerit in taxatione expenſarum
Salarium pro cauſæ patrocinio peterenon
poſſet *Aret. in tractat. de expenſ fol. 4. e l. 1.
verſ ſed quid ſi ipſemet erat aduocatus DD. in
l. fin. C. de fruct. & lit. expenſ. Alberic. in l.
properandum. §. ſin autem alterutra parte col. 4
verſ ſed quid ſi victor erat aduocatus, & ibi-
dem Ioſ. col. 55. in fin. verſ. adde etiam quod
ille C. de Iudic Specul. in tit. de expenſ. §. vlt.
col. 3. verſ. ſed quid ſi ab emptore Lanfranc. de
Oriano in repetitione c. quoniam contra falſam
fol. 126. num. 15. de probat. Butr. in c finem
litibus & ibi Abb ſiculus col. 9. in fine verſ.
Quid autem ſi iſte victor, & Petr. de Ancha-
ran. numer. 38 de dolo, & contumacia*
32 Niſi † tamen illud peteret loco damnorum
& intereſſe, vt quia non potuerit alijs in
cauſis patrocinium præſtare, vt propriæ
incumberet, vt per DD. omnes ſupra rela-
tos, & videbimus latiùs infra in *part. 3.*
Ergo eſt dicendum, quòd cum præſtauerit
patrocinium in cauſa ſibi cum alio commu-
ni, nullum debeatur Salarium: Quia re-
ſpondetur dictum *§. labeo* non obſtare, imo
poſſe in contrarium allegari, cum dicat,
communem rem eſſe in diſpoſitione ſocij,
& per conſequens portionem ſocij eſſe alie-
nam *Boer. ita per l primam § is propria cau-
ſa verſ. at ſi in partem nomine proprio & in
partem pro alio litigat tamquam coheres in de-
ciſione 210 ſub. num 4.* vbi teſtatur ſic fuiſſe
in illa Curia deciſum, quem ſequutus eſt
*Miſſinger Singular. obſeruat. cent. prima
obſeruat. 2. num* 3. vbi ait, ſic fuiſſe in Ca-
mera Imperiali iudicatum.

33 Ampliatur Octauo, quòd † debeatur
Salarium Aduocato, etiamſi nullum labo-
rem paſſus fuerit puta ſi conſuluerit ſine re-
uolutione librorum *Ioannes Andr. ad Specul.
in tit. de Salario §. ſequitur Card. & Imo in
c. cum ab omni col. fin. de vit. & honeſt. cleric.
Barbat. in c ex litteris de conſtit. Dec. in c.
cum in cunctis num. 15. de elect. Iaſ. in l nec
quidquam §. vbi decretum ff. de offic. procura
tor. Cacciul. de Aduocat. quaſt. prima num. 8.
Socin. reg. 229 Rebuff. de priuil. Schol. pri-
uil. 46. Bolog. in Auth. habita num. 317. C. ne
filij pro patre Ripa de priuileg contr. temp peſt.
num. 116. Cagnol. in l. diem functo num. 168.
ff. de offic. Aſſeſſ. Barboſ. de offic. & poteſt.
Epiſc. part. 3. allegat. 79. num. 31. Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 39. num. 15.* & alij, quos
refert & ſequitur *Barboſ. in collectanea DD.*

in c.

in c. non licet 11. *quæſt.* 3. *num.* 5. Nam ſatis eſt, quòd conſilium, & auxilium præſtet & Iudicem inſtruat, & informet,etiam oretenus, & ſine ſcriptis *Adrian.Neguſan quæſtion.* 151.*num.* 1. *&* 2. Et huius ampliatio-
34 nis ratio eſt, quia, cum † nemo repente fiat Doctor *c. ſerm. de penitent. diſtinct.* 2. *Ben, de Priuileg. I C. part.* 3. *priuileg.* 74 *n.* 2. Sed magnis vigilijs, ac ſumptibus ad huiuſmodi ſcientiæ culmen, peruenìatur *l. ſtudiorum labor C. de aſſeſſ. Luc. de Pen in l. vni num.* 2. *C. de Stud. libr. Vrb. Rom. libr.* 11. *Socein. in c. fin. num.* 8. *de Magiſtris Alciat. de verbor. ſignificat. lib.* 1. *n.* 79. vnde Poëta ille cecinit.

Non iacet in molli veneranda ſcientia lecto,

Illa ſed aſſiduis parta labore venit.

Quod etiam probauit Mantuanus Homerus his carminibus:

Nam via Virtutis dextrum petit ardua, callem.

Difficilemque aditum primùm ſpectantibus offert.

Sed requiem præbet feſſis in verticeſummo.

Hinc igitur eſt, quòd etiàm ſine reuolutione librorum, habita ratione laboris iam paſſi, qui non debet eſſe ſine præmio, Aduocatus pro ſuo patrocinio habebit Salarium, *Alciat libr, primo de verb. ſignificat. v. ex re ſit. num.* 63. *Bar. conſ.* 34. *nu.* 34.
35 *libr.* 2. nam aliàs conditio † Periti deterior eſſet imperiti conditione, quod eſſet abſurdum *l. vlt. C. de Alluuion Ben. vbi ſupra numer. primo. in fin.* Idque procedit etiam in foro conſcientiæ *Iaſ. de Act. in* §. *ſed iſte num.* 113. *Caroc. de locat & conduct. in tit. de fruct. & lit. expenſ. quæſt.* 8. *numer.* 9. *Archidiacon. in c. non licet.* 11. *quæſt.* 3. qui reprobat opinionem *Gloſ. in d. c.* contrarium dicentis cui gloſæ etiam contradixerunt *Purpur. in l. ſi me & Titium in princip. ff ſi cert petat. Alberic. in l. prima C. de poſtulan Carauit. ſuper Ritibus magnæ curiæ ritu* 99. *n.* 5. qui omnes contra Gloſæ opinionem, Salarium deberi aſſerũt ob rationem ſuprà allatam, nè ſcilicèt præteriti labores irre-
36 munerati remancant: Poſſet † tamen opinio Gloſæ ſubſtineri quando in caſu, ſuper quo conſulitur nulla adeſſet difficulras, & eſſet adeo clarus, vt omnibus notus eſſet, vt in caſu §. *gallinarũ* ita *Soccin. in d. reg.* 229. vel etiam ſi quis ſcientiam haberet à Deo gratis datam *c. non ſolum prima quæſtion.* 3. exemplo Heliſei, qui cum ita Naam à lepra curaſſet, nihil recipere voluit, eiuſque famulus lepra fuit percuſſus, eo quia aliquid exegit, vt poſt *S. Antonin. probat Tiraquell. de Nobilit. cap.* 29. *numer.* 34. *Ben. vbi ſupra d. num.* 2. *Vincent. Carrar. in tract. de Medic. & eius officio par.* 2. *num.* 122.

37 Ampliatur Nono, Quod † ſi fuerit Aduocato promiſſum certum Salarium, pro vna lite particulari, & pro omnibus alijs cauſis tàm motis, quàm in futurum mouendis, integrum, & abſque aliqua diminutione veniat ſoluendum non obſtante, quòd Dominus poſteà non niſi vnicam litem habuerit, vt reſoluit *Rot. coram Duran. deciſ.* 53 *&* 103. *per tot.* Imò
38 etiamſi † Aduocatus nihil laborauerit, vt puta ſi certo Salario promiſerit per annum patrocinium præſtare, & poſtea cliens nullam habeat cauſam, attamen promiſſum Salarium conſequetur, *Bar. in l. prima* §. *diuus num.* 8. *ff. de var & extraordin. cognit. Ioannes Gutt. pract quæſt. lib. primo quaſ.* 23. *Nicol. Anton. de Palma Diuerſ. Iur. gloſ.* 15. *numer.* 5. *Armill. in verb. Aduocatus n.* 16.
39 Cum † ſatis ſit, quòd per ipſum non ſteterit, & adueniente occaſione eſſet paratus præſtare operas ſuas ad effectum, vt Salarium conſequatur *l. ſed addes* §. *cum quidem ff. de locat. & conduct. l. qui operas ff. eodem Gloſ. magna in l. ſi vno* §. *cum quidem verſ. cum autem ff. eod. Rot. deciſ.* 336. *nu.* 2 *par.* 1. *Recent.* Natta *alios referens conſ* 452 *num.* 2. *vol.* 2.

40 Nec eſt neceſſe ad hunc effectum, quòd Aduocatus nulli alij ſuas operas locet per
41 *l ſed addes* §. *fin ff. locati*; quæ † tamen Lex procedit tantummodo in exercentibus manuales artes, qui non poſſunt eodem tempore diuerſis dominis ſeruire, contrarium tamen eſt in Aduocatis, qui plures habent cauſas, & ſi vnus clientulus non habet lites, vel ſi habet proſequi non poſſuut, non ideo Aduocatus debebit relinquere omnes alias cauſas, ad hoc, vt habeat Salarium illius, in qua non laborat, Igitur dicendum eſt, Aduocato deberi Salarium etiamſi non laborauerit, & alijs ſuas operas locauerit, intelligendo tamen ſemper, dummodo propter patrocinium, quod alijs præſtaſſet non fuiſſet impeditus in illa laborare

tali

tali namque caſu Salarium non debea-
tur.
42 Ampliatur † decimo, deberi Aduocato
Salarium etiamſi caſus, propter quem Ad-
uocatus non laborat, ſit caſus fortuitus, vt
per Bar. vbi ſupra num 15. & etiamſi non
ſeruiat ob caſum in eius perſonam contin-
gentem, vt puta ſi inciderit in aliquam in-
firmitatem, Caſtren. in l. ex conducto §. item
cum quidam numer. 7. ff. de locat. & conduct.
Alex. in l. ſi vno ff. locati Bar. in l. meuia in
princip. ff. de annu. legat. & in l. diem functo
ff. de offic. aſſeſſ. Bal. in l. prima C. de ſuffrag.
Guld. ſax. in l. poſt. duos C. de Aduocat. diuerſ.
Iudic.
43. Ampliatur † vndecimo in caſu, quo ali-
quis Aduocatus conuenerit cum clientulo
de certo Salario pro patrocinio cauſæ, &
poſtea partes inter ſe cõcordauerint, adhùc
enim ipſi Aduocato Salariũ debetur Cagnol.
in l. diem functo num. 156. ff. de offic. aſſeſſ.
Guidopap. quæſt. 102. num. 2. verſ. & aduo-
catus illud debet habere Magon. deciſion.
florentin. 12. numer. 3. Iaſ. in §. actionum
v. tripli col. fin. num. 58. verſ. aduerte etiam
Inſtit. de Action. Benincaſ. de paupertate
quæſtion. 7. numer. 6. Bald. in l. pri-
ma quæſt. 5. C. de ſuffrag. Marſil. ſingul. 693.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. nu. 16. Adri-
an. Neguſan. quæſt. 292. num. 10. Azo. in
ſumma tit. de Aduocat. diuerſ. Iudic. in fine
Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcop. part. 3. alle-
gat. 79. num. 40. Caualcan. deciſ. 41. num. 48.
par. prima Dec. in l. Iure ciuili numer. primo
ff. de regulis iuris Pyleus Modicenſis quæ-
ſtion. 54. Seraphin. deciſion. 295. num. 5.
Guidopap. deciſion 102. Duran. deciſ. 53.
num. 5. tom. primo Caroc. de locat. & conduct.
tit. de fructib. & lit. expenſ. quæſtion. 8. n. 14.
vbi ait, hunc caſum menti tenendum, &
44 ſepe in facto euenire, cum † tanta ſit liti-
gantium auaritia, vt, ita fugiant ſolutio-
nem mercedis Aduocatorum, & procu-
ratorum, vt Lupus lunam fugit, & faciunt
45 compromiſſa, quæ hodie, vt plurimùm,
nouas lites litigantibus pariunt, Magon.
deciſion. 12. num. 13. Et quando aliquid ſol-
uere debent Aduocato chiragra laborare vi-
dentur, vt dicit Martialis in epigram. 66.
lib. 1. ad Flacc.

*Litigat, & podagra Diadorus Flacce la-
borat.*

Sed nil patrono porrigit hæc chiragra eſt.

Rationes autem, ob quas debeatur Aduo-
cato Salarium etiam in caſu concordię plu-
46 res eſſe poſſunt: Et prima, quia † Con-
cordia aliquando accipitur pro definitione
c. inter cætera in vltima gloſ. 16. quæſtion. 6.
Secunda, quia per Aduocatum non ſtetit
quin minus cauſa pro ſuo officio vſque ad
finem proſequeretur, Borgnin. deciſion. 41.
num. 48. Dec. conſ. 70. num. 2. Bertachin. in
ſuo repertorio verſ. labor. non debet eſſe vacu-
us, Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 92. numer. 62.
& dicitur ex parte ſua adimpleta conditio l.
iure ciuili ff. de regul. Iur. & videtur victori-
am reportaſſe, etiamſi amicabilis concor-
dia medio alterius, quàm Aduocati ſequu-
ta fuerit l. fin. ff. mandati Speculat. in tit. de
Salario §. ſequitur de Aduocato num. 7. in fi-
47 ne, Tertia eſt, quia † Aduocatus iſte non fu-
it in culpa, ergo non eſt, quod ſibi impu-
tari debeat c. quod ad nos 47. diſtinct. c.
Epheſij 43. diſtinct. & c. occidendis 23. quæſ. 3
pro Quarta ratione adducitur, quòd ſuffi-
ciat, ſi negocium vtilitèr fuerit ceptum,
licèt res ſuum non fuerit ſortita effectum l.
ſed an vltro ff. de negoc. geſt. l. ſi neceſſitas C.
de pign. act. l. verum §. ſi locupleti ff. de mi-
48 nor. Quinta, & vltima ratio eſt, quòd †
res inter alios acta, tertio præiudicare non
debeat, vt toto titul. C. res inter alios
acta.
49 Non † deſunt tamen DD. qui contrari-
um voluerint, & multę etiam poſſunt pro
illorum opinione rationes afferri: Et Primò
50 facit, quòd † videtur iniquus ille Aduo-
catus, qui abſque labore vult conſequi om-
nia promiſſa, quæ præſtanda erant pro labo-
re, quem in patrocinio totius litis impendiſ-
ſet, & videtur velle locupletari cum in-
ctura tertij l. nam hic natura ff. de condit. in-
debit. l. iure naturali ff. de reg. Iur. c. primo
51 22. quæſtion. Secundo facit, quòd † in ge-
nerali obligatione non veniunt ea, quæ ali-
quis ſpecialiter non promiſiſſet, ſed non
eſt veriſimile, quòd clientulus, quandò
promiſit Aduocato Salarium pro patrocinio
cauſæ promiſiſſet numquam velle tranſi-
gere, ergo, adueniente iſta tranſactione,
non debet Aduocatus habere Salarium,
quod habuiſſet, ſi lis fuiſſet proſequuta,
52 ceſſante † enim cauſa promiſſionis Salarij,
ceſſare debet etiam Salarium c. cum ceſſan-
53 te de appellat. Facit tertio, † quòd Salari-
um debetur pro rata laboris Signor. conſ. 157
vol. 1.

54 *vol.1 circa med.* Et par † laboribus, æquita-
te ita dictante, debet eſſe merces, *l. quod ſi
minor §. ſceuola ff. de minor c. recolentes de
ſtat. monac. c. primo de Sepult c. Iure debet 76
diſtinct. Rom. conſ 337. col. prima* ſed cum
Aduocatus non præſtauerit patrocinium in
tota cauſa, ſed tantummodo in parte, ita
quoque pro parte temporis, quo præſtauit,
Salarium conſequetur: Verum ad concor-
dandas has contrarias opiniones mihi vide-
tur ſic eſſe diſtinguendum: Aut certum fuit
promiſſum Salarium, vt Aduocatus cauſam
vſquè ad finem litis defenderet, aut fuit pro-
miſſum, tantummodo pro victoria cauſæ,
55 & † primo caſu Aduocato non debebitur
integrum Salarium conuentum, ſed pro
rata, licèt per eum non ſteterit, nam illo
caſu tenetur proſequi cauſam vſquequo vl-
timum conſumatum effectum ſortiatur eti-
am reſpondendo exceptionibus, quæ con-
tra rem iudicatam opponerentur, vel op-
poni poſſent, *Caroc. vbi ſupra numer. 17,
Martia conſil. 48. volum. primo* Secun-
56 do † caſu inſpiciendum erit ſi tempore, quo
partes tranſegerunt, actoris iura erant pro-
ducta, & de eius iuſtitia apparebat, & ni-
hil aliud erat agendum, quàm proferen-
da ſententia; vel iura actoris apparebant
57 ex publico inſtrumento, † quod dicitur
probatio probata *c. cum dilecti & ibi Abb.
num primo de donat. c. cum inter reiudicata
c. cum contingat. de reſcript Bal in l. Impera-
tores ff. de ſtat. homin in l. quoties C. de Iudic,*
itaut ſine dubio fauorabilem ſententiam
58 reportaſſet, vbi † enim eſt caſus inſtru-
menti, non eſt dubitandum, ſicuti, nec
vbi eſt caſus legis *Bal conſ. 2:5 libr. ſecun-
do*, vel apparebant ex confeſſione partis, quę
59 † alia non eget probatione, & ſententiæ
60 æquiparatur *l prima ff. de confeſſ.* ex † qua
confeſſus poteſt condemnari, etiam nullo
exiſtente proceſſu *Innocen. in c. qualiter &
quando il ſecondo de accuſat. Bar. in l. ſi con-
feſſus ff. de cuſtod. reor. Afflict. deciſion. 189.
Clar. in praxi Criminal. §. fin. quæſtion. 55.
vbi de communi Myſſinger. cent. 5. obſeruat. 67*
& tunc quaſi pars in fraudem Aduocati,
tranſegerit integrum debetur Salarium *Spe-
culat. in tit. de Aduocat. numer. 8. in fin. &
in tit. de Salario §. 3. ſub num. 8. in fin. Gui-
dopap. deciſion. 102. vbi adden. littera B gloſ
in l. fin. ff. mandati & in l. vnica C. de ſuffrag*
61 Si † vero actoris iura non erant producta,
& actor bona fide tranſegit, & litis euen-
tus erat incertus, prout vt plurimùm eſſe ſo-
let *l. quod debitor ff. de pecul.* tunc pro rata
ſeruitij conſequetur Salarium *Bal. in d. l. vni-
ca C. de ſuffrag. num 9. Guidopap in deciſion.
ſupra allegat.* vbi hanc dicit eſſe opinionem
communem *Vincent. de Franc. deciſion. 265.
62 per totam* intelligendo † tamen, quòd, ſi
Aduocatus ad concordandum partes ma-
gnos paſſus fuerit labores, integrum debeat
recipere Salarium, vel taxari debeat à Iu-
dice habita ratione laborum *Bal. in l. ſed ſi
§. quo tamen ff. de petit hæredit.*
63 Ampliatur Duodecimo, vt non minùs
debeatur Aduocato Salarium ſi victoriam in
cauſa reportauerit, quàm ſi ſuccumbuerit
Argumento l. an vltro ff de negoc. geſt. & fa-
gloſ. in c primo 83. diſtinct. quę vult Medi-
co ſoluendam eſſe mercedem, etiamſi
ægrotus moriatur *Ben. de priuileg. I. C par. 3
priuileg. 76. n. 8. Adrian Neguſan. quæſ. 151.
num. 8. Caroc. de locat. & conduct. tit. de fruct
& lit. expenſ. quæſt. 8. ſub num. 11. de ſ. Am-
pliatur quarto Bal. in l. prima col. fin. C. de
ſuffrag Alex. in l diem functo num. 16. ff. de
offic. aſſeſſor Tiraquell. de nobilit. cap. 29. nu-
64 mer. 51.* vbi firmat, quòd † imò, quando
cauſa ammittitur plus debeatur Aduocato,
quàm in caſu victoriæ, nam tunc laus eſt lo-
co præmij, quando vero cauſa perditur eſt
magno pudori Aduocato iuxta illud *Epi-
gramm. Martial. 17.* ad Sextum.

*Egi Sexte tuam pactus duo millia cau-
ſam.*

*Miſiſti nummos quot mihi? mille quid
eſt?*

*Narraſti nihil inquis & à te perdita cauſa
eſt,*

Tanto plus debes Sexte, quòd erubui.

65 Hanc † tamen Ampliationē non crederē
procedere quando cauſa fuiſſet amiſſa pro-
pter Aduocati culpam, negligentiam, vel
propter cauſæ deſertionem, prout videbi-
mus infrà in ſeptima declaratione.

Decimotertio, & vltimo Ampliatur;
66 quòd † ſoluendum ſit Salarium Aduocato,
qui aliqua in cauſa ſcripſit, ſeu conſuluit
tempore, quo illi fuerat aduocatio inter-
dicta *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55 nu 17.*
67 nam † prohibitus aduocare non dicitur pro-
hibitus conſulere, ſeu in ſcriptis allegare
*Iaſ. in l. ſi mihi §. regula ff. de legat. 1. § 1. ff.
de poſtul.* vbi quod etiā poterit aliquid à Iu-
dice

Digitized by Google

tum factarum, aliæ plures pænæ eis à Iure
76 indictæ reperiuntur, nempe † priua-
tio muneris aduocationis, ipſo iure, ab-
ſque alia Iudicis ſententia *d. c infames* §. *ar-
ceantur vbi gloſ. v partis 3. quæſtion 7.* & ha-
bemus textum expreſſum *in l. ſi qui aduo-
catorum in fin. C. de poſtulando*, ibi: ſi qui ad-
uocatorum exiſtimantium ſua immenſa, at-
que illicita compendia prætuliſſe ſub no-
mine honorariorum ex ipſis negocijs, quæ
tuenda ſuſceperint, emolumenta ſibi certæ
partis cum graui damno litigatoris, & de-
prædationis poſcentes fuerint iuuenti, pla-
cuit, vt omnes, qui in huiuſmodi ſæuitate
permanſerint, ab hac profeſſione pęnitus ar-
ceantur, vbi *gloſ in v. arceantur. Bar. nu. 1.
Caſtren. in l. ſumptus num. 1. verſ. debet ſibi
interdici ff. de pact. Plot. de in lit. iur. n. §. 16.
numer. 8. verſ. & priuantur ipſo iure*, Licèt
77 † contrarium voluerit *Alberic. in d. l. ſi qui
aduocatorum num. 3. in fine C. de poſtulan &
Turrecrem. in c. infames* §. *arceantur in princ.*
Scilicèt, quòd non ipſo iure, ſed per Iudi-
cis ſententiam incurrant priuationem offi-
78 cij: Ad † concordandas has opiniones di-
citur, quòd ſententia Iudicis ſit tantummo-
do neceſſaria ad declarandum delictum fu-
iſſe commiſſum, & tali declaratione ſequu-
ta, ipſo iure venire priuationem officij, *Carp.
in comment ad ſtatut. Mediolan. cap. 431
littera H. ſub num. 6. Salicet. in d. l. qui ad-
uocatorum col. fin. verſ. Quæro an hæc pri-
uatio fiat ipſo iure C. de poſtuland.* Infamiæ
79 † quoque notam incurrunt Aduocati facië-
tes huiuſmodi pacta, vt expreſſè habetur *in
c. infames 3. q. 7. & in noſtro ſtatuto Vrbis li-
bro primo*: ibi: Et qui de litis quota pactum fe-
cerit perpetuo infamis ſit &c. vbi *Fenz n. 10*
80 Et † inſuper ſecundum dicti ſtatuti diſpoſi-
tionē teneātur acceptū reſtituere, & nō reſtitu-
endo ab eis per vim aufertur omne id, quod
ex illa pactione fuerint lucrati, cum dica-
tur lucrum turpe, & illicitum, Imò te-
neantur de proprio ad ſolutionem dupli, vt
habetur in d. ſtatuto ibi, Et omne lucrum,
& commodum, quod exinde prouenerit tur-
pe, & illicitum cenſeatur, & ab eo aufera-
tur, & illud ac tantumdem de ſuo Cameræ
vrbis applicetur &c. *Boccac. in tract. de pact.
par. 3. num. 47. verſ. Quarto puniuntur Aret.
in l. ſi Aduocatorum num. 3. C. de poſtulan.
Galganet. ad d. ſtatut. num. 10. Menoch. de
Arbitrar. Iudic. libr. 2. cap. 523. numer. 11.*

& *13.* vbi ait, quòd hæc pœna non cenſe-
atur ſublata à ſtatuto, alias pænas inſligen-
81 te: Item † Aduocatus ſic papiſcens tenetur
pæna falſi, *gloſ. in l ſumptus v datum vbi eti-
am Bar. ff. de pact. in l ex Senatus conſult ff.
de ui priuat. in l. prima* § *primo &* § *fin ff. ad
leg. corn. de falſ. in l. item C. de pact. & in l. 1.*
§. *ſi cui ff de var. & extraordinar. cognit. &
alij, quos referunt Rolan. conſ. 36 numer. 20.
& 21. volum. 3. & Peregrin. de Iure fiſci li-
br. 4. tit. 7. num. 16.*
82 Sed † tamen ſupradictæ omnes gloſæ, &
alij DD. quos citant, hoc non dicunt, ideo-
que hanc pænam non approbauit *Fari-
nacc. in ſua theoric. & praxi criminali. titul.
de var. ac diuerſ. crimin. quæſtion. 106 nu-
mer. 11.*
83 Et † omnes ſupra relatæ pænæ locum ha-
bent etiamſi illa quota litis non fuerit pro-
miſſa ipſi Aduocato, ſed alteri perſonę, vt
puta eius vxori, vel filio, ex ſuppoſitione
enim alterius perſonæ maior arguitur fraus,
vt in *d. l. ſi remunerandi* §. *maurus* expreſſe
habetur ibi: Et ſub nomine alterius ex e-
uentu litis cauerat ſibi certam quantitatem
dari &c. *Farinac. vbi ſupra n. 47.* Ampliatur
84 ſecundò † procedere etiamſi tale pactum
factum fuiſſet ſub nomine Salarij, ſeu
honorarij, vt puta ſi fieret pactum rei, ſeu
quantitatis in litem deductæ in caſu victo-
riæ tantùm, & hoc eſſe deberet Salarium
Aduocati vt in *d. l ſi qui aduocatorum*, ibi. Sub
nomine honorariorū ex ipſis negocijs quæ
tuenda ſuſceperint &c. *vbi gloſ. in v. honora
riorum & ibi Odofred. ſub numer. primo &
Alberic. in princip. C. de poſtul. Archidiacon.
in c infames* §. *arceantur in v. honorariorum
3. quæſt. 7. Boccac. vbi ſupra numer. 41. Al-
fonſ. Villagut. in pract. criminal. con. libr. 9
tit. de Aduocat. rubr. fin. concluſ. 14. in prin-*
85 *cip. verſ. neque poterit*, Ampliatur † tertio
locum habere etiamſi quota contineret
ſummam moderatam reſpectu debiti Sala-
rij, ſcilicèt centum aureorum, *Bal. in l ſum-
ptus in fine verſ. tu dic. ff. de pactis*, vbi ge-
neralitèr dicit, omnia pacta ſub nomine
quotæ eſſe illicita, etiam in centeſima quo-
ta, & ibi etiam *Alberic. num. 1.* qui teſta-
tur de communi, Et Quamuis contrarium
voluerit *Iacob. de Rauen. & Bellam. in d. l. ſi
qui aduocatorum in fin. C. de procurator.* vbi
firmāt, quòd ad inualiditatem iſtius cōtra-
ctus non ſolùm requiratur, quòd fuerit fa-

ctum pactum, de quota, ſed debeat etiam
concurrere, quòd iſla quota excedat quan-
titatem Salarij à iure determinatam: Repro-
bantur tamen DD. prædicti ab *Alberic. loc.
proxime ſupra citat.* Et iure quidem merito,
etenim ſi reſpicimus rationem, propter
quam fuerint tales pactiones prohibitæ in-
ueniemus ad rem non facere quotam litis
excedere, vel non excedere, ſummam Sa-
larij Aduocatis iuris diſpoſirione debitam,
quia, cum hæc quota non debeatur Aduo-
cato, niſi in caſu victoriæ, parum refert,
quòd ſit ſumma magna, vel parua, dum
ſemper Aduocatus omnem adhibebit ar-
tem, & induſtriam, vt illam conſequa-
tur.

86 Prædictæ, tamē † pœnæ nō militabūt cōtrà
Aduocatum, cui aliquid palmarij nomine
hoc eſt pro victoria, promittatur, talis nam-
que promiſſio valida eſt, neque vocari po-
teſt pactum de quota litis, *Salicet. & Aretin
in l. ſumptus ff. de pact. & in l. litem C. de pro-
curat. Alex. in addit. ad Bar. ad l. primam ff. de
var. & extraord. cognit. ſumma Silueſtrina
in v. Aduocatus num. 12. verſ. quantum vero*
vbi declarat niſi magna ſumma fuerit pro-
87 miſſa: Triplex † enim eſt pactum de quo-
ta litis, in quo non continetur hæc promiſ-
ſio palmarij, & primum eſſe dicitur quan-
do promiſſa fuit certa pars eius rei, de qua eſt
lis, & contentio per modum quotæ, etiam-
ſi nulla fuerit facta mentio de victoria cau-
ſæ, *Silueſtrin. vbi proxime ſub d. num. 12. circa
medium*: Secundum dicitur pactum de quo-
ta litis, quando fuit promiſſa certa quanti-
titas de ea pecunia, de qua eſt lis, vt ſi
petam à Caio mille, & tibi Aduocato pro-
mittam centum ex illis mille, *Menoch de ar-
bitr. Iudic. libr. 2. centur 16. caſ. 522. num. 6.
Bal. in d. l. aduocatorum Guidop. quaeſt 102.
numer. primo*, Tertium dicitur pactum de
quota litis quando litigans promittit certam
ſummam, vel partem alicuius rei diuerſæ
ab ea, de qua eſt lis, adiecto tamen pacto
ſi obtinebit in cauſa, *Menoch. vbi ſupra nu-
mer. 7. Armilla in v. Aduocatus num. 14.* Cœ-
terum, his tribus exceptis caſibus, non dici-
citur Aduocatus facere pactum de quota,
quamobrem nulla ratione dici poteſt illici-
88 tum pactum ſub tali forma conceptu † Pro-
mitto Titio Aduocato meo centum ſiue lis
vincatur, ſiue amittatur, ſed in caſu victo-
riæ aliquid plus, prout illicitum eſſe volu-
erunt, *Alberic. in l. ſi qui aduocatorum in fine
num. primo verſ. vnde ſi vltra & ibi etiam
Caſtren num. 3. verſ. & ſi vltra hec C. de po-
ſtulan. Plot. de in lit. iuran. § 16. ante finem*,
& quidèm dum non eſt illicita promiſſio,
quæ fit in caſu victoriæ ſub nomine palma-
rij ſub qua hæc etiam comprehenditur, licèt
diuerſis verbis ſit concepta, nec vllo modo
dici poterit hæc promiſſio contineri ſub no-
mine quotæ, maximè cum hìc non militet
ratio, propter quam fuit quota prohibita,
dum ſiue cauſa uincatur ſiue amittatur Ad-
89 uocatus ſuum honorarium habet, Vnde †
merito contra Albericum & Alios ſupra al-
legatos pro validitate dicti pacti ſcripſerunt
*Armill. in ſumma v. Aduocatus num. 16. Sil-
ueſtrin in d. v. aduocatus num 12. ante fin.
verſ. quentnm u ero. Gozzadin conſ. 3. nu 25
verſ. aut promitto certum Salicet in l. ſi qui
aduocatorum col. prima num. 3. verſ. aut pa-
ciſcitur, Speculator. in tit. de Salarijs § ſequa-
tur num. 7. Adden. ad Bar. in l. ſumptus in vl-
tima impreſſione verſ ſecus ſi pactum eſſet ff.
de pactis*, vbi has diſcordes DD. ſententias
90 ſic cōcordant: videlicèt, † quòd prima opinio
procedat quando illud plus, quod daretur
in cauſa victoriæ eſſet in magno exceſſu, ſe-
cus vero ſi eſſet ſumma moderata, & ita
etiam declarat *idem Caſtren. in d. l. ſumptus
Alex. in l litem num. primo in fine verſ. qua
tamen videtur limitanda C. de procurator. Na
uar. conſ. 4. tit. de pact. num. 4. libr. primo*
& alij, qnos refert, & ſequitur *Farinac. lo-
co ſupra citato num. 45.*

91 Declara Secundò † deberi Aduocato Sa-
larium dummodò non excedat ſummam à
Iure determinatam *l. prima § in honorarijs
ff. de variar. & extraordin. cognit.* cuius §
hec ſunt verba præciſa. In honorarijs quo-
que Aduocatorum ita verſari Iudex debet,
vt pro modo litis pro Aduocati facundia, &
fori conſuetudine, & iudicij, in quo erat
acturus eſtimationem adhibeat, dummo-
do licitum honorarium quantitas non egre-
diatur &c *Iaſ. in § tripli n. 52. Inſt de Act. Bar.
in l prima § ſi cui num. primo ff. de var. & ex-
traordinar. cognit. Fen. de priuileg. I. C. par 3.
92 priuileg. 73. num* 8. ſumma † vero à Iure de-
terminata eſt centum aureorum pro quali-
bet cauſa, vt expreſſè habetur in *d. l. 1. §
licita autem* quantitas intelligitur pro ſingu-
lis cauſis vſquè ad centum, aureos &c. Si
93 † quis ergo Aduocatus vltra hanc ſum-
mam

mam à ſuis clientulis honoraria recepiſſet
teneretur in foro conſcientiæ reſtituere
Abb. in c. quia plerique numer. 33. de immunit. Eccleſiaſtic. c. non ſane in princip. 14. quæſt. 5. c. Sancimus prima quæſt. 7. Cardinal. in clement. ſæpe in princip. de verb. Significat Dec. in l. ſi creditori num. 4. vbi etiam Alciat num. 14. C. de pact. & ſi nollet reſtituere Iudex poſſet illum cogere ad reſtituendum
Ben. vbi ſupra ſub d. num. 8. Bal. in l. auth. ad hæc col. penult. verſ. in ſuum quæritur Innocent. in c. quia plerique circa medium verſ. ſed quid dices de Immunitate Eccleſ. Intel-
94 ligendum † tamen eſt hanc declarationem
non procedere, & locum non habere ſex
in caſibus, & Primo ſi Aduocatus vltra taxatam ſummam à ſponte offerente recepe-
rit: quo caſu nec in foro conſcientiæ tene-
tur reſtituere, vt ex Theologorum ſententia
comprobat *Tiraquell. in tractat. de nobilitate cap. 29. num. 54. Innocent. in d. c. quia Plerique verſic. ſed quid dices de Immunit. Eccleſ. vbi etiam Abb. num. 32. Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 92. libr. 3. numer. 44. fol. 555. Ben. de priuil. l. C. priuileg. 74. numer. 8.*
95 Secundò fallit iuxtà nonnullorum ſen-
tentiam, & præcipuè *Guidopapa quæſt. 109. numer. 2. & Dec. in l. creditori num. 5. C. de pact.* quando clientulus promiſiſſet Aduocato Salarium vltra ſummam à Iure determinatam, & talem promiſſionem iuramento firmaſſet, nam tunc, virtute dicti iuramenti, exceſſum eſſe ſoluendum, allegati Doctores voluere, afferentes rationẽ, quia talis prohibitio non eſt contrà bonos mores, nec contra publicam vtilitatẽ principalitèr, ſed propter vtilitatem priuatam, ſcilicèt, vt occurratur facilitati clientulorum,
Vrſill ad Afflict. decis. 123. num. 6. Fenzon.
96 *vbi ſupra n. 43.* Contrarium † tamen vo-
luerunt *Alciat. in d. l. creditori num. 21. & Adden. ad Dec. loc. citat. littera B.* Scilicèt, quòd cliens, etiam cum iuramento promittens Aduocato non teneatur ſoluere Salarium vltra ſummam à Iure taxatam Et ratio, ſupèr qua fundata reperitur Alciati & ſequacium ſententia eſt, quòd ſicuti Aduocatus illicitam ſummam accipiens dicitur delinquere, & tenetur ad reſtitutionem, ita nec valebit pactum excedens ſummam determinatam, etiam ſtante iuramento,
97 quia iuramentum † non validat pacta illi-
cita; *Leõard. de Vſur. quæſtion 99. num. 11. Lanfranc. Zacchias de Salario*
quæ tamen ratio non videtur ſubſiſtere, quia licèt iuramentum non validet pacta illicita, adhùc tamen contrahens remanet obligatus, dum pactum non eſt contra bonos mores, ſicuti non eſt in noſtro caſu, Ideo in hac diuerſitate opinionum, dicendum eſſe crederẽ, clientulum teneri ad ſolutionem Salarij in ſumma exceſſiua cum iuramento promiſſi, , vt iuramentum ſuum habeat effectum, ſed deinde competere eidem clientulo actionem repetendarum
c. debitores de Iureiur. Couarru. in c. quamuis part. 2. §. 3. nu. 3. Guttier. de Iurament. par. 1. cap. 33. num. 2. Villag. de Vſur. quæſtion. 21. num. 10 Mantic. de Tacit. lib. 11. tit. 9. num. 13. Trentacinqu. reſolution. 21. n. 6 Ciriac. controu. 193. n. 12. Gayt. de credit cap. 4. quæſt. 9. n. 1112. & n. 1144. Molfeſ. de Contract. capit. 18. num. 71. Quia ſic
ille liberatus remanebit ab obligatione, &
98 vinculo iuramenti, † quod ſemper ligat,
vt diximus, dum non continet in ſe peccatum, nec eſt contra bonos mores, *c. ſi vero de Iureiuran. c. quamuis de pact. in 6. Abb.*
99 *in c. 2. num. 8. de arbiter.* Fallit † tertio in
cauſa vitæ; in qua Salarij certa quantitas limitata non eſt, *Angelic. in v. Aduocatus num. 15. in fine verſ. item nota Viu. opin. 38. num. 1. 3. & 4. Io. de Anic. conſ. 148. nu. 8. Farinacc. quæſt. 106. num. 5. Buccaron. de differ. inter Iudic. Ciuil. & Crimin. diff. 181. num. 5.* quoniam, quod contemplatione ſalutis, & vitæ datur, non recipit æſtimationem *l. penult. §. enim vbi Bart. & Bald. in fine ff. de donat. Dec. in d. l. creditori C. de pact. num 4. Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. §. ſi cui cautum littera A, ff. de var. & extraordinar. cognit. Iaſ. in §. tripli num. 53. Inſti. de Action. Bald. in l. prima C. com. notari Tiraquell. de nobilit. d. c. 29. num. 37. Boſſius in praxi crimin. titul. Quomodo procedatur per actionem in delictis num. r. 36. Buccaron. de different. inter Iudic. ciuil & criminal. different. 172. num. 33. & differ. 181. numer. 3. Iacob. de Franch. in vſibus Feudor. ad tit. de Feud. Guardia in 90. princip. num. 22 Fenzon. ad ſtatut. Vrb. libr. 3. cap 92. num. 45. Alciat. in d. l. creditori num. 24.* vbi teſtatur
100 de communi, licèt † ipſe contrariam ſen-
tentiam amplectatur, ſcilicèt, quòd in huiuſmodi cauſis minus Studium ſufficiat, & potius beneuolentia; quàm nummis patrocinantes ſint remunerandi,

Idem quoque aſſeruit, & commune dixit
*An. Pinell. in l. prima num. 62. verſ qua ar-
gutia non obſtante C. de bon. matern. & Bo-
nacoſſa commun. opinion. criminal. tom. primo
v Aduocatus verſic. tertio*, ſed poſteà ſubdit,
hodiè ſeruari contrarium ab Aduocatis,
qui dicunt vulgare illud *Accipite dum dolor*
101 *eſt*: Quarto† fallit in cauſis, in quibus agi-
tur de fama, & dignitate conſeruanda,
102 quoniam ſicut † honor vitæ, rebus que
omnibus præferendus eſt *l. iuſta cauſa ff. de
manumiſſ. vindict. Bald. conſ. 312. incipien.
Viſis actis ſub numer. 3. libr. 4. Crauett. con-
ſil. 2. numer.* 12. cum expediat potius mo-
103 ri, quàm honoris iacturam facere, ita
honoris cauſa æſtimationem non recipit
*Bald. in l. prima in fine C. mandati Viu. com-
mun. opinion. in v. Aduocati Salarium*, ſic-
que licebit Aduocatis in huiuſmodi cauſis,
vltra ſummam taxatam à iure, Salaria reci-
104 pere. Quinto Fallit † ſecundùm *Bal. in
d. l. prima in fine*, in Aduocatis Epiſcopo-
rum, & aliorum in dignitate conſtituto-
rum, qui pro ſtatu dignitatis clientulorum,
quibus ſeruiunt licitè poſſunt Salari-
um accipere etiam vltra ſummam ta-
xatam, *Iaſ. in d. §. tripli ſub num. 33. verſic.
eodem modo Inſtit. de Action. & in l. prima C.
de Legat. Bar. in l. fortiſſimis C. de mil. veſt.
libr. 12. facit text. in l. ſi pater ff. de donat.
Anton. Corſet. in ſuis ſingularibus in v. conditio
incipien. aliquis promiſit mihi facere veſtem
Mancin. in tractat. de effect. Iuram. eff. 253.*
105 *num 5. & 6.* Quod † etiam procedit ſi lites
eſſent ſuper hæreditatibus opulentis, vel
ageretur de magna ſumma, cum tali caſu
non habeat locum prædicta Salarij taxatio
ex diſpoſitione ſtatuti *Vrb. libr. 3. capit. 92.*
ibi: Vel verſerentur inter Barones, vel alios
nobiles diuites de caſtris, vel de caſalibus,
vel de hæreditatibus opulentis, vel ſimilibus
tunc locum non habeat Salariorum taxatio
106 prædicta: Sextò † & vltimò limitatur, ex
diſpoſitione prędicti ſtatuti, ſi cauſæ eſſent
adeò arduæ & difficiles vt magnum requi-
rerent ſtudium, vt videre eſt ibi. Sed ſi cauſæ
eſſent arduæ, & implicitæ &c. Et iure quidē
107 merito ſic in dicto ſtatuto diſponitur, quia †
vbi extraordinarius requiritur labor extra-
ordinarium quoque debetur Salarium,
108 cum † præmium debeat eſſe proportiona-
tum laboribus *l. quidem §. illo C. de neceſ.
ſeru. §. nec autem Auth. de Iudic. Speculat. de
poſition. §. 7. verſic. ſed pone procurator agit.
num. 32. per tex. in l. Salarium 7. ff. manda-
ti c. niſi de renunciat. c. charitatem 12. q 2. c. pri-
mo 7. quaſt. prima in princ. c. pium de pænit. 3.
diſt.*

109 Declara Tertio † non debere Aduoca-
tum accipere, nec minùs petere à pauperi-
bus, & miſerabilibus perſonis aliquid pro
Salario ſed teneri illis gratis patrocinium
pręſtare, *ad tex. in l prima §. ait prator ff. de
poſtulan & in l. prouidendum C. de poſtulan.
& in l. ſi furioſi C. de nupt. Scribentes in l. 1.
§. iura Carnis ff. de offic. praefect. Vrb. gloſ. in
c. ſtatutum §. inſuper verb. pauperes de Reſcript
in 6. & per eam Bal. in d. l ſi furioſi in vlt.
notab. C. de nupt. Iaſ. in §. tripli vero num. 54.
Inſt. de Action. Angel. in l. prima C. de ſuffrag.
& in l. ne quidquam §. fin. ff. de offic. proconſ.
Gloſ. Abb. & Canoniſta in c. primo de offic. Iu-
dic. Falin. in c ſi pro debilitate num. 9. circa
med. de offic. delegat. & in d. c. primo num. 2.
de offic. Iudic. Benincaſ. de paupert. quaſt. 7.
ſpec. 1. in iud. num. 9. Gerard. de Petr. ſanct.
ſingular. 7. Petr. Gerard. ſingul. 73. numer 4.
Rolan. conſ. 87. num. 25. & 59. lib. 2. & con.
36. n. 18. & 19. vol. 3. Riminal. Iun. conſ. 339
nu. 14 lib. 2. Couarru. practicar. quaſt. cap. 6.
nu 4. Neuizan. in Sylu. nupt. lib. 6. num. 41.
Tiraquell de Nobilitat. cap. 29. num. 39. Caroc.
de Locat. par. 1. quaſt. 8. num. 5. & 12. Me-
noch. de Arbitrar. Iudic. libr. 2. caſ. 368. n. 4.
Azor. Inſtit. moral. par. 2. lib. 12. cap. 8. qua-
ſtion. 5. Medic. de caſib. ſortuit. part. 2. qua-
ſtion. 4. numer. 11. Nouar. in praxi priuileg.
Miſerabil. perſonar. priuileg. 62. num. 5. Leſſ.
de Iuſt. & Iure libr. 2. capit. 31. dubitat. 7.*
& id expreſſe cautum habetur in dicta
Conſtitutione Pauli V. quæ eſt 71. inter
110 *impreſſ. in Bullar. Roman.* Quod † adeò
verum eſt, vt nec à ſponte dantibus poſſit
quidquam recipere *Bal. in l. ſi furioſi num. 3
C. de nupt. Barboſ. in collect. DD. in c. non
licet Iudic. 11. quaſt. 7. nu. 10. Ricc. in col-
lect. deciſ collect. 179. verſ. & cum prohibi-
tus Miſſinger. ſingular. obſeruation. cen-
tur. 2. obſeruation. 175. Gratian. diſceptat.*
111 *forenſ. capit. 56. numer.* 46. Et † ſi
quid recipiat teneatur in conſcientia ad
reſtitutionem *Alberic. in l. ne quidquam
§. fin. ff. de offic. pro conſ. & legate & in
l. 1. C. de ſuffrag. Iaſ. in eadem l. ne quid*

quam

Digitized by Google

quam §. *fin ff. de offic. proconſ. & legat & in*
l. prima C. de ſuffrag. Iaſ. in ead. l. ne quid-
quam §. *vbi decretum num. 2. Gerard. ſin-*
gul. 73. num. 4. Rolan. conſ. 87. num. 28. lib. 2.
Petr. Royz. deciſ. Luſitan. 4. num. 299. Ti-
raquell. de Nobilitat. cap. 29. num 39. Caroc.
de Locat. & conduct. par. 1. quæſt. 8. num. 12.
Scacc. de Appellat. quæſt. 12. num 166. Na-
uarr. in manual. capit. 25. numer. 29. Et
112 † ſi renuat gratis pro pauperibus patroci-
nari peccet mortaliter in foro Poli ad tra-
dita *per D. Thom ſecunda ſecundæ quæſt 71.*
art. 1. iuxtà intellect. Caietan Couarru. pract.
quæſt. cap. 6. num 4. Caroc de Locat. d. par. 1.
quæſt. 8. n. 12. Barboſ in collect. DD. c. non licet
Iudici 11. quæſt. 3. num. 10. Rebuff de priui-
leg. ſcholar. priuileg. 91. Franc Viu. deciſ Ne-
apol. 109. num. 2. Hypolit. Riminal. in rubr.
Inſt. de Donat. num. 750 Rolan conſ. 80 nu-
mer. 28. vol. 1. Caphal conſ. 17. numer. 12.
Rip. in tract. de peſte par. penul num. 13. vbi
ait, quòd non poſſit talis Aduocatus ſal-
uari quia abſcondit talentum Domini ſui
114 *Rolan. vbi ſupra num. 29 in fine* Et † poſſit
compelli in foro fori, *Gloſ. in c. ſtatutum* §.
inſuper in v. pauperes de Reſcript. in 6. Falin.
in c. 1. nu. 2. de offic. Iudic. Riminald. Iun.
conſ 329 num. 16. libr. 3. Meſſinger. ſingular.
obſeruat. cent 4. obſeruat. 32. num. 1, Ioſeph.
Ludouic. deciſ. perus. 111. ſub num. 8. Cornel.
Beninc. ſ de priuileg paupert. in primo ſec.
inſtit. ſub num. 9 Ben. de priuileg. I. C. par. 3.
priu. 71. num. 8. Soarez in Theſaur. commun.
opin. littera A num. 29. Barboſ. in tractat. de
offic. & poteſt Epiſcop. par. 3. allegat. 79. nu-
mer. 34. non tamen per viam actionis, ſed
per implorationem officij Iudicis, ad tradita
per Gloſ. in c. ſicut verb eſurientium 47. di-
ſtinct. & poſt plures, quos allegant Falin. in d.
c. 1. num. 3. de offic. Iud. & Tiraquell. vbi ſu-
114 *pra d. cap. 29. num 4.* Qui † quidèm Iudex
poterit Aduocatum compellere, vel illum
mulctando donec obtemperet, *Falin. in c. ſi*
pro debilitate num. 9. de offic. delegat. Rip. in
tractat. de peſte in penul. par. num. 143. Ro-
lan. conſ. 87. num. 29. lib 2. Vel illi interdi-
cendo munus aduocationis, ad *tex. in l. pro-*
uidendum vbi Bal. C. de poſtulan. Couarru.
practicar. quæſt. cap. 6. nu. 4. Adden. ad Veſtr
in praxi cap. 4. num. 32. par. 1. Menoch.
de Arbitrar. Iudic. caſ. 369. num. 4. Rolan. d.
conſ. 86. num. 29. libr. 2. Quæ omnia intel-
116 ligenda veniunt, † dummodò cauſa pau-
peris importet eius extremam neceſſita-
tem, adeo vt, ſi cauſa rueret, ille pauper
moreretur fame, nam tali caſu denegatio
patrocinij poſſet eſſe occaſio mortis, quæ
imputaretur Aduocato, ſecus verò ſi non
agatur de tanto periculo, quia tunc Aduo-
catus non compelleretur ad bonum facien-
dum, alioquin oporteret, eum omnia alia
negotia prætermittere, & in ſolis cauſis
pauperum aduocare *Diu. Thom ſecunda ſe-*
cundæ quæſt. 71. art. primo in fine Falin. vbi
ſupra num 2. Gigas ad Dec. in c. primo nu 54.
de probat. Riminal. Iun conſ. 329 numer. 29.
& 20. libr. 3. Caroc de locat part. 1. quæſ. 8.
num 13. Nauarr. in manual. cap. 25 num 9.
Verùm ad remouendas omnes controuer-
ſias quæ oriri poſſunt bonũ, ſanctum que eſ-
ſet, ac Deo maxime gratum, vt ait *Rolan. d.*
117 *conſ 87. num 57.* quòd Principes, qui
protectores pauperum eſſe debent, illiſque
conſulere, & prouidere *l. priuilegia C. de*
ſacr ſanct. Eccleſ. Bald in l. prima C. quand.
Imperat. inter pupill. & Vid. in ſuis ciuitati-
bus, & dominijs proprijs ſumptibus pro
uiderent pauperibus de Iudicibus, Aduo-
catis, & procuratoribus imitando ſic De-
um, de quo dicitur in pſal 71.

Liberabit pauperem à potente, & pauperem,
cui non erat adiutor.

118 Et † quòd maximè interſit Reipubli-
cæ quòd pauperibus litigantibus dentur
Aduocati publicis expenſis. dicit idem
Roland. in d. conſ 87. num. 59. Bar in
l. prima num. 2. C. de ſuffrag. Quamobrèm,
ſecundùm formam ſtatutorum diuerſarum
Curiatum, conſuetum eſt ſeligere vnum ex
Aduocatis, & Procuratoribus, qui Sala-
riantur Iudicum expenſis, vel ſumpto pu-
blico, & cauſas pauperum Ciuitatis abſque
alio honorario patrocinari tenetur *Guido-*
pap. quæſt. 56. n. primo & num. 2. vbi Adden.
littera A Barboſ. in d. c. non licèt Iudici nu. 9.
11. quæſt. 3. vbi refert. ſic diuerſis in locis ob-
ſeruari Boer. deciſion. 303. num. 4. in fine &
deciſ. 324 num. 6.

119 Declara Quarto † non debere Aduoca-
tũ petere Salarium ab Amicis ob præſtitum
patrocinium, quoniam ſine ſpe Salarij ad-
uocaſſe preſumitur *l prima in fine ff manda-*
ti, vbi affertur pro ratio huius concluſionis,
quòd contraria ſit officio, & amicitiæ
merces, ibi, Contraria porro eſt officio mer-
ces &c. *Bald. in l. 2. n. 2. C. de Iur. dot Ioſeph.*
Ludo-

Ludouic. decif. Perus. 111. num.5. Caroc. de
locat. & conduct. part. prima tit. de fruct. &
lit. expenſ. quæſt.8. num.42. Neque obſtat,
120 ſi dicatur, quòd in † dubio donatio non
præſumitur *l. cum de indebito ff. de probat.*
121 hoc † enim fallit ratione intrinſecæ ami-
citiæ, *Bald in l ſecunda num.2. C. de iur. dot.*
122 *Ruin. conſil.100. num.25. lib.4.* imò † am-
pliatur, vt non ſolùm non poſſit petere Sala-
rium pro patrocinio amicis præſtito, ſed
nec etiam ſi aduocaſſet pro aliqua perſona
eius amicis maximè coniuncta, vt puta ſi
adiuuaſſet filium alicuius ſui amici iuxta
Bart. in l.2. num.4. C. de negoc. geſt. Ioſeph.
Ludouic. d. decif.191. num. 6. Galganet. ad
ſtat. Vrb. libr.3. cap 92. col.823. ſub num.10.
Menoch de arbitrar. Iudic. libr.2. caſ.88.
123 *num.60.* vbi ampliat, † quòd nec etiam
poſſit repetere expenſas, quia ob cauſam
amicitiæ præſumitur illas expenſas donaſſe
Bald. in d. l. 2. num.2. C. de iur. dot. Ruin.
124 *conſ.100. num 2. & 5. vol.4.* quod † ta-
men intelligendum eſt habere locum,
quando tria concurrunt, & primo vera
amicitia, ſecundò pietatis cauſa *l.1. & l. is*
qui amicitia C. de negoc. geſt. Tertio, quòd
expenſæ conſtituant paruam ſummam, *Bal.*
in d. l. 2. num.2. Menoch vbi ſupra d. n.61.
in fine Maſcard. de probat. concluſ. 554. nu-
mer.57. Caroc. de locat. & conduct. part. pri-
ma tit. de fruct & lit. expenſ. quæſt.8. n. 44.
& notant DD. in d. l is qui amicitia ff negoc.
geſt. & in l. prima C. eodem.
125 Declara † Quinto Aduocatum conſe-
qui non debere Salarium pro tempore, quo
malè, & negligentèr poſtulauit *Gratian.*
126 *diſc. Forenſ. cap 5?. num 24.* Immò † pec-
care mortalitèr in foro conſcientiæ, *Summa*
Silueſtrina in verb. Aduocatus num. 16. & ſi
cauſa ammittatur, teneri parti ad intereſſe
137 & † priuari etiam Salario, quòd illi ſol-
uendum eſſet pro tempore, quo benè ad-
uocauit *l. Iudices C. de annon. & trib. lib.10*
128 *Gratian. vbi ſupra nu 21.* Quamuis † ve-
rior ſit opinio, quòd Salarium debeatur
pro tempore, quo benè, & diligenter pa-
129 trocinium præſtauit, proùt in † Præſide
ſua culpa remoto ab officio ſuo debetur Sa-
larium pro tempore, quo benè inſeruiuit
propter rationem allatam ſupra in *quaſ 51*
nempè, quia labor, & tempus recipiunt diui-
ſionem *Bar. in l. Mauia ff. de ann legat. & in l.*
diem functo vbi Alex. Iaſ. & alij ff. de offic. Aſ
ſeſſ. & ſicuti pro ea parte temporis, qua
bene aduocauit attulit vtilitatem, ita
debet pro ea parte recipere Salariũ, *Surd.*
de alimen. tit.7. q.41. n.8. Bar. Iaſ & alij DD.
communiter in d. l diem functo vbi late Iac.
Niger. numer.53. Gratian. vbi ſupra num.21.
130 Hoc † tamen intellige, niſi illa negligentia
tanti fuerit momenti, vt dederit cauſam,
quòd cliens litem amiſerit, quoniam tunc
tenetur ad reſtitutionem etiam Salarij,
quòd recepit tempore, quo diligentèr pa-
trocinium præſtauit, quia lege Iuſtitiæ te-
netur pro cauſæ qualitate diligentiam præ-
ſtare, *Leſſius de Iuſt. & Iure lib.2. cap.31. du-*
bitat.8. num.47. Quod etiam procedit eti-
am ſi negligenter aduocaret propter modi-
citatem Salarij, *Ala de Aduoc. vbi ſt. quaſ.15*
Ioannes Baptiſta Cauat. in tract. de perfect.
Iudic. tit. de remed. con. impedimen. Iuſt.
capit.3. numer.17. 18. & 19. vbi numer.21.
ait, diabolicam eſſe artem illorum Aduo-
catorum, qui pro modico Salario conſu-
lunt, nam hoc non faciunt propter charitatẽ
ſed habent quaſdam damnabiles cauſas, de
quibus per dictum *Cauatium loco ſuprà citat*
131 Declara † Sexto, quòd non debeatur
Salarium, licèt conuentum illi Aduocato,
qui dimiſit cauſam indiſcuſſam tẽpore pe-
riculoſo, & ſubſtantiali, imò cogi poſſe
ad reſtituendum iam acceptum, *Bald. in l.*
eadem. col.3. C. locati Parid de Put. in tractat.
de ſindicat. v. Salarium cap.6. num.10. Caroc.
de locat. & cond. tit. de fruct. & lit. expenſ.
quæſt.8. num.33. Specul. in tit. de Salario §.3
numer. 22. Summa Silueſtr. in v. Aduocatus
132 *num.14.* exceptis † tamen aliquibus caſi-
bus, quorum Primus caſus, eſt quando lis
ſuſcepta appareret iniuſta, tunc enim lici-
tum eſt Aduocatis cauſas ſuſceptas deſere-
re abſque ammiſſione Salarij debiti, dum-
modo Iniuſtitia à principio non apparuerit,
ſed reſultet ex noua cauſa, quę non potuerit
à principio præuideri, vt puta, ſi Aduo-
catus bona fide ſuſcepiſſet patrocinium ca-
uſæ, quam iuſtam exiſtimauit credens di-
ctis clientis, vel ſi cauſa in effectu à prin-
cipio eſſet iuſta ſed ex ſuperuenientia noui
facti, vt puta confeſſione clientis, vel al-
terius emergentis, qui non poterat in prin-
cipio litis pręuideri iniuſta appareret *Specul.*
vbi ſuprà d. numer.22. verſic. ſequitur, tunc
enim per ipſum non ſtat, quin non aduo-
cet in cauſa, ſed coactè illam deſerit,

nam

133 nam † aliàs peccaret in foro conſcientiæ,
& teneretur ad reſtitutionem *D. Thom. ſe-
cunda ſecunda quæſt 71. art. 3. Leſſ. de Iuſt.
& Iure libr. 2. capit. 31. dubitat. 8. nu-*
134 *mer.* 48. Quod † procedit etiamſi in illa
cauſa iniuſta fauorabilem ſententiam repor
tauerit quia & ſi laudabilis videatur in
quantum ad peritiam artis, tamen peccat
in quantùm ad iniuſtitiam voluntatis dum
abutitur arte, *D. Thom. d. quæſt 71. art. 4. Sil-
ueſtr. in v. Aduocatus num. 5.* & teneretur
ad reſtitutionem, & ad damna tàm aduer-
ſarij, quàm proprij clientis *Rip. in tractat.
de peſte part. vltim. num.* 134. & 135. *Sot.
de Iuſt. & Iure libr. 5. art. 3.*

135 Quarè † etiamſi Aduocatus iuraſſet Ec-
cleſiam defendere, ſi Eccleſia habeat cau-
ſam, quæ ſit notoriè iniuſta, non debet eam
defendere, nec eſt periurus, *Hoſt. Butr &
Abb. in c. cæteri de iureiurand. Iaſ. conſ. 44.
col. vltim libr. 3. Roman. conſ. 47. numer. 2.*
136 & ratio eſt, quia † iuramentum præſti-
tum ab Aduocato illum obligat tantummo-
dò ad defendendum cauſam iuſtam *l. rem
non nouam §. patroni C. de Iudic.* Alius eſt
137 caſus, in quo Aduocatus poteſt litẽ deſere-
re, & Salariũ cõuẽtũ cõſequi, quãdo cauſa de
vno loco transferetur ad aliũ, cũ Aduocatus
non teneatur ſequi cauſam, *Specul. vbi ſupra
num. 16.* vidètur enim conueniſſe ibi præ-
ſtare patrocinium vbi de Salario fuit con-
uentum, & non alibi, niſi ſpecialitèr fa-
ctum fuerit pactũ de præſtando patrocinio
vbicumque, & coram quolibet Iudice, vbi
cauſa diſcutietur *l. quid tamen §. penul. ff. de
arbitr.* Diſtinguunt tamen *DD. & gloſ. in
l. ſed & hæ §. non ſolum v. tribunali ff. de procu-
rat.* Quòd Aut locus, in quem transfertur
cauſa eſt remotus, aut vicinus, & Primo
caſu non teneri in illum ire, & ſic poſſe
cauſam deſerere, ſecundo vero caſu teneri,
quod durum eſſe dicit *Vulpian. in d. l. ſed
& hæ,* quoniam opus eſſet, quòd Aduoca-
tus propter vnum negocium alia omnia de-
ſereret.

138 Declara † Septimo non deberi Salari-
um Aduocato, qui non fidele patrocinium
ſuæ parti præſtitit, vt puta, ſi concorda-
uit cum parte aduerſa, vel ſi illi reuelauit
aliquid, quod magnum afferret præiudi-
cium, nam hoc caſu vltrà ammiſſionem
Salarij, tenetur ad damna, & intereſſe
*l. prima C. de Aduoc. diuerſ. Iudic. Bar. in l. 2
ff. mandati Dec. in l. creditori ſub num. 3. C.
de pact. Alex. in rubr. C. de procurat. num. 2*
imò infamatur, & Iudicis arbitrio puniri
poteſt tamquam præuaricator *l. Athletas §.
idem præuaricator ff. de iis qui notant infam.
l. 4. ff. de præuaricator.* & repellitur à mune-
re ſuo, *l. 5. ff. de præuaricator.* & pars poteſt
illum conuenire actione mandati *gloſ. in ru-
bric. C. de procurator. vbi etiam Iaſ. numer. 2.
Menoch. de arbitrar. Iudic. libr. 2. cent. 4.
caſ. 323. numer. 8. & 9.*

139 Octauò † declara, non deberi Salarium
Aduocato indocto, & legum ignaro, etiamſi
fuerit conuentum, vt ponit exemplum
*Port. in tit. Inſt. quibus mod. re contrahit.
oblig. ſub num. 9. ad gloſ. in v. qualitatis in
fine,* vbi ait, quòd ſi monaſterium alicui Ad-
uocato plauſtrum vini ſingulis annis annis
polliceatur, ad hoc, vt ille in monaſterij
cauſis ſuum patrocinium præſtet; ſi ille
Aduocatus poſtea ignarus reperiatur, non
debeat habere illud plauſtrum vini promiſ-
ſum, *Bar. in l. cum quod in fine ff. ſi cert. pet.*
140 & ea eſt ratio, quia † licèt non fuerit
in dicta promiſſione aut conuentione
appoſita conditio, ſi erit doctus, tamen
intelligitur tacitè appoſita. quæ pro expreſ-
ſa habenda eſt *l. cum quid ff. ſi cert. pet.*
141 Quod † ampliatur non ſolùm non eſſe ta-
li caſu ſoluendam promiſſam mercedem,
verum etiam poſſe eius principalem iam ſo-
lutam ab ipſo repetere, *Bar. num 18. & Dec.
numer. 30. in d. l. cum quid,* Et hæc ampliatio
duplici in ratione fundatur, & Prima eſt,
quia ex officio, quo fungitur, tenetur eſſe
inſtructus conuenienti peritia, cum pro
idoneo Aduocato ſe gerat, & vt talis ſtipen-
dia exigat, dum talis non reperitur, tene-
tur ad reſtitutionem Salarij, quòd, vt talis
extorſit, *Leſſ. de Iuſt. & Iure lib 2. cap 31. du-
bitat, 8. num. 47. Marcheſ. in prax. comiſſ.
par. 1. de commiſſion. appellationis in cauſa
mercedis fol. 1194. numer. 48.* Secunda
142 ratio eſt, quia, † cum cauſa fina-
lis, propter quam quis mouetur ad dan-
dum Aduocato Salarium ſit, vt per eum in
litibus defenſetur, cum per Aduocatum
ratione imperitiæ, non poſſit adimpleri,
ſit locus iam dati repetitioni, quaſi ceſſet
cauſa finalis dationis, *Alex conſ 417. num. 2.
vbi reprobat Io. Andr. in addit. ad Specul. in
rubr. de præbend.*

143 Tandèm † declara, ſecundùm aliquos,
quòd

quòd non poſſit Aduocatuspetere Salarium
pro patrocinio præſtito tempore, quo erat
excommunicationis vinculo adſtrictus, Imò
ſi aliquid excommunicatione durante rece-
pit teneatur ad reſtitutionem, vel di-
ſpenſare pauperibus, vt videre eſt apud
*Franch. in c. decernimus de Senten. excommu-
nicat. iub. & ibidem Io. Andr. ſub num. pri-
mo Gemin. num. 5. Coſta num. 3. Hoſtien. in
c. cum ſit de Iudeis* & pro eorum opinione
144 Adducunt rationem, quòd † Aduoca-
tis excommunicatis prohibitum ſit, durante
tempore excommunicationis, aduocare *d.
c. decernimus ibi gloſ. & DD. de ſenten. ex-
communicat. in 6. c. excommunicamus §. cre-
dentes de heret. in 6. c. excommunicatos cum
ſeqq. 11. quaſt. 3. c. exceptionem de excepti-
on. c. finali ne cleric. vel Monac. c. primo 4.
quaſt. prima c. beatus, & c. illi 4. quaſt. 1.
c. alieni 2. quaſt. 7. Speculat. tit. de Aduocat.
§. primo verſ. item quod excommunicatus Soc-
cin. in c. ſacris num. 412. de ſenten. excommu-
nicat. Abb. in c. intelleximus num. 2. de Iudic.
ibi que Barboſ. num primo Dec num. 6. & 7.
Suarez. d. diſputat. 16. ſect. 7. num. 1. Sayr.*
147 *de Cenſur. libr. 2. cap. 8. nu. 5.* Et † ſi exer-
ceant peccent, *Soarez. ead. diſputat. 16. ſect.
7. in princip. Alter. de Cenſur. diſput. 7. lib. 2.
capit. 3. ſub littera E verſ. ſi loquamur.*
146 Et † Iudices tàm Eccleſiaſtici, quàm ſecu-
lares debeant illos etiam partibus inuitis ex
officio repellere, *Io. Andr & Gemin. in d. c.
decernimus num. 1. & ibidem Archidiacon.
ſub num. primo verſ. repellere Barboſ. num. 4.
Stephan. Coſta ſub num. 7. verſ. inducitur eti-
am Speculat. in tit. de offic. omn. Iud. §. primo
num. 16.*
147 Contrariam † tamen ſententiam am-
plexi fuerunt *Abb. in c. cum ſit ſub num. 2. de
Iudeis Suarez tom. 5. diſputat. 16. capit. 2.
ſect. 7. verſ. tandem colligitur Alter. de Cen-
ſur. libr. 2. diſputat. 3. capit. 3. quaſt. fi-
nali.*

Et hæc ſecunda opinio videtur æqui-
or, & magis probabilis, quia, illicitè
148 † acquiſitum ſine alterius iniuria non
ſubiacet reſtitutioni neceſſariæ, ſed ſufficit
agere pœnitentiam *c. finali de ſimonia Inno-
cen. in c. quia plerique de Immunit. Eccleſ.*
At merces quæſita ab Aduocato tempo-
re excommunicationis dicitur adepta ſine
alicuius iniuria, quia licèt ſit actus contrà
obedientiam Eccleſiæ, tamen non eſt con-
tra iuſtitiam, cum omnibus operarijs mer-
ces ſit de iure debita, & propterea non
impeditur Aduocatus excommunicatus ſti-
pendium recipere, nec tenetur ad accepti
149 reſtitutionem † ad quam nemo obligatur
niſi acceptio ſit iniuſta, vel à lege prohibita
*D. Thom. ſecunda ſecundæ quaſt. 62. art. 12.
& 6. Medina in Cod. de Reſtitut. quaſt. 9.
Nauarr. in Manual. cap. 17. n. 11. quaſt. 3.
concluſ. 6. Couarru. in reg. peccatum part. 2.
in princip. Sayr. in clau. reg. lib. 10. tractat. 2
capit. 2. numer. primo* Nec in caſu noſtro
poteſt dici, quòd talis acceptio ſit prohibita
à iure, dum prohibet exercitium aduocatio-
nis ſimplicitèr, non autem receptionem
mercedis, nec eſt bona conſequentia, pro-
hibet Lex exercere tale officium ergo ſi
exerceatur non poteſt pro eo merces recipi,
150 Videmus enim † interdictum eſſe mere-
tricium, & illud exercentes peccare mor-
taliter *c. nemo & c. meretrices 32. quaſt. 4.*
& nihilominus acceptam mercedem
reſtituere non tenentur *l quarta §. ſed &
quod meretrici ff. de condition. ob turp. ca-
uſ. ibique gloſ. & DD. & in l ſecunda C.
eod. tit. l. affectiones & l. donationes ff. de
donat. Alex. de Ales in ſumm. par. 4. queſt. 33.
membr. 2. art. 1. Sot. de Iuſt. & Iure libr. 4.
quaſt. 7. art. primo ad 3. Gutier. canonicar.
quaſt. lib. 2. cap. 10. Veſquez. illuſtr. quaſt.
libr. 1. cap. 8. num. 9. Rebuff. de decimis quæ-
ſtion. 5. num. 18. Mercad. tractat. cap. 3. nu-
mer. 39. & 49. Azor. inſtitut. moral. part. 3.
libr. 4. cap. 21. Suarez. de Religion. tom. pri-
mo cap. 6. num. 5. & cap. 32. numer. 9. Gabr.
conſ. 17. num. 8. libr. 2. Surd. conſ. 469. nu. 5.
Didacus Spino de Teſtamen. gloſ. 6. numer. 18.
& 19. Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 218.
num 6. Balthaſ. de poteſt. in ſe ipſum libr. ſe-*
151 *cundo capit. 15. num. 1.* quinimo † datur
eis actio ad illius conſecutionem *Cin. & Sal.
Agel. & Fulgoſ. in l. 2. ff. de condition. ob turp.
cauſ.* & alijs pluribus adductis comprobabi-
mus infra cum agemus de meritricium Sa-
lario.
152 Veritas † tamen eſt, quòd poteſt dari ca-
ſus, in quo Aduocatus patrocinans cauſas
ita excommunicationem contemnar, vt
poſſit puniri, & inter cæteras pœnas poſſet
priuari omni Salario, & lucris, quæ patro-
cinando fuiſſet adeptus *Io. Andr. in c. ſi ad-
uerſus ſub num. 4. de hæretic. & ibi Abb. nu. 3.
verſ. item lucrum*

Amba.

Ambaſciatori An, & quandò debeatur Salarium.

QVAESTIO LIII.

SVMMARIVM.

1 *Ambaſciatores ſummis honoribus decorandi ſunt.*

2 *Ambaſciatoribus ampliſſima ſtipendia perſolui debent.*

3 *Ambaſciator ſi mittatur is, qui aliud officium publicum in Ciuitate habet, conſequi debet Salarium pro vtroque officio.*

4 *Doctor legens non poteſt aliud officium exercere.*

5 *Abſens cauſa Reipublicæ cenſetur adeſſe, nec priuatur aliquo iure, ſeu emolumento, quod ei competeret ſi adeſſet.*

6 *Epiſcopus miſſus Ambaſciator ad aliquē principem, durante ambaſciaria, non gaudet alternatiua.*

7 *Dictio* Quamdiù *eſt de ſui natura reſtrictiua temporis, ita ut extrà illud ceſſet diſpoſitio.*

8 *Dictio* Verè *excludit omnem fictionem.*

9 *Verba* Perſonaliter reſedeant *requirunt veram, & realem reſidentiam.*

10 *Dictio* Duntaxat *eſt taxatiua.*

11 *Ambaſciatori, vltra Salarium, reficiendæ veniunt omnes expenſæ ambaſciariæ cauſa factæ, & damna, quæ tali occaſione euenerunt; Limita, vt numer. 13. 14. 15. 16. 17. Intellige vt num. 18.*

12 *Mandans tenetur mandatario de omni caſu fortuito.*

19 *Munera data Ambaſciatoribus à Ciuitate, vel Principe, cui ambaſciatam exponunt, ſunt propria ipſorum Ambaſciatorum, Limita, vt num. 22.*

20 *Donatio facta à Principe dicitur facta contemplatione illius, cui facta eſt, nec tenetur donatarius alteri munera recepta communicare.*

21 *Donatio facta filiofamilias dicitur propria illius, nec cum alijs fratribus communicari debet.*

23 *Dona illius dicuntur, cuius contemplatione fuerunt elargita.*

24 *Donata data Ambaſciatoribus ferentibus bireta nouis Cardinalibus ab Vrbe abſentibus non ſunt propria illorum, ſed ſpectant ad Cameram Papæ.*

25 *Dona data Ambaſciatoribus, quæ potius Principi, quàm ipſis Ambaſciatoribus conueniunt, contemplatione principis data dicuntur.*

26 *Dona data Ambaſciatoribus ipſorum contemplatione data fuiſſe dicuntur ſi ipſis conueniant.*

27 *Dona elargita Ambaſciatoribus, qui apud Principem donantem plura habent merita, vel ab ipſo vnicè diliguntur, ipſis Ambaſciatoribus donata præſumuntur.*

28 *Dona Ambaſciatoribus data, quando eſt dubium, cuius contemplatione fuerint elargita, præſumptio ſtat pro Ambaſciatoribus.*

29 *Donatio facta filiofamilias in dubio præſumitur potius facta contemplatione filij, quàm patris.*

30 *Ambaſciatoribus munera elargiri conſueuerunt Principes, ad quos mittuntur.*

31 *Ambaſciatores duo ſi fuerint miſſi, quorum alter decedat, Alius vero tam propria, quàm defuncti negocia expediat duplex conſequitur Salarium, Contrarium n. 32. Intellige vt n. 33.*

34 *Ambaſciatori debetur Salarium etiamſi ſuo muneri non ſatisfaciat quando per ipſum non ſtat.*

35 *Ambaſciator miſſus ad Principem, ſi tractet negocia ad ambaſciatam non pertinentia, priuatur Salario, & officio, nec amplius poteſt eligi Ambaſciator, Intellige vt n. 36. & ſeqq.*

37 *Ambaſciator miſſus ad Romanum Pontificem, ſi ab illo impetret beneficium pro aliquo amico, vel conſanguineo non priuatur Salario, neque officio.*

38 *Ambaſciator poteſt, durante tempore ambaſciariæ, adire hæreditatem ſibi delatam.*

39 *Ambaſciator non priuatur Salario ambaſciariæ ſi ea durante, conſulat pro amico, Declara, vt num. 40.*

41 *Dictio, Gratis, excludit omnem ſolutionem, & dicitur contraria pratio.*

42 *Ambaſciator expendens vltra ſummam Salarij conſtituti non conſequitur à Domino ſummam excedentem Salarium conſtitutum, Declara vt num.* 43.

44 *Ambaſciator Salarium non conſequitur finitio tempore ambaſciaria, Declara, vt n.*45 *&* 58. *& ſeq.*

46 *Tempus modicum quale dicatur, & num. ſeqq.*

47 *Tempus modicum dicitur in ſtipulationibus vnica dies.*

48 *Tempus modicum aliquando verificatur in duobus diebus.*

49 *Tempus modicum aliquando verificatur in triduo.*

50 *Tempus modicum aliquando verificatur in ſpatio decem dierum.*

51 *Tempus modicum quandoque in triginta diebus verificatur.*

52 *Tempus modicum verificatur nonnunquam in diebus centum.*

52 *Tempus modicum ſpatio vnius anni aliquando concluditur.*

54 *Mater, quæ tranſiens ad ſecunda vota, tenetur ſtatim petere à Iudice, quòd filio pupillo tutor conſtituatur, ſatisfacit debito, ſi talem inſtantiam faciat intra annum.*

55 *Tempus breue dicitur aliquando ſpatium trium annorum.*

56 *Tempus breue verificatur quandoque in ſpatio nouem annorum.*

57 *Tempus modicum, quod datur Ambaſciatoribus ad parandum ſe ad iter quodnam dicatur?*

59 *Ambaſciatores ſi duo fuerint miſſi, quorum alter infirmetur, an debeatur Salarium illi, qui finita ambaſciata, expectat ſocium donec recuperet ſanitatem?*

60 *Ambaſciator, qui finita ambaſciaria differt reditum ex cauſa infirmitatis, Salarium conſequi debet, Amplia, vt num.*61.

92 *Ambaſciatori debetur Salarium pro tempore reditus ad patriam, Intellige vt num.*63.

64 *Ambaſciator rediens ad patriam itinere terreſtri quot milliaria facere debeat diſtim, ne lentè redire dicatur? Et quid ſi redeat itinere maritimo, numer.*66.

65 *Milliaria quinquaginta quolibet die fieri poſſunt nauigando.*

67 *Diebus feſtis iter facere An, quando, & quibus liceat.*

68 *Ambaſciatori ad patriam reuerſo datur modicum tempus ad res ſuas componendas, & interim dicitur abſens & Salarium conſequitur.*

69 *Ambaſciator, qui redit hora tertiarum, An pro integra die Salarium conſequatur.*

70 *Ambaſciator deſerens officium abſque licentia Domini priuatur Salario, & poteſt pæna extraordinaria puniri, Intellige tamen, vt num.*71. *&* 72.

73 *Ambaſciator deſerens officium abſque licentia, tenetur probare id ex iuſta cauſa feciſſe, aliàs Salarium non conſequitur, & alias incurrit pœnas.*

74 *Ambaſciator falſam referens ambaſciatam priuatur Salario.*

75 *Ambaſciator falſam referens ambaſciatam quando teneatur pæna falſi?*

1 AMbaſciatores, † qui à Principe, ſeu
Republica alteri Principi ambaſciatas exponendas mittuntur, ſummis
honoribus veniunt decorandi, *Luc. de Penn.*
*in rubr. C. de Legation lib.*10. *col.*2. *Iul. Ferret. in tractat de Orat. & legat. princip. numer. primo Magon. decis. Florentin.* 26. *nu-*
2 *mer.* 50. illiſque † ſtipendia ampliſſima
perſolui debent *l. legatus antequam* §. *ſi quis*
in munere ff. de Legat. l. 2. *C. de Legat. lib.*11.
l. idemque §. *labeo ff. mandati Azo. in ſumm.*
ad 11. *lib. C. tit. de legation col.*2. *verſ. illud*
præcipuum eſt ſub num 8. *Bar. in l. ſeruus*
communis §. *quod vero ad mandati ſub num.*5.
3 *ff. de offic. Aſſeſſor.* Quod † adeo verum eſt,
vt eis debeatur etiamſi mittantur Ambaſciatores ij, qui ratione alterius officij quod
exercent aliud Salarium ſolueretur, vt
puta ſi Ambaſciator ſit Doctor, qui pro legendo in publico ſtudio annuum Salarium
haberet, is namque habebit Salarium, vt publicus lector, & vti Ambaſciator
etiam pro illo tempore, quo fuerit abſens
cauſâ ipſius ambaſciariæ, & non potuerit
in ſcholis ſuas explere partes, *Martin. Lauden. in tractat. de Legat. Princip. quæſt.* 29.
4 licèt regula ſit, quòd doctor † legens non
poſſit aliud officium exercere, *Bal. in l. lecta*
*ff. ſi cert. petat. & in proœm. feud. col.*13. *Ar-*

cidia-

ſidiacon. in c. ſi eo tempore de reſcript. in 6. Martin. Lauden. in d. tractat. de Legation. Princip. quaſtion 29. in princip. Et ratio eſt,
5 quia † abeſt cauſa Reipublicæ, quæ, cum ſciat, illum eſſe doctorem legentem, videtur cum ipſo diſpenſare *Bar. in l. Iulianus §. eum quoque num. primo ff. ex quibus cauſ. maior. Caroc. de locat. & conduct. part. 3. tit. de Ambaſciatore mortuo quaſt. 8. num. 1.* & abſens cauſa Reipublicæ dicitur adeſſe *Bart. in l. hac lege vbi Alex. in apoſtilla C. de proxim. Sacr. Serin. lib. 11. Bal. conſ. 59. numer. 3. volum. 2. l. quaſitum in princip. ff. de legat. 3. l. ſeia §. pamphila ff. de fid. inſtrumen. l. ſi quis titio ff. ex quibus cauſ. maior. c. ex parte & c. cum dilectus de cleric. non reſiden l. teſtamentum ita cautum ff. de aliment. & cibar. legat. gloſ. in c. de cætero d. tit. de cleric. non reſiden. Cardinal. in clement. vt hi qui num. 99. de atat. & qualitate Riccius in praxi fori eccleſiaſtici dicta reſolution. 462. numer. primo* Nec priuatur aliquo emolumento, vel iure, quod illo tempore abſentiæ ipſi quoquomodo competere poterat,
6 Quamuis † hoc non procedat in Epiſcopo, qui licèt abſit cauſa Reipublicæ, vt puta ſi reſideat in aliquo Regno, pro nuncio ſeu ambaſciatore, tamen non gaudet alternatiua ob vim, & efficaciam nonnullarum dictionum contentarum in Regula Octaua cancellariæ, ibi: Ipſis quandiu apud eccleſias aut dioceſes ſuas verè ac perſonaliter reſederint duntaxat &c. quæ dictiones vnaquæque de perſe requirit veram, realem, ac perſonalem reſidentiam, vt ap-
7 paret, Primo ex illa dictione † *Quamdiu*, quæ de ſua natura eſt diuiſiua temporum, & reſtrictiua ad veram, & perſonalem reſidentiam, & certum caſum, itaut extra illum ceſſet diſpoſitio, *Ricc. in d. praxi for. eccleſiaſt. d. reſolution. 462. num. 3. l. 4. ff. de Seruitut. l. pater ſeuerinam ff. de condit. & demonſtrat. Bar. in l. prima num. 15. ff. eodem l. prima C. de profeſſ. & med. libr. 10. Bero conſ. 29. num. 3. libr. 2. Decian conſ. 107 num. 19. libr. 3. Gabr. conſ. 154. nu. 5. libr. 2. & dixit Rot. in Sulmonen Canonicatus 13. Martij 1590. coram Cantuccio,* Secundo ex
8 dictione † Verè, quæ excludit omnem fictionem *Barboſ. de dict. dict. 364.* & requirit veram, realem, & actualem reſidentiam *Gonzalez. ad d. regulam 8. Cancellar. gloſ. 43 num. 15. Nauarr. conſ. 8. num. 6. de cleric.*
9 *non reſiden.* Tertio ex illis verbis † perſonaliter reſederint, quæ verba, omni fictione excluſa, exigunt realem, ac perſonalem reſidentiam, vt per *gloſ. communiter receptam in Clement prima v. perſonaliter de vita & honeſtat. cleric. Abb. & communiter DD. in c. fin. §. is autem de offic. delegat.*
10 Quarto tandèm ex dictione, duntaxat, quæ cum ſit dictio taxatiua, & limitatiua *Barboſ. diſtinct 82. numer. 2. Gratian. decis. 78. num. 26. l. Iulianus ff. de pe'it. haredit. Natt. conſ. 78. num 3. volum. primo Pariſ. conſ 47. num. 18. libr. 4. Gozad. conſ. 60. num. 7. Roman. conſ. 512. num. 2. Grat. de diction. dict. 47. num. primo* reijcit quamlibet fictam, & impropriam, & requirit reſidentiam veram perſonalem, & præciſam *Gonzal. vbi ſupra num. 23.* Et iuxta hanc opinionem fuiſſe decisum per Sacram Congregationem Concilij Tridentini, quamuis anteà contrarium declaraſſet ſub die 9. iulij 1573. teſtatur *Paris de reſignat benefic. libr. primo quaſt 10. num. 58.* & ratio ob quàm, a deciſis receſſit, eſt quia antea, in dicta regula octaua non erant appoſitæ illæ dictiones, de quibus ſupra, quæ poſtea additæ fuerunt *Gratian. diſceptat. Forenſ cap. 166. numer. 13. Ricc. vbi ſupra num. 3. Gonzal. vbi ſupra num. 85.* vbi refert, quòd cum quidam Epiſcopus abeſſet à propria dioceſi pro ſeruitio inquiſitoris Generalis in curia Inuictiſſimi Hyſpaniarum Regis, vbi Generalis Inquiſitor cum ſuo tribunali reſidere ſolet, & inſtantèr ſupplicaſſet Clementi Papæ Octauo, quòd concederet indultum ſpeciale, vt poſſet gaudere beneficio alternatiuæ, quamuis non reſideret in proprio Epiſcopatu numquam obtinere potuerit.

11 Ampliatur † ſecundo quod Ambaſciator non ſolùm conſequatur Salarium à ſuo Domino, ſed & illi reficiendas eſſe omnes expenſas neceſſarias legationis cauſa factas *Bar. in l. ſi cui §. tandiu ff. ex quib. cauſ. maior.* verum etiam reficienda eſſe omnia damna, quæ in legatione occurrerent, vt puta, ſi Ambaſciator derobetur in itinere *Bar. in l. inter cauſas §. non omnia ff. mandati & in l. ſeruus §. quod vero ff. de Furt l. fin. ff. ad leg. rod. de iact. l. quamquam C. de*
12 *apoc. public.* tenetur † enim mandans mandatario de omni caſu fortuito *Bar in d. l. inter. cauſas §. non omnia ff. mandati* vel contra.

Hæc tamen ampliatio plures recipit li-
13 mitationes, & Primò dicitur † non pro-
cedere ſi ambaſciata fuit procurata, & af-
fectata, quia tunc Dominus vel Commu-
nitas non teneretur ad refectionem iſtorum
damnorum, *Falmar. c. non debet num. 4. de
teſtibus l. qui data opera ff. ex quibus cauſ.
maior. l. tria omnia inaffectata ff. de excuſat.
tutor. l. vniuerſi C. de legatis lib. 12. Bar. locis
ſupra proxime citatis, Speculat. in tit. de le.
§. primo verſ. illud autem quæritur Corſet. in
lucubratione repetor. Abb. in c. Ambaſcia-
tor in princip. & communiter DD. omnes*
illi enim, qui honores affectant, & ſuas
operas exibent, & præſtare promittunt
non requiſiti ſuo proprio impendio præſta-
re tenentur, *l. ſuo victu cum l. l. ſeqq. ff. de
oper. libert. Caroc. de locat. & conduct par. 2.
tit. de Legat. quæſt. 6. numer. 21.* Limita-
14 tur † Secundo, non habere locum, quan-
do Ambaſciator non iuit per vias rectas,
& ſolitas, ſed tentauit vias remotas, &
ignotas, vel ſi poterat ire commodè per
terram, & voluit ire per aquam, tali nam-
que caſu non tenetur Reſpublica, ſeù Prin-
ceps reficere illi damna, ſi à banditis ag-
grediatur, & derobetur, quia ire debebat
per viam tutam, & communem, & non
tentare vias periculoſas, qui enim amat
periculum pereat in illo *Rip. in tract. de pe-
ſte tit. de remed. ad conſervand. vbert. n. 85.
l. qua actione §. primo ibi* Negligentiùs per
lubricum tranſierunt *ff. ad leg. aquil. Bal in
l. 3. C. de nau ſænor. Angel. in l. Imperator. ff. de
app. Bar. in l. prima ff. de his, qui deie. vel
effu. & in l. ſi ſeruum ff. de furt. Iac. But. in c.
ſicut de Iureiuran Martin Lauden. in tract.
de legat. Princip. quæſtion. 6 in fin.* aliàs da-
retur occaſio colludendi, nam Ambaſcia-
tor poſſet fingere, fuiſſe derobatum, &
ſic extorquere à Republica pretium omni-
um rerum, quas ipſi ablatas fuiſſe a latro-
15 nibus falsò aſſereret. Limitatur † Tertio
non procedere, quando officium amba-
ſciariæ non fuit procuratum, & damnum
contingit ſine delicto alicuius, vt puta
naufragio, vi ventorum, vel ſimili caſu,
nam tunc Dominus non teneretur, dum
culpa ordinaria fuit ad caſum ſed ſibi im-
putet *l. vt certo §. intendum & l. rebus §. 1.
ff. commodati Caroc. vbi ſupra d. quæſtion 6.*
16 *num.* 10. Quarto limitatur † quòd non te-
neatur Reſpublica, ſeù Princeps reficere
damna Ambaſciatori quando damnum
contingit in rebus ſuperfluis ſine delicto al-
terius, nec culpa ordinaria fuit ad caſum
*l. ſeruus §. quod vero verſ. hoc ita puto ff. de
furt. Caroc. d. quæſtion. 6. num. 11.* ſecus ve-
ro ſi damnum contingat in rebus neceſſariis
Ambaſciatori, vt puta veſtibus, argentis,
& ſimilibus *Mart. Lauden. d. tractat. de Le-
gation. Princip. quæſt. 6. l. duobus §. damna
& §. quidam ſegactam ff. pro ſocio* Quinto,
17 † & vltimo limitatur, quòd non ſint refi-
cienda damna Ambaſciatori quando eue-
niunt propter inimicitias ipſius Ambaſciato-
ris, vt in *l. ſi merces §. culpæ ff. locati,* ſi verò
contingant ex cauſa Principis, vel Reipu-
blicæ mittentis, vt puta propter inimici-
tias, tali caſu erunt reficienda omnia dam-
na, quæ pateretur *l. in his in princip. ff. ſo-
lut. matrim. Caroc. vbi ſupra num. 13.*
18 Has † vero limitationes intelligendum
eſt procedere de rigore iuris, non tamen
habere locum inſpecta curialitate, ideſt
æquitate, quia, ſi ſit attendenda æquitas,
talia damna ſunt omninò reficienda, *gloſ.
in l. inter cauſas §. non omnio ff. mandati,* &
ita concludunt *DD. omnes in d. l. ſcribentes
Caroc. d. quæſt. 6. n. 6. in fin. verſ.* & in hoc
concordant.
19 Ampliatur † Tertio, quòd Ambaſciator
non ſolùm conſequatur Salarium, ex parte
ſui Domini, verum etiam ſi quid Principes,
vel Ciuitates, ad quas mittuntur, aliquid
donent illa, dona eſſe propria Ambaſcia-
torum, nec teneri ſuis Dominis de illis ra-
tionem reddere *gloſ. in l. qui proprio §. pro-
curator, & in l. ſi plures § in rogato ff. de vulg.
& pupill. Cin in l. manifeſtiſſimi ff. de furt.
Bar. in l. ſed ſi plures §. in arrogato numer. 2.
ff. de vulg. & pupill. vbi Alex. in Apoſtilla
& in l. ſi vero §. item quidquid num. 3. ff ſo-
lut. matrimon Bal. Angel. Fulgoſ. Caſtren. &
alij in l. qui proprio §. procurator ff. de procu-
rator idem Bal. & Caſtren in l. ſi cum mani-
feſtiſſimi §. ſi cum C. de furt. Salicet. in l. ſi
cum aliquis C. de iure deliberand. Alex. in d. l.
ſed ſi plures §. in arrogato num. 12. Caſtren.
in l. ſi vere §. item quidquid ff. ſolut. matri-
mon. Alciat. de Præſumpt. regul prima præ-
ſumption. 18. num. 2. Martin. Lauden. in d.
tractat. de Legat. Princip. quæſtion. 22. Bald.
conſ. 57. volum. primo,* qui ita conſuluit
contrà Communitatem Genuæ, *Soccin.
Iun. conſ. 33. num. 4. & 5. libr. primo,* &

ad

Digitized by Google

ad huiuſ opinionis corroborationem concurrit, Primò *tex. in l. cum multa C. de*
20 *bon. quæ liber.* vbi habetur, quòd † donatio facta à Principe, videtur facta contemplatione illius, cui facta eſt, nec Donatarius alteri munera recepta communicare tenetur, *Bal. in d. l. cum multa in princip. & in l. cum oportet C. eod. tit.* Concurrit ſecundo *tex. in l. ſocium §. ſocius ff. pro ſocio ibi,* aut quid ei donatum eſſe, &c. *Caroc. de locat. & conduct. part. 3. titul. de Ambaſciatore quæſtion. 7. numer. 2.* Facit Tertio,
21 quòd † donatum filio familias dicatur proprium illius, & non ſit cum alijs Fratribus communicandum, *l. ſed ſi plures §. in arrogato ff. de vulgar. & pupillar. l. ſed & ſi quid donetur, & ibi gloſ. in verbo nec diſtinguemus ff. de vſufructu l. filij C. de vſufructu l. magis C. de Solut. & l. ſi ita ſtipulatus §. Chriſogonus ff. de verbor. obligat. Bar. in tractatu de duobus Fratribus in princip. numer. 7.* Nec obſtat, quòd in contrarium afferri poſſet, nempè, quòd Ambaſciatores non repreſentant in actu ambaſciatæ perſonas priuatas, ſed ipſum Dominum mittentem, vndè honorantur tanquam Dominus mittens, ergo dona non intelliguntur data Ambaſciatoribus, ſed illorum Dominis, quorum perſonam repreſentant, Huic namque obiectioni Reſpondetur, quòd licet Ambaſciator repreſentet perſonam Domini mittentis, nihilominùs in donis conſiderari poteſt tanquam perſona priuata *Abb. in c. poſtulaſtis num. 5. in fin. de conceſſ. prœbend.* ſicque firma remanet prima opinio, quæ eſt verior, & communitèr à DD. recepta, vt teſtatur, *Caroc. ubi ſuprà num. 5.* Quamuis vnam recipiat Limitationem, ſeù declarationem, videlicèt, quòd
22 † locum non habeat, quando ſit donatum Ambaſciatoribus contemplatione Ciuitatis, vel quandò expreſſe id eis fuit traditum, vt Ciuitati, vel ſuo Principi mittenti redderent, *Bar. in d. l. ſi vero §. item quidquid ſub num. 3. verſ. & ibi dicit Gul. de Cu. in l. qui proprio § procurator ff. de vulgar. & pupillar.* nam tali caſu tenentur illa dona reddere Ciuitati *Caroc. de locat. & conduct. d. quæſtion. 7. num. 8. Alex. in d. l. ſed ſi plu-*
23 *res §. in arrogato num. 12.* quià dona † illius dicuntur, cuius contemplatione fuerunt elargita, *Bal. in l. cum oportet n. 4. C. de bon. quæ liber. Bar. in l. ſed & ſi plures*

§. in arrogato, & Iaſ. in §. ad ſubſtitutos ff. de vulg. & pupill. Menoch. conſ. 81. num. 40.
24 prout, eſt † in muneribus, quæ dantur Ambaſciatoribus deferentibus bireta nouis Cardinalibus ab Vrbe abſentibus, illa namque non ſunt propria Ambaſciatorum, ſed ſpectant ad Cameram Papæ, cum dicantur illius contemplatione data *Rot. in Romana munerum 29. Nouembris 1621. coram bon. mem. Coccino*, in qua notabilis eſt caſus, qui euenit inter Cameras Sant. Mem. Pauli V. & Gregorij XV. Si verò in donatione non fuerit dictum, illa dona tradenda eſſe ipſorum Principibus, & eſſet in dubio, an fuiſſent donata contemplatione Principis mittentis ambaſciatorem, vel ipſius Ambaſciatoris, recurrendum eſſet ad coniecturas, quæ deſumi Primò poſſent ex qualitate rei donatæ, nam
25 † quædam præſumptiuè magis conuenire poſſunt Principi, vel Ciuitati mittentibus ambaſciatores, quàm ipſis ambaſciatoribus, vt purà ſi fuiſſet donatum Caſtrum, vel aliqua inſignia animalia, vt æqui inſignes, Leones, Panteræ & ſimilia hoc caſu præſumeretur donatum contemplatione Principis, & illi acquirerentur ſimilia dona; *Alex. in addit. ad Bart. in d. l. ſocium §. ſocius Abb. in d. c. poſtulaſtis num. 5. de conceſſ. prœbend. Alberic. in l. ſi ... §. item quid quid ff. ſolut. matrim. Alex. in d. l. ſi plures §. in arrogato num. 12. verſ. amplius* dicens hanc limitationem admodum placere. Abb. loco proxime ſupra citato *ff. de vulg. & pupill. Caroc. vbi ſupra numer. 10. Menoch. de præ-*
25 *ſumpt. 27. lib. 3. præſ. n. 3.* Quædam † verò ſunt res, quæ potius conueniunt ipſis Ambaſciatoribus, quàm eorum Principibus, vt ſi donata ſint veſtes ipſis Ambaſciatoribus conuenientes, & tali caſu præſumuntur eorum contemplatione, & cauſa donata, ita vt eis acquirantur, non autem Principi, qui ipſos Ambaſciatores miſit *Menoch. de præſumpt. d. libr. 3. præſumpt. 26. num. 8. Abb. vbi ſupra num. 5. Alex. in addition. ad Bar. ad d. l. ſi plures Caroc. d. quæſt. 7.*
27 *num. 8.* Secundo † deſumi poſſunt coniecturæ a meritis, quæ habebat Ambaſciator apud illum Principem, vel beneuolentia, qua Princeps, donans ambaſciatorem proſequebatur, Stantibus enim meritis, & beneuolentia, præſumitur donatum cauſa & contēplatione ipſorum Ambaſcia-

ſciatorum, ita vt eis, non autem Principi
à quo miſſi fuerunt, dona acquirantur *Abb.*
vbi ſupra Bar, & Caſtren. in l. dotalem ff. ſo-
lut. matrim. Bal. conſ. 194. incipien. Premiſſis
verbis col 2. verſ. ita etiam in honorem vo-
lum. 2 Dec. in l. ſi donatione num. 11. C. de
collat. Butr. in c. poſtulaſti de preben. Conrad.
Brun. in commentar. de Legation. libr. 4.
cap. 6. verſ. Alij ſit Menoch. d. præſumpt. 27.
num. 1. & dicunt DD. relati ſupra num. præ-
cedenti.

28 Si † vero ſit in dubio, & nullæ ex præ-
dictis coniecturis concurrant, vt ſi munus
ſit indiffetens, & poſſit vtrique conuenire,
ita vt dignoſci non valeat, ſi fuerit dona-
tum intuitu Principis mittentis Ambaſcia-
torem, vel ipſius Ambaſciatoris, tali ca-
ſu contrà ſententiam, *Carocij loco proxime*
ſupra citato num. 11. dico præſumi donata
contemplatione ipſorum met Ambaſciato-
rum, *gloſ. & Cyn. in l. manifeſtiſſimi C. de*
furt. Rolan. conſ. 10. num. 9. volum. 1. Vin-
cent. de Franch. deciſ. 172. num. 3. Io. Andr.
& Imol. in d. c. poſtulaſti de conceſſ. præben.
Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 18. verſ.
ſecundo moneor Menoch. d. præſumption. 29.
num. 7. Alex. in d. §. in arrogato Salicet. in
l. cum aliquis C. de Iur. deliberandi Et hæc
opinio probatur per, *tex. in l. fin. C. de vſu-*
fruct. ex qua colligit, *Bar. in tractat. de du-*
ob. Fratrib. in princip. numer. 8. quòd, ſi
29 † ſit in dubio, an donatio aliqua fuerit fa-
cta contemplatione patris, vel filij, & non
concurrant coniecturæ, præſumi debeat,
illam donationem fuiſſe factam contem-
platione filij, non autem patris: Concur-
30 rit quoque pro hac opinione, quòd † con-
ſuetum eſt ſemper aliquid Ambaſciatoti-
bus donari *l. vlt. in fine ff. de bon. damna-*
tor, Menoch. loco proxime ſupra citato nu-
mer. 7.

31 Ampliatur Quarto † quòd duplex de-
beatur Salarium Ambaſciatori quando duo
fuerunt miſſi ad aliquã Ciuitatem, vel Prin-
cipem, & vnus decedat, alter verò ſolus ex-
pediat tam negocia, quæ ipſi fuerant demã-
data, quàm ea, quæ ſocio defuncto fuerant
commiſſa. *Alex. in addit. ad Bar. ſuper l. le-*
gatus littera A. verſ, & dicit ff. de legation. Iaſ.
in l. re coniuncti num. 255. verſ. ſimiliter ſi
vnus de Ambaſciatoribus ff. de legat. 3. Bald.
in l cum vos C. de leg. lib. decimo, Quamuis
32 † contrarium voluerint *Bar. in d. l. cum vos*
num. 1. C. eodem tit. Petr. Rauen. ſingul. 34.
Imol. in l. continuus §. ſi ab eo ff. de verbor.
33 *obligat.* Verum opinio *Bar. & ſequacium* †
locum habet, quando Ambaſciatores fue-
runt deputati ad idem officium, & negoci-
um peragendum, vt puta, ſi duo miſſi fue-
rint Ambaſciatores, qui ambo eſſent obli-
gati ad idem munus, nec illis diſtincta fuiſ-
ſent aſsignata officia, ſed tantummodò in-
ter ſe facerent partitas, & diuiſionem nego-
ciorum, nam tunc, cum quilibet eſſet in ſo-
lidùm obligatus ad peragenda negocia, ſi
aliquis ipſorum moreretur, & alter negocia
ſocij gereret, non diceretur facere rem vl-
tra obligationem officij, & ideò non conſe-
queretur Salarium, quod habebat ſuus ſoci-
us, ſed illud rediret ad Ciuitatẽ, vel Prin-
cipem, *Caroc. de locat. & conduct d. tit. de*
Ambaſciatore in ſirmo quæſt. 5. num. fin. Se-
cùs vero quando eſſent deputati ad diuerſa
negocia, prout in hac ampliatione præſup-
ponimus, quia tali caſu, ſi vno decedente,
alter omnia expediret, dummodo nego-
cia eſſent compatibilia, & vnum nõ diſtra-
heret ab alio, tàm pro parte ſua, quàm pro
parte ſui ſocij conſequeretur Salarium, Et
ratio eſt, quia, cum officia ſint inter ſe diſtin-
cta, & diſtincta habeant Salaria, iſte dicitur
ſufferre vicem duorum, & ideo duplex Sa-
larium conſequi debet. *l. binos C. de Aduo-*
cat. diuerſ. Iudic. Alex. in addit. ad Bar. in d.
l. cum vos C. de legat. lib. x. Caroc. de locat.
d quæſt. 5. n. 2. Ioan. de Plat. in l. 3. num. 2.
cum ſequen. C. de dignitat. libr. 10. gloſ. in §.
illud tamen v. officijs Auth. vt iudic. ſine quo.
ſuffrag. Abb. in c. cum olim col. 2. de Iudic.
Bal. in l. ſi adſcriptum C. de appellat. in l. fin.
ff. de adoption Sebaſtian. Medic. de reg. Iur.
reg. 3. num. 9. part. prima Bal. in d. l. binos C.
de aduocat. diuerſ. Iudic. Et ad hoc facit eti-
am, quòd ſicuti agenti aliquid ad ſuum
officium non pertinens petit Salarium pro
labore impenſo in faciendo illud, quòd nõ
ſpectabat ad ſuum officium, prout diximus
ſupra de Aduocato tutore alicuius pupilli,
qui ſi præſtet patrocinium in aliqua cauſa,
illi debetur Salarium non obſtante, quòd
regularitèr non debeatur, quia offici-
um aduocati dicitur diuerſum à tutela,
ſicque etiam in caſu Ambaſciatotis, qui
negocia ad ſocium ſpectantia gerit, dicen-
dum eſt.

34 Quinto, † & vltimo ampliatur eſſe præ-
ſtan-

ſtandum Ambaſciatori Salarium etiamſi
ſub non functus ſit officio quando per ipſum
non ſtetit, vt puta, ſi fuerit miſſus Am-
baſciator ad aliquem Principem ad impe-
trandam pacem, vel aliquid ſimile, &
noluerit Princeps Ambaſciatorem ad ſuam
audientiam admittere, & ratio huius am-
pliationis eſt, quia non ſtetit per Amba-
ſciatorem quin minus ſuas expleret partes
ſed fuit impeditus à Principe, qui illi au-
dientiam negauit, ſicque cum impedimen-
tum proueniat ex caſu fortuito, non poteſt
Ambaſciatori præiudicare, ſed illi erit ſol-
uendum Salarium perindè ac ſi ſuo mune-
re functus fuiſſet *c. cum non ſtat. de reg. Iur.
in 6. reg. 24. ff. de reg. Iur. Cuman. conſ. 28.
circa finem Angel. conſ. 301. num. 3. Put. de-
ciſion. 19. libr. 1. Rot. deciſ. 493. num. 3. par. 1.
Recent. Cephal. conſ. 8. num. 6. Gratian.
diſcept. Forenſ. cap. 223. num. 41.*

Prædicta tamen intelligenda ſunt proce-
dere cum nonnullis Limitationis, quarum,
35 Prima eſt, quòd † non debeatur Amba-
ſciatori Salarium, qui aliquid extra ſuum
officium attentare voluerit, vel de alio alio-
qui Principem, Ambaſciator enim vacare
tantùm debet circa officium ambaſciariæ
Bar. in l. Paulus num. 1. ff. de Legation. & alia
tractans negocia non ſolùm priuatur Sala-
rio, verum etiam priuatur in futurum ele-
ctione, ita vt non poſſit amplius eligi am-
36 baſciator; Quod † tamen verum intelli-
gas quando Ambaſciator tractaret negocia
propria, vel alia, quæ illum diſtraherent
ab officio Ambaſciariæ, ita vt aliquod præ-
iudicium Principi, vel Ciuitati, pro quibus
Ambaſciator, reſidet oriri poſſet: Nego-
cia autem, per quæ ab officio ſuo non diſtra-
hitur Ambaſciator liberè tractare poterit
*gloſ. in l. legatus in ſecunda reſponſione contra-
rij ad l. 23. §. ſed ſi ff. de iudic. Angel. conſ. 319
num. 9. verſ. coeterum Cardinalis Tuſc. con-
37 cluſ. 323. littera A*, Hinc eſt, quòd † ſi mit-
tatur ab aliqua Republica, Principe, vèl
Ciuitate ad Romanum Pontificem Amba-
ſciator, qui impetret tali occaſione benefi-
cium pro aliquo ſuo conſanguineo, vel
amico, non incidat in pænas prædictas,
nec in aliam ordinariam, vel extraordina-
riam, *Angel. conſ. 230. & d. conſ. 319. per tot.
Cardinal. Tuſch. loco proxime ſupra citato*,
38 Poterit † pariter adire hæreditatẽ ſibi dela-
tam, *Angel. d. conſ. 319. num. 3. Tuſch ubi
ſupra*, Cum à legationis officio per hoc minime
diſtrahatur *l. de eo § ſed ſi reſtituitur. ff. de
39 Iudic.* Poterit † inſuper conſulere pro ami-
co, quia actus conſulendi expeditur ſine
dilatione, & damno Reipublicæ, vt ex-
preſsè habetur in l. *Paulus l. prima ff. de Le-
gation:* ibi: In quo caſu non videri eum quo-
que contineri, qui cum amico ſuo præto-
40 re gratis cõſilium participat; &c. Non † de-
bet tamen conſulere, proùt faciunt Aduo-
cati, Doctores, & Medici, qui præſtant
conſilia, accepta pecunia, ſed gratis con-
ſulere debent, vt in *d. l. Paulus, ibi*, gratis
41 conſilium participat &c. quæ † dictio, gratis,
excludit omnem ſolutionem, & dicitur
prætio contraria, *c. gratis 1. quæſt. 1. c. e-
mendari & c. dictum & c. dilectus. il 2. de ſi-
mon. c. cum ab omni de Vit. & honeſt. cleric.
Archidiacon. in c. ſtatutum §. inſuper de Re-
ſcript. in 6. Spiegel in ſuo Lexicon. Iuris in
dictione Gratis*, Ratio autem propter quam
prohibetur à Lege Ambaſciatoribus aliquid
pro conſilio accipere eſt, quia conſilia,
quæ præſtantur, accepta pecunia longum
ſolent tractum habere *Angel. d. conſ 319 ſub
num. 3. Tuſch. d. concluſ. 323. Martin. Lau-
den. in d. tractat. de legat. Princip. quæ-
ſtion. 35.*
42 Limitatur † ſecundò, quòd ſi Amba-
ſciatores expendant vltra Salarium ipſi cõ-
ſtitutum non recipiant a Principe illud plus
quod expenderunt, vt per *tex. & ibi
Alberic. in l. idemque § idem Labeo ff. man-
43 dati*, Quod † verum eſt, dummodo veriſimi-
le non ſit, Principem plus voluiſſe expende-
re iuſta ſuperueniente cauſa *l. prima & tot.
tit. ff. de negoc. geſt. l. vel vniuerſorum ff de
pignorat. action. Martin. Lauden. in d. tract.
quæſt. 2*
44 Limitatur † Tertio, non eſſe ſoluendum
Ambaſciatori Salarium finita ambaſciata,
*Bar. & Bal. in l. ſi cui §. tamdiu ff ex quibus
cauſ. maior. in integr. reſtit idem Bart. in l.
vnica num. 2. C. de commerc. & mercator.
Oddus de Reſtitut. in integr. part. 1. quæſt. 27
l. 2. §. legatis ff. de Iudic. l. is qui ff. eod. Azo
in ſumma ad x. librum C. tit. de legationibus
num. 14.* Ceſſante enim cauſa propter quã
illi ſoluebatur, ceſſare quoque debet ſolu-
tio.
45 Verum † hæc limitatio plures recipit de-
clara-

Digitized by Google

clarationes, quarum Prima eſt, quòd, licèt
officium Ambaſciariæ finitum fuerit, ad-
huc tamen erit ſoluendum ſalarium Am-
baſciatori pro illo modico tempore, quo ſe
parat ad reditum *Bar. in l. ab hoſtibus* §. *non*
autem minus ſub num. 3. *ff. ex quibus cauſ.*
maior l. qui mittũtur §. *ſimiliter & ibi gloſ. in v.*
agere ff eodem tit. l. legato ff. de legat. Menoc.
de Arbitr. Iudic. lib. 1. *cent.* 1. *caſ.* 33. *n.* 3. *&* 4.
46 Quantum † vero dicatur illud modicum
tempus, quod ad ſe parandum pro reditu
conceditur, cum non ſit à Lege declaratum,
& variè in Iure, iuxtà ſubiectam materi-
am, & rei, & perſonarum qualitatem, di-
ſpoſitum, & determinatum reperiatur *l. in*
fundo ff. de rei vindicat. Aliquando etiam in
47 iure modicum † tempus ſumitur pro vna die
tantùm, vt in ſtipulatione, in qua quando
præceſſit interrogatio, debet ſtatim, vel
poſt modicum tempus ſubſequi reſponſio,
illud modicum tempus verificatur in vna die
Bar. Alex. Iaſ. & alij ſcribentes in l. prima §.
qui præſens ff. de verbor. obligat, aliàs ſi vna
die fiat interrogatio, & die ſequenti ſub-
ſequatur reſponſio, ſtipulatio non tenet, nã
die tranſacta, non diceretur ſequuta re-
ſponſio poſt modicum tempus. Verifica-
48 tur † etiam aliquando modicum tempus
in biduo, nam ea, quæ facta fuerunt duos
dies ante diſpoſitionem actus tempore actus
videntur facta, *Iaſ. in l. de quibus numer.* 87.
ff. de legibus Aretin. in §. *in duplum num.* 7. *in*
fine Inſtit. de Action. Bal. in l. 2. *col. prima in*
49 *fine C. de ædilit edict.* Spatium † quoque tri-
um dierum multis in caſibus accipitur pro
modico tempore, vt expreſse habetur in
l. cum ſpecialis C. de Iudic. ibi, illicò autem,
id eſt intra triduum, vt exponitur in eodem
textu, *Bal. in l. lecta col. penult. & ibidem Iaſ.*
ſub n. 20. vbi plures affert caſus *ff. ſi cert. pe-*
50 *tat.* Verificatur † etiam modicum tempus
in ſpatio decem dierum, vt in *l. promiſſor*
§. *ſi ſine vbi* Bar. *ff. de conſtit. pecun. Menoch*
de Arbitrar. Iudic. libr. primo cent. prima
caſ. 27. *l. ſi debitori in fine ff. de Iud*, Modi-
51 cum † etiam tempus verificatur in triginta
diebus *l.* 1. §. 1. *ff. de itiner. actuque priuat.*
gloſ. in l. diuortio in princip. vbi etiam Alex.
numer. 10. *& Iaſ. num.* 13. *ff ſolut. matrim.*
52 Dicitur † quoque breue tẽpus ſpatium cen-
tum dierum, vt in caſu *l.* 1. *in fine cum l. ſe-*
53 *quenti ff. de iure deliberan.* Nõnunquã † mo-
dicum tempus concluditur ſpatio vnius an-
ni, vt in *c. ſi in qualibet*, *& in c. puella* 10.
54 *quæſt.* 2. ideò † mater, quæ tranſiens ad
ſecunda vota tenetur ſtatim petere dari à
Iudice tutorem filio pupillo, dicitur legi ſa-
tisfeciſſe ſi petat dari intra annum *l.* 2. §.
corſeſſim ff. ad tertulian l. ſuam C. de leg he-
55 *red:* Triennium † quoque dicitur tempus
breue, vt per *Alex. in d. l. prima* §. *qui*
præſens numer. 8. *ff. de verb. ſignification.*
56 Tandèm † verificatur breuitas temporis in
ſpatio nouem annorum *Bar. in l. prima* §.
quod autem ff de ſuperf. Bal. *in l. iubemus C.*
de Sacr. Sanct. Eccleſ. gloſ. in l. cum de in rem
verſo ff. de Vſur. & in l. ſi filius C. de petit. he-
redit. Cardinal in Clement. prima de reb. Ec-
cleſ. non alienan. Socein. conſ. 46. *col.* 4. *verſ.*
57 *ſed difficultas. vol.* 4. Igitur, † cum tam va-
riè accipi in iure videamus modicum tem-
pus, ſecundùm ſubiectas materias, ita
quoque in caſu noſtro, non poteſt dari quod-
dam tempus limitatum, ſed dicere poſſu-
mus illud modicum tempus ſignificare, cum
primum ſe expedire poterit, *l. ſi peculium ff.*
de ſtatu. Tiraquell. de retractatu part. prima
§. *primo gloſ.* 10. *numer.* 25. habita ratione
quantitatis negociorum, & perſonæ qua-
litatis, & totum id arbitrio Iudicis erit re-
linquendum, *Barbat conſ.* 71. *col. penultim.*
lib 2. *Bal in l. ab hoſtibus* §. *ſed quod ſimpli-*
citer. in ſecundo notab ff quod met cauſ. Are-
tin. in l. continuus §. *cum ita ff. de verbor. obli-*
gat. Oddus de reſtit. in integr par prima q. 27.
art. 3. *num.* 36. *Menoch. de arbitrar. Iudic.*
caſ. 33. *libr.* 1. *num.* 2.
58 At † ſi poſt elapſum modicum tempus il-
li conceſſum ad effectum, vt ſe pararet
ad reditum, Ambaſciator illum differret, di-
ceretur eſſe in dolo malo, & hoc facere ad
hoc, vt diutiùs maneret in officio, &
maius Salarium conſequeretur, & ideo, tali
caſu illi non eſſet ſoluendum *l.* 4. *ff. ex qui-*
bus cauſ. maior. Corſet. in ſuis ſingularibus
verbo Ambaſciator 2. *num.* 1. *Oddus de reſti-*
tut in integr d. part. 1. *quæſt.* 27. *art.* 3. *ſub*
num. 87. *verſ. quod ampliatur Silueſter in*
59 *ſumma verbo aſſeſſor in fine.* Niſi † tamen
differret reditum, legitima exiſtente cauſa,
vt puta ſi duo fuiſſent miſſi Ambaſciatores,
quorum vnus infirmaretur, & ſocius non in-
firmus expectaret donec infirmus priſtinam
rediret in ſanitatem, tali enim caſu, cum
dice-

Digitized by Google

diceretur differre reditum, legitima exiſtē-
te cauſa, eſſet illi ſoluendum Salarium, eti-
am pro eo tempore quo ſocium expectaret
argumento l. abeſſe ff. ex quibus cauſ. maior.
ibi. Et Comites legatorum, & qui ſunt pro
ſalute militum, gaudent priuilegio &c. *l. in-*
ter eos §. fin. ff. eodem tit. & facit etiam *l. ve-*
rum ff. pro ſocio. vbi habetur, quod ſocietas
obtinet vicem fraternitatis, vndè non de-
bet ſocium alium infirmum relinquere, &
ſi relinquit, ſubiacet vitio ruſticitatis, &
ingratitudinis *l. nepos proculi ff. de verb. ſi-*
gnificat. Quamuis Doctores hoc in caſu
vnam afferant diſtinctionem, videlicèt,
Aut iſte ſocius erat neceſſarius infirmo, &
tunc debebit habere Salarium, aliàs vero
non, *Alberic. in l. ſi cui §. tamdiu. ff. ex qui-*
60 *bus cauſ. maior.* Si † vero differret reditum
propter infirmitatem propriam, certum eſt,
illi deberi Salariũ pro eo tēpore, quo dura-
ret infirmitas, uam diceretur adhuc durare
abſentia priſtina, ac ſi eadem cauſa abſen-
tiæ duraret *d. l. ſi cui in prouincia §. tamdiu.*
ff. ex quibus cauſ. maior Ro. in l. ſi vero §. de
viro num. 230. ff. ſolut. matrimon. Menoch.
de Arbitrar. Iudic. libr. primo cent 2. caſ. 153
Odd. loco proximè ſuprà citato numer. 31.
61 Imò † illi præſtandæ eſſēt expenſæ pro me-
dicis, & medicinis, vt diximus ſupra, in
par. prima quæſt. 18. num 7. & 8. Declara-
62 tur ſecundo, quòd † debeatur Salarium
Ambaſciatori etiamſi ſit finita ambaſciata
pro tempore, quo redit ad patriam, quod
tempus dicitur iuſta abſentia, & conſide-
ratur ac ſi non eſſet finitum officium Am-
baſciariæ, *l. ſi cui in prouincia §. tamdiu ff.*
ex quibus cauſis maior. l. qui mittuntur §. fin.
ff. eodem tit: Odd. de Reſtit. in integr. d. quæ-
ſtion. 27. art. 3. num. 28. Bar. in l. qui finales
C. de Nauicular. libr. 10. & in l. abeſſe n. 32.
ff. ex quibus cauſ. maior. & in l. ſi cui §. tam-
diu ff. eodem Cuiac. obſeruationum lib. 12. ob-
ſeruat. 33. per l. penult. de itiner actuque pri-
uat. l. non ſolum § diuus ff. de excuſat. tu-
tor. & in l. prima ff. de his qui deiece. vel effu-
63 *de.* Dummodo † tamen nimis otioſè, &
tardè non rediret, & iret per viam tranſ-
uerſalem, & non rectam, quia tunc præſu-
meretur id doloſè facere, vt conſequeretur
Salarium, & propterea ſoluendum eſſet
habita ratione temporis neceſſarij, pro fa-
ciendo itinere conuenienti per viam rectam
Bar. in d. l. qui finales C. de Nauicular. lib. 11

Rip. in tractat de peſte tit. de Remed. ad con-
ſeruan Vbertat. num. 82. Corſet. in ſuis ſingu-
lar: verb. Ambaſciator. 2. num. primo Aretin.
in l. continuus §. cum ita nu n. 6. ff. de verbor.
obligat. gloſ. in l. qui mittuntur in fine ff. ex
quibus cauſ. maior. & in l. prima ff de re mi-
64 *lit.* Ad † hoc autem, vt dici poſſit Amba-
ſciatorem lentè redire, nec quotidiè con-
ueniens iter facere, inſpiciendum erit
quantum tempus ad redeundum dari de
beat huiuſmodi abſentibus, quod videtur
decidere tex. *in d. § tamdiu.* dicens tantum
temporis aſſignandum eſſe, quantum lex
redeuntibus præſtare ſolet, & *gloſ.* ibi de-
clarat, vt pro qualibet die viginti millia-
ria aſſigneter per *l. primam ff. ſi quis cauſ.* &
expreſsè habetur in *l. 3 ff. de verbor ſigni-*
ficat. ibi: In itinere faciendo viginti millia
paſſuum in dies ſingulos peragenda, &c.
vbi *Alciat. in verbo viginti Caroc. de locat.*
& conduct. part. prima tit. de legation. quæ-
ſtion. 1. num. fin. Menoch. de Arbitr. Iudic.
libr. 2. caſ. 2. num. 6. Odd. d quæſt. 27. art. 3.
num. 30. Quæ milliaria computabuntur non
à loco habitionis, ſed à fine ipſius diœceſis,
vt ſcribunt omnes *DD. in c. nonnulli de re-*
ſcript. Et hæc dicta, de aſſignando viginti
milliaria, intelligenda ſunt procedere quan
do iter fit per terram, quando vero eſt na-
65 uigandum, quamuis † *Bar. in tractat. de*
Inſula col. 3. quinquaginta milliaria quo-
libet die poſſe in nauigatione fieri arbitra-
66 tus fuerit, attamen † ſtante ventorum in
certitudine, certum tempus intra quod iter
conficiendum ſit præſtitui non poſſe melius
opinatus fuit *Alciat. in d. l 3. verbo in itine-*
re de verbor. ſignificat. Ideoque totum id
arbitrio boni viri relinquendum erit, qui
deductis impedimentis, ſcilicèt maris
tempeſtatibus, ventorum impetu, & alijs
ſimilibus euentibus, propter, quæ excuſan-
tur à lege iter facere illi, qui ad patriam
reuerſuri ſunt, vt expreſsè habetur in *d. l. ſi*
quis §. tamdiu in fine ibi: Planè ſi in infirmi-
tate impeditus continuare iter non potuit
habebitur ratio humanitatis ſicuti haberi
ſolet, & hyemis, & nauigationis, & cæ-
terorum, quæ caſu contingunt, &c. His
ergo deductis, poterit iuſtum tempus com-
muni vſu perpenſo ſtatuere, *l. 2. §. ſi quis in*
iudicio ff. ſi quis caut. l. ſi cui §. vlt. ff. ex qui-
bus cauſ. maior. Menoch. de Arbitrar. Iud d.
caſu 2. num. 16. Fælin. in c. cum olim. nu. 17.

67 *de except.* vbi ait, † quòd Ambaſciator ſingulis ſeptem diebus vnum habebit, in quo requieſcat, & is erit dies Dominicæ, qui ab Eccleſia fuit deſtinatus ad cultum diuinum, non autem ad iter faciendum, *gloſ.in c.cupientes verb.commodè de Elect.in 6.* Quamuis contrarium voluerint *Alciat. in d. l. 3. verbo integrum diem ff. de verbor. ſignificat. & Aret. in l. continuus §. cum ita ff. de verbor.obligat.* Nam potius contrarium ſancitum reperiri videtur in *l. ſi cui §. tamdiu. ff. ex quibus cauſ. maior.* qua lege cautum habetur, quòd ſi aliquod tempus effluxerit, quo reuertens ſui cauſa iter non faciat, id tempus ei non proficiat non excipiendo dies Dominicæ, nec aliarum feſtiuitatum; ideò,cum lex hoc non dicat, nec nos dicere debemus, & ſic in computatione itineris, & dierum, dicendum eſt, non eſſe detrahendos dies feſtiuos, nec hoc repugnat cultui diuino, nec aliquo iure prohibitum reperitur, die Dominico, vel feſtiuo iter facere, imò fortaſſe itinerando otia prauæ cogitationis, & peiores operationes tolluntur, *Caroc. de locat. & conduct. par. 2 tit. de Legation. quæſt. 1. num. 16.* Benè verum eſt, quòd in hoc habenda ſit ratio temporum, & qualitatis perſonarum: Et quoad perſonas ſi ſint clerici, qui feſtiuis diebus non debent iter facere,ſed in totum diuinis operibus ſeſe applicare, *Menoch d caſ.2. nu. 18.* Et quoad tempus ſi ſint dies ſolemnes, quibus tam clericis, quàm laicis dedecet iter facère, vtpote ſunt dies Natiuitatis Domini Noſtri Ieſu Chriſti,dies Paſcatis, & Pentecoſtes, quorum dierum rationem non habere valde inconueniens eſſet Religioni Chriſtianæ, *Menoch. loco proxime ſupra citato*; Tertio deniquè de-
68 claratur, † eſſe ſoluendum Ambaſciatori Salarium etiam finita ambaſciata, & iam ad patriam reuerſo pro illo modico tempore, quod conceditur ipſi iam reuerſo, ad quærendum hoſpitium, & res ſuas componendas, illo namque tempore, etiamſi domi ſit, adhuc dicitur abeſſe, vt expreſsè habetur in *l. ab hoſtibus §. ſed quod ſimpliciter*, ibi; Reſtitutionis auxilium locum habeat, non quandocumque ſed ita demum ſi intra modicum tempus quando redijt hoc contingat,ideſt, dum hoſpitium conducit, ſarcinulas componit, Aduocatum quærit &c. ibique *Bar.in princip.ff.ex quibus cauſ. maior. Odd. de Reſtit. in integr. par. 1. quæſtion.37. art. 3. num. 24. Menoch de Arbitrar. Iud. libr.2. cet. in. caſ 33. num. 1. 2. & per tot.* Quamobrem, hoc ſtante, Scilicèt, quod detur modicum tempus Ambaſciatori iam reuerſo ad componendas res ſuas, & pro illo modico tempore illi ſoluatur Salarium fruſtratoria omninò mihi
69 videtur quæſtio à DD.excitata, An † Ambaſciator, qui redit à ſua legatione hora tertiarum, debeat habere Salarium totius diei, nam cum modicum tempus, quod illi conceditur poſt reditum verificetur ad minus in vna die, ergo fruſtra de hoc queritur; preterquamquod queſtio huiuſmodi optimè deciditur per tex.in *d.l.3. ff. de verbor. ſignificat.* ibi: In itinere faciendo viginti millia paſſuum in dies ſingulos peragenda ſic ſunt accipienda, vt ſi poſt hanc dinumerationem minus, quam viginti millia ſuperſint integrum diem occupent, veluti ſi viginti vnum millia paſſuum ſunt biduum eis attribuitur, &c.

70 Limitatur † Quarto in caſu, quo Ambaſciator abſque licentia ſui Domini officium deſerat, maximè ſi id faciat tempore, quo pertractanda erant negocia grauia, & quæ dilationem non admittebant, tali namque caſu non ſolùm nullum Salarium erit illi præſtandum, vt in *l. cum vos in fin. C. de Legation. lib. 10.* ibi, Eum autem collegam veſtrum, &c. vbi *gloſſ. in v. oportet*, Imo compelli poterit ad reſtituendum iam acceptum vna cum omnibus, & quibuſcumque commodis, quæ ipſius Ambaſciariæ cauſa ad illum peruenerunt *Azo. in ſumma ad decim lib. C. d. tit. de Legation. ſub num. 7. Cuiac. in comment. d. l. cum vos in v. eum autem*, & inſuper poterit pœna extraordinaria puniri à ſuo Principe *gloſ. vbi ſupra in d. verbo oportet*, & expreſsè habetur in *l. prima ff. de legation.* ibi: Legatus ſi deſeruit legationem pœna afficietur extraordinaria, &c. *Azo in loco proximè ſupra citato ſub d.*
71 *num.7.* In † hanc autem pœnam non incidit, niſi ille, qui ex parte ſua deſeruit officium, quo fungi debebat, & ideo ſocius non priuabitur Salario, quoniam error illius ambaſciatoris officium deſerentis non ſe extendit ad ſocium, qui vtpote à culpa alienus puniri non poteſt, nec debet indebita pœna grauari, *l. abſentem ff. de pen. Pil. medicen. quæſtion. 17. verſ. contradicetur*, & vulgatum

Digitized by Google

gatum eſt, pœnam tenere ſuos auctores, & non alios, & hoc expreſsè habetur in *l. 2.* ibi: Ceſſatio vnius Legati ei, qui munus, vt oportet, obijt non nocet, &c. *& ibi gloſ. in v. non nocet ff. de Legation. Azo. loco proximè ſupra citato.*

72 Aduertendum † tamen eſt, hanc limitationem locum ſibi minimè vindicare quando Ambaſciator deſeruiſſet officium, neceſſaria, & legitima præcedente cauſa, nam tunc, nedum Salarium non amitteret, nec pateretur pœnam, verùm etiam commoda, quæ occaſione officij Ambaſciariæ ad ipſum peruenerunt retineret, *gloſ. in d. l. cum vos v. oportet C. de Legation. l. legatus antequam §. 1. ff. eodem tit. l. ſed addes §. vltimo ff. locat. & conduct. l. diem functo ff. de offic. aſſeſſ. Azo. vbi ſupra ſub d. num. 7.*

73 *circa finem:* Verum † ſi ſit in dubio, an cauſa, propter quam Ambaſciator deſeruit officium fuerit iuſta, vel iniuſta, tenebitur ipſe Ambaſciator probare ſuo Principi, vel Reipublicæ, quæ illum miſit, cauſam fuiſſe iuſtam, & neceſſariam, vt *in d. l. 2. ff. de legation.* ibi: Vtrum quis deſeruerit legationem, an ex neceſſaria cauſa moram paſſus ſit Ordini patriæ ſuæ probare debet &c. & hoc etiam habetur in *d. l. cum vos vbi gloſ. in d. v. oportet in fine C. eodem Azo. vbi ſupra ſub d. numer. 7. in fine l. non omnes §. barbaris ff. de re milit.*

74 Limitatur † vltimo, non eſſe ſoluendum Salarium Ambaſciatori, qui falſam retulit ambaſciatam, imò omnia accepta tenetur

75 reſtituere, & † ſi pecuniam, ſeu aliud ab aliquo recepit, ad hoc, vt falſam ambaſciatam referret, tenebitur legè Cornelia de falſis; Si vero non pecunia corruptus ſed ſua ſpontè id fecit tenebitur actione in factū ad intereſſe, *l. qui nomine prætoris ff. ad l. corn. de falſ. Speculat. in tit. de execution. num. 4, Bart. in Rubr. auth. de quæſtore num. 4.*

Arbitris quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LIV.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrorum plura ſunt genera.*
2 *Arbiter Iuris qui dicatur?*
3 *Arbiter dicitur is, qui eligitur à partibus ad iudicandum de Iure.*
4 *Arbitrator quis dicatur?*
5 *Arbiter, & arbitrator differunt inter ſe.*
6 *Arbiter, & arbitrator in materia Salarij inter ſe non differunt, itaut, ſi vni debeatur, alteri quoque ſoluendum ſit.*
7 *Arbitris debetur Salarium.*
8 *Arbitri appellantur Iudices delegati.*
9 *Arbitri conueniunt cum Iudicibus ferè in omnibus.*
10 *Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum.*
11 *Arbitri maiores ſubeunt labores, quàm Iudices.*
22 *Arbitri non poſſunt, ſicut iudices, ſe exonerare labore, non ferendo laudum ſuper omnibus in compromiſſo contentis.*
13 *Arbitri Salarium conſequuntur, etiamſi partes ad concordiam deuenerint, & ipſi laudum non tulerint.*
14 *Arbitri non debent Salarium recipere à pauperibus, Amplia, vt num. 15. Declara vt num. 16.*
17 *Arbiter, ſi non pronunciat ſuper omnibus in compromiſſo contentis Salarium conſequi non poteſt.*
18 *Laudum, ſi non definiat omnia in compromiſſo contenta, eſt nullum, etiamſi ampliſſimas contineat clauſulas, & ſit iuramento firmatum.*
19 *Arbiter, ſi velit arbitrari cum conſultore, ſoluere tenetur proprium Salarium ipſi conſultori, Declara vt num. 20. & ſeq.*
21 *Arbitro à partibus electo, qui fert laudum de conſilio ſapientis, ſoluendum eſt Salarium ſeparatum ab eo, quod illi ſapienti debetur.*

22 *Salaria plura ſoluere pro eadem cauſa diuerſis perſonis, & pro diuerſis reſpectibus, non eſt inconueniens.*

23 *Salarium Conſultoris ex diſpoſitione Statuti Vrbis non differt in quantitate ab illo, quod Iudici præſtatur.*

24 *Salarium Conſultoris quem Arbiter requiſiuit in laudando, ſoluitur communibus litigantium expenſis.*

25 *Salarium Conſultoris, cuius conſilium in laudando Arbiter ſequitur ad inſtantiam alicuius litigantis, ſoluendum eſt expenſis illius, qui talem inſtantiam fecit.*

26 *Actus expediri debet expenſis eius, qui petit actum fieri.*

1 ARbitrorum † plura ſunt genera *l ſocietatem §. Arbitrorum duo ſunt ge-*
2 *nera ff. pro ſoc.* Aliqui † enim eliguntur ex neceſſitate legis, vel ſtatuti, & iſti Arbitri Iuris nuncupantur *Scacc. de Iudic. libr. 2. cap. 2 numer 6. in fine Vrſell. in ſuis concluſ. legal. tom. 2. concluſ 134. num. primo Cancer. variar. reſolut. libr. 1. cap. 21. num. 3*
3 Alij † vero eliguntur à partibus de communi conſenſu ad iudicandum de Iure, & ſecundùm ordinem iudiciorum, & in illum ſub alicuius pœnæ ſtipulatione compromittitur, *Speculat. de Arbitr. §. 1 in princip. Paris. conſ. 45. num. 84. volum primo Lanfranc. de Arbitr. par. prima num. primo Petr. Iacob. de Monte Pulſ. in eod tractat. numer primo*
4 Et † Alij eliguntur paritèr de communi partium conſenſu, ſed tamen non, vt more iudiciorum cognoſcant, ſed vt amici inter partes ordinent, & diſponent, vt in *d l. ſocietatem 77. §. arbitrorum ff. pro ſoc. & in l. ſi quis arbitratu ff. de verb. obligat.* & iſti propriè non Arbitri, ſed Arbitratores dici conſueuerunt, quod idem ſonat, ac compromiſſores amicabiles, qui, nulla iuris ſolemnitate ſeruata, differentias, & controuerſias amicabilirèr ex bono, & æquo definiunt, ac tollunt *Auth. ſi contingerit C. de Iudic. Abb. in c. quintaualliis de Iureiuran. Iaſ. in l. nemo poteſt in prima lectura nu 64.*
5 *ff. de legat* 1. Et iſte † Arbitrator ab Arbitro valde differt, *Vrſell. in ſuis concluſion. le-*
6 *gal. tom. 2. concluſ. 233. num. 15.* ſed † in materia Salarij eadem militat diſpoſitio in vno, quæ in altero, itaut, ſi vni debeatur, alteri etiam ſoluendum ſit *Iaſ.* poſt alios, quos allegat in *§. tripli col. penul. Inſtut. de Action. Lanfranc. in d. tractat. de Arbitr. par. 7. quæſtion. 39. Caroc. de locat. & conduct. par. prima tit. de Arbitr. Salar. quæſt. 5. numer. 5. Foller. ad Marant. in praxi diſtinct. 9. principal. num. 140. Granut. theorem. 12. num. 9. in fine.*

7 Quod † autem Arbitris electis à partibus ad iudicandum de Iure, & ſecundùm ordinem iudiciorum Salarium ſit de Iure debitum cautum expreſsè reperitur in *l. quoties §. in ſubeundis C. de priuileg. ſcholar. lib 12.* ibi: In ſubeundis autem cognitionalibus certaminibus quoties fuerit arbitro delegata pro conteſtatione litis vnum ſolidum, & pro definitione ab Arbitro recitanda alterum vnum, & nihil amplius dari decernimus, &c. & facit etiam tex. in *l. 1. ff. de iudic & in l. rem non nouam C. eod. tit. & in §. ne autem Auth. de Iudic. & firmatur in l. ſed & loci §. in iudicio ff fin. regund. Alex. in addit. ad Bar. in l. multis litterab. C. de princip. agen. in reb. lib 10. Speculat. in tit. de Arbitr. §. ſequitur num. 74. in princip. Petr. de Rauenna Singular. 36. Guidopap. quæſt. 68. in fine Blanc. de compromiſ. quæſt. 8. num. 22. Lanfranc. in d. tractat. de Arbitr. part. 7. quæſt. 39. num. 84. Gratian. diſceptation. forenſ. cap. 55. numer. 4. & capit. 618 num. 23. Vrſell. in ſuis concluſion. legal. part. 2. concluſion. 134. num. 139.* Et dicunt communitèr Doctores omnes adducentes ad id comprobandum plures rationes, inter quas præcipua illa eſt, quòd ſi eſt licitum Iudici petere Salarium, ſeu ſportulas, quæ ſuccedunt loco Salarij, vt videbimus infra, cum agemus de Salario Iudicis in hac par. 2. Ita quoque licitum eſ-
8 ſe debeat † Arbitris, qui Iudices delegati appellantur, vt exponit *gloſ. in l. quoties §. in ſubeundis verb. altero C. de priuileg. Scholar libr. 12. & in l. cum fideicommiſſum v. arbiter ff. de confeſſ. Iaſ. in l. duo Iudices num. 9. ff. de re iudic. Villalob. in recollect. littera A nu-*
9 *mer. 139.* Et † ferè in omnibus cum ipſis Iudicibus conueniant *l. 1. ff. de recept. arbitr. Monteren. ad Statut. Bononien. libr. 2. tit. de Salar, Arbitror. & Arbitrator. in princip.* nam quid quid in Iudicijs ſtatutum eſt
10 debet in arbitrijs obſeruari, quia † redacta ſunt ad inſtar iudiciorum *l. compromiſſum vbi gloſ. ff. de recept. arbitr. l. rem non nouam C. de Iudic. Speculat. in tit. de Arbitr. §. differt verſ. porro ſub num. 12. Cancer.*

variar.

variar. reſolut. lib. 2. cap. 12. numer. 23.
Quinimò, cum iudicibus Salarium debea-
tur, ne eorum labor ſit ſine præmio, maio-
ri quidem ratione Salarium conſequi de-
11 bent Arbitri† qui maiores labores ſubeunt,
vt aduertit *Monteren. in rubr. dicti Statut-*
12 *Bononiæ ſub littera G.* Attento quòd non
poſſint ſe illis aliqua in parte exonerare
pronunciando ſolùm ſuper aliquibus in cō-
promiſſo cōtentis, quod Iudicibus facere eſt
permiſſum *l. non diſtinguemus* §. 1. *ff. de
recept. arbitr.*

13 Nec † erit neceſſe, vt Arbiter Salarium
conſequi poſſit, quòd laudum ferat, ſed ſuf-
ficiet, quòd ſit paratus ferre, & à partibus
impediatur, vt puta ſi litigantes deuene-
rint ad concordiam, *Iaſ. in* § *tripli num. 58.
Inſtitution. de Action. Dec in l. iure ciuili in
princ. ff. de Regul. Iur. Franc. in c. Statutum
§. Aſſeſſorem in fine de Reſcript. in 6. Bar. in
l. 1. §. diuus il. 2. num. 14. ff. de var. & ex-
traordinar. cognit. Alciat. de verbor. ſignifi-
cat. lib. 2. num. 63. verſ. lex ait iudici Ro-
man. conſ. 85. in princip. & conſ. 433. ſub
num. 4. Speculat. in tit. de Salar. §. 1. verſ.
quid ſi concluſio in negocio & in tit. de Aſſeſſor
§. Salarium in princip. verſ. valet Dec. conſ.
78. col. 3. verſ. ex quibus infert ſub num. 7.
Caroc. de Locat. & conduct. par. 1. tit. de
fruct. & lit. expenſ. quæſt 8 num 15. Coſt.
de portion. rat. quæſt. 86.* vbi temperat
quando fuiſſet compoſita lis poſt conclu-
ſum in cauſa *Ciriac. controuerſ. 67. num 12*

Dantur tamen nonnulli caſus, in quibus
Arbitris Salarium non eſt de iure debitum,
14 & primus eſt † quando ij, qui compromiſ-
ſum fecerunt, ſunt pauperes; ab iſtis enim
Salarium, ſeù ſportulas percipere eſt vetitū
à Iure, *ad tex. in l nulli 28. C. de Epiſcop. &
Cleric. & in* §. *ſit tibi quoque Auth. de man-
dat. princip.* ibi: Vilium, & inſufficientium
in datione gratis lites audiantur, &c. & in
c. ſtatutum §. *inſuper in fine de Reſcript. in 6*
ibi: Si notabiliter fuerint pauperes litigan-
tes nihil exigat ab eiſdem, *Bal. in dicta Auth
generalitèr num. 2. in fine C. de Epiſcop. &
Cleric. Iaſ in dicto* §. *tripli num 54. in fine
Inſtitution. de Action. Rolan conſ. 87. num.
23. lib. 2. Angel. conſ. 245. num. 4. in fine
Tiraquell. de Nobilitat. quæſt. 29. num. 40.
Rebuff. de priuileg. Scholar. priuileg. 98 num
1. & 3. Marant. in praxi par. 4. diſt. 9. n.
77. & 80. Rot. deciſ. 2. de Conſtitution. in
antiq. Nouar. in praxi priu. miſerab. priui-
leg. 77. num. 1. Medices de caſib. fort. par. 2.
quæſt. 4. num. 41. Gratian. diſceptation. fo-*
15 *renſ. dicto cap. 55. num. 46.* Et † hoc adeo
vetum eſt, vt nec à spontè dantibus liceat
Salaria recipere *ad tex. in l finali* §. *vt au-
tem C. de re milit. lib.* 12. ibi: Vel ſponta-
nea voluntate offerentibus, &c. & in *c. Ro-
mana* §. *penul. de cenſib. in 6.* ibi: qualiter-
cumque offeratur, &c. *Bal. in auth. hodie C.
de Epiſcop. & Cleric. Caroc. de locat. par. 1.*
16 *quæſt 7. numer. 50.* Dummodo † tamen
paupertas talis ſit, vt ſi cauſa gratis non ex-
pediatur iura eius remaneant deſerta, vt
poſt *Felin & Gigant.* quos allegat, firmat,
Riminal. Iun in conſ. 329. num. 20. lib. 3.

17 Alter eſt caſus quando † Arbiter non
pronunciaret ſuper omnibus in compromiſ-
ſo contentis, quia tunc nullum Salarium
conſequi poſſet, cum non ſatisfaciat ſuo
muneri, quòd eſt pronunciare ſuper omni-
bus, de quibus partes compromiſerunt, &
18 nihil reſeruare, ſeu diuidere, aliàs lau-
dum eſt nullum, etiamſi ampliſſimas conti-
neat clauſulas, & ſit iuramento vallatum
l. dicere §. 1. *l. non deſtinguemus* §. *quæſitum
ff. de recept. arbitr Rot. coram Caualer. de-
ciſ. 646. num. 1. & coram Buratt. deciſ 14.
num. 19.*

19 Nec † Salarium Arbitris debetur quan-
do arbitrantur cum conſilio ſapientis, ſed
ipſi ſapienti ſoluendum veniret Salarium
illud, quod præſtandum fuiſſet Arbitris, ſi
proprio marte cauſam terminaſſent, vt per
Bal. & alios ſcribentes in l. 2. ff. quod quiſque
20 *iur.* Quod † tamen intellige verum in Ar-
bitris electis à Ciuitate, vel Principe, ſecus
vero in ijs, quos ſibi partes elegerunt, iſti
21 † namque, ſi poſtquam viderint allegatio-
nes, & iura vtriuſque partis ſuper contro-
uerſia vertente, adhuc dubitent, & inſtent
pro conſilio ſapientis, cum quo velint arbi-
trari, recipiunt ſalarium ſeparatum ab illo,
quod perſoluendum eſt ſapienti, qui con-
ſuluit *Bal. in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. reci-
tan. per tex. in l. 4.* §. *ſed ſi meſſor ff fin. re-
gundor. Lanfranc. de Arbitr. par. 7. quæſt. 9*
22 *num. 84. in fine.* Nec † eſt inconueniens
quòd pro eadem cauſa pluribus perſonis, &
pro diuerſis reſpectibus ſalaria plura per-
ſoluantur, *Natt. conſ. 89. vol. 1. Caroc. de
locat. & conduct. par. 1. tit. de Arbitr. ſalar.*
23 *quæſt. 15. num 6.* Et † iſtud Salarium ſa-
pientis

pientis non differt in quantitate ab illo, quod Arbitris debetur, ita diſponente Statuto *Vrb. lib. 1. cap. 188. ibique Fenzon. in*
24 *Annotation. ſub littera F*, Et† erit perſoluendum communibus litigantium expenſis quando Arbiter requiſiuit ſapientis conſilium *Iaſ. in l. prætor ait* §. *1. num. 10. ff. de eden Galg-nett. ad Statut. Vrb. lib. 1. d cap. 188. verſ. de Iure commun. col 4.8. Crot. de Teſtib. numer. 402. Put. de Syndicat. verb. Salarium cap. 4. num. 4. Caſtren. conſ 91. num. 9. lib 1. Gratian. diſceptation. forenſ. cap. 55. numer 44. Surd. de Aliment. tit. 1.*
25 *quæſt. 63. ſub num.* 4 At, † ſi altera partium litigantium inſtetit, cauſam ab Arbitro decidi cum conſilio Sapientis, accipiet hic integrum Salarium ab illo, qui inſtantiam huiuſmodi fecit, licèt pro vtraque parte conſilium ſeruandum ſit *Bar. in l. ſi poſtulauerit ff. ad leg. iul. de Adulter. Bal. in l. ſed ſi loci ff. fini. regund. Speculat. in tit. de Aſſeſſor.* §. *Salarium verſ quid ergo ſi alter litigatorum Boer. deciſ. 303. ſub num. 5. Grauat. ad Veſtr. in praxi tribunal. A. C lib. 6. ſub num 14. Gratian. diſceptat. 55. num. 43. & diſcept. 57. num. 2 Xamar. de offic. iudic. par 1. quæſt. 19. num. 53. Parid de Put. loc. citat. n. 5.* vbi, quòd hoc maximè procedat, ſi dubium ſit contra illam partem, quæ con-
26 ſultorem requiſiuit, Nam † actus debet expediri expenſis eius, qui petit actum fieri *l Salarium ff. mandati l. diu ff. de var. & extraordinar cognit.*

Alios caſus, poſſem adducere, in quibus Arbitri Salarium de Iure habere non debent, verùm cum debeamus illos infra referre, quando agemus de Iudicum Salario, idcò illos hìc omitto, nè eadem pluriès repetantur.

Artificibus mechanicis quando merces debeatur.

QVAESTIO LV.

SVMMARIVM.

1 *Artifices ab arte facienda nomen habent.*
2 *Artifices omnes ſignum publicum habentes tenentur ſuas operas præſtare omnibus, qui illas requirunt.*
3 *Artifices mercedem conſequi debent pro eorum artificio.*
4 *Artifices mercedem habere debent pro rata temporis, & laboris.*
5 *Artifices, ſi ob caſum fortuitum laborare non valeant, mercedem non conſequuntur.*
6 *Mercedis promiſſio facta Artifici continet tacitam conditionem, ſi opera præſtentur.*
7 *Artifices ſi ex facto conductoris laborare non poſſint eo tempore, pro quo fuerunt conducti, mercedem conſequuntur quamuis non laborauerint,* Declara *vt num* 8.
9 *Artifex, ſi ob caſum, opus quod faciendum ſuſceperat, perficere non valeat, poteſt id facere per ſubſtitutum idoneum, & conuentam mercedem expoſcere,* Declara, *vt num. 10.*
11 *Artifex conductus in ſingulos dies ad laborandum in aliquo opere non tenetur de periculo, nec de vitio operis.*
12 *Artifex conductus ad certum opus peragendum, ſi illud ob impertiam vitioſum efficiat, itaut reaptari non poſſit, mercedem conſequi non debet, & tenetur reficere damna conductori, & num. 17.*
13 *Artifex quando promiſſam mercedem conſequi poſſit pro opere ad artis perfectionem non elaborato?*
14 *Actio redhibitoria intentari non poteſt contra Artificem, qui opus fecit, ſi illud aliqua in parte vitioſum appareat, ſed agendum eſt pro reaptatione ſi vitium tale ſit quod poſſit emendari vt num. 17.*
15 *Actio redhibitoria non habet locum in contractu locationis.*
18 *Locationis contractus dicitur quoties faciendum aliquid ſuſcipitur pro certa mercede, amplia vt num. 19.*
20 *Actio redhibitoria quandò competat pro re artificiali.*
21 *Artifex ſi vltra dimidiam iuſtæ mercedis in operarum locatione decipiatur non poteſt intentare remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. vel e. cum dilecti de empt. & vendit.*

1 DE Artificibus mechanicis, qui † ab arte facienda nomen habent, *Onat. de contract. diſp. 46. ſect. 8. n. 152. tom. 2.* adnotabimus aliqua in genere, ſi enim de ſingulis Artificibus in ſpecie id proſe-

proſequi in animo eſſet, non niſi pluribus
quæſtionibus, aur libris res tota claudere-
tur.

2 Primò igitur noto, Artifices † omnes ſi-
gnum publicum, habentes teneri ſuas ope-
ras præſtare indiſtinctè omnibus illas re-
quirentibus, quia ſic per ſigni appoſitionem
cum Republica conueniſſe videnrur, *Port.
in §. præterea Inſtitution. quib. mod. re con-
trabit. obligat. per textum in l. 1. ff de furt.*
3 Et † pro ipſorum artificio mercedem con-
4 ſequi debere pro † rata tamen temporis, &
laboris, & non vltrà l. *ſeio ff. de ann. legat. l.
ſi vno §. item cum quidam ff. locat. l. ſchola-
ribus in fine & l. penultima C. de erogat. mi-
litar. anno. lib. 12. Ben. de priuileg. I. C. par
1. priuileg. 22. num. 1. Ciriac. controuerſ. 67
5 num. 7.* In tantùm, quòd † ſi Artifices fue-
rint ad certum tempus conducti, & ob ali-
quem caſum etiam fortuitum impediantur
laborare, talis caſus ipſis, non autem condu-
ctoribus nocere debeat *Gloſ. in l. ſi quis do-
mum §. 1. verbo operas ff. locat. Cagnol. in
l. diem functo num. 166. ff de offic. Aſſeſſor.
Firmian in ſuo repertor. verb. operarius num
6 15.* cum † in promiſſione mercedis facta
operarijs mechanicis ſubintelligatur condi-
tio, dummodò operæ præſtentur, ex traditis
*per Bolognett in l. diem functo num. 21. ff de
offic. Aſſeſſor. Surd, conſ. 42. num. 7. Gratian.
diſceptation. forenſ. cap. 692. num. 7. Nogue-
7 rol. allegat. 8. num. 7.* At † ſi impediantur
à conductore, quin ſuas operas exerceant,
poterunt Artifices ad certum tempus con-
ducti mercedem petere, etiam pro illo tem-
pore, quo non laborarunt iuxtà diſpoſitio-
nem textus expreſſi in *l. qui operas ff. locati*,
ibi: Qui operas ſuas locauit totius tempo-
ris mercedem accipere debet ſi per eum
non ſteterit quominùs operas præſtaret &c.
& comprobatur ex *l. ſed addes §. cum quidam
& Gloſ. in l. ſi vno §. item cum quidam verb.
perſonis ff. eod. tit. Bar. in l. 1. §. Diuus num.
1. in fine ff. de var. & extraordin. cognit.
Natt. conſ. 452. num. 2. Dec. conſ. 70. num.
1. in fine Aldobrandin. conſ. 8. num 15. lib.
2. Nogueroll. allegat. 33. num. 64. & 65. Rot.
coram* Buratt. *deciſ. 5. num. 13. & deciſ. 79.
num. 9. deciſ. 839. par. 4. diuerſ. & in Re-
centior. deciſ. 330. num. 3. par. 1. & deciſ.
465. num. 3. par. 2. & coràm Cardinali Ca-
ualer. deciſ. 520. per tot.* Cum ſatis ſit ad cõ-
ſequendam mercedem, quòd per ipſos non
ſteterit, & parati eſſent ad omne manda-
tum ſuas operas præſtare *l ſed addes §. cum
quidem ff. locat. & conduct. l. qui operas ff.
eod. Gloſ. magna in l. ſi vno §. cum quidem
verſ. cum autem ff. eod.*

8 Ad † hoc autem, vt dici poſſit, Artifi-
ces fuiſſe paratos ſuas operas exhibere, ne-
ceſſe eſt, quòd illo tempore, quo con-
ductor eorum opera non vtitur, alteri illas
non locauerint, quia ſi alteri inſeruijſſent,
non niſi pro tempore, quo ab opere vacaſ-
ſent mercedem conſequerentur *d. l. ſed ad-
des §. finali ff. locati l. diem functo & ibi Ro-
man num. 3. & Iacob. de Nigr. ibidem n. 42.
ff. de offic. Aſſeſſor. Rot. in Vrbinaten. Sala-
rij 20. Aprilis 1654. coram Reu. Pad. Dom.
Albergato.*

9 Noto † ſecundò, quòd ſi fuerit condu-
ctus Artifex ad aliquod opus peragendum,
certa conuenta mercede, & adueniat ca-
ſus, quòd ad perfectionem opus perdu-
cere non valeat, licear ipſi illud per ſub-
ſtitutum idoneum perficere, & conuentam
mercedem expoſcere *per tex. in l. pollicita-
tionibus, verſ & cum abſens per amicum ff.
de pollicitation. Io. de Plat. in* l. *nullus C. de
Decurion lib. 10.* Niſi tamen verſaremur in
tali Artifice cuius peritia, & exquiſita
artis excellentia parem non haberet; Tunc
enim non poſſet talis artifex operando per
ſubſtitutum conuentam mercedem integrè
expoſcere, cum dicatur electa induſtria
perſonæ, & iſta veniat in pretium; itaut
dum à non tam excellenti Artifice opus fi-
at, tanta merces non ſit perſoluenda *On-
nat. de Contract. tom 2. tract, 15. diſput. 45.
num. 196.*

11 Tertio noto, quòd † ſi conducatur Ar-
tifex in ſingulos dies ad laborandum in
aliqua re, non teneatur de periculo, nec
vitio operis, *l. ea lege §. locaui ff. locat. Bar.
ſing. 122. Roman. ſingul. 31. & conſil. 297.
Cremen. ſingular. 81.* vbi rationem reddit,
quia videtur dietim approbatus, & ſibi
imputet conductor ſi non licentiauit, *Petr.
de Vbald. in tractat. de duob. Fratrib. par. 8.
12 queſtion. 37. numer. 38. circa med* Si † ve-
ro Artifex conducatur ad perficiendum
opus, & per ignorantiam illud vitioſum
effecerit, itaut reaptari non poſſit, merce-
dem conſequi non valebit, tamquam ex
falſa cauſa promiſſam, quia ex quo locat
operas ſuas, videtur aſſerere, ſe eſſe in il-

la arte

la arte peritum, & dum non eſt talis habere non debet mercedem ex tali cauſa promiſſam, & vlteriùs tenebitur omne damnum ex ſua imperitia conductori proueniens emendare §. *imperitia*, *& ibi notat Io: Faber. & alij ſcribentes Inſtitution. Ad leg. Aquil. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. par. 2. cap. 398. num. 220. Iul. Caſ. Imbrian in tractat. de Iudice Regn. dialog. 2. num. 7. Caroc. de locat. & conduct. part. 4. tit. de Imperit. Agrimens. per tot. Graſſ. de effect. clericat. in prælud. num. 122. Borgnin. Caualcan. deciſ. 26. num. 5. libr. 1.*

13 Noto quartò, † quòd Artifex mercedem conſequi non debeat ſi opus faciendum ſuſceptum non elaboret ad artis perfectionem, quotieſcumque conuenerit quòd omnibus numeris abſolutum eſſe debeat, Secùs autem ſi inter Artificem, & conductorem fuerit ſtipulatum, quod fieret opus tanti valoris, Hoc enim caſu, Artifex opus, non ad artis perfectionem, ſed ad requirentis voluntatem, accomodare poteſt, & ſufficiet illi pro conſequenda mercede oſtendere per æſtimationes peritorum artis, quòd opus, licèt non ſit ad omnem artis excellentiam elaboratum, attamen tanti valeat, quantum fuit pro mercede promiſſum *Onnat. de contract. diſp. 10. ſect. 7. num. 281.*

14 Quinto † noto, quòd ſi Artifex aliquid peragendum ſuſceperit, certa mercede accepta, ſi eueniat, quòd opus aliqua in parte vitioſum appareat, non ſit locus reſciſſioni contractus intentando actionem

15 redhibitoriam, quia † hæc actio locum non habet in contractu locationis, & conductionis, vt expreſsè cautum habemus in *l. ſciendum ff. de edilit. edict. & ibi Capoll. numer. primo Caballin. de Edelit. act. cap. 2. numer. 10. Caroc. de location. & conduction. part. 6. quæſtion. 7. tit. de ædilit. edict. nu-*

16 *mer. 2.* Sed† agendum ſit pro reaptatione, ſi vitium rei tale ſit, quod poſſit emendari, itaut vſus rei non impediatur, *l. 1. §. ſed ſciendum*, *ibique Capoll ſub num. 34. verſ. ſed ſi eſſet modicum & l. Pomponius ff. de edilit. edict. Nauarr. in ſumma cap. 89. Azor. Inſtitut. moral. par. 3. lib. 8. cap. 82. quæſtion. 3. Bonacin. de Contract. diſputat. 3. quæſt. 2. punct. 6. numer. 4.* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Ciarlin. controuerſ. forenſ. cap. 89. numer. 2. & Onnat. de Contract. d. diſputat. 10. ſect. 7. numer. 286.*

17 Et † ſi res adeo vitioſa eſſet vt incapax eſſet reaptatione, competeret actio ad damna, & intereſſe contra Artificem, qui nec mercedem aliquam prætendere poſſet, vt notauimus ſupra *num 12.*

18 Nec † dubitari poteſt, quin contractus initus ab Artificibus cum ijs, qui eorum operas requirunt, dicatur locatio, & conductio, quia ſemper talis eſt quotiès faciendum aliquid datur, pro certa mercede *vt per. tex. in l. item ſi pretio* ibi: Quoties etiam faciendum aliquid datur locatio eſt &c. *ff. locat.*

19 Quòd etiam procedit quando Artifex apponit in opere ſuam materiam, adhuc enim dicitur contractus locationis, & conductionis, non autem emptionis, & venditionis *l. item ſi pretio §. cum inſulam, ibique Caſtren. & alij Scribent. ff. locat.*

20 Poteſt † tamen dari caſus, quòd etiam pro re artificiali competat actio redhibitoria, & caſus eſt quando res emitur non ab ipſo artifice, qui illam perfecit, ſed à tertio vt in caſu *deciſ. Mellin. 180.* Et ratio eſt, quia vendēs rē ab alio perfectā dicitur mercator, cuius proprius contractus eſt emptio, & venditio, illi vero, qui res proprijs operibus fabrefaciunt dicuntur Artifices, & operarij, in quibus cadit contractus locationis *c. eijciens 88. diſtinct. d. c. inſulam in fine ff. locat. Stracc. de Mercatur. in princip. num. 5. & 23. Surd. deciſ. 313. n. 1. & ſeqq.*

21 Vltimò † Noto, quòd ſi Artifex, vltra dimidiam iuſtæ mercedis in locatione ſuarum operarum decipiatur, non poſſit intentare remedium *l. 2. C. de reſcinden. vendit. vel. c. cum dilecti de empt. & vendition.* petendo contractum reſcindi, vel ſupplementum iuſtæ mercedis præſtari, *Barboſ. in d. c. cum dilecti num. 26. de empt. & vendit Gratian. diſceptat. Forenſ. cap. 185, numer. 8.* & latiùs de hoc agendum erit infrà *in par. 3.*

Aſſeſſori

Aſſeſſori An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LVI.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor quis ſit, & in quo illius officium conſiſtat?*
2 *Aſſeſſori debetur Salarium*
3 *Aſſeſſori debetur Salarium etiam non conuentum.*
4 *Aſſeſſori debetur Salarium propter laborem Intellige vt num. ſeq.*
5 *Aſſeſſores debent eſſe docti, nec poſſunt ad tale officium promoueri niſi ſtuduerint per quinquennium.*
6 *Aſſeſſoris officium conſiſtit in probitate ſcientiæ.*
7 *Aſſeſſori debetur Salarium etiamſi Iudex, cui aſſiſtebat propria culpa fuerit ab officio remotus, Intellige vt num. 17.*
8 *Caſus contingens in perſona vnius alteri nocere non debet.*
9 *Conditio iniqua alteri per alterum inferri non debet.*
10 *Pœnæ ſuos non egrediuntur auctores.*
11 *Aſſeſſor in dubio præſumitur eſſe in culpa erroris à Iudice commiſſi.*
12 *Aſſeſſor videns Iudicem contrà ius agentem debet proteſtari apud acta ad hoc, vt ipſe non dicatur in culpa.*
13 *Aſſeſſori, qui remoto Iudice ab officio locauit alteri operas ſuas, An debeatur Salarium?*
14 *Aſſeſſor, remoto Iudice ante finitum officium, non tenetur amplius ſeruire etiamſi in locum Iudicis remoti ſubrogaretur ipſius filius.*
15 *Lex nunquam fingit impoſſibilia.*
16 *Aſſeſſor non poteſt eodem tempore recipere Salarium a duobus.*
18 *Aſſeſſori debetur Salarium pro toto tempore officij etiamſi Iudex, cui aſſiſtebat mortuus fuerit ante finem officij.*
19 *Caſus contingens in perſona conductoris non debet nocere locatori.*
20 *Promiſſio facta ratione operis habet in ſe tacitam conditionem ſi opera præſtetur.*
21 *Conditio tacita æquè ſuſpendit ſicut expreſſa.*
22 *Fictio Legis habetur pro veritate.*
23 *Verba legis vbi ſunt clara ceſſat omnis quæſtio.*
24 *Aſſeſſori debetur Salarium, etiamſi partes litigantes inter ſe concordauerint, Amplia vt num. 25.*
26 *Aſſeſſor non poteſt petere Salarium quando illud ſolui deberet à paupere, Declara vt num. 27.*
28 *Aſſeſſor non poteſt petere Salarium immoderatum; & vltra ſummam à Lege determinatum.*
29 *Salarij ſumma debita Aſſeſſori quænam ſit?*
30 *Conductus ſimpliciter abſque conuentione certi Salarij intelligitur voluiſſe locare operas ſuas pro Salario præſtari ſolito.*
31 *Aſſeſſor conductus abſque expreſſione certi Salarij quam ſummam conſequi debeat, ceſſante taxa, & loci conſuetudine?*
32 *Aſſeſſori, cuius culpa Iudex fuit ab officio remotus, non debetur Salarium, Amplia vt num. 34.*
33 *Præmium quis referre non debet ex illo actu, per quem damnatur.*
35 *Aſſeſſori propria culpa ab officio remoti non eſt ſoluendum Salarium, Amplia vt numer. 36. Declara vt numer. 37. & 38.*
39 *Pœna debet commenſurari delicto, nec illud excedere debet.*
40 *Bannitus tolleratus in ciuitate non poteſt impunè occidi, Amplia vt num. 41.*
42 *Aſſeſſori, qui ante finem officij abſque licentia diſceſſit, non conſequitur integrum Salarium, ſed pro rata temporis, quo ſeruiuit.*
43 *Aſſeſſoribus S. Officij quando ſit ſoluendum Salarium remiſſiuè.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

1 ASſeſſor † dicitur ille, qui aſſiſtit Iudici, illumque inſtruit ad ritè procedendum, & rectè iudicandum *l. prima ff. de offic. aſſeſſ. Azo. in ſumma tit. de Aſſeſſ. num. primo Dec in rubr. ff de offic. aſſeſſ. num. primo Parid. de Put. in tractat. de Syndicat. in verbo Aſſeſſor. cap 1. Cagnol in l. diem functo n. 12. ff. de offic. Aſſeſſ Archidiacon. in c. ſtatutum n. 13. de reſcrip.* Et fuit inuentus, vt ſuccurreretur Iudicum im-

 peri-

peritiæ, Ideoque Aſſeſſor, qui eligitur
debet eſſe doctus *gloſ. in authent. de Iudic.*
in princip. verſ. in noſtrum Angel. conſ. 371.
incipien Primus punctus col. prima, Et ſi ta-
lis non reperiatur poterit ab officio remo-
ueri, *Bald. in l. ſed & reprobari ff. de excu-*
ſat. tutor. Ipſius vero officium conſiſtit in
viſione iurium vtriusque partis, & de eo-
rum Iuſtitia cognoſcere, & deindè referre
Iudici, qui iuxta ipſius relationem ſenten-
tiam proferre debet.
2 Pro † hoc ergo officio iure quidèm meri-
to dicendum eſt, ſoluendum eſſe Aſſeſſori
Salarium, *gloſ. in c. ſtatutum §. aſſeſſorem in*
princip. de reſcript. in 6. & expreſsè habetur
in *d. §. Aſſeſſorem* ibi : Si autem indigeat
ipſe neutri parti ſuſpectum aſſumens ei de
competenti Salario prouidè moderando ab
eo faciat à partibus communitèr prouide-
re &c. Et cum hoc §. concordant *l. diem*
functo ff de off. Aſſeſſor. vbi Caſtren. num 4.
& Iaſ num. 10. & 39. & alij communiter
Scribentes in c. non licet 11. quæſt. 3. l. prima §.
ſed & comites ff. de var. & extraordinar. co-
gnit. Parid. de Put. in tractat. de Syndicat. v.
Aſſeſſor. cap. 2. ſub num. 5 verſ. Aſſeſſor. de-
bet Menoch. de arbitrar. Iud. lib. 2. cent. 3.
caſ. 234. numer primo, Spe etenim præmio-
rum inuitandus eſt aſſeſſor *l. prima C. de aſ-*
ſeſſor. Speculat. in tit. de Aſſeſſor. §. Salarium
in princip. Caroc de locat. & conduct par. pri-
ma tit. de ſportulis Iudicum quæſt 7 num. 4.
verſ. Quarto facit. Et hæc concluſio adeo
vera eſt, vt etiam quatuor recipiat amplia-
tionis.
3 Quarum Prima eſt, quòd † illi ſoluendũ
ſit Salarium, etiamſi non fuerit conuentũ,
& non probet Aſſeſſor, ſe eſſe ſolitum loca-
re operas ſuas, *Gratian. diſcept. forenſ. ca-*
pit. 257. ſub numer. 4. per l. primã ff. de variar.
& extraordin. cognit DD. in l. prima C. de
ſuffrag. & in l. archiat[r]i alias incip. Antio-
chius C. de profeſſor. & Medic. libr. 10. Ne-
que obſtat ſi dicatur, Salarium illud, quod
ſoluitur ob laborem, non autem ob probi-
tatem ſcientiæ, non eſſe ſoluendum, niſi
fuerit conuentum *l. qui mutuam pecuniam §.*
Salarium ff. mandati l. Salarium C eodem
tit. Rot deciſ. 559. numer. primo part. prima
& deciſ. 124. part. 4. Diuerſ & coram Cocci-
no deciſ. 356. & coram Cardinali Caualerio
deciſion. 450. numer. primo, Sed ſic eſt,
4 quòd † Aſſeſſori debeàtur propter laborem,
non autem ob ſcientiæ probitatem, vt di-
cunt *Iaſ. in l. diem functo num. 10. & Ca-*
ſtren. ſub num 4. ff. de offic. Aſſeſ. ergo illi
Salarium non conuentum minimè ſoluen-
dum erit. Quià Reſpondetur, quòd, cum
5 Aſſeſſores debeant eſſe docti, itaut niſi ſint
tales, & per quinquennium iuri ciuili ſtu-
duerint, ad hoc officium promoueri minimè
poſſint, vt diximus ſupra, per *Dec. in d. l.*
diem functo num. 2. Parid. de Put. in tractat.
de Syndicat. verb. Aſſeſſor. cap. 2. numer. 7.
6 Ergo eſt dicendum, quòd ipſorum offi-
cium conſiſtat in probitate ſcientiæ, illiſ-
què Salarium perſoluatur, non habita ratio-
ne ſolius laboris, ſed etiam ſcientiæ, & no-
bilitatis officij, *Adrian. Negus. quæſt. 419. nu-*
mer. 1. in fin. Gratian. diſc. Forenſ. d. cap. 257
num. 4.
7 Secunda ampliatio eſt, quòd † etiamſi
Iudex, cui aſſiſtebat, remotus fuerit ab
officio propter propriam culpam, vt puta,
ſi furtum, vel barattariam commiſerit, in-
iuſtas, & crudeles ſententias tulerit, vel
in aliud ſimile crimen inciderit, dummo-
do Aſſeſſor etiam non fuerit in culpa, erit
ipſi Aſſeſſori ſoluendum Salarium *Bart. in*
d. l. diem functo numer 4. ff. de offic. aſſeſſor.
& ibidem Caſtren. num 9. Alexand. num. 10.
& Cagnol. ſub numer. 141. verſ. ſeptimo noto
Parid. de Put. in tractat. Syndicat. v. Salari-
8 *um cap. 2. numer. 10.* quia caſus contingens
in perſona vnius alteri nocere non debet *l. ſi*
vno §. cum quidam & in l. ſi quis fundum §.
9 *imperator. ff. locati* Neque † alteri per alte-
rum debet iniqua conditio inferri *c. non de-*
bet de reg. iur. in 6. l. quis in ſuo §. legis au-
tem C. de inofficioſo teſtam. cum alijs concor-
10 dantibus, & quòd † pœna ſuos debeat
auctores comprehendere, & illos non egre-
di, firmatur in *l. crimen. & l. Sancimus C. de*
pœnis.
11 Sciendum tamen eſt, quòd in dubio
ſemper præſumitur, Aſſeſſorem fuiſſe in
culpa erroris, à Iudice commiſſi, quia
cum eius officium conſiſtat in præſtando
conſilium ipſi Iudici, vnde etiam conſiliari-
us appellatur, *Specul in tit. de Aſſeſſor. §. 1.*
num 1. Put. in d. tractat. v. Aſſeſſor. num. 5
Bald in l. 2. in ſecunda lectura ff. quod quiſque
iur. hinc eſt, quòd omne factum, vel ne-
gocium præſumitur factum ab Aſſeſſore
Bart. in d. l. diem functo col prima in princip.
verſ. quia in dubio & ſub num. 4 verſ Aut.

12 dubita-

12 *dubitatur* Et † ideo, ad hoc, vt Aſſeſſor
non dicatur in culpa, & poſſit petere Sa-
lárium, non ſolùm probare debebit, non
fuiſſe in culpa erroris à Iudice commiſſi,
nec illi manus dediſſe, verum etiam pro-
teſtationē feciſſe apud acta ſtatimatq; ani-
maduertit, Iudicem contra ius velle agere,
prout proteſtari tenebatur *l. quantum Iudi-
ces vbi Bald. C. de appellat. l omnes la prima
C. de decurion. libr.* 10. *Adden. ad Capol. de
Cautelis v. Aſſeſſores cautel.* 215. aliàs, ſi non
feciſſet proteſtationem, non ſolùm non
conſequeretur Salarium verum etiam te-
neretur pœna quinquaginta librarum auri,
*Parid. de Put. in d. tractat. de Syndicat. verbo
Aſſeſſor. cap. primo num.* 12. *& in verbo ap-
pellatio cap primo num.* 8. *l. quoniam vbi Bal.
C. de appellat. Fælin. in c. ſi quando circa prin-
cip. de offic. delegat. & in c ſi quando num.* 1.
*de reſcript. gloſ. in d. l. quoniam, & ibi etiam
Bar.*

Extendunt nonnulli hanc ampliationem
13 dicendo, † ſoluendum eſſe Aſſeſſori Sala-
rium, remoto iudice, cui aſſiſtebat pro-
pria culpa ab officio, etiamſi Aſſeſſor al-
teri ſuas locet operas *Alexandr. in d. l. diem
functo nu.* 10. Et pro huius extentionis fun-
damento duas afferunt rationes, quarum
prima eſt, Quòd ſi locaui tibi fundum ad
quinquennium, & poſtea, vel quia non ſolu-
is affictum, vel fundum non colis, aufero
abs te fundum, teneris mihi ad integram
mercedem, licèt ipſum alteri benè loca-
uerim, *Caſtren. vbi ſupra ſub d. num. 9. in fin.
& Alexandr. loco proxime ſupra relato ſub nu-*
14 *mer.* 11. Secunda ratio eſt, quòd cum †
Aſſeſſor, remoto præſide ab officio, poſſit
ſtatim petere Salarium, quia dicitur iam
ſuas partes expleuiſſe, & abſolutus, & li-
beratus à conductione, & omnibus pactis
ſuper ea initis, nec teneatur ſtare cum ſuc-
ceſſore, etiamſi ſurrogaretur filius Iudicis
remoti, *Alex. in ſupradicta l. diem functo
numer. 3. & Iaſ. numer.* 27. ergo nihil debe-
bit intereſſe ſi Aſſeſſor alteri Iudici ſuum
conſilium præſtet: His tamen rationibus
non obſtantibus, contrarium de veriori &
magis communi opinione reſoluunt, *Iaſ in
ſupradicta l. numer. 26. Cagnol numer. 142.
Dec. numer. primo.* Et expreſsè habetur in
eadem lege ibi: Modo ſi non poſtea Comi-
tes cum aliis eodem tempore fuerint &c. Et
rationē huius diſpoſitionis eſſe puto, quia,
cum per eamdem legem, diſponendo eſſe
ſoluendum Aſſeſſori Salarium, etiamſi Iu-
dex propria culpa remoueatur ab officio,
fingatur, Aſſeſſorem pro illo reſiduo tem-
poris, adhuc ſeruire, ſi Aſſeſſor locaret,
15 alteri ſuas operas, ſe ſequeretur, quòd † fi-
ctio legis eſſet de impoſſibili ſcilicèt quòd
eodem tēpore duobus dominis Aſſeſſor ſer-
uitiū præſtaret, quod cum non ſit dicendū §.
*minorem natu de adoption l. adoptio ff. eodem
tit. Bar. in l. ſi is qui pro emptore num.* 22. *ff.
de Vſucapion: & ibi Iaſ. num* 117. *Rot Bo-
non. deciſ.* 78. *numer.* 31 *inter recollectas per
Fundat. & Gipſ.* falſa remanebit ſupradicta
extenſio huic noſtræ ſecundæ ampliationi
à ſupracitatis DD aſſignata: Neque ob-
ſtant rationes pro dicta extenſione allatæ,
quoniam Prima deducta ex *l. ſi in lege §. ſi
domus ff. locati* Corruit, cum tex. non probet
id, ad quod inducitur, Non enim in dicto te-
xtu dicitur, quòd dominus alicui ſecundo
conductori fundum locauerit, ſed tantūmo
do in eo diſponitur, quòd locator poſſit au-
ferre fundum, & mercedem petere à con-
ductore, qui illum fundum debita diligen-
tia non cuſtodiebat, vt videre eſt in dicto te-
xtu, ibi: Si domus, vel fundus in quin-
quennium locatus ſit, poterit dominus ſi de-
ſeruerit habitationem, vel fundi culturam
colonus, vel inquilinus, cum eis ſtatim a-
gere &c. Et ideo inferri non poterit ad di-
ctam concluſionem, quia, quod lex non
dicit, nec nos dicere debemus, Et ſic ceſ-
ſabit prima ratio in contrarium adducta,
Corruet quoque ſecundum argumentum
reſpondendo, quòd licèt verum ſit ante-
cedens, vt teſtantur ibi allegata, falſum
tamen eſſe conſequens, quod ex illo ante-
cedenti deducitur, nam, vt diximus ſuprà
licèt aſſeſſor non teneatur amplius ſeruire,
adhuc tamen à Lege fingitur ſeruitium præ-
ſtare; Nam aliàs non poſſet petere merce-
dem laboris non præſtiti, & ſi peteret di-
ceretur iniquus, vt in *c. vbicumque § quia
ergo* 13. *quæſt* 2. Sicque, nè lex videatur
fingere impoſſibilia, prout eſſet, ſi fingeret
Aſſeſſorem eodem tempore duobus domi-
nis ſeruire, non debebit Aſſeſſor illo tem-
pore, pro quo Salarium accepit alteri lo-
care operas ſuas, aliàs iam acceptum te-
nebitur reſtituere, vel non acceptum pe-
16 tere non potuerit, non † enim poteſt Aſſeſ-
ſor eodem tempore à duobus Dominis Sa-

larium recipere *Alex. in d. l. diem functo numer. 8. & ibidem Dec. numer. 9. Bal in l. ſi conſul. in fine ff. de adoption. Angel. in* §. *illud quoque Auth. vt iudic. ſine quo ſuffrag. Dec. qui ſupra in c. ex litteris col. penult. de probat.* §. *nulla Auth. de defen. ciuit. Angel. qui ſupra in l. final. ff. de offic. Aſſeſſor. Seraphin. deciſion.* 1410. *numer.* 21. *& deciſion.* 1444. *numer.* 12.

17 Aduertendum † tamen erit, hanc noſtram ampliationem locum ſibi vindicare quando Iudex fuit remotus propter culpam, & proprium errorem, itaut, illa ſolutio Salarij ſit quaſi pœna erroris commiſſi, non tamen procedere, quando Iudex habuit ſucceſſorem ex cauſa neceſſaria, ideſt facto Principis ante tempus finiti officij, nam hoc caſu non tenebitur Iudex, qui remouetur ab officio pro toto tempore Salarium ſoluere Aſſeſſori, quia factum Principis non debet nocere Iudici *argumento l.* 2. §. *merito &* §. *ſi quis à Principe ff. ne quid in loco public.* & Princeps conſulet indemnitati Aſſeſſoris, quòd ipſe ſuas præſtet operas futuro Iudici *Alex. poſt Fulg. in d. l. diem functo num.* 30.

18 Ampliatur Tertio, ſoluendum † eſſe Salarium Aſſeſſori pro toto tempore officij, etiamſi iudex, cui aſſiſtebat moriatur ante finem officij ſui, vt habetur in *l. diem functo ff. de offic. aſſeſſor. vbi communiter DD. & præcipuè Bart. num.* 6. *in fin. Iaſ. numer.* 12. *Caſtren num.* 4. *Dec. num.* 14. *verſ. ſecundo nota Cagnol. numer.* 37. 38. 39. 40. *& ſeqq. Adrian. Neguſan. queſt.* 419. *num.* 2. *Speculat. in tit. de Salar.* §. 3. *num.* 8. Nam lex fingit eos illo reſiduo temporis ſeruire, cum non ſtet per eos, quin ſuas operas præſtent, &c

19 caſus, qui cõtingit in perſona conductoris, nõ debet nocere locatori, ſed illi eſt ſoluendũ Salariũ, vt habetur *in l. ſed addes* § *fin. & in l. qui operas ff. locati Bar. in l. ſi vno* §. *item cum quidam col.* 2. *ff eodem tit. & dicitur in d. l. diem functo*. Neque obſtat, quòd contra hanc ampliationem opponi poſſet,

20 ſcilicèt, quod † promiſſum pro operibus habeat tacitam conditionem, ſi operæ præſtentur, vt per *Bar. in d. l. diem functo nu-*

21 *mer. primo* & † tacita conditio æque ſuſpendat ſicut expreſſa *gloſ. in l. item quia ff. de pact. Dec. in d. l. diem functo num* 24. Ergo ſi non adimpletur, nec erit ſoluendum Salarium, Reſpondetur enim, illam tacitam conditionem in caſu noſtro dupliciter dici poſſe adimpletam, & Primo, quia quotieſcumque non ſtat per ipſum aſſeſſorem, quin ſuas præſtet operas, conditio dicitur ex parte ſua adimpleta *c. cum non ſtat. de reg. iur. in* 6. *l* 24. *ff. de reg. iur. l. ſi poſt diem* §. *item ſi quæ conditio ff. quando dies legat. ced. Cephal. conſ.* 8. *numer.* 6. *Put. deciſ.* 19. *lib.* 1. *in correctis Gratian. diſcept. Forenſ cap.* 223 *num.* 41. Secundo, quia lex fingit Aſſeſſorem illo tempore, pro quo Salarium acci-

22 pit, ſeruire, quæ † fictio legis cũ habeatur pro veritate, & non minus, quam ipſa veritas operetur *Decian conſ.* 7. *num.* 85. *l br. primo & conſ.* 11. *numer.* 151. *eodem libr. primo Rota Bononien. deciſ.* 53. *numer.* 9. *inter recollectas per Fundat. & Gypſium* & ſic dicendum erit, Aſſeſſorem cum effectu ſeruire, & conditionem adimplere.

Eadem extenſio, quam diximus ſupra ab aliquibus DD. ſecundæ ampliationi afferri, à nonnullis etiam huic tertiæ adaptatur, vt dicit *Cagnol. in d. l. diem functo ſub numer.* 141. *verſ. ſeptimo noto:* Verum cum textus apertè loquatur, quòd ſi alteri Aſſeſſor locauerit operas ſuas non poſſit conſequi Salarium, vt videre eſt in illis verbis: Modo ſi non poſtea Comites cum alijs eodem tempore fuerint &c. non me vlterius extendam ad reprobandam contrariam o-

23 pinionem, quia vbi † verba textus ſunt clara, alijs probationibus, & argumentis non egemus, nec aliqua cadit iuris diſputatio, *Caſtren. conſ.* 466. *incipien. Ad quod breuiter reſpondeo libr. primo l. ille aut ille* §. *cum in verbis ff. de legat.* 3. *l. iam hoc iure* §. *fin. ff. de vulgar. & pupillar.*

24 Ampliatur Quarto, & vltimo, † vt ſit ſoluendum Aſſeſſori Salarium, vel iam acceptum non teneatur reſtituere quando laborauit circa proceſſum alicuius cauſæ, & fecit quidquid ad eius officium ſpectabat, & antequam feratur ſententia partes intereſſe concordauerint, vt ad litteram habetur in *gloſ c. ſtatutum* §. *aſſeſſorem v. communiter de reſcript. in* 6. *Franc. in d. c. ſtatutum* §. *aſſeſſorem in fine Speculat. in tit. de Salar.* §. *dicturi in fin. & in* §. *ſequitur verſ. ſed pone quod hoc cauſa & in tit. de aſſeſſor.* §. *Salarium ſub num. primo verſ. item ſi poſt concluſionem Gratian. diſcept. forens capit.* 55. *numer.* 15. qui, & ſi loquatur in terminis Iudicis, tamen procedit etiam in caſu noſtro

quia

quia doctores ab illo allegati loquuntur de Aſſeſſoribus, & in vtroque militat eadem ratio, propter quam ſoluitur Salarium *Bar. in l. prima* §. *diuus il 2. col. 4. numer. 14. ff. de var & extraordinar cognit.* & concurrit pro firmiori huius ampliationis fundamento, officium Aſſeſſoris non verſari in pronunciando, ſed in conſulendo *l. metum* §. *ex facto ff. quod met, cauſ. auth. ad hæc C. de Iudic* Ergo dũ cauſa eſt in calculo ferendæ ſententiæ Aſſeſſoré dicitur iam ſuo fuiſſe functum officio, & ideo præteriti laboris mercedem conſequi debere, etiam ſi ſententia non feratur, nam hoc ad eius officium non ſpectat, Et hæc
25 † ampliatio procederet etiamſi extaret ſtatutum quòd eſſet ſoluendum Aſſeſſori Salarium poſt latam ſententiam, quia ſi non ſtet per Aſſeſſorem debebit conſequi Salarium, etiamſi ſententia non feratur, vt in textu pluries citato, *c. cum non ſtat. de reg. Iur. in 6. Dec. in l. iure ciuili in princip ff. de reg. Iur. & in conſil. 70. incipien. pro tenui col. 2. numer. 3. verſ ex quibus infert. Roman. conſ 85. incipien. euidenter oſtenditur in princip. & in fine & in conſ. 434. col: penult. numer. 6. verſ. quod tertium Borgnin. deciſ. 41. num. 48. part. prima & alij quos longa ſerie refert. & ſequitur. Gratian. diſcept. forenſ. capit. 561. num. 34. 35. & 36.*

Quot huic concluſioni ſupra aſſignauimus ampliationes, totidem, & vltra ſibi vindicat limitationes, Quarum prima eſt, quòd
26 † Aſſeſſor, qui præſtauit ſuum conſilium Iudici in cauſa alicuius pauperis non poſſit ab illo petere Salarium *Bolognin. in auth habita numer. 243. C. ne fil. pro patre Rolan à Valle conſ. 87. num 24. lib 2. Bellamer: deciſion. 44. tit. de reſtitut in integr. num primo* quia pauperes, cum non habeant vnde præſtent, non tenentur ſoluere, nam ad impoſſibile nemo tenetur *l. impoſſibilium ff. de reg. Iur. l. cum his* §. *primo ff de ſtat. liber. c. nemo poteſt de reg. iur in 6 l. illicitas* §. *vltim. ff. de offic præſid. l. procuratorem* §. *ſi ignorantes ff mandati, Surd. deciſion. 141. nu-*
27 *mer. 9.* Intelligendo † tamen, hanc limitationem procedere quandò Salarium ſoluendum eſſet ab ipſo paupere, & ideo diſtingendum eſt in hoc caſu tali forma, videlicèt: Aut iſte Aſſeſſor fuit requiſitus ab ipſo Iudice, quia aliquam difficultatem in cauſa habebat, & tunc Salarium ipſi Aſſeſſori ſoluendum, erit communibus expenſis, *vt in c. ſtatutum* §. *Aſſeſſorem in fin. ibi faciat à partibus communiter prouideri de Reſcript. in 6.* Sed quia pauper non habet vndè ſoluat, Aſſeſſor non habebit niſi partem ſoluendam ab illo, qui pauper non erat; Si vero aliqua partium litigantium petat ſententiam ferri de conſilio Aſſeſſoris, ab illa parte petente, maximè ſi dubium ſit contra eam, totum Salarium Aſſeſſori debitum ſoluendum erit, *Bar. in l. ſi poſtulauerint ff. ad leg. Iul. de adulter. Bald. in l. ſed ſi loci ff. fin. regun. Parid. de Put. in tractat. de Syndicat. v. Salarium capit. 4. numer. 5.* Sicquè ſi cauſam expediri cum conſilio Aſſeſſoris fuerit à parte diuite petitum, Aſſeſſor totum conſequetur Salarium, ſi vero fuerit petitum à parte paupere, tunc Aſſeſſor nihil pro ſuo Salario conſequetur, prout nec ipſe Iudex à pauperibus aliquid conſequitur, cuius melioris conditionis Aſſeſſor eſſe non debet.

28 Limitatur ſecundo, non † eſſe ſoluendum Aſſeſſori Salarium immoderatum, & vltra ſummam à lege determinatam, & ſi fuerit ſolutum tenebitur ipſe Aſſeſſor ad reſtitutionem, etiam ſi ille, qui ſoluit vellet Aſſeſſori remittere ſeu donare, vt diſpoſitum reperitur *in c. ſtatutũ* §. *ſi quid autem vbi Ioan Andr. de Reſcript. in 6. Speculat. in tit. de Aſſeſſor.* §. *Salarium num. 2. verſ. Hoc autem* §. *nullo quoque auth. de Iudic. Molin in tractat. de Iuſt. & iure diſputat, 83. col. prima Abb. in c. quia plerique num. 33. de immunitate Eccleſ. Menoch. de Arbitrar. Iudic. libr. 2. cent. 6. caſ. 513. num. 7. & 8.* & ſancitum habemus in noſtro ſtatuto Vrbis *libr. primo capit. 155. in fine verſ ſportulæ pro*
29 *conſultore:* Summa † vero moderata Salarij, dicitur illa, quæ à Lege, vel Principe conſtituta eſt, vt in *d. c. ſtatutum* §. *Notarium Menoch. vbi proxime numer. 7.* Sicquè in Vrbe illud dicitur iuſtum Salarium Aſſeſſoris, quod non excedit ſummam, quæ taxata reperitur in ſtatuto *libr. 3. capit 91. tit. de Viatic. Iudic. & Salar. Aſſeſſor.* In alijs vero locis, vbi talis táxa non reperiatur, inſpiciendum erit, ſi adſit conſuetudo, quę prouideat, cuilibet officiali de certo Salario & illi conſuetudini ſtandum erit, nec poterit Aſſeſſor vltra illam ſummam aliquid plus exigere, & ſi exigat tenebitur ad reſtitutionem, Et hoc procederet etiamſi
30 ſumma ſolita eſſet parua, nam † ſimplicitèr

ter conductus intelligitur conductus iuxta
ſolitum, nec aliquid vltra illud prætende-
re poteſt *l. licet. & ibi Bald. C. locati l quod*
ſi nolit §. *quia aſſidua ff. de edilit. edicto Bar-*
bat. in c. quod translationem de offic. delegat.
Alex. conſil. 3. col. fin. & conſ. 26. libr. 2. At
ſi conſuetudo ſit dubia, quia aliquando
vni aſſeſſori datum eſt plus, aliquando mi-
31 nus, tunc inſpiciendum erit, an † aliàs
Aſſeſſor ſuas operas locauerit pro certo Sa-
lario, & ſi locauerit conſequi debebit idem
Salarium, quod prima vice conſequutus fuit
l. penult. §. *vxor. ff. ſolut. matrimon. Aretin.*
conſ. 11. incipien. Procedendum eſt breuiter
Bal. in l. binos circa finem C. de Aduocat. di-
uerſ. Iudic Aquen. in d. l. diem functo col. 1.
vbi etiam Iaſ. col. 3. & Cagnol. numer. 92.
Hoc tamen intellige procedere, niſi fuerit
mutata conditio ipſius Aſſeſſoris, vt puta ſi
magis doctus, & excellentior euaſiſſet,
tunc enim augeri deberet Salarium, quem-
admodum ſcientia aucta fuit *Corſet. in ſuis*
ſingular. v. Salarium 4. & diximus ſupra in
quæſt. 10. par. 1. Si vero Aſſeſſor nunquam
alteri ſuas operas locauerit, nec de quan-
titate Salarij in conductione fiat mentio, Sa-
larium taxandum erit ab ipſo Iudice, cui
Aſſeſſor aſſiſtit, vt habetur in *d. c. Statutum*
§. *Aſseſsorem in fine* ibi; Ei de competenti
Salario prouidè moderando ab eo faciat à
partibus communiter prouideri &c. vbi *gloſ*
v. moderando, quæ exponit Iudicem mo-
derari debere dictum Salarium ſecundùm
cauſæ qualitatem, litigantium conditionem
& Aſſeſſoris peritiam, quam Gloſam ſequi-
tur *Cagnol. in l. diem functo n. 95. & facit l. 1.*
§. *in honorariis cum ibi notatis per Bar. &* §.
ſed & ſi comites ff. de var. & extraordinar.
cognition. Caroc de locat. & conduct. par. pri-
ma tit. de Agrimenſoribus quæſt. 16. num. 13
Seuerin. in d. l diem functo quæſtion. 30. Me-
noch. de Arbitrarijs Iudic. libr. 2. cent. 3.
caſ. 254.
32 Limitatur † tertio, quòd non ſit ſoluen-
dum Salarium Aſſeſſori, cuius culpa Iudex
fuit ab officio remoto *Iaſ. in d. l diem functo*
num. 29. Bart. numer. 4. Caſtren. ſub num 9.
33 *& Cagnol ſub num. 41.* quia † ex actu per
quem quis damnatur non debet præmium
recipere *l. ſiue hæreditaria in fine ff. de negoc.*
geſt; cum pœna omnem prærogatiuam ex-
cludat *l. prima in fine C. vbi Senat. vel Clarc.*
l. raptores C. de Epiſcop. & cleric. l. quoties de
Dignitat. libr. 12. l. infamia de Decur. lib. 10.
34 *& in l. 3. ff. de offic. præſid.* Imò † ipſe aſſeſ-
ſor tenetur Iudici ad intereſſe ob talem re-
motionem *Seuerin in d. l. diem functo in quæ-*
ſtion. 23. Cagnol. in dicta l. num. 140.
35 Limitatur Quarto, † non eſſe ſoluen-
dum Salarium Aſſeſſori, qui ſua culpa fuit
ab officio remotus *gloſ. in l. diem functo vbi*
etiam Alex. n. 1. Caſtren. n. 1. & Iaſ. n. 28. l. me
uia in princip. ff. de annuis legat. l. quod autem in
fin ff. de negoc. geſt Bal in l. eadem C. locati in l.
1. in fine C. de ſuffrag. in l. 1. §. *diuus ff. de var.*
& extraord. cognit. Caroc. de locat & conduct. tit.
de ſportulis Iudic. part. 1. quæſtion. 7. n. 73.
damnum enim, quod quis ſua culpa ſentit
ſibi, & non alijs imputare debet, *c. mora*
& c. damnum de reg. Iur. in 6. & l. quodquid
ex culpa ff. de reg. iur. & nemo debet ex ſua
culpa præmium reportare *l. ſiue hæreditaria*
36 *in fine ff negoc. geſt.* Imo † Aſſeſſor tenebi-
tur Iudici cui aſſidebat ad omnia damna,
& intereſſe quæ pateretur ob talem remo-
tionem *Seuerin. in d. l. diem functo col. 2. in*
quæſtion. 23. l. ſi fundus verſ. ſimiliter ff.
locati.
37 Verum † hæc limitatio duas recipit de-
clarationes, Quarum prima eſt, intelligen-
dum eſſe non deberi Aſſeſſori Salarium pro
futuro tempore, Secus vero pro tempore
præterito quo benè ſeruiuit *Caſtren loco pro-*
xime ſupra citato Iaſ. vbi ſupra ſub num. 28.
Bar. in l. meuia ff. de annuis legat. in l. fun-
dus verſ. ſimiliter ff. locati Bal. in l. neſennius
in fine in verbo remouendus ff. de excuſat. tut.
in l. mancipia C. de ſeru. fugit. Corſet. in ſu-
is ſingularibus v. Salarium il primo Curt.
Iun. in d. l diem functo num. 53. Caroc. de
38 *locat. loco ſupra relato n. 74.* nam † labor, &
tempus diuiſionem recipiunt *l. ſcio in princip*
ff. de annuis legat. Bar. in l. meuia ff. eodem
Abb. in c. cum ſit de Iud. & facit tex. in l. 2.
ff. de itiner. actuque priuat. & ſicuti illo
tempore, quo bene ſuo officio functus fuit
attulit vtilitatem, ita quoque pro illo tem-
39 pore referre debebit Salarium, nam † pœna
debet commenſurari delicto, nec illud ex-
cedere debet *l. reſcriptum ff. de ijs quibus vt*
indign Neque obſtat *tex. in l. etiamſi partis*
ff. de legat. quæ poteſt contra hanc declara-
tionem adduci, Quia in caſu dictæ legis
tutor excuſabat ſe à parte reſpectu rerum
vnde nullo modo, nec vllo tempore fece-
rat id quod debebat, In caſu vero noſtro

Aſſeſ-

Google

Aſſeſſor remouetur à parte reſpectu temporis, & ſic in parte temporis fecit totum id, quod facere debebat, ita ſupradictæ legi reſpondet *Bar. in d. l. meuia num. 3.* Secunda declaratio eſt, quòd licèt Aſſeſſor commiſerit aliquod delictum, vt puta barattariam, vel quid ſimile proptèr quod mereretur remoueri ab officio, non tamen proptèr hoc priuabitur Salario, niſi remoueatur ab officio, Si enim poſt culpam tolleratus fuiſſet, deberetur ipſi Salarium vſquè ad diem remotionis *Alex. in l. diem functo n. 34. Cagnol. vbi ſupra numer. 213.* vbi affert
40 exemplum, banniti, qui non poteſt impunè occidi quando tolleratur in Ciuitate, quia talis tollerantia præſtat ei ſecuritatem, licèt nondum ſit de banno cancellatus *Salicet. in l. nullus C. de Iude. Ioan. de Ana. in c.*
41 *ſicut col. 5. de Iude.* quod † habet locum etiamſi adſit ſtatutum, quòd bannitus poſſit impunè occidi *Felin. in c. quæ in eccleſiarum numer. 9. verſ. Quartus caſus de conſtitution.* ad hoc facit etiam exemplum excommunicati tollerati, de quo per eumdem *Falinum in c. ſi vero de ſenten. excommunicat.*
42 Quinto, & vltimo Limitatur, non eſſe ſoluendum totum Salarium Aſſeſſori, qui ante finem temporis, quo debebat aſſiſtere ſine licentia, & inſalutato hoſpite diſceſſit, ſed tantummodo ſoluendum erit Salarium pro tempore, quo ſeruiuit *Bald. in l. prima in ſecunda oppoſitione, & in l. ſi ea C. de condit. inſert. Alex. in d. l. diem functo ſub num. 32. in fine Cardinalis Mantic de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 6. numer. 2. tom. primo Caroc. de locat. & conduct. part. prima tit. de Agrimenſoribus quæſt. 16. numer. ſecundo* dummodò non concurreret aliqua iuſta cauſa diſceſſus, vt puta proptèr infirmitatem, vèl quid ſimile, tali enim caſu, non eſſet priuandus Salario, vt diximus ſupra *in part. prima quæſtion. 20.*

Et hæc ſint ſatis dicta de Salario Aſſeſſorum: Alia multa poteris videre apud ſcribentes omnes *in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. & Put. de Syndicat. v. Salarium cap. 2. & Speculat in tit. de Aſſeſſoribus §. Salarium.*
43 Et † quando debeatur Salarium Aſſeſſoribus S. Officij, vide remiſſiuè apud *Barboſ. in collectanea DD. ad c. vt commiſſi num. 6. 12. diſtinct.* vbi, quòd iſti Aſſeſſores non poſſint exigere Salarium ſed benè ſpontè oblatum recipere.

Bailis, qui dantur in Regno Neapolis pupillis habentibus bona feudalia, An debeatur Salarium.

QVAESTIO LII.

SVMMARIVM.

1 *Baili dantur in Regno Neapolis pupillis habentibus bona feudalia.*
2 *Baili æquiparantur tutoribus.*
3 *Tutoribus Salarium non debetur*
4 *Bailis Salarium debetur.*
5 *Pater ſi detur pro Bailo proprio filio Salarium non conſequitur, Amplia, vt numer. 6.*
7 *Salarium non debetur filio adminiſtranti bona paterna.*
8 *Correlatiua non debent ad imparia iudicari.*
9 *Actio & paſſio vno tempore in eodem ſubiecto dari non poteſt.*

1 IN † Regno Neapolis pupillis habentibus bona fedulia loco tutoris dantur Baili vt habetur ex *Conſtitutione 27. libr. 3. titul. de Iure Baili,* Et his Bailis Salarium aliquod non deberi prima facie di-
2 cendum videtur, æquiparantur † enim tu-
3 toribus † qui ratione adminiſtrationis, & laboris mercedem aliquam petere, ſeu recipere non valent, cum eorũ officium gratuitum eſſe debeat *l. à tutoribus §. finali vbi gloſ in verbo niſi ab eo & Bar. in princip. ff. de Adminiſtrat. tutor. l. qui negotiationem, vbi gloſ. in verb. quia lucrum ff. eodem l. ſi is qui ff. de eo, qui pro tutor. l. in eos ff. de Tutel. Menoch. conſ. 228. num. primo & ſeqq. libr. 3. Surd. de Aliment. titul. 1. quæſtion. 47. nu 6. & 7. & latius dicemus infra cum agemus de Salario Tutoris.*
4 Hoc † tamen non obſtante in Regno huiuſmodi Bailis Salarium ſoluendum eſt ita diſponete *Conſtitutione de Minor. vbi Afflict. in primo notab. & in fine rubr Capic in repetit. c. imperialem §. ſi quis inſeudatus in 5. notab. de prohibit. feud. alienat. Adden. ad Bar. in dictal: à tutoribus §. quemadmodum ff. de adminiſtrat. tutor. Vincent. de Franch. deciſion. 122. numer. 5.* vbi refert ſic vidiſſe plu-

ries

ries obſeruari:Et iure quidèm optimo Bailis huiuſmodi Salarium conſtituitur, cum occaſione bonorum feudalium plura, & plura agere debeant, quæ ad Tutoris officium minimè ſpectant, vt ſuprà diximus de Aduocato in quæſtion. 53. & dicemus infra ſuo loco,cum de Tutoris Salario agemus.

5 Non † tamen ſoluendum eſſet Salarium aliquod, quando pupillo daretur pro Bailo proprius pater, vt puta ſi pupillo prouenirent feuda ex linea materna,vel ex aliquo fideicommiſſo, *Flau. Amendol. in addit. ad d. deciſion. Vinc. de Franch. 122, num. 6. Ricc. in collectan. deciſ. par. 1. collect. 179. verſ. Salarium quod debetur bailo Vincent. de Fran-*
6 *ch. deciſ. 340. per tot.* vbi ampliat † procedere etiamſi ex illis bonis feudalibus parum fuiſſet filio remanſurum, quia, præterquàm hoc non eſt inſpiciendum, ſed id quod principalitèr agitur *l. ſi quis nec cauſam ff. ſi cert. petat.* non eſt allegabilis ratio percipiendi Salarium pro adminiſtratione, eo quia ex bonis adminiſtratis parum filio proueniat, Etenim ſi ſolueretur Salarium patri bailo de bonis hæreditatis tanto minus filius conſequeretur, vt optimè aduertit *Franc. loc citat.*

Ratio autem, propter quam Pater, ſicut cæteri Baili, Salarium pro adminiſtratione conſequi non debeat, duplex eſt, quarum
7 vna conſiſtit in eo, quòd ſicuti † non debetur Salarium filio adminiſtranti bona paterna, *Anton. Cordub. in l. ſi quis à liberis § ſed ſi filius col. finali in fine ff. de liber. agnoſcen: Iaſ. in l. illud 2. col. 4. verſ. principalitèr num. 8. C. de Collation.* & latè firmauimus ſuprà, reprobata ſententia Fulgoſij in hac *part. 2. quæſtion. 50. num. 19.* Ita quoque, nec ſoluenda erit merces aliqua patri bona filij ad
8 miniſtranti, nè † ad imparia iudicentur pater, & filius contra naturam correlatiuorum *l. fin. C. de indict. viduit. tollen,* Alia ratio eſt, quod pater cenſeatur eadem perſona cum filio *l. vltima C. de impub. & alijs ſubſtitution. Menoch. de præſumption lib. 8 præſump. 37. numer. 13.* et ſi poſſet mercedem petere à filio ratione adminiſtrationis, videretur quaſi creditor ſuis ipſius, quod
9 non eſt dicendum, cum † actio, & paſſio vno tempore, & in eodem ſubiecto ſtare minimè poſſit *l. frater à fratre ff. de condit. indebit.*

Bancherij An mercedem conſequi debeant pro operibus, quas in gratiam exigentis cambium, impendunt, pecuniam numerando, & quid ſimile agendo.

QVAESTIO LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Bancherijs debetur merces pro labore, quem in numeranda pecunia impendunt, Contrarium num. 2. Intellige vt num. 6. & 7. & ſeqq.*
3 *Numeratio pecuniæ eſt actus, qui gratis fieri conſueuit, Contrarium num. 4.*
5 *Campſores ſeruientes bancherijs magna Salaria conſequuntur.*
8 *Bancherijs Salariatis à publico debetur merces pro numeratione pecuniæ, quam facit ad fauorem priuati.*

1 Bancherijs † pro labore, quem in numeratione pecuniæ, aut quouis alio ſimili obſequio, quod impendunt in gratiam eius, qui cambium requirit, ſoluendam eſſe mercedem firmant de communi Doctorum ſententia, *Sot. de Iuſt. & Iure libr. 6 quæſt. 11. art. primo Leſſ. in eod. tractat. libr. 2. cap. 23. dubit 8. per tot. Nauar. in manual. cap. 17. num. 288. Couarru. de vet. collat. numiſmat. cap. 7. ſub num. 5. verſ. præſertim Summ. Syluestr. in verb. Vſura 4. §. 7. Corrad. de Contract. quæſt. 99. concluſion. 12. in 2. probat. Medin. in ſuis tractat. tom. 2. tit. de reb. per vſur. acquiſit. quæſt. 6. verſ. ſi dicas Caroc. de Locat. & conduct. par. 7 concluſ. 90. cum alijs, quos longa ſerie refert & ſequitur Scacc. de camb. §. 2. gloſ. 3. num. 97. & §. 3. gloſ. 3. num. 4.*

2 Contrarium † tamen voluit *Caietan. in opuſcul. de Camb. tom. 1. tractat. 7. capit. primo, & 6.* plures afferens pro ſua opinione
3 rationes, & Primò, quòd † numerare pecuniam ſit actus, qui gratis fieri conſueuit, neque ſit mercede dignus: Secundò, quòd aliquando contingat plus numerare illum, qui cambium exigit, quàm ipſum bancherium, itaut potius exigenti cambium, quàm

quàm

quàm bancherio merces deberetur: Tertio, quòd actui numerandi, quem facit Bancherius reſpondeat numeratio, quæ fit ab illo, qui cambium requirit.

Hæ tamen rationes, quæ per Caietanũ afferuntur non videntur concludentes; Prima namque non ſubſiſtit in facto; Ete-
4 nim ſi † verum eſſet, quòd actus numerationis fieret gratis, ſequeretur, quòd iuuenes locantes operas ſuas bancherijs quorum officium conſiſtit in numeratione pecuniæ, vt exempli gratia officium Campſoris, non poſſent aliquid à Dominis pro ſuis laboribus expoſcere, & tamen vide-
5 mus, quòd Campſoribus † huiuſmodi Salaria notabilis ſummæ conſtituantur, *Molin. de Iuſt. & Iure tractat. 2. diſput. 400. numer. 5. Rot. in Romana Pecuniaria 13. Martij 1638. coram bon. mem. Merlino, quæ eſt deciſ. 156. ſub num. 3. verſ. tum demum par. 5. in recen.*

Nec aliquam vim faciunt ſecunda & tertia ratio, quià; etſi eueniat, Bancherium, & illum, qui cambium requirit, numerare pecunias, non tamen ex hoc ſequitur, compenſandum eſſe laborem vnius cum labore alterius, quia quid quid laboris ſuſcipit Bancherius facit in gratiam tertij, ille vero, qui cambium requirit, laborat ad proprium commodum, vt benè, prædictis rationibus reſpondendo, aduertit *Molin. loc. citat.*

Ceſſantibus igitur rationibus prædictis ſequenda erit prima opinio tamquam communitèr à Doctoribus amplexa; Intelli-
6 gendo † tamen, illam non procedere in perſonis priuatis, qui bancherij non ſint, ſed in alijs ſe exerceant, quia ſi contingat, iſtos commutare pecunias, mercedem aliquam expoſcere non debent *Mich. Sal. ad D. Tom. ſecunda ſecundæ poſt. quæſt 78. in diſcept. de Camb. quæſt. 3. art. vnic. verſ.*
7 *hac perſpicua ſub num. 11.* Niſi † ex illa commutatione damnum aliquod, vel intereſſe illis reſultaret, vt puta magna temporis iactura in numerando, vel aliquid huiuſmodi, quod non ſolet gratis concedi, vel ſi in commutatione daretur pecunia bona pro mala, nam tunc licitè aliquid poterunt recipere arbitrio boni viri *Summ. Syluestr. in verb. Vſura 4. verſ ſi vero aliquid patiatur ſub num. 4.*
8 Neque † minus locum ſibi vindicat Lanfranc. Zacchias de Salario.

prædicta communis opinio quando verſaremur in Bancherijs ſalariatis à Publico *Romaul. de Camb. capit. 4 verſ. not.: ſecundo Scacc. de Commerc. & Camb. §. 2. gloſ. 3. num. 99.* cum alijs per eum allegatis, apud quem videas hanc quæſtionem pleniùs diſcuſſam, cum ſit materia ſpectans ad cambia, de quibus in hoc noſtro tractatu non eſt agendum.

Birroarijs An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LIX.

SVMMARIVM.

1 *Birroarijs ſoluitur Salarium iuxta locorum conſuetudinem.*
2 *Birroarij ſtipendiati à publico non poſſunt quidquam à priuatis extorquere, Declara vt num. 3.*
4 *Birroarij in Vrbe. vltra ſtipendium, quod habent à Publico conſequuntur mercedem à priuatis pro executionibus.*
5 *Conſuetudo non extenditur de loco ad locum.*
6 *Birroarij ſalariati à Publico non poſſunt aliquid à priuatis accipere pro aſſociando Commiſſario extra prouinciam in acceſſu ad fabricandos proceſſus.*
7 *Birroarij ſalariati à publico ſi quid à priuatis accipiant cogendi veniunt ad reſtitutionem.*
8 *Birroarij capientes bannitum nullam mercedem conſequuntur quamuis edictis publicis fuerit capienti promiſſum præmium.*
9 *Promiſſio facta in banno mandante aliquid fieri, non dicitur facta illis, qui ex officio tenentur illud facere, quod in banno continetur.*
10 *Birruariorum officium conſiſtit in purgando ciuitatem à malis hominibus.*
11 *Recognitionem non meretur is, qui aliquid facit ex debito.*
12 *Birroarij, qui non à Publico, ſed à priuatis mercedem conſequuntur non poſſunt aliquid exigere vltra taxas, & locorum conſuetudines ſub pæna quadrupli.*
13 *Taxa Birruariorum Vrbis in cauſis ciuili-*

bus pro executionibus factis in Vrbe, & num. 16.

14 *Taxa Birroariorum Vrbis in cauſis ciuilibus pro executionibus factis extra Vrbem, & num. 17.*

15 *Taxa Birroariorum Vrbis pro executionibus in cauſis criminalibus.*

18 *Birroarij Vrbis non poſſunt vltra taxas aliquid accipere nec à ſponte dantibus.*

19 *Birroarij, qui executionem mandati fecerunt accepta mercede non poſſunt aliam mercedem conſequi pro reiterata eiuſdem mandati executione, Amplia, vt num. 10. Declara vt num. 21.*

22 *Birroarij, vt mercedem conſequantur, debent verè, & realitèr executionem facere.*

23 *Birroarij mercedem non conſequuntur ſi executionem non faciant ob impedimentum alicuius inhibitionis ſeu nongrauetur.*

24 *Birroarij exequutionem facientes non attentis inhibitionibus, itaut pignora reſtituenda veniant, nullam mercedem conſequuntur.*

25 *Birruarij exequentes mandatum nullum, vel iniuſtum, itaut executio ſit reuocanda, mercedem non ammittunt, ſed illam conſequuntur ab eo, qui mandatum exequi curauit.*

1 BIrroarijs † Salarium ſoluitur vel à publico, vel à priuatis iuxta locorum
conſuetudinem *Scaglion. ſuper Rub. magnæ Cur. Vicar. rit. 39. num. 11. Caroc. de locat. & conduct. par. 7. concluſ.* 84.
2 Et † ſi à publico ſint ſtipendiati non poterunt quidquam ſtipendij nomine, ſeu alio
titulo à priuatis extorquere, quotieſcum-
3 que † tamen in loco non vigeat conſuetudo, quòd à priuatis ſimul, & à publico
ſtipendia conſequatur, iuxta quam contrarium diccendum eſſet cum *Decian. reſponſ. 41. num. 74. & ſeqq, lib. 2. Menoch. conſ. 1047. ex num. primo libr. 11, Florez. variar. libr. 1. quæſt.* 8. §. 1. *numer.* 6. *& ſeqq.* Quod practicari videmus in Vrbe
4 † vbi vltra Salarium, quod menſtruatim habent, conſequuntur etiam mercedem pro executionibus, quas faciunt tàm perſonales, quàm reales iuxta taxam inferius regiſtrandam: Hac inquam conſuetudine
5 remota, quæ † de loco ad locum non extenditur *l. ſed licet ff. de offic. præſid. l. 3. §. ſequitur hoc interdicto, & ibi Bar. ff. de Itin. actuque priu. Innocen. in c. tua nos de Decim. Dec. conſil. 483. numer. 22. Natt. conſ. 555. ſub num. 5. Cacheran deciſ. pedemont. 100. ſub num. finali verſ. minus nocet Guidopap. deciſ. 23. & deciſ. 292. numer. 3. Laur Hircon. commun. opin. centur. 3. concluſ. 58. Rot. deciſ. 6. de Conſuetud. in nou. num. 10. & coram Seraſin. deciſ. 1159. numer. 6. & in recen. deciſ. 94. num. 5. par. 4. tom. 2. & deciſion. 214. numer. 19. part. 7.*
Non licebit Birroarijs à publico Salariatis aliquid à priuatis quocumque prætextu,
6 ſeu titulo accipere etiamſi † exirent prouinciam, vt puta, ſi aſſiſterent alicui commiſſario in acceſſu ad fabricandum proceſſum informatiuum ſuper aliquo delicto patrato, quia cum accipiant menſtruum Salarium pro exercitio birroarij, tunc faciunt id, quod eis impoſitum eſt, quodque eorum incumbit officio, & propterea, tamquam proprio muneri ſatisfacientes, aliam mercedem pro aſſociatione præfata prætendere minimè valent *Bar. in l. ſi quis in graui §. vtrum num. 2. ff. ad Senat. Conſult. Syllan. vbi etiam Bal. & idem Bal. in l. 2. C. de oper libert. & in l. ab hoſtibus la ſeconda ff. de captiu. & poſtlimin. reuerſ. Dec. in l. ſi ſi iusfamilias num. 3. verſ. ſed tamen aduertendum eſt ff. ſi cert. petat. Carauit. ſuper pragmatic. de Exul. num. 124. & ſeqq.* vbi teſtatur de communi opinione *Ludouic. Peguer. deciſ. 67. Farinacc. de Var. & diuerſ. quæſtion. quæſt. 103. num. 356. vbi plures*
7 *more ſuo cumulat*, Et † ſi quid accipiant turpitèr extorquere dicuntur, & ad reſtitutionem cogendi erunt *l. finali ff. de condit.*
8 *ob turp. cauſ.* Et † id practicari videmus in Birroarijs, appræhendentibus bannitum, quibus nulla merces, ſeu præmium perſoluitur quamuis publicis edictis fuerit præmium promiſſum capienti bannitum, *Bar. in dicta l. ſi quis in graui §. vtrum numer. 2. ff. ad Senat. Conſult Syllanian. & ibidem Alban, numer. 2. & 3. Nell. in Tractat. de Bannit. in 2. par. 2. temp. quæſt. 22. Angel. de Maleſic. in verb. quod ſama publica ſub num. 74. verſ. decimotertio quæro & ibid. Auguſt. in addit. verſ. & in quantum dictum eſt Parid. de Put. in tract. de Syndic. verb. præmium num. 4. Marſil. conſ. 10. num. 44.*

Feller.

Foller. in pragmatic. regn. de Exul. num. 23.
& ibi etiam Carauit. num. 124. & ſeqq. Ba-
iard. ad Clar. in S. Homicidium numer. 212.
Stephan. de ſeder. in tract. de Interpetrat. Iur.
part. 1. numer. 45. Caball. reſolut. Crimin.
cent. 3. caſ. 279. à Ponte conſ. 59. ex nu-
mer. 15. volum. 1. & in tractat. de poteſtat.
proreg. tit. 5. ex num. 24. Eſcobar. de Ratio-
cin. part. 1. cap. 26. num. 34. Carneual. de
Iudic. part. prima diſputat. 4. numer. 23.
9 Promiſſio † enim non intelligitur facta illis,
qui id, quod edictum fieri mandat, ra-
tione mercedis; quam recipiunt à publi-
10 co pro exercendo eorum officio † conſi-
ſtente in purgando ciuitatem à malis ho-
minibus *l. congruit ff. de offic. præſid. Bar. in*
dicta l. ſi quis in graui S. vtrum ſub d. nu-
mer. 2. tenentur facere ex debito, ſicque
ipſis aliud præmium non eſt elargiendum,
11 quod † enim fit ex debito nec recognitio-
nem nec gratias meretur.
12 Si vero † Birroarij à priuatis mercedem
conſequi debebunt non licebit eis ſub pæ-
na quadrupli illam exigere vltra ſummam
à conſuetudine loci approbatam *l. [illegible] in S.*
quadrupli num. 5. Inſtitution. de Action. Re-
buff. in l. 3. col. 2. verſ. 3. ff. de verbor. ſigni-
13 *ficat.* Vel vltra locorum taxam, quæ † in
Vrbe in cauſis ciuilibus talis eſt videlicèt:
Quòd pro quacumque executione reali
vel perſonali vſque ad ſummam ſcutorum
quinque incluſiue non poſſint Birruarij exi-
gere vltra carolenos duos Abinde vſquè
ad decem iulios tres, A decem vſque ad
viginti iulios quinque: A viginti vſque
ad quadraginta iulios decem, A quadra-
ginta vſque ad ſeptuaginta iulios quinde-
cim, & à ſeptuaginta vſque ad centum iu-
lios viginti; A centum vero vſque ad quin-
gentos ſcuta tria, A quingentis vſque ad
mille ſcuta quatuor, Abinde ſupra ſi fiat
executio vſque ad quamcumque ſummam
remittitur quantitas arbitrio Iudicis de cu-
ius mandato fit executio, dummodo non
excedat ſummam ſcutorum ſex: Pro exe-
cutione mandatorum de immittendo in
poſſeſſionem bonorum ſtabilium ſcutum
vnum, & non vltra ſi non fuerit expreſſa
ſumma, ſed ſi expreſſio adeſt ſeruatur ta-
xa ſupra relata: Pro executione mandati
ſuſpicionis fugæ ſeruatur pariter ſupraſcri-
pta taxa, vſque ad ſummam ſcutorum
quadraginta, à quadraginta vero vſque ad
quamcumque ſummam non niſi ſcutum
vnum exigitur.
14 Pro executione facta extra Vrbem intra
terminos trium milliarium ſeruatur idem
quod adhuc dictum eſt de executione facta
in vrbe, Quando tamen executio fit in lo-
co diſtante ab Vrbe vltra tria milliaria exe-
cutores Vrbis non niſi duplicatam merce-
dem capiunt quamuis locus ab vrbe exe-
cutionis diſtet quadraginta, & vltra mil-
liaria, Executores vero alterius loci dupli-
catam mercedem recipiunt habita ratione
taxæ illius loci, in quo fit executio.
15 In † cauſis autẽ criminalibus [illegible] quod
16 ſi † Birruarij capiãt aliquẽ pro cauſa capi-
tali, qui pæna mortis fuerit cõdemnatus nõ
poſſint mercedẽ aliquã pro eorũ captura
prætendere, & in caſu, quo Reus cõmutatio
nẽ pænæ vel plenariã, abſolutionẽ obtineat
ſcutum vnum pro mercede conſequantur. Si
vero delictum non mereretur pænam mortis,
ſed triremium, exilij, fuſtigationis vel
membri mutilationis, & condemnatio ſe-
quatur nullam pariter mercedem habeant,
At ſi contingat Reum abſolui, vel ei pænam
commutari, tunc iulios quinque, & non
vltra pro captura accipere poſſint.
Et hæc taxa ſeruatur in omnibus curijs
exceptis Tribunalibus Gubernatoris, Ripe
& Ripettæ, quæ ſuas particulares, & mi-
nores habent taxas in ciuilibus ob pauper-
tatem litigantium, qui in dictis Tribunali-
16 bus concurrere ſolent: Et † taxa in ciuili-
bus talis eſt videlicèt ſi executio fit in Vrbe
vigore mandati relaxati ſeruatis ſeruandis,
pro quacumque executione reali vel per-
ſonali vſque ad ſummam ſcutorum trium
incluſiuè bononen. ſeptem cum dimidio,
Ab indè vſque ad decem bonon. duo cum
dimidio pro quolibet ſcuto, A decem vſ-
que ad quinquaginta bon. duo pro quoli-
libet ſcuto dummodo merces non ſit minor
iulijs tribus, Abinde ſupra vſque ad cen-
tum iulij quindecim diuidendi pro rata cu-
iuslibet ſcuti, Abinde ſupra vſque ad du-
centa iulij viginti, & à ducentis vſque ad
quingenta iulii viginti quinque in totum: Et
abindè ſupra vſque ad quamcumque
ſummam ſoluitur arbitrio Iudicis dummo-
dò non excedat ſummam ſcutorum quatu-
17 or in totum. Quando autem † executio fit
extrà Vrbem vltra duo milliaria ſoluitur
duplum, & ſi executio fiat vigore manda-

ti ſuſpicionis fugæ, etiam parte citata accipiunt executores pro eorum mercede bononenos duos cum dimidio pro quolibet ſcuto ſi mandatum non excedat ſcuta decem, Abinde ſupra vſque ad quinquaginta habent iulios quinque, Et à quinquaginta vſque ad quamcũque ſummã cõſequuntur ſcutũ vnũ in totum, & non vltrà, & nõ niſi ab vna tantũ parte ad id obligata

18 Vltra † taxam ſupra relatam prohibitum eſt Birroarijs quidquam extorquere pro ſua mercede, etiam à ſpontè dantibus, nec

19 ſub quouis prætextu, etiam nouæ executionis, vt puta ſi pecuniæ retractæ ex pignore capto in executione non ſufficerent pro ſatisfactione creditoris, itaut noua executio eſſet neceſſaria, adhuc enim Birroarijs non licebit aliam mercedem recipere ſed tenebuntur denuò gratis, & toties idem mandatum exequi donech integrè creditor ſatisfactus remaneat, *Bal. in l. inuitus ad ſinem C. de procurat Falin.in c. in nouamus de Tregua, & pace Dec. conſ.* 23. *& conſ.* 77. *vol.* 1. *Petr. Nunez. de Auendan. in tract. de exequend. mandat. Reg. par.* 1 *cap.* 17. *verſ. & cum decima ſub numer.* 10. *Sanchez. conſil moral. tom.* 1. *lib.* 3. *cap. vnic dubb.* 22. *num.* 9. & diſponitur in *d. Reformat. Pauli Papæ V. tit de Baroncell & exe-*

20 *cutor. § quinimo* Quod † adeò verum eſt, quòd ſi Birruarius ille, qui primo loco executionem feciſſet moreretur, vel remoueretur ab officio, Nihilominus Birroarius, qui eius loco ſubrogaretur mercedem conſequi non deberet *Auendan loc. citat. verſ. quarto ſequitur ſub num.* 9. *Sanchez. conſil. moral. tom.* 1. *libr.* 3. *cap. vnic. dub.* 22. *nu-*

21 *mer.* 6. Sed † tantummodo expenſam aliquam ob laborem in perficienda executione paſſum, vt per *tex. in l. ſi operas ff. de Vſufruct. & Bal. in l. penultima col penultima ff. de offic. conſul.* firmat *Auendan. vbi ſuprà verſ. non negarem ſub numer.* 10. *Sanchez. loc. citat. ſub d. num.* 6.

Verùm, ſiue à publico, ſiue à priuatis merces perſoluenda veniat, plura requiruntur, ad hoc, vt Birroarij illam exigere va-

22 leant, videlicèt quòd † executio ſuper re, vel perſona verè, & cum effectu ſequuta fuerit, itaut poſſit creditor ex prætio retrahendo à pignoribus in executione captis integram ſui crediti ſatisfactionem habere *Nunez. de Auendan. in tractat de exequend. mandat. reg. part. prima cap.* 17 *ſub num.* 6. *Sanchez. conſil. moral. libr.* 3. *cap. vnic. dub. vigeſimoſecundo*, & expreſſè cautum habetur in *d. Reformat. ſan. mem. Pauli V. in dicto §. Quinimò nec debitam mercedem*

23 Nec † quidquam proderit Birroarijs pro conſequutione mercedis allegare, quòd ipſi fecerint omnes, & quaſcunque diligentias pro executione facienda, ſed eis fuerit à debitore, ſeu alio præſtitum impedimentum mediante exhibitione alicuius cartæ dotalis, inhibitionis, vel non grauetur, Etenim quando etiam hoc à Birroarijs probaretur, adhuc nullam merce-

24 dem prætendere poſſent Quinimo, † ſi executionem feciſſent, prædictis inhibitionibus non attentis, & bona executata ob ſpretum inhibitionum reſtituenda venirent adhuc gratis nullaque mercede habita, cogerentur ad reſtitutionem, ita diſponente *Reformat. præd. ſub eadem Rub. §. & oſtenſa*

25 At † ſi executio facta retractanda veniret ex capite nullitatis, vt puta ſi non fuiſſent ſeruati termini de Iure, vel ſtilo ſeruandi, vel ex capite iniuſtitiæ, vt ſi mandatum pro indebito fuiſſet relaxatum non ammitteret tali caſu Birroarius mercedem ſibi pro executione debitam: ſed is, qui mandadatum nulliter, vel iniuſtè relaxatum exequi curauit ſoluet Birroario debitam mercedem, *Petr. Nunez. de Auendan. in dicto tract. de exequend. mandat. reg. par.* 1. *capit.* 17 *ſub n.* 10. *Sanch. conſil. moral. tom.* 1 *lib.* 3 *capit. vnic. dubitat.* 22. *numer.* 7.

De Salario Carnificis, QVAESTIO LX.

SVMMARIVM.

1 *Carnifici illa debetur merces, quæ fuit conſtituta à Principe, ſeu Communitate, quæ illius operas conduxit.*

2 *Merces ſolita aſſignari Carnifici conſiſtit in pannicularijs damnatorum.*

3 *Panniculariorum ſub nomine quænam compræhendantur.*

4 *Panniculariorum ſub nomine non veniunt gemmæ pecuniæ, & alia pretioſa.*

5 *Iudex loci, in quo non adeſt Carnifex, poteſt cogere hominẽ vilẽ, vt ſit Carnifex.*

6 *Carnifex coactus à Iudice ad exercendum conſequetur mercedem aureorũ quinque*

1 Carnifici † ſeu Maniuolto, vt alij vocant executorem Iuſtitiæ ea debetur merces, quæ fuerit conſtituta à Principe ſeu communitate, quæ eius operas

2 ras condixit, Et merces aſſignati ſoli
Carnificibus conſueuit conſiſtere in panni-
cularijs damnatorum, vt in *d. l. diuus ff. de*
bon. damnator. Boer. deciſion. 349. ſub n. 5.
3 Sub† nomine autem panniculariorum com-
præhenduntur veſtimenta, Zonæ & annuli,
vt in *d. l. diuus Parid. de Put. de ſindicat. verb.*
Maniuoltus ſub num. 5. circa finem verſ. &
4 *iſti debent habere*, Dummodò tamen† eorum
valor non excedat aureos quinque. alioquin
ſi damnatus in digito habuerit Sardonycha.
aut aliam gemmam magni prærij vel ſi ali
quod chiragrafum magnæ pecuniæ in ſinu
habuerit nullo iure illud in pannicularia ra-
tione continebitur, vt declarat eadem *l.*
diuus ff. de bon. damnator. & Alciat in
parergon. Iuris lib. primo capit. 40. in princip.
5 At ſi verſemur in loco, in quo non ſole-
at Carnifex adeſſe, quo caſu poteſt Iudex
ob publicam vtilitatem cogere aliquem ho-
minem quamuis liberum, vt ſit Carnifex
etiam, quòd ipſe in nihilo deliquerit,
dummodò ſit perſona vilis, vt mendicus,
& ſimilis *Bart. in l. fin. §. titius num. 3. ff. de*
6 *pignorat. act.* tali † caſu Carnifici ſic coacto
ſoluenda erit merces aureorum quinque, vt
poſt *text. in l. fin. ff. eodem de bon damnat in*
& in l. 2. C. pro quibus cauſis ſeru. liber. accip.
l. lutius ff. de euict. & l. venditor. § ſi conſtat
ff. commun. præd. firmant. Rip. in tractat. de
peſt. tit. de remed. præſeruat. con. peſt. n. 126
Parid. de Put. in tract de ſindic. in v. Mam
uoltus num. 5. Cartar. de execut. ſentent. ca-
pt. band. cap. fin. num. 453. Clar. in praxi cri
minal. quæſt. 99. num. 4.

Clericis inſeruientibus Eccleſiæ An liceat ſtipendia recipere.

QVAESTIO LXI.

SVMMARIVM.

1 *Clerici Eccleſiæ inſeruientes ſtipendia conſequi debent.*
2 *Clericis infirmis ſtipendia debentur.*
3 *Clerici eccleſiæ inſeruientes, ſi infirmentur dicuntur ſeruire.*
4 *Clerici Eccleſiæ inſeruientes ſi poſſideant bona patrimonialia, ſtipendia ab Eccleſia conſequi non debent, Contrarium n. 5*
6 *Clerici inſeruientes altari de alteri viuere debent, non autem de proprio patrimonio.*
7 *C. clericos, c. paſtor, & c. ſi quis 1. quæſtion. 2. declarantur.*
8 *Redditus eccleſiaſtici antiquitus poſſidebantur in communi, & diſtribuebantur miniſtris Eccleſiæ habita ratione eorũ indigentiæ.*
9 *Stipendia præſtantur non propter indigentiam eius qui ſeruit ſed propter ſeruitium*
10 *Stipendium aliquando accipitur pro reddi- tu Eccleſiaſtico*

1 Clericos † omnes, qui Eccleſiæ fide-
litèr vigilanterque deſeruiunt, ſti-
pendia conſequi debere reperitur
expreſſè diſpoſitum in *c. clerici 1. quæſt 2.*
ibique Gloſ. in verb. Clerici, vbi ampliat,
2 quòd † eis perſoluenda ſint ſtipendia etiam
pro illo tempore, quo ab aduerſa valetu-
dine vexantur, cum qua Gloſa concordant
Couarru. variar. libr. cap. 3. num. 8. Du-
en. reg 206. limitat. 7. Hoied. de incompati
bilitat. benefic. par. 1. cap. 17. num. 15. Selu.
de benefic. par. 4. quæſt. 6. num. 9. Spin. in
ſpecul. teſtam. gloſ. 9. princ. num. 30. Fuſ h.
de Viſit. libr. 1 cap. 20. num. 26. Gutier. Ca-
nonic. libr 1. cap. 1. à num. 138. Azor inſti-
tut. moral. 3 part. 2. lib. 7. cap. 7. quæſt. 10.
num. 6. cum ſeqq. Cald. Pereira de Renouat.
emphit. quæſt. 5. num. 23. ad finem, & de
poteſt. nominmu. capit. 1. numer 39. Cened.
pract. & canonic. quæſt. libr. primo quæſt. 1.
n. 7. Borell. in ſum. dec. tit. 9. n. 19 Leo in the-
ſaur for. Eccleſ. par. 3 cap. 2. n. 27 Barboſ. de
offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 53. n. 166. Rot. co-
ram Coccino dec. 108. n. 8. & ea eſt ratio, quia
3 † clerici Eccleſię inſeruientes ſi infirmentur
adhuc dicuntur ſeruire *c. 1 de Cleric. ægrot.*
4 Nonnulli † tamen Doctores voluerunt,
prædicta intelligenda eſſe de illis Clericis,
qui opibus ſuis, vel parentum ſubſtentari
non poſſunt; Alios vero, qui aliundè ha-
bent neceſſariam ſubſtentationem, non
poſſe licitè ſtipendia recipere ab Eccleſia,
vt videre eſt apud, *Syluestr. in ſumma v.*
ſimonia quæſtion. 9. & Angel. eodem verb. 2.
num. 6. Caietan. quæſt. 100. art. 3. dub. 2.
& mouentur auctoritate *tex. in d. c clericos,*
& c paſtor. et c. ſi quis 1. quæſt 2.
5 Verum † contrarium firmant *Leoncill. de*
priuileg. pauper. part. 2. priuil. 40. ſub n. 7. &
latè defendit Soar. de Relig. tom. 1 tract. 3 lib 4
de Simonia cap. 46. n 7 afferens rationem,
quòd hoc ex natura rei malum non ſit, nec
etiam inueniatur prohibitum, immo permiſ-
ſum dum diſpoſitum habemus *in c. cum ſe-*
6 *cundum de præbend.* quod Clericis † ſeruien-
tes altari de altari viuere debeant, nec te-
neantur viuere de patrimonio, vt poſt *Inno-*
cent. Abb. Fælin. Dec Barbat. & alios. Na-
uar. conſ. 65. num. 1. & ſeqq. de præben.
7 Nec † in contrarium faciunt textus præ-
dicti

dicti *in c. clericos & c. paſtor & c. ſi quis quaſt.* 2. quorum auctoritate mouentur Sylueſter Angel, & Caietan, loquutur enim de beneficijs eccleſiaſticis, & eorum redditib⁹
8 & iuxta morem antiquum quando † eccleſiaſtici redditus in communi poſſidebãtur & inter miniſtros Eccleſiæ non tam habita ratione laborũ, quàm ſingulorum indigentiæ diſtribuebantur, vt aduertunt, *Couarru. in c.* 1. *ſub n.* 2. *verſ.* 1. *de Teſtam. Sot. de* Iuſt. *lib.* 10. *q.* 4. *art.* 3. *Molin. de Iuſt. & Iure diſput.* 142. *verſ. dixi hodie Barboſ. de off. & poteſt, Epiſc. par.* 3. *alleg.* 114. *n.* 38. *et ſeq.* Nos vero loquimur de priuatis ſtipendijs, quæ iuxtà laborem præſtantur, & hæc nullo iure cautum reperitur, quòd percipi non poſſint ab eo, qui habet vnde viuere poſſit, ſed porius contrarium diſpoſitũ habemus, vt ſuprà dicebam, & optima quidèm ratione, quoni-
9 am ſtipendia † non propter indigentiã eius, qui ſeruit, ſed propter ſeruitiũ prẹſtãtur *vt in c. fin.* 1. *q.* 2. *Redoan. de ſpol. q.* 9. *S. ſiet ergo n.* 33 *in fine* Et quamuis tex. *in d. c. clericos* expreſsè loquatur de ſtipẽdijs, vt videre eſt in ijs verbis. Clericos autem illos conuenit Eccleſiæ ſtipendijs ſubſtentari, quibus parentũ & propinquorũ nulla ſuffragantur bona, &c. At-
10 tamen ibi verbum ſtipendiũ non accipitur pro mercede laboris, ſed pro redditibus eccleſiaſticis vt in *c. nemo de conſecr. diſt.* 1. *Rot d.* 230. *n.* 2. *p.* 1. *diu. et diximus ſupra in q.* 2. *n.* 8

Coadiutoribus quando Merces debeatur.

QVAESTIO LXII.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutor datur aliquando ex cauſa infirmitatis curabilis.*

2 *Coadiutori loco mercedis aſſignanda venit certa pars fructuum beneficij quæ pro illius victu ſufficiant.*

3 *Coadiutor infirmus, vel aliter iuſtè impeditus ſeruire, mercedẽ conſequitur Decl. vt n.* 5.

4 *Infirmi fructus beneficij & quotidianas diſtributiones recipiũt, licet ſeruitiũ nõ præſtet*

6 *Coadiutor licèt vacet à ſeruitio tribus menſibus a S. Concilio conceſſis, ſtipendium conſequetur, Declara, vt n.* 7.

8 *Coadiutor fructus loco mercedis aſſignatos non habet ſi ſeruitium non præſtet.*

9 *Coadiutus non amittit fructus beneficij, nec quotidianas diſtributiones, ſi Coadiutor non ſeruiat, Declara, vt n.* 10. *& ſeqq.*

11 *Clauſula, Per coadiutorem reſidere teneatur &c. apponi ſolet in modernis litteris coadiutoriæ.*

12 *Clauſula prædicta operatur, quòd coadiutus fructus, & diſtributiones ammittat ſi coadiutor non ſeruiat*

13 *Coadiutus ſi fructus amittat ob non reſidentiam coadiutoris poteſt contra illum agere pro damnis, & intereſſe*

14 *Coadiutus ſi ob non reſidentiam coadiutoris amittat fructus, poteſt inſtare pro illius remotione, & deputatione alterius.*

15 *Coadiutor inſeruiens lucratur ſtipẽdia, licèt coadiutus ſit excommunicatus.*

16 *Coadiutor datur, vt ſeruiat Eccleſiæ, & non coadiuto.*

17 *Coadiutus ſi ſit excommunicatus non poteſt ei ex ſeruitio præſtito per coadiutorem commodum aliquod, ſeu vtilitas reſultare*

18 *Excommunicatus, durante excommunicatione, priuatur fructibus beneficij.*

19 *Coadiutor datur ex cauſa infirmitatis incurabilis.*

20 *Coadiutor beneficiati morbo incurabili laborantis ſtipendia conſequitur.*

21 *Coadiutori, cui non eſt facta aſſignatio aliqua fructuum, gratia futuræ ſucceſſionis cedit in recompenſam laboris*

22 *Coadiutor datur parocho ſi populi numerus augeatur, aſſignata ei certa portione fructuum pro mercede.*

23 *Coadiutor ob affluentiam populi quando dandus ſit perpetuus vel temporaneus?*

24 *Coadiutor quando dandus ſit perpetuò, vel temporaneè remittitur arbitrio Ordinarij*

25 *Coadiutor temporaneus datur imperitis.*

COadiutores dari poſſunt Epiſcopis, vel alijs dignitatibus Eccleſiaſticis, aut ſecularibus perpetuò, vel temporaneè habita ratione qualitatis cauſarum,
1 quæ plures ſunt, Aliquando † enim datur coadiutor Epiſcopo, ſeu alteri in dignitate eccleſiaſtica, vel ſeculari conſtituto ob cauſam infirmitatis curabilis *c. de Rectoribus de cleric. AEgrotan. & c. vnico eodem tit. in*
2 6. *Rot. dec.* 740. *n.* 3. *p.* 3. *rec.* Et † huic Coadiutori loco mercedis aſſignanda erit certa pars fructuum Epiſcopatus, ſeu beneficij, quæ pro victu neceſſario ipſius coadiutoris ſufficiat, ita diſponente S. *Concil. Trident. in ſeſſ.* 21. *capit.* 6. *de Reformat.* & habetur in

c. de

c. de Rectoribus de cleric. Egrotan. ibi: Quod
eis dandus eſt coadiutor, qui curam habe-
at animarum, & de facultatibus Eccleſiæ
ad ſubſtentationem ſuam congruam reci-
piat portionem &c. *& in c. vnico, §. preſenti*
quoque eodem tit. in 6. & firmat *Munnoz.*
de Eſcobar de Ratiocin. Adminiſtrat. cap. 29.
num. 26. Franch. Leon. in praxi for. Eccleſ.
part. 2. capit. 2. num. 71. Valer. Reginald. in
praxi for. pænit. libr. 30. tractat. 3. num. 172
Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. gloſ. 5. §. 9.
num. 29. Garz. de beneſic. par. 4. capit. 5.
à num. 7. Aloys. Ricc. in praxi for. Eccleſ. reſo-
lut. 574. Barboſ. de Paroch. capit. 23. num. 1.
& in tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. part. 3.
allegat. 63. num. 6.
3 Et † hanc portionem fructuum, quæ ſuc-
cedit loco mercedis, conſequetur Coadiu-
tor, etiam pro illo tempore, quo ob iu-
ſtum impedimentum inſeruire non poſſet,
vt puta ſi eſſet ab infirmitate oppreſſus,
vel in carceribus adſtrictus, vel alio impe-
dimento detentus, *Viuian. de Iurepatronat.*
libr. 5. cap. 1. num. 86. Gonzal. ad regul 8.
Cancellar. gloſ. 5. §. 9. num. 5. Garz. de bene-
fic. part. 4. cap. 5. num. 80. Rot. in Salaman-
tina Coadiutoria 20. Iulij 1592. coram R. P.
D. Penia, quæ inter eius impreſſ. Lugduni
4 *eſt deciſ. 392. num. 2.* Non † ſecus ac poſſet
Coadiutus ſi coadiutorem non haberet, eti-
am ſeruitium non præſtans ob cauſam infir-
mitatis, vel alterius legitimi impedimenti
quærere ſibi omnia emolumenta ſui benefi-
cij iuxtà notata in *c. vnico de cleric. non reſi-*
den. in 6. Selu. de beneſic. par. 4. quæſtion. 6.
num. 9 Duen. reg. 206. limit. vltima Couar-
ru, variar. reſolut. libr. 3. cap 13. numer. 8.
Nauar. in tract. de Hor. Canonic. capit. 11.
num. 10. Fuſc. in tractat. de Viſitat. libr. pri-
mo capit. 15. numer. 25. verſ. & infirmo &
capit. 20. num. 26. Thom. Act. in tractat. de
Infirmitate part. 1. cap. 50. num. 25. Hoied.
de Incompatibilit. beneſic. part. prima cap. 17
num. 15. Gomez. in reg. de Infirm. reſignan.
quæſt. 9. art. 47. Gutier. Canonic. quæſtion.
libr. 1. cap. 1. num. 140. Spin. in ſpecul. te-
ſtamen. gloſ. 9. princip. num. 3. Leo in theſa-
ur. for. Eccleſ. part. 3. cap. 2. num. 2. Piaſec.
in praxi Epiſcop. par. 2. cap. 3. num. 9. verſ.
infirmus Carol. de Graff. de effect. cleric. eff. 1.
num. 1172. Santarell. variar. reſolut. quæ-
5 *ſtion. 8. à princip.* Quotieſcumque † tamen
ipſe Coadiutor eſſet ſolitus intereſſe diuinis
quando ab aliquo impedimento non deti-
nebatur, ſecùs vero ſi, dum ab omni im-
pedimentorum vinculo ſolutus reperieba-
tur, inſeruire minimè ſolebat, quia tunc in-
firmitas, ſeu alia quæcumque cauſa ſuper-
ueniens non dicitur præſtare impedimen-
tum *Io. Andr. Zabbarell. & Abb. in c. ad au-*
dientiam de Cleric. non reſiden. Idem Abb. in
c. 1. num. 6. de Cleric. egrotan Couarru. va-
riar. reſolut. libr. 3. cap. 13. verſ hæc ipſum
ſub num. 8. Barboſ. de offic. & poteſt. Epi-
ſcop. d. allegat. 53. num 16. Monet de di-
ſtribut. quæſt. 6. num. 21. part. 2. Cened. d.
quæſt. 1. num. 9. Azor. Inſtit. moral. par. 2.
libr. 7. cap. 7. quæſt 11. Sanctarell. d. quæ-
ſtion. 8. num. 8. Henriquez. in ſumma lib. 13
cap 13. §. 2. in fine in comment. littera I.
Cald. Pereira de Renouat. Emphit. quæſt. 5.
num. 23. verſ. vnde ſic. noniſſe, & reſoluit
Rot. coram Coccino deciſ. 108. num. 8. & co-
ram Penia deciſ 392. num. iuxta impreſ-
ſionem Lugdunen. Alias poſſet aperiri via
fraudibus in præiudicium ſeruitij Eccleſiæ,
vt aduertit *Garz. de beneſic. par. 4. capit. 5.*
num 81.
6 Percipiet † etiam ſtipendia, ſeu portio-
nem aſſignatam Coadiutor ſi vacaret à ſer-
uitio tempore permiſſo, vt puta tribus men-
ſibus abſentiæ, qui pro quiete, & recrea-
tione conceduntur à *S. Concilio Tridentino*
ſeſſ. 24. cap 12. §. præterea de reformat. vt
firmant *Nauarr. in d. conſ. 2. num. 6. verſ.*
octauo ex his de Cleric. egrotan. & Gonzalez.
loc. citat. Viuian. de Iurepatronat. libr. 15.
cap. 3. num. 124. & reſoluit *Rot. in Sala-*
mantina Coadiutoriæ 25. Iulij 1593. coram
R. P. D. Penia quæ iuxta impreſſionem Lugdu-
7 *nen. eſt deciſ. 314. num 13.* Ita † tamen,
quòd coadiutus non prætendat velle frui
vacatione trium menſium à S. Concilio Tri-
dentino conceſſa, & deinde velit Coadiu-
tor alijs tribus menſibus vacare, quia ſic
ſeruitium Eccleſiæ, & cultus diuinus elu-
deretur, & propterea quando Coadiutus
vſus fuerit beneficio dicti temporis non po-
terit eodem beneficio perfrui Coadiutor
vacando per aliud trimeſtre, ſed dies per
vnum ipſorum conſumpti quoad ambos
conſumpti remaneant, *Gonzal. ad regul. 8.*
Cancellar. d. gloſ. 5. §. 9. num 13. & ſeqq.
Garz. de beneſic. d. cap. 5. num. 7. 9. Rota
coram Penia dicta deciſion. 314. numer. 13.
8 Et † ſi Coadiutor vacare voluerit priuabitur

pro

pro illo tempore, quo non ſeruiet ſtipen-
dijs ratione ſeruitij aſſignatis, *Viuian. de Iurepatronat. libr. 5. cap. 1. num. 76.*

9 Non† tamen ex hoc reſultare poterit ali-
quodpræiudicium coadiuto, itaut fructus, & quotidianas diſtributiones conſequatur licèt coadiutor à ſeruitio deſiſtat, quia non debet eſſe deterioris conditionis ex eo, quòd coadiutorem habeat *Gonzal. vbi ſupra num. 120. & ſeqq. Rot. coram Puteo deciſion. 44. libr. 1.* & ſic fuiſſe declaratum ad inſtantiam Eccleſiæ Elboren à S. Rituum Congregatione ſub die 15. Aprilis 1606.
10 refert *Gonzal. loc. ſupra citat.* Quod †tamen non procederet quando in litteris coadiutoriæ, quarum tenor attendendus eſt, *Tondut. Sanleger. Quæſt. & reſolut. beneſic. par. 2. capit. 1. numer. 23.* reperiretur clauſula
11 †*Per Coadiutorem reſidere teneatur, &c.* quæ apponi ſolet in modernis coadiutoriæ
12 gratijs, Tunc †enim Coadiutus ammitteret diſtributiones, & fructus, ſi Coadiu-
13 tor ſeruitium non præſtaret, ſed † poterit contra ipſum coadiutorem, vel agere pro refectione omnium damnorum, & intereſſe, quod expreſsè in coadiutoriæ litteris exprimitur, vt aduertit *Gonzal. loc. citat. ſub num. 122. Tondut. Sanleger. vbi ſupra numer. 26. Rot. deciſ. 276. ſub num. 4. verſ. neque obſtat. quod in litteris dicatur part. 1.*
14 *in recentior.* Vel † inſtare quod coadiutor ille remoueatur, & alius eligatur, qui eius nomine debita diuino cultui præſtet obſequia, ſeruata tamen forma Iuris, de qua in *c. ex iure de cleric. non reſiden. Tondut. d. §. 13. numer. 26. Rot. in recen. deciſ. 176. num. 4. part. 1. & deciſ. 602. num. 8. par. 5. tom. 2.*

15 Conſequetur† paritèr Coadiutor ſtipendia ſibi aſſignata ratione ſui ſeruitij etiam pro illo tempore, quo Coadiutus reperiretur excommunicationis vinculo adſtri-
16 ctus, quia coadiutor † datur vt inſeruiat Eccleſiæ non autem Coadiuto *Rot. in recen. deciſ. 570. num. 4. part. 1. & deciſ 602. num. 1. part. 5. tom. 2. & deciſ. 20. num. 11. & deciſ. 114. num. 13. part. 6.* Ideoque illius excommunicatio non debet nocere coadiutori quominùs ſuorum laborũ mercede frui poſſit dum ſuas explet partes præſtando debitum ſeruitium Eccleſiæ, per ea, quæ notant *Innocen. in c. fin. in fine de procurat. Oldrad. conſ. 44. & Compoſtell. in c. finali num. 17. de Cleric. ægrot.* Veritas tamen eſt
17 quòd † ex illius ſeruitio nullum commodum, ſeu vtilitas reſultare poteſt coadiuto excommunicato, quem ſua demerita à commodi participatione meritò excluſerunt *Moues. de diſtrib. quot. par. 2. q. 1 n. 32. 34. & ſeq. Tondut. Sanleg. quæſt. & reſol. beneſic. par. 2. cap. 1. §. 13. n. 25. Rot. coram Penia d. deciſ. 392. n. 11. iuxta impreſſionem Lugdunen. & dec. 302. n. 18. & 19. iuxta impreſſio-*
18 *nem venetam*, Et ea eſt ratio quia † ſicuti durante tempore excommunicationis non lucraretur fructus beneficij ſeruiendo per ſe, *c. paſtoralis vbi gloſ. in verb. ſubtrahantur de Appellat. Soccin. ſen. in c. ſacris num. 109. de ſenten. excommunicat. Couarru. variar. libr. 3. cap. 13. num. 8. Vgol. de Cenſur. tab. 2. cap. 12. limitat. 22. Sayr. eodem tractat. libr. 2. cap. 5. num. 24. & 30. Alter. eodem tractat. tom. 1. libr. 2. diſput. 6. cap. 8. Parit. de Reſignat. libr. 4. quæſtion. 3. num. 52. & lib. 5. quæſt. 6. num. 76. Gutierez. canonic. quæſtion. libr. primo cap. primo num. 90. & ſeqq. Rot. deciſ. 8. num. 10. de Senten. excommunicat. in antiq. & coram Puteo deciſ. 280. lib. 1. & poſt. 2. vol. conſil. criminal. Farinacc. deciſ. 275. & deciſ. 280. & in Recentior. deciſ. 309. num. 4.* & *ſeqq. part. 7.* Ita nec lucrari poteſt ſeruiendo per vicarium, vel coadiutorem *Gloſ. in c. 1. de offic. Vicar. in 6. ibique Monach. numer. 6. Prob. num. 3. & 4. Ricciull. de Iure perſonar lib. 4. cap. 14. num. 12.*

19 Datur † etiam Coadiutor Epiſcopo ſeu alteri in dignitate Eccleſiaſtica conſtituto ob cauſam infirmitatis incurabilis, vt in *d. c. ex parte de Cleric. ægrotan. & in c. paſto-*
20 *ralis eodem tit. in 6.* Et † in hoc etiam caſu, niſi contrarium in litteris coadiutoriæ reperiatur diſpoſitum, recipiet coadiutor ſtipendium, ſiue infirmitas talis ſit, quæ impediat coadiuto ſolùm adminiſtrationem ſpiritualium, ſiue ab ea, tam ſpiritualium, quàm temporalium adminiſtratio interdicatur, *Munnoz. de Ratiocin. adminiſtrat, capit. 29. num. 28. Tondut. Sanleger. d. cap. 1. §. 13. num. 24.* Et quamuis Doctores velint, quòd ſi fuerint deputatus Coadiutor illi, qui opprimatur à tali morbo incurabili, quod ſpiritualium, & temporalium exercitium impediat, non ſolùm per ſe ſed etiam per procuratores, prout exemplificare poteſt in dementibus, tali caſu ipſe

Coa-

Digitized by Google

Coadiutor omnes fructus beneficij percipere debeat, ex quo ſequi videtur, quòd mercedem in hoc caſu conſequi, non dicatur: Attamen adhuc firmum remanet, quòd non niſi mercedem pro labore adminiſtrationis Coadiutor conſequatur, cum illos fructus, non percipiat iure dominij, ſed tamquam adminiſtrator, dum illos ſibi retinere non valet, ſed ex eis portionem, ſufficientem pro ſubſtentatione beneficiato perſoluere, & quod ſupererit, non niſi congrua portione ſibi retenta, pauperibus elargiri teneatur, vt per *Abb. in d. c. de rectoribus de Cleric. ægrotantib. Azor inſtitut. Moral. par. 2. libr. 3. cap. 2. quaſtion. 10. Barboſ. de poteſt. Epiſcop. part. 3. allegat 63. num. 13. in fine*

Et quia ſupra diximus, deberi Salarium Coadiutori beneficiati laborantis morbo incurabili, niſi contrarium in litteris diſpoſitum reperiatur, non erit omittendum, quòd ideo conditio illa fuit adiecta, quia
21 quandò † agitur de huiuſmodi morbis incurabilibus concedi conſueuerunt coadiutoriæ cũ futura ſucceſſione reſeruatis omnibus fructibus Coadiuto, itaut emolumentum aliquod Coadiutor conſequi non debeat, quaſi gratia futuræ ſucceſſionis ſit in recompenſam laboris, & ſuccedat loco mercedis, vt notat, *Lotther de re benefic lib. 2 quæſt. 25. num. 15. poſt Put deciſ. 225. numer. 22. lib 3.*

22 Item datur † Coadiutor Parocho ob auctum populi numerum, vt diſponitur in *c. vt quiſque de Vit. & honeſt. cleric. & per S. Concil Trident. in ſeſſ. 21. cap. 4. Gonz. il. d. gloſ. 5. num. 26. Ricc. d reſolut. 494. num. 8. Cæſ. de Graſſ deciſ. vnic de paroch. Rot. deciſion. 484. numer. 5. part. prima in recen.*

23 Quæ † populi numeroſitas ſi duratura ſit adiungetur parocho coadiutor perpetuus conſtituta congrua mercede ex fructibus parochiæ; Si vero numeroſitas ſit temporanea poterit Parochus ſibi adiungere alios Sacerdotes, qui ipſum adiuuent donech neceſſitas duret, ſoluta eis mercede iuxta ſeruitij meritum, & conſuetudinem regionis, *Abb. in c. vtriuſque ſexus numer. 14. verſ. quod nota de pænit. & remiſſ. Gemin. in c. perlectis num. 45. diſt. 25. Garz. d. cap. 1. num. 4. Rot. in Valliſoletana Seruitij 1. Ianuarij 1619. coram Reu. Patr. Dom. Andrea,*

24 Quando † autem neceſſitas ad hunc effectum dicatur perpetua, vel temporanea remittitur arbitrio Ordinarij per *S. Concil. Trident. in ſeſſ. 7. cap. 7. de Reformat. & aduertit. Rot in dicta Valliſoletana ſeruitij coram R. P. D. Andrea.*

25 Demùm † illitteratis, & imperitis datur Coadiutor temporaneus conſtituta ei competenti mercede ex fructibus beneficij, vt diſponit Tex. in *c. quoniam verſ. ſed ſi propter vbi Hoſtien. num. 1. Abb. num. 2. de offic. Ordinar. & S. Concilium Trident. ſeſſ. 21 cap. 6* & notant *Eſcobar de Ratiocin. d. capit. 29. verſ quod ſi coadiutor ſub num. 28. Ricc. d. reſolut. 494. num. 1. Leo in Theſaur. for. Eccleſ. par 2. cap. 2 num. 72. Reginald. in prax. for. pænit. lib. 30. tractat. 3. nu. 172 Gonzal. vbi ſupra numer. 29. Garz. dicto cap. 5 à numer. 7. Barboſ. d. reſolution. 63 num. 6.*

Et hæc, quæ dicimus de Coadiutoribus ſpiritualibus locum ſibi vindicant etiam in temporalibus, vt diximus ſupra, & admonet, *Ricc. in dicta reſolution. 494. numer. 12.*

Depoſitarijs, quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum aliud proprium, aliud inproprium.*
2 *Depoſitum proprium quale ſit?*
3 *Depoſitum inproprium quale dicatur?*
4 *Depoſitum aliud Iudiciale aliud extraiudiciale.*
5 *Depoſitum iudiciale quale ſit?*
6 *Depoſitum extraiudiciale quale ſit?*
7 *Depoſitario an de Iure merces debeatur, & num. ſeq.*
8 *Depoſito proprio merces omninò contrariatur.*
9 *Depoſitum propriè, dici non poteſt ſi merces interueniat, ſed dicitur locatio, & conductio.*
10 *Depoſitario merces non debetur quando agitur de Depoſito proprio.*
11 *Merces ſoluta depoſitario repeti poteſt vel actione indebiti, vel conditione ob tur-*

pem cauſam, ſi agatur de depoſito proprio, Amplia. vt num. 12.

13 *Depoſitario nulla debetur merces quando agitur de depoſito improprio extraiudicialiter facto in gratiam ipſius depoſitarij.*

14 *Mutuans nihil poteſt à mutuatario expoſcere.*

15 *Depoſitario merces debetur quando agitur de depoſito improprio extraiudicialiter facto in gratiam depoſitoris, Amplia, vt numer. 19. Declara, vt numer. 20. & 21.*

16 *Merces depoſitarij taxatur Iudicis arbitrio.*

17 *Merces Depoſitarij quanta eſſe debeat non fuit a Iure definitum.*

18 *Depoſitario competit retentio depoſiti pro mercede.*

21 *Depoſitatirij in Vrbe non ſolùm mercedem non expoſcunt, ſed depoſitoribus maximas referunt gratias.*

22 *Vſura an, & quando committatur ſi depoſitarius redditus annuos pro depoſito depoſitori perſoluat.*

Depoſitum factum de mandato Iudicis proprio nomine ſequeſtrum appellatur.

24 *Depoſitario Salarium non debetur quando agitur de depoſito facto de mandato Iudici., Declara vt num. ſeq.*

25 *Depoſitario Salarium debetur etiamſi agatur de depoſito facto de mandato Iudicis quando res depoſitatæ adminiſtrationem requirunt, Declara vt num. 31.*

26 *Aeconomus Salarium conſequi debet, Contrarium numer. 27. Declara, vt numer. 28.*

29 *Depoſitarius Salarium conſequitur quandò agitur de depoſito facto iudicialiter de partium conſenſu Amplia, vt num ſeqq. Declara vt num 31.*

30 *Salarium etiam non conuentum debetur, Depoſitario quando agitur de depoſito iudicialiter facto de partium conſenſu Declara vt num. ſeq.*

32 *Depoſitarij habentes mercedem pro cuſtodia depoſiti tenentur de leuiſſima culpa.*

33 *Depoſitarij non recipientes mercedem pro depoſitis non tenentur niſi de dolo, & lata culpa.*

PRæmittendum eſt pro huius quæſtio-
1 nis reſolutione † duas præcipuas eſ-
ſe diuiſiones Depoſiti, de quibus
magis meminerunt Doctores: Et Primo di-
uiduntur in proprium, & in improprium:
2 Proprium † dicitur illud, cui omnes quali-
tates veri depoſiti conueniunt: Impropri-
3 um † vero illud, quod omnia attributa
non habet, ſed vocatur tale, quia vero
depoſitio ſimile eſt *Dec. in l. contractus numer. 8. ff. de regul. Iur. Alex. conſ. 80. num 4. verſ. & confirmo libr. 3. Riminal conſ. 152. num. 44. Menoch. conſ. 37. num. 16. Mantic. de Tacit. & ambig. connent. libr. 10. titul. 2. num. 10. Gomez. variar libr. 2. cap. 13 num. 3. Onnat. de Contract, tom. 2. diſput. 54 num. 24.*
4 Diuiditur † Secundo in Iudiciale, & ex-
5 traiudiciale, Et † illud Iudiciale appella-
tur, quod iudicialitèr fit, ſiue id eueniat de mandato Iudicis, ſiue ex deponentium voluntate, prout exemplificari poteſt in depoſitis factis ad purgandam moram, vel ad liberandum debitorem, vel pignus, & ad alios ſimiles effectus *l. prima §. ſed ſi duo ff. depoſit l. ei apud quem §. in ſequeſtrem & §. ſi velit ſequeſter ff. eodem, & l. propriè autem; & l licet, & l ſeruus tuus ff. eodem & l. ſequeſter ff. de verbor. ſignificat. Moron.*
6 *reſponſ 54. numer. 6.* Extraiudiciale † ve-
ro nominatur illud, quod fit in gratiam ipſius deponentis ad effectum, vt res tutius ſeruetur, Aut in gratiam ipſius depoſitarij, vt pecunijs depoſitatis vti poſſit, & dicitur extraiudiciale, ſiuè priuatum, quia fit ſine actibus iudicij *Bar. in repit. l. quod nerua num. 30. ff. depoſit. Moron. d reſponſ. 54. num. 6. Mantic. de Tacit. loc. ſupra cit. num. 8.*
7 His ita præmiſſis, ſi quæratur, An † De-
poſitario debeatur merces pro depoſito, aduertendum erit de quo genere depoſiti agatur quia, ſi depoſitum fuerit proprium,
8 † cui omninò merces contrariatur, adeout
9 † tale non poſſit proprio vocabulo appella-
ri ſi pro eo merces conſtituta reperiatur, ſed potius contractus locationis, & conductionis §. 1. *Inſtit. de Locat. §. fin. Inſtit. mandat. §. item ij, cui Inſt. quibus mod. re contrab. obligat. l. 1. §. ſi veſtimenta ff. depoſit. Alciat. in l. 2. num. 16. ff. ſi cert. petat. Bero conſ. 194. numer. 14. & ſeq. libr. 1. Crauett. conſ. 924. num. 16. Caroc. de Depoſit. part. 1. cauſ. 5.*

cauſ. 5. tit. ſi merc. interuen. num. 1. Mantic. vbi ſupra tit. 1. num. 6. Scacc. de Camb. §. 1. quæſt. 7. ampliat. 3. num. 1. Salgad. in Laberynt. Creditor. par. 3. cap. 11. numer. 19.
10 Indubitati † Iuris eſt, quod nulla merces
11 depoſitario perſoluenda veniat, Et † ſi
fortaſſe iam fuiſſet ſoluta, repeti poſſet tàm actione depoſiti *l. finali ff. depoſiti*, quàm conditione ob turpem cauſam, *l. fin. vbi Iaſ. ff. de condit. ob turp. cauſ. Caroc. de depoſit. Tit. ſi Depoſitar. non alit. quam num. accept reſt. numer. 1. fol. mihi 21. Scácc. de de Camb. §. 1. quæſt. 7. part. 2. ampliat. 1.*
12 *ſub num.* 24. Quod † procedit etiamſi Depoſitarius aliquid pro mercede exigiſſet, non ab ipſo deponente ſed à tertio, etiam ſub titulo remunerationis laboris paſſi in numerando pecunias, vt puta ſi ſoluiſſet creditori depoſitoris exigenti de ipſius depoſitoris mandato, quia Depoſitarius ſoluendo gerit negocium depoſitoris, & ſicut creditor non teneretur mercedem aliquam ſoluere debitori numeranti, ita nec tenetur depoſitario ſoluenti pro debitore *Mich. Salad D. Thom. 2.2. poſt. q. 4. art. 4. contr. 1. ſub. num. 1. in fine verſ. oppoſitum ſol. 633. Nauarr. in manual. cap. 17. ſub numer 293. & in c. nauiganti ſub n. 37. & 38. de Vſur.*

Si vero agatur de Depoſito improprio videndum erit, An illud Iudiciale, vel Extraiudiciale ſit, & ſi agatur de deſpoſito extraiudiciali, An iſtud fuerit factum in gratiam Depoſitarij, vt pecunijs depoſitatis vti poſſet, vel in gratiam Depoſitoris,
13 vt tutiùs pecuniæ ſeruarentur, Nam † in primo caſu nulla merces debetur Depoſitario, eo quia tunc depoſitum habet naturam mutui *l. Lucius Titius la 2. & l. Publia meuia §. Lucius Titius & l. Quintus Cæcilius ff. depoſiti Bar. in l. ſi quis nec cauſam num. 3. & 4. ff. ſi cert. petat. Dec. in l. certi conditio §. finali num. 4. ff. eodem Nauarr. in manual. cap. 17. de peccat. circà depoſit. verſ. ſexto quod ſub num.* 188. In mutuo autem tantum abeſt, quòd mutuatario merces ſoluenda veniat, vt ſatis ſit, quòd ab eo nihil
14 mutuás expoſcat, prout expoſcere non debet, vt habetur *Luc capit.* 6. ibi: Mutuum dare nihil indè ſpetantes, &c. Et notant *Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. capit. 20. dub. 5. numer. 25. Leotard. de Vſur. quæſtion. 6. num.* 14.

15 In † Secundo autem caſu poterit Depoſitarius expoſcere mercedem *Bal in l. ſi oleum ff. de præſcript. verb. Nauarr. in c. nauiganti num. 36. verſ decimooctauo de Vſur. & in manual. d. capit. 17. de Vſur. circà camb. num. 239. Barbat. conſ. 61. col. 1. libr 4. Caroc. de Locat. & Conduct. part. 3. tit de ſequeſtr. quæſt. 1. num. 4. Romeal Coli de Camb*
16 *cap. 32. & ſeqq.* Iudicis † arbitrio taxandam, *Nauarr. in d. c. nauiganti numer. 39.*
17 *verſ. quare dicimus*, eo quia non reperitur determinatum à Iure quanta eſſe debeat,
18 *Nauarr. vbi ſuprà num.* 37. Et † pro ſui ſatisfactione retinere poterit ſumā pro mercede debitam, *Rot. deciſ. 679. n. 1. & ſeqq.*
19 *par. 1. diuerſor.* Quod † procedit, ſiuè depoſitarius ſit publicus, ſiuè priuatus, quia vel à priuatis, vel à publico mercedem conſequi debebit *l. intereſſe ff. de acquiren. poſſeſſ. Scacc. de Camb. § 1. quæſt. 7. part. 2. ampliat. 3. numer. primo & 19. Petr. Nunnez. de exequen. Mandat reg. cap.* 17 Dum-
20 modo † non obſtet loci conſuetudo, in plu-
21 ribus enim locis, & præcipuè in Vrbe † Depoſitarij, non ſolùm mercedem aliquam à depoſitoribus non expoſcunt, ſed ipſis maximas agunt gratias, *Nauarr. in manual. cap. 17. verſ. quamquam video ſub num* 293. vbi etiam teſtatur, quòd in aliquibus Galliæ, & Hiſpaniarum partibus ſoleant Depoſitarij non ſolùm gratias referre, ſed etiam reſpondere ſingulis annis ſex, vel ſeptem pro centenario, Quamuis
22 † indubitatum ſit, vſuram committi, ſi ex pacto, vel expreſſo, vel tacito prædictæ annuæ reſponſiones ſoluerentur, ſecus vero, ſi ex mera grati animi depoſitarij liberalitate, vt per eundem *Nauarr. & Mich. Sal. in 3. caſu loc. ſupra citat.*

Demùm ſi agatur de Depoſito iudicialiter facto, videndum erit, An Depoſitum factum fuerit ex mera partium voluntate, vel de mandato Iudicis, Si enim verſaremur in depoſito facto de Iudicis mandato,
23 quod † proprio nomine ſequeſtrum nuncupatur *l. 1. §. ſed ſi duo & l. ei apud quem §. in ſequeſtrem ff. depoſit & l. propriè autem & l. licet, & l. ſeruus tuus ff. eod. & l. ſequeſter*
24 *ff. de verbor. ſignificat.* nullum † Salarium Depoſitarius ſeu Sequeſter conſequetur *Tiraquell. de Retract conuent §. 4. gl. ſ. 7 numer. 6. Gratiat. ad ſeqſtr. libr. 7. capit ſecundo verſ. ceterum ſub num.* 17. *Bal. conſ.* 183.

incipien. factum proponitur quod quidam nomine Michael. verſ. ad id quod dixi col. 2. libr. primo Angel. Rom. & Aret. in l. intereſſe ff. de
25 *acquiren. poſſeſſ.* Niſi † tamen depoſitum
eſſet tale, quod adminiſtrationem aliquam requireret, veluti fructus ſacerdotij, vel beneficij eccleſiaſtici, quia tunc certi iuris eſt, quòd depoſitario merces debeatur, *clement. 1. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. l. 2. C. de præben. Salar. libr. 10. & l. mulier. in opus Salinarum ff. de captiu. & poſtlimin. reuerſ.* Bar. *in l. tutoribus §. fin ff. de adminiſtrat. tutor. Curt. ſen. in tractat. de ſequeſtr. quæſt. 24. Tiraquell. vbi ſupra num. 8. Garz de Expenſ. cap. 20. num. 13. Munnoz. de Ratiocin. adminiſtrat. cap. 27. verſ. ego autem ſub num. 44. Ioſeph. Ludouic. deciſion. lucen. 52. num. 14. Franc. Marc. deciſ. 444. num. 5. Tiraquell. vbi ſupra num. 8. Monter. deciſ. 29. num. 11, Salgad. in Laberint. Credit. par. 3. cap. 11. num. 29.* Et ea eſt ratio, quia quando res depoſitata habet annexam adminiſtrationem talis depoſitarius pro priori
26 vocabulo dicitur Economus † qui Salarium conſequi debet *c. ſicut & ibi Abb. n. 1. de Syndicat.* ibi: Cum Fauſto loqui debeas ſi voluerit, conſtituto Salario, Monaſterij generaliter debeas negocia commendare, &c. *Munnoz. de ratiocin. adminiſtrat.*
27 *cap. 27. numer. 50. in fine* Et † quamuis, contrariam ſententiam ſubſtineant *Nicol. de Neapol. in l. in eos ff. de Tutel. & Caroc. de locat. par. 1. de ſubſtan. locat. quæſtion. 14. num. 1. & Barbat. in addit. ad Bar. in l. à tutoribus § fin. ff. de adminiſtrat tutor. per tex in l. ſi quis ad declinandam C. de Epiſcop. & cleric. & per c. charitatem 12. quæſt. 2.* vbi prohibetur AEconomo rerum Eccleſiæ nè
28 pro labore Salarium recipiat: Attamen † prædicta iura, & Doctores procedunt, quando AEconomus eſſet ſalariatus à publico, vt declarat *Gloſ. in d. c. charitatem 12. quæſt. 2.* quam ſequitur *Munnoz. vbi ſupra num. 50.*
29 At † ſi Depoſitum fuiſſet factum iudicialiter ex voluntate partium tunc Depoſitarius Salarium habebit *Gloſ. in l. ſi oleum verb. præſcriptis verbis, & ibidem Bal. ff. de dolo malo Rebuff. ad l. ſequeſter 109. ff de verbor. ſignificat. Barboſ. in c. dilectis num. 8. de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. Guttier. de Tutel. par. 3. cap. 7. num. 9. cum ſeqq. Garz. de expenſ. cap. 20. num. 13. Flores de mena variar. libr. 1. quæſt. 7. §. 3. num. 20. Cald. Pereira quæſt. Forenſ. lib. 1. quæſt. 21. num 5. Petr. Nunez. de Auendan. de Exequend. mandat. reg. par 1. cap. 2. verſ ſic habet ſub numer. 8. Barbat. conſ. 71. col. 1. lib. 4. Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. gloſ. 7. num 7. Baez. de decim. Tutor. cap. 16. num. 20. & cap. ſecun-*
30 *do num. 19* Etiamſi † de Salarij ſolutione
nulla præceſſerit conuentio inter ipſum ſequeſtratarium, & deponentem probat ex *Auendan. & Baeza nec non Rebuff. ad Conſtitut. reg. Gallic. tit. de ſequeſtr. art. 1. gloſ. 1 num. 18. & art. 4. gloſ. vnio. & Anton. Grauat. in Annotat. ad Veſtr. in praxi lib. 7. n. 16 Salgad. in laberint. credit. par. 1. cap. 13. numer. 21 Florez. de Mena variar. libr. 1 qu. 8.*
31 *§. 3. num. 20.* Quotieſcumque † tamen ipſe
Depoſitarius ſuas expleuerit partes, quæ conſiſtunt in cuſtodiendis rebus depoſitatis ita, vt nullum damnum in illis eueniat, & ſi eueniat ad illius emendationem depoſitarius teneatur etiamſi ob eius culpam le-
32 uiſſimã damnũ acciderit quia † mercedẽ accipientes pro cuſtodia tenentur etiam de leuiſſima culpa *Gloſ in l. qui mercedem ff. locat. Iaſ. in l. ſi domus num. 7. ff. de legat. 1 Roderique de Ann. redditib. lib. 3. q. 11. num. 39. Pichard. in §. item is, cui numer. 2. Inſtitut. quib. mod. re contrahit. oblig. Mantic. de Tacit libr. 10. tit. 9. numer. 12. & ſeqq Caroc. de depoſit. 1. par. tit. de Culp. depoſit. num. 10. Farinac. de furt. quæſt. 169. a n. 24 Trentacinq. variar. reſolut. lib. 3. tit. de Depoſit. reſolut. 11. numer. 11. Rebell. de obligat. Iuſt. lib. 16. de Contract. depoſit. cap. 11. n 12.*
33 illi † vero qui nullam mercedem recipiunt tenentur tantummodò de dolo, & lata culpa iuxtà notata in *l. ſi vt certo §. nunc videndum ff. commodat. Corn. conſ. 142. in princip. lib 1. & conſ. 108. eod. lib. 1. Summ. Syluestr. in verb. cuſtos verſ. tertius vero ſub num. 1. Ioſeph. Ludouic. deciſ. peruſ. 10. n. 12. Angel. de Perig. in tractat. de Societat. par. 2. num. 15. Magon. dec. Florent. 111. num. 54. & 55.*

Diui-

Digitized by Google

Diuinatoribus, quando merces debeatur.

QVAESTIO LXIV.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio diuiditur in Diuinam, Naturalem, & Demoniacam.*

2 *Diuinatio diuina quænam ſit?*

3 *Prophetæ pro diuinatione mercedem aliquam abſque Symoniæ labe expoſcere non valent.*

4 *Diuinatio naturalis quænam ſit?*

5 *Diuinatio naturalis eſt permiſſa, Declara, vt num. 6. & ſeq.*

7 *Diuinat o a ſignis natura ibus deducta, ſi verſetur circa ea, quæ præternaturalia ſunt, damnatur.*

8 *Diuinationes à ſignis naturalibus deductæ, quæ verſantur circa præternaturalia, reputantur vanæ ab ipſis Ethnicis.*

9 *Aſtrologia naturalis eſt permiſſa, Declara, vt num. 10.*

11 *Aſtrologia iudiciaria damnatur à Iure Diuino, & à Iure Canonico, vt nu. 12. & à Iure Ciuili vt num. 13 & à Patribus, vt num. 14. & à Theologis, vt num. 15. & a Iuriſperitis, vt num. 16. & à Philoſophis, vt num. 17. & à Medicis vt num. 18. ab Hiſtoricis vt n. 19. & à Poetis vt num. 20.*

21 *Phiſignomia reprobata qualis ſit?*

22 *Phiſignomia permiſſa quænam ſit?*

23 *Diuinitionem naturalem exercentibus merces debetur*

23 *Diuinationem naturalem exercentibus debetur merces etiam non conuenta,*

25 *Aſtrologia connumeratur inter artes liberales.*

26 *Salarium quod ſoluitur ob probitatem ſcientiæ & intellectus debetur licet non fuerit conuentum.*

27 *Diuinationem reprobatam exercentibus merces non debetur, Declara, vt numer. ſeq.*

28 *Diuinatores iudiciarij, non tenentur ad reſtitutionem mercedis iam acceptæ, Amplia vt num. 31. & 32.*

29 *Poſſidentis melior eſt conditio in pari cauſa turpitudinis.*

30 *Merces recepta licitè retinetur quando in opere interuenit labor, induſtria, vel periculum.*

1 Diuinatio † diuiditur in Diuinam Naturalem, & Demoniacam, vt per *Franciſc. Pic. libr. primo prænot.*
2 Diuinatio † Diuina dicitur prophetia, quę nulla naturæ, aut artis cauſa comparatur, ſed ſolùm ex diuina inſpiratione infunditur, ideoque, † qui tali dote ab æterna
3 Sapientia fuit decoratus, mercedem aliquã non expoſcet, nam aliàs ſimoniam committeret *c. non ſolum 1. quæſt. 3. Suarez. cap. 18. numer. 2. Onnat. de Contract tom. 3. tractat. 23. diſputat. 82. ſect 10. num. 246.*

4 Naturalis † Diuinatio eſt illa, quæ ex ipſius met naturæ arcanis proficiſcitur, & huius diuinationis tot ſunt ſpecies, quot res, quarum effectibus, vel motu conſideratis, futuri euentus coniectura deſumitur, & nomen ab ipſis rebus ſibi compararunt, Et hæc diuinatio à ſignis naturalibus deducta eſt permiſſa, quia licitum eſt ſigna naturalia quærere *D. Thom ſecunda ſecundæ quæſt. 95. art. 7. Azor. Inſt. moral lib. 9 capit. 17. Leonard. lib. 2. de Inſtit. cap 43. dubi-*
6 *tat. 7. num. 45.* Quatenus † tamen profeſſores inter illius terminos ſe retineant, prædicendo ſcilicet è ſignis naturalibus naturalia, vt puta aeris ſerenitatem, morborum, abbundantiam, caritatem, & ſimilia non
7 autẽ præternaturalia, Itaut diuinatio, † etiã à ſignis naturalibus deducta, ſi verſetur circa ea, quæ preternaturalia ſunt, non ſolùm non ſit permiſſa, ſed pœnitus damnata, vt exempli gratia, ſi quis ex auium cantu, vel volatu, ex quibus licite prædici poſſunt tempeſtates, venti, pluuiæ, ſerenitates, & alia, *Leſſ. de Iuſt & Iure libr. 2. cap 43. dub. 7. num. 45.* quis vellet prædicere dignitates, bella, victorias, & alia huiuſmodi,
8 quæ † prædictiones reijciuntur, & damnantur, vt in *c. ſi quis Kalendas c. non obſeruetis, & c. non oportet. 26. quæſt. 7.* Et Ethnici ipſi ipſarum vanitatẽ, & ineptiam agnoſcentes deteſtarunt, vt videre eſt apud *Cic. libr. 2. diuinat. & apud Homer iliad. 12.* ibi.

Tuis me cupis accedere vanis.

Augurijs, quæ ſperno equidem, quia ſculta videntur.

Seu dextræ expectantur Aues Phaetontis ad ortum.

Siue

Siue ſiniſtra petant occaſum lumin s ſolis.
Nil rationis habent cum ſint ratione caren-
tes.
Sic Aſtrologia, ſi ex aſtrorum maximè
planetarum, ortu occaſu, coniuntione, op-
poſitione, varioque aſpectu, tum inter ſe,
tum ad ſtellas fixas, Item ex colore, ſcin-
tillatione, ſeu miratione de futuris ele-
mentorum affectionibus conijciat, vt de
ſerenitate, pluuijs, tempeſtatibus, niuibus
grandine, æſtu, frigore, & ſimilibus, quę
à Cælo pendent, eſt licita, & permiſſa, &
præcipuè Medicis, Nautis, & Agricolis,
D. Thom. par. prima quæſt. 115. art. 4. ad 3.
Summ. Armill. in v. Aſtrologia num. 3. Soc-
cin. in c. Eccleſia veſtra num. 40. de Sortileg.
Troil. de Maluet. in tractat de Sortileg. par.
prima num. 20. & 31. Sot. de Iuſt. & Iure
libr. 8. quæſt. 3. art. 2. in fine Caſſan. in Ca-
talog. Glor. Mund. par 10. conſideration. 52.
Boſſ. in praxi tit. de Sortileg. num. 2. Magon.
9 *decıſ. lucen. 26. nu. 27* Si † vero illius pro-
feſſores velint, aſpectu ſidèrum obſeruato
iudicare de futuris caſibus à libero arbitrio
aliqua ratione dependentibus, vt de con-
ditione vitæ, de matrimonijs, de liberis,
honoribus, opibus, infortunijs, inimicitijs,
prælijs, exilio, carcere, morte, alijsque ca-
10 ſibus humanis, Aſtrologia† huiuſmodi, quę
iudiciaria apellatur non eſt licita tamquam
ſupponens, actiones humanas pendere à
ſtellis, quòd eſt grauis error contra fidem,
dum inducit fatum, & conſequentèr tollit
liberum arbitrium, & facit auctorem De-
um peccatorum, quæ in dies ab homini-
bus committuntur, vt oſtendit *Origen apud*
Euſeb, de præparat. euangelic libr. 6. capit. 8.
11 *& 9.* vndè † merito ab omni Iure damnata
reperitur, & primo loco à Iure diuino in
Leuit. in cap 19. Deuteronom. cap. 18. Iſaia
12 *cap. 47. Ioph. cap 23.* Item à Iure Canonico
in *c. illud, & c. ſed & illud 26, quæſt. 2. c. con-*
ſuluiſti & c. ſciendum, & c. igitur 26. quæ-
ſtion. 2. c. non ſtatim & c. non licet 26. quæ-
ſtion 5. c. ex tuarum de Sortileg. & in Concil
Toletan. cap. vlt. & in Conſtitution. San. Me
Sixti V. emanat. de anno 1585. innouat. a
San. Mem. Vrbano VIII ſub die primo Aprilis
1631. Nec non à Iure Ciuili in *l. licet apud*
laborem §. ſi quis aſtrologos ff. de Iniur. l. 2.
& l. nemo C. de Malefic. & Mathem. l. Ma-
thematicus C. de Epiſcopal. Audien.
14 Et † vno ore deteſtatur ab omnibus Scri-
ptoribus, vt ex Patribus *D. Auguſtin. libr. 2.*
de Geneſ. ad litt. cap. 17. & lib. 2. de Doctrin.
Chriſt. cap. 21. 22. 23. & 24. lib. 5. de Ciuit.
Dei cap. 1. & ſeqq. D. Ambroſ. libr. 4. Hexa-
15 *mer. D. Chriſoſtom. in Matth. 2.* Ex † The-
ologis *Petr. Lombard. Paludan. Gabr. maior*
Richar. & alij in ſent. D. Thom ſecunda ſe-
cundæ quæſt 95. art. 5. Io. Pic. Mirand. ad-
uerſ. Aſtrolog. Chriſt. cap. 1. Medin. lib. 2. de
recta in Deum fide capit. 2. Martin. del Rio
libr. 4. cap. 3. Magic. quæſt. 1. & lib 6. Ana-
cephalos monit. 7 Suarez. lib. 2. de Relig. ca-
pit. 11. Sanchez. in ſumma tit. 1. lib. 2 cap. 38.
ſub num. 33. Idem in præcept. Decalog. tom. 1.
lib. 2. cap. 38. n. 27. & ſeq. Leſſ. de Iuſt. & Iure
16 *lib. 4. cap. 43. dub. 6. à num. 32.* Ex † Iuris-
peritis *Abb. Anan. Anchbaran. & Alij in c. ex*
tuarum de ſortileg Card. Turrecremat. in c. il-
lud 26. quæſt 2. Alciat. in l. rei appellatio §.
operæ num. 7. ff. de verbor. ſignificat. Bal. &
Salicet. in l. 2. & 5. de Malefic. Matth. Gri-
land. de ſortileg quæſt. 3. nu 8. & quæſt. 11.
numer. 16. Clar. receptar ſententia. libr. 5. §.
hæreſis num. 25. Menoch. de Arbitrar. libr. 2.
caſ. 388. Farinace. in praxi crimin. quæſt. 20
num. 112. & in tractat. de Hæreſi quæſt. 112
17 *num. 55.* Ex † Philoſophis *Plato in Cratyl.*
Ariſt. libr. 2. Periermen. Cic. libr. 2. diuinat
Phauorin. apud Aul. Gell. lib. 14. Noct. Attic
18 *car. cap. 1.* Ex † medicis, *Galen. lib. 1. de ſa-*
nit. tuen. Valleſ. Sacr. Philoſ. capit. 31. Paul
Zacch Patruus meus in ſuis quæſtion. medico-
legal. lib. 4. tit. 1. de Miracul. quæſt. 5. nu 12.
Roderic. à Caſtro in Medicopolit. lib. 2. cap. 2.
19 Ex † Hiſtoricis, *Cornel. Tacit. annal. lib. 2.*
& lib. 17. Euſeb. in ſu Hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 6
20 *& 7.* Ex † Poetis Iuuenalis *ſatir. decima,*
ibi.

Nemo Mathematicus genium indemnatus
habebit.

Et inferius.

Non enim ſunt ij aut arte diuini, aut ſcien-
tia,

Sed ſuperſtitioſi Vates impudenteſque Ari-
oli,

Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas
imperat,

Qui ſui quæſtus cauſa fictas ſuſcitant ſen-
tentias

Qui ſibi ſemitas non ſapiunt alteri mon-
ſtrat viam,

Quibus diuitias pollicentur ab ijs drach-
mam petunt

De

*De his diuitijs ſibi deducant drachmam red
dant cætera.*
Et Mantuanus cecinit
*Qui numerant ſtellas, & ſe comprehendere
fata.
Poſſe putant ſtulti &c.*
Et poeta noſter Taſſus *can. decimo ſtan.
vigeſima.*
*Ma che io ſcopra il futuro, e che io diſpie-
ghi,
Dell'occulto deſtin gli eterni mali.
Troppo è audace il deſio troppo alti pre-
ghi.
Non è tanto conceſſo à noi mortali.*
21 Phiſognomia † quoque illa, quæ ſingulas
hominis partes ad ſingula aſtra referens fu-
turos caſus prædicit, enumeratur inter ſpe-
cies Aſtrologiæ iudiciariæ, & tamquam il-
lis communitèr damnatur, vt probat *Pic.*
22 *Mirand. lib. 12. aduerſ. Aſtrolog.* Non † ta-
men reiecta reperitur, quin potiùs appro-
probata illa, quæ de temperie valetudine,
moribus, & ingenio, iudicat ex corporis
temperamento, & ea eſt ratio, quia hæc ſe-
cunda Phiſignomia deſumit argumenta ab
effectu naturali, vt probatur auctoritate
Sacræ ſcripturæ in *Iſai cap. 3.* ibi, Agnitio
vultus eorum reſpondet eis, &c. & *Prouer-
bior. cap. 13.* Cor hominis immutat faciem
illius &c. & *Eccleſ. cap. 19.* ex viſu cogno-
ſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur,
ſenſatus, amictus corporis, & riſus dentium
ac greſſus hominum enunciat de illo &c.
Sed omiſſa enumeratione ſpecierum Di-
uinationis, quæ poſſunt videri apud *Tor-
reblanc. in ſuo tract. de Magia Natural.*
Pro reſolutione quæſtionis noſtræ dicen-
23 dum erit, Quod; ſi mercedem expoſcat
profeſſor diuinationis naturalis permiſſæ il-
lam de Iure conſequi debeat, *Armill. in
ſumm. verb. Aſtrologia ſub num. 1.* Etiamſi
24 † non fuerit de mercede aliqua facta con-
25 uentio ea ratione, quia Aſtrologia † con-
numeratur inter artes liberales, vt ait *gloſ.
in l. 1. §. 1. ff. de var. & extraordinar. crim.
Abb. in c. ex timore de ſorti. Armill. vbi ſu-
pra ſub num. primo Magon. deciſ. Lucen. 26.*
26 *num. 28. in fine* Et † propterea Salarium
ſoluitur ipſis ob probitatem ſcientiæ, & in-
tellectus, quo caſu eſt de Iure debitum, li-
cèt non fuerit in pactum deductum *l. 1. ff.
de var. & extraordinar. cognit. DD. in l. 1.
C. de ſuffrag. & in l. Archiatri alias incipien
Antiochus C. de profeſſor. & medic. libr. 10.
Gratian. diſceptat. Forenſ. cap. 257. num. 4.
Adden. ad deciſ. Bononien. 56 verſ. hæc ta-
men regula inter Statutar. Ret. coram Cardi-
nali Seraphin. deciſ. 8. 9. num. 3.*
27 Si † vero pro mercede inſtarent profeſ-
ſores diuinationis reprobatæ venirent à iu-
dicio repellendi etiamſi agerent pro conſe-
quutione mercedis conuentæ argumento
l. ſi ob turpem cauſam ff. de cond. ob turp.
28 *cauſ. & l. mercalem C. eodem* At † ſi iam fuiſ-
ſent mercedem conſequuti non poſſent ad
reſtitutionem compelli *Innocen. in c. quia
plerique num. 2. verſ. ſi autem, quem ibidem
ſequuntur Io. Andr. num. 2. Ant. de Butr. nu-
mer. 5. verſus finem & num. 6. Anch. tran ſub
num. 12. queſt. 5. verſ. ſi autem ex negotia-
tione, & Abb. num. 12. & 13 & communi-
ter omnes de Immunit. Eccleſ.* Et ratio eſt,
29 Tum quia † in pari cauſa turpitudinis, quæ
in caſu noſtro verſatur, tam ex parte dantis,
quàm ex parte recipientis, melior eſt con-
ditio illius, qui poſſidet *l. in pari & l. cum par
ff. de regul. iur. c. in pari eod. tit. in ſexto
Caberan. deciſ. ped. mont. 10?. num. 18. Me-
noch. conſ. 5 num. 41. Ciriac. controuerſ. 176
num. 7. et contr. 177. num 9, et contr. n. 32?*
30 *num. 22.* Tum † etiam quia quando in ope-
re, in quo merces accipitur interuenit ali-
qua induſtria, ſiue periculum, ſiue labor,
tunc quid quid fuit pro mercede receptum
licitè retinetur *Couarru in reg. peccatum par
2. num 5 et ſeqq. Azor. inſtitut. moral
part. 3. libr. 4. cap. 25. tit. de his, quæ reſtitu
en ſunt ob turp. cauſ. verſ ſecunda opinio
fol. 270.*
31 Et † hæc procedunt etiamſi Diuinatores
falſis ſuaſionibus induxerint aliquem ad
credendum, & mercedem ipſis perſoluen-
dam *Laurent. Vrſell. concluſion. 1?9. num. 4.*
32 Dummodo † tamen falſæ ſuaſiones non
exceſſerint terminos ordinarios; Certum
namque eſt quòd Diuinatores vtuntur ſua-
ſionibus, & iſtæ tollerantur quaſi natura-
lia exercitij, ſecus ſi fraudolentæ ſuaſiones
exceſſiſſent modum quia tunc tenerentur
ad reſtitutionem *Scacc. de commerc. & camb
§. 1. quæſt. 7. part. 2. ampliat. 19. nu. 111.
verſ reſtringe tamen.*

Digitized by Google

Exactoribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXV.

SVMMARIVM.

1 *Exactores qui exactionis commoda, & incommoda ſuſcipiunt ſoluendo Dominis certam ſummam non dicuntur locare operas ad exigendum, ſed potius exactiones emere.*

2 *Exactori merces non conuenta non debetur.*

3 *Exactori merces non conuenta debetur ſi ſit ſolitus operas locare, & Dominus conducere pro mercede.*

4 *Exactor mercedem non conuentam conſequitur ſi extet conſuetudo ſoluendi mercedem ſimili operario etiam abſque præcedenti promiſſione.*

5 *Merces præſtari ſolita dicitur conuenta, & conductor cenſetur tacitè de mercede conueniſſe.*

6 *Exactor, qui commodum ab exactione retulit, mercedem non conuentam petere non poteſt.*

7 *Exactoribus merces conuenta debetur, Declara vt num. 8.*

9 *Exactores, vt ſuo muneri ſatisfacere dicantur debent exigere realiter, & cum effectu.*

10 *Exactor, qui inutilitèr pro Domino in exactione verſatus fuit nullam poteſt mercedem petere.*

11 *Exactores realiter exegiſſe dicuntur quotieſcumque ſequatur creditoris ſatisfactio ſiue id eueniat per ſolutionem veram, ſiue fictam, & num. 13.*

12 *Solutio verà illa dicitur, quæ fit per numerationem pecuniæ.*

14 *Exactori merces debetur ſi illius operà ſequatur ſatisfactio creditoris per fictas ſolutiones.*

15 *Cedula bancharia quoad effectum vim ſolutionis habet.*

16 *Acceptilatio, & nouatio pro vera ſolucione habentur, & vice ſolutionis funguntur.*

17 *Datio in ſolutum vim ſolutionis habet.*

18 *Ceſſio, & Delegatio pro ſolutionibus habentur.*

19 *Contrapoſitio partitarum ſolutioni æquiparatur.*

20 *Aliud pro alio ſolui non poteſt.*

21 *Adimplere qui deficit promiſſa non poteſt iuuari contractu vltrà citroque obligatorio.*

22 *Obligationes eatenùs ligant quatenùs omnes obligationum partes obſeruentur.*

23 *Exceptio non implementi locum habet etiamſi non implementum verificetur in minimo.*

24 *Exceptio non implementi poteſt per Iudicem ex officio ſuppleri.*

25 *Exigere eſt verbum generale aptum comprehendere tam exactionem pecuniarum, quàm in ſpeciebus conſiſtentem.*

26 *Exactor, recipiendo a debitore obligationem de ſoluendo, mercedem non lucratur Amplia, vt numer. 32. Contrarium numer. 27.*

28 *Soluendi promiſſio numeratur inter fictas ſolutiones.*

29 *Solutionis promiſſio pro ſolutione habetur.*

30 *Exactum non dicitur, quod adhuc debetur.*

31 *Fideiuſſores dare non eſt ſoluere, ſed ſolutionem aſſecurare.*

33 *Exactor mercedem conſequitur, licèt creditoris ſatisfactio non ſequatur, quando per ipſum creditorem ſtat quominus ei ſolutio fiat.*

34 *Exactio dicitur ſequuta ſi per creditorem ſtat, quod non ſequatur.*

35 *Exactor mercedem conſequitur, licèt non exigat quādo reperiis creditum iam ſolutum, vel non reale, vel præſcriptum.*

36 *Exactores mercedem non conſequuntur ſi ſu erint negligentes in exigendo.*

37 *Exactor negligens tenetur de neglectis, & non exactis.*

38 *Exactor tenetur de neglectis, et non exactis per eius ſubſtitutum.*

39 *Exactor tenetur de leui culpa.*

40 *Exactor publicus ſi fuerit negligens in exigendo ammittit Salarium etiā pro tempore, quo diligentèr exegit.*

41 *Exactor priuatus ſi fuerit negligēs non ammittit Salarium pro eo tempore, quo diligentèr exegit.*

42 Exa-

42 *Exactor tenetur reddere rationem de exa-*
ctis, aliàs mercedem petere non poteſt,
Declara vt num. 43.
44 *Exactor tenetur reddere rationem non ſo-*
lùm de ijs, quæ exegit per ſe ipſum, ſed eti-
am de exactis ab eius ſubſtituto, Amplia
vt num. 45.
46 *Exactor, cui fuerunt commiſſæ duæ exactio-*
nes habentes diſtincta Salaria, duplex
Salarium conſequi debet.

EXactores ſiue publici, ſiue priuati ſint
diuerſimodè exactiones ſuſcipere con-
ſueuerunt: Alij enim, nulla merce-
de conuenta munus exactionis ſubeunt, Alij
pro mercede certa in fine exactionis per-
ſoluenda: Alij mercede diurna in pactum
deducta, Alij pro mercede detrahenda
ex ipſa ſumma exacta, vt puta octo, vel
1 decem pro centenario, Alij † demùm exa-
ctiones acceptant aſſumentes in ſe omne il-
larum commodum, & incommodum ſol-
uendo Dominis certam ſummam. Et de
his vltimis non erit in præſenti noſtra quæ-
ſtione agendum, quia iſti propriè non lo-
cant operas ſuas ad exigendum, ſed potius
exactiones emere dicuntur *Roman. in l præ-*
tor. ait §. 1. num, 2. ff. de aqu plu arcen. Man
tic. de Tacit. et ambig. conuent libr. 7. tit. 2.
num. 32. Tondut. Sanleger. quaſt. et reſolut.
ciuil. cap. 23. num 4.
2 De alijs igitur exactoribus loquendo, ſi †
iſti abſque præcedenti conuentione mer-
cedis in exactione ſe ingerunt, dicendum
eſt, quòd nullum conſequi debeant Sala-
rium, *l. 1. ff. de var. et extraordinar. co-*
3 *gnit. l. Salarium C. mandati*, Niſi † credito-
res ſummæ exigendæ fuerint ſoliti cōduce-
re operarios pro mercede, & exactores ſu-
as operas locare, *Alex. conſ. 109. in prin-*
cip. libr. 6. Caſtren. conſ. 346. lib. 2. Riminal.
ſen. conſ. 49. num. 3. et conſ. 358. num. 29.
libr. 2. Gratian. diſceptat forenſ. capit. 257.
num 1. Ricc. in collectan. deciſ. coll. 656. verſ.
inſertur quarto Put. deciſ. 44. lib. 2. Rot deci-
4 *ſion. 559. par. 1. diuerſor.* Vel † niſi adeſſet
regionis conſuetudo ſoluendi ſimilibus o-
5 perarijs mercedem, quo caſu quia † mer-
ces præſtari ſolita dicitur conuenta, & con-
ductor cenſetur tacitè de mercede conue-
niſſe, *Mauſon. de cauſ. executiu. lib. 1. am-*
pliat. 22. num. 13. Rot. deciſ. 38. ſub num. 9.
verſ. ſed de ſubſtantia par. 2. diuerſ. Ideò licèt
nulla præceſſerit promiſſio, poterunt exa-
ctores illam expoſcere *Ricc. in d. collec. 656*
verſ. inſertur quinto Caſſador. deciſion. 120.
6 *Put. deciſ. 5. lib. 3.* Quotieſcumque † tamen
non agatur de tali exactione, quæ plura
commoda exactoribus afferre ſoleat, quia
tunc præſumeretur exactionis onus fuiſſe
ſuſceptum, non ratione mercedis, ſed e-
molumentorum ab illa prouenientium, &
propterea Salarium aliquod minimè debe-
retur, *Rot. in Romana Pecuniaria 4. De-*
cembris 1628. in §. finali coram bon. mem.
Coccino.
7 Alij † vero exactores, qui mercedem
ſtipulati ſunt illam conſequentur dummo-
8 do † in exactione non deliquerint, & ſuas
9 expleuerint partes † cōſiſtentes præcipuè in
exigendo realitèr, & cum effectu, quia
ſufficiens non erit pro conſequendo Salario
quomodocumque in pactum deducto, mu-
10 nus exactionis ſuſcepiſſe, niſi † exactor
vtiliter in illo verſatus fuerit, itaut Domi-
nus, ipſius opera mediante, ſui crediti ſa-
tisfactionem fuerit conſequutus, vt firma-
uit, *Rot. in d. Romana pecuniaria 4. Decem-*
bris 1628. §. finali coram bon. mem. Coccino
per tex. in l. Iudices vbi Bar. C. de Anno. &
tribut. libr. 10. Guidopap deciſion. 68. nu. 7.
Surd. de Aliment tit. 7. quæſt 41 nu. 3. & 4.
Gratian. diſceptation. forenſ. cap. 5. num. 21
& ſeq.
11 Ad † hoc autem, vt Exactores dicantur
realitèr exigiſſe ſatis eſt, quòd ſequatur ſa-
tisfactio creditoris, ſiue id eueniat per ſo-
12 lutionem veram, id eſt † per numeratio-
nem pecuniæ *l. finali C. ad exhibendum l ſo-*
lutam ff. de ſolut. Natt. conſ. 54. nu 6. vol. 1.
& conſ. 344. num. 1. vol. 2. Rolan. conſ. 53.
num. 44. vol. primo Oſaſc. deciſ. pedemont. 92.
num. 28. per quam omnis ſublata remane-
at obligatio, vt in *l. ſolut. ff. de pignorat.*
act. Siue per ſolutionem fictam, quia
13 † quotieſcumque creditor ſatisfactus re-
maneat; dicitur ſolutionem fuiſſe ſequu-
tam, & Exactores ſuo muneri ſatisfeciſſe,
l. 4. §. ait. prætor, & §. ſoluiſſe ff. de re iudic.
l. ſi rem § in omnes, & l. ſolutum § ſolutum
ff. de pignorat. act. l. ſolutionis verbo ff. de
verb. ſignificat. Din. Alberic. & Alij in l. ſo-
lutionis ff. de ſolut. Soccin. ſen. conſ 65. nu. 3.
volum. 4. Iaſ. conſil. 9. numer. 15. volum. 1.
& conſ. 216. n. 4. vol. 2. Marſ conſil. 37. n. 22.

14 Itaut † etiam huiuſmodi fictæ ſolutiones
eorum opera ſequutæ illis ſuffragentur pro
conſequutione mercedis promiſſæ *l. Iulia-
nus ff. de Condit. & demonſtrat. l. 4. §. con-
demnatum in verſ. ſoluiſſe ff. de re iu-
dic.*

Fictæ verò ſolutiones ad hunc effectum
illæ dicentur, ex quibus creditor remanet
15 ſatisfactus; prout † ſunt cedulæ bancha-
riæ traditio *Bar. in l. ſi ſoluturus ff. de ſolut.
Put deciſ. 165. libr. 1. Rot. poſt. Cinc. de Cen-
ſib. deciſ. 103. num. 7. deciſ. 104. num. pri-
mo deciſ. 131. num. 2. deciſ. 132. num. primo
deciſ. 290. num. 2. & deciſion. 191. num. 2.*
16 Acceptilatio, † & nouatio, quæ pro vera
ſolutione habentur, & vice ſolutionis fun-
guntur vt de acceptilatione eſt tex. in *l.
quamuis §. interdum ff. ad velleian.* & de
nouatione *l. ſi rem §. ſi duo ff. de nouat.* &
firmauit *Rot. coram Put. deciſ. 428. num. 4.
part. 2. poſt. Dec. in conſil 421. numer. 16.*
17 Datio † in ſolutum, quæ vim ſolutionis
habet *l. ſolutionis ff. de ſolut. Pariſ. conſ. 81.
num. 25. vol. 2. Soccin. Iun. conſ. 41. num. 14*
8 *& conſ. 118. num. 9. vol. 3.* Ceſſio † & De-
legatio, quæ paritèr, ſolutionibus ha-
bẽtur quoad hũc effectũ vt per *l. quamuis
§. interdum ff. ad Velleian. l. inter cauſas §.
abeſſe ff. mandati Dec. conſ. 99. num. 4. Corn.
conſ. 169. vol. 2. Rot. Ianuen. deciſ. 60. n. 11.*
19 *& dec. 153. num 7.* Et Contrapoſitio † par-
titarum, *Imol. in l. 1. & in l. eum ex pluri-
bus ff. de ſolut. Alex. conſ. 85. libr 3. Soccin.
ſen. conſ. 85. num 5. verſ. & illud libr. 4. Rot
in Romana pecuniaria 13. Martij 1644. co-
ram R. P. D. Bichio, & in Parmen. Penſio-
nis 28. Aprilis 1645. coram eodem, & in
Romana Cambij 23. Ianuarij 1645. coram
R. P. D. Peutingerio.*

Et quamuis ad ſuadendum, quòd fictæ
huiuſmodi ſolutiones non ſuffragentur, ad
effectum, vt Exactor mercedem conuen-
tam prætendere valeat afferri poſſit, quòd
effectus exactionis fundetur in exactione
creditorum in pecunijs, non autem in alia
ſpecie conſiſtentium, modo ad conſequen-
dam mercedem pro exactione promiſſam
non videtur ſatisfacere exactor per alium
actum, quàm realis exactionis, etiamſi per
fictas ſolutiones creditoris ſatisfactio ſequa
29 tur, quia eſt aliud † pro alio ſoluere, quod
fieri nequit *l. 2. §. mutui ff. ſi cert. petat.*

21 Cum † enim exactor ſpe lucri ſuſceperit
onus exigendi pecunias eaſque realiter non
exegerit, ſequitur, quòd non impleuerit
implenda pro parte ſua, & ſic ex obliga-
tione vltro vtroque obligatoria non poſſet
iuuari obſtante exceptione non implemen-
ti *l. Iulianus §. inſerri ff. de action. empt.*
22 Eatenus † enim obligationes ligant quate-
nùs omnes obligationum partes obſeruen-
tur, maximè ſi ſint inuicem correſpectiuæ
*Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 759. num. 11.
& 12. Rot. deciſ. 428. num. 3. par. 1. recen. &
in Cracouien. Decimarum 21. Maij. 1640.*
23 *coram R. P. D. Cerro* Et † eſt adeo fauora-
bilis huiuſmodi exceptio non implemen-
ti, vt locum habeat etiamſi non imple-
mentum verificetur in minimo *Dec. in l. cum
proponas la 2. num. 5. verſ. quarto ampliatur
C. de pact. Rolan. conſ. 53. nu. 23. lib. 1. Surd.
conſ. 101. num. 1. & ſeq. lib. 1. & conſil. 400.
num. 28. libr. 4. Put. deciſ. 340. num. 2. lib. 1.
& deciſ. 357. circa finem libr. 3. Caputaquen.
deciſ. 316. num. 2. par. 2. Ricc. in collect. de-
ciſion. 1245. verſ. amplia quinto Rot. poſt.
tractat. de obligation. cameral. dec. 145. n. 2.*
24 & † poſſit ex officio Iudex illam ſupplere
*Roman. conſ. 244. col. 2. Crauett. conſ. 151.
numer. 19. Rot. poſt. tractat. de obligatio-
ne Camerali deciſ. 77. num. 5. & d. deciſ. 145.
num. 5.*

Hoc tamen obiecto, non obſtante firma
remanet concluſio, quòd merces debea-
tur exactori, cuius opera mediante credi-
tor ſatisfactus remanſerit per ſolutiones fi-
ctas, non ſecus acſi promptis pecuniis e-
xegiſſet, Satis enim exactor dicitur ſuam
obligationem adimplere dum efficit, quod
ſatisfactio creditoris ſequatur, quia ver-
25 bum † exigere eſt generale aptum com-
præhendere tam pecuniariam exactionem,
quàm in ſpeciebus conſiſtentem, *c. ſi quis
Romipetas 24. quaeſt. 3. Luc. de Penn. in l. 1
C. in quib. caſib. colo. libr. 11. & in l. fiſcalibus
C. de exactor. tribut. lib. 10. Mandell conſ. 62.
num. 26.* & ita articulo maturè diſcuſſo re-
ſolutum fuit per Rotam florentinam vt vide-
re eſt in *deciſ. Magon. 66.*

Non tamen ſufficiens eſſe crederem exa-
ctoribus pro conſequutione mercedis, re-
cipere obligationem debitoris de ſoluendo
27 Quia † et ſi contrarium voluerit *Magon.
in d. deciſ. 66. num. 13.* vbi firmat, quòd
redigenſius ad actionem mercedem conſe-
quatur.

Digitized by Google

quatur non ſecus ac ſi realitèr pecunias e-
28 xegiſſet ea ratione, quia promiſſio † ſoluendi
inter fictas ſolutiones connumeretur, imò
ſolutio, & promiſſio ſolutionis paria ſint
*l. fin. C. ad leg. falcid. l. fin. C. de dot. promiſſ.
Alex. in l. fuit quæſtionis in vltim. notab. ff.
de acquiren. hæredit. Pariſ. conſ. 33. num. 23.
vol. 4. Tiraquell. de Retract. conuent. ad fin.*
29 *tit. num. 30.* & † promiſſio de ſoluendo pro
ſolutione habeatur *l. inter cauſas §. 1. ff. ad
Macedonian. Rot. Ianuen. deciſ. 4. numer. 13.*
Veritas tamen eſt, quòd ex illa non reſul-
tat actu ſatisfactio creditoris, & ideo non
poterunt exactores Salarium prætendere,
30 quia exactum † non dicitur, quod adhuc
debetur *l. hi §. ſi rem ff. de legat. 3. Carauit.
ſuper ritib. magn. Cur. Vicar. Neap. rit. 179*
32 *num. 8.* Et † ob eãdem rationem minus ſuf-
ficiens erit datio fideiuſſoris, nam fideiuſ-
ſores dare non eſt ſoluere, ſed ſolutionis
ſecuritas, *l. prima ff. qui ſatisdar. cogan.
Maur. de fideiuſſor. par. 2. ſect. 4. capit. 26.
num. 5.*

33 Dantur † tamen nonnulli caſus, in qui-
bus exactores mercedem conſequi poterũt
licèt creditoris ſatisfactio non fuerit ſequu-
ta, & Vnus eſt quando per ipſum credito-
rem ſtat quominus ei ſolutio fiat *l. acceptam
C. de Vſur. l. iure ciuili ff de condit. & demon-
ſtrat.* & probatur ex *l. hæc venditio in prin-
cip. ff. de contrahen. empt. & in l. opus ff. lo-
cat.* & facit *gloſ. in c. ſtatutum §. acceſſorem
in verb. communiter de Reſcript. in 6. & no-
tat Iaſ. in l. ſi quis Titio ff. de legat. primo* &
facit *l. obſignatione C. de ſolut. et in l. ſi priuſ-
quā C. de diſtr. pign.* Vt puta ſi poſtquam
exactor ſuas feciſſet diligentias, creditor
prorogaret terminum debitori, vel debi-
tum remitteret, vel mandaret exactori,
quòd vlteriùs non progrederetur, Nàm
34 † hoc ipſo, quòd impedit creditor, ne ſibi
ſolutio fiat habetur ac ſi exactio verè ſequu-
ta fuiſſet *l. Iulianus ait ff. de condit, & de-
ſtrat l. 4. § proinde ff. de manumiſſion. Auen-
dan. de Exequen. mandat reg. cap. 17. in fine*
35 Alter † caſus eſt quando exactor, factis,
diligentijs, reperijt, vel creditum non fuiſ-
ſe reale, vel exactum, vel præſcriptum,
*Auendan. vbi ſupra verſ. quando vero ſub
num. 10.*

36 Partes † quoque exactoris erunt diligen-
tèr ſe gerere in exactione, Aliàs non ſolum
37 mercedem non lucrabitur, ſed † etiam te-
nebitur de neglectis, & non exactis, &
contra eum poterit iurari in litem, *l. finali
§. item reſcripſerunt nominum quæ deteriora
ff. de Adminiſtrat. rer. ad Ciuit. pertin. l. 1. in
fine, & ibi Io. de Plat. ante num. 1. verſ. ſed
totum damnum ſpectat. C. de pericul. nomi-
nat libr. 11. l. miſſi opinatores vbi Bar. nu. 3.
C. de Exactor. tribut. libr. 10. Curt. Iun. in
conſ. 19. ſub num 6. verſ. circa quartum ca-
pitulum Menoch. conſ. 246. num 66 Burſatt.
conſ 408. num. 5. vol. 2. Henriquez ſingular.
48. in fine ſuor. conſil. Ciriac. controuerſ. 433
num. 6. Borgnin. deciſ 39. num. 24. & ſeqq.*
38 Et † etiam de neglectis, & non exactis
per eius ſubſtitutum, vel coadiutorem ab
ipſo deputatum, *l. vtique §. 1.* ibi: Si mi-
nus idoneis hominibus eam commiſit *ff. de
rei vindicat. Caroc. de locatien. & conduct.
par. 4. tit. de Dolo, & culpa quæſt. 2. nu. 13.
Ciriac. controuerſ. 166 num. 2. & ſeqq. Bor-*
39 *gnin. d. deciſ. 39. num. 24.* Et † tenebitur
etiam de leui culpa *l. contractus ff. de regul.
Iur. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 125. n. 3.*
40 *Borgnin. dicta deciſ 39. num. 29* Et † ſi aga-
tur de exactore publico iſte negligendo e-
xactionẽ, non ſolùm nõ lucrabitur mercedẽ
pro tẽpore, quo fuit negligẽs, verũ etiã amit-
tet illã, quã habuit pro tẽpore, quo diligen-
tèr exegit, iuxtà textũ expreſſum in *l. Iudices
C. de Anno, & tribut. lib. 10.* ibi: Iudices
quos circa profliganda ærarij noſtri com-
pendia negligentes, ac deſides fuiſſe con-
ſtiterit, omnia, quæ in adminiſtratione
poſiti perceperunt, emolumenta reddere
compellantur.

41 Licèt † contrarium verum ſit in alijs exa-
ctoribus priuatis, qui mercedem lucran-
tur pro tempore quo diligenter exegerunt
*Bart. in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor.
Surd. de Aliment. tit. 7. quæſt. 41. num. 6. verſ
ſed in contrarium Gratian. diſcept. forenſ. ca-
pit. 55. nu. 22.* Et ratio ſpecialitatis in exa-
ctoribus publicis eſt, quia ex negligentia
huiuſmodi exactorum reſultare poſſunt plu-
ra incommoda Reipublicæ, dum eius ne-
ceſſitatibus conſuli non poteſt, vt notat *Io.
de Plat. in eadem l. Iudices n. 2.*

42 Debebit † etiam Exactor rationem red-
dere de exactis aliàs mercedem non habe-
bit, *Fontanell. de pact. nupt. clauſul. 4. gloſ 18
par. 5. num. 43. Molpheſ ad Conſuetud. Nea-
pol. par. 6. quæſt. 11 ſub num. 24. verſ quare
quidem Salarium Menoch de Arbitr. caſ. 512*

Digitized by Google

finem verſ. dubitari ſæpe contingit Cravett conſ. 129 vbi declarat † procedere donec Exactor ſuæ exactionis rationem reddiderit, prout facere tenetur *Rot Ianuen deciſ.* 59. *num* 2. *deciſ.* 80. *num* 3 *deciſ* 81. *n.* 2. *deciſion.* 112. *numer.* 2. *deciſion.* 116. *num.* 1.

44 Et † non ſolùm de his, quæ ipſe met exegit, ſed etiam de exactis ab alio de eius ordine, cum exegiſſe videatur, qui per alium exegit, *l. tres tutores* §. *non ſolum l. ita tamen* §. *geſſiſſe ff. de adminiſtrat. tut. l. ſolutam l. vero procuratori ff. de ſolut. Eſcobar. de ratiocin adminiſtrat. cap* 3. *num.* 20 *Larrea dec. Granaten.* 45 *ſub num.* 19. *Rot. deciſ.* 355 *ſub*

45 *num* 4. *par.* 1. *rec.* Siue † alium ad exigendum præpoſuerit expreſsè ſiue tacitè, *gloſ. magna in l.* 1. *ff. de exercit. act. & in l quicumque* §. *non tamen verb. dumtaxat. ff. de inſt act Bart. ibidem in princip. Gratian. diſceptat. forenſ. capit.* 677. *numer*, 23. *& ſeqq Rot. Ianuen deciſ n.* 14. *numer. ſecundo &* 3. *Rot. in Romana. pecuniaria* 15 *Iunij* 1643 *coram R. P. D Bichio*.

46 Notandum † remanet circà Salarium exactoris, quòd duplex debeatur, illi, cui duæ exactiones fuerunt commiſſæ habentes Salaria diſtincta, ſiue agatur de Exactore priuato, ſiue publico, quoniam ex hac ſolutione non eſt Communitas in damno, cum adhuc mercedem ſoluere debuiſſet alteri, cui exactionem demandaſſet, vt latè comprobat, poſt alios quos allegat *Franciſc. Merlin. controuerſiar. fore* 1. *par.* 2. *cap.* 7.

Executori Teſtamentario An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, qui debet executioni demandare legata pia, non poteſt aliquo commodo ex illa hæreditate prouenientes gaudere, & ſi aliquid acciperet, mortaliter peccaret.*

2 *Officium executoris teſtamentarij dicitur pium & ſalutare eſt animæ illud acceptare præcipue ſi teſtamentum ad pias cauſas.*

3 *Operæ charitatis, exerceri debent abſque aliqua remuneratione ſeu mercede terrena.*

4 *Executor teſtamentarius æquiparatur Tutori.*

5 *Tutori non eſt ſoluendum Salarium.*

6 *Recuſante legatario legatum acceptare, cedit commodo executoris teſtamentarij.*

7 *Non poteſt quis cogi, vt ſit executor teſtamentarius.*

8 *Executor teſtamenti tunc cenſetur quando nullum commodum ex bonis ipſius teſtatoris ſentit.*

9 *Executor teſtamentarius dicitur habere mandatum à teſtatore.*

10 *Executor teſtamentarius habetur loco hæredis.*

11 *Executor teſtamenti æquiparatur adminiſtratori.*

12 *Executor teſtamenti tenetur reddere rationem.*

13 *Legatum factum executori teſtamenti à teſtatore, vt ſuam voluntatem executioni mandet, valet.*

14 *Executor teſtamentarius ſi recuſet munus ammittit legatum.*

15 *Executori teſtamentario quando veniat ſoluendum Salarium, & n. ſeq. Vſque ad num.* 20.

16 *Spatium vnius anni datur executori teſtamentario ad implendam voluntatem teſtatoris.*

17 *Executori teſtamentario ſi a teſtatore aliquid pro mercede laborum fuerit relictum, illi ſoluendum eſt, etiam ſi eſſemus in caſu, quo non eſſet ſoluendum.*

18 *Executor teſtamenti, cuius officium poteſt breui tempore expediri, ſi aliquid pro mercede extorſerit poteſt conueniri pro reſtitutione.*

19 *l. ſi quis ad declinandum C. de Epiſcop. & cleric. declaratur.*

Adhùc apud DD. indefinita remanet quæſtio An Executori teſtamentario ſit ſoluendum Salarium, nec nè, Et ideo rationes, & argumenta, quæ tam pro affirmatiua, quàm pro negatiua adduci

ei poſſunt noſtræ erunt partes referre, nec
non noſtram opinionem patefacere, relinquendo tamen illius definitionem ingenio
perſpicaciori, & magis erudito,

Pro negatiua igitur opinione, quòd nullum debeatur Salarium executori teſtamentario facit Textus in *l. ſi quis ad declinandum C. de Epiſc. & cleric.* per quam expresſè
1 prohibetur, nè † Epiſcopus, vel Economus, qui debent executioni demandare
diſpoſitiones voluntatum factarum ad fauorem piæ cauſæ, non ſpecificata ſpecie, poſſint aliquo commodo ex illa hæreditate
prouueniente gaudere, vt videre eſt in verbis
dictæ *l.* ſi quis, ibi: Nullo pænitùs ex hoc
lucro vel Economo vel Epiſcopo vel Sacroſanctæ Eccleſiæ &c. Et in caſu quo aliquid
extorquent, mortalitèr peccant, prout habetur in ſubſequentibus verbis dictæ legis,
ibi: In omnibus autem huiuſmodi caſibus
cæleſtes iracundias ſacroſanctarum rerum
adminiſtratores expectent ſi qualecumque
lucrum ex huiuſmodi gubernationibus ſibi
met acquiſiuerint, vel ſi hoc committi ab
alio conſenſerint &c. & ita fuiſſe deciſum
in Regio Conſilio Neapolitano, teſtatur
Vincent. de Franchis in deciſ. 122. *num.* 6. *& in Regn. Valen. Fran. Hieron. Leo dec. Val.* 20. *num.* 52.

Secundò ad ſuadendam negatiuam, con-
2 currit, quod officium † executoris teſtamentarij ſit pium, & dicatur opus charitatis, adeò, vt ſalutare animæ ſit illud acceptare, pręcipuè ſi teſtamẽtũ ſit ad pias cauſas, vt notat *gloſ. in c. ſicut ij quæſt.* 1, & cum
3 operæ † charitatis exerceri debeant abſquè
vlla mercede, ſeu remuneratione terrena,
adeout ſi quis pro exercendo opere charitatis aliquid accipiat, mortalitèr peccet *D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt.* 10. *art. primo Sot. de Iuſt. & Iure quæſt.* 5. *art.* 2. & ad reſtitutionem omninò teneatur, & quidquid
datum fuerit repeti poſſit conditione ob tur
pem cauſam *Munnoz de Eſcobar. in Tract. de Ratiocin. adminiſtration. capit.* 27. *ſub numer.* 35. *verſ. vnde cum opera Charitatis.*

4 Tertio pro negatiua facit, quòd † tales
executores teſtamentarij æquiparẽtur tutoribus, *Bar. in l. ſi emptione § fin. ff. de contraben. empt. Bal. in l. cum ipſe eod tit. Gratian. diſceptat. forenſ. cap.* 812. *nu.* 30. *Pract. Papien. in forma libelli quo agitur ad reddenratio. tutelæ v. Ac executores num. primo gloſ. in l. antepenult. ff. de tutelis & in l. ſi quis à filio §. ſi plures ff. de legat primo Iacob. à Can. in Tract de execut. vltim. volunt. part. pri-
5 ma quæſt.* 10. *num.* 32. Sed † tutori non debetur aliquod Salarium *l. à tutoribus § fin. ff. de adminiſtrat. tut. & in l. in eos ff. de tutelis & nos dicemus infra in hac par.* 2. *cum agemus de Salario Tutoris* Ergò nec erit
ſoluendum executoribus teſtamentarijs,
In eis enim, quæ inter ſe æquiparantur
eadem militat Iuris diſpoſitio.

Facit Quarto pro negatiua, quòd executor à Legibus multis commodis, & beneficijs fuerit ornatus, & inter alia illud prin-
6 cipale eſt, quod † deficiente legatario antequam legatum habuerit, vel in caſu, quo
ipſe legatarius legatum acceptare recuſaret,
dictum legatum cederet commodo ipſius
executoris *l. ſi quis Titio ff. de legat.* 2. *argumento l. pecunia ff de aliment. & cibar. legat.*
igitur cum executor teſtamentarius habeat
à lege hoc commodum cum alijs quampluribus, quæ refert *Iacob. à Can. in Tract. de execut. vltim volunt. part.* 3. *quæſt prima num. primo, & pluribus ſeqq.* videtur, quòd
ea commoda ſuccedere debeant in locum
mercedis, nec aliud Salarium ab ipſo executore pro labore impenſo in demandando
executioni Teſtatoris voluntatem prętendi
poſſit.

7 Quinto facit, quòd † cum quis cogi non
poſſit ad ſubeundum onus ſibi iniunctum ab
aliquo teſtatore demandandi executioni diſ
poſitia in eius teſtamento *c. Ioannes vbi communiter DD. de Teſtam.* ſi illud ſuſcipiat, videtur tacite aſſerere nullum Salarium
pro illo onere referre velle *l. ſed an vltro ff. de negoc. geſt. Federic. de Sen conſ.* 118. *nu.* 2. *Alex. conſ.* 108. *num. primo &* 2. *libr.* 2. *Caſtren. conſil.* 246. *libr. ſecundo Guidopap. deciſ* 68.

8 Sexto negatiua ſuadetur ex eo, quòd, † tunc
cenſetur quis executor voluntatis teſtatoris, quando nullum commodum de bonis ipſius ſentit *gloſ. in l. ſi quis Titio* 17. *in v. vt miniſtrum, & ibi Bar. num. primo ff. de legat.* 2. *Ioan. Andr. in addition. ad Specul. libr.* 2. *part.* 2. *tit de Inſtrum ædit §* 13 *nunc aliqua ſub. num.* 17. *Rot. coram Gregor. XV. deciſ* 544. *num.* 2. *& in Romana Cenſus Viginti millium* 3. *Martij.* 1617. *coram R. P. D. Coccino quæ eſt impreſſa penes Gratian diſcept.*

*ſcept. forenſ. cap.563 poſt num. 51. & deci-
ſion.35. num.8.par.6.in Recent.* Sicque cum
de natura executoris teſtamentarij ſit nul-
lum commodum recipere, ſi aliquid accipe-
ret diceretur facere contra naturam ſui of-
ficij.

9 Vltimo facit, quòd † executor teſtamen-
tarius dicitur habere mandatum à teſta-
tore *Gratian. diſcept. forenſ. cap.*812. *num.*8
9 & 10. quod mandatum de Iure debet
eſſe gratuitum de ſui natura, cum depen-
dear ab amicitia, cui nihil magis aduerſa-
tur, quàm pecunia, vt in *l. prima et tot.
tit ff. mandati* Ergo nullam mercedem ſeu
Salarium petere poterit, & hæc ſunt, quæ
pro parte negatiua allegari poſſunt.

Non deſunt tamen argumenta, & ratio-
nes militantes pro affirmatiua, quod tali-
bus executoribus ſoluendum ſit Salarium,
Et ad hoc ſuadendum concurrit primo, Ar-
gumentum à ſimili, videlicèt, quòd ſicut
hæredi datur quarta trebellianica, vt per
10 *tot. tit. ff. ad Trebellian.* & Executor † Teſta-
mentarius habetur loco hæredis, vt in *c.
cum tibi de Teſtamen.* Ergo & ipſi executo-
ri ſaltem aliquid pro mercede laborum ſi
non quarta pars ſoluendum erit. Concur-
11 rit ſecundo, quod executor † equiparatur
Adminiſtratori *Gratian. diſceptat. forenſ.
cap* 812. *num. 3. et 7. c. vltim. de Teſtamen
in 6.* & in effectu ſit adminiſtrator, ſed cum
ſupra dixerimus, adminiſtratoribus eſſe ſol-
uendum Salarium, vt in *quæſt. 51. num. 1.*
ita dicendum erit, ſoluendum eſſe executo-
ri teſtamentario, nam cum ratio, proptèr
quam diximus ſoluendum Salarium admi-
niſtratoribus ſit, quia grauantur in pluri-
bus, & inter alia teneantur ſuę admi-
niſtrationis rationem reddere, quæ ratio
cùm militet etiam in Executore teſtamen-
12 tario, nàm † vltrà labores in adminiſtranda
hæreditate tenentur etiam reddere ratio-
nem ſuæ adminiſtrationis *Gherardus ſingu-
lar 48. l. ſi hæres vbi notant DD. ff. de cond.
ob cauſam Bar. in l. ſi quis Titio ff. de legat. 2
& in l. alio ff. de aliment. & cibar. legat.
Cyn. in l. nulli C. de Epiſcop. & cleric. & fa-
cit tex. in l. prima ff. de ration. diſtrahend.*
Ergo eadem diſpoſitio Iuris in iſtis militare
debebit.

13 Accedit Tertio, quòd † valet legatum fa-
ctum à teſtatore executori teſtamentario,
& à Lege præſumitur factum ad effectum,
vt ipſius voluntatem executioni mandet,
vt videre eſt in *§. ſi quis autem authen. de hæ-
red. & ſ. leid. collat. prima §. ſi autem auth.
de Eccleſ. tit. collat. 9. l. ſi quis ſepulcrum §.
funus ff. de relig. & ſumpt. fune. l. fin. ff. de
confirmat. tut. c. Ioannes de Teſtamentis*, vbi
apertè dicitur, quód prædictum legatum fi-
eri poſſit à Teſtatore ad effectum, vt exe-
14 cutor munus ſubire velit, adeo vt ſi mu-
nus recuſaret priuaretur legato *Adden. ad
Cappell. Tholoſan. deciſ.294 ſub num.3. Car-
dinalis in Clement. vnic. quæſt.4 de Teſtamen.
Bal. in repetit. l. primæ col. 6. ff. de legat. 2.
Couarru. in d. c. Ioannes num 3. de Teſtam.
Molin. de Iuſt. & Iure tract. 2. diſputat. 248
littera C. verſ. executor ſi munus l. poſt lega-
tum §. manumitterem ff. de iis quibus vt in-
dign.* Ergo eſt dicendum, quòd executori
teſtamentario etiam de Iure ſit ſoluenda
aliqua merces pro munere, quod exer-
cet.

Stantibus ergo his tàm pro parte affir-
matiua, quàm pro negatiua adductis, ad
hoc, vt huius quæſtionis definitionem inue-
nire poſſimus, tali modo diſtinguendum
15 eſſe crederem videlicèt: Aut † officiũ execu-
toris eſt momentaneum, nempe, quod
breui tempore executor à ſuo officio ſe ſe
expedire poſſit, vt puta ſi debeat tantum-
modo legatarijs relicta conſignare, elemo-
ſinas à Teſtatore legatas diſtribuere, & a-
lia, quæ breui temporis ſpatio expediri poſ-
ſunt, & hoc caſu nullam ſoluendam eſſe
mercedem executori cum habeat ſolum-
modo nudum facti miniſterium *Eminentiſ-
ſimus D. Cardinalis de Lugo de Iuſt. tom. 2.
diſputat. 24. ſect. 16. numer. 334. Antonin.
Dian. reſolut. moral par 8. ſect. 5. reſolut. 39.
§ ſed hæc opinio* Quod dicas procedere, eti-
amſi vnius anni tempus requireretur ad
16 adimplenda diſpoſita à teſtatore, quia † ta-
le tempus dicitur in propoſito breue, & da-
tur omnibus executoribus ad executioni
demandandam teſtatorum voluntatem *l.
nulli C. de Epiſc. & cleric. c. nos quidem de
Teſtament. Honofr. Bartolin. conſ. 82. nu. 8.*
17 *inter conſ. vltim. volunt.* Niſi † tamen aliquid
à Teſtatore relictũ fuiſſet, quia tũc nulli du-
biũ eſt, quòd eſſet ſoluẽdũ, nã ſi ſoluẽdũ ve-
nit vni tertio, cui teſtator nullis præcedẽti-
bus, ſeu ſubſequentibus laboribus, ſeu me-
ritis legauit, multo magis erit ſoluendum
executori teſtamentario, qui ſe ingerit in
de-

demandando executioni ipſius teſtatoris voluntatem, alias enim eius officium diceretur damnoſum, cum ipſum redderet incapacem illo legato, quod habere potuiſ-
18 ſet ſi relictus non fuiſſet executor, ſi † vero nihil fuerit iſti executori à teſtatore relictum,& ſi aliquid extorſerit poterit pro reſtitutione ab hærede conueniri, nam ſi teſtator voluiſſet eum aliquid habere legaſſet *Adrian. Neguſan. in ſilua Reſponſorum quæſt.351. num.8. Menoch. de præſumption libr.4. præſumpt.125. num.18. verſ. hoc caſu executores.*

Aut vero officium executoris habet tractum ſucceſſiuum, vt puta ſi quolibet anno aliquid adimplere teneatur, vel debeat hæreditatem à litibus defendere, & alia ſimilia facere, & in hoc ſecundo caſu dicimus, ſoluendam eſſe mercedem executori teſtamentario, non obſtantibus, rationibus, & argumentis in contrarium ſupra adductis. Nam ad primum Reſpon-
19 detur, quòd † in *d. l. ſi quis à l declinandum* non diſponitur executorem teſtamentarium non poſſe aliquid accipere pro executione voluntatis teſtatoris ſed prohibetur tantummodo Epiſcopis, ſed alijs, ad quos pertinet legata pia executioni demandare, nè aliquid ex illis bonis diſtribuendis in operibus pijs iuxtà diſpoſitionem teſtatoris ſibi tribuere, vel applicare poſſint, vt per *Caſtren. in d. l. in princip.* Non autem prohibetur aliquid accipere pro labore impenſo in demandando executioni dicti legata pia. Et quando etiam hoc prohiberetur, non tamen hæc prohibitio eſſet extendenda ad alios executores teſtamentarios, quia legata pia ſunt priuilegiata, prout vidimus,quòd ab illis non detrahetur falcidia ſicut in alijs legatis, illorum priuilegia cum ſint ſpecialia, non ſunt ad alia extendenda.

Paritèr, nec obſtat ſecundum, Reſpondetur enim, quòd, licèt ſit opus charitatis attamen Salarium quod præſtatur non eſſe in præmium operati, ſed operæ,nempe in præmium laboris, quem executor impendit in adimplenda voluntate Teſtatoris,prout vidimus,quòd quamuis peccatum eſſet aliquid recipere pro adminiſtratione ſacramentorum *Card. in can. iudices verſ. in eo gloſ. 1.q.1. Villalo.in ſua recollect. littera I. numer. 62, Iul. Clar. in §. ſimonia verſ.quæro nunquid Sot. de Iuſt. & Iure quæſt.6. art. primo* attamen recipi poteſt in præmium laboris, qui in illis adminiſtrandis impenditur, & eſt communis opinio, vt teſtantur *Angel. in v. locatio num.6. in verbo Simonia 1.num.6. Eman. ſuarez. in ſuo Theſaur. littera I. nu.3. ſumm. Armill. in v. locatio n.6. Burſat. conſ.204. num.24. art. 2.* Neque ex hoc Sacramenta mercenaria redduntur ſeu numario pretio eſtimantur, ſed presbiter ſui laboris præmium refert, qui in ſe eſt quid temporale, & per ſe prætio æſtimabile, neque rei ſpirituali neceſſario connexum, adeo vt in Parlamentis Franciæ fuerit iudicatum, ſolùm Iudicem laicum eſſe iudicem competentem in adminiſtratione Iuſtitiæ pro ſolutione Salarii debiti Clerico ratione celebrationis Miſſarum, vt refert *Ioan. Papon. in collectanea Arreſtor. Parlamen. Franciæ lib 1. tit. 1. areſt. 3.*

Neque aduerſatur Tertium; in promptu namque reſponſio eſt, nempe, quòd etſi executor teſtamentarius æquipararetur tutori, tamen hoc non verificetur in omnibus, & multæ inter eos intercedant differentiæ,& inter alias illa principalis eſt quòd Tutela ſit munus publicum, & cogatur quis ad acceptandum *l. 1. ff. de Iure inſtit.* ſed officium executorum ſit voluntarium, itaut non poſſit quis cogi ad illud acceptandũ vt in *c. 2. §. fin. verſ. volente de Teſtamen. in 6.* Sicque cum non æquiparentur in omnibus,non valet argumentum, Salarium non debetur tutori, Ergo nec executori,nam diuerſa inter eos in hoc militat ratio, quia officium tutoris non eſt perpetuum, dum non durat poſtquam pupillus maſculus decimumquartum compleuerit annum, & duodecim fœmina, Officium vero Executoris teſtamentarij poteſt eſſe perpetuum, cum teſtator diſpoſuerit aliquid fieri in perpetuum *Couarru. in c. 3. num.6. de Teſtamen. Abb. conſ.59. col. final. lib. 1. Iaſ. in auth. hoc amplius n. 6. C. de fideicom. Rot. coram Cardinali Seraphino deciſ.1048. num.4.* Præterquam quod poteſt etiam reſponderi, quòd etiam tutori aliquibus in caſibus debetur Salarium, *Bar. in l. mandatum num 4. ff. mandati*, & ſic, etiamſi dicantur inter ſe æquiparari tutores, & executores teſtamentarij, non repugnat dicere, quòd etiam iſtis executori-

tori-

toribus aliquando ſit ſoluendum Salarium.

Ceſſat quoque quartum argumentum per duplicem reſponſionem. & Prima eſt, quod etſi iſtis executoribus fuerint multa priuilegia conceſſa, tamen non ſuccedunt in locum Salarij, quia videmus à lege permitti quod vltra dicta priuilegia poſſit illis fieri legatum pro adminiſtratione hæreditatis,vt diximus ſupra numero 13,Sed ſi priuilegia loco mercedis habenda eſſent, non permitteretur à Lege aliquid illis legari, Ergo eſt dicendum, dicta priuilegia non ſuccedere in locum mercedis, Reſpondetur Secundo, quòd ſi dicta priuilegia ſuccederent in locum mercedis, ſequeretur abſurdum, nempè, quod poſſet euenire caſus, vt aliquis executor teſtamentarius maximos labores in adminiſtranda hæreditate pateretur, & deinde dictis priuilegijs non gauderet, quia non venirent caſus,in quibus executori priuilegia competunt, & ſic labor debito præmio careret, & è contra alter executor,qui nullos labores tuliſſet occurrere poſſet, vt priuilegijs frueretur, ſicque eſt dicendum, quòd vltra dicta priuilegia adhoc, vt euitetur poſſibile abſurdum, ſoluendum eſſe Salarium executori iuxta labores paſſos.

Facillimè quoque corruit quintum argumentum fundatum tantummodo in præſumptione, nam illi reſpondetur per contrariam Iuris præſumptionem, quæ eſt, quòd nemo præſumatur velle iactare ſuum & laborare ſine præmio *l. cum de indebito ff. de probat. Rot. deciſ.* 131. *ſub num.* 1. *part.* 1. *& deciſ.* 253. *num.*6.*part.* 7. *Recent.* & ſic etiam ſi officium ſuſceperit illud officium, quod ſuſcipere non tenebatur, non eſt præſumendum voluiſſe illud acceptare abſque aliqua mercede, imo dicendum videtur, quòd ſit talibus executoribus conſtituendum Salarium, adhoc,vt illa mercede allecti ſe inducerent ad ſubeunda onera ipſis à Teſtatore iniuncta.

Nec minus obſtat argumentum ſeu ratio in ſexto loco adducta, ſcilicet, quòd tunc quis merus executor cẽſeatur quando nullum commodum ex hæreditate percipit, per Iura ſupra allegata, quoniam reſpondetur, ſenſũ Iurium allegatorum eſſe,quòd ſi executor perceperit commodum nempe legatũ in teſtamẽto relictũ, tũc nõ dicatur merus executor, ſed legatarius, non autem eſſe, quòd quis non dicatur executor ex eo quòd ſuorum laborum in exequendo teſtatoris voluntatem paſſorum mercedem recipiat, prout videre eſt in dictis Iuribus.

Tandem non contrariatur argumentum vltimo loco adductum Illud enim ceſſare facit reſponſio, quòd mandatum tunc debet eſſe gratuitum quando reſpicit vtilitatem mandantis, non autem quando reſpicit commodum vnius tertij, prout in caſu noſtro, in quo executioni demandare voluntatem teſtatoris non reſpicit eius vtilitatem, ſed benè heredi, & legatariorũ, à quibus, cum executor non dicatur habere mandatum, benè poterit Salarium petere.

Omnibus Ergo deficientibus argumentis in contrarium adductis per allatas reſponſiones, firma remanere videtur con-
20 cluſio,quòd executori teſtamentario, qui habet actum ſucceſſiuum,ſit ſoluendum Salarium. exceptis tamen nonnullis caſibus, Et Primo ſi executor ea prætermiſerit, quæ ad eius officium ſpectabant, vt puta ſi non confecerit inuentarium, ommittens enim facere ea, quæ ad officium pertinent; non lucratur fructus ex eodem officio prouenientes, ſicque cum executoris officium requirat confectionem inuentarij,vt eſt tex. *in l. nulli & ibi gloſ C. de epiſc. & cleric. & ibi Bald. circa medium in verſ alterius nota Philippus de francbis conſ.* 116. *num.*23. *inter conſil vltim. volunt.* & Executor illud non conficiat, non ſolùm nullam conſequetur mercedem,verum etiam poſſet puniri pænis de quibus in *in l.*3. §. *tutores qui repertorium non confecerunt ff. de ſuſpect. tutor.* Alius caſus e,ſtſi executor malè in executione ſe geſſerit, vt puta ſi intra debitum tempus & à teſtatore præſcriptũ nõ ſoluerit legata maxime ſi eſſent pia relicta a teſtatore pro anima ſua,quæ licèt eſſent ante omnia adimplenda, attamen tamdiũ differtur eorũ adimplemẽtũ,vt niſi eſſet Reuerẽda Fabrica Santi Petri, quæ ex facultatibus ſibi à ſummis Pontificibus conceſſis pias voluntates executioni demandaret, vel in totum eorum executio prætermitteretur, aut ſaltèm quandiu fieri poſſet differreretur,Non aduertendo, quòd hoc facere ſit graue peccatum, vt dicit *Nauar. in manuali part.* 2. *cap.*25.

cap.25. num.65. in princip. & in verſ. Tertio qui ſoluit.

Familiaribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Familiari Salarium conuentum debetur.*

2 *Familiari non debetur Salarium non conuentum & num.5.*

3 *Salarium non conuentum non debetur vilibus perſonis, quæ ſępè pro ſolis expenſis ſeruiunt.*

4 *Salarium etiam non conuentum debetur ijs, qui vacant honeſtis muneribus, Declara vt num. ſeqq.*

6 *Familiarium officium eſt valde honoratum, & pluribus priuilegijs à Iure decoratum.*

7 *Præmium magnum eſt ſeruire magnis viris.*

8 *Familiarium officium à multis deſideratur, & abſque aliquo Salario exerceri ſolet.*

9 *Coniecturæ ſua lentes, familiarem voluiſſe abſque Salario ſeruire, & num. 10. & 12.*

11 *Conuentio talis præſumitur præceſſiſſe qualis fuit ſubſecuta ſolutio.*

13 *Familiaris, qui ſeruiuit ſine Salario ſub ſpe remunerationis, non habebit actionem contra Dominum pro conſequutione Salarij ſi ſua ſpe fuerit deceptus, & num.16.*

14 *Repetitioni pecuniæ, alicui datæ ſub ſpe futuræ remunerationis, non eſt locus, licèt remuneratio non ſequatur.*

15 *Conſenſus vtriuſque contrahentis attenditur in contractibus, non autem cogitatio vnius.*

1 FAmiliares† Salarium à Dominis conſequentur ſi de illo ſoluendo conuentio præceſſerit *l. Salarium ff. mandati l. 1. C. eodem tit. l. iubemus C. de Aduocat. diuerſ. iudic. Natt. conſ.376. nu.3. vol.2.* Lanfranc. Zacchias de Salario. *Surd. conſ.306. n.9. vol. 3. Rot. in Toletana mercedis 18. Decembris 1595 coram Iuſto & in Valentina mercedis 5. Iunij 1602.*
2 *coram Lancellotto* ſed † tali conuentione deficiente Salarium prætendere non poterunt *Seraphin. decis.65. num.1. Rot. in Toletana, ſeu Romana Mercedis 14. May 1569. coram Aldobrandino.*

3 Et † quamuis regula, quòd Salarium non conuentum non debeatur, ſoleat locum habere tantummodo in vilibus perſonis, quę ſepenumero inſeruiunt pro ſolis expenſis *Seraphin. decis.74. num.2. & decis. 849.*
4 *numer.2.* non † autem in ijs, qui vacant honeſtioribus muneribus *l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. DD. in l. 1. C. de ſuffrag. & in l. Archiatri C. de profeſſor. & medic. libr.10. Gratian. diſcept. forenſ. cap 257. num 4. Seraphin. d. decis.74. ſub num.2 verſ. ſecus ve-*
5 *ro & dicta dec.849. num.3.* Hæc † tamen limitatio non procedit in familiaribus, qui licèt vacent honeſtis muneribus, tamen non poſſunt petere Salarium non conuentum, prout reſoluit *Rot. coram Seraphin dec. 849. & decis.126. num.2. par.4. diuerſ quas ſequitur Gypſ. in addit. ad dec. Bonon. Statutar. 56. verſ. ſolet autem dubitari,* Cuius reſolutionis
6 ratio fuit, quia familiarium † officium eſt valdè honoratum, & multis priuilegijs decoratum, vt apparet ex *C. libr. 12. per tot.*
7 Et † magnum præmium eſt magnis viris ſeruire *Paul. Cier. in ſuo tract. apologetic. pro Stat. Roman. Vrb. & Cur. cap.12. verſ. ſerui-*
8 *re viro,* Quamobrem † à multis tale officium deſideratur, imò muneribus etiam aucupatur, & ſuſcipitur potius ſub ſpe alicuius liberalis remunerationis, quàm pro aliquo Salario, *Rot. in Romana pecuniaria 26. Maij 1653. coram R. P. D. Cerro,* quod in Curia Romana eſt frequentiſſimum ſimul & fallaciſſimum *Gipſ. loc. ſupra citat. Seraphin. decis.65. ſub num. 2.* Quod eo magis procedit ſi concurrant præſumptiones, & coniecturæ, quòd familiaris voluerit abſque mercede ſeruire, vt per *Seraphin. loc. citat.*

9 Coniecturæ † autem, quæ ad hunc effectum conſiderari ſolent ſunt: Si Dominus non ſit ſolitus ſuis familiaribus ſoluere Sa-
10 laria, Si † familiares habeant expenſas, & habitationem à Domino *Rot. dicta dec. 126. ſub num. 3. in fine part.4. diuerſ* nam tunc
11 talis † præſumitur fuiſſe conuentio qualis

Digitized by Google

fuit ſubſequuta ſolutio *Bal. in l. ſi certis an-
nis nu. 9. C. de pact. Alex. conſ. 107. num. 2.
libr. 1. Falin. in c. cum Bertoldus num. 41. de
re iudic. Natt. conſ. 292. num. 2 in fine cum
ſeq. Rot. coram Mantic. deciſ. 266. verſ. pri-*
12 *mum quia ſub num. 1:* Pro † vrgenti quoque
coniectura habetur, quòd familiaris per
plures annos ſua ſeruitia præſtiterit, nec
vnquam Salarium requiſiuerit, imò, vt in
caſu dictæ deciſionis Seraphini, profeſſus
fuerit, ſe eſſe maximis obligationibus ſuo
Domino deuictum ob collatum ſibi offici-
um tanti honoris, ex tali enim diuturno ſi-
lentio præſumitur familiarem abſque vllo
Salario ſeruire voluiſſe, ſed expectaſſe à
Domino remunerationem, *Uldrad. conſ. 183
num. 10. Pariſ. conſ. 137. n. 12. lib. 4. Afflict.
dec. 13. verſ. nona coniectura ſub n. 21. Cra-
uet. conſ. 148. num. 12.*

13 Neque † ſi ſua ſpe deceptus remanſerit
familiaris, itaut non habeat à Domino re-
munerationem illam, quam ſe conſecutu-
rum fore in animo habuit, Salarium petere
poterit, quia ſi falſa opinione fuit deceptus,
non propterea ex hoc oritur illi aliqua actio
Mantic. d. dec. 266. num. 6. prout in ſimili
14 videmus, quòd † ſi quis alicui certam pe-
cuniarum ſummam dederit ſub ſpe magnæ
remunerationis, quam deinde non habuit,
pecunias repetere non valeat *l. ſi quis circa
finem ff. de condit. ob cauſ. Rot. in d. Romana
pecuniaria 26. Maij 1652. coram* R. P. D.
15 *Cerro* Non † enim ſufficit cogitatio vnius in
illis, quæ ex duorum conſenſu agenda ſunt,
ſed vtriuſque conſenſus ſpectari debet *l. non
ſolum ff. de Act. & obligat. l. ſi ego & ibi Bar
num. 2. ff. ſi cert. petat. idem Bar. in l. cum quid*
16 *num. 9. in fine ff. eodem tit* Et † ideò ſi fa-
miliaris cogitabat, quòd Dominus dignita-
tem aliquam, ſeu honorem ſibi fuiſſet col-
laturus, cum non adfuerit conſenſus, vel
promiſſio Domini, ſed tantummodo ipſius
familiaris vana cogitatio ſibi imputare de-
bet, ſi propria ipſum opinio fefellit, nec po-
terit dicere, ſi non habui dignitatem, vel re-
munerationem, quam relaturum in mente
conceperam, cõſequi volo Salarium, ceſſan-
te cauſa propter quam ſine Salario ſeruie-
bam, *Gipſ. loc. ſuprà relat. Seraphin. dicta de-
ciſ. 849. Mantic: dicta deciſ. 266. verſ. nec
obſtat. ſub num. 6.*

Famulis An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Famulus differt à ſeruo.*
2 *Seruus eſt in noſtro dominio.*
2 *Seruis non debetur Salarium.*
4 *Seruis alimenta præſtari debent.*
5 *Seruos occidere antiquitus erat dominis impunè permiſſum.*
6 *Famulorum duplex eſt genus.*
7 *Famuli honeſtis in muneribus ſeruientes familiares appellantur.*
8 *Famuli honeſtis in muneribus ſeruientes nomen deducunt à fama, qui vero vilibus ſeruitijs ſunt præpoſiti à fame famuli dicuntur.*
9 *Famulis Salarium conuentum debetur.*
10 *Factis adimplendum venit, quod fuit verbis promiſſum.*
11 *Hypoteca competit pro Salario famuli.*
12 *Famulus Salarium conuentum conſequitur, licèt non ſeruiuerit quando per ipſum non ſtetit, ſed per Dominum, qui illum expulit à ſeruitio. Declara, vt num. 16. & 19.*
13 *Salarium famulo non debetur niſi pro rata temporis, quo ſeruiuit.*
14 *Salarium non debetur famulo tempore infirmitatis.*
15 *Conditio habetur pro impleta quando non ſtat per eum, ad quem pertinet quominus conditio adimpleatur.*
16 *Famulus expulſus tenetur requiſitus redire ad effectum, vt dicatur, non ſtetiſſe per ipſum, quin ſeruiuerit, Declara, vt numer. 17.*
18 *Famulus expulſus a Domino, an teneatur adhibere diligentiam locandi alteri operas ſuas, itaut ſi talem diligentiam non adhibeat poſſit Salarium petere?*
20 *Famulus conſequitur Salarium pro illo tempore, quo bene ſeruiuit Amplia vt numer. 21. Declara vt num. 22.*
23 *Munnoz. de Ratiocin. cap. 17. num. 19. declaratur.*
24 *Damnum, quem Dominus allegat ei proueni-*

Digitized by Google

venire ex diſceſſu famuli tenetur probare.

25 *Famulus in Vrbe, qui certo tempore ſeruire promiſit, ſi ante illud diſcedat, ammittit tertiam partem mercedis decurſæ ex diſpoſitione Statuti.*

26 *Salarium non conuentum famulis non debetur.*

27 *Salarium non conuentum debetur famulo ſi Dominus fuerit ſolitus operas conducere, & famulus locare pro Salario.*

28 *Salarium non conuentum, vt debeatur famulo non ſufficit, quod famulus ſit ſolitus ſeruire pro mercede, niſi copulatiuè Dominus ſit ſolitus pro mercede operarios conducere, Contraria ſententia refertur n. 29. reprobatur n. 30.*

31 *Rebuff. ad Conſtitut. Reg. Gallic. tom. 2. titul. de Salar. famul. gloſſ. 3. reprobatur.*

32 *Famulo debentur alimenta à Domino etiam ſi nulla conuentio præceſſerit.*

33 *Salarium operarijs ſoluere eſt de Iure Diuino.*

34 *Salarium non conuentum debetur famulo ſi Dominus vno anno ſoluerit, Declara vt n 36.*

35 *Solutionem probare tenetur is, qui ſe fundat in illa.*

36 *Promiſſio talis præceſſiſſe præſumitur qualis fuit ſubſequuta ſolutio.*

37 *Solutio præſumitur facta in eam cauſam, cui ſumma ſoluta correſpondet*

38 *Famulus, qui nunquam antea ſeruiuit niſi ei, à quo mercedem expoſcit non debet aſtringi ad probandum, ſe eſſet ſolitum ſeruire pro Salario.*

39 *Pauperes velle abſque Salario ſeruire non eſt præſumendum.*

40 *Conſuetudo loci in materia Salarij eſt attendenda.*

41 *Famulus non præſumitur voluiſſe abſque mercede ſeruire dum pluries pro Salario requiſiuit Dominum, à quo retulit bona verba.*

42 *Famulus ſeruiens per longum tempus, & Salarium non petens præſumitur voluiſſe ſeruire abſque Salario.*

43 *Infantibus ſeruientibus Salarium non ſoluitur, ſed alimenta præſtantur.*

44 *Infantes induſtrioſi, & in aliqua arte periti non præſumuntur velle ſeruire abſque Salario.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

45 *Salarium etiã non conuentum debetur famulis quando, in loco in quo ſeruiuit viget conſuetudo ſoluendi Salaria etiam abſque conuentione, Amplia, vt numer 46.*

47 *Conſuetudo viget inter Lamones Vrbis non conficiendi ſcripturam inter ipſos, & eorum famulos, ſed illis intra certum tempus Salarium ſoluunt.*

48 *Famulus creditor ſui domini ratione mercedis an dicatur committere furtum, appropriando ſibi, clam res domini in ſatiſſactionem ſui crediti? & numer. ſeq.*

49 *Ius ſibi dicere propria auctoritate non eſt alicui permiſſum, Declara, vt numer. 50.*

52 *Mulier poteſt abſque ſolemnitatibus Statutarijs ſuas operas locare.*

PRiuſquam ad propoſitæ quæſtionis definitionem veniamus duo ſunt præmittenda, quorum alterum eſt, quod famulus † differt à ſeruo nam hic † in dominio noſtro eſt, vt in § *in poteſtate inſtit. de ijs qui ſunt ſui vel alieni Iuris* famulus verò non, Ideoque certum erit, ſeruis † nullum ſoluendum eſſe Salarium pro ſeruitijs præſtitis, cum ſint in poteſtate noſtra, & quidquid acquirunt, nobis acquirant, ſed † tantummodò præſtanda erunt alimenta, vt in §. *ſ. d & maior. inſtit de ijs qui ſunt ſui vel alieni Iuris l. cum plures §. eum tutor. ff. de adminiſtrat. tutor. Surd. de aliment tit 1. quæſt. 6. n. 13.* quæ ſi nec ipſis belluis denegantur, multo minus erunt neganda ſeruis, qui non in alio à nobis differunt, quàm in fortuna, Quamuis † antequitus nulla eſſet differentia inter ſeruos, & belluas, & ideo illis vtebantur, ſicut belluis, illorumque vitæ neciſque poteſtas apud Dominos reſeruata erat, vt in *d. §. in poteſtate*, Attamen hodie hæc poteſtas mortis fuit Dominis a Iure Ciuili detracta, ad hoc, vt haberetur ratio humanitatis, & vt commodo Dominorum conſuleretur, qui ſic permittente Iure Gentium ſeruos abſque aliqua cauſa occidebant, & commodo, quod ex illorum ſeruitute ipſis proueniebat priuati remanebant.

Venit ſecundo loco præmittendum, famulos † duplicis eſſe generis, Alij † enim

Digitized by Google

menta compellendus erit per Iudicem Iuris
& facti remedijs ad ſeruiendum vſquè ad
complementum temporis conuenti, quod
ſi omninò facere famulus recuſauerit,terti-
am partem decurſæ mercedis amittet vltrà
damna, & intereſſe, quæ, vt ſupra dixi-
mus,veniunt compenſanda, prout diſpoſi-
tum reperitur *lib. 3. ſtatut. cap. 76.*

26 At † ſi nulla præceſſerit conuentio de Sa
lario, indubij quoque iuris eſt, quòd ſa-
mulo non debeatur *Ricc. in collect. deciſ. col-
lect. 656. verſ. infertur ſeptimo Ceuall. com-
mun. opin. quæſt. 268. num. 5. Rot. Diuerſ.
deciſ. 559. part. 1. & in Recent. part. 4. de-
ciſ. 428. num. 1. & 2. Caroc. locis proxime
ſupra relatis num. 3. Mart. vot. 99. num. 1.
Anton. de Marin. quotid. reſolut. capit. 73.
num. 12. Put. deciſ. 45. libr. 2. Seraphin. de-
ciſ. 849. num. 2. Rot. in Toletana Salar. 8.
Nouembris 1621. coram Vbaldo & in Roma
na pecuniaria 15. Dec. 1628. coram Coccino
Decano* Et ratio eſt,quia huiuſmodi perſo-
næ ſepe ſolent pro ſolo victu ſeruire *Federic
de Sen. conſ. 218 Alex. conſ. 109. num. 2. vol. 6
Natt. conſ. 376 num. 4. libr. 3 Paſcal. de Vi-
rib. patr poteſt. part. 4. cap. 6. ſub num. 39.
Mart. vot. 99. nu. 3. Gratian. in addit. ad de-
ciſ. Marchia 53. num. 7. Seraphin. deciſ. 849.
27 num. 2.* Niſi tamen † hæc duo ſimul iuncta
concurrant, ſcilicèt quòd famulus ſit ſoli-
tus locare operas ſuas pro Salario, & Do-
minus conducere *Soccin. conſ. 190. in fine
volum. 2. Alex. conſ. 109. num. 2. vol 2. Rot
diuerſ. part. prima d. deciſ. 559. verſ. præte-
rea, & in Romana Mercedis 19. Februa-
rij 1593. coram Cardinali Arigonio, & in
alia* Romana *mercedis 14. Decembris 1615.
coram R. P. D. Manzanedo,*in qua aliæ con-
cordantes allegantur: Et nota, quòd di-
28 xi ſimul iuncta, quia non † ſufficeret pro-
bare,alterum tantùm eſſe ſolitum conduce-
re, vel locare operas, ſed neceſſarium eſt,
quòd Dominus ſit ſolitus conducere, & fa-
mulus locare operas pro Salario, vt vo-
luit *Rot. in d. deciſ. 428. num primo part. 4.
in Recent. & in Nolana mercedis 12. Iu-
nij 1596. coram Penia, quæ repetitur impreſ-
ſa penes Marchesan. de Commiſſ part. prima
fol. 1294. num. 3. & inter deciſ. diuerſ. par. 4.
deciſ. 120. num. 7. & in dicta Romana mer-
cedis 19. Februarij 1595. coram Cardinali
Arigonio,quam refert & ſequitur Gratian. di-
29 ſceptat. Forenſ. cap. 257. num. 2.* Neque † ob-
ſtat opinio Rotæ Genuen *in deciſ. 115. nu. 5.*
relata à dicto Gratiano, quæ videtur affir-
mare, non eſſe neceſſarium prædicta con-
currere copulatiue, ſed ſufficere, quòd
probetur aliquem eſſe ſolitum locare, vel
30 conducere. Prædictam † namque deciſio-
nem nullo modo ſubſiſtere poſſe apparebit,
ſi illam practicare velimus. Ponamus e-
xemplum, Titium conuenire Semproni-
um inſtando pro ſolutione mercedis
ſuarum operarum, quas per tot annorum
ſpatium ad ipſius Sempronij commodum
impendit. Huic petitioni reſpondet Sem-
pronius, nullam interceſſiſſe inter ipſos
conuentionem mercedis, ideoque intra-
re Regulam, quòd Salarium non conuen-
tum famulo minimè debeatur, replicatur
pro parte Titij, ſe eſſe ſolitum locare ope-
ras ſuas pro mercede, & plenè hoc ſoli-
tum probat. Replicat Sempronius, ex
alia parte, quòd ſi eſt ſolitus pro mercede
locare, ipſe ſolitus eſt abſque mercede fa-
mulos habere, prout etiam plenè hic ſu-
um dictum probat, ſicque, cum ſint duo
conſuetudines contrariæ, & quælibet ea-
rum remaneat ſufficienter probata, non
poteſt aliqua afferri ratio, cur magis vna,
quàm altera debeat præualere.

Neque ſaluari poteſt dictæ deciſio-
nis Genuen, opinio, ſi afferatur diſtinctio,
quòd locum ſibi vendicet quandò proba-
retur, Dominum eſſe ſolitum famulos
pro mercede conducere, quo caſu, licèt
Salarium non fuiſſet conuentum, nec fa-
mulus eſſet ſolitus pro Salario ſeruire, at-
tamèn,ſatis eſſet,fuiſſe probatum, Domi-
num eſſe ſolitum conducere ad effectum,
vt famulus Salarium conſequeretur, quia
famulus poſſet dicere, Licèt ipſe non
eram ſolitus pro mercede ſeruire, attamèn
ſciebam, te eſſe ſolitum pro mercede con-
ducere, ideoquè tibi ſeruiui, cum aliàs
nullo modo meam operam ad tui ſeruitium
impendiſſem; Corruit namque hæc diſtin-
ctio, vna cum ratione adducta, & aper-
tè dignoſcitur, quòd,dum hoc ſolitum ab
vtraque parte non probetur,nempè, quòd
quis ſit ſolitus locare, alter vero condu-
cere, parum refert, quòd probetur Do-
minum conſueuiſſe conducere famulos pro
Salario, Nàm poſſet reſpondere Domi-
nus verum eſt, quòd eram ſolitus condu-
cere famulos pro Salario, ſed optimè no-
ueram

Digitized by Google

ueram, te fuiſſe ſolitum abſque Salario ſeruire, ideoque te admiſi ad ſeruiendum, quia credebam te iuxtà ſolitum pro expenſis tantummodò ſeruire, &, ſi prætenſionem tuam nouiſſem, te ad ſeruiendum nullo modo admiſiſſem.

Et ex his patet, non poſſe aliquam peculiarem rationem afferri, per quam ſubſtineri valeat opinio aſſerentium, ſufficere, quòd probetur pro parte alicuius ſolitum locandi, vel conducendi pro mercede ad hoc, vt Salarium non conuentum veniat ſoluendum.

31 Nec minùs obſtat, quod dicit † *Rebuff. ad conſtitut. Reg. Gallie. tom. 2. tit. de famul. Salar. gloſ. 3.* nempè, quòd hodie ex bono, & æquo ſeruetur, taxari Salarium famulis, licèt non fuerit conuenctum, nec Dominus fuerit ſolitus conducere, nec famulus locare operas ſuas, tale, quod potuiſſet veriſimilitèr lucrari, cum alio Domino, & pro qualitate famuli quandò conſuetudo Regionis habet, quòd famulus debeat habere Salarium, Reſpondetur enim, prædictam Rebuffi opinionem non obſtare, quia Rebuffus ſe fundat in conſuetudine & æquitate, Nos autem loquimur de Iure, nequè æquitas dum non eſt ſcripta venit attendenda, neque poteſt conſiderari quotieſcumquè non conſtat, quòd famulus ſit ſolitus locare operas ſuas, neque Dominus conducere, & ita, Rebuff. opinione reiecta, fuit in Rota reſolutum, vt videre eſt in *d. deciſion. 559. par. prima Diuerſ. verſ. non obſtat quod dicit Rebuff. in d. Romana mercedis 19. Februarij 1593. coram Arigonio.*

Hæc tamen concluſio, quòd Salarium non conuenctum non debeatur famulo, plures recipit declarationes, & Primo,
32 quòd † procedat tantummodo in ipſo Salario, non autem in expenſis, quia etiam ſi Dominus de Iure non teneatur ſoluere Salarium non conuentum famulo, attamen tenetur alimenta præſtare vna cum omnibus venientibus appellatione alimentorum *l. ſed & ſi quis, vbi gloſſ. ità exponit ff. de vſufruct. Rebuff. in l. verbo victus colum. prima ff. de verbor. ſignific. Bonacoſſ. in tractat. de famul. quæſt. 79. Caroc. de locat. tit. de famulis quæſt. 10. num. 10. Rot. deciſ. 559. part. prima Diuer. Granus. Theorem. 12. numer. 12. cum ſeq.* Et ex hac declaratione ceſſat argumentum, quod afferri poſſet contra firmatam concluſionem, quòd famulis non veniat ſoluendum Salarium non
33 conuenctũ, Nã ſi diceretur, quòd † ſoluere Salarium operarijs ſit de Iure Diuino, vt habetur in Euangelio *Luca cap. 10.* ibi: Dignus eſt enim operarius mercede ſua, & *Math. cap. 20.* ibi: voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis vſque ad primos, &c. et ſic, cũ per famulum probetur, operas ſuas preſtaſſe, non erit quęrendum, an fuerit Salarium conuenctum vel non: Ceſſaret hæc obiectio reſpondendo, verum eſſe, quòd de Iure Diuino debeatur operarijs merces, ſed tamen per Ius Diuinum non eſſe diſpoſitum qualis, & quanta debeat eſſe, ſicque, dum famulo ſubminiſtrantur expenſæ, quæ loco mercedis habentur, ſatisfactum dicitur diſpoſitioni Iuris Diuini.

Declaranda venit ſecundò dicta conclu-
34 ſio, quòd † locum ſibi non vindicet quando per Dominum fuerit vno anno certum ſolutum Salarium, nam tunc licèt à principio non fuerit conuentum, attamen per illam ſolutionem Dominus voluiſſe conducere operas famuli pro illa quantitate Salarij præſtiti, ſicut & famulus locare voluiſſe dicerentur, *Rebuff. ad dictas conſtit. tom. 2. titul. de famul Salar. gloſ. 4.* Quamobrem ſi famulus probabit dictam ſolutionem,
35 prout † ad eum tamquam fundamentum ſuæ intentionis probare ſpectat *l. quingenta ff. de ſolut gloſ. in l. 2. verbo repellere circa med. C. de Iur. Emphit. l. non hoc C. vnde legit. c. in præſenti, & ibi DD. de probat. Rot. poſt Addit. Cinc. ad tr. ct. de Cenſ. deciſ. 9. num. 1. & 2.* poterit conuenire Dominum actione locati, non ſolùm pro Salario, ſed etiam pro eadem quantitate, licet exceſſiua, talis enim præſumitur facta promiſſio qualis oſtenditur facta ſolutio *Cinc. de cenſib par. 2. capit. 2. quæſtion. 4. artic. 4. numer. 33. Rot. poſt. eumdem deciſion. 221. numer 2. & 3. & deciſion. 301. num. 3. part prima, & deciſion. 98. numer 12. part. 6.*
36 *In Recent.* Et † hæc declaratio abſque difficultate procedit quotieſcumque non appareat, ſolutionem non fuiſſe factam ex cauſa Salarij, ſed ex alia cauſa, vt puta ſi ex alia occaſione Dominus erat debitor famuli, vt cauſa mutui, in his enim, vel ſimilibus caſibus Dominus ſoluendo ali-

quid,

finem verſ. dubitari ſepe contingit Craueti conſ. 129 vbi declarat †procedere donec Exactor ſuæ exactionis rationem reddiderit, prout facere tenetur *Rot Ianuen deciſ.*59*. num* 2. *deciſ.*80*. num* 3 *deciſ* 81. *n.*2. *deciſion.*112. *numer.* 2. *deciſion.* 116. *num.* 1.

44 Et † non ſolùm de his, quæ ipſe met exegit, ſed etiam de exactis ab alio de eius ordine, cum exegiſſe videatur, qui per alium exegit, *l. tres tutores* §. *non ſolum l. ita tamen* §. *geſſiſſe ff. de adminiſtrat. tut. l. ſolutam l. vero procuratori ff. de ſolut. Eſcobar. de ratiocin adminiſtrat. cap* 3. *num.* 10 *Larrea dec. Granaten.*45*. ſub num.* 19. *Rot. deciſ.*355*. ſub*

45 *num* 4. *par.* 1. *rec.* Siue † alium ad exigendum præpoſuerit expreſsè ſiue tacitè, *gloſ. magna in l.* 1. *ff. de exercit. act. & in l quicumque* §. *non tamen verb. dumtaxat. ff. de inſt act Bart. ibidem in princip. Gratian. diſceptat. forenſ. capit.* 677. *numer,* 23. *& ſeqq Rot. Ianuen deciſ n.* 14. *numer. ſecundo &* 3. *Rot. in Romana. pecuniaria* 15 *Iunij* 1643 *coram R. P. D Bchio.*

46 Notandum † remanet circà Salarium exactoris, quòd duplex debeatur, illi, cui duæ exactiones fuerunt commiſſæ habentes Salaria diſtincta, ſiue agatur de Exactore priuato, ſiue publico, quoniam ex hac ſolutione non eſt Communitas in damno, cum adhuc mercedem ſoluere debuiſſet alteri, cui exactionem demandaſſet, vt latè comprobat, poſt alios quos allegat *Franciſc. Merlin. controuerſiar. fore* ſ. *par.* 2. *cap.* 7.

Executori Teſtamentario An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, qui debet executioni demandare legata pia, non poteſt aliquo commodo ex illa hæreditate proueniente gaudere, & ſi aliquid acciperet, mortaliter peccaret.*

2 *Officium executoris teſtamentarij dicitur pium & ſalutare eſt animæ illud acceptare præcipue ſi teſtamentum ad pias cauſas.*

3 *Operæ charitatis, exerceri debent abſque aliqua remuneratione ſeu mercede terrena.*

4 *Executor teſtamentarius æquiparatur Tutori.*

5 *Tutori non eſt ſoluendum Salarium.*

6 *Recuſante legatario legatum acceptare, cedit commodo executoris teſtamentarij.*

7 *Non poteſt quis cogi, vt ſit executor teſtamentarius.*

8 *Executor teſtamenti tunc cenſetur quandò nullum commodum ex bonis ipſius teſtatoris ſentit.*

9 *Executor teſtamentarius dicitur habere mandatum à teſtatore.*

10 *Executor teſtamentarius habetur loco hæredis.*

11 *Executor teſtamenti æquiparatur adminiſtratori.*

12 *Executor teſtamenti tenetur reddere rationem.*

13 *Legatum factum executori teſtamenti à teſtatore, vt ſuam voluntatem executioni mandet, valet.*

14 *Executor teſtamentarius ſi recuſet munus ammittit legatum.*

15 *Executori teſtamentario quando veniat ſoluendum Salarium, & n. ſeq. Vſque ad num.* 20.

16 *Spatium vnius anni datur executori teſtamentario ad implendam voluntatem teſtatoris.*

17 *Executori teſtamentario ſi a teſtatore aliquid pro mercede laborum fuerit relictum, illi ſoluendum eſt, etiam ſi eſſemus in caſu, quo non eſſet ſoluendum.*

18 *Executor teſtamenti, cuius officium poteſt breui tempore expediri, ſi aliquid pro mercede extorſerit poteſt conueniri pro reſtitutione.*

19 *l. ſi quis ad declinandum C. de Epiſcop. & cleric. declaratur.*

Adhùc apud DD. indefinita remanet quæſtio An Executori teſtamentario ſit ſoluendum Salarium, nec nè, Et ideo rationes, & argumenta, quæ tam pro affirmatiua, quàm pro negatiua addu-

ci

ei poſſunt noſtræ erunt partes referre, nec
non noſtram opinionem patefacere, relin-
quendo tamen illius definitionem ingenio
perſpicaciori, & magis erudito,

Pro negatiua igitur opinione, quòd nul-
lum debeatur Salarium executori teſtamen
tario facit Textus in *l. ſi quis ad declinan-
dum C.de Epiſc.& cleric.* per quam expreſsè
1 prohibetur, nè † Epiſcopus, vel Econo-
mus, qui debent executioni demandare
diſpoſitiones voluntatum factarum ad fa-
uorem piæ cauſæ, non ſpecificata ſpecie, poſ-
ſint aliquo commodo ex illa hæreditate
prouenientc gaudere, vt videre eſt in verbis
dictæ *l.* ſi quis, ibi: Nullo pænitùs ex hoc
lucro vel Economo vel Epiſcopo vel Sacro-
ſanctæ Eccleſiæ &c. Et in caſu quo aliquid
extorquent, mortalitèr peccant, prout ha-
betur in ſubſequentibus verbis dictæ legis,
ibi: In omnibus autem huiuſmodi caſibus
cæleſtes iracundias ſacroſanctarum rerum
adminiſtratores expectent ſi qualecumque
lucrum ex huiuſmodi gubernationibus ſibi
met acquiſiuerint, vel ſi hoc committi ab
alio conſenſerint &c. & ita fuiſſe decilum
in Regio Conſilio Neapolitano, teſtatur
*Vincent. de Franchis in decis.122. num.6. &
in Regn.Valen. Fran. Hieron. Leo dec. Val.20.
num.52.*

Secundò ad ſuadendam negatiuam, con-
2 currit, quod officium † executoris teſta-
mentarij ſit pium, & dicatur opus charita-
tis, adeò, vt ſalutare animæ ſit illud acce-
ptare, præcipuè ſi teſtamẽtũ ſit ad pias cau-
ſas, vt notat *gloſ. in c. ſicut ij quæſt.1*, & cum
3 operæ † charitatis exerceri debeant abſquè
vlla mercede, ſeu remuneratione terrena,
adeout ſi quis pro exercendo opere charita
tis aliquid accipiat, mortalitèr peccet *D.
Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 10. art. primo
Sot. de Iuſt. & Iure quæſt. 5. art. 2.* & ad re-
ſtitutionem omninò teneatur, & quidquid
datum fuerit repeti poſſit conditione ob tur
pem cauſam *Munnoz de Eſcobar. in Tract.
de Ratiocin. adminiſtration. capit. 27. ſub
numer. 35. verſ. vnde cum opera Charita-
tis.*

4 Tertio pro negatiua facit, quòd † tales
executores teſtamentarij æquiparẽtur tuto-
ribus, *Bar. in l. ſi emptione § fin. ff. de con-
traben. empt. Bal. in l. cum ipſe eod tit. Gra-
tian. diſceptat. forenſ. cap.812. nu.30. Pract.
Papien. in forma libelli quo agitur ad redden-
ratio. tutelæ v. Ac executores num. primo gloſ.
in l. antepenult. ff. de tutelis & in l. ſi quis à
filio §. ſi plures ff. de legat primo Iacob. à Can.
in Tract. de execut. vltim. volunt. part. pri-*
5 *ma quæſt.10. num.32.* Sed † tutori non de-
betur aliquod Salarium *l. à tutoribus §. fin. ff.
de adminiſtrat. tut. & in l. in eos ff. de tutelis
& nos dicemus infra in hac par. 2. cum age-
mus de Salario Tutoris* Ergò nec erit
ſoluendum executoribus teſtamentarijs,
In eis enim, quæ inter ſe æquiparantur
eadem militat Iuris diſpoſitio.

Facit Quarto pro negatiua, quòd exe-
cutor à Legibus multis commodis & bene-
ficijs fuerit ornatus, & inter alia illud prin-
6 cipale eſt, quod † deficiente legatario ante-
quam legatum habuerit, vel in caſu, quo
ipſe legatarius legatum acceptare recuſaret,
dictum legatum cederet commodo ipſius
executoris *l. ſi quis Titio ff. de legat. 2. argu-
mento l. pecunia ff de aliment. & cibar. legat.*
igitur cum executor teſtamentarius habeat
à lege hoc commodum cum alijs quamplu-
ribus, quæ refert *Iacob. à Can. in Tract. de
execut vltim volunt. part. 3. quæſt prima
num. primo, & pluribus ſeqq.* videtur, quòd
ea commoda ſuccedere debeant in locum
mercedis, nec àliud Salarium ab ipſo exe-
cutore pro labore impenſo in demandando
executioni Teſtatoris voluntatem prætendi
poſſit.

7 Quinto facit, quòd † cum quis cogi non
poſſit ad ſubeundum onus ſibi iniunctum ab
àliquo teſtatore demandandi executioni diſ-
poſitia in eius teſtamento *c. Ioannes vbi
communiter DD. de Teſtam.* ſi illud ſuſcipi-
at, videtur tacite aſſerere nullum Salarium
pro illo onere referre velle *l. ſed an vltro ff.
de negoc. geſt. Federic. de Sen conſ.118. nu.2.
Alex. conſ.108. num. primo & 2. libr. 2. Ca-
ſtren. conſil. 246. libr. ſecundo Guidopap.
decis 68.*

8 Sexto negatiua ſuadetur ex eo, quòd, † tunc
cenſetur quis executor voluntatis teſtato-
ris, quando nullum commodum de bo-
nis ipſius ſentit *gloſ. in l. ſi quis Titio 17. in
v. vt miniſtrum, & ibi Bar. num. primo ff.
de legat. 2. Ioan. Andr. in addition. ad Specul.
libr.2. part.2. tit de Inſtrum edit § 13 nunc
aliqua ſub. num. 17. Rot. coram Gregor. XV.
decis 544. num. 2 & in Romana Cenſus Vi-
ginti millium 3. Martij. 1617. coram* R. P.
*D. Coccino quæ eſt impreſſa penes Gratian di-
ſcept.*

Digitized by Google

ſcept. forenſ. cap.563. poſt num. 51. & deciſion.35. num.8.par.6.in Recent. Sicque cum de natura executoris teſtamentarij ſit nullum commodum recipere,ſi aliquid acciperet diceretur facere contra naturam ſui officij.

9 Vltimo facit, quòd† executor teſtamentarius dicitur habere mandatum à teſtatore *Gratian. diſcept. forenſ. cap.812. num.8 9 & 10.* quod mandatum de Iure debet eſſe gratuitum de ſui natura, cum dependeat ab amicitia, cui nihil magis aduerſatur, quàm pecunia, vt in *l. prima et tot. tit ff. mandati* Ergo nullam mercedem ſeu Salarium petere poterit, & hæc ſunt, quæ pro parte negatiua allegari poſſunt.

Non deſunt tamen argumenta, & rationes militantes pro affirmatiua, quod talibus executoribus ſoluendum ſit Salarium, Et ad hoc ſuadendum concurrit primo, Argumentum à ſimili, videlicèt, quòd ſicut hæredi datur quarta trebellianica, vt per
10 *tot. tit. ff. ad Trebellian.* & Executor † Teſtamentarius habetur loco hæredis, vt in *c. cum tibi de Teſtamen.* Ergo & ipſi executori ſaltem aliquid pro mercede laborum ſi non quarta pars ſoluendum erit. Concur-
11 rit ſecundo, quod executor †equiparatur Adminiſtratori *Gratian. diſceptat. forenſ. cap 812. num. 3. et 7. c. vltim. de Teſtamen in 6.* & in effectu ſit adminiſtrator, ſed cum ſupra dixerimus,adminiſtratoribus eſſe ſoluendum Salarium, vt in *quæſt. 51. num. 1.* ita dicendum erit,ſoluendum eſſe executori teſtamentario, nam cum ratio, proptèr quam diximus ſoluendum Salarium adminiſtratoribus ſit, quia grauantur in pluribus, & inter alia teneantur ſuę adminiſtrationis rationem reddere, quæ ratio cùm militet etiam in Executore teſtamen-
12 tario, nàm †vltrà labores in adminiſtranda hæreditate tenentur etiam reddere rationem ſuæ adminiſtrationis *Gherardus ſingular 48. l. ſi hæres vbi notant DD. ff. de cond. ob cauſam Bar. in l. ſi quis Titio ff. de legat. 2 & in l. alio ff. de aliment. & cibar. legat. Cyn. in l. nulli C. de Epiſcop. & cleric. & facit tex. in l. prima ff. de ration. diſtrahend.* Ergo eadem diſpoſitio Iuris in iſtis militare debebit.

13 Accedit Tertio,quòd †valet legatum factum à teſtatore executori teſtamentario, & à Lege præſumitur factum ad effectum, vt ipſius voluntatem executioni mandet, vt videre eſt in *§. ſi quis autem authen. de hæred. & f. lcid. collat. prima §. ſi autem auth. de Eccleſ. tit. collat. 9. l. ſi quis ſepulcrum §. funus ff. de reliq. & ſumpt. fune. l. fin. ff. de confirmat. tut. c. Ioannes de Teſtamentis*, vbi apertè dicitur,quód prædictum legatum fieri poſſit à Teſtatore ad effectum, vt exe-
14 cutor munus ſubire velit, adeo vt ſi munus recuſaret priuaretur legato *Adden. ad Cappell. Tholoſan. deciſ.294 ſub num.3. Cardinalis in Clement. vnic. quæſt.4 de Teſtamen. Bal. in repetit. l. prima col. 6. ff. de legat. 2. Couarru. in d. c. Ioannes num 3. de Teſtam. Molin. de Iuſt. & Iure tract. 2. diſputat.248 littera C. verſ. executor ſi munus l. poſt legatum §. manumitterem ff. de iis quibus vt indign.* Ergo eſt dicendum, quòd executori teſtamentario etiam de Iure ſit ſoluenda aliqua merces pro munere, quod exercet.

Stantibus ergo his tàm pro parte affirmatiua, quàm pro negatiua adductis, ad hoc,vt huius quæſtionis definitionem inuenire poſſimus, tali modo diſtinguendum
15 eſſe crederem videlicèt: Aut† officiũ executoris eſt momentaneum, nempe, quod breui tempore executor à ſuo officio ſe ſe expedire poſſit, vt puta ſi debeat tantummodo legatarijs relicta conſignare, elemoſinas à Teſtatore legatas diſtribuere, & alia,quæ breui temporis ſpatio expediri poſſunt, & hoc caſu nullam ſoluendam eſſe mercedem executori cum habeat ſolummodo nudum facti miniſterium *Eminentiſſimus D. Cardinalis de Lugo de Iuſt. tom. 2. diſputat.24. ſect. 16. numer. 334. Antonin. Dian. reſolut. moral par 8. ſect.5. reſolut. 39. § ſed hac opinio* Quod dicas procedere, etiamſi vnius anni tempus requireretur ad
16 adimplenda diſpoſita à teſtatore,quia †tale tempus dicitur in propoſito breue, & datur omnibus executoribus ad executioni demandandam teſtatorum voluntatem *l. nulli C. de Epiſc. & cleric. c. nos quidem de Teſtament. Honofr. Bartolin. conſ.82. nu. 8.*
17 *inter conſ. vltim. volunt.* Niſi†tamen aliquid à Teſtatore relictũ fuiſſet,quia tũc nulli dubiũ eſt,quòd eſſet ſoluẽdũ,nã ſi ſoluẽdũ venit vni tertio, cui teſtator nullis præcedẽtibus,ſeu ſubſequentibus laboribus, ſeu meritis legauir, multo magis erit ſoluendum executori teſtamentario, qui ſe ingerit in de-

demandando executioni ipſius teſtatoris voluntatem, alias enim eius officium diceretur damnoſum, eum ipſum redderet incapacem illo legato, quod habere potuiſ-
18 ſet ſi relictus non fuiſſet executor, ſi † vero nihil fuerit iſti executori à teſtatore relictum,& ſi aliquid extorſerit poterit pro reſtitutione ab hærede conueniri, nam ſi teſtator voluiſſet eum aliquid habere legaſſet *Adrian. Neguſan. in ſilua Reſponſorum quæſt.351. num.8. Menoch. de præſumption libr.4. præſumpt.125. num.18. verſ. hoc caſu executores.*

Aut vero officium executoris habet tractum ſucceſſiuum, vt puta ſi quolibet anno aliquid adimplere teneatur, vel debeat hæreditatem à litibus defendere, & alia ſimilia facere, & in hoc ſecundo caſu dicimus, ſoluendam eſſe mercedem executori teſtamentario, non obſtantibus, rationibus, & argumentis in contrarium ſupra adductis. Nam ad primum Reſpon-
19 detur, quòd † in *d. l. ſi quis ad declinandum* non diſponitur executorem teſtamentarium non poſſe aliquid accipere pro executione voluntatis teſtatoris ſed prohibetur tantummodo Epiſcopis, ſed alijs, ad quos pertinet legata pia executioni demandare, nè aliquid ex illis bonis diſtribuendis in operibus pijs iuxtà diſpoſitionem teſtatoris ſibi tribuere, vel applicare poſſint, vt per *Caſtren. in d. l. in princip.* Non autem prohibetur aliquid accipere pro labore impenſo in demandando executioni dicta legata pia. Et quando etiam hoc prohiberetur, non tamen hæc prohibitio eſſet extendenda ad alios executores teſtamentarios, quia legata pia ſunt priuilegiata, prout vidimus,quòd ab illis non detrahetur falcidia ſicut in alijs legatis, illorum priuilegia cum ſint ſpecialia, non ſunt ad alia extendenda.

Paritèr, nec obſtat ſecundum, Reſpondetur enim, quòd, licèt ſit opus charitatis attamen Salarium quod præſtatur non eſſe in præmium operati, ſed operæ,nempe in præmium laboris, quem executor impendit in adimplenda voluntate Teſtatoris,prout vidimus, quòd quamuis peccatum eſſet aliquid recipere pro adminiſtratione ſacramentorum *Card. in can. iudices verſ. in eo gloſ. 1. q. 1. Villalo. in ſua recollect. littera I. numer. 62, Iul. Clar. in §. ſimonia verſ. quæro nunquid Sot. de Iuſt. & Iure quæſt. 6. art. primo* attamen recipi poteſt in præmium laboris, qui in illis adminiſtrandis impenditur, & eſt communis opinio, vt teſtantur *Angel. in v. locatio num. 6. in verbo Simonia 1. num. 6. Eman. ſuarez. in ſuo Theſaur. littera l. nu. 3. ſumm. Armill. in v. locatio n. 6. Burſat. conſ. 204. num. 24. art. 2.* Neque ex hoc Sacramenta mercenaria redduntur ſeu numario pretio eſtimantur, ſed presbiter ſui laboris præmium refert, qui in ſe eſt quid temporale, & per ſe pretio æſtimabile, neque rei ſpirituali neceſſario connexum, adeo vt in Parlamentis Franciæ fuerit indicatum, ſolùm Iudicem laicum eſſe iudicem competentem in adminiſtratione Iuſtitiæ pro ſolutione Salarij debiti Clerico ratione celebrationis Miſſarum, vt refert *Ioan. Papon. in collectanea Arreſtor. Parlamen. Franciæ lib. 1. tit 1. areſt. 3.*

Neque aduerſatur Tertium; in prompta namque reſponſio eſt, nempe, quòd etſi executor teſtamentarius æquiparetur tutori. tamen hoc non verificetur in omnibus, & multæ inter eos intercedant differẽtiæ,&inter alias illa principalis eſt quòd Tutela ſit munus publicum, & cogatur quis ad acceptandum *l. 1. ff de Iure inſtit.* ſed officium executorum ſit voluntarium, itaut non poſſit quis cogi ad illud acceptandũ vt in *c. 2. §. fin verſ. volente de Teſtamen. in 6.* Sicque cum non æquiparentur in omnibus,non valet argumentum, Salarium non debetur tutori, Ergo nec executori,nam diuerſa inter eos in hoc militat ratio, quia officium tutoris non eſt perpetuum, dum non durat poſtquam pupillus maſculus decimumquartum compleuerit annum, & duodecim fæmina, Officium vero Executoris teſtamentarij poteſt eſſe perpetuum, cum teſtator diſpoſuerit aliquid fieri in perpetuum *Couarru. in c. 3. num. 6. de Teſtamen. Abb conſ 59. col. final. lib. 1. Iaſ. in auth. hoc amplius n. 6. C. de fideicom. Rot. coram Cardinali Seraphino deciſ. 1048. num. 4.* Præterquam quod poteſt etiam reſponderi, quòd etiam tutori aliquibus in caſibus debetur Salarium, *Bar. in l. mandatum num 4. ff. mandati*, & ſic, etiamſi dicantur inter ſe æquiparari tutores, & executores teſtamentarij, non repugnat dicere, quòd etiam iſtis executori-

toribus aliquando ſit ſoluendum Salarium.

Ceſſat quoque quartum argumentum per duplicem reſponſionem. & Prima eſt, quod etſi iſtis executoribus fuerint multa priuilegia conceſſa, tamen non ſuccedunt in locum Salarij, quia videmus à lege permitti quod vltra dicta priuilegia poſſit illis fieri legatum pro adminiſtratione hæreditatis, vt diximus ſupra numero 13, Sed ſi priuilegia loco mercedis habenda eſſent, non permitteretur à Lege aliquid illis legari, Ergo eſt dicendum, dicta priuilegia non ſuccedere in locum mercedis, Reſpondetur Secundo, quòd ſi dicta priuilegia ſuccederent in locum mercedis, ſequeretur abſurdum, nempè, quod poſſet euenire caſus, vt aliquis executor teſtamentarius maximos labores in adminiſtranda hæreditate pateretur, & deinde dictis priuilegijs non gauderet, quia non venirent caſus, in quibus executori priuilegia competunt, & ſic labor debito præmio careret, & è contra alter executor, qui nullos labores tuliſſet occurrere poſſet, vt priuilegijs frueretur, ſicque eſt dicendum, quòd vltra dicta priuilegia adhoc, vt euitetur poſſibile abſurdum, ſoluendum eſſe Salarium executori iuxta labores paſſos.

Facillimè quoque corruit quintum argumentum fundatum tantummodo in præſumptione, nam illi reſpondetur per contrariam Iuris præſumptionem, quæ eſt, quòd nemo præſumatur velle iactare ſuum & laborare ſine præmio *l. cum de indebito ff. de probat. Rot. deciſ. 121. ſub num. 1. part. 1. & deciſ. 253. num. 6. part. 7. Recent.* & ſic etiam ſi officium ſuſceperit illud officium, quod ſuſcipere non tenebatur, non eſt preſumendum voluiſſe illud acceptare abſque aliqua mercede, imo dicendum videtur, quòd ſit talibus executoribus conſtituendum Salarium, adhoc, vt illa mercede allecti ſe inducerent ad ſubeunda onera ipſis à Teſtatore iniuncta.

Nec minus obſtat argumentum ſeu ratio in ſexto loco adducta, ſcilicet, quòd tunc quis merus executor cẽſeatur quando nullum commodum ex hæreditate percipit, per Iura ſupra allegata, quoniam reſpondetur, ſenſũ Iurium allegatorum eſſe, quòd ſi executor perceperit commodum nempe legatũ in teſtamẽto relictũ, tũc nõ dicatur merus executor, ſed legatarius, non autem eſſe, quòd quis non dicatur executor ex eo quòd ſuorum laborum in exequendo teſtatoris voluntatem paſſorum mercedem recipiat, prout videre eſt in dictis Iuribus.

Tandem non contrariatur argumentum vltimo loco adductum Illud enim ceſſare facit reſponſio, quòd mandatum tunc debet eſſe gratuitum quando reſpicit vtilitatem mandantis, non autem quando reſpicit commodum vnius tertij, prout in caſu noſtro, in quo executioni demandare voluntatem teſtatoris non reſpicit eius vtilitatem, ſed benè heredi, & legatariorũ, à quibus, cum executor non dicatur habere mandatum, benè poterit Salarium petere.

Omnibus Ergo deficientibus argumentis in contrarium adductis per allatas reſ-
ponſiones, firma remanere videtur con-
20 clusio, quòd † executori teſtamentario, qui
habet actum ſucceſſiuum, ſit ſoluendum Salarium. exceptis tamen nonnullis caſibus, Et Primo ſi executor ea prætermiſerit, quæ ad eius officium ſpectabant, vt puta ſi non confecerit inuentarium, ommittens enim facere ea, quæ ad officium pertinent; non lucratur fructus ex eodem officio prouenientes, ſicque cum executoris officium requirat confectionem inuentarij, vt eſt tex. *in l. nulli & ibi gloſ C. de epiſc. & cleric. & ibi Bald. circa medium in verſ alterius nota Philippus de francbis conſ. 116. num. 23. inter conſil vltim. volunt.* & Executor illud non conficiat, non ſolùm nullam conſequetur mercedem, verum etiam poſſet puniri pænis de quibus in *in l. 3. §. tutores qui repertorium non confecerunt ff. de ſuſpect. tutor.* Alius caſus e, ſtſi executor malè in executione ſe geſſerit, vt puta ſi intra debitum tempus & à teſtatore præſcriptũ nõ ſoluerit legata maxime ſi eſſent pia relicta a teſtatore pro anima ſua, quæ licèt eſſent ante omnia adimplenda, attamen tamdiù differtur eorũ adimplemẽtũ, vt niſi eſſet Reuerẽda Fabrica Santi Petri, quæ ex facultatibus ſibi à ſummis Pontificibus conceſſis pias voluntates executioni demandaret, vel in totum eorum executio prætermitteretur, aut ſaltèm quandiu fieri poſſet differreretur, Non aduertendo, quòd hoc facere ſit graue peccatum, vt dicit *Nauar. in manuali part. 2. cap. 25.*

cap.25. num.65. in princip. & in verſ. Tertio qui ſoluit.

Familiaribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Familiari Salarium conuentum debetur.*

2 *Familiari non debetur Salarium non conuentum & num.5.*

3 *Salarium non conuentum non debetur vilibus perſonis, quæ ſæpè pro ſolis expenſis ſeruiunt.*

4 *Salarium etiam non conuentum debetur ijs, qui vacant honeſtis muneribus, Declara vt num. ſeqq.*

6 *Familiarium officium eſt valde honoratum, & pluribus priuilegijs à Iure decoratum.*

7 *Præmium magnum eſt ſeruire magnis viris.*

8 *Familiarium officium à multis deſideratur, & abſque aliquo Salario exerceri ſolet.*

9 *Coniectura ſua lentes, familiarem voluiſſe abſque Salario ſeruire, & num. 10. & 12.*

11 *Conuentio talis præſumitur præceſſiſſe qualis fuit ſubſecuta ſolutio.*

13 *Familiaris, qui ſeruiuit ſine Salario ſub ſpe remunerationis, non habebit actionem contra Dominum pro conſequutione Salarij ſi ſua ſpe fuerit deceptus, & num.16.*

14 *Repetitioni pecuniæ, alicui datæ ſub ſpe futuræ remunerationis, non eſt locus, licèt remuneratio non ſequatur.*

15 *Conſenſus vtriuſque contrahentis attenditur in contractibus, non autem cogitatio vnius.*

1 Familiares † Salarium à Dominis conſequentur ſi de illo ſoluendo conuentio præceſſerit *l. Salarium ff. man dati l. 1. C. eodem tit. l. iubemus C. de Aduocat. diuerſ. iudic. Natt. conſ. 376. nu. 3. vol. 2.* Lanfranc. Zacchias de Salario. *Surd. conſ 306. n. 9. vol. 3. Rot. in Toletana mercedis 18. Decembris 1595 coram Iuſto & in Valentina mercedis 5. Iunij 1602.*
2 *coram Lancellotto* ſed † tali conuentione deficiente Salarium prætendere non poterunt *Seraphin. decis. 65. num. 1. Rot. in Toletana, ſeu Romana Mercedis 14. May 1569. coram Aldobrandino.*

3 Et † quamuis regula, quòd Salarium non conuentum non debeatur, ſoleat locum habere tantummodo in vilibus perſonis, quę ſepenumero inſeruiunt pro ſolis expenſis *Seraphin. deciſ. 74. num. 2. & deciſ. 849.*
4 *numer. 2.* non † autem in ijs, qui vacant honeſtioribus muneribus *l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. DD. in l. 1. C. de ſuffrag. & in l. Archiatri C. de profeſſor. & medic. libr. 10. Gratian. diſcept. forenſ. cap 257. num 4. Seraphin. d. deciſ. 74. ſub num. 2 verſ. ſecus vero*
5 *& dicta dec. 849. num. 3.* Hæc † tamen limitatio non procedit in familiaribus, qui licèt vacent honeſtis muneribus, tamen non poſſunt petere Salarium non conuentum, prout reſoluit *Rot. coram Seraphin dec 849. & deciſ. 126. num. 2. par. 4. diuerſ quas ſequitur Gypſ. in addit. ad dec. B. non. Statutar. 56. verſ. ſolet autem dubitari,* Cuius reſolutionis
6 ratio fuit, quia familiarium † officium eſt valdè honoratum, & multis priuilegijs decoratum, vt apparet ex *C. libr. 12. per tit.*
7 Et † magnum præmium eſt magnis viris ſeruire *Paul. Cier. in ſuo tract. apologetic. pro Stat. Roman. Vrb. & Cur. cap. 12. verſ. ſerui*
8 *re viro,* Quamobrem † à multis tale officicium deſideratur, imò muneribus etiam aucupatur, & ſuſcipitur potius ſub ſpe alicuius liberalis remunerationis, quàm pro aliquo Salario, *Rot. in Romana pecuniaria 26. Maij 1653. coram R P. D. Cerro,* quod in Curia Romana eſt frequentiſſimum ſimul & fallaciſſimum *Gipſ. loc. ſupra citat. Seraphin. deciſ. 65. ſub num. 1.* Quod eo magis procedit ſi concurrant præſumptiones, & coniecturæ, quòd familiaris voluerit abſque mercede ſeruire, vt per *Seraphin. loc. citat.*

9 Coniecturæ † autem, quæ ad hunc effectum conſiderari ſolent ſunt: Si Dominus non ſit ſolitus ſuis familiaribus ſoluere Sa-
10 laria, Si † familiares habeant expenſas, & habitationem à Domino *Rot. dicta dec. 126. ſub num. 3. in fine part. 4. diuerſ* nam tunc
11 talis † præſumitur fuiſſe conuentio qualis fuit

fuit ſubſequuta ſolutio *Bal. in l. ſi certis an-*
nis nu. 9. C. de pact. Alex. conſ. 107. num. 2.
libr. 1. Falin. in c. cum Bertoldus num. 41. de
re iudic. Natt. conſ. 292. num. 2 in fine cum
ſeq. Rot. coram Mantic. deciſ. 266. verſ. pri-
12 *mum quia ſub num.* 1: Pro † vrgenti quoque
coniectura habetur, quòd familiaris per
plures annos ſua ſeruitia præſtiterit, nec
vnquam Salarium requiſiuerit, imò, vt in
caſu dictæ deciſionis Seraphini, profeſſus
fuerit, ſe eſſe maximis obligationibus ſuo
Domino deuictum ob collatum ſibi offici-
um tanti honoris, ex tali enim diuturno ſi-
lentio præſumitur familiarem abſque vllo
Salario ſeruire voluiſſe, ſed expectaſſe à
Domino remunerationem, *Oldrad. conſ. 183*
num. 10. Pariſ. conſ. 137. n. 12. lib. 4. Afflict.
dec. 13. verſ. nona coniectura ſub n. 21. Cra-
uet. conſ. 148. num. 12.
13 Neque † ſi ſua ſpe deceptus remanſerit
familiaris, itaut non habeat à Domino re-
munerationem illam, quam ſe conſecutu-
rum fore in animo habuit, Salarium petere
poterit, quia ſi falſa opinione fuit deceptus,
non propterea ex hoc oritur illi aliqua actio
Mantic. d. dec. 266. num. 6. prout in ſimili
14 videmus, quòd † ſi quis alicui certam pe-
cuniarum ſummam dederit ſub ſpe magnæ
remunerationis, quam deinde non habuit,
pecunias repetere non valeat *l. ſi quis circa*
finem ff. de condit. ob cauſ. Rot. in d. Romana
pecuniaria 26. Maij 1652. coram R. P. D.
15 *Cerro* Non † enim ſufficit cogitatio vnius in
illis, quæ ex duorum conſenſu agenda ſunt,
ſed vtriuſque conſenſus ſpectari debet *l. non*
ſolum ff. de Act. & obligat. l. ſi ego & ibi Bar
num. 2. ff. ſi cert. petat. idem Bar. in l. cum quid
16 *num. 9. in fine ff. eodem tit* Et † ideò ſi fa-
miliaris cogitabat, quòd Dominus dignita-
tem aliquam, ſeu honorem ſibi fuiſſet col-
laturus, cum non adfuerit conſenſus, vel
promiſſio Domini, ſed tantummodo ipſius
familiaris vana cogitatio ſibi imputare de-
bet, ſi propria ipſum opinio fefellit, nec po-
terit dicere, ſi non habui dignitatem, vel re-
munerationem, quam relaturum in mente
conceperam, cõſequi volo Salarium, ceſſan-
te cauſa propter quam ſine Salario ſeruie-
bam, *Gipſ. loc. ſuprà relat. Seraphin. dicta de-*
ciſ. 849. Mantic. dicta deciſ. 266. verſ. nec
obſtat. ſub num. 6.

Famulis An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Famulus differt à ſeruo.*
2 *Seruus eſt in noſtro dominio.*
3 *Seruis non debetur Salarium.*
4 *Seruis alimenta præſtari debent.*
5 *Seruos occidere antiquitus erat dominis impunè permiſſum.*
6 *Famulorum duplex eſt genus.*
7 *Famuli honeſtis in muneribus ſeruientes familiares appellantur.*
8 *Famuli honeſtis in muneribus ſeruientes nomen deducunt à fama, qui vero vilibus ſeruitijs ſunt præpoſiti à fame famuli dicuntur.*
9 *Famulis Salarium conuentum debetur.*
10 *Factis adimplendum venit, quod ſuis verbis promiſſum.*
11 *Hypoteca competit pro Salario famuli.*
12 *Famulus Salarium conuentum conſequitur, licèt non ſeruiuerit quando per ipſum non ſtetit, ſed per Dominum, qui illum expulit à ſeruitio. Declara, vt num. 16. & 19.*
13 *Salarium famulo non debetur niſi pro rata temporis, quo ſeruiuit.*
14 *Salarium non debetur famulo tempore infirmitatis.*
15 *Conditio habetur pro impleta quando non ſtat per eum, ad quem pertinet quominus conditio adimpleatur.*
16 *Famulus expulſus tenetur requiſitus redire ad effectum, vt dicatur, non ſtetiſſe per ipſum, quin ſeruiuerit, Declara, vt numer. 17.*
18 *Famulus expulſus a Domino, an teneatur adhibere diligentiam locandi alteri operas ſuas, itaut ſi talem diligentiam non adhibeat poſſit Salarium petere?*
20 *Famulus conſequitur Salarium pro illo tempore, quo bene ſeruiuit Amplia vt numer. 21. Declara vt num. 22.*
23 *Munnoz. de Ratiocin. cap. 17. num. 19. declaratur.*
24 *Damnum, quem Dominus allegat ei proueni-*

venire ex diſceſſu famuli tenetur probare.

25 *Famulus in Vrbe, qui certo tempore ſeruire promiſit, ſi ante illud diſcedat, ammittit tertiam partem mercedis decurſæ ex diſpoſitione ſtatuti.*

26 *Salarium non conuentum famulis non debetur.*

27 *Salarium non conuentum debetur famulo ſi Dominus fuerit ſolitus operas conducere, & famulus locare pro Salario.*

28 *Salarium non conuentum, vt debeatur famulo non ſufficit, quod famulus ſit ſolitus ſeruire pro mercede, niſi copulatiuè Dominus ſit ſolitus pro mercede operarios conducere, Contraria ſententia refertur n.29. reprobatur n.30.*

31 *Rebuff. ad Conſtitut. Reg. Gallic. tom. 2. titul. de Salar. famul. gloſſ. 3. reprobatur.*

32 *Famulo debentur alimenta à Domino etiam ſi nulla conuentio præceſſerit.*

33 *Salarium operarijs ſoluere eſt de Iure Diuino.*

34 *Salarium non conuentum debetur famulo ſi Dominus vno anno ſoluerit, Declara, vt n 36.*

35 *Solutionem probare tenetur is, qui ſe fundat in illa.*

36 *Promiſſio talis præceſſiſſe præſumitur qualis fuit ſubſequuta ſolutio.*

37 *Solutio præſumitur facta in eam cauſam, cui ſumma ſoluta correſpondet*

38 *Famulus, qui nunquam antea ſeruiuit niſi ei, à quo mercedem exigit non debet aſtringi ad probandum, ſi eſſet ſolitum ſeruire pro Salario.*

39 *Pauperes velle abſque Salario ſeruire non eſt præſumendum.*

40 *Conſuetudo loci in materia Salarij eſt attendenda.*

41 *Famulus non præſumitur voluiſſe abſque mercede ſeruire dum pluries pro Salario requiſiuit Dominum, à quo retulit bona verba.*

42 *Famulus ſeruiens per longum tempus, & Salarium non petens præſumitur voluiſſe ſeruire abſque Salario.*

43 *Infantibus ſeruientibus Salarium non ſoluitur, ſed alimenta præſtantur.*

44 *Infantes induſtrioſi, & in aliqua arte periti non præſumuntur velle ſeruire abſque Salario.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

45 *Salarium etiã non conuentum debetur famulis quando in loco in quo ſeruiuit viget conſuetudo ſoluendi Salaria etiam abſque conuentione, Amplia, vt num. 46.*

47 *Conſuetudo viget inter Lanionés Vrbis non conficiendi ſcripturam inter ipſos, & eorum famulos, ſed illis intra certum tempus Salarium ſoluunt.*

48 *Famulus creditor ſui domini ratione mercedis an dicatur committere furtum, appropriando ſibi, clam res domini in ſatiſfactionem ſui crediti? & num. ſeq.*

49 *Ius ſibi dicere propria auctoritate non eſt alicui permiſſum, Declara, vt num. 50.*

52 *Mulier poteſt abſque ſolemnitatibus ſtatutarijs ſuas operas locare.*

PRinſquam ad propoſitæ quæſtionis definitionem veniamus duo ſunt præmittenda, quorum alterum eſt, quod famulus † differt à ſeruo nam hic † in dominio noſtro eſt, vt in § *in poteſtate inſt. de ijs qui ſunt ſui vel alieni Iuris* famulus verò non, Ideoque certum erit, ſeruis † nullum ſoluendum eſſe Salarium pro ſeruitijs præſtitis, cum ſint in poteſtate noſtra, & quidquid acquirunt, nobis acquirant, ſed † tantummodò præſtanda erunt alimenta, ut in §. *ſed & maior. inſtit de ijs qui ſunt ſui vel alieni Iuris l. cum plures §. cum tutor. ff. de administrat. tutor. Surd. de aliment tit 1. quæſt. 6. n. 13.* quæ ſi nec ipſis belluis denegautur, multo minus erunt neganda ſeruis, qui non in alio à nobis differunt, quàm in fortuna; Quamuis † antequitus nulla eſſet differentia inter ſeruos, & belluas, & ideo illis vtebantur, ſicut belluis, illorumque vitæ neciſque poteſtas apud Dominos reſeruata erat, vt in *d. §. in poteſtate*, Attamen hodie hæc poteſtas mortis fuit Dominis a Iure Ciuili detracta, ad hoc, vt haberetur ratio humanitatis, & vt commodo Dominorum conſuleretur, qui ſic permittente Iure Gentium ſeruos abſque aliqua cauſa occidebant, & commodo, quod ex illorum ſeruitute ipſis prouenicbat priuati remanebant.

Venit ſecundo loco præmittendum, famulos † duplicis eſſe generis, Alij † enim

 ſunt

ſunt, qui honeſtis in muneribus ſeruiunt, & honeſtiori vocabulo familiares, & bona fide ſeruientes dicuntur *Vulpian. in l. Ædiles etiam* 25 §. 1. *ff. de ædilit. edi. & in l. Prætor*
8 *ait.* §. *familiæ ff. de vi bonor. raptor.* & † appellantur famuli non à famè, prout dicuntur alij famuli, de quibus infrà, ſed à fama iuxtà ætymon excogitatum à Bracheo *in l. pronunciatio* §. *familiæ ff. de verbor. ſignificat.* & iſtis famulis, ſeu familiaribus quando ſoluendum ſit Salarium, ſatis diximus ſupra in *quæſt.* 67. Alij vero ad ſunt, qui humilioris ſunt ſcamni, & vilibus ſe ſe exercent in ſeruitijs, prout ſunt famuli à pedibus aurigæ, & his ſimiles, quorum officium non in honore, ſed tantummodò in labore cõſiſtit, & quandò iſtis ſoluendũ veniat Salarium, videndum erit in præſenti noſtra quæſtione, Cuius reſolutio reſidet in videndo: An Salarium, quod petitur à fa-
9 mulo fuerit conuentum, vel non, Et † ſi fuerit conuentum indubij iuris eſt, quòd debeatur *l. ſed & ſi quid* §. *ſufficienter ff. de Vſufruct. Fedcric. de ſen. conſ.* 218. *Granut. Theorem* 12. *num.* 12. *Gabr. conſ.* 170. *n.* 20. *vol.* 1. *Mar. Giurba dec iſ. Siciliæ* 13. *num.* 1. *Caroc. de locat. & conduct. titul. de famulis quæſt.* 10. *numer.* 3. *Menoch de Arbitrar. Iu-*
10 *dic. caſu.* 51. *num primo*, Id † enim, quod verbis fuit promiſſum, factis adimplendum venit iuxtà text. *in c. qualitèr de pact.* Et
11 † pro eo competit hypoteca in bonis Domini, ita vt ſi moriatur veniat ante omnia deducendum, maxime ſi fuerit in teſtamento relictum, *Rot. in cauſa Sancti Seuerini Dotis* 4 *Maij* 1640 *coram R. P D. Dunozetto quæ eſt deciſ.* 187. *inter recollectas per me poſt tractat. de obligat. Camer. in ſecunda impreſſione Pacif. de Salutan. interdict. inſpectione* 4. *num.* 683. *Tiraquell. de Retract. ligniagier.* § 15. *gl'oſſ. prima ſub numer.* 7.

12 Quæ concluſio † locum habet etiamſi pro toto tempore, quo fuit conuentum non ſeruiuerit, quandò per ipſum famulum non ſtetit, vt puta, ſi fuerit à Domino antè tempus expulſus quia tali caſu, ſi poſt expulſionem alteri Domino ſuas operas non locauerit, famulus pro toto tempore Salarium conſequetur *l qui operas, & l. ſed addes* § *vlt. ff locati & ibi gloſſ. & in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Bar. in l prima* §. *dinus num. primo in fine ff. de var. & extraordinar. cognit. Natt. conſ.* 452. *num* 2. *Dec. conſ.* 70. *num. primo in fine Aldobran. conſ* 8. *num.* 15. *lib.* 2. *Noguerol. allegat.* 33. *num.* 64 & 65. *Vrſell. concluſ.* 60. *num.* 22. & 23. *Capell. Tholoſ. n. deciſ.* 79. & *deciſ.* 278. *Bonacoſ. in tractat. de famul quæſt.* 109. *in princip. Rot. coram Buratt. deciſ,* 5. *num.* 12. & *deciſ.* 79. *num.* 9. & *coram Caualer. deciſ.* 520 *per tot. & in diuerſ. dec.* 839. *p.* 4. & *in recen. deciſion.* 330. *numer.* 3. *part. prima & deciſion.* 265. *numer.* 3. *part. ſecunda, & in Vrbinaten. Salarij* 26. *Iunij* 1652. *coram R. P. D. Zarate.*

13 Neque obſtat, ſi dicatur, Salarium † famulo non deberi, niſi pro rata temporis, quo ſeruiuit, vt in *l. ſed ſi vno* §. *cum quidam ff. locati Bald. conſ.* 43. *col.* 7. *Franc. Marc. deciſ. Delph.* 798. *lib. primo Ferrett. de*
14 *milit. inſtit. num.* 117. Quod † adeo verum eſt, vt nec veniat ſoluendum Salarium famulo pro tempore infirmitatis, imò poſſit Dominus ab eo exigere expenſas, *Summ. Diana v. Salarium num. primo* Et ſic cum non ſeruiuerit toto tempore, quo ſeruire conuenit, non veniat ſoluendum totum Salarium, ſed tantummodò pro rata ſeruitij præſtiti, Reſpondetur enim quòd, dum non ſtat per ipſum famulum, qui in ſeruiat toto tempore, quo ſe ſeruiturum promiſit, dicitur ex parte ſua promiſſionem adimpleuiſſe, & ſic conſequi debet Salarium pro toto tempore, quo ſeruire conuenit, licèt cum effectu non ſeruiat, quan-
15 do † enim non ſtat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio adimpleatur haberi debet perindè ac ſi adimpleta fuiſſet *c. imputari & c. cum non ſtat. de Reg. iur. in* 6. *l. in iure ciuili ff. eod. tit. c. ſi qualiter* §. *prophetauit* 22. *quæſt.* 2. *Cuman. conſ.* 58. *circa finem Angel. conſ.* 301 *num.* 3. *Caphal. conſ.* 8. *numer.* 6. *Put. deciſion.* 19. *libr. primo in correct. Rot. deciſ.* 493. *num.* 3. & 6. *part.* 1. *recen.*

16 Ad † hoc autem, vt dicatur, per famulum non ſtetiſſe, quin operas ſuas præſtauerit, tenebitur ipſe quandocumque fuerit à Domino requiſitus redire, & illis operas ſuas preſtare, vſquè ad implementum temporis conuenti *d. l. ſed addes* §. *cum quidam & l. qui operas ff. locati Gloſ. magna in l. vno* §. *ſi cum. quidam ver. cum autem ff. eodem tit. Natt. conſ.* 452. *num.* 2. *lib.* 2. *Duen. regul.* 63. *verſ. & circà quartum Roman. ſingul.* 66.

gul.66.num.2. Alberic. in l. ſtatu libero §. ſi
ita ff. de ſtat. liber. Neuiz. Silu. Nupt. libr.6.
ſub num.49. Caroc. de locat. tit. de famul. d.
17 *quæſt. 10. ſub num. 30.* Quod † intelligas
procedere quotieſcumquè famulus alteri
ſuas operas non locauerit, nam tunc non
teneretur redire cum primo Domino, ſicut
nec Dominus teneretur ſoluere Salarium,
ea ratione, quia non poteſt quis eodem
tempore duobus Dominis ſeruire, nec eo-
dem tempore à duobus recipere Salarium
d. l. ſed addes §. cum quidam & ibi Caſtren.
num.2.

18 An † autem famulus expulſus à Domino
teneatur adhibere diligentiam, vt alteri
ſuas locet operas, & ſi diligentiam non
adhibeat poſſit petere Salarium? negatiuè
reſpondit *Caſtren. in d. §. cum quidam nu-*
mer.3. poſt gloſ. in l. qui operas ff. locati, Si
vero, adhibita diligentia, famulus expulſus
non poſſet alteri ſeruitutem ſuam locare,
tunc certum eſt, quòd pro toto tempore,
quo ſeruire conuenit, à primo Domino Sa-
larium conſequeretur *d. l. qui operas, & ibi*
communiter DD. ff locati cum alijs ſupra al-
legatis.

19 Inſupèr ad effectum, vt dicatur per fa-
mulum non ſtetiſſe, quin continuauerit
ſeruire, neceſſe eſt, ipſum non dediſſe ca-
uſam Domino expellendi antè finitum
tempus, nam ſi fuerit à Domino expulſus
iuſta, & legitima præcedente cauſa, vt pu-
ta, ſi noluerit obedientiam præſtare in ijs
rebus, in quibus obedire tenetur, vel ali-
quod damnum Domino fecerit, ſeu præ-
iudicium factis, vel verbis attulerit, aut
quid ſimile fecerit, quæ res iunctim vel ſe-
paratim concurrentes erunt legitimæ cau-
ſæ, propter quas poterit Dominus famu-
lum expellere, & illi denegare Salarium
Bar. in l. Neſennius ff. de excuſat. tutor. Bo-
nacoſſ. de famul. quæſt. 1.9. & quæſt. 213.
& facit tex. in l. prima C. de ſtatuis & Ima-
20 *ginib. ibi Caſtren.* pro† eo tamen tempore,
quod remanet, non autem pro eo, quo
iam ſeruiuit *Rebuff. ſuper conſtit. Reg. Gallic.*
tit. de famul Salar. gloſ. 2. in fin. Et quam-
uis aliqui voluerint, quòd nec teneatur
Dominus ſoluere Salarium pro eo tempo-
re, quo benè ſeruiuit, erroneam tamen
eſſe eorum opinionem, fuit pluriès in præ-
cedentibus quæſtionibus demonſtratum, ea
ratione, quia labor, & tempus diuiſio-
nem recipiunt, & ideò ſi aliquo tempore
ſeruiuit. & Domino fuit obediens, pro illo
tempore Salarium conſequi debebit. Quod
21 †locum habere dicas etiam ſi ipſe famulus
voluerit antequàm tempus conuentum fu-
erit completum recedere, quia, licèt am-
mitteret Salarium pro tempore futuro, non
tamen pro præterito *Bald. in l 2. num.2. verſ*
ſed ſi quis permittat & in l. item num. 8. C.
locati DD. in l. penult ff. ſolut. matrimon &
in l. diuerſitatis C. de poſtlimin reuerſ Ferret.
de Milit. inſtit. num.12 Rebuff. de priuileg.
22 *ſcholar. priuileg. 16.* Niſi† tamen Domi-
nus pateretur tantum damnum iſto diſceſ-
ſu, quantum commodum habuit de ſerui-
tio, quia tunc non teneretur Dominus fa-
mulo ſoluere Salarium pro tempore præte-
rito propter mutuam compenſationem, *Bo-*
nacoſſ. de famul. dicta quæſt. 109 verſ quod &
tantum Rebell. par. 2. libr. 14. quæſt. 13. nu-
mer. 18. Io. Valer. in different. vtriuſque for.
v. locatio differ 4. Dian. reſolut moral par. 3.
23 *tract. 6. reſol. 1.* Et † in hoc caſu credo,
quòd loquatur *Munnoz. de Eſcobar. in tract.*
de ratiocin. adminiſtrat. cap 27. num 1. qui
aſſerit, Salarium non deberi famulo diſce-
denti à Domino ante completum tempus
conuentionis pro tempore præterito, quo
ſeruiuit, nam aliàs ex ſupra adductis eius
ſententia non ſubſiſteret, tanto magis,
cum nullum adducat doctorem, ſeu ratio-
nem eius opinionem corroborantem: Sin
autem Dominus nullum damnum patiatur,
tunc tenebitur ſoluere pro rata, vt per
Bonacoſſ. de famul. d. quæſt. 109. Caroc. de
locat. & conduct. tit. de famulis quæſtion. 10
num. 22.

24 Incumberet † tamen Domino dicenti
damnum ſentire ex diſceſſu famuli onus
probandi *Bald. in l. prima C. ſi aduerſ vendit*
pign. quod facere poſſet per Iuramentum
l. ſi quando C. vnde vi, & ibi Iaſ. in princ.
& num.27. col 4. verſ. adde multum c. finali
de mut. cauſ. c. in primis glorioſus 2 quæſt. 1.
& c. olim. § quare de Iniur. Maſcard in tra-
ctat. de probation. concluſion. 471. num pri-
mo.

25 In † Vrbe vero ſi famulus, qui promiſit
certo tempore alicui Domino ſeruire, nolit
conuentum tempus adimplere, dummo-
dò Dominus illi mercedem promiſſam ſol-
uat & non aliter quàm conuentum eſt ipſius
opera vtatur, & condecentia præbeat ali-
menta

Digitized by Google

menta compellendus erit per Iudicem Iuris & facti remedijs ad ſeruiendum vſquè ad complementum temporis conuenti, quod ſi omninò facere famulus recuſauerit, tertiam partem decurſæ mercedis amittet vltrà damna, & intereſſe, quæ, vt ſupra diximus, veniunt compenſanda, prout diſpoſitum reperitur *libr. 3. ſtatut. cap. 76.*

26 At † ſi nulla præceſſerit conuentio de Salario, indubij quoque iuris eſt, quòd famulo non debeatur *Ricc. in collect. deciſ. collect. 656. verſ. infertur ſeptimo Ceuall. commun. opin. quæſt, 288. num. 5. Rot. Diuerſ. deciſ. 559. part. 1. & in Recent. part. 4. deciſ. 428. num. 1. & 2. Caroc. locis proxime ſupra relatis num. 3. Mart. vot. 99. num. 1. Anton. de Marin. quotid. reſolut. capit. 73. num. 12. Put. deciſ 45. libr. 2. Seraphin. deciſ. 849. num. 2. Rot. in Toletana Salarij. 8. Nouembris 1621. coram Vbaldo & in Romana pecuniaria 15. Dec. 1628. coram Coccino Decano* Et ratio eſt, quia huiuſmodi perſonæ ſepe ſolent pro ſolo victu ſeruire *Federic de Sen. conſ 218 Alex. conſ. 109. num. 2. vol. 6 Natt. conſ. 376 num. 4. libr. 3 Paſcal. de Virib. patr poteſt. part. 4. cap. 6. ſub num. 39. Mart. vot. 99. nu. 3. Gratian. in addit. ad deciſ. Marchiæ 53. num. 7. Seraphin. deciſ 849.*
27 *num. 2.* Niſi tamen † hæc duo ſimul iuncta concurrant, ſcilicèt quòd famulus ſit ſolitus locare operas ſuas pro Salario, & Dominus conducere *Soccin. conſ. 190. in fine volum. 2. Alex. conſ. 109. num. 2. vol 2. Rot diuerſ. part. prima d. deciſ. 559. verſ. præterea, & in Romana Mercedis 19. Februarij 1593. coram Cardinali Arigonio, & in alia Romana mercedis 14. Decembris 1615. coram R. P. D. Manzanedo*, in qua aliæ concordantes allegantur: Et nota, quòd di-
28 xi ſimul iuncta, quia non † ſufficeret probare, alterum tantùm eſſe ſolitum conducere, vel locare operas, ſed neceſſarium eſt, quòd Dominus ſit ſolitus conducere, & famulus locare operas pro Salario, vt voluit *Rot. in d. deciſ. 428. num primo part. 4. in Recent. & in Nolana mercedis 12. Iunij 1596. coram Penia, que repetitur impreſſa penes Marchiſan. de Commiſſ part. prima fol. 1294. num. 3. & inter deciſ. diuerſ par. 4. deciſ. 120. num. 7. & in dicta Romana mercedis 19. Februarij 1595. coram Cardinali Arigonio, quam refert & ſequitur Gratian. di-*
29 *ſceptat. Forenſ. cap. 257. num. 2.* Neque † obſtat opinio Rotæ Genuen *in deciſ. 115. nu. 5.* relata à dicto Gratiano, quæ videtur affirmare, non eſſe neceſſarium prædicta concurrere copulatiue, ſed ſufficere, quòd probetur aliquem eſſe ſolitum locare, vel
30 conducere. Prædictam † namque deciſionem nullo modo ſubſiſtere poſſe apparebit, ſi illam practicare velimus. Ponamus exemplum, Titium conuenire Sempronium inſtando pro ſolutione mercedis ſuarum operarum, quas per tot annorum ſpatium ad ipſius Sempronij commodum impendit. Huic petitioni reſpondet Sempronius, nullam interceſſiſſe inter ipſos conuentionem mercedis, ideoque intrare Regulam, quòd Salarium non conuentum famulo minimè debeatur, replicatur pro parte Titij, ſe eſſe ſolitum locare operas ſuas pro mercede, & plenè hoc ſolitum probat. Replicat Sempronius, ex alia parte, quòd ſi eſt ſolitus pro mercede locare, ipſe ſolitus eſt abſque mercede famulos habere, prout etiam plenè hic ſuum dictum probat, ſicque, cum ſint duo conſuetudines contrariæ, & quælibet earum remaneat ſufficienter probata, non poteſt aliqua afferri ratio, cur magis vna, quàm altera debeat præualere.

Neque ſaluari poteſt dictæ deciſionis Genuen, opinio, ſi afferatur diſtinctio, quòd locum ſibi vendicet quandò probaretur, Dominum eſſe ſolitum famulos pro mercede conducere, quo caſu, licèt Salarium non fuiſſet conuentum, nec famulus eſſet ſolitus pro Salario ſeruire, attamèn, ſatis eſſet, fuiſſe probatum, Dominum eſſe ſolitum conducere ad effectum, vt famulus Salarium conſequeretur, quia famulus poſſet dicere, Licèt ipſe non eram ſolitus pro mercede ſeruire, attamèn ſciebam, te eſſe ſolitum pro mercede conducere, ideoquè tibi ſeruiui, cum aliàs nullo modo meam operam ad tui ſeruitium impendiſſem; Corruit namquè hæc diſtinctio, vna cum ratione adducta, & apertè dignoſcitur, quòd, dum hoc ſolitum ab vtraque parte non probetur, nempè, quòd quis ſit ſolitus locare, alter vero conducere, parum refert, quòd probetur Dominum conſueuiſſe conducere famulos pro Salario, Nàm poſſet reſpondere Dominus verum eſt, quòd eram ſolitus conducere famulos pro Salario, ſed optimè noueram

ueram

Digitized by Google

ueram, te fuiſſe ſolitum abſque Salario ſeruire, ideoque te admiſi ad ſeruiendum, quia credebam te iuxtà ſolitum pro expenſis tantummodò ſeruire, &, ſi prætenſionem tuam nouiſſem, te ad ſeruiendum nullo modo admiſiſſem.

Et ex his patet, non poſſe aliquam peculiarem rationem afferri, per quam ſubſtineri valeat opinio aſſerentium, ſufficere, quòd probetur pro parte alicuius ſolitum locandi, vel conducendi pro mercede ad hoc, vt Salarium non conuentum veniat ſoluendum.

31 Nec minùs obſtat, quod dicit † *Rebuff. ad conſtitut. Reg. Galliæ. tom. 2. tit. de famul. Salar. gloſ. 3.* nempè, quòd hodie ex bono, & æquo ſeruetur, taxari Salarium famulis, licèt non fuerit conuentum, nec Dominus fuerit ſolitus conducere, nec famulus locare operas ſuas, tale, quod potuiſſet veriſimilitèr lucrari, cum alio Domino, & pro qualitate famuli quandò conſuetudo Regionis habet, quòd famulus debeat habere Salarium, Reſpondetur enim, prædictam Rebuffi opinionem non obſtare, quia Rebuffus ſe fundat in conſuetudine & æquitate, Nos autem loquimur de Iure, neque æquitas dum non eſt ſcripta venit attendenda, neque poteſt conſiderari quotieſcumquè non conſtat, quòd famulus ſit ſolitus locare operas ſuas, neque Dominus conducere, & ita, Rebuff. opinione reiecta, fuit in Rota reſolutum, vt videre eſt in *d. deciſion. 559. par. prima Diuerſ. verſ. non obſtat quod dicit Rebuff. in d. Romana mercedis 19. Februarij 1593. coram Arigonio.*

Hæc tamen concluſio, quòd Salarium non conuentum non debeatur famulo, plures recipit declarationes, & Primo,

32 quòd † procedat tantummodo in ipſo Salario, non autem in expenſis, quia etiam ſi Dominus de Iure non teneatur ſoluere Salarium non conuentum famulo, attamen tenetur alimenta præſtare vna cum omnibus venientibus appellatione alimentorum *l. ſed & ſi quis, vbi gloſſ. ità exponit ff. de vſufruct. Rebuff. in l. verbo victus colum. prima ff. de verbor. ſignific. Bonacoſſ. in tractat. de famul. quæſt. 79. Caroc. de locat. tit. de famulis quæſt. 10. num. 10. Rot. deciſ. 559. part. prima Diuer. Granut. Theorem. 12. numer. 12. cum ſeq.* Et ex hac declaratione ceſſat argumentum, quod afferri poſſet contra firmatam concluſionem, quòd famulis non veniat ſoluendum Salarium non

33 conuentũ, Nã ſi diceretur, quòd † ſol uere Salarium operarijs ſit de Iure Diuino, vt habetur in Euangelio *Lucæ cap. 10.* ibi: Dignus eſt enim operarius mercede ſua, & *Math. cap. 20.* ibi: voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis arſque ad primos, &c. et ſic, cũ per famulum probetur, operas ſuas preſtaſſe, non erit quærendum, an fuerit Salarium conuentum vel non: Ceſſaret hæc obiectio reſpondendo, verum eſſe, quòd de Iure Diuino debeatur operarijs merces, ſed tamen per Ius Diuinum non eſſe diſpoſitum qualis, & quanta debeat eſſe, ſicque, dum famulo ſubminiſtrantur expenſæ, quæ loco mercedis habentur, ſatisfactum dicitur diſpoſitioni Iuris Diuini.

Declaranda venit ſecundò dicta conclu-

34 ſio, quòd † locum ſibi non vindicet quando per Dominum fuerit vno anno certum ſolutum Salarium, nam tunc licèt à principio non fuerit conuentum, attamen per illam ſolutionem Dominus voluiſſe conducere operas famuli pro illa quantitate Salarij præſtiti, ſicut & famulus locare voluiſſe dicerentur, *Rebuff. ad dictas conſtit. tom. 2. titul. de famul Salar. gloſ 4.* Quamobrem ſi famulus probabit dictam ſolutionem,

35 prout † ad eum tamquam fundamentum ſuæ intentionis probare ſpectat *l. quingenta ff. de ſolut gloſ. in l. 2. verbo repellere circa med C. de Iur. Emphit. l. non hoc C. unde legit. c. in præſenti, & ibi DD. de probat. Rot. poſt Addit. Cinc. ad tract. de Cenſ. deciſ. 9. num. 1. & 2.* poterit conuenire Dominum actione locati, non ſolùm pro Salario, ſed etiam pro eadem quantitate, licèt exceſſiua, talis enim præſumitur facta promiſſio qualis oſtenditur facta ſolutio *Cinc. de cenſib par. 2. capit. 2. quæſtion. 4. artic. 4. numer. 33. Rot. poſt eumdem deciſion. 221. numer 2. & 3. & deciſion. 301. num. 3. part prima, & deciſion. 93. numer 12. part. 6.*

36 *In Recent.* Et † hæc declaratio abſque difficultate procedit quotieſcumque non appareat, ſolutionem non fuiſſe factam ex cauſa Salarij, ſed ex alia cauſa, vt puta ſi ex alia occaſione Dominus erat debitor famuli, vt cauſa mutui, in his enim, vel ſimilibus caſibus Dominus ſoluendo aliquid,

quid, talis ſolutio non reddit illum obli-
gatum ſoluere Salarium, ad quod de Iure
non tenetur, ſed ad ipſum Dominum ſpe-
ctabit probare, fuiſſe factam ſolutionem ex
37 † alia cauſa, Et in dubijs præſumitur facta in
cauſam duriorem *l. prima cum not. de ſolut.
Seraphin. deciſ 1454. num. primo Pariſ. con-
ſil. 122. num. 9. libr 4. & in Anconitana pe-
cuniaria 27. Iunij 1590. coram Cardinali
Pamphilio* & in eam cauſam, cui ſumma ſo-
luta correſpondet *Aym. conſ. 145. n. 5. Sera-
phin. dec. 643. num. 5.*

38 Tertio † declaranda venit dicta concluſio, quòd procedat in famulo, qui aliàs ſeruiuerit, ad hoc, vt probare teneatur, ſe eſſe ſolitum locare operas ſuas pro Salario, nam cogere famulum, qui nunquam anteà ſeruiuit, ad huiuſmodi probationem, eſſet per indirectum auferre illi omne genus probationis, vt fuit reſolutum in cauſa *Romana Mercedis 14. Februarij 1605. coram R. P. D. Sacrato* & in hoc caſu eſſet recurrendum ad coniecturas, ex quibus poſſemus in cognitionem venire, an famulus habuerit intentionem pro ſuo ſeruitio Salarium recipere vel nè; Coniecturæ autem, quæ in dicta cauſa fuerunt in conſide-
39 ratione habitę, ſunt, Paupertas † famuli,
qui non haberet aliunde vnde poſſet ſibi
neceſſaria vltra victum acquirere, quo ca-
ſu, talis paupertas præſumptionem facit,
quòd quis noluerit pro ſolo victu ſeruire,
maximè per ſpatium multorum annorum
Bald. conſ. 15. numer. . . libr. 5. Secunda
40 † coniectura eſt conſuetudo loci, in quo
quis ſeruiuit, quæ ſi ſit conſtituendi Salari-
um famulis, iuxtà illam cenſeretur ſuas o-
peras locaſſe, quæ conſuetudo in hac mate-
ria maximè eſt attendenda *Rota in d. Ro-
mana mercedis, quæ eſt impreſſa penes Mar-
cheſan. de commiſſion. part. prima ſol. 205.
n. 4. & in firmana Reductionis Laudi 12. Fe-
41 bruarij 1582. coram Blanchetto.* Fuit † in-
ſuper conſideratum, quòd ille famulus,
qui inſtabat pro Salario, pluries à Domi-
no petierat, & Dominus, non ſolum illi
non negauerat, immò dederat bona verba,
& hæc eſſet maxima præſumptio ad ſuadē-
dum Iudici, quem noluiſſe abſque merce-
42 de ſeruire, ſicutè contra, ſi † quis per plu-
res annos ſeruiuit, & nunquam merce-
dem petijt, maxima præſumptio erit, quòd
voluerit ſine Salario ſeruire, vt fuit conſi-
deratum in *Deciſ. 59. part. prima Diuerſ.
circa med.* Et ex his, & alijs coniecturis ex
facti circumſtantijs reſultantibus poterit
Iudex in cognitionem venire, an famulus,
qui aliàs numquam ſeruiuit, & de Salario
non conuenit cum Domino, voluerit abſ-
que mercede laborare.

43 Non † eſſet tamen coniectura ſufficiens ad faciendam præſumptionem, quòd aliquis voluerit abſque mercede ſeruire, ſi probaretur ſeruitium præſtaſſe tempore, quo erat infans pro ſolis expenſis, nam infantibus ſeruientibus non ſoluitur Salarium niſi ſint artifices, ſed alimenta compenſantur cum operibus *l. fin. §. in eum ff. de liber. cauſ. Forcatul. dialog 53. cum alijs relatis per Caroc. de locat. & conduct. part. 2. tit. quibus locare licet vel non quæſt. 2. num. 4* ideoque non poterit fieri argumentum, ſeruiebat de eo tempore abſque Salario, ergo & nunc quoque voluit, abſque Salario ſeruire.

44 Quarto declaratur dicta concluſio, quòd locum non habeat in famulo alicuius induſtriæ, & peritiæ, qui gratis operari non præſumitur *Petr. de Vbald de duob. Fratribus par. 6. in fin. Bonacoſſ. de famul. quæſt. 79.* Hæc tamen declaratio mihi non placet, ſtante ratione, in qua fundata reperitur, nam quis non dicitur gratis operari dum alimenta conſequitur, quæ vt ſupra diximus ſuccedunt loco mercedis.

45 Declaratur † vltimo dicta concluſio, quòd locum ſibi non vindicet in Ciuitate, in qua adſit conſuetudo ſoluendi Salarium famulis, etiamſi non fuerit conuentum, tali enim conſuetudine extante, ceſſat rigor Iuris, ipſaque tamquam lex venit attendenda *Ricc. collect. deciſ 656. verſ. inſertur quinto Caſſador. deciſ. 20. Put. deciſ. 5 lib. 3. Alexander. d conſ. 109. num. 12. libr. 6. Caroc. vbi ſupra num. 8. cum alijs ſupra relatis*: ideoque in hoc caſu famuli petere, & conſequi poterunt Salarium, etiamſi non fuerit conuentum, & ſi Dominus ſoluere recuſaret, poterunt illum coram Iudice conuenire:
46 Imò tantùm valet in hac materia Salarij
conſuetudo, vt etiamſi eſſet ſolitum in a-
liqua Ciuitate non ſoluere Salaria non con-
uenta, & hoc generalitèr procederet, Ta-
men, ſi inter certas perſonas adeſſet con-
ſuetudo nullam conuentionem faciendi
de Salatio, ſed intra certum tempus cer-

tam

47 tam ſummam ſoluere, prout talis † conſuetudo eſt inter laniones Vrbis non conficiendi ſcripturam inter eos, & eorum famulos, ſed eis tantùm intra cert m tempus ſoluunt Salarium, talis conſuetudo eſſet omnino attendenda, & Salarium non conuentum veniret ſoluen lum *Ioſeph. Ludouic. concluſion. 38. verſ inſertur num 144. Rot. deciſion. 336. numer. 2. par. 6. in Recentior.*

Verum quia perſepè accidit, quòd famulus ſeruiuerit, & non poſſit Salarium à ſuo Domino habere, nec velit illum iudicialitèr conuenire, vel quia Dominus eſt aliquis Dux, vel Princeps, & ſic illius timet potentiam, vel quia non habet vnde ſoluat expenſas, quæ in iudicijs requiruntur. Hinc eſt, quod dubitari ſoleat, An
48 famulus † poſſit ſubtrahere res ſui Domini in compenſationem Salarij ſibi debiti, Et quòd licita ſit talis ſubtractio in foro conſcientiæ, teſtatur *Molin. de Iuſt. & Iure tom. 3. diſputat. 691. in princip.* Et hæc opinio eſt recepta non ſolùm à Ciuiliſtis, vt videre eſt apud *Alex. conſ. 135. num. primo & ſeqq. vol. 1.* qui hanc ſententiam confirmat facto illo Hæbreorum à Domino approbato, qui diſcedentes à Pharaone in recompenſationem ſeruitutis per tot annos illi præſtitæ vaſa argentea abſtulerunt, vt videre eſt in *E cod. c. p. 12. Oſc iſc. deciſ. 68. num. 31. B nacoſſ. in tr ct it. de ſimul. quæſtion. 114. Petr. Rebuff. in comment. ad Conſtit. Reg. Galliæ tom. 3. in tr ct at. de ſamulor. Salarijs in gloſ. 1. num. 10. Cagnol. in l. 2. num. 206. ff. de orig Iur. & in l. non eſt ſingulis, eodem titulo Menoch. de recuper poſſeſſ. remed 1. num. 323. Tiraquell. in tract it. de retract conſang in præf it. numer. 71. Viu. Commun. opinion. libr. 2. concluſ. 13. Pe r. Duen. in reg. 88. num. 5. Plotus in l. ſi quando num. 874. C. vnde vi, Caſſaneus in conſuetud. Burgund. tit. des I uſ ces rubr. prima §. 5. num. 32. cum alijs relatis per Menoch. de arbitrar. Iudic. libr. 2. cent 6. caſ. 16. num. 2. Marſill. ſing. 177. Alciat. conſ. 6. libr. 7 col. 2. Gramatic. conſ. 50. Plot. in l. ſi quando numer. 874. C. vnde vi* Verum etiam à Canoniſtis, & Theologis, vt videre eſt apud *Felin c. quoniam n. 13. de Simon Archidiacon. in c. Dominus noſter 23. quæſt. 2. Innoc. in c. olim il primo nu 8. de reſtit. ſpoliat. Rip in c. 1. num. 89. verſ. tertius caſus de Iud. Leſſ. de* Lanfranc. Zacchias de Salario. *Iuſt. & Iure libr. 2. capit. 24. dubit. 4. D. Thom ſecunda ſecundæ quæſt. 66. art. 5. ad 3. Silueſtr. in ſumma verbo furtum quæſt. 73. num. 17. Nauarr. in manual. cap 17 nu. 112. & ſeqq. Angelic. in ſumma verbo furtum numer. 40. Suarez. in eius Theſaur. verb furtum num. 399.*

49 Aduertendum tamen eſt, non ita ſimplicitèr per DD. dictam concluſionem firmari, ſed multas conditiones eſſe neceſſarias ad hoc, vt dici poſſit non committi furtum. Prima igitur conditio, quæ concurrere debet, ea eſt, quòd debitum ſit certum, & dubium non ſit, an tale Salarium veniat famulo præſtandum, vel non, nā quando eſſet dubiū, ita vt neceſſarium foret, quòd per Iudicem definiretur non poſſet famulus aliquid ſabriperè, & ſubripiendo committeret furtum, & teneretur ad reſtitutionem, in dubijs enim melior eſt conditio poſſidentis *l. in pari ff. de reg Iur c. in pari eodem tit. in 6. Cacheran deciſ. Pedem nt. 108. num. 18. Poſſh. in tractat. Mandati de Manuten. obſeruat. prima num. 23.* Secundò debet concurrere quidam reſpectus, qui det iuſtam cauſam famulo non exercendi iura ſua contra Dominum in Iudicio, vt puta ſi non habeat probationes ad oſtendendum creditum; nec reperiatur, qui velit teſtificari, vel ſi probabilitèr non ſperat Iuſtiam, vel ſi creditum conſiſtat in parua ſumma, & expenſæ pro lite neceſſariæ ſint multæ, & his ſimiles, qui reſpectus ſi non adſint, non erit licita talis ſubtractio, quæ etſi non puniretur, vt furtum attamen puniretur pæna ammiſſionis crediti *Menoch. de Arbitrar. Iud. d. caſu. 516. num. 7. cum aliis per ipſum relatis* Nemi-
50 ni † enim licet propria auctoritate ſibi Ius dicere *tit. C. ne quis in ſua cauſa iudic.* niſi
51 † quando alitèr non poteſt rem ſuam conſequi, *l. ait prætor §. ſi d b torem ff. quæ in fraud. credit.* Requiritur Tertiò, quòd ex tali ſubreptione non naſcatur ſcandalum, vt puta ſi Dominus poſſet aliquem calumniare, & furem appellare, & contra illum querelam proponere talis namque caſus ſi probabilitèr poterit euenire debebit famulus abſtinere ab huiuſmodi occulta compenſatione, cum non debeat quis locupletari cum alterius damno, & iactura l. *locupletari de reg. Iur. in 6. l naturaliter in fin. cum l. ſeq. ff. de condit. indebit*, nec de-

bet quis propter alienum delictum grauari *c. non debet aliquis de reg. Iur. in 6. c. ſi habes 34. quaeſt. 3.* Quamobrem ſi famulus, aut alter, qui ſubripuiſſet à Domino, fuiſſet in cauſa damni alicuius, tàm tēporalis, quàm ſpiritualis, teneretur ad dānorū refectionē *Nauar. in manual. c. 17. n. 113. verſ. tertia vt reſtituat* Requiritur Quarto, quòd res, quam famulus accipere vult in compenſatione ſui Salarij, ſit propria ipſius Domini, & ad ipſum iuſto titulo ſpectet, nam aliàs, ſi res accepta non eſſet propria Domini, ſed illi fuiſſet commodata, vel in depoſitum data, vel ad illum modis illicitis perueniſſet, vt puta furtis, vel vſuris, tali caſu non poſſet talem rem retinere, ſed teneretur reddere ei, cuius eſſet, illumque indemnem ſeruare *Nauarr. d. cap. 17. numer. 113. verſ. quarta vt rei quàm accipit. Molin. de Iuſt. & Iure d. diſput. 691. ſub littera B.* Requiritur quinto, quòd poſt talem compenſationem famulus curet tutum facere Dominum in conſcientia, nè ille adhuc exiſtimans, ſe eſſe debitorem Salarij perſeueret in peccato non tribuendi id, quod de lege Iuſtitiæ tenetur, Quod facere difficillimum quidèm apparet abſque periculo propriæ famæ, cui omninò conſulere famulus tenetur, ita vt deberet etiā, à tali compenſatione ſe abſtinere, ſi probabilitèr ad lucem deuenire poſſet, ipſum fuiſſe, qui ſubtraxit, *Summa Silueſtr. in v. furtum nu. 17.* Sextum, & vltimum requiſitum eſt, quòd caueat, ne poſtquam talem fecit compenſationem aliquid accipiat à Domino, qui adhuc ſe credens debitorem vellet Salarium ſoluere, & famulus, vt notum non eſſet propria auctoritate ſibi ſatisfeciſſe, denuò Salarium acciperet, ideoque ad hoc euitandum debebit aliquo modo honeſto talem ſolutionem recuſare *Nauarr. locis proximè ſupra relatis.*

Sed quia proprium commodum facit ſepè aliquem non cognoſcere veritatem, *Ariſtotil. Reth. primo*, & difficile ſit nobis iudicare, id non eſſe faciendum, in quo noſtrum adeſt commodum, & delectatio *Ariſt. eth. 2.* Ideo, nè famulus talem ſubtractionem faciat etiam in caſu non licito fingens in mente ſua, adeſſe requiſita, quæ ſupra numerauimus, quamuis in rei veritate non adeſſent, Optimum quidèm factum eſſe crederem, ſi antequam ad talem occultam ſatisfactionem famulus deueniret Confeſſarium, ſeu aliquem ſacræ Theologiæ Doctorem adhiret, illumque interrogaret. An tuta conſcientia poſſet ſibi occultè ſatisfacere de bonis Domini recuſantis debitum Salarium ſoluere, Qui confeſſarius, habita ratione ſupradictorum, quæ concurrere debere diximus, & aliorum, quæ caſus euentus afferre poſſet, An talem ſubtractionem facere, vel ne licitum ſit determinabit.

Et hæc, quæ diximus de famulis, procedunt etiam in pediſſequis, In ſpecie autem de mulieribus erit notandum, †quòd
52 quāuis adeſſet ſtatutū diſponēs Mulieres nō poſſe aliquem contractū facere abſque certis ſolemnitatibus, eo tamen non obſtante poterit mulier ſuas operas locare nulla ſeruata ſolennitate ex præſcriptis à ſtatuto, & talis locatio valebit *Bald. in l. ex diuerſo in princip. ff ſolut. matrim. Iaſ. in l. prima ſub num. 20. C. qui teſtament. facere poſſunt* cum aliis, quos refert, & ſequitur *Caroc. de locat. & conduct. part. 2. tit. de Mundualdo ad Velleianum quaeſtion. 3. num. 16.*

Gubernatoribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Gubernatores, qui eliguntur pro adminiſtranda iuſtitia in Ciuitatibus, mercedē conſequi debent, Declara vt num. 2.*

3 *Delictum eſt omittere ea, quæ fieri debent, & facere ea, quæ fieri prohibentur.*

4 *Gubernatores deſerentes officium, vel à laboribus neceſſarijs deſiſtentes mercedem non conſequuntur, Amplia vt n. ſeqq.*

5 *Gubernatores tenentur perſonalitèr ſeruire, nec poſſunt alterius perſona mediante ſuo muneri ſatisfacere, Declara vt num. ſeqq.*

6 *Induſtria certæ perſonæ quando fuit electa pro adminiſtrando officio non poteſt*

teſt alteri illius adminiſtratio commitſi.

7 *Gubernatores poſſunt per ſubſtitutum ſeruire ſi illis tributa fuerit facultas in litteris patentibus, Declara, vt numer. 12.*

8 *Gubernator inhabilis ſi fuerit à principe ſcienter electus poterit per ſubſtitutum officium exercere, Declara, vt numer. 12.*

9 *Gubernator poterit per ſubſtitutum ſeruire ſi talis conſuetudo vigeat in loco, cui fuit præpoſitus, Declara, vt numer. 12.*

10 *Gubernator infirmus poteſt per ſubſtitutum ſeruire, Declara vt n. 12.*

11 *Gubernator poterit per ſubſtitutum ſeruire ſi neceſſe habeat diſcedere à loco gubernij ob ſeruitium principis vel Ciuitatis, Declara vt num. 12.*

13 *Gubernator qui fuit à particularibus impeditus ſuo muneri ſatisfacere Salarium à publico non conſequitur.*

14 *Gubernator impeditus à particularibus adminiſtrare Iuſtitiam, poterit contra impedientes agere pro damnis, & intereſſe.*

15 *Gubernator impeditus ſuum officium exercere ex caſu fortuito, conſequetur Salarium pro integro tempore, pro quo fuerat officio præpoſitus, Amplia vt n. 16. Declara vt n. 17.*

18 *Gubernator deſiſtens à laboribus officij ob ſuſpenſionem ei factam à Principe Salarium ammittit à die ſuſpenſionis ſi reintegratio non superuenerit, Amplia vt numer. 19. Declara, vt numer. ſeqq.*

20 *Gubernator Salarium non conſequitur pro illo tempore, quo delicta commiſit.*

21 *Gubernator Salarium conſequitur pro illo tempore, quo benè ſeruiuit, licèt poſtea aliquod delictum commiſerit, Amplia vt n. ſeqq.*

22 *Gubernator committens delictum, ex quo Ciuitati damnum aliquod euentat, tenetur ad refectionem damnorum, & intereſſe.*

23 *Gubernator deſiſtens à laboribus officij ob ſuſpenſionem ei factam conſequitur Salarium etiam pro tempore ſuſpenſionis ſi eius reintegratio fuerit ſequuta, Declara vt n. 24.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

25 *Gubernatoribus, qui totam familiam officio neceſſariam non retinent, diminuendum eſt Salarium, Declara vt numer. 26.*

27 *Gubernatores non poſſunt officium deſerere abſque ſuperiorum licentia, Amplia vt n. ſeq.*

28 *Gubernatores debent finito tempore officij continuare in illo donec ſucceſſor aduenerit.*

29 *Gubernatores tenentur continuare in officio donec ſucceſſor poſſeſſionem aprehenderit.*

30 *Gubernator, qui exercet officium pro tempore, quo ſucceſſorem expectat, Salarium conſequi debet.*

31 *Gubernator Salarium ammittit ſi latrones foueat.*

32 *Gubernator ammittit Salarium ſi concuſſiones fecerit.*

33 *Gubernator Salarium ammittet ſi barattariam commiſerit.*

1 GVbernatores † qui eliguntur pro adminiſtranda iuſtitia in Ciuitatibus conſequi debent mercedem, non quidèm ratione operati, ſcilicèt Iuſtitiæ, quia eſſet barattaria, ſed ratione operæ, & laboris, quem in ipſius Iuſtitiæ adminiſtratione impendunt, vt firmant communitèr *Scribentes in l. diem functo ff de offic. Aſſeſ-*
2 *ſor.* Dummodo † in eorum officio non defecerint, quo caſu mercedem aliquam conſequi non deberent, nè ex proprijs delictis præmia reportarent contrà textum in *l. ſiue hereditaria ff. de negoc. geſt.*

3 Ad † hoc autem, vt Gubernatores non dicantur defeciſſe in officio, itaut mercedem conſequi valeant, non debent omittere ea, quæ officium requirit, nec ea facere, quæ facienda non ſunt, in vtroque enim delictum conſiſtit, *Dec. in l. contractus numer 6. ff. de regul. Iur. Caſtren. in l. 1. numer. 9. ff. de Legib. Rolan. conſ. 64. numer. 4. & ſeq. libr. 3. Tiraquell de pæn. tempor. caſ. 44.*

4 Dicerentur † delinquere Gubernatores omittendo ea, ad quæ tenentur itaut mercedē conſequi nō poſſent ſi deſiſterēt a laboribus pro officij exercitio neceſſarijs abſque legitima cauſa *Bal. in rub. C de re milit lib 12. Parid. de Put de Syndic verb. Salarium cap. 6. n. 9. verſ. An officialis, & num. 10.*

Maſtrill. de Magiſtrat. libr. 1. cap, 21. nu-
mer. 93.
5 Quod † procedit etiamſi per alium offi-
cio ſatisfacerent, quia non poſſunt alte-
rius perſona mediante ſuas explere partes,
ſed tenentur ipſi perſonalitèr ſeruire, vt in
rubr. Auth. vt null iud. & in l. inter artifices
vbi Bart. ff. de ſolut. & l. nullus C. de Decur.
libr. 10. vbi gloſ. in v. decoratus Abb. in c fin.
§ is autem de offic. & poteſt. iudic. delegat. Ce-
phal. conſ. 1. num. 13. & conſ. 11. num. 13. &
34. Foller in pract. criminal. tit. de offic. eius
qui vic. fol. mihi 364. Marant. in pract. par. 4
diſt. 5. num. 19. Oroſc. in rubr. ff. de offic. eius
num. 7. Giurb. deciſ. 9. num. primo Pont. de
poteſt. Proreg. rubr. de Diuerſ prouiſ. tit. de
Poteſtat. ſubſt. num. primo Et ratio eſt, quia
6 † in officijs, quæ habent annexam admini-
ſtrationem intelligitur electa induſtria per-
ſonę, & propterea ſi alteri adminiſtratio
committeretur eſſet contra mentem eli-
gentis, d. l. inter artifices ff. de ſolution.
c. final. §. is autem de offic. & poteſtat.
iudic. delegat Capic. deciſion. 251. nu-
mer. 6.
7 Permittitur † tamen Gubernatoribus ſer-
uire per ſubſtitutum in nonnullis caſibus,
quorum primus eſt quando tributa fuit fa-
cultatas à Principe in litteris patentibus
l. nullus C. de decurion. lib. 10. l. 1. C. de præ-
8 poſit. agen. in reb. lib. 12. Secundus caſus
eſt quando Princeps concedit gubernium
ſcientèr perſonæ inhabili, tunc enim intel-
ligitur tacirè data poteſtas illud exercendi
per ſubſtitutum Andr. in c. qui collericus Si
de feud. defunct. à Ponte de poteſt proreg. tit.
de diuerſ. prouiſ. § de poteſt. ſubſtitut. num 3.
9 Capic. deciſ. 31. num. 2. Tertius † caſus eſt
quando in loco, cui fuerunt Gubernatores
præpoſiti, viget conſuetudo, quòd poſ-
ſint Gubernatores exercere officium per
ſubſtitutum Bar. in l. nemo eſt qui neſciat ff.
de duob. rei. & in l obſeruare ibique etiam Bal
ff. de offic. proconſ. & legat. Iaſ. in l. certi con
ditio § ſi nummos num. 12. ff. ſi cert. petat.
Alex. conſ 8. num. 9 libr. 5. & conſ. 233. nu-
mer. 13. libr. 6. Cumia de Syndicat. capit. 17.
numer. 66. Caroc. de location & conduct. tit.
de merced ommiſ. part. prima quæſtion. 2. nu-
mer. 19. Carauis. ſuper ritib. magn. cur. vi-
car. rit. 3 ſub numer. 20, Aſflict. deciſ. 22.
10 Quartus † eſt caſus quando Gubernatores
incidunt in aliquam infirmitatem, vt in
l. 2. C. de Offic. eius qui vic. ger. l. 1. ff. de of-
11 fic. ei. Quintus † & vltimus erit caſus quan-
do neceſſe haberent recedere a loco guber-
nij pro ſeruitio principis, vel Ciuitatis;
nam durante abſentia licitum eſt alios ſub-
ſtiruere ad tex. in l. 2. C. de offic. eius Dum-
12 modo † tamen ſubſtituantur perſonæ ido-
neæ, vt dicit Bar. in l. prima C. de præpoſit.
Agen. in reb. libr. 12. Felin. in c. 1. tom. 4. verſ
& aduerte de ſumm. Trinitat.
13 Nec † cauſa legitima reputabitur, ad
effectum, vt Gubernatores poſſent Salari-
um petere pro tempore, quo iuſtitiam non
adminiſtraſſent, ſi fuerint impediti à parti-
cularibus, quin ſuo muneri potuerint ſatis-
facere Bart. in l. ſi prius num. 30. ff. de noui
oper. nunciat. Abb. in c. ſignificauerunt nu-
mer. 8. & ibidem Felin. numer. 4. verſ. nota
de Iudic. Cabed. deciſ. portugal len. 84. num. 5
14 part. 2. Sed † tali caſu actionem habebunt
pro damnis, & intereſſe contrà illos, qui
impedimentum præſtiterunt, Vincent. de
Franch. deciſ. 419. num. 3. Fontanell. de pact.
nuptial. clauſul. 4. gloſ 10. part. prima nu-
mer. 105. Valaſc. conſultat. 155. num. 14.
par. 2.
15 At † ſi impedimentum proueniſſet ex ca-
ſu fortuito, vt puta ſi locus, in quo erat iu-
ſtitia adminiſtranda occuparetur à Genti-
bus Barbaris conſequentur Gubernatores
Salarium totius temporis, pro quo offici-
um ipſis fuerit demandatum Bald. in l. item
illa ff. de Conſtitut. pecun. Bar. in l. ab hoſti-
bus §. ſed quod ſimpliciter ff quib. ex cauſ. ma.
Parid. de Put. de Syndicat. verb. Salarium ca-
16 pit. 2. ſub n. primo Quod † verum dicas, ſi-
ue impedimentum ſuperueniat poſt inco-
hatum officij exercitium, ſiue ante, dum-
17 modo † de tempore, quo impedimentum
aduenit, præceſſerit acceptatio, vt am-
pliat Bar. in l. 1. §. diuus num. 15. ff. de var.
& extraordinar. cognit. vbi refert ſic vidiſſe
obſeruari Bononiæ & Piſis Salicet. in l. 1. in
fine C. de Vſufruct.
18 Quid † autem dicendum eſt ſi Guberna-
tor deſiſtat à laboribus officij ob ſuſpen-
ſionem ei factam à Principe, vel alijs ſu-
perioribus, quibus eſt ſubornidatus, An tali
caſu poſſit prout intergo tempore, pro quo
fuerat ei gubernium commiſſum expoſcere
Salarium? Pro reſolutione præſentis quæ-
ſtionis erit animaduertendum, An poſt ſuſ-
penſionem, vel remotionem ſequuta fue-

rit

rit illius reintegratio ad officium, quia ſi
reintegratio non ſuperuenerit indubitati iu-
ris eſt, quòd Salarium non debeatur *gloſ. in
l. diem functo in fine ff. de offic Aſſeſſ. Bal. in
l. edem C. locati in l. 1. in fine & l. Diuus C.
de ſuffrag. Aretin in l. qui negociationem §.
primo & §. penult. ff de adminiſtrat. tutor.*
pro qua Bar. dicit eſſe caſum notabilem in
*l Iudices C. de Ann. & tribut. libr. 10. Cor-
ſet. in ſuis ſingular. verb. Salarium 1. incipi-
en. Iudici in princip. Caroc. de locat. & con-
duct. tit. de ſportul. Iudic. num. 73. Maſtrill.
de Magiſtrat. part. prima capit. 21. num. 91.*
19 Quinimo † tali caſu nonnulli voluerunt,
quòd nec ei debeatur Salarium præteriti
temporis, vt videre eſt apud *Bart. in l. Ne-
ſennius cum l. ſeqq. ff. de excuſat. tutor. Curt.
in l. diem functo col. 9. ff. de offic. Aſſeſſor.*
cum alijs relatis per *Cagnol. in lect. eiuſdem*
20 *l. ſub num.* 211. Quorum † Doctorum opi-
nio vera quidem eſt, quotieſcumque Gu-
bernator tempore, quo officium exercuit
delicta commiſerit, propter quæ fuerit ſe-
quuta ſuſpenſio *Cagnol. in l. diem functo ſub
num. 207. verſ. quod intellige ff. de offic. Aſ-
ſeſſor. Corſet. in ſuis ſingular. verb. Salarium
incipien. Iudici delinquenti Gratian. diſcept.*
21 *forenſ. cap. 248. num. 17.* Secus † tamen ſi
aliquo tempore Gubernator bene in officio
ſe geſſerit quia pro tempore delicti Salari-
um ammitteret, & pro alio iuſtè merce-
dem expoſceret *l. ſeio in princip. ff. de ann.
legat. Bar. in l. meuia in princip. ff. de ann.
legat Bal. in l. neſennius in fine verſ. remouen-
dus ff. de excuſat. tutor. Corſet. in ſuis ſingu-
lar. verb. Salarium incipien. Iudici delin
quenti verſ. quod dicit. DD. communiter in
l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Parid. de
Put de ſindicat. verb. Salarium cap. 3. num. 2
Gratian. diſceptat. forenſ d, cap. 248. nu. 16.*
22 Non † obſtante, quòd delictum eſſet tale,
ex quo infuturum damnum Ciuitati reſul-
taret, nam adhùc Salarium deberetur,
ſed Gubernator teneretur ad damna, & in-
tereſſe *Bar. in d. l. 1. §. diuus in fine ff. de var
& extraordinar. cognit Cagnol. in d. l. diem
functo num. 211. ff. de offic Aſſeſſor.*
23 Si † vero reintegratio ad officium ſequa-
tur tali caſu integrum Salarium totius tem-
poris ſoluendum erit, licèt non ſemper of-
ficium exercuerit *l. ex cauſa deſertionis ff. de
re milit. l. cum allegatis C. de re milit. lib. 12.
Salicet. in Auth. idem in fine C. de heret. Ad-
den ad Capic. deciſ. 225. ſub num. 2. Parid.
de Put. de Syndicat. verb. Salarium capit. 6.
num. 3. Franciſc. Marcb deciſ. 676. num. 5.
part. 2. Capiblanc. de Baron. & eor. offic pra-*
24 *matic. 5. num. 89.* Quotieſcumquè † tamen
pro ſuſpenſione nulla adfuerit iuſta cauſa
ſeu ſuſpicio, quia his concurrentibus etſi
abſolutio, & reintegratio ſequatur, adhuc
non erit ſoluendum Salarium pro illo tem-
pore, quo ſuſpenſio durauit ad tex. in *d.
l. 1. C. de re milit. libr. 12 Bal. in l. mancipia
C. de ſeru. fugitiu. Abb. in c. cum ſit de Iud.
Corſet. ſingul. 311. Surd. conſ. 254. num. 15
vol. 2. Domin. à Ponte deciſ 25. Maſtrill. de
Magiſt. lib. 1. cap. 23. n. 29. & ſeqq. Capiblanc
loc. citat. numer 92. Vincent de Ann. de
Vaſſal decrepit. ætat. cap. 1. num. 223. &
ſeq.*
25 Deficeret † etiàm dicerentur Gubernato-
res ſi totam familiam pro exercendo offi-
cio neceſſariam non retinerent, itaut Sa-
larium pro rata diminuendum veniret *Put.
de Syndicat. in verb. Salarium cap. 6. num 9.*
26 Niſi † concurret diſpenſatio principis, vt
poſt *Bar. & Bal. in l adminiſtrante C. de
excuſat. tutor. idem Put. in d. tract. verb. Sa-
larium cap. 2. n. 3.*
27 Item † delinquere diceretur Gubernator
ſi officium deſereret, quia hoc ſine ſupe-
riorum licentia nullatenus eſt ei permiſſum
*Bal. in l. ſe.re oportet qui conſequens in fine
ff. de excuſat. tutor. Maſtrill. de Magiſtrat.
libr. primo cap. 23. numer. 77. in fine* etiam-
28 ſi † fuiſſet iam finitum tempus gubernij,
ſed debebit iuriſdictionem exercere quouſ-
què venerit ſucceſſor in officio *l. meminiſſe
ff. de offic. proconſ. vbi Oroſ. num. 15. l. eum
qui ff. de iuriſd. omn. iud. Canoniſt. ad gloſ. in
c. & ſi Chriſtus de Iureiuran. Caroc. de Locat
& conduct. tit. de Caſtellan. quæſt. 4. num. 3.
Bouadill. in politic libr. primo cap. 1. num. 23.
Caldaſ. conſ. 8. num. 7. & ſeq. Baez. de De-
cim. tut. præſt. cap. 18. num. 10. Coſt. de
portion. rat quæſt. 13. verſ. imò prætor. ſub
num. 4. Auendan. de exequend. mandat. reg.
part. 1. cap 3. num. 3. Flor. Diez var. ar. reſo-
lut. quæſt. 8. num. 37. Molin. de primogenit.
libr. 1. cap. 25. num. 7. cum ſeqq.* Quinimò
tenetur expectare non ſolùm, quod ſuc-
ceſſor aduenerit, ſed etiam, quòd officij
poſſeſſionem appræhenderit ad tex. in *l pri-
ma §. adminiſtrationem C. vt omn. iud. l. me-
miniſſe ff. de offic. proconſ. Guidop. conſ. 168
& de-*

deciſ. 501. Caroc. de locat. & conduct. tit.
de Caſtellan. quaſt. 4. num. 3. Marant. in ſpe-
cul. diſtinct. 5. num. 18. Adden. ad Capic. de-
ciſ. 151 Franch. deciſ. 395. num. 3. Capiblanc.
30 *de Iure Baron. pragmat. 6. num. 140.* & † iſto
medio tempore Salarium conſequetur *§.*
finali Auth. de Adminiſtrat. l. vnic. ff. de of-
fic. præfect. auguſt. dicta l. meminiſſe ff. de of-
fic. proconſ. l. vnica §. adminiſtrationem C.
vt omn. iud. l. ſi forte ff. de offic. praſid. Bald.
conſ. 120 num. 1. lib. 4. Put. de Syndicat. v.
Salarium num. 5. Arnon. problem 20. Caroc.
de locat. par. 1. tit. de merced. iudic. quaſt. 7.
num 70. Capiblanc. de Iure Baron. d. prag-
matic. 6. ſub num. 140. Maſtrill. de Magi-
ſtrat. libr. 1. cap. 21. numer 84 & capit. 23.
verſ. & debetur Salarium ſub num. 77.

Delinquere etiam poſſunt Gubernatores
faciendo ea, quæ fieri prohibentur, vt pu-
31 ta ſi † auxiliares manus darent ijs, qui furta,
aliaque ſcelera committerent ob quod de-
lictum Salario priuandos eſſe concludit,
Luc. de Penn. ad tit. C. de dignit. lib. 12. & poſt
eum Parid. de Put de Sindicat. verb. Iudices
32 *cap. 1. num. 3.* Vel † ſi in officio facerent
concuſſiones, videlicet extorquerent à ſub-
ditis occaſione officij pecunias, vel mune-
ra per vim, vel metum illatum factis, vel
verbis *Cyrill. in ſumma crim. rubr. 33. de*
pen. iudic. §. finali verſ. concuſſionis vero
crimen ſub num. 3. Grammatic. conſ. 51. n. 13
& ſeq. Dec. in tractat. criminal. libr. 8. cap. 35
verſ. propria autem concuſſio dicitur ſub n. 24.
Farinacc. in praxi criminal quaſt. 11. nu. 43.
33 Vel † barattariam committerent recipien-
do indebitè pecunias pro ſententiarum pro
latione, tam ſi pecunias reciperent pro fe-
renda ſententia iniuſta, *Bertazol. conſ. 91.*
num. 6. & ſeqq. & conſ. 81. num. 1. in fine
Boſſ. in praxi tit. de offic. corrupt num 1. An-
charan. conſ. 271. num. 4. quàm etiam, ſi il-
las reciperent, vt ſecundum iuſtitiam pro-
nunciarent *Put. de Syndicat. verb. corruptio*
cap. 1. n. 10. vel demùm ſi in alia huiuſmodi
crimina inciderent, de quibus latè agit *Pa-*
rid. d. Put. in d. tract. de Syndicat. verbo Iu-
dex. & verbo Officialis, & per tot. tract.

Hiſtrionibus An, & quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXX.

SVMMARIVM.

1 *Hiſtriones qui ſint.*
2 *Hiſtriones dicuntur præſtare operas artificiales.*
3 *Hiſtriones continentur ſub nomine operariorum.*
4 *Hiſtriones domeſtici qui dicantur.*
5 *Roſcius fuit hiſtrio, cuius tanta fuit gratia, vt mercedem diurnam de publico mille denariorum ſine gregalibus acceperit.*
6 *Hiſtriones dicuntur artifices voluptatum.*
7 *Hiſtriones non poſſunt mercedem petere & n. 12. Amplia vt n. 14*
8 *Voluptatis nulla datur æſtimatio.*
9 *Hiſtriones mercedem conuentam petere poſſunt.*
10 *Hiſtriones, ſi verbis, vel factis illicitis non vtantur non dicuntur eſſe in ſtatu peccati.*
11 *Hiſtrionibus mercedem ſoluere pro audendis commendijs an ſit peccatum?*
13 *Hiſtriones non poſſunt aliquid prætendere ab hæredibus Principis, qui eorum facetijs oblectabatur, Amplia vt num. 11.*
15 *Aulici æquiparantur Tantalo.*

1 HIſtriones † ſunt alienos mores, ſeu
dicta referentes deriſionis gratia.
Archid. in c. 1. 4. quaſt. 1. Maiol. de
2 *irregularit lib. 2. cap. 5. ſub num. 17.* quitcum
operas artificales præſtare dicantur *Iaſ in*
l. ſi non ſortem 26. §. libertus num. 24. ff. de
condition. indebit. Coler. de proceſſ. execut.
part. 1. cap. 9. num. 8. Gratian. diſcept. fo-
3 *renſ. cap. 285. num. 39.* continentur † ſub
nomine operariorum *l. patronos 25. §. ſi quis*
Pantomimum & l. ſi libertus 27. l. ſeruos 71.
ff. de legat. 3. Quinimò eorum operas neceſ-
ſarias eſſe, non minus Publico, quàm
priuatis ad conſeruationem humanæ vitæ
nonnulli affirmarunt. Itaut antiquitùs non
ſolùm

ſolùm à priuatis perſonis domi fuerunt re-
4 tenti, † qui domiſtici hiſtriones vocaban-
tur *l. quiſquis & l fin. C. Theodoſ. de ſcenic. D. Auguſtin. libr.2. aduerſ. Accademic.cap.2 Lactant. firmian. libr 6. cap.21. Rebuff. forner. libr.5. rer. quotidian. cap. 29.* Verume-
tiam à publico fuerint conducti, & qui-
dem maximis ſtipendijs, prout de quodam
5 Roſcio † qui tantam gratiam ſuis facetijs in-
uenerat, vt mercedem diurnam de publi-
co mille denariorum ſine gregalibus acce-
perit, meminerunt *Macrob. Saturnalior. libr. 3. cap 14. & Cel. Rodériq. lection antiquar. libr 14. cap.17.*

Hæc tamen Ars non fuit ab Antiquitate abolita, ſed hodiernis tēporibus eſt etiam in vſu, & exercetur à pluribus agnoſcentibus, quòd huiuſmodi ars multum proficiat, itaut iſti voluptatum artifices in aulis plus diteſcant, & æſtimentur quàm vigilantiſſimi Conſiliarij, in quorum opera, & conſilio totius Reipublicæ ſalus conſiſtit, & requieſcit, vt aduertit *Coler. de proceſſ. executiu. part. prima cap 9. ſub num. 10.*

Imò exemplo Sarmienti æquitis Romani, de quo meminit *Iuuenal. Satir. 10* in ijs carminibus.

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas.

Cæſaris ad menſas, nec vilis Galba tuliſſet.

ſunt nonnulli, qui à nobilibus familijs originem ducentes, talem artem exercere non dedignantur.

Verùm quiqui ſint Nobiles, vel Plebei,
cum eorum operæ non niſi in voluptatibus
6 conſiſtant, † itaut dicantur artifices volu-
ptatum *l vt Iuriſiurandi §. dabitur in fin.*
ibi, vel hiſtrio vel alterius voluptatis arti-
7 fex, &c. *ff. de oper. libert.* Ideò † non pote-
runt mercedem petere iuxtà diſpoſitionem
textus in *l. fin.* ibi Item voluptatis vel affe-
ctionis æſtimatio non habeatur, &c. *ff. de oper. ſeruor,* & facit *tex. in l. in voluptarijs ff. de impenſis in rebus dotalibus fact. Zaſ. reſp, ſingul lib.1. cap.3. n 44. Grat. d. diſcept. 185. ſub n.41. verſ. ex quibus ſequitur & diſcept.615. à n.47. Coler de proceſſ. executiu,*
8 *par.1.cap.9.n.12* voluptatis † enim nulla da-
tur æſtimatio *l. voluptariæ & l. in voluptariis*
9 *ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.* Niſi † tamen
fuiſſet merces conuenta, quia tunc benè
poſſent illam petere, & promittentes co-
gerentur ad ſolutionem *Couarr. in reg peccatum part.2. §. 2. ſub nu.9. verſ. hinc etiam infertur Siluestr. in ſumma v. larſ. quæſt. 7. Caroc. de locat. & conduct part. prima tit. de conduct. ob cauſ. ſeù de merced. remunerat. quæſt. 10. num.163. & admittit D. Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. 160. art.3. ad 3* afferens rationem, quia ſcilicèt eorum offici-
um Secundùm ſe non eſt illicitum, nec
10 † hiſtriones dicuntur eſſe in ſtatu peccati
dummodò eorum officium exerceant non
vtendo verbis vel factis illicitis *Innocen. in c. cum decorem verſ. infamia ergo de Vita & honeſt. clericor. Anan. in c. lator ſub num 2. verſ. & ſic poteſt de homicid. Raimundus in ſumma v. ludus cap.7. D. Anton. part 3. tit.8 cap.4. §.12. & cap.25. § 14. Angel. in ſum. v. hiſtrio num.1. Viguer. de Virtut. Temperan. part. 2. cap.7. §. 5. verſ. vnde non peccant Sebaſt medic. in ſumm. peccat. quæſtion 29. Rebuff in rubr. C. de ſpectacul. Menoch. de Arbitrar caſ.69. nu.36. & 38 Franciſc. Marcb. deciſ.123. num.1. part. 2. Rouit in prag 1. ne quid in loc. public ſi. 1 num. 1*
11 *& 2* Et ex hac ratione colligitur, † non
benè ſentire illos, qui exiſtimarunt pecca-
re mortalitèr omnes, qui pecuniam dant hiſtrionibus pro prætio audiendi commedias, ex ea enim pecunia hiſtriones ali, & in ſtatu peccati conſeruari putant. Verùm, cum hiſtriones poſſint eorum artem exercere abſque incurſu peccati, ceſſat eorum ratio, ideoque opiniònem excluſiuam peccati *Dian. reſolut moral. part.1. tractat.16 reſolution. 35. & iterum in par. 5. tract 13 reſol.81.*

Sed redeundo vndè digreſſi fuimus, ſi
12 † tales operarij mercedem in ſtipulatione
non deduxerint nullam conſequi valebunt,
ſed ſufficiet illis frui poculis, menſa, & ve-
ſtitu dominorum *Coler. de proceſ exeq. p 1. c.9 num.12 Gratian. d. diſceptat.185. ſub d. numer. 41. & ſeq.* vbi propterea eos monet,
quòd capiant quid poſſunt dum ſunt grati-
oſi Principibus, à quorum gratia ſi eos labi
13 contingat, vel ſi † Principes moriantur ni-
hil ab eorum heredibus prætendere vale-
bunt *Coler. de proceſſ execut. part. 1. cap. 9.*
14 *num. 12.* Quod † procedit etiamſi eorum
operas impenderint ſub ſpe futuræ remune-
rationis, quia ſi à propria ſpe fuerint de-
15 cepti (prout † in Aulicis vt plurimùm eue-
nit, itaut eis dici poſſit quod cecinit *Horat ſermon.*

*ſermon. libr. primo ſatir. prima in iis verſi-
bus.*

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat flumina. Quid rides? Mutato nomine te Fabula narratur.

Adhùc ab hæredibus aliquid exigere non poterunt, vt poſt *Coler. loco citato ſirmat. Gratian, vbi ſupra num* 43.

Inuentori rerum ammiſſarum An, & quando ſit ſoluenda merces.

QVAESTIO LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Inuentori rerum nulla venit ſoluenda merces, & num.6.*

2 *Inuentor de lege iuſtitiæ reſtituere tenetur rem inuentam, & ſi recuſat reſtituere peccat mortaliter.*

3 *Inuentor rei non poteſt illam ſibi retinere etiamſi neſciat Dominum, ſed tenetur dare pauperibus pro anima Domini, declara vt n.4.*

5 *Mercedem accipere quis poteſt pro indicando fure.*

7 *Inuentor licitè mercedem accipit quando Dominus ſponte offert.*

8 *Inuentori debetur merces quando fuit à Domino promiſſa, etiamſi nullum laborem in inueniendo rem paſſus fuerit, Intellige vt num.9.*

10 *Inuentor rei amiſſæ licitè accipit, & petit mercedem pro labore impenſo in inueniendo re, & repetit expenſas ſi quas fecit.*

11 *Merces Inuentoris à Grecis μηνυτρα appellatur.*

QVotidiè euenit, quòd res ammittantur, ideoque practicabilem apparet eſſe propoſitam quæſtionem, An rerum ammiſſarum Inuentori ſit ſoluendum
1 Salarium, Et † pro negatiua facit tex. in *l. falſus §. qui alienum ff de furt.* vbi dicitur, quòd rerum inuentores ſi aliquid pro rei inuentione petant turpiter id faciat, vt videre eſt in *d §.* ibi Nec hic videtur furtum facere, & ſi non probè petat aliquid &c.

2 Concurrit † ſecundo pro negatiua, quòd tenetur lege iuſtitiæ ad reſtitutionem rei inuentæ, adeò, vt ſi reſtituere recuſaret ipſi Domino mortalitèr peccaret, non ſecus, ac ſi rem illam inuentam ſubripuiſſet vt eſt tex. expreſſus in *c. ſi quid inueniſti* 14. *quæſt.5. cuius c.* hæc ſunt formalia verba; Si quid inueniſti, & non reddidiſti rapuiſti quantum potuiſti feciſti: Quia plus non inueniſti, ideo plus non rapuiſti, qui alienum negat ſi poſſet, & tolleret, &c. & in *c. multi* 14. *quæſt* 5. ibi. Multi ſine peccato retinere ſe putant quod inuenerunt dicentes, Deus mihi dedit, Diſcant hoc peccatum ſimile eſſe rapinæ ſi quis inuenta non reddat &c. *D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt.66. art.5. ad ſecundam Couarr. in regula poſſeſſor. part* 3. *§.* 1. *&* 2. *Nauar. in manuali cap.* 17. *numer.* 170. *cum ſeqq.*
3 Et † hoc adeò verum eſt, vt inuentor non poſſit rem inuentam ſibi retinere, etiamſi præuia diligenti inquiſitione non reperiret Dominum, ad quem res inuenta ſpectabat, ſed tali caſu teneatur illam dare pauperibus pro anima illius, qui rem ammiſit ad *tex. in c. neminem & c. non ſane* 14. *quæſt.5. DD. in c. cum tu de Vſur. Falin. in c. cum dilect. nu* 18. *& ibidem Abb. num.*12. *& Marian. Soccin. num.*14. *verſ. verum autem de accuſation. Couarru. in reg. peccatum part.3. §. primo num. primo Nauar. in manuali capit.17. num.30. verſ. 3. diſput.5. quæſt.6. punct.4. Sair. in clau. reg. libr.* 10. *tractat.5. cap.2. in princip. Rebell. part. prima libr.2. quæſt.* 12 *ſect prima Reginald. tom primo libr.10. cap.* 10 *num.* 194. *Malder. in ſecunda ſecundæ tractat.4. cap.4. dub.* 3. *Silueſtr. in ſumma v. inuentum num.* 2. *Molin. de Iuſt. & Iure tom.3. diſputat.*746. *Fernandez. in ſuo exam. Theolog. part. prima cap.*15 *§.* 4. *num.* 9. *Peregrin. de Iure fiſc. libr.4. titul.* 3. *num.*29. *Ant. ſcop. de Iure non ſcripto libr.5. cap.*155. *ſub nu.*8. *facit tex. in c. huic fruſtra de vſur. argument. in auth. omnes*
4 *peregrini C. commun. de ſucceſſ.* Niſi † inuentor eſſet miſerabilis perſona, & in neceſſitate conſtituta, nam tunc poſſet illam ſibi pro elemoſina retinere, *Nauarr. in manual. cap.*17. *num.*93. *Azor. inſtitut. moral. part.* 3. *lib.* 4. *cap.*26. *quæſt.*2. *verſ. ſi roges*

Ergo

Ergo ſi inuentor tenetur reſtituere rem in-
uentam non erit ipſi aliqua ſoluenda mer-
ces, quòd enim fit ex debito, non meretur
gratiam.

Pro parte verò affirmatiua, nempè, quòd
ſit ſoluenda merces facit tex. *in l. idem, & ſi §. ſi tibi inditium ff. de condict. ob turp. ca-*
5 *uſ.* in qua Lege diſponitur, † quòd quis
poſſit licitè aliquam mercedem recipere
pro indicando fure, Ergo & licitè poterit
pro indicatione, & inuentione rei amiſſ-
ſæ. Secundò facit *tex. in l. nauis onuſta §. primo, & l. 2. §. fin. ff. ad leg. Rod. de iact.*
vbi datur merces illi, qui inuenit res in
mari proiectas, ergò malè dicitur, non eſ-
ſe ſoluendam mercedem rerum inuento-
ri.

Stantibus his, quæ tàm pro affirmatiua;
quàm pro negatiua fuerunt adducta, pro
huius quæſtionis vera definitione ſubſe-
quenti forma diſtinguendum eſſe cenſeo,
videlicèt: Aut inuentor rem deperditam in-
uenit caſu fortuito, aut data opera, Et
6 Primo caſu dicendum eſt, † quòd nullam
mercedem petere poſſit inuentor *d. l. falſus §. qui alienum vbi Bart. num. 6. ff. de furt. Fælin. in c. cum dilecti num. 18. de Accuſat.*
7 cum alijs infra relatis; Niſi † tamen libe-
rè, & ſponte aliquid à Domino fuiſſet da-
tum, nam tunc licitè, & iuſtè poterit in-
uentor recipere, & retinere *Couarru. in reg. peccatum part. 2. §. 3. num. 3. in fine Caroc. de locat. & conduct. part. 1. tit. de mercede occaſionata queſt. 9. ſub num. 3. verſ. tertia ſit Rebell. de obligat. iuſt. part. 1. lib 2. quæſt. 20. num. 3. Barboſ. in collect. DD. ad c. qui cum fure in fine de furt.* multa enim
turpitèr petuntur, quæ tamen honeſtè
accipiuntur *l. Præſes 9. proinde ff. de var. & extraordinar. cognit. l. campanus ff. de oper. libert. l. obſeruandum ff. de Iudic. l. 2. §. pri-*
8 *mus deinde ff. de orig. Iur.* Vel † ſi aliquid
à Domino fuiſſet promiſſum, nam tunc
quidquid fuit promiſſum inuentor licitè pe-
tere poterit, & Dominus tenebitur in con-
ſcientia, & in exteriori foro ſoluere, non
quidèm vi reſtitutionis rerum inuentarum,
quam facit inuentor, ſed vi promiſſionis
Molin. de Iuſt. & Iure tom primo tractat. 2.
9 *diſput. 83. col. 3. littera C.* Quod † tamen
declara non procedere quando aliquid fu-
iſſet deperditum, & inuentor reſtituere
recuſaret, & tunc Dominus, vt illum ad
reſtituendum induceret, aliquid promiſiſ-
ſet, tunc namque non poterit inuentor ali-
quo modo licitè promiſſum petere, nec
Dominus in conſcientia ſoluere tenebitur
Molin. de Iuſt. & Iure locis proxime relatis ſub littera D.

10 Secundo † autem caſu, nempè quando
res fuit inuenta data opera, licitè poterit
inuentor petere præmium inuentionis, &
expēſas ſi quas fecit in inueniendo repetere
Bart. in d. l. falſus §. qui alienum numer 6. ff. de furt. Alberic. & Iaſ. in l. 4. § ſi tibi indicium dedere ff. de condict. ob turp. cauſ. Couarru. in reg. peccatum ſecunda parte §. 3. num. 3. Fælin in c. cum dilecti num. 18. de Accuſat. Caſſan. in conſuetud. Burgund. §. 3. num. primo Caroc. de locat. d. quæſt. 9 num. 3. Leoncill. de priuileg. pauper par 2 priuil. 93 numer. 9. Neque in hoc caſu obſtant in
contrarium adducti, & primò *l. falſus §. qui alienum*, vbi dicitur, quòd tales rerum
inuentores non probè aliquid pro re inuen-
ta petere poſſint, Quia reſpondetur *dictum*
§. habere locum in primo caſu, nempe
quando res fuit caſu fortuito inuenta, non
autem quando data opera, omne enim
opus, & labor optat præmium *Barboſ. in collect. DD ad dicto c. qui cum fure ſub numer. 8. de furtis* Paritèr nec obſtat ſe-
cunda obiectio, Quia reſpondetur merce-
dem non ſolui in prætium pro reſtitu-
tione facienda, ad quam inuentor te-
netur de lege Iuſtitiæ ſtatim ac res de-
perdita ad ſuas manus peruenit, ſed ſol-
um pro induſtria & labore in re inueni-
enda impenſis, quo caſu licitè accipere,
& petere poteſt inuentor mercedem,
11 † quæ proprio nomine à Grecis μήνυτρα
appellatur, ideſt præmium inuentoris, vt
exponit *Appoſtilla in dicto §. qui alienum, & Couarr. locis ſupra relatis.*

Iudicibus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum genus triplex eſt.*
2 *Iudices Ordinarij qui ſint?*
3 *Iudices delegati qui dicantur?*
4 *Iudices honorarij quinam ſint?*
5 *Emolumenta, quæ Iudices ratione officij percipere conſueuerunt triplicis ſunt generis, & quænam ſint.*
6 *Iudices ordinarij conſequuntur Salarium à publico, & n.10.*
7 *Iudices ordinarij non poſſunt a litigantibus ſportulas recipere*
8 *Sportulæ ſuccedunt loco Salarij publici.*
9 *Iudices ordinarij habentes Salarium à publico non poſſunt à litigantibus ſportulas ſponte oblatas acceptare, & acceptas tenentur reſtituere.*
11 *Iudices ordinarij debent eſſe contenti Salario, quod à publico recipiunt.*
12 *Iudices ordinarij non poſſunt à litigantibus ſportulas recipere, licèt Salarium, quod à publico habent ſit modicum, Amplia, vt num. 12. Declara vt numer.14.*
15 *Iudices ordinarij recipiunt ſportulas à litigantibus ſi eis à publico nullum Salarium conſtitutum reperitur.*
16 *Iudex ordinarius, cui cauſa fuit commiſſa per modum excitandæ iuriſdictionis, remanet ordinarius, nec poteſt ſportulas recipere, Amplia vt n.17.*
18 *Iudices ordinarij non habent à litigantibus expenſas itineris ſi accedant ad aliquem locum.*
19 *Iudicibus delegatis debentur ſportulæ, ſeu Salarium à partibus litigantibus.*
20 *Salarium debitum Iudicibus delegatis quomodo ſit taxandum?*
21 *Iudici delegato Salaria plura debetur quoties inſtituta actio contra diuerſas perſonas, & pro diuerſis bonis, & cauſis dirigitur.*
22 *Iudices delegati poſſunt ſententias retinere donec eis Salarium perſoluatur.*
23 *Iudicibus debetur Salarium, licet non fuerit lata ſententia quando per ipſos non ſtetit Declara vt num.24.*
25 *Iudices ſi male in officio ſegerant, ita ut ab illo remoueantur quando Salarium amittant?*
26 *Iudices negligentes Salarium ammittunt non in totum ſed pro qualitate negligentia, Amplia vt num.27. Declara, vt nu.28. & 31.*
29 *Iudices hodiè ſindicantur ſolùm de furtis, barattaria, & illicitis extorſionibus.*
30 *Negligentia lata æquiparatur dolo.*
32 *Iudex negligens lædit nedum partes, ſed Deum, & principem.*
33 *Iudicibus Eccleſiaſticis quando Salarium debeatur.*
34 *Iudicibus Salarium non debetur pro cauſis ſummarijs, Declara vt num.35.*
36 *Iudicibus in Vrbe eſt à ſtatuto prohibita receptio ſportularum in cauſis mercedum.*
37 *Iudices non debent ſportulas recipere in cauſis breuioribus.*
38 *Cauſæ breuiores quæ dicantur ad effectum, vt Iudices non poſſint ſportulas recipere?*
39 *Iudices ſportulas recipere non debent à pauperibus, & miſerabilibus perſonis, Amplia, vt n.40. & 41.*
42 *Arbitris quando debeatur Salarium remiſſiue.*

1 Triplex † eſt Iudicum genus: Alij enim,
2 quibus † tributa fuit iuriſdictio alicuius Prouinciæ, Diſtrictus, ſeu Ciuitatis,
3 Ordinarij Iudices appellantur, Alij † vero à Iudicibus ordinarijs, ſeu alijs auctoritatem habentibus certis cauſis deputantur,
4 & iſti Iudices delegati nuncupantur, Alij † tandèm ſunt, qui non deputantur à Superioribus, nec habent tribunal, territorium, ſeu adminiſtrationem, ſed honorem, vt inter volentes poſſint iudicare, vndè iudices honorarij dici conſueuerunt, vt in *l.1. ff de Iud'c.*

5 Triplex † etiam eſt genus emolumentorum, quæ Iudices ratione ſui officij percipiunt, Nempè Salarium publicum, Secundum genus continet certa pecuniarum commoda, quæ ſportulæ nuncupantur. Tertium genus emolumentorum eſt pars quædam pænarum pecuniariarum, quam ob

ob varia delicta leges Iudicibus aſſignant,
vt ipſi qui fortaſſè non eſſent ſolliciti in per-
quirendis, & puniendis delictis tali lucro
allecti delicta diligentèr exquirant, & de-
bitis pœnis perſequantur.

His cognitis facillima erit, quæſtionis
noſtræ reſolutio, Etenim quotieſcumque
6 verſabimur in Iudice ordinario † percipiet
7 hic Salarium à publico, nec † poterit à
partibus litigantibus expoſcere ſportulas,
8 quæ † loco Salarij publici ſuccedunt §. *ſcri-
ptum exemplar. Auth. vt iudic. ſine quo ſuf-
frag. facit tex. in c. 1. ne prælat. vic. ſuas vel
Eccleſ. Innocen. in c. 1. de plus petit. & in c.
cum ab omni de vit. & honeſt. cleric. Iaſ. in
§. tripli num. 46. Inſtit. de Act. & ibidem Fa-
ber. num. 2. & Oinot. ſub num. 4. Miſſinger.
ſingular. obſeruat. centur. 2. obſeruat. 75. ſub
num. 6. verſ. aut volo* & expreſſè id cautum
habemus in Vrbe per Statut. in *lib. 1. cap. 44
& per Conſtitutionem ſan. mem. Pauli Pa-
pæ V. de Reformat. tribunal. Vrb. cap. de ſpor-
9 tul ſeu propin.* Imò † nec ſpontè oblatas po-
terit acceptare *Sylu. nupt. in tit. iud. pro com.
num. 97. Adden. ad Veſtr. in praxi A. C. lib. 7
cap. 1. ſub num. 31. verſ. nec excuſationem*
& ſi acceptabit omninò ad illarum reſtitu-
tionem tenebitur *Abb. in c. plerique de Im-
munit. Eccleſ. Nauarr. in Manual. capit. 17.
num. 33. Medin. de reſtitut. quæſt. 2. art. 2. §.
contingit Molin. de Iuſt. & Iure diſputat. 83.
in princip. Menoch. de Arbitr. iudic. caſ. 514
10 num. 7.* quia Iudicis † huiuſmodi, dum ha-
bent Salaria à publico conſtituta, *l. fin. C.
ad leg. iul. §. oportet igitur te pure Auth. de
11 mandat. princip.* illis † debent eſſe conten-
ti *Ancharan. conſ. 218. num. 4.* & hoc omni
iuri conſentaneum eſt, non ſolùm Ciuili,
& Canonico, vt in *c. cum ab omni de vit. &
honeſt. cleric. c. non ſatis 86 diſt.* verum eti-
am Iuri diuino, ex Saluatoris ſententia,
quæ habetur *Luc. cap. 4.* ibi Contenti eſto-
te ſtipendijs veſtris.

12 Nec † poterunt ſe eximere à reſtitutione
ſportularum indebitè perceptarum ſub præ-
textu, quòd Salarium à publico conſtitu-
tum ſit modicum, quia cum officium ac-
ceptauerint cum illo Salario, dicuntur pro
eo ſe obligaſſe ad illud exercendum *Caſtr.
in l. ſi duo ff. de acquir. heredit. Alex. conſ. 13
num. 9. & conſ. 157. libr. 2. & conſ. 158. in
princip. libr. 5. Crauett. conſ. 186. num. 7. 8.
9. Molin. de Iuſt. & Iure diſput. 83. col. 6.*
Lanfranc; Zacchias de Salario,

13 Quod † procedit etiamſi tempore ſuſcepti
officij Salarium eſſet competens, & dein-
de ob temporum calamitatem euaſiſſet in-
ſufficiens, tunc enim non poterunt aliquid
à litigantibus recipere, ſed debebunt adi-
re principem pro Salarij augumento, & ip-
ſo recuſante, tunc eis licebit recipere ali-
quid proportionatum labori à partibus liti-
gantibus, vt firmant *Nauarr. in ſuo opu-
ſcul. de Dat & recept. pro inſt. in fine nu. 47.
& ſeq. Molin. de Iuſt. & Iure tom. 1. diſput. 8
col. 5. verſ. deinde* Licèt contrarium volue-
rit *Io: Baptiſta Cauat. in ſuo Ocul. Reipublic.
part. 3. de remed. con. imped. iuſt. cap. 4. n. 31*
afferens rationem, quòd Iudices recipiendo
honorarium in executionem conuentionis,
quam cum principe, ſeu Republica iniue-
runt, denuò intelliguntur ſe obligare ad
exercendum officium pro eodem Salario,
& huic Cauatij ſententiæ me ſubſcriberem
14 circumſcripta † contraria conſuetudine, quę
viget pluribus in locis, vt teſtatur *Maſtrill.
de Magiſtrat. libr. 1. cap. 22. num. 1 & ſeqq.*
illa namque extante benè poterunt Iudices
vltra publicum Salarium recipere ſportulas
à partibus litigantibus *Speculat. in tit. de Sa-
lar. §. 1. num. 13. verſ. ſi vero ordinarius Gra-
tian. diſcept. forenſ. cap. 55. num. 37. in fine*
Non obſtante contraria opinione, quam
ſequuntur *Adden. ad Veſtr. d. libr. 27. cap. 1
num. 31. in fine Syluester in ſumma verb. Iu-
dex. 1. num. 13 prope finem vbi de communi*
facili enim negocio hæ duo contrariæ ſen-
tentiæ ad concordiam reducuntur, ſcilicèt
animaduertendo, quòd *Syluestr. & alij*
qui voluerunt, conſuetudinem prædictam
non valere loquantur in caſu, quo Iudices
habent à Principe Salarium competens,
Speculator autem, & *ſequaces* loquantur in
caſu, quo Iudices non recipiant à Princi-
pe, ſeu publico Salarium competens, vt
poſt *Corſet. in ſuis ſingular. verb. ſportulæ di-
ſtinguit Fenzon. ad Statut. Vrb. libr. 1. cap. 46
n. 2. & ſeq.*

Et ſi permiſſum erit Iudicibus ordinarijs
ſportulas recipere à partibus litigantibus in
caſu, quo minus competens à Principe il-
lis perſoluatur, indubitati iuris erit, quòd
15 † ipſis licebit illas recipere quando nullum
Salarium à Principe, ſeu à publico conſti-
tuitur *Iaſ. in §. tripli num. 48 & 49. Inſt. de
act. Barboſ. in collect. DD. ad c. ſtatutum §.
aſſeſſorem num. 85. de reſcript. in 6. Couarru.*

in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 2. verſ. ſicut & Iudex. de regul. Iur. in 6. Rebuff. ad conſtitution. reg. Gallic. tom. 3. tit. de Salar. taxat. pro viſitat. proceſſ. art. primo gloſ. vnic. num. 13. & ſeqq. ſumma Angelic. in verb. concuſſio in fine Honded. conſ. 84. num. 64. libr. 2. Decian. conſ. 41. num. 74. libr. 2. Gratian diſceptat. forenſ. cap. 55. num. 3. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 342. numer. 39.

16 At † quando à Principe, ſeu publico conſtitutum reperiatur iuſtum Salarium, non poterit Iudex ordinarius ſportulas à partibus litigantibus petere ſub quouis prætextu, etiamſi cauſa illi reperiatur commiſſa, Nam commiſſio non efficit, vt Iudex ordinarius dicatur delegatus, itaut ſportulas conſequi debeat, ſed excitat tantummodo iuriſdictionem, Ancharan. conſ. 201. num. 2. & ſeqq. verſ. in hoc igitur Galganett. ad ſtatut. Vrb. libr. primo cap. 44. col. 75. ſub num 10. Adden ad Veſtr. in praxi libr. 7. cap. 1. ſub num. 31. verſ. & adeo Gratian. diſceptat. forenſ. cap 55. numer. 11.

17 Quod † procederet etiamſi commiſſio mādaret fieri iuſtitiā sūmariā, quia, ſi refertur ad ius, non operatur, quòd ordinarius efficiatur delegatus Ancharan. d. conſil. 201 num. 4. verſ. non obſtat ſi dicatur vbi ampliat, etiamſi in commiſſione fuiſſet derogatum ferijs, nam adhuc remaneret ordinarius.

18 Ampliatur † concluſio, quòd Iudex ordinarius non ſolùm non poſſit petere ſportulas, ſeu Salarium à partibus litigantibus ſed nec etiam expenſas victus, & vecturas equorum in caſu, quo accedat ad locum aliquem ſuæ iuriſdictionis pro ſeruitio ipſorum litigantium Abb. in c. cum ab omni ſub num. 12. verſ primo caſu Barboſ. in colle. Doctor. in eodem c num. 3. de vit. & honeſt. cleric. Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 79. numer. 7. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 57. n. 10. & ſeq.

19 Si † vero Iudex ſit delegatus nulli dubium eſt, quin poſſit a litigantibus Salarium, ſeu ſportulas percipere, Alex. Idem in l. 2. ff. ſi quis in ius voc non ieritut in add ad Bart. in l. 1. §. duus verſ. & idem puto col. 4. ff. de var. & extraord. cognit. Barboſ in collect. DD ad c. ſtatutum §. Aſſeſſorem num. 85. de Reſcript. in 6. Roman. conſ. 85. per. tot. Ancharan. d. conſ. 101. in principe Caſtren conſ. 79. num. 4. libr. 1. Boſſ. in praxi tit. de official. corrupt. pecun. ſub num. 5. verſ. in delegatis vero Miſſinger. ſingular. obſeruat. centur. 2. obſeruat. 75. ſub nu. 6. verſ. An vero ſit delegatus Boer. dec. 15. num. 1. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. n. 15. & cap. 561. num. 34. Ben. de priuileg. I. C. part. 3. priuileg. 76 num. 7. Fenzon. ad ſtatut Vrb. lib. 1. cap. 36. num. 4. Bim. conſ. 248.
20 num. 29. vol. 3. Et † iſtud Salarium taxandum erit ſecundùm valorem rei petitæ, non autem ſecundùm valorem eius, quod eſt in ſententia, vel quod in effectu debetur, Bart. in l. cum quædam §. fin. vbi etiam Iaſ. num. 5. ff de iuriſdict. omn. Iudic. Idem Iaſ in §. tripli num. 45. Inſt. de Action. Mateſil. ſingul. 142. Neuizan. conſ. 15. num. 3. Natt. conſ. 154. vol. 2. Surd. conſ. 86. num. 4. Bouadill in politic. libr. 3. cap. 8, ex num. 28. Gratian deciſ. Marchiæ 226. num. 9. Guttier. de Iuramen. confirmat. part. 2. cap. 5. num. 28. & 31. quod practicari docet Ferrer. 3. par. cap. 481. Fontanell. dec. 214. num. primo tom. primo Maſtrill de Magiſtrat. cap. 22. n. 13. & 14. Anton. Faber. in ſuo Cod. lib. 7. tit. 18. defin. 24. Et in caſu, quo petetur res ratione ſolius poſſeſſionis, tunc haberetur ratio valoris poſſeſſionis tantùm, & non proprietatis Oſaſc. deciſ. pedemontan. 4. Maſtril. d. cap. 22. num. 14. Coſt. de portion. rat. quæſt. 86. ſub num. 4. Neuizan. d. conſ. 15. num. 16. Facbin. conſ. 75. ſub num. primo, & 4. libr. 2. Bertachin. de Gabell. in 4. membr. 8. par. ſub num. 8. Menoch. de retinen remed. 3. ſub num. 288. Anguſſol. conſ. 46. numer. 2. libr. 3.

21 Et † in tantùm verum eſt, quòd Iudici delegato Salarium debeatur, vt poſſit plura Salaria recipere quoties inſtituta actio contra diuerſas perſonas, & pro diuerſis bonis, & cauſis dirigatur, Bim. con-
22 ſil. 248. num. 36. volum. 3. Et † valeat ſententiam retinere donec, & quouſque fuerit ei Salarium ſolutum, ſeu depoſitum, Bald. in c. finali de appellat. Felin. in c. tuanos de Symon. Maſcard. de probat. concl. 164. num. 16 Bouadill. in politic. tom. primo libr. 2. capit. 11 numer. 75. Adden. ad Peguer. in praxi for. Senat. Catalon. rubric. 30. numer. 39.

23 Quinimò, † etiamſi Iudex ſuam non proferat ſententiam, Salarium conſequi debebit quotieſcumque per ipſum non ſteterit, quin

quin illam protulerit, ſed per partes liti-
gantes, quæ lite pendente ad concordiam
deuenerint *Iaſ. in d. §. tripli num. 58. Inſti-
tution. de Action. Dec. in l. Iure ciuili 122.
ſub num. 1. ff. de regul Iur. Idem conſ. 70. nu-
mer. 2. Bertazol conſ. crimin. 163. num. 14.
Riminal Iun. conſ. 487. num. 82. Gratian.
diſceptat. forenſ. d. cap. 55. num. 16. & ca-
pit. 561. num. 34. Ciriac. controuerſ. 67. nu-
mer. 11. Caualcan. de brach. reg. part. 4.
num. 224 Ramon. conſ. 27. num. 16. Xam-
mar. de offic. & poteſt. Iudic. par. 1. quaſt.. 9
num 66. & ſeqq* ea ratione quia dum non
ſtat per aliquem quominus aliquid fiat ha-
betur pro facto, vt in *c. quoniam §. porro,
vt lit. conteſtat. l. ſi vehenda ff. ad leg. Rodi-
am de iact. l. qui operas ff. locat.* Dummo-
24 dò † tamen Iudex aliquem laborem in ca-
uſa fuerit paſſus, nam ſi nullus eius labor
interueniſſet, vt puta ſi aliquis fuiſſet iu-
dicialitèr monitus ad ſoluendum debitum,
& pendente termino monitorij, ſeu etiam
il lo elapſo, alius actus in cauſa non interue-
niſſet, ſed partes deueniſſent ad concordi-
am, non procederet firmata concluſio, quòd
Iudici debeatur Salarium etiam in caſu,
quo ſententiam non proferat, vt latè com-
probat, *Ciriac. in d. controuerſ. 67. per to-
tam.*

Denegatur tamen aliquando Iudicibus
Salarij conſecutio ob certas cauſas, quæ
procedunt, ex facto, ſeu qualitate Iudi-
cis, vel ex qualitate cauſæ, ſeu perſonæ liti-
gantis.

25 Dixi ex facto Iudicis, vt puta ſi † malè
in officio ſe gereret, itaut ab illo remoue-
retur, tali namque caſu Salarium non de-
beretur, vt per *Gloſ. in l. diem functo in fi-
ne ff. de offic. Aſſeſſor. Bal in l. eadem C. locati
in l. 1. in fine C de ſuffrag. & in l. 1. §. diuus
ff. de var. & extraordinar cognit. Bar. in l.
medio ff. de. ann. legat. & in l. ſi fundus verſ.
ſimiliter ff. locat.* vbi, quòd Iudex malè ſe
gerens ammittat Salarium non ſolùm pro
illo tempore, quo errorem commiſit, ve-
rum etiam pro illo, quo benè exercuit of-
ficium ſuum quando culpa eſſet talis, quæ
reſpiceret totum tempus, quem ſequitur
*Bal. in l Neſennius in fine ff. de excuſat. tu-
tor. in l. Mancipia C. de ſeru. fugitiu. Corſet.
in ſuis ſingular. in verb. Salarium 161. Pa-
rid. de Put in tractat. de Syndicat. verb. Sa-
larium verſ Rex conceſſit num. 2.* Si vero cul-
pa reſpiceret tantummodò temporis partem
Iudex pro illo tempore Salarium habebit,
quo benè functus fuerit ſuo officio; & am-
mitteret pro illo, quo non benè ſe geſſit,
& omninò pro tempore futuro.

26 Negligentia † paritèr, licèt cùm ea do-
lus non concurrat, priuat Iudicem Salario,
non quidèm in totum, ſed illi diminuitur
iuxtà qualitatem negligentiæ *Bar. in l. Iu-
dices C. de Ann. & tribus libr. 10. Bal. in l.
municipales C. de Seru fugitiu. Dec. in l. pe-
nultima in 6. notab. num. 15. C. de pact* nam
pro rata laboris merces debetur *l. fin. in fi-
ne ff. de allu. Surd. de Alimen. tit. 7. quæſt. 42.
num 5.* & par laboribus debet eſſe merces
æquitate ita dictante *l. quod ſi minor §. ſce-
uola ff. de Minor. c. recolentes de ſtat. Mo-
nac.*

27 Quinimò † non ſolùm ammitteret Sa-
larium, ſed teneretur parti ad omne in-
commodum, & intereſſe *l. ſi quando in fi-
ne & ibi gloſ. in verb. omnem iacturam C. de
28 Teſt b.* Quod tamen procederet quando
negligentia eſſet lata, ideſt dolo proxima,
ſecùs autem quando eſſet leuiſſima, ſeu le-
uis, tunc namque nec amitteret Salarium
neque teneretur parti ad intereſſe ſecun-
dùm conſuetudinem de qua teſtatur *Par. de
Put. in tract. de Syndic. in v. culpa officialis
Clar. in praxi crimin quæſt. 73. verſ item
29 Iudex num 4.* vbi, quòd † hodie Iudices
ſindicantur dumtaxat, de furtis, barattaria,
& illicitis extorſionibus, & conſequenter
30 de dolo, & negligentia lata, † quæ ei æ-
quiparatur *Catald. de Syndic. quæſt. 13 &
quæſt. 265. Boſſ. in praxi tit. de viſi in l. corrupt.
pecun num. 26. Grammatic. conſ. 73. Ioſeph.
Ludouic. dec Lucan. 3. nu. 39. & 46. & de-
ciſ. 4 num. 53. & deciſ. 9. num 27. Raudenſ.
conſ. 49. num. 80. 81. & ſeqq & conſi. 50.
31 num. 670.* Sed † tali conſuetudine circum-
ſcripta Iudex tenetur non ſolùm de negli-
gentia lata, ſed etiam de leui, & leuiſſi-
ma, *Parid de put. in d. verbo Culpa officialis
Boſſ. vbi ſupra ſub d. num 16.* Debebit ergo
Iudex omnem diligentiam adhibere in ad-
miniſtranda iuſtitia, nam licèt non punia-
tur in foro fori pro colpa leui, punietur ta-
32 men in foro poli, Iudex † enim, qui negligen-
ter ſuum exercet, officium, non ſolùm le-
dit partem, ſed Principem, & ipſum De-
um, vt in *Auth. vt differt. iud. & in l. ſi
quando C. de Teſtibus Parid. de Put. in d. tra-
ctat.*

ſtat. de Syndic. in verb. Lis ſua capit. 1. numer. 6.

33 Dixi ex qualitate Iudicis, nam † ſi Iudex ſit perſona Eccleſiaſtica, ſiue ordinarius ſit, ſiue delegatus omninò debebit ſe abſtinere a perceptione Salarij *c. cum ab omni vbi Abb. num. 9. de vit. & honeſt Cleric. Innocen. in c. 1. poſt princip. de plus pátit. Fenzon. ad ſtatut. Vrb. lib. 2. cap. 44. ſub num 8. verſ. vnde propter ſimile rationem* cum alijs, quos refert, & ſequitur *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 561. num. 1. & 2. vbi poſt Io. Ant. de Nigris in repetit. extrauagant. vnic. num. 121. de vit. & honeſt, Cleric.* quem allegat, ampliat, hoc procedere, tam ſi litigantes ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, quàm ſeculares, Quamuis contrarium affirmauerint *Syluester in ſumma in v. Clericus il 1. col. 4. Cardinalis in clement. 1. quæſt 17. num. 16. verſ decimum de vit. & honeſt. Cleric.* vbi, quòd hoc ſit ſpeciale priuilegium Clericorum.

Ego autem crederem, hoc non eſſe priuilegium Clericorum, nam Iudex Eccleſiaſticus non tenetur iudicare abſque Salario ex eo, quod litigantes ſint clerici, ſed quia fuerunt illi ad hunc effectum aſſignata beneficia, vel redditus, itaut, ſi beneficium ſeu redditus ſibi ſufficientes non haberet, poſſet Salarium petere à Litigantibus tam Laicis, quam Clericis *Abb. in d. c. cum ab omni num. 11. de vit. & honeſt Cleric. Corſ. in c. in ſuis ſingularibus v. ſportulæ in princ. verſ. ego dicerem Fenzon. vbi ſupra d. cap. 4. ſub nu. 8. Gratian. diſcept. forenſ d. cap 561. numer. 8. 9. & 10.* cum alijs per eum relatis.

34 Dixi ex qualitate cauſæ, nam † ſi eſſet cauſa mercedis, ſeu alia, quæ ſummariè eſſet definienda, nullum poſſet Iudex petere Salarium, etiamſi non eſſet à Publico ſeu Principe ſtipendiatus *Addit. ad Veſtr. in praxi lib. 7. cap. 1. ſub num 3. verſ. preſertim in cauſis ſummarijs Caſtren. conſ. 79. n. 4 verſ. nec obſtat lib. 1. Add n ad Veſtr. d lib. 7 cap. 1. ſub num. 31. verſ. & in cauſis quoque Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit de ſportulis Iudic num 62. Galganet. ad ſtatut. Vrb. lib. 1. cap. 44. col. 75. ſub num. 30. Petr. Girar. ſing. 73. Iaſ. in §. tripli num 53. Inſtit. de act. Par. de Put. in tract. de Syndic. in verb. expenſæ col. 1. Luc. de Penna. in L. in ſarris la 3. col. 9. verſ. & ibi extraordinariè C. de prox. Sacr. Scrin. lib. 12. Rolan. à Valle conſil. 87. num. 21. lib. 2. Bal. in auth. generaliter col 1. verſ. adde quod in ſummarijs C. de Epiſcop. & Cleric. Aſin. in praxi §. 3. cap. 31. num 31. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 55. num. 41.*
35 *Ciriac. controuerſ. 67. num. 32.* Niſi † contrarium per ſtatuta locorum diſponeretur *Natt. conſ. 154. Ciriac. vbi ſupra num. 33.*

36 In † Vrbe tamen habetur ſtatutum expreſsè diſponens, quòd in cauſis mercedum non poſſint exigi ſportulæ, vt videre eſt in *lib. 1. cap 46. § Excipimus tamen.*

37 Idem † quoque venit dicendum de cauſis breuioribus, in quibus non debet Iudex Salarium percipere *§. ne autem auth. de Iudic. §. ſit tibi quoque auth. vt Iudic. ſine quo ſuffrag. Aſin in praxi §. 3. cap. 31. num. 31. Caroc. de locat & conduct. par. 1. tit. de ſpor-*
38 *tulis Iudicum. num. 56.* Breuiores † autem cauſæ illæ dicuntur, ad hunc effectum, quæ non excedũt aureos centum, vt habetur in dicto §. ne autem ibi. Hoc autem dicimus in litibus tranſcendentibus quantitatem aureorum centum, ſi enim vſque ad hoc menſura fuerit litium nihil eos audientiæ cauſa volumus exigi *Menoch. de arbitr. Iudic. caſ. 72. num. 4.* Et hoc procedit de Iure, niſi particularis aliqua conſtitutio adſit, per quam contrarium diſponatur prout adeſt in *Vrbe Conſtitutio Pauli Papæ V. ſuper reformat. Tribunal. Vrbis tit. de ſportulis ſeu propinis §. In commiſſarijs* in qua cauſa breuior illa dicitur, quæ ſummam vigintiquinque ſcutorum non excedit.

39 Dixi tandèm ex qualitate perſonæ litigantis, vt puta, ſi ſint pauperes, & miſerabiles perſonæ, quæ à ſolutione Salarij Iudices ſunt omninò exempti *§. ſit tibi quoque ſtudium Auth. de mandat. Princip. l. nulli C. de Epiſcop. & cleric. & in c. ſtatutum §. inſuper in fine de reſcript. in 6. ibi.* Si notabilitèr fuerint pauperes litigantes nihil exigant ab eiſdem *gloſ. in §. ne autem in verb. quibuſdam in fine Auth. de Iudic. & in c. cum inſtantia verbo peregrinari de cenſib. Abb. in c. cum ab omni de vit. & honeſt. cleric. Aſin. in praxi Iud. §. 3. cap. 21. num. 34. Iaſ. in d. §. tripli ſub num. 54. poſt Bal. in auth. generaliter col. prima C. de Epiſcop. & cleric. Rebuff in tractat. de priuileg. Schol. priuil. 90 num. 1. & 4. Rolan à Valle d. conſ. 87. num. 23. volumine ſecundo Galganet. vbi ſupra ſub nu. 30 Petr. Georg. ſingul. 83. num. 8. & 9. Maran*

de

Digitized by Google

de ordin. iu dic par.4. diſt.9. num. 77. & 80. Tiraquell. de Nobil. cap. 29. num. 40. Benincaſ. de paupertat. quæſt.4. num.24. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. num.46. Nouar. in praxi priuileg. miſerab. priuil. 77. num. 1. Medices de caſib. fort. par 2. quæſt.4 n.41. Fenzon. ad ſtatut. Vrb. libr. 1. cap.46. nu. 5. & expreſſè diſponitur per ſtatutum, ibi: Excipimus tamen à ſolutione ſportularum cauſas mercedum, & miſerabilium perſonarum, &c.

40 Itaut † Iudices non poſſint ab illis etiam ſpontè offerentibus, Salarium, ſeu ſportulas recipere ad *tex. in l. finali §. vt autem C. de re milit. libr.* 12. ibi: vel ſpontanea voluntate offerentibus, & in *c. Romana §. penult. de cenſib. in 6.* ibi: qualitercumque offeratur, & in *c. exigit eod. tit.* ibi: etiam à volente recipere, & in *l. 1. C. de Salgam. hoſpit. non præſtan. lib.* 12. ibi, nec volentibus hoſpitibus, *c. placuit. 1. quæſt. 1.* ibi: ſi vero pro neceſſitate paupertatis, &c *Bal. in auth. hodie C. de Epiſcop. & cleric. Tiraqu. de Nobilit. cap. 29. num. 40. Caroc. de locat.*

41 *part. 1. quæſt. 7. num.* 50. Imò † nec eis permiſſum ſit recipere ab illis expenſas pro itinere, ſi caſus eueniat, quòd Iudices pro cauſæ expeditione neceſſe habeant accedere ad aliquem locum extrà proprium domicilium exiſtentem, vt per tex. *in c. ſtatutum §. inſuper de reſcript. in 6. Tiraquell. de nobilitat. capit. 29. numer.* 40.

Quinam autem ad hunc effectum dicendi ſint pauperes, & perſonæ miſerabiles iam diximus ſupra in *quæſtion. 52. numer.* 116.

42 Diſcutiendum † remaneret quando ſoluendum ſit Salarium Iudicibus honorarijs, ſeu Arbitris, qui ſub tertio Iudicum genere continentur, ſed cum de illis particularitèr ſuprà dixerimus in *quæſt.*54. ad illam me refero, ne iam dicta repetantur.

Lænonibus An debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Lenocinium pluribus modis committitur.*
2 *Lenocinium committitur ſuadendo puellas vt ſe carnalitèr cognoſci patiantur.*
3 *Leno dicitur, qui præſtat locum, in quo peccatum patretur*
4 *Leno dicitur qui præſtat locum ad tractandum de peccato carnali.*
5 *Leno dicitur is, qui quaſcumque operas præſtat ad ſinem peccati carnalis.*
6 *Maritus incurrit lenocinij crimen ob ſuam permiſſionem quando, ex adulterio uxoris lucrum conſequitur.*
7 *Leno propriè quis dicatur.*
8 *Leno non dicitur is, qui gratis ſuas operas præſtat*
9 *Leno non dicitur qui ſemel tantùm lenocinium fecit*
10 *Maritus dicitur leno ſi ſemel tantùm lenocinium commiſit pro lucro.*
11 *Lenonibus an debeatur merces?*
12 *Lenones æquiparantur meretricibus*
13 *AEquiparatorum idem eſt iudicium.*
14 *Lenonibus merces non debetur, & numer.17.*
15 *Merces Lenonibus non debetur, licèt fuerit per ſcripturam promiſſa, & pro illius ſolutione fideiuſſores acceſſerint.*
16 *Lenones ſuſpendij pæna à lege puniuntur.*
18 *Merces ſoluta lenonibus non poteſt repeti.*

1 LAEnocinij † crimen pluribus modis committi poteſt, *Maiol. de Irregularit. l. lib 5. cap 41. verſ. ſ. endum*
2 *autem ſub num.* 1. Suadendo † ſcilicèt puellas, vt ſe carnalitèr cognoſci patiantur licet effectus non fuerit ſecutus *l. non enim*
3 *permittimus Auth. de Lenonib.* Vel † præſtando locum aptum ad committendum carnale crimen *l. qui domum § cum ſeq. ff. ad leg. iul de Adulter l. auxilium in fine ff. de*
4 *Minor.* ſeu † etiam ad illud tractandum, licèt non ſubſequatur criminis conſumatio, vt in *l. ſi amicis verſ. & ſi in domum vbi Bar. in fine, & Alberic. num. 3 ff. ad l g iul. de*
5 *Adulter.* Vel † alias quaſcumque operas ſuas etiam remotas præſtando, quotieſcumque operæ ad talem finem fuerint præſtitæ *Bart. in d. l. & ſi amicis in fine, & ibi Alberic. num. 3. Angel. in d. l. qui domum num. 1 in princ. verſ. præſtant auxilium Natt. conſ.* 151
6 *per tot.* Quinimò incurritur † Lænocinij crimen

men etiam ſola permiſſione, & patientia
quando hæc prouenit à marito, qui ob ta-
lem permiſſionem lucrum percipit *l. 2. §. læ-
nociniÿ, & in l. mariti §. quæſtum ff. ad leg. Iul.
de adulter.*

7 Propriè † autem ille dicitur Læno, qui
animos puellarum læniendo corrumpit ca-
uſa conſueti quæſtus *l. palam §. lænocinium
ff. de rit. nupt. l. athletas § ait. prætor. ff. de
his qui notan. inf.m. & l. mariti ff. ad leg. iul.*
8 *de adulter.* Qui † quidem quæſtus eſt de eſ-
ſentia, vt quis dicatur Læno, in tantum,
vt talem nomen non conueniat illi, qui
gratis ſuas operas præſtat, *l. lænones C. de
ſpectat. ſcen. & lænon. libr. 11. Auth. de Læn.*
9 *per tot Enriquez. conſ. 65. num 6.* Imò † nec
ſufficiat, quod ſemel, vel bis ſuas operas
præſtauerit, ſed requiratur, quæſtum fuiſſe
conſuetum, ad quem effectum tèr ſaltèm
receptum fuiſſe requiritur *Beluiſ. in pract.
libr. 1. cap. 9 in verb. lænonem num. 12. Foller.
in pract. crimin. in ver. Item quod fuit læno
num. 37. Menoch de Arbitr. Iud. caſ. 534.
num 49. Petr. Caball. reſolut. crim. caſ. 171.
num. 12. Farinacc. de Delict carn. quæſt. 144
num. 35. Peguer. deciſion. criminal. 15.
numer. 11. Vincent. de franch. deciſ. 168. per*
10 *tot.* Niſi † fortè verſaremur in marito, in quo
ſufficeret, quòd ſemel pro vxoris adulte-
rio aliquid lucratus fuiſſet *l. mariti §. qui
quæſtum ff. ad leg. Iul. de adulter. & ibi gloſ.
in verb. ſiue enim Farinacc. vbi ſuprà nu-
mer. 36.*

11 An † autem poſſint pro operibus, quas
præſtant Lænones mercedem aliquam præ-
tendere, Quæſtio eſt, pro cuius affirmati-
12 ua reſolutione facit, quòd † Lænones,
æquiparentur meretricibus *l. palam §. læno ci-
nium ff. de ritu. nupt. Vincent. de Franch. de-
ciſ. 68. num. 2. Paſchal. de patr. poteſt. part. 2.
cap. 16, num. 26.* quæ poſſint de Iure mer-
cedem conſequi, vt latè videbimus infrà
in *quæſt* 76. & propterea idem quoque di-
13 cendum videtur de lænonibus, cum † æqui-
paratorum eadem ſit Iuris diſpoſitio *l. 1. vbi
communiter DD. ff. de legat. 1. Iaſ. in § ex
maleſic. num. 39. Inſt. de Act. Rip. in l. ſi con-
ſtante num. 69. ff. ſolut. matrimon. Roman.
conſ. 129. in princip. Soccin conſ. 1. num. 22.
lib. 1.*

14 Verum † contrarium expreſſè diſpoſitum
reperitur per *Auth de Lænon. collat. 3. poſt
quam notat Rebuff. ad Conſtitution. Reg. Gal-
lic. tom. 1. tit. de ſenten. prouiſ. art. 3. gloſ. 12.*
15 *in fine,* Etiamſi † merces fuiſſet conuenta,
& conuentio in ſcriptis redacta, nec non
pro illius ſolutione fideiuſſores acceſſiſſent,
ſcriptura namque, non eſſet in aliqua
conſideratione habenda tamquam nulla,
& inualida, & fideiuſſores ad nihil tene-
rentur, cum eorum obligatio irrita ſit, &
inanis, vt expreſsè habetur in *dicta Auth.
de Lænon. collat. 3. §. præconizamus,* ibi:
Si quis autem conſcriptionem de cætero
in talibus præſumpſerit, aut fideiuſſorem
acceperit. ſciat nullam quidèm ſe vtilita-
tem huiuſmodi fideiuſſionis, aut conſcri-
ptionis habere, Etenim fideiuſſor quidèm
obligatus non erit, conſcriptio vero omni-
16 nò inualida manebit &c. Et † loco mercedis
& Salarij conſtituunt Leges operarijs huiuſ
modi ſuſpendium, vt videre eſt in eodem
§. *præconizamus Auth. de Lenon.* & notant
*Clar. in §. finali quæſt 68. num. 2. Gomez. ad
leg. Taur. 81. num. 73. & ſeqq. Sola in Con-
ſtitut. Sabaud. tit. de Lænon. Rebuff. ad Con-
ſtitut. Reg. Gallic. loc. ſupra citat. Peguera de-
ciſ. 15. ſub num. 10. Farinacc. de delict. carn-
a. quæſt. 144. num. 57. Paſchal. de patr. pote-
ſtat. par. 2 cap. 10. num. 2. Caball. reſolut. cri-
minal. 171. num. 4. Ricciul. de Iure perſonar.*
17 *libr. 4. cap. 10. nu. 1.* Ex † quo apparet, non
eſſe bonam illationem, quę fit de meretri-
ce ad Lænonem, quia Læno exercendo
lænocinium facit actum punitum à Lege,
ideoque nullam mercedem cônſequi debet
nè actus punibilis à Lege præmiaretur; Mere-
trix autem facit quidèm actum illicitum ſed
non punibilem, cum materia vendibilis ſit,
*D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 62. art. 5.
ad 2, Gizzarell. deciſ. neapolit 54. nu. 4. & 5.
Caroc. de Locat. & conduct. part. prima tit.
de mercede remunerator. quæſt 10. num. 102.*
& latius dicemus infra in *quæſt. 76.*

Veritas tamen eſt, quòd etſi Lænones
non poſſint agere ad conſecutionem alicu-
ius mercedis pro operibus pręſtitis, Tamen
18 † contra eos non datur repetitio mercedis
iam ſolutæ *l. meroalem C. de condit. ob turp.
cauſ. Caroc. de Locat. & conduct. d. par. 1. tit
de Condition. ob cauſ. ſeu de merced remune-
rator. quæſt. 10. num. 102.* quia in pari ca-
uſa turpitudinis, quæ verſatur tam ex parte
lænonis, quàm ex parte eius, qui læno-
cinium committi requiſiuit, melior eſt
conditio illius, qui poſſidet *l. in pari ff. de
reg.*

Google

reg. Iur. c. in pari de reg. iur. in 6. Peregrin. de Iure fiſci lib. 6. tit. 6. num. 25.

Magiſtris Scientiarum quando Salarium debeatur.

QVAESTIO LXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtri venerabiles eſſe debent diſcipulis.*

2 *Magiſtris Salarium debetur pro laboribus, quos in docendo patiuntur.*

3 *Magiſter poteſt deſiſtere à legendo ſi ipſi non ſoluatur Salarium, & illud petere etiam pro tempore, quo non legit, Intellige vt num. 4.*

5 *Magiſtris debetur Salarium etiam non conuentum.*

6 *Magiſter conductus cenſetur pro mercede, licèt de ea nulla ſit facta mentio.*

7 *Magiſtro ſoluendum eſt Salarium quamuis ſuo non fungatur officio quando per ipſum non ſtat, Amplia vt numer. 14. Declara, vt numer. 15. 16. & 17. & ſeq.*

8 *Magiſter ſi decedat antequam munus legendi adimpleat attamen Salarium totius temporis ad hæredes tranſmittit.*

9 *Salarium ſoluendum venit pro rata temporis, & laboris, Declara ∴t num. 12.*

11 *Magiſter, qui ante finem lecturæ ob timorem peſtis, ſeu belli recedat, totius temporis Salarium conſequitur, dummodo rumoribus ceſſantibus lecturam complere paratus ſit.*

12 *Magiſter de mandato principis recedens ante finem lecturæ totius temporis Salarium habet.*

13 *Magiſter deſiſtens a legendo ob inſolentiam diſcipulorum non conſequitur Salarium pro eo tempore, quo non legit.*

18 *Actus omnes à conſuetudine regulantur.*

19 *Magiſter, vt conſequatur integrum Salarium etiam pro tempore. quo ob iuſtam cauſam non legit, opus eſt, quòd legere inceperit, Intellige, vt num. 20.*

21 *Compenſationis exceptio non cenſetur excluſa à ſtatuto excludente omnes exceptiones.*

22 *Compenſationis exceptio poteſt opponi contra executionem obligationis cameralis.*

23 *Compenſatio dicitur vera ſolutio.*

24 *Magiſtro ſoluendum eſt Salarium etiamſi debitor ex alia cauſa eſſet creditor ipſius magiſtri.*

25 *Salarium magiſtri habet eadem priuilegia, quæ competunt credito dotali.*

26 *Magiſter conductus ad legendum poteſt legere per ſubſtitutum, & Salarium petere, Contrarium n. 31. Declara vt n. 36. & ſeq.*

27 *Facere per ſe ipſum videtur, qui per alium facit.*

28 *Tutor poteſt per alium tutelam adminiſtrare.*

29 *Socius poteſt in caſu abſentiæ alium in ſui locum ſubſtituere.*

30 *Hæres poteſt grauamen ſibi iniunctum à teſtatore adimplere mediante perſona alterius.*

32 *Ædificare domum ſi quis promiſerit non ſatisfacit promiſſioni ſi per alium ædificet.*

33 *Promiſſionem factam non poteſt quis mutare inuito eo, cui fuit promiſſum.*

34 *Epiſcopus non poteſt petere emolumenta pro viſitatione debita, niſi perſonaliter viſitauerit.*

35 *Pactum perſonale non extenditur de perſona ad perſonam.*

37 *Salarium debetur ei, qui impeditus iuſta cauſa ſeruire perſonaliter, ſeruit per ſubſtitutum.*

38 *Magiſter poteſt per ſubſtitutum legere ſtante pacto.*

39 *Magiſter poteſt per ſubſtitutum legere ſi talis extet loci conſuetudo.*

40 *Actus omnes regulantur à conſuetudine.*

41 *Magiſter poteſt legere per ſubſtitutum in caſu infirmitatis.*

42 *Magiſter Salarium conſequitur pro tempore infirmitatis, licèt non legat per alium, Declara, vt num. 43. & 44.*

45 *Morbus leuis non eſt dignus nomine morbi.*

46 *Morbus grauis qualis dicatur ob quem magiſter à lectura excuſetur.*
47 *Magiſter ætate grauis poteſt legere per ſubſtitutum, Declara vt num.* 48.
49 *Magiſter, qui per viginti annos legit poteſt per ſubſtitutum ſuo muneri ſatisfacere.*
49 *Magiſter, qui per viginti annos legit poteſt per ſubſtitutum ſuo muneri ſatisfacere.*
50 *Magiſter, qui legit per annos viginti efficitur perſona illuſtris.*
51 *Perſonæ illuſtres poſſunt ſeruire per ſubſtitutum.*
52 *Magiſtro facilius permittitur, quòd ſubſtituat in lectura proprium filium, quàm alium.*
53 *Magiſter in caſibus ei permiſſis legere per ſubſtitutum debet ſubſtituere æque idoneum, Declara vt num.*54.
55 *Magiſter debet in lectura ſubſtituere Doctoratum.*
56 *Scholaris quamuis idoneus non poteſt à Magiſtro ſubſtitui ad legendum.*
57 *Magiſtri debent ſubſtituere doctos.*
58 *Magiſtri debent illos ſubſtituere, qui ſciant doctrinam communicare ſcholaribus.*
59 *Magiſtri non debent à pauperibus Salarium expoſcere, Declara, vt numer.*62.
61 *Magiſtro, qui neſciat benè legere inter ſcholares non eſt ſoluendum Salarium.*
62 *Magiſter, quando dicatur benè legere.*
63 *Doctrina Magiſtri debet eſſe humilis, & non arrogans.*
64 *Magiſtro, qui tenetur publicè legere, & vult particulares perſonas edocere non eſt ſoluendum Salarium.*
65 *Magiſtro, qui recuſauit recipere Salarium tempore debito non eſt ſoluendum quando pro illo inſtat, Declara vt numer.*66.
67 *Magiſter diſcedens ante completam lecturam Salarium conſequi non debet.*
68 *Magiſtro remoto à lectura an & quando Salarium debeatur.*
69 *Magiſtri habentes Salarium à publico non poſſunt aliquid à ſcholaribus recipere, Declara, vt numer.* 70. & 74.
71 *Magiſtri neceſſitas ſubleuanda eſt.*
72 *Magiſtris in egeſtate conſtitutis tenentur ſcholares alimenta præſtare.*
73 *Magiſter dilegendus eſt à ſcholaribus vti pater.*

1 MAgiſtri † ſcientiarum venerabiles diſcipulis ſuis eſſe debent, vt monet *D. Lanfranc. Archiepiſc. Cantuarien. protector. meus in commentar. ad Epiſt. Diu. Paul. ad Coloſſenſ, capit. primo numer.* 5.
2 Et † ab eiſdem, vel à publico Salarium conſequi pro laboribus, quos in edocendo patiuntur, pluriès legitur in Iure repetitum, prout videre eſt in *l. cum plures ff. de administrat. tutor.* ibi: Merces præceptoribus tutor conſtituet non quas minimas poſſit, ſed pro facultate patrimonij, & dignitate natalium; &c. *& in l. 2. C. de Aliment. pupill. præſtan. l. 1. ff. de var. & extraordinar. cogn. l. ſumptus ff. de pact. l. prima vbi Bal. C. de ſuffrag. l. Aquilius Regulus in fine ff. de donat. & in c. 1. de Magiſtr. c. incidenter 1. quæſt 3. c. reuertimini 17. quæſt. 1. c. ecce 99. diſt. & in S. Concil. Trident. ſeſſ. 5. de reformat. cap. 1. D. Thom ſecunda ſecundæ quæſt. 1. art. 2. circa med. Hypolit. Riminald. in princip. Inſtit. de Donat. num. 297. Caroc. de Locat. & conduct. part. 3. tit. de Magiſtr. in princip. fol. mihi 129. Gratian. diſceptat. forenſ cap. 257. num. 4. in fine Leoncill. de priuileg pauper. par. 2. priuileg. 232. num. 1.*
3 Et † in caſu, quo ipſis debitum Salarium, ſuis temporibus, non perſoluatur, prout ſepè euenire ſolet, vt notat *Iuuenal. ſatir. 7. ibi.*

Noſſe velint omnes mercedem ſoluere nemo.

licitè poſſunt deſiſtere à docendo abſque eo, quòd Salarium ammittant pro tempore, quo non legunt, quia non dicitur ſtare per ipſos Magiſtros, ſed per illos à quibus Salarium ſolui debet, & propterea illis præſtandum venit, non ſecus ac ſi legiſſent *Felin. in c. quia nonnullis de Magiſtr. & in c. peruenit num. 2. de Iureiuran & ibidem Abb. num. 4. Gonzal. ad gloſ. 8. Cancellar. gloſ. 27.*
4 *num. 23.* Quod † tamen procedere intelligas quando dilatio ſolutionis magnum damnum afferret Magiſtris, qui abſque Salario viuere non poſſent, & conſequentèr nec lecturæ inſiſtere; Secus tamen eſſet quando dilatio ſolutionis non eſſet tanti

ti

ti incommodi , vt puta ſi Magiſtri eſſent
diuites , & etiam , circumſcripto Salario ,
haberent vnde viuere poſſent *Abb. in c. per-*
uenit. il 2. column. 2. de Iureiuran. Gonzalez
ad regular. 8. Cancellar. locis ſupra relatis
num. 24.
5 Ampliatur † concluſio , quòd Magiſtri
ſcientiarum conſequi debeant Salarium, e-
tiamſi nulla de illius ſolutione conuentio
præceſſerit *l. prima , & ibi Bart. ff. de var.*
& extraordinar. cognit. Benius de priuileg. Iu-
riſconſult. part. 3. priuileg. 73. ſub num. 2. Fe-
deric. de Sen. conſ. 218. Alex. conſ. 109. nu. 2.
Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 257. ſub nu. 5.
6 quia dum † Magiſter conducitur ad legen-
dum intelligitur conductus cum Salario e-
tiamſi de illo in conductiône nulla fue-
rit facta mentio *Dec. in l. semper in ſtipu-*
lationibus num. 9. ff de Regul. Iur. Alex. in l.
prima §. 1. num. 5. ff. de verbor. obligation.
Summ. Angelic. in verb. Conſuetudo num 14
& in verb. ſubſtitutio num. 12. quos refert.
& ſequitur Caroc. de locat. & conduct. par 1
titul. de merced. ommiſſ. queſtion. 2. nu-
mer. 16.
7 Ampliatur † Secundò, quòd Salarium
ſoluendum ſit Magiſtris etiamſi ſuo non
fungantur officio in legendo quando per
ipſos non ſtat , ſed propter caſus contin-
gentes , quorum cauſa legere impediatur
l. qui operas ff. locati gloſ. in l. ſi vno §. cum qui-
dam ff. eodem tit. Adrian. Neguſan. in ſilu.
reſponſor. quæſt. 419. num. 1. & ſeq. Rot. in
Barchinonen. Portionum 29. Maij 1643. co-
ram Reuerendiſſ. P. D. Dunozetto Decano ,
& in eadem ſub die 12. Decembris 1643. §.
Quia pro toto coram Reuerendiſſ. P. D. Caril-
lo .
Caſus vero lecturā Magiſtris impedien-
tes , qui tamen conſecutionem mercedis
non impediunt, plures eſſe poſſunt , vt pu-
8 ta, ſi † Magiſter antequam ſuum legendi
munus adimpleuerit fuerit à morte præue-
tus *l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Dec.*
conſ. 70. Grat. conſ. 129. num. 5. libr. 1. Rip.
de priuileg. temp. peſt num. 117. & plures ad-
duximus ſupra in quæſtion. 21. numer. 10.
9 Nec † obſtat ſi dicatur Salarium ſoluendum
eſſe pro rata temporis , & laboris *l. ſeio ff.*
de annu. legat. l. ſi vno §. item cum quidam
ff. locati l. ijs ſcholaribus in fine & l. penult.
C. de erogat. milit. anno lib. 12. quia reſpon-
10 detur † ſupradictam regulam non habere
locum in Magiſtris liberalium artium , qui-
bus à lege hoc fuit per ſpeciale priuilegi-
um conceſſum ob nobilitatem , & probi-
tatem ſcientiæ , & intellectus, ideoque be-
nighè agitur , & ampla ſit interpetratio, In-
tereſt namque Reipublicæ priuilegijs , &
honoribus viros doctos ornare , vt alij ſpe
præmiorum allecti viciſſim virtutes , & ſci-
11 entias conſequi ſtudeant . Alius † caſus eſ-
ſe poſſet ſi ob timorem peſtis, vel belli an-
te finem anni , & completæ lecturæ rece-
dere ſit coactus, quia cum per ipſum Magi-
ſtrum non ſtet, quin ſuum adimpleat offici-
um, debebit totius anni Salarium reportare,
dummodo tamen belli , ſeu peſtis rumori-
bus ceſſantibus paratus, ſit munus ſuum ad-
implere *Cagnol. in d. l. diem functo num. 186*
ff. de offic. Aſſeſſor. Innocen. in c. propter
ſterilitatem de location. Rip. vbi ſupra n. 114.
12 Similitèr † totius temporis Salarium con-
ſequitur ſi de mandato principis, vel propter
aliquod negocium Reipublicæ , vel pro-
pter aliud ſimile legitimum impedimen-
tum à lectura deſiſteret, vt diximus ſupra *p. 1*
quæſt. 20.
13 Nota tamen, quòd † ſi Magiſter deſiſte-
ret à legendo propter vociferationem, ſub-
ſannationem , vel perſecutionem diſcipu-
lorum non diceretur ceſſare ob legitimum
impedimentum , & ideo deſiſtere non de-
bebit à legendo , aliàs non conſequetur
Salarium *c. ſcimus vbi gloſ. v. recedere 43.*
diſtinct. & c. nolite 11. quæſt. 3. Bar. in l. v-
nica §. ita & vnicuique vbi etiam Adden lit-
tera A verſ. quid de doctore C. de ſtud. Vrb.
lib. 11. & licèt diſcipuli non proficiant, de-
bet tamen Magiſter ex parte ſua facere ,
quod ſuum eſt *c. quod ad nos 47. diſt. c. ſicut*
non eſt ead. diſtinct.
14 Extenditur † ſupra allata ſecunda am-
pliatio, vt locum habeat . etiamſi Salari-
um non ſolueretur quolibet anno , & ſic
vna tantum eſſet ſolutio, ſed eſſet ſoluen-
dum ſingulis menſibus *Bar. in l. prima §. di-*
uus num. 17. ff. de var. & extraordinar. co-
gnit. quem ſequuntur communitèr *DD. in*
d. l. diem functo. Neque obſtat contraria
ſententia *Butrij* , & *Saliceti* , qui volunt,
non eſſe ſoluendum integrum Salarium to-
tius anni Magiſtro, qui à lectura ob aliquem
caſum ceſſat, quando non vnica, ſed pluri-
bus paghis erat exigendum , ſed tantum-
modò illius menſis ſolutionem , ſeu aliùs

temporis, quo Magiſter à lectura deſiſtat, Quia reſpondetur, quòd cum vna ſit conductio, & vna tantùm obligatio, licèt conditiones, & præſtationes per menſes, vel alia tempora diuiſæ ſint, tamen Salarium debetur pro vna obligatione, & pro toto tempore conductionis, ideò debetur totum, *Cagnol. in d. l. diem functo ſub numer. 177. verſ. Contrariam opinionem.*

Declaratur tamen hæc tertia Ampliatio cum ſupra relata extenſione, vt non pro-
15 cedat † ſi Doctor fuiſſet conductus ad plures annos, non enim Salarium habebit totius temporis, pro quo fuit conductus, ſed tantummodò illius anni, quo legere impediretur *l. poſt duos C. de Aduocat. diuer. Iudic.* Et ratio eſt, quia, licèt de iure eſſet ſoluendum totum Salarium per rationem ſupra relatam in reſponſione ad opinionem *Butrij*, & *Saliceti*, tamen, quia nimis Reſpublica grauaretur, ſi pro toto tempore Salarium ſoluere deberet, ideò diſpoſitum fuit, fieri tranſmiſſionem Salarij illius tantùm anni, quo Magiſter ſuo officio fungi impeditur *l. poſt duos*, & *l. 3. in fine C. de Agen. in rebus & in l. fin. C. de demonſtrat. & protect. libr. 12. Cagnol. in d. l. diem functo num. 179.* Declaratur ſecundo,
16 vt † locum non habeat quando fuiſſet promiſſum Salarium Magiſtro ſub conditione, ſi operæ præſtentur, nam tunc in caſu, quo non poſſit Magiſter legere, dummodò non eueniat propter cauſam ipſius conductoris, non habebit Salarium, niſi pro rata temporis, quo legit *l. legatum C. de condit. Inſert.* contractus enim ex partium conuentione legem accipiunt *l. prima §. ſi conueniant ff. depoſiti l. non aliter ff. de legat ſecundo Caſtren in l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati Cagnol. in d. l diem functo ſub num. 179*
17 *verſ. Tertio limita* Declaratur † Tertio quod non militet in caſu, quo conſuetudo loci aliter diſponeret *Cagnol. locis proxime ſupra*
18 *relatis num. 180.* ab † ipſa enim conſuetudine omnes actus regulantur *l. ſemper in ſtipulationibus ff. de regul. Iur. Innocen. in c. olim de verb. ſignification. Roman. conſil. 49. col. final.* Tiraquell. *de retractu ligniager. §. primo gloſ. 18. num. 73. Ruin. conſil 74. col.*
19 *prima libr. primo* Declaratur † quarto, vt locum habeat ſi Magiſter legere incepiſſet, aliàs ſecus *l. poſt duos* ibi. Ex quo officium per agere ceperint &c. *C. de agent.* *in rebus & l. prima C. de primipilo libr. 12. facit l. prima §. diuus in illis verbis:* Salarium reſidui temporis &c. *ff. de var. & extraordinar. cognit. vbi Bar. num. 7. verſ. ſecundo caſu l. diem functo vbi Dec num. 18. & Cagnol. num. 187.* Veritas tamen eſt, quòd, ad hoc, vt Magiſter dicatur incepiſſe legere, ſufficit, ipſum vna tantùm die legiſſe, potiſsima namque cuiuſcumque rei pars dicitur principium *l. prima ff. de orig. Iur. l. in ſingulos ff. de annuis legat. & notat Ca-*
20 *gnol. locis ſupra relatis ſub num. 187.* Si † vero Magiſter diſtuliſſet legere de mandato ſuperiorum, & eueniat caſus, vt amplius legere non poſſit, conſequetur tamen integrum Salarium, etiamſi legere non incepiſſet, dum enim quis ſuas operas præſtare debet, & facto illius, cui præſtare tenetur impeditur, integrum ei debetur Salarium, non ſecùs ac ſi operas præſtaſſet *gloſ. in d. §. diuus vbi Bar. col. 2. Dec. con. 78* qui latè conſuluit pro Doctoribus Piſis legentibus, qui ob aduentum Regis francorum ex mandato ſuperiorum legere diſtulerunt, & toto anno à legendo abſtinuerunt.

Quarta ampliatio eſt, quòd, licèt per exceptionem compenſationis retardetur ſo-
21 lutio cuiuſcumque debiti, & † ſit exceptio, quæ non cenſetur excluſa à ſtatuto reijcientte omnes exceptiones *Guidopap. deciſ. 171. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumption. 48. num. 34. Surd. deciſ. 191. nu. 10. & conſ. 268 num. 27. libr. 2. Burſat. conſ. 305. numer. 7. libr. 3. Barboſ. in l. diuortio §. ob donationes num. 32. ff. ſolut. matrimon. & alij quamplurimi, quos longa ſerie refert & ſequitur Carol. de Graſſis de except. exception. 16. nu. primo*
22 *& 2.* vbi, quòd iſta † exceptio poſſit opponi etiam contra executionem Inſtrumenti obligatione camerali vallati *Gratian. diſceptat forenſ cap. 179. num. 19. Marcheſan de commiſſion. appell à cameral. oblig. cap. 16 num. 167. in ſecunda editione Mancin. de Iuramento par. 4. effectu 30. num. 3.* ea rati-
23 one quia compenſare † idem eſt, quod ſoluere, & dicitur vera ſolutio *Mar. Ant. Bellon. deciſ. 214. num. 5. & deciſ. 16. numer. 31. cum ſeqq. & deciſ. 104 num. 3. Rot. poſt ſecundum vol. conſil. criminal. Farinacc. deciſion. 858 num. 4 Surd. conſ 112. num. 52. libr. primo, & conſ. 146. num. 12. libr. 2. & in tractat. de aliment titul. 6. quæſtion. 4. nu-*

numer. 4. *Menoch. de præſumpt. libr.* 2. *præ-
ſumpt.* 48. *num.* 35. *Maſcard. de probat. con-*
24 *cluſ.* 334. *num.* 2. His † tamen non obſtan-
tibus ſoluendum erit Salarium Magiſtro ab
eo, qui ex alia cauſa eſſet ipſius creditor,
nec poterit compenſationis exceptio opponi
Alberic. in l. 3. *C. de compenſation.* Salarium
25 † enim Magiſtri gaudet ijsdem priuilegijs,
quæ habet creditum dotale, vt dicunt
communiter *Scribentes in l.* 1. *ff. ſolut. ma-
trimon. & præcipue Rip. num.* 142. *l.* 1. *§. ta-
ceat C. de rei vxor. act. Iodoc. in ſuo Enchi-
ridion. par. aut. ſimil. Iur. in verb. Studio-
rum ſumptus Ben. de Priui. I.C. par.* 1. *priuil.* 4.
Quinto demùm ampliatur ſecundùm a-
26 liquos, quòd † poſſint Magiſtri conducti
ad legendum exercere munus ſuum per ſub
ſtitutum, & Salarium petere non ſecus ac
ſi ipſi met legiſſent, vt poſt *Cinum, & Al-
beric. & alios quos allegant in l. prima
§. ne autem C. de conduct. tollen* dixerunt
*Bar. Bal. Imo, Aret. Cuma & alij ſcribentes
in l. nemo eſt ff. de duob. reis Abb. in c. primo
num.* 2. *vbi etiam Felin. num.* 10. *de ſumm.
Trinit. & fide Cattolica* Et hoc eſſe ſpeciale
priuilegium Doctorum, vt in *l. ſciendum §.
legati ff. de legat.* alijſque non conceſſum *c.
fin. §. is autem de offic. deleg. l. inter. artifi-
ces ff. de ſolution. & per ſcribentes in ru-
bric. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdi-
ctio.*

Et pro relatorum DD. opinione nonnul-
la adduci poſſunt argumenta, Et † Primo
27 facit regula, quòd, qui per alium facit
per ſe ipſum facere videatur *l. prima §. ſi iuſ-
ſerim ff. de acquir. poſſeſſ. l. prima poſt prin-
cip. ff. de eo per quem fac. erit l. prima ante
finem* ibi; Nec intereſt per ſe mandauit
accuſat. an per alium *ff. ad turpil. l. quod iuſſu
ff. de Reg. Iur. c. qui facit per alium & c. po-
teſt. quis per alium de Reg Iur in ſexto*: facit
28 ſecundo, quòd ſicuti, ſi † fuerit datus cer-
tus tutor, licèt tutelam non per ſe, ſed
per alium adminiſtret, non imputatur ei,
cum ipſemet adminiſtrare videatur *l. ita a-
utem §. geſſiſſe ff. de adminiſtrat. tutor. c. cum
parati in fine de Appellat. l. tres tutores ff. de
adminiſtrat. tutor. Salicet. in l.* 2. *col.* 2. *C. de
diuidit tutel. l. ita autem §. geſſiſſe ff. de ad-
miniſtrat. tuto. Gaſp. Baet. in tractat. de De-
cim. Tutor. Hyſpanico Iure præſtan. capit.* 11.
num. 33. ita, à ſimili non imputandum erit
29 Doctori, qui per alium legit. Tertio
facit, quòd ſi ego contraxi ſocietatem cum
aliquo, & eueniat caſus, quòd abeſſe debeã à
loco initæ ſocietatis, poſſim alium æquè
idoneum ſubſtituere *l. idemque erit circa me-
dium ff. pro ſocio* Quinto, & vltimo facit,
30 quòd † ſi grauamen aliquod hæredi, vel
legatario à teſtatore fuerit iniunctum, ni-
hil intereſt, ſiue per ſe, ſiue per alium
adimpleatur; dummodo tamen poſſit per
alium adimpleri *l. vnica §. ne au em. in fine
C. de caducitate tollen. l. veteris C. contrahen
ſtipulat. l. fin. ff. de condi. inſt.* Ita nec inte-
reſt, ſi doctor grauamen legendi ſibi in-
iunctum propter commodum Salarij adim-
pleat per ſubſtitutum æquè idoneum, quia,
qui facit per alium perinde eſt ac ſi per ſe
ipſum faceret *c. qui facit de reg. iur. in* 6. *& c.
poteſt eod. tit. l. quod iuſſu alterius ff. eodem
tit.*
31 Verùm non † deſunt contrariæ aliorum
DD. opiniones, qui volunt, Magiſtrum
non poſſe per ſubſtitutum legere, & ſi ita
legat Salarium non conſequatur, & ita vo-
luit *Parid. de Put. poſt Bal. quem allegat. de
Syndicat. v. ſubſtitutus cap* 1. *num.* 3. *Roman.
in repetit. l. ſi vero §. de viro ſoluto* 2. *ff. ſo-
lut. matrimon. Baet. in tractat de Decim.
Tutor. hiſpan. iure præſtan. capit* 11. *num.* 3.
& ad ipſorum ſententiæ corroborationem
plura etiam concurrunt argumenta, Et pri-
32 mo, quòd ſicuti, † ſi quis promiſit ſe ali-
quam domum ædificaturum, vel aliquam
nauim fabrefacturum, licèt fideiuſſor ve-
lit hoc adimplere, non conſentiente illo, ad
cuius fauorem fuit facta promiſſio, non libe-
ratur promiſſor perſonalitèr non adimplens,
vt in *l. inter artifices ff. de ſolution. facit tex.
in l. fideicomiſſo §. fin. ff. de legat.* 3. *l. Stichum
§. fin. ff. de ſtat. liberor.* ita à ſimili nec Ma-
giſter, poterit officium ſuum per alium
adimplere, Nec dicatur, quod *d. l. inter
artifices* loquatur in artificibus, & manua-
les artes exercentibus, prout ſunt fabrina-
uium, & foſſores de quibus in *d. l.* fit men-
tio, non autem in Doctoribus, & libera-
les artes exercentibus, Quia replicatur, ra-
tionem propter quam in *d. l.* diſponitur,
quòd vnus artifex non poſſit per ſubſtitu-
tum opus, quod facere promiſit, adim-
plere, nullam aliam eſſe, niſi, quia inter
artifices longa differentia eſt, & ingenij,
& naturæ, & doctrinæ, & inſtitutionis,
quæ differentiæ, cum poſſint conſiderari
etiam

Digitized by Google

etiam intet Magiſtros, militabit eadem
diſpoſitio legis in ipſis, quæ in artificibus,
vbi enim eſt eadem ratio ibi, & eadem iu-
ris diſpoſitio *Rot. deciſ. 49. num 17. par. 7.*
in Recen. Secundum argumentum eſſe po-
33 teſt, quòd † ſi Magiſter propria perſona
docere promiſit, ergo ſuam promiſſionem,
inuito Domino, cui promiſit mutare non
poterit, *l. nemo poteſt. ff. de reg. Iur c. mu-*
tare eod. tit. Tertio adducitur pro argumen-
34 to, quòd Epiſcopus † tenetur perſonali-
ter viſitare, & niſi perſonalitèr viſitet non
poteſt procurationem pætere *vt in c. rela-*
tum 10. *quæſt. prima & in c. procuratorem*
de Cenſibus, ita à ſimili, nec Magiſter ſi per-
ſonalitèr non ſeruiat poterit petere Salari-
um, cum videatur eſſe inter contrahentes
actum, ſaltem tacitè, vt ille tantùm Ma-
giſter perſonaliter doceret, Quarto, &
35 vltimo facit, quòd cum † pactum Magi-
ſtri fuerit, quòd ipſe legere deberet non
eſt ad alias perſonas extendendum *c. veni-*
en. de tranſact c. niſi circa finem de præben. l.
quod in duobus §. perſonale pactum ff. de pact.

In hac vero diuerſitate ſententiarum, cum
tam affirmatiua, quàm negatiua argumentis
36 ſint munitæ, dicendum cenſeo, non † poſſe
Magiſtrum regulariter peralium docere, &
Salarium petere *argumen l vnica §. ſi vero*
talis C. de caduc. tollen. Nonnullis tamen in
37 caſibus, id eſſe permiſſum, nam † poteſt
quis in caſu iuſti impedimenti per ſubſtitu-
tum ſeruire, & Salarium pætere *l. in filijs,*
& l. neminem C. de Decurion. libr 10. l. de
pollicitationibus ff. de pollicitat. Fælin. in c.
primo in 2. not. de ſumm. Trin. & fid. catholic

Caſus autem, qui in propoſito noſtro
iuſtum impedimentum præbere dicerentur
ad Quinque reduci poſſunt, Quorum Pri-
38 mus eſt, ſi † ſpecialitèr inter conducto-
rem, & Magiſtrum fuerit conuentum, quòd
doctor etiam per ſubſtitutum legere poſſet
argumen. l. nemo eſt ff. de duob. reis l. prima
39 *§. ſi conueniat ff. depoſiti,* Secundus † caſus eſt ſi
Magiſter ſolitus ſit legere per ſubſtitutum,
vel in illo gymnaſio ab alijs Magiſtris fieri
ſolitum erat, tali namque caſu tacitè vide-
tur inter cõtrahentes actũ, quòd Magiſter te
neatur inſeruire iuxra loci conſuetudinem *l.*
quod ſi nolit §. quia aſſidua ff. de ædilit. edict
Abb. in c. cum M. ſub num 5. de conſtitution
Cagnol. in l. ſi quis maior num. 72. C. de tran-
ſaction. Roman. conſ. 94 nu. 8. Dec. conſ. 70.
col. prima verſ. & eſt regula Afflict. dec. 226
40 *num. 2.* cum † omnes actus regulentur à
conſuerudine *Cagnol. in l. diem functo n. 180.*
ff. de offic. Aſſeſſ. Abb in c. firmiter ſub n. 2.
v Idem ſi erat de ſumm Trinit. & fid. catthol.

41 Tertius caſus eſt ſi Magiſter aliquo mor-
bo laboraret, propter quem legere impe-
diretur *Dec. in l. diem functo num. 19. &*
ibidem Cagnol. numer 105. ff. de offic. Aſſeſ-
42 *ſor.* hoc † enim in caſu Magiſter non ſo-
lùm conſequeretur Salarium ſi legeret per
ſubſtitutum, verum etiam, ſi non legeret,
vt notant communitèr *Scribentes in d. l. di-*
em functo l. cum hæres §. ſtichus: ibi. Cupien-
tes nobis ſeruire aduerſa valetudine impe-
diuntur &c. *ff de ſtat. liber gloſ. & Bart. in*
l prima §. diuus ff. de var. & extraordinar.
cognit. Cagnol. in d. l. diem functo num. 186.
43 Quod tamen procedere intelligas dummo-
do verè, & realiter morbo aliquo labora-
ret, nam aliàs ſi ob fugiendum laborem,
ſeu aliam ob cauſam à Doctore morbus a-
liquis ſimularetur, non ſolùm non conſe-
queretur Salarium, verum etiam punien-
dus veniret tamquam falſarius *Rip. in tra-*
ctat. de peſte par. 5. num. 173. quem refert. &
ſequitur Zacch. Queſtion. Medico legal. lib. 3.
tit. 2. quæſt. prima num 3. & latius diximus
44 *ſupra in quæſt.* 18 Intelligas † inſuper, quòd
licitum ſit Doctori propter infirmitatem le-
gere per ſubſtitutum, ſeu etiam à lectura
abſtinere, & Salarium petere quando in-
firmitas, qua laboraret eſſet grauis, nam
ſi eſſet leuis, quamuis perpetua, non ſolùm
non excuſaretur Magiſter à lectura, verum
etiam, nec per ſubſtitutum ſuas partes ex-
plere poſſet, ad hoc, vt conſequeretur
Salarium *l. quæſitum ff. de re iudicata,* cum
45 † leuis morbus non ſit dignus nomine mor-
bi argumento *l. prima §. ſed ſciendum ff. de*
46 *ædilit. ædict.* Diceretur † ergo in noſtro ca-
ſu grauis morbus ſi eſſet talis, vt corpus
ita aggrauaret, vt non poſſet officium ſuum
exercere argumento *c. vnici de cler. ægr. in 6.*

47 Quartus † caſus eſt, ſi Magiſter ſit iam
ætate confectus, & propter ſenectutem le-
gere nequeat *Bar. in l. metallum ff. de pœnis,*
tunc enim poterit per ſubſtitutum legere,
48 & Salarium petere, dummodo † tale im-
pedimentum ſuperuenerit poſt inchoatam
lecturam, non autem ſi aderat tempore,
quo legere conuenit, ita declarat. *Ro-*
cheg. in l. nemo eſt num. 32. ff. de duob. reis.

49 Quin-

49 Quintus, † & vltimus caſus eſt, quando
Magiſter legerit per ſpatiũ viginti annorum
50 tunc † enim cum efficiatur perſona illuſtris
l. prima cum gloſ. C. de profeſſor. qui in
vrb. conſtitut. libr. 12. Bart. & Bald. in
proem. ff. in princip. Bart. in l. ex eo ff. de te-
51 *ſtamen. milit.* & † illuſtres perſonæ poſſiut
ſeruire per ſubſtitutum *l. quiſquis vbi Bald.*
C. de Epiſcop. & cleric. l. nullus qui nexu C.
de Decurion. libr. 10. ita, & licitum erir ip-
ſi Magiſtro legere per ſubſtitutum, & Sala-
rium pætere, quia, qui per alium facit
per ſe ipſum facere videtur *Adden. ad Abb.*
in c. firmiter §. primo ſub nu. 2. littera C.
de ſumma Trinitat. & fid. catolic. Quod
52 † maximè procederet ſi ſubſtitueret pro-
prium filium, quem facilius, quam alium
ſubſtitui permittitur *l. ſciendum §. item legati ff*
de leg. 1. quod obſeruaſſe Bal. Pàpiæ refert
Bolog in aut. habita n. 265. C. ne fil. pro patre.
53 Nota tamen, quòd Magiſter in prædi-
ctis, & ſimilibus caſibus, in quibus ipſi li-
citum erit per ſubſtitutum legere, teneatur
ſubſtituere virum æque idoneum *Alciat.*
de verb. ſignificat. libr. primo col. mihi 24.
verſ. Hinc, vt quorum induſtria, &c. niſi
54 † à principio conuentionis expreſſa fuerit
perſona, quæ aliquo eueniente impedimen-
to Magiſtri loco profiteri deberet; nam
tunc licet ſubſtitutus eſſet vir minus peritus
tamen, quia ita fuit conuentum, cenſere-
tur idoneus, vt per *Abb in c. fin. de offic. de-*
legat. Roncheg. in d. l. nemo eſt num. 25.
de duob. reis Ioan. Moron de fide tregua, &
pace part. prima quaſt. 64. Ad hoc autem, vt
ſubſtitutus diceretur perſona idonea tria
55 concurrere deberent, & Primo, quòd †
eſſet doctorali laurea inſignitus, vt per
eumdem *Alciat. in d. libr. primo de verb ſi-*
gnification. col. mihi 25. in princip. verſ Cu-
56 *ius rei argumento* Quamobrem † non dice-
retur perſona idonea ſcholaris, quamuis
eſſet doctus, quia dum doctoratus lauream
non reportauit ipſi non fuit tradita poteſtas
gloſandi, & interpetrandi leges, quod
ſpectat ad Doctorem, ideoque ſubſtitui
non poterit *Dec. in c. propoſuiſti iuxta finem*
de probation. Ludouic Gomez. in §. fuerat
num. 12. & ſeq. Inſtit. de Action. Bal. in l. pa-
rabolani C. de Epiſt. & cleric. Adden. ad Abb.
in c. firmiter. num. 2. ſub littera B. verſ. No-
57 *tabis tamen* Secundo, † quòd eſſet non ſo-
lum doctor, ſed etiam doctus, nam aliàs
ſubſtitui non poſſet, quia indoctus alios
docere non poteſt, nemo enim dare poteſt,
58 quod non habet, Tertio † & vltimo, quòd
ſciret communicare doctrinam ſcholaribus
multi enim reperiuntur doctiſſimi non ha-
bentes modum communicandi alijs doctri-
nam, *Abb. in d. c. firmiter ſub n. 2. verſ nam*
etſi vnus habeat de ſumm trin & fide catol.

Dantur autem nonnulli caſus, in quibus
Magiſtris ſcientiarum Salarium de Iure non
debetur, ideoque ſuprafirmatæ concluſio-
ni aſſiguare debemus nonuullas limitatio-
59 nes, quarum Prima eſt, quòd † Magiſtri
non debeant Salarium expoſcere à paupe-
ribus, & miſerabilibus perſonis, quæ non
habent vnde præſtent, ſed illos gratis do-
cere teneantur ad *tex. in c. 1. & 4. vbi DD*
de Magiſtr. c licet de cenſib. gloſ. in c. de qui-
buſdam 37. diſt. & in c ſtatutum 11. §. in-
ſuper de Reſcript in 6. ſumm. Silueſtr. in ver.
Doctor. num. 11. verſ. ſi vero non ſunt Sala-
riati Ant. flor. in par. 1. tertia part. pgincipal.
ſua ſummæ tit. 5. cap 2. art. 6. Lut. d. priui-
leg. 84 & ſancitum reperitur per ſacrum
Concilium Tridentinum *ſeſſ. 5. cap. 1. de re-*
formatione & ſeſſ. 23. cap. 18. de reformation.
Tiraquell. in tractat. de nobilit. cap. 29. n. 42.
& ſeqq. Rolan. à Valle conſ. 87. nu. 41. lib. 2.
Barboſ in collect. DD. ad c. quoniam num. 3.
de Magiſtris prædictis enim pauperibus po-
tius eſt ſubueniendum, quàm auferendum
60 *l. prima C. no uect.* Quod † verum dicas
quando ipſe Magiſter habeat, & pauper
non ſit, aliàs ſi pauper eſt poteſt etiam à pau
peribus mercedem exigere *Nauarr. in*
Manual. capit. 25. numer. 58. Leoncill. de
priuil. paupert. par. 2. priuileg 232. n. 16.
61 Limitatur Secundo † non eſſe ſoluendum
Salarium Magiſtro, qui neſciat bene legere
inter ſcholares *Petr. Lenaud. in tract. de Do-*
ctoribus & eorum priuilegijs p. 4. q. 34. v. &
etiam tenet poſt Bar. in l. annonas in princ. C.
de Anno. ciuil. lib. 11. Salaria enim non dan-
tur pro titulo dignitatis, vt quia eſt Doctor,
ſed pro meritis, ſcilicèt quia bene legit, & be
nè ſatisfâcit officio ſuo, ad quē fuit electus.
62 Ad hoc autem, vt † Magiſter dicatur be-
nè legere, debebit ſe ipſum, & verba ſua
audientium ingenio, & capacitati adapta-
re *c. oportet. 8. quæſt. prima* nam, qui docet
ea, quæ ab auditoribus intelligi non poſ-
ſunt, non auditorum ad vtilitatem, ſed ad
ſui oſtentationem, & pompam legere di-

citur

citur *c. vltimo 43. diſtinct.* quod facere non
63 decet, debet† enim Magiſtri ſcientia eſſe humilis, & non arrogans *c. vltimo de maiorit. & obbedien.* quia proprium eſt doctrinæ arrogantium, vt humilitèr neſciant proferre, quæ docent, & ſcientiam, quam poſſident, rectè, communicare nequeant *c. 1 46. diſtinct.*

64 Limitatur Tertio, quòd † non ſit ſoluendum Salarium illi Magiſtro, qui tenetur publicè legere, & velit particulares perſonas edocere, vt diſponitur in *l. vniuerſos vbi Bar. num. 2. C. de ſtud. liberal. Vrb. libr. 11.* Licitum tamen id erit alijs Magiſtris, qui non tenentur publicè legere, vt expreſſè habetur in *d. l. vniuerſos* ibi: Illos vero, qui inter plurimorum domos eadem exercere priuata ſtudia conſueuerunt, ſi ipſis tantummodo diſcipulis vacare maluerint, quos inter parietes domeſticos docent, nulla huiuſmodi interminatione prohibemus, ſin autem ex eorum numero fuerint, qui videntur intra Capitolij auditorium conſtituti, hi omnibus modis priuatarum ædium ſtudia ſibi interdicta eſſe cognoſcant, ſcituri, quòd ſi aduerſus cæleſtra ſtatuta facientes depræhenſi fuerint nil pœnitùs ex illis priuilegijs conſequentur, quæ his, qui in capitolio tantummodò docere præcepti ſunt meritò deſeruntur.

65 Quarto limitatur, quòd † non ſit ſoluendum Salarium Magiſtro, qui illud recuſauit quando tempore debito Reſpublica, ſeu Princeps illi ſoluere volebat *Bar. in l. fortiſſimi C. de erogat. milit. anno libr. 12. Bald. in l. acceptam C. de Vſur, Petr. Lenauder. in d. tractat. de Doctor. & eorum priuileg. part. 4. tit. de onerib. & Salario Doct. quæſt. quinta.*

66 Hanc tamen † limitationem dicas tantummodo locum ſibi vindicare quando Salarium ſoluendum eſſet ab aliqua Republica, ſeu principe, non autem quando ſoluendum eſſet à perſona priuata, vt declarat idem *Bar. in d. l. fortiſſimi verſ. & eſt ſpeciale.*

67 Limitatur Quinto † non eſſe ſoluendum Salarium Magiſtro, qui antequam compleuerit lecturam, ad quam fuit conductus, vellet diſcedere, Imò ammitteret etiam Salarium pro tempore, quo legit, cum ſtet per eum quin adimpleat, quòd promiſit, & poteſt repelli exceptione implementi facti non ſequuti *l. Iulianus §. offerri de act. empti Bald. in l. adem col. ſecunda C. locati*
68 Licèt† ſecus eſſet quando remoueretur à lectura, tali namque caſu totum conſequeretur Salarium, ſi fuiſſet remotus abſque culpa ipſius Magiſtri, & ſi culpa præceſſiſſet, eſſet illi Salarium ſoluendum pro rata temporis, quo ſeruiuit, & ratio huiuſmodi differenriæ eſt, quia in primo caſu ſtat per ipſum Magiſtrum, qui non vult proſequi lecturam vſque ad finem, in ſecundo vero caſu non dicitur ſtare per ipſum Magiſtrum, ſed per conductorem, etiam ſi Magiſtri culpa interueniat, ideoque magis ſuccurrendum eſt illi, nè totum Salarium, etiam præteriti temporis ammittat *Cagnol. poſt Bal. Dec. & alios quos allegat. in l. diem functo num 212. ff. de offic. Aſſeſſ. vbi teſtatur de communi & reprobat. Bart. opinionem, qui contrarium firmare videtur in l. prima §. Diuus num. 19. ff de var. & extraordinar. cognit.*

69 Sexto, & vltimo limitatur † non poſſe Magiſtrum aliquid pro Salario à ſcholaribus exigere etiam prætextu cuiuſcumque conſuetudinis quando illi aſſignàtum eſt Salarium de publico, & ſi aliquid extorſerit, tenetur àd reſtitutionem, pro qua poterit conueniri ab ipſis ſcholaribus actione ob turpem cauſam *ſumma Sylueſtrina in v. Doctor. num 11. Summ. Angelic in verb. Magiſter num. 12. Petr. Lenauder. de Doct. & eorum priuileg. pár. 4. tit. de oner. & Salarij Doctorum quæſtion. 57. c. primo de Magiſtris*
70 Quod† tamen declarandum venit, locum habere quando Salarium, quod ipſi Magiſtro pro legendo fuit aſſignatum ſit competens, habita ratione qualitatis perſonæ, & laboris, ſi vero Salarium dici non poſſit competens, vtique poterit Magiſter ſuis à ſcholaribus petere aliquid vltra Salarium à publico aſſignatũ, maxime ſi illud Salariũ eſſet tale, quod non ſufficeret ad ipſius Magiſtri ſubſtentationem *Petr. Lenauder. vbi ſupra Summa Sylueſtr. vbi ſupra verſ. ſecus ſi*
71 *ſit pauper* Magiſtri † enim neceſſitas ſuble-
72 uanda eſt *c. quia nonnullis de Magiſtris* & † ſcholares tenentur ſuo Magiſtro in ægeſtate conſtituto alimenta præſtare *Innocen. & Ana. in c. primo in fine de Magiſtr. & ibidem Hoſtien. in §. vtrum vero Alberic. in l. prima §. ius naturale ff. de Iuſt. & Iure Cagnol. in l. 2. num. 191. ff. de orig. Iur. Roman. ſingul. 139.*

gul. 139. *Clementin. de Patr. poteſt. effect.* 3. *num.* 12. *Rolan. conſ.* 5. *num.* 10. *volum.* 3. *Surd. de Aliment. tit.* 1. *quaeſt.* 43. *num.* 1.

73 *&* 4. quia † Magiſter diligendus eſt, vt pater naturalis *l. liberto, & ibi gloſ. ff. de obſeq. à lib. patr. & patro. praeſt.* preceptor enim pater ſcholarium dicitur, & ſcholaris filius *l.* 1 *C. de exe. artifi. libr.* 10. Imò magis quàm pater, Vnde Alexander cognomento Magnus profitebatur ſe magis teneri Ariſtoteli Magiſtro quàm Philoppo patri, quia ab hoc eſſe ab illo bene eſſe recepiſſet, ab hoc viuere, ab illo verò bene viuere.

74 Secundo † declarandum venit, ſupradictam concluſionem non procedere quando ſcholares vltra Salarium publicum ſponte aliquid ipſi Doctori offerrent; tunc enim non eſſet prohibitum quidquid oblatum eſſet vltra Salarinm publicum accipere *c. dilectus il* 2. *in fine de Symonia c. priſcis* 10 *quaeſt.* 3. quaedam enim licet inhoneſte petantur, honeſtè tamen accipiuntur *l.* 1. *§. eſt quidem ff. de var. & extraordinar. cognition.*

Medicis quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Infirmis ſubuenire humanum eſt.*
2 *Medicis ſuorum laborum merces debetur.*
3 *Chirurgo merces debetur*
4 *Medicis debetur Salarium etiamſi non fuerit conuentum.*
5 *Medico non debetur Salarium non conuentum quando loco illius aliquid receperit, vt puta expenſas, vel ſimilia, Amplia vt num.* 7.
6 *Conuentio talis praeſumitur praeceſſiſſe qualis fuit ſubſecuta ſolutio.*
8 *Medicus petere poteſt Salarium, & expenſas de proprio factas ſi curauerit infirmum inuitum.*
9 *Infirmus recuſans auxilium medici praeſumitur furioſus.*
10 *Tutor poteſt pupillo contradicente, facere actum ipſi pupillo vtilem.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

11 *Beneficium non confertur in inuitum.*
12 *Beneficia conferuntur in inuitos quando eorum conſulitur vtilitati non voluntati.*
13 *Debitor prohibens aliquid fieri ad ſui ſuccurem ſi quis aliquid faciat non habet actionem negociorum geſtorum.*
14 *Dominus prohibens ſuo negociorum geſtori nè diutius in negocijs ſe ingerat non tenetur poſt prohibitionem ei mercedem ſoluere.*
15 *Expendens pro redemptione alicuius captiui repetit expenſas etiamſi captiuus redimi prohibuerit.*
16 *Expendens pro funere alicuius repetit expenſas factas etiam contradicente haerede.*
17 *Reipublicae intereſt cadauera ſepeliri.*
18 *Mutuans filio familias ſtudenti, licet pater prohibuerit mutuanti aliquid dare, adhuc tamen repetit quidquid mutuo dederit.*
19 *Medicus, qui ſuſcepit curam morborum deſperatorum, & incurabilium, conſequi debet Salarium, Declara, vt num.* 27.
20 *Mercedem laboris, quem incaſſum operarius aſſumere ſciebat, percipere non debet.*
21 *Infirmis eſt ſubueniendum vſque ad extremum vitae ſpiritum.*
22 *Medicum vocare recuſans in morbis grauitèr peccat, etiamſi morba ſint incurabilia.*
23 *Medicorum auxilio ſanantur ij, qui aliàs perituri erant.*
24 *Deus vult dare nobis ſanitatem medijs naturalibus, ac remedijs à ſe creatis.*
25 *Aduocato non licet cauſam iniuſtam, & deſperatam defendere.*
26 *Iuſtitia eſt conſtans voluntas tribuendi ius ſuum vnicuique.*
27 *Medicus ſuſcipiens curam morborum incurabilium nullum afficit iniuria.*
29 *Medico debetur Salarium licèt infirmus ſanitatem non conſequatur.*
30 *Negocium ſufficit vtilitèr eſſe geſtum, vt geſtori competat actio pro mercede, licèt vtilem non habuerit effectum.*
31 *Medicus non valet ſemper infirmos ſanare, ideoque mortis euentus illi non eſt imputandus.*

32 *Gotorum lex, quæ diſponebat non deberi medicis Salarium niſi in caſu reſtitutæ ſanitatis, erat iniuſta.*

33 *Medicus non debet habere Salarium ab infirmo niſi cum ſanus fuerit, Intellige, vt num. 34.*

35 Dictio ſi *importat conditionem.*

36 *Medicus conductus à publico ſi nolit mederi morba peſtilentialia Salarium non amittit, Declara vt num. 42.*

37 *Caſus inſoliti non dicuntur comprehenſi in generali diſpoſitione, & propter illos fit remiſſio conductori.*

38 *Caſum fortuitum in ſe ſuſcipiens non dicitur ſuſcepiſſe caſum inſolitum.*

39 *Medicus non debet recedere à loco infecto, & populus poteſt illum retinere.*

40 *Medicus requiſitus ad medendum non debet negare alicui operas ſuas. Declara vt num. 43.*

41 *Medici fuerunt pluribus honoribus, & priuilegijs decorati ab Imperatore, vt omni ſtudio publicæ ſalutis curam gerant.*

44 *Subuenire alijs cum propria vitæ diſcrimine nemo tenetur.*

45 *Salutem alienam præferre propriæ nemo tenetur.*

46 *Medicus Communitatis, vel principis Salarium conuentum conſequi debet, licèt non ſeruiuerit, quando per ipſum non ſtetit.*

47 *Medico debetur Salarium habita ratione laboris.*

48 *Medici non debent Salaria percipere à pauperibus, Declara vt num. 52.*

49 *Medici tenentur de proprorio largiri pauperibus pro camparardis medicinis.*

50 *Medici poſſunt compelli ad curandos infirmos gratis.*

51 *Medici quando doctoratus lauream conſequuntur iurant infirmos gratis curare.*

53 *Medico à publico ad certum tempus conducto non debetur Salarium ſi recedat à loco ante finem temporis.*

54 *Medicus deſerens infirmum morbo durante Salarium non conſequitur, Amplia vt num. 55.*

56 *Infirmis quantumcumque de ſalute deſperatis eſt ſubueniendum.*

57 *Medicus debet relinquere infirmum qui ſua peccata confiteri recuſat.*

58 *Conſtitutio Pij V. mandans, quòd ſi infirmus poſt tertiam diem recuſet peccata confiterim edicus deſiſtat à cura, locum habet etiam in morbis leuibus, Contrarium num. 59.*

59 *Medicus, cuius culpa ægrotus decedit non poteſt Salarium petere, ſed acceptum tenetur reſtituere, & reficere damna, nec non grauiter Iudicis arbitrio puniendus erit.*

60 *Medicus non debet excedere limites ſuæ profeſſionis.*

61 *Culpa eſt ſe immiſcere in rebus ad ſe non pertinentibus.*

62 *Medicus debet morbum cognoſcere antequam curam incipiat.*

63 *Medico non licet vti medicinis dubijs, ſed potius debet infirmum relinquere in manibus Domini, Intellige, vt num. 64.*

65 *Medico non licet vti medicinis nouis, & inexpertis quando adſunt experta, & vſu recepta.*

66 *Medicus debet eſſe diligens circa curam infirmi & illum docere de contrarijs ægritudine aliàs damnum eueniens eius culpa eueniſſe præſumitur.*

67 *Medico non debetur Salarium, de quo cum infirmo conuenit tempore morbi.*

68 *Medicis non eſt vetitum paciſci cum communitate de annua mercede.*

69 *Infirmi morbo vrgente bona omnia promitterent pro recuperanda ſanitate.*

70 *Medici triplicem faciem habere dicuntur.*

71 *Medici debent perſonaliter ſeruire, non autem per ſubſtitum.*

72 *Medicus quando ei permittitur ſeruire per ſubſtitutum debet ſubſtituere idoneum.*

73 *Medico non debetur merces ab eo, qui ſemel Salarium ſoluit, & reincidit in idem morbum incontinenti.*

74 *Morbus an ex eadem cauſa proueniat remittitur arbitrio Iudicis.*

75 *Morbum ſuperuenientem non habere originem à prima cauſa in dubio dicendum eſt.*

76 *Medici non debent ſtipendia accipere vltra taxas, & locorum conſuetudines.*

77 *Medici tenentur reſtituere Salaria accepta vltra ſummam à ſtatutis locorum taxatam.*

78 *Taxa medicorum Vrbis.*

79 *Medicis protrahentibus morbos Salarium*

non

non debetur imo debent puniri.

80 *Medici à publico conducti ſi excommunicentur, Salarium non habent excommunicatione durante.*

81 *Medici à publico conducti pro mercede, non debent à priuatis Salaria recipere, Ampliа vt num.82. Declara vt num.83 84. 85. & 86.*

1 LIcèt † humanum ſit infirmis ſubuenire, & ad quemlibet ſpectet curam infirmorum ſuſcipere *Bal. in l.ſi cui ff. ex quib. cauſ maior.* Tamen gratis id facere liberalitatis potius, quàm humanitatis proprium eſt *gloſ in l. & ſi quis § ſed interdum ff. de relig. & ſumpt. funer.*

2 Ideo † clari Iuris eſt, quòd valeant medici Salarium recipere, vt expreſsè habetur in *l medicos* ibi: Mercedes etiam eis, & Salarium reddi iubemus C. *de profeſſor. & medic. & in c. non ſane 14. quæſt. 5. c. qui ſtudet 11. diſt. argumento l. 1. ff. de var. & extraordin. cognit. & l. 2. ff. de decret. ab ordin. facien. vbi Bar. n. 1 Granat theorem. 12 nu. 5. Soccin. ſen. conſ. 196. libr. 2. Magen.*
3 *deciſ florentin 11. ſub num. 3. in fine* † vbi
de Chirurgo *Afflict deciſ 123. per totum*,
qui paritèr loquitur in terminis chirurghi, & de vera, & communi opinione teſtatur *Caroc. de locat. & conduct. part. 2. titul. de Medic. quæſt. 1. num. 6.* Non quidèm in præmium reſtitutæ ſanitatis, quæ non eſt prætio æſtimabilis, ſed in remunerationem laborum, quos in curandis infirmis impendunt, vt etiam euenit in Magiſtris ſcientiarum, qui mercedem recipiunt pro remuneratione laborum, quos erogant in alijs edocendis, non autem pro ſcientia, quam communicant, quia eſſet peccatum ſimoniæ, cum Dei munera, inter quæ ſcientia connumeratur, non poſſint abſque ſimoniæ labe in contractum deduci *c. qui ſtudet 1. quæſt. 1.*

4 Ampliatur Primo, quòd † Medicus conſequatur Salarium etiamſi de illius ſolutione nulla conuentio præceſſerit *l. 1. §. 1. ff. de var. & extraordinar. cognit. l. iubemus C. de profeſſor. libr. 10. Bellon in §. nunc tranſeamus num. 5. inſtit. de obligat. Bal. in l. 1. num. 3. C. mandati Rip. in tractat. de peſte tit de remed. ad curan. peſt. §. medicorum numer. 124. Gratian. diſceptat. Forenſ. cap. 257* Lanffranc. Zacchias de Salario.

ſub num. 4. in fine Ricc in collectan. deciſ. collect. 656. verſ. limita ſecundo Rot. in Romana Mercedis 18. Ianuarij 1604. coram Lancellotto in princip & in Romana prætenſæ mercedis 9. Nouembris 1579. coram Aldobrandino, quæ eſt impreſſ. penes Marcheſan. de Commiſſion part. 1. tit. de commiſſ. appellat in cauſ merced. fol. 1198.

5 Quotieſcunque † tamen medicus non receperit aliquid à ſuo domino, quod loco Salarij ſuccedere dici poſſit, vt puta expenſas pro victu, ſeu cibaria, vinum, habitationem, & ſimilia ad victum neceſſaria, quia tali caſu non conſequetur aliud Salarium niſi fuiſſet conuentum, cum talis portio victus ſuccedat loco mercedis, ſicut è contra *Angel. in l. ſi non autem § libert. col. penult. verſ. ſi autem quis tenetur ff. de condict indebit Rot. in Nolana Mercedis 12. Iunij 1596. coram Penia, & coram Cardinali Mantica dec. 266. & in d. Romana mer*
6 *cedis coram Lancellotto* Et in hac materia ta
lis † præſumitur præceſſiſſe conuentio, qualis fuit ſubſequta ſolutio *Felin. in c. cum Bertoldus num. 28. verſ. & ſic eſt facta locatio de re Iudic. Bal. in l. ſi certis annis num 9. C de pact. Alex. conſ. 107. num. 2. lib. 1. Natta conſ. 292. num. 2. in fine cum ſeqq. Rota in Romana mercedis 4. Maij 1607. coram Pamphilo quæ eſt impreſſa apud Marcheſan. de Commiſſ. loco ſupra proxime citato fol. 1197 & in d. Romana Mercedis coram Lancellotto Mantic. d. deciſ. 266. ſub num. 1. verſ. pri-*
7 *mum quia*, Quod † tanto magis procedit
quando Dominus, cui Medicus ſeruiuit, non eſſet ſolitus dare aliquam prouiſionem, ſed tantummodo alimenta, vel quando medicus non ſeruiuiſſet animo cõſequendi Salarium, ſed tantummodo ob aliquam maiorem remunerationem *Mantic. vbi ſupra num. 6. Rota in d. Romana Salarij coram Lancellotto circa medium*

8 Ampliatur Secũdo, quòd † poſſit Medicus petere Salarium, & expenſas, ſi quas fecerit, etiamſi curauerit infirmum inuitum, & curari nolentem *Alex. in l fin. limitat. 3 ſub nu. 7. C. de neg. geſt. Bar in l. Stichus ff. de pecul. legat. Cagnol. in l. inuito num. 6. & ſeq. ff. de regul. Iur. gloſ. in c. 1. verb. inferas 83. diſt. & ibidem Barboſ. nu. 2. Abb conſ. 91. num 4. par. 1. Afflict. dec. 123. & ibi Vrſil. num. 2. Magen. deciſ. florent. 11. num. 11. Roman. ſingul. 124 Scaccia de appellat.*

pellat. quæſt. 17. limitat. 45. num. 3. Tiraquell. dicens hoc eſſe ſingulare in tractat. de retract conuenct. §. 7. gloſ. prima nu. 10.
9 Et ratio huius ampliationis eſt quia † infirmus recuſans auxilium medici præſumitur furioſus c. fin. de ſucceſſ. ab in teſt l. quidam in ſuo ff. de condict. inſtit. Alciat in l. ſanum mente num. 7. de tranſact. gloſ. in c. 1. 83. diſtinct. Tiraquell. in tractat. de Nobilitate cap. 31. num. 529 Carrar. de Medic. par. 4. n. 157. Zacch. Quæſtion. medicolegal. libr. 6. tit. 3. q. 4 n 12. & ideo non debet impedimẽtum præſtare infirmi contradictio dum eius conſulitur vtilitati, prout ſimile videmus in
10 minore, † qui etſi contradicat, aliquem actum fieri ipſi vtilem, non obſtante ipſius contradictione poterit ille actus fieri à tutore, ſeu Conſanguinis, qui præſumuntur mouere ſe bono zelo, & pro vtilitate pupilli gloſ. in d. cap primo 83. diſtinct. Abb. in d conſ 91. ſub num 3. verſ. Præterea part. prima. Neque obſtat dicere, quòd non
11 † conferatur beneficium in inuitum l. inuito ff. de reg. Iur c. vbi & c. conſuluit 74. diſtinct l. ſi pro te ff. mandati l. fin. C. de negoc. geſt. quia hæc regula non procedit in caſu noſtro, cum, vt diximus ſupra, talis infirmus reputetur furioſus, furenti autem medicus, & pater filio indiſciplinato tenentur medendo, ligando, cedendo, ſuccurrere, & ſi hoc facere negligant reputantur crudeles c. ipſa pietas 23. quæſt. 4. beneficia
12 † enim præſtantur etiam inuitis quando eorum conſulitur vtilitati, non voluntati c. & qui emendat. 45. diſtinct. l. non vos ff. de negoc. geſt. c non ſoluendo 45. diſtinct. c. qui emendat. & c. expreſſe 5. quæſt. 5 Barboſ. in collect. DD ad dictum c. primum d. num. 2. in fine 83. diſtinct. Tiraquell. in d. tractat. de nobilit. cap. 6. num. 38. Cott. in memor. v. beneficium Speculat. in tit. de Salar. §. fin. num. 4. verſ. ſed quid ſi infirmus prohibet Rip. in d. tractat. de peſte cap penul. de remed. ad conſeruan. vbert. num. 103. Fælin. in c. contingit de ſenten excommunicat. & in c. inter cætera num. 12. de reſcriptis. Barbat. conſ. 54 col. fin. lib. 2. Pont. de alimen. cap. 16. num. 9.
13 Minus obſtat ſi dicatur, quòd ſi quis † debitor prohibeat aliquid fieri ad ſui fauorem ſi fiat nulla competat actio, nec vtilis, neque directa negociorum geſtorum l. fin. C. de negoc. geſt. l. negocium C. eod. tit. l. ſed an vltro §. primo ff. eod. cum nemo cogi poſſit ad recipiendum aliquem in creditorem, Huic namque obiectioni reſpondetur, argumentum non ſe extendere ad caſum noſtrum, in quo agitur de propria vita, & in quo prohibitio non attenditur, prohibens enim curari, vt diximus ſuprà pro mẽtecapto habetur, cui non eſt neque velle neque nolle. Demũ nõ obſtat, ſi in contrarium afferatur tex. in l ſi pro te ff. mandati (per
14 † quam legem habetur, quòd ſtante proteſtatione, prohibitione, vel denunciatione facta per Dominum, quòd nihil à ſuo negociorum geſtore fiat, ſi negociorum geſtor aliquid agat, non attenta dicta prohibitione, nihil poſſit à Domino pro ſuo labore prætendere, imò nec repetere expenſas, ſi quas fecerit) Quia corruit eadem reſponſione, quam attulimus ſupra ſecundæ obiectioni, Sicque his non obſtantibus firma remanet noſtra ampliatio, quam communem dixit Roman. d. ſingul. 124. gloſ. ab omnibus recepta in c prouidendum 83. diſtinct. Caroc. de locat. & conduct part. 2. tit. de Medico quæſt. 2. numer. 7. qui affert tria argumenta pro fundamento iſtius ampliationis, quarum Prima eſt, quòd
15 ſicuti † expendens pro redemptione perſonæ alicuius etiam contra prohibitionem repetit l. cum ratio ff. de bon. dam. Ioannes Andre. in c. cum laicus de foro competen. Ergo tanto magis expendes, & laborans pro vita alicuius debebit repetere expenſas, & referre præmium ſuorum laborum. Secunda ratio eſt, quòd ſicuti is, qui expendit
16 † pro funere alicuius debebit repetere expenſas, licèt fecerit hærede contradicente, l. ſed etſi quis §. idem labeo ff. de relig. & ſumpt
17 funer, quia Reipublicæ † intereſt cadauera ſepeliri, ergo, ſi intereſt corpora mortua ſepulturæ tradi, tanto magis intererit corpora viua, ſed ægrota ſanari, & ſic medico dabitur actio ad conſequendam mercedem ſui laboris, quem in curando infirmo, etiam inuito, & curari nolente impendit, Tertia, & vltima Ratio eſt, quòd ſicuti mutuans
18 † filiofamilias ſtudenti, licèt pater mutuanti expreſſè prohibuerit aliquid dare adhuc tamen repetit mutuatum, ex eo, quòd vtiliter geſtum eſſe dicitur gloſ. in l. ſed et Iuliamus §. ſed quod dicitur ff. ad Macedonian. Alex. in l. quamuis num. 14. ff ſolut. matrimon. Soccin. conſ. 286. num. 4. Fælin. in c. 1. de Magiſtris Bal. Nouel. in tractat. de dote

par. 6.

part.6 priuileg.46. Ergo tanto magis repe-
tet præmium ſuorum laborum medicus,
qui ſuas operas egroto curari prohiberi
mutuauit, *Carec. de locat. & conduct.*
dicta part. 2. titul. de Medic. quæſtion. 2.
num. 4.
19 Ampliatur Tertio † ſoluendam eſſe mer-
cedem medico etiamſi ſuſceperit curam
morborum incurabilium, & deſperato-
rum *D. Thom. ſecunda ſecunda quæſt. 71.*
art.3. Felin. in c. paſtorales ſub num. 15. de
Iudic. Boer. deciſ. 323. num. 25. Zacch. Quæ-
ſtion. Medicolegal. lib. 6. tit. primo quæſt. 8.
num 20. Carrer de Medico par. 3. num. 205
Neque obſtant argumenta, quæ in con-
trarium adducuntur, & Primo. quòd ſi-
20 cuti nemo † debet recipere mercedem la-
boris, quem incaſſum ſe aſſumere ſciebat,
Sed ſic eſt, quòd medicus in morbis de-
ſperatis, & incurabilibus ſciat, ac eui-
dentèr cognoſcat, ſe fruſtra laborare in
illis curandis, ergo non debet ex illo la-
bore vllam mercedem recipere; Nam re-
ſpondetur, non tenere conſequens, quia
maior præmiſſa nō procedit in caſu noſtro,
21 quoniam infirmis † quantumcumque
in periculo conſtitutis ex ordine Charitatis
eſt ſubueniendum vſque ad extremum vitæ
ſpiritum *Gaſpar. Triſtan de Cleric. medic.*
§. 32. fol. mihi 148. verſ. Quare etiam opi-
nionem Et ideò non placet declaratio, quæ
à nonnullis DD. huic noſtræ ampliationi
affertur, ſcilicèt, quòd in tali caſu debeatur
Medico Salarium dummodo medicus mor-
bum incurabilem eſſe pronunciauerit, aliàs
vero non deberi, Quia ſi infirmitas ſit cu-
rabilis, vel non, tamen in vtroque caſu
22 vocari debet medicus, aliàs, ſi quis † re-
nueret, medicum vocare, etiam in mor-
bis incurabilibus, in quibus ſanitas potius
ab ipſo Deo, quàm à medicorum opera,
& medicinarum virtute dependere videre-
tur, grauitèr peccaret, nam hoc nihil a-
liud eſſet, quàm velle probare, ſeu poti-
us tentare ipſum Deum, ſicut fecerunt il-
li, de quibus ſacer Euangeliſta, *Math.*
cap. 16. Scribit dicens. Et acceſſerunt ad
eum Phariſæi, & Sadducei tentantes eum,
& rogauerunt eum, vt ſignum de cælo
oſtenderet eis, quibus Dominus quaſi ira
concitatus ait, Generatio mala, & adul-
tera ſignum querit, & ſignū non dabitur ei,
&c. Iſtis Phariſeis ſimiles videntur illi,
qui in ſuis infirmitatibus medicis, & me-
dicinis vti minimè volunt expectantes ſi-
gna, & miracula de Cælo *Nauarr. in*
Summ. cap. 21. num. 40 Suarez. tract. 1.
de relig. libr. primo cap. 3. cap. primo Leſſ. de
Iuſt. & Iure libr. 2. dubitat primo num 4.
Sanchez. in decal. cap. 34. libr. 2. Et ideo do-
cet nos *Eccleſ. cap. 38.* quòd in infirmitati-
bus conuocemus medicos ibi. Da locum
Medico, etenim illum Dominus creauit, &
non diſcedat à te quia opera eius ſunt ne-
23 ceſſaria &c. Vnde videmus † naturalitèr e-
uenire, medicorum auxilio ſanari illos, qui
aliàs perituri erant *c. fin. de Pœniten. Rip in*
tractat. de peſte part. vltima partic 2. num. 1.
Zacch. Queſtion. Medicolegal. d. lib 6. tit. 3.
24 *quæſt. 4. num. 9.* Nam Deus † vult nobis
dare ſanitatem medijs naturalibus, ac re-
medijs à ſe creatis, quæ remedia, & me-
dia ſunt medicinæ, de quibus tractat, &
agit artifex, ſcilicet medicus *Triſtan. in d.*
tractat. de cleric. Medico §. 31. verſ. Nam
Deus fol. mihi 137. Et licèt veritas ſit, quòd
in infirmitatibus ſit à Deo auxilium implo-
randum, & in eo tota fiducia ſit collocan-
da, tamen facienda ſunt ea, quæ fieri de-
cet in præſidium ſalutis, Quamuis enim
Dei auxilio potiſſimùm nos confidere, ac
niti conueniat, tamen omnem induſtriam
ex parte noſtra adhibere debemus ad eui-
tanda mala: Secundò adducitur argumen-
tum, quòd cum æquiparentur inter ſe me-
25 dicus, & Aduocatus, & Aduocato † non
liceat cauſam deſperatam, & iniuſtam
defendere *D. Thom. ſecunda ſecunda quæ-*
ſtion 71. art. 4. per totum Sot. de Iuſt. &
Iure libr. 5. art. 3. Silueſtrin. in v. Aduocatus
num. 5. Angelic. in d. v. Aduocatus num. 13.
Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. cap 31. dubi-
tat. 8. num. 48. Ergo nec licebit medico in
morbis deſperatis, & incurabilibus mer-
cedem recipere, Et huiuſmodi argumen-
to reſpondet *D. Thom loco ſupra proxime ci-*
tato, hoc in caſu non æquiparari, quoni-
am Aduocatus defendens cauſam iniuſtam
iniuſtè lædit eum, contra quem patrocini-
um præſtat, & illum iniuſtè damnificat,
propterea ex hac volontate eſt iniquus non
reddendo alteri, ſed potius auferendo
id, quod ſuum eſt, & ſic contraponi-
26 tur ipſi iuſtitiæ, quæ † dicitur con-
ſtans, & perpetua voluntas ius ſuum
vnicuique tribuendi §. *primo Iſtitution.*
de

Digitized by Google

27 *de Iuſt. & Iure* Medicus vero † curando
infirmitates, quæ videntur inſanabiles,
neminem iniuria, ſeu incommoditate afficit,
vtpore facit Aduocatus *D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 71. art. 3. ad primum.
Carrar. de Medic. par. 3. num. 205. Thom.
Act. de Infimitate par. 2. verbo ſanitas num.
primo Zacch. d. titul. primo quæſtion. 7.
num. 28.*

28 Intellige † tamen, ſupradictam ampliationẽ
non habere locum quando morbus eſſet
deſperatus, & perpetuus, vt puta ſi aliquis
ſit Surdus, mutus cecus aut alio ſimili morbo
laborans, in his enim caſibus medico
nullũ erit ſoluendũ Salarium, nã hic intrat
ſuprà allata regula, quòd nemo debeat
recipere mercedem laboris, quem in caſſum
ſe aſſumere ſciebat, prout in caſu noſtro
dum medicus iuuare non poteſt vbi
morbus eſt perpetuus, *arg. c. ex litteris de
frigid & maleſic. Cammil. de Medic. conſ. 30
num. 3.*

Ampliatur Quarto, vt non minus de-
29 beatur † medico Salarium ſi infirmus priſtinam
redeat in ſanitatem, quàm ſi decedat,
*Franc. Marcb. deciſ. delphin. 646. part.
prima gloſ. in c. primo 83. diſtinct. Tiraquel.
de nobilit. cap. 29. n. 55. Ben. de priuileg. I.C.
priuileg. 76. ſub num. 8. Caroc de locat. &
conduct. part. 2. tit. de Medico quaſt. 5. numer.
6. & quæſt prima num. 4. & diximus
ſupra in v. Aduocatus quæſt. 52. numer. 62.*
Et hæc ampliatio fundatur in eo, Quòd ſuf-
30 ficit † negocium eſſe vtilitèr geſtum, ad
hoc, vt geſtori contra Dominum competat
actio negociorum geſtorum, licèt vtilis
effectus non fuerit ſortitus, vt expreſsè habetur
per tex *in l. ſed an vltra §. is autem ff.
de negoc. geſt.* qui textus loquitur etiam in terminis
medici, vt videre eſt in illis verbis;
Et ideo ſi inſulam fulſit, Vel ſeruum ægrum
curauit etiamſi inſula excuta eſt, vel ſeruus
obijt aget negociorum geſtorum &c. Concurrit
inſupèr ad comprobandam hanc am-
31 pliationem, quòd ſicuti ſemper † non eſt
in poteſtate Medici infirmum releuare iuxta
illud *Ouid. 1. de Ponto ad Ruſum.*

*Non eſt in medico ſemper ſanetur, vt
æger.*
Interdum docta plus valet arte malum.
*Adſerat ipſe licet, ſacras Epidaurius barbas
Sanabit nulla vulnera cordis ope.*
*Soluere nodoſam neſcit medicina podagram
Nec formidatis auxiliatur aquis.*

Et habetur in *l. illicitas § ſi cui ff. de offic.
præſidis c. quoniam non congrui in fine 86.
diſtinct.* ita non eſt ei imputandus euentus
mortalitatis, non enim poteſt medicus ſuſcitare
mortuum; vt dicit *Pſalmiſta pſal.* 87.
Nunquid mortuis facies mirabilia, aut
medici ſuſcitabunt &c. *Speculat. in titul. de
Salar.. § poſtremo ſub nu. 2. verſ nam euentus
gloſ. in c. prouidendum ſub v. inſeras 83.
diſtinct.*

Quamobrem ex hac poſtrema ratione
32 iniuſta, † & vituperabilis apparet illa Gotorum
antiqua lex, ſeu conſuetudo, qua
cautum erat, vt cum infirmaretur aliquis,
vocato medico, antequam ipſe medicus
infirmi curationem ſuſciperet, conueniretur
inter ipſos, quòd ſi æger aſſequeretur
ſanitatem medicus mercedem habere
deberet, ſi vero æger deceſſiſſet tunc non ſolùm
mercedem medicus non poſſet conſequi,
verum etiam reficere teneretur omnes
impenſas in medicinis ab ægro factis,
quia dum medicus adhibet omnem diligentiam,
ac ſollicitudinem circa ægri infirmitatem
ſua mercede, & honore non
eſt defraudandus.

Neque obſtant argumenta, quæ contra
hanc ampliationem opponi poſſent, Et
Primo per *tex. in l. archiatri C. de profeſſor.
& medic. lbr. 10. vbi Bart. num. primo* ait
33 quòd medicus † non debeat habere Salarium
ab infirmo niſi cum ſanus fuerit, &
hoc etiam dixerunt *Iaſ. in §. tripli num. 56.
inſtit. de action. & idem Bar. in l. prima §.
diuus num. 16. ff. de var. & extraordinar.
cognit.* quos refert, & ſequitur *Duen. regul. 63.
ampliat. prima* Ergo ſi moriatur nullum
erit ſoluendum Salarium. Huic namque
primę obiectioni Reſpondeo, prædictos
34 DD. † velle declarare tempus, quo eſt
ſoluendum Salarium medicis, id eſt poſt
finitam curam, non autem inferre velle,
quòd ſi infirmus non conualuerit non ſit
ſoluendum Salarium medico, vt patet,
dum eorum opinionem fundant in *dicta l.
archiatri*, quæ lex ait, quòd medicus Salariatus
à publico, qui regularitèr non poteſt
aliud ab infirmis recipere, poſſit tamen
recipere à ſanis ſpontè offerentibus pro obſequijs,
vt expreſse videre eſt *in d. l.* ibi
Quos etiam ea patimur accipere, quæ ſani
offerunt pro obſequijs non ea, quæ pericli-
tan-

tantes pro ſalute promittunt &c. Et iuxta
illius legis diſpoſitionem eorum opinio in-
telligeuda venit *Rot. dec.81. n.4.par.7. Re-
cen.* Secundum argumentum, quod af-
fertur contra hanc ampliationem, dedu-
citur ex verbis *Exod. cap. 21.* ibi: Si rixati
fuerint viri, & percuſſerit alter proximum
ſuum lapide, vel pugno, ſi ille mortuus
non fuerit, ſed iacuerit in lecto, ſi ſurre-
xerit, & ambulauerit foris ſuper baculum
ſuum innocens erit, qui percuſſit, itaut o-
peras eius, & impenſas Medico reſtituat,
&c. Per quæ verba videtur Sacra pagina
diſponere, quòd tunc ſint reficiendæ im-
penſæ medico, quando percuſſus in ſani-
tatem redierit, ſed ſi ob percuſſionem mo-
riatur non ſit ſoluendum Medico Salarium,
idque ſuadetur ex illis verbis: Si mortuus
35 non fuerit † quæ conditionem important,
. 1. *vbi DD. ff. de condition. & demonſtrat.
l. quibus diebus* § *quidam Titio ff. eodem tit.
l. 1.* §. *ſi quis ff. de verb. oblig.* itaut, illa
non purificata, non militet diſpoſitio S. Tex-
tus, quòd Medico ſit ſoluendum Salari-
um: Hæc quoque obiectio ceſſat animad-
uertendo, quòd illa dictio, Si, non refera-
tur ad ſolutionem Mercedis Medici, ſed
ad pœnam, qua puniendus eſt percuſſor,
& ideo Sacer Textus diſtinguit, quòd ſi
percuſſus non moriatur, tunc percutiens
innocens ſit mortis, & teneatur tantum-
modo reficere damna, & expenſas pro Sa-
lario Medicorum, & pro medelis factas, ſi
vero percuſſus moriatur, tunc is, qui per-
cuſſerit, non ſolùm reus ſit mortis, ſed eti-
am teneatur reficere impenſas pro Medico,
& medelis, Itaut, tam ſi percuſſus moria-
tur, quàm ſi conualeſcat vtroque caſu
reficiendæ ſint Medicorum impenſæ.
36 Ampliatur † Quinto in Medico à publi-
co conducto, quòd illi ſoluendum ſit Sa-
larium etiamſi nolit præſtare ſuas operas in
morbis peſtilentibus, & in caſibus inſolitis
*Corn. conſ. 347. volum. primo Carrar. de
Medic. part.3. num. 60. Zacch. d. lib.6. tit.1
37 quæſt. 6. num.6.* Quia † tales caſus nec
comprehenduntur in generali renunciatio-
ne, ſed imò propter illos conductori ſit re-
miſſio *l. fiſtulas* §. *frumenta ff. de contrahen.
empt. Bart. in l ſcio* §. *Medico num. 4. ff. de
ann. legat. Bal. conſ. 119 libr. 1. & conſ. 145.
num. primo verſ. tertio quia libr. 2. Crauett.
conſ. 95. num. 2. & conſ. 294. poſt princip.
verſ. in quibus locis Surd. conſ. 326. num. 52.
Gratian. diſcept at. forenſ. cap. 195. num. 8.
& 9. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent.
libr. 5. tit. 8. num. 3. & 4 Rot. coram Burat.
deciſ. 210. num. 9. & coram Cardinali Melli-
lino deciſ. 139. num. 5.* Itaut ſuſcipiens in
ſe caſum fortuitum non cenſeatur ſuſcepiſ-
ſe caſum inſolitum *Alex. conſ. 84 volum 6.
Corn. conſ. 12. vol 4. Soccin conſ. 44. vol. 1. &
conſ. 123. vol. 4.*

Neque obſtant argumenta, quæ poſ-
ſunt in contrarium afferri, & Primo, quòd
39 Medicus non debeat recedere à loco in-
fecto, & populus eum retinere valeat
*Thom. Act. de Infirmitat part. 1. capt. 41.
num. 15. Benz. in tract. de fuga propter peſt.
libr. primo quæſt. 1. concluſ. 7.* Ergo ſi po-
teſt retineri, dicendum videtur, Medicum
obligatum eſſe in ſimilibus caſibus ſuas
40 operas præſtare. Secundo, quòd † Medi-
cus requiſitus ad medendum non debeat
alicui negare operas ſuas, ſiue requirens
ſit chriſtianus, ſiue extra fidem poſitus,
Ergo cominus debebit denegare tempore
peſtis quando maius viget periculum. Ter-
41 tio, & vltimo obijci poteſt, quod † non
aliam ob cauſam fuerint medici ab Impe-
ratoribus multis honoribus, & priuilegijs
decorati, niſi, vt publicæ Saluti omni
ſtudio, & diligentia curam gererent, vt in
*§. item Romæ Inſtit. de excuſat. tutor l. inter
eos §. vltimo ff. ex quibus cauſ. maior. l. ſed
et probari ff de excuſat. tutor. l. finali §. vlti-
mo ff. de Muner. & honor. l. 1. C. de Decu-
rion. libr. 10. l. Medicos C. de profeſſor. &
Medic eodem libr. 10. l. 1. §. medicorum ff. de
var. & extraordinar. cognition. Guidpap.
deciſ. 394. num. 1.* Ergo videntur tunc ma-
gis teneri publicæ vtilitati ſubuenire quan-
do maior vrget neceſſitas, prout euenit
tempore peſtis. Singulis namque huiuſ-
modi argumentis facillimè reſpondetur,
42 Nam primum † procedit in medico con-
ducto à publico ad curandos omnes mor-
bos, & ſpecificè peſtilentes, non autem
in Medico generalitèr à publico conducto
ad medendum, quia, vt ſuprà diximus,
non cenſetur obligatus in morbis inſolitis,
prout eſt iſte peſtis, & in omnem caſum,
ſi Communitas vellet, quòd ſuas operas
præſtaret, non niſi aucto Salario ad id com-
pellere poſſet, exemplo Aduocati à publi-
co conducti pro certo Salario, qui non te-
netur

tenetur patrocinium præſtare pro eodem
Salario in cauſis inſolitis, ſed illi augen-
dum venit Salarium habita ratione quali-
tatis cauſæ, & laboris, cui æqualis merces
eſſe debet, *Fælin. in c. cum olim in princip.*
ff. de re iudic. Bar. in l. Seio ff. de ann. legat.
Gratian. diſceptat. Forenſ. cap. 56. num. 4.
verſ. ad exemplum Gutierez. de Iuramen.
confirmator. part. prima cap. 53. num. 3. Sar-
mient libr. 1. ſelectar. cap. 11. num 9. Segur
Daualos in ſuo director. Iudic. Eccleſiaſtic.
cap. 13. in 1. par n. 6. & ſeq. Caual in Specul
commun. opinion. con. commun. quæſt, 288.
num. 9 Put. in tractat. de Syndicat. verb po-
teſtat num. 3. Corruit ſecundum argumen-
43 tum animaduertendo, quòd † tunc non
poteſt medicus renuere opem ferre ægrotis
quando non adeſt periculum ipſius Medici,
prout adeſt in morbis peſtilentibus, cum
non debeamus obuiam ire morti, ſed il-
lam effugere quantùm fieri poteſt, Et per
hanc reſponſionem ceſſat etiam tertium
argumentum, quia Medicus nolet alios
44 curare, & ipſe vitam ammittere, & † ne-
mo cum propriæ vitæ diſcrimine alijs ſub-
uenire tenetur, cum prima charitas inci-
piat à ſe ipſo *l. præſes C. de ſeruit & acq. Soc-*
cin. conſ. 11. num 7. volum. primo Surd. de
Aliment. tit. 1. quæſt. 78. num. 34. & quæ-
ſtion. 18. num. 66. & tit. 4. quæſt. 18. nu 66
& tit. 7. quæſt. 8. num. 2. Et facit illud
euangelicum Ne forte deficiat. & vobis, &
45 nobis, & † nemo tenetur alienam pro-
priæ Saluti præferre *Gl ſ. in c. primo §. fin. in*
verb. potuerit de alienat. feud. pat Gloſ. prima
in c. 1 quib. mod. feud. amitt. & quilibet
magis ſibi, quàm alijs ſubuenire debet
l. Iulia ff. ſi quis omiſſ cauſ. teſtamen. Bal. in
l. 1. col. 5. C. de inoffic. donat Bar. in Auth.
res quæ. numer. 4. C. commun. de legat.
Surd. loc. proxime ſupracitata numer. 3.
& ſequen.
46 Sextò, & vltimo ampliatur, † quòd
debeatur Salarium conuentum Medico li-
cèt ſuas operas non præſtauerit in caſu, quo
Princeps, vel Communitas illum condu-
xerit ad tempus pro certo Salario, & intra
tempus in contractũ deductum, nec Prin-
ceps nec aliquis illius Communitatis inci-
derit in morbum *l. qui operas ff locati*, Et
47 quamuis regularitèr † Medico ſoluendum
ſit Salarium habita ratione laboris *Gloſ. in*
c. qui ſtudet in verb. ſanitatis 1. quæſtion. 1.
Bar. in l. ſeio ff. de ann. legat Thom. Act. de
infirmitat. part. prima cap. 49. num. primo
Rot. in d. Romana Mercedis coram Lancel-
lotto, & in alia Romana Mercedis 4. Maij
1607. coram ſan. mem. Innocentio Decimo
impreſſ. penès Marcheſan. de commiſſion.
part. prima fol. 1197. num. 2. Attamen hoc
non procedit in Medicis Principis, & Com-
munitatis anuuatim ſalariatis, quoniam
ſufficit, ipſos eſſe paratos ad medendum
quotieſcumquè euenerit caſus infirmitatis
ad effectum, vt Salarium conſequantur
argumento *l. ſed, & addes §. cum quidem*
ff. locat. l. qui operas ff eodem Gloſ. in l. ſi vno
§. cum quidem verſic. cum autem ff. eo-
dem tit
48 Limita † primo Principalem concluſio-
nem, non habere locum in pauperibus, &
miſerabilibus perſonis, quæ non habent
vndè ſoluere poſſint, Ab iſtis enim Medi-
ci non ſolùm Salaria expoſcere non debe-
bunt *c. non ſatis in fine 86. diſtinct. c. 1. 83.*
diſt. & habetur *Eccleſ. cap. 29.* ibi: propter
inopiam pauperis nè dimittas eum vacu-
um &c, & notant *Abb. in c. ad aures in fine*
de ætat. & qualitat. Fælin in c. primo de offic.
iudic. Angelic. in verb Medicus num. 5 Rip.
de peſt. remed penul. ad curan. peſt. num. 96.
& 101. Benincaſ. de paupert. quæſt. 7. ſpec. 1.
in iudic. num. 18. Act. de infirmit. part. prima
cap. 25. num. 6. Carrar. de Medic. part. 2.
num. 67. Caroc. de Locat. & conduct. tit. de
Medic. part. 2. quæſt. 3. num. 5. Tiraquell.
de Nobilit. cap. 29. num. 44. & 45. Roland.
conſ. 87. num. 38. libr. primo Azor. inſtitut.
moral. part. 2. libr. 12. cap. 8. quæſtion. 5.
verſ. ex his perſpicitur Nauarr. in com-
49 *mentar. de eleemoſin. numer. 26.* Sed †
etiam illis de proprio elargiri pro com-
parandis medicinis, *Nauarr. in manua-*
li cap. 25. num. 64. Armill. in verb. medicus
num. primo in fine Act. de infirmitat. part. 1.
cap 47. num. 45. Zacch. vbi ſupra num. 12.
50 Quamobrem ſi † aliquis medicus recuſa-
ret curare infirmum, qui mercedem ſolue-
re non poſſet, non ſolùm grauitèr pecca-
ret in foro conſcientię, verum etiam poſ-
ſet inuitus compelli per Iudicem ad curan-
dum gratis, *Fælin. in rubr. de offic. Iudic.*
num. 3. verſ. An autem pauperi competat a-
ctio & in c. ſi pro debilitate de offic. delegat.

gloſ.

gloſ. in c. ſicut in verb. eſurientium 47. *diſt.*
51 *Tiraquell. vbi supra num.* 46. Cum † Me-
dicus ad hoc ſe adſtringat quando doctora-
tus lauream conſequitur *Alciat. in parergon*
Iur. libr. 2. *cap.* 39. *Idem in l. ſanum mente*
verſ. putarim autem C. de tranſact. Tiraquell.
cap. 29. *num.* 45. & habetur in ſtatutis colle-
gij Medicorum Vrbis ſub *rubric. de Mer-
cede Medic. cap.* 61. *verſ. in primis autem, &*
in rubric. de Iureiuran. poſt collat. inſign.
cap. 39.

52 Verùm † non omnibus pauperibus te-
nentur Medici ſuas operas gratis præſtare,
ſed ijs tantùm, qui non habent vnde viuere
poſſint, licèt ſua arte, & induſtria die-
tim ſibi victum quærant, quia, cum per
infirmitatem impediantur laborare, ceſſat
lucrum, quo ſe alebant, ſicque pauperes
dicendi erunt, & à medicis gratis curan-
di, *Felin. in d. c.* 1. *de offic. Iudic. Ti-
raquell. d. cap.* 29. *num.* 46. *Nauarr. in Ma-
nual. d. cap.* 25. *num.* 64.

53 Limitatur † ſecundo, quòd non ſit ſol-
uendum Salarium Medico ſi ante finitum
tempus, conductionis, recedat à loco *Car-
rar. de Medic. part.* 3. *num.* 48. Prout idem
54 † eſſet dicendum de Medico conducto à
priuato, ſi ante finitam curam ægrotum
relinqueret, Imò Salarium amitteret eti-
am pro tempore, quo ſeruiuit, & habi-
tum teneretur reſtituere, & culpa non va-
caret, itaut poſſet puniri, ſi infirmus ob
cauſam ſuæ deſertionis moreretur, vel con-
ſtitueretur in magno vitæ periculo, aut
morbus prolongaretur *Bal. in l. ædem C. lo-
cati Carrar. de Medic. part.* 3. *numer.* 39.
& 48. *Zacch. quæſtion. Medicolegal. libr.* 6.
tit. primo quæſt. 6. *num. primo Caroc. de lo-*
55 *cat. part.* 2. *quæſtion.* 16. Neque † ex-
cuſaretur medicus ſi allegaret ſe dereliquiſ-
ſe infirmum eo, quia ægrotus noluiſſet de-
bitam mercedem ſoluere, vel quia mor-
bus eſſet deſperatus, nam prima cauſa vti
non legitima non excuſaret illum à pœna,
Cum enim Medicus poſt conualeſcentiam,
imò etiam poſt mortem infirmi potuiſſet
mercedem petere, & obtinere ſi ex ac curæ
deſertione infirmus moriatur mors impu-
tandi veniret ipſi medico, qui non ſolùm
ammitteret Salarium, ſed etiam poſſet pu-
niri tamquàm homicida, & efficeretur ir-
regularis *D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt.* 64
Silueſtr. in v. Homicidium 2. *in princip. Ar-*
Lanfranc;

mill. in d. v. Medicus n. 2. *Maiol de Irregu-
larit. libr.* 2. *cap.* 12. *tit. de Medic. irregu-
laritat. num.* 4. & 5. Nec minus excuſare-
tur ob allegationem deſperati morbi, nam
56 † infirmis quantumque de ſalute deſpera-
tis eſt ſubueniendum vſque ad vltimum in-
teritum, vel perfectam morbi abolitionem,
ſolent enim infirmi in quocumque ſtatu
exiſtant à medicorum viſitationibus ſola-
men, & iucunditatem recipere, & quan-
do aliud non faceret medicus viſitando æ-
grotum moribundum, ſufficeret quòd
ſaltèm per illum recta viuendi ratio aſ-
ſignaretur, vt ſe abſtineret ab ijs, quæ
mortem accellerare poſſent, vt quamdiu
fieri poſſet in vita perſiſteret, quæ nulli
dubium eſt, quòd per errores abbreuiari
poteſt, & quàm malè faciant ij, qui in-
firmis deploratis ea permittunt, quæ poſ-
ſunt illi eſſe noxia videri poterit apud
*Codronch. in tractat. de Chriſtian. ac tu-
ta medend ratio lib.* 1. *cap.* 8.

Vna tantùm poteſt dari legitima cau-
ſa, propter quam liceat medico infirmos
57 deſerere, nempe † ſi infirmus nollet
ſua peccata confiteri, tali namque caſu non
ſolùm poteſt, ſed debet infirmum relinque-
re *c. cum infirmitas de pæn. & remiſſ.*
cum ad hoc medicus repetiatur obligatus
per iuramentum ab ipſo præſtitum poſt col-
lata ſibi inſignia Doctoratus, vt videre eſt
in dictis ſtatutis Collegij Vrbis medicorum
cap. 39. ibi: Omnes, qui ad manus ſuas de-
uenerint, vt primùm ad pænitentiæ ſacra-
mentum ſuſcipiendum hortaturum & ali-
ãs iuxta Conſtitutionem Fel. rec. Pij V.
Pont. Max. per DD. Medicos obſeruan-
dam, ad eos poſt tertiam diem niſi confeſ-
ſi fuerint non rediturum &c. Quamobrem
ex his apertè patet, quòd ſi medicus hoc
non obſeruet peccet mortaliter, nec poſſit
excuſari ratione contrariæ conſuetudinis,
quia conſuetudo non eſt attendenda,
tanquam odioſa, & contra ſalutem ani-
marum, nec minus poteſt excuſari ob le-
58 uitatem morbi, quia † conſtitutio Pij V.
loquitur indiſtinctè in principio cuiuſcum-
que morbi, ſiue grauis, ſiue leuis, & in
quacunque infirmitate *Summa Sylueſtr. in
v. Medicus* §. 3. & hæc eſt magis communis,
59 & receptiſſima opinio, quamuis † non de-
ſint DD. qui affirmauerint, prædictam
Conſtitutionem locum ſibi vindicare tan-

tummodo in morbis grauibus, & pericu-
loſis non autem in leuibus. & hanc ſen-
tentiam amplexi fuerunt *Tabien. in v. Me-
dicina* §. 12. *num.* 13. *Nauarr. in manuali
cap.* 25. *ſub num.* 61. Verùm prædictorum
DD & ſequacium opinio non venit atten-
denda, tum quia contraria eſt opinioni
communi, tum etiam quia aliàs daretur
occaſio medicis eludendi dictam Conſtitu-
tionem, cum morbi vt plurimum in princi-
pio ſint leues iuxta *Aphoriſm. Hipoc.* 30.
libr. 2. quamobrem facillimè euenire po-
teſt caſus, vt indies vſu venit, quòd mor-
bus in principio leuis exiſtimatus breui
tempore creſcat, & infirmum, vel in to-
tum vita priuet, vel in tali reducat ſtatu,
vt non poſſit ſua confiteri peccata, &
ſic vno, eodemque tempore non ſolùm
vitæ, ſed quod peius eſt ipſius animæ mi-
ſerrimè iacturam faciat. Debebit igitur Me-
dicus primæ opinioni adherere, nempe,
quòd in quocumque morbo ſuadeat infir-
mo ſalutem animæ, dum hæc maximè
confert ad ſalutem corporis, non enim
poteſt curari corpus niſi purgato animo iu-
xta præceptum *Platonis in ſecundo Dialogo
de Zoroaſtro.* Nec timeat, quòd iſta adhor-
tatio confeſſionis in omnibus infirmitati-
bus tam leuibus, quam grauioribus cau-
ſet ludibrium, vt dicunt Nonnulli DD.
quia potius ex hoc oriretur laudabilis con-
ſuetudo, quòd infirmus prius animæ,
quàm corporis ſaluti conſuleret, nec ita à
tali actu abhorreret infirmus ſi in principio
morbi confeſſio ipſi ſuaderetur, prout ab-
horret quando illi ſuadetur poſtquam mor-
bus diu moleſtauit, credēs ſe eſſe in pericu-
lo mortis conſtitutum.

59 Limitatur † Tertio in caſu, quo medici
culpa, & negligentia infirmus deceſſerit,
Tunc enim Medicus non ſolùm non habe-
ret Salarium, & iam acceptum reſtituere
teneretur illius heredibus, & ad omnes
operas, etiam quouſque interfectus viue-
re potuiſſet *Rofred. Beneuent. in tractat. libr.
de ciuil. act. par.* 4. *tit. de act. direct. leg. a-
quil. Marſil. conſ.* 131. *num.* 42. *Thom Act.
de Infirmitat. par.* 2. *nu.* 17. Verumetiam
grauibus pœnis puniendus eſſet arbitrio Iu-
dicis *Gaſpar. Triſtan. in d. tractat. de Cle-
ric. Medic.* §. 28. *fol. mihi* 129. *in prin-
cip*

60 Ad † hoc autem, vt Medicus non di-
catur in culpa mortis infirmi non debebit
excedere limites ſuæ profeſſionis, vt puta
ſi Phiſicus vellet ſe ingerere in ijs, quæ
61 ſpectant ad chirurgos, culpa † enim eſt
immiſcere ſe in rebus ad ſe non pertinenti-
bus, *Zacch. d libr.* 6. *tit. primo quæſtion.* 8.
ſub num. 20. *verſ. ſed quænam requirantur
tex. in l. culpa eſt ff de reg. Iur. vbi Cagnol.
num primo c. non eſt ſine culpa de reg. iur. in* 6
& in c. tua il primo de homicid. nam falcem
in meſſem alienam ponere non licet *Bald.
conſ* 396. *incipien. Quod autem num.* 2. *lib.* 4
Card. Tuſch. tom 3. *littera F. concluſ.* 35.
& facit vulgatum illud dictum: Tractent
fabrilia fabri, & quam quiſque norit ar-
tem in illa ſeſe exerceat *Strac. de mercatur.
part.* 3. *tit. de Naut. num.* 23. *Cardinal Tu-
ſch tom.* 3. *littera F concluſ.* 2. Item, quòd
morbi cognitionem habuerit antequam ad
illius curationem deuenerit, *Nauarr. in
Manual. cap* 25. *num.* 60. *Caiet. in ſumma
v. Medicus*, nam aliàs ſi præberet alicui in-
firmo medicinam, non aptam ad curandam
illam infirmitatem, poſſet eſſe in cauſa
62 mortis ægroti, & hinc eſt, quòd non † li-
ceat medico præbere ægroto medicinam
dubiam, ſed potius debeat ægrotum di-
mittere in manibus Domini, quàm peri-
culo mortis experimento exponere *c. peti-
tio de homicid l. quòd ſi nolit* §. *culpam ff de
AEdilit. edicto*, ne quid intentet, quod
ignorat, & ſi præberet peccaret *Nauarr.
loco proxime ſupra relato num.* 60. *Carrar. de
Medico part.* 4 *num.* 55. *Thom Act. de infir-
mitate part.* 2, *in proem. num.* 10. *quos refert
Zacch. d. libr.* 6. *tit, primo quæſt.* 7. *num.* 7.
cum alijs relatis a *P. Theophilo Raynaudo in
Tractat. de ortu infantium contra naturam
cap.* 8. *num.* 2. quamuis ipſe contrarium te-
neat in *num.* 3. cum alijs, quos allegat,
64 Quæ † ſententia magis probabilior apparet,
quia vſurpatio remedij dubij honeſtatur
per aliquam probabilitatem boni euentus,
ſemper enim, qui præbet medicamentum
dubium habet aliquod motiuum, à quo il-
lud præbere moueatur. nam aliàs ſi porſus
ſpes acquirendæ ſanitatis deſperaretur nul-
lo modo præſtandum eſſet.

Et in arte medica canonizatum illud eſt,
Anceps remedium ſatius eſt experiri, quàm
nullum *Zacchias d. quæſt.* 7. *num,* 8. Quod
65 autem dicitur, non licere Medico vti re-
medijs nouis, & inexpertis. locum habet
quan-

Digitized by Google

quando ad ſunt medicamenta experta, & communi vſu recepta. *Innocen. in c. tua numer. 3. de homicidial. Zacch. quæ-*
66 *ſtion. 7. numer. 7.* Item, quòd † ſit diligens circa curam infirmi, *Triſtan. in d. tractat. de Cleric. Medic. §. 28. fol. 125. verſ. ex quibus omnibus*, quia aliàs ſi ægrotis aliquid damni euenit præſumitur eueniſſe culpa, & negligentia ipſius Medici, quæ negligentia in pluribus poteſt conſiſtere, ſed præcipue in uiſitatione ægrotantium, vt E, G. ſi ſeriùs viſitet infirmos, quàm oporteat, & elapſum fuerit tempus opportunum applicandi remedia, quæ ſi debito tempore non præſtentur potius nocent, quàm proſint, *Ouid. lib. 1. de remed. Amor.*

Temporibus medicina valet data tempore proſunt.

Et data non apte tempore vina nocent.

Ideoque medicamenta, nulla interpoſita mora, adaptanda ſunt, vt dicit idem Ouidius *libr. primo de remed. amoris in ijs verſibus*.

Principijs obſta, ſerò Medicina paratur
Cum mala per longas conualuere moras
Sed propera, nec te venturas differ. in horas.
Qui non eſt hodie cras minus aptus erit.

Item ſi non docuerit infirmũ de ijs, quæ contraria erant ægritudini ſuæ *l. ſi merces §. qui columnam ff. locati*, vbi dicitur, culpam abeſſe ſi omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſque obſeruaturus fuiſſet *Zacch. locis proxime ſupra citatis Gail. pratic. obſeruation. libr. 2. obſeruation. 111. num. 25.* His ergo concurrentibus, & alijs, quæ adducemus infra in limitationibus, medicus dicitur in culpa mortis defuncti, & ideo non conſequitur Salarium, ſed imò grauiter venit puniendus tamquàm homicidij patrator.

67 Limitatur † Quarto, quòd non debeatur medico illud Salarium, de quo, durante morbo, cum infirmo conuenit, quia interdictum eſt medicis pendente infirmitate inire pactum cum ægrotis ſuper mercede *l. Medicus ff. de var. & extraordinar. cognit. vbi notant Bar. & Alberic. l. Archiatri* ibi; non ea, quæ periclitantes pro ſalute promittunt &c. *C. de profeſſor. & medic. lib 10. Alciat. in l. ſanum num. 4. & ſeq. C. de Tranſact. & in parergon Iur. lib. 2. cap 39*

Lanfranc, Zacchias de Salario.

Cagnol. in l. 1. num. 191. C. de reſcind. vendit. Ant. Burgen. in c. cum cauſa num. 52. de empt. & vendit. Abb in c. quia plerique num. 34. de Immunit. Eccleſ. Pinell. ad. l. 1. C. de reſcind. vendit. par. 2. cap. 2. num. 33. Burſatt. conſ. 72. ſub num. 11. in fine lib. 1. Magon. deciſ. Florent. 11. num 10. Ant. Taſſ. de Error. notar. cap. 39. num. 3. Et admittunt Medici, vt videre eſt apud *Roderic. à Caſtr. de Medic. politic. lib. 3. cap. 21. Septal. lib. 1. caut. num. 21. Zacut. in Praxi hiſtor in introit. precept. 5.* Et quamuis habeant in præceptis ab Hypocrate, quod incipere debeant à mercede, *vt in lib. 3. præception. num. 3.* Tamen illius præceptum intelli-
68 gunt, † locum habere quando Medicus conducitur ab aliqua Communitate, cum qua de annua mercede paciſci non eſt vetitum, *Zacut. in citat. prax. dicto precept. 5. Zacch. dicta quæſt. 8. num. 7. in fine.* Ratio autem, propter quam eſt interdictum Medicis paciſci de mercede tempore infirmi-
69 tatis ea eſt, † quia, vrgente morbo, infirmi pro ſanitate habenda bona omnia promitterent iuxta illud dictum

Medicis in morbis totus promittitur orbis.

Verùm infirmitate ceſſante, nec minimum quid vellent Medicis elargiri.

Mox fugit à mente Medicus morbo recedente.

70 Vnde circumfertur prouerbium, quòd † Medicus triplicem habeat faciem; hominis ſcilicèt cum inter ſanos verſatur, Angeli ſi infirmum adit, & Demonis demum quando ægrotum iam reſtitutum viſitat, *Caroc. de locat. & conduct. par. 2. tit. de Medic. quæſt. 4. ſub. num. 5. in fine Vrſil. ad Afflict. deciſ. 123. Thom. Act. de infirmitat. par. 1. cap. 49. num 12.*

71 Limitatur. Quinto, non † deberi Salarium Medico, qui perſonalitèr non ſeruiat. Etenim non eſt ei permiſſum ſeruire per ſubſtitum, cum in eius conductione dicatur electa induſtria certæ perſonæ, *Butrigar. quæſt. 5. num. 14. Speculat. in tit. de iudic. delegat. §. excipi poteſt n. 16. Carrar. in d. tract. par. 3.*
72 *n. 11.* Et † in caſu, quo ipſi à conductoribus, vel loci conſuetudine permitteretur quòd ſuo muneri per ſubſtitutũ ſatis faceret, neceſſe haberet pro cõſecutione mercedis ſubſtituere æquè idoneum, vt proſequitur, *Carrar. n. 31. & ſeq.* & latè in terminis Magiſtri diximus ſupra in *qu. præcedenti n. 26. & ſeq.*

73 Limitatur † Sexto, quòd Medici non poſ-
ſint mercedem aliquam prætendere pro
curando infirmo, qui iam mercedem ſol-
uit, & deindè reincidit in idem morbum,
quia non dicitur ſanatus is, qui incontinenti
à morbo reaggreditur, *Bar. in l. maritus ff.*
locat. Speculat. in tit. de Salar. §. fin. Caſtren.
in l. qui tertiana ff. de edilit. edict. Fœlin. in c.
præſbiterum de homicid. Brixien. quæſt 77.
num. 4. Pil. Medicen. quæſt 12. in fine Marſ.
conſ. 7. col. 2. verſ. cum ergo in caſu lib. 1.
Tiraquell. in l. ſi numquam verb. ſuſceperit
liberos num. 180. C. de reuocan. donat. Petr.
Roiz, deciſ. Luſitan. 3. num. 85.

74 Quando † autem dicatur infirmitas ſu-
peruenire incontinenti, vel in ex interuallo
remittitur arbitrio Iudicis, qui adhibere de-
bebit peritorum relationes, *l. 1. ff. de Iure*
deliberan. l. ſi ita quis §. ſeia ff. de verb. obli-
gat. Borgnin. deciſio. 18. num. 4. par. 2. Et in
75 † dubio iudicandum eſſet, morbum non
habere originem à prima cauſa, ita ut Medi-
cis Salarium eſſet perſoluendum, *Alex. conſ.*
127. col. 4. Codronch. vbi ſupra cap. 31.

76 Limitatur † Septimo, non poſſe Medicos
ſtipendia accipere, vltra ſummam à con-
ſuetudine, vel locorum ſtatutis taxatam,
Archidiac. in c. non eſt 1. quæſt 1. Nauarr.
in manual. cap. 25. num. 64. Hoſtien. in
ſumma tit. de pæn §. quamuis Caroc. loc. citat
quæſt 11. num. 4. Carrar. de medic. par. 3.
num. 202. in fine Act de Infirmit. par. 1.
cap. 49. num. 25. Zacch. vbi ſupra num 7
77 Et † iam accepta retinere nō poſſe tuta cō-
ſcientia, ſed omnino ad reſtitutionem obli-
gatos eſſe. *Codronch. vbi ſupra cap. 28. Vr-*
78 *ſill. ad Afflict. deciſ. 223.* Taxa † autem in
Vrbe talis eſt, vt ęgri minus diuites non ni-
ſi ternos denarios in ſingulos dies ſoluere
cogi poſſint, mediocritèr autem diuites
non vltrà ſex denarios in dies ſingulos;
Ditiores vero non niſi numum aureum,
vt cautum, habetur, *in Statut. Medicor.*
cap 61.

79 Limitatur † Octauo, non deberi Salari-
um Medico, qui quæſtus gratia, aut aliā
ab cauſam morbum protrhait, ac eius cu-
ram moratur, vel opportuna, ac neceſſaria
auxilia prætermittit, aut ipſum morbum
auget, ſeu efficit, vt qui iam conualeſcebat
denuò in eamdem infirmitatem relabatur,
Nauarr. in Manual. d. cap. 25. num. 91. Ar-
chiepiſcop. Florent. par. 3. tit. 7. de furt.
Franciſc. Marc. deciſ. 646. Carrar. de medic.
par. 2. num. 69.

80 Limitatur † Nono, non eſſe ſoluendum
Salarium Medicis à Publico conductis ſi
eueniat, quòd excommunicentur, Imò, ex-
communicatione durante ſi aliquid acce-
perint erunt cogendi, ad reſtitutionem,
Gloſ. in c. cum hic de Iudic. Franch. in c. decer
nimus de ſenten excommunicat. in 6. Carrar.
de medic. par. 3. num. 106. & ſeq.

81 Tandèm † limitatur, quòd Infirmi non
teneantur ſoluere Salarium Medicis, qui
fuerunt à Publico conducti pro certa mer-
cede *Rip. in tract. de peſte par. vlt. partic. 2*
à num. 112. & ſeqq. Nauarr. in Manual cap.
25. num. 64. Mijſinger. ſingular. obſeruat.
75. Carrar d. tractat. part. 2. numer. 114.
Nam cum Ciues contribuant collectis pro
Salario ipſorum Medicorum perſoluendo
impoſitis, bis ſoluerent ſemel debitum,
quod Lex non permittit, *l. bona fides ff. de*
regul. Iur. c. bona fides eodem tit. in 6. Quod
82 adeo verum eſt, vt † nec etiam à ſponte
dantibus poſſint recipere, *Felin in c. tua nos*
circa finem de homicid. Lap. allegat. 36. num.
2. Act. de Infirmit. par. 1. cap. 49. num. 19.
Carrar. in d. tract. num. 93. par. 2. Dum-
83 modo † is, qui ſpontè dare vellet, eſſet in-
firmus, nam à ſanis benè poſſent oblata
recipere. *vt in ſepe alleg. l. Archiatr. Hoſti-*
en Card. & Alb. in c. 1. de poſtulat. prælat.
Angel Ioan Plat. & Luc. de Penn. in d. l. Ar-
chiatri Io. de Anan. in c tua nos de homicid.
Rip. in tract. de peſte par. vlt. num. 192. Si-
84 cuti † etiam poſſent recipere ab Aduenis,
Carrar. in ſepe allegat. tractat. de medic. par.
85 *2. ſub num. 142.* Et à Prælatis, & clericis,
vt proſequitur Idem, *Carrar. in eodem tra-*
86 *ctat. par. 3. num. 223. & ſeq.* Nec non etiā
ab omnibus indiſtinctè quotieſcumque a-
geretur de morbis inſolitis, vt puta peſte,
vel alio ſimili morbo, vt diximus ſupra
num. 361. quia medici à publico conducti
non tenentur ad peſtilentes, & ad alios ca-
ſus inſolitos vt firmat idem, *Carrar. par. 3.*
num. 61. & ſeqq.

Mere-

Meretricibus An, & quandò ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Meretricibus ſoluenda eſt merces, eiſque datur actio pro ea conſequenda.*

2 *Fornicatio eſt probibita de Iure Diuino.*

3 *Meretrix eſt Domina ſui corporis, & illud vendere poteſt.*

4 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus, Declara vt num. 5.*

6 *Corporis proprij ſui quilibet eſt dominus, & poteſt illud pro mercede locare.*

7 *Locatio ad actum illicitum eſt nulla, & licet vtrique contrahenti à contractu recedere, non tamen operatur, quòd non ſit ſoluenda merces conuenta locatori, qui iam ſuas operas præſtauit.*

8 *Meretrices poſſunt petere, & conſequi mercedem promiſſam poſt commiſſum peccatum, non autem ante.*

9 *Gloſa in l. 2. C. de condit. ob turp. cauſ. declaratur.*

10 *Reſtituere tenetur is, qui accepit aliquid pro faciendo id, quod tenebatur facere de præcepto, & iuſtitia.*

11 *L. vnic. S. fin. ff. de Action & obligat. declaratur.*

12 *Honeſtè quædam accipiuntur, quæ tamen inhoneſtè petuntur.*

13 *Simoniacè acceptum retineri non poteſt ſed omnino venit reſtituendum.*

14 *Exceptio firmat regulam in non exceptis.*

15 *Meretricibus ſoluenda venit merces etiamſi non fuerit promiſſa.*

16 *Meretrix dicitur à merendo.*

17 *Meretrix non præſumitur velle gratis ſui corporis vſum præſtare.*

18 *Meretrix, quæ occultè ſui corporis copiam facit mercedem habere debet, & num. 20.*

19 *Cin. in l. 2. C. de condit. ob turp. cauſ. reprobatur.*

21 *Merces promiſſa virgini, ſeu coniugatæ, vt copiam ſui corporis faciat, ſoluenda venit.*

22 *L. Lucius ff. de Iure fiſci diſponens, ea quæ ex ſcelere acquiruntur eſſe fiſco applicanda quando procedat.*

23 *Meretrices in Vrbe permittuntur ad euitanda peiora mala.*

24 *Solon primus fuit, qui meretrices inſtituit. in Ciuitatibus.*

25 *Meretrices conſequi non debent id, quod fraudibus ſibi promitti fecerunt, & ſi iam extorſerint tenentur ad reſtitutionem.*

26 *Mulier aſſerendo ſe eſſe virginem, vel non fuiſſe cognitam niſi a principibus, vt maiorem mercedem conſequatur, ſi quæ aſſerit vera non ſunt tenetur reſtituere ea, quæ contemplatione huiuſmodi aſſertionum ſoluta fuere, non tamen ea, quæ ratione mercedis ſoluenda erant.*

27 *Meretrix non tenetur reſtituere ea, quæ blanditijs extorſit.*

28 *Meretrix recipiens prætium exceſſiuum, & vltrà competentem mercedem tenetur ad reſtitutionem, Declara, vt num. 30.*

29 *Merces competens, & debita meretrici quænam dicatur.*

31 *Error potius, & fatuitas cenſenda eſt, quàm donatio.*

32 *Meretrix non poteſt recipere mercedem ab ijs, qui alienandi poteſtatem non habent, & ſi quid recipiat tenetur ad reſtitutionem.*

33 *Filijfamilias non poſſunt aliquid meretricibus dare, Amplia vt num. 36.*

34 *Minores non tenentur Meretricibus mercedem ſoluere, Amplia vt num. 36.*

35 *Pecunia venit appellatione rerum, quæ vſu conſumuntur.*

37 *Conceſſio generalis non comprahendit ea quæ in ſpecie quis non fuiſſet conceſſurus.*

38 *Religioſi non poſſunt aliquid meritricibus dare, & ſi dederint poterit repeti per Monaſterium, Amplia, vt num. 39.*

40 *Monacus acquirit omnia Monaſterio.*

41 *Prælatus non poteſt concedere licentiam Monacho, quòd poſſit expendere in vſus inhoneſtos.*

42 *Religioſus. licet prælatus, habens facultatem diſponendi de bonis Monaſterij, non poteſt aliquid meretricibus dare.*

43 *Clericus non poteſt aliquid meretricibus dare.*

44 Dona-

44 *Donatio facta à clerico meritrici, ſeu concubina non valet, Amplia vt num. 45.*

46 *Clericus non dicitur ſolutus, & accedens ad meretricem dicitur committere adulterium ſpirituale, & ſacrilegium.*

47 *Clericus ob fornicationem ammittit beneficium.*

48 *Donatio facta à Clerico meretrici contemplatione ſeruitiorum non turpiter præſtitorum valet.*

49 *Merita regulariter probari ſolent per aſſertionem donantis, Declara, vt num. 50.*

51 *Donatio vt dicatur remuneratoria debent probari merita in ſpecie.*

52 *Donatio vt remuneratoria dicatur non debet excedere merita.*

53 *Milites non debent aliquid meritricibus dare, & ſi quid dederint repeti poterit, Declara vt num. 57.*

54 *Meretricium fraudes referuntur.*

55 *Milites, qui aſſumpſerunt militiam ſolùm propter dignitatem, & vacant otio, non prohibentur donare meritricibus, Declara vt num. 56.*

58 *Donatio facta à Doctoribus meritrici non valet, Declara vt num. 59.*

60 *Fornicarius An in conſcientia teneatur ſoluere mercedem meritricibus?*

Theologi, Canoniſtæ, & Ciuiliſtæ, apud quos valde eſt controuerſa hęc quæſtio vno ore, firmant ſoluen-
1 dam † eſſe mercedem Meretricibus, illiſque dari actionem pro ea conſequenda, vt ex Theologis voluerunt, *Caietan. ſecunda ſecunda quaſt 32. art. 7 poſt D. Thom. ibi & relatos per Couarru. in relect. c. peccatum §. 2. per tot. de regul. in 6. Nauarr. in Manual. cap. 17. num. 30. & ſeqq. Molin. de Iuſt. & Iure tractat. 1. quæſt. 94 per tot.* Et ex Canoniſtis *Abb. in c. quia plerique, num. 14 de Immunit. Eccleſ. Ioann. Lup. in repetit. c. per veſtras de donat. inter vir. & uxor. §. 40.* Et ex Ciuiliſtis firmarunt *Bart. & Alexandr. in l. 4. §. ſed quod Meretrici ff. de condict. ob turp. cauſ. Dyn. & Salicet. in l. 2. C. eodem tit. Rip. in l. ſi plagij col. penult. num. 22. ff. de verbor obligat. Cauall. commun. opin. quæſt. 587 num. 5.* & hanc eſſe veram, & communem opinionem, teſtatur *Caroc. in tract. de locat. & conduct. part. prima tit. de condict. ob cauſam ſiue de Donat. remunerat. quæſtion. 20. num. 94.* Itaut poſſint de ipſa mercede, licèt turpiter acquiſita ad ſui libitum in vita diſponere, ac etiã in morte, ſoluta tãmẽ elemoſina decimæ partis illius ſubſtantiæ, & in Vrbe, ſoluta quinta parte Conuertitis iuxtà bullas ſummorum Pontificum Leonis X. & Clementis Septimi, de quibus *Rot in Rom. ſeu florentina Hæreditatis prima Iulij 1592. coram Cardinali Blanchetto & coram Seraphino decis. 999.*

Et ratio, in qua citati DD. ſuam fundant opinionem conſiſtit in eo, quòd, et-
2 ſi † fornicatio ſit Iure diuino prohibita *c.*
3 *Meretrices 32. quæſt. 4.* ipſa † tamen Meretrix Domina eſt ſui corporis, & materia vendibilis eſt, nec ipſa venditio actus venerei ex ſe ipſa illicita cenſetur, quia licèt actus fornicationis in ſe illicitus ſit, non tamen eius venditio eſt prohibita, nec illicita ratione materiæ, Etenim dare Mulieri aliquam pecuniam pro actu venereo poſtquàm ille fuit ſecutus malum non eſt, ſed actus Iuſtitiæ à nullo vitio imperatus, quia dantur pecuniæ, non quidèm proptèr rei deformitatem, & offenſionem Dei, ſed proptèr delectationem, quàm habet adiunctam, ita à *Couarru.* non tàm doctrina, quàm verbis mutuatis explicat, *Nicol. Ant. Gizzarel. in decis. Neapolit. 54. num. 4. & 5. & dicit D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 62. art. 5. ad ſecundam Rot. Bononien. decis. 41. num. 6. inter recollect per Fundat & ipſ.*

Neque obſtat, quòd contra hanc ra-
4 tionem obijci poteſt, ſcilicèt, quòd † nemo ſit Dominus mẽbrorum ſuorum, præſertim ad vſum illicitum *c. contingit de ſent. excommunicat. l. liber homo ff. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus ff. eod. Felin in c. ex reſcripto num. 7. de Iureiuran. Fr. Michael. Solon. in Comm. ad D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſtion. 2. art. 2 concluſ. 2.* cum igitur Meretrix Domina non ſit ſuorum membrorum, dicendum videtur, non poſſe illa vendere
5 ad vſum illicitum. Nam reſpondetur † neminem eſſe dominum membrorum ſuorum quoad ſe mutilandum, vel occidendum, vt in *tit. ff. de iis qui ſibi mortem inferunt,*
6 eſt tamen † quis dominus vſus proprij corporis, & poteſt ſuas operas pro mercede locare *l. 4. §. ſed & quod Meretrici ff. de condit. ob cauſ.* Verum ſi dicantur, tunc

eſſe

eſſe licitam locationem operarum, quando
locatio eſt ad actum licitum, ſecus vero,
quando eſt ad actum illicitum, prout in
caſu noſtro, In promptu eſt replicatio, Sci-
7 licèt † quòd actus illicitus non alium opere-
tur effectum, niſi, quòd illa locatio ſit
nulla, & non poſſit cogi locator conuen-
tioni ſtare, & liceat conductori à pacto, &
à promiſſione recedere *l. generaliter & l. ſi
ſtipul. ff. de verbor. oblig. §. quod tur-
piter inſtit. de inutil. ſtipulat. c. vltim de pa-
ctis reg. in malis de reg. Iur. in 6 c. in malis
22. q 4.* Non autẽ operatur, nõ eſſe ſoluendã
mercedem conuentam locatori, qui iam
8 ſuas operas præſtauit, prout † ſic procedit
in Meretrice, quæ poterit petere merce-
dem promiſſam poſt commiſſumpeccatum,
non autem ante, licèt antiquitus ſolue-
rent Iuuenes mercedem in ipſo ingreſſu
domus meretricis, vt colligitur ex Petron.
ibi: *Pro cella Meretrix axem exegerat* & ex
Iuuenal. ſat. 6.

*Excepit blanda intrantes, atque æra
popoſcit.*

Ratio autem, propter quam ſoluendum
ſit Salarium Meretrici pro turpitudine iam
commiſſa, ipſique ad illud conſequendum
detur actio, vt in *l. 4. § ſed quod Meretrici
ff. de condit. ob turp. cauſ.* non autem illi
concedatur ad hoc, vt poſſit cogere ali-
quem, qui cum illa pactum iniuiſſet pro
turpitudine patranda, vt pactum adim-
pleat, ea eſt, quia in primo caſu cogitur
fornicarius ad rem iuſtam, & licitam, pro-
ut eſt ſoluere prætium debitum ex turpitu-
dine cum meretrice peracta, in ſecundo
vero caſu cogeretur peccare, quod nullum
ius, nullaque æquitas patitur, *Molin. de Iuſt
& Iure tom. primo tractat 2. diſputat 94.
9 col. 345. ſub littera C.* Et † cum hac diſtin-
ctione ſaluari poteſt opinio *gloſ. in l. 2. C. de
condit. ob turp. cauſ. & in l. 3. & 4. §. ſed, &
quod meretrici ff. de cond. ob turp. cauſ.* vbi
dicit, non dari actionem ad petendum, ſed
tantummodò exceptionem ad retinendum,
& defendendum, quod datum eſt nè poſ-
ſit repeti, Cuius *gloſſ.* opinio multos habet
ſequaces, & præſertim *Bald. Angel. Iaſ.
in d. §. ſed & quod Meretrici Fortun Garz.
in repetit. l. Iuriſgentium §. ſi ob maleficium
ff. de pact. cum alijs relat. per Gizzarel. d.
deciſ. 54. in princip.*

Et quamuis contra allatam diſtinctio-
nem videatur facere doctrina *Nauarri*, qui
in ſuo Manuali *cap. 17. num. 41.* aſſerit,
mortalitèr illos peccare, qui poſt delictum
patratum mercedem promiſſam petunt,
quia per talem petitionem videntur ap-
probare peccatum, quòd antè fecerunt,
Attamen ſatisdoctè, optimiſque rationibus,
& argumentis reprobatur hæc opinio Na-
uarri per *Molin. in d. tractat. de Iuſt. & Iu-
re d. diſputat. 94. colum. 344 ſub littera C.
& D.* Quis enim non videt, ait ipſe *Mo-
lin.* neceſſarium non eſſe complacere in o-
pere præterito, ex eo, quòd quis petat,
& accipiat prætium ſibi promiſſum, ac de-
bitum? Poterit namquè dolere tàm de o-
pere præterito, quàm quòd prætio fuerit
adductus ad id patrandum, Deumque of-
fendendum. firmitèrque ſtatuere, ſe nol-
le infuturum talia, quæ ad Dei offenſam
tendunt committere, & tamen poterit ac-
cipere mercedem ſibi promiſſam abſque
eo, quòd per talem acceptionem ratificet,
& approbet actum, pro quo mercedem ac-
cipit *Leſſius de Iuſt. & iur. lib. 2. cap 14. du-
bitat. 8. verſ. reſpondeo accipere prætium.*
10 Secundò nec obſtat ſi dicatur, quòd
accipiens aliquid pro faciendo eo, quod
facere debebat de præcepto, & Iuſtitia, te-
neatur ad teſtitutionem, Ergo multo ma-
gis accipiens aliquid pro faciendo eo, quod
Diuina præcepta fieri negant, Parata e-
nim adeſt reſponſio, nam licèt conceda-
tur, quèm non poſſe retinere acceptum
pro faciendo id, quod facere tenebatur
de Iuſtitia, ſed teneri ad reſtitutionem;
Non tamen valet conſequentia exindè ſum
pta, quia in caſu, quo quis mercedem
accipit pro faciendo id, quod facere non
tenebatur poteſt aliquid conſiderari, pro
quo prætium poſſit eſſe debitum, & licèt
non ſit debitum ratione peccati, poteſt ta-
men eſſe debitum ratione materiæ, vt iam
ſupra diximus, in caſu vero, in quo quis
mercedem recipit pro id faciendo, quod
facere tenebatur nihil eſt, pro quo prætium
poſſit eſſe debitum, & propterea ad reſti-
tutionem tenetur, *Molin. d. diſputat. 94.
col 349. littera B. ad primum.*

Tertio, nec obſtat ſi afferatur in contra-
11 rium † *l. fin. §. vltimo ff de action. & oblig.*
quia dicta lex loquitur quando mulier pro-
mittit viro, quæ quidèm ex ſua promiſſio-
ne non poteſt conueniri, quia ex parte re-
cipien-

Google

cipientis ſeu ſtipulantis verſatur turpitudo *Bart. in l. affectionis poſt princip. verſ. non obſtat. ff. de donat. ita Abb. in c. quia plerique num. 14. de Immunitat. Eccleſ.* & dicitur magis turpis promiſſio quando mulier promittit viro ex cauſa libidinis, quàm ſi vir promittat mulieri, maior enim honeſtas in muliere quàm in viro requiritur.

12 Nec obſtat Quarto ſi dicatur, quòd † quædam honeſtè accipiantur, quæ tamen honeſtè non petuntur, vt per *gloſſ. in l. 2. §. proinde ff. de var. & extraordinar. cognit.* Sicque, licèt Meretrix honeſtè accipiat ſi quid fuerit datum, non tamen honeſtè petat, prout ſuadere videtur *dicta l. 4. §. ſed, & quod Meretrici*, dum in ea tantummodo dicitur, Meretricem non turpitèr accipere, non autem non turpitèr petere. Hæc enim ratio non concludit in noſtro caſu, nam ex allata concluſione non ſequitur, hunc eſſe caſum, in quo honeſtè peti non poſſit, & quamuis in *d. l. 4.* dicatur tantummodo, quòd non turpitèr accipiat per hoc non excluditur, quòd non poſſit licite petere, ita *Cyn. in d. l. 2. num. 5. & ibidem Salycet. nu. 4. ff. de var. & extraordin. cognit.*

13 Quinto non obſtat ſi dicatur, † non poſſe retineri id, quod ſimoniacè fuit acceptum ſed ſtatim eſſe reſtituendum, *c. de hoc de Simon. Barth. Medin. l. 2. ſummæ cap. 14. §. 21. Ioan. Medin. quæſt. 4. de vſur. reſtitut. §. ideo videtur Leſſ. de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 35. dubitat. 28. verſ. Altera Sententia eſt*, Ergo pari ratione, quod in turpem cauſam fuerit promiſſum, vel datum non poterit, nec accipi, nec peti, & iam acceptum erit reſtituendum. Conceſſo namque antecedenti, quòd res ſpiritualis pro quà ſimoniacè aliquid accipitur non ſit vendibilis, quæ enim gratis accepimus, gratis reddere debemus, Negatur tamen conſequens, quia res turpes, pro quibus prætium iuſtè accipitur, ſunt ex ſe vendibiles.

Tandèm non obſtat obiectum. Aliquæ perſonæ ex promiſſione facta Meretrici non obligantur ſoluere, vt videre eſt in *l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. & not. in d. l. affectionis ff. de donat.* Ergo non ſubſtinetur promiſſio facta Meretrici, facile enim

14 obiectum ceſſat, quia, ſi † tantummodo in aliquibus ſpecialibus perſonis verificatur diſpoſitio legis, quæ vult, dictas perſonas non obligari ex promiſſione facta Meretrici, ergo aliud à Iure communi in alijs perſonis diſpoſitum intelligitur *l. prima in fin. ff. ad municip. & l. prima in fin. ff. de conſtit. Princip.* & vulgatum eſt axioma, quòd exceptio firmet regulam in non exceptis, *l. nam quod liquide §. fin. ff. de pæn. leg.*

Omnibus ergo ceſſantibus obiectis firma remanet opinio, Meretricibus non dari tantummodo exceptionem ad retinendum, & defendendum, quòd datum eſt ne poſſit repeti, verum etiam dari actionem ad conſequendum in Iudicio id, quod fuerit promiſſum, quā opinionē vltra ſuprà relatos ſequuntur *Leſſius de Iuſt. & Iure libr. 2. cap. 14. dubit. 8. ſub num. 5. Ricc. in praxi for. Eccleſiaſt. reſolut. 139. num. 5.* & ita fuiſſe iudicatum in Sacr. Reg. conſilio Neapolitano in quadam cauſa Hippolitæ de Leo, quæ conuenerat in Magna Curia vicariæ quoſdam Nobiles, & vnum ex eis ex ſedili ipſius Ciuitatis Primarium ad ſoluendam penſionem domus per ipſos ſolui promiſſam teſtatur *Gizzarell. in d. deciſ. 54 num. 2.*

15 Imò † etiam ſi Meretrix, nulla promiſſa mercede, per fornicatorem ſui corporis copiam fecerit, attamen cogeretur fornicarius mercedem Meretricibus dari ſolitam ſoluere, & ratio eſt, quia, cum ſolitum ſit dari talibus mulieribus merces, vt habetur *Ezechiel. cap. 16.* ibi: omnibus meretricibus dantur mercedes, &c. Et inferius factumque eſt in te contra conſuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt te non erit fornicatio in eo enim, quod dediſti mercedes non accepiſti factum eſt in te contrarium, &c. & nomen ipſum indi-

16 cat, dicitur † enim meretrix à merendo, quod eſt ſtipendia facere, ideſt pro mercede militare *Archidiac. in c. viduæ 34. diſtinct. Rip. in c primo num 96. de Iud. Petr. Gregor. in ſintag. Iuris libr. 10. cap. 2. numer. primo Farinac. de delict. carn. quæſt. 136. cap. 3. num. 80. Menoch. de arbitrar. Iudic. caſ. 539. num. 5. Barboſ. in collect. DD. ad c. inter opera num. 8. de ſponſalib. & matrimon.*

17 præſumendum † non eſt illam gratis, ſed pro conſueta mercede ſui corporis vſum præſtaſſe *Couarru. locis ſupra relatis ſub n. 4. verſ. Quamobrem exiſtimo, Molin. paritèr locis*

locis ſupra citatis §. *Tertia concluſio verſ. imò ſi nullo conſtituto prætio Gratian. diſcept. fo-*
18 *renſ. cap.* 2 18. *num.* 6. vbi: quòd † hoc procedat non ſolùm in Meretrice publica, verum etiam in ea, quæ occultè ſui corporis copiam facit *Couarru. in regul. peccatum part.* 2. §. 2. *num* 3. *verſ. ex his plane deducitur Molin de Iuſt. & Iure d. diſputat.* 9.
19 *col.* 347. *ſub littera B.* Et † licèt *Cyn. in l.* 2. *C. de condit. ob turp. cauſ.* faciat differentiam inter Meretricem, quæ publicè ſuum corpus cuique petenti exhibet, & illam, quæ occultè plures ad ſuos amplexus admittit, & Primæ, ſcilicèt Meretrici publicæ vult dari actionem ad petendam mercedem debitam, vt videre eſt *num.* 5. Secundæ verò, ſcilicet Meretrici priuatæ, non ſolùm denegat actionem ad petendum, verum etiam exceptionem ad retinendum quid quid datum fuerit, vt videre eſt *num.* 3. quam opinionem ſequuntur etiam *Angel. in l.* 2. *C de condit. ob turp. cauſam Lupus in rubric. de donat. inter virum, & vxor.* §. 41. *Abb. in d. c. quis plerique de Immunit Eccleſiar.* Hęc tamen diſtinctio communitèr reprobatur à DD. ſupra relatis, & precipuè à *Couarru. ſub d. num.* 3. cum ſit improba-
20 bilis, nam † illa, quæ occultè peccat, & copiam ſui facit magis iuſtè quam publica poteſt recipere, pluris enim æſtimanda venit propter maiorem honeſtatem *Sot. de Iuſt. & Iur. lib.* 4. *quæſt* 7. *art. primo Molin. eodem tractat. locis ſupra relatis*, & quia nulla lex poſitiua ipſam incapacem reddit, quin poſſit mercedem recipere, ideo ſtandum eſt Iuri naturali, quo iure actio, & locatio operarum conſiſtit in prætio eſtimabili, itaut, qui promittit fęminæ, ratione huius turpitudinis teneatur in foro conſcientiæ adimplere, cum parum referat, an vendatur publicè, vel ſecretè dum non ob publicum officium permittatur venditio, ſed ratione materiæ, vnde tam in publica, quàm in priuata muliere fornicante, idem diſponendum venit *Caroc. de locat. & conduct. part. prima tit. de conduct. ob cauſam*
21 *num.* 98. & † Amplia, quòd idem quoque dicendum ſit de prætio promiſſo virgini, ſeu coniugatæ, vt copiam ſui corporis faciat *Couarru. vbi ſupra num.* 3. *in fin. Addit. ad ſumm. Siluestri in v. Meretrix. Nauarr. in manual. cap.* 17. *ſub num* 4 *verſ.*
22 *quarto inſertur*, Neque † obſtat *tex. in l. Lucius ff. de Iur. fiſci* in qua videtur fundata *Cyni*, & ſequacium opinio, vbi diſponitur, ea, quæ ſceleſtè acquiſita ſunt fiſco eſſe applicanda, ſiue apud poſſidentem reperiantur, ſiue apud quemcumque alium, vt notatur ibi *per Bartol.* Predicta namque legis diſpoſitio locum ſibi vindicat quando ſcelus erat à lege punibile, prout tale non eſt illud meretricis, cum imò à lege permittatur, neque mercedem accipere pro tali ſcelere prohibeatur, ſed imò concedatur, prout videre eſt in *d. l.* 4. §. *ſed, & quod Meretriċ ff. de condit. ob turp. cauſ. l. ſi cum dies* §. *ſed & ſi ff. de recept. arbitr. gloſſ. in l. Ancillarum ff. de petition. heredit.* imò Ius Pontificium inhoneſta hæc permittere affirmant *Præpoſ. in c. priuilegia* §. *officium diſtinct.* 3. *Chaſſan. in Catalog. glor. mundi part. vult. conſider.* 77. & colligitur ex *c. inter*
23 *corporalia de ſponſal.* Ratio autem quia † Meretrices in Vrbe, cæteriſque in locis permittantur, eſt proptèr euitanda peiora mala, nempè nefandum ſodomiæ peccatum, & Adulteria Quare *D. Auguſt. in libr.* 13 *de Ciuitat. Dei* ſic ait: hoc fecit Meretrix in mundo, quod ſentina in mari, vel cloaca in palatio tolle cloacam, & replebis fætore palatium, ſimilitèr de ſentina, tolle Meretricem de Mundo, & replebis eum ſodomia, & in *libr. de ordine cap.* 4. *ita ſcribit* Auſer meretrices à rebus humanis auferas, & turbaueris omnia libidinibus, & *D. Thom. in ſecunda ſecundæ quæſt.* 96. & *in* 4. *Sentent. diſtinct.* 33. *quæſt. prima art.* 3,
24 Vndè mirari non debemus ſi Solon † vnus ex ſeptem ſapientibus, Meretrices, quæ alioquin non tam reſpectu rei, & perſonæ, ſed etiam reſpectu animæ maximè damna in vrbe afferunt, Diaboli enim officio funguntur, & continuò artibus, & fraudibus ſollicitant viros, adeò vt in peccatum miſerrimè labere faciant, attamen primus fuit, qui illas in vrbibus publicè inſtituit, cum ex duobus malis minus veniat eligendum *c. duæ & c. nerui decima tertia diſtinct.* Exiſtimauit enim adoleſcentes Meretricibus adeo contentos fore, vt ſe à pudicis & honeſtis mulieribus ſollicitandis abſtinerent, ita refert *Philemon. in Delphis* ſequentibus carminibus,

Solon in omnes reperiſti tu viros
Nam te ferunt vidiſſe primum hoc commodū

O Iuppiter rem qua ſalus eſt maxima
Mihi quod eſt dixiſſe certè aptum So. n.
Vrbem Iunioribus videnti plenam, vbi.
Neceſſe Naturæ peragi ſit munera.
Peccare rebus in quibus non conuenit
Tu Fœminas emptas locis in pluribus.
Viris locauiſti: paratas omnibus
Stetere nudæ, ne capiare vi le omnia.
Nos eſtui compos bene, Iamque habens habes
Aperta qui ſit ianua
Vnus obulus iamque inſilies vllus nec eſt.
Accipimus, aut nugas, vel ipſa ſubtrahit.
Se ſed ſtatim quouis; & ipſa vult modo.
Mox exeunti aliena lucti: has refer?

quæ carmina refert *Athenæus in cœn. ſapien. lib 13. cap. 9.*

Supra firmata concluſio, quòd meretrici debeatur de Iure Salarium plures recipit declarationes, & limitationes: Erit igitur
25 Primo loco limitanda, quòd non procedat quando meretrix aliquid ſibi promitti, vel dari fecerit fraudibus, & falſis aſſertionibus, tali namque caſu, non ſolùm non daretur actio ad conſequendum id, quod fuerit promiſſum, imò denegaretur exceptio ſi iam promiſſum fuiſſet ſolutum, & Meretrix omninò ad reſtitutionem teneretur *Molin d. diſput. 4. col 3.7. ſub litt D. v. ſi fornicariæ fraude Couarr. vbi ſupra ſub num. 2. Caroc. locis ſupra relatis num. 95. in fin. d. cap. 17. num. 1. verſ. ſeptimo infertur*
26 vbi ponit exemplum, ſi † mulier ob maiorem pecuniarum ſummam extorquendam aſſeruiſſet, ſe eſſe virginem, aut non fuiſſe cognitam, niſi à tali, & tali Principibus, quæ aſſertiones ſi non eſſent veræ, fornicarius non teneretur ſoluere id, quod prædictis cauſis impulſus ſoluere promiſit, & ſi iam ſoluiſſet poſſet ab ipſa Meretrice repetere, quæ Meretrix tanquam alii fraudatores ad reſtitutionem eius cogeretur, quòd ſuperfluè per falſas aſſertiones, & fraudes à fornicario extorſiſſet, non tamen teneretur reſtituere id, quod ratione mercedis
27 ſoluendum fuiſſet, & † id, quod blanditijs, & lænocinijs extorſiſſet, cum ſpontè, & voluntariè dicatur collatum, & in conſequentiam reſtitutioni non obnoxium vt in *c. oſtenſum eſt 12. quæſt 6.*

28 Limitatur † ſecundò dicta concluſio quando prætium datum vel receptum eſſet exceſſiuum, nam tunc quidquid vltra debitam, & competentem mercedem Meretrix acceptiſſet, teneretur ad reſtitutionem *Caroc. de locat & conduct. d. tit. de cond. ct. ob cauſ. ſiue de mercede remuneret. num. 100. Henric. in c. peruenit de adulterijs Couarr. vbi ſupra num. 2. in fin verſ. aſſertio autem, Gizzarel dicta deciſion. 54. numer. 17.* debi-
29 ta † autem, & competens merces, diceretur illa, quæ arbitrio Iudicis fuiſſet determinata, niſi ſtatutum, vel vſus loci talibus mulieribus aliquam certam ſummam pro eorum mercede taxauiſſet, *Menoch de arbitrar. Iud. caſu 223. in fin. Capic. deciſ. 27. num 10. Rebuff. de priuileg. Scholar priu. 12 num. 11. Rot. deciſ 3 4 n. 2. par. 1 in Recent* & nos latius diximus ſupra in *quæſtione nona.*

30 Intelligas † tamen hanc limitationem non procedere, quando conſtaret, fornicarium dediſſe illam ſummam exceſſiuam, non, vt ſolueret Meretrici mercedem debitam, ſed, vt illi donaret, *Gizzarel. vbi ſupra ſub d. num. 17. verſ. niſi conſtet* Quod au-
31 tem † donare voluerit nunquam præſumeretur, ſed potius, quod dediſſet errore, & fatuitate ductus *Rot. deciſ 69. num 4. par. 7 in Rec.* maxime quando fuiſſet datum turpi perſonæ, qualis eſt Meretrix, *Riminal. Iun. conſ. 274. num 55. Becc. conſ. 90. n. 18. Oldouin conſ. 53. Cardinal Mantic. de Tacit & ambig. conuent. lib. 13. tit. 5. num. 8. in princip.* ideoque ſi Meretrix diceret dantem voluiſſe donare, non autem prætium ſoluere, teneretur concludentiſſimè probare.

Tertio Limitanda erit concluſio, quòd
32 † non procedat quando fornicarius non haberet poteſtatem dandi, quia tunc, non ſolùm, non poſſent meretrices petere id, quod à tali perſona fuiſſet promiſſum, verũ etiam tenerentur ad reſtitutionem illius, quod fuiſſet datum, *Caroc. d. n 100. Cou. ſub d. num. 1. verſ niſi conſtet Molin d. diſp. 94. col. 347. ſub littera C verſ. ſi fornicarij, ſumma Siluestrin. Angelic. & Armilla in verbo Meretrix.*

Inter perſonas autem, quæ dandi facultatem non habent, ſunt, primo loco connumerandi, filij familias *l. filius familias ff. de donat Caroc.* poſt alios per eum allegatos *d. numer. 100. Syluestr. in v. Donatio,*
33 ideoque † filijſfamilias non tenentúr ſoluere mercedem meretrici, & ratio eſt euidens, nam ſi illis prohibitum eſt aliquid pro quacumque cauſa donare, ſeu quoquomodo alie-

Digitized by Google

alienare tanto magis illis debebit eſſe pro-
hibitum pro cauſa illicita, nempe pro Me-
retricio *Syluestr. in v. Donatio 1. ſub nu.10.*
34 *verſ. ſecundo non poteſt*, Minores quoque
erunt à ſolutione mercedis Meretrici debi-
tæ immunes, prout vltra DD. omnes ſupra
relatos affirmant *Vaſq. illuſtr controuerſ. lib.1*
cap 48. num. 12. & 13. Adden. ad deciſ Bo-
nomæ 41. in princip. inter recollect per Fundat.
& Gyſ. vtpote perſonæ, quæ alienandi fa-
cultatem non habent *l. 2, ff. de ijs qui ven.*
ætat. impetr. l lex quæ tutores C. de admini-
ſtrat. tut. & quamuis *d. d. ll.* diſponant, Mi-
nores non poſſe alienare immobilia, quæ
ſeruando ſeruari poſſunt, non autem prohi-
beant, minores poſſe alienare pecuniam,
35 quæ licèt ſeruari poſſit, attamen † venit
inter res, quæ vſu conſumuntur *l. 3. § quæ-*
ſitum & ibi gloſſ. ff. ad Trebellian. §. conſti-
tuitur Inſtit. de Vſufruct. Bald. in l. ſi cura-
torem num. 5. ff. de in integ. reſtit. mi-
nor. Hoc tamen non facit, quòd minor di-
catur non habere facultatem alienandi, ad
hoc, vt teneatur Meretricibus mercedem
36 ſoluere, Imò † etiamſi, tam Minores, quàm
filijfamilias haberent facultatem alienan-
di, nempè primi à Iudice, ſecundi vero à
parentibus, & quamuis facultas eſſet ge-
neralis, attamen in hoc caſu non diceren-
tur habere facultatem, quia facultas non
intelligeretur data ad eum finem, tanquàm
iniquum, nam certum eſt quòd ſi talis ca-
ſus alienationis fuiſſet ſpecialitèr propoſi-
tus, nequaquam fuiſſet in illo caſu data fa-
37 cultas alienandi, in † generali enim con-
ceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſ-
ſet in ſpecie veriſimilitèr conceſſurus *reg.*
in generali de reg. Iur. in 6. l. qui peculij ff.
de pecul.

Et hæc, quæ dicimus de minore, & filio-
38 familias † locum ſibi vindicant etiam in
Religioſo, qui æquiparatur filiofamilias,
ideoque non poteſt aliquid Meretrici dare,
& ſi datum fuerit, erit omninò reſtituen-
dum Monaſterio, niſi tamen ipſum Mona-
ſterium id ex rationabili cauſa condonaret,
vt puta, nè Religioſum infamaret, ſeu ad
39 euitandum ſcandalum, Idque procedit
etiamſi id, quod Religioſus dedit Meretrici
fuiſſet per ipſum Religioſum acquiſitum,
quià attamèn de illo non poteſt diſponere
40 maximè ad vſus inhoneſtos, quidquid te-
nim acquirit Monachus, acquirit Monaſte-
rio *c. exit §. porro de verbor. ſignificat.* & e-
tiamſi haberet à ſuo ſuperiore facultatem
alienandi aliqua, prout diximus ſupra, di-
cta facultas non extenderetur ad vſus illi-
citos, & quamuis etiam ſpecialitèr in facul-
tate fuiſſet expreſſum, vt Religioſus poſſet
expendere pecunias in ludis, luxibus, & ſi-
milibus, attamèn in his caſibus Religio-
ſus non diceretur habere facultatem, nam
41 † Prælatus non poteſt concedere licentiam
Monacho, vt poſſit expendere pecunias in
vſus inhoneſtos, & ſi concedat talem licen-
tiam, peccat mortalitèr non tam ipſe Præ-
latus, ſed ipſe Monachus qui dicta licentia
vtitur, *Emanuel. Roderic. Quæſt. canonic.*
& regular. tom. 3. quæſtion 29. art. ij. Idem
42 † quoque erit dicendum ſi ſuperior ipſe
Religioſus aliquid Meretrici ob fornicatio-
nem perſoluat, nam licèt habeat faculta-
tem diſponendi de bonis religionis, cui
præeſt, attamèn nullam dicitur habere fa-
cultatem ob turpem finem, ideoque ſi ali-
quid dederit poterit à Religione repeti, non
ſecus ac ſi quilibet alius priuatus Religio-
ſus qui nullam facultatem haberet, dediſ-
ſet, *Molin. de Iuſt. & Iure tom 1. tract. 2.*
diſput. 94. col. 347. ſub litera D. verſ. Quo-
niam neque de bonis.

Venit Quinto loco limitanda concluſio.
43 quòd † locum non habeat in Clerico, qui
non poteſt aliquid Meretricibus dare *c. do-*
nare 86. diſt ... Roder. in pr. ... crimin reg.
tit. 4. de viſitat num 54. & ſi aliquid ab eo
44 datum fuerit repeti poterit, donatio † enim
facta à Clerico meretrici, ſeu concubinæ
non valet *l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor*
l. affectionis ff. de donat. Ceual. commun. opi-
nion. quæſt. 388. num. 7. Mozz de contract.
tit. de donation. in rubric. de perſon. inter
quos cadere poteſt donatio numer. 23. etiam-
45 ſi † fieret alicui coniunctæ perſonæ ipſius
Meretricis, vt puta parentibus filijs, fratri-
bus ſororibus, & ſimilibus, nam cenſeretur
donatum contemplatione ipſius Meretricis
& ad fraudandam legem, *Bald. in l. cum*
oportet num. 4. C. de bon quæ liber. Menoch.
conſ. 161. n. 33. & de præſ. lib. 3. præſ 28. num.
primo & 9. cum ſequen. Alex in ... conſ. 8.
num. 10. libr. 7. Rimin Iun. conſ 1. nu 100
Imol. in l. ſi filiusfamilias ... 2. num. 2. ff de
donat. cauſ. mort. Ratio autem propter quam
prohibentur Clerici donare Meretricibus,
45 eſt, quia † talis coitus eſt omni Iure prohi-

bitus, neque permittitur Clerico, ſine pæ-
na, prout alijs permitti ſuprà diximus,
Clericus enim non eſt ſolutus ſed ligatus
Eccleſiæ *c. inter corporalia de tranſlat. Pra-
lat.* Ideoque accedens ad mulierem dicitur
committere adulterium ſpirituale, & ſa-
crilegium, & ſicut mulier ob adulterium
46 amittit dotem, ita & † clericus amittit be-
neficium *gloſſ. in c. virginibus 27. quæſt.
prima Abb. in c. vt clericorum in fin. de
vit. & boneſt. Cleric. gloſſ. in l. 2. v. filii C.
de Epiſcop. & Cler. c. ſicut. & c. ſi autem de
cohabit Cleric. & mulier.*

Et hoc procedit abſque difficultate, ni-
47 ſi † tamen donatio facta fuerit contempla-
tione ſeruitiorum per Meretricem ipſi cle-
rico non turpitèr præſtitorum, vt puta, ſi
concubina extrà concubinatum domeſtica
negotia ipſius clerici geſſerit, tunc nam-
que donatio omninò valebit, nec poterit
reuocari *Ricc. deciſ. Neapolit. libr. 4. deci-
ſion. 73. num. 10. Afflict. deciſ. 102. Dec. con-
ſil. 132. Tiraquell. in l. ſi vnquam v. donatio-
ne largitus C. de reuocan. donat. Gamma de-
ciſ. Luſitan. 106. & 126. Theſaur. deciſ.* 111
Ad hoc autem, vt donatio dicatur facta
ob benemerita, debent merita probari,
49 Ad † quorum probationem licèt ſoleat
ſufficere aſſertio donantis *Clar. libr. 4. §.
Donatio quæſt. 3. Dec. in l. ſi donatione nu-
mer. 24. C. de donat. cauſ. mort. Franciſc.
Ben. conſ. 20. num. 20. Maſcard. de probat.
50 concluſ. 149. num. 3.* Attamèn † hæc ſola aſ-
ſertio donantis non valet, cum ſimus in
caſu, in quo regularitèr inter ipſum cleri-
cum, & cuncubinam eſt de Iure prohibita
donatio, ideoque ſi merita non probentur
donatio dicitur nulla. In prohibitis enim
non creditur aſſertioni etiam ſpeciali do-
nantis *Menoch. de arbitrar. libr. 2. cent. 2.
caſ. 134. num. primo Dec. conſ. 366. num. 12.
Pariſ. conſ. 73. num. 63. cum ſeq. volum. 1.
Maſcard. de probat. d. concluſ. 149. num. 4.
Tiraquell. in d. l. ſi vnquam. v. donatione largi-
tus num. 89. C de reuocan. donat.* Et eo ip-
ſo, quòd merita, quorum contemplatione
aſſeritur fieri donationem non appareāt, re-
manet donatio pura, quæ, vt diximus, eſt à
51 Iure prohibita: Requiritur † inſupèr ad hoc,
vt talis donatio dicatur remuneratoria, me-
rita fuiſſe probata in ſpecie, non autem in
genere, & duplex aſſignari poteſt ratio,
ob quā non diceretur remuneratoria do-
natio niſi probarentur merita in ſpecie,
& Prima eſt, quia generalis probatio eſſet
dubia, & obſcura *l. prætor edixit in princip
ff. de minor. l. ita fidei ff. de iure fiſci* Du-
bia autem, & obſcura probatio nihil rele-
uat *l. vbi autem §. qui illud ff. de verbor. obli-
gat. l. cum incertis ff. de legat. primo, & l.
vltima C. de annal. except.* Secunda ratio
52 eſſe poteſt, quia, cum † donatio non de-
beat excedere merita, ad hoc, vt dicatur
remuneratoria, & ſi merita excedat ille
exceſſus, ſubſtineatur tamquam donatio
pura, *Mantic. de tacit. & ambiguis con-
uent. lib. 3. tit. 15. num. 28. Rot. deciſ. 200.
num. 12. part. 5. in Recent. & coram Cardi-
nali Seraphino deciſ. 416. num. 20. & 28.*
Si merita non probarentur in ſpecie ſed in
genere, ſequeretur, quòd cognoſci non
poſſet, an illa donatio excederet merita,
vel non, cum illa generalitas poſſet veri-
ficari in quolibet vel minimo beneficio.

Recipit quintam limitationem predicta
53 concluſio in militibus, † qui non tenentur
aliquid meretricibus dare. Ne ij forte libi-
dini dediti viribus eneruentur, *Tiraquell. de
Nobilit cap. 23. n. 21. & de leg. connub. l. 15.
num. 17.* & ſi aliquid dederint poterit re-
peti *Anchar. conſ. 248. Vrſil. ad Afflict. de-
ciſ. 102. num. 5. gloſſ. & DD. in l. Miles ita
heredem §. Mulier. ff. de teſt. milit. Syluester
in v. Donatio 2. num. 10.* & habetur in *l. 2.
C. de Donat. inter vir & vxor.* vbi ab Im-
peratore affertur ratio, propter quam non
vult aliquid a militibus meretricibus dona-
ri poſſe in ijs verbis: Nam milites meos à
focarijs ſuis fictis adulationibus ſpoliari
54 nolo, &c. Meretrices † namquè nihil aliud a-
gunt, aut curant, quàm ab amante om-
nia, quæ poſſunt auferre, & tandiu amare
ſimulant quandiu, quod rapiant vident,
& vbi defuerint munera, & meretricius a-
mor deficiet, iuxta illud.

*Thaida ſi quis amat ſua non ſe credat a-
mari,*

Thais amore carens munus amantis amat

Quantæ autem, & quales ſint meretri-
cium fictæ adulationes liceat hic mihi bre-
uiter demonſtrare verbis Salomonis Pro-
uerb cap. 7. ibi: Et ecce occurrit illi mulier
ornatu meretricio præparata ad capiendas
animas garrula, & vaga, quietis inpati-
ens, nec valens in domo conſiſtere pedi-
bus ſuis, nunc foris, nunc in plateis, nunc
iuxtà

Digitized by Google

iuxtà angulos inſidiens , apprehenſumque deoſculatur iuuenem , & procaci vultu blanditur dicens , victimas pro ſalute voui hodie reddidi vota mea, idcirco egreſſa ſum in occurſum tuum deſiderans te videre , & reperi, Intexui funibus lectulum meum ſtraui tapetibus pictis ex Egipto aſperſi cubile meum mirra , & aloe , & cinamomo , veni inebriemur vberibus , & fruamur cupitis amplexibus donec illuceſcat dies , non eſt enim vir in domo ſua abijt via longiſſima ſacculum pecuniæ ſecū tulit, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt in domum ſuam . Irretiuit eum multis ſermonibus, & blanditijs labiorum protraxit illum, ſtatim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam & quaſi agnus laſciuiens , & ignorans, quòd advincula ſtultus trahatur,donec transfigat ſagitta iecur eius &c.

His ōnibus fraudibus,alijſque Imperator,
55 prædicta lege , occurrere voluit . Cuius † tamen diſpoſitio ſciendum, quòd procedat in ijs tantummodo militibus, qui ſunt ſtipendiati,& continuò parati ſunt ad bellum, non in illis,qui militiam tanquam dignitatem ſemel aſſumpſerunt vacantes otio , & non negocijs militaribus ſecundùm *Dec. in rubr. C. de teſtam. milit.poſt Bald. conſ.457. lib. 5. Alexand. in l. centurio num. 20. ff. de vulgar. & pupill. ſubſt. in col. 14. verſ. ſecundo iuxta expoſitionem limita prædictam*
56 niſi † aliqui eſſent milites, qui quanquam non vacent armis , nec in Caſtris exiſtant , parati tamen ſunt ad defenſionem Reipublicæ, & ſui Regis .

57 Similitèr † non haberet locum prædictæ *l. 2.* diſpoſitio quando miles donaſſet meretrici pro ſeruitijs ſibi ab ea impenſis , tunc namque , concurrentibus requiſitis , quæ eſſe neceſſaria ad effectum , vt donatio dicatur remuneratoria , diximus ſupra in limitatione præcedenti, donatio valeret, nec poſſet reuocari *Pala.in repetit rubr.de donat. inter vir. & vxor. §.39. n.13.Riccius in coll. deciſ. part.4. collect. 791.*

58 Extenditur † quoque diſpoſitio *d. l. 2. C. de donat.inter vir. & vxor* ad Doctores, ne in vilipendium dignitatis Doctoratus ad inopiam inducantur *Iaſ. in l. miles num. 15. ff. de re iudic. Alexand. in l.centurio num. 6. in fin ff. vulg. & pupillar. Alciat. de præſumpt regul. 3.præſumpt. 26. num. 3. Rolan. a valle conſ. 11. num. 20. libr. 2. cum alijs relatis per Benium de priuil. I. C. part. 3. priuil. 94.*
59 *num. 2.* cum † declaratione tamen ſupra adducta, nempe , quòd non habeat locum diſpoſitio *d. l.* in donatione remuneratoria, vt per *Ancharan.Tiraq.Rolan* & alios,quos longa ſerie refert , *Ben. in d. priuileg. 94. ſub d. numer. 2. verſ. quod tamen non admittunt .*

60 Tandèm † notare non omittam , quòd non deſint Doctores docentes , quòd habens rem cum meretrice non teneatur ei in conſcientia ſoluere ſolitam mercedem , ſiue eam promiſerit, ſiue non,vt videre eſt apud *Durand.in 3. diſtinct.39. quæſt.4. Medin. Cod. de reſtitut.quæſt.20.Paul Comitul. in reſponſ. moral. libr.3.quæſt.5. & Valer. in different. vtriuſque for. v. promiſſio differt. 8. cum alijs relatis per R. P. Antonium Dian. reſolut. moral. part. 2. tract.at. 16. reſolut. 40.* vbi firmat , quòd tam affirmatiua , quàm negatiua ſententia ſit probabilis , & propterea , quòd non ſit neganda per confeſſarium abſolutio ei , qui rem habuerit cum Meretrice , & recuſet ſoluere mercedem conſuetam , & promiſſam .

Et hæc ſatis ſint dicta de Meretricium Salarijs.

Militibus quandò debeantur ſtipendia .

QVAESTIO LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Militibus ſtipendia debentur .*

2 *Militare ſuis ſtipendijs nemo tenetur .*

3 *Milites poſſunt in bello iuſto deprædari quando ipſis debita ſtipendia non ſoluuntur .*

4 *Furtum commiſſum ob famis neceſſitatem excuſatur etiam in foro poli .*

5 *Milites debent eſſe contenti ſuis ſtipendijs.*

6 *Milites deputati ad cuſtodiam alicuius poſſunt vltra ſtipendia recipere alimenta à cuſtodito .*

7 *Milites non ſtipendiati non gaudent militum priuilegijs nec militis nomen merentur, Contrarium num. 14.*

8 *Milites Auuenturerij non gaudent priuilegijs militum, Contrarium num 14.*

9 *Miles verbum originem traxit à militia*

id

id eſt duritia, quam pro nobis milites ſubſtinent.
10 Miles dicitur à numero mille, quia de mille vnus ſtrenuus eligebatur.
11 Stipendia militi dantur ne dum ſumptus quærit prædo graſſetur.
12 Vita eſt inæſtimabilis.
13 Stipendia militi non dantur in remunerationem, ſed loco alimentorum.
15 Milites Auuenturerij, reputantur optimi Commilitones.
16 Militibus ſtipendia debentur non ſolùm pro tempore, quo militant in caſtris, ſed etiam pro illo, quo ſunt in expeditione, & itinere.
17 Militibus ſtipendia debentur tempore infirmitatis.
18 Militi abſenti cum licentia ſuperioris ſtipendia debentur.
19 Miles abſens cum licentia non habet ſtipendia ſi tempore præfixo non redeat, Declara vt num 20.
21 Impedimenta iuſta non tollunt actionem Salarij.
22 Miles, qui gratis à principio militiæ nomen dedit, non poteſt ſtipendia prætendere.
23 Miles non poteſt ſtipendia petere ſi à principio pro ſtipendio elegit prædas per ipſum in ſtatu inimico faciendas.
24 Milites ſtipendia non recipiunt à Republica in maxima neceſſitate conſtituta, Declara vt num. 25.
26 Patriæ viuere debemus.
27 Vitam propriam pro patria erogare debemus.
28 Patriā præferre debemus proprijs parētibus
29 Charitatis ordo eſt primo erga Deum ſecundo erga patriam, & tertiò erga parentes.
30 Patriam deſerens impius dicitur, Declara vt num. 31.
32 Miles damnatus ad catenam non habet ſtipendia pro tempore, quo in catena detinetur.
33 Criſpol. caſ. militar. 28. reprobatur.
34 Miles vt ſtipendia conſequatur debet militare nec ſufficit quod adſit in caſtris, Declara, vt num. 35.
36 Miles deſerens caſtra grauiſſimis pœnis punitur.
37 Miles deſerens caſtra priuatur ſtipendijs, Declara vt num. 38.
39 Miles non poteſt caſtra deſerere licèt princeps debitis temporibus ſtipendia non ſoluat, Amplia vt num 40
41 Milites ſtipendijs priuantur ſi alieno principi obſequia præſtet abſque proprij principis licentia.
42 Furtum eſt crimen famoſum.
43 Miles damnatus de furto efficitur infamis.
44 Miles damnatus de furto ammittit ipſo iure officia, & honores.
45 Miles damnatus de furto priuatur ſtipendijs.
46 Miles damnatus de furto ſi gratiam obtineat ſtipendia non recuperat quia gratia reſtringitur ad remiſſionem pœnæ. Declara, vt num. 47.
48 Miles captus ab hoſtibus ſtipendia non conſequitur pro tempore captiuitatis, Contrarium num. 49. ſed verior. prima opinio vt num. ſeqq.
50 l. deſertorem § ſed ſi ex improuiſo, & l. omnes ff. de re milit declarantur.
51 Emeritum eſt præmium, quod datur militibus poſt expletum tempus militiæ.
52 Miles captus ab hoſtibus ex improuiſo lucratur ſtipendia pro tempore captiuitatis, Contrarium num. ſeqq.
53 Lex. vbi non diſtinguit neque nos diſtinguere debemus.
54 Militibus captis ab hoſtibus non ſoluuntur ſtipendia pro tempore captiuitatis de conſuetudine.
55 Stipendia militibus ab hoſte captis ſi deberentur durante tempore captiuitatis nimis grauaretur Reſpublica.

1 DEbentur † Militibus ſtipendia *l. 1. C. de erogat. milit. ann. libr. 10. l. 1. C. de claſſib. libr. 11. Iaſ. in l. diuortio §. vltimo ff. ſolut. matrimon. Munnoz. de Ratiocin. cap. 25. verſ. contraria tamen ſub*
2 *num.* 5. cum nemo † ſuis expenſis militare teneatur *c. cum ex officijs de præſcription. c. præcariè il primo 10. quæſt. 2. c. charitate 12. quæſt. 2. Cacheran. deciſ. 45. ſub num.* 7
3 In † tantum, quòd ſi eis debita ſtipendia non ſoluantur licitum ſit in bello iuſto pro neceſſario victu deprędari, *Fælin. in c. querelam de Iureiuran. Angel. in l. 2. ff. ad leg. Rod. de iact. Ferret. in tractat. de Milit. Inſtit. num. 158. Surd. de aliment. tit. 1.*

Digitized by Google

tit. primo quæſt 76. num. 11 Sebaſt. Sap. ad
Abb in c. cum omnes de Decim.nu.5. in verb.
communia littera F. Leoncill. de priuileg. pa-
uper. part. 2. priuileg. 170. num 21. & pri-
4 uileg. 255. num. 1. Ob † famis namque ne-
ceſſitatem excuſatur quis à furto etiam in
foro poli c. fraternitas 12. quæſt. 2 c. diſci-
pulos de conſecra. diſt 5. c. ſin. 25. quæſt. 1.
c. ſi quis propter neceſſitatem de furt. Archidia-
con in c. pœnale 14. quæſt 5. D. Thom. ſe-
cunda ſecunda quæſt. 66. art. 7. Nauarr. in
manual. cap. 17. num. 118. Surd. de Alim ent.
5 tit 1. quæſt 76. num. 11. At † ſi iuſta ſti-
pendia à Dominis milites receperint non
poterunt aliquid vltra accipere, ſed illis de-
bebunt contenti remanere c. militare 23.
quæſt. 1. & habetur Luc. capit. 3. Excepto
6 † caſu, quòd deputarentur ad cuſtodiam ali-
cuius, quia tunc, vltra ſtipendia conſequi
poterunt alimenta à cuſtodito l. finali vbi
Ioan de Plat C. de erogat. milit. annu. Bar. in
l. ſanctum ff. de rer. diuiſ. Surd. de alim. tit. 1
quæſt. 76. num. 9.

Verum † ſtipendia non ſunt adeo de eſ-
ſentia, vt militis nomen non mereantur,
nec priuilegijs militibus conceſſis gaudeant
illi, qui non ſunt ſtipendiati, & in matri-
cula deſcripti non reperiuntur, vt volue-
runt, Rip. in l. centurio num 11. verſ quar-
to dubitatur ff. de vulgar. & pupill. Ant. Me-
rend. controuerſ. r. Iur. lib. 6. cap. 8. nu. 10.
6 vbi, quòd † Milites Auuenturerij dicti non
ſint participes immunitatum, & priuilegio-
rum militibus conceſſorum quia ſub mili-
tis, appellatione illi tantum compræhen-
dantur, qui pro ſtipendio militant, cum
à merendo miles dicatur &c. Non enim à
9 merẽdo verbũ † miles originẽ traxit, ſed à ma
lo quod arcent, vel pro nobis ſubſtinent, vt
in l. 1. ſ finali ff. de milit. teſt. gloſ. in l. ab hoſti-
bus, & ibi DD. C. de poſtlim. reuerſ Silueſter
in ſumma verb miles n. 1. Amad de Syndic.
num. 37 Onuat. de Contract tractat. 15. di-
ſputat. 4. num. 121. Ferrett. de diſciplin.
milit. titul. de armat. ſecul. milit num 22.
10 Aut † à numero mille hominum l. 1. §. vl-
timo ff de teſtam. milit. quia de mille vnus
ſtrenuus eligebatur vt per Gloſ. fin. & DD.
in eadem l. 1 & tradit Amad. Iuſtin. in tra-
ctat. de Syndicat. in verb magnificum & ge-
nerоſum militem num. 37. verſ. miles dicitur
Connan com Iur. ciuil lib. 9. num 1. Ma-
ioreg. libr. Miſcell. 4. cap. 1. Manſon. de
11 caſ. executiu. limitat. 8. num. 1. Et † dan-
tur ſtipendia militi nè dum ſumptus quærit
prædo graſſetur c. militare 23. quæſt. 1.
Panuin. de Viſit. part. 1. quæſt 9 num. 36.
Franc Serian de bell & eius Inſtit. num. 63.
Tull. Criſpol. caſ. militar. 1. num. 12. Surd.
de Aliment. tit. primo quæſt. 76 numer. 1.
12 Non † autem dantur ob remunerationem,
nam cum in tali munere propria vita eui-
denti mortis periculo exponatur quiſnam
eſſet ille, qui miſerabili pecuniarum ſum-
ma vellet quaſi vendere propriam vitam
ineſtimabilem l. ex hac ff. ſ quadrup. pau-
13 per. feciſſ. dicatur Dicendum † eſt igitur,
ſtipendia, quæ militibus dantur non in re-
munerationem, ſed loco alimentorum ſuc-
cedere Cryſpold d caſ. primo num. 13. Ne-
14 que † eſſe de eſſentia ita, vt miles non ſti-
pendiatus, prout Auuenturerius gaudere
non debeat priuilegijs militaribus, ſed imo
maioribus gratijs, & priuilegijs dignum eſ-
ſe illum, qui proprijs militat expenſis ſine
incommodo, & ſumptibus Principis quàm
illum, qui ſtipendium quærit, non ſolùm
habita ratione intereſſe, verum etiam qua-
litatis ſeruitij, quod Princeps recipit à mili-
15 tibus Auuenturerijs cum iſti reputentur
optimi fideleſque commilitones, vt in l. 1.
in princip. ff de milit. teſtam. Criſpolt caſ mi-
lit. 45. num. 18. & cecinit noſter Taſſ. in
lib. 3. ſtan. 37.

Quel di Dudone Auuentarier drappello.
Fior degl' Heroi nerbo, e vigor del Campo.

Verum ſatis hæc dicta ſint de militibus
Auuenturerijs, qui cum nolint pro mercede
ſed proprijs expenſis militare, importunè
de illis agitur in hoc tractatu de mercede:
Alijs ergo militibus, vt diximus omninò
16 ſolui debent ſtipendia, & non ſolùm
pro tempore, quo militant in Caſtris ſed eti-
am pro tempore, quo ſunt in expeditione,
& in itinere, gloſſ. in l exactorem §. diem
ff. de re milit. & l. hac lege C. de proxim. ſa-
cr. ſcrin. libr. 12. per Bal. in l. ſi ea conditione
C. de condit inſert. Iul. Ferret. in tractat. de
diſciplin. milit. tit. de militar. iuſt. num 114.
Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 76. numer. 7.
17 Nec † non tempore infirmitatis quia eti-
àm tunc dicuntur ſeruire Abb. in c. 1. de cle-
ric. ægrotan. & DD. in l. ſi hæres § Stichus ff.
de ſtat. liber. Bar. in l. ſi duo §. cum quidam
ff lo. & in l. operæ ff. de vſufruct Bal. in l.
cum quidam C. de condit. inſert. Ferrett. vbi
ſupra

ſuprà num.118. Surd.loc. citat. num.3. & 4.
18 Ac † etiam tempore abſentiæ, ſi licentiam à ſuperioribus obtinuerint l. in ſacris C. de proxim. ſacr. ſcrin. libr.12. Ferret. vbi ſupra num.114. & Surd. num 6. Ricc. in collectan. deciſ. 179. verſ. & milites Gratian. deciſ. Marchiæ 200. numer. primo, & ſeqq.
19 dummodo † tempore ſtatuto redeant ad caſtra, quia aliàs Salario priuarentur l. hac lege C. de proxim. ſacr. ſcrin. libr.10. l. deſertorem §. diem ff. de re milit. Io. Franc à Ponte in tractat. de poteſt. proreg. tit.10. §.3. numer.10. Surd. conſ 42. Marc. Anton. de Amat. deciſ. 52. qui enim commeatus ſpatium exceſſit emanſoris, vel deſertoris loco habendus eſt l. qui commeatus ff. de re militar.
20 niſi † tamen aduenisſet aliquis caſus, qui reditui impedimentum præſtitiſſet, vt puta infirmitatis, vel ſimilis, ob quem Salarium non ammitterent, vt in d.l. qui commeatus & notant Borgnin. deciſ. 25. part. 2.
21 Cap. dec. 125. nam † in ſimilibus caſibus impedimentum non tollit actionem Salarij l. quicumque C. de diuerſ. offic. libr.12. Cagnol. in l. diem functo num.9. ff. de offic. Aſſeſſor. Surd. d. conſ. 42. Valenz. conſ. 4.

Dantur tamen nonnulli caſus, in quibus militibus ſtipendia ſoluenda non erunt, &
22 Primus eſt † quando milites à principio militiæ nomen dederunt promittendo principi, vel Reipublicæ ſuas operas gratuitas
23 vel † ſi conuenerunt cum Principe, quòd ipſis licitum ſit ſibi appropriare quid quid in ſtatu inimico fuerint deprędati, prout de tali conuentione meminit, Nicol. Villan. in ſua Floren. defenſ. can.2. ſtan.87. ibi.

Seguita Radagaſo al gran conquiſto,
Ne vuol ch'altro ſtipendio eſſo li dia.
Se non quel che da lui rapito ſia,

quo caſu certum eſt, quod nullum Salarium eſſet perſoluendum etiamſi nihil, fuiſſent deprædati, Onnat. de contract. tom. 2. diſp.46 num.133.
24 Secundus † caſus, in quo militibus ſtipendia non debentur, eſt quando Reſpublica, ſeu Princeps reperiretur in maxima neceſſitate Onnat. de Contract d. diſput.46. num.133. Ferret de Diſciplin. militar. tit. de Armat. ſecular. milit. num.35. Quotieſcum-
25 que † tamen milites eſſent ſubditi, & ci-
26 ues, ſecus ſi non eſſent tales, quia Ad † ſolos ciues, & ſubditos ſpectat viuere patriæ ac propter patriam, vt ait D. Auguſt de Ci-
27 uitat. Dei lib. 18. & † pro ea non ſolùm bona ſed propriam vitam erogare Cic. li.2. de
28 legib. illamque † proprijs parentibus eſſe præferendam ſuadet, Gloſ. in l. prima §. & generaliter ff. de ventr. in poſſeſſ. mitten. & in l. 1. §. quamuis ff. de ventr. inſpic. Ferrett. de Diſciplin. militar. tit. de armat. ſecular. milit. num 35. Vnde merito inquit Cic. in 1. offic. chari ſunt amici chari ſunt parentes, ſed omnium charitatem vna patria ample-
29 xa eſt, & † ordo charitatis eſt primo erga Deum ſecundo erga patriam, Tertiò erga parentes, vt notat Luc. de Penna in l. in filijs in princip. C. de Decurion. libr. 10. Et
30 † impius præſumitur is, qui patriam deſerit l. 1. C. ſi curial. relict. ciuitat. libr.10. vbi Luc. de Penna multa aduerſus patriam deſerentes ſcripſit, & Idem in l 3. col.8. verſ. 110 præſumptio C de Apoch. publ. libr. 10. Quod
31 † tamen verum dicas quotieſcumque legitima cauſa non vrgeat, Nam tunc is non modo non eſt damnãdus ſed potius eſt laude digniſſimus, vt egregiè ſcriptum reliquit Plutarch in libell. de exil. Quocirca (ait ille) e ſapientisſimis, & prudentisſimis viris paucisſimos in ſua ipſorum patria funeratos inuenies. Et tunc quoque, ut vbi idem ſubiungit, optimus quiſque, & probatisſimus peregrè viuit, non pulſus, ſed ſpontè aliò tranſgreſſus, nec fugatus, ſed fugiens ipſe moleſtias, occupationes negocia, quæ patria adferre ſolet, olimque antiquis illis, vt videre eſt lucubrationes, quę pulcherrimæ extant, maximèque probantur, adiuuante exilio à muſis peractæ, abſolutæque ſunt &c.
32 Tertius caſus eſt quando † miles committit delictum, propter quod fuerit aliqua pęna damnatus, vt puta ad cateneam, ſi poſtea pęna fuerit condonata non erit ſoluendum illi Salarium pro eo tempore, quo fuit in catena l. cum allegatis C. de re militar. lib.12. Caſtren in l. ex cauſa n.15 ff. eod. tit.
33 Et † quamuis contrarium voluerit, Tull. criſp. l caſ militar. 28 per tot. ea ratione, quia per talem pęnam miles non deleatur, è numero militum, & ſit præſens in Caſtris, Non tamen indè ſequitur, quòd debeat
33 conſequi ſtipendia, quoniam † pro conſequendis ſtipendijs non ſufficit, quòd miles adſit in caſtris, ſed debet militare Adden. ad deciſ. 576. num.114. part.4 tom.3 recen.
35 dummodo † non ſit impeditus à cauſa iuſta,

ſta, qualis dici non poteſt retentio in cate-
nis ob delictum patratum,& propterea nul-
latenus ſtipendia erunt perſoluenda ne pre-
mium à ſuo delicto conſequatur, vt in *d. l.
cum allegatis C. de re militar. lib 12. & l. mi-
lites agrum §. is etiam ibique gloſa in v. quod
ff. de re milit.* dicens, quòd non debeat eſ-
ſe premium vbi eſt pena per *l. ſiue hæredita-
ria ff. de negoc. geſt.*

36 Quartus caſus eſt quando † Miles abſ-
que licentia caſtra deſeruit ob deſertionem
namque vltra alias plures pænas, quibus
puniendus erit de,quibus *in l. fin C. de De-
ſertor. lib. 11* vbi de pena capitis, & de ali-
is penis latè *Ferrett in d. tractat. tit de mili-
tar, iuſt. & de pæn. deſert. per tot* priuabi-
37 tur † etiam ſtipendijs, vt habetur in *l. de-
ſertorem* ibi: qui in hiis tempus in deſertio-
ne impleuit emerito priuatur &c. *ff. de re
milit. & in l. finali ff. eod. & l. cum allegatis
C. eod. tit lib. 12. Ferrett. vbi ſupra num. 121*
38 Niſi † ſpecialiter ei principis liberalitas il-
la indulſerit, vt in *l. qui excubias ff. de re
milit.* ibi, ſed ex cauſa deſertionis reſtitu-
tus in militiam non alitèr medij temporis
ſtipendia, & donaria accipit, niſi hoc
ei ſpecialitèr liberalitas Principis indul-
ſerit.

Et ad euadendam ſtipendiorum ammiſ-
39 ſionem † non Ideo erit pro legitima cauſa
deſertionis miles adducere, quòd ei ſuis
temporibus ſtipendia non perſoluerentur,
vt reiectis ijs, quæ poſſent in contrarium
adduci latè firmat, *Criſpol. caſ. milit. 1. per
tot. poſt Tholoſ. in ſintag. Iur · niu de Repet.*
40 *lib. 11 cap. 4. num. 8.* Quod † verum eſt, e-
tiamſi miles ob ſtipendia non ſoluta reperi-
retur in extrema neceſſitate, quia tali caſu
potius quàm caſtra deſerere licitum erit
neceſſaria accipere à ſubditis etiàm inuitis,
quæ tamen Princeps ſemper teneretur reſti-
tuere,aut de redditibus publicis, aut de ſti-
pendijs,aut liberando in poſterum ſubditos
ab aliquo tributo *Dried. de libert. chriſtian.
libr. 2. cap. 6. Molin. de Contract diſput 116
tract. 2 ver. miles relinquere Rouit ſuper prag-
mat. 3. ſub tit. de milit. num. 4. & ſeq Ioan.
de Grand. de bell. exul. in prædicamen. ha-
bit. in verſ. ſecundo quæro fol. 113. numer. 3.
Surd. de Aliment. tit 1. quæſt 76. num. 11.*
41 Quintus caſus, in quo milites † ſtipendijs
priuantur, eſt quando alieno Principi obſe-
quia ſine proprij principis licentia præſtare
audent, vt per *tex. in l. nemo miles C. de Re
milit. lib. 12. notat Capiblanc. ſ·rgul. 108. poſt
tract. de Iure Baron.*

Sextus caſus eſt quandò miles de furto
damnatur, & ex gratia pæna deportatio-
nis fuit condonata, is namque cum per cri-
42 men famoſum † quale eſt furtum *Giurb.*
43 *conſ. 14. num. 27.* efficiatur † infamis *l. infa-*
44 *mis ff. de public. Iudic.* amittit † ipſo Iure
officia, & honores *l. 2 §. miles ff. de his, qui
notan. infam. Giurb. d. conſ. 44. num. 2. &
28. Caball. reſolut. criminal. caſ. 294. nu. 153*
45 *cent. 3.* Ac † etiam ſtipendijs priuatur *l. cum
allegatis C. de re milit. libr. 12. & in l. penul.
ff eod. Giurb. d. conſ. 44. nu. 33. in fine Cri-*
46 *ſpol. caſ. milit. 21. num 6.* Nec † pro ipſo-
rum ſtipendiorum conſecutione ſuffragatur
gratia obtenta,cum hæc reſtringatur ad re-
miſſionem penæ *Giurb. d. conſ. 44. num. 57.*
47 niſi † ſpecialitèr per eam ad honores, & ſti-
pendiorum coſecutionem reſtituatur *d. l.
qui excubias ff. de re militar. Bardellon. con-
ſil. 156. num, 57. Criſpol. d caſ. 21 num 11.
& ſeq.*

43 Vltimus caſus erit quando † miles fuerit
captus ab hoſtibus,non enim pro tempore,
quo apud hoſtes captiuus permanſit ſtipen-
dia reuerſus conſequetur, *Ferret. de diſciplin.
milit. tit. de milit. iuſt & de pæn. deſert. nu-
mer. 121. Paſcal. de patr. poteſt part. 3. cap. 3.
num 24* & cautum habetur in *l 1. C. de re
milit libr 12.* cuius legis verba cum nimis
clarè loquantur dum dicit. Stipendia, &
donatiua temporis, quo apud hoſtes fuiſſe
tu dicis reſtitui tibi poſtliminio reuerſo non
iure deſideras &c. Miror propterea, quòd
4ꝫ † contrarium auſi fuerint firmare, *Surd. de
Aliment tit. 1. quæſt. 76. num 5. Capiblanc.
in ſuis ſingular. poſt tractat. de Iure Baron.
ſingul. 106. num. 166. Rebuff. in tract. de mi-
lit. priuileg. num. 4.* Et quamuis pro illorum
50 opinione facere videantur textus † in *l. de-
ſertorem §. ſed ſi ex improuiſo, & in l. omnes
ff. de re militar.* per quas cauetur, militem
veteranum reuerſum ab hoſtibus conſequi
debere emeritum, Attamen prædictæ Le-
ges non diſponunt, quòd conſequi debe-
at ſtipendia,eſt enim quid diuerſum ſtipen-
dium ab emerito,quia ſtipendium ob an-
nuam menſtruam, vel diurnam mercedem
51 ſoluitur emeritum † vero datur poſt tem-
pus militiæ expletum, vt colligitur ex ver-
bis *d. l. deſertorem ff. de re milit.* ibi. Et ſi ex-

pleto tempore militiæ redeat vt veteranus reſtituetur, & emerita accipiet &c. & notant *Spiegiel. in lexicon. Iur. verb. emerita Adden. ad deciſ. 376. n. 117. par. 4. tom. 3. in recentior.*

52 Neque † ſaluari poteſt opinio Doctorum, qui contra prædictam Legem primam ſententiam habent, dicendo quod *d. l. 1.* procedat in milite ſua leuitate, aut culpa capto, cui poſtea reuerſo denegatur ſtipendium pro tempore captiuitatis, ſecus quando abſque culpa captus fuiſſet, vt diſtinguit *Gloſ. in ead. l. 1. approbata per Ioan. de Plat. ibidem & Seuerin. in l. diem functo in 34. quæſt. & ibidem Cagnol. ſub n. 170. ff. de offic.*

53 *Aſſeſſor.* Nam † diſtinctionem huiuſmodi non facit *d. lex prima*, & propterea neque nos facere debemus *l. de pratio ff. de public, Surd. conſ 426. numer. 24. & ſeqq. libr. 3. Rot. deciſ. 572. num. 14. par. 4. tom. 3. recen.*

54 Et † certum eſt, quòd diſpoſitio dictæ legis indiſtinctè à conſuetudine ſeruatur, vt aduertit *Cagnol. in d. l. diem functo ſub n. 170. verſ. bene verum eſt ff. de offic. Aſſeſſor.* Et

55 optima quidèm ratione, quia † nimium grauaretur Reſpublica, vel Princeps propter multitudinem militum, vt optime aduertunt, *Iaſ. in eadem l. diem functo col. antepenult. & Curt. col. 8. & Cagnol. dicto num. 170.*

Notarijs An, & quando ſit ſoluendum Salarium:

QVAESTIO LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Notarijs de Iure debetur Salarium.*

2 *Notarijs debetur Salarium tam in cauſis profanis, quàm eccleſiaſticis.*

3 *Notarij, quibus a publico fuit Salarium conſtitutum, non poſſunt aliquid à litigantibus etiam ſponte offerentibus accipere, Declara vt ibidem.*

4 *Notarij à publico non ſalariati recipiunt mercedem à litigantibus etiam non conuentam.*

5 *Notarijs debetur merces tam ſi cauſa fuerit per ſententiam definita, quàm ſi per concordiam terminata:*

6 *Notario ſuſpecto allegato debetur merces, deducta mercede pro labore alterius notarij eius loco deputati.*

7 *Notarius cõficiens exẽplũ inſtrumẽti rogati, vel regeſtrum actorum abſque mandato partium non poteſt mercedem petere pro d. exemplatione, ſeu regeſtro, & num. 13.*

8 *Laborare quis non debet pro illo, qui eius laborem recuſat.*

9 *Operæ non prius cedere incipiunt, quàm fuerint indictæ.*

10 *Notario duplex debetur merces, vna ſilicèt pro rogitu, altera pro exemplatione ſcripturæ, Declara vt num. 11.*

12 *Notarius poteſt cogere partes ad ſoluendũ ei mercedẽ pro rogitu inſtrumẽti intentando actionem locati, vel Iudicis officium implorando.*

14 *Notarij non debent mercedem recipere à miſerabilibus perſonis, ſed tenentur pro eis gratis laborare, Amplia vt num. ſeqq. Declara, vt num. 18.*

15 *Notarij non debent mercedem recipere à furioſis, & mentecaptis.*

16 *Notarij compelli poſſunt à Iudice ad præſtandas gratis ſuas operas miſerabilibus perſonis etiam ſub pœna priuationis officij.*

17 *Notarij tenentur gratis laborare pro pauperibus etiamſi habeant officium titulo oneroſo.*

19 *Notarij non poſſunt aliquam mercedem accipere pro ſcripturis, quas faciunt in collatione ordinum, Amplia procedere ſiue habeant Salarium à publico, ſiue non, vt num. 21. Contrarium de veriori nu. 22.*

20 *Gratuitum quando eſt principale omnia acceſſoria debent eſſe talia.*

23 *Notarij accipientes aliquid vltra id, quod eis accipi permittitur à S. Concilio pro litteris dimiſſorijs, committunt ſimoniam, nec excuſantur propter contrarias taxas, vel conſuetudines, Declara, vt num. 24.*

25 *Notarij non debent mercedem accipere pro confectione inuentarij bonorum Eccleſiæ, Declara vt num. 26.*

27 *Notarijs non debetur merces pro eorum actis à locis Pijs agentibus pro conſequutione legatorum piorum, Declara, vt num. 26.*

28 *Notarij non debent aliquid vltra taxas à liti-*

litigantibus extorquere, Amplia vt n.29 & 30.

31 *Notarij non poſſunt mercedem taxatam pro inſtrumento publico accipere pro ſimplici copia.*

32 *Salarij quantitas Notarijs debita ſi non reperiatur taxata remittitur arbitrio Iudicis, Declara, vt num.33.*

34 *Notarii non puſſunt prætendere mercedem actorum, & expeditionum factarum à procuratoribus niſi ex propria promiſſione, & num.40. 41. & 47.*

35 *Libri detenti ex neceſſitate officij à perſonis auctoritate publica deputatis fidem merentur.*

36 *Libri expeditionum Notariorum A.C. probent ſolùm, quòd expeditiones fuerint factæ, & expeditæ, non autem, quòd fuerint per aliquem, ad quem non ſpectant petitæ, ſeu de eius ordine confectæ*

37 *Liber priuatus, & familiaris non probat pro ſcribente.*

38 *Notario aſſerenti ſe rogatum de commiſſione ad eius vtilitatem faciente non creditur.*

39 *Expeditiones præſumuntur factæ ad inſtantiam eius, ad quem negocium ſpectat, non autem procuratoris.*

42 *Notario pro conſecutione ſuæ merendis competit officium Iudicis.*

43 *Officium Iudicis datur loco deficientis actionis & illius vim habet.*

44 *Officium Iudicis non conceditur notario pro mercede, niſi contra eos, ad quos pertinent expeditiones, & ſcripturæ.*

45 *Officium Iudicis, quod competit notario pro mercedis conſecutione, eſt nobile, & naſcitur ex quadam æquitate.*

46 *Conſuetudo non probata non releuat.*

48 *Procurator præſumitur procuratorio nomine contraxiſſe ſuper rebus ad Dominum pertinentibus.*

49 *Procurator non obligatur, ſed ſolus Dominus quando ille, cum quo contraxit, ſciebat mandatum extare.*

50 *Soluens partem debiti non proprij ſibi non præiudicat, itaut dicatur agnouiſſe debitum tamquam proprium:*

1 SAlarium † Notarijs eſt de Iure debitúm, vt firmant *gloſſ in l. argentarijs in princip. & ibidem Bar. ff. de eden. Dec. in l. prima nu.23. ff. eodem Idem Dec. in* Lanfranc. Zacchias de Salario.
2 *c. primo de probat* tam † in cauſis prophanis
quàm Eccleſiaſticis, vt probatur ex communi
vſu, & conſtare videtur ex Concilio Tridentino
ſeſſ.21. cap. 1. de Reformat. ve notat. Onnat. de Contract. tract.23. de Simon diſput.80. ſect. 3. num. 134. Eiſque perſol-
3 uitur vel à publico, vel à priuatis, &c. † ſi à
publico fuerit conſtitutum, interdictum illis
erit aliquid à litigantibus extorquere, etiam
ſponte offerentibus, *Faelin. in c tua nos circa med. de homicid. Ancharan. conſ.172. Taſſaro. de error. notar cap.38. Caroc. de locat. & conduct. part. prima tit de fruct & lit. expenſ. quaeſt. 8 num. 41.* Niſi fortè
emolumenta aliqua, quæ ſimul publica auctoritate
expreſſa, vel tacita quaſi in adiumentum,
& complementum ſtipendij
ſint eis conceſſa, vt pro ſubſcriptione, ſigillo,
aut re ſimili, *Molin. de Iuſt. & Iure tractat.2. diſputat 83. §. quod autem.*
4 Quando † vero à publico non reperitur
conſtitutum poterunt Notarij petere à litigantibus,
ſiue fuerit conuentum, ſiue non
Bal. in l. prima C. mandati Soccin. conſ. 196. col. 2. libr. 2. Boet. de decim. tutor. cap. 2.
5 *ſub num.26.* Et tam ſi cauſa fuerit per ſententiam
definita, quàm ſi per concordiam
terminata, præcipuè, in locis in quibus Notarij
habent officia titulo oneroſo, prout in
Vrbe, *Bal. in l prima in quinta quaeſt. C. de ſuffrag. & in l. fin. C. de condit. ob cauſ. Iaſ. in §. tripli num. 58 Inſtit. de Action. cum alijs, quos refert. & ſequitur Caroc.*
6 *d. quaeſt. 8. num. 14.* Ac † etiam in caſu,
quo ante finem cauſæ Notarius ab vna ex
partibus litigantibus allegaretur ſuſpectus,
quia ob talem ſuſpicionem mercedem ammittere
non debebit, ſed deducta quantitate
debita pro laboribus Notarij electi in
locum eius, qui fuit ſuſpectus allegatus reliquum
emolumenti notario ſuſpecto erit
perſoluendum *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 9. in annotat. §. 1. num. 103. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 100. nu. 59. Scannarol. de Viſitat. Carcerat. lib. 2. §. 9. in princip numer. 9.* & id ipſum videtur diſponere *Conſtitut. ſan. mem. Pauli V. ſuper reformat. tribunal. Vrb. §. 19.* dum dicit. Quando aliquis
Notarius allegatur ſuſpectus, & alius deputatur
vna tantum merces conſignanda
alteri ex dictis Notarijs, cui de Iure perſoluatur &c.

Dantur tamen nonnulli caſus, in quibus

non eſt licitum notarijs Salarium petere, &
7 Primus eſt † quando Notarius faceret ea, quæ à partibus non fuiſſent demandata, vt puta ſi conficeret regeſtrum actorum, vel leuaret inſtrumentum, de quo fuit rogatus à partibus minimè requiſitus, merces ei perſoluenda non eſſet, *Veſtr. in praxi libr. 7 cap. primo num. 2. Ioan. de Platea in l. fin. ſub num 4. verſ. hanc tamen C. de princip. agen. in reb. libr. 12. Beec. conſ. 27. num. 4. libr. primo Scannarol. de Viſitat. carcerat. libr. 2. §. 2. cap 17. numer. 13.* vbi quòd ſic ſemper vidi obſeruari in Vrbe, Et ita reſoluit *Rot. in Romana Domuncularum ſiue Mercedis regeſtri 16. Nouembris 1622. coram*
8 *Vbaldo*, ea ratione quia † nemo debet pro alio laborare eo inuito, & nemo cogitur inuitus ratas habere operas argumento *l. inuito ff de reg. iur. l. ſi Iudex C de præd. Minor.* & facit optimè *tex. in l. ſi quis §. iudicium ff. de oper. libertor.* vbi habetur, quòd
9 † operæ non incipiant cedere niſi poſtquam fuerint indictæ.

Nec obſtat *gloſ. in d. l. finali v. exemplaria C. de princip. agen. in reb. lib. 12.* conclu-
10 dens, quòd † Notario duplex debeatur merces, vna ſcilicèt pro prima ſcriptura inſtrumenti, altera pro illius exemplo, quam gloſam ſequuti fuerunt *Roman. in ſingular. 581 n. 2. Bar, Angel Iaſ. & alij in d. l. argentarius ff. de eden. Cagnol. in l ſi librarius numer. 11. ff. de regul iur. Dec. in c. 1. de probat. & conſ. 654. in princip. Duen. reg. 5. num. 3. Roman. conſ 25. verſ. vbi trabellio & ſing. 575. verſ. An tabellioni Becc. conſ. 27. num. primo Surd conſ. 66. numer. 1. Theſaur. quæſt. 17. lib 2 Scannarol. de Viſitat carcerat. libr. 2. §. . cap. 17. num. 21.* Quia
11 opinio † gloſæ, & aliorum Doctorum benè locum habet quotieſcumque partes mandauerint Notario rogato, quòd inſtrumentum exemplaret, quo caſu non eſt dubium, quin pro illo exemplo Salarium debeatur, etiamſi iam fuerit ſoluta merces pro rogitu inſtrumenti, Et ratio eſt euidens, quia Notarius duplicem laborem aſſumit; vnum nempè in rogitu, & alterum in exemplatione, ideoque duplex ei debetur Salarium ex regula textus *in §. illud vbi gloſ. in v. duplex. Auth. Vt Iudic. ſine quo ſuffrag. & alijs relatis per Surd. conſ. 65. in princip. libr. primo* At ſi pars rogauerit Notarium, vt inſtrumentum conficiat, non tamèn, quòd leuet illius exemplum, poterit qui-
12 dèm Notarius † cogere rogantem ad ſoluendam ſibi mercedem pro rogitu ipſius inſtrumenti intentando actionem locati, vel Iudicis officium implorando, *Bar. in l prima §. 1. ff. de var. & extraordinar. cognot. Speculat. in tit. de Salar. §. nunc de procuratorum Melpheſ. in commentar. ad conſuetud. Neapolit tom. 2. part. 10. quæſt. 15. num. 3. Surd. d. conſ. 66. num. 3. Rot. coram Buratt.*
13 *dec. 174. num. 8.* Non † tamen pro exemplo, niſi quàndò fuerit à partibus petitum, vt bene reſpondet *Becc. d. conſ. 27. & ſeqq. approbatus à Rota in d. Romana Domuncularum, ſiuè mercedis regeſtri*, Et ex hac quidèm diſtinctione ceſſat ratio fundamentalis Doctorum, qui voluerunt, poſſe Notarios compellere contrahentes ad leuandum inſtrumentum, de quo fuit rogatus, nè ſuus labor ſit fruſtatorius, vt dicit, *Surd. d. conſ. 66. ſub num. 4. poſt Aret. in §. cum autem num. 5. Inſtit. de Adoption.* Non enim poteſt dici fruſtatorius labor dum pro rogitu mercedem accipere non eſt interdictum,
14 Secundus caſus, in quo non † licet Notarijs mercedem petere, eſt quando ſuas operas impenderunt ad commodum miſerabilium perſonarum, pro quibus tenentur gratis actitare, & ſcripturas conficere ad *tex in l. prouidendum §. primo C. de poſtulan. & in l. tam dementis in fine iuncta gloſ. C. de Epiſcopal. audien. Roman. in repetit. l. ſi vero §. de viro limit. 25. ff. ſolut. matrim. Iaſ. in § tripli Inſtit. de Action. Falin. in c. ſi qui teſtium n 10. de Teſt. Rip. in l. centum num. 35. ff. de vulg. Foller. in praxi criminal. in ſecunda ſecunda partis verſ. recipiantur defenſiones reorum num. 27. Benincaſ. de pau. pert. quæſt. 7. ſpec. primo in Iudic. numer. 14. Gerard. ſingul. 73. Gigas de penſion. quæſt. 80. num. 4. Neuizan. conſ. 44. num. 13. & in Silu. nupt. lib. 6. num. 31. Couarru. practicar. quæſt. cap. 6. num. 4. Tiraquell. de Nobilitat. cap. 29. num. 41. Rolan. conſ. 87. num. 31. & ſeq. libr. 2. Rimin. Iun. conſ. 329. num. 17. libr. 3. Caroc. de locat. part. prima quæſt. 8. num. 12. Nauarr. in Manual. cap. 13. nu. 53 Scacc. de appellat. quæſt. 15. num. 51. in fine Fr. Michael. Sal. ad D. Thom. ſecunda ſecundæ quæ 17. art. primo in fine concluſ. vltim. Rot. deciſ. 2. de conſtitution. in antiq. & diſponitur in Reformat Tribunal. Vrb. ſanctæ mem Pauli Quinti tit. de Notar. Tribunal. Vrb.*

Vrb.§.pauperibus: Quod procedit tã in nota-
rio publico inſtrumentante, quàm actitante
Neuizan. conſ.44. num. 13. Rolan: conſ.87.
num. 35. libr. 2. Scannarol. de Viſitat. Carce-
rator lib. 2. §. 2. cap. 11. num. 13. Et ſub
nomine miſerabilium perſonarum ad iſtum
effectum compræhenduntur etiam furioſi,
15 & mentecapti à † quibus nec poterunt no-
tarij aliquid pro mercede petere iuxta tex.
in *l. tam dementis & ibi gloſ in verb. prægra-*
uetur in fine ibi: Nihil dabit Tabellioni *C. de*
16 *Epiſcopal. audien.* Si † vero notarij pro hu-
iuſmodi perſonis recuſarent ſuas operas
præſtare abſque mercede poſſent ad id per
Iudicem compelli, etiàm ſub pęna priua-
tionis officij, *Annot. ad ſtat. Parm. tit. de ra-*
tion. ſummar redden. miſerab. perſon. Nouar.
in praxi priu. miſerab. perſon. priuileg. 77.
num. 4. Grauat. ad Veſtr. in pract. libr. 4.
cap. 4. de dol. & contumac. num. 35. Mar-
cheſan. de Commiſſion. part. 2. tit. de Comm.
auocat. cauſar. §. 2. num. 20. Neuizan. d.
17 *conſ.44. num. 13.* Nec † eis ſuffragatur pro
conſequntione mercedis allegare quod ha-
beant officium titulo oneroſo, nam adhuc
tenentur gratis pro pauperibus laborare, &
ſcripturas conficere, vt poſt. *Fr. Mic. Sal.*
d. quæſt. 17. art. primo in fine concluſ. finali
fol. 502. Scacc. in d. tractat. de appellat. d.
quæſt. 15. ſub num. 51. verſ. nec excuſamini
Nec aliquid etiam à ſponte dantibus pote-
runt recipere *Bar. poſt gloſ. in l. inuitus §.*
quod cuiquam ff. de re iudic. Iaſ. in l. 1. nu. 8.
C. *de legat. Caroc. d. quæſt. 8. num. 26.* Dum-
18 modo † tamen pauperes ſint tales, vt non
habeant vnde ſoluant præter id, quod pro
ſubſtentatione expoſcit natura, cui prius
venit ſatisfaciendum *Felin. in c. primo de*
offic. Iudic. Tiraquell. de Nobilitat. cap. 49.
num. 26. in fine Gig. ad Dec. in c. 1. num. 54.
de probat Riminald. Iun. conſ. 329. num. 23.
libr. 3.

19 Tertius † caſus habetur in *c. primo de Si-*
mon. & in c ſicut. prima quæſtion. 2. vbi pro-
hibitum reperitur Notarijs aliquid accipe-
re pro ſcripturis, quas faciunt in collatione
ordinum, ea ratione quia, ſicut non decet
Epiſcopum manum, quàm imponit vende-
re, ita miniſter, vel notarius non debet in
ordinatione eius vocem ſuam, vel calamum
venundare *Onnat. de Contract. tract. 23. de*
Simon. diſput. 81. ſect. 7. numer. 132. part. 3.
20 vbi enim † principale debet eſſe gra-
tuitum omnia acceſſoria, & circumfe-
rentia debent eſſe talia, *Abb. in d. c pri-*
mo de Simon. Ex cuius textus diſpoſitione
21 *gloſ.* ibi firmat omninò † interdictum eſſe
Notarijs aliquid accipere pro litteris teſti-
monialibus ordinum, ſiue ipſis ſoluatur Sa-
larium à publico, vel Epiſcopo, ſiuè non,
Cuius gloſæ opinionem ſequuti fuerunt *Sot.*
de Iuſt. & Iure lib. 9. quæſt. 6. art. primo pa-
ulo ante ſolutionem ad primum, & Nauar.
libr. 5. conſil. tit. 3. de ſimon. conſ. 7. & 13.
num 3.

22 Verior † tamen, & magis communis
opinio eſt, quòd liceat Notario mercedem
recipere quandò nec à publico, neque ab
Epiſcopo conſequitur, vt voluerunt *Felin.*
in d. c. primo de Simon. num. primo &
ibidem Abb. num. 3. Ant. num. 7. Hoſtien.
& Innocen ſumm. Silueſtr. v. ſimonia quæ-
ſtion. 8. diſt. 5. Tabien. quæſt. 34. num. 35.
Armill. num 32. Roſel. in v. ſimonia 1. n. 24.
Angel. v. Simonia 3. n. 22. Soarez. de Relig.
libr. 4. de Simon. cap. 53. num. 6. & ſeq. Vgo-
lin. de Simon. tab. 1. cap. 41. §. 4. Valer. Re-
ginald. in praxi fori pœnit. libr. 23. num 200
Prax. epiſcop. v. Dimiſſoriæ §. 7. fol. 112.
Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. cap. 35. dubit. 10.
Et hanc ſententiam approbauit S. Concili-
um Tridentinum in *ſeſſ 21. cap. primo de*
reformat. dum diſponit, quòd poſſint No-
tarij pro ſingulis dimiſſorijs, & teſtimonia-
libus litteris accipere decimam partem au-
ri, & non amplius, dummodo Epiſcopo
nullum indè emolumentum obueniat, &
nullum Salarium fuerit eis pro officio exer-
cendo conſtitutum, Quod ſi eis ſit conſti-
tutum, aliquid accipiendo ſimoniam com-
mittunt, & in hoc caſu locum ſibi vindicat
diſpoſitio textus in *d. c. primo de Simon. &*
in c. ſicut 1. quæſt. 2. Onnat. de Contract. loc.
23 *citat. num. 133.* Sicut † pariter ſimoniam
committerent ſi plus acciperent, quàm per
ipſum S. Concilium taxatur, Nec poteſt
eis ſuffragari contraria taxa, vel conſuetu-
do etiam immemorabilis, quià potius ab-
uſus, & corruptelas ſimoniaci prauitati fa-
uentes nuncupandas eſſe ſtatuit idem Con-
cilium;

24 Benè † verum eſt, quòd non eſſet prohi-
bitum Notarijs ea, quæ ſponte ipſis offe-
runtur accipere poſtquam abſolutum fuit
ordinis miniſterium & data fuerint ordinato
litterę teſtimoniales, quià tali caſu ceſſat
omnia

omnis indebitæ exactionis ſuſpicio,cum nul
la extet neceſſitas dandi; Ideoque talis re-
ceptio prohita non reperitur,immò expreſ-
ſe permittitur in d. c. ſicut epiſcopum pri-
ma quaſt: 2. & tenent Turrecr. & Vgo &
Archidiacon. & Barboſ. num. 5. Altamiran.
in tractat. de Viſitat, in v. Concil. Qualiter-
cumque num, 26. Manuel. 2. tom. 2. ſumm.
cap. 58. num. 10. Nauarr. ſumma cap 23.
num. 102. verſ.11.Capua lib.2. deciſ. cap 95
numer. 59. Matienz. in dialog. relatorum
part. 3. capit. 5. numer. 5. Barboſ. de of-
ficior. & poteſtat. Epiſcop. allegation. 7.
num.26.

25 Diſpoſitnm † pariter eſt in c. charitatem
12. quaeſt.2. quòd quotieſcumque facien-
dum eſt inuentarium de bonis Eccleſiæ non
liceat Notarijs aliquid percipere pro hu-
iuſmodi confectione, vt videre eſt in ijs ver-
bis, Nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpe-
cies quædam, aut aliud quodlibet de re-
bus Eccleſiæ quaſi pro faciendi inuentarij
26 labore tollatur &c. Cuius tamen † textus
diſpoſitio locum ſibi vindicat quando No-
tarius habet Salarium à Publico,ſecùs vero
ſi non habet, vt declarat ibi Gloſ.in verb.fa-
ciendi per tex.in c.militare in fine 23.quæſt.1.
27 Et cum eadem declaratione intelligen-
da erit concluſio, quòd non ſit ſoluendum
Salarium aliquod Notarijs pro eorum actis
à Locis Pijs agentibus pro conſequutione
legatorum piorum, quam firmant Rouit. ad
pragmatic. Regni pragmatic 4. numer. primo
& Io. Baptiſta Thoro in ſumma priuilegior.
piar. cauſar. priuileg. 595. per tex. in Auth. hoc
ius perrectum, & ibi gloſ, in v. eſtis C. de Sa-
croſanct. Eccleſ.
28 Denique abſtinebunt † ſe Notarij ab ex-
torſione maioris ſummæ,quàm fuerit in ta-
29 xis præſcripta, nam † adeò eſt ipſis pro-
hibitum, vt nec à ſpontè offerentibus ali-
quid vltra taxam percipere valeant, Nec
30 † eis ſuffragetur conſuetudo, quòd vltra
taxationem Legis quidquam percipere poſ-
ſint l. prima §. ergo iubemus C. de offic. præfect.
prætor. l. in ſacris ſcrinijs C. de proxim. Sacr.
ſcrinior. libr. 12. Bal. in auth. ſed hodie C. de
Epiſc. & cleric. Molin. de Iuſt. & Iure diſp. 83.
& in Vrbe habemus ſtatutum mandans,
quòd Notarij ſit contenti mercede eis aſsi-
gnata, nec quidquam vltrà quouis prętex-
tu, ratione, vel cauſa petere, exigere, aut
etiam à ſpontè dantibus recipere poſsint,
& ſi aliquid recepint, teneantur ſoluere
quadruplum parti, & aureos decem Ca-
meræ Vrbis, vt legitur in cap. 112. lib 3. Et
inſuper adeſt Conſtitutio ſan. mem. Pauli V.
ſuper reform. Tribunalium Vrb. tit. de Notar.
tribunal. Vrb. in princip.
31 Prohibitum † quoque erit Notarijs mer-
cedem taxatam pro inſtrumento publico
accipere pro copia ſimplici, Rota in vna
Peruſina Mercedis 19. Nouembris 1618. &
13. Maij 1622. coràm Cardinali Caualerio
quæ ſunt inter eius impreſſas dec: 480. &
32 593. Sed † tali caſu, ſi taxa non loquere-
tur de copiis ſimplicibus remitteretur arbi-
trio Iudicis quantitas mercedis Caualer. d.
deciſ. 593. num. 1. Sicut pariter Iudicis arbi-
trio relicta erit taxatio Salarij in ijs locis,in
quibus certa quantitas non reperitur per
ſtatuta, Conſtitutiones, vel conſuetudines
præſcripta Spec. in tit. de Salar § nunc de pro-
curatoribus n. 5. gloſ in c. ſtatutum §. notari-
um de reſcript. in 6. Bal. in l. argentarius in
ſecunda lect. num. 1. vbi etiam Iaſ. numer. 2.
Becc. conſ. 27, num. 3. Surd. conſ. 66. num. 2.
Molin, de Iuſt. & Iure d. diſputat. 83. §. aſ-
ſerimus item, in fine, & ita diſponit conſtitu-
tio San. mem. Pauli V. ſuper reformat. Tribu-
nal. Vrb. tit. de Notar. tribunal. Vrb. §. orta
33 inter notarios, Dummodo † tamen Iudex
non participet de Salario ipſius Notarij, vt
expreſsè prohibetur in d. c. ſtatutum §. nota-
rium de reſcript. in 6. Boer deciſ. 258. nu. 11.
& ſeqq.
Demum eſt notandum in materia Sala-
34 rij Notariorum, quòd † ipſi non poſſint a-
gere contra cauſarum procuratores pro cõ-
ſecutione mercedis actorum, & expeditio-
num factarum ab ipſis procuratoribus pro
ſuis clientibus, niſi interuenerit eorumdem
procuratorum promiſſio, vt articulo ma-
ture diſcuſſo, reſoluit Rot. in Romana ex-
peditionum, ſeu mercedis 4. Maij 1616. co-
ram bon. mem. Buratto, qui deciſionem ex-
tendit, vt infrà: Dixerunt Domini D. Tor-
quatum non teneri ad ſoluendam ſummam
à Fabio petitam pro mercede expeditio-
num, & ſcripturarum in eius officio, dum
erat notarius A. C. pro diuerſis perſonis
confectarum, de qua fuit eidem datum de-
bitum in libris officij; Quamuis enim no-
tiſsimum ſit, dictos libros, videlicèt expe-
ditionum in curia, & extra confici ad hoc
præſertim, vt in fine cuiuslibet menſis vi-
dean-

videantur emolumenta officiorum, de qui-
bus participes ſunt Illuſtr. D. Cardinalis
Camerarius, A.C. Montiſtæ, & maſſa com-
munis Collegij notariorum, ideoque Do-
35 mini firmauerint, eos † vti detentos ex ne-
ceſsitate officij, & à perſonis authoritate
publica deputatis fidem mereri iuxtà l. ar-
gentarios l. quadam §. nummularios vbi Bar.
in fine ff. de eden. Alex. num. 2. Iacobin. nu-
mer. 5. Iaſ. num. 8. Rip. in l. admonendi nu-
mer. 130. verſ. primo caſu ff. iure iuran. cum
allegatis per Surd. conſ. 429. num. 38. Card.
36 Seraphin. deciſ. 431. num. 5. eam † tamen
mereri dixerunt in eo ſolùm, vt probent,
quòd dictæ ſcripturæ, & expeditiones fue-
rint confectæ & datæ extrà: quod ſaltèm
negari non poteſt, vt per Doct. in l. 2. C. de
eden. Card. Seraphin. d. deciſ. 431. num. 6.
ſecus vero in eo, quòd fuerint per aliquem,
ad quem non ſpectant petitæ, ſeu de eius
37 ordine, & mandato confectæ, ſunt † enim
in hoc priuati, & familiares ideoque ad fa-
uorem ſcribentis nihil probant vulgata, l.
exemplo & ibi Scriben. C. de probat. Bar. in l.
admonendi num. 26. verſ. ſi vero ff. de Iur.
iuran. cum quo tranſeunt Doct. ibidem vt
Alex. num. 34. in repetit. num. 111. Rip. 121.
Curt. Iun. num. 38. Pupur. nu. 190. Rot. de-
ciſ. 164. num. 3. & deciſ. vltima. n. 1. part. 1.
diu. & in Tudertina Dotium 6. Iunij 1605.
coram R.P.D. meo Manzanedo. prout in
38 fortioribus non † creditur Notario aſſeren-
ti, ſe rogatum de commiſsione ſibi facta,
quia agitur de eius vtilitate Dec. de commu-
ni conſ. 158. caſus num. 8. & in c. quoniam
contra num. 45. de probat. Menoch. libr. 2.
præſumpt. 79. num. 18. & ſic in eis non po-
tuit dari debitum D. Torquato de mercede
prout datum fuit per hæc verba Torquatus
Florauantes debet, quod tanto minus fieri
potuit in liberculo (vt vocant creditorum)
qui extrahitur ex dictis libris expeditionum
39 & huiuſmodi ſcripturæ, & † expeditiones
non ad Torquatum niſi fortè reſpectu ſolli-
citudinis, & curæ, ſed ad alias perſonas
pertinentes præſumuntur ad illarum inſtan-
tiam confectæ c. conſtitutionibus vbi, Abb.
de Teſtib. Menocch. præſ. 33. num. 7. lib. 2.
40 Nec † ipſe tenetur, niſi vel ex propria pro-
miſſione, Bar. in l. 1. §. ludi in fine ff. de var.
& extraordinar. cognit. Becc conſ. 27. num. 9
vel vtili actione ex locato, idem Bar. in d.
§. ludi & in d. l. argentarius n. 2. ff de eden
& ibi Angel. eod. numer. 1. & 2. Cagnol. in
l. ſi librarius nu. 49. ff. de regul. iur. Becc. d.
41 conſ. 27. num. 4. & 9. quæ † tamen promiſ-
ſio, vel locatio ex dictis libris non proban-
tur, & conſequentèr Fabius non eſt audi-
endus Becc. ibidem num. 9. & 10. Nec eti-
42 am Torquatus tenetur officio Iudicis † quod
competere notario pro mercede in d. l. ar-
gentarius voluerunt, Alberic. num. 1 in fine
Iaſ. num. 1. & 2. quamuis contrarium te-
neant Bar. in d. §. ludi num. 1. Cagnol in d.
l. ſi librarius num. 49. ff. de Regul. Iur. Becc. d.
43 conſ. 27. num. 4. & 9. Quia cum † detur lo-
co deficientis actionis, & illius vim habe-
at quando ſuggerit æquitas, DD. in l. 1. ff. de
Iuriſdict. omn. Iudic. & ibi Odofred. num. 4. in
princip. Gloſſ. in §. præterea in verb. ſatisfieri
Inſtit. de Action. Alberic. in rubr. ff. de var.
& extraordinar. cognit num. 1. verſ. & vbi-
cumque Bar. in l. 4. num. 2. verſ. 1. C. Depo-
44 ſit. non † poteſt concedi niſi contra eos, ad
quos pertinent expeditiones, & ſcripturæ,
vt colligitur ex verbis d. l. in verb. dicere,
45 & naſcitur ex quadam æquitate, quæ non
ſolùm hic deficit ſed reſultaret iniquitas.
quia vnus pro alio ſine proprio conſenſu te-
neretur ad tot. tit. C. ne vxor pro marit. &
C. ne fil. pro patr.
46 Prætenſa † conſuetudo fidei dicti libri
non probata non releuat, Salicet in dicta
lege exemplo numero primo circa finem,
verſ. oportuit Bertacbin. in tractat de Gabel,
part. 4. n. 4. Dec. in c. primo num. 113. de
probat. Purpurat. in l. admonendi num. 200.
ſed tamen. In omni euentu dicti libri non
47 probant † Torquatum fidem propriam ad-
ſtrinxiſſe, prout requiritur ad hoc, vt pro-
curator teneatur iuxtà tex. in l. procurator.
qui euictione, & ibi gloſſ. & DD. ff. de pro-
curator l. 2. §. in eum ff. de adminiſtrat. rer.
48 ad ciuitat. pertinen. in † dubio autem præ-
ſumitur procuratorio nomine contraxiſſe
ſupèr rebus ad Dominos pertinentibus Bar.
in l. ſi pupilli §. 1. n. 4. verſ. ſi vero non dicit &
ibi Bal. num. 8. verſ. ego dico ff. de negoc. geſt.
latè Decian. conſ. 85. num. 18. vol. 5. Surd.
conſ. 19. numer. 33. Lardech. conſ. 36. nu-
49 mer. 10. Præſertim † quia Fabius, cum quo
contraxit, ſciebat mandatum extare, quo
caſu ſine difficultate ſolus dominus obli-
gatur. Bar. in d. l. ſi pupilli §. 1. num. 1. verſ.
ſed ſi non haberet mandatum & in l. quia in
aliena §. ſi is qui putabat. ff. de acquiren he-
redit.

Digitized by Google

redit. Surd. d conſ. 19. num. 34. & num. 40. Menoch. libr 3. præſ. 19. num. 17. Tanto magis concurrentibus coniecturis, quòd Torquatus non adſtrinxerit fidem propriam, ſed Fabius ſequutus fuerit fidem eorum, ad quos negocia pertinebant, prout in caſu noſtro concurrunt, quia in partitis deſcriptis ad creditum monaſterij S. Pauli videtur dicto Monaſterio crediſſe ibi: pro eo, quod mihi debet Monaſterium de anno præterito, & ad computum currentis anni, & idem in alia pro partitis ſpectantibus ad
50 Congregationem Caſſinen, Non † obſtant duo ordines per Torquatum directi Campſori de ſoluẽdo cum ſolutionibus ſubſecutis, tum quia non probatur illius ſcientia de partitis ad eius debitum deſcriptis, & quòd ad illorum computum ſoluerit, Tum etiam quia, non ob id ſibi præiudicauit in parte non ſoluta, nec illam videtur tamquam debitam agnouiſſe, *l. fin. vbi gloſ. & Bal. C. ne vxor. pro marit. gloſ. in l. non dubium in verb. agnouerit vbi Bar. & Alij C. de Teſtam. Surd. conſ. 212. num. 25. & conſ. 522. num. 16.* Ex quibus itam deciſum &c.

Nuncijs, ſeu Curſoribus quando debeatur Salarium.

QVÆSTIO LXXVIIII.

SVMMARIVM

1 *Nuncij id eſt ij, qui citationes executur varijs nominibus in iure appellari conſueuerunt.*
2 *Nuncij in Vrbe appellantur Curſores, & Mandatarij.*
3 *Nuncijs Salarium debetur pro executione citationum.*
4 *Curſoris officium non poteſt illi demandari, qui ſexageſimum annum excedat, vel laboret morbo, quod proprijs pedibus ambulare impediat.*
5 *Nuncis ſolue ndum eſt Salarium iuxta taxas, & locorum conſuetudines.*
6 *Nuncijs olim ſoluebatur Salarium ad rationem ſumma in libellopetita.*
7 *Taxa mercedis Curſorum in Vrbe pro executione citationum.*
8 *Taxa Mercedis mandatariorum in Vrbe pro executione citationum.*
9 *Nuncij non poſſunt vltra locorum taxas aliquid petere. Declara vt num. 11.*
10 *Nuncij extorquentes aliquid vltra ſummam in taxa contentam cogendi veniunt à Iudice ad reſtitutionem executiuè, & manu regia.*
12 *Nuncio exequenti citationem extra Ciuitatem recipiet mercedem taxandam arbitrio boni viri*
13 *Nuncio cui taxata eſſet pro Salario certa ſumma pro quolibet milliario, conſequetur tantum, quantum pro via breuiori fuiſſet debitum, licèt per longiorem iuerit, Intellige, vt num. 14.*
15 *Nuncius conſequitur Salarium ab ijs, ad quorum inſtantiam citationes exequitur.*
16 *Nuncius, qui exequitur citationem pluribus communem à quolibet mercedis partem conſequitur, nec poteſt ab vno integram prætendere.*
17 *Nuncio Salarium non debetur ſi propter eius culpam citatio non fuerit validè executa.*
18 *Nuncio Salarium non debetur ſi propter eius negligentiam citatio executa non poteſt inſeruire.*
19 *Nuncius, qui aſſerit, aliquem citaſſe; quem realiter non citauit, Salarium non conſequitur, ſed imò grauiſſimis pænis puniri debet.*
28 *Nuncio aſſerenti, quòd aliquem citauerit creditur.*
21 *Præſumptio militat pro veritate relationis nuncij.*
22 *Præſumptio militans pro veritate relationis nuncij admittit probationem in contrarium.*
23 *Neganti cum iuramento, ſe non fuiſſe citatum, magis creditur, quàm nuncio ſi negans ſit vir probata vita.*
24 *Præcipuè ſi fuerit vir in dignitate conſtitutus.*
25 *Curſores non poſſunt Salarium aliquod prætendere pro intimandis Conſiſtorijs, aliiſque pontificijs ſolemnitatibus.*

VBique locorum in more poſitum eſt deputare certos Nuncios ad citandum, & ſecundùm locorum varietatem varia ſortiuntur nomina, ſicut etiam variè
1 fuerunt in Iure appellati, videlicèt † Nuntij in *c. cum parati de appell. & in c. prudentiam de offic. delegat.* Miſſi in *c. 1. de Immunitate Eccleſ.*

Ecleſ. & in l. miſſi C. de exact. tribut. lbr. 10. Officiales in *c. aliquando 4. quæſt. 4.* Apparitores in *c. tua proprè finem de homicid.* Executores in *l. 2. C. de Sport.* Viatores in § *tripli Inſtit. de Act. & in l. magis puto §. ne tamen ff. de reb. eorum* Quinimo in eodem
met loco diuerſi modè appellari conſueuerunt
2 runt, prout videmus in † Vrbe, vbi illi,
qui ſeruiunt Curiæ Vicarij Gubernatoris, & Capitolij dicuntur Mandatarij, illi vero, qui Curiæ Romanæ inſeruiunt, Curſores Papæ appellantur, & de his loquitur textus in *c. cum dilecti de dolo. & contumac.*
3 Iſti † Nuncij pro citationum executione,
mercedem conſequi debebunt *Gloſ. in §. Tripli ibique Iaſ. num. 6. Inſtit. de Action. Vbert. de Citation. cap. 12. num. 372.* & expreſsè cautum habetur in *Conſtitut. ſan. mem. Pauli. V. ſuper reformat. Tribunal. Vrb. tit. de Curſor. & Mandatar.* Magnus enim eſt labor, quem ſubeunt, vt nomen Curſoris
4 indicat, itaut nullus † poſsit ad officium
Curſoratus admitti, qui aliquo morbo laboret, & proprijs pedibus ambulare non valeat ſeu ſexageſimum annum excedat, vt diſponitur in eadem Conſtitutione *Pauli V. ſub eadem rubr. §. ad dicta officia.*
5 Et † iſtud Salarium ſoluendum erit iuxta
ſtatuta, & locorum conſuetudines, *Vbert. de Citation. cap. 12. num. 372.* non enim in Iure reperitur taxata quantitas certa, quia
6 olim † ſoluebatur Salarium iſtis nuncijs ha-
bita ratione ſummæ in libello per Actorem requiſitæ, vt dicit *Gloſ. principalis in d. §. tripli, & ibidem Iaſ. nu. 4. Inſtit. de Action.* hodie vero vtplurimum adſunt in locis conſuetudines, vel taxæ ad certam ſummam huiuſmodi mercedem limitantes, prout ha-
7 betur in Vrbe, & eſt talis, videlicet, Si † is qui
citationes exequitur ſit Curſor pro qualibet citatione, inhibitione, vel quauis alia intimatione cuiuslibet actus iudiciarij non exigat vltrà bononenos duos, niſi forſan executio citationis, vel alterius actus iudiciarij huiuſmodi facienda eſſet in loco ſatis diſtanti à Tribunalibus Vrbis, quo caſu exigere poſſet bononenos quatuor, & ſi extra menia, in illius tamen ſuburbijs, non vltra Carolenum vnum: Pro citatione vero inhibitione, vel intimatione ſimili facienda contrà Epiſcopos, & prælatos, ac alias perſonas qualificatas, & procuratores fiſci
8 non vltra bononenos quinque: Si † vero exe-

cutores citationis fuerint Mādatarij cuiuſcumque curiæ non exigent vltra bononenum vnum pro citatione, niſi facienda eſſet in longinquis locis ab eorum curijs, quo caſu exigent duos, & non vltra, Itemque exigent bononenos duos pro intimatione cuiuslibet ſequeſtri, Monitorij, inhibitionis decreti, cuiuſcumque actus Iudiciarij exceptis citationibus faciendis contra Fiſcum, pro quibus exigere poſſūt bononenos tres, vt in dicta Conſtitutione *Pauli V. ſub tit. de Curſor. & mandatar. § curſores, & §. ceterum.*
9 Vltra † talem taxam aliquid petere pe-
nitùs eſt ipſis interdictum, & ſi aliquid plus peteretur nullo modo eſſet ſoluendum etiamſi Nuncij aliàs ſuum officium impartiri differrent, vel recuſarent, prout expreſsè diſponitur in eadem *Conſtitut. ſub d. rubr. de Curſor. & mandatar.* ibi: Minus officium ipſorum cuiquam impartiri doloſè recuſent, vel differant etiam ſub prætextu modicæ mercedis, vel quòd maiorem habere ve-
10 lint &c. Et ſi † aliquid vltra ſummam taxa-
tam fuiſſet ſolutum ad reſtitutionem erunt obligati, cogique poterunt per Iudicem executiuè, ac manu regia, prout ſancitum reperitur in *d. Conſtitut. ſub tit. de pen. Conſtitut. in princip. verſ. ceteri vero omnes*
11 Quod † tamen intellige verum quotieſ-
cumque agatur de citationibus exequendis in eodem loco, in quo vigeat taxa: At ſi extrà faciēda eſſet executio non ſolùm poterunt Nuncij petere Salarium vltrà ſummam taxatam, verum etiam expenſas pro itinere, quia nemo ſuis expenſis militare tenetur, & cum maior requiratur labor in exequendis citationibus extra locum, & debeat Salarium laboribus correſpondere, ideo taxa mercedis pro executionibus, quæ fiunt in Ciuitate non debet ſe extendere ad
12 illas faciendas extrà, ſed † tali caſu taxa-
tio mercedis remittenda erit arbitrio boni viri, qui debebit rationem habere laboris, itineris longitudinis, & incommodi *Iaſ. in d. § tripli num. 4. poſt Ioan. de Plat. & Angel. quos allegat. Inſtit. de Action. Bellamer. de-*
13 *ciſ. 486.* quam † taxam deindè debebit
Nuncius ſeruare, nec poterit elongare viam pro conſequendo maius ſtipendium, ſi taxa facta fuiſſet ad rationem certæ ſummæ pro quolibet milliari, ſed debebit ire per viam rectam, aliàs non conſequetur

pro Salario niſi quantum pro breui via
conſecuturus fuiſſet, *l. veteres vbi Bar.*
num. 1. ff. de itiner. actuque priuat. quotieſ-
14 cumque † uia breuis ſit tuta; aliàs benè
poterit ire per longiorem, & Salarium pe-
tere ad rationem tot milliarium quot in ip-
ſa fecit, vt declarat idem *Bart. ſub dicto*
num. primo.
15 Hoc † autem Salarium Nuncius conſe-
qui debebit non ab ijs, contra quos, ſed ab
eis, ad quorũ inſtantiam citationes fuerit
16 executus, in tantum quòd ſi † citatio facta
fuerit ad inſtantiam plurium perſonarum
non poſſit ab vno petere integrum Salari-
um, ſed contra quemlibet agere pro rata
ipſos tangente, *Vbert. de Citation. cap. 12.*
num. 372. in fine poſt Bellamer. deciſ. 485.
in qua Curſor petebat Salarium à Ioanne,
qui fatebatur Curſorem portaſſe commu-
nem remiſſionem inter ipſum, & Petrum,
& non niſi ad ſolutionem medietatis Sala-
rij fuit Ioannes condemnatus.
Verùm ad hoc, vt Nuncij mercedem
conſequantur non minus diligentèr quàm
fidelitèr debent ſuo muneri ſatisfacere,
17 Itaut Salarium illis non eſſet debitum,
quando propter eius culpam, vel imperi-
tiam executio citationis non fuiſſet validè
facta, paria enim ſũt non citare, vel nõ rectè
citare vt eſt tex. in *c. finali de ferijs & in l. 1. ff*
eod. tit. Andr. Gall. ſingul. obſer. lib. 1. obſer. 54.
ſub num. 6, Imò ſuis ſumptibus curſor, ſeu
nuncius ex integro citationem facere debe-
bit *Gail. d. obſeruat. 54. num. 8:* qui teſtatur
ita fuiſſe reſolutum in ſenatu Germaniæ, et
poſt eum dixit, *Ricc. in collect. dec. par. 4. col-*
lect. 1169. in fine.
18 Neque † Salarium erit debitum nunciis
ob quorũ negligẽtia citatio executa ad nihil
inſtanti inſeruiret, Imò deberet ab offi-
cio remoueri, vt per tex. *in l. 2. C. de*
ſportul. & notat. Vbert, de Citat. cap. 7, n. 85.
19 Neque † minus Salarium conſequeren-
tur, imò grauiſſimis pęnis eſſent puniendi
nuncij, qui affirmarent, aliquem citaſſe,
& citationem ſubſcriberent, vel in actis
referrent iuxta locorum conſuetudines;
quamuis in rei veritate citationem non fu-
iſſent executi, & ſi aliquod munus pro tali
cauſa accepiſſent tenerentur lege cornelia
de falſis. Si vero non pecunia, vel muneri-
bus corruptus, ſed ſua ſponte id feciſſent
tenerentur actione in factum ad intereſſe,
l. qui nomine prætoris ff. ad leg. cornel. de falſ.
Speculat. in tit. de execut. num. 4. Bar. in rubr.
Auth. de Quæſtore num. 4. Soc. de Citat. art. 14
num. 1. Vbert. eod. tract. cap. 7. num. 89,
20 Animaduertendo, quòd credatur † nun-
cijs, referentibus aliquem citaſſe, *gloſ. in*
c. cum parati v. ſuus nuncius de appell & in c.
prudentiam verb. per certum nuncium de offic.
& poteſt. Iudic. de legat. Speculat. libr. 2. tit. de
citat. §. ſequitur num. 6. & 10. Marant.
in ſpecul. par. 6. verſ. rectè concipiatur ci-
tatio num 45. Mand. conſ 96. num. 10. Rot.
coram ſanct mem. Gregorio XV. deciſ. 426.
num. 6 & coram Buratt. deciſ. 146. num, 4.
& in Aſculana dotis 24. Ianuarij 1648. co-
21 *ram R. P. D Celſo.* Et † pro veritate ipſius
relationis militet præſumptio, *Alciat. de*
præſumpt. reg 3. præſ 14. num. 4. Menoch de
Arbitrar. Iudic. caſ. 112. per tot, Martin. An-
22 *dr. dec. 1. num 9.* Admittit † tamen talis
præſumptio probationem in contrarium,
Hoſtien. in ſumma tit. de contum. §. 2. verſ.
quid ſi abſens Soc. de Citat. art. 12. num. 7.
Vbert. eodem tract. cap. 7. num. 83. Ideo-
23 que ſi quis cum iuramento negaret, ſe fuiſ-
ſe citatum, & negans eſſet vir probatæ vi-
tæ magis eſſet credendum neganti, quàm
Nuncio aſſerenti *Speculat. de citat. §. ſequi-*
tur ſub num. 6. in fine Aret. in §. actionum
num. 22: Inſtit. de Action. & ibidem Iaſ.
num. 28. & Cinot. num. 31. Alciat. de præ-
ſumpt. d. reg 3. præſumpt. 14. num 10. Ma-
24 ximè † ſi ageretur de viro laudabilis vitæ,
& in dignitate conſtituto *Abb. in c. cum pa-*
rati num. 12. verſ. primo caſu de Appellat.
Vbert. vbi ſupra num. 83.
25 Demùm non † poterunt Nuncij Merce-
dem aliquã expoſcere pro ijs actibus exer-
cendis, quos ex diſpoſitione Statuti, Con-
ſtitutionis, vel conſuetudinis gratis facere
tenentur, prout in Vrbe habemus dictam
Conſtitutionem ſanct. mem. Pauli V. per
quam demandatur Curſoribus, quòd debi-
tis temporibus conſiſtoria intiment Emi-
nentiſſimis Cardinalibus, alijſque, qui de-
bent interuenire abſque aliqua mercede, vt
videre eſt ſub *rubr. de Curſor. & mandatar.*
§. 3. ibi: Conſiſtoria publica, & priuata,
nec non alias ſolemnitates, & diuina offi-
cia intimari ſolita fideliter tempore inti-
ment Cardinalibus, & alijs, quibus tenen-
tur abſque præmio, & mercedis alicuius
expectatione &c.

Nutri-

Nutricibus quando debeatur Salarium .

QVAESTIO LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Nutrices dicuntur mulieres, quæ infantes vberibus nutriunt .*

2 *Nutricibus merces debetur .*

3 *Faraonis filia pro Moyſis nutrimento promiſit mercedem eius matri incognitæ.*

4 *Labores non debent eſſe ſine præmio .*

5 *Nutrimentum, quod Nutrices infantibus præſtant eſt menſurabile pecunia ſicut & cætera venalia .*

6 *Mater nutricis nomine appellatur .*

7 *Mater præbens lac filio non poteſt à patre mercedem petere*

8 *Mater tenetur lactare filium per triennium.*

9 *Mater tenetur lactare per triennium filium etiam illegitimum.*

10 *Mater præbens lac filio expoſito mercedem non conſequitur, Declara, vt num.12.*

11 *S. Spiritus Ordo mercedem ſoluit Nutricibus, quæ præbent lac infantibus expoſitis .*

13 *Nomen infantibus expoſitis fratres S. Spiritus mutant ex permiſſione ſummorum Pontificum nè matres filios exponant ob ſpem illos habendi lactandos certa mercede accepta .*

14 *Nutricibus expoſitorum non eſt ſoluendum Salarium à publico, Declara, vt numer. 17.*

15 *Communitates non tenentur concurrere ad expenſas faciendas pro infantibus expoſitis .*

16 *Nutricibus infantium expoſitorum ſoluenda eſt merces de eleemoſinis diuitum particularium, ad quas poterant diuites per Iudicem compelli .*

1 MVlieres, † quæ infantes vberibus
nutriunt Nutrices appellantur *l.* 1.
§.penul.ff.de var. & extraordinar.
2 *cognit.* & pro tali alimonia mercedem
conſequi debent non ſolùm ex diſpoſitio-
ne Iuris Ciuilis, vt in *l. 1. §. ad nutricia ff.
de var. & extraordinar.cognit. Alciat. in l.*
Lanfranc. Zacchias de Salario.
inter donum 194.num.8. ff. de verbor. ſignificat. Mauſon. de cauſ. execut. ampliat. 32,
num.3. Verum etiam de Iure Gentium : In-
3 dè † filia Faraonis, reperto Moyſe puero
in flumine ad eius matrem incognitam ſic
fuit allocuta : Accipe puerum iſtum & nu-
tri mihi, ego dabo tibi mercedem tuam,
vt legitur in *Exod. cap.* 2. Et quidèm optima
4 ratione : Nutrices † enim, vltrà multos la-
bores, quos impendunt remuneratione, &
præmio dignos *c. vbi abbundanti 7. quæſt.* 1.
c. charitatem 12. quæſt 2. præbent inſupèr
5 infantibus nutrimentum †, quod eſt men-
ſurabile pecunia ſicut, & cætera venalia,
l. 1 *.ff. de contrahen. empt. l. 1. ff de rer. permutat. l. ſi ita fideiuſſor ff, de fideiuſſor. Ioan. de Liguan. in tractat. de Amicit. tit. de retri-*
6 *but. fil. erg. patr. num.* 5. Niſi tamen verſare-
mur in propria matre, quæ paritèr nutrix
appellatur, *§. conſequens Inſtitution. de ſuſpect. tutor. l. ſcire oportet ff. de excuſat. tutor. & poſt Non. Marcell & Alciat. notat. Tiraquell. in repetit. l. ſi vnquam ver. ſuſceperit liberos n. 50. C. de reuocan. donat.* Hæc
7 † enim non poſſet quidquam pro mercede
8 expoſcere à patre infantis, quia † id face-
re per triennium ex propria obligatione te-
netur *l. penult. ibique Gloſ. in verb.* 1. *C. de patr. poteſt. Gloſ. in l. alimenta in verb materna C. de negoc. geſt. & in §. illas verb. filios Auth. vt lic. matr. & au. Gloſ. final. in c. cum haberet de eo qui dux. in vx. r. quam poll. per adulter. Bart. in tract. de Aliment. num.* 13. *& in l. ſi quis à liberis §. ſi mater ff. de liber. agnoſcen.* Bal, *in d. l. alimenta nu.* 2. Papien. *in formul. libell. pro leg. rei ſing. in princ. num.* 83. *Neuizan. in ſilu. nuptial. lib.* 3. *num.* 36. *Benincaſ. de Paupert. quæſt. 7. principal. in 2. ſpec. iud. num.* 31. Paleott. *de Noth. & Spur. cap.* 48. *in princip. Clemen t. de patr. poteſt. cap. 4. num.* 22. *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 3. Valaſ. conſult* 92.
9 *num. 1. tom.* 1. Quod † procedit etiamſi fi-
lius eſſet illegitimus, *Surd. de Alim. tit.* 1.
quæſt. 14. numer. 4. Paleot. vbi ſuprà cap. 48.
per tot. quia hodie filij illegitimi quoad ali-
menta redacti ſunt ad inſtar filiorum legiti-
morum ex diſpoſitione Iuris Canonici, *Paleot. in eodem tract. cap. 48. num 5. Surd. loc.*
10 *citat. num.* 5. Ac † etiamſi ageretur de in-
11 fantibus expoſitis, his † enim licèt ex pio,
ac nunquam ſatis laudato inſtituto pluri-
bus in locis, & præcipuè Romæ ſoleat Sac.

Ordo S. Spiritus prouidere de Nutricibus
ſoluta certa mercede, vt notum eſt & no-
tat *Petr. Saunier. de Capit. Sacr. Ordin. S.Spi-
ritus cap.11. argument.* 10. *ſub num.1. verſ.
cis autem fol* 183. Attamen, ſi detegeretur,
quòd Matres expoſitæ recuperatæque pro-
li ſuæ lac proprium venderent S. Spiritus
domo Salarium perſoluente, non eſſet Sa-
12 larium perſoluendum, niſi † mater eſſet
adeo pauper, vt cogeretur ex proprijs la-
boribus ſibi victum quærere, *Surd. in dicta
quæſt.13. num.3. Paſcal. de patr. poteſt.par.2
cap. 3. num.* 51. Si enim talis abuſus inuale-
ſceret nimiùm grauaretur Sac. Ordo impen-
13 ſis, & propterea † ad tollendos tales abu-
ſus ex gratia à ſummis Pontificibus impe-
trata, ſolet talibus expoſitis nomen muta-
ri, vt teſtatur, *Idem Saunier loc. citat.* In
14 † ijs autem locis, in quibus S Spiritus or-
do non adeſt debebit expoſitis prouideri
de Nutricibus, illisque Salarium erit per-
ſoluendum, ſed non expenſis publicis,
Auendan. de exequend. Mandat. reg. cap. 10.
*nu.*21. *Sanchez. conſilior. moral. lib.1. cap.6.
15 dub.8 num.* 14. Itaut † cum olim Reueren-
diſſimus Epiſcopus Nucerinus prætendiſ-
ſet cogere Communitatem Gaiſanam in ſua
dioceſi exiſtentem ad concurrendum ex-
penſis neceſſarijs pro tranſportatione infan-
tium ad hoſpitalia deſtinata pro eorum nu-
tritio, per S. Congregationem Boni Regi-
minis, quæ negocijs Communitatum ſtatus
Eccleſiaſtici præeſt, tranſmiſſæ fuerunt ip-
ſi Epiſcopo litteræ tenoris ſequentis videli-
cet, *Non eſſendo ſtata ſolita per l'addietro la
Communità di Gaiſana concorrere alle ſpeſe
della traſportatione degl'eſpoſti N. S. non vole
ne anche ſia grauata per l'auuenire: Però diſſi-
mulandoſi per hora l'eſſecutione, che V. S. li
ha fatta fare per queſta volta, non li darrà
da qui auante altra moleſtia, e Dio la con-
tenti &c.* & ea eſt ratio, quia hoc non ten-
dit in commodum vniuerſale totius Com-
munitatis, ſed certarum perſonarum, &
16 propterea † debebit Iudex compellere par-
ticulares diuites ad præſtandam eleemoſi-
nam pro ſoluenda mercede nutricibus, quæ
nutrient infantes expoſitos, nè fame pe-
reant, *gl.ſ. in c. ſicut.* 11 47. *diſtinct. Abb.
in c. ſi quis propter neceſſitatem de furt. Sanchez
loc. citat. ſub numer.* 14. *Auendan. vbi ſupra*
17 *num.* 19. ſubdens †, quòd interim dum
perquiruntur Eleemoſinę faciendum ſit mu-
tuum de bonis communibus quando eſt pe-
riculum mortis in mora.

Obſtetricibus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Obſtetrices, & Medici eodem Iure iudicantur.*

2 *Mulieres antiquitus medicinam exercebant, & ægrotantibus mulieribus medicamenta ſubminiſtrabant, nam tunc non admittebantur homines ad curam mulierum.*

3 *Obſtetrices poſſunt conſequi Salarium non conuentum implorando officium Iudicis.*

OBſtetrices, veniunt appellatione
1 medicorum, ideoque † idem in Iu-
re diſpoſitum reperitur de ipſarum
Salario, quod de Salario Medicorum, vt vi-
dere eſt in *l. finali C. commun. de legat.* vbi
dicitur medicos non eſſe maioris valoris,
quàm obſtetrices, & facit l. *prima verſ. ſed
& obſtetrices ff. de var. & extraordinar.
cognit. c. non ſane verſ nec medio* 14. *quæſt.5
Speculat. tit. de Salar. §. fin. in princip. Cara-
uit. ſuper Rit. Magnæ Vicariæ Rit.* 267.
num. 11. & 12. *Caroc. de locat. & conduct.
part. prima tit. de Obſtetricib. quæſt.* 12. Et
2 nil mirum, quia † antiquitus mulieres me-
dicinam exercebant, & omnibus in infir-
mitatibus mulieribus ægrotantibus medi-
camenta ſubminiſtrabant, non ſecus ac ho-
die medici faciunt, quoniam tunc non ad-
mittebantur homines ad curam mulierum,
& hoc quidèm erat valde laudabile, inde-
corum namque eſt, homines ad mulierum
curam maximè Religioſarum admitti, ex
quo multoties eueniunt abſurda, (loquor
in materia ſanitatis,) nam cum mulieres
nonnunquam laborent aliquo morbo, quod
medico patefacere pudet, potius cum vi-
tæ periculo morbum patiuntur, quàm ve-
lint illud reuelare, ſed hæc abſurda ipſa-
rum facto eueniunt, nam hodie in totum
luſſibus ſunt deditæ, virtuteſque contem-
nunt, non quidèm, quia eorum ingenium
non

non ſit aptum ad aprehendēdum ſcientias quamuis difficiliſſimas, ſed quia magis illasocioſa vita delectat, quod antiquitus non eueniebat, cum ſcientijs, cæteriſque virtutibus, quæ illuſtrem animum reddunt operam darent, itaut adeo in ſcientijs profecerint, vt ad excellentiam vſque illarum peruenerint, vt multarum meminit, *Textor. in ſua officin. verb. Mulieres docta* & *Ouid. libr.2. Metamorſoſ.* mentionem facit de Ociroe filia Chironis, qui fuit excellentiſſimus medicus, & primus herbarum naturas cognouiſſe dicitur, vt videre eſt in ijs carminibus.

Ocyroen non hac artes contenta paternas,
Edidiciſſe fuit, fatorum arcana canebat.

Et Homer. in Odiſſea 4. mentionem facit de Polidamna vxoris Thonis Aegyptię, prout apparet ex carminibus ſequenti tenore latinè interpretatis ab Andrea Diuo Iuſtinopolitano, videlicèt.

Talia Iouis filia habebat medicamenta prudentia.

Bona, qua ei Polidamna prabuit Thonis vxor.

Aegyptia vbi plurima producit fertile aurum.

Medicamenta multa quidem bona mixta, multa autem mala,

Medicus eſt autem vnuſquiſque ſcientſupra omnes.

Homines: certe enim Paenonis ſunt ex ſobole.

Et de alijs mulieribus, quæ multa cum laude medicinam exercuerunt *Laert. in vita Socratis* vbi celebrat Fanerotem ipſius ſocratis matrem, *Et gloſ. in d. l. prima ff. de var. & extraordinar. cognition.* meminit Salarij debiti iſtis mulieribus medicinam exercentibus, vbi, quòd Præſes Prouinciarum Vrbis ſolitus eſſet tum in cauſis mercedumiſtarum mulierum iuſtitiam facere cum etiam in ipſarum delictis procedere, vt videre eſt in *l. item ſi obſtetrix ff. ad leg. Aquil.*

3 Quod † Salarium poteſt ab obſtetricibus peti implorando officium Iudicis, etiamſi non fuerit promiſſum *gloſ. in d. l. prima ff. de var. & extraord. cognit. verſ. item cognoſcere debet Afflict. in vſib. feud. tit. ex quibus cauſis feud. ammittatur numer. 223. Bou. de ſtatutar. verb. præſcript. gloſ 19. ſub num. 47. Bellon. in §. nunc. tranſeamus num. 5. Inſtit. de obligat.* & quantitas Salarij præſtanda remiſſa eſt arbitrio Iudicis, qui debebit tantùm conſtituere Salarium quantum ſolitum erit de conſuetudine talibus mulieribus præſtari, *Bou. vbi ſupra Caroc. de locat. par. 1. tit. de obſtetricib. queſt. 12.*

Prædicatoribus An ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Prædicationis munus ſpectat ad Epiſcopum*
2 *Epiſcopus quomodo teneatur prædicare?*
3 *Epiſcopus non poteſt mercedem aliquam pro munere prædicandi expoſcere.*
4 *Epiſcopum prædicare in ſua dioceſi ob lucrum temporale turpiſſimum eſt.*
5 *Parochi ex diſpoſitione S. Concilij debent in proprijs parrochijs prædicare.*
6 *Parochi legitimè impediti debent per alios plebi ſibi commiſſæ prædicare.*
7 *Parochi prædicationis muneri non ſatisfacientes poſſunt cogi per cenſuras ab Epiſcopis, licèt ab eorum iuriſdictione ſint exempti.*
8 *Parochi ſi prædicare recuſent poterit Epiſcopus de fructibus parrochiarum alijs, qui tale munus ſubeant mercedem conſtituere.*
9 *Parochus prædicans non poteſt expoſcere mercedem aliquam, ſeu eleemoſinam nec prætextu paupertatis.*
10 *Prædicatoribus ſubminiſtranda veniunt neceſſaria pro victu*
11 *Prædicatoribus non eſt ſoluenda merces aliqua vltra alimenta, etiam concurrente pacto, vel loci conſuetudine, Declara vt num. 14.*
12 *Prædicatio eſt de diuinis.*
13 *Conſuetudo ſimoniaca non eſt ſeruanda.*
15 *Prædicatores abſque ſimoniæ nota poſſunt quærere ſuggeſtum maioris emolumenti.*

1 PRædicationis † munus ſpectat ad Epiſcopum, *Abb. in c. inter cæteran. 1. de offic. ordin Felin. in c. excommunicamus num. 3. de hæretic. Sbroz de offic. Vicar. libr. 2. cap. 21. nu. 1. Campanil. in diuerſor. Iur. Canonic. rubr. 12 cap. 13 num. 13. Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcop. part 3. allegat. 76.*

gat. 76. num. 1. & habetur in *S. Concil. Tri-*
2 *dent. ſeſſ. 5. cap. 2. de Reformation.* qui, † vt
in eius conſecratione dicitur, prædicare
debet non verbis, quæ humanam ſapien-
tiam perſuadeant, ſed oſtenſione ſpiritus
virtutis in tantùm, vt opprobium ſit, Epiſco-
pum prædicare conceptus inutiles, vt vi-
deatur hominibus ſapiens, & viam ſalutis
non docere nec, vitia redarguere, *c. multa
88. diſtinct. & in Manual. paſtor. cap. 32.*
3 *num. 3.* Et † pro tali munere non poterit ip-
ſe Epiſcopus mercedem aliquam expoſce-
re, quia cum hoc ſit munus annexum Epi-
ſcopatui, cuius redditus percipit, vt ipſius
Epiſcopatus onera ſubeat, vt diximus ſu-
prà in *quaſt. 4. num. 4.* dicitur id facere ex
debito, ideque remunerationē aliquā expo-
ſcere non poteſt, *clem. dudum circa med. vbi
notat Cardinalis de ſepul ur. Abb. in c. inter
cætera num. 1. de offic. ordinar. Leoncill. de pri-
uileg. pauper. part. 2. priuileg. 324. numer. 4.*
& habetur *in d. manuali paſtor. cap. 32. n. 5.*
4 vbi, quòd † turpiſſimum videretur ſi Epi-
ſcopus in ſua diocæſi propter temporale in-
tereſſe prædicaret.

Verùm quia non in omnibus locis ſuæ
diocæſis poteſt eodem tempore Epiſcopus
5 prædicare, erit † tale munus explendum à
parochis ex diſpoſitione S. Concilij Triden-
tini, iniungentis Parochis, additis pænis,
quòd in ſuis Eccleſijs ſingulis diebus, &
temporibus ieiuniorum Quadrageſimæ, &
aduentus Domini, ſi non quotidiè, ſaltèm
tribus diebus cuiuſcumque hebdomadæ
conciones faciant, docendo in illis, iuxta
propriam, & auditorum capacitatem, ne-
ceſſaria ad ſalutem conſequendam, vt vi-
dere eſt in *ſeſſ. 5. de reformat. cap. 2.* ibi: Ar-
chipræsbiteri quoque, Plebani, & quicum-
que parrochiales, vel aliàs curam anima-
rum habentes Eccleſias quocumque modo
6 obtinent per ſe, vel † alios idoneos, ſi le-
gitimè impediti fuerint, diebus ſaltèm do-
minicis, & feſtis ſolemnibus plebes ſibi
commiſſas pro ſua, & earum capacitate pa-
ſcant ſalutaribus verbis docendo quæ ſcire
omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem annun-
ciando cum breuitate, & facilitate ſermo-
nis vitia, quæ eos declinare, & virtutes,
quas ſectari oporteat, vt pænam æternam
euadere, & celeſtem gloriam conſequi va-
7 leant; Id † vero ſi quis eorum præſtare ne-
gligat, etiamſi ab Epiſcopi iuriſdictione
quauis ratione exemptum ſe eſſe prætende-
ret, etiamſi Eccleſiæ quouis modo exem-
ptæ dicerentur, aut alicui monaſterio eti-
am extrà diocæſim exiſtenti forſan annexæ
vel vnitæ, modo re ipſa in diocæſi ſint pro-
uida paſtoralis Epiſcoporum ſollicitudo non
deſit, ne illud impleatur. Paruuli petie runt
panem, & non erat qui frangeret eis. Ita-
que vbi ab Epiſcopo moniti trium men ſium
ſpatio muneri ſuo defuerint per cenſuras
eccleſiaſticas, ſeu aliàs ad ipſius Epiſcopi
8 arbitrium cogantur, itaut, † etiam ſi ei ex-
pedire viſum fuerit ex beneficiorum fructi-
bus alteri, qui id præſtet, honeſta aliqua
merces perſoluatur donec principalis ipſe
reſipiſcens officium ſuum impleat &c. & id
ipſum replicat in *ſeſſ. 22. de ſacrific. miſſ.
cap. 8. & in ſeſſ. 24. de reformat. cap. 7.* Nec
9 † potuerunt parochi, ſicuti de Epiſcopis di-
ximus mercedem aliquam pro concionibus
faciendis accipere, etiam ſub prætextu cu-
iuſcumque paupertatis, vt reſoluit *S. Con-
gregatio Concilij in vna Veſtan. 20. Martij
1621. quam refert. Barboſ. in tract. de offic.
& poteſt. Porocb. cap. 14. num. 7.*

Vbi autem, nec Epiſcopus, neque Pa-
rochus conciones facere valeant erunt ip-
10 ſorum loco deputandi alij, † quibus neceſ-
ſaria pro victu ſubminiſtranda eſſe firmant
communitèr DD. omnes, vt videre eſt apud
*Speculat in tit. qui fil. ſint. legitim. §. finali
num. 25. Alfonſ. de Caſtr. libr. 9. de hæretic.
fol 16. Cordub. in l ſi quis à liberis §. & ſi im-
pubes num. 9. ff. de liber. agnoſcen. Surd. de
Aliment. tit. 1. quæſt. 59. num. 1. Leoncill. de
priuil. pauper. d. priuil. 324. n. 7.* & habetur
ex *c. Apoſtolicis 16. quæſt. 1.* ibi; Apoſto-
licis viris euangelizatoribus Chriſti in ne-
ceſſarijs vſibus nolle tribuere ſe ipſum con-
demnare eſt, vbi *gloſſ. in v. neceſſarijs* ex-
ponit, ideſt in victu, & veſtitu, & ex *§. 1. 23.
quæſt. prima.*

11 Sed † an, vltra alimenta, Salarium illis
præſtandum ſit non videntur in hoc Docto-
res conuenire exiſtimantes aliqui, quòd ni-
hil vltra alimenta exigi poſſit, etiamſi con-
ſuetudo vigeat in loco, vt quid vltra ali-
menta prædicatori detur, vt per *per Inno-
cen. in c. cum voluntate de Senten. excommu-
nicat. Rip. conſ. 1. num. 44. de Conſuet. Surd.
conſil. 62. num. 17. volum. 1.* Ea ratione
12 moti, quia † prædicatio eſt de diuinis, &
emere, vel vendere diuina ſimonia eſt, ide-

oque

13 oque talis † conſuetudo tamquam conti-nens ſimoniam diceretur nutritiua peccati, & propterea nullatenus ſeruanda veniret, *c. abolendæ de Sepultur. Rip. loc. citat.*

14 Alij † vero affirmatiuam tuentur ſententiam, reſpondendo, contrarium procedere vbi pactio, vel conſuetudo aliquid dandi verſantur circa ipſas actiones ſpirituales, prout ſpirituales ſunt, & ſic pro concione, tunc enim verè committeretur ſimonia ſi aliquid, etiam minimum, perciperetur, quia licèt prędicatio compoſita ſit ex ſpirituali, & temporali ſimul, nempè ex verbo Dei, & labore intrinſeco, principalitèr tamen eſt ſpiritualis, & in hoc locum habet tex. in *c. ſi quis Epiſcopus 1 quæſt.* 2. ibi: Si quis horum alterum vendiderit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit &c. & *c. 1. de Simon. D. Thom. in 4. d. 25. quæſt. 3. art. 2. Caietan ſecunda ſecundæ quæſt.* 100. *art. 3. & in ſumma libr. primo cap. 89 verſ. dico tertio Silueſt verb. ſimonia quæſt. 9. Valent. tom. 3. diſp. 6. quæſt. 15. punct. 2. verſ. primo nihilominus Bonacin in tractat. de Simon. quæſt. 6. punct. 3. Suarez. libr. 10. cap. 21. num. 7. &* 11. At vbi verſantur circa labores extrinſecos, ſeu per accidens adiunctos ipſi concioni, vt eſt ſe conferre de loco ad locum, & locare libertatem ſuam obligando ſe ad prædicandum in certo loco, & pro toto anno, vel pro toto tempore quadrageſimali, vel pro tota hebdomada aut ſingulis diebus feſtis, hæc enim ſunt quid temporale, & prætio æſtimabile, & per accidens concomitantur ipſam actionem ſacram, ac proindè pactio, & conſuetudo de certa mercede valet, & abſque ſimoniæ labe fieri poteſt, vt probat, *tex. iuncta gloſ. in fin. in c. ſignificatum de præben. Tolet. in ſumma libr. 5. cap* 88 *ſub num. 2. verſ. dico tertio Vgolin. de Symon. tab. 1. cap. 9. §. 1. num. 6. & §. 2. num. 8. & cap. 44. §. 2. num. 19. in fine Campanil. in diuerſor. Iur. Canonic. rubr. 12. cap. 13. n. 15. Gutierez. canonicar. quæſtion. libr. primo capit. 29. num. 25. Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. cap. 25. dub. 8. num. 45. Bonacc. de Simon. quæſt. 7. punct. 3. num. 8. & 9. & punct. 4. num. 1. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. part. 3. allegat. 75. num. 10. Onnat. de Contract. diſputat. 84. num. 278.* In tantùm, vt

15 † abſque eo, quòd ſimoniæ labem incurrat, poſſit prædicator quærere ſuggeſtum, in quo pinguiores ſunt eleemoſinæ, vt per *Campanil loc. citat. & per Tolet. in ſumma libr. 5. cap. 9. ſub num. 3.* vbi tamen licet prędicatorem excuſet à ſimonia, non tamen illum ab auaritia ſpirituali innoxium arbitratur, quia concionator potius quærere debeat loca ad fructificandum aptiora.

Ad quem autem ſpectet ſoluere Salaria huiuſmodi prædicatoribus iam ſatis diximus ſupra in *part. prima quæſt. 4. num. 4.* ad quam me refero, nè iam dicta repetantur.

Procuratoribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores ad lites regulariter non poſſunt expoſcere mercedem non conuentam.*

2 *Procuratores ad lites, qui ſolent operas locare pro mercede, poſſunt illam etiam non conuentam expoſcere.*

3 *Procuratores ad lites, qui operas præſtant in loco, in quo viget conſuetudo ſoluendi mercedem etiam non conuentam, poterunt petere mercedem etiam nulla conuentione præcedente.*

4 *Conſuetudo æquiparatur Iuri Naturali.*

5 *Procuratoribus Romanæ Curiæ de conſuetudine ſoluitur Salarium non conuentum.*

6 *Conſtitutio ſan. mem. Pauli V. ſuper reformat. Tribunal. Vrb. tit. de Aduocat. & procurat. §. 13. declaratur.*

7 *Officium Iudicis nobile nunquam cenſetur ſublatum etiamſi fuerit ſublata actio.*

8 *Procurator præſtans patrocinium pro conſanguineo mercedem non conuentam conſequi non debet, Declara id procedere alijs concurrentibus adminiculis vt numer. 9. & quænam ſint adminicula, quæ ad hunc effectum debent concurrere num. 10.*

11 *Procurator patrocinium præſtans pro eo, à quo recepit beneficia, mercedem non conuentam conſequi non debet, Amplia, vt num. 13.*

12 *Merita præcedentia ex parte eius, ad cuius fauorem quis operatur inducit præſumptio-*

ptionem donationis operarum, Amplia, vt num. ſeq.

14 *In remunerationibus imitari debemus agros fertiles, qui plus reddunt, quàm acceperint.*

15 *Procurator gratis præſumitur defendere cauſam Amici, Amplia vt num. ſeq. Declara vt num.* 18.

16 *Amicitia merces aduerſatur.*

17 *Procurator, qui filium Amici defendit, mercedem non conſequitur, Declara, vt num.* 18.

19 *Procurator gratis pro pauperibus patrocinari tenetur.*

20 *Procurator recuſans patrocinari gratis pro pauperibus poterit ad id per Iudicem compelli.*

21 *Procuratores Romanæ Curiæ parùm, aut nihil differunt ab Aduocatis, cum vt plurimum ſint Doctores vtriuſque Iuris.*

22 *Procuratores Romanæ Curiæ præcedunt Aduocatis extra Curiam.*

23 *Procuratores non admittuntur ad defendendas cauſas in* S. *Rota Auditorio niſi ſint viri graues, toga, ac laurea decorati.*

24 *Procurtoari omninò ſoluendum venit Salarium conuentum, Declara vt num.* 25.

26 *Conuentio Salarij facta per procuratorem cum litigante quando licita dicatur?*

27 *Procurator quaenam facere debeat, vt dicatur ſuo muneri ſatisfacere?*

28 *Procurator malè defendens cauſam, & mandati fines excedens Salarium non conſequitur.*

29 *Procurator malè defendens cauſam ammittit Salarium etiam illius temporis, quo benè cauſam defendit, Contrarium n.* 30

31 *Procurator, cui fuit promiſſum annuum Salarium, illud conſequitur etiam pro eo tempore, quo nihil fuit geſtum in cauſa.*

32 *Salarium commenſurandum eſt pro modo laborum,* Declara *vt num.* 33.

34 *Salarium conuentum debetur procuratori etiamſi cauſa fuerit per concordiam terminata.*

35 *Procuratori debetur Salarium conuentum etiamſi cauſa ammittatur.*

36 *Procuratori debetur Salarium conuentum etiam poſt reuocationem mandati lite iam conteſtata ſi reuocatio facta fuerit abſque legitima cauſa.*

37 *Procurator poſt litis conteſtationem dicitur Dominus litis effectus, neque poteſt abſque legitima cauſa reuocari.*

38 *Cauſa iuſta, vel iniuſta quaenam dicatur ad hoc, vt procurator poſt litis conteſtationem reuocari poſſit relinquitur Iudicis arbitrio.*

39 *Procurator, qui mouit litem contra Dominum pro Salario, petendo vltra ſummam debitam, poterit à Domino reuocari etiam poſt litis conteſtationem.*

40 *Procuratori Salarium debetur etiamſi cauſam defendat abſque mandato, Amplia, vt num.* 41.

42 *Salarium petere poteſt is, qui exequitur actum alteri demandatum.*

43 *Culpa eſt immiſcere ſe in rebus ad ſe non pertinentibus.*

44 *Delinquere dicitur is, qui alienum officium exercet.*

45 *Officialis vnus non debet in alterius officio ſe intromittere.*

46 *Procuratori falſo Salarium debetur.*

47 *Procuratori ſubſtituto debetur Salarium.*

48 *Procurator ſubſtitutus habere dicitur mandatum à Domino, qui principalem procuratorem conſtituit.*

49 *Subrogatus aſſumit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, & fruitur omnibus iuribus tam actiuis, quàm paſſiuis.*

50 *Mandatum expirat per mortem mandantis.*

51 *Procuratori ſubſtituto ſoluendum eſt Salarium etiam pro operibus præſtitis poſt mortem conſtituentis.*

52 *Mandatum per mortem Domini non finitur re non integra, Declara, vt nu.* 53.

54 *Nemo poteſt transferre in alium plus Iuris, quàm ipſe habeat.*

55 *Procurator ſubſtitutus per litis conteſtationem efficitur procurator principalis, ita ut poſſit etiam alios ſubſtituere.*

Procuratorum duo ſunt genera, Alij enim ad negocia, Alij vero ad lites conſtitui conſueuerunt: De Salario debito procuratoribus ad negocia diximus ſuprà in *quaeſt.* 51. In præſenti autem quæſtione agendum erit de Salario Procuratorum ad
1 lites, qui † regularitèr non poſſunt mercedem aliquam expoſcere, niſi de illius ſolutione conuentionem præceſſiſſe probent, *l. qui mutuam* §. *Salarium ff. mand. ti l Salarium*

rium C. eodem, Gloſ. in l. 1. §. aduocatos ibique
Bar. num. 2. ff. de var. & extraordinar. co-
gnit. Bal. & Fulgoſ. in d. l. Salarium C. man-
dati Alex. conſ. 109. num. 3. libr. 6. Menoch.
conſ. 228. num. 6. vol. 3. Guidopap. deciſ. 68.
num 5. Gabr. de procurator. concluſ. 1. num. 1.
Golin. de Procurator. part. 4. cap. 5. num. 15.
Rot. diuerſor. deciſ. 556. num. 1. part. prima
& deciſ. 124. par. 4. & coram Coccin. dec. 256
num. 2. & coram Caualer. deciſ. 400. num. 1.
Et in Vrbe habemus Conſtitutionem ſan.
mem. Pauli V. ſupèr reformatione Tribu-
nal. Vrb. qua expreſsè cauetur, quòd Sa-
larium per procuratorem peti non poſſit ni-
ſi conuentio præceſſerit, vt videre eſt in
tit. de Aduocat. & procurator. §. 13.

2 Receditur † tamen à prædicta regula
quando procurator eſſet ſolitus locare ope-
ras ſuas pro mercede, tunc enim, licèt ali-
qua conuentio de illius ſolutione non præ-
ceſſerit, attamen poterit procurator illam
petere, Iacob. de Arena, Cin. Bal. Salicet. &
Alij Scribentes in l. 1. C. mandati Gabr. de
procurat. concluſ. 5. num. 2, Federic. de ſen.
conſ. 218. Natt. conſ. 376. nu. 3. Alex. dicto
conſ. 109. in princ. vol. 6. Menoch. conſ. 228.
num. 21. libr. 3. Golin. vbi ſupra num. 26.
& ea eſt ratio quia tali caſu procurator dici-
tur locaſſe operas iuxtà ſuam conſuetudi-
nem, Rot. in recentior. deciſ. 238. num. 2.
part. 1. & in Toletana mercedis 13. Maij
1568. coram Cardinali Aldobrandino, & in
Romana mercedis 10. Martij 1599. coram
Cardinali Lancellotto, & in Romana Pecu-
niaria 4. Decembris 1628. coram R. P. D.
Coccino.

3 Sicut † etiam à prædicta regula receden-
dum venit quando in loco, in quo Procu-
rator ſuas operas præſtauit viget conſuetu-
do ſoluendi Salarium procuratoribus etiam
non conuentum; Tali enim conſuetudine
extante Salarium omnino ſoluendum eſt,
quid quid aliàs eſſet de Iure dicendum,
Soccin. conſ. 196. in fine verſ. & hoc iudicio
meo libr. 2. Hypolit. Riminal. in addit. ad
conſ. Iacob. Rimin. 349 libr. 2. Surd. de Ali-
ment. tit. 1. quæſt. 61. Gratian. diſceptat. fo-
renſ. cap. 257. numer. 30. & ſeqq. Rot.
Ianuen. deciſ. 115. num. 4. Gaill. ſingular. ob
ſeruation. libr. primo obſeruat. 44. nu. 3. & 4.
vbi teſtatur de Conſuetudine illius Came-
ræ Imperialis, Milanen. deciſ. 5. num. 26.
libr. primo vbi affirmat, extare talem con-
Lanfranc. Zacchias de Salario.

ſuetudinem in magna Curia Regni Siciliæ,
& ſequitur Muta, deciſ. Sicin 66. num. 11.
conſuetudo namque attendenda venit tam-
quam maxima pars Iuris, quo vtimur,
4 † cũ æquiparetur Iuri naturali Bal conſ. 318.
col. fin. libr. 2.

5 Et hinc eſt, quòd † in Curia Romana,
in qua viget conſuetudo præfata, ſoluitur
Salarium procuratoribus etiamſi non fuerit
conuentum, & quamuis non probetur ip-
ſos fuiſſe ſolitos locare operas ſuas pro mer-
cede, ſed ſufficit tantummodò conſtare de
ſeruitio præſtito, Rot. in recentior dec. 238
num. primo & deciſ 291. num. primo & co-
ram Puteo deciſ. 44 num. 2. libr. 2. coram
Caualer. deciſ. 416. in princip. & num. primo
& deciſ. 400. num. 2. coram Coccin. dec 256.
num. 2. & in Romana Salarij 23. Ianuarij
1626. coram Remboldo & fuit milliès in Ro-
6 ta reſolutum non † obſtante dicta reforma-
tione ſanct. mem. Pauli V. d. §. 13. quia il-
la conſtitutio prohibet tantummodo pete-
re Salarium non conuentum actione locati,
& conducti iuxtà Gloſ. in l. Salarium ver. ſi
extra ordinem ff mandati Alex. conſ. 109 ſub
n. 1. lib. 6. Non autẽ prohibet Procuratori-
7 bus implorare officium Iudicis nobile, †
quod nunquam cenſetur ſublatum etiamſi
fuerit ſublata actio, Iaſ. in l. ſi vbi pactum
num. 13. & ſeq. C. de Tranſaction. Angel. in
l. finita §. eleganter ff. de damn. infect. Ca-
ſtren. conſ. 19. num. 71 & ſeq. lib. 3 Adden.
ad Buratt. deciſ. 144. num. 18 Et ſic Conſti-
tutionem prædictam declarauit S. Rota in
d. Romana Salarij 23. Ianuarij 1626. coram
R. P. D. Remboldo.

Veritas tamen eſt, quòd, etiamſi Procura-
tor ſit ſolitus locare operas ſuas pro merce-
de, & vigeat loci conſuetudo ſoluendi pro-
curatoribus Salarium non conuentum, Ta-
men in certis caſibus Salarium petere non
poſſit, niſi conuentio præceſſerit, & Primus
8 caſus eſt quando † inter procuratorem, &
litigantem intercedit ſanguinis coniunctio,
hæc enim, circumſcripta conuentione, indu-
cit præſumptionem, quòd procurator, non
ob ſpem Salarij, & remunerationis, ſed
propter ſanguinis coniunctionem ſeruire
voluerit, ſuaſque operas donare, Abb. in
c. non nc ſub num. 1. de præſumpt Lup. in c.
per veſtras §. 45. de donation. Roman. con-
ſil. 207. & 235. & ſingular. 652. Soccin.
conſ. 5. col. octaua verſ. octauo magis in ter-

minis libr.4. Angel. conſ. 85. *num.* 7. *Purpur. conſ.*387. *num.*9. *&* 10. *lib.*1.*Dec. conſ.*267 *num.*2. *in fine Alex.conſ.*166.*col.*3. *verſ.non obſtat dum quinto opponitur libr.* 7. *Adrian. Neguſan. quæſt.*419 *n.*8. *Rot. in rec. d.*305. *numer.* 5. *part.* 2. *& deciſion.* 322. *num.* 11. *part.*4.

9 Cum † hac tamen ſanguinis coniunctione aliorum adminiculorum concurſus erit neceſſarius, nam aliàs ſola ſanguinis coniunctio non ſufficiet de per ſe pro inducenda concludenti præſumptione, quòd procurator voluerit abſque Salario ſuas operas præſtare, *Surd. conſ.*290. *num.*60. *Menocb. conſ.*9 . *num.*53. *Rot. coram Cardinali Seraphino deciſ.*1322. *num.*1.

10 Adminicula † vero, quæ debent concurrere ſunt calculatio rationum ſepius facta, & temporis diuturnitas, *Gloſ. in l. libertis §. manumiſſis verb. ſi conditio ff. de aliment. legat. Bar. in l. procula ff. de probat.* dicens, quòd ſi aliquod eorum deficiat animus donandi non præſumatur, *Roman. conſ.* 517. *num.*15. *verſ. tertio quando concurrunt tria Alex. conſ.* 56. *num.* 14. *verſ. nec obſtat. libr.*4. *Corn. conſ.* 265. *num.* 20. *libr. primo Cæphal. conſ.* 48. *num.* 36. *Soccin. conſ.* 25. *num.* 10. *libr.*4. *Natt. conſ.* 100. *num.*9. *Menocb. de Arbitrar. Iudic. caſ.* 88. *num.*16. *Mantic. de Tacit. libr.*13. *titul.* 19. *num.* 9. *verſ. et in hoc caſu & tit.*22. *num.*7. *verſ. & ſi res* Quinimò diuturnitas non ſuffragatur niſi ſit tanti temporis, quod ſufficiat ad inducendam præſcriptionem, *Seraphin. deciſ.*1322. *nu.*4. *Caualer d. dec* 400. *num.*4. Neque calculatio attendenda venit niſi fuerint ſecutæ ſolidatio, & quictantiæ finales, vt in eadem, *deciſ. Caualer.* 400. *num.*6.

11 Secundus † caſus eſt quando verſaremur in procuratore, qui à litigante plura recepiſſet beneficia, tunc enim præſumitur, quòd procurator illorum contemplatione, & ratione remunerationis gratis voluerit in cauſa ſuum patrocinium præſtare *l. ſi vero non remunerandi § id in Papinianus ff. mandati gloſ. in l. quæ dotis ff. ſolut. matrimon. Bal. in c. ſi cautionum num* 4 *verſ. porro de fide Inſtrumentor. & in l* 2. *num.*2. *C. de Iure dot. Iaſ. in l. ex hoc iure num.*57. *ff. de Iuſt. & Iure Curt. iun. conſ.* 34. *num. primo*, & 5. *Bellon. conſ.* 70. *num.*10. *Caſtren in l. traditionibus C. de pact. Bal. nouell. in*
l. 1. *num.* 410. *ff. ſolut. matrimon.* Merita
12 † namque præcedentia non tantùm præ-
ſumptiooem inducuot, quòd quis ſuorum
laborum mercedem donare voluerit, ſed
etiam efficiunt, vt quicumque actus geſtus
aliàs dubius præſumatur dooatio, *Bal. in*
*conſ.*298. *incipien. hæc materia in fine lib.* 1.
*& conſ.*65. *incipien. in cauſa excellentiſſimi*
num. 17. *libr.* 1. *Corn. conſ.* 1. *col.*2. *verſ. &*
licet alias libr. primo & conſ. 219. *col. finali*
*lib.*1. *& conſ.* 194. *col. prima libr.* 3. *Grat.*
*conſ.*94. *num.*17. *vol. primo* cum alijs longa
ſerie relatis per *Tiraquell. in l. ſi vnquam v.*
donatione largitus num 50. *C. de revocan. do-*
13 *nat.* Et † hæc præſumptio locum habet eti-
amſi merces, quæ præſtanda veniret pro la-
boribus impenſis excederet ſummam be-
neficiorum *Purpurat. in l. cum quid nu.*130.
14 *ff. ſi cert. petat.* In † remunerationibus eoim
debemus agros fertiles imitari, qui multo
plus reddunt, quàm aeceperint, vt dicit *Cic,*
*officior. libr.*1.

15 Tertius † caſus eſt quando inter procura-
torem, & litigantem magna intercederet
Amicitia, ob quam intrat præſumptio,
quòd voluerit procurator abſque merce-
de patrocinium præſtare, *Abb. in c. requi-*
ſitus numer. 23. *cum ſeqq. & ibidem Co-*
uarru. num. 7. *de Teſtament. Alex. in l.*
exigendi num. 16. *& Iaſ. num.* 4. *&* 5.
C. de Procurator. idem Iaſ. in l. quæ dotis nu-
mer. 74. *& ſeqq. ff. ſolut. matrimon. Bart. in*
l. 2. *num.*4. *ff. de negoc. geſt. Caroc. de Lo-*
*cat. & conduct. par.*1. *tit. de fruct. & lit. ex-*
16 *penſ. quæſt.*8. *num.*42. Nihil † eoim magis
amicitiæ aduerſatur, quàm Merees *l.*1. *ff.*
17 *mandati* Quod † procedit etiam quando
procurator laboraret pro perſona ipſi amico
valde coniuncta, vt puta ſi adiuuaret fili-
um ſui amici, quia præſumeretur adiuuaſ-
ſe ratione amicitiæ, quàm cum eius pa-
tre habebat, non autem pro mercede, *Bal.*
in l. 2. *num.*2. *C. de Iure dot. & in l.*2. *num.*2
*C. de Donat. Bar. in l.*2. *num.*4. *C. de negoc.*
geſt. Ruin. conſ. 100. *num.* 25. *libr.* 4. *Me-*
*nocb. de arbitrar. caſ.*88. *num.*60. *Ioſeph. Lu-*
*douic. deciſ. peruſ.*111. *num:* 7. *Maſcard. de*
*probat. concluſ.*554. *num.* 56. *Caroc. loc. ſu-*
pra citat. Mareſcott. variar. reſolut. libr. 2.
*cap.*110. *num.*3. *Golin. de procurator. part.*4.
18 *cap* 5. *num.* 53. Quotieſcumque † tamen
amicitia ſit talis, vt poſſit dici vera amicitia,
& eum ea concurrat cauſa pietatis, nè ſci-

licèt

licet amicus opprimatur *l. is qui amicitia ff. de negoc. geſt. Menoch. d. caſ. 88 num. 61. verſ. bene tamen caſum Caroc. vbi ſuprà*, & nos latè diximus ſupra in *quæſt.* 51.

19 Quartus † erit caſus quando procurator ſuas operas impendiſſet ad fauorem pauperis, & miſerabilis perſonæ, concurrente enim qualitate paupertatis in litigante militat præſumptio, quòd procurator voluerit abſque vlla temporali recognitione laborare, accedente maximè obligatione inducta à lege defendendi cauſas pauperum abſque mercede ad text. *in l. prouidendum* §. 1. *C. de poſtulan. & tradita per gloſ. in l. tam dementis C. de ep. aud. Alex. in l. argentarius in fine ff. de eden. Iaſ. in* §. *tripli col. penul. Inſtit. de Action. Rip. in l. Centurio num. 35. ff. de vulgar. Foller. in praxi crimin. in ſecunda ſecundæ part. principal. verſ. recipiantur defenſores reorum num. 27. Benincaſ. de pauper. quæſt. 7. ſpec. 1. in iud. num. 14. Gerard. ſingular. 13. Caroc. de locat. part. 1 quæſt. 8.*
20 *n. 12.* Itaut † ſi procurator recuſaret poſtulare, & procurare pro paupere, poſſent pauperes denunciare Iudici, qui ſuo officio inuitum compelleret ad præſtandum gratis ſuas operas, *Falin. in rubr. de offic. Iudic. num. 3. verſ. an autem pauperi competat actio, & in c. ſi pro debilitate de offic. delegat.* etiam peculiaribus pœnis illum afficiendo, *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 56. num. 31. Leoncill. de priuileg. paup. part. 2. priu. 339. num 3.* & nos latiùs diximus ſuprà *in quæſtion.* 52. de Aduocato, & omnia in eadem quæſtione adducta poterunt affirmari, de
21 Procuratoribus Romanæ Curiæ, qui parum, aut nihil differunt ab Aduocatis, cum vtplurimum ſint Iuris vtriuſque Doctores vt per *Rot. in Romana Pecuniaria 4. Decembris 1628. coram Reu. Pad. Dom. Coccino*
22 & † præcedant Aduocatis extra Curiam, &
23 hoc maximè dicendum eſt de † Procuratoribus cauſarum S. Rotæ, intra quem ordinem non niſi graues viri toga, ac laurea decorati, præcedenti rigoroſo examine, admittuntur, vt teſtatur, *Veſtr. in praxi libr. 2. cap. 19. num. 1. & 3.*

24 Quando † autem Salarium procuratori fuerit promiſſum omninò erit ſoluendum, *l. Salarium ff. mandati l. 1. C. eodem tit. Surd. conſ. 306. num. 9. vol. 3. Boer. deciſ. 282. numer. 6. Rot. deciſ. 18. de probat. in antiq. & deciſ. 127. num. primo par. 4. diuerſ. & in*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

Valentina Mercedis 3. Iunij 1621. coram
25 *Cardinali Lancellotto* Et † abſque difficultate procedit quotieſcumque conuentio de Salario ſit licita, & procurator ex parte ſua adimpleat ea omnia, quæ ratione officij ad-
26 implere tenetur, Et † licita dicetur conuentio Salarij ſi talis ſit, vt non excedat ſummam à Iure determinatam, & dici non poſſit pactum de quota litis: Quænam autem ſit ſumma determinata à Iure, & quale dicatur pactum de litis quota, ſatis oſtendimus
27 ſupra in *d. quæſt.* 52. Ad effectum vero, vt procurator dicatur adimplere ea, quæ ad ſuum officium pertinent, non debebit excedere fines mandati, & tenebitur benè, & diligenter in cauſæ patrocinio ſe gerere,
28 alias ſi malè cauſam defenderet, mandatique fines excederet non conſequeretur Salarium, *Guidopap. deciſ. 68 num. 5. Gratian. d. ſceptat. forenſ. cap 55. num. 21. Surd. de Aliment. titul. 7. quæſtion 41. numer. 3.*
29 Imò † voluerunt Aliqui, & præcipuè *Bal. in l. Neſennius in fine ff. de excuſat. Tutor.* quòd priuandus eſſet Salario anteacti temporis, quo benè cauſam defendiſſet per *tex. in l. Iudices C. de Anno. & tribut. lib.* 10
30 Verùm † Doctores communitèr huiuſmodi ſententiam reprobant dicendo, quòd ſicuti Dominus commodum recepit ex opere procuratoris tempore, quo benè cauſam defendit, ita quoque æquitati conſentaneum ſit, quòd procurator ſuorum laborum commodum referat, labor enim, & tempus diuiſionem recipiunt, *Gratian. d. capit. 55. num. 22. Surd. de Aliment. quæſt. 41. tit. 7. num. 8.* & plures diximus in quæſtionibus præcedentibus.

Quando autem conuentio eſt licita, & ex parte procuratoris omnia ad ſuum officium ſpectantia adimplentur, tunc abſque difficultate procedit concluſio, quòd procuratori ſit ſoluendum Salarium, imò plures recipit ampliationes, & Primo amplia-
31 tur, † quòd procurator conſequi debeat Salarium etiam pro eo tempore, quo nihil fuit in cauſa geſtum quando Salarium fuit conuentum liberè, & ſimplicitèr, vt ſi conueniremus, quod dares mihi centum quolibet anno, vt tuas cauſas defenderem *Adden. ad Buratt. deciſ. 79 num. 12. Rot deciſ. 330. numer. 2. part. prima in recentior.* Cum ſatis ſit, quòd per procuratorem non ſteterit, quin ſuas operas præſtauerit; Et

Pp 2 ſuf-

ſufficit, quòd eſſet paratus laborare occaſione adueniente, vt pro toto tempore Salarium conſequatur, *l. ſed addes* §. *cum quidam & l. qui operas ff. locati gloſ. magna in l. ſi vno* §. *cum quidam ver. cum autem ff. eodem titul. Natt. in conſil.* 452. *numer.* 2. *vol.* 2.

32 Neque obſtat ſi dicatur, † Salarium eſ-
ſe commenſurandum pro modo laborum,
33 quia reſpondetur, hanc † concluſionem
non adaptari quando Salarium fuit promiſſum liberè, & simplicitèr, ſed habere locum quando fuit conuentum, habita ratione laborum, certum Salarium pro quolibet actu, prout in caſu *deciſ.* 291. *part. prima in recen.*

34 Ampliatur † ſecundo, quòd ſoluendum veniat integrum Salarium, quod fuit conuentum Procuratori, etiamſi cauſa terminetur per concordiam, *Guidopap. deciſ.* 102. *Gail. ſingular. obſeruat. libr.* 1. *obſeru.* 44. *num.* 12. *Golin. de procurator. lib.* 4. *cap.* 5. *numer.* 45. quia per eum non ſtat quominus cauſam vſque ad concluſionem defendat *l. qui operas ff. locati l. ſed addes* §. *fin. ff. mandati l. fin. ff. de condit. & demonſtrat.* & dum non ſtat per eum videtur adimpletum per ipſum procuratorem id, quod promiſit, nempe cauſam defendere vſque ad ſententiam *l. iure ciuili ff. de regul. iur.* & victoriam in cauſa retuliſſe videtur *l. fin. ff. mandati*, & latius diximus ſupra in *quæſtion.* 52.

35 Ampliatur † Tertio quòd procurator conſequatur Salarium etiamſi cauſa ammittatur *Alex. in l. litem num. primo verſ. nam iſto caſu C. de procurat. Mut. in cap. Sicil. cap.* 62. *tom.* 7. *& cap.* 243. *tom.* 5. *numer.* 10. *Golin. vbi ſupra num* 44. non enim poſſunt procuratores fauorabilem ſententiam ſuis clientibus in cauſa dare, cum hoc ſit officium Iudicis, ſed bene poſſunt & debent ad hoc, vt conſequantur Salarium omni ſtudio, & diligentia cauſam iuſtam defendere adducendo coram Iudice bonum ius ſui principalis, ita vt victoria mediante ſua opera à litigante referatur, quæ Victoria tantam gloriam, & honorem ipſis procuratoribus affert, vt multi, minorem mercedem conſequi velle in caſu victoriæ, maiorẽ verò in caſu ſuccumbentiæ cum principalibus conueniant, vt pote ille honor, qui ipſis ex Victoria prouenit loco mercedis, & Salarij ſuccedere debeat, vt teſtatur *Speculat. libr. primo partic.* 4. *tit. de Salarijs* §. *ſequitur ſub num.* 6. *verſ. Quidam tamen vbi Adden. littera L. & nos diximus ſupra ex ſententia Mart. alis in dicta quæſt.* 52.

36 Ampliatur † Quartò, ſoluendum Salatium procuratori etiam poſt reuocationem mandati lite iam conteſtata, quando reuocatio fuit facta abſque vlla legitima præcedente cauſa, *Rot. coram bon. mem. Coccino deciſ.* 256. *ſub num. primo verſ. Domini ta-*
37 *men* procurator † enim poſt conteſtationem litis dicitur effectus Dominus, neque poteſt reuocari, niſi adſit iuſta cauſa *l. poſt litem ff. de procurat. c.* 2. *de procurat. in* 6. quæ cauſa, cum non poſſit ſub certa regula
38 tradi, quænam ad hunc effectum dicenda veniat iuſta, vel iniuſta relinquitur arbitrio Iudicis *Afflict. in c. primo num.* 24. *ex quibus cauſ. feud. amittat. Bal. in l prima nu.* 8. *C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. Iaſ. in l. properandum* §. *ſin autem alterutra num.* 8. *C. de*
39 *Iudic. Coccin. deciſ* 288. *num.* 2. Et † iuſtam cauſam eſſe ad effectum, vt procurator poſſit reuocari ſi ipſe mouerit litem Domino ſuper Salario, petendo maiorem ſummã, quàm fuerit promiſſa *reſoluit Rot. coram Coccino d. deciſ.* 288. *ſub num.* 1. *& dec.* 341. *num.* 1.

40 Ampliatur Quinto, † quòd veniat ſoluendum Salarium procuratori etiam ſine mandato agenti, *Rebuff. conſ.* 149. *nu.* 17. *l. titio in princip. ff. ad Municip.* quod procedit etiamſi ad idem negocium, ſeu cauſas
41 eſſet alius procurator † conſtitutus, nam
42 qui exequitur actum alteri mandatum non prohibetur Salarium petere *Bar. in d. l. titio Gabr. conſ.* 9. *nu. primo lib. primo* Et quamuis in cõtrariũ facere videãtur, aliqui texrus *& primo reg. culpa eſt de reg. Iur. in* 6 vbi dicitur,
43 culpam † eſſe miſcere ſe in rebus ad ſe non pertinentibus ergo ſi procurator immiſcet ſe in cauſa ad ſe non ſpectanre non debebit conſequi Salarium, maxime alteri promiſſum, ne dicatur à culpa præmium reportare, ſecundo facit, *tex. in c. tua nos de homicid.*
44 vbi habetur, quẽ † delinquere alterius officium exercendo ergo, &c. tandẽ concurrit *tex. in l. doli mali* §. *fin. ff. de nouation.* vbi,
45 quis † non debet eſſe curioſus de rebus alternis, & vnus officialis non debet ſe in officio alterius intromittere, *Bar. in l. prouincijs*

C. de

Digitized by Google

C. de numer. actua & cartul. lib. 12. Bal. in l. repetita C. de epiſcop. & cleric Sicul.conſ.45 col.3. lib.3. Attamen prædicta,non obſtant, nam reſpondetur, procuratorem non recipere Salarium à culpa immediate , ſed a negocio licito , quod exercuit, & quamuis videatur,quòd dum Salarium fuit promiſſum alteri procuratori , qui in cauſa patrocinium præſtare debebat,non veniat de iure alteri ſoluendum, attamen contrarium eſt verum,nam Salarium erat conſtitutum non perſonæ , ſed labori *l. medico C. de annu.legat.* cum autem labor fuerit paſſus à procuratore non habente mandatum, non autem ab illo, qui habebat , iuſtum eſt , quòd laborum præmium conſequatur , ſicuti iniuſtum eſſe apparet, quòd Salarium ſoluẽdum veniret procuratori habenti mandatum , dum alter laborauit , Ad id vero,quod dicitur,quem delinquere alterius officium exercendo, reſpondetur , ſeu declaratur ſecundum *Din. & Dec. in d reg. culpa eſt* , quòd non dicatur in culpa, nec alienæ rei ſe ſe immiſcere ille,qui ratione officij, vel pietatis,vel coniunctionis officium alterius exercet *l non tantum ff de app. l. vt vim. ff. de Iuſt. & Iure Dec. in c. primo de offic. delegat.* cum autem procurator poſſit dici ratione officij, ſeu etiam ratione piætatis, ſeu etiam coniunctionis ſit concurrit,cauſam patrocinaſſe, non poteſt dici quod ſit in culpa,ſicque Salariũ pro ſuo patrocinio habere debebit :

46 Ampliatur † Sexto deberi Salarium etiam procuratori falſo *Bal.in c.ex parte n. 15. de reſcript. Golin. de procurator. par.4.cap.5. num.49.*

47 Demum ampliatur, ſoluendum † eſſe Salarium procuratori ſubſtituto à procuratore principali habente procurę mandatum cum facultate ſubſtituendi *Rot. coram Cardinali Caualerio deciſ.416. num. 2. Bar. in l. Titio per illum tex. ff. ad municip. Rot. coram bon. mem. Coccino deciſ.256. numer. 2.* ibi : Dixerunt Salarium deberi à die quo fuit ſubſtitutus , & incepit ſeruire , &c.

47 Procurator † enim ſubſtitutus dicitur habere mandatumà Domino qui principalem procuratorem conſtituit *Rot. deciſ.692. nume. 2: gloſ.in c.primo v ſubſtituendi de procurat. in 6. Rot. deciſ.8. & 38. in fine de procurat. in nouis* , Et ſic,ſi inter principalem procuratorem, & Dominum fuerit conuentum Salarium cum ſubſtituto etiam
conuentum fuiſſe dicendum erit, quia ſub-
49 rogatus † aſſumit naturam eius,in cuius lo-
cum ſubrogatur , & fruitur omnibus iuri-
bus tam actiuis, quàm paſſiuis, quæ ſpecta-
bant ad eum in cuius locum fuit ſubroga-
tus,niſi expreſſe tollantur ,*Rot. deciſ. 558.
numer. 7. & deciſion. 258. numer. 4.
part. 5. & deciſ. 273. num 5. & 7. part. 7.
in Recen. & in Taraconen. Sacriſtiæ 19.
Martij 1601. coram Iuſto*.

50 Et hæc amplia , quòd licèt † per mor-
tem mandantis dicatur expiraſſe manda-
tum *Put. deciſ 295 num primo libr. 2. Rot.
deciſ.12 de offic. delegati in nouis c. ſicui §.*
51 *ſecus de præben. libr.6* attamen ſi† procura-
tor ſubſtitutus continuaret ſuas operas præ-
ſtare poſt mortem ſubſtituentis Salarium
conſequeretur, & ratio eſt, quia diceretur
præſtare ex mandato, quod non dicitur ex-
piraſſe per mortem ſubſtituentis , per litis
enim cõteſtationem procurator dicitur illius
effectus Dominus *l.poſt litem, & l ſi defunctus
ff. de procurator. l. procuratoribus C eodem
tit.* ea ratione , quia poſt litis conteſtatio-
nem res non dicitur amplius integra, &
52 † re non integra per mortem Domini non
finitur mandatum,prout habetur in *d. deciſ.
Put. 245. & deciſ.12. num primo de offic. de
legat.in nouis Cappella Thol ſ. deciſ. 65. nu-*
53 *mer primo*,Niſi† tamen ipſe Dominus mo-
reretur ſine hærede nam tunc finitur man-
datum procuratoris etiamſi lis fuerit conte-
ſtata , vt eſt tex in *l. prima C. de action. &
obligat. & ibi Bal.* vbi aſſignat rationem ,
quòd ſicuti , tunc nulla remanet imago
defuncti,quẽ nullus repreſentat , ideoque
tunc procurator non poteſt vti titulo ſui no-
minis,quod à rerum natura fuit extinctum,
l. poſtquam ff. vt legat. nom. cau.

Neque obſtat ſi dicatur , quòd tunc per
mortem mandantis re non integra manda-
tum non expiret quando verſamur in pro-
curatore ab ipſomet Domino conſtituto ,
ſecus vero in ſubſtituto abalio procuratore,
54 nam cum quis † non poſſit plus iuris in ali-
um tranſferre,quàm ipſe habeat *reg. nemo po-
teſt de reg. Iur. in 6.* Et cum per mortem
procuratoris dicatur expiraſſe mandatum ,
à quo dicta ſubſtitutio ortum habuit , & ip-
ſam quoque ſubſtitutionem expiraſſe di-
cendum ſit, corruente enim principali ; &
acceſſorium corruere neceſſe eſt, Reſpon-
detur

Digitized by Google

detur namque, illum procuratorem ſubſtitutum habuiſſe ſubſtitutionem de mandato Domini, & ſic ab ipſo Domino habere mandatum, quod non expirat per mortem ſubſtituentis, ſicuti nec per mortem Domini ob rationes ſupra allatas, neque minus obſtare, quòd corruente principale, acceſſorium corruere neceſſe ſit, Quia reſpon-
55 detur, ſubſtitutum † per litis conteſtationem effici procuratorem principalem, ita ut poſſit ipſe etiam alios ſubſtituere, *Iaſ. in l. nihil. & in l. nulla C. de procurat. argumento c. 1. de procurat. & c. is qui eum ibi notat eodem tit. in 6. Rot. dec. 18. incipien. procurator ſubſtitutus & deciſ. 146 de procurat. in nouis.*

Proxenetis quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXXIII.
SVMMARIVM.

1 *Proxeneta qui dicantur.*
2 *Proxenetarum officium circa qua verſetur?*
3 *Proxenetarum opera in magniſciuitatibos reputatur valde utilis.*
4 *Proxenetis de Iure Salarium debetur.*
5 *Proxenetarum Salarium proxeneticum dicitur.*
6 *Salaria proxenetarum dicuntur expenſæ neceßariæ, & detrahenda veniunt tamquam æs alienum.*
7 *Proxeneta, qui contractum illicitum tractauit mercedem petere non poteſt.*
8 *Proxeneta, qui doloſe aliquem ad contrahendum iduxit, non ſolùm mercedem petere non poteſt, ſed tenetur contrahenti decepto ad intereße.*
9 *Proxeneta ſi minoris emat, vel pluris vendat rem, quàm emere, vel vendere pro certo prætio in mandatis habuit, non poteſt uti proprium retinere id, quod pluris emerit, vel minoris vendiderit.*
10 *Proxenetæ Salarium debetur etiamſi poſt perfectum contractum partes pœniteant, & de conſenſu contractum reſcindant, Declara vt num. 11.*

1 PRoxenetæ † illi dicuntur, qui explorant voluntates hominum, qui, & cum quibus, & qualitèr velint contrahere, & quę ſint facultates eorum, qui contractum facere intendunt, *Azo. in ſumma tit: de ſponſ. & arr. num. 12. Cuiac. obſeruat. libr. 11. cap. 18. ſub littera C. Berò conſ. 229. num. 2. Decian. reſponſ. 55. nu-*
2 *mer. 20. vol. 2.* Et † verſatur eorum officium circa matrimonia contrahenda, amicitias copulandas, famulos Dominis quęrendos, venditiones rerum procurandas, & circa alios contractus, vt exponit, *Gloſ. in l. 1. verb. proxenetica ff. de proxenet. & in c. primo v. Mediatores de Teſtib. in 6. Alciat. diſpunct. lib. 1. cap. 22. in fine Paris. de reſignation. libr. 14. quæſtion. 10. num. 34.* illorumque
3 † opera in magnis ciuitatibus reputatur valdè vtilis, vt per *Azon. loc. citat. Carpan. ad Statut. mediolan tom. 2. cap. 420. ſub littera*
4 *A.* Vndè † merito eis Salarium de Iure de-
5 betur, † quod proxeneticum appellari conſueuit, *l. 1. & l. proxenetico ff. de proxenet. Bim. conſ. 248. num. 28. libr. 3. Stracc. de proxenet part. prima vlt. par. numer. 16. Rot. deciſ. 392. num. 1. part. 4. in recent.* In
6 † tantùm, vt Salaria, quæ ipſis dantur, dicantur expenſę neceſſariæ, & debeant detrahi tamquam ęs alienum, prout illę, quę fiunt pro ſolutione gabellarum, ſubhaſtationibus, confectione inſtrumentum, & ſimilibus, *Bar. in l. vbi purè §. fin. num. primo ff. ad ſenat. Conſult. Trebellian. & l. quantitas patrimonij ff. ad leg. falcid. & in l. finali §. in computatione in princ. n. 3. & ibidem Iaſ. nu. 2. & Corn. n. primo in fine C. de Iure deliber Gratian. diſcept forenſ. cap. 343. num. primo.*

In tribus tamen caſibus non erit illi Salarium perſoluendum, quorum primus eſt
7 quando contractus per proxenetam tractatus eſſet illicitus *Gloſ. in l. 3. verb. licitis ff. de proxenet. Fenzon. ad Statut. Vrb. libr. 1. cap. 153. ſub n. 30 verſ. & in fine.*

8 Alter eſt caſus quando † Proxeneta doloſè induxiſſet aliquem ad contrahendum; Tunc enim, non ſolùm mercedem petere non valebit, ſed tenebitur parti ad intereſſe *l. eleganter §. finali ff. de dol. Bal. in l. ſeruus tuus in princip. eodem tit. Azo. in ſumma loc. citat. ſub num. 12. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 343. ſub num. 16. Scacc. in d. tractat. de Proxenet. tit. quand. in negoc. interuen. proxenet. num. 24. & in tractat. de Mercatur. tit. de decoctor. in rubr. quomod. proceden. ſit in 2. par. vlt. princip. num. 34. & 35. Mart.*

vol.

vot. piſan. 146. ſub num. 1. Merlin. de pignor. lib. 4. quæſt. 162. num. 3. Rot. deciſ. 162. numer. 2. part. 4. tom. 3 recentior.

9 Tertius, & vltimus caſus eſt † quando
proxeneta rem pro certo prætio emendam, vel vendendam emeret, minori, vel venderet maiori prœtio, non enim illud plus poteſt ſibi retinere vti proprium, ſed computare debet in ſuam mercedem, & ſi illam excedit tenetur quod reliquum eſt reſtituere, quia nulla ſpecie iuſtitiæ retinere ſibi poteſt illud prætij incrementum niſi expreſsè cum Domino conuenerit, vt quid quid amplius vendiderit vltra ſummam taxatam eſſet ipſius proxenetæ, vt expreſsè habetur *in §. ſi qui Inſtitution. de mandat.* ibi Quod ſi minoris emeris habebis cum eo mandati actionem, quoniam qui mandat, vt ſibi centum aureorum fundus emeretur, is vtique mandare intelligitur, vt minoris ſi poſſit emeretur, &c. Et firmant, *Bart. in l. ex mandato ff. mandat. Nauarr. in Manual. cap. 23. num. 97. Syluester in ſumma verb. emptio quæſt. 25. Lopez. libr. primo in. Structl. negot. cap. 53. Molin. de Iuſt. & Iure diſputat. 353. circa med. Salaſ. in tractat. de empt. dub. 45. num. 6. Leſſ. de Iuſt. & Iure libr. 2. cap. 21. dubit. 19. num. 138. Reginald. libr. 25. cap. 39. num. 317. Filliuc. tractat, 35. cap. 6. quæſt. 11. num. 144. Onnat. de Contr. tom. 3. diſputat. 68. ſect. 4. num, 50. & ſeq.*

Prædictis exceptis caſibus ſemper erit
10 ſoluendum Salarium proxenetis, nec † contra eos dabitur mercedis repetitio ſi partes pœniteant, & de conſenſu contractum reſcindant, vel ſi res in contractu deductæ redibeantur, vt poſt *Iaſ. in l. 1. num. 7. ff de condit. cauſ. dat.* firmant *Caroc. de locat. & conduct. part. 6. concluſ. 96. Gratian. diſceptat. forenſ. d. cap. 343. num. 16.* Et ratio eſt, quia Salarium fuit datum proxenetæ pro ſeruitio, & eius opera, quæ, cum fuerit iam præſtita impedire debet repetitionem per *tex. in l. diebus, & ibi gloſ. ff. de ædilit. edict. Bar. in l. ſciendum §. fin. ff.*
11 *eodem*, Quod † tamen procedere intelligas dummodo contractus non diſſoluatur incontinenti, ideſt antequam Contrahentes ad extraneos actus diuerterint, quia tunc nullam mercedem poterit proxeneta prætendere, cum tali caſu perinde habeatur ac ſi nihil actum fuiſſet, *Parlador. rer. quotidianar. libr. 1. cap. 3. §. 4. num. 37. Anton. Gomez. variar. libr. 2. cap. 2. num. 31. Tiraquell. de Retract. condict. §. 6. gloſ. 2. nu. 11. Sanchez. reſponſ. moral. lib. 2. cap. 4. dub. 39 num. 7.*

Relatoribus quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXXIV.

SVMMARIVM.

1 Relatores *voluntarij qui ſint?*

2 *Relatores neceſſarij qui ſint?*

3 *Relatores conſtitui conſueuerunt ad perquirenda, & enuncianda crimina, nè delicta remaneant impunita.*

4 *Relatoribus neceſſarijs ea debetur merces, quæ fuit promiſſa, vel quæ fuit dari ſolita.*

5 *Merces recipi non poteſt pro faciendo id, ad, quod quis ex lege Iuſtitia tenetur.*

6 *Indicare furem, vel alium male agentem quilibet tenetur, vt liberet proximum à damno.*

7 *Merces datur Relatori pro induſtria & labore neceſſario in perquiſitione eius, quod refertur.*

8 *Relatori proprij criminis nulla debetur merces, Amplia vt num. 9.*

10 *Bannum promittens præmium relatori alicuius delicti non compræbendit delinquentes, nec complices, niſi id expreſſe ſpecificet.*

11 *Relator voluntarius aliorũ delictorum mercedem conſequitur, Declara vt num. ſeqq.*

12 *Relator ſuam relationem probare tenetur.*

13 *Relator, qui ſuam relationem non probat quas pœnas incurrat?*

14 *Referre quinam à Iure probibeantur?*

15 *Relator, ſi ſit de ijs, quibus à Iure prohibitum eſt referre, non conſequitur mercedem pro relatione.*

16 *Referens detentorem rei ſpectantis ad fiſcum quando, & quam mercedem conſequatur?*

1 RElatorum duo ſunt genera, Alij † enim ſunt voluntarij, qui non ratione officij vltro ad deferendum accedunt l. ſi quis in graui vbi DD. ff. ad Senat.
2 conſult. Syllan. Alij † vero neceſſarij & ij ſunt, qui ratione proprij officij, quod exercent debent referre l. 2. & 4. C. de Dela-
3 tor. libr 10. Et † conſueuerunt iſti conſtitui à Principe, vel à quacumque Vniuerſitate, vel Iudice ad crimina perquirenda, eaque denuncianda, nè delicta remaneant impunita l. 1. §. quoties ff. de offic. præfect. Vrb. l. diuus ff. de cuſt. reor. l. congruit ff. de offic. præſid. Salicet. & Alij in l. ea quidem C. de Accuſat. Bar. in d. l. Diuus ff. de cuſt. reor. Angel. in tract. de maleſic num. 6.

Dum igitur quærimus, An Relatoribus ſit ſoluendum Salarium, animaduertendum erit pro ſolutione quæſtionis, An verſemur in Relatore Neceſſario, vel Volun-
4 tario, & † ſi in neceſſario verſabimur illa erit perſoluenda merces, quæ vel fuit promiſſa, vel quæ de conſuetudine huiuſmodi officialibus dari conſueuit gloſ. in c. qui cum fure verb. indicat. de furt. Couarru. in reg. peccatum part. 2. §. 3. ſub num. 4. Caroc. de Locat. & conduct. par. 1. tit. de condit. ob cauſ. num. 1. & faciunt tex. in l idem & ſi §. ſi tibi ff. de condit. ob turp cauſ. & in l. ſolent. ff. de præſcript. ver Non obſtante argumento in contrarum adducto per gloſ. in c. qui cum fure v. indicare de furt. videlicet Quòd
5 † non poſſit recipi merces pro faciendo id, ad quod quis tenetur ex lege Iuſtitiæ, & ſi aliquid accipiatur omninò reſtituendum ſit, cum dicatur turpitèr acceptum iuxtà tex. in l. 2. & in l. 4. & l. fin. ff de condit. ob turp. cauſ. Syluester in ſumma verb. reſtitutio 4. §. 1. Anton. Gomez. variar. tom. 3. capit. 2. ſub num. 8. Molin. de Iuſt. & Iure diſputat. 93. num. primo, & ſeqq. Leſſ. eodem tractat. libr. 2. capit. 14. à numer. 61. Sed
6 † quilibet tenetur lege Iuſtitiæ, ſaltèm charitatis furem, ſeu alium malè agentem indicare, vt liberet proximum à damno, Clau. in repetit. l. vt vim. ſub numer. 127. ibique Curt. numer. 59. Hypolit. Riminal. ſub numer. 391. & Bolognet. ſub num. 79. ff. de Iuſt. & Iure Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 355. num. 2. Molin. de Iuſt. & Iure diſputat. 18. num. ſecundo Farinac. in praxi crimin. quæſt. 51. num. 23. Ergo Relator non debebit aliquam mercedem accipere:
7 Reſpondetur enim, quòd merces, quæ per Relatorem accipitur, non ſit in remunerationem relationis furis, vel alterius malefactoris ſed pro labore, & induſtria, quæ requiritur in perquiſitione, Couarru. vbi ſuprà in d. §. 3. ſub num. 5. Molin d. diſp. 93. num. 3. poſt princip. Leſſ. d. cap. 14. num. 66. Bal. in dicto c. qui cum fure numer. 7. de furt.

Si vero in voluntario Relatore verſabimur facienda erit diſtinctio relationum, poteſt enim Relator referre ſe met ipſum, vel alios, & relatio poteſt verſari, vel circa crimen cõmiſſum, vel circa rem ſpectantem ad fiſcum, l. 1. ff. de Iure fiſci l. vnica C. de
8 his qui ſe reſer. libr. 10. Et † ſi relatio contineat crimen commiſſum à ſe met ipſo Relatore, certum eſt, quòd pro tali relatione nulla ei erit ſoluenda merces, l. poſt legatum §. vltimo ff. de his quib. vt indign. & in l. edicto §. eos qui ff. de Iure fiſc. Ioan. de Plat. in d. l. vnic. num. 8. C. de his qui ſe reſert. libr. 10. & ibidem Luc. de Penna col. 4.
9 verſ. ex eis autem, Etiamſi † fuiſſet publicatum edictum, per quod promitteretur præmium denuncianti delictum, quia dum
10 bannimentum, † vel edictum loquitur generalitèr de Relatore, nunquam compræhendit delinquentem, vel complices delicti, niſi id expreſſè ſpecificet Bar. Angel. & Cuman. in l. 3. §. ſi ex ſtipulatione ff. ad Senat. Conſult. Syllan. DD. in l. idem eſt §, fin. ff. de condition. ob turp. cauſ. Salicet. in l. 2. C. de Noxal. Adden. ad Angel. de Maleſic. ver. nec non ad denunciationem num. 31.
11 Quando † autem relatio continebit delictum commiſſum ab alio, quàm ab ipſo Relatore, tunc ei ſoluenda erit merces l. ſi quis in graui §. verum ff. ad Senat. Conſult. Sillan. ibique Bar. num. 2. Roman. numer. 4. Igneus num. 3. Angel. d. tractat. de Maleſic. d. verſ. nec non ad denunciationem num. 26. Marſil. conſ. 2. num. 48. Menoch. de Arbitr. caſ. 198. num. 35. Dummodo duo concur-
12 rant; Primum nempè, quòd Relator † ſuam relationem probet, prout tenetur probare, l. Diuus ff. de Cuſt. reor l. ab accuſat. § nunciatores, & vtrobique Bar. ff. ad Tur-
13 pillian. Aliàs † non ſolùm mercedem non conſequetur, ſed ſi cauſa fuerit pecuniaria, damnabitur, vt tantundem fiſco perſoluat quantum Relator ipſe accepturus fuiſſet ſi relationem iuſtificaſſet, l. Senatus §. finali

& l.

Digitized by Google

& l. Arrianus ff. de Iure fiſc. & ſi cauſa fuerit criminalis, quæ imponat pœnam corporis afflictiuam, punietur extra ordinem Iudicis arbitrio tamquam calumniator *d. l. Senatus §. ſi quis , & l. eos ff. de Iure fiſci l. lege cornelia §. qui delatorem vbi Bar. ff. ad leg. cornel. de falſ. l. 2. in princip. §. 1. ff. de Calumniator. Gloſ. in l. penult. C. de Delator. lib. 10. Bal. in l. 1. C. ſi aduerſ. liber. Bar. in d. l. Diuus num 9. Luc. de Penn. in rubr. C. de Calumniator. col. 2. verſ. item dicunt aliqui Boſſ. in praxi tit. de Denunciat num. 15. Clar. in §. fin. quæſt. 7. in fine Menoch dicto caſ. 198. num. 17. & ſeq.* Præuia ſemper expenſarum refectione, *Gramatic. deciſ 39. per tot. Marſil. in pract. criminal. §. ſupereſt num. 6. & ſeq. Menoch. loc. ſupr. citat. Hypolit. Riminal. conſ 303. num. 18. vol. 3. Farinacc. in praxi criminal. tit. de Accuſator. quæſt. 15. num. 17.*

14 Secundum † requiſitum pro cōſecutione mercedis illud eſt, quòd Relator non ſit de ijs, quibus de Iure prohibitum eſt referre, ex quorum claſſe ſunt Nobiliſſimi, Milites, Minores, Tutores, & Curatores contra pupillos, vt in *l. deferre ff. de Iure fiſci*, Filij contrà parentes, Serui contra Dominos, Liberti contra patronos, Vaſſalli contra principem, & alij, de quibus in *l. 2. §. Imperator cum gloſ. ff. eodem tit. de Iure fiſc. & l. fin. C. de Delator. lib. 10. l. qui accuſare in fine ff. de Accuſator. l. 1. §. cum patronos*

15 *ff. de offic. præfect. Vrb.* Isti † namque ſi ad referendum accederent, non ſolùm mercedem aliquam non conſequerentur, ſed tamquam facientes actum ipſis à Lege prohibitum puniri poſſent, etiamſi relationem probarent non calumnioſam, ſed veridicam *l. fin. C. de Delator. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat. num. 1. verſ. ſecundo nota Luc. de Penna in rubr. eiuſd. tit. col. 2. verſ. item prohibentur alij Menoch. de Arbitrar. in ſæpe allegat. caſ. 198. num. 12. & 13.*

16 At † ſi relatio verſabitur circa rem ſpectantem ad fiſcum talis erit adhibenda diſtinctio, videlicèt: Aut quis refertur ab extraneo, Aut ſe ipſum refert, & primo caſu referens conſequetur tertiam partem eius, quod fiſco eſſet applicandum *l. edicto §. extat. & ibi gloſ. in verb. vulgare ff de Iure fiſci Cuiac. in d. l. vnic. C. de bis qui ſe ipſ. defer. Menoch. d. caſ. 198. num. 40.* Secundo vero caſu iterum erit diſtinguendum ſic: Aut is, qui referet, eſt incapax bonorum propter ſuum delictum, & nihil conſequitur *l. edicto §. eo ff. de Iure fiſci*, Aut eius incapacitas non reſultat ex proprio delicto, & tali caſu ſi bona ad eum peruenerūt liberè abſque onere reſtitutionis lucratur dimidiam bonorum partem vt in *d. l. ſenatus § ſenatus* Niſi eſſet fideicommiſſarius, cui ante relationem fuiſſet ei hæreditas reſtituta, Tunc enim, quia, dum paſſus fuit hæreditatem ſibi incapaci reſtitui, quodammodo approbauit diſpoſitionem, niſi probaret ignorantiam ſuæ incapacitatis, non conſequeretur medietatem hæreditatis ſibi reſtitutæ, ſed dimidiam dodrantis *l cum tacitum ff. de Iure fiſc. Menoch. vbi ſupra num. 42.*

Sed cuinam erit debitum præmium relationis in caſu, quo quis referat ſui inhabilitatem retinendi bona poſtquam hæc incapacitas fuctat ab extraneo relata? Er pro reſolutione huius dubij inſpiciendum erit, An teſtamentum, in quo incapax inſtituitur, fuerit publicatum, quia ſi non fuiſſet publicatum præferendus eſſet in conſecutione præmij ille, qui ſe ipſum referret ad *tex. in d. l. edicto §. cum ante ff. de Iure fiſci*, At ſi denunciatio facta eſſet per vtrumque poſt apertas tabulas melior eſſet conditio poſſidentis, vt per *Bart. in d. l. Senatus ff. de Iure fiſc. & Peregrin. in eod. tract. de Iure fiſc. lib. 2. tit. de Declarator. num. 16.*

Sacerdotibus An pro celebratione miſſarum ſtipendia debeantur.

QVAESTIO LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes poſſunt pro celebratione miſſarum ſtipendia recipere, Declara vt num. ſeq.*

2 *Sacerdotes poſſunt via Iuris exigere ſtipendia pro celebratione miſſarum à ſoluere recuſantibus.*

3 *Sacerdotes poſſunt abſque labe Symoniæ ſtipendia exigere pro celebratione miſſarum.*

4 *Sacerdos triplici cauſa poteſt mercedem reci-*

recipere pro celebratione miſſarum.

5 *Sacerdos accipiens ſtipendium pro miſſæ celebratione tamquam præmium ipſius actionis committit ſimoniam.*

6 *Sacerdotes poſſunt pro celebratione miſſarum ſtipendia recipere ratione laboris, Declara vt num.8.*

7 *Laborem vendens, ſine quo opus ſacrum non fit, non cenſetur relinquere inuenditum ipſum opus ſacrum, Declara vt num.8. & 9.*

10 *Iudicem laycum competentē eſſe ad condemnandum laycum conuentum pro ſolutione Salarij debito præſbitero pro miſſis celebratis fuit iudicatum in parlamentis Franciæ.*

11 *Labor extrinſecus interueniens in ſacrificio miſſæ, cuius ratione merces percipi poſſit quinam ſit?*

12 *Sacerdotes poſſunt pro celebratione miſſarum ſtipendia accipere ratione propriæ ſubſtentationis.*

13 *Sacerdotes poſſunt pro celebratione miſſarum ſtipendia accipere ratione illius obligationis, quam contrahunt celebrandi.*

14 *Obligatio aliquid faciendi eſt prætio æſtimabilis quatenus priuat hominem ſua libertate, & facultate aliarum actionum, ex quibus vtile peruenire poſſet.*

15 *Sacerdos non poteſt applicare miſſam ei, qui primo daturus eſt ſtipendium.*

16 *Sacerdotes non debens pro miſſarum celebratione exigere vltra ſummam iuſti ſtipendij, Declara, vt num. 19. & 20.*

17 *Merces iuſta pro miſſarum celebratione quænam dicatur.*

18 *Epiſcopus poteſt taxare ſummam ſtipendij ſoluendi pro miſſæ celebratione.*

21 *Lex Iuſtitiæ non impedit opera liberalitatis.*

22 *Sacerdotes non poſſunt pro vnica miſſa duo ſtipendia recipere.*

23 *Sacerdos duplex ſtipendium recipiens pro vnica miſſa tenetur ad reſtitutionem, Amplia vt num.24. 25. & ſeq.*

26 *Sacerdos non poteſt duplex ſtipendium recipere pro celebranda miſſa die feſtiuo.*

27 *Sacerdos, qui ratione beneficij, ſeu cappellaniæ tenetur quotidiè celebrare, non poteſt alia ſtipendia accipere pro celebratione miſſarum.*

28 *Sacerdotes non poſſunt eadem die plures miſſas celebrare.*

29 *Sacerdoti quibus in caſibus ſit permiſſum eadem die plures miſſas celebrare.*

30 *Sacerdos, qui ſtipendia recepit pro celebratione miſſarum non debet diu differre celebrationem, Declara, vt num.31.*

32 *Datum ob cauſam repetitur ſi cauſa adimpleri non poſſit ob infirmitatem recipientis.*

33 *Sacerdos habens cappellaniam cum onere celebrandi miſſas non tenetur illas celebrare per alium tempore infirmitatis, Declara vt num.34.*

35 *Sacerdoti non licet ſtipendium accipere pro celebranda miſſa, & deinde illam alteri celebrandam committere parte ſtipendij ſibi retenta, Amplia vt num.36. & 37. Declara, vt numer. 38. 39. & 40.*

1 SAcerdotes † poſſunt pro celebratione miſſarum ſtipendia recipere *Gloſ. in c. ſignificatum verb. ita quod de præben.* ibi: Sacerdos poteſt recipere pecuniam, vt celebret diuina quia ſic operas ſuas videtur potius locare &c. *Henriquez. in ſumm. lib.9 cap.22. §. 1. Poſſeuin. de offic. curat. capit.2. numer. 20. Aegid. Coninc. de Sacrament. tom. primo quæſt.83. num.196. & ſeq. Cened. ad Decretal, col. 44. n.3. Mich. Timot. de Sacrific. miſſ. tractat. 3. quæſt. 48. Graffis in aur- deciſion. libr.2. cap.96. num. 32. Gutier. Canonic. libr. 1. cap.29. à num.3. Vgolin. de Simon. tab. 1. cap. 9. Morl. in empor. Iur. par.1. tit.1. quæſt.13. in princip. Petr. de Ledeſma in ſumm. part.1. de Sacramen. Euchareſt. cap.18. verſ.4. concluſio Soarez. de Religion. tom. 1. lib. 4. cap.14. & par.3. quæſtion. 83. art. 6. & diſput. 86. ſect. 1. verſ. circa alium modum & ſect. 3. Vaſq. tom. 3. diſp. 234.* Barthol. *ab Angelo exam. confeſſ. dialog. 5. §. 528. Fraxinell. de obligat. Sacerdot. ſect.3. præn.1. num.2. & 5. Azor. Inſtit. moral. par.3. libr.12. cap.3. quæſt. 5. Leſſ. de Iuſt. & Iure libr.2. cap.35. dub.8. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat. 24. numer. 2.*

2 Imò illa via Iuris apud Iudices à ſoluere recuſantibus exigere, *Barboſ. in collect. DD. ad d. c. ſignificatum num. 10. de præben. & dignitat. Azor, vbi ſupra eodem lib.12. cap.7. quæſt.2. Fraxinell. in d. tractat. ſect. 3. præ-*

3 *not. 1. §.2.* Et † hoc abſque aliqua labe, & ſimo-

ſimoniæ nota, *Anton. de Cordub. de caſib. conſcien. caſ. 17. Mich. Timot. loc. citat.* & notant DD. omnes ſupra relati, quos ſequitur, *Onnat. de contract. tom.2. tract.23. diſp.* 84 *ſect.* 7 *num.* 131. Non obſtantibus ijs, quæ poſſent in contrarium adduci, facillimè enim corruunt animaduertendo,
4 quòd † triplici cauſa poſſit Sacerdos mercedem recipere, & Primò tamquam prœtium ipſius actionis, quatenus talis eſt, ſecundò non tamquam prœtium ipſius actionis, ſed laborum, qui in ipſa actione, impenduntur, Tertio, vt ſtipendium ſubſtentationis, *Sanchez. conſil. morl par.* 1. *libr.2. cap.3. dub. 7. num. pri-*
5 *mo* Et † conſiderando ipſam actionem de per ſe, vt ſacrificium, nemo eſt, qui neſciat, Sacerdotem ſtipendium aliquod accipientem pro ipſius celebratione incidere in execrabile Simoniæ crimen *c. quis quis* 1. *quæſt.1. D Thom ſecund. ſecundæ quæſt.* 100
6 *art.* 3. At † ſi inſpiciatur labor ipſi actioni annexus, certum eſt, quòd poſſit Sacerdos ſtipendium petere, vt probant omnes relati ſupra *num.* 1.
7 Nec obſtat dicere, quòd † vendens laborem, ſine quo opus ſacrum, & ſpirituale non fit, non cenſeatur relinquere inuenditum ipſumopus ſpirituale, vt in *c.* 1. *de Sim.* & *in c. ſi quis Epiſcopus* 1. *quæſt.2. Caiet in in ſumm. verb. Simonia regul* 5. *Victor. in relect. de Simon. part.2. num.20. Sot. de Iuſt. libr.9 quæſt. 6. art. primo Nauarr. in manual. capit.23. num.101. & ſeq. Valent. tom. 3. diſput.6. quæſt.16. punct.2. verſ. nihilominus Valer. Reginald. in praxi for poeniten. lib. 23*
8 *num.* 119. Quia † intelligendum eſt de labore intrinſeco, non autem de extrinſeco, ſeu per accidens operi ſacro adiuncto, veluti pro defatigatione, & moleſtia, quæ percipitur, vt declarant, *Adrian. Quodlib. p.* 1. *Bonauent. in 4. diſt. 25. art. 1. quæſt.4. in fine Suarez. lib.4. cap.21. num. 11. Sot. de Iuſt lib. 9. quæſt.6. art.2 concluſ 2. verſ. An vero in mercedem* Bonacin. *tractat. var. tit. de Simon. quæſt. 6. diſputat. 3. numer. ſecundo*
9 Pro † qua quidèm defatigatione dum merces percipitur non redditur mercenaria ipſa ratio ſacramenti, nec numario prœtio æſtimatur, ſed prœsbiter refert prœmium ſui laboris, qui in ſe eſt quid temporale, & prœtio æſtimabile, neque rei ſpirituali neceſſario connexum *Leſſ. de Iuſt. & Iure libr.2. cap.35. dubitat 8 num* 45. Et latiùs nos diximus ſuprà in *quæſt* 81. *numer.* 14.
10 Adeout in † parlamentis Franciæ fuerit iudicatum, ſolum Iudicem laicum eſſe competentem ad condemnandum laycum conuentum pro ſolutione Salarij debiti præſbitero pro celebratione miſſarum, vt refert, *Ioan. Papon in coll. 3 Arreſtor. parlament. Franc. libr. primo titul primo arreſt.* 3.
11 Sed † quœret aliquis qualis ſit iſte labor extrinſecus in miſſæ celebratione, cuius ratione merces percipi poſſit? Cui quæſito ſatisfactum remanet reſpondendo, quòd labor huiuſmodi verſari poſſit in longo itinere ad miſſam celebrandam, & idem dicendum de obligatione permanendi in tali loco, celebrandi tali hora, vel talibus circumſtantijs, quæ omnia ſunt prœtio æſtimabilia, *vt per Leſſ. loc. citat. num. 45. Filliuc tract. t. 45. numer. 40. Bonacin ubi ſuprà numer. 7. Suarez libr 4. capit. 21. num* 17.
12 Si † autem ceſſaret labor iſte extrinſecus ſufficiens eſſet pro conſecutione mercedis titulus ſubſtentationis ſacerdotis, Licitum enim eſt miniſtris Eccleſiæ rerum quarumuis ſpiritualium, ratione earum accipere ab his, quibus ſpiritualia miniſtrant congruam ſubſtentationem *Gloſ in c. ſignificatum, & ibidem Abb. num 8. de præben D. Thom. quæſt. 100. art. 2. & 3. Roſell. in ſumm. verb. ſimonia 4. quæſt 7. Angel. eodem verb. num. 3. & Syluest. quæſtion.8. Nauarr. conſ.14, num. 7. libr.5. Bonacin. in tractat de Simon. diſput.6. part. 2. num* 1. *Suarez. lib.4. de Simon. cap.36. nu.2, & cap.45. nu.7. Onnat. de Contract. diſp.84. num.117. & ſeqq.*
13 Et † quando etiam deficeret labor extrinſecus, & non concurreret titulus ſubſtentationis eo quia Sacerdos eſſet diues ex bonis temporalibus, ſiue Eccleſiaſticis, Adhuc tamen poſſet pro miſſis celebrandis ſtipendia recipere *Gloſ. & DD. in c. clericos* 1. *quæſt.2. Barboſ. in c. ſignificatum num* 11 *in fine de præben Aragon. de Iuſt. quæſt.* 100. *de Simon. art.2. Soar. tom.3. diſp 86. ſect.3., concluſ. prima & 2. Poſſeuin. de offic. Curat. cap.2. num. 20. Fraxinell. de Obligat. Sacerdot. ſect.3. prænot.* 1. *S.* 4. Loco enim laboris extrinſeci, & tituli ſubſtentationis ſuccedit obligatio illa, quam contrahit Sa-

14 cerdos celebrandi, quæ † prætio æſtima-
ri poteſt quatenus hominem ſua libertate,
& facultate aliarum actionum, ex quibus
vtile peruenire poſſet, priuat *Caietan. ſe-
cunda ſecundæ quæſt.* 100. *art.* 3. *& in ſumma
verb. ſimonia reg.* 4. *Nauarr. in ſumm. cap.* 23.
num. 102.

At ſi vltrà defectum laboris extrinſeci,
& tituli ſubſtentationis deficeret etiam o-
bligatio præfata nullatenus poſſet Sacer-
dos pro celebratione miſſarum mercedem
aliquam abſque ſimoniæ labe percipere
ex ſupra allegatis, Sed tamen iſte defe-
ctus obligationis prędictæ non poteſt veri-
15 ficari, niſi in caſu, quo † prœsbiter, qui
pro die currenti non haberet eleemoſinam
pro celebranda miſſa, vellet illam cele-
brare applicando primo offerenti ſtipendi-
um, quem Deus ſcit futurum primum, quod
facere Sacerdotibus eſt prohibitum vt fir-
mant, *Ricc. in praxi par.* 3. *reſolut.* 361.
num. 3. *Barboſ. de offic. & poteſt Epiſcop.
part.* 2. *allegat,* 24. *num.* 12. *Homobon. de
Exam. Eccleſ. part. prima tractat.* 4. *cap.* 14.
quæſt. 130, *Io. de la Cruz. in direct. conſc.
par.* 2. *de ſacrific. miſſæ quæſt. prima dub.* 8.
*concluſ. prima Fagundez. de prac. Eccleſ. par.
prima libr.* 9. *quæſt.* 9. *num.* 10. *Coniach. de
Sacr. quæſt.* 83, *art.* 5. *dub.* 9. *numer.* 168.
Fillius. tom. primo tractat 5. *cap.* 3. *num.* 79.
Cenedo in quæſt. canonic. quæſt. 28. *num.* 6.
Et quamuis contrarium voluerint, *Henri-
quez. libr.* 9. *cap.* 21. *num.* 2. *Vegha in ſum-
ma tom.* 2. *cap.* 41. *caſ.* 5. *Fernandez. in exa-
min. Theolog. moral. part.* 3. *cap.* 5. §. 9. *nu-
mer.* 5. *Fraxinell. de obligat. Sacerdot ſect.* 5.
pranot. 5. §. 5. *num. primo Petr. de Arago-
na in ſecunda ſecundæ quæſt.* 85. *art.* 3. *Ro-
driquez. in ſumma tom. primo capit.* 242.
num. 9. *Reginald. in praxi tom.* 2. *libr.* 23.
cap. 17. *num.* 233. eorum tamen ſententia
reprobatur per deciſionem promulgatam
ab Eminentiſſimis Cardinalibus S. Concilij
Tridentini de mandato San. mem. Cle-
ment. Papæ octaui ædita ſub die 15. No-
u:mbris 1605. cuius tenor refertur per,
*Ioan. Gallemart. in declaration. S. Concilij
ſeſſ.* 22. *de ſacr. miſſ. fol. mihi* 176.

16 Prohibitum † etiam eſt Sacerdotibus e-
xigere pro miſſarum celebratione vltra
ſummam iuſti ſtipendij *Petr. de Ledeſma in
ſumma part. prima de Sacram. Euchariſt,
cap.* 18. *concluſ.* 7. *&* 8. *Aragon. ſecunda ſe-
cundæ quæſt.* 85. *de ſacrific, art.* 3. *verſ. ſed
dubitabit aliquis Prax. Epiſc. part.* 1. *verb.
miſſa* §. 3. *concluſ* 2, *&* 3. *Vaſquez. tom.* 3:
diſp. 234. *cap.* 4. *fr. Eman. in ſum. p.* 1. *cap.* 251
concl. 4. *Nugn. de Sacrament. tom.* 1. *ad quæ-
ſtion.* 83. *art.* 1. *par.* 3. *Tract. de Sacr. dub.* 9.
concl. 1. *Fraxinell. de Obligat. Sacerd. ſect.* 3.
pranot. 5 §. 2. *Miranda in manual. prælat.*
17 *tom.* 1. *quæſt.* 41. *art.* 23. Et † iuſtum dicen-
dum eſt illud, quod in qualibet regione
communi conſuetudine receptum, & ap-
probatum fuit à viris prudentibus, vel
quod fuit ab Epiſcopo taxatum, *Petr. Le-
deſma vbi ſupra concluſ.* 7. *&* 8. *Arag. loc.
citat. Zer. in praxi Epiſc. par.* 1. *verb. miſſa*
18 *concluſ.* 2. *&* 3. §. 3. Prout † poteſt Epiſco-
pus taxare ad euitanda ſcandala, quæ in
exigendis huiuſmodi ſtipendijs oriri poſ-
ſent, *Cordub. libr. primo quæſt.* 4. *dub.* 4.
Soarez. diſp. 86, *ſect.* 2. *concluſ. prima Reginal.
libr.* 23. *num* 241. *Mirand. in manual. præ-
lat. tom. primo quæſt.* 41. *art.* 23. Aduerten-
19 do † tamen, quòd rigorem taxæ non te-
neretur ſeruare prœſbiter ille, qui requi-
reretur celebrare ſummo mane, vel in lo-
co diſtanti, vel cum alia qualitate, quæ
extraordinarium laborem requireret, vt
firmant, *Fraxinell. d. tractat. ſect* 3. *prænot.
prima* §. 7. *Graff. in aur. deciſ. libr.* 2. *cap.* 96.
num. 34.

20 Sicuti † nec taxæ rationem habere debe-
bit Sacerdos ſi ſtipendium non exigeret,
ſed à ſponte dantibus acciperet; Taxæ e-
nim in tali caſu locum non habent, eo quia
21 Lex Iuſtitiæ non impedit opera liberalita-
tis, *Reginald. libr.* 23. *num.* 232. *Mirand.
in manual. prælat. tom. primo quæſt.* 41. *art.* 43
concluſ. prima & 2. *Soar. diſp.* 86. *ſect.* 2. *col.
prima Leſſ. de Iuſt. & Iure lib.* 2. *cap.* 4. *du
bit.* 6. *num.* 37. *Zanar. par.* 1. *director. Theo-
log. de Euchar. cap.* 13. *de miſſa verſ. aecimo
dico Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 24
num. 10.

Et ſi prohibitum eſt Sacerdoti exigere
ſtipendia vltra ſummam iuſtam, & con-
22 ſuetam, multo magis † erit ipſi interdi-
ctum pro vnica miſſa duo ſtipendia accipe-
re, *Nauarr. de reſtit. libr.* 2. *cap.* 2. *dub.* 6.
num. 243. *Bonacin. de Sacram. diſputat.* 4,
quæſt. fin. punct. 8. *num.* 15. *D. Antonin. par.
prima tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 4. *Bellarmin. in
controuerſ. catholic. tom.* 2. *lib.* 2. *de miſſa
cap.* 4. *propoſit.* 4. *& alij allegati per Barboſ.*
de

Digitized by Google

23 *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 24. *num.* 5. Et † ſi duplicatum recepiſſet ſtipendium pro vnica miſſa teneretur ad reſtitutionem, *Petr. Nauarr. de Reſtitut. lib.2. cap.2. num.* 329. *&* 382. *Graſſ. in deciſ. aureis part. prima libr.2. cap.25. num.17. Fr. Eman. par. prima cap.251. de miſſa concl.2. & 4. Vaſq. tom.3. diſp.231. cap.4.* Quam reſtitutionem facere poterit, vel celebrando miſſas, quas celebrare prætermiſit, vel curando, vt per alium celebrentur, vel reſtituendo ſtipendia ijs, à quibus acceperat monendo eoſdem de neglecta miſſarum celebratione *Fraxinell. in d. tract. de obligat. Sacerdot. ſect.4 concluſ.1. §.1.*

24 Nec † ab huiuſmodi reſtitutione facienda poterit quis ſe excuſare dicendo, quòd neceſſitate coactus fuerit paciſci pro inæquali, & iniuſto ſtipendio, quia, ſi tale agnouit ſtipendium oblatum, non debuiſſet illud recipere cum promiſſione, de celebrando iuxta veriorem opinionem de qua *Bonacin. de Sacrament. diſputat. 4. quæſt. fin. punct.7. §. 2. num.8.* nulla ratione habita, quòd quamplures Doctores contrarium firmauerint, quia eorum opinio reprobata remanſit per Decretum factum ab Eminentiſſimis Cardinalibus S. Congregationis Concilij, vt aduertit, *Antonin. Dian. reſolut. moral. part.2. tractat.14. reſol.7. in fine, & part. 5. tractat. 13. reſolut. 52.*

25 Sicuti † ad eximendum ſe à reſtitutione non ſuffragaretur Sacerdoti allegare propriam paupertatem, & quòd non valeat ſe ſubſtentare, niſi recipiendo pro vna miſſa tot ſtipendia, quæ pro eius alimentis ſufficiant, vt declarauit S. Congregatio in dicto decreto, per quod confutata remanet opinio eorũ, qui referũtur per *Dian. reſol moral. part. 2. tractat.14. reſolut. 8. in princip.* & comprobata remanet ſententia quã ante prolationem dicti Decreti docuerant *Leſſ. de Iuſt. & Iure libr.2. cap. 24. dub. 5. num.* 28. & alij, quos longa ſerie refert, *Dian. loc. citat. in §. etiam.*

Nec demum prodeſſet ad euitandam re-
ſtitutionem adducere, quòd duo ſtipen-
dia receperit, quia miſſa erat die feſto ce-
26 lebranda, hoc † enim non eſt iuſta cauſa,
propter quàm duplicata ſtipendia recipi
poſſint, cum non ſit habenda ratio qualita-
tis ſacrificij, ſed tantùm laboris extrinſe-
ci, qui ſemper eſt idem tam ſi celebretur
die feſto, quàm ſi diebus non feſtiuis *Dian.
reſolut. moral. par.2. tract.14. reſol.14. & p.4.
tract.4. reſol.16.*

27 Erit † quoque prohibitum pro celebrandis miſsis ſtipendia accipere ijs Sacerdotibus, qui ratione officij, quod habent puta parochus, vel cappellanus teneantur quotidie celebrare, hoc enim aliud non eſſet, quàm duplicata ſtipendia pro vnica miſſa recipere, vt habetur in decreto S. Congregationis Concilij Tridentini de Celebrat. miſſ. de mandato ſan. mem. Vrbani Papæ Octaui emanato, cuius verba ſunt hæc: Ad quartum Reſpondetur Sacerdotes, quibus diebus tenetur miſſas celebrare ratione beneficij, ſeu cappellæ, legati, aut Salarij, ſi elemoſinas pro alijs etiam miſsis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem miſſa vtrique obligationi ſatisfacere: Et propoſito dubio in eadem S Congregatione An Parochi terræ Verciani f... nen Dioceſis, quibus diebus ex proprio officio, & obligatione teneatur miſſam celebrare, poſsint pro eadem miſſa in propria, vel aliena Eccleſia celebranda manuales eleemoſinas recipere? S. Congregatio die prima Septembris 1629. reſpondit, Quibus diebus parochi tenentur miſſam celebrare non poſſe mautualem eleemoſinam recipere.

28 Interdictum † pariter eſt Sacerdotibus ſatisfaecre pluribus obligationibus per receptionem plurium ſtipendiorum contractis dicendo eadem die plures miſſas *c. ſufficit. de Conſecrat. diſtinct. prima,* ibi: Qui vero pro pecunijs, aut adulationibus ſecularium vna die præſumunt plures facere miſſas non æſtimo euadere damnationem, &c. *c. te referente & c. conſuluiſti vbi Abb. de celebrat. miſſar. Nauarr. in Manual. cap. 27. num.87. Angel. in verb. miſſa n.46. Silueſter. in verb. miſſa il 2. num.7. Spin. in ſpecul. teſtam. gloſ.3. princ. num 54. Franc. Leo in Theſaur. for. Eccleſ. part.3. cap 4. n.62. Azor. Inſtitut. moral. part. prima lib.10. capit.24. quæſt.8. Maiol. de Irregul. rit. libr.3. cap.15. num.6. Diaz in praxi canonic. cap.30 Campanil. in diuerſor Iur. Canonic rub.11. cap.13. num. 200. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ.407. num.4. Ricc in praxi for. Eccleſ. reſolut.301. num. primo Farinacc. in fragm. criminal, part. prima littera C. num. 309. Bonac. de Sacram. diſp.4. quæſt. finali punct.7. num.9.*

29 *num. 9.* Quibus † autem in caſibus per-
mittatur ſacerdotibus duas miſſas facere
tradunt *D. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 6. §. 4.*
Syluestr. in ſumma verb. miſſa 1. §. 7. Ricc.
in praxi for. Eccleſ. reſolut. , 01. verſ. & in-
ter legitimas cauſas, Alijque relati per Barboſ.
in collectan. Doctor. ad c. ſufficit num. 2. de
conſecrat. diſtinct. 1.

30 Vetitum † inſuper eſt Sacerdotibus, qui
ſtipendia receperunt, differre celebratio-
nem miſſarum ad longum tempus, vt fir-
mant, *Bonacin. de Sacrament. diſputat. 4.*
quaeſt. vlt. punct. 7. §. 5 num. 2. Homobon.
in Examin. par. 1. tract. 14. quaeſt. 13. Fer-
nandez. in examin. Theolog. part. 3. cap. 5.
§. 11. num. 4. Dian. reſolut. moral. part. 2.
31 *tractat 14. reſolution. 25.* Quod † tamen
puto eſſe verum quotieſcumque talis dila-
tio non cauſaretur ab infirmitate, à qua
Sacerdos fuiſſet aggreſſus, quia tali caſu,
quoties Sacerdos pauper ſit; itaut non ha-
beat pecunias elargiendas alteri, qui ſuæ
obligationi ſatisfaciat, crederem, quòd
poſſet diferre vſquequo infirmitas duraret
Campanil. in diuerſir. Iur. Canonic. rubr. 7.
cap. 6. num 14. Infirmitas enim & neceſſitas
excuſat *c. ſignificatum de præben* Licet con-
trarium credam, vbi Sacerdos habeat vnde
poſſit ſtipendia ſoluere alteri, qui miſſas
celebret, quia, cum ſtipendia dentur ad
conſequendum fructum ex Sacrificio pro-
uenientem, non videtur æquitati conſo-
num, vt longo tempore ſacrificium diffe-
ratur ex cauſa infirmitatis miniſtri, dum
per alium poteſt fieri, & ad hoc facere vi-
32 detur concluſio: Quod † datum ob cau-
ſam repetitur ſi cauſa adimpleri non poteſt
ob infirmitatem recipientis, *l. ſi pecuniam*
in princip. ff. de condit. cauſ. dat.

33 Hæc † autem, quæ dicimus de Sacer-
dotibus diurna ſtipendia accipientibus lo-
cum non habent in cappellanis obligatis
ad faciendum quotidie ſacrum, quibus non
ſolùm licitum eſt differre tempore infirmi-
tatis, ſed nec tenentur pro eo tempore al-
teri celebrationem aliquo modo demanda-
34 re, quotieſcumque † infirmitas vltra duos
menſes non progrediatur, *Peyrin. in priui-*
leg. tom. 3. cap. 1. num. 24. Bariola in Apho-
riſm. littera C. v. Cappellanus Eminentiſſ. de
Lugo de Sacrament. Eucharist. diſp. 21. ſect. 1
num. 49. Dian. reſolut. moral. part. 5. tract. 13.
reſolut. 51. §. notandum Petr. Nauarr. de
Restitut. libr 2. num 210. Quamuis contra-
rium in ſubſtantia firmare videatur, dum
pro maiori intelligentia diſtinguit, quædam
eſſe beneficia fundata ex decimis, & alijs
redditibus principalitèr ad ſubſtentatio-
nem miniſtrorum, quorum ſubſtentatio
magis neceſſaria eſt quando infirmitate op-
preſſi detinentur, quàm alio tempore, &
talibus beneficiatis deberi fructus tempore
infirmitatis, etiamſi eſſent diſtributiones
quotidianæ *c. vnico de Cleric. non reſiden. in*
6. Quædam eſſe beneficia principalitèr in-
ſtituta pro celebratione miſſarum, & ſe-
cundario ad miniſtrorum ſubſtentationem
pro eo tempore, quo celebrant miſſas, vt
cappellaniæ, quæ habent talia onera, &
illas habentibus, dicit, non eſſe conueniens,
quòd tempore infirmitatis dentur redditus,
& hanc diſtinctionem approbat *Genuen. in*
praxi Cur. Archiepiſcop. Neapol. cap. 47. nu-
mer. 2. afferens ad illius comprobationem,
quòd Cappellanus cenſeatur locare operas
ſuas tamquam famulus, *Gloſ. in d. c. ſigni-*
ficatum de præben. & propterea ei tempore
infirmitatis non ſit ſoluendum Salarium, ſi-
cuti nec famulo eſt de Iure debitum, *Bar.*
in l. ſi vno §. item cum quidam ff. locati.

35 Demùm † non licet Sacerdoti ſtipendi-
um accipere pro miſſæ celebratione, & de-
inde illam alteri celebrandam committere
parte ſtipendij ſibi retenta, *Ricc. in praxi*
par. 2. reſol. 363. num. 1. & 2. & part. 3. re-
ſol. 309. per tot. Valer. in differ. vtriuſq. for
verb. miſſa diff. 1. per tot. Molpheſ. in ſumm.
tom. 1. tractat. 3. cap. 16. num. 20. Moron re-
ſponſ. 68. num. 27. & ita declaratum fuit à
S. congregatione Concilij mediante decre-
to ædito auctoritate ſanct. mem. Vrbani
36 Octaui Etiamſi † hoc faceret ad ſe ſubſten-
37 tandum, vel † vt libros pro ſtudio ſibi com-
pararet *Dian. reſolut. moral. part. 2. tractat.*
38 *14. reſolut. 8.* Poterit † tamen hoc facere
cappellanus, quia illud reliquum retine-
tur titulo beneficij, vt eadem S. Congrega-
tio declarauit, vt refert *idem Diana vbi ſu-*
39 *prà reſolut. 11. in fine:* Erit † quoque permiſ-
ſum cuicumque ſacerdoti in caſu, quo alius
Sacerdos gratis reliquum remittat, *Ioan.*
de Cruz. in director. conſcien. par. 2. de ſacri-
fic. miſſ. quaeſt. 2. dub. 8. concluſ. prima Ho-
mobon. de Exam. Eccleſ. part. prima. tract. 4
40 *cap. 14. quaeſt. 191.* Et † in caſu, quo Sa-
cerdos à ſuo amico, vel conſanguineo acce-

piſſet

Digitized by Google

piſſet pingue ſtipendium potius intuitu, amicitiæ, vel conſanguinitatis, vt per *Dian loc. citat. reſolut.* 12.

Teſtibus An, & quando pro teſtificando veniat ſoluenda merces.

QVAESTIO LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Teſtibus nulla eſt ſoluenda merces pro teſtimonio ferendo.*

2 *Merces nulla peti poteſt pro exercendo munere publico, & num.* 22.

3 *Teſtimonium ferre eſt munus publicum.*

4 *Teſtis aliquid accipiens pro teſtimonio ferendo non probat, & de falſo accuſatur.*

5 *Teſtis reputatur falſus etiamſi accipiat aliquid pro veritate dicenda.*

6 *Teſtis poteſt mercedem accipere pro expenſis in ferendo teſtimonio factis.*

7 *Merces debita teſti pro expenſis ſoluenda eſt ab eo, qui illum producit.*

8 *Taxatio mercedis debita teſtibus pro expenſis relinquitur arbitrio Iudicis.*

9 *Teſti nobili ſoluenda veniunt alimenta non ſolùm pro ſua perſona, ſed etiam pro famulo.*

10 *Teſti nobili ſoluenda eſt vectura equorum ſecus vero alijs perſonis ruſticis.*

11 *Teſtibus ab Hiſpanijs conductis taxatur Salarium in iulijs decem pro ſingulo die ſi teſtis eſt ſolitus tenere equum, & famulum alioquin in iulijs octo*

12 *Producens teſtes tenetur facere depoſitum mercedis pro expenſis antequam teſtes à patria diſcedant.*

13 *Teſtis poterit mercedem petere non ſolùm pro expenſis, ſed etiam pro operibus ſuis habita ratione artis, quam ſolet exercere.*

14 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius, intellige vt num.* 15.

16 *Teſtes non poſſunt cogi ſtare in loco Iudicij vltra quindecim dies.*

17 *Teſtis vocatus ad examen ſi in itinere fuerit ſpoliatus à latronibus non recuperat damna à producente, declara tamen, vt num.* 21.

18 *Priuilegia ſemper veniunt intelligenda conceſſa abſque præiudicio tertij, & ſunt potius reſtringenda, quàm amplianda.*

19 *Teſtes compellantur accedere ad ferendum teſtimonium, quotieſcumque ſunt vocati.*

20 *Argumentum à contrario ſenſu quando locum habeat.*

23 *Bal. & Salicet. in l. fin. C. de fruct. & lit. expens. declaratur.*

24 *Stipendium is conſequi debet, qui pro tempore ſuum commodat obſequium.*

25 *Teſti non debet ſuum officium eſſe damnoſum.*

26 *Damnorum refectionem petere poteſt is, qui à ſuis negotijs auocatur.*

27 *Teſtis habens equum, quem ſolitus erat locare, ſi illo vtatur pro eundo ad ferendum teſtimonium, tenebitur producens teſtes ad vecturam.*

28 *Teſtis poterit mercedem petere ſi in teſtimon o ferendo aliquem paſſus fuerit laborem.*

1 TEſtibus † nullam mercedem ſoluen-
dam eſſe pro teſtimonio ferendo
apertis verbis diſpoſitum repetitur
in *c. non ſane* 14. *quæſt* 5. ibi: Sed non ideo
debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut
teſtis verum teſtimonium &c. & in *c. nolite
timere* 11. *quæſt.* 3. *& in c. intimauit de Te-
ſtibus*, & dicunt communitèr DD. & pre-
cipuè *Abb. & Fælin. in d. c. intimauit & Scri-
bentes in c. qualiter il primo de Accuſat. Inno-
cen. in c.* 4. *eodem tit. D. Thom. & Caiet.
in ſecunda ſecundæ quæſt.* 70. *art. primo Me-
noch. de arbitrar. Iudic. cent.* 4. *lib.* 2. *caſ* 310
2 *num. primo* Cum enim † pro munere publi-
co exercendo aliqua merces peti nequeat,
& ſi iam fuerit data repeti poſsit per con-
ditionem ob turpem cauſam *gloſ. in l. in-
cot vbi Bar. ff. de Tutel. gloſ. in c. ab omni in*
3 *v. gratis de vita & honeſt. cleric.* Et † ferre
teſtimonium ſit munus publicum *gloſſ. in l.
ſi quis ex ſignatoribus in v. obſignentur ff quemadmod. teſtamen. apertan. & in l. ſi quando vbi Cyn. Bal. Angel. & alij C. de Teſtibus
per tex. in l.* 2. *§. primo & ibi Iaſ. in* 4. *notab. ff. ſi quis cau. Fælin. in rubr. de Teſtibus*,
4 ſequitur, quòd quis † non poſsit aliquid

pro

pro teſtimonio ferendo accipere, & ſi ali-
quid acceperit eius depoſitio nihil probat,
& de falſo accuſatur *c. primo de Teſtibus Ce-
phal. conſ. 233. num. primo libr. 3. Roman.
ſingul. 330. in princip. Iaſ. in l. Diuus Adria-
nus num. 4. ff. de re iudic. Maſcard. de pro-
bation. concluſ. 454. num. primo* & hoc pro-
5 cedit, etiamſi † quis accipiat pecuniam,
vt verum dicat, nam adhuc reputatur fal-
ſus, & nihil probat, & vti talis puniri po-
teſt *Felin in rubr. de Teſtibus in princip. l. 1.
§. primo ff. de falſis* ibi; Sed & ſi quis ob re-
nunciandum, remittendumque teſtimoni-
um dicendum, vel non dicendum pecu-
niam acceperit pœna Legis Corneliæ affi-
cietur &c. & facit *d. c. non ſane 14. quæſt. 5.
Maſcard. de probation. d. concluſ. 454. nu. 5.
Boſſ. in tit. de falſis num. 168.* vbi reprehen-
dit *Dec. in conſ. 89.* aſſerentem communem
eſſe opinionem, non valere argumentum,
quis accepit prœtium pro teſtimonio feren-
do ergo falſum depoſuit, Ad iuſtitiam nam-
que pertinent, quòd quis verum teſtimo-
nium dicat quoties à Iudice vocatus in te-
ſtem fuerit, & eo ipſo, quòd ſiue vocatus,
vel non acceſſerit ad teſtificandum tenetur
de iuſtitia verum proferre, nihilque cela-
re, ſicque, cum ad hoc faciendum de iu-
ſtitia teneatur, patet, quòd nihil poſſit
pro eo faciendo accipi, quod enim fit ex
debito mercedem ſeu remunerationem ali-
quam non meretur, *Molin. de Iuſt. & Iu-
re tom. 1. tractat. 2. diſput. 83. col. 309. ſub
littera B.*

6 Poterit † tamen teſtis mercedem aliquam
accipere, non pro teſtificando, ſed pro ex-
penſis in ferendo teſtimonio factis *l. quoni-
am liberi C. de Teſtibus c. ſtatutum, & c.
veniunt 4. quæſt. 3. gloſ. in c. non licet 11.
quæſt. 3. l. eos §. ſi quis autem C. de appella-
tionibus Couarru. in reg. peccatum part. 2.
§. 3. num. 2. Menoch. de arbitr. Iudic. libr. 2.
caſ. 310. num. 10. Surd. de Aliment. tit. 1.
quæſt. 62. num. primo* ſuis enim expenſis
nemo militare tenetur, *Bal. in c. primo
7 num. 2. de Teſtibus*, Quam † mercedem pro
expenſis exigere debebit teſtis ab eo, qui
illum producit, *Monter. à Ceua Aragoniæ
deciſ. 36. num. 25. Borrel. conſ. 21. ſub nu-
mer. 16. Surd. de Aliment. d. quæſt. 62. nu-
mer. primo*, Et debebit tantam exigere,
quæ ſufficiat pro expenſis tantummo-
do: Et propterea, ad obuiandas fraudes
8 ipſius † taxatio non teſtis, aut partis volun-
tati, relinquitur, ſed arbitrio Iudicis, *Phi-
liph. Franch. in c. ſtatutum §. pro ferendo de
reſcript. in 6. quem refert. Petr. de Moncad.
in tractat. de Teſtibus num. 406. verſ. & ſci-
as*. Qui Iudex in taxatione debebit habe-
re rationem qualitatis perſonæ, itaut ma-
iorem mercedem taxet illuſtri, & nobili vi-
ro, qui ſolet lautiori, & delicatiori cibo
veſci, quàm humilioris conditionis perſo-
næ, *Surd. de Aliment. tit. 4. quæſt. 18. nu-
mer. 8. 12. 13. & 14. Tiraquel. in tractat.
de nobilit. cap. 20. num. 142. Alex in l. ſi ma-
ritus la 2. ff. ſolut. matrimon. Roman con-
9 ſil. 189. in princip.* Quamobrem teſti † nobi-
li præſtanda eſſent alimenta non ſolùm pro
ſua perſona, verum etiam pro famulo, *l.
habitatio ff. de ventre in poſſeſſion. mitten. l.
tutor ſecundum dignitatem in princip. ff. de
adminiſtrat. tutor. Tiraquell. in d. c. 20. nu-
mer. 141. Surd. dicta quæſt. 18. numer. 10.*
10 Item † Teſti nobili, & egregio dabitur
equi vectura *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 57.
à num. 6. Surd. d. tit. 4. quæſt. 21. numer. 7.*
Alijs autem perſonis ruſticis non debebit
Iudex aliquid pro vectura equorum taxare,
nam non debent ire equites, ideoque non
repeterent expenſas, ſi quas feciſſent in
equis, *Tiraquel. in d. tract. de nobilit. cap. 20
num. 75. Lara in l. ſi quis à liberis §. non tan-
tum num. 26. cum ſeq. ff. de liber. agnoſcen.
Cabed. deciſ. Luſit. 73. num. 14. part. 2. Surd.
d. tit. 4. quæſt. 21. num. 10. & ſic reſoluit Ro-
ta*, vt refert *Verallus in deciſ. 104. ſeu vnica
in verbo Salarium*, vbi dicit, quòd teſti-
11 bus † ab Hiſpanijs conductis taxetur Sala-
rium in Iulijs decem pro ſingulo die, ſi teſtis
eſt ſolitus tenere equm, & famulum, alio-
quin in iulijs octo ſi ſolitus ſit tantummodo
famulum tenere.

12 Et nota, † quòd adeo verum eſt, vt de-
beatur iſtud Salarium Teſtibus, vt illos pro-
ducēs teneatur pro tali Salario facere depo-
ſitū pœnes cauſæ notariū antequā teſtis di-
ſcedat à patria, & ideo non prius Iudex ci-
tationem contra teſtes decernet, quàm fu-
erit factum dictum depoſitum, *gloſ. in c.
ſtatutum §. penultimo in v. expenſas in fine
de reſcriptis in 6. Abb. in c. Conſtitutus ſub
num. 8. de fideiuſſor. Iaſ. in l. prima num. 27.
ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. Luc. Pet. in
pract. Capitol. libr. cap. 5. num. 25. Scaccia de
Iudicijs lib. 2. cap. 3. quæſt. 4. num. 137.*

13 Pote-

13 Poterit † ſimiliter Teſtis mercedem petere non ſolùm pro expenſis, verum etiam pro ſuis operibus, habita ratione artis, quam ſolet exercere, *Franciſc. Marc. deciſ. delph.* 178. *num.* 3. *part. prima Camill. Borel. conſ.* 21. *num. fin. Leſſ. de Iuſt. & Iure libr.* 2. *cap.* 14. *dubitat.* 9. *ſub num.* 65. *Molin. de Iuſt. & Iure tom. primo tractat.* 2. *diſputat.* 83. *col.* 308. *ſub littera D.* §. *De Teſte conſtat. c. ſtatutum* §. *pro ferendo de reſcript. in* 6. *c. ſi teſtes* §. *liberi* 4. *quæſt.* 3. *l. quoniam C. de Teſtibus* nam æquitatis ratio non ſuadet, teſtem debere ſentire iacturam lucri, quod ipſi mediantibus ſuis operibus proueniebat, pro alieno commodo, *l. ſi quando C. de Teſtibus Surd. dicto tit. primo quæſt.* 62 *num.* 2.

Neque obſtant, quæ in contrarium af-
14 ferri poſſunt; Et † primo ſi dicatur, quòd in *l. quoniam liberi C. de Teſtibus*, & in alijs iuribus ſupra *num.* 6. allegatis, ſolùm de ſumptibus, ſiue expenſis miniſtrandis fiat mentio, ergo mercedes operarum, ſiue alia damna non videntur deberi, cum non veniant appellatione expenſarum, *c. in noſtra de iniur. Boer. deciſ.* 52. *num.* 5. *cum alijs per eum allegatis*, incluſio enim vnius eſt alterius excluſio *c. non ne de præſumpt. l. eum prætor. ff. de Iudic. l. maritus C. de procurat. l. quamuis C. de pignor.* Huic namque primæ op-
15 poſitioni reſpondetur, quòd † regula prædicta, incluſionem vnius, eſſe excluſionem alterius, locum habeat quando plura fuerunt propoſita, & vnum admiſſum, ſeu prohibitum, ſecus vero eſt quando vnus tantum caſus fuit prohibitus, nam illius admiſſio non erit aliorum excluſio, *Balita declarans in l. iubemus* §. *fin. per illum tex. ff. de teſtamen. & quemad. teſta ordin.* quia tunc caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis *l. commodiſſime ff. de liber. & poſthum. c. ſuſceptum de reſcriptis in* 6. igitur quamuis ſupra allegata iura loquantur tantummodo de expenſis, non propterea dicendum venit, non eſſe conſtituendam mercedem ratione damnorum, quæ ipſe teſtis patitur, quia adſunt alia iura, quæ volunt, damna eſſe reficienda, vt videre eſt in *l. ſancimus vna cum gloſ. in v. damna C. de Iudic. Dec. conſ.* 119. *num.* 9. *verſ ſecundo & conſ.* 199. *num.* 4. *verſ. non obſtat quæ ad intellectum regulæ l. eum prætor.*

16 Secundo † non obſtat aliud obiectum deductum ex *l. ſi quando C. de Teſtibus*, qua in Lege diſponitur, teſtes non poſſe cogi ſtare in loco iudicij vltra quindecim dies, ne pro alienis commodis ſuas inueniant difficultates, Ex cuius textus diſpoſitione fit illatio. Ergo per ſpatium quindecim dierum poteſt cogi teſtis pati ſuas difficultates, nempè damna, abſque eo, quòd aliquid ratione ipſorum damnorum prætendere poſſit, Et arguendo à contrario ſenſu deducitur, quòd damna non debeantur intra quindecim dies, nec poſt, quia ſi deberentur non diceretur iacturam pati, Hinc
17 videmus, quòd teſtis † vocatus ad examen ſi in itinere fuerit à latronibus agreſſus & ſpoliatus de rigore iuſtitiæ non recuperat damna paſſa à producente, *Bald. in c.* 1. *ſub numer.* 2. *in fine verſ. quid ſi teſtis vbi etiam Fælin. ſub numer.* 2. *verſ. Et ſi teſtis itinerans de Teſtibus*. Reſpondetur namque non valere argumentum: Teſtis poteſt cogi ad permanendum, quindecim dies in loco iudicij, ergo intra dictos dies debet damnum pati; Priui-
18 legia † namque ſemper intelligenda veniunt, fuiſſe conceſſa ſine iniuria, & præiudicio tertij *l.* 2. §. *merito ff. ne quid in loco publico*, & ſemper veniunt reſtringenda, non autem amplianda *c. ſane de priuileg. c. non exem.* 16 *q.* 2. *cum ſimil.* ea ratione, quia priuilegia recedunt à iure communi, & omnis receſſus à iure communi eſt odioſus, & per conſequens reſtringendus *c.* 1. *&* 2. *de fil. præſbiter. in* 6. & ſatis eſt, quòd teſtes
19 † cōpellitur accedere ad teſtimoniū ferendū quotieſcūque fuerint vocati, prout habetur in *d. l. ſi quādo vbi Bar. & Caſtr. C. de Teſt. & in d. c.* 1. *vbi Bal. & Fal. de Teſt.* abſque eo, quòd vltra incōmodū, quòd patiūtur, tene-
20 ātur etiam ſentire dānum. Ad † argumentū vero deductum à contrario ſenſu datur reſponſio, quòd non habeat locum quotieſcumque reſultat abſurdus intellectus, & cōtra rationem naturalem *l. conuenticulum C. de Epiſcop. & cleric.* ſed abſurdum, & contra naturalem æquitatem eſſet, vt quis locupletaretur cum iactura teſtis *l. nam hoc natura ff. de condict. indebit.* & quòd officium ſuum eſſet ipſi teſti damnoſum, dum non eſt vtile *l. ſi quis ex ſignatoribus ff. quemadmodum teſtamen. aperian.* ergo non poteſt ſumi tale argumentum, ſicut nec pariter ſumi poſſet quando ſenſus eſſet contrarius alijs

Lanfranc. Zacchias de Salario.

alijs Legibus *Io: And. in c publicato de Elect.* cum alijs,quos refert, & ſequitur, *Enerar. in loc. à contrario ſenſu num.4. & ſeq.* Ad illud vero, quod dicitur de teſte ſpoliato à latronibus, quòd non recuperet damna de rigore Iuris ab eo, qui ipſum producit, Re-
21 ſpondetur,†opinionem prędictam non procedere ſimpliciter, ſed cum diſtinctione,videlicèt; Aut teſtis ſe obtulit ire ad ferendũ teſtimonium, & tali caſu procedit opinio, quòd ſi ſpoliaretur à latronibus non eſſent ei reficienda damna,ſi vero non voluntariè, ſed coactus iuit,nullo modo locum habere poteſt dicta opinio in teſte, quamuis procedere poſſit in alijs perſonis, nempe in Ambaſciatoribus, in quibus militat diuerſa ratio,nam iſtis pro ſuo munere exercendo datur Salarium, *Bar. in l. ſi ſeruus communis §. quod vero ad mandati ſub num.5. ff. de furt.* Teſtis vero nullum pro ſuo officio Salarium conſequitur, ſicque nulla æquitatis ratio ſuadet, quòd dum non ſentit commodum, debeat incommodum, & damna ſentire, Ambaſciatori vero ſi non eſſent reficienda damna, non ita diſcordaret ab æquitate rationis, nam ſi ſentiunt commodum Salarij, poſſunt etiam ſentire incommodum *reg. ſecundum naturam de reg. Iur. in 6.* Poſſet etiam prędicta opinio locum habere quando teſtis potuit ire per viam breuiorem, & à latronibus tutam, & voluit ire per longiorem, & ſuſpectam, nam tunc nullo modo eſſent reficienda damna, qui enim amat periculum pereat in illo; Imo nec eſſent ſubminiſtrandæ expenſæ pro eo tempore, quod impendit in faciendo viam longiorem.

22 Non obſtat † Tertio quod nihil peti poſſit pro exercendo munere publico,quia non tenet conſequentia eſt munus publicum ergo debet illi eſſe damnoſum, & quòd dicitur nihil poſſe accipi à Teſte, intelligitur pro ferendo teſtimonio, ſecus autem pro refectione damnorum, & intereſſe, *DD. communiter in d. c. 1. de Teſtibus*.

23 Tandem † non obſtat, quòd multi adſint DD. qui velint, Teſtem non poſſe petere refectionem damnorum, afferentes rationem, quia hoc eſſet litigantibus nimis onerosum, Et inter iſtius opinionis ſequaces connumerantur. *Bal. & Salycet. in l. fin. in fine C. de fruct. & lit. expenſ. Alberic. in l. quoniam liberi num. 4. in fine C. de Teſtibus Philip. Franc. in c. Statutum §. penult col. 2. de reſcript. in 6. Card. in c. placuit 4. quaeſt. 2. Nellus de ſancto Geminiano in tractat. de Teſtibus ſub num. 3. verſ. Teſtibus debent fieri expenſæ ſed non damna &c.* Iſtorum namque DD. opinio locum habet in damno temporis,vt videre eſt apud *Bal. & Salicet. locis ſupra citatis*, non auten in damno ſeu potius, (vt magis propriè loquamur) in lucro ceſſante,quod patitur teſtis ex eo,quòd auocatur ab operibus ſuis, quibus ſibi victũ quœrere ſolitus erat: *Nellus* autem, licèt loquatur ſimpliciter, attamen cum alleget *Bal. & Salicet.* dicendum eſt, ipſum quoque loqui de damno temporis, aliàs eius opinio nullo modo ſaluari poſſet, Neque obſtat ratio, quòd nimis eſſet onerosum litigantibus talia damna reficere, quia reſpondetur, ſi eſſet onerosum reficere talia dãna pro ſuo met commodo, multo magis onerosum eſſet teſti illa pro alieno commoda pati, Et ſi replicetur,quòd ſatis videntur refecta talia damna,dum ipſi teſti ſubminiſtrantur expenſę victus, quas ſuis operibus acquirere ſolebat, Inpromptu adeſt huic replicationi reſponſio,nempe, vltra expenſas victus, eſſe reficienda prędicta damna, quia aliàs ſequeretur, quòd ſi Teſtis haberet familiam, quę lucro ex eius operibus proueniente ſubſtentabatur, opporteret quòd eo tempore, quo teſtis moraretur in teſtimonio ferendo, fame periret, quòd dicere, cum ex ſe pateat quantum iniquum, & contra iuſtitiam ſit, patet quoque quòd ſi opinio *Nelli, & aliorum* procederet in damnis, quæ patitur teſtis ex eo,quòd ſuis ab operibus auocetur, eſſet iniqua, & contra iuſtitiam, & conſequenter non attendenda. Et ſic ex deductis remanet firma concluſio, quòd poſſit Teſtis mercedem petere ratione damnorum, quæ patitur dum a ſuis operibus auocatur, Contra quam concluſionẽ, licèt plura, vt uidimus in contrarium adſint, non tamen deſunt plures rationes, & argumenta,quæ pro ipſius fundamento adduci poſſunt, Et facit Primo loco id, quod habetur *in c. charitatem 12 quaeſt. 2.* nem-
24 pe,iuſtum † eſſe, vt illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium, ſicque dum teſtes ſuum commodant obſequium,ſi non debent capere mercedẽ eo quia quilibet de

pub li-

publico teneatur abſque aliqua mercede officia publica ſuſcipere, prout tale eſſe ferre teſtimonium multis iuribus ſupra probauimus, ſaltem poterunt mercedem petere, ratione damnorum, quæ illis ex lucro ceſſante proueniunt, nam aliàs, ſi deberent gratis laborare, & damnum inſuper ſentire, eſſet maximum abſurdum, cum quis, vt alieno conſuleret commodo, in egeſtatem incideret iuxta illud.

Cum labor eſt damno mortalis creſcit egeſtas quod allegat *Gloſ. in §. ne autem v. Pedaneis auth. de Iudi.*

25 Concurrit † Secundo, quòd officium ſuum nemini debeat eſſe damnoſum, *l. ſed etſi quis ff. quemadmodum teſtamen. aperiun.* Sed ſi reficienda non eſſent damna, quæ patitur teſtis, dum auocatur ab operibus ſuis, quibus ſibi lucra comparabat, ſequeretur, quòd eius officium ipſi eſſet damnoſum cõtra diſpoſitionem *d. l. ſed & ſi quis & d. l. ſi quando C. de Teſtibus* in eo, quòd vult, teſtes non debere pati iacturam pro alienis commodis, ergo eſt dicendum, damna ipſi eſſe reficienda.

Facit Tertio doctrina, *Bar. in l. Procurator §. ſi Procurator in fine ff. rem rat. hab.* vbi
26 dicit, quòd † quis repetat id, in quo damnificatus eſt, ex eo quia à ſuis negocijs auocatur, & in *l. 1 num. 1. ff. de alienat. iudic. mutan. cauſ. fact.* quem refert, & ſequitur. *Iaſ. in l. 1. § hoc iudicium num. 14. ff. ſi quis iudic. non obtemper. & in l. properandum § fin. autem alterutra num. 13. C. de Iudic.* Et facit id, quòd dicemus infrà in par. 3: de Aduocato, qui propriam cauſam patrocinatus fuit licèt non poſſit Salarium petere tanquam mercedem operarum, poteſt tamen petere ratione damnorum, quæ paſſus fuit, quia eo tempore, quo poterat pro alijs patrocinium impendere, & ſic lucrum facere, opus fuit, quòd pro propria cauſa laboraret, & ſic lucrum ceſſauit, ſicque ſi veniunt reficienda, quæ damna quis ſentit ex eo, quòd pro ſe ipſo tempus, & operas impendit, maiori quidem ratione dicendum venit, reficienda eſſe damna, quæ eueniũt Teſti, dum pro alijs, & operas, & tempus abſque vlla remuneratione conſumit.

Accedit Quarto Doctrina *Alberici in d. l. quoniam* & aliorum, quos ſupra pro con-
27 traria opinione retulimus, Quòd ſi † teſtis habeat equũ, quẽ ſolitus erat locare, illoq; vtatur in eundo ad locũ in quo debet teſtimoniũ ferre teneatur ille, qui teſtẽ producit, ſoluere mercedẽ talis equi, ne teſtis ex tali lucro ceſsãte, ſentire debeat dãnũ, Ergo multo magis dicendum eſt, Producentem teneri ad ſolutionem mercedis operarum, quas teſtis ſolebat alijs locare. Sed dicet aliquis iure quidem factum eſt, quòd producens teſtem habentem equum teneatur talis equi mercedem ſuppeditare, nam aliàs non ſolùm teſtis pateretur damnum ex non receptione mercedis, quæ ex vecturæ talis equi ipſi proueniebat, verumetiam haberet damnum, quia teneretur expenſas ſine lucro tali equo ſubminiſtrare, In caſu autem noſtro non poteſt conſiderari hoc damnum proueniens ex ſubminiſtratione expenſarum, ſed tantummodo ex lucro ceſſante, quod ſuis operibus conſequebatur, ſicque non valet argumentum deductum ab equo ad operas: Verùm reſpondeo etiam in noſtro caſu duplex conſiderari damnum, nam vltra lucrum ceſſans tenetur alimentare ſuam familiam, quam ſi teſtis eſſet adeo pauper, vt non aliunde, niſi continuis ſuis operibus haberet, vt alere poſſet, ſi non daretur ipſi teſti ſuarum operarum merces, qua ſuæ familiæ conſulere poſſet, eſſet, illam occidere, necare enim dicitur qui alimenta negat ergo &c.

Accedit denique magnus numerus DD qui volunt, huiuſmodi dãna eſſe õnino reficienda, itaut ex tali numero, communem eſſe opinionem arguere liceat, & apparet talis numerus non tam ex relatis ſupra num. 12. quàm ex *Guido Pap. queſt. 18. num. 3. & 4. Alberic in tractat. de Teſtibus. §. videndum eſt nunc vbi reprehendit Alb. in d. l quoniam liberi* dicens eius opinionem eſſe iniquam, *Fælin. in c. 1. de Teſtibus. B. Antonin. in Summa par. 2. tit. 1. cap. 19. §. 7. col. 2. Flor. in l. ex hac lege ff. ſi quadrupes pauper. feciſ. dicat. Iacob. Belui in ſua praxi crimin. verſ. de Teſtibus ſub num. 21 Firman. in tractat. de Epiſcop. par. 2. col. 6. lib. 4.*

28 Poterit † tandem Teſtis mercedem laborum petere ſi aliquos in ferendo teſtimonio ſubſtulit, & ad hoc facit id, quod dicitur de tutore, nempè, quòd ſi Tutor aliquem patiatur laborem, qui ad Tutoris officium nõ ſpectet, vt ſi colet agrum, vel putet vineam pupilli, aut quid ſimile faciat, in quo neceſſe foret alterius operas pro mercede conduce-

re, poſſit mercedem petere pro illo labore, eàmque in redditione rationum adminiſtratæ tutelę computare, vt per *Munnoz de ratiocin. adminiſtrat. cap. 21. num. 54.* & latiùs dicemus infra in *quæſt.* 87. Itaquè idē quoque erit dicendum de Teſte ſi aliquem patiatur laborem, quem ſufferre ad teſtis officium non ſpectet, Et potiori quidem ratione, nam ſi pro laboribus datur merces Tutori, qui non ſolùm aliquid pro adminiſtratione tutelę accipere non poteſt, ſed nec minùs poteſt petere alimenta, multò magis erit ſoluenda Teſti, cui licet à Iure prohibeatur mercedem aliquam pro ferendo teſtimonio accipere, non tamen alimenta denegantur, *Leſſ de Iuſt. & Iure d. dubitat. 9 ſub num. 65. verſ. ſimiliter ſi labor Couarruuiat in d. §. 3. ſub num. 2. verſ. pro labore tamen Io. Crot. de Teſtib. quæſt. 15. Molin. d. diſputat. 8. d. col. 308. ſub littera D. verſ. vel valorem operarum &c.*

Tutoribus, & Curatoribus An, & quando ſit ſoluendum Salarium.

QVAESTIO LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Tutelæ, & curæ munus debet eſſe gratuitum.*

2 *Tutori, ſeu Curatori nullum debetur Salarium.*

3 *Tutoris officium dicitur publicum, quod quilibet ſubire tenetur abſque mercede.*

4 *Tutori ſi quid fuerit ſolutum pro adminiſtratione tutelæ repeti poteſt per conditionem ob turpem cauſam.*

5 *Salarium turpitèr recipitur pro faciendo id, quod quis gratis facere tenetur.*

6 *Iudex poteſt conſtituere Salarium Tutori concurrente iuſta cauſa.*

7 *Tutori, qui non niſi proprijs laboribus poteſt ſibi victum quærere, conſtituendum eſt Salarium.*

8 *Tutori conſtituendum eſt Salarium quando ob adminiſtrationem bonorum pupilli tenetur res proprias deſerere, Amplia, vt num ſeqq.*

9 *Tutor poteſt Salarium conſtituere contutori, qui propter negocia pupilli propria deſeruit.*

10 *Salarium conſtitutum à tutore Contutori, qui propria negocia deſeruit, vt illis pupilli inſeruire:, venit recipiendum in calculo redditionis rationum.*

11 *Tutori, qui propter negocia pupilli iter facit, ſoluendum eſt Salarium habita ratione facultatum pupilli, & qualitatis perſona Tutoris.*

12 *Tutoribus, & curatoribus Principum, & nobilium perſonarum à Iudice Salarium conſtituendum eſt.*

13 *Tutori pupilli habentis bona feudalia in Regno Neapolis conſtituitur Salarium ex bonis ipſius pupilli.*

14 *Salarium à Iudice aſſignatum Tutori, qui aliàs adminiſtrare nolebat, non debetur, & ſi iam fuerit ſolutum repetitur conditione ob turpem cauſam.*

15 *Salarium Tutori conſtitui poteſt ab illo met Iudice, qui tutorem dedit, non autem ab alio.*

16 *Officialis, licèt habeat facultatem remunerandi benefactores Reipublicæ, tamen dicta facultas non tranſit ad alios officiales ſubrogatos, quia remuneratio eſt perſonalis ex parte remunerantis.*

17 *Tutor petere non poteſt Salarium, quod ab initio ſibi conſtitui non fecit, nec illi Iudex poteſt conſtituere pro iam adminiſtrata tutela.*

18 *Exercens officium gratuitum ſi non petat, quòd ſibi ſalarium conſtituatur, gratis exercere voluiſſe præſumitur, declara vt num. 19. & 20.*

21 *Tutori non eſt ſoluendum Salarium, licet à Iudice fuerit conſtitutum, niſi ſatiſdederit.*

22 *Tutori ſoluendum eſt Salarium quando ipſi à Teſtatore fuit in teſtamento relictum.*

23 *Legatum factum Tutori valet, & cenſetur factum ob adminiſtrationem tutelæ.*

24 *Tutelam recuſans ammittit legatum ipſi tutori à teſtatore factum, & ſi plures fuerint tutores illud legatum accreſcit alijs.*

25 *Boer. in conſuetudinibus Bituricenſibus titulo de conſuetudine Iuris ſtatus perſonarum §. 11. col. 1. declaratur.*

26 *Tutori ſoluendum eſt Salarium pro faciendis ijs quæ ad tutelæ officium non pertinent.*

27 *Tutela eſt onus.*

28 *Offi-*

28 *Officium tutoris verſatur in bene admini-ſtrandis rebus pupilli.*

29 *Tutori ſoluendum eſt Salarium quando talis adeſt conſuetudo.*

30 *Tutori, qui non ſe benè gerit in adminiſtratione rerum pupilli non eſt ſoluendum ſalarium, Intellige vt num. 34.*

31 *Adminiſtratori malo non eſt ſoluendum ſalarium.*

32 *Tutor malè adminiſtrans non repetit expenſas, Intellige, vt num. 33.*

35 *Tutori remoto propter doli ſuſpicionem non eſt ſoluendum ſalarium.*

36 *Suſpicio ſola alicuius mali euentus idem operatur ac ſi caſus eueniſſet*

37 *Tutori, qui inuentarium non confecit, non eſt ſoluendum Salarium.*

38 *Doloſus dicitur is, qui non facit ea, quæ pro ſuo officio facere tenetur.*

39 *Tutor tenetur facere inuentarium antequam ſe ingerat in adminiſtratione tutelæ.*

40 *Totor non faciens inuentarium præſumitur doloſus, & contra eum in litem iurari poteſt.*

41 *Lucas de Perioſis in conſ. 114. ſub num. 4. inter conſil. vltim. volunt. reprobatur.*

42 *Tutor quando non teneatur facere inuentarium? remiſſiuè.*

1 COmmunis, & apud omnes eſt re-
cepta conclaſio; quòd † tutelæ,
& curæ munus debeat eſſe gratui-
tum, *Gloſ. in l. eos in verbo datis ff de Tu-
tel. & in l. 1. verb. niſi gratuitum ff. manda-
ti Barz. conſ. 115. num. 7. vol. 1. diuerſ. vl-
tim. volunt. Caball. conſ. 13. num. 2. vol. 1.
Monter. deciſ 29 ſub num. 10. Baet. in tra-
ctat. de Decim tutor. præſtan. cap. 1. num. 1.
Gutier. de Tutel. par. 3. cap. 2. num. 1. Coſt.
de Remed. ſubſid. remed. 106. illat. 5. num. 1.*
deque ordine, & natura tutelæ, & curæ
2 eſſe, vt † tutores, & curatores mercedem
nullam conſequi poſſint, *l qui ſine vſuris ff.
de negoc. geſt. l. à tutoribus §. principalibus
ff. de adminiſtrat tutor. l qui negociationem
in fine ff. eodem Bal in c. cum ab omni num. 1.
de vit. & honeſt. cleric. Guidopap. deciſ. 68.
Iodoc. Dambouder. in tractat. de pupillor. pa-
trocin. tit. de Tutor. & curat. merced. capit.
vnic. num. 3. Leoncill. de priuil. pauper. par. 2.
priuileg. 397. num. 2. & 7. Franc. deciſ. 122
Caroc. de locat. part. 1. quæſt. 3. num. 7. &
ſeq. Surd. de Aliment tit. 1. quæſt. 47. num. 6.*
3 cum exerceant officium † publicum, quod
vnuſquiſque ſubire tenetur abſque vlla mer
cede, *Galganett. de Tutor & Curat. lib. 2.
tit. 36. num. 26. Borgnin. de Tutor. num 310.
Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 47. num. 6.
Menoch. conſ. 278. num. 1. & ſeq. lib. 3. Ca-
cheran. deciſ pedemont 45 ſub num. 5.* Imò
4 † ſi aliquid ipſis datum fuiſſet repeti poſſet
per conditionem ob turpem cauſam, *Gloſ.
in d. l. in eos in verb datis, & ibidem Bart.
num. 2. & Cuman. num. 3. ff. de Tutel. Barz.
d. conſ. 115. ſub num. 11. Vitalin. in tractat.
de clauſul. clauſula nil nouar. penden. confect.
inuent. quæſt. 14. Gutier. d. tractat. part. 3.
cap 2. numer. 1. Gratian. diſceptat. forenſ.
cap 919 num. 6. Tondut. Sanleger. quæſt: &*
5 *reſolut. ciuil. cap. 76. num: 2.* Turpitèr enim
recipitur Salarium pro faciendo id, quod
quis gratis facere tenetur, *Surd vbi ſu-
pra ſub d. num. 6. Caballin. de Vſur. quæſt. 31
nu. 251. Munnoz de Ratiocin. par. 2. cap. 16.
num 4.*

Et hæc dicta, licèt veriſſima ſint, atta-
men nonnullis in caſibus limitationem re-
cipiunt, & Primo locum non habent quan-
6 do Iudex † in datione tutoris ipſi Salarium
conſtitueret, iuſta concurrente cauſa pro-
pter quam æquitas, & ratio ſuadeat, vt
aliqua ipſis merces ſoluatur, tunc enim
rectè poterit Iudex tutori Salarium aliquod
conſtituere *l. à tutoribus §. fin vbi Bar. &
Alij ff de adminiſtrat. tutor. Gloſ. in l. ſi hæ-
reditas ff. ad exhibend. Ang. in §. [illegible] num n.
36 Inſt. de Action. Guidopap. deciſ. 68. Ca-
roc. de locat. par. 1. quæſt. 3. num. 13. Franch.
deciſ. 122. num 3. & ibi Adden num. 2. Me-
noch. de Arbitrar. Iudic. lib. 2. cent. 6. caſ. 512
num. 7. Cordub. in l. ſi quis à liberis §. ſi ma-
ter num. 73. ff. de liber. agnoſcen Borgnin. in
tractat. de Tut. & curat. num. 310. Iaſ. in
l. litem num. 2. C. de procurat. Corn. conſ. 63.
vol. 4. Ioan. Garz. de Expenſ. cap. 20. nu. 13.*
taxando quantitatem ſuo arbitrio, *Menoch.
de Arbitrar. Iudic. caſ. 512. num. 16. & ſeqq.
Galganett. de Tut & Curat. lib. 2. tit. 36. nu-
mer. 31.* Quod Salarium ſic taxatum licitè
poterit Tutor petere, & ſoluere renuentes
conuenire, *l. à tutoribus 34. ff. de ad-
miniſtrat. tutor. Galganett. vbi ſupra
num. 2.*

Iuſtæ autem cauſæ, propter quas à Iu-
dice

dice conſtituendum eſt tutori Salarium, multæ eſſe poſſunt, quarum aliquas nos hîc recenſere non grauabimur; Prima igi-
7 tur cauſa erit ſi † tutor, vel curator eſſet adeo pauper, vt ſuis laboribus ſibi victum quęrere cogeretur; Tali enim caſu, non teneretur tutor bona pupilli diuitis tueri, quia, dum pro adminiſtratione bonorum pupilli elaboraret, non poſſet ſuis laboribus ſibi victum quęrere, ſicque omnis ratio honeſtatis, & æquitatis expoſcit, vt aliquod Salarium ipſi tutori conſtituatur, *l. 1. §. ſi pupillis ff. de tutel. & ratio. diſtraben. Menoch. de Arbitrar. Iudic. d. caſ. 512. num. 11. Caſtren. conſ. 302. incipien. Et ad bene examinandum dubia libr. primo Iodoc. Damhouder. in tractat. de pupillo. patrocin. tit. de Tut. & curat. mercede cap. vnico ſub num. 9. verſ. & maxime Bar. in tractat. de Aliment. numer. 51. Viu. deciſ. 4. num. 4. & 5. libr. 1. Surd. conſ. 159. in fine libr. 2. & in tractat. de Aliment. d. tit. primo quæſt 47. numer. 3. Coſt. de Remed. ſubſidiar remed. 106. illat. 5.*
8 *num. 1.* Secunda cauſa eſt quando † tutela eſſet talis, vt ob multitudinem, & grauitatem negociorum, qui in ea adeſſent, cogeretur tutor propria deſerere, vt illis tutelæ incumberet; nulli enim officium ſuum debet eſſe damnoſum *l. ſed & ſi quis ex ſignatoribus ff. de furt. Ancharan. quæſt. 61. num. 7. Menoch. conſ. 512. num. 12 Baet. de decim. tut. cap. 2. num. 91. Ciriac. controu. 503 num. 49.* & ideo dicendum eſt à Iudice tali caſu conſtituendum eſſe Salarium, *Aret. in §. actionum num. 36. Inſtit. de Action. Menoch. conſ. 228. vol. 3. & conſ. 570. num. 4. vol. 6. & 1247. ſub num. 8. vol. 13. idem de Arbitrar. d. caſ. 512. nu 4. Ladereh. conſ. 177. in fine Alduin. conſ. 41. num. 10. Paeian. conſil. 153. num. 50. Franch. dec. 122. ſub num. 4. Ciriac. controuerſ. 503. num. 49. & ſeq. Surd. de aliment. quæſt. 47. tit. 1. num 8. Guidop.*
9 *d. quæſt. 68.* Imo hoc in caſu non † ſolùm Salarium conſtitui poterit à Iudice, verum etiam ab alijs contutoribus *d. l. 1. §. ſi pupillus ff. de tutel. & ratio. diſtraben. Bar. in l. eos num. 2. & 3. ff. de tutel. & in l. 1. num. 4. ff. mandati Alex. conſ. 109. num. 6. Caualcan. de Tutor. num. 310. Aret. in tractat. de Teſtamen. gloſ. 69. num. 9. & in § ſed vt propter Inſtit. de excuſat. tutor. Munnoz. de Eſcobar. de Ratiocin. adminiſtrat. part. prima cap. 27. num. 30. Surd. de Aliment. d. tit. 1. quæſt. 47.*
10 *num 9.* Et † rectè poterunt contutores quidquid alij tutori ex prædicta cauſa ſoluerint, dummodo tamen non fuerit ſumma exceſſiua, quia tunc præſumeretur colluſio, adducendo, & probando prædictam cauſam realitèr, & cum effectu adfuiſſe, in reddenda ratione adminiſtrationis tutelæ computare *Gaſp. Baet. in tractat. de Decim. Tutor. hiſpan. iure praeſtan. cap. primo num. 9. poſt. Bar. in l. prima §. fin. ff. mandati & in l. in eos & ibidem Bal. Dyn. Alberic. & alij ff. de*
11 *tutel.* Tertia cauſa eſt, quando † Tutor pro negocijs pupilli cogitur diuerſa loca adire, & iter facere, & hoc quoque caſu poterit Iudex ipſi Salarium aſſignare, & ratio eſt, quia in itinere faciendo, & multi ſufferuntur labores, & moleſtiæ, & magnæ fiunt expenſæ *d. l. prima §. ſi pupillus ff. de tutel. & ratio. diſtraben. vbi Bal. in §. fin. & in conſ. 256. vol. 3. Angel. in §. ſed & ſi quis praeſenſ Inſtit. de ſuſpect. Tutor. Caſtren. conſ. 374 incipien. ſuper iſtis dubijs lib. 2. Soc. conſ. 180. num. 5. lib. 2. Gaſp. Baet. in d. tractat. de Decim. Tut. cap. 1. num. 3. & 5. Surd. de Alimen. d. quæſt. 47. num. 8. cum alijs ab ipſo relatis,* Quod tamen Salarium ſoluendum erit, habita ratione facultatum, & redditum pupilli, & qualitatis perſonæ tutoris, ſi enim tutor ſit nobilis tantum Salarij ſoluendum erit, vt ſufficiat ad ſe alendũ, nõ vulgaribus cibis ſed talibus, quibus nobilis perſona veſci ſolet. & hoc Salarium ſolueretur, non pro labore, ſed tantummodo pro victu, nemo enim ſuis expenſis militare tenetur; Si autem Tutor ſit vilis conditionis, recipiet tale Salarium, quod ſufficiat pro expenſis victus iuxtà ipſius gradum, & vltrà victus expenſas, recipiet ratione damnorum, & intereſſe tantum Salarij, quantum domi ſuæ veriſimilitèr labore, & induſtria lucratus fuiſſet *Dambouder. vbi ſupra num. 13.* Quarta, & vltima cauſa eſt
12 quando † quis tutelam, vel curam gereret alicuius Principis, nam tali caſu benè poterit à Iudice tutori Salarium conſtitui, tamquam legitima concurrente cauſa, ita poſt *Gemin. Corſet. Ancharan. Pariſ. & alios, quos allegat, dicit Menoch. de Arbitrar. Iudic. d. caſ. 512. num. 13. & conſ. 228. nu. 31. Granut. Theorem 12. num. 4. in in fine Galganet. de Tut. & curat. lib. 2. tit. 36. num. 34. Gemin. in c. grandi num. 12. de ſupplen. negligen. prælat. vbi etiam Corſet. numer. 93.*

Surd.

Surd. de Aliment. tit. 9. quæſt. 44. num. primo Caroc. de locat. & conduct. part. prima tit. de Adminiſtrat tutor. quæſt. 3. num. 28. verſ. ſecundo ab illo met. Ratio autem eſt, quia,
cũ tutelæ, & curæ huiuſmodi perſonarũ ſo-
leant magnos labores requirere, & ita ſo-
leant tutores defatigare, vt propria negocia
deſerere cogantur, ideoque ratio ſuadet,
vt aliqua ex parte ipſorum labor, & detri-
mentum remunerationem conſequatur *Me
noch. d. conſ. 228. nu. 20. & 24. & conſ. 570
num. 4. libr. 6. Galganet. de tut. & curat lib. 2.
tit. 36. num. 34.* Neque Principibus, & no-
bilibus perſonis conuenit, vt quis proprijs
expenſis in ipſorum bonis adminiſtrandis
elaboret, abſque eo, quòd ex illa admini-
ſtratione prœmium conſequatur; Et hanc
13 ob cauſam in Regno Neapolitano factum
eſt, vt tutori pupilli habentis bona feuda-
lia Salarium aliquod conſtituatur ex bonis
ipſius pupilli, prout videre eſt in *Conſtitutio-
ne Regni de minoribus vbi Afflict. in primo
notabili, & in fine rubricæ*, & ita ſeruari
teſtatur *Vincent. de franeb. deciſ. 122. nu. 5.*
quem refert, & ſequitur *Menoeb. de Arbi-
trar. Iudic. d. caſ. 512. num. 14.* & nos dixi-
mus ſupra in *quæſtion. 57. huius ſecundæ
partis*.

Poſſunt etiam vltra relatas cauſas aliæ
afferri, propter quas licitum erit Iudici
conſtituere Salarium tutori, quæ cum va-
riæ eſſe poſſint iuxta caſuum contingentias.
relinquuntur arbitrio Iudicis, *Gaſpar.
Baet. in d. tractat. de Decim tut. cap. p. n. 10.*
14 cui † tamen non poterit pro iuſta cauſa con-
ſtituendi Salarium ſeruire, quòd tutor nolit
aliter acceptare tutelam, & ipſe ad hunc fi-
nem Salarium aſſignet, quia, cum talis ca-
uſa, non ſolùm non dicatur iuſta, ſed tur-
pis, ideo Salarium conſtitutum ſoluendum
non erit, & ſi iam fuerit ſolutum, erit re-
petendum conditione ob turpem cauſam,
argumento *l. fin. §. ff. de condict. ob turp. ca-
uſ. l. in eos ff. de Tutelis Lucas de Perioſis con-
ſil. 114. num. 1. inter conſ. vlt. volunt. Bene-
dict. de Barz. conſ. 115. num. 11. pariter inter
conſilia vltim. volunt.*

Supra allatæ limitationi ad principalem
concluſionem nonnullæ aſſignari debent
declarationes, inter quas Prima eſt, quòd
15 † Salarij conſtitutio fieri debeat ab illo Iu-
dice, qui decreuit Tutorem, non au-
tem fieri poſſit ab alijs, vt deſumitur ex
*l. à tutoribus §. quemadmodum ff. de admini-
ſtrat tut.* ibi: niſi ab eo &c. vbi dicitur, quòd
Salarium conſtituitur ab illo Iudice, qui
tutorem dat, & ad hoc facit, quod dicit
*Bar. in l. ambitioſa num. 4. ff. de Decret. ab
16 ord. faciendis* vbi ait, quòd, licèt † officiali
ſit permiſſum recognoſcere benefactores
Reipublicæ aliqua remuneratione, tamen
intelligendum veniat, remunerationem fi-
eri poſſe ab illis officialibus, qui tempore,
quo factum fuit beneficium Reip. erant in
officio, ſi vero ipſorum officialium tempus
expiret, non poterit dicta remuneratio fie-
ri ab alijs, licèt in eodem officio ſubroga-
tis, & ratio eſt, quia, cum remuneratio
ſit perſonalis ex parte remunerantis, ſic
ipſorum officio expirato non poſſunt graua-
re ſucceſſores, quòd aliquem remunerent,
ergo ſic in caſu noſtro non poterit alius Iu-
dex niſi ille, qui tutorem decreuit Salari-
um eidem conſtituere: Secunda declaratio
17 eſt, quòd † conſtitui poſſit per Iudicem
tutori Salarium iuſta concurrente cauſa pro
tutela adminiſtranda, non autem pro tu-
tela adminiſtrata, nam ſi à principio admi-
niſtrationis non fuerit Salarium conſtitutum
nec in fine à tutore peti, neque à Iudice
conſtitui poterit *l. qui mutua §. Salarium ff.
mandati & l. Salarium C. eodem Menoch. d.
conſ. 228. numer. 6. & d. caſ. 512: n. 2. Vin-
cent. de Francb. d. deciſ. 122. num. primo Bal.
conſ. 256. incipien. Super primo puncto in
princip. vol. 4. Imo conſ. 75. col. 2. verſ.
circa quartum Barz. d. conſil. 115. ſub
numer. 11. volum. 1. conſ. vltim. volunt
inter Viu. deciſ. 41. ſub numer. 4. Cornel.
conſ. 62. num. 9. vol. 4. Monter. deciſ. 29. per
tot. præcipue ſub numer. 25. & ſeq. Caball.
conſil. 13. num. 1. vol. 1. Ciriac. controu. 103.
num. 6.* & ratio huius declarationis eſſe po-
18 teſt, quia † cum tutor adminiſtranerit tu-
telam abſque eo, quòd Salarium petierit,
præſumitur gratis adminiſtrare voluiſſe,
quando enim, quis ſe ingerit ad exercen-
dum officium gratuitum, hoc ipſo videtur
tacitè aſſerere, ſe pro illo exercitio nullum
Salarium, ſeu mercedem prætendere *l. ſed
an vltro ff. de negot. geſt. Federic. de ſen. con-
ſil. 118. num. 2. Alex. conſ. 109 num. primo
& 2. libr. 6. Caſtren. conſ. 3[illegible]6. libr. 2. Gui-
dopap. d. deciſ. 68. Socein. conſ. 169. col vltim.
libr. 2. Menoch. d. conſ. 228. num. 6.* Si au-
tem Iudex adhuc vellet Salarium tutori aſ-
ſigna-

ſignare diceretur donare; quod nullo mo-
do facere poteſt in præiudicium pupilli:
19 Neque obſtat ſi dicatur, † Iudicem Sala-
rium hoc in caſu aſſignare poſſe tutori ſal-
tem in remunerationem laborum à Tutore
in adminiſtratione paſſorum, quòd eſt per-
miſſum, vt in *l. ſi remunerandi ff. mandati*,
Quia reſpondetur, dictam legem reſpectum
habere ad adminiſtrationem futuram, non
autem præteritam, vt probatur per *l. Sala-
rium ff. eod tit.*
20 Veritas † tamen eſt, quòd etiam in hoc
caſu licitum ſit Iudici tutorem Salariare,
ſi tempore, quo tutelam ſuſcepit, ſibi con-
ſtitui petierit, licèt non fuerit cum effectu
conſtitutum, *Munnoz. de Ratiocin admi-
niſtrat. d. cap. 27. num. 34.* Tunc enim, cum
per prædictam petionem conſtet, tutorem
noluiſſe gratis adminiſtrare, nec donare,
rectè poterit ab ipſo pro tempore prœterito
peti, & à Iudice aſſignari æquitate tamen
id ſuadente *Menoch. d. conſ. 228. num. 38.
& d. caſ. 512. nu. 4. Soccin. ſen. conſ. 196. col.
vltima lib. 2.* Tertia declaratio eſt, quòd
21 † non ſit ſoluendum illi tutori Salarium,
licèt fuerit à Iudice à principio tutelæ con-
ſtitutum, qui non ſatiſdederit, prout
tenebatur, quia tunc diceretur non adim-
pleuiſſe ea, quæ in datiuo tutore requi-
runtur *Gaſp. Baet. in Tractat. de Decim. Tut.
hiſpan. Iure præſtan. cap. 12. num. 14.* affe-
22 rens exemplum in vſufructuario, † qui
non cauens non lucratur fructus *l. ſi vſufru-
ctus legatus ſit ff. de vſufruct. l. vxori C. de
vſufruct. legat. Bar. in l. ſi homo ff. de Vſuca-
pion. & in l. vſusfructus C. de Vſufruct. & in
l. hac edictali §. finali C. de Secund. nupt. Fe-
lin in c. ſi autem col. 4. de Reſcript* Aliæ vl-
trà allatas adducendæ ſunt declarationes,
verùm quia applicari poſſunt etiam alijs li-
mitationibus, quas principali concluſioni
aſſignabimus, ideo poſt dictas limitationes
illas afferre reuerſimus.

Limitatur Secundo principalis concluſio,
22 quòd non procedat quando † à teſtatore
fuerit ipſi tutori Salarium in teſtamento re-
lictum, nam tunc illi ſoluendum erit eti-
amſi aliqua iuſta cauſa, propter quam mo-
tus fuerit teſtator ad legandum, non adfue-
rit, vt firmant, *Baet de Decim. tutor, ca-
pit. 18. num. 13. & 16. cum ſeqq. Ciriac.
controuerſ. 583. numer. 31.* Et in Iure dif-
23 ficultatem non habet, cum valeat † lega-
tum factum Tutori, quod lex declarat fa-
ctum fuiſſe ob adminiſtrationem tutelæ, &
tamen illud non improbat, vt videre eſt in
*l. ſed hac nimium cum lege præcedenti ff. de
excuſat. tutor.* Imò tale legatum approbat,
24 & † pœnam priuationis illius imponit tuto-
ri, qui adminiſtrationem tutelæ ſuſcipere
recuſauerit, vt in *l. Neſennius, & l. ami-
ciſſimus ff. eodem tit. de Adminiſtrat. tuto.* qui
enim non vult ſentire incommodum, nec
commodum ſentire debebit *l. ſecundum na-
turam ff. de reg. Iur. reg. qui ſentit. de reg.
Iur. in 6.* Quamobrem ſi plures fuerint tu-
tores, & vnus adminiſtrare recuſet, cum
alijs contutoribus labor augeatur, legatum
illius, qui non adminiſtrat, accreſcet alijs
adminiſtrantibus, ita *Adden. ad Cappel. Tho-
loſ. deciſ. 294 littera A.* quod etiam locum
habere dicunt quando alter tutorum, vt
ſuſpectus remoueretur.
25 Neque † obſtat ſi dicatur, quòd tutor
puniatur extra ordinem ſi data ſibi pecunia
adminiſtrationem tutelæ ſuſcipiat, *Boer. in
conſuetud. Bituricenſib. titul. de Iur. ſtat. per-
ſonar. §. 11. vol. 1.* Quia hoc intelligen-
dum eſt procedere, quando tutor renue-
ret tutelam ſuſcipere, & ad hoc, vt ad il-
lam ſuſcipiendam induceretur aliquid ipſi
ſolueretur; Non autem quando aliquid
ſoluitur ex liberalitate dantis, tunc enim
ſine ſcrupulo quid quid fuerit datum pote-
rit tutor accipere, *Galganet. de Tut. & curat.
lib. 2. cap. 36. n. 27. per l. à tutoribus §. fin.
vbi gloſ. in verb. niſi ab eo, & Bar. in
princip. ff. de adminiſtrat. tutor. Borgnin.
in dicto tract. de tutore, & curatore num. 310.*

Limitatur Tertio concluſio, quòd tuto-
ri non ſit ſoluendum Salarium, locum
26 † non habere, quando tutor egit pro pu-
pillo res ad tutelam non pertinentes, vt
puta ſi pupilli agrum coluerit, vindemias
fecerit, triticum, & poma collexerit, vel
aliquid ſimile munus ad tutelam non per-
tinens exercuerit, tunc enim rectè poterit
Tutor Salarium petere, quia, cum prædi-
cta opera ſint diuerſa ab officio tutorum,
& ſit per accidens, quòd tutor ſciat agrum
colere, vindemias facere, triticum, &
poma colligere, quæ ruſtici tantum fa-
cere ſolent, & ſi tutor facere ignoraret
certum eſt, quòd conducendæ eſſent ope-
ræ alterius, qui prædicta, vel quid ſimi-
le faceret, & illi ſoluendum foret Sala-
rium

rium; Non video quænam ratio aſſigna-
ri poſſit, proptèr quàm, non ſit dicendum
Tutori in hoc caſu ſoluendum eſſe Salari-
um, cum multæ altera ex parte aſſignari
poſſint, Et primo, quòd ſi non ſolueretur
tutori Salarium pro labore in rebus pupil-
li impenſo ſequeretur, ipſius officium illi
eſſe damnoſum, cum tamen tale illi eſſe non
debeat, *Menoch. de Arbitrar. caſ. 512. nu-
mer. 12. Baet. d. tractat. cap. 2. numer. 31.
Ciriac. controuerſ. 503. num. 49.* Secundo
facit regula, quòd onera à lege impoſita
ſint reſtringenda, non autem amplianda,
reg. odia de reg. Iur. in ſexto cum autem ne-
27 gari non poſſit, tutelam † eſſe onus *§. pri-
mo Inſtit. de excuſat. tutor. Iaſ. in l. ſi quis
à filio §. ſi qui plures num. 15. ff. de legat. pri-
mo Soccin. in repetit. l. cum filio numer. 41. de
legat. primo* Ergo erit reſtringenda, non
autē āplianda, itaut tutor non teneatur gra-
tis laborare pro pupillo etiam in rebus ad
officium tutoris non pertinentibus: Facit
Tertio, quòd in caſu noſtro tutor conſide-
ratur tanquam diuerſa perſona à tutore, &
tanquam tertius cum ſe exercuerit in re,
quam facere tutor non tenebatur; Tutoris
28 † enim officium verſatur tantummodò in
bene adminiſtrandis rebus pupilli, ideſt
benè diſponendis, non autem in illis la-
borando, ſed committenda erant facienda
tertiæ perſonæ, cuius in locum fuit ſubro-
gatus ipſe tutor, cui propterea tanquam
illi tertio ſoluendum venit Salarium, *Vin-
cent. de Franch. deciſ. 122. num. 4 vbi Ad-
den. num. 4. Iaſ. in l. littera C. de procurat.
Baet. in d. tractat. de Decim. tutor cap. pri-
mo num. 6. & nos diximus ſupra in quæſt. 2.*
vbi, Quod Tutori aduocato, qui pro ſuo
pupillo patrocinium præſtauit debeatur Sa-
larium, quod alteri aduocato fuiſſet ſolu-
tum, & quòd dictum Salarium poſſit in
redditione rationis adminiſtrationis tutelæ
computari.

Quarto, & vltimo limitatur dicta Con-
29 cluſio, quòd non procedat, quando † a-
deſſet conſuetudo, quòd Tutori ſolueretur
Salarium, tunc enim omnino erit ſoluen-
dum *Petrus Cabal. conſil. dec. tom. 2. conſ. 40.
num. 4. verſ. & ex conſuetudine Menoch.
conſ. 228. num. 51. & ſeqq. vol. 3. Caball.
conſ. 41. circa finem vol. 2. Ciriac. contro-
uerſ. 103. num. 48.* Quæ Conſuetudo mul-
tis in locis viget, & præcipue in Regno
Franciæ, in quo non ſolùm conſtituitur cer-
tum Salarium tutori, ſed omnes fructus ex
bonis pupilli prouenientibus ad ipſum ſpe-
ctant, vt refert *Boer. in dictis Conſuetudinibus
Butricenſibus tit. de Conſuetud. Iuris ſtatus
perſonarum §. 1. & Menoch. de Arbitrarijs
Iudic. d. caſ. 512. ſub num. 19. Caſſa. in con-
ſuetud. Burgun. Rubr. 6. §. 4 verb. Eſaila
dite feme Baez. de decim. Tutor. cap primo
num 33. Io: Guttier. de tutel. libr. 3. capit. 2.
num. 4.* Et in Cauodiſtria, quæ eſt quæ-
dam Italiæ prouincia ea viget conſuetudo,
quòd tutores lucrentur fructus, quorum-
cumque bonorum pupilli, & in quocum-
que loco poſitorum, etiamſi bona adſint
in alijs locis, dummodo tamen debita pu-
pilli, ſi quæ habeat, ſoluat, & alimenta pu-
pillo, & eius familiæ iuxta ipſorum gra-
dum, & conditionem præſtet, *Caſtren.
conſ. 374 incipien. ſuper iſtis dubijs num. 1.
vol. 2. & ſimilis conſuetudinis meminit Lara
in tractat. de Aliment. §. ſi mater num. 45.
in fine*, Et quamuis à *Padilla in l. 1. nu. 13.
C. de Tranſact.* & ab alijs relatis à *Guttier.
in tractat. de Tutel. lbr. 3. cap. 2. num. 16.*
hæc Conſuetudo tanquam iniqua reprobe-
tur; Tamen illam tanquam validam, &
ſeruandam approbarunt, *Caſtren. in dicto
conſ. 374 num. 1. verſ. quia d. Conſuetudo
Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 6 § 4. v.
& facit la dite femme Petr. Bellapertic. in au-
th. minoris debitor. C. qui tuto dari poſſint*,
quos refert, & ſequitur *Baet. in d. tractat.
de Decim. Tuto. cap. primo num. 33* Viget
etiam prædicta conſuetudo in Regno Hy-
ſpaniarum, ſed aliquantulum moderata,
itaut non omnes bonorum pupilli fructus
tutori pro adminiſtratione tribuat, ſed de-
cimam tantummodo illorum partem con-
cedat, vt videre eſt in *l. 2. tit. 7. libr. 3. fo-
ri* ſuper cuius legis explanatione latè ſcri-
pſit *Baet. in d. tractat. de Decim tutor. Hyſpa-
nic. Iure præſtan. & Munnoz. de Eſcobar.
in d. tractat. de Ratiocin. adminiſtr. cap. 28.
2c. & 30.* Cũ maiori etiã moderamine, quã
in Regno Hiſpaniarum locum ſibi vindicat
dicta Conſuetudo, dum tutor vigeſimam
tantum partem fructuum bonorum pupilli,
cuius adminiſtrationem gerit conſequitur:
vt per *Barboſ. in l. fructus num. 21. ff. ſolut.
matrimon. Guttier. vbi ſupra num. 15. Mun-
noz. in d. cap. 28. num. 3. & Baet. in d. cap.
primo*, vbi alia refert loca, in quibus tu-

toti in remunerationem laborum, quos in adminiſtratione patitur aliqua merces tribuitur.

Primæ ſupra relatæ limitationi vltra aſſignatas declarationes nonnullæ aliæ addendæ ſunt, quæ cum etiam ſecundæ, & quarta limitationibus adaptarentur, ideo huc illas afferre volui, inter quas primum ſibi vindicat locum, quòd dictæ limitationes procedant, ſi Tutor benè ſe geſſerit in ad-
30 miniſtratione, nam † aliàs ſi malè adminiſtrauerit, ſiuè Salarium fuerit conſtitutum à Iudice, ſiue fuerit à teſtatore relictum, ſiue per conſuetudinem eſſet ſoluendum, non ſolùm, non debebitur, *l. qui autem ff. de excuſat. tuto. l. etiamſi partis ff. de legat. 1. Auth. licet C. de Epiſcop. & cleric. Corn. conſ.62. col. fin. vol. 4. Borgnin. in d. tractat. de Tutor. nu. 310. Surd. de Aliment. tit. 7. quæſt. 41. num. primo Menoch. in d. conſ. 228. Caroc. de locat. & conduct. part. prima tit. de adminiſtrat. tuto. part. prima quæſt. 3. numer. 28. Caſtren. conſ. 374. num. 2. libr. 2.*
31 Salarium † enim, vt eſt communis DD. ſententia non debetur illi, qui malè, vel doloſè adminiſtrat, *Bar. in l. Meuio nepotem ff. de annu. legat. & in l. prima §. diuus col. fin. ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. iudices C. de ann. & tribut. libr. 11. & communitèr ſcribentes in d. l. quid autem, & in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. Corſet. in ſuis ſingular. v. Salarium primo Bal. in l. 2. col. 2. C. de loc. & in l. vna col. fin. C. de ſuffrag & in l. Neſennius ff. de excuſation. tutor* Et nos diximus ſupra in *quæſt.* 51. Sed
32 nec etiam † conſequetur expenſas, ſi quas ipſe tutor de proprio feciſſet, etiamſi dictæ expenſæ fuiſſent vtiles pupillo *Caſtr. in l. ſi pupilli §. ſed, & ſi quis num. 3, vbi e-*
33 *tiam Bal. ff. de negoc. geſt.* Niſi † tamen expreſſè appareat, ex dictis expenſis pupillum factum fuiſſe locupletiorem, tali enim in caſu nulli dubium eſt, quòd eſſent reficiendæ ob duplicem rationem, & primo, quia clara eſt regula, quòd nemo debeat locupletari cum iactura tertij, ſecundò, quia dum illæ expenſæ euidentèr apparet, quòd fuerint conuerſæ in vtilitatem pupilli, dici non poteſt, tutorem male adminiſtraſſe, Saltem pro illo tempore, & in illo actu, & ideo erunt reficiendæ expenſæ, & ſol-
34 uendum † Salarium pro illo tempore, quo benè adminiſtrauit, *Iac. Niger. in l. diem functo num. 53. ff. de offic. Aſſeſſor. Surd. de Aliment. tit. 7. quæſt. 41. num. 9. verſ. cum ita tutor. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 55. num. 22.* Nam, vt ſepius diximus, ſupra, labor, & tempus diuiſionem recipiunt, *l. ſeio amico ff. de annu, legat.* & ſicuti tempore, quo bene adminiſtrauit pupillo attulit vtilitatem, ita quoque ex illa adminiſtratione prœmium referre debebit:

Declarãtur ſecũdo *dd.* limitationes, quòd
35 non procedant quando † Tutor fuerit à tutela remotus propter ſuſpicionem doli, etiamſi cum effectu nihil doloſè geſtum fuiſſe ab illo appareat, attamen nullum Salarium erit ſoluendum, *l. iudices C. de Ann. & tribut. libr. 11. Parid. de Put. in tractat. de Syndicat. verbo Salarium cap. 6. numer. 12.*
36 ſola † enim alicuius mali euentus ſuſpicio idem operatur ac ſi caſus accidiſſet *l. 1. § ſuſpicio l. Pedius in princip. ff. de incend. ruin. naufrag. Ancharan. conſ. 88.* quem refert, & ſequitur *Surd. deciſ. 183. num. 2.*

Declarãtur tãdèm *dd.* Limitationes, quòd
37 non procedant quando † Tutor non confeciſſet inuentarium, nam tunc nullum Salarium ipſi ſoluendum eſſet, *Borgnin. in d. tract. de Tuto. ſub num. 310. verſ. quæ quidem Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de Adminiſtrat. tutor. quæſt. 3. nu. 26. Surd. in d. tract. de Aliment. tit. 7. quæſt. 42. num. 1.*
38 Et ratio eſt, quia non † conficiens ea, quæ pro ſuo officio, & munere facere tenetur præſumitur eſſe in dolo *l. dolus ff. mandati l. dolo ff. ad leg. faleid. Soccin. ſen. conſ. 40. n. 4. lib. 1. Crauett. conſ. 115. num. 2. & conſ. 346 num. 1. & 2. Cephal. conſ. 230. num. 4. lib. 2. Maſcard. de probat. concluſ. 531. num. 50. Bero conſ. 191. num. 18. & 44. libr. 1.* Et ſic, cum tutor non confecerit inuentarium,
39 ad † quod faciendum tenebatur antequam ad tutelæ adminiſtrationem deueniret *l. tutores C. de adminiſtrat. tutorum l. tutor. qui in princip. ff. eod. l. veteris §. illo procul. C. de arbitrar. tute. l. cum furioſus §. & ſi quidem C. de Curat. furioſ. l. de creationibus in princ. & §. fin. C. de Epiſ. audien. §. fin. auth. vt ſine probibit. matres Roman. conſ 425. verſ. Quarto Rolan. à Valle conſ. 49. num. 19. libr. 1. Rot. deciſ. 178. num. 11. par. 7. recen.*
40 præſumitur † eſſe in dolo, & aduerſus eum in litem iurari poteſt *l. tutor. qui repertiorum in princ. ff. de adminiſtrat. tut. & ibi communiter ſcribentes Gloſ. in l. officio v. tenebitur ff. de*

Digitized by Google

de tutel. & ration. diſtrah n. Corn. conſ. 81. *col.* 3. *verſ. imo l br.* 4. *Tiraquel. in l. ſi vnquam v. donatione largitus num.* 134. *C. de reuocan. donat. Couarr. var. reſolut. libr.* 2. *cap.* 14. *num.* 5. & ſic ex ſuo dolo, & negligentia non debebit prœmium reportare,

41 Neque † obſtat, quod dicit *Lucas de Perioſis in conſ.* 114. *ſub num.* 4. *verſ. Item & fortius inter conſil. vltim. volunt*, ſcilicèt, quòd ſit ſoluendum Salarium Tutori, etiamſi non confecerit inuentarium, nam punitur alijs pœnis legalibus, imò, quòd nullus inueniatur Doctor, dicens quòd Tutori, qui adminiſtrauerit non ſit ſoluendum Salarium, Non obſtat inquam, quia, cum ipſe nullam rationem, ſeu legem pro ſuæ opinionis fundamento afferat ipſi non eſt præſtanda fides, Doctori enim conſulenti, & pro ipſius ſententia rationes, ſeu leges non alleganti non creditur, maximè quando, prout in caſu noſtro, contraria eſt communis ſententia, Et neſcio quomodo dicere poſſit apud nullum Doctorem legiſſe, adminiſtranti Tutori non eſſe præſtandum Salarium, cum ego nullam inuenerim legem diſponentem, ſeu Doctorem affirmantem, quòd ſit ſoluendum Salarium tutori, ſed bene contrarium ſancitum reperio in *l. à tutoribus* §. *fin. ff. de adminiſtrat. tut. & alijs ſupra num.* 1. *allegatis*, & vno ore dicunt DD. munus Tutoris eſſe gratuitum, nec aliquid ipſi pro Salario ſoluendum eſſe, niſi in caſibus relatis in ſupra adductis limitationibus, Et ſi de Iure regularitèr tutori non debetur Salarium, tanto minus ipſi ſoluendum erit ſi negligat ea facere, quæ ad officium pertinent, prout ſpectat ad officium tutoris confectio inuentarij:

42 Veritas † tamen eſt, quòd etiam non confecto inuentario Salarium deberetur quotieſcumque verſaremur in vno ex caſibus, in quibus Tutor non tenetur ad inuentarij confectionem, quos late enumerat *Galganett. in d. tractat. de Tutor. & Curat. lib.* 2. *tit.* 1. *per tot.*

Vecturalibus, ſeu Nautis quando debeatur Salarium.

QVAESTIO LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vecturales, ſeu Nautæ mercedem conſequi debent.*

2 *Vecturalibus competit hypoteca in rebus translatis pro mercede.*

3 *Merces poſt conductionem ſunt maioris valoris.*

4 *Vecturales poſſunt res vectas retinere donec eis merces ſoluatur, Declara vt nu. ſeqq.*

5 *Vecturalibus competit retentio mercium vectarum pro quantitate mercedis, & non vltra.*

6 *Vecturalibus illa debetur merces, quæ fuit conuenta.*

7 *Vecturalis, qui conuenit de vectura ad rationem tot pro qualibet libra, conſequitur mercedem conuentam pro tot libris, quot fuerunt translatæ.*

8 *Vecturali qui locauit rem pro vectura puta equum cum expreſſione, quòd ferre poſſit reſponderis librarum tot, conſequetur mercedem conuentam, licet res tranſlata fuerit minoris ponderis expreſſi, Limita, vt num.* 9. *Declara limitationem, vt num.* 10.

11 *Merces debetur pro rebus tranſlatis ſi nauis ſimpliciter fuerit conducta, Contrarium num.* 12.

13 *Verba generalia contractus generaliter ſunt intelligenda.*

14 *Abſurdum eſt in contractu, quòd vnus ex contrahentibus poſſit ad ſui libitum contractum interpetrari.*

15 *Verba contractus ita intelligenda veniunt, vt abſurdum euitetur.*

16 *Interpetratio contractus fieri debet contra eum, qui poterat clarioribus verbis vti.*

17 *Interpetratio in dubio illa facienda eſt, ſecundum quam obligatio minus continet. Declara, vt num.* 18.

19 *Vecturalis, ſi ad locum conuentum merces non tranſtulerit, Salarium petere non poteſt, & iam acceptum tenetur reſtituere.*

20 *Vecturali. qui merces ad locum conuentum non tranſtulit mercedē non conſequitur, licet hoc euenerit ob caſum ſortuitum Declara, vt num. 21.*

22 *Vecturalis ſi merces vſque ad locum conuentum ob caſum ſortuitum transferre non valet, mercedem non petit pro rata itineris, Contrarium nu. 23. Declara, vt num. 25.*

24 *Conductor, qui ob caſum ſortuitum re conducta vti non poteſt, non repetit integram mercedem, ſed pro rata temporis, quo vti non potuit.*

26 *Vecturalis tenetur merces diligentèr cuſtodire, itaut eius culpa adſcribi non poſſit ſi aliquid mali in illis eueniat.*

27 *Vecturalis, cuius culpa merces traditæ perierunt, mercedem petere non poteſt, & tenetur Domino ad damna, & intereſſe.*

28 *Vecturalis dicitur in culpa ſi res vehendas impoſuerit in equo non apto.*

29 *Vecturalis, ſeu Nauta præponens miniſtros minus aptos dicitur in culpa ſi res vehenda pereat.*

30 *Vecturalis tenetur ne dum de culpa propria, ſed etiam eorum, quos tranſuectioni præpoſuit.*

31 *Vecturalis iter faciens tempore intempeſtiuo dicitur in culpa ſi res pereat.*

32 *Vecturalis iter non faciens tempore promiſſo dicitur in culpa ſi res pereat.*

33 *Vecturalis, qui voluit nouas tentare vias, relicta via veteri, dicitur in culpa ſi merces pereant, Declara, vt num. 34.*

35 *Vecturalis culpæ, ſi merces pereant, adſcribendum eſt pluribus in caſibus, qui referuntur.*

1 VEcturales, † ſeu Nautæ, qui locant operas ſuas ad vehendum bona, mercedem conſequi debent, *Stracc. de Nauib. par. 3. num. 1. Onnat. de Contract. tom. 2. diſputat. 46. ſect. 8. nu. 177.*
2 Et † pro illius conſecutione competit ipſis
hypoteca ſuper mercibus translatis, *Stracc.
vbi ſuprà num. 29. Neguſan. de pignor. &
hypotec. 4. membr. 2. par. num. 141. Mantic.
de Tacit. & ambig. conuent. libr. 11. tit. 23.
num. 6. vol. 1. Camuncul. deciſ. bononien. 1.
num. 2.* quia ex huiuſmodi conductione oritur tacita legalis hypoteca, *l. interdum vbi
Bar. ff. qui potior. in pign. habean. Neguſan.
vbi ſupra verſ. ſextus decimus ſub num. 162.*
3 Maximè † ratione vtilitatis mercium, quæ
poſt conductionem effectæ fuerunt maioris
valoris *l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit. Neguſan. in eodem tract. 4. mem-*
4 *br. 5. par. num.* 8. Itaut † poſſint res vectas retinere donec merces ſoluatur *l. vtique ff. de damn. infect. Decian. reſponſ. 109.
ſub num. 84. verſ. & poſtremo vol. 2. Iaſ. in
§. Item ſeruiana num. 80. verſ. aliam rationem Inſtitution. de Action. Caroc. de locat. &
conduct. par. 4. quæſt. 14. num. 6. verſ. ampliatur. ſecundo Coler. de proceſſ. executiu. par. 1.
cap. 2. num. 204. verſ. vnde ſi merces Viu. deciſ. 308. in princip. & num. 11. Mauſon. de*
5 *cauſ. executiu. ampliat. 5. num. 26.* pro † ea
tamen quantitate, quæ ſufficiat pro eorum ſatisfactione, ſatis enim eſt, vt ſuccurratur eorum indemnitati, & pro eorum
credito caueatur, vt notatur in *l. ſi non ſortem §. ſi decem, & §. ſi centum ff. de condict.
indebit. & l. colonus in ſine ff. de vi, & vi
armat. & in l. huius enim. ff. qui potior. in pign. habean. Bal. in l. finali C. commodat.
Decian. d. reſponſ. 109. num. 85. Iaſ. vbi ſupra nu. 65. Mantic. de Tacit. d. lib. 11. tit. 15.
verſ. notandum eſt ſub num. 40. Mauſon. loc.
citat. num. 32.*

Quanta autem eorum merces eſſe debeat determinatur, vel à locorum conſuetudine, vel à partium conuentionibus, quæ
6 ſolent eſſe diuerſæ; Nonnunquam † enim
conſtitui ſolet merces certæ ſummæ pro
certa re, quo caſu nullum dubium eſt,
quòd debeatur in ea ſumma, quæ fuit
7 promiſſa: Aliquando vero † promittitur,
merces habita ratione oneris, vt puta ad
rationem tot pro qualibet libra, neque
hoc caſu dubium aliquod oriri poteſt, quin
merces debeatur pro tot libris, quot fuerũt
aſportatæ *l. vlt. §. ſin. ff. ad leg. Rhod. de Iact.*
8 Sepe etiam † pro certa mercede conducitur Nauis, ſeu aliud pro vectura aptum
cum expreſſione, quòd in eo ferri poſſint
res ponderis librarum tot, & tunc illa erit
debita merces, quæ fuit conuenta, nulla
ratione habita, quòd res translata ſit minoris ponderis, quàm fuerit expreſſum eſſe aptam ad ferendam nauim conductam,
9 *Caſtren. in d. §. ſin. in princip.* At † ſi non
fuiſſent impoſitæ res ponderis expreſſi, eo
quia realitèr nauis non erat capax, tunc
non niſi pro mercibus illatis merces debe-
retur

retur, *l. tenetur §. ſi vas ff. de action. empt.*
10 Niſi † conducta fuiſſet aduerſione, quia
ſiue nauis ferat pondus expreſſum, ſiue
non merces conſtituta debetur, vt per
*Gloſ. in eodem §. finali verb. aduerſione Cuiac.
obſeruat. libr. 3. cap. 2. verſ. ſi aduerſione*, In
11 † caſu autem, quo nauis ſimplicitèr con-
ducta fuiſſet deberi tantummodo merce-
dem pro onere impoſito voluit, *Gloſ. in d.
§. vltimo in verb. portaſti, & ibidem*
12 *Bal.* Gloſæ opinioni adheret. Alij † vero
Doctores illam fuerunt amplexi ſententi-
am, quòd merces debeatur pro tota naui,
vt videre eſt apud, *Caſtren. & Angel. in
eodem §. fin.* Quæ quidem ſententia proba-
bilior apparet, quia cum fuerit conducta
13 nauis ſimplicitèr, quæ † conductio eſt a-
pta compræhendere nauim abſque aliqua
diminutione, de integra naui dicendum
eſt initum fuiſſe contractum *l. labeo §. idem
ff. de ſuppellectil. legat. c. vlt. de verb. ſigni-
ficat. Bal. in l. rogaſti §. ſi tibi ff. ſi cert. pe-
tat. Marcſcot. variar. reſolut. lib. 2. cap. 76.*
14 *num. 4. & ſequen.* Præcipuè, † cum aliàs
contractus remaneret incertus, dum non
poſſet pro certo haberi quænam nauis pars
fuiſſet locata, & eſſet in facultate condu-
ctoris ſuo arbitrio contractum declarare,
quòd eſt abſurdum *l. ſi quis rem, & l. ne
in poteſtate ff. de recept. arbitr. Crauett. in
reſponſ. pro genero num. 77. Mantic. de Ta-
cit. libr. 2. tit. 13. num. 15* ad † quòd abſur-
15 dum euitandum dicendum eſt, integram
nauim fuiſſe conductam *l. ſi ſic ſtipulatus la
2. & ibi notat Iaſ. num. 1. ff. de verbor. obli-
gat. l. Saluius Ariſto ff. de legat. præſtan. Sera-
phin. deciſ 331. num. 2.*
16 Præcipuè † cum potuiſſet conductor cla-
rius declarare quid vellet conducere, &
dum vti voluit verbis importantibus totali-
tatem contra ipſum in dubio facienda ve-
nit interpetratio *l. veteribus ff. de pact. l. la-
beo ſcripſit ff. de contrahen. empt. l. quid quid
aſtringenda ff. de verbor. oblig. Bal. conſ. 160.
par. 1. Corn. conſ 116. in princip. Gozadin.
conſ. 74. num. 13. Dec. in l. Fæminæ ſub nu-
mer. 113. verſ. poſtremo ff. de regul. Iur. Ro-
man. conſ. 95. num. 2. Pariſ. conſ. 64. num. 5.
vol. 1. Burſatt. conſil. 104. num. 13. volum. 1.
Caroc. de locat. par. 5. tit. de verb. ſignificat.
quaeſt. 3. Put. deciſ. 266. lib. 1. Rot. deciſ. 561
num. 7. part. prima in recentior.* Nec in con-
17 trarium facit, quòd in † dubio illa inter-
petratio magis ſit facienda, ſecundùm;
quam minus continet obligatio *l. ſemper in
ſtipulationibus ff. de regul. Iur l. ſi ſtipulatus*
18 *ff. de Vſur.* Quia † non ex hoc ſequitur,
quòd ſit recendum à propria verborum ſi-
gnificatione, vt promiſſor minus ſit obli-
gatus, *Ruin. conſ. 118. num. 6. lib. 3. Mantic.
de Tacit. lib. 2. tit. 7. num. 13.*

Cognita quantitate mercedis, debitæ
ex conuentione debebunt Vecturales, ſeu
Nautæ pro illius conſecutione docere ſuas
adimpleuiſſe partes, quæ conſiſtunt in du-
19 obus, & principalitèr in eo, quòd † aſ-
portauerint illa bona, quæ vehenda rece-
perunt ad locum conuentum; nam aliàs
non ſolùm eis non eſſet ſoluendum Salari-
um, ſed competeret contra ipſos iam ſolu-
ti repetitio iuxta tex. expreſſum in, *l. ſi no
§. item. cum quidam ff. locat.* cuius verba
ſunt: Item cum quidam naui amiſſa vectu-
ram, quam pro inuecto acceperat, repete-
ret, reſcriptum eſt ab Antonio Auguſto non
immeritò procuratorem Cæſaris hanc ab
eo vecturam repetere, cum munere ve-
hendi functus non ſit &c. & per *d. l. firma-
runt Stacc. de Nauib. par. 3. num. 24. Signo-
roll. conſ. 195. num. 6. Mart. conſ. 152. nu-
mer 2. Monet. de diſtribution. quotid. par. 2.
quaeſt. 6. ſub num. 5.* Quodque eiuſdem le-
gis diſpoſitio non in ſolis Nautis ſeruanda
ſit, ſed etiam in omnibus ſimilibus perſo-
nis dixit, *Aluar. Valaſc. conſultation. 75.
verſ. quod in omnibus ſub numer. ſecundo
libr primo.*
20 Et † hoc procedit etiamſi ob caſum for-
tuitum non potuerit res transferri: Niſi
21 † caſus euenirit culpa conductoris, qui for-
ſan illicitas merces vehendas tradidiſſet,
nam tali caſu Vecturalis Salarium conſe-
queretur etiamſi ſequeretur confiſcatio, &
merces transferri non poſſent, quotieſ-
cumque ipſius Vecturalis aſſenſus non ac-
ceſſiſſet *l. colonus §. nauem ff. locat. Bal. in d.
§. item cum quidam in princ. ff. eodem Stracc.
de nauib. par. 3. num. 25.* At hoc circumſcri-
pto caſu, vecturalis Salarium non conſe-
quetur etiamſi translatio non ſequatur ob
caſum contingentem in ipſa re vehenda,
vt puta ſi res impoſita pereat, vt per *tex.
in l. fin.* ibi: Si vehenda mancipia condu-
xiſti: pro eo mancipio, quod in naue mor-
tuum eſt, vectura tibi non debetur, &c.
ff. ad leg. Rhod. de Iact. Et ea eſt ratio, quia
is,

is, qui nautæ, ſeu Vecturalis operas conducit dicitur promiſiſſe mercedem conditionalitèr ſi operæ præſtabuntur, *argumento tex. & quod ibi notatur per Abb. in c. ſicut de Iureiuran. ad idem facit. tex. in l. 1. C. de re milit. libr. 12. & l. ſeio ff. de ann. legat. & quod notat Bar. in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſor. & in l. in rebus ff. de com. & in l. ſi cum dotem §. ſin autem ff. ſolut. matrimon. cum alijs adductis per Alex. in addit. ad Bar. in d. §. Item cum quidam verſ. famulus tuus ſub littera G.* Sed cum in conditionibus attendatur ſolus euentus, ideò quicumque caſus acciderit, per quem bona vehenda non potuerint conſignari in loco conuento, Salarium non debetur, & iam
22 ſolutum repeti poterit abſque † eo, quòd poſſit, Vecturalis, ſeu Nauta prætendere retentionem mercedis ſaltèm pro rata vecturæ, vt tenent *Signoroll. & Mart. loc. ſupra citat.*

23 Et † quamuis contrarium voluerit *Strac. in d. tractat. de Nauib. par. 3. num. 24.* vbi firmat, quòd pro parte itineris, qua merces aduectæ fuerunt debeatur Salarium, & non niſi pro rata repetitionem competere, Attamen illius opinio non aduerſatur, dum fundatur in eo, quòd diſpoſitum reperitur in *l. ſi quis domum §. primo, & l. ſi quis fundum §. Imperator ff. locati*, per quæ iura
24 habetur, quòd ſi † conductor caſu impeditur, quin poſſit vti re conducta non debeat repetere totam mercedem, ſed pro rata temporis, quo vſus rei conductæ fuit impeditus: Quæ quidem Leges non applicantur caſui noſtro, quia in *d. l. ſi quis domum* fuerat locata res tantùm, ſicque pro eo tempore, quo res inſeruiuit, æquitas ſuadet, quòd merces ſoluatur, In caſu vero noſtro, & *d. §. item cum quidam* non ſolùm fuit locata res, nempè nauis, vel equus, ſed etiam opera, ſicque verſamur in caſu differenti, Vndè nil mirum ſi diuerſa ſit iuris diſpoſitio: Sed, vt veram rationem afferamus, Aduertendum eſt, quòd in noſtra facti ſpecie proptèr caſum contingentem Conductor nullum ſentit commodum ex vectura adimpleta in parte, ſicut ſentit is, qui pro rata temporis domum inhabitauit, Vndè nil mirum ſi Vecturalis non conſequitur mercedem pro rata vecturæ, imo contra eum competat repetitio integræ mercedis ſolutæ; Sicut conſequitur is, qui domum locauit ita, *Bar. in d. §. item cum quidam num. primo ff. locati.*

Sicut nec aduerſatur prædictis ſi dicatur, quòd quotieſcumque ſtat per caſum, licèt contingentem in re locatoris, non teneatur ipſe locator reſtituere mercedem, quia in contractibus bonæ fidei quis non tenetur de caſu fortuito *l. quæ fortuitis C. de pign. act.* Etenim verum eſt, quòd non tenetur quantum ad hoc, vt remaneat in damno, & ſic non teneatur ad intereſſe, ſed nocet ei caſus in tantum, vt non remaneat in lucro, & ſic teneatur reſtituere mercedem.

25 Poſſet † tamen opinio *Stracc.* & aliorum, qui illam ſectantur, locum ſibi vindicare, quando Salarium fuiſſet promiſſum pro mercibus in naui impoſitis, quia tunc etiamſi merces pereant, Nauta Salarium promiſſum conſequetur, eſt enim quid diuerſum promittere Salarium pro aſportatione bonorum ad certum locum, & illud promittere pro mercibus in naui imponendis, vt per tex. *in d. l. ſi vehenda* ibi: Imò quæritur quid actum eſt, Verum pro ijs, qui impoſiti, an pro ijs, qui deportati eſſent merces daretur &c. & hanc diſtinctionem approbant, *Aluar. Valaſc. d. conſultat. 75. num. 11. Molin. de Iuſt. & Iure tom. 2. diſputat. 502. circa finem verſ. ad tertium dicendum*, Et ratio differentiæ eſt, quia promiſſio Salarij pro mercibus transferendis continet, vt dicebam promiſſionem conditionalem ſi merces fuerint translatæ, licèt per Vecturalem non ſteterit, nec per caſum in eius perſona contingentem, vt per *Valaſc. loc. citat. num. 4.* Quando vero fuit facta promiſſio pro mercibus imponendis in naui, vel ſuper equo dicitur adimpleta conditio eo ipſo, quòd merces reperiantur in loco, in quo erant imponendæ, In tantùm, vt Salarium debeatur etiamſi merces non potuerint transferri, ob caſum fortuitum nulla accedente culpa Vecturalis, cum diſtinctione tamen, quòd ſi caſus euenerit in naui, vel equo, Salarium debeatur pro rata, At ſi caſus eueniat in rebus, vt puta ſi mancipia moriantur integrum Salarium erit ſoluendum, cum rationabile non ſit in hoc caſu ſoluere Salarium pro rata itineris, quandoquidèm per Nautam, ſeu Vecturalem non ſtetit quo-

minùs

minùs illa transferret, præſertim, cum Nautæ in medio maris non poſſint alias merces aſſumere loco earum, quæ perierunt, *Moln. de Iuſt. & Iure dicta diſputat.*502. *ſub numer. ſecundo verſ. ad tertium*.

Quid autem dicendum in caſu, quo non poterit apparere An fuerit promiſſum Salarium pro aſportandis bonis ad certum, locum, vel pro illis imponendis in naui, & tale dubium proponitur, & reſoluitur in eadem *l. ſi vehenda*; ſcilicèt, quòd ſufficiet Nautæ pro conſecutione Salarij ſi probauerit merces fuiſſe in naui impoſitas, vt videre eſt in ijs verbis: Quid ſi hoc apparere non poterit; Satis erit pro Nauta ſi probauerit impoſitum eſſe mancipium, *vbi gloſ. in v. mancipium* rationem reddit, quia per nautam non ſtetit, & id ipſum firmarunt, *Bar. & Petr. Pecch in commentar. ad d. l. ſi vehenda & Roman. in ſingul.* 555. *Signoroll. conſ.* 195. *num.* 7. *Stracc. de Nauib. par.* 3. *num.* 2. *Menoch. de præſumpt: libr.* 3. *præſumpt.* 87. *nu.* 1. & 2. *Rot. Ianuen. deciſ.* 127. *num.* 3.

26 Partes † quoque Vecturalis erunt docere, diligentèr cuſtodiuiſſe res ad uehendum traditas, itaut ſi illæ non benè conditionatæ appareant, malum, quod in illis euenit eius culpa contigiſſe dici non poſſit *Gloſ. in l. cum ita legatur* 3. *ſpecies ff. de legat.* 2. *vbi Bal. in fine Caſtren. num.* 3. *Boſſ. in praxi crimin. tit. de Carcere num.* 7. *Becc. conſ.* 44. *numer.* 14. *Riminal. Iun. conſ.* 441 *ſub num.* 35 *Munnoz. de ratiocin. adminiſtrat. capit.* 18.

27 *ſub num.* 32. & *ſeq.* aliàs tenim non ſolùm mercedem Vecturalis non conſequeretur, ſed inſuper teneretur Domino ad refectionem damnorum, & intereſſe *l cum proponas vbi Bal. num.* 16. *C. de Naut. Fænor. l. item quæritur* §. 1. *ff. locat. facit l. videamus* §. *qui vinum ff. eodem tit. Gloſ. in l.* 1. *vbi etiam Bal. num.* 6. *C. quæ ſit long. conſuetud. Petr. de Vbald. de duob. Fratrib. par.* 8. *principal. quæſt.* 17. *ſub num.* 26. *Rip. in tractat. de peſt. tit. de remed. ad conſeruand. vbertat. num.* 85. *Grammatic conſ. ciuil.* 2. *Surd. conſil.* 12. *Alduin. conſ.* 19 *Ciriac. controu.* 166. *num.* 1. *Molin. de Iuſt. & Iure diſput.* 494. *num.* 12.

28 Diceretur † autem in culpa Vecturalis, & Nauta, ſi res vehendas impoſuiſſent in Nauibus, ſeu equis minus aptis, vt in *l.* 1. *ff. de exercitor. action. & in l.* 1. *cum ſeq. ff. ad leg. Rhod. de Iact. Onnat. de Contract. tom.* 2. *tractat* 15. *diſputat.* 46. *ſect.* 8. *num.* 166.

29 Item † eſſet in culpa Vecturalis, ſeu nauta ſi præpoſuiſſet Miniſtros, & Nauarcos minus practicos, & non idoneos *l. vtique in ſi re ff. de rei vendic. t. l. ſi ſeruum* §. *ſi fornicarius ff. ad legem Aquil. l. quo l ſi nolit.* §. *ſi mancipium ff. de ædilit. ædict. Gloſ. in l. videamus* §. *locat. l. item quæritur* §. *ſi magiſter ff. eodem l. nam, & ſeruius* §. *fin. ff. de negoc. geſt. Onnat. loc. cit. at. num.* 157. *Ciriac. controuerſ.* 166. *ſub num.* 23. Tene-

30 tur † enim Vecturalis ne dum ex propria culpa, ſed etiam eorum, quorum opera vſus fuit, vel quos præpoſuit in ipſa tranſvectione *l. ſi merces* §. *qui columnam* ibi: Si qua ipſius, eorumque, quorum opera vteretur culpa acciderit &c: *ff locati l. vtique* §. 1. ibi; Niſi ſi minus idoneis hominibus eam commiſit, *ff de rei vendicat. Ciroc. de locat. & conduct par.* 4. *tit de Dolo & culpa quæſt.* 2. *nu.* 12. *Riminal. Iun. conſ.* 441. *num.* 21.

31 Culpæ † etiam ipſius adſcriberetur ſi tempore intempeſtiuo iter feciſſet *l. vtique* §. *finali ff. de rei vendicat. l. qui petitorio* §. *finali ff eodem l item quæritur* §. *ſi naui. ulterius ff. locat. Gloſ in l fin. di C. de Naufrag. Bal. in l.* 1. *ſub num.* 6. *C. quæ ſit long. conſuetud. Riminal Iun. conſ.* 210. *n.* 2 & 43. & *conſ.* 41. *n.* 32. *Ciriac. d. controuerſ.* 166. *num.* 28.

32 Imputabitur † etiam culpæ Vecturalis, ſi promiſſo tempore iter non faciat, ſed abſque legitima cauſa illud differat, *l. qui Romæ* §. *Callimachus vbi Bal. ff. de verbor. obligat.*

33 Adſcribendum † pariter erit culpæ Vecturalis ſi res aſportandæ pereant, quando ipſe ſemitam conſuetam calcare noluit, ſed nouas uoluit tentare vias *l qui fiſcales C. de Nauicul. libr.* 11 *l. cum proponas C de Nau. Fæno. Bar. in l. Imperator. ff. de Appellat. Bal. conſ.* 395. *n.* 7. *libr.* 2. *Corn conſ.* 273. *vol.* 1. *per tot. Surd. conſ.* 12. *per tot. Grammatic. conſ. ciuili* 1. *per tot. Crauett. conſ* 115. *nu.* 1. *Bott. deciſ.* 178. *num.* 32. *Ciriac. controuerſ.* 166.

34 *num.* 31. Quotieſcumque † tamen legitima aliqua cauſa non adfuerit; vt puta ſi via ſolita fuerit deuaſtata, vel ſuperueneris ſuſpicio, quòd in illa latrunculi adeſſent, vel

Digitized by Google

vel aliam ob cauſam,de quibus, *Stracc. de Nauib. par.3. num.6. & ſeqq.*

35 Vertendum † quoque erit culpæ Vecturalis ſi plus iuſto equum, vel nauim onerauerit, ſi abſque cautela ignotos homines in naui receperit, ſi illicitas merces in naui impoſuerit, ſi illicitis inſignibus in naui fuerit vſus, ſi non omnes miniſtros in naui neceſſarios adhibuerit, ſi in locis periculoſis omnes diligentias non fecerit, vt puta, ſi ſit Vecturalis debebit ire pedeſter, præuidere, & conſiderare iter, teutare foueas, tenere manum ad plauſtrum,& alias diligẽtias adhibere de quibus latè, *Stracc. loc. citat. à n.32. vſque ad finem, & Ciriac. d. controuerſ.166.ſub n. 31. verſ. denique.*

De Venatorum Mercede.

QVAESTIO LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Venatores vtplurimùm ſuas operas locare non ſolent,itaut id, quod ex venatiòne conſequuntur potius rerum prætium, quàm merces dicendum ſit, Declara vt num.2.*

3 *Venditio quid comprahenderit arguitur ex quantitate pretij.*

4 *Venatores Luporum mercedem conſequi ſolent à publico.*

5 *Statutum* Vrbis libr.3. cap.70. *conſtituit mercedem iuliorum decem interficienti Lupum in Ciuitate, & iuliorum quinque extrà Ciuitatem circa decem milliaria.*

6 *Statutum conſtituens certam mercedem ei, qui lupum interfecit, an ſi quis, lupam prægnantem occidat habere debeat mercedem, pro quolibet Lupatino.*

7 *Natus reputatur is, qui eſt in vtero.*

8 *Percutiens ventrem prægnantem,itaut partus animatus moriatur,homicidij pœnam incurrit.*

9 *Natus tunc reputatur exiſtens in vtero quando de eius commodo agitur, ſecus ſi de damno.*

10 *Animalia manſueta,licet fugiant remanent tamen ſub dominio Domini.*

11 *Venator apprehendens animalia manſueta ſi illa Domino non reſtituat committit furtum.*

12 *Venator apprehendens animalia manſueta,quæ peritura erant,licèt illa non faciat ſua,debet tamen ſui laboris mercedem conſequi.*

1 VEnatores †vtplurimùm non conſue-
uerunt ſuas operas locare, itaut,
quid quid ex venatione conſe-
quuntur, potiùs dicendum ſit prætium re-
rum, quæ venduntur, quàm laborum
Salarium *l. naturalis §.1.ff. de præſcript.verb*
Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. libr 4.
2 *tit.3. num.16.* Attamen † dantur caſus, in
quibus Salarium potiùs conſequi dicuntur,
quàm rerum prœtia, vt puta, ſi venator
locet operas ſuas alicui principi, quo caſu
non diceretur conſequi prœtium rerum,
quæ in venatione apprehendit, ſed labo-
rum mercedem, quià pecunia, quam re-
cipit, non correſpondet valori animalium,
quæ per ipſum venatorem capiuntur, pro-
ùt eſt neceſſe ad hoc, vt dicatur emptio,
3 & venditio, itaut ex † quantitate prætij in
dubio arguatur, quid, & quantum in ven-
ditione ſit comprehenſum *l. 1. §.1. & ibi*
Gloſ.ff.de ſuperfic.Bar.in l.1.eodem tit.& in l.
patronus §. ſempronio col.2. verſ. fallit ſi ex
coniecturis ff.de Legat.3.& in l.ſemper in ſti-
pulationibus n.1. ff. de reg. iur. Bal conſ.109.
num.1. verſ. ſi autem lib.4. Aret. conſ. 6 n.9.
ad fin. Alex. in l. diuortio §.1. num. 7. ff. ſo-
lut. matrimon. & in l. ſeruum §. eum qui
chirografum num.2. ff. de legat.1. & in con-
ſil.84. num.4. lib.1. & conſil.26. num.7. lib.4
Dec. conſ 43. num.5. Rolan. conſ.82. nu. 52.
lib.2. Couarru. practicar. quæſt. cap.3. num.3.
verſ. hac vero Bero conſ. 160: num. 3. & 6.
lib. 1. Sed eſt ſumma certa menſtruatim
conſtituta, habita ratione laborum, & in
hoc caſu debebit Venator Salarium conſe-
qui iuxtà conuentionem factam inter ip-
ſum, & Dominum, & de tali Salario iu-
dicandum erit eiſdem Legibus, quibus fa-
mulorum merces, de qua diximus ſuprà in
hac ſecunda parte *quæſt.68.*

Dicuntur etiam laborum mercedem
conſequi, non autem res in venatione ca-
4 ptas vendere † Venatores Luporum, &
Vul-

Digitized by Google

pium, & ſimilium animalium, quæ cum
damna inferant hominibus, & beſtijs ip-
ſorum hominum vſui neceſſarijs, ideò ſo-
let à publico illorum interfectoribus Sala-
rium conſtitui, vt per *Scriben. in l. vnic. C.*
de Venat. ferar. lib. 11. Guliel. de Benedict.
in c. Raynutius in v. Vxorem nomine Adela-
ſiam num. 321. de Teſtamen. Caſſan. in Ca-
talog. Glor. Mund. par. 11. conſiderat. 51. §.
5 *Aduerte quia*; Prout videmus † in Vrbe,
in qua viget ſtatutum conſtituens merce-
dem interficientibus Lupum quocumque
modo intrà Vrbem iuliorum decem, & ſi
extrà Vrbem circà decem milliaria Salari-
um iuliorum quinque à Camera perſol-
uendum, vt diſponitur in Statutorum *lib. 3.*
cap. 70.

6 Sed oriri poteſt quæſtio, † An ſtante loci
conſuetudine, vel ſtatuto conſtituente cer-
tam pecuniarum ſummam pro mercede
Venatoribus Luporum, An, inquam,
capienti Lupam prægnantem dari debeat
integrum Salarium pro quolibet lupatino,
vel pro omnibus vnica ſoluenda merces
ſit, Et videtur dicendum, quòd Venator
recipere debeat mercedem pro omnibus
7 Lupatinis, pro † nato enim habetur is, qui
in vtero eſt *l. qui in vtero ff. de ſtat. homin.*
l. cum quidam §. 1. ff. de acq. hæred. l. quod dici-
mus ff. de verbor. ſignificat. §. cum autem
8 *Inſtit. de tut.* Itaut † in pœnam homicidij
incurrat percutiens data opera prægnan-
tem, ſi mortuus ſit partus animatus *Rom.*
in l. 1. §. occiſorum n. 3. ad ff. Syllan. poſt. gloſ.
in c. ſicut de homicid. & Bar. in l. diuus ff. de
extraord. crimin. Mandoſ. de ætat min. cap. 1.
nu. 2. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 72. n. 17.
Farinacc. de homicid. quæſt. 122. num. 134.
Verùm, his non obſtantibus, contrarium
communitèr hæc quæſtio definitur, ſcili-
cet, quòd venator mercedem conſequi
debeat pro vno Lupo tantummodo, non
computatis Lupatinis, vt videre eſt apud,
Bar. in d. l. qui in vtero num. 1. Bal. in l. fin.
C. de liber. cauſ. Guliel. de Benedict. in d. c. Ra-
ynutius verb. et vxorem nomine Adelaſ.
9 *num. 321. de Teſtamen.* Nec † tali definitio-
ni obſtat concluſio, quòd habeatur pro
nato is, qui in vtero eſt, quia ea proce-
dit quando tractatur de commodo ipſius
partus, in caſu vero noſtro de damno po-
tius, quàm de commodo agitur, vt be-
nè aduertit, *Bar. in d. l. qui inuito in fine.*
Lanfranc. Zacchias de Salario.

Alius caſus, in quo venatores dicuntur
mercedem conſequi eſt, quando Venator
appræhendit animalia manſueta, quæ pe-
ritura erant, Vt puta ſi ea Lupus perſe-
queretur, & venator ſua induſtria, & la-
bore à periculo extrahat; In hac enim fa-
10 cti contingentia, quia animalia huiuſ-
modi proprios habent dominos, & licèt
fugiant, non tamen libertatem acquirunt,
ſed remanent in dominio prioris domini,
12 *§. gallinarum Inſtit. de rerum diuiſ.* Ideo †
tenetur venator illa Dominis reſtituere,
aliàs furtum committere dicitur, vt in *d.*
§. gallinarum Leſſ. de Iuſt. & Iure lib. 2. ca-
12 *pit. 5 dubit. 6. §. nunc reſp.* ſed † benè po-
teſt à Domino mercedem ſui laboris exi-
gere, *Molin. de Iuſt. & Iure tractat. 2. di-*
ſputat. 41. §. vt vero à manſuetis per tex. in
l. Pomponius ff. de acquiren. hered. & in l.
Pomponius ff. famil hercíſcund. & §. gallina-
rum Inſtitution. de rer. diuiſion.

Vicarijs An, & quando debeatur Salarium.

QVAESTIO XC.

SVMMARIVM.

1 *Vicarijs eſt ſoluendum Salarium ab Epiſcopis.*
2 *Vicarijs Salarium debetur etiam non conuentum.*
3 *Vicarius, vt conſequatur Salarium non conuentum, non tenetur probare ſe eſſe ſolitum locare operas ſuas pro mercede, & Dominum conducere, Contrarium num. 5. Declara, vt num. 6.*
4 *Deciſ. Put. 43. lib. 2. declaratur.*
7 *Vicariatus officium ſepè ſolent Dioceſani ſubire abſque aliquo emolumento.*
8 *Succeſſor in epiſcopatu regulariter tenetur ad expenſas neceſſarias factas ab Anteceſſore.*
9 *Vicarius Salarium ſibi debitum ab Epiſcopo, à quo fuit conſtitutus, non poteſt petere à ſucceſſore, & num. 11. ſed debet conuenire heredes Epiſcopi defuncti, numer. 12. Declara, vt numer. 13. & 14.*

10 *Epiſcopus neceſſitatem non habet conſtituendi Vicarium, Declara vt num. 13.*
15 *Vicarius, qui percipit ab officio tot emolumenta quot ſufficiunt pro remuneratione ſuorum laborum Salarium non conuentum non conſequitur.*

1 EPiſcopi † qui volunt Vicarios depu-
tare tenentur illis prouidere de Sa-
lario, vt probatur in *c. inter cætera*
cum gloſ. in v. neceſſaria de offic. Ordinar.
& firmant *Segur. in direct. Iud. §. 1. cap. 14.*
à n. 1. Sbroz. de offic. Vicar. lib. primo quæ-
ſtion. 55. à numer. primo Barboſ. de offic. &
poteſt. Epiſcop. allegat. 54. numer. 178. &
in collectan. DD. ad c. primum numer. 5.
2 *Ne prælat. Vic. ſuas;* Itaut poſſint † Vi-
carij ſic conſtituti, Salarium iudicialitèr
petere, & conſequi; etiamſi nulla inter-
ceſſerit conuentio inter Epiſcopum, &
Vicarium de Salarij præſtatione, *Campa-*
nil. in diuerſor. Iur. canonic. rubric. 11.
capit. 33. numer. 14. Io: Baptiſta Ventri-
glia in praxi rerum notabil. Annotation. 36.
numer. 17. & reſolutum fuit in S. Rota
Romana in cauſa Turritana Mercedis die
20. Maij 1569. coram Cardinali Seraphino
quæ inter eius impreſſas eſt in ordine dec. 74.
3 Et quamuis, ad hoc, vt Vicarius poſ-
ſit Salarium non conuentum conſequi vo-
luerint Nonnulli, quòd probare debeat
duo extrema; nempè, quòd Epiſcopus
ſolitus eſſet conducere Vicarios pro cer-
ta mercede, & Vicarius ſolitus locare
operas ſuas, vt videre eſt apud, *Alex.*
conſil. 109. libr. 6. Dec. conſil. 132. in
fine Granut. Theorem. 12. verſ. de Iure
Canonico libr. primo Put. deciſion. 6. de Of-
fic. Vicar. quæ eſt in extenſis deciſion. 43.
libr. ſecundo; Attamen contrarium eſt ve-
rum de iure, Illa enim requiſita ſunt pro-
banda à famulis, & alijs vilibus perſonis,
quæ ſepè inſeruiunt pro expenſis ſine alio
Salario; Secùs vero eſt in illis, quæ va-
cant honeſtioribus muneribus, & diſci-
plinis, quibus de iure conſtituendum eſt
Salarium, *gloſſ. in c. primo in verbo quan-*
titate Nè prælat. vic. ſuas, quam ibi-
dèm ſequuntur, *Innocent. Hoſtien. &*
Cardinalis, & idem Cardinal. in clementin.
Statutum quæſtion. 7. verſ. in contrari-
um de Elect. Ancharan. ibidem numer. 3.
Imol. numer. 27. Archidiacon. in c. chari-
tatem 12. quæſtion. ſecunda Summa An-
gelic. in verbo Vicarius numer nono Sbroz.
de offic. Vicar. dicta quæſtion. 55. nu-
mer. quinto libr. primo Gratian diſceptat.
forenſ. capit. 61 numer. vigeſimotertio Rot.
coràm Seraphin. deciſion. 74. vbi firmat,
4 † deciſionem Putei non obſtare, quia in
ea non agebatur de quæſtione, An poſ-
ſet Vicarius petere à ſuo Epiſcopo Salari-
um etiam non conuentum.
5 Nec † ab ipſa opinione eſt receden-
dum, licèr, Eadem Rota in vna *Nola-*
na Mercedis 12. Iunij 1596. coram Pæ-
nia, reſoluerit, non eſſe ſoluendum Vi-
cario Salarium non conuentum, Quia
6 † in caſu dictæ deciſionis concurrebant
plura ſpecialia, videlicèt, quòd Vicarius
victum pro ſe, & famulo, & commo-
dam habitationem habuerat ab Epiſcopo,
& perceperat redditus, ſeu prouentus au-
dientiæ Vicariatus, nec aliud vnquam
viuente Epiſcopo petierat; Vnde cum
prædicta ſuccederent loco Salarij, dici
poterat, quòd voluiſſet ſeruire pro ſolo
victu, & emolumentis officij, talis enim
præſumitur facta conuentio qualis fuit
ſubſequuta ſolutio: Concurrebat inſupèr
conſuetudo Epiſcopi, non ſoluendi alijs
Vicarijs mercedem aliquam, Quodquè
7 ille Vicarius erat ex diœceſanis, qui ſepe
ſolent in patria huiuſmodi munera hono-
rifica ſubire abſque emolumentis, Et Epi-
ſcopus illi contulerat beneficia eccleſiaſti-
ca, Quibus concurrentibus licebit, &
nobis à prædicta concluſione recedere,
prout receſſit Rot, in prædicta deciſione
quæ eſt 120. *part. 4. diuerſor. & inter de-*
ciſion. Peniæ 413. numer. nono & ſequen.
ſecundum impreſſionem venetam, & dec. 528
num. 5. ſecundum impreſſionem Lugdunen.
Sed An poſſit Vicarius Salarium ſibi
debitum ab Epiſcopo, à quo fuit conſti-
8 tutus, prætendere à Succeſſore, qui † regu-
laritèr tenetur ad expenſas neceſſarias fa-
ctas à ſuo Anteceſſore. *Abb. in c. primo,*
& 2. de ſolution. Put. deciſion. 45. numer. 3.
libr. 2. Mobedan. deciſion. 4. de offic. vicar.?
9 fuit † pluriès in Iudicijs dubitatum, &
negatiuè reſolutum, ea ratione, quia Sala-
rium debitum Vicario non poteſt dici ex-
penſa neceſſaria, ſed voluntaria, non
10 † enim neceſſitatem habet Epiſcopus con-
ſtituendi Vicarium, *Mobedan. deciſion. 4.*

de

de offic. Vicar. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1602. Caualer. deciſion. 418. num. 10. Rot. deciſion. 222. numer. 5. par. 4. diuerſor.
11 Ideoque † ad illius ſolutionem ſucceſſor non tenetur, vt fuit reſolutum coram *Puteo in dicta deciſion. 45. lib. 2.* & firmant *Pariſ. de Reſignat. lib. 5. quæſt. 16. num. 53. Barboſ. dicta allegat. 54. num. 179. Marcheſan. de commiſſion. appellat. in cauſ. Merced.*
12 *§. 1. num. 16.* Sed † debebit Vicarius conuenire hæredes Epiſcopi defuncti, à quibus Salarium erit perſoluendum, *Gratian. di-*
13 *cta diſceptat. 561. num. 18.* Quod † tamen declara non procedere in Epiſcopatibus magnis, inſignibus, & numeroſis, in quibus Epiſcopi non poſſunt rebus Eccleſiæ, & fori præeſſe, quo caſu cum debeant de neceſſitate Vicarium conſtituere *c. in noua 16. quæſtion. 7. c. cum ſimus 9. quæst. 4. c. quoniam 83. diſtinct. Bald. in l. aliquando num. primo in 4. opp ſit. ff. de offic. proconſ. Abb in c. quoniam num. 3. de offic. Ordinar. Couarru. variar. lib. 3. cap. 20. num. 4. Ruin. conſ. 148. num 4. libr. 3. Boer. deciſ. 347. num. 6. Gabr. conſ. 22. num. 22. lib. 2. Sbroz. de offic. Vicar. libr. primo quæſt. 46. Azor. inſtitut. Moral. part. 2. libr. 3. capit. 29.*
14 *quæſt. 7. verſ. quo loco*, propterea † Salarium præſtandum ipſi Vicario dicitur debitum neceſſarium, & ad illius ſolutionem tenetur Succeſſor in Epiſcopatu, *Flores variar. quæſt. libr. primo quæſt 8. num. 4. cum ſeqq. Hoied. de Incompatibilit. benefic. par. 2. cap. 10. num. nono Gratian diſceptat. forenſ. cap. 94. num. 37. & d. cap. 561. num. 18.*

At ſiue Vicarius fuerit ab Epiſcopo conſtitutus ex neceſſitate, ſiue ex voluntate conſequi non debebit Salarium, quotieſcumque percepiſſet ex officio tot redditus, quot ſufficerent pro remuneratione laborum per ipſum impenſorum, tali namque caſu dicti redditus ſuccederent loco mercedis, nec poſſet aliud quidquam prætendere niſi fuiſſet conuentum, *Gratian d. diſcept. 561. num 14. Diaz variar. quæſt. lib. 1. quæſt 8. num. 6. & ſeqq. Caroc. de Locat. tit de Sportul. Iudic num. 84. Sbroz. in d. tractat. quæſt. 55. num. 6.*

Finis Partis Secundæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

LANFRANCI ZACCHIAE
I. V. D. ET ADVOCATI ROMANI,
TRACTATVS DE SALARIO, SEV OPERARIORVM MERCEDE
PARS TERTIA.

Forum competens in cauſa Mercedis quale ſit:

QVAESTIO XCI.

SVMMARIVM.

1 *Merces rarò operarijs per Dominos perſoluitur non præcedentibus iudicialibus inſtantijs, & mandatis.*

2 *Forum competens in cauſa mercedis eſt illud quod per ſpeciale Principis reſcriptũ fuit deputatum.*

3 *Forum competens in cauſis mercedum eſt illud, in quo ex inueterata conſuetudine tales cauſæ tractari conſueuerunt, & num.47.*

4 *Forum competens eſt illud, in quod partes conſenſerunt, Amplia vt num.5.*

6 *Conſenſus in iuriſdictionem ex pluribus actibus deduci poteſt.*

7 *Conſenſus in iuriſdictionem non inducitur per comparitionem coram Iudice, quando id fit cum proteſtatione* Citra conſenſum in iuriſdictionem.

8 *Proteſtatio* Citra conſenſum in iuriſdictionem *eſt in omnibus actibus repetenda, ne dicatur ab illa receſſum.*

9 *Forum ſortitur reus conuentus pro ſolutione mercedis ratione contractus, vel quaſi,* Declara *vt num.46.*

10 *Aduocati, procuratores, ſollicitatores, & ſimiles poſſunt conuenire litigantes pro conſecutione mercedis coram illo Iudice, coram quo eorum cauſas defenderunt, Amplia vt num.12. & 13.*

11 *Forum Iudicis, coram quo cauſa verſa fuit non poſſunt litigantes declinare, ſi conueniantur*

ueniantur ab Aduocatis pro debitis ſtipendijs, Amplia ut num. ſeq.

14 *Forum quis ſortitur ratione priuilegij.*

13 *Clericus pro mercede conueniri debet coram Iudice eccleſiaſtico.*

16 *Clericus nullo modo trahi poteſt ad tribunalia ſecularia, licèt agatur ex credito priuilegiato.*

17 *Clericus licèt exemptus à Iuriſdictione Epiſcopi poterit coram eo pro mercede conueniri.*

18 *Milites non niſi coram Præfectis, & Ducibus ſuis conueniri poſſunt, Declara ut num. ſeq.*

19 *Milites non deſcripti in albo militum non gaudent priuilegio fori, Amplia, ut num. 20.*

21 *Miles ſi quis efficiatur poſtquam fuit pro mercede conuentus non poterit forum paganorum declinare.*

22 *Iudicium ibi terminari debet ubi fuit ceptum.*

23 *Milites negociatores non gaudent priuilegio fori.*

24 *Milites negociationes exercere à Iure prohibentur.*

25 *Scholares non poſſunt conueniri niſi coram Rectore Studij, vel Epiſcopo.*

25 *Scholares gaudent priuilegio fori etiam pro cauſis introductis antequam ipſi Scholares eſſent.*

27 *Miſerabiles perſonæ gaudent priuilegio electionis fori.*

28 *Miſerabiles perſonæ priuilegio electionis fori gaudentes ſunt Viduæ, Pupilli, & diuturno morbo laborantes.*

29 *Miſerabiles perſonæ quænam ſint Iudicis arbitrio declarantur.*

30 *Pauper qui non habet unde uiuere poſſit dicitur miſerabilis.*

31 *Carcerati miſerabiles perſonæ iudicantur.*

32 *Peregrini, & Aduenæ miſerabiles perſonæ reputantur.*

33 *Mercatores inter miſerabiles perſonæ numerantur.*

34 *Agricolæ perſonæ miſerabiles dicuntur.*

35 *Meretrices inter miſerabiles computantur.*

36 *Expoſiti aliique hic nominati miſerabiles dicuntur.*

37 *Artes plures priuilegium habent, quod earum profeſſores conueniantur coram proprijs Conſulibus.*

38 *Conſules artium in Urbe non poſſunt reaſſumere cauſas mercedum coram maioribus Iudicibus introductas.*

39 *Fiſcus gaudet priuilegio fori, ita ut ſiue actor ſit, ſiue reus trahat cauſas ad proprios Iudices, & a nemine trahatur.*

40 *Gubernator Urbis, A. C. & Senator procedere poſſunt in cauſis mercedum quia paria habent priuilegia, & ideo inter eos attenditur præuentio.*

41 *Gubernatoris Urbis iuriſdictio non ſe extendit ultrà diſtrictum.*

42 *Diſtrictus Urbis eſt ſpatium quadraginta milliarium.*

43 *Forum A.C. in Urbe eſt competens pro conſequendo Salario ab eo, qui extra Urbis diſtrictum commoratur.*

44 *A. C. poteſt procedere contra quoſcumque etiam non ſubditos Eccleſiæ ratione Salarij in Curia decreti, & debiti, & num. 45.*

48 *Praxis, quæ obſeruari ſolet in Curia quando agitur pro conſecutione mercedis, & num. 55.*

49 *Depoſitum in cauſis mercedum quare faciendum ſit.*

50 *Cautio in forma depoſiti admittitur in cauſis mercedum, quæ excedunt ſummam ſcutorum decem.*

51 *Legitimatio perſonæ rei conuenti iuſtificari debet in cauſis mercedum priusquàm Iudex poſſit relaxare mandatum pro depoſito.*

52 *Legitimatio perſonæ neceſſaria eſt in quocumque iudicio quantumuis ſummario, & executiuo.*

53 *Legitimatio perſonæ ſuperueniens non tollit nullitatem prouenientem ex defectu legitimationis perſonæ.*

54 *Depoſitum in cauſis mercedum non eſt faciendum quando non agitur de mercede menſtrua, vel diurna.*

56 *Iudex in cauſis mercedum poteſt probationes oretenus recipere.*

57 *Cauſa Salarij dicitur ſummaria, & in ea proceditur abſque aliqua ſcriptura.*

IN præcedentibus partibus viſum fuit, Quibus Salarium debeatur, qui teneantur illud præſtare, & quando ſoluendum ſit, Exigit nunc propoſitæ tractationis ordo diſquirere de Foro in cauſis mercedum com-

competenti, de Actionibus, quæ pro Salarij conſecutione proponi poſſunt, de Exceptionibus, quæ in huiuſmodi iudicijs admittantur, ac de alijs ad foros pertinentibus pro complemento huius tractatus omninò neceſſarijs, cum inualuerit
1 abuſus † non ſoluendi debitas mercedes operarijs, niſi præuijs iudicialibus inſtantijs, & mandatis, Vndè, *Iuuenalis Satir. 7. verſ. 228.* cecinit.

Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni.

Non egeat &c.

Quæramus ergo Primò: Quale ſit Forum competens; In qua quæſtione Intentionis noſtræ non eſt referre modos omnes, ex quorum vnoquoque Iudex, coram quo reus conuenitur competens dicendus ſit, illos enim copioſiſſimè, & alphabetico ordine enumerauit, *Marian. Socein. in rubr. de foro competen. à num. primo vſque ad 118 incluſiue, quos reaſſumpſit Scace. de Senten. & re iudic. gloſ. 7. quæſt. 1. num. 28.* Sed tantùm illos afferre intendimus, qui ad materiam, de qua agimus quoquomodo ſpectant.

2 Competens † igitur Forum in noſtra materia dicendum erit, Vel propter reſcriptum Principis, vt ſi Princeps forum aliquod ad huiuſmodi cauſarum deciſionem per ſpeciale reſcriptum deputaſſet, *c. ſuper coil* 2. ibi: cum Iudices contigerit litteras recepiſſe, &c. *de Appellat. Innocen. in c. cum M. Ferrarienſis de Conſtitution. Garc. Girond. de priuileg. ſeu exempt. explic. num. 1137. Gomeſ. in c. ipſo iure num. 21. de reſcript. in 6. & in compend. vtriuſque ſign. verſ. poſtquam igitur Roman conſ. 353. numer. 8. Staphil. de litter. Iuſt. numer. 2. Scace. de Iudic. lib. 1. cap. 64. num. 23.*

3 Vel † ob conſuetudinem, vt puta ſi cauſæ mercedum in certo Tribunali de inueterata, conſuetudine cognoſci conſueuerint, *c. cum contingat. de foro competen. Roch. ad c. fin. de conſuetud ſect. 1. num. 25. Palat. Rub. in repetition. c. per veſtras notab. 2. §. 1. num. 27. de Donat. inter vir. & vxor.*

4 Vel † ex conſenſu partium ſe ſubmittentium Iuriſdictioni certi Iudicis *l. 1. & l. 2. in princip. ff. de Iudic. & in l. ſi per errorem & in l. ſi conuenerit ff. de Iuriſdiction. omn. Iudic. l. ſi qui ex conſenſu C. de Epiſcop. audien. c. de cauſis de offic. & poteſt. Iudic. delegat.*

5 Et † iſte conſenſus neceſſarium non eſt, quòd ſit expreſſus, ſed ſatis erit tacitus, *c. cum olim. il primo, ibique Abb. numer. 3. de offic. & poteſt. Iudic. delegat. Idem Abb. in c. P. et G. num. 20. & ibidem Imol. numer. 56. eodem tit. Felin. in c. ſignificaſti numer. 5. de foro competen. Dec. in c. primo numer. 103. de Iudic. Pariſ. conſ. 15. numer. 4. libr. 4. Marant. in praxi part. 4. diſtinct. 12. num. 11. Menoch. de præſumpt. libr. 2. præ-*
6 *ſump. 19. num. 1.* Actus † vero ex quibus elicitur conſenſus tacitus multi ſunt, quos enumerat, *Butr. in d. c. P. & G. numer. 22. de offic. & poteſt. Iudic. delegat. Dec. in c. primo num. 170. & 171. cum ſeqq. de Iudicijs* & illorum aliqui ſunt extraiudiciales, alij vero Iudiciales, *Gloſ. in l. ſi conuenerit verb. adiretur ibique Bar. num. 3.*
7 *ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.* Ad † hoc autem, vt Pars citata euitet conſenſum in iuriſdictionem, debebit comparere cum proteſtatione: Citra conſenſum in iuriſdictionem, niſi ſi, & quatenùs conſentire teneatur, *l. ſed etſi ſuſcepit ff. de Iudic. l. finali C. de except. c. inter Monaſterium de re iudic. Bar. in l. quidam conſulebant ſub num. 9. ff. de re iudic. vbi etiam Alex. num. 20. Dec. in c. primo num. 187. de Iudic. Put. deciſ. 379. libr. primo Mantic deciſ. 24. num. 8 & ſeq.*
8 quam † proteſtationem in alijs quibuſcumque comparitionibus ſubſequentibus repetere tenebitur, aliàs diceretur à prima proteſtatione receſſiſſe, & in Iuriſdictionem conſenſiſſe, *Marcheſan. de Commiſſion. ſuſp. iud. §. primo numer. 74. fol. 383. & §. 2. nu. 45. & ſeq fol. 396. & par. 3. de commiſſion impetran abſque mand. num 45. fol. 377. Pract. Papien. in for. decl. iuriſdict. in gloſ. proteſtans ſub num. 4. & 5. Tiber. in praxi A. C. lib. 2. cap. 2. num. 6. Poſth. de Manuten. obſeruat. 85. num 7.*

9 Competens † quoque forum dici poteſt in noſtra materia. Ex cauſa contractus, ſeu quaſi vt per tex. in *l. hæres abſens §. proinde ff. de Iudic. §. hac conſiderantes & §. ſi igitur Auth. vt omn. obed. Iudic. coll. 5. c. finali de foro competen. & ibi gloſſ. in verbo ſeu contractus Couarru. practicar. quæſt. cap. 10. num. 3. Gutier. de Iuramen. confirmat. par. 3. cap. 16. Surd. conſ. 106. num. 16. Cauall. commun. contra commun. quæſt. 154. Franc. Molin. de Brach. Secular. cap. 28.*

cap.28. num.16. Et ad hunc effectum om-
nis obligatio vndecumque oriatur haben-
da eſt pro contractu l. omnem, & ibi notat
Gloſ. Bart. Bal. Alberic. Angel. Caſtren. Ful-
goſ. & Alij ff. de Iudicijs. Ex quo infertur,
10 Aduocatos, † Procuratores, Sollicitaro-
res, Notarios, & ſimiles ad exigenda
Salaria poſſe conuenire litigantes apud eoſ-
dem Iudices, coram quibus lis agitata fuit,
ex qua orta eſt obligatio ſoluendi Salaria,
& eoſdem eſſe Iudices competentes, vt
cogant litigantes ad huiuſmodi Salariorum
ſolutionem, & ea eſt ratio, quia in loco,
in quo verſa fuit lis, emanauit obligatio
11 ſoluendi iſta Salaria, & † conſequentèr
ibi litigantes poſſunt conueniri abſque eo,
quòd valeant forum declinare ex l. prima §.
in honorarijs ff. de var. & extraordinar. co-
gnit. Abb. in c. licet ratione num. 33. verſ. &
per hoc dico de foro competen. Felin. ibi nu-
mer. 19. in fine Marian. Soccin. in c. dilecti
num. 20. eodem tit. Barboſ. in l. hæres abſens
§. proinde num. 126. ff. de Iudic. Bobadill. in
politic. libr. 2. cap. 17. à num. 130. Mandoſ.
in formular. commiſſion. 11. in verbo validi-
tate iuriſdictionis Salgad. de Reg. poteſt. vi op-
preſſ. appellat. par. 3. cap. 2. num. 93. & ſeq.
Marcheſan. de Commiſſion. part. prima tit.
de commiſſ. appellat. in cauſ. Merced. §. primo
num. 68. Franc. Marc. deciſ. 1059. 1. part.
Verall. deciſ. 342. part. prima Leon. dec. 177.
libr. 2. Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 56.
num. 7. & cap. 154. num. 24. Hipp. Maian.
conſult. 19. Vgolin. de procurator. part. 4.
cap. 5. num. 43. Florez. de Mena variar.
libr. primo quæſt. 12. num. 50. vbi teſtatur
12 de praxi omnium Tribunalium; Quod †
procedit ſiue Iudex, coram quo cauſa ver-
ſa fuit, ſit ordinarius, ſiue delegatus,
Mandoſ. de Monitor. quæſt. 18. & quæſt. 20.
13 Gratian. d. cap. 56. num. 8. Ac etiamſi † li-
tigantes, pro quibus fuit præſtitum patro-
cinium non ſint aliàs ſubiecti Gratian. d. di-
ſcept. 56. num. 7.
14 Vel † demùm propter priuilegium Ruin.
vbi ſupra, & Scacc. loc. citat. Quod priui-
legium ex pluribus cauſis competere poteſt,
15 & Primò † ratione clericatus, quia ſi reus
conuentus ſit Clericus, non niſi coram
Iudice Eccleſiaſtico poterit conueniri,
16 cum † nullo modo trahi valeat ad Tribu-
nalia ſecularia quocumque modo agatur,
& pro quocumque credito quantumuis pri-
uilegiato conueniatur, c. denique 96. di-
ſtinct. c. decernimus c. & ſi clerici c. cum
non ab homine, & c. qualiter de Iu-
dic. c. ſi diligenti c. ſignificaſti de foro compe-
ten. c. ſeculares de for. competen. in 6. c. ſi
Iudex. Laycus de ſenten. excommunicat. S.
Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. de reformation.
cap. 20. Auth. ſtatuimus C. de Epiſcop. &
Cleric. Guliel. de Benedict. in c. Rainuntius
verbo, & vxorem nomine Adelaſiam de-
ciſ. 2. n. 30. & ſeq. de Teſtam. Couarru practi-
car. quæſt. cap. 31. num. primo 2. & 3. &
cap. 32. & 33. Gratian. diſcept. forenſ. ca-
pit. 190. & cap. 226. Menoch. de Arbitrar.
caſ. 246. Marant. in praxi par. 4. diſtint. 11.
num. 2. & ſeqq. Ambroſin. de Immunit. &
Libert. Eccleſiaſtic. cap. 16. ex num. primo
& cap. 20. per tot. Scacc. de Iudic. lib. primo
cap. 11. ex num. 14. Mart. de Iuriſdict. par.
prima cap. 8. num. 9. Graſſ. de effect. Clericat.
effect. primo ex num. primo Leſſ. de Iuſt.
& Iure libr. ſecundo capit. 29. dubitat. 6.
num. 51.
17 Sed † etſi cauſa mercedis non operetur,
quòd Clerici poſſint coram Iudice ſeculari
vocari, efficit tamen, quòd ipſi Clerici,
etiam exempti à iuriſdictione, poſſint co-
ram Epiſcopo conueniri, & ad debitam
mercedem ſoluendam compelli, non ob-
ſtantibus exemptionibus, vt expreſſè cau-
tum reperitur per S. Concil. Tridentin. ſeſſ. 17.
cap. 14. de Reformat. & notat Leoncill. de pri-
uileg. pauper. part. ſecunda priuileg. 165.
num. 19.
18 Secundò ratione militiæ, milites † enim
non niſi coràm Præfectis, & Ducibus ſuis,
aut Auditoribus exercitus conueniri poſ-
ſunt, l. magiſteriæ C. de Iuriſdict. omn. Iu-
dic. vbi gloſ. Bal. Angel. Salicet. & Fulgoſ.
Caſtren. in l. prima §. ſi vero miles C. de falſ.
monet. l. tam collatores §. erit autem, & §.
quoniam vero C. de re milit. libr. 12. l. deſer-
torem in princip. l. officium regentis §. tribu-
norum ff. de re milit. l. de militibus ff. de cu-
ſtod. & exhibit. reorum Marian. Soccin. in
rubr. de for. competen, num. 14. verſ. ſexage-
ſimonono Claud. Cotere. de Iure milit. libr. 2.
cap. 6. Iul. Ferrett. tractat. de Re, & diſci-
plin. milit. rubr. de militar. Iuſt. & de pæn.
deſertor. infligen. num. 152. Ayala de Iure
belli libr. 3. cap. 8. ex num. primo Maſtrill.
de Magiſtrat. libr 5. cap. 16. num. 5. & ſeq.
Pont. de poteſtat. proreg. tit. 7. §. 7. num. 11.

Clar.

Clar. libr. 5. ſent. §. fin: quæſt. 35. num. 24.
Nauarr. in praxi e'ecl. for. ſect. 2. quæſt. 37.
ex num. 2. Giurb. conſil. 59. num. 77. Ro-
driquez de annu. reddit. libr. 3. quæſt. prima
num. 3. Caſtill. deciſ. 105. num. 8. & ſeqq.
Boſſ. in praxi tit. de foro competen. numer. 3.
Caball. reſolut. criminal. cent. 3. caſ. 225.
numer. 24. & caſ. 294. num. 252. Farinacc.
in Fragment. criminal. part. 2. numer. 218.
& conſ. 4. numer. 9. libr. primo Cyriac. con-
trouerſ 448. num. 62. Milleus in praxi Cri-
minal. in tit. de for. præſcription. numer. 72.
Vincent. de Franch. deciſion. 88. num primo
Viu: deciſ. 254. num. primo Ricc. collect. de-
19 *ciſ. 95.* Dummodo † tamen ſint in
albo militum deſcripti aliàs enim, nec
fori electionem habent, neque aliis mi-
litaribus priuilegijs gaudent, *l. eos,*
qui, vbi Ioan. de Plat. C. de Apparit. Ma-
giſtr. milit. libr. 12. l. qui prætextu C de Col-
legiat. & cartopatr. & nummular. libr. 11.
l. ne quidem C. de Teſtamen. milit. l. ſanci-
mus C. de reſtit. milit. l. ex eo vbi Bart. Bald.
Alberic. & Cuman. ff. de milit. teſtam. Gloſ.
in l. eos C. de offic. mag. milit. et in l. non ignorat
n. 14. in fine C. de iis, qui accuſ. non poſſ. Caſtr.
in d. l. ſcrinarios n. 5. et 6. Alex. ſub n. 3. Dec.
num. 14. Iaſ. numer. 4. Farinacc. conſil. 4.
num. 9. libr. primo Giurb conſ. 59. num. 77.
Vincent. de Franch. deciſ. 417. num. 4. et de-
ciſ. 481. Pont. de poteſt. proreg. tit. 7. §. 7. ex
20 *num. 34.* Quinimò † non ſufficit ad hunc
effectum, quòd ſint deſcripti in matricula
militum, niſi etiam actu militiam exerce-
ant, *à Ponte de poteſtat. proreg. tit. 7. de*
Aſſenſ. Reg. §. 7. num. 34. & ſeqq Vincent.
de Franch. deciſion. 481. Tondut. de præuent.
tom. primo cap. 28. nu. 3. Menoch. conſ. 908.
num. 22. verſ. poſtquam lib. 9. Vel ſaltem
ſint ſemper parati cum armis, & equis, vt
ſeruiant in bello ad omne mandatum Su-
perioris, nam hi continuò militare dicun-
tur, *Maſtrill. de Magiſtrat. lib 5. cap. 16.*
num. 5. Cyriac. controuerſ. 201. nu. 114. Gra-
tian. diſceptat forenſ. capit. 186. numer. 27.
& 28.
21 At † ſi quis fuerit pro ſolutione Merce-
dis conuentus, & lite pendente efficiatur
miles non poterit cauſam à Iudice, coram
quo lis reperitur introducta, auocare, in
hoc enim caſu priuilegium fori militibus
conceſſum non ſuffragatur, *l. ſi quis poſtea-*
quam, & ibi DD. ff. de Iudic. Tondut. de
præuent. tom. 1. cap. 28. num. 43. ea ratione
22 quia Iudicium finem habere debet vbi
fuit incohatum, *l. vbi ceptum ff. de Iudic.*
l. cum quædam puella ff. de iuriſdiction. omn.
Iudic. Soccin. in c propoſuiſti num. 27. &
ſeq. de foro competen.
23 Neque † ſuffragaretur militibus fori pri-
uilegium ſi conuenirentur pro mercede
debita occaſione negociationis, quam e-
xercuiſſent durante tempore militiæ, poſ-
ſunt enim milites negociatores, non obſtãte
priuilegio fori, conueniri coram Iudice illi-
us negocij, quod exercent *l. periniquum*
C. de Iuriſdiction. omn. Iudic. l. vnic. C. in
quibus cauſ. milit. fori præſcript. vti non poſſ.
Pont. vbi ſupra num. 17. & ſeqq. ſiue nego-
ciationem exerceant per ſe ipſos, ſiue per
interpoſitam perſonam, *Bal. in l, in teſta-*
mento in fine C de Teſtamen. milit. Bar. in l.
prima C. in quibus caſib. milit. perſon.
Martin. Lauden. in tractat. de milite quæ-
ſtion. 5. Caball. reſolut. criminal 294. nu-
mer 258. à Ponte de poteſtat. proreg. tit. 7.
de Aſſenſ. reg. §. 7. num. 17 & ibi Addit.
num. 18. Rebuff in tractat. de militib. nu-
mer. 9. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 186. nu-
mer. 24. non enim priuilegijs militiæ fru-
24 debent dum exercent negociationem, †
quod militibus à Iure prohibetur, vt in
rubr. C. negociator. non militen. lib. 12.
25 Tertio ſi reus conuentus fuerit Scholaris;
Priuilegium enim Scholares habent, quòd
non niſi coram eorum Domino, ſeu Re-
ctore ſtudij, vel coram Epiſcopo poſſint
conueniri, *Auth. habita §. verumtamen C.*
ne fil pro patr. vbi notat. Gloſ. in verb. optio-
ne, & verb. Domino Bar. num. 4. Cyn. nu-
mer. 4. Bal. num. 47. & 56. Angel. num. 6.
Salicet. num 17. cum ſeqq. Fulgoſ. numer. 4.
ſpeculat. libr. primo tit. de Reo §. primo nu-
mer. 5. Marian. Soccin. in rubr. de foro com-
peten. num. 16. verſ. octuageſimonono, et in
c. licet ratione num 90. ſub §. vlterius verſ
prædict. tamen regula eodem tit. Rebuff de
priuileg. Scholar. num. 163. priuileg 69. Et
26 † tale priuilegium ipſis ſuffragatur etiam
pro cauſis introductis antequam eſſent
Scholares, ita ut poſſint illas auocare facere
à primis Iudicibus, & reaſſumi per eorum
Iudices *Bal. in Auth. habita num. 32. verſ.*
vltimo oppono C. ne fil. pro patr. et in l. ſi quis
poſteaquam ff. de Iudic. Bolognin. in d. Auth.
habita num. 220. verſ ſed videtur, quòd

Iudex Horat. Luc. de priuileg. Scholar. priuileg. 66. Nec in contrarium facit id, quod diximus ſupra de militibus, quibus non ſuffragatur priuilegium fori quoad cauſas introductas antequam eſſent effecti milites, Quia hoc eſt ex ſpeciali priuilegio Scholarium, vt dicunt Doctores omnes ſupra citati, per d. *Auth. habita in §. verumtamen.* & notat *Tondut. Sanleger. in tractat. de præuent. part. prima cap. 28. num. 56. Rebuff. de priuileg. Scholar. num. 266. priuileg. 153. Aufer. in addition. ad Cappell. Tholoſan. deciſ. 169. num. 1.*

27 Quarto † ſi reus pro mercedis ſolutione conuentus, connumeraretur inter miſerabiles perſonas, quæ non niſi coram Iudice ab ipſis electo poterunt coueniri ex priuilegio eis à Iure conceſſo in *l. vnica C. quand. Imperat. inter pupill. & vid. vbi communitèr Scribentes, & præcipuè Azo. Cyn. Bar. Alberic. Bal. Angel. Salicet. Caſtren. & Fulgoſ. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ. 66. ſub num. 31. volum 2. Natt. conſ. 590. tom. 3. Gayll. ſingular. obſeruat. lib 1. obſeruat. 1. ſub num. 40. Scacc. de Appellat. quæſt. 7. nu. 114. Theſaur. deciſ. 177. Giurb. deciſ. 82. Maſtrill. deciſ. 268. num. 1. Caſtill. quotidian. controu. lib. 3. cap. 25. Afflict. deciſ. 257. Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 2. ex num. 91. Ricc. in collectan. deciſ. coll. 1. 86. 300. & 2274. Nouar. de elect. & variat. for. ſect. 1. quæſtion. 3.* Perſonæ vero, quæ ad hunc effectum miſerabiles dicuntur recenſentur ali-
28 quæ in *d. l. vnica*, & ſunt Pupilli, Viduæ,
29 & diuturno morbo laborantes, Aliæ † vero Iudicis arbitrio declarantur, *Soccin. in c. ex tenore num. 4. de foro competen. Fælin. in c. ſignificantibus num. 6. de offic. & poteſt. Iudic. delegat. Couarru. practicar. quæſt. capit. 6. num. 3. in fine Alex. conſ. 18. volum. 4. Ciarlin. controuerſiar. forenſ. cap. 55. num. 8. Trentacinq. variar. reſol. 2. num. 24. Menoch. de arbitrar. Iudic. caſ. 66. num. primo*
30 Et † tales declarari conſueuerunt pauperes non habentes vnde viuere poſſint, vt notant *Doctores in d. l. vnic. Couarru. practicar. quæſt. cap. 6. num. 2. verſ. ſecundus ſubſequitur caſus Bellug. in ſpecul. rubr. 23. verſ. ſed pone num. 10. Natt. conſ. 590. num. 7. Theſaur. deciſ. 177. num. primo Menoch. dicto caſ. 66. numer. 14. Leoncill. de priuileg. pauper. part. ſecunda priuileg. 165.* Car-
31 ceratos † quoque miſerabiles perſonas ad effectum electionis fori iudicandos eſſe firmant, *Menoch. d. caſ. 66. num. 17. Nouar. d. ſect. 1. quæſt. 14. & 26. Sol. in decret. Sabaud. tit. de cauſ. miſerab. perſonar. §. cauſa ruſticorum gloſ. prima tex. num 11. Carleual. de Iudic. diſp. 2 quæſt. 6. ſect. 7. num. 569. Scannarol. de Viſitat. Carcerat. lib. 1. §. 5. ca-*
32 *pit. 1. num. 17. & 19.* Peregrini † paritèr, & Aduenæ reputantur tales teſte *Butrio in c. ſignificantibus num. 22. de offic. & poteſt. Iudic. delegat. Menoch. d. caſ. 66. num. 15. Theſaur. d. deciſ. 177. num. 1. Nouar. dicta*
33 *ſect. 1. quæſt. 22.* Et † ſub nomine Aduenarum, & Peregrinorum compræhendēdos eſſe etiam mercatores; itaut poſſint gaudere priuilegio electionis fori, voluerunt, *Menoch. d. caſ. 66. num. 18. Nouar. d. ſect. 1. quæſt. 13 Trentacinq lib. 2 tit. de Citation.*
34 *reſolut. 2. num. 33.* Agricolas † quoque hoc priuilegio decoratas eſſe firmarunt *Soccin. in c. cum ſit generale num. 15. in fine de foro competen. Innocen. in c. ſignificantibus numer. 38. de offic. & poteſt. Iud. delegat. Menoch. d. caſ. 66. num. 22. Carleual. vbi ſupra num. 572, Scannarol. eodem tractat. libr. 2. §. 4. cap. 2 num. 23. Mauſon. de cauſ. executiu. limitat. 17. numer. 14. & ſeqq.* Item
35 † Meretrices inter miſerabiles perſonas compræhenſas eſſe, itaut fori electionem habeant deciſum fuiſſe teſtatur *Vincent. de Franch. deciſ. 233. Viu. deciſ. 521. num. 5. Capiblanc. de Iure Baron. pragmatic. 8. part. prima num. 311. Nouar. d. ſect. 1 quæſt. 7 numer. 5. Adden. ad Theſaur. deciſ. 777. ad numer. 13.* Gallup. *in prax. par. 1. cap. 6. nu. 58.*
36 Et † tandèm ſub eadem claſſe militare Expoſitos, Pœnitentes publicos, Neophitos, & Alios, in quibus eadem poſſit conſiderari miſerationis ratio, quæ concurrit in ſuperius memoriatis teſtantur, *Innocen. in d. c. ſignificantibus num. 1. Ioan. Andr. num. 4. Butr. num. 21. Zabarell. numer. 2. 3. & 5. Abb. num. 6. Imol. num. 19. de offic, delegat. Eraſm. Cochier. de Iuriſdiction. tom. 1. par. 4. quæſt. 108. Mar. Anton. de Amat. deciſ. 99. Mart. de Iuriſdict. par. 2. cap. 21.*

37 Adſunt † quoque plures Artes habentes priuilegium, quòd quotieſcumque de eorum mercede debita ratione artis, quam exercent agi contingat coram proprijs Iudicibus, ſeu Conſulibus iudicium ſit inſti-
38 tuendum, Et † in Vrbe plures adſunt ar-

tes

tes habentes huiuſmodi priuilegium, quo
tamen ita vti debent, vt eis permiſſum
non dicatur cauſas mercedum coram ma-
ioribus Iudicibus introductas reaſſumere,
ſed benè illas cognoſcere ſi coram ipſis ca-
uſæ introducantur, vt cautum habetur in
Conſtitutione *Fel.record. Pauli Papæ V ſu-
per reformat. Tribunal. Vrb. tit. de Capitol.
& eius official. S. conſules artium, & notat
Fenzon. ad Statut. Vrb. cap. 95. num.* 8.

39 Fiſcus † etiam gaudet fori priuilegio,
itaur ſi ſuccedat damnato, qui ſit credi-
tor, vel debitor mercedis vtroque caſu
coram Iudice fiſcali erit de mercede agen-
dum; Fiſcus enim ſiue actor agat aduer-
ſus priuatum, ſiue reus à priuato conue-
niatur cauſas trahit ad proprios Iudices,
& ā nemine quantumcumque priuilegiato
trahitur ad extraneos *l. 2. C. ſi aduerſ. fiſc.
l. 2. & l. ad fiſcum C. vbi cauſ. fiſcal. l. cum
eorum vbi Bal. num. 7. C. de ſenten. & inter-
locutor. omn. iudic. l. ſi minori vbi Rebuff.
num. primo C. de Iure fiſc. lib. 10. l. 1. C. de
fid. inſtr. & Iur. haſt. fiſcal. eod. lib. Scriben-
tes communiter in l. ſi conſtante S. finali ff. ſo-
lut. matrimon. Bal. in l. 1. num. 19. C. de hæ-
red. vel act. vend. Caſtren. in l. ſi in te nu. 4.
verſ. vndecimo, & ibidem Salicet. n. 1 :. C. de
priu. fiſc. Padilla in l. ſi manifeſt n. 4. C. de Seru.
& acq. Martin. Lauden. de fiſco q. 222. Lucan.
eod. tract. par. 1. num. 24. Gayll. ſingular. ob-
ſeruat. lib. 1. obſeruat. 20. num. 1. & 2. Boſſ.
in praxi tit. de fiſc. & priuileg. eius num. 43.
Caſſan. in Catalog. Glor. mund. par. 7. conſide-
rat. 15. Farinacc. in fragment. criminal. litt.
F. ex n. 180. Peregrin. de Iure fiſc. lib. 7, tit. 1
num. 1. 2. et 3.*

In Vrbe vero quando de Salario Iudicia-
litèr agi contingit competens forum erit il-
lud Gubernatoris, Auditoris Cameræ, &
40 Senatoris, qui † in huiuſmodi cauſis pa-
ria habent priuilegia, & propterea inter
eos attenditur præuentio, vt diſponitur in
*ſtatut. Vrb. lib. 1. cap. 41. Scacc. de Iudic. li-
br. primo cap. 23. num.* 4. Quotieſcumque
tamen Salarium petendum ſit à perſonis
41 degentibus extrà Vrbem, cum † Iuriſdictio
Gubernatoris non ſe extendat vltra diſtri-
42 ctum, qui † eſt ſpatium quatraginta mil-
liarium, vt dicitur in *Statut. libr. primo ca-
pit.* 197. & notat *Fenzon. ad idem ſtatut.
num. 97. Rot. coram Puteo deciſ. 24. libr.* 3.
43 Forum † competens erit illud A.C. qui vi-

gore ſuarum facultatum poteſt occaſione
Salarij monere exiſtentes in quacumque
parte Status Eccleſiaſtici, vt deſumitur,
ex lectura earumdem facultatum impreſſa-
rum pœnes Saluſt. Tiber. in praxi A. C. &
aduertit, *Mandoſ. de Commiſſion. iuriſdict.
confirmat. verſ. validitate iuriſdictionis in
44 princip.* Imò † vigore earumdem faculta-
tum monere poterit debitores Salarij in
Curia, decreti, & debiti degentes in ter-
ris immediatè, vel mediatè non ſubiectis
Pontifici: Quod etſi aliqui vellent in du-
bium reuocare fuit tamen ita reſolutum ar-
ticulo maturè diſcuſſo in S. Rota *in Vna
Vlixbonen. pecuniaria coram Tholomeo*, quæ
reperitur extenſa *in par. 3. diuerſ. deciſ.* 847.
vt infra: Vlixbonen pecuniaria. Didacus
Antonius pro nonnullis mercatoribus in
materia hæreticæ prauitatis contra Regem
Portugalliæ cauſam agitauit, & plures
bullas, & breuia obtinuit, & varias pe-
cuniarum ſummas pro eis partibus exiſten-
tibus, ipſe præſens in Curia expoſuit, &
per viam Monitorij coram Auditore Ca-
meræ obtinuit procedi contra Mercatores,
& illos declarari vna cum inuocatione bra-
chij ſecularis, & dabatur de nullitate mo-
nitorij, & cenſurarum ex quo Auditor Ca-
meræ non habeat iuriſdictionem in non
ſubditos Eccleſiæ mediatè, vel immedia-
45 tè Sed replicabatur † de facultate Au-
ditoris Cameræ, quòd poteſt monere, vi-
delicèt, extra Curiam degentes ſuæ iuriſ-
dictionis ratione Salarij, ſeu contractus in
Curia decreti, & debiti, vel expenſarum
ſeu mutui, vel contractus in eadem Cu-
ria, & non intelligitur ſi ſint ſuæ iuriſdi-
ctionis, hoc eſt mediatè, vel immediatè
ſubiecti Eccleſiæ, ſed intelligitur, (& in
hoc fuerunt Domini quinque) quòd ſint
ſuæ iuriſdictionis ratione Salarij, ſeu con-
tractus in Curia decreti, & initi, & quòd
perſonæ, cum quibus eſt quaſicontractus
conſentiendo ſint mediatè, vel immedia-
tæ ſubiectæ. Sed oriebatur dubium, An
ratione Salarij, ſeu contractus dicantur de
iuriſdictione Auditoris Cameræ, ex quo
non ſunt in Curia, nam licèt *c. fin. de for.
competen.* dicat, quòd quis ſortitur forum
46 ratione contractus, hoc † tamen eſt ve-
rum ſi in loco contractus reperietur *l. hæres
abſens in princip. ff. de Iudic. vbi Angel. Pa-
ul. & Curt. Iunior*, Clarius, & hoc pro-

batur per *c. Romana* §. *contrahentes de foro competen. in* 6. vbi primo dicit ſi reperitur in loco contractus, & ibi poteſt conueniri: Si vero extra, benè poteſt citari, ſed non poteſt contra eum procedi, niſi, quòd ſi habet bona in loco contractus creditor mittatur in poſſeſſionem dictorum bonorum ex primo decreto, quòd dat nec dominium, nec poſſeſſionem: Si vero ſunt extra locum contractus, tunc ſcribitur Iudici loci bonorum, quòd immittat in poſſeſſionem dictorum bonorum ex primo decreto, etiam, quòd non haberet iuriſdictionem in perſona, neque poſſet excommunicare, vt dicitur in figuratione caſus, vt *Innocen. in d.* §. *contrahentes vbi Franc. col. penul. Ancharan. in* 4. *notab.* Licèt etiam fuerit dubium, An Iudex loci contractus potuerit citare extra locum *Marian. Soccin. iunior conſ.* 1 1. Tamen Domini fuerunt concordes, quòd tales dicerentur eſſe de iuriſdictione Iudicis loci contractus, quià aliàs ſi inueniretur non poſſet coram eo conueniri, & ſi extra locum eſſet non poſſet citari, cuius contrarium dicitur in §. *contrahentes*, & licèt non poſſet cogi comparere, tamen citatur, & fit miſſio in poſſeſſionem, ergo iuriſdictio facit, quod dicit *Abb. in c. finali de foro competen. col.* 22. *& Salicet. in Auth. ſi ea C. de adul.* quòd habens domicilium, ſeu originem in aliquo loco, ſi domi exiſtat non poſſit cogi ad comparendum *l. prelique ff. de in ius vocan* ita abſens à loco contractus non cogitur comparere coram Iudice contractus. Ex quo patet, quòd iuriſdictio eſt rei habitu propter contractum, licèt non ſit actu propter abſentiam, quæ in hac ratione ſequitur *Felin. in d. c. finali col.* 4. & allegabatur etiam, quòd ſubeſſet diſpoſitioni *tex. in l. omnem, & ibi Angel. ff. de Iudic.* cum ergo facultas datur, quòd moneat degentes extrà Curiam iuriſdictionis ratione contractus, & iſte ſit talis, meritò Domini voluerunt, quòd potuiſſet contra illos procedere. Sed mihi occurrebat, quòd iſtud procederet ſi contractus fuiſſet cum alienigena, vel in Vrbe, vel dum Mercatores alienigenæ fuiſſent in Vrbe, quia ſi poſtea fuiſſent abſentes, tamen effecti fuiſſent iuriſdictionis Auditoris Cameræ, mouebar per *tex. in d. l. abſens* §. 1. vbi dicit tex. quòd ita demum quis conuenitur in loco contractus, vel quaſi (& in caſu noſtro ſumus in quaſi contractu) ſi conſtiterit in loco domicilij, non habere domicilium, ſed tabernas, pergulam, officinas, & ibi cum eo contrahitur, quaſi cum viatore, qui ſic venit, vt ſtatim diſcedat. Et ideò inferebam, quòd, cum iſti mercatores non ſolùm itinerando, ſed nunquam in Curia fuerint, quòd Didacus proptèr ſeruitia cum eis quaſi contrahendo in Curia facta, non potuiſſet illos in Curia conuenire; Tamen Domini tenuerunt, quòd poſſet proptèr Auditoris Cameræ facultatem, non aliter reſpondendo ad hunc textum, niſi, quòd facultas Auditoris Cameræ receperat hanc interpetrationem, vt

47 Notarij atteſtabantur, nam † ſtylus ita ſeruatus dat iuriſdictionem *c. eum contingat de foro competen. & ibi Abb. in* 3. *notab. per Gloſ. in c. Romana in verb. conſuetudine de appellat. in* 6. *& in verb. dari poteſt in fine de Tutor. & curator. dat. ab his Bar. Imol. & Ioan. in l.* 1. *in* §. *denique ff. de acquiren. poſſeſſ. &c.*

At quotieſcumque agatur pro conſecutione Salarij contrà degentes in Vrbe, licèt cõpetẽtes Iudices ſint Gubernator, & A C. & Senator, vt plurimũ adiri ſolet tribunal Gubernatoris, in quo ſeruatur praxis,

48 † quòd, Si agatur de mercede menſtrua, vel diurna citetur Debitor ad ſoluendũ ſcuta tot pro mercede debita occaſione ſeruitutis præſtitæ, ſeù faciendum depoſitum aliàs videndum decerni, & relaxari mandatum executiuum ad primam diem, Et in termino iſtius citationis ſi ſumma debita non excedat viginti denarios relaxatur mandatum niſi per totam; Si vero ſumma excedat fit decretum niſi ad primam, qua elapſa niſi debitor ſoluat, vel depoſitum faciat, exequitur mandatum in tot bonis, quorum valor ſit ſufficiens pro ſatisfactione creditoris, Nec ante poteſt reus conuentus audiri, niſi aſſecurato iudicio,

49 quod † fuit adinuentum, vt cauſæ huiuſmodi, quæ vtplurimùm ſunt miſerabilium perſonarum, celerius, & facilius expediantur *Luc. Pet. in prax. for. Capitol. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 1. Poterit tamen reus conuentus antequam faciat actuale depoſitum proteſtari, Nihil fieri niſi per Actorem medio iuramento fuerit ſpecificatum tempus ſeruitutis; nec non ſumma prætenſa,

quæ

quæ proteſtatio nuitùm inſeruiet reo con-
nento, ne ipſe cogatur ad deponendam
ſummam exceſſiuam, poterit enim Iudex
facta per Actorem ſpecificatione temporis
ſeruitutis, mandare depoſitum fieri in mi-
nori ſumma quàm fuerit per Actorem pe-
50 tita; Et † ſi ſumma requiſita excedat ſcu-
ta decem admittetur cautio in forma depo-
ſita, *Luc. Pet. vbi ſupra num. 1.*
51 Verùm † erit locus actuali depoſito quo-
ties conueniatur idem met, cui quis ſuas
operas præſtauit, At ſi conueniatur alter
ſub prætextu, quòd ſit obligatus ad ſolu-
tionem mercedis debitæ, antequam fiat
depoſitum neceſſe habebit Actor iuſtifica-
re, quòd reus conuentus teneatur pro illo,
cui ipſe actor inſeruiuit, vt puta ſi præten-
dar, reum conuentum teneri ratione obli-
gationis contractæ, prius eſſet iuſtificanda
talis obligatio, aliàs nullitèr procederetur,
Sicuti ſi prætenderetur, reum teneri vti hæ-
redem debitoris, prius hæc qualitas iuſti-
ficanda veniret aliàs quid quid ageretur
nullitatis vitio laboraret *l. quaramus ff. de
Teſtamen. Tiber. in praxi libr. 1. capit. 43.
num. 4. Rot. in recen. decis. 307. numer. 7.
par. 1. in recen. & coram ſan. mem. Gre-
gor. XV. decis. 223. num. 3.* Eo quia legiti-
52 matio † perſonæ neceſſaria eſt in quocum-
que iudicio quantumuis ſummario; & exe-
cutiuo, *Vant. de Nullitat. in tit. de Nullit. ex
defect. habilitat. n. 3. Marant. in praxi par. 4.
diſt. 9. num. 38. Pariſ. conſ. 11. n. 2. lib. 2. Bur-
ſatt. conſ. 129. num. 67. & conſ. 125. nu. 70.
lib. 2. Riminal. Iun. conſ. 494. nu. 10. lib. 4.
Adrian.* Neguſan. *quæſt. 153. num. 20. Me-
noch. de recuperan. remed 15. quæſt. 24. nu-
mer. 272. & ſeq. Argel. de legitim. Contradi-
ctor. quæſt. 3. art. 1. num. 63.* Boer. *decis. 171
num. 19. Rot. in recen. decis. 18. nu. 3. par. 1.
& decis. 234. num. 18. par. 5. & decis. 141.*
53 *num. 6. par. 6.* Nec † ſaluari poſſet nullitas
per ſuperuenientiam ipſius probationis,
quia hæc fieri debet à principio antequam
deueniatur ad relaxationem mandati, *Ri-
minal. Iun. conſ. 223. num. 114. poſt princ.
libr. 3. Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 486.
numer. 7. & 8. & plures adduximus in addi-
tion. ad Tractat. de obligation. Camerali
quæſt. 33.*
54 Neque † locus eſt actuali depoſito quan-
do non agitur de mercede menſtrua, vel
diurna, cum hoc ſit priuilegium ſpeciale
mercedis menſtruæ, vt expreſſe cautum re-
peritur in conſtitutione ſan. mem. Pauli Pa-
pæ Quinti ſupèr *reformat. Tribunal. Vrb. tit.
de iudic. in cauſ. ciuil.* ibi: Et cauſæ mer-
cedis ad effectum faciendi depoſitum illæ
tantùm intelligantur, in quibus agitur de
diurna, vel menſtrua mercede ſiue Sala-
rio &c. Sed omiſſa citatione ad faciendum
depoſitum eadem ſeruatur praxis, quę ſer-
uatur pro conſequenda mercede menſtrua,
vel diurna poſtquam fuit aſſecuratum iudi-
cium mediante depoſito, vel cautione,
55 videlicèt, † Citarur reus ad ſoluendum
ſcuta tot pro mercede debita occaſione ſer-
uitutis, aliàs videndum decerni, & relaxa-
ri mandatum executiuum ad primam diem,
In cuius citationis termino, ſi reus conuen-
tus non compareat, Iudex relaxat manda-
tum niſi ad primam cum intimatione, idem-
que facit ſi reus compareat, & debitum
fateatur, At ſi neget, ſe teneri ad petita per
actorem, neceſſarium eſt aliqualem pro-
bationem adducere, poſtquam Iudex de-
ueniet ad relaxationem mandati, *Mandoſ. de
Monitor. quæſt 59. verſ. hinc dignoſcere li-
cet ſub num. 2.* Et notandum eſt, quòd di-
56 xi aliqualem probationem, quia † poteſt
Iudex in huiuſmodi cauſis probationes ore-
tenus recipere, præſertim quando agitur
de modica ſumma, itaut ſtandum ſit ſoli
relationi, & informationi ipſius, qui dum
facit decretum partibus præſentibus cenſe-
tur illud facere cauſa cognita *Maran. con-
ſil. 34. num. 2. & ſeq. Natt. conſ. 182. per tot.
Alciat. conſ. 79. lib. 6. tom. 2.* Et hoc ex eo,
57 quòd cauſa † Salarij dicitur ſummaria, &
in ea proceditur abſque aliqua ſcriptura *l. 1
ff. de var. & extraordin. cognit. l. penult. §.
illo C. de neceſſ. hared. c. charitatem ad finem
12. quæſt. 1. Gloſ. in element. dudum §. vi-
rum de ſepultur. Cardinalis in clement. vltim.
quæſt. 13. de præben. Mandoſ. de monitor.
quæſtion. 59. numer. 2. Gargiar. deciſion.
Tribunor. Pleb. Bononien. deciſion. 55. per
tot.*

An

An diebus Feriatis procedi poſſit in cauſis Salarii.

QVAESTIO XCII.

SVMMARIVM.

1 *Feriatis diebus non licet aliquem in iudicio moleſtare.*

2 *Feriatis diebus in honorem Dei non poſſunt partes renunciare.*

3 *Ferijs non obſtantibus proceditur in cauſis, quæ pietatem reſpicere dicuntur.*

4 *Pietas, & neceſſitas ferias non habent.*

5 *Cauſa pia quænam dicatur, itaut poſſit cognoſci diebus feriatis.*

6 *Cauſa Alimentorum cognoſci poteſt diebus feriatis.*

7 *Cauſa Salarij debiti pauperibus cognoſci poterit diebus feriatis, Amplia, vt num. 8.*

9 *Iuris Diuinis ſolemnitas relaxatur ex cauſa pietatis.*

10 *Cauſa alimentorum non poteſt tractari diebus feriatis in honorem Dei, Intellige vt num. 11.*

12 *Feriatis diebus in honorem Dei an poſſit cognoſci cauſa pauperis inſtantis pro Salario præteriti temporis, & numer. ſeqq.*

13 *Salarium peti non poteſt niſi in fine operis quando debetur ratione laboris.*

14 *Laborare diebus feſtis abſque peccato licet pauperi ſame laboranti.*

15 *Laborans propter neceſſitatem diebus feſtiuis non incidit in excommunicationē promulgatam ab Epiſcopo contra laborantes diebus feſtiuis.*

16 *Statutum Vrb. libr. primo capit. 88. prohibens, quòd poſſit procedi in cauſis mercedum diebus feriatis in honorem Dei declaratur.*

17 *Verba ſtatuti ita interpetrari debeat, vt illud reddatur æquum, & rationabile.*

18 *Alimenta negans dicitur necare.*

1 PRohibitum † licèt ſit currentibus Ferijs aliquem in iudicio moleſtare,
c. finali de ferijs l. finali C. eodem tit. Iaſ. in l prima num. 1. ff. eodem Speculat. in tit. de Citation. §. 1. col. 7. verſ. item excipitur Caluel. in praxi §. feriæ concluſ. 2. num. 1.
2 & † maximè diebus feriatis in honorem
Dei, quibus nec licitum eſt renunciare, nec
proceſſus, & ſententia in eis habitus, conſentientibus etiam partibus tenet *Fælin. in c. ſi diligenti col. 5. verſ. quartum corollarium de for. competen. Abb. in d. c. fin. num. 1. 2. & 3. de ferijs Alberic. in l. 1. num. 7. & ibidem Iaſ. num. 4. ff. de Ferijs Salices in l. omnes dies num. 3. ff. eodem tit. Speculat. in tit. de ferijs §. fin. in princip. Lanfranc. de Orian. in praxi tit. de fer. cap. 12. num. 33. Alex. conſ. 36. col. fin. vol. 7. Menoch. de Arbitrar. Iudis. libr. 1. quæſt. 30. num. 3. Leo in Theſaur. For. Eccleſ. part. 2. capit. 1. num. 27. Theſaur. deciſ. 39. Peguer. deciſ. 53. num. 5.*
3 *libr. 1.* In † cauſis tamen, quæ pietatem re-
ſpiciunt permittitur diebus feriatis proce-
di, vt deſumitur ex *d. c. fin. de ferijs.* ibi:
Niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuade-
at &c. *Tiraquell. de priuileg. piæ cauſ. in præfat. Surd. conſ. 367. num. 11. Fr. Emanuel. quæſt. regular. tom. 2. quæſt. 70. art. 2. Bernard. Greue. ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concluſ. 26. conſiderat. 1. num. 14. Mar. Antonin. variar. reſolut. libr. 3. reſolut. 48. in*
4 *princip.* Pietas † enim, & neceſſitas ferias
non habent *c. vtinam 76. diſt. gloſ. in d. c. fin. de fer. l. ſunt perſonæ ff. de relig. Alex. in conſ. 130. vol. 4.* Imò Deo gratum eſt, quòd
Iudices diebus feriatis in cauſis huiuſmodi
procedant *l. 2. ff. de fer. Iodoc. Dambouder. in Enchiridion. par. aut ſimil. Iur. verb. alimenta.*

Verùm, cum piæ cauſæ quamplures eſ-
5 ſe poſſint, aduertendum eſt † ad hunc effe-
ctum eas tantummodo intelligi pias, quæ
reſpiciunt opera miſericordiæ *Abb. in c. fin. n. 14. de fer. Armill. in ſum. verb. feſtum n. 3. & 13. Nauarr. in manual. capit. 13. num. 4. Tolet. in ſumm. lib. 4. cap. 25. num. 7. Mar. Antonin. d. reſolut. 48. num. 1.* Inter quæ
connumeratur cauſa alimentorum, Vnde
6 † diebus feriatis de alimentis poteſt con-
tendi, *Fælin. in c. quæ in eccleſiarum nu. 2. de Conſtitution. Alciat. in l. de Alimentis C. de Tranſaction. Bar. in l. filiusfamilias num. 5. ff. de donat. & in l. mela num. 6. ff. de Alim. & cibar. legat. Tiraquell. in d. tractat. priuileg. 156. Cauall. commun. opinion. quæſtion. 112. num. 7. & quæſt. 760. Surd. de*

Aliment.

*Aliment. tit.*8. *priuileg.*2. *nu.*7. *& dec.* 323.
7 *num.* 5. Et † conſequentèr poterit etiam diebus feriatis iudicialitèr contendi de Salario debito pauperi, quod loco alimentorum ſuccedit. *Bal. in l. eadem in* 1. *lect. verſ. in textu C. de fer. & in Auth. niſi breuiores C. de Senten. ex breuic. recitan. Aſin. in pract. §.3. cap.* 31. *num.* 35. *Gratian. in addit. ad deciſ. Marchiæ* 53. *num.* 1. *Bonacoſſ. de famul. quæſt.* 122, *Caroc. de locat. & conduct. part.*6. *except.*1. *de ferijs numer.* 3. *Surd. de Aliment. d. tit.*8 *priuileg.*2. *ſub nu*-
8 *mer.*7. *in fine* Quod † procedit etiamſi dies ſint feriati in honorem Dei, *Marian. Soccin. de Citation. art.* 19. *in* 2. *fall. ſub numer.* 7. *Mandoſ. in formular. Commiſſion. commiſſion.*13. *verb. Ferias verſ. octauo quæro in*
9 *fine Gratian. vbi ſupra num.*2. Ex † cauſa enim neceſſitatis relaxatur etiam ſolemnitas Iuris Diuini *Abb. in c. licet de ferijs Felin in c. vltimo in fine verſ. nam poſſet ſtatuere de Maioritat. & obbedien.* Et in operibus pietatis, & miſericordiæ, prout eſt ſacere, quòd pauperi ſuorum laborum merces ſoluatur, non eſt habenda ratio dierum *c. vtinam* 77. *diſt. c. etiam* 78. *diſtinct. c. nunquam de Conſecrat. diſtinct.* 5. *& in l. publicas C. de ferijs Tiraq. ell. vbi ſupra priu.*156 *Leoncill. de priuileg. pauper. par.*2. *priuil.*151. *num.*2. quinimò diebus feriatis magis exercenda ſunt huiuſmodi opera *c. cum ad monaſterium §. in refectorio de ſtat. Monach.* & Deo gratum eſſe, quòd Iudex diebus feriatis in huiuſmodi cauſis procedat, diximus ſupra *ſub n.*13. Et hoc non habet difficultatem, quotidie enim in Vrbe videmus in praxi obſeruari, & præcipue in Curia Reuerendiſſimi Gubernatoris vbi ius redditur tam diebus dominicis, quàm alijs diebus in honorem Dei, & Sanctorum feriatis in cauſis mercedum ruſticorum, & aliarum miſerabilium perſonarum, qui quotidiè ad eam concurrunt, & maxime tempore meſſium.
10 Neque obſtat, Si dicatur, † quòd diebus feriatis in honorem Dei non poſſit tractari cauſa alimentorum, vt per *Bald. in conſ.*318. *incipien. iſta captura in fine col.*4. quia lex mandans procedi ſummariè non videtur tollere ea, quæ ſunt de Iure Diuino, prout eſt feſtiuitates ſantificare *Tiraquell. in tractat. de priuileg. piæ cauſæ priuileg.* 156. referens plerolque intelligere, poſſe ſolum procedi in ferijs ad vtilitatem hominum introductis *Bal. Nouell. in tractat. de Dote part.* 9. *priuileg.* 13. *ſol. mihi* 144. *verſ intellige prædicta* vbi, quòd etiamſi cauſæ alimentorum requirant celeritatem, tamen tempore ad Dei honorem feriato agitari non poſſunt, Ergo nec poterit agitari cauſa Salarij, etiam debiti pauperi, ratio enim, propter quàm agitari poteſt diebus feriatis, eſt quia Salarium loco alimentorum ſuccedit, ſed cum nec ipſe alimentorum cauſæ cognoſci poſſint in ferijs ad honorem Dei introductis, ergo nec poterit cognoſci cauſa Salarij, Hoc inquam argumentum non obſtat, quia Reſpondetur non ſubſiſtere, quòd cauſa alimentorum non poſſit cognoſci diebus feriatis ad Dei honorem, Imò contrarium firmatur per *Surd. de Alimentis d. tit.*8, *priuileg.* 2. *num* 10. Et Auctores in contrarium allega-
11 ti † procedunt quando alimenta deberentur alicui diuiti, qui haberet aliunde modum ſe alendi, vel quando tractaretur de alimentis præteritis, in quibus non militat ratio neceſſitatis, & pietatis, quæ facit cauſam fauorabilem *Bar. in l. de alimentis in* 2. *lectura C. de tranſact. Alberic. de Roſate in l. cum hi in princip. ff. de tranſaction. Aret. in conſ.*47. *incipien. in cauſa, & punсto Alex. & Iaſ. in l. prima §. excipiuntur ff. de ferijs Bal. in l. prima numer.* 6. *verſ. quæro numquid in cauſa C. de fideicom.ſſ* vbi, quòd non proceditur ſummariè niſi petantur alimenta præſentia, vel futura eum alijs relatis per *Surd. locis proximè ſupra re-*
12 *latis num.*14. Et † hæc diſtinctio aſſignatur à Doctoribus, etiam in cauſa Salarij Verum non videtur poſſe applicari, ſed dicẽdũ eſſe, quòd poſſit procedi in cauſis Salarij diebus feriatis in honorem Dei etiamſi agatur de Salario præterito, quotieſcumque petens Salarium ſit pauper, ea ratio-
13 ne, quia cum Salarium † ſemper præſtetur pro tempore præterito, dum actio pro illius conſecutione non oritur niſi poſt operas finitas, maxime quando datur pauperibus, quorum opera conſiſtit in labore, vt puta famulis, ruſticis, & ſimilibus. *Rebuff. de ſentent. prouiſional b. art.*3. *gloſ.*7. *num.*3. *Alex. & Cagnol. in l. diem functo ff. de offic. Aſſeſſ. Duen. reg.*63. *Gratian. deciſ. Marchiæ* 101. *num.*23. *& deciſ.* 102. *num.*6 fruſtrà eſſet dicere ferias non ſeruari quando

do petitur Salarium futurum, quia ex ſupradictis apparet, Salarium futurum non poſſe peti, ſed ſemper petitur Salarium prçteriti temporis, maximè quando eſt Salarium miſerabilium perſonarum, quorum fauore derogantur feriæ, Ergo eſt dicendum, quòd, dummodo perſona, quæ inſtat ſit miſerabilis, habenda non ſit ratio, an Salarium, ſit præteriti temporis, vel non,
14 Et ad hoc facit, quia ſi † ille, qui conſequi debet Salarium etiam temporis præteriti fame laboret, poſſit feſtiuis diebus operari, vt ſuæ neceſſitati conſulat, *c. licet etiam de ferijs Fælin. in c. fin. numer. 7. de Maiorit. & obbedien. Benincaſ. in tractat. de pauper. quæſt. 4. num.* 28. abſque eo, quòd incidat in pœnam peccati mortalis, imò
15 † etiamſi Epiſcopus ſub pœna excommunicationis iuberet, quòd nemo diebus feſtis operaretur, non tamen eſſet excommunicatus ille, qui ex neceſſitate laboraret, quia Neceſſitas nullis legibus adſtringitur, & prohibitio prædicta generalis eſſet interpetranda iuridicè, ſed cuilibet de Iure conceditur diebus feſtis opus facere vitæ neceſſarium, *c. diſcipulos de conſecrat. diſtinct.* 5. Ergo &c. ita *Nauarr. in Manuali*
16 *confeſſ. cap.* 13. *num.* 15. *&* 16. vbi, † quòd ſola neceſſitas ſine licentia ſuperioris excuſet operantem diebus feſtis: Ergo, ſi licet pauperibus propter neceſſitatem laborare, vt aliquid lucrari poſſint, quo ſuæ prouideant neceſſitati, multo magis licebit, dicta neceſſitate ſtante, in iudicio proſequi mercedem iam lucratam, qua ſuæ neceſſitati ſuccurrere poſſit,
17 Minus, † obſtat ſtatutum Vrbis *libr. primo capit.* 88. *in fine* vbi expreſsè prohibetur, poſſe procedi in cauſis mercedum diebus feriatis in honorem Dei, vt videre eſt ibi: (Item, & cauſæ Eccleſiarum, Hoſpitalium, miſerabilium perſonarum, & Mercedis, in quibus non ſolùm modo præmiſſo, ſed etiam iuſta ſubſit cauſa extraiudicialiter omnibus diebus etiam feſtis; præterquam in honorem Dei indictis &c.) Quia Reſpondetur, dictum Statutum locum habere, quando Merces deberetur alicui, qui non eſſet pauper, & ita non ſuccederet loco alimentorum non autem, quando loco alimentorum ſuccedit, quia tunc poſſet benè procedi in cauſa, etiam diebus feriatis in honorem Dei, & ſic dictum ſtatutum intelligendum venit
18 cum † illius verba ita veniant interpetranda, vt illud reddatur æquum, & rationabile *l. ex facto in princip. ff. de vulg. & pupillari Bald. conſ.* 92. *num.* 2. *libr.* 4. *Rot. deciſ.* 494. *num.* 15. *part. prima Recen. et deciſ.* 620. *ſub num. primo part.* 1. *Recen. et deciſ.* 475. *num.* 4. *part. prima Diuerſ.* & ſi aliàs intelligendum veniret, ita vt propria eius diſpoſitio eſſet, quòd, nec in cauſis Salarij Alimentorum loco ſuccedentis poſſet procedi diebus ad honorem Dei feriatis, diceretur impium, & irrationabile, & in conſequentiam non ſeruandum tanquam
19 negans alimenta, qui enim alimenta negat dicitur necare, *l. necare ff. de liber. agnoſcen. c. paſce* 86. *diſtinct. Rip. in l. ſi vnquam num.* 72. *C. de reuocan. donat. Corn. conſ.* 120. *col. prima vol. primo, et in conſ.* 15 *col. penult. eod. vol. Crot. conſ.* 76. *num.* 21. *Abb. in c. fin. de donat. Crauett. conſ.* 51. *numer.* 5. *Cagnol. in l. in condemnatione num.* 2 *ff. de reg. Iur. Rolan. in tractat. de lucro Dotis quæſtion.* 67. *in fine cum alijs relatis per Surd. de Aliment. tit. primo quæſtion.* 48. *num.* 5.

Quænam Actiones competant pro conſequendo Salario.

QVAESTIO XCIII.
SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocatis, Doctoribus, & ſimilibus ſoluitur ob nobilitatem officij.*
2 *Officium ſollicitatorum, Notariorum, & ſimilium dicitur vile.*
3 *Salarium Aduocato, & ſimilibus quando debeatur certi conditione?*
4 *Salarium Aduocato, medicis, & huiuſmodi perſonis quando debeatur actione ex ſtipulatu.*
5 *Salarium prædictis perſonis quando debeatur conditione ex lege.*
6 *Salarium prædictis perſonis quando debeatur officio Iudicis.*
7 *Salarium non conuentum non poſſunt petere illi, quorum officium in labore conſiſtit.*
8 *Salarium non conuentum ſi debeatur perſonis*

ſonis quorum officium in ſolo labore conſiſtit implorandum erit officium Iudicis nobile.

9 *Officium Iudicis nobile ſuccedit loco deficientis actionis.*

10 *Officium Iudicis nobile concedi ſolet adinſtar actionis.*

11 *Officium Iudicis licèt ſit quid diuerſum ab actione, tamen venit ſub eius nomine latè ſumpto vocabulo.*

12 *Procuratores, & Sollicitatores poterunt pro conſequendo Salario non conuento implorare officium Iudicis.*

13 *Officium Iudicis nobile nunquam cenſetur ſublatum, etiamſi fuerit ſublata actio, vel exceptio.*

14 *Salarium certum ſi fuerit promiſſum ſtipulatione interueniente petitur actione certi conditione ex ſtipulatu, & num.17.*

15 *Salarium conuentum ſine ſtipulatione petitur actione contraria mandati ſi incontinenti poſt mandatum petatur. ſecus ſi poſt interuallum, nam tunc implorandum eſt officium Iudicis vt num.16.*

18 *Salarium incertum genere, & ſpecie ſi fuerit promiſſum nulla actione peti poteſt, Secus ſi fuerit incertum ſpecie tantum, vt num.19 ſed quod peti poſſit etiam incertum genere, & ſpecie num.20.*

EX diuerſitate perſonarum, & promiſſionum diuerſificantur Actiones competentes pro conſecutione Salarij, Ideo
pro reſolutione præſentis quæſtionis Primo
loco inſpiciendum venit An ille, qui Sala-
Salarium petit ſit ex ijs, quibus debetur
1 Salarium † ob probitatem ſcientiæ, & in-
tellectus, in quorum claſſe comprænduntur, Iudices, Aduocati, Magiſtri ſcientiarum, Medici, & ſimiles, Aut ex illis, quibus ratione ſolius laboris merces perſoluitur, Diſtinguuntur enim Salaria reſpicientia probitatem ſcientię, & intellectus *Bar. in l.1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dix. Alex. in addit. ad Bar. in l.2. §. adeo ff. locat.* ab ijs, quæ ſolummodo corporis laborem reſpiciunt, prout ſunt illa, quæ ſoluuntur famulis, Operarijs manualibus, & ſimilibus,
2 nec non alijs, quorum † officium dicitur
vile; prout tale eſt illud ſollicitatorum, Mandatariorum, & ſimilium, *Iaſ. in l. militem numer. 2. C. de procurat. Dec. in c. ex litteris num.5. de probat. Bal. in c. poſt ceſſionem num.6. eod. tit. Crauett. conſ.163. numer.1. Angel. conſ.284. n. 1. Oldrad. conſ.65. num.2. Rolan. conſ.66. num.30. lib.1. Caſſan. conſ.64. num.34. Menoch. conſ.18. n.1. lib.1. Boer. deciſ.222. num.*. *Veſtr. in praxi lib.2. capit. 19. numer. 2. Tiraquell. de Nobilitat. cap.30. num.9. Bon. de Curt. eodem tractat. num.130.*

Et ſi ille, qui Salarium petit ſit Aduocatus
3 Medicus, vel ſimilis, videndum erit, An †
Salarium fuerit promiſſum, vel non, & quatenus ſic, An promiſſio fuerit certa, vel incerta; Nam Primo dabitur Actio, quæ dicitur Certi conditione ſi certum Salarium fuerit promiſſum, vt puta ſi dixero tuearis meam cauſam, & tibi dabo centum, vel aliam rem certæ ſpeciei qualitatis, & valoris; in tantum, vt eius rei ſolutio non poſſit variari, *Gloſ. in l. Salarium ff. mandati & in l.1. verb. conſtrinxerint verſ. ſi interuenit ſtipulatio C. de ſuffrag. Speculat. in tit. de Magiſtr. §.1. num. 5.* Secundo actio
4 † ex Stipulatu Si promiſſio fuerit incerta *§.1 Inſt de verbor oblig. Gloſ. in d. l.1. verb. conſtrinxerit verſ. ſi autem nullo modo C. de ſuffrag. Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. in d. tit. de Magiſtr. §. 1. verſ. ſed & Salarium*
5 *ſub littera H.* Tertio † Actio, quæ dicitur
Conditione ex lege quoties nudo pacto fuerit promiſſum, vt in *d. l. 1. C. de ſuffrag. vbi gloſ. in verb. conſtrinxerint verſ. ſed dicas*
6 Quarto † tandem officium Iudicis in caſu,
quo nulla conuentio præceſſerit, vt *in l. 1. §. in honorarijs ff. de var. & extraordinar. cognit. Gloſ. vbi ſupra ſub d. verb. conſtrinxerint Bar. in l.1. §. in honorarijs ff. de var. & extraordinar. cognit. & in l. properandum §. illo in vltimo not. C. de Iudic. Bellon. in tit. Inſtitut. de Obligat. in princip. num.5. Bellamer. in c. Romana in princip. num. 18. de foro competen. Iaſ. in §. tripli num.50 circa med. Inſt. de Action. Alex. conſ.109. num.2. verſ. hoc idem deciditur libr. 6. Soccin. ſen. conſ. 196. per tot. libr. 2. Natt. conſ. 326. Myſinger. ſingular. obſeruat. cent.3. obſeruat.7. num.5. Magon. deciſ. florent.12. nu.4. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 257. num. 6. Pontan. de Aliment. cap.16. num.5.* vbi quòd ita ſeruatur in S. Rota Romàna, prout etiam teſtatur *Granut. theor. 12. n.4. Put. dec. 11. lib.3.*

Verùm ſi is, qui inſtat pro conſequendo Salario ſit ex illis, quibus ſoluendum ſit ratione laboris inſpiciendum erit, An Sa-

larium, quod petitur fuerit conuentum vel
non: Et ſi non fuerit conuentum re-
7 gula eſt, quòd † peti non poſſit nec actio-
ne mandati, nec extrà ordinem per offi-
cium Iudicis nobile, l. *Salarium, & l. qui
mutuam §. Salarium ff. mandati l. 1. in fine C.
eodem tit. Seraphin. deciſ. 65. num. 1. Rot. in
Toletana, ſeu Romana Mercedis 14. Maij*
8 *1568. coram Aldobrandino* fallit † tamen hæc
regula in nonnullis caſibus pluries ſuprà in
præcedentibus partibus enumeratis, in
quibus implorandum erit officium Iudicis
9 nobile, quod † ſuccedit loco deficientis a-
ctionis, & ſemper datur ex æquitate quan-
do deficit actio ad conſequendum, quod
ſuum eſt, vel ad compellendum aliquem
ad implendum id, quòd actione non poteſt
aſtringi *c. 2. de offic. Iudic. l. Quintus ff. de
ann. legat. vbi Bar. num. 1. Iaſ. in l. ſi me &
Titium num. 3. & ibidem Dec. nu. 4. & ſeqq
ff. ſi cert. petat. Oſaſch. deciſ. 40. nu. 7. Surd.
de Aliment. tit. 3. quæſt. 3. num. 24. & conſ.
528. n. 20. Rot. in recen. deciſ. 329. ſub n. 2.
par. 1. & deciſ. 315. nu. 27. par. 4. tom. 2. &
coram ſan. mem. Gregor. XV. dec. 503. nu. 4.*
10 & † ſolet concedi ad inſtar actionis,
*Abb. in d. c. 1. num. 2. & ibidem Imol. n. 4
Fælin. numer. 4. de offic. Iud.* dicentes, quòd
11 † etſi officium Iudicis non ſit idem, quod
actio, lato tamen ſumpto vocabulo actio
dici poſſit per, *l. actionis verbo ff. de
action. & obligat. l. quod ſi minor. §. fi-
nali ff. de minor. & in d. c. 1. de offic. Iud.
Neguſ. de pign. 4. membr. ſecundæ par. nu. 51.*
12 Et † hoc Iudicis officium implorare po-
terunt etiam procuratores in Vrbe, non
obſtante, quòd nullam actionem ipſis com-
petere pro conſequendo Salario non con-
uento reperiatur diſpoſitum in *Reformatio-
ne Tribunalium Vrbis ſan. me. Pauli Papæ V.
in tit. de Aduocat. & procurat.* §. 13. ibi: Pro-
curatores, & Sollicitatores quarumcum-
que cauſarum non poſſint à ſuis clientibus
Salarium petere niſi conuentum: Nam di-
cta Reformatio prohibet tantummodò,
quòd procuratores poſſint petere Salarium
non conuentum actione locati, & condu-
cti; non autem prohibet implorare offi-
cium Iudicis nobile, prout reſoluit, *Rot.
in vna Romana Salarij 23. Ianuarij 1626. co-
ram R. P. D. Remboldo quam Alden. ad Bu-
ratt. referunt & ſequuntur in dec. 174. n. 18.
& in Toletana Canonicatus pœnitentiariæ 28
Iunij 1645. corā Reuerendiſſ. P. D. meo Cerro*
Et quamuis contraria fuerit nonnullorum
DD. opinio, ſcilicet, quòd nec poſſint
implorare dictum officium Iudicis nobile,
*gloſ. in l. 1. §. aduocatos ff. de var. & extraor-
din. cognit. & ibi etiam Bar. num. 3. Bal. &
Fulgoſ. in l. Salarium ff. mandati Alex. conſ. 109
vol. 6. per. tot. Dec. conſ. 132. in fine* Prima
tamen eſt vera, & æquior opinio, quam
tenuerunt *Iacob. de Are. Cyn. & Bal. in l. 1.
C. mandati Angel. in §. in perſonam Inſtit. de
Action. Alex. in addit. ad Bar. in l. prima §. in
honorarijs ff. de var. & extraordinar. cognit.
Gabr. commun. concluſ. libr. 2. tit. de procu-
ratoribus concluſion. 5.* vbi poſt relatam con-
trariam DD. ſententiam affirmatiuam ſe-
13 quitur, & ratio eſt, quia officium † Iudicis
nobile nunquam cenſetur ſublatum, etiam
ſi fuerit ſublata actio, vel exceptio, *Iaſ. in l.
vbi pactum n. 13. & ſeq. libr. 3. Rot. in d. Ro-
mana Salarij Aſin. de execut. §. 31. capit. 33. n.
primo Adden. ad Buratt. d. deciſ. 174. num. 17.*
Quando autem Salarium fuerit conuen-
14 tum, inſpiciendum erit, an † in conuen-
tione interuenerit ſtipulatio, & tunc pote-
rit conueniri Dominus actione certi condi-
tione ex ſtipulatu *Speculat. in tit. de Magiſt.
§ primo num. 5.* quæ actio ſemper habet lo-
cum quando quis aliquid ſtipulatus fuit, &
datur cōtra promiſſorē ad conſequendū id,
quod dare promiſit *Bar. & communiter DD.
in l. vbi autem non apparet, ff. de verb. obli-
gat. Cryſp. de Monte in termin. Action. nu-
mer. 175. Rot. dec. 128. nu. 1. par. 4. Diuerſ.*
15 Et † ſi fuerit conuentum ſine ſtipulatione,
ſed incontinenti poſt mandatum petatur
Salarium, mandans conueniri poterit actio-
ne contraria mandati, vt in *l. 1. vbi Cyn. C.
mandati Caroc. de locat. & conduct. par. 2. tit.
de Medico quæſt. 13. num. 3: Azo. in ſumma
in rubr. de mandato n. 4. Marcheſan. de Com-
miſſion. part. 1. fol. 1195. num 30.* Verùm
16 ſi † fuit conuentum Salarium ſine ſtipula-
tione, & poſt interuallum temporis à die
mandati petatur; tunc quia pactum nul-
lam actionem producere poteſt, vt in *l. iu-
riſgentium §. igitur nuda ff. de pact.* nec ex
eo contractus innominatus reſultare valet,
quia ſimul vnita debet eſſe conuentio, &
non diſtans, *l. naturalis ff de præſcript. verb.*
tunc peteretur Salarium extrà ordinem,
ſcilicet per officium Iudicis *l. Salarium ff.
mandati l. 1. C. eod. Caroc. loc. proxime ſupra
citat.*

Digitized by Google

cit.n.3.Marcheſ.de Com.d.p.1.ſol.1193.n.31.
Inſuper inſpiciendum eſt, an Salarium
conuentum ſit certum, vel incertum: Et
17 ſi † eſt certum, petitur actione certi con-
dictione ex ſtipulatu, *l.ſi quis certũ.ff.ſi cert.pe*
tat. Aret. in §. in ſumma *Inſt.de mandato* Et ſi
18 † ſit incertum genere, & ſpecie, vt puta
ſi dixero: Seruias, & benefaciam tibi nul-
la competet actio, *l. Salarium, & l.qui mu-*
tuam §. Salarium ff. mandati Azo. vbi ſupra
num.3. Caroc. loc. citat. num.1.Marcheſan.
19 *loc. relat. num. 33.* Si † vero incertum ſit
ſpecie tantùm, & non genere, E. G. ſi di-
xero ſeruias mihi, & dabo equum, veſtem,
vel quid ſimile, tunc valeret conuentio Sa-
larij, cum non eſſet pœnitùs de re incerta, &
ageretur præſcriptis verbis *l.fideiuſſor.ff.mã-*
dati; Secus autem dicendum eſt in ijs, quę
in pondere, vel numero conſiſtunt *l.ſi ho-*
minem ff.de legat.1.Gloſ. in §.in ſumma verb.
mercede Inſtit. de Mandat. Marcheſan. de
Commiſſion. ſub d. num. 33.
20 Verùm † quòd poſſit peti Salarium etiam
incertum genere et ſpecie quotieſcumque
adſit prouiſſio de ſoluedo quia tali caſu in-
trer arbitrium Iudicij ad determinandum
quantitatẽ reſoluit *Rot.in Romana Mercedis*
10. Martii 1599.coram Cardinali Lancellot
to,et in Toletana Canonicatus pænitentiariæ 28
Iunii 1645.corã Reuerendiſs.P.D.mco Cerro

Saluianum, An competat pro conſequutione Salarij.

QVAESTIO XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypoteca eſt principale Saluiani requiſitum.*
2 *Saluianũ competit ei, cui cõpetit hypotecaria*
3 *Salaria habent tacitam hypotecam à Iure inductam.*
4 *Saluianum interdictum datur pro con-ſequutione Salarij, Amplia vt num.6.*
5 *Operarij omnes habent tacitam hypote-cam in bonis Domini pro eorum Salario*
7 *Salarium operariorum dicitur expenſas ne-ceſſaria, quæ conſtituit onus reale in bo-nis Domini.*

1 PRincipale † requiſitum ad obtinen-
dum in iudicio ſaluiani eſt hypoteca
l.1.C. de praca & ſaluian.inter. Aret. in
§.ſeruiana num. 9. Inſtitut. de Action. Gabr.
Lanfranc. Zacchias de Salario.

conſ.46. num.21. lib.1. Menoch.de adipiſcen
remed.3. num.160. Surd. deciſ.140. num. 4.
Rolan. conſ.14. num.13. lib.1 Neguſan. de
pignorib.1. membr.8. par. nu.6. Pacific. de
Saluian. inſpect. 1. cap. 5. num. 1 Scapucc.
eod. tractat. lib.1. quæſt.25. num.1. Rot. de-
ciſ.456. num.1.par.2. & deciſ.208. num.1.
2 *part. 5. recentior.* Et † cui competit hy-
potecaria competit etiam Saluianum *Gabr.*
conſ.44. num.5. lib.2, Pacific. in d. tract. in-
ſpect.3. cap.4. num. 468. Rot. coràm Cardi-
3 *nali Cauaier. deciſ. 419. ſub num. 1.* Cum †
itaque Salaria habeant tacitam hypotecam
à Iure inductam, *Bar. in l. 1. num. 31.*
verſ. & ſic ex dicta ff. ſolut. matrimon. &
ibidem Angel, num.12.& Iaſ. num.51. verſ.
vltimò circa doctrinam Rip. num. 139. verſ.
vltimò nota Alciat. num.8. vbi: quòd om-
nes hanc opinionem ſequantur, *Soccin.*
num.6. Marian. Soccin. num.2; 8. vbi de
communi, *Rebuff. d. priuileg. ſchol. 118. n.2.*
4 Pro † illis dabitur Saluianum interdictum
Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 257. num
20.Pacific. in d.tract.inſpect.3.cap.4.n. 682.
Et quamuis Doctores ſupra *num.3.* alle-
gati firmantes, quòd Salaria habeant hy-
potecam loquantur de Salario Doctorum,
Iudicum, Aduocatorum, & ſimilium, quo-
rum officium conſiſtit in probitate ſcientiæ,
& intellectus; Attamen non deſunt alij, qui
4 firmarunt pro † aliorum operariorum Sa-
lario competere etiam tacitam hypotecam
ſuper bonis Domini, in cuius commodum
mercenarij ſuas operas impenderunt, vt
videre eſt apud *Tiraquell. de retract. lignia-*
ger. §.11.gloſ.1. num 7. Pacific. d. cap.4. nu-
mer.683. Bonacoſſ. de famul. quæſt.193. Alex.
conſ.156. num.3. lib 6. Crauett conſ.20. nu-
m.10. Mart. Medic. dec.19. num.9 Camun-
cul. deciſ. Bononien. 1. num.2. Merlin. de pi-
gnor. lib.3. tit.1. quæſt.21. ſub num. 4. verſ.
adden. dum etiam Rot. poſt Pacific. deciſ. 63.
num.2. & coram Cardinali Seraphin. dec.63.
num.2. Et hæc opinio ea validatur ratione,
5 quòd † Salarium operariorum ſit expenſa
neceſſaria, quæ conſtituit onus reale in bo-
6 nis domini, & † propterea pro eo indiſtin-
cte datur ſaluianum, *Pacific vbi ſupra ſub*
num.683. verſ. & ſic etiam pro Salario, &
in terminis Salarij famuli *Merlin.de pignor.*
loc. cit. verſ.addendum poſt Pacific. d. n.683.
& Tiraquell. de Retract. legal. §.15. n.7. &
reſoluit *Rot.in cauſa S.Seuerini dotis. ſeu Sal-*

uiani 4. *Maij* 1640 *coram Reuerendiſſ. P.D. Dunozetto*, quæ eſt, *deciſ.* 187. *num.* 30. inter recollectas per me poſt tractatum de Obligatione Camerali.

Manutentio An, & quando competat in exactione Salarij.

QVAESTIO XCV.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio in exactione Salarij debetur operario exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi durante tempore conductionis, Declara, vt num.* 7.

2 *Manutentio conceditur exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi quamlibet annuam præſtationem, ſeu redditum.*

3 *Manutentio in exactione Salarij non datur operario finito tempore, pro quo eius opera fuerat conducta.*

4 *Manutentio non debetur exiſtenti in poſſeſſione exigendi ſi ceſſet cauſa obligationis ſoluendi in futurum.*

5 *Conductori manutentio non datur finito tempore conductionis.*

6 *Beneficiato manuali non debetur manutentio poſt reuocationem beneplaciti illius, qui ipſum elegerat.*

7 *Manutentio in exactione Salarij deneganda venit operario exiſtenti in quaſipoſſeſſione exigendi ſi ipſe ab opera deſiſtat, & num.* 11.

8 *Exceptio non implementi ſemper obijci poteſt, nec cenſetur excluſa per ſtatutum reijciens omnes exceptiones.*

9 *Exceptio non implementi locum habet in iudicio manutentionis.*

10 *Exceptio non implementi locum habet in omnibus iudicijs etiam ſummarijs, & executiuis.*

12 *Conditio ſufficit, quod fuerit ſemel adimpleta, licèt poſtea ita adimpleta non duret, Declara vt num* 13.

14 *Poſſeſſio pro manutentione ſufficiens non poteſt dici tranſlata pendente conditione.*

15 *Clauſula* Rebus ſic ſtantibus *ſemper intelligitur appoſita in contractu, in quo Salarium conſtituitur.*

16 *Manutentio in exactione mercedis debetur Operario, qui doceat illam exigiſſe abſque ſeruitij præſtatione.*

17 *Manutentio datur ad ſtatum, in quo quis reperitur.*

18 *Manutentio conceditur poſſidenti etiam iniuſtè.*

19 *Operarijs non competit manutentio in exactione mercedis conſtituta pro faciendo opere habente peccatum annexum.*

20 *Manutentio non datur in quaſipoſſeſſione iuris improbi.*

1 SI † operarius fuerit conductus pro annuo Salario ad certum tempus, quo durante, inſtet pro mandaro de manutenendo non erit illi denegandum quotieſcumque reperiatur in quaſipoſſeſſione exigendi, *Rot. in Placentina Donationis* 28. *Iunij* 1588. *coram Gypſio & in Romana Subcollectoria* 17. *Martij* 1645. *confirmat. ſub die* 2. *Iunij eiuſdem anni coram Reuerendiſſ.*
2 *P. D. meo Bichio*, prout † non denegatur ei, qui reperitur in quaſipoſſeſſione exigendi annuam præſtationem, reſponſionem, ſeu redditum, *Boccacc. de Interdict. vti poſſid. cap.* 8. *num.* 8. *Tiber. in praxi A.C. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 2. *Marant. de Ordin. Iudic. par.* 4. *diſt.* 7. *num.* 27. *Ruginell. de Appellat. §.* 2. *cap.* 3. *num.* 694. *Ricc. in collectan. deciſ. coll.* 668. *in fine Gayll. ſingular. obſeruat. lib.* 2. *obſeruat.* 10. *Cancer. variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 14. *ſub num.* 78. *Gratian. diſceptat forenſ. cap.* 921. *num.* 4. *Cenc. de Cenſib. quæſtion.* 88. *num.* 19. *& ſeqq. iuxtà nouiſſimam impreſſionem Taurinen. aliàs part.* 2. *cap.* 2. *quæſtion.* 5. *art.* 2. *num.* 19. *& ſeqq. cum alijs quampluribus, quos refert, & ſequitur Ludouic. Poſtb. in tractat. de manuten. obſeruat.* 19. *num.* 61. *Rot. poſt eundem dec.* 86 *& coram ſanct. mem. Gregor. XV. deciſ.* 438. *num.* 1.

3 At † ſi verſaremur in operario ad certum opus, vel ad tempus conducto, vel amouibili ad nutum, qui poſt opus completum, vel lapſo tempore conductionis, vel poſt amotionem inſtaret pro manutentione in perceptione Salarij omnino illi eſſet deneganda, licèt reperiretur in quaſipoſſeſſione exigendi, *Gratian. diſceptat. forenſ. cap.* 113.

cap.113. num.62. & cap. 310. num.75. Po-
ſtb. de Manuten. obſeruat. 64. numer. 13.
Rot. in Romana Cappellaniæ S. Saluatoris ad
Scal is Sanctas 8. Nouembris 1624. coram
Remboldo. & in d. Romana ſubcollectoria
17. Martij 1645. Et ea eſt ratio, quia,
4 † cum poſt opus completum, temporis
lapſum, vel amotionem non adſit cauſa
obligatoria in futurum non poteſt dici per
actus receptionis Salarij acquiſitum fuiſſe
ſtatum aliquem poſſeſſionis, vt poſt Bart.
in l. cum de in rem verſo col. penultim. verſ.
quæro ruſticus ff. de Vſur. Iaſ. in l quominus
num.28. ff. de flumin. Bal. in l. finali C. ne de
Stat. defunct. dixit Gratian. diſcept. forenſ.
cap.113. num.60. Poſtb. de Manuten. obſer-
uat. 64. num. 13. Ob quam rationem in ſi-
5 mili non† datur manutentio conductori la-
pſo tempore locationis, Rot. deciſ. 181. n.9.
panes Poſtb. de Manuten. & in recent. de-
ciſ.428. num.2. par. 1. & deciſ.225. num.1.
verſ. ſicque cum ceſſauerit par.2. & deciſ 60.
6 num. 5. par. 5. Nec † beneficiato Manuali
reuocato beneplacito illius, qui illum
elegit, Garz. de benefic. par. 1. cap.2. n 87.
Bal. in l. cum affirmes C. de liberal. cauſ. Re-
buff. de pacific. poſſeſſ. num.329. & ſeq. Rot.
deciſ.1. num.1. de reſtitut. ſpoliat. in antiquis
& deciſ.6. eodem tit. in nouis & in Hiſpalen.
Iuris nominandi 21. Maij 1638. coram
Reuerendiſs. Salamantino, & in Hyſpalen. Iu-
ris amouendi curatos 20. Aprilis 1640. &
& 23. Iunij 1642. coram Reu. P. D. Peutin-
gerio.

7 Denegandum † etiam eſſet mandatum
de manutenendo operario exiſtenti in poſ-
ſeſſione exigendi Salarium pro opera pro-
miſſum ſi ipſe in opera, ſua culpa, deficeret,
vt reſoluit Rot. in d. Placentina donationis co-
8 ram Gypſio, obſtaret enim exceptio † non
implementi, quæ ſemper obijci poteſt,
nec vnquam excluſa cenſetur etiamſi adſit
lex, vel ſtatutum reijciens omnes exceptio-
nes l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Dec.
conſ.119. num.2. verſ. ſi etiam dicimus, &
conſ.446. poſt princip. Crauett. conſ. 127. n.
13. & ſequen. Alex. conſ.119. vol. 1. Corn.
conſ.112. num.4. libr. primo, & conſ. 123.
in princip. libr.2. Oſaſch. dec. Pedemont. 146.
num.1. & 6. Giurb. deciſ 60. num.14. Carol.
de Graſs. de exception. exc. 33. num. primo
9 Quod † locum ſibi vindicat etiam in hoc
iudicio manutentionis, Gratian. diſceptat.
forenſ. cap. 113. num. 38. Poſtb. in d. tract.
10 obſeruat.63. num. 4. Et † in alijs iudicijs,
quantumuis ſummarijs, & executiuis Ro-
lan. conſ.53. num.2. libr. primo.

11 Nec † ſufficeret pro manutentione
quòd operarius ſuas operas pro aliquo tem
pore præſtaſſet, & ſic fuiſſet adimpleta
conditio ſub qua fuit ipſi annuum Salarium
promiſſum allegando, ſatis eſſe, quòd
12 † conditio fuerit ſemel adimpleta licèt po-
ſtea ita adimpleta nõ duret l. ſi quis hæredem
C. de Inſt. & ſubſtit. Iaſ. con.67. n.2. lib. primo
Menoch. con. 31. n.7. & conſ. 379. n.7. &
ſeqq. Burſatt. conſ.164. num 4. Peregrin de
13 fideicom. art.43. n. 18. Nam iſta† concluſio
non procedit in conditione habente tra-
ctum ſucceſſiuum, & exigente perſeue-
rantiam, quia tunc non ſufficit adimpleri,
niſi adimplementum duret, & conditio
ſemper dicitur pendere, & eſſe in ſuſpen-
ſo l. ſi quis ita legauerit ff. de condit. & de-
monſtrat. Iaſ. in l. ſi quis hæredem in fine C
de Inſtit. & ſubſtitut. Bero conſ.27. num.14.
libr.2. Alex. conſil. 53. num.12. libr.6. Rimi-
nal. Iun. conſil.112 numer. 96. & ſequen.
libr. 2. Hond. conſil.29. numer.84. lib. primo
Surd. conſil.381. numer. nono libr.3. Rot. de-
ciſion. 677. numer 13. part. prima Diuerſ &
in dicta Placentina donationis §. Iſtis accedit.
14 Itaut † non poſſit aliqua transferri poſſeſ-
ſio, quæ ſuffragari valeat pro mandato de
Manutenendo l. qui abſenti §.1. ff. de acquir
poſſeſſ. Oldrad. conſ.139. num. 5. Natta conſ.
372. num.6. Ripa reſpon.8. num 3. Tiraqu.
de Conſtit. poſſeſs. ampliat.15. num. 3. & 4.
Rot. in Romana ſeu Terracinen. Afflictus 27.
Ianuarij 1627. coram R P. D. Pirouano
quæ eſt deciſ.215. num.5. & 8. panes Poſtb.
15 in d. tractat. cum† in contractibus, in qui-
bus prouiſiones, ſeu Salaria conſtituuntur
ſemper intelligatur concluſa, Rebus ſic ſtã-
tibus, vt poſt Caphal. conſ.423. num. 8. &
Tiraquel. in tractat. ceſſ. cauſ. dixit Rot. in
d. Placentina Donat. coram Gypſio.

16 Verùm † ſi appareret operarium, etiam
conditione non adimpleta, nempè abſ-
que ſeruitij præſtatione, Salarium exigiſſe,
concedendum eſſet illi mandatum de ma-
nutenendo, vt dixit Rot. in d. Placentina
Donationis coram Gipſio in §. nec quaſipoſ-
17 ſio, Nam † in hoc ſummariſſimo iudicio
datur manutentio ad ſtatum, in quo quis
reperitur §. retinenda Inſtit. de Interdictis

Gratian.

Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 113. *nu.* 9. *Put. deciſ.* 12. *in fine lib.* 1. *in correctis Buratt. deciſ.* 194. *num.* 5. nec quœritur, an quis iuſtè, vel iniuſtè poſſideat, nec de bono, vel malo iure, ſed diſputatur tantùm de facto, & non de Iure poſſeſſionis, *Fontanell. de pact. nuptial. clauſula.* 7. *gloſſ.* 3. *part.* 10. *numer.* 23. 28. & 72. *Franc. Milan. deciſion.* 3. *numer.* 178. & 196. *cum alijs relatis per Poſth. in dicto tractat. obſeruation.* 42. *numer.* 94. *Rot. poſt. eun-*
18 *dem deciſion.* 211. *numer.* 6. Itaut † ad effectum obtinendi manutentionem duntaxat inſpiciatur mera poſſeſſio quantumcumque de Iure iniunſta, vel iniuſtiſſima, *Fontanell. vbi ſupra numer.* 24. & 73. *Peregrin. conſil.* 84. *numer.* 5. *Cancer. variar. dicto capit.* 14. *numer.* 41. *part.* 3. *Monach. deciſ. Bonon.* 30, *numer.* 12. & 22. *Franc. Milan. d. deciſ.* 3. *num.* 179. & 197. *lib.* 1.

19 Tandem † eſſet denegandum mandatũ de manutendo operatijs illis, quibus fuiſſet conſtituta merces annua ad certum tempus pro faciendo aliquod opus habens annexum peccatum, vt puta, ſi fuiſſet conſtituta merces alicui concubinæ, vel hominibus facinoroſis, qui licet mercedem pro tempore præterito, quo ſuas operas præſtarunt prætendere valeant, vt diximus *in par.* 2. *q.* 76. nõ tamen pro tempore futuro, pro quo fuerunt conducti petere
20 poſſunt manutentionem, cum † iſta non detur in quaſi poſſeſſione iuris improbi, *Butr. in c. finali de cauſ. poſſeſſion. & proprietat. Giouagnon. conſil.* 40. *numer.* 27. *libr. ſecundo Menoch. de retinen. remed.* 3. *numer.* 156. & *ſeqq.* vbi ea affertur ratio, quòd numquam poteſt acquiri aliqua poſſeſſio, ſeu quaſi iuris improbi, & actus inducentis peccatum, vt poſt, *Tuſch. quem allegat. ſequitur Poſth. in dicto tractat. numer.* 91. *cum pluribus ſequentibus.*

Creditori mercedis An ; & quando competat retentio rei debitoris.

QVAESTIO XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Retentio eſt de Iure probibita.*
3 *Iuſ. in cauſa propria dicere nemini licet.*
3 *Retentio vnius rei pro alia aliquando eſt licita.*
4 *Scriptori competit retentio libri per ipſum ſcripti donec ei merces ſoluatur, Declara vt num.* 5.
6 *Notarius poteſt retinere acta, & proceſſum cauſa quouſque ei de mercede ſatiſfiat.*
7 *Nauta, & vecturalis retinent merces tranſlatas niſi merces ipſis debita perſoluatur.*
8 *Tutori, alijſque artificibus licitum eſt retinere veſtes, aliaſque res, in quibus eorum operam impenderunt ſi debita merces denegatur.*
9 *Mareſcalcus poteſt retinere equum, quem curauit pro mercede ſui laboris.*
10 *Depoſitario, cui merces debetur, poteſt retinere depoſitum donec merces ſoluatur.*
11 *Famulus poteſt retinere rem Domini, qui ei debitam mercedem ſoluere abnuat.*
12 *Aduocatus, & procurator. poſſunt ſcripturas retinere ſi litigantes debitam mercedem ſoluere recuſent, Contrarium n.* 13. *Declara, vt num.* 17.
14 *Retentio vnius rei pro alia eſt de Iure probibita.*
15 *Deciſio.* 353. *part.* 4. *diuerſor. declaratur.*
16 *L. qua omnia ff. de procurator. declaratur.*
18 *Retentio competit nedum principali creditori mercedis, ſed etiam eius hæredibus, & ſucceſſoribus.*
19 *Retentio rei debitoris competit creditori mercedis etiamſi creditum ſit præſcriptum.*
20 *Retentio creditori mercedis datur in*
bonis

bonis debitoris pro rata crediti, & non vltra, Declara, vt numer. 21. & 22.

1 QVamuis ſretentio ſit de Iure prohibita, *l. finali C. commodati l. ſi non inducta C. ex quibus cauſ. pign. tac. contrahat.* DD. *in l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit. Neguſan. de pignor. membr. 4. part. 5. num. primo Surd. de Aliment. priuileg. 62. num. 8. & tit. 19. quæſtion.. 32. num. 53. Garz. in tractat. de Expenſ. ſub num. 16. in princip. Rot. deciſ. 691. ſub num. 2. verſ. & id merito part. prima in*
2 *recentior.* Quia † eſſet ius dicere in cauſa propria, quod nemini licet *l. 1. ff. ne quis in prop. cauſ. iudicet l. hoc interdictum ff. quorum legat. l. nullus C. de Iudeis l. ſi ex ſtipulatione ff. de acquiren. poſſeſſ. l. miles §. penul. ff. de re iudic. l. prima §. & paruiſſ. quod vi*
3 *aut clam. l. penul. ff. pro leg.* Multi † tamen ſunt caſus in iure, in quibus permittitur, vt videre eſt apud *Bal. in d. l. fin numer. 2. verſ. & hoc determinatur ff. commodati Bar. & DD. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit. Garz. in d. tractat. de expenſ. d. num. 16.* Quorum aliqui cum ſpectent ad materiam noſtri tractatus hic erunt referendi.

4 Primus igitur caſus eſt in † Scriptore, qui poteſt retinere librum per ipſum ſcriptum donech ei merces ſcripturæ ſoluatur, *Gloſ. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum verb. retinebit ff. de condit. indebit. Garz. vbi ſupra d. num. 16. verſ. quod eadem ratio Caroc. de locat. tit. de expenſ. num. 58. verſ. limitatur & in tit. de Scriptor. quæſt. vnic. Gutier. canonicar. quæſt. lib. 2. cap. 8. verſ. & inducunt hoc Gratian. diſceptation forenſ. cap. 56. num. 15. Ricc. in collectan. deciſ. coll. 191. in*
5 *fine verſ. Item ſcriptor*, Non † tamen ei licitum erit retinere originale libri exemplati, pro ſatisfactione ſuæ mercedis, ſed ſolùm exemplar per ipſum ſcriptorem exaratum *Alberic. & Fulgoſ. in d. §. ſi centum vbi etiam Caſtren. numer. 6. & Iaſ. numer. 10. Maur. de Solution. capit. vltimo num. 23.*

6 Secundus caſus eſt in Notario, † qui poteſt retinere acta, & proceſſum litis, donec ſoluatur, quod ſibi pro mercede debetur *Angel. in allegat. l. ſi non ſortem, & ibidem Caſtren. num. 6. Faber. in ſuo C. lib. 2 tit. 8. definit. 22. num. 1. Surd. deciſ. 50. ſub num. 2. Boer. deciſ. 15. num. 4. Aryſm. Tepat. var. tur. ſent. tit. 87. in fine Gayll. ſingular. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 12. ſub num. 5. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 56. nu. 14. & cap. 618 nu. 6. Golin. de procurat. par. 3. cap. 5. num. 19.*

7 Tertius caſus eſt in † Nauta, & Vecturali, quibus ſi merces debita pro vectura mercium translatarum non ſoluatur, licitum erit ipſas merces translatas retinere donec ipſis debitū Salariū fuerit ſolutū, *l. ſi non ſortem §. ſi decem ff. de condit indeb. Bal. in l. fin. ff. commodati Garz. de expenſ. cap. 1. num. 16. Caroc. de Locat. tit. de expenſ. num. 59. Decian. reſponſ. 109. num. 84. verſ. & poſtremo libr. 2. Stracc. de Mercatur. rubr. de Nauib. num. 29. Neguſan. de pignor. 4. membr. 2. par. num. 141. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 11. tit. 23. numer. 6. vol. 1, Mauſon. de cauſ. execut. ampliat. 26. num. 16.* & latius diximus ſupra in *part. 2. quæſt 88.*

8 Quartus caſus eſt in † ſutore, fabro, & alijs quibuſcumque artificibus, quibus licitū erit retinere veſtē, ſeu aliam rem, in qua eorum operam impenderunt vſquequo ipſius rei dominus de mercede ſatisfaciat ipſos artifices, *Iaſ. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum ſub num. 10. verſ. & inter cætera poſt. Bal. in l. finali C. de Commorat. Neguſan. de pignor. membr. 3. par. 5. num. 8 Surd. de Aliment. tit. 8. priuileg 62. num. 4. Merlin. de pignorib. libr. 3. titul. 1. quæſtion. 5. num. 28.*

9 Quintus caſus eſt in † Mareſcalco, qui equum curauit huic namque eſt à Iure permiſſum retinere eumdem equum pro mercede ſui laboris, *Bal. Caſtren. & Alij in l. rebus §. poſſunt ff. commodat. & in l. finali C. eodem Bonacoſſ. de equo quæſt. 21. Caroc. de locat. & conduct. part. 2. tit. de Medic. quæſt. 11. num. 1. & part. 4. tit. de expenſ. num. 56.*

10 Sextus caſus eſt in † Depoſitario, qui ſi ſit de ijs, quibus merces debetur, poterit rem ipſam, quæ fuit pœnes eum depoſitata, retinere donec merces ſoluatur, vt reſoluit *Rot. in Romana releuationis indemnitatis 2. Decembris 1579. coram ſanct. mem. Clemente Octauo quæ eſt deciſ. 679 par. prima diuerſor.* Quinam autem ſint Depoſitarij, quibus merces perſoluenda veniat dixi-

An diebus Feriatis procedi poſſit in cauſis Salarii.

QVAESTIO XCII.

SVMMARIVM.

1 *Feriatis diebus non licet aliquem in iudicio moleſtare.*
2 *Feriatis diebus in honorem Dei non poſſunt partes renunciare.*
3 *Ferijs non obſtantibus proceditur in cauſis, quæ pietatem reſpicere dicuntur.*
4 Pietas, *& neceſſitas ferias non habent.*
5 *Cauſa pia quænam dicatur, itaut poſſit cognoſci diebus feriatis.*
6 *Cauſa Alimentorum cognoſci poteſt diebus feriatis.*
7 *Cauſa Salarij debiti pauperibus cognoſci poterit diebus feriatis, Amplia, vt num.* 8.
9 *Iuris Diuinis ſolemnitas relaxatur ex cauſa pietatis.*
10 *Cauſa alimentorum non poteſt tractari diebus feriatis in honorem Dei, Intellige vt num.* 11.
12 *Feriatis diebus in honorem Dei an poſſit cognoſci cauſa pauperis inſtantis pro Salario præteriti temporis, & numer. ſeqq.*
13 *Salarium peti non poteſt niſi in fine operis quando debetur ratione laboris.*
14 *Laborare diebus feſtis abſque peccato licet pauperi ſame laboranti.*
15 *Laborans propter neceſſitatem diebus feſtiuis non incidit in excommunicationē promulgatam ab Epiſcopo contra laborantes diebus feſtiuis.*
16 *Statutum Vrb. libr. primo capit.* 88. *prohibens, quòd poſſit procedi in cauſis mercedum diebus feriatis in honorem Dei declaratur.*
17 *Verba ſtatuti ita interpetrari debent, vt illud reddatur æquum, & rationabile.*
18 *Alimenta negans dicitur necare.*

1 PRohibitum † licèt ſit currentibus Ferijs aliquem in iudicio moleſtare, *c. finali de ferijs l. finali C. eodem tit. Iaſ. in l. prima num. 1. ff. eodem Speculat. in tit. de Citation. §. 1. col. 7. verſ. item excipitur Caluol. in praxi §. feriæ concluſ. 2. num. 1.*
2 & † maximè diebus feriatis in honorem Dei, quibus nec licitum eſt renunciare, nec proceſſus, & ſententia in eis habitus, conſentientibus etiam partibus tenet *Fælin. in c. ſi diligenti col. 5. verſ. quartum corollarium de for. competen. Abb. in d. c. fin. num. 1. 2. & 3. de ferijs Alberic. in l. 1. num. 7. & ibidem Iaſ. num. 4. ff. de Ferijs Salicet in l. omnes dies num. 3. ff. eodem tit. Speculat. in tit. de ferijs §. fin. in princip. Lanfranc. de Orian. in praxi tit. de fer. cap. 12. num. 33. Alex. conſ. 36. col. fin. vol. 7. Menoch. de Arbitrar. Iudic. libr. 1. quæſt. 30. num. 3. Leo in Theſaur. For. Eccleſ. part. 2. capit. 1. num. 27. Theſaur. decíſ. 39. Peguer. deciſ. 53. num. 5.*
3 *libr. 1.* In † cauſis tamen, quæ pietatem reſpiciunt permittitur diebus feriatis procedi, vt deſumitur ex *d. c. fin. de ferijs.* ibi: Niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat &c. *Tiraquell. de priuileg. piæ cauſ. in præfat. Surd. conſ. 367. num. 11. Fr. Emanuel. quæſt. regular. tom. 2. quæſt. 70. art. 2. Bernard. Greue. ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concluſ. 26. conſiderat. 1. num. 14. Mar. Antonin. variar. reſolut. libr. 3. reſolut. 48. in*
4 *princip.* Pietas † enim, & neceſſitas ferias non habent *c. vtinam 76. diſt. gloſ. in d. c. fin. de fer. l. ſunt perſonæ ff. de relig. Alex. in conſ. 130. vol. 4.* Imò Deo gratum eſt, quòd Iudices diebus feriatis in cauſis huiuſmodi procedant *l. 2. ff. de fer. Iodoc. Dambouder. in Enchiridion. par. aut ſimil. Iur. verb. alimenta.*

Verùm, cum piæ cauſæ quamplures eſ-
5 ſe poſſint, aduertendum eſt † ad hunc effectum eas tantummodo intelligi pias; quæ reſpiciunt opera miſericordiæ *Abb. in c. fin. n. 14. de fer. Armill. in ſum. verb. feſtum n. 3. & 13. Nauarr. in manual. capit. 13. num. 4. Tolet. in ſumm. lib. 4. cap. 25. num. 7. Mar. Antonin. d. reſolut. 48. num. 1.* Inter quæ connumeratur cauſa alimentorum, Vnde
6 † diebus feriatis de alimentis poteſt contendi, *Fælin. in c. quæ in eccleſiarum nu. 2. de Conſtitution. Alciat. in l. de Alimentis C. de Tranſaction. Bar. in l. filiusfamilias num. 5. ff. de donat. & in l. mela num. 6. ff. de Alim. & cibar. legat. Tiraquell. in d. tractat. priuileg. 156. Cauall. commun. opinion. quæſtion. 112. num. 7. & quæſt. 760. Surd. de*

Aliment.

Aliment. tit.8. priuileg.2. nu.7. & dec. 323.
7 *num. 5.* Et † conſequentèr poterit etiam
diebus feriatis iudicialitèr contendi de Sa-
lario debito pauperi , quod loco alimen-
torum ſuccedit . *Bal. in l. eadem in 1. lect.*
verſ. in textu C. de fer. & in Auth. niſi bre-
uiores C. de Senten. ex breuic. recitan. Aſin.
in pract. §.3. cap. 31. num. 35. Gratian. in
addit. ad deciſ. Marchia 53. num. 1. Bona-
coſſ. de famul. quaſt. 122, Caroc. de locat. &
conduct. part.6. except.1. de ferijs numer. 3.
Surd. de Aliment. d. tit.8 priuileg.2. ſub. nu-
8 *mer.7. in fine* Quod † procedit etiamſi dies
ſint feriati in honorem Dei, *Marian. Soccin.*
de Citation. art. 19. in 2. fall. ſub numer. 7.
Mandoſ. in formular. Commiſſion. commiſ-
ſion.13. verb. Ferias verſ. octauo quæro in
9 *fine Gratian. vbi ſupra num.2.* Ex † cauſa
enim neceſſitatis relaxatur etiam ſolemni-
tas Iuris Diuini *Abb. in c. licet de ferijs Fælin*
in c. vltimo in fine verſ. nam poſſet ſtatuere
de Maioritat. & obbedien. Et in operibus pi-
etatis , & miſericordiæ , prout eſt facere,
quòd pauperi ſuorum laborum merces
ſoluatur, non eſt habenda ratio dierum *c.*
vtinam 77. diſt. c. etiam 78. diſtinct, c. nun-
quam de Conſecrat. diſtinct. 5. & in l. publi-
cas C. de ferijs Tiraq. ell. vbi ſupra priu. 156
Leoncill. de priuileg. pauper. par.2. priuil. 151.
num.2. quinimò diebus feriatis magis exer-
cenda ſunt huiuſmodi opera *c. cum ad mo-*
naſterium §. in refectorio de ſtat. Monach.
& Deo gratum eſſe, quòd Iudex diebus
feriatis in huiuſmodi cauſis procedat, dixi-
mus ſupra *ſub n.13.* Et hoc non habet diffi-
cultatem , quotidie enim in Vrbe videmus
in praxi obſeruari, & præcipue in Curia
Reuerendiſſimi Gubernatoris vbi ius red-
ditur tam diebus dominicis , quàm alijs
diebus in honorem Dei , & Sanctorum fe-
riatis in cauſis mercedum ruſticorum, &
aliarum miſerabilium perſonarum , qui
quotidiè ad eam concurrunt , & maxime
tempore meſſium .

10 Neque obſtat , Si dicatur , † quòd die-
bus feriatis in honorem Dei non poſſit tra-
ctari cauſa alimentorum , vt per *Bald. in*
conſ.318. incipien. iſta captura in fine col.4.
quia lex mandans procedi ſummariè non
videtur tollere ea , quæ ſunt de Iure Diui-
no , prout eſt feſtiuitates ſantificare *Tira-*
quell. in tractat. de priuileg. piæ cauſæ priui-
leg. 156. referens pleroſque intelligere
poſſe ſolum procedi in ferijs ad vtilitatem
hominum introductis *Bal. Nouell. in tractat.*
de Dote part. 9. priuileg. 13. fol. mihi 144.
verſ intellige prædicta vbi, quòd etiamſi
cauſæ alimentorum requirant celeritatem,
tamen tempore ad Dei honorem feriato a-
gitari non poſſint , Ergo nec poterit agita-
ri cauſa Salarij , etiam debiti pauperi , ra-
tio enim , propter quàm agitari poteſt die-
bus feriatis , eſt quia Salarium loco ali-
mentorum ſuccedit , ſed cum nec ipſe ali-
mentorum cauſæ cognoſci poſſint in ferijs
ad honorem Dei introductis , ergo nec po-
terit cognoſci cauſa Salarij , Hoc inquam
argumentum non obſtat , quia Reſponde-
tur non ſubſiſtere , quòd cauſa alimento-
rum non poſſit cognoſci diebus feriatis ad
Dei honorem , Imò contrarium firmatur
per *Surd. de Alimentis d. tit.8. priuileg. 2.*
num 10. Et Auctores in contrarium allega-
11 ti † procedunt quando alimenta deberen-
tur alicui diuiti , qui haberet aliunde mo-
dum ſe alendi , vel quando tractaretur de
alimentis præteritis , in quibus non mili-
tat ratio neceſſitatis , & pietatis , quæ fa-
cit cauſam fauorabilem *Bar. in l. de alimen-*
tis in 2. lectura C. de tranſact. Alberic. de Ro-
ſate in l. cum hi in princip. ff. de tranſaction.
Aret. in conſ. 47. incipien. in cauſa , & pun-
cto Alex. & Iaſ. in l. prima §. excipiuntur ff.
de ferijs Bal. in l. prima numer. 6. verſ. quæ-
ro numquid in cauſa C. de fideicomiſſ. vbi ,
quòd non proceditur ſummariè niſi pe-
rantur alimenta præſentia , vel futura cum
alijs relatis per *Surd. locis proximè ſupra re-*
12 *latis num. 14.* Et † hæc diſtinctio aſſignatur
à Doctoribus , etiam in cauſa Salarij Ve-
rum non videtur poſſe applicari , ſed di-
cẽdũ eſſe, quòd poſſit procedi in cauſis Sa-
larij diebus feriatis in honorem Dei etiam-
ſi agatur de Salario præterito, quotieſcum-
que petens Salarium ſit pauper , ea ratio-
13 ne , quia cum Salarium † ſemper præſte-
tur pro tempore præterito , dum actio pro
illius conſecutione non oritur niſi poſt ope-
ras finitas , maxime quando datur paupe-
ribus , quorum opera conſiſtit in labore ,
vt puta famulis , ruſticis , & ſimilibus .
Rebuff. de ſentent. prouiſional. b. art. 3. gloſ. 7.
num.3. Alex. & Cagnol. in l. diem functo ff.
de offic. Aſſeſſ. Duen. reg. 63. Gratian. deciſ.
Marchiæ 101. num.23. & deciſ. 100. num.6
fruſtrà eſſet dicere ferias non ſeruari quan-
do

do petitur Salarium futurum, quia ex ſupradictis apparet, Salarium futurum non poſſe peti, ſed ſemper petitur Salarium præteriti temporis, maximè quando eſt Salarium miſerabilium perſonarum, quorum fauore derogantur feriæ, Ergo eſt dicendum, quòd, dummodo perſona, quæ inſtat ſit miſerabilis, habenda non ſit ratio, an Salarium, ſit præteriti temporis, vel non,

14 Et ad hoc facit, quia ſi † ille, qui conſequi debet Salarium etiam temporis præteriti fame laboret, poſſit feſtiuis diebus operari, vt ſuæ neceſſitati conſulat, *c. licet etiam deferijs Palin. in c. fin. numer. 7. de Maiorit. & obbedien. Benincaſ. in tractat. de pauper. quæſt. 4. num.* 28. abſque eo, quòd incidat in pœnam peccati mortalis, imò

15 † etiamſi Epiſcopus ſub pœna excommunicationis iuberet, quòd nemo diebus feſtis operaretur, non tamen eſſet excommunicatus ille, qui ex neceſſitate laboraret, quia Neceſſitas nullis legibus adſtringitur, & prohibitio prædicta generalis eſſet interpetranda iuridicè, ſed cuilibet de Iure conceditur diebus feſtis opus facere vitæ neceſſarium, *c. diſcipulos de conſecrat. diſtinct.* 5. Ergo &c. ita *Nauarr. in Manuali*

16 *conſeſſ. cap.* 13. *num.* 15. & 16. vbi, † quòd ſola neceſſitas ſine licentia ſuperioris excuſet operantem diebus feſtis: Ergo, ſi licet pauperibus propter neceſſitatem laborare, vt aliquid lucrari poſſint, quo ſuæ prouideant neceſſitati, multo magis licebit, dicta neceſſitate ſtante, in iudicio proſequi mercedem iam lucratam, qua ſuæ neceſſitati ſuccurrere poſſit,

17 Minus, † obſtat ſtatutum Vrbis *libr. primo capit.* 88. *in fine* vbi expreſsè prohibetur, poſſe procedi in cauſis mercedum diebus feriatis in honorem Dei, vt videre eſt ibi: (Item, & cauſæ Eccleſiarum, Hoſpitalium, miſerabilium perſonarum, & Mercedis, in quibus non ſolùm modo præmiſſo, ſed etiam iuſta ſubſit cauſa extraiudicialiter omnibus diebus etiam feſtis; præterquam in honorem Dei indictis &c.) Quia Reſpondetur, dictum Statutum locum habere, quando Merces deberetur alicui, qui non eſſet pauper, & ita non ſuccederet loco alimentorum non autem, quando loco alimentorum ſuccedit, quia tunc poſſet benè procedi in cauſa, etiam diebus feriatis in honorem Dei, & ſic dictum ſtatutum intelligendum venit

18 eum † illius verba ita veniant interpetranda, vt illud reddatur æquum, & rationabile *l. ex facto in princip. ff. de vulg. & pupillari Bald. conſ.* 92. *num.* 2. *libr.* 4. *Rot. deciſ.* 494. *num.* 15. *part. prima Recen. et deciſ.* 620. *ſub num. primo part.* 1. *Recen. et deciſ.* 475. *num.* 4. *part. prima Diuerſ.* & ſi aliàs intelligendum veniret, ita vt propria eius diſpoſitio eſſet, quòd, nec in cauſis Salarij Alimentorum loco ſuccedentis poſſet procedi diebus ad honorem Dei feriatis, diceretur impium, & irrationabile, & in conſequentiam non ſeruandum tanquam

19 negans alimenta, qui enim alimenta negat dicitur necare, *l. necare ff. de liber. agnoſcen. c. paſce* 86. *diſtinct. Rip. in l, ſi vnquam num.* 72. *C. de reuocan. donat. Corn. conſ.* 120. *col. prima vol. primo, et in conſ.* 15 *col. penult. eod. vol. Crot. conſ.* 76. *num.* 21. *Abb. in c. fin. de donat. Crauett. conſ.* 51. *numer.* 5. *Cagnol. in l. in condemnatione num.* 2 *ff. de reg. Iur. Rolan. in tractat. de lucro Dotis quæſtion.* 67. *in fine cum alijs relatis per Surd. de Aliment. tit. primo quæſtion.* 48. *num.* 5.

Quænam Actiones competant pro conſequendo Salario.

QVAESTIO XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocatis, Doctoribus, & ſimilibus ſoluitur ob nobilitatem officij.*

2 *Officium ſollicitatorum, Notariorum, & ſimilium dicitur vile.*

3 *Salarium Aduocato, & ſimilibus quando debeatur certi conditione?*

4 *Salarium Aduocato, medicis, & huiuſmodi perſonis quando debeatur actione ex ſtipulatu.*

5 *Salarium prædictis perſonis quando debeatur conditione ex lege.*

6 *Salarium prædictis perſonis quando debeatur officio Iudicis.*

7 *Salarium non conuentum non poſſunt petere illi, quorum officium in labore conſiſtit.*

8 *Salarium non conuentum ſi debeatur perſonis*

ſonis quorum officium in ſolo labore conſiſtit implorandum erit officium Iudicis nobile.

9 *Officium Iudicis nobile ſuccedit loco deficientis actionis.*

10 *Officium Iudicis nobile concedi ſolet adinſtar actionis.*

11 *Officium Iudicis licèt ſit quid diuerſum ab actione, tamen venit ſub eius nomine latè ſumpto vocabulo.*

12 *Procuratores, & Sollicitatores poterunt pro conſequendo Salario non conuento implorare officium Iudicis.*

13 *Officium Iudicis nobile nunquam cenſetur ſublatum, etiamſi fuerit ſublata actio, vel exceptio.*

14 *Salarium certum ſi fuerit promiſſum ſtipulatione interueniente petitur actione certi conditione ex ſtipulatu, & num.17.*

15 *Salarium conuentum ſine ſtipulatione petitur actione contraria mandati ſi incontinenti poſt mandatum petatur. ſecus ſi poſt interuallum, nam tunc implorandum eſt officium Iudicis vt num.16.*

18 *Salarium incertum genere, & ſpecie ſi fuerit promiſſum nulla actione peti poteſt, Secus ſi fuerit incertum ſpecie tantum, vt num.19 ſed quod peti poſſit etiam incertum genere, & ſpecie num.20.*

EX diuerſitate perſonarum, & promiſſionum diuerſificantur Actiones competentes pro conſecutione Salarij, Ideo
pro reſolutione præſentis quæſtionis Primo
loco inſpiciendum venit An ille, qui Sala-
Salarium petit ſit ex ijs, quibus debetur
1 Salarium † ob probitatem ſcientiæ, & in-
tellectus, in quorum claſſe comprehendun-
tur, Iudices, Aduocati, Magiſtri ſcientia-
rum, Medici, & ſimiles, Aut ex illis,
quibus ratione ſolius laboris merces per-
ſoluitur, Diſtinguuntur enim Salaria reſpi-
cientia probitatem ſcientię, & intellectus
*Bar. in l.1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dix. Alex. in
addit. ad Bar. in l.2. §. adeo ff. locat.* ab ijs,
quæ ſolummodo corporis laborem reſpici-
unt, prout ſunt illa, quæ ſoluuntur famu-
lis, Operarijs manualibus, & ſimilibus,
2 nec non alijs, quorum † officium dicitur
vile; prout tale eſt illud ſollicitatorum,
Mandatariorum, & ſimilium, *Iaſ. in l.
militem numer. 2. C. de procurat. Dec. in c.
ex litteris num.5. de probat. Bal. in c. poſt ceſ-
ſionem num.6. eod. tit. Crauett. conſ.163. nu-
mer.1. Angel. conſ.284. n.1. Oldrad. conſ.53.
num.2. Rolan. conſ.66. num. 30. lib.1. Caſſan.
conſ.64. num.34. Menoch. conſ.18. n.1. lib.1.
Boer. deciſ.222. num.2. Veſtr. in praxi lib.2.
capit.19. numer. 2. Tiraquell. de Nobilitat.
cap.30. num.9. Bon. de Curt. eodem tractat.
num.130.*

Et ſi ille, qui Salarium petit ſit Aduocatus
3 Medicus, vel ſimilis, videndum erit, An †
Salarium fuerit promiſſum, vel non, &
quatenus ſic, An promiſſio fuerit certa, vel
incerta; Nam Primo dabitur Actio, quæ
dicitur Certi conditione ſi certum Salarium
fuerit promiſſum, vt puta ſi dixero tuearis
meam cauſam, & tibi dabo centum, vel
aliam rem certæ ſpeciei qualitatis, & va-
loris; in tantum, vt eius rei ſolutio non
poſſit variari, *Gloſ. in l. Salarium ff. manda-
ti & in l.1. verb. conſtrinxerint verſ. ſi in-
teruenit ſtipulatio C. de ſuffrag. Speculat. in
tit. de Magiſtr. §.1. num.5.* Secundo actio
4 † ex Stipulatu Si promiſſio fuerit incerta *§.1
Inſt de verbor oblig. Gloſ. in d. l.1. verb. con-
ſtrinxerit verſ. ſi autem nullo modo C. de
ſuffrag. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. it. in d.
tit. de Magiſtr. §. 1. verſ. ſed & Salarium
5 ſub littera H.* Tertio † Actio, quæ dicitur
Conditione ex lege quoties nudo pacto fu-
erit promiſſum, vt in *d. l. 1. C. de ſuffrag.
vbi gloſ. in verb. conſtrinxerint verſ. ſed dicas*
6 Quarto † tandem officium Iudicis in caſu,
quo nulla conuentio præceſſerit, vt *in l. 1.
§. in honorarijs ff. de var. & extraordinar.
cognit. Gloſ. vbi ſupra ſub d. verb. conſtrin-
xerint Bar. in l.1. §. in honorarijs ff. de var.
& extraordinar. cognit. & in l. properandum
§. illo in vltimo not. C. de Iudic. Bellon. in tit.
Inſtitut. de Obligat. in princip. num.5. Bella-
mer. in c. Romana in princip. num. 18. de fo-
ro competen. Iaſ. in §. tripli num.50 circa
med. Inſt. de Action. Alex. conſ.109. num.2.
verſ. hoc idem deciditur libr. 6. Soccin. ſen.
conſ. 196. per tot. libr. 2. Natt. conſ. 326.
Myſinger. ſingular. obſeruat. cent.3. obſer-
uat.7. num.5. Magon. deciſ. florent.12. nu.4.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 257. num. 6.
Pontan. de Aliment. cap.16. num.5.* vbi quòd
Ita ſeruatur in S. Rota Romana, prout etiam
teſtatur *Granut. theor.12. n.4. Put. dec.11. lib.3.*

Verùm ſi is, qui inſtat pro conſequen-
do Salario ſit ex illis, quibus ſoluendum
ſit ratione laboris inſpiciendum erit, An Sa-

larium, quod petitur fuerit conuentum vel
non: Et ſi non fuerit conuentum re-
7 gula eſt, quòd † peti non poſſit nec actio-
ne mandati, nec extrà ordinem per offi-
cium Iudicis nobile, l. *Salarium, & l. qui*
mutuam §. Salarium ff. mandati l.1. in fine C.
eodem tit. Seraphin. deciſ. 65. num.1. Rot. in
Toletana, ſeu Romana Mercedis 14. *Maij*
8 1568. *coram Aldobrandino* fallit tamen hæc
regula in nonnullis caſibus pluries ſuprà in
præcedentibus partibus enumeratis, in
quibus implorandum erit officium Iudicis
9 nobile, quod † ſuccedit loco deficientis a-
ctionis, & ſemper datur ex æquitate quan-
do deficit actio ad conſequendum, quod
ſuum eſt, vel ad compellendum aliquem
ad implendum id, quòd actione non poteſt
aſtringi *c.2. de offic. Iudic. l. Quintus ff. de*
ann. legat. vbi Bar. num.1. Iaſ. in l. ſi me &
Titium num.3. & ibidem Dec. nu.4. & ſeqq
ff. ſi cert. petat. Oſaſch. deciſ. 40. nu.7. Surd.
de Aliment. tit.3. quæſt.3. num. 24. & conſ.
528. n.20. Rot. in recen. deciſ. 329. ſub n.2.
par.1. & deciſ. 315. nu.27. par.4. tom.2. &
coram ſan. mem. Gregor. XV. dec. 503. nu.4.
10 & † ſolet concedi ad inſtar actionis,
Abb. in d. c.1. num.2. & ibidem Imol. n.4
Fælin. numer.4. de offic. Iud. dicentes, quòd
11 † etſi officium Iudicis non ſit idem, quod
actio, lato tamen ſumpto vocabulo actio
dici poſſit per, *l. actionis verbo ff. de*
action. & obligat. l. quod ſi minor. §. fi-
nali ff. de minor. & in d. c.1. de offic. Iud.
Neguſ. de pign. 4. membr. ſecundæ par. nu.51.
12 Et † hoc Iudicis officium implorare po-
terunt etiam procuratores in Vrbe, non
obſtante, quòd nullam actionem ipſis com-
petere pro conſequendo Salario non con-
uento reperiatur diſpoſitum in *Reformatio-*
ne Tribunalium Vrbis ſan. me. Pauli Papæ V.
in tit. de Aduocat. & procurat. §.13. ibi: Pro-
curatores, & Sollicitatores quarumcum-
que cauſarum non poſſint à ſuis clientibus
Salarium petere niſi conuentum: Nam di-
cta Reformatio prohibet tantummodò,
quòd procuratores poſſint petere Salarium
non conuentum actione locati, & condu-
cti; non autem prohibet implorare offi-
cium Iudicis nobile, prout reſoluit, *Rot.*
in vna Romana Salarij 23. Ianuarij 1626. co-
ram R. P. D. Remboldo quam Alden. ad Bu-
ratt. referunt & ſequuntur in dec. 174. n.18.
& in Toletana Canonicatus pœnitentiariæ 28
Iunij 1645. corā Reuerendiſſ. P. D. meo Cerro
Et quamuis contraria fuerit nonnullorum
DD. opinio, ſcilicet, quòd nec poſſint
implorare dictum officium Iudicis nobile,
gloſ. in l.1. §. aduocatos ff. de var. & extraor-
din. cognit. & ibi etiam Bar. num.3. Bal. &
Fulgoſ. in l. Salarium ff. mandati Alex. conſ. 109
vol.6. per. tot. Dec. conſ. 132. in fine Prima
tamen eſt vera, & æquior opinio, quam
tenuerunt *Iacob. de Are. Cyn. & Bal. in l.1.*
C. mandati Angel. in §. in perſonam Inſtit. de
Action. Alex. in addit. ad Bar. in l. prima §. in
honorarijs ff. de var. & extraordinar. cognit.
Gabr. commun. concluſ. libr.2. tit. de procu-
ratoribus concluſion.5. vbi poſt relatam con-
trariam DD. ſententiam affirmatiuam ſe-
13 quitur, & ratio eſt, quia officium † Iudicis
nobile nunquam cenſetur ſublatum, etiam
ſi fuerit ſublata actio, vel exceptio, *Iaſ. in l.*
vbi pactum n.13. & ſeq. libr.3. Rot. in d. Ro-
mana Salarij Aſin. de execut. §.31. capit.33. n.
primo Adden. ad Buratt. d. deciſ. 174. num.17.
Quando autem Salarium fuerit conuen-
14 tum, inſpiciendum erit, an † in conuen-
tione interuenerit ſtipulatio, & tunc pote-
rit conueniri Dominus actione certi condi-
tione ex ſtipulatu *Speculat. in tit. de Magiſt.*
§. *primo num.5.* quæ actio ſemper habet lo-
cum quando quis aliquid ſtipulatus fuit, &
datur cōtra promiſſorē ad conſequendū id,
quod dare promiſit *Bar. & communiter DD.*
in l. vbi autem non apparet, ff. de verb. obli-
gat. Cryſp. de Monte in termin. Action. nu-
mer.175. Rot. dec.128. nu.1. par.4. Diuerſ.
15 Et † ſi fuerit conuentum ſine ſtipulatione,
ſed incontinenti poſt mandatum petatur
Salarium, mandans conueniri poterit actio-
ne contraria mandati, vt in *l.1. vbi Cyn. C.*
mandati Caroc. de locat. & conduct. par.2. tit.
de Medico quæſt.13. num.3: Azo. in ſumma
in rubr. de mandato n.4. Marcheſan. de Com-
miſſion. part.1. fol. 1195. num 30. Verùm
16 ſi † fuit conuentum Salarium ſine ſtipula-
tione, & poſt interuallum temporis à die
mandati petatur; tunc quia pactum nul-
lam actionem producere poteſt, vt in *l. iu-*
riſgentium §. igitur nuda ff. de pact. nec ex
eo contractus innominatus reſultare valet,
quia ſimul vnita debet eſſe conuentio, &
non diſtans, *l. naturalis ff. de præſcript. verb.*
tunc peteretur Salarium extrà ordinem,
ſcilicet per officium Iudicis *l. Salarium ff.*
mandati l.1. C. eod. Caroc. loc. proxime ſupra
citat.

cit.n.3. Marcheſ. de Com.d.p.1.ſol.1193.n.31.
Inſuper inſpiciendum eſt, an Salarium
conuentum ſit certum, vel incertum: Et
17 ſi † eſt certum, petitur actione certi con-
dictione ex ſtipulatu, *l.ſi quis certũ.ff.ſi cert pe
tat. Aret. in §. in ſumma* Inſt. *de mandato* Et ſi
18 † ſit incertum genere, & ſpecie, vt puta
ſi dixero: Seruias, & benefaciam tibi nul-
la competet actio, *l. Salarium, & l.qui mu-
tuam §. Salarium ff. mandati Azo. vbi ſupra
num.3. Caroc. loc. citat. num.1 Marcheſan.*
19 *loc. relat. num. 33.* Si † vero incertum ſit
ſpecie tantùm, & non genere, E. G. ſi di-
xero ſeruias mihi, & dabo equum, veſtem,
vel quid ſimile, tunc valeret conuentio Sa-
larij, cum non eſſet pœnitùs de re incerta, &
ageretur præſcriptis verbis *l.fideiuſſor, ff.mã-
dati*; Secus autem dicendum eſt in ijs, quę
in pondere, vel numero conſiſtunt *l. ſi ho-
minem ff.de legat.1. Gloſ. in §.in ſumma verb.
mercede Inſtit. de Mandat. Marcheſan. de
Commiſſion. ſub d. num. 33.*
20 Verùm † quòd poſſit peti Salarum etiam
incertum genere et ſpecie quotieſcumque
adſit prouiſſio de ſoluedo quia tali caſu in-
tret arbitrium Iudicij ad determinandum
quantitatẽ reſoluit *Rot.in Romana Mercedis
10. Martii 1599.coram Cardinali Lancellot
to, et in Toletana Canonicatus pœnitentiariæ 28
Iunii 1645.corã Reuerendiſſ.P.D.meo Cerro*

Saluianum, An competat pro conſequutione Salarij.

QVAESTIO XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypoteca eſt principale Saluiani requiſitum.*
2 *Saluianũ competit ei, cui cõpetit hypotecaria*
3 *Salaria habent tacitam hypotecam à Iure inductam.*
4 *Saluianum interdictum datur pro conſequutione Salarij, Amplia vt num.6.*
5 *Operarij omnes habent tacitam hypotecam in bonis Domini pro eorum Salario*
7 *Salarium operariorum dicitur expenſas neceſſaria, quæ conſtituit onus reale in bonis Domini.*

1 PRincipale † requiſitum ad obtinen-
dum in iudicio ſaluiani eſt hypoteca
*l.1.C. de praca & ſaluian.inter. Aret. in
§.ſeruiana num.9. Inſtitut. de Action. Gabr.*
Lanfranc. Zacchias de Salario.

*conſ.46. num.21. lib.1. Menoch.de adipiſcen
remed.3. num.160. Surd. deciſ.140. num. 4.
Rolan. conſ.14. num.13. lib.1 Neguſan. de
pignorib.1. membr.8. par. nu.6. Pacific. de
Saluian. inſpect. 1. cap. 5. num. 1 Scapucc.
eod. tractat. lib.1. quæſt.25. num.1. Rot. de-
ciſ.456. num.1. par.2. & deciſ.208. num. 1.*
2 *part. 5. recentior.* Et † cui competit hy-
potecaria competit etiam Saluianum *Gaor.
conſ.44. num.5. lib.2, Pacifi. in d. tract. in-
ſpect.3. cap.4. num. 468. Rot. coràm Cardi-*
3 *nali Caualer. deciſ. 419. ſub num. 1.* Cum †
itaque Salaria habeant tacitam hypotecam
à Iure inductam, *Bar. in l. 1. num. 31.
verſ. & ſic ex dictis ff. ſolut. matrimon. &
ibidem Angel, num.12. & Iaſ. num.51. verſ.
vltimò circa doctrinam Rip. num. 139. verſ.
vltimò nota Alciat. num.8.* vbi: quòd om-
nes hanc opinionem ſequantur, *Soccin.
num.6. Marian. Soccin. num.2; 8.* vbi de
communi, *Rebuff. d. priuileg. ſchol. 118. n.2.*
4 Pro † illis dabitur Saluianum interdictum
*Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 257. num
20. Pacific. in d. tract. inſpect.3. cap.4. n. 682.*
Et quamuis Doctores ſupra *num.3.* alle-
gati firmantes, quòd Salaria habeant hy-
potecam loquantur de Salario Doctorum,
Iudicum, Aduocatorum, & ſimilium, quo-
rum officium conſiſtit in probitate ſcientiæ,
& intellectus; Attamen non deſunt alij, qui
4 firmarunt pro † aliorum operariorum Sa-
lario competere etiam tacitam hypotecam
ſuper bonis Domini, in cuius commodum
mercenarij ſuas operas impenderunt, vt
videre eſt apud *Tiraquell. de retract. lignia-
ger. §.is. gloſ.1. num 7. Pacific. d. cap.4. nu-
mer.683. Bonacoſſ. de famul. quæſt.193. Alex.
conſ.156. num.3. lib 6. Crauett conſ.20. nu-
m.10. Mart. Medic. dec.19. num.9 Camun-
cul. deciſ. Bononien. 1. num.2. Merlin. de pi-
gnor. lib.3. tit.1. quæſt.21. ſub num. 4. verſ.
adden. dum etiam Rot. poſt Pacific. deciſ. 63.
num.2. & coram Cardinali Seraphin. dec.63.
num.2.* Et hæc opinio ea validatur ratione,
5 quòd † Salarium operariorum ſit expenſa
neceſſaria, quæ conſtituit onus reale in bo-
6 nis domini, & † propterea pro eo indiſtin-
cte datur ſaluianum, *Pacific vbi ſupra ſub
num.683. verſ. & ſic etiam pro Salario,* &
in terminis Salarij famuli *Merlin.de pignor.
loc. cit. verſ.addendum poſt Pacific. d. n.683.
& Tiraquell. de Retract. legal. §.15. n.7. &*
reſoluit *Rot.in cauſa S.Seuerini dotis. ſeu Sal-*

uiani 4. Maij 1640 coram Reuerendiſſ. P.D. Dunozetto, quæ eſt, *deciſ. 187. num. 30.* inter recollectas per me poſt tractatum de Obligatione Camerali.

Manutentio An, & quando competat in exactione Salarij.

QVAESTIO XCV.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio in exactione Salarij debetur operario exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi durante tempore conductionis, Declara, vt num. 7.*

2 *Manutentio conceditur exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi quamlibet annuam præſtationem, ſeu redditum.*

3 *Manutentio in exactione Salarij non datur operario finito tempore, pro quo eius opera fuerat conducta.*

4 *Manutentio non debetur exiſtenti in poſſeſſione exigendi ſi ceſſet cauſa obligationis ſoluendi in futurum.*

5 *Conductori manutentio non datur finito tempore conductionis.*

6 *Beneficiato manuali non debetur manutentio poſt reuocationem beneplaciti illius, qui ipſum elegerat.*

7 *Manutentio in exactione Salarij deneganda venit operario exiſtenti in quaſi poſſeſſione exigendi ſi ipſe ab opera deſiſtat, & num. 11.*

8 *Exceptio non implementi ſemper obijci poteſt, nec cenſetur excluſa per ſtatutum reijciens omnes exceptiones.*

9 *Exceptio non implementi locum habet in iudicio manutentionis.*

10 *Exceptio non implementi locum habet in omnibus iudicijs etiam ſummarijs, & executiuis.*

12 *Conditio ſufficit, quod fuerit ſemel adimpleta, licèt poſtea ita adimpleta non duret, Declara vt num 13.*

14 *Poſſeſſio pro manutentione ſufficiens non poteſt dici tranſlata pendente conditione.*

15 *Clauſula* Rebus ſic ſtantibus *ſemper intelligitur appoſita in contractu, in quo Salarium conſtituitur.*

16 *Manutentio in exactione mercedis debetur Operario, qui doceat illam exigiſſe abſque ſeruitij præſtatione.*

17 *Manutentio datur ad ſtatum, in quo quis reperitur.*

18 *Manutentio conceditur poſſidenti etiam iniuſtè.*

19 *Operarijs non competit manutentio in exactione mercedis conſtitutæ pro faciendo opere habente peccatum annexum.*

20 *Manutentio non datur in quaſi poſſeſſione iuris improbi.*

1 SI † operarius fuerit conductus pro annuo Salario ad certum tempus, quo durante, inſtet pro mandato de manutenendo non erit illi denegandum quotieſcumque reperiatur in quaſi poſſeſſione exigendi, *Rot. in Placentina Donationis 28. Iunij 1588. coram Gypſio & in Romana Subcollectoriæ 17. Martij 1645. confirmat. ſub die 2. Iunij eiuſdem anni coram Reuerendiſſ.*
2 *P. D. meo Bichio*, prout † non denegatur ei, qui reperitur in quaſi poſſeſſione exigendi annuam præſtationem, reſponſionem, ſeu redditum, *Boccacc. de Interdict. vti poſſid. cap. 8. num. 8. Tiber. in praxi A.C. lib. 2. cap. 7. num. 2. Marant. de Ordin. Iudic. par. 4. diſt. 7. num. 27. Ruginell. de Appellat. §. 2. cap. 3. num. 694. Ricc. in collectan. deciſ. coll. 668. in fine Gayll. ſingular. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 10. Cancer. variar. reſolut. lib. 1. cap. 14. ſub num. 78. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 921. num. 4. Cenc. de Cenſib. quæſtion. 88. num. 19. & ſeqq. iuxtà nouiſſimam impreſſionem Taurinen. aliàs part. 2. cap. 2. quæſtion. 5. art. 2. num. 19. & ſeqq. cum alijs quamplures, quos refert, & ſequitur Ludouic. Poſthum. in tractat. de manuten. obſeruat. 19. num. 61. Rot. poſt eundem dec. 86 & coram ſanct. mem. Gregor. XV. deciſ. 438. num. 1.*

3 At † ſi verſaremur in operario ad certum opus, vel ad tempus conducto, vel amouibili ad nutum, qui poſt opus completum, vel lapſo tempore conductionis, vel poſt amotionem inſtaret pro manutentione in perceptione Salarij omnino illi eſſet deneganda, licèt reperiretur in quaſi poſſeſſione exigendi, *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 113.*

cap.113. num.62. & cap.310. num.75. Poſtb. de Manuten. obſeruat.64. numer. 13. Rot. in Romana Cappellaniæ S. Saluatoris ad Scalas Sanctas 8. Nouembris 1624. coram Remboldo. & in d. Romana ſubcollectoria 17. Martij 1645. Et ea eſt ratio, quia,
4 † cum poſt opus completum, temporis
lapſum, vel amotionem non adſit cauſa obligatoria in futurum non poteſt dici per actus receptionis Salarij acquiſitum fuiſſe ſtatum aliquem poſſeſſionis, vt poſt *Bart. in l. cum de in rem verſo col. penultim. verſ. quaro ruſticus ff. de Vſur. Iaſ, in l quominus num.28. ff. de flumin. Bal. in l. finali C. ne de Stat. defunct. dixit Gratian. diſcept. forenſ. cap.113. num.60. Poſtb. de Manuten. obſeruat. 64. num.* 13. Ob quam rationem in ſi-
5 mili non † datur manutentio conductori la-
pſo tempore locationis, *Rot. deciſ. 181. n.9. penes Poſtb. de Manuten. & in recent. deciſ.428. num.2. par.1. & deciſ.225. num.1. verſ. ſicque cum ceſſauerit par.2. & deciſ 60.*
6 *num.5. par.5.* Nec † beneficiato Manuali
reuocato beneplacito illius, qui illum elegit, *Garz. de benefic. par.1. cap.2. n 87. Bal. in l. eum affinmes C. de liberal. cauſ. Rebuff. de pacific. poſſeſſ. num.329. & ſeq. Rot. deciſ.1. num.1. de reſtitut. ſpoliat. in antiquis & deciſ.6. eodem tit. in nouis & in Hiſpalen. Iuris nominandi 21. Maij 1638. coram Reuerendiſs. Salamantino, & in Hyſpalen. Iuris amouendi curatos 20. Aprilis 1640. & 23 Iunij 1642. coram Reu. P. D. Peutingerio.*

7 Denegandum † etiam eſſet mandatum
de manutenendo operario exiſtenti in poſſeſſione exigendi Salarium pro opera promiſſum ſi ipſe in opera, ſua culpa, deficeret, vt reſoluit *Rot. in d. Placentina donationis co-*
8 *ram Gypſio*, obſtaret enim exceptio † non
implementi, quæ ſemper obijci poteſt, nec vnquam excluſa cenſetur etiamſi adſit lex, vel ſtatutum reijciens omnes exceptiones *l. Iulianus §. offerri ff. de act. empt. Dec. conſ.119. num.2. verſ. ſi etiam dicimus, & conſ.446. poſt princip. Crauett. conſ.127. n. 13. & ſequen. Alex. conſ.119. vol. 1. Corn. conſ.112. num.4. libr. primo, & conſ. 123. in princip. libr.2. Oſaſch. dec. Pedemont. 146. num.1. & 6. Giurb. deciſ 60. num.14. Carol. de Graſs. de exception. exc. 33. num. primo*
9 Quod † locum ſibi vindicat etiam in hoc
iudicio manutentionis, *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 113. num. 38. Poſtb. in d, tract.*
10 *obſeruat.63. num. 4.* Et † in alijs iudicijs,
quantumuis ſummarijs, & executiuis *Rolan. conſ.53. num.2. libr. primo.*

11 Nec † ſufficeret pro manutentione
quòd operarius ſuas operas pro aliquo tempore præſtaſſet, & ſic fuiſſet adimpleta conditio ſub qua fuit ipſi annuum Salarium promiſſum allegando, ſatis eſſe, quòd
12 † conditio fuerit ſemel adimpleta licèt po-
ſtea ita adimpleta nõ duret *l. ſi quis hæredem C. de Inſt. & ſubſtit. Iaſ. con.67. n.2. lib. primo Menoch. con. 31. n.7. & conſ. 379. n.7. & ſeqq. Burſatt. conſ.164. num 4. Peregrin de*
13 *fideicom. art.43. n.18.* Nam iſta † concluſio
non procedit in conditione habente tractum ſucceſſiuum, & exigente perſeuerantiam, quia tunc non ſufficit adimpleri, niſi adimplementum duret, & conditio ſemper dicitur pendere, & eſſe in ſuſpenſo *l. ſi quis ita legauerit ff. de condit. & demonſtrat. Iaſ. in l. ſi quis hæredem in fine C de Inſtit. & ſubſtitut. Bero conſ.27. num.14. libr.2. Alex. conſil.53. num.12. libr.6. Riminal. Iun. conſil.112 numer. 96. & ſequen. libr. 2. Hond. conſil.29. numer.84. lib. primo Surd. conſil.381. numer. nono libr.3. Rot. deciſion. 677. numer 13. part. prima Diuerſ & in dicta Placentina donationis §. Iſtis accedit.*
14 Itaut † non poſſit aliqua transferri poſſeſ-
ſio, quæ ſuffragari valeat pro mandato de Manutenendo *l. qui abſenti §.1. ff. de acquir poſſeſſ. Oldrad. conſ.139. num. 5. Natta conſ. 372. num.6. Ripa reſpon.8. num 3. Tiraqu. de Conſtit. poſſeſs. ampliat.15. num. 3. & 4. Rot. in Romana ſeu Terracinen. Aſſlictus 27. Ianuarij 1627. coram R P. D. Pirouano quæ eſt deciſ.215. num.5. & 8. penes Poſtb.*
15 *in d. tractat.* cum † in contractibus, in qui-
bus prouiſiones, ſeu Salaria conſtituuntur ſemper intelligatur concluſa, Rebus ſic ſtãtibus, vt poſt *Caphal. conſ.423. num. 8. & Tiraquel. in tractat. ceſſ. cauſ. dixit Rot. in d. Placentina Donat. coram Gypſio.*

16 Verùm † ſi appareret operarium, etiam
conditione non adimpleta, nempè abſque ſeruitij præſtatione, Salarium exigiſſe, concedendum eſſet illi mandatum de manutenendo, vt dixit *Rot. in d Placentina Donationis coram Gipſio in §. nec quaſipoſ-*
17 *ſio*, Nam † in hoc ſummariſſimo iudicio
datur manutentio ad ſtatum, in quo quis reperitur *§. retinenda Inſtit. de Interdictis*

Gratian.

bonis debitoris pro rata crediti, & non vltra, Declara, vt numer. 21. & 22.

1 QVamuis †retentio ſit de Iure prohibita, *l. finali C. commodati l ſi non inducta C. ex quibus cauſ. pign. tac. contrahat.* DD. *in l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit. Neguſan. de pignor. membr. 4. part. 5. num. primo Surd. de Aliment. priuileg. 62. num. 8. & tit. 19. quæſtion.. 32. num. 53. Garz. in tractat. de Expenſ. ſub num. 16. in princip. Rot. deciſ. 691. ſub num. 2. verſ. & id merito part. prima in*
2 *recentior.* Quia † eſſet ius dicere in cauſa propria, quod nemini licet *l. 1. ff. ne quis in prop. cauſ. iudicet l. hoc interdictum ff. quorum legat. l. nullus C. de Iudeis l. ſi ex ſtipulatione ff. de acquiren. poſſeſſ. l. miles §. penul. ff. de re indic. l. prima §. & parui ff. quod vi*
3 *aut clam. l. penul. ff. pro leg.* Multi † tamen ſunt caſus in iure, in quibus permittitur, vt videre eſt apud *Bal. in d. l. fin numer. 2. verſ. & hoc determinatur ff. commodati Bar. & DD. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit. Garz. in d. tractat. de expenſ. d. num. 16.* Quorum aliqui cum ſpectent ad materiam noſtri tractatus hìc erunt referendi.

4 Primus igitur caſus eſt in † Scriptore, qui poteſt retinere librum per ipſum ſcriptum donech ei merces ſcripturæ ſoluatur, *Gloſ. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum verb. retinebit ff. de condit. indebit. Garz. vbi ſupra d. num. 16. verſ. quod eadem ratio Caroc. de locat. tit. de expenſ. num. 58. verſ. limitatur & in tit. de Scriptor. quæſt. vnic. Gutier. canonicar. quæſt. lib. 2. cap. 8. verſ. & inducunt hoc Gratian. diſceptation forenſ. cap. 56. num. 15. Ricc. in collectan. deciſ. coll. 191. in*
5 *fine verſ. Item ſcriptor,* Non † tamen ei licitum erit retinere originale libri exemplati, pro ſatisfactione ſuæ mercedis, ſed ſolùm exemplar per ipſum ſcriptorem exaratum *Alberic. & Fulgoſ. in d. §. ſi centum vbi etiam Caſtren. numer. 6. & Iaſ. numer. 10. Maur. de Solution. capit. vltimo num. 23.*

6 Secundus caſus eſt in Notario, † qui poteſt retinere acta, & proceſſum litis, donec ſoluatur, quod ſibi pro mercede debetur *Angel. in allegat. l. ſi non ſortem, & ibidem Caſtren. num. 6. Faber. in ſuo C. lib. 2 tit. 8. definit, 22. num. 1. Surd. deciſ. 50. ſub num. 2. Boer. deciſ. 15. num. 4. Aryſm. Tepat. var. iur. ſent. tit. 87. in fine Gayll. ſingular. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 12. ſub num. 5. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 56. nu. 14. & cap. 618 nu. 6. Golin. de procurat. par. 3. cap. 5. num. 19.*

7 Tertius caſus eſt in † Nauta, & Vecturali, quibus ſi merces debita pro vectura mercium translatarum non ſoluatur, licitum erit ipſas merces translatas retinere donec ipſis debitũ Salariũ fuerit ſolutũ, *l. ſi non ſortem §. ſi decem ff. de condit indeb. Bal. in l fin. ff. commodati Garz. de expenſ. cap. 1. num. 16. Caroc. de Locat. tit. de expenſ. num. 59. Decian. reſponſ. 109. num. 84. verſ. & poſtremo libr. 2. Stracc. de Mercatur. rubr. de Nauib. num. 29. Neguſan. de pignor. 4. membr. 2. par. num. 141. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 11. tit. 23. numer. 6. vol. 1, Mauſon. de cauſ. execut. ampliat. 26. num. 16.* & latius diximus ſupra in *part. 2. quæſt* 88.

8 Quartus caſus eſt in † ſutore, fabro, & alijs quibuſcumque artificibus, quibus licitũ erit retinere veſtẽ, ſeu aliam rem, in qua eorum operam impenderunt vſquequo ipſius rei dominus de mercede ſatisfaciat ipſos artifices, *Iaſ. in d. l. ſi non ſortem §. ſi centum ſub num. 10. verſ. & inter cætera poſt. Bal. in l. finali C. de Commorat. Neguſan. de pignor. membr. 3. par. 5. num. 8 Surd. de Aliment. tit, 8. priuileg 62. num. 4, Merlin. de pignorib. libr. 3. titul. 1. quæſtion. 5: num. 28.*

9 Quintus caſus eſt in † Mareſcalco, qui equum curauit; huic namque eſt à Iure permiſſum retinere eundem equum pro mercede ſui laboris, *Bal. Caſtren. & Alij in l. rebus §. poſſunt ff. commodat. & in l. finali C. eodem Bonacoſſ. de equo quæſt, 21. Caroc. de locat. & conduct. part. 2. tit. de Medic. quæſt, 11. num. 1. & part. 4. tit. de expenſ. num. 56.*

10 Sextus caſus eſt in † Depoſitario, qui ſi ſit de ijs, quibus merces debetur, poterit rem ipſam, quæ fuit pœnes eum depoſitata, retinere donec merces ſoluatur, vt reſoluit *Rot. in Romana releuationis indemnitatis 2. Decembris 1579. coram ſanct. mem. Clemente Octauo quæ eſt deciſ. 670 par. prima diuerſor.* Quinam autem ſint Depoſitarij, quibus merces perſoluenda veniat

dixi-

& licet ab eodem part. prima in recentior.

Eſt autẽ notãdũ, quòd in caſibus, in qui-
bus poterit creditor loco mercedis retine-
18 re rẽ debitoris, talis † retentio cõpetat non
ſolùm ipſis mer operarijs, ſed etiã eorũ hæ-
redibus, & ſingularibus ſucceſſoribus *l. in
hoc iudicium §. impendia ff. com. diuid. vbi
Bar. & alij Roman. ſingular. 177. vbi Apoſtill.
Soccin conſ. 158. num. 28. vol. 2. Crauett.
conſ. 148. num. 1. Becc. conſ. 97. nu. 21. Gabr.
conſ. 80. num. 33. vol. 2. Cephal. conſ. 655.
num. 15. Surd. conſ. 183. num. 5. & in dicta
deciſion. 50. numer. 4. Gratian. d. capit. 56.
num. 16.*

19 Item † notandum venit, quòd poſſit cre-
ditor mercedis retinere rem debitoris, eti-
amſi creditum eſſet præſcriptum *Duen. in
regul. 306. limitat. 7. Caroc. de locat. part. 4.
quæſt. 2. quæſt. 13. princip. n. 11.* ea ratione
quia, prohibita actione, non eſt prohibita re-
tentio *Giurb. deciſ. 60. n. 5. & ſeq. Merlin. de
pignor. lib. 1. quæſt. 25, n. 6.* quæ eſt fauora-
bilior ipſa actione *Bar. Iaſ. & Alij in l. 1. §.
ſublata ff. ad Trebellian. l. pure §. fin. ff. de
doli except. gloſ. in l. ſicut §. perſecutione C. de
præſcr. 30 ann. l. pro retentione vbi Bal. in 3.
notab. C. de Vſur. Dec. in l. diem functo ff. de
offic. Aſſeſſor.*

20 Demum eſt notandum, quòd † retentio
competat pro rata Salarij, & non vltra ita-
ut non poſſint retineri res magni valoris pro
modica mercede, Sed Iudex ex officio
mandare debet, quòd, retenta quantitate
ſufficienti pro ſatisfactione, quod reliquum
eſt reſtituatur, vt notant *DD. in l. ſi non ſor-
tem §. ſi decem, & §. ſi centum ff. de condit.
indebit. & l. colonus in fine ff. de vi, & vi
armat. & in l. huius enim ff. qui potior. in
pign. habean. Bal. in l. finali C. commodati Dec.
d. reſponſ. 109. ſub num 84. verſ. & poſtre-
mo, & num. ſeq. lib. 2. Mazon. de cauſ. exe-
cutiu. d. limitat. 26. verſ. Declara dummodo
retineat tantum ſub num. 16. Coler. de proceſſ.
executiu. cap. 2. par. 1. num. 239.* Satis enim
eſt, quòd ſuccurratur indemnitati, & ca-
ueatur eis, vt de eorum credito ſatisfacti
21 remaneant: Quod † tamen intellige ve-
rum quotieſcumque res retenta commo-
dam patiatur diuiſionem, Secus vero ſi
ſit indiuiſibilis, *Rot. coram Caualer. de-
ciſ. 652. num. 5. & in recentior. deciſion. 294.
num. 14. & deciſ. 559. part. 1. & deciſ. 318.*
22 *num. 29 part. 6.* & † talis diceretur quotieſ-
cumque poſſeſſor non poſſet priuari parte,
quin priuaretur toto *Rot. d. deciſ. 559. n. 5.
par. 1. rec. Adden. ad Buratt. deciſ. 429. n. 11.
in fine.*

Repetitio Salarij iam ſoluti An, & quando competat.

QVAESTIO XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium indebitè ſolutum repeti poteſt.*
2 *Indebitum ſoluens, & renuncians conditioni indebiti credens eſſe debitum poterit repetere non obſtante renunciatione.*
3 *Indebitum ſoluere nemo præſumitur.*
4 *Indebitum repetere volens tenetur probare ſolutionem realiter, & cum effectu ſequutam.*
5 *Indebitum repetere volens tenetur probare ſolutionem factam fuiſſe indebitam.*
6 *Indebitum ſi ſcienter fuerit ſolutum repeti non poteſt.*
7 *Indebitum ciuiliter tantum facti errore non Iuris ſolutum repetitur, Declara, vt num. ſeq.*
8 *Indebitum per ignorantiam Iuris ſi fuerit ſolutum, à Minore, Muliere, vel Ruſtico repeti poteſt.*
9 *Salarij ſoluti repetitio competit operario qui operas non præſtauit, Declara, vt num. 10.*

PRætendi valet Salarii repetitio ex capi-
te indebitæ ſolutionis, vel ex eo, quòd
non fuerit ab operariis præſtitum ſer-
uitium propter, quod ipſum Salarium fue-
1 rat ſolutum, Et † ſi prætendatur ex eo, quòd
indebitè fuerit ſolutum, certum eſt, quòd
de Iure repetitio competat, *l. prima & tot.
tit. ff. de condit. indebit.*, & in terminis Sa-
larii *Rebuff. ad conſtitut. Reg. Gallic. titul. de
ſenten. præiudicial. ſeu prouiſional. art. 3 gloſ.*
2 *12. in princip.* etiamſi † ſoluens renuncia-
uerit ſolutioni indebiti credens eſſe debi-
tum, quia quo errore ſoluit eodem renun-

ciauit, vt poſt Guliel.de Cun.Iac.Butr. & Al-
ber. in l.prima ff. de condit. indeb. Tiraquell.
in l. ſi vnquàm num.111.C. de reuocan. do-
nat. Becc. conſ.147. num.48. lib. 1. Sed is,
qui repetere intendit, eum habeat contra
3 ſe præſumptionem Iuris, † quòd nemo
præſumatur ſoluere niſi debitum c.qui con.
queritur vbi Abb. num. 1. & 2. de ſolution.
l. eum de indebito ff. de probat.Bar. in l. ſi du-
bitetur §. filiusfamilias in fine ff.de fideiuſſor.
Rot. Ianuen.deciſ.3. num.2. & deciſ.5. n.5
Gratian. diſceptat.569. num.28. Federic.de
ſen. conſ.54.num. 2. Alex.conſ.83. num.1.
lib.1. Ciriac. controuerſ.263. num. 5. & 7.
& controu.486. num.23. & ſeq. Rot.coram
Coccin.deciſ.95. num.2.& in Romana Com-
putorum 7. Maij 1604.coram Cardinali Sa-
4 crato debebit aſſumere † onus probandi
non ſolùm ſolutionem d. l. eum de indebito
ff. de prob. & d. l.1. ff. de cond. indeb. Caſtr.
conſ.123. num.1. lib.2. Rot. deciſ.157.n.1.
par.4. recen. Et quidèm realitèr, & cum ef-
fectu ſequutam, itaut non ſufficeret illam
probare per confeſſionem de recepto Fede-
ric. de ſen. conſ.54. n.2. Adden. ad Burat.
5 dec.592.n.7.& 8.Sed † neceſſe eſſet etiam
probare quod ſolutio fuiſſet indebita Alex.
conſ.83 in prin. lib.1. Dec.conſ.94.n.3. in fine
Rot. Ianuen. deciſ.104.num.14. Rot. Roma-
na deciſ.38.num.2. & deciſ.130.n.17.par.5
in recen. & coram Buratt. deciſ.592. num.3.
& ibi Adden.num.6. & in Panormitana
Cambiorum 8. Ianuarij 1627. coram Cardi-
nali Vbaldo,& in Romana pecuniaria 14.Ia-
nuarij 1628. coram Pirouano, & in Narni-
en.ſeu Romana Fructuum Dotis 8. Februa-
rij 1627.coram Cardinali Virili et in Roma-
na pecuniaria 31. Maij 1634.coram Cardi-
6 nali Veroſpio, Et † quòd emanaſſet, per er-
rorem, & ignoranter; Nam ſi ſcienter in-
debitum fuſſet ſolutum repeti minimè poſ-
ſet §. is quoque Inſtit.quibus mod. re contra-
bit.obligat. l. cuius per errorem ff.de regul.Iur
l.1. ff. de condict. indebit. l.1. vbi Gloſ. in v.
iudicati verſ. ſextus, et l. indebitum ſolutum
C. eodem Gloſ. in l. eleganter §. finali verb.
dupli verſ. ſecundus quando ff. de condit. in-
debit.Rot. deciſ.145. num.6. par.3. recentior
Quinimò non ſufficeret quilibet error, ſed
neceſſe eſſet, quòd ſolutio facta fuiſſet per
errorem facti; non autem iuris: nam in-
7 debitum † ciuiliter tantùm facti errore non
iuris ſolutum repetitur l. cum quis C. de Iur
& fact. ignoran. Vital. variar. lect. lib.2.cap.
22. Robert. ſenten. lib.1.cap.6 in princip.
Donnel.comment. Iur. ciuil. lib.14. cap.14
Coſt. de fact. ſcien. et ignor. cent. 1. diſt. 28.
8 num.16.et 17. Dummodò † non verſemur
in ſolutione facta à muliere, minore, vel
Ruſtico, qui repetere poſſunt etiam inde-
bitum per ignorantiam iuris ſolutum, l. re-
gula ff. de Iur. et fact. ignoran. l. quamuis §.
interdum ff. ad Velleian. l.cum de indebito §.
ſin autem ff. de probat. Bar. in l. ex quibuſ-
dam §. cum plura num.3. ff. de Iure fiſci Ant.
Gomez. var. tom.2. cap.13. n.16. poſt. med.
Fontanel. de pact. Nupt. concl.4. gloſ.7. n.18
et ſeqq.
9 Si † vero prætendatur repetitio Salarij ex-
quo non fuerit ab operarijs præſtitum ſer-
uitium, propter quod Salarium fuit ſolu-
tum poterit quidèm Agens obtinere ita ex
preſsè diſponente tex. in l. ſi vno 17. §.item
cum quidam ff. de locat. et conduct. et in l. ſi
pecuniam ff. de condit. cauſ. dat. Eliſeus Dã-
za in pugn.DD. tit. de Salar. cap.2. num.37.
poſt Rouit. quem allegat. in pragmatic.5.de
10 offic. Iudic. num. 6. Sed † probare debebit,
quòd ſteterit per operarium, quin operas
præſtauerit; nam ſi fuiſſet ab ipſo Domino
impeditus, non tenebitur operarius ad re-
ſtitutionem, vt eſt text. expreſſus in l. qui
operas ff. locat. ibi: Qui operas ſuas locauit
totius temporis mercedem accipere debet,
ſi per eum non ſtetit quominus operas præ-
ſtaret &c, & comprobatur ex l. ſed addes §.
cum quidam, et Gloſ. in l. ſi vno §. item cum
quidam verb. perſonis ff. eodem tit. Bar. in l.
1. §. Diuus num.1. in fine ff. de var. & ex-
traordinar. cognit. Natt. conſ.452. num. 2.
Dec. conſ. 70. num.1. in fine Aldobrandin.
conſ.8. num.15. lib.2. Noguerol. allegat.33.
num.64. & ſeqq. Rot. coram Buratt. deciſ.5
num.13. et deciſ.79. num.9. et inter diuerſ.
deciſ.839. par.4. et in recentior. dec.330.nu-
mer.3. par.1. et deciſ.265. num. 3. part.2. et
coram Caualer. deciſ.520.per tot. et in Vrbi-
naten. Salarij 26. Iunij 1652. coram R.P.
D. Zarate. Et nos latius dicemus infra in
quæſt.103. vbi agemus de Exceptione non
implementi

Operarij

Operarij ſi in locatione ſuarum operarum decipiantur vltra dimidiam iuſtæ mercedis An poſſint intentare remedium c. cum dilecti de empt. & vendit. & l. 2. C. de reſcind. vend.

QVAESTIO XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Emptori, aut Venditori læſo vltra dimidiam iuſti prætij competit remedium c. cum dilecti de empt. & vend. & l. 2. C. de reſcind. vendit.*

2 *Conductores, & Locatores læſi vltra dimidiam iuſtæ mercedis inſtare poſſunt pro ſupplemento, vel diminutione mercedis, vel pro reſciſſione contractus.*

3 *Remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. non habet locum in locatione operarum, et num. 6.*

4 *Valor operarum non eſt vniformis.*

5 *Valor operarum variatur à maiori, vel minori habilitate operariorum.*

1 EMptori, † aut Venditori læſo vltra dimidiam iuſti prætij ſubuenitur reſciſſione contractus, vel ſupplemento iuſti prætij ex diſpoſitione *c. cum dilecti de empt. et vendit. et l. 2. C. de reſcinden. ven-*
2 *dit.* Pro† quibus inſtare poſſe etiam conductores, & locatores, qui vltra dimidiam iuſtæ mercedis fuerint in contractu læſi firmant *Barboſ. in collectan. DD. ad d. c. cum dilecti num. 15. de empt. & vendit. Pinel. in d. l. 2. par. 1. cap. 1. num. 17. Bellacomb. commun. opin. tom. 1. lib 4. tit. 30. nu. 48. Gabr. commun. opin. tit. de locat. conclus. 1. n. 3. Cauall. commun. opin. contr. commun. quaeſtion. 536. num. 27. Gratian. diſceptat. forenſ cap. 185. à num. 1. Molin. de Iuſt. et Iure diſput. 487. verſ. ſeptimo Azor. inſtit. moral. par. 3. lib. 8. de locat. et conduct. cap. 11. quaeſtion. 1. Rot. deciſ. 128. ſub nu. 3. verſ. quantum vero par. 4. diuerſor.* Ex quo inferri poſſe videtur, quòd ſi operarij in locatione ſuarum operarum decipiantur vltra dimidiam iuſtæ mercedis poſſint intentare remedium *d. c. cum dilecti de empt. et vend. et*
3 *l. 2. C. de reſcinden. vendit.* Sed † contrarium eſt veritas, non enim remedium prædictum competere poteſt in locatione operarum, quarum æſtimatio emanat ab ipſis operarijs
4 nec† habent vniformem valorem *Florian. in l. 3. §. conſtituitur. ff. de Vſufruct. Henric. Boic. in c. reſcripto num. 14. de Iureiuran. Azo in ſumma C. tit. locat. num. 7. Gayl. de pace public. lib. 2. cap. 2. num. 23. in fine & eſt tex. in l. ſtipulatio §. habet autem in fine vbi gloſ. in verb. placuerit ff. de nou oper. nunciat. l. ſed et hæ §. prætor. et § fin vbi gloſ. in verb. defendere in princip. ff. de procurat l. reſcriptum*
5 *§. 1. ff. de pact.* Variatur † enim valor ex maiori, vel minori peritia, induſtria, & habilitate operariorum *l nemo eſt qui neſciat ff. de duob. reis Corn. conſ. 157. num. 6. lib. 4*
6 Et † ita in noſtris terminis firmant *Barboſ. in d. c. cum dilecti num. 26, Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. fin. nu. 18. in fine Gratian. diſcept. forenſ. d. cap. 186. num. 8. Salas de Contract. tract. de Empt. dub. 27. num. 12. Bobadilla ſua politic. lib. 3. cap. 5. num 43. cum ſeq. Gutier. practicar. lib. 2. quaeſt. 144. Auendan. de exequend. mandat. reg. par. 2. cap 13. nu. 3.* & reſoluit Rot. in Romana mercedis 23. Ianuarii 1591. coram Orano, quæ eſt *deciſio. 128. numer. 4. part. 4. diuerſorum.*

Nec in contrarium facit id; quod diximus ſupra in quæſtione 11 numero 3. vbi, quòd, Salarium inter Aduocatum, & clientem conuentum poſſit à Iudice moderari habita ratione laborum non attenta conuentione inita, Idque procedere etiam in Medicis, & Procuratoribus firmauit *Cauall. commun. opinion. contra. commun. quaeſt. 288. in fine* Etenim aduertendum eſt, hoc eſſe ſpeciale in Aduocatis, Medicis, & ſimilibus, quorum opera cum verſetur in conſeruandis vita, honore, & bonis, facilè induci poterant ij, qui ipſorum opera indigebant, ad promittendam mercedem immoderatam, & propterea voluit huic abſurdo Lex prouidere taxando mercedem Aduocati in certa ſumma, vt videre eſt in *l. 1. §. licita autem quantitas ff. de var. et extraordinar. cognit.* & tribuendo facultatem Iudici moderandi aliorum ſimilium operariorum mercedes conuentas vltra ſummam debitam, vt aduertunt *Cauall. d. quaeſt. 286. num. 9. Gratian. diſce-*

Digitized by Google

ptat. forenſ. cap.56.ſubnum.4. verſ. ad exemplum Segur. Daualoſ. in ſuo director. Iudic Ecleſ. cap.13. in 1.part.num.6. & ſequen. cum alijs relatis in d. quæſt.11. num.5.

An, & qui Creditores Salarij præferantur in concurſu alijs creditoribus anterioribus in bonis communis debitoris.

QVAESTIO XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Prior in tempore præfertur coeteris creditoribus concurrentibus pro ſatisfactione in bonis communis deditoris.*

2 *Creditores mercedis ex cauſa ſtudii præferuntur aliis creditoribus etiam anterioribus, Contraria opinio n.4. quæ reprobatur nu.6.*

3 *Creditores mercedis ex cauſa ſtudii non tenentur in receptione eorum crediti præſtare cautionem de reſtituendo prioribus, & potioribus.*

5 *Priuilegia debent eſſe in Iure expreſſa, & non debent ex argumentis deduci.*

7 *Creditores ex cauſa conſeruationis rerum debitoris præferuntur aliis creditoribus etiam anterioribus.*

8 *Aduocati, et procuratores præferuntur in bonis debitoris aliis creditoribus etiam anterioribus ſi agant pro mercede patrocinii præſtiti pro ipſorum bonorũ acquiſitione, vel defenſione.*

9 *Fideicommiſſi bona, pro quorum defenſione, vel recuperatione Aduocatus patrocinium præſtitit alienari poſſunt pro ſoluendo ipſius bonorario, Amplia, vt num.10.*

11 *Feudalia bona alienari poterunt pro præſtando bonorario Aduocato, qui patrocinium præſtauit in cauſa vertente ſuper ipſis bonis.*

12 *Fedum obligatur pro neceſſitatibus ſui cauſa prouenientibus, Declara, vt numer. 16.*

13 *Expenſæ litis pro conſeruandis feudis in familia onus feudi ſunt, ad quas tenetur ſucceſſor in feudo.*

14 *Expenſæ litis dicuntur vtiles, & aſſimilantur ijs, quæ fiunt in re.*

15 *Patrocinium pro defenſione rerum dicitur ipſas res ſeruare.*

17 *Salaria Exactorum pro exigendis creditis, ex quibus ſatisfiat creditoribus ſoluuntur ex bonis debitoris cum prælatione.*

18 *Adminiſtratores, quibus pro rebus adminiſtrandis fuit Salarium conſtitutum poſſunt in concurſu illud conſequi cum prælatione.*

19 *Cuſtodes rerum præferuntur in ipſis rebus pro eorum mercede aliis creditoribus etiam anterioribus.*

20 *Inſtitores in rebus Apotheca, cui fuerant præpoſiti, conſequuntur mercedem ante alios creditores etiam anteriores.*

21 *Vecturales, & Nautæ in mercibus translatis conſequuntur mercedẽ ante alios creditores etiam anteriores.*

22 *Artifices præferuntur pro eorum mercede aliis creditoribus etiam anterioribus, in rebus, in quibus eorum operam impenderunt.*

23 *Creditor ex cauſa alimentorum præfertur aliis creditoribus, etiam anterioribus.*

24 *Medici opera eſt neceſſaria pro ſubſtentatione corporis humani.*

25 *Medicus agens pro conſecutione mercedis debitæ ex eo, quòd debitorem infirmum curauerit præfertur aliis anterioribus creditoribus.*

26 *famuli pro eorum Salario præferuntur aliis creditoribus etiam anterioribus.*

27 *Salaria famulorum veniunt appellatione alimentorum.*

28 *Pauperes in concurſu creditorum præferũtur aliis etiam anterioribus.*

COncurrentibus pluribus creditoribus pro ſatisfactione eorum crediti in bonis communis debitoris ordo
1 eſt, vt † prior in tempore cœteris præferatur, *l. qui prior de regul. Iur. in 6. l. ſi fundum C. qui potior. in pign. habean. l. creditori ff. eodem tit. l. qui balneũ in princ. ff. eodem l. diuerſis C. eodem Angel. in l. pupillus num. 1. verſ. ſimiliter ff. quæ in fraud. credit. Dec. conſ.689. n.1. Neguſ. de pignor. par.5. memb.2 n.1. & 5. Gait. de credit. num.1193. capit.4. Ros.*

Digitized by Google

Rot. Recen. deciſ.34. num. 1. & deciſ. 303. num.3. par.4. & deciſ.174. num.3. part. 6: et in Ariminen. Saluiani 30. Maij 1646. coram Reuerendiſſ. P. *D. meo Biebio.*

Talis autem ordo non attenditur pluri-
bus in caſibus, inter quos quatuor nume-
rantur, ad noſtram materiam pertinentes,
2 & Primus eſt, quando † concurrunt in bo-
nis communis debitoris creditores merce-
dis ex cauſa ſtudij, vt puta, Iudices, Do-
ctores, Aduocati, Aſſeſſores, Ludima-
giſtri, & ſimiles, ad quorum fauorem in-
ducitur per Legem tacita hypoteca cum
priuilegio prælationis, ita ex, *Bar. Angel.*
Soccin. ſen. & Iun. Iaſ. Rip. & Alciat. in l.1
ff. ſolut. matrimon communem dicit *Bocbe-*
us de Legitim. nupt. lib 6. num. 42. Horat.
Luc. de priuileg. Scholar. priuileg.34. Barboſ.
in d. l. prima par.7. ſub num.25. verſ. & in-
ſertur ff. ſolut. Matrimon. Alijque relati per
Gratian diſceptat forenſ. cap.267. num. 17.
3 *& ſeqq.* Et † hinc eſt, quòd creditores hu-
iuſmodi in receptione eorum crediti non co
gantur præſtare cautionem de reſtituendo
prioribus creditoribus, cum nullus credi-
tor vnquam ipſis præferri poſſit, *Gratian.*
d. diſceptat.257. num.31. Paſcal. de patr. po-
teſt. part.4. cap.6. ſub num.67. Gait. de Cre-
dit. cap.4. quæſt. 11. num. 2568. Rot. in Ro-
mana Mercedis 1. Iunii 1569. coram Ora-
dino.

4 Et † Quamuis de hac opinione valde du
bitet, *Florez. practicar. quæſt. lib.1. quæſt 8*
§.1. num.70. Imò clarè concludat, non
dari iſtam hypotecam cum prælatione pro
mercede debita ex cauſa ſtudij, adducen-
do rationem, quòd nulla Lex hoc expri-
mat, Sed Doctores id deducant fauore
ſtudij, & publicæ vtilitatis, & propterea
talis opinio non ſit attendenda, cum pri-
5 uilegia † debeant eſſe in Iure expreſſa, &
non ſint ex argumentis deducenda *c. penul.*
verſ. non ſic de priuileg. in 6. l. ſcrinarios C.
de Teſtam. *milit. auth. habita C. ne fil. pro pa-*
tr. l.3. in fine C. de priuileg. ſcholar. libr. 12.
l. ius ſingulare ff. de legib. Dec. *in c ſane nu-*
mer.13. de priuileg. Alex. in l. ſcrinarios nu-
mer.2. in fine ff. de militar. teſtamen. Rodri-
quez. de concurſ. creditor. par. 1. art. 3. nu-
6 *mer.23.* Adhuc † tamen in eadem ſenten-
tia perſitendum venit tamquam communi
Doctorum ſubſcriptione accepta, vt teſta-
tur idem *Florez. d. quæſt.8. num.70. in fine*
verſ. ſed tamen Barboſ. vbi ſupra ſub d. nu-
mer.25. verſ. inſertur ſecundo Rebuſſ. de pri-
uileg. Scholar. priuileg. 82. num. 3. & priui-
leg. 118. num.2.

7 Secundus caſus eſt quando † concurrunt
illi, qui creditores ſunt ex cauſa conſer-
uationis rerum debitoris, Huiuſmodi nam-
que creditores præferendi veniunt aliis an
terioribus habentibus expreſſam genera-
lem, & ſpecialem, vel tacitam hypote-
cam anteriorem *ad tex. ibique Gloſ. Bar. Sa-*
licet. & Alii in l. interdum ff. qui potior. in
pign. habean. Barboſ. in l.1. par.6. num. 12.
ff. ſolut. matrimon. Gayll. ſingular. obſeruat.
lib.2 obſeru.25. num.8. Decian. reſpon.109.
num.29. lib.2. Gait. in d. tractat. de Credit.
cap.4. num.2010. & 2014. Surd. in tractat.
de Aliment. tit.8. priuileg.62. num.12. Gra-
tian. diſceptat. forenſ. cap.670. num.8. & 9.
Merlin. Pignattell. contr. cap. 26. numer. 1.
Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 11.
tit.23. num.1. Vincent. de Franch. deciſ. 97.
num.1. Adden. ad Buratt. deciſ.62. num. 10.
Marc. Medic. dec. Senen. 18. exam. 11. Io.
Franc. à ponte dec.34. n.3. Rot. dec.322. n.22
par.5. recen.

8 Ex quo infertur, quòd † Aduocati, Pro-
curatores, & Alii, qui pro conſeruandis,
ſeu recuperandis bonis patrocinium præ-
ſtiterint, eorum honoraria conſequi de-
beant ante omnes alios creditores quan-
tumuis expreſſam, & ſpecialem hypote-
cam habentes *Bar. in l. interdum numer.4.*
ff. qui potior. in pign. habean. Alex. conſ.217.
num.2. libr.6. Gratian. diſceptat. forenſ. cap.
257. num.17. & ſeqq. Paſcal. de patr. po-
teſt. part.4. cap.6. ſub nu 67. Anton. Amat.
varior. reſolut. lib.1. reſolut. 3. numer. 10.
Vgolin. de procurator. part.4. cap.5. num.50.
Rot. in Romana Salarij 1. Iulii 1569. coram
Oradino, *& in Bellucana Diſcuſſionis 24.*
Maii 1574. coram Cardinali Lancellotto, &
in Romana Salarii 4. Decembris 1626. co-
ram Durano, & in Anconitana Cenſuum
22. Iunii 1626. coram eodem quæ inter eius
impreſſ. ſunt deciſ.53. num.6. & ſeqq. & de-
ciſ.212. num.23. Huiuſmodi enim patroci-
nia pro recuperatione, vel conſeruatione
rerum ſunt eiſdem rebus adeo connexa, vt
tanto minus in illis videatur adeſſe, quan-
tum pro Salatio ſoluendum venit, *l. quod*
dicitur vbi Bar. & Alii ff de impenſ. in rebus
dot. fact. Afflict. deciſion. 359. numer. primo
et 2.

Digitized by Google

& 2. *Duran. d. deciſ. 53. verſ. tantominus ſub num. 7. & in d. Romana Salarii coram* Oradino, Et in puncto quod Salaria debita pro patrocinio eorum, qui cauſam defenderunt debeant ante omnia deduci, & ſint priuilegiata contra omnes creditores firmant, *Grat. reſponſ. 9. incipien. Viſo teſtamento num. 17, verſ. eodem modo libr. 2. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 50. per tot. & præſertim num. 9. & 12. Rot. coram Seraph. deciſ. 925. num. 3. verſ. quantum ad tertium et coram Duran. d. deciſ. 53. num. 8. et coram ſan. mem. Gregor. XV. deciſ. 197. et in d. Romana Salarii 1. Iulii 1569. coram Oradino,*

9 Quinimmo adeo † ſunt huiuſmodi honoraria priuilegiata, vt pro eorum ſolutione deueniri poſſit ad alienationem bonorum fideicommiſſo ſubiectorum, in quorum defenſione, ſeu recuperatione patrocinium Aduocati, vel procuratoris fuit impenſum *Emil. conſ. 14. num. 4. in fine et per tot. Io. de Anan. conſ. 32. nu. 10. Crauett. conſ. 202. numer. 151. Peregrin. de fideicommiſſis d. art. 50 num. 9. Rot. deciſ. 517. num. 6. part. 4. diuerſor. et coram ſan. mem. Gregor. XV. dec. 197.*

10 *num. 4. vbi Adden. num. 6.* Etiamſi † ex tali patrocinio non reſultauerit ſententia fauorabilis, *Seraphin. dicta deciſ. 925. num. 5. Duran. d. deciſ. 53. num. 9. Adden. ad Gregor. XV. eadem deciſ. 197. num. 6. Rot. deciſion. 517. num. 7. part. 4. diuerſor. et. in Bononien. bonorum de Mulettis 18. Aprilis 1603. coram Cardinali Pamphilio.* & in dicta Romana Salarij coram Oradino, quæ cum in hac materia ſit ſingularis illam hic tranſcribere volui, & eſt tenoris ſequentis videlicet.

Petrus Mattheus ſollicitator, & procurator hæredum bo. me. Cardinalis Bellucci admittendus ad concurſum aliorum creditorum in diſcuſſione bonorum pro tẽpore, quo inſeruiuit Cardinali viuenti, & pro tempore autem poſt illius mortem videtur omnibus præferendus.

Patent fundamẽta, quia officia, & exercitia ipſius Petri præſtita ſunt hæreditati annexa illam iuuando, defendendo, augendo, pro ea procurando, ſollicitando & eius vtilitati inuigendo, quæ adeo cohærent ipſi hæreditati, vt tanto minus in illa ineſſe videatur quanto pro mercede ſoluenda eſt *l. quod eorum vbi Bart. & alij de impenſ. in re dot. fact. gloſ. in l. 1. eod. tit. l. 1. §, ſed ne ob impenſas C. de rei vxor. act. Affiict. deciſ. 359. num. 1. & 2.*

Dicitur talis impenſa neceſſaria *d. l. 1. §. inter neceſſarias & l. ſeqq. ff. de impenſ. in re dotal. fact. Iaſ. in l. fin. §. in computatione num. 2. verſ. 5. C. de Iur. delib.* vbi æquiparatur hæc actioni funerariæ, inuentarij, & õnes aliæ Impenſæ neceſſariæ pro hereditate, ex eius bonis ante omnia ſolui debent, & de illis nullus eſt locus reſtitutioni loco pietatis, & in primis deducuntur tanquam æs alienum, & cum prælationis prorogatiua habentium hipothecam, quæ præfertur actionibus hipothecarijs anterioribus, *Rip. in l. quæſitum in princ. num. 7. de priuil. creditor.* Spectantque ad defenſionem bonorum, & ad perpetuam illorum ſecuritatẽ *l. 3. §. hoc generaliter eod. tit.* & cõcernunt ipſa corpora bonorum tanquam illis annexa *d. l. 1. in 2. reſp.* & Ideo creditores ſibi de dictis rebus ſatisfieri volentes neceſſe eſt, vt accipiant illa cum onere *l. ſi debitor C. de diſtr. pign. l. debitores C. de pign. l. debitorem C. de pact.*

Cumque dicti Petri officia meliorem bonorum conditionem effecerint ea liberando à calumnioſis moleſtijs prætenſorum creditorum ſequitur, quòd tria priuilegia conſequutus eſt Petrus.

Primum, quòd alijs perſonalibus Creditoribus præferatur.

Secũdum, quòd in rebus defenſis habeat tacitam rei hipothecam.

Tertium, quòd Cœteris Creditoribus, & expreſſis hipothecis ſeu tacitis præferri debeat, *l. interdum vbi gloſ. in verſ. tradidero ff. qui potior. in pign. habeant. Bart. ibi nu. 4. & Salic. num. 3. & l. ſeqq.* ibi: quod Ideo hoc eſt quia officium ipſius res ipſas ſeruauit *Alex. conſ. 217. n. 2. lib. 7. Rip. in l. priuilegia numer. 32. & 35. ff. de priuileg. credit.* Aliàs ex officio Petri locupletarentur creditores cum illius iactura, quòd eſſe non debet obſtat enim regula *l. nam hoc ff. de cond. Indebit. cum vulg.*

Quia, qui defendit bona & liberauit cæteras moleſtias, et perſecutiones temerariorum lucrum dicitur actuliſſe *c. veniens il primo de teſtibus l. ſi quis obligatione de reg. Iur Specul. de vſur. in fin.*

Graueque quidem, eſt, alium ſudore, & labore ſuo frandari *l. cum oportet verſ. ſic etiam vbi gloſ. in verb grauius c. de bonis liber*

ber daretur eius remedium ſaltem ex *l. ſi me & tium ff. ſi cert. petat.* ergo longe magis exceptio *l. ſi venditor ff. de except.*

Non obſtat quòd Petrus, inſeruiuerit hæredibus, quos obligatos habet perſonali actione bona autem ſint taliter heredum, vt potuerit iſpe deteriorem conditionem facere alijs obligando *d. l. ſi debitor. C. de pign & l. debitorem, C. de pact.* Quia, cum expenſæ ſint vtiles, & neceſſariæ vt ſupra, non poteſt dici facta deterior conditio Creditorum, & quia, cum hæredem adiuuent cū, beneficio leg. & inuent. ipſi hæredes prius poſſent detrahere huiuſmodi expenſas, quàm Creditoribus ſatisfaciant *l. ſin. §. in computatione* ibi : vel alias neceſſarias cauſas, & ibi quod omnes *C. de Iur. delib. Alex. ibi in 3. notab. num. 3. & 4. Rom. conſ. 226. nume. 6. verſ. ſi autem in alijs Iaſ. in §. in computatione num. 3. & ibi Ang.* voluit, quòd procedat etiam in impēſis factis per hæredem ad ſui ipſius defenſionem contra alios prætendentes ſe hæredes præcipuè, *Iaſ. in primo not. num 3. verſ. ratio patet poſt Angel. Paul. & Alex. num. 3.* & proprius per *Franciſcum de Porcelinis in tractat. de inuent. 2. quæſt. principali circa 7. & 8. vtilitatem numer. 6. d. §. in computatione num. 4.* cum tales impenſæ funeris impēſis equipolleāt & cum eis pari paſſu ambulēt, ac funeraria actio præferatur creditorib⁹, etiam hipothecarijs vt de communi teſtatur *Rip. d. l. quæſitum dictis locis ſupra citatis.*

Adeo, quòd eidem Petro competat actio mandati *l. Salarium ff. mandati vel act loc. Bar in l prima in fine de procur.* & non teneatur cauere, cum alijs præferatur, & ſic ceſſat cauſa, ob quam cautio præſtatur *l. hac autem ff. ſi cui pluſquam ff. ad leg. falcidiam l hæc ſtipulatio §. diuus quoque pius ff. vt leg. ſeu fideicom. nomin. caue.*

Non obſtat ſi dicatur defenſio in aliquibus non vtilis vbi quando ſuccubuit, quia non debuit ipſe iura hæreditatis indefenſa dimittere, *Bart. in l. cauſam §. in hæc il ſecunda de Iud. ſol. vbi uide per l. non eſt ignotum C. de adminiſtr. tut.*

Ex quibus reſultat reſolutio, quòd idem Petrus ſit cœteris omnibus alijs creditoribus anterioribus, & habentibus hipothecam præferendus ſine aliqua cautione præſtanda, & prius ſit ſatisfaciendus &c.

Et quod diximus de bonis fideicōmiſſa-
11 rijs procedit † etiam in bonis feudalibus
ex pacto, & prouidentia, quæ poterunt
alienari pro mercede debita Aduocatis, &
procuratoribus, qui patrocinium præſta-
runt in cauſa ſuper ipſis bonis vertente *c. 1.
de feud. guard. vbi Iſern. num. 4. Intrigliol.
de feud. cent. 1. quæſt. 8. num. 288. & cent. 2
art. 7. num. 153. Petr. Gregor Confeſſ. feud.
part. 2. quæſt. 10. num 19 Peregrin. d. art. 50
num. 12. Ann. ſing. 203. & poſt Iſern. Ma-
ſtrill. & alios, quos allegat, firmat. Borell.
in ſumma decis. tit. de Aduocat. numer. 102.
Vrſell. in ſuis concluſion. verb Aduocatus con-
12 cluſ. 60. num. 33. & ſequ.* Obligatur. nam-
que feudum pro neceſſitatib⁹ ſui cauſa pro-
uenientibus, *Bal. in l. 2. num. 5. C. commun.
de leg. Curt. de feud. par. 4. princip. in vlt. caſ.
priuat. feud, quæſt 6. Intrigiol dicto art. 7. d
num. 53. cum ſeqq. et cent. prima quæſt. nona
13 num. 200, Lanar. conſ. 8. num 7.* Sed † liti-
um expenſæ pro conſeruandis feudis in fa-
milia onus feudi ſunt, ad quod tenetur ſuc-
ceſſor *Schader. de feud. part. 7. cap. 7. nu. 43.
Intrigl. decis. 16. num. 26. Pinell. in l. prima
part. 2. num. 68. C. de bon. matern. Petra de
fideicommiſſis quæſt. 15. num. 215. Molin. de
Primogenit. cap. 27. num. 11. & quæſt. 10.
num. 15. Palaez. de Maiorat. part 4. qu. 26.
Pont. decis. 4. num. 30. Iaſ. in l. ſi non ſortem
§. ſi centum final. ff. de condition. indebit.* Et
14 † vtiles dicuntur, eiſque aſſimilantur, quæ
in re fiunt *Torniol conſ. 106. num. 48. Grati-
an. diſcept. forenſ. cap. 257. nu. 27.* quia ſuc-
ceſſorum conditio melior fit quando feuda
liberantur à calumnioſis litigantium mole-
ſtijs, Adeo vt, qui illa liberauit præferen-
dus ſit perſonalibus creditoribus, & in re-
bus defenſis tacitam habeat hypotecam e-
tiam cum prælatione aduerſus alios haben-
tes etiam expreſſam hypotecam anterio-
15 rem, quaſi tali cum officio, & patroci-
nio feudum ipſum ſeruauerit, *Gratian.
diſceptat. forenſ. d. capit. 257. nu. 29. ex Bar.
in l. interdum num. 4. ff. qui potior. in pign. ha-
bean. Alex. conſ. 217. num. 2, vol. 6. Rip. in
l. qui aliqua. num. 32. & 35. ff. de priuileg,
Creditor.*

16 Quod † tamen intelligendum eſſe exiſti-
mo cum tali diſtinctione videlicèt, quòd
ſi lis patrocinata verſetur circà vtilitatem
feudatarij non habeat Aduocatus in feudo
talem hypotecam, vt pro mercede debita
poſſit pro alienatione feudi inſtare, ſed de-

beat

Digitized by Google

beat ſatisfieri ex fructibus, Pinell. in dicta l. prima part. 2. num. 68. C. de bon. matern. vbi etiam Bar. Bal. Ang. & Corn. Alex. in l. Vſufruct. num. 4. ff. ad leg. ſalcid. Crot. in l. frater à fratre num. 123. ff. de Condit. indebit. Meneac. de ſucceſſ. creat. libr. primo §. 5. num. 13. circa finem Quando vero lis non eſſet ad ſolum commodum feudatarii ſed ad perpetuam feudi vtilitatem, tunc contra ipſum feudum poſſit iura ſua exercere cum prælatione omnium concurrentium, & hanc diſtinctionem approbant Molin. de primogenit. libr. primo cap. 27. col. fin. verſ. ſi autem Bald. in auth. excipitur num. 4. C. de bon. quæ liber. Caſtren. in l. finali §. vbi autem num. 7. C. eodem Bald. in l. finali §. in computatione numer. 3. C. de Iure deliberan. Crot. in l. frater à fratre num. 124. ff. de condit. indebit. Franc. Marzar. in epitom. fideicom. par. 3. quæſt. 67. cum alijs quos refert, & ſequitur Intrigliol. dicta deciſ. ſcil. 16. num. 29.

17 Infertur ſecundo, vt † Salaria Exactoribus pro exigendis creditis debita, ſint in concurſu creditorum deducenda primo loco ex bonis debitoris cum prælatione; quoniam per Exactorum laborem ſaluum remanſit patrimonium debitoris, ex quo creditores ſatisfactionem conſequuntur, vt poſt Anton. Fabr. libr. 8. C. titul. 8. diff. 7. & & Rebuff. ad Conſtitut. reg. Gallie. tom. 1. tit. de Litteris obligator. art. 12. gloſ. vnic. n. 8. in fine firmat Carleual. de Iudic. tom. 2. diſput. 32. num. 4.

18 Infertur Tertio, quòd † Adminiſtratores, Tutores, Curatores, & ſimiles, quibus pro rebus adminiſtrandis fuit Salarium conſtitutum, poſſint illud conſequi in concurſu aliorum cum prælationis priuilegio, Mart. Medic. deciſ. ſenen. 19. numer. 3. & ſeqq. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quæſt. 5. num. 30.

19 Infertur Quarto, cum † anterioritatis priuilegio concurrere pro conſequenda eorum mercede Cuſtodes animalium, fructuum, & aliarum quarumcumque rerum, vt per Plot. in l. ſi quando num. 874. C. vnde vi Neguſan. de pignor. in 3. membr. 6 part. num. 14. Alciat. de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 13. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 11. num. 8. Gigas de penſion. quæſt. 39. num. 10. Natt. conſ. 536. num. 8. 9. & 10. vol. 3. Roman ſingular 336 Borgnin. dec. 23 num. 32. Caroc. de locat. & conduct. part. 5. tit. de difformitat quæſt. 5. num. 4. fol. 260. Gait. de Creditor. capit. quarto quæſtion. 11. num. 1558.

20 Infertur Quinto, quòd † eodem priuilegiò fruantur Inſtitores, qui in rebus Apothecarum, & negociorum quibus fuerunt præpoſiti anteponuntur pro eorum mercede aliis crediroribus, eo quia Inſtitores reputentur quaſi cuſtodes, & conſeruatores rerum in negociatione deductarum, Amator. Rodriquez. de Concurſ. & priuileg. creditor. part. 1. art. 3 num. 26. Gait. de credit. in appendic. cap. 4. num. 123.

21 Infertur Sexto, Vecturales † & Nautas pro eorum mercede in mercibus translatis habere hypotecam cum priuilegio, quòd præferantur aliis quibuſcumque creditoribus, l. huius ff. qui potior. in pign. habean. Bart. & Salicet. in l. interdum ff. eodem titul. Mantic. de Tacit. libr. 11, tit. 23. in princip. Molpheſ. de Contract. tit. de pignor. capit. 18. num. 36. Molin. de Iuſt. & Iure diſput. 438 num. 11. & diſputat. 536. nu 17. & ſeq. Rodriquez. vbi ſupra num. 19. & ſeqq. Gait. de credit. d. cap. 4. num. 1556. Merlin. de pignor loc. cit. num. 12. in fine, Decian. reſponſ. 109. num. 85. lib. 2.

22 Infertur demum, quòd † Artifices, & operarii omnes in rebus, in quibus ſuam operam impenderunt, habeant priuilegium, vt ex eis primo loco deducenda veniat eorum merces, & quod reliquum eſt aliis creditoribus ſit diſtribuendum, prout de Fabro, Sutore, Mareſcalco, Scriptore, & aliis firmat idem Merlin. vbi ſupra n. 25. 29. & 31. poſt Angel. in d. l. interdum num. 2 Surd. de Aliment. tit. 8. priuileg. 62. num. 12 Mart. Medic. deciſ. ſenen. 19. nu. 19. & 20. Gait. de Credit. in appendi. c. ad capit. 4. num. 132. Roderiquez. in d. tractat. part. 2. art. 4.

23 Tertius † caſus ad noſtram materiam pertinens, in quo prior in tempore non præfertur, eſt quando concurrit creditor ex cauſa alimentorum, Felician. de Cenſib. tom. 2. lib. 3. cap. 5. num. 12. Rodriquez. dicto tractat. de Concurſ. creditor. part. prima art. 3. ex num. 19. Carleual. de Iudic. tom. 2. libr. 1. diſputat. 29. num. 2. ſub quorum creditorum claſſe militare poſſunt Medici,
24 † quorum opera, cum ad ſubſtentationem humani corporis reputetur neceſſaria; vt ha-

Digitized by Google

habetur *Eccleſ. cap.*38, ibi: Da locum medico propter neceſſitatem &c.& ibi: Da locum medico etenim illum Dominus creauit,& non diſcedat à te quia opera eius ſũt neceſſaria &c;propterea veniunt appellatione alimentorum, *vt late diximus ſupra*
25 *part.prima quæſt.*18.Itaut medicus† agens pro conſecutione mercedis debitæ ratione operæ impenſe in curando infirmum ſit cœteris creditoribus præferendus, *ad tex. in l. reſtituenda vbi notat Bal. & Salicet. C. de petit. hered. cum alijs allegat. per Maſtrill. deciſ.*10. *num.* 10, *Carleual.de Iudic. tom.*2. *lib.*1. *tit.*3.*diſput.*29. *num.*7.
26 Item volunt aliqui inter † iſtos creditores connumerandos eſſe famulos, qui debitori ſeruitium præſtarunt, itaut cœteris creditoribus pro eorum Salario præferantur,vt videre eſt apud, *Feliciani. de Cenſib. tom.*2. *lib.*3.*cap.*5. *num.*12. *verſ. ſed eximiam*, cuius ſententiam in parte approbauit *Larrea deciſ. granaten.*85.*num.*4.*& 6. Carleual. d. diſputat.* 29. *nu.*13. *& dixit Rot. in S. Seuerin. Dotis ſeu Saluiani* 4. *Maij* 1640. *coram Reuerendiſſ. P. D. Dunozetto Decano qua eſt deciſ.*187 *num.*30. *inter recollectas per me poſt tractat. de Obligatione Camerali*, ea
27 ratione, quia Salaria † famulorum veniunt appellatione alimentorum, in tantùm vt is, qui ad præſtanda alimenta obligatus reperitur, teneatur prouidere alimentato de famulis, eiſque Salarium ſoluere ſi perſonæ alimentatæ qualitas id requirat, *Gloſ. in S. illud quoque dudum verb. onera,& ibi Bar. num.* 3. *Auth. de non eligen. ſecund. nuben. Abb. in c. quanto num.*4. *de cenſib.Ioan. Lup. in repetit. Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §.*68. *num.*5. *& 6 & in c. per veſtras tertio notab. in princip. num.*2. *verſ. ad ad hoc eſt textus eodem tit. Borgnin. de Vſufruct. mulier. relict. num*,27.*Grammatic.deciſ.*113.*num.*29. *Bonacoſſ. de famul. quæſtion.*245.*Rebuff.de prileg.Scholar priu.* 166. *verſ.præterea qui tenetur ſub nu.*279. *Surd. in tractat. de Aliment. tit* 4.*quæſt.*14. *num* 9 *& ſeqq. Rot. in Maceraten. redditionis rationis* 17. *Martij* 1645. *coram Reu. P. D. Melzio.*

Quartus, & vltimus caſus eſt, quando
28 † is, qui agit pro conſecutione mercedis eſt pauper, & miſerabilis, ex priuilegio enim conceſſu per ſan. mem. Pium Papam V. in conſtitutione ædita de Anno 1567.

inter eius *impreſſ.*27. & confirmato per aliam ſimilem conſtitutionem à ſan. mem. Paulo Papa V, inter *impreſſ.* 72. habetur, quòd huiuſmodi creditores cœteris aliis præferantur, quod coram omnibus ordinarijs Iudicibus ſeruandum eſſe notat *Cherubin. in compend. Bullar. tom.* 2 *ad d. Conſtitut.*27. *Pij V. Sebol primo, & ſecundo & poſt eum Leoncill. de priuileg. pauper. part.*2. *priuileg.*325. *num.*1.

Salarium fuiſſe conuentum quomodo probari poſſit.

QVAESTIO C.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſione partis nulla poteſt adduci melior probatio.*
2 *Confeſſio partis ſuperat omne probationis genus.*
3 *Confeſſio partis præualet depoſitionibus teſtium.*
4 *Confeſſio partis præualet inſtrumentis.*
5 *Confeſſionem propriam impugnare nemo poteſt.*
6 *Confeſſio iudicialis dicitur, quæ fit in iudicio.*
7 *Confeſſio extraiudicialis quænam ſit?*
8 *Confeſsio iudicialis, & extraiudicialis probant Salarii conuentionem, Amplia, vt num.* 10.
9 *Cõfeſſus pro iudicato habetur.*
11 *Conuentio Salarii probatur per confeſſionẽ partis factam in libello, ſeu Monitorio.*
12 *Conuentio Salarii probatur per confeſſionem emanatam in poſitionibus.*
13 *Conuentio Salarii probatur per reſponſionem datam poſitionibus, Amplia, vt num.*14.
15 *Conuentio Salarii probatur per confeſſionem factam in articulis, Declara, vt num.* 16.
17 *Conuentio Salarii probatur per confeſsionem emanatam in exceptionibus, Con-*

trarium numer. 18. Intellige, vt num, 19.

20 *Conuentio Salarii probatur per confeſſionem reſultantem ex productione ſcriptur rarum.*

21 *Producens ſcripturas fatetur omnia in illis contenta eſſe vera, Amplia vt nu. 22. & 25*

24 *Confeſſio extraiudicialis de Iure ciuili probationem non facit.*

25 *Confeſſio extraiudicialis de æquitate canonica plenè probat in omni iudicio, Intellige vt num. 26.*

27 *Confeſſio verbalis extraiudicialiter facta probatur per duos teſtes conteſtes de illa deponentes.*

28 *Conuentio Salarij probari poteſt per confeſſionem factam in contractibus, Amplia vt num. 29.*

30 *Conuentio Salarij probari poteſt per confeſſionem factam in teſtamento.*

31 *Conuentio Salarij probatur per confeſſionem emanatam in Apocis, mandatis, & ordinibus.*

32 *Conuentio Salarij probari poteſt per confeſſionem emanatam in pracibus principi porrectis.*

33 *Confeſſio extraiudicialis non admittitur ad probandum in Vrbe vbi ex diſpoſitione Statuti eſt ſeruandum Ius Ciuile.*

34 *Confeſſio extraiudicialis admittenda venit ad probandum in cauſa ſalarij.*

35 *Cauſa mercedis dicuntur ſummaria.*

36 *Cauſa mercedis admittunt ſemiplenas probationes.*

37 *Conuentio Salarij probatur per inſtrumentum publicum.*

38 *Conuentio Salarii probatur per Apocas.*

39 *Subſcriptio operatur, vt approbatum dicatur quidquid continetur in folio ſubſcripto.*

40 *Conuentio Salarij probatur per litteras miſſiuas, recognita manu ſcribentis, Amplia, vt numer. 41. Declara, vt num. 42.*

43 *Conuentio Salarii probatur ex partitis librorum approbatis ab vtraque parte.*

44 *Conuentio Salarii, probatur per depoſitiones teſtium, Declara vt num. 46. & ſeq. & num. 50.*

45 *Probatio, quæ ſit per teſtes dicitur digna, & concludens.*

47 *Teſtes duo requiruntur ad probandam Salarij conuentionem.*

48 *Teſtis vnicus non ſufficit ad probandum Salarium fuiſſe conuentam.*

49 *Teſtes debent eſſe conteſtes, vt probent, Salarii conuentionem.*

51 *Teſtes habiles requiruntur ad probandum in omnibus Iudiciis.*

52 *Famulus non dicitur teſtis idoneus ad probandum in cauſa, in qua alter famulus eiuſdem Domini prætendit, fuiſſe per Dominum promiſſam mercedem in maiori ſumma.*

53 *Conuentio mercedis probari poteſt per præſumptiones, & coniecturas.*

54 *Salarium ſi fuerit per Dominum certo tempore in ſumma certa ſolutum intrat præſumptio præcedentis conuentionis.*

55 *Obſeruantia ſubſecuta declarat præcedentē conuentionem.*

56 *Reconductus cenſetur cum eodem Salario, quod fuit in prima conductione conuentum.*

57 *Iuramentum admittitur in ſupplementum plenæ probationis.*

58 *Iuramentum non admittitur ad probandam conuentionem Salarii in caſu, quo aliæ probationes pœnitus deficiant, Declara vt num. 59.*

60 *Statutum diſponens, conuentionem Salarii probandam eſſe per iuramentum, locum habet quando agitur de Salario eorum, qui ſolent conduci oretenus.*

61 *Probationes in cauſis mercedum poſſunt recipi per Iudicem oretenus.*

AD probandum, quòd Salarium fuerit
conuentum plura poſſunt concurrere,
inter quæ primum obtinet locum par-
1 tis confeſſio, † quia melior probatio ad-
duci non valet, *l. prima. C. de confeſſ.*
l. cum te C. de Tranſact. Rot. dec. 495.
num. 7. par. 5. tom. 2. & deciſ. 49. numer. 4.
2 *part. 7. recent.* Superat † enim omne proba-
tionis genus *l. finali C. de non numerat. pe-*
cun. l. debitores ff. de re iudicat. l. finali C. de
fideicomm. c. per tuas de probation. Grauat. ad
Veſtr. in praxi lib. 5. cap. 16. verſ. hæc autem
Rot. diuerſ. deciſ. 170. num. 4. par. 4. & co-
ram Mantica deciſ. 57. num. 8. & in Leodi-
en. Salarii 17. Decembris 1610. coram Reu.
P. D. *Pirouano quæ eſt deciſ. 310. num. 5. par.*
3. recen.

Digitized by Google

3 3. recen. dum † præualet depoſitionibus te-
ſtium Gratian. diſceptat. forenſ. capit. 870.
num.2. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucen. 5. nu-
mer.5. Mantic. d. deciſ. 7. num.9. Rot. poſt
ſecund. vol. conſil. criminal. Farinacc. deci-
4 ſion.251 num.2. & † publicis inſtrumentis,
Bal. conſ.192. col. 2. circa finem lib.2. Rolan.
conſ.54. à num. 16. vſque ad 21. Rot. deci-
ſion.223. num.7. poſt tractat. de obligatione
5 Camerali Nec † patitur, quòd audiatur is,
qui contra propriam confeſſionem venire
intendit, l. prima ff. de ſeru. fugitiu. l. gene-
raliter C. de non numerat. pecun, Pariſ. con-
ſil. 11. numer. 30. & 40. libr. 3. Rot. deci-
ſion.174. num.12. poſt Tract. de obligat. Ca-
meral.

6 Hæc † autem confeſsio alia dicitur Iudi-
cialis, quę fit in Iudicio, vt per tex. in
l. prima C. de confeſs. Alia vero extraiudicia-
7 lis, & talis † eſt illa, quæ extra iudicium
emittitur inter viuos, vel in vltima vo-
luntate, vt per Bar. in repetit. d. l. generaliter
in princip. verſ. & quia C. de non numerat.
pecun.

8 Vtraque † ex his confeſsionibus admit-
tetur ad probandum in noſtra facti ſpecie,
nam de Iudiciali non poteſt dubitari cum,
vt dicebam, ſit probatio maxima, Marant.
de Ord. in Iudic. par. 6. art. 5. num. 21. Et
9 † confeſſus pro iudicato habeatur l. 1. ff. de
10 confeſs. quamuis confeſsio Iudicialis ema-
nauerit ſine cauſa Iacobin. in l. ſi conuenerit
in 2. lectur. num.3. ff. de Iuriſdict. omn. iu-
dic. & in l. ſicut maior. num.3. C. de repud.
hæred. Iaſ. in l. ſiue apud act. num. 2, C. de
Tranſact. Curt. Iun. in l. admiſſa num.139. C.
de eden. Marſil. in l. 1. §. præterea num. 63.
ff. de quæſt. Alex. conſ.13. num.4. libr.1. Ri-
minal. Iun. conſ.480. num.20. libr.4. Io. de
Amic. conſ.129. num.7. Corn. conſ.99. col.1.
verſ. ex his puto libr. 3. Maſcard. de probat.
11 concluſ.345. num.16. & 19. Vnde † benè
probabitur conuentio Salarii in certa quan-
titate ſi per Aduerſarium fuerit confeſſata
conuentio, vel operarum præſtatio in li-
bello, monitorio, citatione, vel com-
miſsione l.2. & ibi Bar. Alex. & Iaſ. C. de
inſtitution. & ſubſtitution. Idem Iaſ. in §. ſi
minus col.2. Inſtit. de action. Bar. in l. cer-
tum §. ſi quis abſente ff. de confeſſ. Abb. in c.
finali eodem tit. Imol. in c. ſi cautio col. 3. de
fide Inſtrument. Bald. & Salicet. in l. cum
procum C. de liberal. cauſ. Dec. conſ.534. nu-
mer.4. Gozadin. conſ.9. num.11. & conſ.70.
num.6. & conſ.99. num.6. Peregrin. conſ.20
num.3. libr.3. & conſ.148 num. 3. libr. 5.
Surd. conſ.273. num.16. Pariſ. conſ. 10. nu-
mer.48. Magon. deciſ. florent. 3. num.15 Rot.
deciſ.1160. num.3. par.3. diuerſor. & in re-
centior. deciſ.353. num.2. par.2. & deciſ.94
num.24. deciſ.57. num.28. & 44 par. 7. &
coram Buratt. deciſ.139. num.9. & dec.342.
num.1. & deciſ.720. num.1.

12 Item † probabitur ex confeſſione ema-
nata in poſitionibus c. primo, & ibi gloſ. de
Confeſſ. in 6. Crauett. conſ.217. num.9. Rot
in recen. deciſ.590. num. 4. part. 3. & deciſ.
541 ſub numer. 2. part. 4. & deciſion.320.
num.18. part.5. & deciſ.127. num.5. par.7.
& in terminis Salarij, Rot. in Romana
Mercedis 4. Maii 1607. coram ſanct. mem.
Innocentio X. impreſſ. penes Marcheſan. de
13 Commiſſion. part. prima folio 1197. Item †
ex confeſſione facta in reſponſionibus ad
poſitiones, l. procuratore, ff. de Inſt. act.
Abb. in c. quamuis num. 4. de re iudic. Cra-
uett. conſ.217. num 9. Michalor. de poſition.
cap. 3. num.38. & cap.57. num.1. & cap.64
num.1. Rot. coram ſanct. mem. Gregor. XV.
deciſ.92. num. primo, & coram Buratt. de-
14 ciſion.921. num.3. etiamſi † facta fuerit per
verbum Credo, vt ſolet fieri à reſponden-
te poſitionibus, vt per Iaſ. in rubric. ff.
de Iureiuran. num. 10. verſ. ſecundo aduer-
te Riminal. conſ.43. num.4. libr. primo Ma-
ſcard. de probat. concluſ.388. num.49. Surd.
deciſ.17. num. 11. Marcelian. deciſ. 35. nu-
mer.13. Coſt. de fact. ſcien. et ignoran. in-
ſpect.62. numer. 8. Graſſ. de except. exc. 14.
15 num.75. Item † ex confeſſione facta in ar-
ticulis, Adden. ad Alex. conſ.172. ſub litte-
ra A. Tuſch. in littera P. concluſ.386. num.8.
Mar. Antonin. variar. reſolut. libr. 2. reſo-
lut.11. num.45. et ſeqq. Farinac. conſil. 50
num. 30. libr. primo Rot. deciſ. 225. numer.
primo part. prima recentior. & in terminis
Salarij, dixit Rot. in Romana Mercedis 14.
Februarij 1605. coram Reu. Pad. Dom. Sa-
crato impreſſ. penes Marcheſan de commiſſ.
part. prima fol.1205. num. tertiò, quotieſ-
16 cumque † tamen articuli reperiantur con-
cepti per modum poſitionum, ſecus autem
ſi eſſent directi teſtibus, & concepti per
modum interrogatoriorum Rot. in Hiſpa-
len Primitiarum 13. Maij 1622. coram Reu.
Pad. Dom. Nauarro quæ inter impreſſ. penes

Poſtb. de Manuten. eſt in ordine deciſ. 166.
ſub numer. 52. verſ. et non videntur, Item
17 † ex confeſſione emanata in proteſtationi-
bus, & exceptionibus in iudicio adductis
Bart. in l. prima C. de bis qui pote. nom &
in l. ſecunda §. ſi quis abſente ff. de confeſſ.
Roman. conſ. 59. ſub num. 9. & conſ. 70. ſub
num. 10. & conſ. 235 ſub num. 9. Barb.
conſ. 3. col. penul. vol. 2. Michalor. de poſition.
cap. 5. ſub num. 17. & cap. 25. num. 13. Intri-
18 gliol. deciſ. 4. num. 29. Et † quamuis con-
trarium diſpoſitum uideatur per l non vti-
que ff. de except. not. per quam firmant Do-
ctores, non nocere confeſſionem factam in
exceptionibus, ſeu proteſtationibus, vt
videre eſt apud, Bart. in eadem l. non vti-
que, & Scribentes in c. cum venerabilis de
except. Alex. in l. decem num. 25. ff. de verb.
obligat. Rot deciſ. 768. ſub num. 6. part. 2. in
recentior. & coram Buratt. deciſ. 136. n. 18.
19 Attamen † reducuntur ad concordiam hęc
duo ſententiæ, intelligendo, quòd tunc
confeſſio in exceptionibus emanata probet
contra confitentem ſi excipiens expreſſè fa-
teatur in exceptionibus, & proteſtationi-
bus, Secus ſi tacitè, Lanfranc. in except.
tractat. col. 2. verſ. iſtud quoque eſt notan-
dum Mandoſ. in addit. ad d. conſ. Roman. 70
in verb exceptionibus ſub litt. R. quos refert
& ſequitur, Maſcard de probation. concluſ.
20 368. ſub num. 8. verſ. quod quidem, Item †
demum ex confeſſione reſultante ex produ
ctione ſcripturarum, c. cum olim de Cenſib.
Felin. in c. cum venerabilis num. 22. de exce-
ption. Cagnol. in l. ſi librarius in fine ff. de re-
gul. Iur. Decian. reſponſ. 20. num. 6. & 7. &
reſp. 53. num. 9. vol. 2. Afflict. deciſ. 25. nu-
mer. 5. Oſaſc. deciſ 16. n. 20. Surd. dec. 267.
num. primo Natt. conſ. 365. num. 3. Rolan.
conſ. 2. num. 116. vol. 1. Becc. conſ. 3. nu. 38.
Honded. conſ. 78. nu. 80. lib. 2. Rot. dec. 159.
21 num. 6. par. 2. recen. Producens † enim vi-
detur omnia, quæ in productis iuribus con-
tinentur eſſe vera, tacitaque huiuſmodi
confeſſio contra producentem plenè pro-
bat, Aymon. conſ. 201. num. 5. Rot. deciſ 2.
22 de fid. inſtr. in nou. Etian. † vbi ageretur de
ſcriptura priuata, & carente ſolemnitati-
bus, quia illam producens cenſetur appro-
bare, Bal. in l. alia num. 3. C. de bis quibus
vt indign. Dec. in c. venerabilis num 7. de
Exception. Bero conſ. 90. num. 10. & 22. vo-
lum. 3. Surd. conſ. 151. num. 16. & in dicta
deciſ. 269. num. 2. verſ. qua concluſio Oſaſc.
deciſ. 59. num. 23. & ſeqq. Mauſon. de cauſ.
23 executiu. ampliat. 36. num. 43. Ac † etiam
ſi productio, vt fieri ſolet, facta fuerit in
parte, & partibus fauorabilibus tantùm,
quando pars, contra quam ſcripturæ fue-
runt productæ, illas repetat, & declaret,
velle vti, Aymon. conſ. 201. num. 5. verſ.
& ſine dubio Iaſ. in l. 1. §. editiones num. 18.
ff. de eden. Pariſ. conſ. 125. num. 22. & ſeq.
libr. 1. Natt. conſ. 365. num. 4. lib. 2. Viu. opin.
304. Burſatt. conſ. 245. num. 7. 8. & 10. vo-
lum. 2. Decian. reſpon. 20. nu. 8. verſ. quini-
mo volum. 2. Vrſil. ad Afflict. deciſion. 35.
Mauſon. de cauſ. executiu. ampliation. 36.
num. 45.
24 Extraiudicialis † vero confeſſio, licèt de
Iure Ciuili probationem non faciat, l. cer-
tum §. ſi quis abſente ff. de confeſſ. l. capite
quinto vbi Gloſ. fin. ff. de Adulter. Iaſ. in l.
admonendi ff. de Iureiuran. Theſaur. dec. 109
num. primo Viu. deciſ. 191. num. 1. Trenta-
cinq. variar. reſolut. tit. de confeſſ. reſolut. 2.
num. 78. Rot deciſ. 136. numer. 3. part. 5. &
25 deciſion. 214. num. 10. part. 6. recen. de † æ-
quitate tamen canonica plenè probat in
omni Iudicio ſecundùm magis commu-
nem opinionem, de qua teſtantur, Couar-
ru. ad c. quamuis par. 2. §. 4. num. 1. de pact.
Gabr. conſ. 48. num. 2. & conſ. 71. num. 18.
libr. 1. & conſ. 50. num. 57. lib. 2. Anton. Ga-
briel. de confeſſ. concluſ. 1. nu. 46. verſ. quar-
to Pariſ. conſ. 120. num. 7. libr. primo Ludo-
uic. deciſ. peruſ. 72. num. 2. Mareſcott. va-
riar. reſolut. lib. 2. cap. 44. num. 4. & hanc
ſententiam ſemper ſequuta fuit S. Rota, vt
videre eſt in deciſ. 4. num. 1. part. 2. diu. &
in Recen. dec. 404. num. 3. par. 2. deciſ. 460.
num 2. & 466. num. 1. par. 3. & deciſ. 136.
num. 4. part. 5. & deciſ 87. num. 2. & deci-
ſion. 218. num. 5. part. 6. & deciſ. 208. nu. 8.
part. 7. & coram Coccino deciſ. 170. num. 10.
& coram Buratt deciſ. 228. num. 5. dec. 433
num. 8. deciſ. 317. num. 6. & ibi Adden. n. 9.
deciſ. 792. num. 9. deciſ. 803. num. 4. & deci-
26 ſion. 828. num. 4. Quotieſcumque † tamen
probata remaneat plenè, & concludenter
Grat. reſpon. 2. num. 59. libr. ſecundo Hieron.
Gabr conſil. 71. num. 18. libr. prima, et dicto
conſ. 40. num. 65. libr. 2. Seraphin. in tractat.
de Iuramen. priuileg. 24. numer. nono, &
27 diceretur † concludenter probata quoties
de verbali confeſſione ageretur, ſi de ea de-
po-

ponerent duo teſtes conteſtes de tempore,
loco, & verbis *Gratian.diſceptat.ſorenſ.ca-*
pit.144. à num.52. vſque ad 58. Rot. in re-
cen. deciſ.700. num.33.par.2. & deciſ. 214.
num.12.par.6. & coram Coccin. deciſ. 297.
num.1. & coram Burats. deciſ.113.num.35.
28 *& deciſ.458.num.5.* Si † vero ageretur de
confeſſione in ſcriptis redacta probaretur
per productionem ipſius ſcripturæ ipſam
confeſſionem continentis prout de confeſ-
ſione facta in contractibus eſt *text. in l.cum*
te C. de Tranſact. Rot. deciſ.355. nu.8.par.1
29 *rec.* etiamſi † contractus ſint nulli, & de-
fectuoſi *Caſtren. in l. ſi ita ſtipulatus §.Chri-*
ſogonus num.4. ff. de verb. oblig. Bar.in l. 1.
§.ſi quis ita, & in l. decem in fine ff. eodem
tit. Angel.in l.1. C. de præſcript. 30. vel 40.
Annor. Iacob. Gall.conſ.12. num. 24. & 43.
Borell. conſ.11. num.14. Maſcard.de probat.
concluſ.358. num.1. & ſeqq. Mut. deciſ. 48.
num.24. Rot. deciſ 60. num.9. part.7. in re-
30 *cen.* Et † de confeſſione facta in teſtamen-
tis notat *Succin. ſen. conſ.12. num.20. lib. 2.*
Rot. deciſion. 169. ſub num.6. part.1. recen.
31 Et † de ea, quæ emanauit in apocha, man-
datis, & ordinibus *Rot. d. deciſ.355. nu.8.*
par. in recen & coram Cardinali Mantica
deciſ.321. ſub num. 2. verſ. quod attinet ad
Chriſtophorum & coram Cardinali Mellino
32 *deciſ.344. num. 1. & 2.* Et † de illa, quæ
n ſupplicatione Principi allata continetur
firmant, *Graſſ. de exception. except.14. nu-*
mer.70. Viu. deciſ.60. num.8. Surd. conſ.61.
num.32. Mart. vot.5. num. 10. & vot.86.
num.5. Mareſcott. variar. libr.1. cap. primo
num.116. & 118. Rot. deciſ. 127. num. 10.
deciſ.161. num.4. deciſ.436. num.2. part. 1.
& deciſ.180. num 4. deciſ. 652. num. 6. &
ſeq. deciſ.726. num.2. part. 2. & deciſ. 255.
num.1. par.5. & dec.50. num.3. par.7. in re-
centioribus.
33 Et † quamuis talis extraiudicialis pro-
batio dicendum videatur, quòd non ſit
admittenda in Vrbe, ex quo ſit attendēdū
Ius Ciuile, non autem Canonicum, vt in
terminis confeſſionis extraiudicialis reſo-
luit, *Rot. in Romana redditionis rationis tu-*
telæ 30. Maij 1633. & 16. Ianuarii 1634.
coram Pirouano quæ ſunt dec.214. & 256 p.
34 *6 rec.* Attamen † recipienda erit ad pro-
bandum in cauſis Salarij ex particulari pri-
uilegio, quòd habent cauſæ huiuſmodi,
35 quæ dicuntur ſummariæ *Marant. in praxi*
part.6. diſtinct.9 num.197. poſt Bal. in auth.
niſi breuiores C. de ſent. ex breu. recit. Cumia.
in rit. Regn. Sicil cap.38. numer.400. verſ.
vndecimo Maur. Burg. de mod. proced. ex ab-
rupt. quæſt.5. num. 126. verſ. quinquageſſi-
mus Mauſon. de cauſ. executiu. ampliat.32.
36 *num 10.* Et † propterea admittunt ſemiple-
nas probariones, *Marant. d. par.3. art.13*
de teſt. repulſ. num. 19. Gail. obſeruat.106.
num.3. libr. primo Rolan. conſ.50. num. 94.
Natt. conſ.173. num.2. & 36. Maſcard de
probat. concluſ.769. num.16. Rimin. conſ.134
num.16. Afflict. deciſ. 364. nu. 1. Fontanell.
deciſ.133. num.6. & de pact. Nuptial. tom.2.
clauſula 8. num.17. præcipuè quando pro il-
lo inſtant pauperes & miſerabiles perſonæ.
ad tex; in *c. cum dilectus & c. fin. de ſucceſſ.*
ab inteſtat. Bal. in l. 1. col.2. verſ. quia dum
confeſſus fuit C. de falſ. cauſ. adiect. legat. &
in Auth. ſimiliter in princip. C. ad leg. ſalcid.
Salicet. in l. generaliter in quæſt.13. C. de non
numerat. pecun. Felin. in c. ſi cautio col. 2.
verſ. fallit 2. de fid. Inſtr. Tiraquell de pri-
uileg. piæ cauſ. priu. 117. Nouar. de priuileg.
miſer. priuileg.8. num.4. Quod procedit eti-
amſi confeſſio emanauerit abſque cauſa,
Maſcard de probation. concluſion. 345. nu-
mer. 6. Nouar. in d. tractat. priuileg. 108.
num.9.
37 Probabitur † inſuper conuentio Salarij
in certa quantitare per ſcripturas, nempe
per inſtrumentum publicum, ex quo re-
ſultare dicitur probatio, & manife-
ſta, nororia, probata, & euidentiſſi-
ma, *Bar. in l.1, in princip. num. 8. & ibi-*
dem Iaſ. num. 10. ff. de nou. oper. nunciat.
Bal. in l. Imperator la ſeconda ff de Stat. ho-
min. Tiraquell. de Retract. lign. §. 2. gloſ. 1.
num.20. & ſeq. Crauett. conſ. 56. numer. 2.
libr.1. Rolan. à Valle conſ.40. num.8. & ſeq
libr.2.
38 Item † per Apocas à partibus ſcriptas,
l. emptor. §. Lucius ff. de pact l. ſicut §. non vi-
detur ff. quibus mod. pign. vel hyp. ſolu. Dec.
conſ.115. col. penult. Gabr. concluſ. 3. de præ-
ſumption. Seu etiam ſubſcripras, ſufficit
39 † enim ſola ſubſcriptio, vt per eam dicatur
approbatum quidquid in ipſa apocha con-
tinetur, *l. ſi quis ex argentarijs §. primo ff.*
de eden. & l. plures C. de fide Inſtrum. Alex.
conſ.14. n.24. lib.6. Ruin. conſ.215. n.1. lib.1
Rot. coram Cardinali Mantic. dec.321. n.4.
et coram Cardinali Mellino dec. 344. n.1.

40 Item †

40 Item † per litteras miſſiuas, quarum
manus fuerit recognita, *Rot. in Toletana
Mercedis 18. Decembris 1595. coram Reu.
P. D. Iuſto quæ eſt deciſ. 127. in princ. par. 4.
diuerſ & in Valentina, ſeu Romana Mercedis
3. Iunij 1602. coram Cardinali Lancellotto
in recen. deciſ. 330. par. 1. & in Valentina
Mercedis 12. Iunij & 17. Nouembris 1603.
coram R. P. D. Coccino inter eius impreſſ. de-*
41 *ciſ. 116. & 133.* Et † litteræ huiuſmodi ſa-
tis conuentionē Salarij probabunt, etiamſi,
in illis non fuerit facta mentio certi Salarij
in ſpecie, ſed tantummodo in genere, vt
puta ſi in illis legerentur verba, *Sarra ſodiſ-
fatto della ſua mercede* non expreſſa quanti-
tate, *Rot. in Romana Mercedis 10. Martij
1599. coram Cardinali Lancellotto & in alia
Romana Mercedis 18. Februarij 1622. corā
R. P. D. Pirouano, & in Romana Salarij 23.
Ianuarij 1626. coram R. P. D. Remboldo, &
in Elboren. expenſarum 5. Martij 1642. co-
ram R. P. D. Carillo, & in Toletana Cano-
nicatus pœnitentiariæ 28. Iunij 1645. co-
ram Reuerendiſſ. P. D. meo Cerro*, Quotieſ-
42 cumque † tamen appareat, ipſas litteras fu-
iſſe acceptatas per eum, ad quem fuerunt
directæ; prout talis acceptatio omninò re-
quiritur, *Rot. in Meleuitana Expenſarum 13.
Nouembris 1630. coram Reuerendiſſ. Terra-
cinen quæ eſt deciſ. 342. ſub num. 7. par. 6. in
recen.*

43 Ac † etiam ex partitis librorum ab vtra-
que parte approbatis, ſi enim ex illis ap-
pareret, quòd fuiſſet ſoluta certa quanti-
tas pro mercede ad rationem tot pro quo-
libet menſe, vel anno ſatis diceretur pro-
bata conuentio *Bar. in l. ſi certis annis n. 9.
C. de pact. Alex. conſ. 107. num. 1. & 2. verſ.
vel illa lib. 1. Mantic. de Tacit & ambig. con-
uent. lib. 5. tit. 2. nu. 5. verſ. item locatio Rot.
in Romana Mercedis 26. Ianuarij 1604. co-
ram Cardinali Pamphilio, & in eadem 24.
Nouembris eiuſdem anni coram R. P. D. Iu-
ſto, & in Alia Romana Mercedis 18. De-
cembris 1615. coram Patriarcha Manzanedo
inter recentior. deciſ. 726. num. 2. part. 3. &
in alia Romana Mercedis 26. Aprilis 1624.
coram* R. *P. D. Merlino*.

In defectu autem confeſſionis partis, &
44 ſcripturarum admittuntur † ad probandam
Salarij conuentionem depoſitiones Teſti-
um *Rot. in Romana Mercedis 9. Decembris
1579. coram ſan. mem. Clemente Octauo quæ
eſt deciſ. 129. in princip. par. 4. diuerſor.* nam
45 probatio † quæ fit per teſtes digna, & con-
cludens dicitur *Abb. in rubr. de Teſtib. Fe-
lin. in rubr. de fide Inſtr. num. 1. Doctores in
c. cum P. tabellio eod. tit. de fide Inſtr.* dum-
46 modo † tamen ſint ſufficientes in numero,
47 nempe † duo ad minus *l. vbi numerus ff. de
Teſtibus c. ſi quis teſtes S. vbi 4. quæſt. 3. c. 1.
& 2. 2. quæ. 3. c finali 35. quæſt. 7. c. in om-
ni negotio & c. licet vniuerſis de Teſtib.* cum
48 † vnicus teſtis non ſufficiat, *c. licet cauſam
de probat. Gabr. de Teſtibus concluſ. 2.* & in
terminis Salarij dixit *Rot. in Romana Mer-
cedis 6. Martij 1617. coram R. P. D. Pirouano
quæ eſt deciſ. 428. num. 6. par. 4. in recen.*
49 Et † in eorum dicto non ſint ſingulares, ſed
conteſtes, prout neceſſe eſt, quòd ſint ad
probandam mercedis conuentionem, vt
reſoluit, *Rot. in Romana mercedis 4. Iulij*
50 *1607. coram R. P. D. Lancellotto*, Et † de-
mum non ſint ex ijs, qui ex Iuris diſpoſi-
tione à teſtimonio ferendo reiiciuntur, *c.
atteſtationes de deſponſat. impuber. Ancharan.
in c. 1. de Teſtib. Abb. in c. cum I. & A. n. 19
de Iudic. Fulgoſ. in l. pridem num. 1. C. de
quæſt. Ign. in l. ſerui appellatione num. 103.*
51 *ff. ad Syllan.* In omnibus enim cauſis quan-
tumuis priuilegiatis requiruntur teſtes ha-
biles, & idonei, ac ab omni exceptione
immunes *Bal. in c. cum cauſam num. 9. de
Teſtib. & in c. in nomine Domini num. 15.
eodem tit. Archidiac. in c. teſtes 12. quæſt. 8.
Ioan. Monac. in c. cupientes num. 88. de elect.
in 6. Speculat. in tit. de offic. omn. Iudic. S. fi-
nali verſ. ſexto quærendum eſt Curt. Iun.
conſ. 122. n. 3. par. 2. Buſatt. conſ. 191. nu. 61
et ſeq. et conſ. 216. num. 39. lib. 2. Afflict. de-
ciſ. 27. num. 4.*

Quinam autem ſint Teſtes ad ferendum
teſtimonium inhabiles pleno calamo enu-
merantur per *Farinacc. in ſuo tractat. de Te-
ſtib. tit. de oppoſit. contra perſon. Teſt. per tot*
& de ijs, qui ex cauſa Salarij teſtes idonei
non ſint ad teſtificandum in cauſis, in qui-
bus agitur de intereſſe illorum, à quibus Sa-
larium recipiunt, dictum fuit ſupra in *par. 1.
quæſt. 30. à num. 37. et ſeq.* Et propterea hic
repetere non eſt neceſſe: Vnum tamen
notare non erit omittendum; ſcilicèt, quòd
52 † ſi famulus prætenderet aliquid plus vltra
Salarium, quod ſimilibus operatijs dari
conſueuerit, & probare vellet conuentio-
nem factam inter ipſum, & Dominum de

maio-

maiori quantitate mediantibus atteſtationibus aliorum famulorum, non eſſent iſti famuli admittendi ad teſtificandum, quia dicerētur deponere in cauſa propria *Rebuff. ad Conſtitution. Reg. Gallic. tom. 2. tit. de famul Salar. gloſ. 7. Fulu. Benign. in Annotation. ad Statut. Agricultur. capit. 26. ſub litt. A.*

Deficientibus autem, Teſtibus, Scripturis, & partis confeſſione, ex quibus conuentio de mercede ſoluenda probari
53 poſſet, admitterentur † præſumptiones, & coniecturæ, *Calcan. conſ. 8. num. 8.* quod abſque difficultate procedit quotieſcumque præſumptiones ſint plures, & vrgentes *Rot deciſ. 89. nu. 11. & 12. & dec. 450. nu. 1 & 2. par. 1. diuerſ. & coram Burat. dec. 791. num. 2.*

54 Præſumptiones eſſe poſſent, ſi † appareret, mercedem fuiſſe pro certo tempore, & ad certam ſummam promiſſam, *l. ſi certis annis C. de pact. l. cum de in rem verſo ad finem ff. de Vſur. l. litibus, & ibi Bart. C. de Agricol. & cenſib. lib. 11. Idem Bar. in l. magiſtr. ff. ad municipial. Ioſeph. Ludouic. concluſ. 38. illat. 95. Rot. in Romana Mercedis 14. Februarij. 1605. coram R. P. D. Sacrato quæ reperitur impreſſa penes Marcheſan. de Commiſſion. par. 1. fol. 1295. num. 3. & in Caſar auguſtana Lectoriæ 9. Februarij 1629. verſ. ſolutio enim iſtius Salarij coram R. P. D. Coccin. quæ eſt deciſ. 249. par. 5. in recen. & coram Pænia deciſ. 413. nu. 10. & in Romana Salarij 30. Aprilis 1655. coram R. P. D*
55 *Albergato*, obſeruantia † enim ſubſecuta benè declarat conuentionem præcedentem, *Rot. deciſ. 8. num. 2. par. 2. diuerſ. & in Toletana Canonicatus Pænitentiariæ 28. Iunij. 1645. coram Reuerendiſſ. P. D. meo Cerro*
56 Item ſi † operarius, aliàs ab eodem Domino pro certo Salario conductus, denuo ad ſeruitium rediret, intraret præſumptio quòd fuiſſet conuentum de præſtando Salario in eadem quantitate, quæ fuerat in prima conductione conuenta *l. penul. §. vxor. ff. ſolut. matrimon. Bal. in l. etiam in fine C. de Iure dot. Iaſ. in l. diem functo num. 19. ff. de offic. Aſſeſſor. Menoch. de præſumption. lib. 3. præſumpt. 85. num. 18. Surd. conſ. 42. n. 13. lib. 1. & conſ. 460. num. 29. lib. 4. Rot. in Lucana Mercedis 25. Iunij 1604. coram ſanct. mem. Gregor. XV. inter eius impreſſ. dec. 183. num. 1,* Et aliæ poterunt adduci præſumptiones ſecundùm facti circumſtantias, ex quibus oriuntur, & ipſarum aliquas nos adducemus infra *in quæſt. 102.*

57 Et † ſi ex iuribus, Teſtibus, vel præſumptionibus non oriretur concludens probatio recurri poſſet in ſupplementum ad Iuramentum *l. finali §. licentia C. de Iure deliberan. Bal. in Auth. non licet nouo iure col. finali C. ſi cert. petat. Grauett. conſ. 207.* Quod
58 † tamen non admitteretur in caſu, quo aliæ probationes pœnitus deficerent *l. in actionibus vbi gloſ. et Bar nu. 22. et Dec. num. 31 ff. de in lit. iuran. Menoch. de Arbitrar iudic. caſ. 208. num. 1. Rot. coram Pænia deciſ. 866.*
59 *num. 1.* Niſi † tamen adeſſet Statutum diſponens, conuentionem Salarij probandam eſſe per iuramentum de quo meminit *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 171. num. 19.* ad-
60 monens tamen, quòd tale † ſtatutum intelligendum ſit locum habere quotieſcumque agatur de Salario eorum, qui ſolent conduci verbotenus, quia in alijs, qui conducuntur cum conuentionibus, quæ in ſcriptis redigi conſueuerunt non ſit ſtandũ iuramento, exemplificando in miniſtro mercatoris, cuius opera Dominus vtitur pro inſtitore, qui petens Salarium debebit probare conuentionē aliter, quàm per iuramentũ, ſunt verba *Grat. loc. cit. poſt Hartman. Piſtor.* quem refert, & ſequitur, *quæſtion. Iur. Roman. & Saxon. quæſtion. octaua num. 12.*

Denique reminiſcendum eſt id, quod diximus in prima quæſtione huius tertiæ
61 partis, nempe, quòd † poſſit Iudex in huiuſmodi cauſis probationes oretenus recipere, pręcipuè quando agitur de modica ſũma, & in ea ſtandũ ſit ſoli, relationi et informationi Iudicis, qui dũ facit decretum partibus præſentibus, cenſetur illud facere cauſa cognita, *Natt. conſ. 182. per tot. Alciat. conſ. 79. lib. 6. tom. 2. Maran. conſ. 34. num. 2. et ſeqq. cum alijs quos allegat. et approbat Gargiar. in deciſ. Tribunor, pleb. Bononien. 55. per tot.*

Exce-

Exceptio quòd Comparens non habeat legitimam perſonam ſtandi in Iudicio An, & quando admittatur in cauſis Mercedum.

QVAESTIO CI.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato in iudicio comparenti nomine proprio vel alieno ius venit denegandum.*

2 *Exceptio excommunicationis admittitur in cauſis Salarij, Declara, vt num. 3.*

4 *Exceptio hæreſis admittitur in cauſis mercedum.*

5 *Hæretici ſunt excommunicati.*

6 *Hæreticam opinionem amplectentes ſunt excommunicati ipſo Iure.*

7 *Hæreticis eſt interdictus omnis legitimus actus.*

7 *Heretici non poſſunt aliquem in Iudicio conuenire, ſed benè poſſunt conueniri.*

9 *Hæretici omnia ammittunt credita, nec pro illis agere poſſunt, Amplia, vt nu. 10 Declara vt num. 11.*

12 *Debitores hæretici non liberantur à debito ſed tenentur ſoluere fiſco.*

13 *Exceptio periurij admittenda eſt in cauſis mercedis.*

14 *Exceptio periurij admittitur in omnibus iudicijs.*

15 *Exceptio periurij retardat executionem obligationis Cameralis, Declara, vt num. 16.*

17 *Seruus agens pro conſecutione mercedis poteſt repelli exceptione inhabilitatis perſonæ.*

18 *Monacus agens pro mercede abſque licentia Superioris poteſt repelli exceptione inhabilitatis perſonæ.*

19 *Minores, & filijfamilias an agere poſſint pro conſecutione mercedis?*

20 *Minores, & filijfamilias in iudicio ſtare non poſſunt abſque auctoritate Tutoris, vel patris reſpectiue.*

22 *Minores, & filijfamilias admittuntur in iudiciis ſummariis etiam ſine auctoritate parentum, & Tutorum Contrarium num. 22.*

23 *Filiifamilias poſſunt agere abſque conſenſu parentum pro conſecutione illius Salarii, quod reputatur peculium quaſi-caſtrenſe.*

24 *Exceptio quòd non fuerit legitimata perſona comparentis admittitur in omnibus iudiciis quantumuis ſummariis, & executiuis.*

25 *Comparens nomine alterius non admittitur niſi doceat de mandato procuræ, Declara vt num. 26.*

27 *Mandatum procuræ poteſt produci quandocumque ſi a parte non opponatur.*

28 *Mandatum ſatis eſt producere poſt ſententiam ſi pars ante non oppoſuit.*

29 *Mandatum procuræ producendum eſt in actis ſi fuerit à parte requiſitum.*

30 *Ratificari non poſſunt geſta per eum, qui non habebat mandatum ſi fuerit à parte proteſtatum de defectu mandati cum clauſula Itaquod actus ratificari non poſſint Declara vt num. ſeq.*

31 *Mandati procuræ ſufficiens probatio reſultat ex productione Iurium, & impenſa in litem facta.*

32 *Mandatum procuræ per præſumptiones probatum ſufficit, vt ſubſtineatur Iudicium etiamſi pars oppoſuerit de mandati defectu.*

COeteras inter exceptiones, quæ in Iudicijs opponi conſueuerunt principalis illa eſſe ſolet, quòd Inſtans non habeat perſonam legitimam pro comparendo in iudicio, Et ſi iſta illegitimitas perſonæ proueniat ex delicto, vt puta ſi
1 † Actor ſit excommunicatus, cui comparenti tam proprio, quàm alieno nomine ius venit denegandum, *c. intelleximus de Iudic. c. 1. eodem tit. in 6. c. cum inter de except. c. 1. eodem tit. in 6. c. excommunicamus §. credentes de hæretic. c. rurſus ad finem, et c. excommunicatio 11. quæſt. 4. Viu. commun. opin. tom. 1 lib. 1. tit. 12. num. 23. Caual. commun. opin. contr. commun. quæſt. 62 Peregrin. de Iure fiſc. lib. 3. tit. 11. numer. 8. Federic. de Sen. conſ. 116. in princip. Rot. deciſ. 7. num. 2. de except. in nou. et deciſ. 602. num. 1. circa finem par. 1. et deciſ. 606. in fi-*
ne

ne par.2.et deciſ.107 num.5.par.6.in recen
et in Romana pretenſæ abſolutionis 18.Iunij
1646.coram R.P.D.Meltio, Certũ eſt, quòd
2 † talis exceptio admittenda veniat etiam
in cauſa Salarij, dum nunquam cenſetur
excluſa quamuis agatur de iudicio ſũma-
rio, & executiuo imò etiam coram mero
executore opponi poteſt Gloſ. in clem. 1. de
ſequeſtr. poſſeſſ. et fruct. Butr. in c. licet de
elect. Bal. in l. ſi quis filios §. ſi quis ff. de in-
iuſt. rupt. et irrit. teſtam. Galleſ. de Oblig. ſ.
Cameral. quæſt.17. num.4. Quotieſcumque
3 † tamen operarius, qui inſtat pro Salarij
conſecutione non ſit pauper in extrema
neceſſitate conſtitutus, & in Salario, quod
loco alimentorum ſuccedat, nam tali ca-
ſu exceptio huiuſmodi non venit admit-
tenda, Gloſ. communiter recepta in c. paſto-
ralis §. verum vbi Dec. num. 9. de Appellat.
Felin. in c. apoſtolica num. 5. de Exception.
Couarru. variar. reſolut. lib.3. cap.15. verſ.
12. Franc. Marc. deciſ.884. num. 2. Surd.
de Aliment. tit.7. quæſt.36. num.7. & tit. 8.
priuileg.83. num.14. Carol. de Graſſ. de Exce-
ption. exception. 4. numer. 55. Leoncill. de
priuileg. pauper. part. ſecunda priuileg. 137
num.2.
4 Pari ratione admittenda † veniet in ca-
uſis mercedum exceptio, quòd Actor
ſit hæreticæ prauitatis vitio coinquinatus;
5 Hæretici † enim ſunt excommunicati c. cum
Chriſtus et c. ſicut ait et c. ad abolendam de
heret. c. nouerit de ſenten. excommunicat. c.
6 quicumque de heretic. in 6. quoniam † sta-
tim ac hæreticalem aliquam opinionem
amplectuntur excommunicationem con-
trahunt ipſo iure, Hoſtien. in d. c. cum
Chriſtus in princip. ibique Zabarel. ſub nu. 2.
Innocen. in d. c. ad abolendum num. 20. An-
charan. in d. c. excommunicamus num.3. De-
cian. in tractat. criminal. lib.1. cap 41. nu-
7 mer.2. & † eis eſt interdictus omnis legiti-
mus actus Alberic. in rubr. C. de heret. nu.1.
in fine verſ. et quia ſunt excluſi C. eodem An-
ton. de Butr. in d. c. excommunicamus num.35
Zanchin. de heretic cap 18. num.3. Simanch.
in Enchiridion. Violat. religion. tit.67. rubr.
de pœnis num.4. Farinacc. de Heres. quæſt.189
8 num.46. itaut † non poſſint aliquem in Iudi-
cio conuenire, ſed benè à ſuis creditori-
bus conueniri, l. credentes §. nullus C. de he-
retic. d. c. excommunicamus il primo §. cre-
dentes vbi Hoſtien. num. 19. Ioan. Andr.
num.15. Anchar. num.4. Soccin. ſub num.34.
Summ. Angelic. verb. hereticus n.21. Summ.
Syluestr. eodem verb. §.1. num.16. Burſatt.
conſ.14. num.1. et ſeqq.
9 Quinimo † eo ipſo, quòd quis hæreticus
euadit omnia amittit credita, Vnde non
poterit creditor mercedis in tale crimen
lapſus pro illius conſecutione agere, c. fi-
nali de heretic. vbi Abb. num.1. Anania in
princip. Butr. num.3. Zabarell num.1. Zan-
chin. in d. tract. de heretic. cap 18. num.2.
Burſatt d. conſ.14 num.2. Summ. Armill. in
10 verb. hereſis num.11. Etiamſi † reſipiſceret,
& cognita veritate pœnitẽtiam ageret Ho-
ſtien. in d. c. finali num. primo verſ ſed nun-
quid reconcilietur, et ibidem Ioan. Andr. num.3
Anton. de Butr. num.4. Soccin. num.4. verſ.
et ex prædictis ſequitur, et num. 5. et 9.
11 Burſatt. vbi ſupra num.2. Niſi † tamen ver-
ſaremur in caſu, quo hæreticus recuperat
bona confiſcata; tunc enim nec recupera-
tio nominum debitorum denegaretur, Soc-
cin. in d. c. finali verſ. prædicta tamen nu.6.
12 quia † debitores non liberantur à ſolutio-
ne eius, quod debent, itaut poſſit dici,
quòd actio ſemel extincta non poſſit am-
plius reuiuiſcere, ſed tenentur ſoluere Fi-
ſco, cui hæreticorum actiones omnes com-
petunt, Barboſ. in d. cap. finali num 6. verſ.
quæ quidem liberatio Sanchez in precept. de-
calog. lib.2. cap.24. num.3. Sanctarell. de hæ-
reſi cap.37. num.5.
13 Item † nec reicienda erit in cauſis mer-
cedum exceptio periurij ſi agatur ex eo-
dem contractu cuius vigore periurium in-
tenditur, l. ſi quis maior C. de Tranſact.
14 cum † admittatur in omnibus Iudicijs Rot.
poſt 2. vol. conſil. Farinacc. deciſ.89. num.5.
& in recentior. deciſ.701. num.1. par.1. &
deciſ.5. num.1. & 3. par.2. coram ſan. mem
15 Gregor. XV. deciſ.64. & † per eam retarde-
tur etiam executio obligationis cameralis,
Scacc. de Iudic. cauſ. ciuil. lib.2. cap.2. caſ.1.
num.119. Gratian deciſ. Marcb.165. Ricc.
in collectan. deciſ. part.3. collect.686. verſ.
limita ſeptimo Mareſcott. variar. reſolution.
lib.2. cap.121. num.83. Rot. poſt Pacific. de
Saluian. deciſ.90. num.2. & coram Cardi-
nali Mantic. deciſ. 221. ſub num. primo in
Romana Deuolutionis Molendini 23. Febru-
arij 1579. coram Reu. P.D. Cantuccio Quo-
16 tieſcumque † tamen talis exceptio ſit liqui-
da, alias verò executionem minimè re-

tardabit, vt per *Mareſcott. loc. citat. nu.84 & ſeqq.*

Si vero illegitimitas perſonæ, quæ opponeretur in cauſis mercedum, reſpiceret inhabilitatem perſonæ, vt puta, ſi
17 † ageret pro conſecutione Salarij ſeruus, eſſet exceptio admittenda, cum ſerui non poſſint agere nomine proprio *l. ſeuus C. de Iudic. l. ſeruos C. de Teſtamen. l. non ſeruum C. de rei vendicat. Guidopap. in tractat. de Compulſor. lit. quæſt.1. Scacc. de Iudic. lib.2.*
18 *cap.2. nu.401.* Idem † ſi ageret Monachus ſine licentia Superioris *c. cauſam quæ de Iudic c.2. de poſtulan. l. omnes §. nihilominus C. de Epiſcop. & cleric. Scacc. de Iudic. lib.1. cap.101. num.41. Zabarell. conſ. 28. in fine Gratian. diſceptation. forenſ. capit. 270. num. 22.*

19 At † ſi ageret Minor, vel filiusfamilias videretur, non eſſe admittendã in huiuſmodi cauſis exceptionem inhabilitatis
20 perſonæ, nam licèt † Minores, & filijfamilias in Iudicio ſtare non poſſint abſque auctoritate Parentum, & tutorum reſpectiuè, *Bar. in l.1. §. & parui num.6. ff. quod vi, aut clam Dec. in c. ex parte il 2. num.42 de offic. delegat. Anton. de Virgil. tract. de legitimat. perſon. cap.16. num.3. Alb. conſil. 187. num.7. Marant. in praxi par.4. diſt.16. num.30. & 32. Frec. de præſent. inſtrum. par.12. num.2. Nepos à monte Alban. in libell. de except. tit.5. circa med. verſ. item ſi actor. Burg. in tractat. de Laudem par.3. in-*
21 *ſp.40. num.41*, Attamen † in cauſis ſummarijs, inter quas cauſæ Salarij connumerantur, Minores, & filiisfamilias admitti etiam ſine auctoritate parentum, & tutorum firmat, *Bal. in l.3. §. ſed vtrum ff. de mino. auctoritate Gloſ. in l. 1. C. qui admitt.*
22 Sed † opinio Bal. reprobatur communitèr per Doctores, vt teſtatur *Viu. in ſuis commun. opinion. lib.1. opin.122.* vbi dicit Baldum parùm ſibi conſtantem reuocaſſe iudicium in melius in *l. nec quidquam §. de plano ff. de offic. proconſul. Iaſ. in l. quamuis C. de edict. diu. Adrian. tollen. Alex. conſ.58. col. 1. vol. 2. Anton. Tigro. ſingular. 64. num. 1. Clementin. de patr. poteſt. effect.4. verſ. communis tamen. ſententia ſub numer. 14.*

23 Veritas tamen eſt, quòd † quotieſcumque in iudicio ageretur de Salario talis operarij, quod reputetur peculium caſtrenſe vel quaſi, exceptio defectus conſenſus patris non admitteretur, attento quod filiusfamilias non cenſetur indifferenter perſona minus integra ad iudicialiter agendum cum videamus, quòd poſſit agere procuratorio nomine ſine patris conſenſu, vt in *c. quia generaliter §.1. de procurator. in 6. Gloſ. in l. fin. §.1. verb. quid in tutore C. de bon. quæ liber. Tiraquell. de Legib. connub. gloſ. prima num.174.* ſed tantummodo quando agit pro rebus, ſeu creditis, quorum vſusfructus, & actionum, ac iurium exercitium patri de Iure quæritur, & competit, prout eſt in bonis aduentitijs, *§. primo Inſtitut. per quas perſon. nob. acquir. l. cum oportet C. de bon. quæ liber. Cuman. conſ.89. ſub num.2. Paſchal. de patr. poteſt. par. prima cap.3. num.32.* nam quia tunc exercitium actionis patri, non filio quæritur, filius agens ſine conſenſu patris tamquam is, cui non competit Iuris exercitium fruſtra agit, Et hæc eſt ratio, propter quam inhibetur filijsfamilias in poteſtate patris exiſtentibus ſine eius aſſenſu in iudicio comparere per *tex. in d. l. finali C. de bon. quæ liber.* At in bonis caſtrenſibus, ſeu quaſi, in quibus nil patri quæritur, filijfamilias liberè abſque conſenſu patris agere poterunt, & ſuper illis in iudicio experiri, cum iſto caſu exercitium iurium à nemine ſit ipſis præoccupatum, vel impeditum *l. 1. §. 1. ff. de caſtren. pecul. l. filiusfamilias in princip. ff. de proc. l. ſi longius §. primo & ibi Scribentes ff. de Iureiuran. Angel. in §. actiones autem col. penul. & finali Inſtit. de Action: Ancharan. conſ.73. in princ. Afflict. deciſ.180. Guidop. quæſt.54.*

Quale autem Salarium dicatur peculium quaſicaſtrenſe, & ſpectet ad filiosfamilias pleno iure, nec in eo parentibus ſit à Iure aliquod ius tributum; itaut dici poſſit, quòd filius agens pro conſecutione Salarij habeat legitimam perſonam ſtandi in Iudicio iam ſatis diximus ſupra in *par.1. quæſt.40. per tot.*

24 Demum † ſi illegitimitas oppoſita prouèniret ex eo, quòd quis ageret vti hæres, vel ceſſionarius, principalis creditoris Salarij, & non doceret, ſe eſſe talem qualem ſe faceret, non eſt dubitandum, quòd exceptio illegitimitatis perſonæ admittenda veniret, cum in nullo iudicio quantumuis ſummario, & executiuo reijciatur, *Dec.*

in

*l. finali num.47. C. de edict. Diu. Adrian.ſol-
len. Crauett. conſ.164. num.1.Neuizan.conſ.
18. num.4. Rolan. conſ.46. num.2.lib.2. Ci-
riac. controuerſ.384.num.1.4. & 5.Gratian.
diſceptat. forenſ. cap.486. num.6. & 7. Boer.
deciſ.171. num.19. & ſeqq. Rot. diuerſor.de-
ciſ. 57. num.3. & 4. et deciſ.196. num.3.pa-
rt.4. et in recentior. deciſ.18. ſub num,2. et
deciſ.307. num.7. par.1. et deciſ.28. num.4.
deciſ.183. num.2. par.2. et coram ſan. mem.
Grgor. XV. deciſ.264. num.2. vbi Adden.
num.5. et ſeq. et deciſ.223. num.6. et in Bene-
uentana Domus 14. Decembris 1643. co-
ram Eminentiſſimo Dom. Cardinali Ottbobo-
no.*

25 Idem † dicendum eſſet ſi quis ageret vti
procurator, & non doceret de legitimo
mandato procuræ *l. licet C. de procurator. c.
in noſtra in fine eodem tit. c. licet de Appellat.
in 6. Bal. in l. ſi procuratorem in princip. ff. de
procurat. Parlador. rer. quotidianar. lib.2
par.2. cap. finali §.2. num.10. Ariſm. Tepat.
variar. Iur. ſenten. tit.88. cap.4. Boer. de-
ciſ.281. num.11. Gratian. diſceptat. Forenſ.
cap.170. Amat. variar. reſolut. vol.2. reſo-
lut.78. num.4. Golin. de procurator. par.3. ca-*
26 *pit.3. num.1.* quotieſcumque † tamen op-
poneretur à parte, quòd nemo comparens
audiretur, niſi docto de legitimo manda-
to procuræ *Marcheſan. de Commiſſion. par.2.
fol.375. num.7. & 8. & par.3. fol.96. num.1.
Tiber. in praxi A. C. lib.2. cap.27. numer.1.
Vant. de nullitat. in tit. qual. ſent. & proc.*
29 *num.9.* Quia † parte non opponente pote-
rit quandocumque produci *Seraphin. deci-
ſion.1115. Rot. deciſ.688. num.2. par. prima
diuerſ. & coram Coccino deciſ.54. & 62. nu-
mer.2. & coram Buratt. deciſ.927. num.9.*
28 etiam † poſt ſententiam *Felin. in c. ſciſcita-
tus num,15. de reſcript. Gratian: diſcept.330
num. finali Rot. deciſ.19. de procurator. in
antiquis Put. deciſ.373. num.4. lib.2. in cor-
rectis Creſcen. deciſ.1. num.4. de re iudic. A-
chill. deciſ.6. de procurat. Rot. deciſ.646. nu-
mer.6. in fine par.2. in recentior. et coram Bu-*
29 *ratt. deciſ.368. num.1.* Sed † ſtante prædi-
cta proteſtatione non ſufficit, quòd re ve-
ra quis ſit legitimus procurator, ſeu legi-
timum habeat mandatum, niſi etiam il-
lud in actis producat, *Marcheſan. de com-
miſſion. par.3. tit. de commiſſion. impetr. abſ-
que mandat. num.7. & 8. fol.375. Tiber. in
praxi A. C. lib.2. cap.27. num. primo Vant.*
Lanfranc. Zacchias de Salario.

*de Nullit. dit it. qual. ſent, & procer. num.9.
Borgnin. Caualcan. deciſ.23. num.17. par.1.
Seraphin. deciſ.502. num.2. & deciſ.933. nu-
mer.1. & deciſ.1261. num.1. Mantic. deci-
ſion.172. num.1.219. num.2. 223. num.2.
254. num.8. & 9. 328. num.3. Coccin. deci-
ſion.280. num.3. Caualer. deciſ.337. num.6.
ſan. mem. Gregor. XV. deciſ.330. num.1.
Rot. in recentior. deciſ.135. num.4. & deci-
ſion.305. num.4. par.1, et deciſ.346. num.2*
30 *part.2.* Quinimo † ſi in proteſtatione fuiſſet
addita clauſula, Itaquòd per ſubſequens
ratificationem actus geſti validari non poſ-
ſint, nihil operaretur ſubſequens ratifica-
tio, *Bal. in c. primo de Reſer. Mart. deciſ. ſe-
nen. exam.35. num, 38, Gratian. diſceptat.
forenſ. cap.773. num.51. Rot. penes Marche-
ſan. de Commiſſion, part.3. fol.39. numer.3*
31 Quod † tamen verum eſſe intelligas quo-
tieſcumque non concurrant preſumptiones
ex quibus ſatis probari dicitur mandatum
procuræ, prout ſunt illæ, quæ reſultant ex
productione iurium, & impenſa in litem
facta, *Caſſador. deciſion. 10. num. 2,
& deciſ. 3. num. 4. de procurator Seraphin.
deciſ.933. num.2. & deciſ.974. num.8. Rot.
deciſ.185. numer. 3. part. ſecunda recentior.*
42 Sed † illis concurrentibus exceptio huiuſ-
modi non admitteretur, maximè ſi ageretur
de actis iam geſtis, *Seraphin. deciſion.933.
num.2. Adden. ad Gregor. XV. deciſ.330. nu-
mer.5. Adden. ad Buratt. deciſ.593. num.14
vbi plures cumulant Rot. in Maceraten. Cen-
ſus 22. Iunij 1646. coram R. P. D. Arguel-
les quæ eſt deciſ.254. num.25. inter recollect.
per me poſt tractat. de Obligatione Came-
rali.*

Exceptio, quód Salarium non fuerit conuentum, quando repellat agentem pro conſecutione Salarij.

QVAESTIO CII.

SVMMARIVM.

1 *Salarium non conuentum non debetur, Declara vt num ſeq.*
2 *Salarium non conuentum non debetur, li-*

eet fuerit à prædeceſſoribus ſolui ſolitum.

3 Solium non extenditur de perſona ad perſonam.

5 Salarium, vt dicatur conuentum neceſſe eſt, quod fuerit in certa re, vel quantitate promiſſum, Contrarium num. 5.

6 Salarium etiam non conuentum debetur ijs quorum officium conſiſtit in probitate ſcientia, & intellectus.

7 Famuli aliaque viles perſonæ ſæpe abſque Salario inſeruiunt.

8 Salarium non conuentum non debetur ijs, qui vacant muneribus habentibus annexum honorem, & dignitatem.

9 Munera, quæ habent annexos honores, & dignitatem abſque Salario exerceri conſueuerunt.

10 Sperans remunerationem ſi decipiatur non habet actionem pro conſequendo Salario.

11 Cogitatio vnius in contractibus non attenditur, ſed vtriuſque conſenſus.

12 Seruientes in miniſterio ſpirituali, vel pio potius ſub ſpe æterna quàm mundanæ mercedis ſeruire præſumuntur.

13 Salarium non conuentum debetur quando Dominus eſt ſolitus locare operas pro mercede, Intellige vt nu. 14.

14 Rota Ianuen. in deciſ. 115. nu. 5. reprobatur.

16 Salarium non conuentum dèbetur quando extat conſuetudo loci ſoluendi Salaria etiam non conuenta, Declara, vt nu. 20. & ſeqq.

17 Conſuetudo ſoluendi Salarium non conuentum viget in curia Romana.

18 Conſuetudini plurimùm defertur in ſolutione Salarij eaque ſemper attendenda venit ceſſante conuentione.

19 Contrahentes in locatione, & conductione operarum præſumuntur ſe conformare cum conſuetudine loci.

21 Salarium non conuentum nõ debetur ei, qui retinetur domi cum expenſis, licet in loco adſit conſuetudo ſoluendi Salarium non conuentum.

22 Salarium non conuentum non debetur conſanguineo ſeruienti, licet adſit loci cõſuetudo ſoluendi Salarium etiam non conuẽtum, Declara vt nu. 23.

24 Salarium non conuentum, licet ex conſuetudine loci ſoluendum ſit, non tamen ſoluendum erit amico inſeruienti alteri amico, Declara vt nu. 27. & 28.

25 Amicitia nihil mogis aduerſatur, quàm merces.

26 Amici operas donare non vendere Amicis conſueuerunt.

29 Salarium non conuentum, licèt debeatur ex loci conſuetudine, non tamen debetur ei, qui ſeruiuit per plures annos, nec vnquã inſtetit pro Salario, contrarium n. ſeq. Intellige vt nu. 31.

30 Salarij renunciatio non inducitur per taciturnitatem plurium annorum, qui non ſint ſufficientes ad inducendam præſcriptionem.

32 Salarium non conuentum, licèt ex loci conſuetudine deberetur, non eſſet ſoluendum ei, qui præpoſitus eſſet officio, ex quo plura illud exercenti emolumenta prouenirent, Amplia vt nu 35.

33 Officia plura adſunt in Vrbe, quæ abſq; Salario exerceri conſueuerunt.

34 Auditores Illuſtriſſ. Theſaurarij ſolent ſeruire abſque Salario, contenti emolumentis officij.

36 Conſuetudinem allegans pro conſequendo Salario debet illum probare ſpecificè cum omnibus facti circumſtantijs.

37 Præſumptiones ſuadentes, quẽ voluiſſe abſque Salario ſeruire.

38 Salarium non conuentum de æquitate venit ſoluendum, Contrarium nu. 39.

40 Aequitas non ſcripta non attenditur.

41 Aequitatem non ſcriptam Iudices nullo modo debent attendere.

42 Salarium etiam non conuentum debetur operarijs alicuius induſtriæ.

43 Salarium etiam non conuentum debetur operarijs non habẽtibus vnde viuere poſſint, Declara vt nu. 44.

45 Salarium non conuentum debetur quando à publico taxatum reperitur.

46 Salarium etiam non conuentum debetur ei, qui, vt aliena curaret, propria negocia reliquit.

47 Salarium non conuentum debetur famulo ſi Dominus aliquo tempoire ſoluerit, Declara, vt num. 48.

49 Salarium ſolui ſolitum dicitur conuentum, Declara vt nu. 50.

Pecu-

Digitized by Google

PEculiaris exceptio in materia Salarijs illa eſt, quòd nulla de ipſius Salarij ſolutione inter operarium, & Dominum conuentio præceſſerit, & adeo inualuit exceptio huiuſmodi, vt quaſi adagium
1 in ore omnium ſit, Salarium† non conuentum non deberi, vt per tex. in l. 1. ff. var. & extraordinar. cognit. & l. 1. & l. Salarium C. mandati l. qui mutuas §. Salarium ff. eodem tit. dicunt Bal. in l. ſed & ſi quid §. ſufficienter ff. de Vſufruct Alex. in l. in iis §. ſeruis ff. ſolut matrimon. Faber. in §. ſumma num. 2 Inſtit. de mandat, Dec. conſ. 132. in fine Alex. conſ. 109. per tot, libr. 6. Crot. conſ. 305. numer. 18. lib. 3. Caſtren. conſ. 346. lib. 2. Riminal. ſen. conſ. 349. num. 3. & conſ. 358. numer. 29. lib. 2. Ruin. conſ. 138. num. 2. lib. 1. Natt. conſ. 376. num. 4 Federic. de Sen. conſ. 218. Angel. conſ 85. Riminal. Iun. conſ 428 num. 5. lib. 5. Menoch. conſ. 238. lib. 3. Ioan Bott. conſ. 43. num. 1. & ſeqq. Gratian. diſcept. forenſ. capit. 257. num. 1. Donat. Anton. de Marin. quotidian. reſolut. capit. 73. num. 12. Ceuall. commun. opinion. cou. commun. quæſt. 288. num. 5. Ciriac. controuerſ. forenſ. 61. num. 11. Florian. Dulph controuerſ. 68. num. 12. vol. 2. Florez. Diez. variar reſolut. quæſt. 8. num. 17. & ſeq. Gabr. commun. concluſ. tit. de procurator. concluſ. 5. num. 1. Cardinal. Tuſch. practicar. concluſ. Iur. tom. 7 littera S. concluſ. 7. Adden. ad deciſion. Bononien. 56. verſ. regula inter Statutar. Granut. theorem. 12. n. 12. Caroc. de Locat & conduct. par. 1, tit. de merc. famulat. quæſt. 10. n. 3 Mãtic. de Tacit. & ambig conuent. lib. 5. tit. 2 num. 16. Scacc. de Camb. §. 4 gloſ. 3. num 2. Marcheſ. de Commiſſion. par. 1. tit. de Commiſſion. appellat. in cauſ. Merced. §. 1. num. 1 fol. 1191. Danz. in pugnam Doctor. tom. 1. tit de Salar. cap. 3. num. 3. Mauſon. de cauſ. executiu. amphat. 32. num. 14 Leoncill. de priuileg. pauper. par. 2. priuileg. 359. num. 1. Hector. Felic. allegat. 9. num. 12. verſ. etiam Salarium libr. 3. Rebuff. de priuileg. Scholar. priuileg. 167. Gothofred. in praxi ciuil. lib. 1. tit. 6. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. verſ. & nota, quod ſeruus fol. mihi 493. Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 21. num. 101. Leoncill. in tractat. de priuileg. pauper. part. 2. priuileg. 359. num. 1. Rot. Bononien. d. deciſ. 56. num. 1. inter Statutar. recollect. per Fundatium & Gypſium Rota Ianuen. deciſ. 115. in princip. Mart. vot. piſan. 99. num. 1. Thoro in compend. deciſ. ſcr. Archiepiſcopal. Neapo. in verbo Salarium fol. mihi 38. Ricc. in deciſ. Curiæ Archiepiſcopal. Neapol. deciſ. 85. num. 3. verſ. cæterum, & in collectan. deciſ par. 3. collectan. 656. in princip. Caſſador deciſ. 160. alias 170. Rot. diuerſor. dec. 555. num. 1. par. 1. & deciſ. 124. num. 1. & deciſ. 125. num. 1. part. 4. & in Recent ior. deciſ 428. num. 1. par. 4. deciſ. 382. num. 17. par. 5. & coram Puteo deciſ. 43 alib. 2. deciſ. 11 lib. 3. & coram Cardinali Seraphin. deciſ. 65. num. 1. & deciſ. 849. num. 1. & coram Cardinali Caualerio deciſ. 400. num. 1 & coram Coccino deciſ. 256. num. 2. & coram Penia deciſ. 138. num. 2. & deciſ. 528. num. 7. & deciſ. 932. num. 3. & coram Durand dec. 259. num. 20. & coram Cardinali Mantic. deciſion. 266. num. 1. & in Toletana ſeu Romana Mercedis 14. Maij 1568. coram Cardinali Aldobrandino, & in Romana Mercedis 17. Februarij 1581. coram Cardinali Lancelloto, & in alia Romana Mercedis 19. Februarij 1599. coram Cardinali Arigonio, & in alia Romana Mercedis 26. Iunij 1600. coram Cardinali Pamphilio, & in Leodien. Salarij 14. Nouembris 1603. coram Reu. P. D. Litta pœnes Marcheſan. de Commiſſion. par. 2 fol. 93. & in Romana Mercedis 14. Februarij 1605. coram R. P. D. Sacrato, & in alia Romana Mercedis 14. Decembris 1615. coram Patriarcha Manzanedo & in Toletana Salarij 8. Nouembris 1621. coram R. P. D. Vbaldo, & in Romana pecuniaria 4. Decembris 1628. coram R. P. D. Coccino, & in Elboren. Expenſarum 5. Maii 1642. coram Reuerendiſſ. Salamantino.

2 Quod †procedit etiamſi operarius inſeruiret Domino, puta Epiſcopo, vel ſimili, cuius anteceſſores fuiſſent ſoliti ſoluere ſimilibus operarijs mercedem, Marcheſan. de Commiſſion. part. prima tit. de commiſſion. appellat. in cauſ. merced. §. 1. num. 1. Rot. coram Puteo deciſ. prima num. primo libr. 3. & in Elboren. expenſarum 5. Maii 1642. co-
3 ram Reuerendiſſ. Salamantino. Quia †tale ſolitũ non eſt extẽdendũ de perſona ad perſonam ad l. 3. §. ſi quid interdicto & ibi. Bar. ff. de itiner. actuque priuat. in l. ius ſingulare & l. quod vero ff. de Leg. Surd. conſ. 74. n. 3. Menoch. conſ. 54. nu. 37. Rot. deciſ. 172. n. 2. part. 1. diuerſor. & coram Cardinali Mantic. deciſ. 284. nu. 6. & coram ſanct. mem. Gregorio XV. deciſ. 162. num. 3. & in terminis Sala-

*Salarij Rot. coram Ceſar. de Graſſ. deciſ. 6.
num. 5. de preben. & in Elboren. expenſarum* 5
Maii 1642. *coram Reuerendiſs. Salamanti-
no, & in d. Romana Salarii* 40. *Aprilis* 1655.
coram R. P. D. Albergato.

4 Ad † hoc autem, vt Salarium dicatur
conuentum non ſufficit, quòd fuerit pro-
miſſa in genere ſatisfactio laborum, ſed
requiritur, fuiſſe promiſſam certam ſum-
mam, vel aliam rem iuxta ſententiam,
quam ſequuntur *Speculat. in tit. de Salar. §.
nunc de procuratorum*, vbi exemplificat, ſi
fuerit dictum, benefaciam tibi, vel retri-
buam tibi plenè *Marcheſan. de Com-
miſſion. par. prima fol.* 1193. *num.* 33.
Mart vot. 99. *numer.* 2. *Danz. in
pugn. Doctor. part.* 1. *tit. de Salar.*
5 *cap.* 3. *num.* 13. Sed † contrariam opinionem
tuetur, *Marant. in conſ.* 34. *num.* 2. vbi
vult, quòd ſufficiat, Salarium fuiſſe pro-
miſſum etiam in genere, quia ſubintrat
Iudicis officium pro determinanda quan-
titate, & ita reſoluit *Rot. in Romana Mer-
cedis* 10. *Maii* 1599. *coram Cardinali Lan-
cellotto, & in Toletana Canonicatus pæniten-
tiaria* 28. *Iunii* 1645. *coram Reuerendiſſ. P.
D. meo Cerro*.

Prædicta tamen regula licèt veriſſima
ſit; prout talis apparet dum per Legum
diſpoſitiones, & ab innumeris Doctori-
bus, nec non pluribus Orbis ſupremis Tri-
bunalibus approbata apparet ex ſupra al-
legatis, Attamen non ita de plano proce-
dit, vt plures non patiatur limitationes,
6 & † Primo limitatur quando agitur de o-
perarijs, quorum officium conſiſtat in pro-
bitate ſcientiæ, & intellectus; prout ſunt
Aduocati, Doctores, Medici, & ſimi-
les, quibus eadem ratio doctrinæ compe-
tat, qui Salarium conſequentur ab ijs, ad
quorum fauorem operam impenderunt e-
tiamſi nullum de ſolutione pactum, ſeu
conuentio præceſſerit *d. l.* 1, *ff. de var. &
extraordinar. cognit. Doctores in l.* 1. *C. de
ſuffrag. & in l. archiatri aliàs incipien. An-
tiochus C. de profeſſor. & Medic. lib. x. Bald.
in l. prima num.* 2. *C. mandat. Bellon. in §.
nunc tranſeamus Inſtit. de obligat. Rip. in
tractat. de peſt. tit. de remed. ad curand. peſt.
§. Medicorum num.* 124. *Federic. de ſen. conſ.*
218. *numer.* 1. & 2. *Natt. conſ.* 376, *per tot.
Alex. dicto conſ.* 109. *numer.* 2. *lib.* 6. *Gratian.
diſcept. forenſ. cap.* 158. *num.* 6. & 7. *Ben. de
priuileg. I. C. part.* 3. *priuileg.* 73. *ſub num.* 2.
Ricc. in collectan. deciſ. collect. 656. *verſ. limi-
ta Put. deciſ.* 11. *lib.* 3. *in fine Rot. coram Se-
raphin. deciſ.* 74. *ſub num.* 2 *verſ. ſecus vero*,
& *deciſ.* 849. *num.* 3. & *in* Romana *Merce-
dis* 18. *Ianuarij* 1604. *coram Lancellotto &
in* Romana *pratenſæ Mercedis* 5. *Nouembris*
1579. *coram Aldobrandino impreſſ. panes
Marcheſan. de Commiſſion par.* 1. *fol.* 1198. &
in Leodien. Salarii 19. *Decembris* 1610. *co-
ram* R. P. D. *Pirouano*.

In iſtis enim regula ſuprafirmata non pro
7 cedit, ſed † locum habet tantummodo in
famulis, & alijs vilioribus perſonis, quæ
ſepe numero inſeruiunt ſine Salario *Grati-
an. d. cap.* 257. *num.* 3. *verſ. hoc tamen Pai-
tell. expedit. cauſar. ciuil.* 99. *num.* 16. *in An
notation.* Ricc. *in collectan. deciſ.* 1885. *verſ.
hac tamen regula declaratur* Rot, *coram Se-
raphin. deciſ.* 74. *num.* 2. & *deciſ.* 849. *num.* 2
8 Et † in illis, qui vacant muneribus haben-
tibus annexa priuilegia, & honores, *Rot.
deciſ.* 126. *num.* 2. *part.* 4. *diuerſor.* & *coram*
Cardinali *Seraphino deciſ.* 839. *num.* 4. *Ad-
den. ad deciſ. Bononien. Statutar. deciſ.* 56.
9 *verſ. ſolet autem dubitari*, quia † officia
huiuſmodi à pluribus deſiderari ſolent
imò muneribus aucupantur, & potius ſub
ſpe alicuius magnæ remunerationis, quàm
pro Salario exerceri conſueuerunt, vt ad-
uertunt Rot. *in* Romana *pecuniaria* 26. *Maii*
1654. *coram* Reuerendiſſ. *P. D. meo Cerro*,
& *in* Romana*Salarij* 30. *Aprilis* 1655. *coram*
10 *Reu.* P. *D. meo Albergato*, Quæ † tamen ſpes
ſi decipiatur, non propterea aliqua ſperan-
ti remanet actio pro conſequendo Salario,
Alex. de Neuo conſ. 84. *num.* 10. *Azor. inſti-
tution Moral. part.* 3. *libr.* 8. *capit.* 13. *verſ.
quarto quæritur* Rot. *coram Seraphin. d. de-
ciſ.* 849. *ſub num.* 4. & *coram Mantic. d. de-
ciſ.* 266. *num.* 6. & 7. Nam neque is, qui
alicui pecuniam dedit ſub ſpe magnæ re-
remunerationis, quam deinde non habuit
pecuniam repetere poteſt *l.* 3. *§. ſi quis quaſi
in fine ff. de cond. ob cauſ.* Rot. *in d.* Romana *pe-
cuniaria* 26 *Maij* 1654. *coram* Reuerendiſſ.
P. D. meo Cerro, & ea eſt ratio, quia in
11 † his, quæ ex duorum conſenſu agenda
ſunt, non ſufficit cogitatio vnius, ſed vtri-
uſque conſenſus ſpectari debet, *l. non ſo-
lum ff. de Action. et obligat. l. ſi ego, et ibi
Bar. nu.* 2. *ff. ſi cert. petat. Idem Bar. in l. cũ
12 quid nu.* 9. *in fine ff. eodem*, Et † quod dixi-

mus

mus de inſeruientibus in officijs, quæ ha-
12 bent honores annexos, adaptari † poteſt etiam iis, qui operam præſtant in aliquo miniſterio ſpirituali, vel pio, quia huiuſmodi operarii, magis contemplatione æternæ mercedis, & lucri, quod facit ex pietate, quàm mundanæ mercedis inſeruire conſueuerunt, vt dixit, *Rot. in Romana Mercedis 23, Ianuarij 1591. coram R. P. D. Iuſto quæ eſt deciſ. 128. ſub numer. 4. verſ. & eo minus par 4. diuerſ.*

13 Limitatur † Secundo quando operarius inſtans pro mercede eſſet ſolitus locare operas ſuas, & Dominus conducere, his enim duobus extremis probatis non obſtabit ei, qui Salarium petit exceptio, quòd non fuerit conuentum, *l. excepto C. locati Bar. in l. 1. §. ludi ff. de var. & extraordinar. cognit. Archidiacon. in c. ſunt nonnulli num. primo verſ. canonica tamen 1. quaſt. 1. Federic. de ſen. d. conſ. 18 in fine Alex. eod. conſ. 109. num. 12. lib. 6. Natt. conſ. 376. num. 4 Soccin. conſ. 196. in fine vol. 2. Dec. conſ 132 in fine Riminald. Iun. conſ. 478. per tot. Corn. conſ. 116. num. 2. in fine, & num. 3. libr. 4. Caſtren. conſ. 364. Roman. conſ. 140. num. 2. Simon. de Prat. conſ. 53. num. 2. Gabr. conſil. 170. num. 20. vol 1. Menoch. conſ 228. num. 4. Capr. regal. 88. num. 46. Granut. theorem, 12. num. 2. & ſeqq. Ciriac. controuerſ. 76 num. 6. Bonacoſſ. de famul. quæſt. 72. Caroc. de locat. par. prima quaſt. 10. Rebuff. ad Conſtitut. Reg. Gallic. tit. de famul. Salar. gloſ. 3. in princip. Idem de priuileg. Scholar. priuileg. 163. Leoncill. de priuileg. pauper. part. 2. priuileg. 360. num. 2. Marcheſ de Commiſſion. loc. ſupra citat. num. 1 Mart. d. vot. 99. num. 5. Rota coram Put. deciſ. 44. lib. 2. & deciſ. 1. lib. 3. & coram Penia deciſ. 138. num. 2. in fine & coram Caualer. deciſion. 400. ſub num. 1. verſ. & licet, & coram Seraphin. deciſ. 74. num. 2. & deciſ. 1322 num. 1. et coram Mantic. deciſ. 266. num. 1. et coram Coccino deciſ. 256 num. 2. et deciſion. 128. num. 2. par. 4. diuerſ. et in recen. deciſ. 238. num. 1. in fine, et deciſ. 291. ſub num. 1. par. 1. et deciſ. 157. ſub num. 2. verſ. dixerunt par. 2. et deciſ. 428. num. 1. par. 4. & deciſ. 286. num. 1. eadem par. 4. tom. 2. et in Romana reductionis laudi 12. Februarij 1582. coram Cardinali Blanchetto, et in Romana Mercedis 19. Februarij 1592. coram Cardinali Arigonio, et in Oſcen. Salarij 21. Maij 1610. coram Cardinali Lancellotto, et in* Romana *Mercedis 14. Decembris 1615. coram* R. *P. D. Manzanedo et in Toletana* Salarii *8. Nouembris 1621. coram* R. P. *D. Vbaldo, et in* Romana *Pecuniaria 4. Decembris 1628. coram* R. *P. D. Coccino, et in Elboren. Expenſarum* 5. Maii 1642. *coram Reuerendiſſimo Salamantino*, Quotieſcum-
14 que † tamen prædicta duo extrema copulatiuè concurrant, cum non ſufficiat probare, quòd ſolus Dominus fuerit ſolitus conducere operarios pro mercede, non autem operarius locare, vel e contra *Gratian. dicta diſceptat. 257. num. 2. Adden. ad deciſ. Bononien. ſtatutar. deciſ 56. verſ ſed contrarium* Rot. *dicta deciſ. 428. num. 1. par. quarta diuerſor. et coram* Penia *deciſ. 528. ſub numer. 7. verſ. neque ſufficit & in d.* Ro*mana Mercedis* 18. *Februarij* 1593. *coram Cardinali Arigonio, & in dicta Elboren. expenſarum* 5. Maij 1642. *coram* Reuerendiſſ.
15 *Salamantino*, Et † licèt contrarium firmauerit, R*ota Ianuen. in deciſ. 115. num. 5.* vbi habetur, quòd ſufficiat tantùm verificare, operarium eſſe ſolitum locare operas ſuas, Verior tamen opinio eſt, quòd probari debeat vtrumque extremum copulatiuè, vt teſtantur, *Adden. ad dict. deciſ. Bonon. Statutar. 56. verſ. ſed contrarium creditur eſſe verius* Mauſon. *de cauſ. executiu. ampliat. 32. n. 15. Ricc. in dec. Curia Archiepiſcop.* Neapol. *85. n. 2. vol. 1.*

16 Limitatur † tertio, quando in loco, in quo quis ſuas operas præſtauit adeſſet conſuetudo ſoluendi Salarium etiam non conuentum, *Soccin. conſ. 196. in fine verſ. et hac iudicio meo lib. 2. Hippol.* R*iminal in addit. ad Iacob.* R*iminal. conſil. 349. lib. 2. Corn. conſ. 116. numer. 2. in fine et numer. 3. lib. 4. Surd. de Aliment. tit. primo quaſt. 61. num. 7 Caroc. de locat. part. prima. tit. de Mercede famulatitia quaſt. 10. nu 8. Gratian. diſcept. forenſ. dicto cap. 257, nu. 35. et ſequen.* Rot. *deciſ. 238. nu. 1. in fine part. 1. in recentior. et coram Caualerio deciſion. 400. numer. ſecundo, & deciſion. 416. numer. primo, et coram Seraphin. deciſion. 1323. nu. primo et coram Coccino deciſion. 356. num. ſecundo et in Oſcen. Salarij* 21. Maii 1610. *coram Cardinali Lancellotto, et in eadem 28. Nouembris 1613. coram Vbaldo, et in Toletana Canonicatus pœnitentiariæ 18. Iunii 1645. coram* Reuerendiſſimo *Pad. Dom. meo Cerro*

Et

17 Et † hæc conſuetudo viget in Curia Ro-
mana; prout pluriès atteſtata fuit S. Rota
& præcipuè in dicta deciſ.238. par. prima
recen. & coram Caualer. dicta deciſion.400.
num.2. & deciſ. 416. num.primo, & in d.
Toletana Canonicatus penitentiaria coram
Reuerendiſſ. P. D. meo Cerro, & in alijs
18 omnibus mox. ſupra allegatis, In † Salariis
enim ſoluendis multùm defertur conſue-
tudini, illaque ſemper attendenda venit,
quando non adeſt particularis, & expreſ-
ſa conuentio partium, Caroc. de locat. par.
prima titul. de Mercede omiſſa quæſt.2. Surd.
conſ.460. num.30. Azor. inſtitution. Moral.
part.3. libr.8. cap. 13. Gratian. dicta diſce-
ptat.257. num.36. Rot. coram Pania deci-
ſion.413. num.10. & in Romana Salarij 30.
Aprilis 1655. coram Reu. Pad. Dom. Alber-
gato.

19 Quia † contrahentes in locatione, &
conductione operarum præſumuntur ſe
conformare cum conſuetudine loci, Gabr.
commun. concluſ. lib.6. tit. de Conſuetudin.
concluſ. prima num.5. poſt Bar. in l. prima §.
ludi quoque ff. de var. et extraordinar. cognit.
Alex. conſ.109. numer. primo vol.6 Soccin.
conſ.196. vol.2. Surd. conſ.460. num. 30. et
in tractat. de Aliment. tit.4. quæſt.23 n. 18.
Caroc. de locat. et conduct. tit. de famul. quæ-
ſtion.10, num.3. et in tit. de Mercede conſu-
etudinar. num. 2. Guttier. de iurament. con-
firmator. par. prima cap.64. num.3. Carpan.
ad ſtatut. Mediolan.379. numer. 31. vol.2.
Granut. theorem.12. num.14. et 15. Meno-
ch. conſ.228. num.39. et de Arbitr. caſ.515.
num.2. et 5. Cancer. variar. libr.2. cap. 14.
num.111. et ſeqq. Rebuff. ad conſtitut. Reg.
Gallie. tit. de famul. Salar. gloſ. 3. Giurb. de-
ciſ.13. num.2. Rot. deciſ.10. num. 15. par.6.
in recen.

20 Erit tamen animaduertendum, quòd †
talis conſuetudo non ſit attendenda quo-
tieſcumque concurrant præſumptiones, &
coniecturæ, quòd operarius voluerit ab-
ſque Salario ſeruire, Et præſumptiones
plures eſſe poſſunt, nec omnes referri va-
lent cū deducendæ ſint ex facti circumſtan-
tijs, nonnullas tamen adducemus à S.Ro-
ta, & Doctoribus canonizatis pro vrgen-
tibus, itaut ipſis concurrentibus conſuetu-
21 do prædicta non ſit attendenda, & † Pri-
ma eſt quando inſtans pro Salario recepiſ-
ſet in domo illius, cui operas præſtitit, ex-
penſas pro victu neceſſarias, Rot. coram
Seraphin. deciſ.65. numer. ſecundo, et coram
Penia deciſ.528. numer. octauo, et coram Ca-
ualer. deciſ.400. num. 5. Nam tunc intrat
præſumptio, quòd voluerit pro expenſis
ſeruire, Bal. in l. ſi certis annis num.9. C. de
pact. Alex. conſ.107. numer. ſecundo libr. pri-
mo Felin. in c. cum Bertoldus numer.41. de
re iudic. Natt. conſ.292. numer.2. in fine
cum ſequen. Rot. deciſ.559. num. primo part.
prima diuerſor. et coram Seraphin. d. dec.849
num.4. coram Mantic. deciſ.266. ſub num.1
verſ. primum, quia & coram Penia deciſ.413
num.13. & in Romana Salarij 30. Aprilis
1655. coram Reu. P. D. Albergato Præcipuè
ſi Dominus fuiſſet ſolitus retinere famulos
pro ſolis expenſis, Rot. coram Seraphin. d.
deciſ.65. ſub num. 2. verſ. maximè attenta
repetit. in part. 4. diuerſ. deciſion. 124.
num.3.

22 Secunda † præſumptio eſt quando inter
operarium, & illum, cui fuerunt præſtitæ
operæ intercedit ſanguinis coniunctio, qua
ſtante, non poterit operarius petere Sala-
rium non conuentum, etiamſi adſit loci cō-
ſuetudo illud ſoluendi, Abb. in c. nonne ſub
num.1. de præſumption. Lup. in c. per veſtras
§.45. de donation. Roman. conſ.207. & 235.
& ſingular. 652. Soccin. conſ.5. col.8. verſ.
Octauo Magis in terminis libr.4. Angel. con-
ſil.85. num.7. Purpur. conſ. 387. num. 9. et
10. libr.1. Dec. conſ.267. numer. ſecundo in
fine Alex. conſ. 166. col. 6. verſ. non obſtat
dum quinto opponitur libr. 7. Adrian. Negu-
ſan. quæſtion.419. nu. octauo Rot. deciſ. 305.
nu.5. part. ſecunda et deciſion.322. nu.11. et
328. nu. quarto part. quarta in recentior.
23 Quod † tamen verum dicas quotieſcum-
que alia concurrant adminicula; nam ali-
às ſanguinis coniunctio de per ſe non ſuffi-
ceret ad excluſionem Salarij, Surd. con.290
nu.60. Menoch. conſil.91. nu.53. Rot. coram
Cardinali Seraphin. deciſ.1322. numer.1. &
coram Cardinali Caualerio deciſ 400. num.5
Et adminicula, quæ debent concurrere
ſunt calculatio rationum ſepius facta, &
temporis diuturnitas, Gloſ. in l. libertis
§. manumiſſis verb. ſi conditio ff. de Aliment
legat. Roman. conſ.517. num.15. verſ. ter-
tio quando concurrunt tria Alex. conſ 56. nu.
14. verſ. nec obſtat. libr.4. Corn. conſil.265.
nu.20. libr.1. Cephal. conſil.48. nu.36. Soc-
cin. conſil.25. nu.10. libr.4. Natt. conſil.100
nu. 9.

num 9. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ.88. num.16. Mantic. de Tacit. libr. 13. tit. 19. num.9. verſ. & in hoc caſu & tit.22. num.7 verſ. & ſires.

24 Tertia † præſumptio oritur ex magna amicitia, qua ſtante, operarius mercedem non habebit ſi de illa ſoluenda conuentio non præceſſerit, *Gloſ. in l.1. §. Aduocatus ff. de Var. & extraordinar. cognition. Bar. in l.2. num.4. ff. de negoc. geſt. Bald. in l.2. num.2. C. de Iure dot. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ.88. num.60. & in conſ.683. num.21 libr.7. Macheſan. de Commiſſion. appellat. in cauſ. Merced. nu.13. Ioſeph. Ludouici. deciſ. peruſ.1 ; 1. num. 7. Maſcard. de probat. concluſ.554. num.56. Mareſcott. variar. reſolut. libr.2. cap.110. numer.3.* Nihil

25 † enim magis amicitiæ contrariatur quàm merces, *l. prima ff. mandat.* Vnde Amici

26 † operas non vendere, ſed donare amicis conſueuerunt, *Surd. conſ.196. numer. 18. lib.2. & in tractat. de Aliment. tit.6. quæſt.1 num.23. Leoncill. de priuileg. pauper. part. 2. priuileg.282. num.16. Rot. in recen. deciſ.69*

27 *num. 33. par. 7.* quotieſcumque † tamen Amicitia ſit talis, vt ei ueræ amicitiæ nomen conueniat, & non ſit quædam familiaritas, ſeu beneuolentia, quæ non dicitur propriè amicitia, ſed benè amicitiæ principium, *Alberic. in l. cum quidam num. primo ff. de legat. ſecundo, & per Ariſtot. eth.9*

28 Hæc † tamen amicitia de per ſe non ſufficiet ad excludendum agentem pro Salario etiam non conuento, ſtante loci conſuetudine, niſi alia cum ipſa amicitia concurrant adminicula, vt voluit, *Rot. coram ſeraphin. deciſ.1322. num.1. & coram Caualerio deciſ.400. num.3.*

29 Quarta † præſumptio deducitur ex eo, quòd operarius per plures annos ſeruitium præſtiterit, nec vnquā à Dño Salariū requiſiuerit, ſed ſemper tacuerit, per quam taciturnitatem cenſetur abſque Salario inſeruire voluiſſe, *Federic. de Sen. conſ.119. Soccin. conſ.196. in fine vol.2. Alex. conſ. 109. num.... Gratian theorem.12. num.10. Mart vot. piſan.99. n.4. Rot. diuerſ. deciſ. 559. num. primo, & num.2. in fine part. prima & in recentior. deciſ.310 numer.4. in fine part.3. & coram Pænia deciſ.138. numer.3. & coram Cardinali Mantica deciſ.266. numer.5. & coram Seraphin. deciſ.894. num.4 verſ. ſed quod maximi eſt momenti & in Romana Salarij 30. Aprilis 1655. coram R. P.*

30 *D. Albergato*, Et † quamuis contrarium firmauerint, *Seraphin. in d. deciſ.1322. num.4. & Caualer. d. deciſ.400. num 4.* vbi, quòd taciturnitas plurium annorum non inducat renunciationem Salarij, niſi concurrat legitima temporis præſcriptio, At

31 tamen poſſent ad concordiam reduci dicendo, quòd prima opinio locum habeat quando is, qui operas præſtauit, aliquid conſecutus fuit ab eo, in cuius commodum operæ fuerunt impenſæ, quia tunc intrat concluſio, quòd talis præſumatur facta conuentio qualem docuit ſubſecuta obſeruantia, *Felin. in c. cum Bertoldus numer.41. de re Iudic. Bal. in l. ſi certis annis num.9. C. de pact. Alex. conſ.107. numer. 2. libr. 1. Natt. conſ. 292. num. 2. in fine cum ſeq. Ioſeph. Ludouic. concluſ.38. Vot.95. Rot. coram Penia deciſ.413. num.10. & in d. Romana Salarij 30. Aprilis 1655. coram R. P. D. Albergato* Secunda vero procedat quando operarius nihil fuerit conſecutus prout ſe declarat, *Caualer. in eadem deciſ. 400. verſ. ille talis habuerat expenſas ſub num. 5. & Seraphin. in deciſ. 849 verſ. conſtat habuiſſe victum, & expenſas ſub num. 4. poſt Syluan. conſ. 26. num. 13.* Sed contra hanc diſtinctionem facit, *deciſ. 129. numer. 3. part.4. diuerſor.* vbi dicitur, quòd per receptionem alicuius rei, quæ loco Salarij ſuccedat, non dicatur quis ſibi præiudicaſſe, vt ſupplementum vſque ad ſummam competentem petere non poſſit, ſi quod recepit debitæ mercedi non correſpondeat, & id ipſum videtur firmatum in eadem *deciſ. Caualer. 400. verſ. Demum ad aſſertam donationem ſub num.6.* Pro concordia igitur prædictarum opinionum, quæ videntur inter ſe contrariæ, poterit quidèm adduci diſtinctio ſupra allata, ſed illa erit admittenda cum grano ſalis, ſcilicet, quòd tunc taciturnitas in petendo cum receptione alicuius rei loco mercedis præiudicet, ita vt non poſſit illud Salarium expoſci, quando id, quòd fuit receptum correſpondet labori, Secus vero quādo eſt quidminimū ratione laboris impenſi, vt in caſu prædictæ deciſionis 129. prout apparet ex lectura eiuſdem in fine *verſ. Portio enim panis, & vini exigua erat, ſub num.3.*

32 Quinta † præſumptio eliditur ex quali-

tate officij, in quo quis ſe exercet, vt pu-
ta ſi tale ſit, vt ex illius exercitio plura
commoda, & emolumenta proueniant, ei
qui ſuas operas in illo præſtat, Tali enim
caſu intrat præſumptio, quòd is, qui of-
ficium acceptauit, voluerit illud exercere
abſque Salario, *Bar. & Iaſ. in l. diem fun-*
ctoff. de offic. Aſſeſſor. Maſtrill. de Magiſtr.
lib. 1. cap. 21. num. 41. Gratian. diſceptat. fo-
renſ. cap. 561. num. 14. Diaz. variar. quæſt.
libr. 1. quæſt. 8. num. 6. & ſeq. Caroc. de locat.
tit. de Sportul. Iudic num. 84. Sbroz. de offic.
Vicar lib. 1. quæſt. 55. num. 6. Modern. à S.
Gregor. de Molar. in tract. de diuis fruct. par.
2. cap. 11. nu. 28. Rot. coram Pœnia dec. 413.
num. 8. & in d. Romana Salarij 30. *Aprilis*
1655. *coram R P. D. Albergato*. Præſer-
tim quando adeſt conſuetudo, vt ipſa of-
ficia exerceantur abſque vllo Salario, &
loco illius ſoleant emolumenta officij ſuc-
33 cedete, prout in † Vrbe plura adſunt hu-
iuſmodi generis officia, vt in *præcitata*
Romana Salarii coram R. P. D. Albergato,
34 quæ loquitur de † officio Auditoratus Illu-
35 ſtriſſimi Theſaurarij; Quinimo † tali caſu
non ſuffragaretur pro Salarij conſecutioue
probare, quòd Dominus eſſet ſolitus con-
ducere operas, & operarius locare pro
mercede, cum potuiſſet Dominus alium re-
perire, qui officium abſque Salario exer-
cuiſſet, *Federic. de ſen. d. conſ. 218. & ſeq.*
Alex. d. conſ. 109 vol. 6. Gabr commun. con-
cluſ lib. 2. tit de procurator. concluſ. 5. nu. 3.
Quotieſcumque tamen non probaretur ſo-
litum vtriuſque conducendi, & locandi
reſpectiuè operas pro mercede in eodem
36 officio, quia quando † quis pro obtinen-
da mercede vti vult conſuetudine debet il-
lam probare cum eiſdem facti circumſtan-
tijs, *Cæſ. de Graſſ. deciſion. 6. numer. 5. de*
præbend.

37 Poterit † quoque pro coniectura inſerui-
re, quòd Dominus aliqua emolumenta
ab extrà, procurauerit famulo, qui pro-
prerea ſe maximis obligationibus deuictũ
ipſi Domino profiteretur, vt per, *Rot. co-*
ram Mantic. deciſ. 266. & coram Seraphin.
deciſ 849. & in d. Romana Salarii coram
R. P. D. Albergato, in quibus deciſioni-
bus aliæ plures præſumptiones cumulan-
tur.

38 Limitatur † quarto, ſecundum aliquos
quòd non procedat de æquitate, vt per
Rebuff ad Conſtitution. Reg. Gallic. tom 2.
tit. de famulor. Salar. gloſ. 31 Granut theorem
12. ſub num 10. Caroc. de locat. & conduct.
par. 1. tit. de Mercede famulat. quæſtion. 10.
num. 9. & Alij moti auctoritare dicti Rebuf-
fi, qui tamen, ſi benè aduertatur, requi-
rit cum æquitate concurſum conſuetudi-
nis ſoluendi Salarium etiam non conuen-
tum, qua ſtante certi Iuris eſt, quòd de-
beatur Salarium etiamſi nulla conuentio
præceſſerit, vt latè diximus ſupra in præ-
39 cedenti limitatione, ſed, † ipſa conſuetu-
dine remota, æquitas de per ſe non poteſt
operari, quòd ſoluendum ſit Salarium non
conuentum. vt pluriès reſoluit, *Rot. &*
ſignanter in Romana Mercedis 16. Iunij
1570. coram R. P. D. Binarino quæ eſt deci-
ſion. 559. num. 2. par. 1. diuerſor. & in Alia
Romana *Mercedis 19. Februarij 1593. co-*
40 *ram Cardinali Arigonio*, æquitas † enim
non ſcripta, non venit attendenda, ſed
potius rigor ſcriptus iuxta tex. in *l. proſpexit*
ff. qui & à quib. l. 1. & ibi DD. C. de legib.
Cappell. Tholoſ. deciſ. 261. num. 5. Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 254. num. 9. Mantic.
deciſ. 148. num. 3. Et ratio eſt quia non di-
citur æquitas illa, quæ contra ius ſcriptum
ortum trahit ex motu, & affectione animi
particulari, imò per Iudices euitanda, &
41 † ſecundùm eam nullatenus iudicari poſ-
ſe dicunt omnes *Scribentes in l. placuit ff. de*
Iudic. & in l. proſpexit. ff. qui, & à quib.
manumiſſ. liber. non fiant Gayll. ſingular.
obſeruat. libr. 2. obſ. 3. num. 26. Miſſinger.
obſeruat. 63. centur. 6. num. 4. poſt Zaſ. con-
ſil. 10. num. 35. lib. 1. Decian. reſp. 36. n. 42.
& ſeq. libr. 1.

42 Limitatur † Quinto in Operarijs alicu-
ius induſtriæ, qui gratis operas præſtare
non præſumuntur *Caroc. de locat. & conduct*
par. 1. tit. de Mercede famulatitia quæſt. 10.
num. 7.

43 Limitatur † ſexto in operarijs non ha-
bentibus vnde viuere poſſint; *iſti* namque
abſque mercede inſeruire nolle præſum-
ptio eſt *Petr. de Vbald de duob fratrib. par.*
6. in fine Bonacoſſ. de famul. quæſtion. 79.
44 Sed, ſi expenſas à Domino receperint
non poterunt aliud Salarium petere, cum
loco eius expenſæ ſubrogentur, & pro il-
lis inſeruire voluiſſe dicendum eſſet maxi-
mè cum ſoleant ſepe perſonæ miſerabiles
pro ſolis expenſis inſeruire, *Gratian. di-*
ſceptat.

diſceptat. forenſ. d. cap. 257. num. 3. verſ. hoc tamen Seraphin. d. dec. 74. num. 2. & dec. 849 num. 2.

45 Limitatur † Septimo in operarijs, quibus à Publico Salarium taxatum reperitur, *Ricc. in collectan. deciſ. 656. verſ. limita 3.* per talem enim taxam contraxiſſe dicuntur Ciues eum operarijs de ſoluendo mercedem in ſumma taxata, itaut poſſint ipſi operarij, eorum munere expleto, ipſam mercedem petere, non ſecus ac ſi expreſſa conuentio præceſſiſſet, *Falin. in c. nouit. num. 18. de Iudic. Barboſ. in c. 1. num. 9. de probation. Cabed. deciſ. Luſitan. 95. num. 14 Soar. de Legib. lib. 8. cap. 37. num. 4. & 19. Redulſin. de Abſolut princip. poteſt. capit. 6. num. 170.*

46 Limitatur † Octauo in caſu, quo Operarius, vt aliena negocia faceret propria dereliquit; in hac enim facti ſpecie non habetur ratio, Au ſalarium fuerit conuentum, vel non, ſed omnino ſoluendum eſt *l. à tutoribus §. finali vbi Gloſ. & Bar. ff. de Tutel. Idem Bar. in l. in eos ff. eodem Caualcan. in tractat. de Tutor. & Curator. numer. 301. Guidopap. quæſt. 68. Ancharan. famil. quæſt. 61. num. 7. libr. 2. Menoch. conſ. 228. num. 1. vſque ad 47. Surd. de Aliment. tit. 9. quæſt. 39. nu. 6. Mauſon. de cauſ. executiu. ampliat. 32. num. 22. Paitell. in expedition. cauſar. ciuil. 99. num. 18. in annotation.*

47 Limitatur † Nono, quando per Dominum fuerit aliquo tempore certum ſolutum Salarium, nam tali caſu, licet non fuiſſet ab initio conuentum; attamen dicendum eſſet, quòd per ſolutiones iam factas voluiſſet Dominus conducere operas famuli pro quantitate Salarij præſtiti, ſicut, & famulus, quòd voluiſſet locare, *Rebuff. ad dd. Conſtitution. Reg. Gallic. tom. 2 tit. de famul. Salar. gloſ. 4.* Itaut quotieſcumque famulus probet ſolutiones antecedenter factas; poſſit conuenire Dominum a-
48 ctione locati Dummodò † appareat, ſolutio nem fuiſſe factam ex cauſa Salarij; nam aliàs, ſi ex alia cauſa ſolutio facta appareret non obligaret Domiuum in futurum ad ſolutionem Salarij, ſed ſpectaret ad Dominum probare ſe ex alia cauſa ſoluiſſe, vt latiùs diximus ſuprà in *par. 2. quæſt. 68. numer. 35 & ſeq.*

49 Limitatur † tandem, quòd locum non

Lanfranc. Zacchias de Salario.

habeat in caſu, quo quis ſuccederet ad inſeruiendum loco alterius operarij, cui certa merces fuiſſet ſoluta; intrat enim tali caſu vulgata regula, quòd Salarium ſolui ſolitum anteceſſoribus Succeſſoribus etiam ſoluendum ſit, de qua, *Bal. in l. licet C. locati Surd. conſ. 42. num. 13. Menoch conſ. 570. num. 7. & 8. Rot. deciſ. 88. num. 5*
50 *& 9. par. 2. diuerſ.* Neceſſe † tamen erit probare, quòd Salarium fuerit ſemper in eadem quantitate ab Anteceſſoribus habitum, & præcipuè vltimis annis; nam ſi ſolutiones fuiſſent diuerſæ, non haberetur illarum ratio; nec recedendum eſſet à principali Regula, quæ eſt, Salarium non conuentum non deberi, *Bal. in d. l. licet in fine Corſet. in ſuis ſingularibus verb. Salarium verſ. ſed præfatus Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. libr. 5. tit. 12. num. 5. Rot. in d.* Romana *Salarij* 30. *Aprilis* 1655. *coram* R. P. D. *Albergato.*

Exceptio non implementi quando admittatur in cauſa Salarij.

QVAESTIO CIII.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non implementi non cenſetur excluſa licet adſit Statutum reiiciens omnes exceptiones.*

2 *Exceptio non implementi opponi poteſt ad retardandam executionem obligationis Cameralis.*

3 *Exceptio non implementi opponi poteſt in cauſis mercedum, Declara, vt num. ſeqq.*

4 *Exceptio non implementi opponi non poteſt operario agenti pro conſecutione mercedis quando non implementum prouenit ex cauſa conductoris. Declara, vt num. 5.*

6 *Exceptio non implementi An ſit admittenda in cauſis mercedũ quando adimplementum non fuit ſecutum ex facto tertii?*

17 *Factum Principis ei nocere debet, cui dirigitur non autem aliis.*

18 *Exceptio non implementi opponi poteſt operario qui noluit operas præſtare.*

19 *Exceptio non implementi impendit operarijs conſecutionem Salarii pro eo tempore, quo operas non præſtant, non autem pro tempore, quo ſeruiuerunt.*

20 *Exceptio non implementi opponi poteſt agenti pro conſecutione mercedis etiamſi ob caſum fortuitum non potuerit munus ſuum adimplere ſi agatur de operario, cuius officium in ſolo labore conſiſtat.*

21 *Exceptio non ſecuti adimplementi ob caſum fortuitum non obſtat Operario agenti pro mercede ſi eius officium conſiſtat in probitate ſcientia, & intellectus, Declara, ut num. 12.*

1 EXceptio † non adimplementi ex illis eſt, quæ nunquam cenſentur excluſæ, licèt adſit ſtatutum omnes reijciens exceptiones, *Bald. in l. prædiis nu. 1. C. de Euiction. Roman. conſ. 244. ſub num. 5. verſ. primo enim Crauett. conſ. 151. num. 10. Rolan. conſ. 54. num. 33. libr. 1. & conſ. 69. numer. 11. libr. 4. Menoch. conſ. 1. num. 266. Surd. conſ. 186. num. 26. libr. 2. Caſtren. conſ. 227. num. 2. vol. 2. Mareſcott. variar. reſolut. libr 2. cap. 121. num. 94. Angel. de acquiren. poſſeſſ. quæſt. 2. art. 7. numer. 225. Giurb. deciſ. 100. num. 22. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 307. num. 2. Ricc. in collectan. deciſ. 1245. verſ. amplia quinto*
2 *par. 4.* Semperque † opponi poſſunt in quocumque Iudicio quantumuis ſummario, & executiuo, etiam ad retardandam executionem obligationis Cameralis, *l. Iulianus §. offerri ff. de Action. empt. Galleſ. de obligat. Cameral. quæſt. 17. num. 7. Mangil. de Euiction. quæſt. 150. num. 27 Mareſcott. vbi ſupra num. 92. Pacific. de Saluian. interdict. inſpect. 2. cap. 2. num. 269. verſ. quod procedit & inſpect. 5. cap. 5. nu. 100. Caſtracan. de Societat. offic. cap. 69. nu. 3. Rot. in recentior. deciſ. 242. nu. 3 cum alijs quampluribus adductis in addit. ad tractat. de obligation. Cameral. quæſt. 17. num. 86.* Admit-
3 tenda † igitur erit etiam in cauſis Salarij, *l. item quæritur §. ſi gemma, & l. ſi quis domum in princip. & §. Celſus, & l. ſed, & damno §. vltimo ff. locat.* & poſt *Cephal. in conſ. 423. num. 8. & Tiraquell. in tractat. ceſſ. cauſ.* quos allegat firmat, *Rota in Placentina Donationis 28. Iunii 1588. coram R. P. D. Gypſio*, cum infraſcripta tamen diſtinctione videlicèt: Aut non implementum prouenit à Conductore, vel ab Ope-
4 rario, vel à Tertio, Et † ſi à conductore operarum prouenit nulli dubium eſt, quòd exceptio non implementi non obſtet operario agenti pro conſecutione Salarij, *argumento eorum, quæ habentur in l. Iuris ciuilis ff. de condit. & demonſtrat. Simon. de Prat. conſ. 28. num. 7. Carol. de Graſſ. except. 13. num. 49.* ſufficit enim, quòd operarius fuerit paratus ex parte ſua operas præſtare, *l. qui operas, & l. ſed addes §. vltimo ff. locat. Gloſ. in l. ſi vno §. item cum quidam verb. perſonis ff. eodem tit. Bar. in l. 1. §. diuus num. 1. in fine ff. de var. & extraordin. cognit. Natt. conſ. 452. num. 2. Dec. conſ. 79 num. 1. in fine Aldobrand. conſ. 8. num. 15. libr. 2. Noguerol. allegat. 33. numer. 6. Vrſell. concluſ. 60. num. 22. & 23. Cappell. Tholoſ. deciſ. 79. & deciſ. 278. Bonacoſſ. in tractat. de famul. quæſt. 109. in princip. Rot. coram Buratt. deciſ. 5. num. 13. & deciſ. 79. num. 9. & coram Caualer. deciſ. 520. per tot. & in diuerſor. par. 4. deciſ. 839. & in Recentior. deciſ. 330. numer. 3. par. 1. & deciſ. 265. numer. 2 par. 2. & in Vrbinaten. Salarii 26. Iunij 1652. coram Reu. Pad. Dom. Zarate.*
5 Quotieſcumque † tamen operarius non dederit cauſam Domino, vt puta, ſi Dominus expulerit operarium ad certum tẽpus, vel opus conductum ante operis perfectionem, vel lapſum temporis conuenti ob culpam operarij, qui noluerit obedientiam præſtare, vel aliquod damnum ſeu præiudicium factis, vel verbis Domino attulerit, Tali enim caſu licèt per factum Domini, qui expulit, non potuerit operarius adimplere, attamen Salarium prætendere non valebit, *Bar. in l. Neſennius ff. de excuſat. tutor. Bonacoſſ. de famul. d. quæſt. 129 & quæſt. 213. & facit tex. in l. 1. C. de ſtatuis, & imagin.*
6 Si † vero impedimentum cauſaretur ex facto tertij, vt puta Principis, tunc erit videndum, an tale factum impediuerit operario ſuo muneri ſatisfacere, vel Conductori operibus vti; nam ſi operarius non potu-

Digitized by Google

erit ſeruire obſtabit exceptio non adim-
plementi; Si vero Conductor non value-
rit operibus vti, exceptio huiuſmodi con-
tra operarium agentem pro Salario nulla-
7 tenus erit admittenda, cum factum† Prin-
cipis ei nocere debeat, cui dirigitur non
autem alijs, *l. Lucius ff. de euiction. Iacob.
de Nigr. in l. diem functo num. 52. ff. de offic.
Aſſeſſor. Rot. in Vrbinaten. Salaris 30.
Aprilis 1654. coram Reu. Pad. Dom. Alber-
gato.*

Demum, ſi nec conductor, neque Ter-
tius dederint cauſam non implemento,
Vidēdū erit An operarius ſuas partes nō ex
pleuerit ex defectu voluntatis, vel pote-
8 ſtatis, Et † ſi ex defectu voluntatis, nul-
li dubium eſt, quòd exceptio non imple-
menti veniat admittenda ex deductis per
*Bolognin. in l. diem functo num. 56. ff. de
offic. Aſſeſſor. Rot. in Papien. Salarii 2. Ia-
nuarii 1609. coram* R. *P.* D. *Coccino, quæ
inter eius impreſſ. eſt deciſ. 442. nu. 1.* Im-
9 pedit † tamen talis exceptio conſecutio-
nem Salarij operario pro rata temporis,
quo per ipſum operæ non fuerunt præſtitæ,
non autem pro eo, quo ſuo muneri ſatiſ-
fecit, *Bal. in l. 2. nu. 3. verſ. ſed ſi quis per-
mittat, & in l. adem nu.* 8. C. *locati DD. in
l. penult. ff. ſolut. matrim. & in l. diuerſitatis
C. de poſtlimin. reuerſ. Rebuff. de priuileg.
Scholar. priu. 16. & ad Conſtitut.* Reg. *Gal-
lic. tit. de famul.* Salar. *gloſ. 2. in fine Bona-
coſſ. de famul. quæſtion. 109. Carot. de lo-
cat. & conduct. titul. de famul. quæſtion. 10.
num. 22.*

10 Quando † autem operarius operas non
præſtitit ob impotentiam inſpiciendum e-
rit, An agatur de operarijs conductis ratio-
ne ſolius laboris, cōtra quos erit exceptio
huiuſmodi admittenda, *Butr. & Abb. in c.
ſicut de Iureiur. Dec. in l. cum proponas n. 3
C. de pact. Natt. conſ. 69. num. 2. vol. 4. Me-
noch. conſ. 1. num. 367. & conſil. 55. num. 5.
Surd. conſ. 186. num. 21. libr. 2. Maſcard de
probat. concluſ. 1387. nu. 43. Mancin. de Iu-
ramen. pa. 4. eff. 6. num. 10. Carol. de Graff.
except. 13. nu. 44.* & non niſi pro rata tem-
poris, quo in opere fuerunt erit Salarium
elargiendum, *Bar. in l. 1. §. diuus ff. de
var. & extraordinar. cognition Corn. conſil.
5. nu. 7. libr. 4. Dec. conſil. 70. per tot. Natt.
conſil. 79. nu. 1. & conſil. 45. nu. 6. Caphal.
conſil. 70. num. 4. & conſil. 7 num. 3. & 4.
libr. 1.* R*ip. in tractat. de peſte part. 2. nu 58
verſ. venio ad conductores operarum,* At
11 † ſi Mercedem expoſcerent ij, qui non
principalitèr pro labore, ſed pro virtute,
& induſtria conducuntur, exceptio non im-
plementi ipſis, non obſtabit, quin inte-
grum Salarium conſequantur, *l. qui operas
ff. locat.* Gloſſ. *Bart. & alii in l. ſi vno §. cum
quidam ff. eodem tit. l. diem functo vbi com-
muniter* Scri*bentes ff. de officio Aſſeſſor.* L*uc.
de Penn. in l. quicumque verſ. ſcias etiam C.
de diuerſ. offic. libr. 12. Caphal. conſ. 70. nu-
mer. 7. & conſ. 71. num. 2. Surd. conſ. 42. nu-
mer. 2. vol. 1. Ben. de priuileg. I. C. par. 1. pri-
uileg. 13. in 3. caſ. verſ. imò ſi graui, & pri-
uileg. 22. ſub num. 9. Viu. commun. opinion.
verb. Doctor.* Ca*uall. commun. opin. contr.
commun. quæſt. 288. num. 4. in fine Adrian.*
Ne*guſan. in Sylu. reſponſor. quæſt. 419. nu. 2.*
12 Dummodo † tamen non fuiſſet facta con-
uentio ſoluendi Salarium ſi operæ præſta-
rentur, quia tunc pro tempore, quo ope-
ræ præſtitæ non fuiſſent admittenda eſſet
exceptio non implementi, *Bart. in l. 1. §.
diuus ſub num. 2. verſ. aut enim ſunt conce-
pta ff. de var. & extraordinar. cognit.* Cyn.
in l. penult. ff. de condit. ob cauſ. Ca*ſtren. in
l. ſi vehenda ff. ad leg.* Rod. *de Iact.* Na*tt. con-
ſil. 452. num. 10. Adden. ad Buratt. deciſ. 79
num. 14.*

Exceptio Compenſationis An, & quandò admittatur contra agentem pro conſecutione Salarij.

QVAESTIO CIV.

SVMMARIVM.

1 *Compenſationis exceptio oppoſita à debitore alimentorum non admittitur, Declara vt num. 8. & ſeq.*

2 *Compenſationis exceptio oppoſita à debitore mercedis non admittitur, Declara vt num. 4. & ſeqq.*

3 *Compenſationis exceptio obijci non poteſt Doctoribus ſua ſtipendia petentibus.*

5 *Com-*

5 *Compenſationis exceptio admittitur contra operarium petentẽ mercedem ſi petatur cõpenſatio ex capite non præſtiti ſeruitij.*
6 *Alimentario obligato ad præſtationem operarum ſi eas non præſtitit obiicitur, quòd compenſetur opera cum alimentis.*
7 *Compenſationis exceptio admittitur contra creditorem Salarii, quod alimentorum loco non ſuccedit, Declara vt num. ſeqq.*
8 *Compenſationis exceptio non reiicitur ſi agatur de alimentis præteritis, Declara vt nu. 9. & ſeqq.*
10 *Compenſationis exceptio reiicitur quando petitur compenſari debitum, de quo non poteſt incontinenti doceri.*
11 *Compenſatio crediti illiquidi cum credito liquido non admittitur.*
12 *Compenſatio crediti litigioſi cum credito liquido non admittitur.*
13 *Compenſationis exceptio allata per Dominum, qui promiſit cum iuramento mercedem ſoluere non admittitur.*
14 *Compenſationis exceptio allata per Dominum, qui promiſit mercedem ſoluere verè, & incontanti, vel alio ſimili modo non admittitur.*
15 *Compenſationis exceptio non admittitur quando quis promiſit ſoluere ſine aliqua exceptione iuris, vel facti.*
16 *Compenſatio eſt ſpecies ſolutionis.*
17 *Compenſare idem eſt, quod ſoluere.*
18 *Compenſatio realiter non eſt vera, ſed ficta ſolutio.*
19 *Compenſans non dicitur ſoluere realitèr, & cum effectu.*
20 *Compenſationis exceptio non admittatur, quando debitum compenſandum eſt conditionatum, vel in diem, & dies ſolutionis non aduenit, vel conditio appoſita purificata non remanſit.*
21 *Debitor pendente conditione, vel die ſolutionis habetur pro non debitore.*

PLuriès, & pluriès diximus, Salarium alimentorum loco ſuccedere, eiſdemque priuilegijs gaudere; Itaut, ſi-
1 cuti non † admittitur compenſationis exceptio oppoſita per debitorem alimentorum, *l. in ea 4. C. de compenſat. Io. Faber. in* §. *bonæ fidei num. 19. Inſtit. de Action. Ferrar. in pract. papien in form. libell. quo agit pro legat. rei particular. num* 85. *Bim. conſ.* 156. *num.* 17. *Polidor. Rip. obſeruat.* 54. *numer.* 1. *Ricc. in collect. deciſ.* 305. *verſ. limita* 12. *part. prima Molpheſ. in Conſuetud. Neapol. part.* 6. *quæſt.* 11. *num.* 22. *Surd. de Alimen. tit.* 7. *quæſt.* 10. *numer.* 8. *Gigas de penſion. quæſt.* 92. *num.* 4. *Ciarlin. controuerſiar. forenſ. libr. primo capit.* 36. *numer.* 22. Ita nec
2 † admittendam eſſe, ſi opponatur à debitore mercedis, qui operarij creditor ſit reſpondendum videtur, *vt poſt tex. in l.* 1. §. *taceat C. de rei vxor. & Bart. in l. prima* §. *neceſſario vbi etiam Alberic. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. dixit* Rot. *in deciſ.* 679. *numer.* 10. *par.* 1. *diuerſ.*

Verùm, quotieſcumque non verſemur in perſonis, quibus fuerit à Iure ſpeciale hoc priuilegium conceſſum, quòd contra ipſos ſtipendia petentes non poſſit compen-
3 ſationis exceptio obijci, † prout tale priuilegium Doctoribus conceſſum eſſe à Iure teſtantur *Alberic. in l.* 3. *per illum tex: C. de Comp. & communiter* DD. *in l. prima vbi Rip. num.* 142. *ff. ſolut. matrimon. Iodoc. in ſuo Enchiridion. par. ſeu ſimil. iur. v. ſtudiorum ſumptus Ben. de priuileg. I. C par. prima priuileg.* 4. His inquam perſonis circumſcriptis, pro generali huius quæſtionis definitione talis diſtinctio adibenda videtur vi-
4 delicèt: Aut † agitur de Salario diurno, quod loco alimentorum ſuccedit, & tali caſu compenſatio non admittitur, *ex ſupra*
5 *allegatis*, dummodò † Dominus compenſationem non prætenderet, ex quo nõ fuiſſent ei ab operario præſtita ſeruitia conuenta, quia tali caſu benè poſſet talis ex-
6 ceptio opponi, ſicut † etiam contra alimentarium obligatum ad præſtationem operarum, ſi eas non præſtitit objicitur, quod cõpenſetur opera cum alimentis, *l. in rebus* §. *poſſunt ff. commodati l. ſi ſerui* §. *finali ff. de edilit. edict Salicet. in l. ſi conſtat col.* 2. *verſ. exempla huius compenſationis C. de compenſation. Aret. in* §. *bonæ fidei num.* 7. *verſ. tu potes addere Inſtitution. de Action. Surd. de Aliment. dicto titul.* 8. *priuileg.* 53. *numer.* 9.
7 Aut † vero non agitur de Salario, quod præſtetur pro alimentis, vt puta, ſi vltra ipſa alimenta, ſoluatur, vel ſi agatur de Salario præteriti temporis, & tunc compenſatio admitteretur argumento *tex. in l. penultima* §. *ſeruus ff. ſolut. matrimon. et ibi gloſſ. et Bal.*

et Bal. num.2. quem ſequitur Caroc. in tra-
ctat. de locat.et conduct: part. prima tit.de fa-
mul. num.12. Quod ſine difficultate proce-
8 dit, dum videmus, † quòd nec reiicitur ta-
lis exceptio, quando agitur de alimentis
præteritis, Franc. Monald. conſ.52. num.9.
Gratian diſceptat. forenſ cap.728. num. 33.
et 35 Ciriac controuerſ 34. num.26. Dum-
9 modò † tamen creditum, quod habet Ali-
mentator cum alimentando, vel Dominus
cum operario altiorem indaginem non re-
10 quirat, quia † ſi de eo non poteſt in conti-
nenti doceri reijcitur exceptio compenſa-
tionis l. finali et l. ſi conſtat C. de compenſat.
l. ſi amboſ ff. eodem tit. Roman. conſ.76, nu.2.
Alex; conſ.12. in fine vol.2. Angel. conſ.137.
Imol. conſ.247. num 15. Ciriac. controuerſ.
120. num.31. Rot. in Interamnen. Merce-
dis 4. Iulij 1646. coram R. P. D. meo Mel-
11 tio Vt puta ſi non eſſet liquidata quanti-
tas crediti per tex. in l. finali vbi DD. C. de
compenſation. Purpurat. conſ.218. num.8 &
conſ.284. num.eodem Mareſcott. variar. lib.
2. cap.121. numer.87. Gratian. diſceptat. fo-
renſ. cap. 129. num. 11. Rot. in Recentior.
deciſ.679. num.5. part. prima, & dec.532.
num.3. part.3. & deciſ. 117. num.19. par.4.
tom.2. & deciſ. 170. num. 11. part. 6. & co-
ram Mantic. deciſ.221. num 8. & in Roma-
na Salarij 27. Aprilis 1640. coram Reueren-
12 diſs. Salamantino Vel † ſi eſſet litigioſum
Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 515. num. 43.
Surd. conſ.246. num.4. Rot. coram ſan.mem.
Gregor. XV, deciſ.542 numer.5. et in recen-
tior. deciſion. 532. numer. ſeptimo part. 4.
tom.3.

13 Sicut † pariter reijceretur talis compen-
ſationis exceptio, quando Dominus cum
iuramento promiſiſſet Salariũ ſoluere, quia
iuramentum impleri debet in forma ſpe-
cifica; itaut non ſatisfaciat compenſan-
do ille, qui ſoluere iurauit c. ad noſtram
vbi Innocen. Io. Andr. Butr. Ancharan. Fe-
lin. & Alij de Iureiuran. Couarru. in repetit.
c. quamuis pactum in 2. par. §. 4. num.9. de
pact. in 6. Medic. in tract. de compenſ. par.1.
quæſt. 25. num.1. vbi, quod hæc opinio ſit
magis communis Purpur. conſ. 118. num.1.
lib. 1. Honded. conſ.18. num.40. libr.1. vbi
quod opinio contraria, Bar. in l. amplius
non pet. ff. rem rat.hab. & ſequacium ſit re-
probata, & idem affirmat Natt. conſ.54. n.
primo lib.1. Rolan. conſ.6. nu.31. & conſ.17.
num.14. lib.1. Mareſcott d. cap.121. n 53.
Adrian. Neguſ. in ſilua reſpon. quæſt.177. n.
primo Gabr commun. concluſ. tit. de Iureiu-
ran. concluſ.7. n.1. Borell. in ſumma deciſ. tit.
60. num.88. Neguſ. de pign. par.5. membr.5
num.14. Gigas de penſion quæſt 92. n final.
Gem:n. de ſur. comment. 3. 6 n.142. Ca-
ball. in Milleloq, Iur. par.1. milleloq 224. Ce-
uall comm. contra comm. quæſt 231. Marc.
Anton. Genuen in prax. for. Eccleſ. quæſt.292.
à nu.1. Seraphin de priuil. iuramen. priu.74.
ſub num.30. & plurib. ſeq vſque ad nu.100.
vbi latè quæſtionem diſputat, Et licèt pro
contraria opinione plures DD referat, ta-
men in hac reſidet, vt videre eſt in n.129
Cacheran. deciſ pedemont 92. per tot. Man.
cin. de Iuramen. par.2. effect.36. n. primo Vi-
uian. de Iurepatron. lib.13. cap.8. num.19.
Rot. coram Cæſar. de Graſſ. deciſ.148. alias
3. de ſolution.

14 Idem quoque dicendum eſſet quotieſ-
cumque Dominus promiſiſſet mercedem
ſoluere in pecunia numerata, vel verè,
vel manualiter, & incontanti Felin. in c. ſub
orta num.2. de re iudic. Natt. conſ 60. nu...
lib primo Intrigl. conſ.8. num.15 & ſeq. Iaſ.
in l. cum qui §. ſi iurauero nu. 7 ff. de Iur.
iuran. & conſ. 134 lib 4 Franciſc. Marc. de
ciſ. 48 num.4. lib.2 Boer. conſ.14. in fine.
Crot. conſ.139. num.7. lib.1. Milanen. dec.
14. num.19. lib.2. Pirr. Maur. de ſolut cap.2
§.5. num.4. Surd conſ.142. nu.12. lib. 1. Ci-
riac. controuerſ 120. num.14 Ciarlin. con-
15 trouerſ. 36. num 21. Vel ſi promiſſio can-
taret ſoluendi ſine aliqua exceptione iuris
vel facti Reuſner. conſ.4. nu.24. & 39 vol. 2
Pedroc. conſ.28. nu.16. & ſeq. Ciriac. d. con-
trouerſ. 120. num.15. Stante enim tali pro-
miſſione ſolutio venit facienda realiter, &
16 cum effectu, Et quamuis compenſatio
ſit ſpecies ſolutionis l. amplius ff. rem rat. ha-
ben l. ſi debitor. ff. qui potior. in pign. habe. nt
l. vel permutauit ff. de liberal c. uſ. Bar. in l.
auſertur §. qui compenſationem ff de Iure fiſci
& in l. diuortio §. ob donationes num.2. ff. ſo-
lut. matrimon. DD. in §. bonæ fidei Inſtit. de
Action. Sebaſt. Medic. in d. tract. de compenſ.
in præfat. num.2. Tiraquell. de Retract. con-
ſang. §.3. gloſ.3. num.2. Ciriac. controu 3 o.
17 num.1. Et † compenſare idem ſit, quod ſol-
uere l. ſolutionis ff de ſolution. Bar. in l. diuor-
tio §. ob donationis num.21. ff. ſolut. matri-
mon. Grat. reſpon.121. num.11. vol.1. Rim-
lun.

Iun. conſ.152. num.40. Burſat. conſ.123. nu. 20 Honded. conſ.41. numer.11. vol.2. Sfort. conſ.61. n.7. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib.10. tit.10. num. 6. Becc. conſ.227. num.25. Seſſe deciſ.88. num.3. Menoch. de præſumpt. lib.2. præſ.48. num.35. Oſaſc. deciſ.92. n.11. & 35. Turrett. conſ.10. num.2. Cartar. deciſ.77. num.18. Bardell. conſ.18. num.8. Caphal. conſ. 374. num.44. Coſt. de Ration. rat. quæſt. 61. num. 2. 4. 6. & 15. Cappell. Tholoſ. quæſt.97. Rot. deciſ.84. num. 2. part. prima & deciſ.7. num. primo part.2. diuerſ. & in Recentior. deciſ.529. n.3. par.4. & deciſ.374. n.29. par.5. & deciſ.148. num 7. par.6. & coram Buratt. deciſ.240. nu.20.

18 Attamen compenſatio † realitèr non eſt vera, ſed ficta ſolutio *l. Iulianus la prima verſ. quaſi dederit ff. de condit. & demonſtr. Crot. d. conſ.139. num.7. lib. primo Surd. d.*
19 *conſ.112. num.12. lib. primo* itaut † compenſans non dicatur ſoluere realitèr, & cũ effectu *Natt. conſ. 60. num. 3. Maur. in d. tract. de Solution. loc. cit. num.3.*

20 Tandem † non admitteretur, talis exceptio, quandò debitum, quod poteretur compenſari, eſſet conditionatum, vel in diem, & conditio adhuc non eſſet adimpleta, vel dies non aduenisset. *gloſ. in l. quæcumque verb. veniunt ff. de compoſit. Bart in l. ſtatu libero in princip. de ſtat. lib. Medic. in d. tractat. quæſt.49. Rot. deciſ.447 num.15 i part.4. tom.2. in recen.* Et ea eſt ra
21 tio quia † pendente conditione, vel die ſolutionis debitor habetur pro non debitore, *l. debitor. ff. de verbor. ſignificat. l. cedere diem ff. eodem l. cum qui §. quoties, et l. liber. homo §. primo, et 2. ff. de verbor. obligation. Iacobin. in l. pecuniam num.4. ff. ſi cert. petat. Barboſ. in l. ſi conſtante §. fin. numer.6. ff. ſolut. matrimon. Fenut. de moment. tempor. cap.25. num.4. Purpurat. conſ.447. num.35. Borell. conſ. 75. numer.2. Barz. deciſion. 70. num.34.*

Salarium quanto tempore præſcribatur.

QVAESTIO CV.

SVMMARIVM.

1 *Salarium non præſcribitur niſi poſt lapſum triginta annorum de Iure communi, & num.9.*

2 *Actiones non præſcribuntur niſi ſpatio triginta annorum.*

3 *Officium Iudicis non præſcribitur niſi ſpatio triginta annorum.*

4 *Præſcriptio triginta annorum nunquam intelligitur ſublata, niſi id expreſſè cautum reperiatur.*

5 *Salarium præſcribitur ſpatio trium annorũ Declara vt nu.6.*

7 *Conſtitutio emanata pro certis locis non debet ad alia loca extendi.*

8 *Conſuetudo non extenditur de loco ad locum.*

10 *Mercedis petitionem dici pauperem differre inuerſimile redditur.*

11 *Mercedis ſolutæ præſumptio reſultat ex diuturna creditoris taciturnitate.*

12 *Alimenta non admittunt dilationem.*

13 *Alimentandis non obſtat præſcriptio niſi poſt lapſum triginta annorum.*

14 *Doctori aliquid dicenti ſine auctoritate legis, vel ratione non creditur.*

15 *Salarium Familiarium Cardinalium, & Prælatorum in Vrbe infra annum à die obitus Domini, & duorum annorum tantummodò peti poteſt, alias obſtat exceptio præſcriptionis.*

16 *Conſtitutio ſanct. mem. Pauli III. inducens præſcriptionem Salarij Familiarium Cardinalium, & Prælatorum ſi illud infra annum à die obitus domini non petatur.*

17 *Conſtitutio ſan. mem. Pij V. declarans prædictam conſtitutionem ſan. mem. Pauli III.*

18 *Præſcriptio mercedis familiarium, & Prælatorum in Vrbe inducta per conſtitutiones Pontificias viget etiam contra forenſes.*

19 *Reſtitutio in integrum non competit forenſi ad-*

ſt aduerſùs præſcriptionem mercedis inductam per conſtitutiones loci,in quo ipſe forenſis ſeruiuit.

20 Reſtitutio in integrum denegari non ſolet forenſi aduerſùs præſcriptionem ſtatutariam ex capite ignorantiæ, Declara, vt num.21.

22 Forenſens non præſumuntur ignorare ſtatuta loci,in quo fuerunt conuerſati.

23 Conſtitutio ſan. mem. Pauli III. inducens præſcriptionem mercedis familiarium ſi intra annum à die obitus Domini non petatur non comprehendit operarios, ſed ſolùm familiares domi exiſtentes.

24 Extenſio de perſona ad perſonam non admittitur.

25 Salaria Aduocatorum non comprehenduntur ſub Conſtitutionibus, vel ſtatutis diſponentibus,quòd Salarium præſcribatur breuiori tempore, quàm triginta annorum.

26 Conſtitutio ſan. mem. Pauli III. & aliæ inducẽtes præſcriptionem mercedis familiarium Cardinalibus,& Prelatis inſeruientium ſi infra annum à die obitus Domini non petatur locum non habet extra caſum obitus.

27 Extenſio non admittitur de tempore ad tempus.

28 Diſpoſitio ad certum tempus reſtricta, extra illud deficere dicitur voluntas diſponentis.

29 Conſtitutiones correctoriæ Iuris communis non ſunt extendendæ.

30 Extenſio diſpoſitionis nunquam fit de caſu ad caſum quando poteſt aſſignari diuerſitas rationis:

31 Computa, & rationes mercedis famulorum in ſcriptis redigi non conſueuerunt.

32 Præſcriptio per Conſtitutiones,ſeu ſtatuta inducta non currit contra non valentem agere, Amplia, vt num.33. & 34.

35 Præſcriptio non currit ad fauorem debitoris, cui creditor dilationem conceſſit ad ſoluendum.

36 Præſcriptio non currit contra pupillum.

37 Præſcriptio non currit lite pendente.

38 Præſcriptio non ſuffragatur ad effectum excludendi exceptiones.

39 Præſcriptio non ſuffragatur Domino agenti pro recuperatione rei exiſtentis penes famulum creditorem mercedis.

40 Actione ſublata non cenſetur ſublata retentio, quæ eſt ipſa actione fauorabilior.

41 Præſcriptio principalitèr fundatur in negligentia creditoris.

42 Negligentia conſiderari non poteſt in creditore habente in manibus rem debitoris æquiualentem ſuo credito.

43 Præſcriptio per Conſtitutiones, vel ſtatuta inducta in Iudicijs non attenditur, niſi à parte opponatur.

44 Conſtitutiones, vel ſtatuta, quæ prohibent actionem,eam non tollunt ipſo Iure,niſi in caſibus à Iure expreſſis.

45 Præſcriptionis natura eſt non excludere actionem ipſo Iure, ſed ope exceptionis.

46 Præſcriptionis exceptio opponi debet à parte, nec poteſt Iudex ex officio ſupplere.

47 Exceptio carentiæ actionis non includit exceptionem præſcriptionis, ſed hæc ſpecialitèr opponi debet.

48 Conſtitutio ſan. mem. Pauli III. & aliæ ſuper præſcriptione mercedis Familiarium Cardinalium, & prælatorum non habent locum quando euidenter ceſſat fraus illius,qui inſtat pro mercede.

49 Conſtitutionem ſan. mem. Pauli III. ſuper præſcriptione mercedis Familiarium Cardinalium, & prælatorum locum non habet ſi Dominus libros rationum confecerit ex quibus poſſit apparere an merces realiter fuerit ſoluta, vel non.

50 Præſcriptio mercedis Familiarium Cardinalium. & Prælatorum inducta per Conſtitutionem ſan. mem. Pauli III. non hàbet locum quando merces fuit per Dominum relicta in teſtamento.

51 Præſcriptio per Conſtitutiones inducta ceſſat ſi fuerit ſemel interrupta, & intrat præſcriptio Iuris communis,Contrarium num.52. Declara, vt num.53.

54 Præſcriptio interrumpitur per agnitionem debiti.

55 Agnitio debiti reſultat ex ſolutione partis ipſius debiti.

56 Præſcriptione iuuari non poteſt is, qui eſt in mala fide.

1 SIVE † iure actionis,ſiue Iudicis officio Salarium debeatur nunquam creditor excludi tur ab illius petitione, niſi poſt lapſum triginta annorum; attenta diſpoſitione Iuris communis,ſecundùm quam
2 tantum † temporis requiritur in præſcriben-

dis actionibus *l. ſicut et l. omnes* C. *de præ-
ſcription. triginta annor. Corn. conſ.* 244. *n.*
3 2. *lib.* 4. *Dec. conſ.*266. *nu.* 4. Et † tantum-
dem quando agitur de præſcribendo Iudi
cis officio, *Glos in d. l. ſicut verb. perſecutio-
ne & ibi Bar. num.* 1. *& Bal. Salicet, & An-
gel.* Rolan. *conſ.*65, *nu.* 17. *vol.*4. *Afflict. de
ciſ.*245. *nu.*13. *Tiraquell. de Retract.* §. 35
*gloſ.*4. *n.*41. *Mareſcott. variar. reſolut. lib.*2
*cap.*67. *num.*7. Nec contrarium in merce-
de, ſeu Salario cautum reperiatur, & pro-
pterea idem Ius militare dicendum eſt,
4 cum talis præſcriptio nunquam ſublata in-
telligatur, niſi id expreſſè diſpoſitum repe-
riatur, *Alex. conſ.*170. *ſub num.*5. *lib.* 7. *Soc-
cin. Iun. conſ.*145. *nu.*43 *lib.* 1. *Rolan. conſ.*
21. *num.*48. *& ſeqq. lib.*2. *Cagnol. in l.*2. *nu-
mer.* 80. *ad finem verſ. ad quartum C de pact.
inter empt. & vendit. Gratian. diſcept. forens
cap.* 1. *num.* 3.

Et quamuis Doctores communitèr vide-
5 antur firmare, quòd Salarium † præſcriba-
tur triennio, vt videre eſt apud *Guttierez. in
repetit. l. nemo poteſt num.*487. *ff. de legat.*1.
*& de Iur. ament. confirmator. par.*3. *cap.*1 *ex
num.*20. Padill. *in l. ſi quas actiones ſub nu-
mer.*43. *C. de ſeruit. & aqu. Oroſc. in l. om-
nes populi num.*76. *ff. de Iuſt. & Iure Men-
chac. de ſucceſſion. creat. lib.*1. §. 10. *num.* 33.
Gratian. deciſ. Marchia 53. *num.*6. *Riec in
collectan. deciſ.*179 *in fine & collectan.*285.
verſ. ſed quanto tempore Gamm. deciſ. 334.
*Carpan. ad ſtatut. Mediolan. lib.*2. *cap.* 419.
num. 18. *vbi quod procedat de Iure communi
Grilenzol. conſ.* 52. *num.* 3. *Caroc. de Excep-
tion. exc.* 44. *n.*24. *& ſeqq. Dunz. in pugn.
Doctor. tit. de Salar. cap.*3. *num.* 6. *Flores de
mena variar. quæſt. lib.*1. *quæſt.* 8. §. 2. *ex n.*
38. *Rebuff. ad Conſtitution. Reg. Gallic. tit. de
famulor. Salar. gloſ.* 1 *ex num.* 2. *Alfonſ. de
Caſt. de poteſt. leg. pænal. lib.*2. *cap.* 10. *verſ.
quinto adhuc apertiſſimè Molin. de Iuſt. &
Iure tom. primo tractat. primo diſputat.* 67.
num. 2.

6 Attamen attenta mente conſideran-
do relatos Doctores apparet, quod loquan-
tur aliqui in terminis ſtatutorum, & conſti-
7 tutionum particularium, quæ † non ſe ex-
tendunt ad alia loca; ſed vigèt tantum in iis
locis, in quibus emanarunt, *Doctores in l. cũ
ctos populos C. de ſumm. Trinit. et fide Ca-
thol. Contard. in l.* 1. *C. ſi de moment. poſſeſ-
ſion. ſi per Aegidiana quæſt.* 6. *nu.* 1. *cum ſeq.*
Mar. Anton. variar. reſolut. lib. 1. *reſolut.*41.
*ſub nu.*6. *Rot. deciſ.*542. *nu.* 28. *part.* 5. *tom.*
2. *recen.* Alii in terminis conſuetudinis par-
8 ticularis † quæ pariter extra limites, loci in
quo ortum habuit non attenditur *l.* 3. §. *ſi
quis hoc interdicto, et ibi Bar. ff. de itiner.
actuque priuat. l. ius ſingulare, & l. quod ve-
ro contra ff. de legib. Bal. in c.*1. *in princip. n.*
9. *de feud. cognit. Aret. conſ.*122. *num.*4. *Dec.
conſ.*483. *num.*22. *Purpur. conſ.* 522. *nu.*12.
Rot. coram Cardinali Mantic. *deciſ.* 284 *nu-
mer.*6, Et Alii denique, licèt de Iure com-
muni id diſpoſitum eſſe affirment, ex doctri
nis tamen per eos allegatis, ſecundum quas
Doctores interpretationem ſemper recipi-
unt, *Bar. in l. non ſolum* §. *liberationis ff. de
lib. leg. Menoch conſ.*52. *num.*70. colligitur,
quòd non in Iure Communi, ſed in parti-
cularibus Conſtitutionibus ſancitum repe-
ritur, prout videri poteſt apud *Carp. in. loc.
cit.* allegantem *Duen. in Regul.* 306. qui lo-
quitur in terminis pragmaticæ Regni 157.

Particularibus igitur conſtitutionibus,
Conſuetudinibus, & Statutis de medio ſu-
9 blatis firma concluſio erit, quòd † Salari-
um non niſi triginta annorum ſpatio præ-
ſcribatur, vt firmat. *Donat Anton. de
Marin. reſolut. quotid. cap.* 311. *num.*12. &
videtur firmaſſe *Rot. in Burgen Salarii* 27.
Maii 1617. *Coram Cardinali Caualerio*, in
qua reſolutum fuit quòd creditori merce-
dis non obſtaret taciturnitas plurium anno
rum dum non concurrebat legitima tem-
poris præſcriptio, vt videre eſt in *deciſ.*400.
ſub num. 3. *verſ. ad taciturnitatem in eius
impreſſ.* & cum allegaretur præſcriptio ob
lapſum triennij in vna Romana mercedis
16 Iulij 1570. coram R. P. D. Binarino no-
luit S. Rota aliquid firmare, licèt ex alijs
rationibus dixerit, Salarium nõ eſſe de Iu-
re debitum, vt apparet ex eadem deciſ. im-
preſſ. in prima parte diuerſor. quæ eſt in or-
dine 559 *in fine* non obſtante fũdamenta-
li ratione Doctorum, qui fuerunt ſupra ad-
ducti conſiſtente in eo, quòd in veriſimi-
10 le † ſit, quem tandiu differre ſuorum la-
borum mercede expoſcere. *Grilenz. conſ.*
52. *num.* 5. præcipuè cum vt plurimùm o-
perarij diuitijs non affluant *Alex. con.*82. *ſub
num.* 14. *verſ. & hanc partem lib.* 6 *Afflict.
deciſ.* 13. *nu.* 15. *verſ. quia reſpondetur Surd.
deciſ.* 105. *nu.* 3. *Zuccar. deciſ. Lucen. ciuil.*
68. *num.*6. *Rot. deciſ.* 751. *num.* 7. *verſ. ſe-*

cunda

Digitized by Google

11 *cunda coniectura par. 1. diuerſor.* Ideoque †
ſi procraſtinetur petitio, incret præſumptio
ſatisfactionis, *Oldrad. conſ.* 183. *num.* 10. *Pa-
riſ. conſ.* 137. *num.* 2. *lib.* 4. *Afflict. deciſ.* 13.
num 21. *verſ. nona coniectura Crauett. conſ.*
148. *num.* 12. quos refert, & ſequitur *Rot.
coram Cardinali Mantica deciſ.* 266. *num.* 5.
Nam pro reſponſione erit animaduertendum,
quòd licèt talis inueriſimilitudo conſiderata
multo magis locum ſibi vindicet in
12 alimentis, † quæ dilationem non patiun-
tur, *Bal. in l. pactum C. de collat. Surd. de A-
liment. tit.* 1. *quæſt.* 44. *num* 36. Attamen
13 † non niſi annis triginta elapſis excluditur
alimentandus ab illorum petitione, *Surd.
vbi proxime quæſt.* 42. *verſ. ſecundo quia
ſub num.* 91. Et quando etiam admitteretur
quòd talis inveriſimilitudo eſſet ſpecialis
in credito mercedis, non tamen ex hoc oriretur
conſequentia, ergo præſcribitur ſpatio
trium annorum, non enim aliqua aſſignari
poteſt ratio, propter quam potius dicendū
ſit, tale creditum præſcriptum remanere
per lapſum trienni, quàm biennii, vel
quinquennij, nec ex Doctoribus ſupra relatis
reperitur aliquis, qui in hoc auctoritatē
14 vel rationem aliquam addacat, ſine † qui-
bus Doctoris dictum non attenditur, *c. ſe-
cundum, verſ. adeo autem* 19. *diſtinct. l. illam
ibi,* eo quod nulla conſtitutio ſuper huiuſmodi
collatione poſita eſſet &c. *vbi Docto-
res omnes C. de Collation. Iaſ. conſ.* 89. *ſub.
num.* 21. *&* 22. *vol.* 3. *Ciriac. controuerſ.* 50.
numer. quinto, & controu. 248. *num.* 17. *Pa-
nia deciſ.* 123. *num.* 13.

Veritas tamen eſt, quòd in omnibus ferè
locis adſint particulares Conſtitutiones
quæ tempus de Iure Communi neceſſarium
ad præſcribendum Salarium ad breuius co-
15 arctant; prout videmus in Vrbe vbi † quotieſcunque
agitur de Salario familiarium,
& famulorum Cardinalium, Patriarchatum
Archiepiſcoporum, Auditorum Rotæ, Clericorum
Cameræ, Referendariorum, & ſimilium
prælatorum infra annum à die obitus
Domini, cui ſeruiuerunt, & ſtipendium
biennij tantùm peti poſſit, & ſi quis vltra
petat præſcriptionis exceptione poſſit repelli.
Gratian. d. dec. Marchia 53. *n.* 6. *Carot. de
locat. & conduct. par. prima tit. de mercede
famulat. quæſt.* 10. *n.* 44. Ricc. *in collectan. de
ciſ. collect.* 585. *verſ ſed quanto tempore Gra-
tian. diſceptat. forenſ. cap.* 94. *num.* 48. *& ſeq*
Lanfranc. Zacchias de Salario.

Et hoc ex diſpoſitione Conſtitutionis ſan.
16 mem. Pauli III. quæ † eſt tenoris ſequentis
videlicèt: Paulus Papa III. motu proprio
&c. Cum ſicut nobis nupèr innotuit ſæpius
contingat, vt decedentibus Cardinalibus,
& venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis,
Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac
dilectis filijs Referendarijs noſtris nec non
cauſarum Palatij Apoſtolici Auditoribus,
& Clericis Cameræ Apoſtolicæ præſidentibus,
ac Litterarum Apoſtolicarum de maiori
pręſidentia Abbreuiatoribus, qui vt
plurimùm notabilem familiarium & ſeruitorum
numerum tenere conſueuerunt, familiares,
& ſeruitores præfati contrà eorum
patronos iam defunctos inſurgendo
Salaria & ſtipendia eorum familiaritatis,
& ſeruitutis pro toto tempore, quo eorum
familiares extiterint, ſeu illis inſeruiuerint
etiam, quòd de eis ſibi ſatisfactum ſit etiam
longo tempore poſt obitum ipſorum
Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum,
Referendariorum, Auditorum, Clericorum,
Præſidentium, & Abbreuiatorum
petant, & efflagitent, ac quandoque eorum
hæredes, qui vt plurimùm de his non
ſunt informati ſupèr Salarijs, & ſtipendijs
huiuſmodi etiam iudicialiter impetrent, &
moleſtent in ipſorum hæredum perturbationem,
& non modicum detrimentum:
Nos attendentes, Patriarchas, Archiepiſcopos,
Epiſcopos, Referendarios, Auditores,
Clericos, Præſidentes, & Abbreuiatores
præfatos vtpote alijs maioribus negotijs diſtractos
vtplurimùm rationes, & computa
Salariorum, & ſtipendiorum familiarium,
& ſeruitorum ſuorum in ſcriptis non redigere,
& propterea eos non facilè, ſed etiam
difficile eorum hæredes de ſolutione Salariorum,
& ſtipendiorum huiuſmodi fidem
facere poſſe, & inſupèr veriſimile non eſſe,
vt qui pro mēſuali Salario, & ſtipendio alijs
inſeruiunt exactionem eorum Salariorum,
& ſtipendiorum vltrà integrum annum differant.
Volentes fraudibus, quæ in præmiſſis
fieri poſſent occurrere. Motu proprio,
&c. ſtatuimus, & ordinamus, quòd de
cætero nemo cuiuſcumque ſtatus, gradus
ordinis, vel conditionis exiſtat ab hæredibus
Cardinalis alicuius, Patriarchę, Archiepiſcopi,
Epiſcopi, Referendarij, Auditoris,
Clerici, Præſidentis, vel Abbreuiatoris
defuncti, cuius familiaris extiterit, ſeu cui

inſeruiuerit, Salarium, ſeù ſtipendium familiaritatis, ſeù ſeruitutis ſuæ plus quàm pro integro biennio per annum à die obitus eius patroni petere, aut exigere, ſeu deſuper hęredes pręfatos quouis modo in iudicio, vel extrà impetere, vel moleſtare poſſit, diſtrictiùs inhibentes modernis, & pro tempore exiſtentibus almę Vrbis Gubernatori, & Curię cauſarum dictę Camerę Auditori, ac noſtro in eadem Vrbe, & eius diſtrictu in ſpiritualibus Vicario Generali, nec nō Senatori, ac quibuſuis aliis tàm dictęVrbis, quā quarūcunque aliarum Ciuitatum, terrarum, & locorum Iudicibus, & officialibus, ne familiares, & ſeruitores præfatos ſuper exactione ſalariorum & ſtipendiorum huiuſmodi biennij poſt annum à die obitus ipſius defuncti lapſum audire, aut ad eorum inſtantiam contra hæredes præfatos quouis modo procedere, aut ius dicere præſumant Ac decernentes ex nunc irritum, & inane ſi ſecùs ſupèrhis à quoquam quauis auctoritare ſcientèr vel ignorantèr contigerit attentari. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac Vrbis Ciuitatum, Terrarum, & locorum huiuſmodi etiam iuraměto &c. roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, cœteriſque contrariis quibuſcumque.

Fuit poſteà hæc Conſtitutio declarata, & confirmata, per ſan. mem. Pium V. mediante motu proprio tenoris infraſcripti vi-
17 delicet; Pius † Papa V. motu proprio, &c. Cupientes litium anfractibus, qui poſt obitum Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & aliorum quorumcumque Prętatorum in Romana Curia decedentium inter eorum creditores oriuntur dum ſe vnuſquiſque altero potiorem oſtendit, dum aliqui prętextu mercedum, & regaliarum alios creditores pręcedere conantur, quo fit, vt ſepe numero pauperrimi, qui eorum ſubſtantiam bona fide crediderunt, non tantùm debita ſatisfactione defraudentur, ſed etiam longis, & periculoſis litibus grauiſsimo cum eorum impendio defatigentur, hac perpetuò valitura Conſtitutione ſancimus vt defunctis in Romana Curia tam Sanctæ Romanę Eccleſię Cardinalibus, quàm Patriarchis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Camerę Apoſtolicę clericis, Sacri Palatii Apoſtolici Auditoribus, Referědariis maioris pręſidentię Abbreuiatoribus, & aliis, quibuſuis prętatis nullus ſuper eorum bonis mercedem petere poſsit in præiudicium creditorum, niſi euidentèr appareat, quòd ſub certa conſtituta mercede ad ſeruitium huiuſmodi acceſſiſſet. Et vt etiam ſeruetur forma conſtitutionis fel: record. Pauli Tertii ſuper hoc conceſſa, quam (quatenus opus ſit) innonamus ſimilitèr eorumdem Cardinalium, & Prælatorum familiares abſtineant à petitione regaliarium cuiuſcumque generis iuxta formam decreti de fratrum conſilio de menſe ſeptembris proximè pręteriti ſuper hoc æditi. Portò in ſatisfactione creditorum dictorum Cardinalium, & Prælatorum in Romana Curia decedentium talis ordo ſeruetur, vt poſt conſignationem annuli, & ornamentorum Cappellę dilecto filio CamerçCommiſſario, reſpectu Cardinalium in primis, & ante omnia faciendam Prior cauſa ſit eorum, qui pro vſu dictorum Cardinalium, & Prælatorum, eorumque familię res cibarias dederint. Secunda eorum, qui res veſtiarias, & ad vſum corporis ipſorum, non autem ad ornatum, vel ad pompā neceſſarias ſubminiſtrauerint. Quādoquidem ex cauſis huiuſmodi creditores vt plurimùm ſint pauperes, vel mercatores, qui pro illis aduehendis innumera pericula ſubeunt, & ſine illis prefati Cardinales, & Prælati ſtatum eorum dignitatis vſque ad obitum minimè ſubſtentare potuiſſent, & re quiſiti vtique veriſimilitèr omnem honeſtā obligationem etiam cum iuramento, & in forma camerę contraxiſſent. Tertia vero cauſa ſit prefatorum mercenariorum, quib⁹ certa conſtituta merces appareat, quibus ſatisfactis, in cęteris ſeruetur Ius commune, Quod non tantùm in futuris, ſed etiam in pendentibus negociis locum habere decernimus etiamſi ex alia cauſa creditores inſtrumenta, & obligationes, etiamſi in forma camerę habeant Quocirca dilecto filio Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicę nunc & pro tempore exiſtenti tenore pręſentium committimus, & mandamus, quatenus pręmiſſa omnia, & ſingula per hæredes, & teſtamentorū executores, & cęteros, ad quos pro tempore ſpectabit, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam pecuniarias & alia Iuris, & facti remedia opportuna inuiolabilitèr obſeruari faciat, Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis priuilegiis obligationibus in forma

camerę

cameræ conceſsis, cæteriſque contrariis nõ obſtantibus quibuſcunque &c.

Circa quas conſtitutiones,& ſimiles aliis in locis vigentes plura erunt animaduer-
18 tenda, & † Primò, quòd ſub earum diſpoſitione comprehendantur etiam forenſes, qui ſeruitium pręſtarunt in loco, vbi vigent huiuſmodi conſtitutiones, *Ancharan. in c. canonum ſtatuta in quæſt. 12. verſ. Itẽ, & quan um ad præſcriptionem de Conſtitution. Corn. conſ. 205. numer 9. libr. 3. Barbat. conſil 53. col. 10. libr. 2. Ruin. conſil. 117. numer. 12. Caccialup in l. cunctos populos numer. 131. & ibi Purpur. n. 154 & 161 qui te ſtatur de communi ff de iuſt. et Iure Adden ad Buratt. deç. 98. n 6. Rot in Sulmonen Pecuniaria 10. Iunii 1624. coram Reuerendiſsimo Seleucien in Romana Mercedis 17. Martii 1578. coram Reu. Padr. Dom. Bubalo, quæ eſt deciſ 602. numer 3. part. prima diuerſ. & in Maceraten. Cenſus prima Februarii 1638. coram Cardinali Verospio Seniori & in Romana pecuniaria 16 Ianuarii 1632.*
19 *coram Reu. Padr. Dom. Pirouano* Nec † poterunt ipſi forenſes pretendere aliquam reſtitutionem in integrum *Add. n. ad deciſion. 6. numer. quinque ge ſimonono part. 3 recen.*
20 quę † licet ex capite ignorantię non ſoleat denegari, vt notatur in *l iubemus C. de Teſtamen. & in l. fin. l. ff. de decret ab ordine fa*
21 *cien.* Attamen† cum ignorantia ad talem effectum requiratur, quòd ſit iuſta, rationabilis, & inuincibil s, ac omni ex parte excuſabilis, *Bal. in c. licèt de ſent iend. negligen prælator. Felin. in c. vigilanti in 3. l. ime t. de præſcription. Roman conſ. 127. col. finali, & conſ. 140. in fine Aret. conſ. 15 in fin Dec conſ. 166. circa finem, & conſ 267. in fine Rolan conſ. 39. num. 21. vol. 4. Bel. conſ. 46. numer. 16. Cephal. conſ. 214 numer. 29. & ſeq. Gazadin. conſ. 8. verſ ſexto. & conſil. 68. poſt num. 14. Surd conſ. 489. num. 37 lib. 4. Honded. conſil. 80. numer. 62. libr. 2. Burſatt. conſ. 160. numer. 71. libr. 2. Coſt. in tractat. de fact. ſcien. & ignoran. inſpect. 85. numer. primo,* Ceſſat in caſu iſto, quia,
22 † cum operarii occaſione ſeruitutis fuerint conuerſati in loco præſumuntur ſe informaſſe de Conſtitutionibus, & ſtatutis vigentibus,cum potuerint,& debuerint ſe informare, vt *poſt Barbat. in conſ. 54. num. 16 & 17. vol. 2. & Rolan. de Lucr. Dot. quæſt. 13. numer. 11. dixit Rot. in Vrbeuetana Cenſus 18. Aprilis 1636. coram R. P. D. Motmanno quæ eſt deciſ. 129. num. 16. part. 7. in recentior.*

23 Secundo † erit animaduertendum,quòd non egrediantur perſonas expreſſas, itaut, cum loquantur de familiaribus, qui ad iſtum effectum non ſunt dicendi omnes operarii,ſed tantum ij,qui fũt de familia, nempe familiares domi exiſtentes, qui domeſtici appellari conſueuerũt, vt de ſimilibus conſtitutionibus, & ſtatutis firmant *Ducen. regul. 300 Gamma deciſ. 334. Cirlac controuerſ. 307. n. 4.* & in terminis iſtarum Cõſtitutionum firmant. *Marcheſan. de Cõmiſſion. appellat. in cauſ. merced. §. 1. n. 13. fol. 1191. par. 1.* vbi refert ita fuiſſe per S. Rotam reſolutum *in vna Romana, ſeu Bellucana mercedis 9 nouembri 529. coram Sarmiento*,& fuit reſolutum *in Romana mercedis 18 m rtii 1591. coram Penia quæ inter eius deciſiones Venetiis impreſſas eſt de ciſ. 111. in nerſ neque ex bulla ſub n 9.* Propterea non erunt ad alias perſonas extendendæ. *Redoan de ſpol. quæſt. 10. n. 33. Gratian. d ſ ept.t. foren ſ. cap 94. numer. 49*
24 Extenſio † enim de perſona ad perſonam non admittitur, *Bal. in l. ſed & milites ff. de excuſat. tutor. Dec. in l. prima ſub numer. 3. C. de ſucceſſ. Rolan. conſ. 56. numer. 24. libr 3. & conſ 96. numer. 18. libr. 4 Cephal. conſ. 616 numer 93. Bertazol. conſil. ciuil. 62. numer. 40. Gabr. conſ 83. n. 61. & conſ. 197. numer. 10. Riminal. Iun. conſ. 19. numer. 33. Grauett. conſ 98. nu 13 Menoch. conſ. 220. nu. 128. & ſeqq per l. ſi quis ita S. penul. ff. de Teſtamen. tutor. Aretin. in l. gallus. S. & quid ſi tantum col. 5. ff. de liber. & poſthum. & in conſ 211. numer. 5. & conſ. 218 numer. 9. & conſ. 377. numer. 2. Iaſ in l. cum ret. col. 3. in 6. notab. ff. de legat. primo, & in conſ. 66. col 7. in 3. Dec. conſ. 211. numer. 3. & in conſ 346. numer. 6. Natt conſ. 47 numer. 0. Alciat. conſ. 2. numer. 33. & ſeqq. libr. 3. Mantic. de Tacit. libr. 13. tit. 21. numer. 14. Rot deciſ. 25. numer. 10 part. 4. tom. 2. in recen.* Ex quo infertur, conſtitutiones prædictas locum non habere quotieſcumque agatur de Sa-
25 lariis Aduocatorum & ſimilium qui † non comprehenduntur ſub Conſtitutionibus, vel ſtatutis diſponentibus,quòd Salarium præſcribatur breuiori tempore, quàm triginta annorum *Rebuff. ad Conſtitution. Reg Galliæ.*

Digitized by Google

*Gallic. tit. de Salar. famul. gloſ.*10. *Florez.
Diez. variar. reſol. quæſt.*8. *num.*44. *&* 60.
Valaſc. deciſ. Luſitan. 125. *Maſtrill. de Ma-
giſtrat. libr. primo cap.*21. *numer.*102.
26 Tertiò † erit animaduertendum, quòd
loquuntur in caſu obitus Domini, ſicque ad
alium caſum non ſint extendendę, *l. fideiuſ-
ſores magiſtratuum* §. *pro Aurelio vbi gloſ. in
verbo vſuras ff. de fideiuſſor. Bal. in cap.* 4. *in
verſ. pone quod emphiteut. qual. olim. dom.
prop. feud. priu. Laur. à Piuu. conſ.*90. *num.
primo Grat. conſ.* 41. *numer.*24. *& ſeqq. lib.*
2. *Gratian. diſceptat.*769 *num.*84. & quam-
27 uis aliquando extenſio ſoleat admitti
de caſu ad caſum; nunquam tamen admit-
titur de tempore ad tempus *l. ſi ita quis ff.
de vulgar.* Itaut, cum conſtitutiones prędi-
ctę fuerint reſtrictę ad tempus obitus Do-
mini, extra illud locum non habeant; Et
28 ratio eſt, quia Pontifices, † dum reſtrin-
gunt eorũ diſpoſitiones ad certum tempus,
apparet extra illud noluiſſe diſponere, *Bar.
in l. ſi mater* §. *ſi ſilius in fine ff. de vulgar. Iaſ.
in l. prima numer.*30. *verſ. confirmatur ff.*
29 *eodem*, pręcipuè † cum verſemur in diſpo-
ſitionibus correctoriis iuris communis, *l.
præcipimus in fine C. de Appellat. l. ſi verſ. ff.
ſolut. matrimon. c. quæ à Iure de reg. Iur. in*
6. *gloſ. in auth. quas actiones in verb. exclu-
duntur verſ. Item an idem C. de Sacr. Sanct.
Eccleſ. gloſ. in c. indemnitatibus* §. *cæterum
in verb. confirmetur in fine de elect. in* 6. *Bar
quem cæteri ſequuntur in l. gallus in princip.
ff. de liber. & poſthum. Falin. in c. auditis
numer.*20. *de præſcription. Geminian conſ.*62
*num.*9. *verſ. exhorbitantia Abb. conſ.*44. *in
fine lib. primo Oldrad. conſ.*150. *num.*3. *Becc.
conſ.*3. *num.*43. *Dec. conſ.*37. *num.* 5. *Natt.
conſ.*514. *num.*19. *Surd. conſ.* 163. *num.*23.
*& ſeqq lib.*2. *Honded. conſ. primo num.* 30.
*libr. primo Gratian. diſceptat forenſ. cap.*521
*num.*11. *Andr. Gail. practicar. obſeruation.
lib.*2. *obſeruat.*33. *num.*6. *Menoch. de recu-
peran. poſſeſſ. remed.* 15. *num.*17. *Oſaſc. de-
ciſ. pedemontan.*120. *num.*8. *& deciſion.*126
*num.*12. *Villag. in tractat de Extenſion. Le-
gum tit. de extenſion. leg. exorbitan num.*3.
*Tiraquell. in l ſi vnquam verbo libertis nu-
mer.*27. *C de reuoc. donat. Seraph. dec.*1386
30 *num.*15. Et † poſſit aſſignari diuerſitas ra-
tionis iuxta notat. *in l. illud ff. ad l. Aquil.
Dec. conſ.*684. *num.*2. *Pariſ. conſ.* 38. *num.*
28. *libr.*2. Diuerſitas autem rationis eſt eui-
dens, quia ſi agatur pro cõſequutione mer-
cedis ante obitum Domini non poteſt alle-
gati, quòd agatur contra hæredes non in-
formatos; itaut poſſit dari caſus, quòd exi-
gatur Salariũ iam ſolutum, proùt poſſet e-
uenire quando ageretur pro eius conſequu-
31 tione poſt mortem Domini, quia † vtplu-
rimum rationes, & computa Salariorum, &
ſtipendiorum familiarium, & ſeruitorum
in ſcriptis redigi non conſueuerunt, vt opti-
mè id aduertit, & pro ratione diſpoſitionis
inducit relata Conſtitutio *San. mem. Pauli
Tertij*.
32 Erit Quarto loco animaduertendum, †
quòd præſcriptio per ipſas Conſtitutiones
inducta non currat contrà non valentem a-
gere *Duen. Reg.*306. *num. primo*, quia ſicu-
ti non valenti agere non currit præſcriptio
de Iure communi *l. prima in fine C. de An-
nal. except. l prima C. de bon. matern. Alex.
conſ.*106. *numer.*2. *&* 4. *vol.*5. *Corn. conſ.*
22. *numer.*16. *vol.*3. *Pania deciſ.*1414. *nu-
mer.*4. *Seraphin. deciſion.*926. *numer.* 3. *Rot.
recen. deciſion.*671. *numer.*3. *part.*2. *& deci-
ſion.*512. *numer.*12. *part* 4 *tom.*3. *& deciſ.*
407. *numer.*13. *&* 17. *part.*. *& deciſ.*425.
*numer.*11. *par.*5. *tom.*2. *& deciſion.*159 *nu-
mer.*11. *&* 270. *numer. ſecundo part. ſexta*,
Ita non currit præſcriptio à ſtatutis, ſeu par
ticularibus conſtitutionibus inducta, nè de
tur pœna vbi non eſt negligentia, *Bal. in
Auth. niſi annale in princip. C de bon. mater.
Fulgoſ. conſ.*122. *circà finem Alex. conſil* 84.
*numer.*2. *libr. primo, & conſ.*38. *libr. ſecundo
Dec. conſil.*468. *numer. Trigeſimotertio*, *&
ſeq. Maſcard. de ſtatut. interpret. concluſ.*2.
33 *numer.*96. Quod † procedit licèt verba Cõ-
ſtitutionum, vel ſtatuti eſſent præciſa, *Cra-
uett. conſil.*116. *numer. octauo Decian. con-
ſil. trigeſimotertio numer.*26. *volum. quinto*
34 Et † etiamſi impedimentum proueniret, ex
parte impediti, *Crauett. conſil.* 201. *nu-
mer. vigeſimonono Ciriac. controuerſ.*321.
*num.*75.
35 Eadem † ratione Conſtitutiones prædictæ
locum non habebunt in caſu, quo inter cre
ditorem mercedis, & Dominum fuiſſet ali-
qua dilatio ad ſoluendum conuenta, ipſa
enim dilatione pendente creditor dicere-
tur impeditus agere §. *plus autem Inſtitut.
de Action. capit. primo de plus petition. Buratt
deciſion.*485. *numer. quinto*, & propterea non
curreret tempus in ipſis conſtitutionibus aſ-
ſignatum

Digitized by Google

ſignatum Ricc. collectan. deciſion. 155 ampli-
at. 7. Pinell. in auth. niſi tricennale ex nu. 42.
C. de bon. mater. Carleual de Iudic. lib. pri-
mo tit. 3. diſputat. 4 ſub numer 18 verſ. Id-
que eo prouenit tom. 2. durãte enim dilatio-
ne non dicitur orta actio pro illius conſe-
cutione & contra actionem non natam non
currit præſcriptio. l. cum notiſſimi §. illud C.
de præſcr. 30. vel 40. annor. Rot. in Romana
quatuor domorum 21. Iulij 1649. coram R.
P.D. Peutingerio.

36 Quinto aduertendum erit quod † tem-
pus ad præſcribendum in dictis cõſtitutio-
nibus inductũ non curreret contra pupil-
lum, vt ſi mortuo patre filius pupillus mer-
cedem patri debitam non peteret durante
eius pupillari ætate, l. ſicut C. de præſcripti-
on. 30. vel 40. annorum. Bald. de præſcripti-
on. par. 6. principal. caſ. 23. numer 34. ante
fin. Gratian. diſceptat. forens cap. 433. Mare-
ſcott. variar. lib. 2. cap. 67. ſub num. 24. verſ.
ſed quamuis Rota recen. deciſ 419. numer. 4.
par. 2. & deciſ. 372. numer 9. part. 4. tom. 2.
& coram ſan. mem. Gregor. XV. deciſ. 489.
numer 13. & in Romana de Magdalenis 9.
Iunij 1597 coram Cardinali Blanchetto, &
in Romana Cenſus de Caffarellis 2. Decembris
eiuſdem anni corã Reuerend. Pad. Dom. Gyp-
ſio.

37 Sexto aduertendum venit, quòd tempus
† non currat ad inducendam præſcriptio-
nem lite pendente Coccin. deciſion. 362. nu-
mer 6. Rot. deciſion. 568. num. 5. in fin. par.
4. & deciſion. 131. numer 11. par. 7. in re-
centior.

38 Septimò aduertatur † Conſtitutiones
præfatas non ſuffragari ad effectum exclu-
39 dendi exceptiones, vt puta ſi † Dominus
ageret pro recuperanda re penes famulũ
exiſtentem, & famulus exciperet de Salario
nõ poſſet Dominus exceptionem repellere
præſcriptione, Bar. Iaſ & alijs in l prima §.
ſublata ff. ad Trebellian. l. purè §. finali ff. de
doli except gloſ. in l. ſicut §. perſecutione C. de
præſcript. 30. annor. Felin. in c. ex tranſmiſſa
numer nono de præſcription. duen regul 306.
limitat. 7. Caroc de locat. & conduct part. 4.
tit. de neceſſitat. vſus quæſt. 13. numer. 11.
fol. mihi 204. verſo Ciriac. controuerſ. 307.
numer. 2 Mareſcot. variar. libr. 2. cap. 67.
numer. 30 Ancharan. conſ. 5. numer 5. verſ.
iſtud eſt pulchrum dubium Hohedan. deciſ. 3
40 de præſcription. Sublata † enim actione nõ
cenſetur ſublata retentio, quæ eſt ipſa actio-
ne fauorabilior l. per retentionem C. de Vſur.
Giurb. deciſ. 60. numer. 5 Cartar deciſ. 11.
numer 4. Mantic. de Tacit. lib. 21. tit. 8.
num. 38. Surd. deciſ. 277. numer 17. Barz.
deciſ. 108. num. 37. & 40. Gratian. diſcept.
forenſ cap. 470 numer. 12. Et ratio, propter
quam tali caſu non poſſit allegari præſcri-
41 ptio ea eſſe poteſt, quia præſcriptio † fun-
datur principalitèr in negligentia credito-
ris arg. tex. in c. vigilanti de præſcription, & in
c. quia diuerſitatem de conceſſ. præbend. Fe-
lin. in d. c. vigilanti nu. 5. de præſcript. Abb.
in c. illud num. 11. eod. tit. Petr. de Vbald. in
tractat. de canon. Epiſc. capit. 2. numer. 15.
Franc. Marc. deciſ. 327. num. 1 p. 2 Rot.
dec. 270. num. 5. par. 6. & deciſ. 133. num.
42 17. p. 7. rec Quæ † negligentia conſiderari
non poteſt in eo, qui tantumdem, vel plus
in manibus habet, quam ipſe prætendere
de iure poteſt Mareſcot. Variar. reſolut. lib.
2. cap. 67. num. 30. Rot. deciſ. 17. numer. 3.
in fine par. 4. in recentior.

43 Octauo aduertatur quòd † ſi conuen-
tus in iudicio nihil opponat aduerſus ſerui-
torem inſtantem pro mercede poſt tempo-
ris lapſum in dictis conſtitutionibus aſſi-
gnati, benè poterit condemnari ipſi con-
ſtitutionibus minimè obſtantibus Rebuff. ad
conſtitution. reg. Gallic. tit de Mercator. mi-
nut. vend. Gloſ. 11. num. 13. Mexia de Tax-
pan. concluſ. 6. num. 72. Duen. regul. 206.
limitat. 10. Surd. Deciſ. 24. num. 3. Ciriac.
44 controuerſ. 307. num. 6. Nam † conſtitu-
tiones vel ſtatuta diſponentia non dari a-
ctionem, non eam ipſo iure tollunt, niſi in
caſibus à iure expreſſis l. obligationum fere
§. placet. ff. de Act. & obligat. l. 1. ff ad ſenat.
conſult. Macedonian. l. 1. §. 2. ff. ad ſenat.
conſ. Velleian. Sed producunt tantùm exce-
ptionem l. 1. ff. de condit. ex lege l. nam &
poſtea in princip. vbi Bart. ff. de iureiuran. l.
1. §. ſublata, & ibid. Bart. num. 1. Alex. nu.
1. & 2. ff. ad Trebell. Rebuff. de famul. ſalar.
Gloſſ. 11. num. 1 Anguiſſ. conſ. 6. numer. 1.
vol. 2. Gonzal. ad. reg. 8. Cancellar. gloſſ. 56
num. 83. Gabr. in tit de clauſul. concluſ. 3. nu.
25. Gomeſ. in regul. de Triennal. quæſt. 49.
Mandoſ. in reg. 7. quæſt. 4. num. 6. Capy-
taquen. deciſ. 249. par. 1. Put. deciſ. 340. n.
4. lib. 1. Creſcen. deciſ. 4. ſub numer. 3. de
priuileg. Caſſador. deciſ. 10. num. 3. & 4.
ſuper regul. & deciſ. 2. & 3. de locat. Rot.
deciſ.

45 deciſ. 21. num. 3. de conceſſ. praben. Et † eſt
de natura præſcriptionis non excludere a-
ctionem ipſo iure, ſed ope exceptionis c.
ad aures de praſcription. Alex. conſ. 228. in
fine vol. 6. Pont. conſ. 48, num. 3. Surd. de-
ciſ. 24. num. 2. Boer. deciſ. 344. numer. 8.
Cancer. variar. lib. 1. capit: 18. numer. 26.
46 quam † exceptionem opponere eſt neceſſe
ad tex. in l. ſi maritus §. praſcriptionem C. de
Adult. Guidopap. deciſ. 221. Magon. deciſ.
Florent. 42. num. 17. & deciſ. 145. numer.
24. & deciſ. Lucen, 27, num. 20. quia illam
Iudex ex officio ſupplere non debet Rimi-
nald. iun. conſ. 107. num: 26. Magon. d. de-
ciſ. 42. num. 17. & deciſion. 145. numer.
24. à Ponte conſ. 48. numer, decimo.
47 In tantùm, quòd † ſi à reo conuento oppo-
neretur in genere exceptio deficientiæ a-
ctionis non diceretur oppoſita exceptio præ
ſcriptionis, quæ non includitur in oppoſi-
tione generica, nec in voce adduci ſatis eſt,
ſed in proceſſu requiritur expreſſè Bar. in l.
eum qui §. qui ita ff. de verbor. obligat. Gui-
dopap. deciſ. 221. Pont. d. conſ. 45. numer. 9.
Giurb. deciſ. 13. per tot.
48 Nono erit aduertendum, † Conſtitutiones
præfatas emanaſſe ad excludendas frau-
des, quæ quotieſcumque euidentèr ceſſa-
rent ipſarum Conſtitutionum diſpoſitio mi-
nimè procederet Scraphin. deciſ. 692. num.
4. & deciſ. 696. num. 3. Rot in Rom. pecunia-
ria de Caſarinis 13. Februarij 1617. et in
Romana pratij viridarij 11. Martij 1624.
coram R. P. D. Vbaldo, et in Romana pecu-
niaria 8. Nouembris 1624. coram R. P. D. Pi
rouano, et in Romana Palatij 30. Aprilis, et
27. Decembris 1627. coram R. P. D. Cocci-
no. et in Romana pecuniaria 10. Iunij 1624.
coram R. P. D. Merlino, et in Rauennaten.
Cenſus 26. Aprilis 1641. coram Reuerendiſs.
49 P. D. meo Bichio. Vnde † meritò S. Rota re-
ſoluit, præſcriptionem non obſtare famulo,
qui poſt lapſum triennii mercedem pete-
bat à Prelato, qui librum rationum confe-
cerat, ex quo poterat deſumi, an ſalarium
realitèr fuiſſet ſolutum vel non, vt in dicta
Romana, ſeu Bellucana mercedis coram
Sarmiento reſolutũ fuiſſe teſtatur 50. Mar-
chesan. loc citat. ſub d. n. 73. Et † eadem ra-
tione locũ non haberet præſcriptio à dictis
cõſtitutionibus inducta ſi à Dño merces de
bita fuiſſet ſeruitori in teſtamento relicta,
Gabr: commun. concluſ. tit. de praſcript. con-
cluſ. 4. num. 17. Hyeron. Gabr. conſ 8. lib. 1.
Rot. in Romana Cenſus de Caſarellis 9. De-
cembris 1597. coram bon. mem. Gypſio & in
Tudertina fideicom. 3. Iulii 1606. coram Patri-
archa Manzanedo.
51 Decimo aduertendum erit, † ceſſare di-
ſpoſitionem prædictarum conſtitutionum,
quando præſcriptio fuit interrupta, quia
interruptio penitus illas ceſſare facit Bal. in
l. ſunt nu. 5. et 13. & ibi Angel C. de praſcr.
30. vel 40. annor. Alex. in l. finali numer.
11. ff. de eo per quem fact. erit Iaſ. in §. pa-
nales numer. 115. Inſtit. de Action. & per-
petuat actionem vſque ad annos triginta,
d. l. fin. verſ. quod nos vbi DD. C. de praſcr.
30. vel 40. ann. Imol. in l. 2. §. ſi rem ff. pro
empt. Iacobin in d. l. ex hoc edicto num. 21.
& ibidem Soccin. num. 23. & Alex. num. 11
verſ. ſed contrarium Bou. de Statut. Vrb. pra
ſcription. gloſ. 21. num. 15. Corn. conſil 180.
numer. 5. libr. 3. Brun. de praſcription. in 4.
par. vlt. par. princip. numer. 8. verſ. quar-
to quaro Scraphin. deciſion. 920. numer. 3.
& deciſion. 926. numer. primo Buratt. deci-
ſion. octaua numer. ſecundo Rot. deciſion. 86.
numer. ſecundo part. prima diuerſor, Et
52 † quamuis contrarium pluriès fuerit ab ea
dem S. Rota reſolutum, vt videre eſt, in
deciſion. 6. part. 3. in recentior. & in Roma-
na pratij viridarij 26. Nouembris 1618. co-
ram Cardinali Sacrato, in Romana pecunia-
ria 28. Nouembris 1619. coram eodem, &
53 ſepe in alijs, Attamen † poſſunt ad concor-
diam reduci diſtinguendo ſic; Aut præ-
ſcriptio inducta per Conſtitutiones fuit in-
terrupta per interpellationem extraiudici-
alem, prout per eam interrumpi poſſe di-
xit Rot. in Romana Mercedis 30 Maij 1578
coram Reuerend. Padr. Dom. Bubalo, & ta-
li caſu denuo reuiuiſcere poteſt eadem præ-
ſcriptio per Conſtitutiones inducta, Marc
ſcott. var. reſ. lib. 2. c. 67. n. 10 Bou. ad Statut.
Vrb. libr. primo cap. 158. gloſ. 21. numer. 5.
Merlin. de Legit. libr. 5. titul. 3. quaſt. 10.
numer. 20. & ſeqq. & locum habent deci-
ſiones firmantes, reuiuiſcere præſcriptio-
nem ſtatutariam, non autem intrare illam
à Iure Communi inductam: Aut vero dicta
præſcriptio inducta per Conſtitutiones fuit
per iudicialem interpellationem interru-
pta, & tunc ea amplius reuiuiſcere non po-
terit, ſed locus erit præſcriptioni triginta
annorum, Adden. ad Buratt. deciſion. 8. ſub
num. 10.

numer. 10. verſ ſecundus caſus eſt Mareſcott variar. libr. 2. d. cap. 67. num. 9. & 10. Rot. *deciſ n. 86. ſub numer. 1, part. 1. diverſ.* & in iſtis terminis loquuntur deciſiones, firmantes, quòd ſemel interrupta præſcriptione per Conſtitutiones inducta, ampliùs non reuiuiſcat, vt optimè diſtinguit, Rot. *in Romana pecuniaria 10. Iunii 1624. coram Reu Patr. Dom. Merlino q. ca eſt penes Fenzon. ad Statut. Vrb. deciſion. 152.*

Vndecima animaduerſio erit, Conſtitu-
54 tiones † præfatas ceſſare ex recognitione debiti facta intra tempus in ipſis conſtitutionibus præfixum, cum ea recognitio interrumpat curſum præſcriptionis, *l. eum acutiſſimi* S. *immo vbi Bald. in princip. ff. de præſcript. 30. annor. Idem Bald in l. 1. col. 6. C. de furt. & ſeru. fugit. Alex. conſil. 81. numer. 14. libr. 6. Natt. conſ 402. numer. 64. Coler. in repetit. c. illud numer. 18 & 19. de præſcript. Burſatt conſ. 217. numer. 5. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 994. numer. 10. Ciriac. controuerſ 321. numer. 47. Boer. deciſ 333. num. 2. Cacheran. deciſ. 102. num. 1*
55 Præcipuè † quando talis agnitio reſultat ex ſolutione partis debiti, *Natt. d. conſ. 402 ſub num. 64. Maur. de ſolution. cap 65. numer. 3. Rot. diuerſ. deciſ 80. par. 1. & in Romana Dotis, & Legati 15. Ianuarii 1620. coram Patriarcha Marzanedo. & in Ciuitatis Caſtelli Saluiani 18. Februarii 1641. coram R.P.D. Royas.*

Tandem erit aduertendum, iuuari
6 † non poſſe præſcriptione ab eiſdem Conſtitutionibus inducta is, qui eſſet in mala fide, *c. finali de præſcript. vbi Barb. num. 8. Bou. de ſtatuti* [illegible] *præſcriptio gloſ. 5. nu 34. Gabr d. conſ 8. lib. 2. Pariſ. conſ. 20. nu. 28. & conſ. 87. num. 12. & 13 col 1. Simon de pret. conſ 3. num. 31. Non. conſ. 84. num. 8. Burſatt. conſ. 217. num. 1. Corn. conſ. 277. vol 4. Alex. conſ 99 num 8. lib. 4. Riminal. Iun. conſ 37, nu. 08 lib. 1. Cæphal conſ. 316. num. 6. Rolan. à Valle conſ 6 numer. 41. & ſeq. vol. 3.* Rot. *in recentior deciſ. 419 num. 6. par. 2. & deciſ. 472. num. 1. par. 4. tom. 2. & deciſ 513. num 10. ead. par. 4. tom. 3, & coram ſan. mem. Gregorio XV. deciſ. 489. nu 20. et coram Durano deciſ. 210, num. 17. deciſ. 265. num. 17. par. 5 tom. 2, et coram Seraphin. deciſ 614, num. 4 et in Romana Canonicatum 15. Aprilis 1622. coram R. P. D.*

Lanfranc. Zacchias de Salario.

Vbald., et in Romana Palatii 31. Ianuarii 1624. coram R. P. *D. Remboldo, et in Romana pecuniaria 10. Iunii 1624. coram R.P. D. Merlino.*

Debitor an admittatur ad ceſsionem bonorum quando creditor vti vult operibus debitoris, & mercedem retinere loco ſui crediti.

QVAESTIO CVI.

SVMMARIVM.

1 *Debitoribus ære alieno grauatis competit beneficium ceſſionis bonorum.*

2 *Ceſſio bonorum nuncupatur in Iure auxilium miſerabile*

3 *Debitor non admittitur ad ceſſionem bonorum quando creditor uti vult ipſius operibus, et mercedem loco ſui crediti retinere, Contrarium num 4. Intellige, vt nu. 5. et 9.*

6 *Operæ ſunt præſtandæ prout conuenit artificio uniuſcuiuſque.*

7 *Operario, cuius opera creditor in ſatisfactionem ſui crediti uti vult, reſeruanda eſt talis portio mercedis quæ ſufficiat pro victu.*

8 *Operarius, cuius operibus creditor in ſui ſatisfactionem uti vult, poterit quandocumque offerendo creditum ſe liberare à præſtatione operarum.*

10 *Debitores etiam liberi compellebantur antiquitùs operas obſequiales ſuis creditoribus præſtare.*

11 *Creditoribus antiquitùs licebat in ſuos debitores ſeuire.*

1 DEbitoribus † ære alieno grauatis, ſiue maſculis, ſiue fæminis competit beneficium ceſſionis bonorum, vt *tot. tit. ff. et C. de Ceſſion bonor. l. penult. vbi gloſ et Bar. alijque ſcribentes*

nis C. qui bon. ced. poſſeſſ Ias in §. cum ex eo
eum. 10. *Inſtit. de Action. Archidiacon. in c.*
pauper. 11. *quaſt.* 3. *Afflict. deciſ.*76. *in fine*
*Benincaſ. de paupert. quaſt.*7.*ſpec.*8.*in iudic*
*numer.*25. Riminal, *Iun. conſ.*377.*num.* 15.
*lib.*4. *Menoch. de Arbitrar. iudic. caſ.* 183.
2 *num.*1. Quod † miſerabile auxilium in iure
appellari ſolet *l. finali in princip. C. qui bon.*
ced. poſſeſſ. Coſt. de remed. ſubſid. remed. 27.
num. 12.

3 Per † hanc tamen ceſſionem non ita libe-
ratos remanere debitores à moleſtijs, vt cre
ditores volẽtes vti eorum operibus, & mer-
cedem in ſatisfactiouem crediti retinere,
non valeant inſtare apud Iudicem, quòd
ipſos debitores non ſoluentes compellat ad
præſtandas operas donech eis ſatisfiat fir-
mant, *Gloſ. Bar. & Angel. in l. ſi pro herede*
§. quid tamen. ff. de acquiren hæredit. Bal. in
l. 1. *col. finali C. de poſtlimin. reuerſ. Couarru.*
*de ſponſal. par.*2.*cap.*7.*num.*5.*Molin. de Iuſt*
& Iure diſputat. 758. *§. ſupereſt in fine*
Brun. de Ceſſion. bonor. quaſt. 6. *princip.*
num .9. *et de communi poſt et alios,*
quos allegat, docet Coler. de proceſſ. executiu.
*cap.*9. *part.*1. *num* 28. *Caroc. de Locat, et*
conduct. part 2. *tit. de Creditore quaeſt.*20.
vbi ait, quòd Romæ ita practicetur.

4 Verùm † contrà huiuſmodi doctrinam mi-
litat textus expreſſus in *l ob æs alienum C. de*
action. & obligation. vbi habetur, quòd ob
æs alienum ſeruire liberos iura compelli nõ
patiuntur; Itaque ad hoc, vt Doctores ad-
ducti concordentur cum diſpoſitione præ-
dicti textus facienda erit diſtinctio inter o-
peras obſequiales, & artificiales, & erit di-
5 cendum, quòd Doctores allegati loquantur
de debitore Artifice, qui iure poterit cogi
ad præſtandas operas ad fauorem ſui cre-
ditoris, adhibita miſericordia, & moderami
ne, ne plus iuſto laboribus debitor grauetur
prout concludit, *Angel. in Auth. immo num.*
2. *C. de Action. & obligat. cum alijs ſupra al-*
6 *legatis* Intelligendo † tamen, quòd debitor
tali caſu teneatur præſtare operas ſuo arti-
ficio conuenientes, *Bar. in l. ſi non ſortem,*
*§. libertus num.*8. *ff. condition. indebit. & ibi-*
*dem Iaſ. num.*24. In tantùm, vt ſi vacaret v-
no tempore pluribus operibus artificialibus
diuerſi generis iudicandum ſit de eo ſecun
dùm artem, in qua plurimùm verſabatur;

Itaut pictor pingat, ſcriptor ſcribat, aliique
omnes ſuam exerceant artem ad commo-
dum creditoris, qui ſi ea non indigeat, va-
leat alteri illam locare pro certa mercede,
l. hominis quoque §. ne autem ff. de Vſufruct.
legat. l. ſi libertus, & l. operum in fine ff. de
*oper. libertor. Bar. in d. §. libertus num.*30.
Bal. in l. prima numer 5. *C. de oper. libertor.*
Iaſ in ſuis ſingular. reſp. lib. primo cap. 3. *nu-*
*mer.*50. quia operæ, maximè artificiales, e-
ius ſunt naturæ, vt iubente domino cuicum-
que debeant prẹſtari, *l. opera in rerum ff de*
oper. libertor. d. l. hominis quoque de Vſufru.
legat. Bar. in d. §. libertus num. 30. *Bal. in l.*
prima numer. quinto C. de oper. libertor. Zaſ.
in ſuis ſingular. intellect. libr. primo capit. 3.
num. 50.
7 Erit tamen ſemper reſeruanda talis por-
tio mercedis ipſi debitori, quẹ pro ipſius vi-
ctu ſufficiat, *Gloſ. in l maritus ff. de re iudic.*
in l. ſi quis à liberis §. ſed & filius ff. de liber.
agnoſcen. in l. ſi quis argentum §. ſed ſi quis
C. de donat. Brun. de ceſſion bonor. quaſt. 31
8 *num.*1. Nec non † erit eidem reſeruanda
facultas offerendi quandocumque pecuni-
am debitam, & ſic ſe liberare ab operarum
prẹſtatione, *Zaſ. in l. ſi inſulam num.* 15. *ff.*
*de verbor. obligat. Coler. d. cap.*9. *numer* 36.
per tex. in l. ſi ſeruum §. ſequitur verſ. poſ-
ſe emendare moram ff. de verbor. obliga-
tion.
9 At † ſi debitor artifex non ſit non pote-
rit compelli ad prẹſtandas operas obſe-
quiales, vt diſponit, *d. l. ob æs C. de Action.*
& Obligat. Luc. de Penna in l. cum ſcimus C.
*de Agricol. & cenſib. libr.*10. *Couarru. in c.*
*quamuis par.*1. *§.*2. *num.*5. *de pact. in* 6. Sed
erit admittendus ad ceſſionem bonorum,
*Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib.*2. *cent.*2. *caſ*
183. *Couarru. variar. reſolut. lib.*2. *cap.*1. *ſub*
*n.*4. Et ratio differẽtiẹ inter operas fabriles
& obſequiales ea eſt, quia operas fabriles
exercere nõ eſt ſpecies ſeruitutis, prout ſubi
re operas obſequiales, & inconueniens eſſet
quòd vir nobilis non habẽs in bonis poſſet
compelli ad prẹſtandũ operas creditori, qui
poſſet eſſe vilis perſona, quòd aduertens,
Imperator mandauit, liberos homines non
10 compelli ſeruire creditoribus, prout † anti-
quitùs obſeruabatur teſte *Quintilian. lib.*8.
11 *Orat. inſtit. cap.*4. Quinimò, † non ſolùm
obſeruabatur, quòd debitores in ſeruitute
ope-

operas præſtarent donech creditoribus eſſet ſatisfactū, ſed etiā licebat ipſis creditoribus ſæuire in ſuos debitores, quod fuit obſeruatum donech eius legis obſeruantiam Publicus repudiauerit ob caſum non minùs crudelem, quam ſceleſtum, quem narrat, *Tit. Liu. lib 8. decad. prima*.

Appellatio An, & quando admittatur in cauſis mercedis quoad effectum ſuſpenſiuum.

QVAESTIO CVII.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ſuſpenſiua in cauſis mercedis non admittitur.*

2 *Merces ſoluenda venit nulla interpoſita mora de Iure Diuino.*

3 *Appellatio dicitur prohibita quando aliquid ſine mora perſolui mandatur.*

4 *Appellatio non admittitur in cauſis alimentorum.*

5 *Appellatio ſuſpenſiua in cauſis mercedis tunc ſolùm reiicitur quando merces debetur pauperi, ſed Contrarium de ſtylo Curiæ ſeruatur vt num. ſeqq.*

6 *Appellatio admittitur in cauſis alimentorum quando alimentarius eſt diues.*

7 *Appellatio in cauſis mercedis non admittitur in Curia Romana, nulla habita ratione qualitatis perſonarum.*

8 *Signatura Iuſtitiæ in cauſis mercedis ſolet reſcribere cum clauſula* Sine præiudicio legitimæ executionis; vel Non retardata executione *Declara, vt num. ſeqq.*

9 *Signatura Iuſtitiæ in cauſis mercedis reſcribit cum clauſula* Si quid exequendum *quādo merces non fuit conuenta, nec agitur inter operarium, & dominum ſolitos conducere, & reſpectiuè locare operas pro mercede.*

10 *Clauſula* Si quid exequendum *præſeruat executionem*

11 *Clauſula* Si quid exequendum *intelligitur prout de Iure*

12 *Clauſula* Si quid exequendum *ſuſpendit executionem donec per Iudicem, ad quem cognoſcatur de iuſtitia mandati relaxati*

13 *Signatura Iuſtitiæ aliquando in cauſis mercedis ſolet pro parte executionem concedere, & pro parte admittere appellationem ſuſpenſiuam & quando hoc faciat?*

14 *Signatura Iuſtitiæ in cauſis mercedis reſcribit cum clauſula ſuſpēſiua executionis pro rata mercedis excedente ſummam debitam vltra tres annos*

15 *Appellatio admittitur in cauſis mercedis quando actor in prima inſtantia contrariam retulit ſententiam.*

16 *AEqualitas in iudiciis ſeruanda venit.*

17 *Appellare ſi licuit actori debet etiam licere reo.*

18 *Appellatio in cauſis mercedis datur quando ſententia eſt nulla, et notoriè iniuſta.*

19 *Appellatio admittitur in quibuſcunque cauſis quantumuis priuilegiatis et executiuis ſtante notoria nullitate, vel iniuſtitia ſententiæ.*

AEQuitati conſonum non videtur, quòd, qui ſudores effudit pro conſequenda mercede, illa defraudetur, vel nouis laboribus, & ſumptibus quæſitum ſudorum fructum ite-
1 rùm lucrari cogatur: Quamobrèm,† appellationem ſuſpenſiuam in cauſis mercedum admittendam non eſſe firmant plures Doctores, vt videre eſt apud, *Barboſ. in Collectan. Doctor. ad c. vt debitus 59. numer. 61. de Appellat. Angel. in l. quiſquis C. quor. appellat. non recip. Rebuff. ad Conſtitution. Reg Galliæ, tom. primo de ſenten. prouiſional. art. 3 gloſ. 7. per tot. Ann. ſingular 42 Mar. Antonin. variar. reſolut. lib. 2. reſol. 4. n. 1. Redoan. de Simon. ment. par. 2. cap. 2 5. num. 5. Ricc. in collectan. deciſion pars. prima collect. 166 verſ. et eodem modo dicas Gratiā deciſ Marchiæ 55. numer. primo Magon. deciſ. Florent. 12. num. 11.*

Et hęc opinio comprobatur ex pluribus,

2 tum ex eo, quòd in S. Pagina præcipiatur † mercedem nulla interpoſita mora eſſe ſoluendam, vt habetur, Leuit. cap. 19. ibi: non morabitur opus mercenarij tui apud te vſque mane, &c. & Deuteronom. 24. ibi: Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, ſiue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt, ſed eadem die reddes ei prætium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſubſtentat animam ſuam, ne clamet contrà te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum, &c. & Thobiæ 4. ibi quicumque tibi aliquid operatus fuerit ſtatim ei mercedem reſtitues, & merces mercenarij tui apud te omni-
3 nò non remaneat &c. quę † verba importare, quòd cenſeatur ſublata appellatio deſumitur ex textu in l. 1. C. de ſenten. ex breuic. recitan. vbi Gloſ. Ruginell de Appellation. §. 9 gloſ. 2. verſ. omnia ſub num. 49. Rot. in Bononien. Affictus 10. Nouembris 1629. coram Cardin. Virili quæ eſt deciſ. 175. num. 5. inter recollectas per me poſt tractat. de obligat. Camer.

4 Tùm etiam ex eo, quòd † ſententiæ in cauſis alimentorum executioni mandentur non obſtante appellatione, l. finali ff. de appellat. recip. vbi Bar. num. 1 verſ hoc verum & ibidem Cuman. num. 4. Idem Bar. in l. mela in fine ff. de alimen. & cibar. legat. & in tract. de Alimen. num. 47. Gugliel. de Cun. in l. 2. ff. de ſer. Cordub. in l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens num. 29. ff. de liber. agnoſcen. Crot. conſ. 178. in fine Aret. conſ. 97. num. 3 in fine Bot. conſ. 24. num. 29. Speculat. de Appellat. §. in quibus num. 11. Vital. de Clauſul. Tit. an iur. aliment. renunc. poſſ cum iuram. num. 206. Molpheſ. ad Conſuetud. Neapol. par. 5. de Alim. quæſt. 4. num. 15. Cancer. variar. reſolut. li. 1. cap. 16. & 17. & lib. 3. cap. 17. num. 125. Oſaſcb. deciſ. 25. num. 20. Afflict. deciſ 152. num. 3. Macer var. lib. 1. reſol. 93. n. 1. Ceuall. quæſt. commun. 897. nu. 917. & 919. Coler. de Aliment. lib. 3. cap. 15 num. 1. Fontanell. de pact. nuptial clauſul. 4. gloſ. 18. par. 4. num 69. Petr. Gregor. de Dot. parag quæſt. 39. Riminald Iun. conſ. 584. n. 81. & 82. Capbal. conſ. 485. num. 86. Surd. de Aliment. tit. 8. priuileg. 6. num. 5. Facbin. controuerſ. Iur. lib. 1. contro. 77. Rugінell. de Appellat. § 2. c. 3 n. 733. Trentacinq; var. lib. 1. tit de Aliment. reſolut. 1. num. 17. Rot. Diuerſ: deciſ 764 par. 1: & in Anconitana Mercedis 20. Decembris 1602. coram R. P. D. Sacrato impreſſ. penès Marcheſin. de Commiſſion. par. 1. fol. 1199. Et conſequentèr Idem erit obſeruãdum in cauſis mercedis, quæ ęquiparatur alimentis. & eorum loco ſuccedit, Angel. in l. ſi non ſortem § libertus num. 8. ff. de condit. indeb Surd. de Aliment. tit. 1. quæſt. 67. num. 7. Scacc. de Appellation. quæſt. 17. limit. 7. num. 9. et limit. 8. num. 8. et 9. Caſſador. deciſ. vnica num. 1. de mutuis petitionib.

5 Alij † autem Doctores in hac quęſtione, excludentes caſum, in quo agitur de Salario aduocatorum, & officialium, in quo omnino volunt non eſſe admittendam appellationem vt per Flro. variar quæſt. lib. 1. quæſt. 8. et quæſt. 12. in fine Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 56 ſub num. 7. Milanen. deciſ. 5. n. 16. lib. 1. diſtinguunt Salarium debitum pauperibus ab illo, quod alijs operarijs talem qualitatem non habentibus pręſtãdum eſt: & quoties agatur de Salario debito pauperi, & non in alio caſu volunt appellationem ſuſpenſiuam non eſſe admittendam, vt per Nouar. in praxi miſerab perſonar. priuil. 18. num 1. I concill de priuileg. pauper. par. 2. priuileg. 28. ſub num 1. Galganett. ad Stat. Vrb. lib. 1. cap. 95. col. 143 verſ. 50. et ibidem Fenzon. num. 4. Vrſell in ſuis concluſ. verb. appellatio concluſ. 128. num. 297. Scacc. de Appellat: quæſt. 17. limitat; 8. num 9 Gratian in addition. ad ſuas deciſ. Marchiæ 53. n. 3. E-
6 xemplo alimentorum ſuper † quibus ſi lis vertatur ad inſtantiam diuitis, & ad eius fauorem contingat ferri ſententiam, appellatio venit admittenda, ceſſante cauſa propter quam alimenta requirunt celeritatem executionis, Bar. in l finali num. 1. ff. de Appellat. recipien. Cordub. in l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens num. 31. ff. de liber. agnoſcen. Rot. in Anconitana Alimentorum 4. Decembris 1585. coram R. P, D Orano.

Et hanc diſtinctionem ſempec approbauit S. Rota, vt apparet ex deciſ. 767. num. 3. & deciſ. 774. par. 1. diuerſ. & in Anconitana mercedis 20. decembris 1602. coram R. P. D. Sacrato, & in Romana Mercedis 16. Nouembris 1583. coram R: P. D, Cantuccio, & in alia Romana Mercedis 14 Februarij 1594. coram Cardinali Mantica inter eius impreſſ. deciſ. 266. & in Rom. Mercedis artis furnariæ 9. Iunij 1579. coram Reu. P. Dom. Robuſterio.

7 Verùm

Digitized by Google

7 Verùm In Curia Romana ſtante Conſti-
tutione ſan. mem Leonis Papæ X. quæ eſt
in ordine 7. in 1, tom. Bullar. Vet. incipien
Etſi pro cũctarum Ciuitatum &c. quæ ex-
preſsè, & indiſtinctè mandat, quòd in cau-
ſis mercedum appellatio nõ admittatur, vt
ex eius lectura colligitur in ijs verbis: Et in
cauſis criminalibus, & mercedum nullate-
nus per aliquem appellari, vel reclamari
poſſe &c. inoleuit ſtylus reijciendi appel-
lationem ſuſpenſiuam in cauſis mercedum
non attẽta qualitate perſonæ illius, qui pro
8 mercede inſtat: Vndè †Signatura in cauſis
huiuſmodi reſcribere conſueuit cum clauſu
la, *ſine præiudicio legitimæ executionis*, vel,
Non retardata executione, vt teſtãtur, *Mar-
cheſan. de Commiß. par. 1. tit. de Commiß ap
pellat. in cauſ. merced. §. 1. num. 55. Seace. de
Appellat. quæſt. 17 limitat. 8 verſ. et ſigna-
tura Iuſtitiæ ſub num. 9. Vrſell. in ſuis con-
cluſ. legal. verb. Appellat. 10 concl 128. n. 298*
exceptis tamen nonnullis caſibus, quorum
9 Primus eſt quando †non agitur de Salario
conuento, neque inter ſolitos locare, & cõ-
ducere, quibus deficientibus Signatura vti
ſolet clauſula, Si quid exequendum, vt *per
Marcheſan. loc. citat. num. 58. Seace vbi ſu-
pra num. x. Vrſell. eadem concluſ. 128. d. nu.*
10 298 Quæ † clauſula licèt executionẽ præ-
ſeruet, *Rot. in Romana pratij domus 26. Ia-
nuarii 1579. coram ſan. me. Clemente VIII
& in Rauennaten Pecuniaria 5. Martii 1532
coram bon. mem. Pirouano, & coram Sera-
phino decis. 1412. num. 21. & poſt tract. de
obligat. Cameral. deciſ. 12. num 4. & deciſ. 54*
11 *num. 3. et deciſ. 156. num. 2.* Tamen † cum
intelligatur prout de Iure *Iaſ. in l. cauſas
num. 7. C. de Tranſact. Mareſcott. loc. citat.
num. 18. Creſcen. deciſ. 42. Adden. ad Buratt*
12 *deciſ. 231. ſub littera A.* ipſam † executionẽ
ſuſpendit donech de Iuſtitia mãdati relaxa
ti per iudicẽ, ad quẽ cognoſcatur *Lãcellot de
Attentat. part. 2. cap. 18. num. 5. Mareſcott.
variar. reſolut. lib. 2. cap. 121. num. 17. Bu-
ratt. d. deciſ. 231. num 2. & ibi Adden. litt.
A. in princip. Rot. diuerſor. deciſ. 423. nu. 1.
part. 3. et deciſ. 44. numer. 6. par. 4. et coram
Penia deciſ. 1656. num. 4. et coram Coccin. de-
ciſ. 216. num. 3. et penes Pacific. de Saluian.
interdict. deciſ. 261. num 3. et in Romana pe-
cuniaria 23. Martii 1648. coram R. P. D.
meo Meltio.*
13 Secundus caſus eſt quando † Salarium
non fuit conuentum, ſed agitur inter ſolitos
locare, & conducere, & Iudex, à quo exceſ-
ſit in taxanda quãtitate Salarij; in hac enim
facti cõtingẽtia Signatura ſolet in aliqua par-
te executionem permittere, & in alia appel
lationi ſimplicitèr deſerre, vel cum dicta
clauſula *ſi quid exequendum*, ſiue alia arbi-
trio ſuo *Marcheſan. locis relat. num. 59. ſub
num. 10. et Vrſell. num. 298.*
14 Tertius caſus eſt quando † agitur de mer
cede, quæ excedat duos, vel tres annos; tũc
enim ſolet etiam concedere executionem
in parte mercedis duorum, vel trium anno-
rum, & pro reliqua committere cauſam cũ
clauſula ſuſpenſiua, *Rebuff. ad Conſtitution.
Reg. Gallic. tit. de Senten prouiſional gloſ. 8
art. 3. num. primo Gratian. d. deciſ. Marcb 53
nu. 5.*
15 Quartus † caſus eſt, quando agens pro
conſecutione Salarij in prima inſtantia ſuc-
cumbat, & in ſecunda iſtantia fauorabilem
ſententiam referat, à qua per reum conuen-
tum appellatio interponatur conſueuit ſim-
pliciter per Signaturam admitti *Gonzal. ad
Regul. 8. Cancellar. gloſ. 6. nu. 203. & ſeq.
Marcheſan. de commiſſion. appellat. ab obligat.
camer. §. 1. n. 76. Rot. in anconitana aſſecura-
tionis 1. Iulij 1602, corã R.P.D. Cocc. poet in Ro-
mana cenſus 28. Iunij 1599. corãR.P.D Iuſto.*
16 ea ratione quia in † Iudicijs æqualitas eſt
ſeruanda *c. non licet actori, & c. in Iu-
dicijs de Regul. Iur. in 6 Gloſ. in c. 2. de
mut. pet. Bal. in cap. quibuſdam de conſue-
tud. Cauıler deciſ 911. n. 2.* itaut ſicuti li-
17 cuit † ipſi actori appellare à prima ſenten-
tia, ita quoque licere debet Reo à ſententia
reuocatoria primæ *Ruginell de Appellat. §.
2. cap. 3. n. 157 Seace. eod. tractat. quæſt.
17. limitat. 9. verſ. ſubextende ſub n. 58.
Ziber. in praxi lib. 2. cap. 23. n. 16 Pon-
tan. de Aliment. cap. 19. et ſeq Surd. eodem
tractat. tit. 8. priuileg. 61. n. 28. & ſeq*
18 Quintus & vltimus caſus eſt † ſi ſententia
in cauſa Salarij lata ſit notoriè nulla & in-
iuſta, nam tunc appellatio admittitur ſim-
pliciter, vt per *Rot. in Anconitana mercedis
20. Decembris 1602. corã R.P. D. Sacrato.*
19 prout † admittitur etiam in alijs quibuſ-
cumque caſibus quantũuis priuilegiatis &
executiuis *Bal. in cap. non licet num. 2. de
offic. Ordinar. Dec in cap nouit num.
3. de Appellat. Fælin. in cap. quoad con-
ſultationem num. 20. circa finem de re
iudic*

iudic. Rot. deciſion. 764. part. 1. diuerſor.

Salarium An, & quando poſſit ſequeſtrari, & in executionem capi.

QVAESTIO CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrum & executio in omnibus rebus fieri valent dum expreſſe non reperitur in iure prohibitum*

2 *Salarium ſequeſtrari poteſt & n. 25 Contrarium n. 8. Declara vt n. 9. & ſeq.*

3 *Salarium capi poteſt in executionem & num. 25. Contrarium num. 7. Declara vt n. 9. & ſeq.*

4 *Praxis & vſus ſeruat, quòd ſalarium ſequeſtretur, et capiatur in executionem.*

5 *Creditor non debet priuari iure ſuo ne debitor aliena iactura locupletetur*

6 *Diſtributiones quotidianæ poſſunt ſequeſtrari*

10 *Salarium debendum pro ſeruitio præſtando non poteſt ſequeſtrari*

11 *Salarium debitum officialibus publicis non poteſt ſequeſtrari, vel executari niſi alijs deficientibus bonis Declara vt n. 12.*

13 *Executoris ſola relatio, quòd bona non adſint non probat bonorum defectum*

14 *Defectus bonorum vt probetur requiritur excuſſio*

15 *Excuſſio bonorum quæ requirat vt dicatur legitimè facta?*

16 *Excuſſio bonorum non requiritur quando notoriè conſtat, debitorem nihil poſſidere*

17 *Inopia debitoris notoria dicitur ſi in libro æſtimi nihil pro eo deſcriptum apparet*

18 *Ceſſio bonorum facta per debitorem probat notoriam eius paupertatem*

19 *Cõfiſcatio õniũ bonorũ ſi appareat alicui facta ſatis contare dicitur de notoria illius paupertate*

20 *Inopia debitoris notoriè probata dicitur per teſtes deponentes, ipſum non eſſe ſoluendo, Etiamſi non de propria ſcientia ſed de fama deponerent vt num. 21.*

21 *Debitorem non eſſe ſoluendo notoriè dicitur ſi ipſe interpellatus bona non indicet*

22 *Excuſſio bonorum debitoris non eſt facienda quando debitor in alieno dominio bona poſſidet*

23 *Salarium officialis publici poteſt ſequeſtrari & executari ad inſtantiam creditorum licet ipſe officialis alia bona poſſideat, ſed in alieno dominio, & iuriſdictione, Declara vt num. ſeq.*

24 *Sequeſtrum vel executio ſi fiat in Salario officialis publici ob defectum aliorum bonorum debet ei relinqui tanta pars illius quanta ſufficiat pro victu, & alimentis ipſius*

26 *Salarium ſi debeatur pauperi non poteſt ſequeſtrari, imo iam ſequeſtratum debet reuocari ſequeſtrum, Declara vt num. 27.*

1 Tam † Sequeſtrum, quàm executio regulariter in omnibus rebus fieri valet niſi expreſsè reperiatur à Iure prohibitum *Peguer. in praxi rubr. 29. de execut. ſenten. num. 16.* quæ prohibitio tantũ abeſt, quod adſit in Salario, vt potius
2 expreſsè cautum reperiatur, † quòd poſſit ſequeſtrari, vt videre eſt in *l. iubemus, ſeu per hanc §. ſi qua tamen C. de erogat. milit. anno. lib. 12.* vbi habetur, quòd ſi tempore erogationis ſtipendiorum de lucro ex pactione actuarij debito, pecunia deponẽda ſit apud principes militũ donec per eos principes, propoſitis cis ſacroſãctis euãgelijs, cauſa interim fuerit terminata &c. Ac
3 etiam, quod † in executionem capi valeat vt diſponit tex. in *l. commod. ff. de re iudic.* vbi, quòd pecunia debita propter ſacras coronas poſſit ſequeſtrari, & iure pignoris in cauſam iudicati ſolui &c. vn-
4 de † continuo vſus, & praxis obſeruat, quòd ſalaria ſequeſtrẽtur, & capiantur in executionem rei iudicatæ *Alberic. in Auth. ſed iam cautũ C. depoſit. Caroc de locat. & conduct. part. 1 quæſt. 11. n. 45. fol. 37.*

Et

Et hæc praxis concorda: cum illa ſcripta
5 æquitate, quòd creditor † non priuetur iu-
re ſuo, & debitor cùm aliena iactura locu-
pletetur *c. locupletari de Reg. Iur. in 6. l.
iure naturæ ff. eod. tit. l. nam hoc natura l.
naturaliter* §. *finali & l. hæc conditio ff. de
condit. indebit. l. finali C. de ſuſceptor. Mo-
net. de diſtribut. quotid. q. 9. n. 57. & 90.* ubi
6 quòd † propter hanc rationem instante
creditore ſequeſtrari poſſint diſtributiones
quotidianæ *Rot. deciſ. 1. n. 2. de ſolution. in
antiquis*

7 Sed † prohibitam eſſe ſequeſtrationem
ſalarij ſentire videtur *Glos. in auth. ſed iam
tantum v. e. b. vel publica perſona C. depoſiti*
& expreſſè firmāt plures Doctores, nempè
*Salicet. in auth. ſi tam cautum C. depoſit.
Cuce de morator. num. 95. Caualcan. de
Brach. Reg. part. 6. in frag. 123. in fine
verſ. nec receditur Mauſon. de cauſ. exe-
cutiu. libr. 1. ampliat. 32. num. 42.* ne-
8 que † poſſe ſalarium in executionem capi
adducendo tex. *in l. ſtipendia C. de executi-
on. rei iudicat.* voluerunt *Rip. in l. obliga-
tione numer. 43. ff. de pignor Io: de Platea in
l. per hanc alias iubemus* §. *ſi qua t. men. nu.
1. C. de erogat. militar. anno lib. 12 Coler.
de proceſſ. executiu. part. 2. cap. 3. ſub n 144
Luc. Pet. in praxi for. cap. l br. 8. c. 2 n. 1. Pa
lat. Rub. in repe it rubr. de Donat. inter
vir. & uxor in* §. *idem eſt dicendum nu. 4.
Ancharan. conſ 378. n. 2. Caroc. de locat. &
cond. p. 2. tit de creditor q. æſt. 19. Poſtb. de
ſubbaſtation. quæſt. 14 Merlin. de pignor.
libr. 2. tit. 1. quæſt. 62. num. 1. & 2. Larrea
deciſ. Granaten. 85. ſub num. 3. verſ. & ſti-
pendia ſimiliter lib. 2*

9 Legum, † & Doctorum contrarias di-
ſpoſitiones, & ſententias ſupra relatas con-
conciliare conatur *Salicet. in d. auth. ſi cdta* in-
telligendo, quòd prima opinio locum ha-
beat alijs deficientibus bonis; itaut non ni-
ſi in ſubſidium poſſit ſalarium ſequeſtrari
& capi in executionem, & id etiam videtur
fuiſſe de mente *Bart. in ſummar. d. l. com-
mo dis ff. de re iudic. & Alex. in addit. ad
Bart. in d. l. ſtipendia C. de execut. rei iudic.
Caroc. de locat & conduct part. 3. tit. de
ſequeſtr. quæſt. 3. num. 5. in fine*, At ego
crederem, Salarium non ſemper gaudere
hoc priuilegio, quòd non poſſit ſequeſtrari,
vel executari niſi alijs deficientibus bonis,
ſed pro reſolutione præſentis quæſtionis in
traſcriptas diſtinctiones adhibendas eſſe:
10 videlicèt. Aut † agitur de Sala-
rio infuturùm debendo, & nullo modo po-
terit ſequeſtrari, quia aliàs operarij retra-
herentur à præſtatione ſeruitij, *Rip. in l.
obligatione nu 43. ff. de pignor. Ben de pri-
uileg. I. C. part. 1. priuileg. 3. ſub. num. 1.
Caroc. vbi ſupra ſub. nu. 5.* Aut agitur de
ſalario iam debito, & videndum eſt, An
illud ſpectet ad officiales publicos, vel nō,
11 Et † primo caſu non poterit ſequeſtrari,
vel capi in executionem, niſi alijs deficien-
tibus bonis, vt diſponitur in dicta *l. ſtipen-
dia C. de execut. rei iudicat. & firmant Sali-
cet. Rip. et alij ſupra relati numer. 8*

12 Quotieſcumque † tamen officialis pu-
blici ſint ex claſſe illorū, qui vtiles & ne-
ceſſarij dicuntur, quia non omnibus offi-
cialibus publicis hoc priuilegium fuit à Iu-
re conceſſum, vt videre eſt in allegat. *l. cō-
modis ff. de re iudic.* vbi diſponitur, quòd
poſſit merces ſequeſtrari. & iure pignoris
in cauſam iudicati ſolui, licèt debita ſit of-
ficialibus publicis; non tamen neceſſarijs,
agit enim textus ibi de ijs, qui pugnabant
ad populi delectationem, vt benè expo-
nit *Glos. in eadem l. verb. coronas*

13 Ad † hoc autem vt dicantur deficere
alia bona. itaut ſalarium ſequeſtrari, vel
executari, poſſit non ſufficit ſimplex rela-
tio executoris, quòd bona non adſint *Iaſ
in l. ſtipendia ū habes autem num. 7 cum
ſeq ff de nou. oper. nunciat. Merlin de pi-
gnor. liber. 5. tit. 2. quæſtione 69. verſ.
14 hinc ſequitur ſub numer. 3.* ſed † facienda
15 venit bonorum excuſſio, quæ † vt legiti-
mè facta dicatur, requiritur, quòd Iudex
mandet duobus executoribus, quòd bona
perquirant in domo debitoris, & pro-
clament in vicinia, ac locis publicis, An
ipſe debitor habeat aliqua bona mobbilia
& immobilia, & deindè facta relatione
per executorem debet iudex pronunciare,
diſcuſſionem fuiſſe legimè factā iuxta tex.
in l. preſanti §. *fine verſ. adijcientes C. de his
qui ad Eccleſ. confug.* Veritas tamen eſt,
16 quòd † talis excuſſio facienda non eſſet
quando notoriè conſtaret, debitorem non
habere aliá bona præter ſalarium *Ne-
guſan. de pignor. part. 8. mem. 1. nu. 4. Ce-
phal. conſ. 86. num. 16. lib. 1. Burſ tt. conſ.
48. num. 10. Miſſinger ſingular. obſer-
uat. cent. 2. obſeruat. 15. num. 2. Gayl ob-
ſeruat. 27. num. 14. lib. 2. Maur. de fideiuſ-
ſor. par. 2. cap. 3. num. 177. Merlin. deciſ.
Lucen. 22. num. 12. Caputaq. deciſ. 273.
in fine par. 2. Rota. in Bononien Pecuniaria.*

17. Iulij

17. *Iulij* 1641. *coram R. P. D. Carillo*.
17 Et † notoriè conſtare diceretur de non exiſtẽtia aliorum bonorum ſi exiberetur liber æſtimi, in quo nihil eſſet deſcriptum pro debitore *Neguſan. d. par. 8. memb. 1.*
18 *num.* 15. Vel † appareret de ceſſione bonorum facta per debitorem *Duen. reg.* 235. *limitat.* 1. *Gyll. obſeru.* 27. *num.* 16. *lib.* 2. *Rota in Romana cenſuum* 16. *Martii.* 1646.
19 *coram R. P. D. Reias* Vel † ſi fuiſſent omnia bona debitoris confiſcata *Neguſan. loc.*
20 *citat. verſ. idem ſi debitor ſub num* 15. Vel † ſi adeſſent teſtes deponentes, debitorem non eſſe ſoluendo *Merlin. d. deciſ. Lucen* 22.
21 *num.* 13. Vel † de fama ſuper inhabilitate
22 *Mantic. de Tacit. lib* 16. *tit.* 17. *n.* 21. Praxis † autem inoleuit ad effugiendam excuſſionem bonorum, vt interpelletur debitor ad indicanda bona intra certum tempus quo elapſo, & indicatione non facta probata, remanet bonorum deficientia *Aretin. in* § *itẽ ſi quis in fraudem num.* 7. *Inſtit. de Action. & dixit Rot. in d. Bononien pecuniaria corã R. P. D. Carillo*.
22 Quid † autem dicendum eſſet, ſi realitèr debitori bona non deficerent, ſed in alieno territorio, & dominio exiſterent, an talis caſu poſſit Salarium ſequeſtrari, & executari? & reſpondendum eſt, quòd non ſit facienda excuſſio bonorum in alieno territorio, & dominio exiſtentium, quia acerbum eſt, mittere alibi creditorem pro conſequenda ſua ſatisfactione, vt inquit *tex. in* §. 11. *Auth. de fideiuſſor. Alex. conſ.* 91. *num.* 7. *lib.* 7. *Theſaur. deciſ. pedemont.* 40. *num.* 3. *Gratian. d ſceptat. forenſ. cap.* 230. *num.* 13. *Amat. deciſ. Ferrar.* 34. *num.* 5. & 6.
23 Sed † poſſet conſumari executio ſuper Salario, vt per *Cuman. in d. l. commodis ff. de re iudic. quem ſequitur Carleual. de Iudic. to.*
24 2. *lib* 6. *tit.* 3. *diſp.* 18. *num.* 2. Habita † tamen ſemper ratione, quòd tanta pars mercedis debitori relinquatur quanta ſufficiẽs ſit pro alimentis ipſius debitoris *Cin. Bal. Angel. & Salicet. in l. ſpem C. quæ res pign. oblig. poſſ. Iaſ in ſæpe allegat. l. commodis nu.* 2. *Carleual d. diſputat.* 18 *nu.* 3.

Secundo autem caſu, nempè quando ſalarium non debetur officialibus publicis, animaduertendum venit, An officialis ſit
25 diues, vel pauper, quia † ſi diues ſit, abſque dubio poterit ſalarium ei debitum ſequeſtrari, & in executionẽ capi iuxta diſpoſitionem *dicte. l. iubemus & l. commodis*
26 At † ſi pauper ſit, itaut ſalarium pro eius alimentis inſeruiat, & illo ablato non habeat vnde viuere poſſit, ſequeſtro locus non erit, & ſi ſequeſtrum fuiſſet appoſitum veniret relaxandum, vt eſt *tex. in l. finali ff qui ſatiſdar. cogan. Salicet. in l. vnic. C. de prohibit. ſequeſtr. pecun. vbi Curt. nu.* 12. *allegat. tex. in l. ſi cui* § *legatorum ff. vt in poſſeſſ. leg.* quem poſt Bart. ibi dicit ad hoc eſſe ſingularem *Iaſ. in auth. res quæ n.* 31. *C. commun. de legat. Cappell. Tholos. quæſt.* 477. *circa med. Lancellot. de Attentat. par.* 2. *cap.* 4. *nu.* 23. cum alijs, quos refert, & ſequitur *Surd. in tractat. de Aliment. tit.* 8.
27 *priuileg.* 80. *n.* 4. Benè verum eſt † quòd, ſi ſalarium eſſet pingue, poſſet ſequeſtrari in parte, relicta operario portione ſufficienti pro ſua ſubſtentatione *Boer. deciſ.* 226 *num.* 3. *Parlador. rer. quotidian. cap. fin.* 5. *p.* §. 2. *num.* 32. *in fine Adden. ad Cappell. Tholoſ. deciſ.* 246. *num.* 5. cum aliis adductis ſupra *num.* 24.

Salarium Aduocati vel procuratoris, qui propriam cauſam defendit & obtinuit An taxanda veniant cum alijs litis expenſis.

QVAESTIO CIX.

SVMMARIVM

1. *Salaria procuratorum non ſolent in Romana Curia in taxatione expenſarum admitti.*
2. *Salaria Aduocatorum, & Procuratorum in foro Capitolino taxantur cum aliis litis expenſis.*
3. *Sacra Rota ſolet ſemper in taxa expenſarũ aliquid arbitrio apponere pro Salariis Aduocati, & Procuratoris.*
4. *Salaria Procuratorum in taxa expenſarum litis, recipi ſolent per Iudices exteros.*
5. *Salaria Procuratoris, vel Aduocati, qui propriam cauſam defendit, non ſunt recipienda in taxatione expenſarum litis, Declara vt num. ſequentib.*

Sala-

6 *Salarium debetur iis qui aliena, non autem qui propria negocia gerunt.*

7 *Salaria Aduocati, qui propriam causam agit,non recipiuntur in taxa expenſarum ſi petantur ratione damnorum, & intereſſe contrarium num. 8. Intellige vt num. 16.*

9 *Expenſarum in condemnatione habetur ratio damnorum ex perſona victoris, quando eſt talis, qui ſua induſtria ſolitus erat lucrari.*

10 *Damna non veniunt appellatione expenſarum Declara vt num. ſequentib.*

11 *Condemnatus ad refectionem expenſarum non dicitur condemnatus ad refectionem damnorum.*

12 *Abſolutus ab expenſis non dicitur abſolutus à damnis.*

13 *Damna, quæ contingunt ratione perſonæ veniunt ſub nomine expenſarum, cum non propriè damna ſint ſed lucrum ceſſans.*

14 *Verba ſententiæ ſunt ſtrictè intelligenda, nec extenduntur vltra expreſſa.*

15 *Aduocato qui cauſam ſibi cum alio communem defendit in taxatione expenſarum debetur ſaltem Salarium pro parte ſocij.*

17 *Æqualis debet eſſe litigantium conditio*

18 *Officium ſuum non debet alicui eſſe damnoſum*

19 *Condemnatio in expenſis fit in pœnam temerè litigantium.*

1 QVamuis † in Curia Romana in refectione expenſarum non ſoleant taxari expenſæ mercedis Aduocatorum, Procuratorum, & ſimilium, quoniam ſi hæc taxarentur quiuis litigator, licèt locupletiſſimus, pauperimus remaneret, *Mand. ſ. in formular. commiſſion. formul. 23. v. taxet. Gratian. diſceptat. forenſ. cap 5 65 num. 45. Alberic. Oliu. ſuper Ritib. Cur. Archiepiſc. Neapol. rit. 4. num* 21. qui loqui-
2 tur in ſpecie de Tribunali A. C. Id † tamen non ſeruatur in foro Capitolino, in quo huiuſmodi Salaria vna cum alijs expenſis taxantur, vt teſtatur *Luc. Pet in Praxis lib. 9 tit. de lit. expenſ num. 15. Fenzon ad Statut Vrb. lib. 3. cap. 92. num.* 1. et colligitur ex verbis ipſius Statuti in fine ibi, Et Iudices vltra Salaria ſupra definita expenſas taxare
3 non poſſint. Quinimo † in ipſo Tribunali S. Rotæ ſemper in taxa expenſarum aliquid plus pro mercede Aduocatorum, Procuratorum & ſimiliũ, vltra expenſas iudiciarias, arbitrio taxari conſueuit *Buratt. deciſ.* 921. *num 2. vbi Adden. num. 11. Duran. deciſ 161. num. 3. Rot. deciſ 283. num. primo par. 1. recen. & in Maceraten. Hæreditatis 24. Ianuarij 1642. coram R. P. D. Bichio, & in Bonon. Bonorum 4. Iulij 1642 coram Reuerendiſs. Patauino, & in Fanen Prædij 20. Aprilis 1643. coram Reuerendiſs. Salamantino*, et teſtatur *Veſtr in Praxi lib.*
4 *8 cap. 2. num.* 11. Et † Iudices exteri plerique in taxatione expenſarum connumerãt Salaria data Aduocatis, & Procuratoribus, ſportulas Iudicum, itineris expenſas, & his ſimilia, quæ debentur Aduocatis & Iudicibus iuxtà *tex in l. eum qui temerè*, ibi viatica ſumptuſque &c. *ff. de Iudic.* Quamobrem non fruſtra dubitatur, An Aduocati, & Procuratores, qui propriam cauſam patrocinarunt, & obtinuerunt, poſſint in ta-
5 xatione expenſarum Salarium petere. Et † communis concluſio eſt, quòd non poſſit *Bal. in l. fin num 12. C. de fruct. & lit. expenſ. Caſtren in l. ſtipulatus num. 2. ff. de fideiuſſor. & mandator. Bar. in d. l. ſtipulatus num. 3. Gayll. practicar. obſeruat. tit. de expenſ. & earum taxat obſeruat.* 151 *n.* 16. *Rot. dec 533 de ſent. & re iudic. in antiquis & dec.* 5. *de procurat. in antiquis* Ea ratione
6 quia † Salarium iis tantum debetur, qui aliena negocia gerunt; non autem propria, *Cardinal. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 14. num* 47. Limitant † tamen
7 DD, huiuſmodi concluſionem, quòd non procedat quandò Aduocatus, vel procurator petunt aliquid ratione damnorum, & intereſſe, vt puta, ſi propter cauſam, quã proſequi debuerunt, amiſerũt lucrũ alterius patrocinij *Miſſinger. ſingular. obſeruat. centur. 1. obſeru. 2. Gayll d. obſeruat.* 151. *num.* 17. *Ben. de priuileg. I. C. part. 3. priuileg. 73 numer. 4. Surd. de Aliment. tit. 9. quæſt. 39 num. 11. Ioſeph Ludouic. deciſ peruſin. 111. n. 13. Rot. deciſ. 460. de dolo & contumac. in antiquis.* Precipuè quando eſſet aliquis Aduocatus, vel procurator ſolitus præſtare patrocinium in multis cauſis, & litigantium concurſum habere *Caſtren. in l. ſtipulatus num. 2 ff de fideiuſſor Bar. in l. finali C. de fruct, & lit. expenſ. Iaſ. in d. l. properandum* S. *fin autem. C. de iudic. Galganett. ad Statut. Vrb. lib. 3. cap. 92. & ibidem Fenzon. num.* 28. Et vno ore firmant DD. omnes ſcribentes *in d. l. finali C. de iudic. præ-*
8 *ter Bald.* Qui † noluit, poſſe Aduocatum petere Salarium pro patrocinio præſtito in

cauſa propria, licèt illud peteret ratione dãni paſſi, ſed contra *Bal.* militat communis DD. opinio concludentiſſimis rationibus comprobata per DD. ſupra relatos, & pręcipuè *per Iaſin d. §. ſin autem d. num.* 14 *verſ. ego teneo* Vbi rationem affert; nempe
9 quia † in condemnatione expenſarũ in caſu victoriæ habetur ratio damnorũ ex perſona victoris quando eſt talis, qui ſua induſtria ſolitus ſit lucrari *Gloſ. & Bar. in* l. 1. *ff. de alien iudic. mur cau. fact.*

Nec obſtaret ſi pro ſubſtinenda *Baldi* o-
10 pinione diceretur, quòd † damna non veniant in condemnatione expenſarum *c. in noſtra de Iniur. & damn. dat. gloſ. in l.* 1. *verb. tenebitur ff. de alien. iud. mut. cauſ. fact. c. dilecti, & ibi gloſ. Abb. & Fæli n. de foro comp. Rip. in l.* 3. *n.* 9. *ff. de damn. infect. Cacheran. de ciſ pedemont.* 45. *num.* 2. Ergo condemna-
11 tus † ad reficiendum expenſas non eſt dicendum, quòd fuerit condemnatus ad refectionem damnorum *gloſ. in d. l.* 1. *§. fin. ff. ſi quis ius dicen. non obtempera. & ibi Alex n.* 7. *verſ. & de materia Boer. deciſ.* 5. *num.* 5
12 prout, & † abſolutus a refectione expenſarum non dicitur liberatus à refectione dãnorum. *Bald. in l.* 1. *C. vnde vi. Rip vbi ſupra num.* 8. *Roman. ſingular.* 137. *Aret. in §. hac autem omnia num.* 4. *Inſtitution. de pæn. temer. litigan. Surd. deciſ.* 261. *per tot.* Reſpondetur enim, argumentum non proce-
13 pere in † damnis, quæ contingunt ratione perſonæ, vt puta ſi artifex, vt litem propriam defendat, deſiſtat ab arte, in qua lucrari conſueuerat tantum in die, prout in caſu noſtro. Id enim venit nomine expenſarum, cum non ſit propriè damnum, ſed lucrum ceſſans quod idem eſt in Aduocatis, quibus vt propriam cauſam tueantur, ceſſat lucrũ quod ſolitum erat ipſis prouenire ex patrocinio aliarum cauſarum, *Iaſon. in d. l.* 1. *§. final. num.* 14. *ff. ſi quis iuſdic. non ob temper. & in d. §. fin. autem alterutra n.* 13. *Bar. in l.* 1. *num.* 1 *verſ. vel aliter ff. de alien. iud mut. cauſ. fact. Boer. deciſ.* 52. *n.* 6 *in fine*, Et hoc lucrum ceſſans venit appellatione expenſarum in ſententijs quamuis
14 alia damna non comprænhendantur, cum † verba ſententiæ ſint ſtrictè intelligenda *l.* 1. *C. ſi plur. vn. ſent.* nec aliquid includant niſi ea, quæ de neceſſitate ex illis infertur *l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens. ff. de liber. agnoſcen. Bar. in l. Iulianus num.* 5. *ff. de condit. indebit.*
15 Limitant † etiam DD. concluſionem prædictam quando Aduocatus cauſam habet cum alio communem, vt puta ſi pro ſe & cohęrede poſtulationẽ præſtet nam tunc expenſas ſaltẽ pro parte cohæredis merito percipiet, cũ cauſa dicatur in parte propria, & in parte aliena *Bar. & Aret. in l.* 1 *§. in prop. cauſa ff. quãd. appell ſit Boer deciſ.* 210. *n.* 2. vbi teſtatur ita pluries fuiſſe iudicatum *Lancellott. de Attentat. tit de pæn. attent. num.* 153. *Aſin in praxi iudic. cap.* 31. *ampl.* 66. *& limit.* 19. *Boer. in ſuis ſingul. verb. expenſa & fructus num* 6. *Menoch. de Arbitrar. Iudic. lib.* 2. *caſ.* 154 *n.* 6.

Licet hæc quæſtio ſoleat vt ſupra à Doctoribus definiri prout ex longa Doctorum ſerie, quos ſupra *nu.* 7. retulimus deſumere licet, Attamen mihi magis arridet ſententia, quam affert *Aluar. Valaſc. conſult.* 25.
16 *num.* 21. qui firmat † Aduocatum victorem iure petere ſalarium in lite propria, tamquam expenſas, fundatur enim in pluribus rationibus concludentiſſimis, qua-
17 rum Prima eſt, † quòd æqualis debeat eſſe litigantiũ conditio *l* 1. *& tot. tit. ff. quod quiſque iur. l. fin vbi Bal. C. de fruct. & lit. expens. l. in ſacris §. quoniam C. de proxim. ſacr. crin. lib.* 12 *c. in iudicijs & c. non licet de Regul. Iur. in* 6. *Bal. conſ.* 486. *col.* 2. *verſ. quarto pone lib.* 2. Et ideo non debet eſſe melioris conditionis victus in cauſa agitata cum Aduocato, itaut ſi Aduocatus ſuccumbat bebeat reficere parti expenſas pro ſalario procuratoris, & Aduocati in caſu vero victoriæ non poſſit expoſcere, Secunda ratio eſt, quòd æquitas non patiatur Aduocatum ſui laboris præmio fraudari, & eſſe deterioris conditionis aduocando in cauſa propria, quàm in aliena, Tertia ratio eſt, quòd, niſi Aduocatus ſui laboris prę-
18 mium conſequi poſſet ſequeretur, † proprium officium ipſi eſſe damnoſum contra iuris diſpoſitionem in *l. extra ff. de fideiuſſor. l. peruenit. ff. ex quib. cauſ. maior. in integr. reſtit. l. valet ff. de furt. l. ſi ſeruus communis §. quod no. ff. quemadmod teſtamen. aperian.* Quarta & vltima ratio eſt, quia non debet victus abſolui, ſaltèm in parte ab expenſis ex eo, quòd litiget cum Aduocato dum condemnatio in expenſis fiat in pęnam temere litigantium *l. eum quem ff. de iudic. l. properandum §. fin. autem C eodem tit. §.* 1. *& §. hæc autem omnia inſtit de pæn. temer. litigan.* Quibus rationibus attentis veriorẽ & ęquiorem huius quęſtionis reſolutionem eſſe puto: Quòd poſſit Aduocatus propriam cauſam defendens, & victoriam referens,

rens,

rẽns, petere honorarium debitum non ſecùs ac ſi pro alio patrocinium præſtaſſet.

Salarium Aduocati an ſit taxandum cum alijs expenſis reficiendis ei, qui victoriam in cauſa retulit ſi Aduocatus gratis patrocinium præſtauit.

QVAESTIO CX.

SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocati, vel Procuratoris non venit taxandum ſecundum aliquos cum alijs litis expenſis reficiendis victori, qui habuit patrocinium gratuitum, Diſtingunt alij vt n. 3. Contrarium indiſtinctè volunt alij vt num. 6. Declara vt num. 13.*

2 *Taxa expenſarum litis victori reficiendarum non niſi expenſas realiter factas continere debet.*

4 *Fideiuſſor, cui creditor remiſit actionem animo remunerandi, poteſt agere contra generalem debitorem actione mandati, Secus, ſi actionem remiſit ex mera liberalitate vt num. 5. Declara vt num. 11*

7 *Obligatione antidorali adſtrictus remanet litigans Aduocato qui proiſſo gratuitũ patrocinium præſtat.*

8 *Obligatio antidoralis parit exceptionem contra eũ, qui indebite ſolutũ repetere intẽdit*

10 *Obligatio de ſoluendo habet vim realis ſolutionis creditore annuente.*

12 *Obligatus ſibi ipſi nemo dici poteſt.*

14 *Pauper, cui gratis Aduocatus inſeruit non poteſt in taxatione expenſarum petere quod ſibi reficiatur honorariũ Aduocati.*

15 *Victus victori condemnatur in expenſis, quas verè fecit, non autem in ijs quæ ſibi ex priuilegio remittuntur.*

16 *Diues litigans cum paupere quando gaudeat pauperis priuilegio.*

17 *Priuilegiatus facit gaudere priuilegio non priuilegiatum ratione connexitatis*

18 *Priuilegiũ alicui conceſſum ſuper litis expenſis in totum vel in parte non agnoſcendis extenditur ad Aduerſarium, vt ſeruetur æqualitas.*

19 *Sportulæ Iudicum, & Salarium Notarij non ſoluta an veniant taxanda in notula expenſarum reficiendarũ litis victori.*

ADeò diuerſæ ſunt in hac quæſtione Doctorum ſententiæ, vt vix digno ſci poſſit quę nam opinio in praxi ſit amplectenda, Volunt enim aliqui nul-

1 lum † ius, nullaque actionem competere pro conſequanda in taxatione expenſarum mercede Aduocati, vel procuratoris, qui gratis ſuum patrocinium præſtauit, & huius ſententiæ anteſignanus eſt *Bart. in l. finali in fine C. de fruct. et lit. expenſ.* quem ſecuti fuerũt *Bal. ind. l. fi. Iaſ. in l properand §. fin. autẽ alterutra ſub n. 14. C. de Iudic. Alb. in l. ſed etſi hæreditas §. 1 ff ad exiben. Boer. in ſuis ſingular. verb expenſæ num. 10 & in deciſ. 210. num. 5. Grat reſponſ. 108. num 7. Caroc. de locat. & Conduct. par. 1. tit de fruct. & lit. expens quæſt. 8. nu. 23.* qui omnes Doctores vnicam rationem afferunt, & ea eſt, quòd non poſſit dici aliqua facta impenſa dum aduocatus gratis cauſam defendit, et conſequenter illius ſalarium non ſit apponendum in expenſarum notula, † quæ non niſi expenſas reali-
2 ter factas continere debet ex diſpoſitione *l. ſancimus C. de Iudic.*

Alij † autem Doctores quæſtionem de-
3 cidunt tali diſtinctione adhibita videlicet: Aut Aduocatus præſtat patrocinium gratis animo remunerandi, & tali caſu poteſt victor petere Salarium quod alteri Aduocato dediſſet, Si vero ex mera liberalitate Aduocatus mercedem ſibi debitam victori remittat non poteſt in taxa expenſarum Salariũ non ſolutũ apponi. Et huius diſtinctionis auctor fuit *Speculator. in tit. de expenſis §. poſtremo verſ. quid ſi victor.* quam deſũpſit ex text. in *l idemque §. final & l ſi vero non remunerandi ff. mandat.* vbi habetur
4 quòd † ſi creditor remunerandi cauſa creditum fideiuſſori remiſit tunc concedatur ipſi fideiuſſori actio mandati contra illũ, pro quo fideiuſſit perinde ac ſi pro eo ſoluiſſet;
5 Si † vero non remunerandi cauſa ſed principaliter donando creditor fideiuſſorem à debito liberauit tunc ceſſat actio mandati cuius legis diſpoſitionem punctualem pro præſentis quæſtionis definitione exiſtimarunt quamplures, & propterea Speculatoris ſententiæ ſe ſubſcripſerunt, inter quos eſt *Abbas in c finem litibus num. 29. de dolo & contumac. Boer. deciſ. 210. num. 5. Tiraquell. de retr. act. lignager. §. 29. gloſſ. 4. nu. 6. Menoch. de Arbitrar. Iudic. caſ 144 num. 6. ad fin. Rot. deciſ 38 de ſenten. & re iudicat. in antiq & in Romana Pecuniaria 4. Iulij*
6 *1618. coram R P D. Vbaldo* Tandem † Alii voluerunt, Salarium Aduocati, licet non ſolutum, eſſe in calculo expenſarum recipiendum, et hoc firmãrunt *Bar. ſibi met contra-*

rius

Digitized by Google

rius in l. quòd ſi domus verſ. Item ſi aliquis habuit Aduocatum gratis ff. locat. Gratian. diſceptat. 26. *num.* 41. *Ioſeph. Ludonic. deciſ. peruſin. p.* 2. *deciſ* 111. *num.* 14. vbi teſtatur de magis communi, & veriori, & ita iudicatum fuiſſe arreſto Pariſienſi teſtatur *Papon. in collect. arreſtor. franc. lib.* 18. *tit.* 2. *arreſt.* 14.

Adducunt ſupracitati Doctores pro fundamento eorum ſententiæ obligationem
7 antidoralem, † qua adſtrictus remanet Aduocato is. qui gratis patrocinium recepit *l. veluti, & l. ex hoc iure ff. de iuſt. & Iure l. ſed etſi lege* §. *conſuluis. ff. de petit. hered. Scacc. de ſent. & re iudic glos.* 15 *n.* 32
8 Et licèt obligatio † huiuſmodi nullam pariat actionem in foro contra obligatum,
9 tamen † pareret contra eum exceptionem quando repeteret ſolutum indebitè *Tiraquell. de retract. lignag.* §. 29. *gloſ.* 4. *ſub n* 6 *Aſin. in praxi* §. 3. *cap.* 2. *amplias.* 66. *n* 5 Et hoc fundamentum eſt ineuitabile; itaut verior appareat hæc tertia opinio, cum non obſtet dicere, quòd agatur de refectione expenſarum, ideoque attendendum ſit quid realitèr fuerit impenſum quia loco realis
10 expenſæ ſuccedit obligatio † quæ creditore volente habet uim realis ſolutionis *l. finali C. ad leg falcid. l. fin. C. de dot. promiſſ. Dec. in l. vt liberis. num* 5. *C. de collat. Alex. in l. fuit quæſtionis in vltimo not. ab. ff. de acquiren. hæred. Paris conſ.* 33. *vol.* 4. *Surd.*
11 *deciſ.* 187. *nu.* 8. Neque † aduerſatur textus in *l. idemque* §. *fin. & l. ſi vero non remunerandi ff. mandati* quia in caſu dictarum legum idem creditor remiſerat fideiuſſori actionem, In caſu autem noſtro Aduocatus non eſt creditor litigantis contra quem patrocinium præſtat, ſicque dicitur extraneus; quando autem extraneus ſoluit pro fideiuſſore, eumque liberat à creditore indiſtinctè datur fideiuſſori actio mandati *l. ſi remunerandi* §. *ſi paſſus l. qui fide & l ex mandato in* §. 1. *ff. mandat. l ſi fideiuſſor C. eodem* § *penul. Inſt. eod. Soccin Iun. conſ.* 27. *n.* 13. *vol.* 2. *Magon. deciſ. lucen.* 92. *nu.* 14. Et demùm non applicatur exemplum Aduocati, qui propriam cauſam defendes nõ conſequatur in taxa expenſarum ſuum honorarium apponi, quia militat diuerſa ratio. Non enim in illo cadit obligatio anti-
12 doralis, cum nemo † ſibi met obligatus remaneat *Ioſeph Ludouic d. deciſ. peruſ.* 111. *n.* 12. *Scacc. de ſent. & re iudic. d. gloſ.* 15. *n.* 12

13 Hanc † igitur rertiam opinionem in praxi amplectendam eſſe crederem quotieſcumque concurrat obligatio ad antidora, ſed hac ceſſante, primam opinionem ſequerer. Caſus autem, in quo dicta obligatio ceſſat eſt, quando Aduocatus præſtat patrocinium gratis pauperibus, & miſerabilibus perſonis, quæ nullam contrahunt obligationem cum Aduocato qui ex debito tenetur illis gratis patrocinium preſtare *l.* 1. §. *ait prætor ff. de poſtulan. l prouidendũ C. eodem cũ* aliis adductis ſupra *par* 2. *quæſt.* 52. *numer.* 109.
14 Vnde ſi pauper litigans obtineat condemnationem expenſarum contra Aduerſarium non poterit ab eo petere expenſas Aduocati, quaſ verè nõ fecit *ad tex. in l. fin. C. de fruct. & lit. expenſ.* iuxta ſecundam lectu-
15 ram, *ibi per Bar.* vbi quòd † victus victori condemnatur in expenſis, quas verè fecit; non autem in ijs, quæ ſibi ex priuilegio remittuntur *Bal. in tract. de Iure protomiſeos in fin. Benincas. de paup. quæſt.* 7. *ſpec.* 1. *iud. num.* 24. Et hic eſt notabilis
16 caſus, in quo † diues litigans cum paupere gaudebit priuilegio pauperi à Iure conceſſo
17 quia † priuilegiatus facit gaudere priuilegio non priuilegiatum ratione cõmunionis & connexitatis *Gloſ. in l. ſi quis duas ff. de lib. leg. Marſil. ſingular.* 501. *& ſing.* 917. præſertim quando agitur de damno vitãdo, vt in *l. fin ff. ex quib. cauſ. maior. & in c. auditis de reſtitut. in integr:* & facit *tex. in d. l. fin. C. de fruct. & lit. expens* ſecundum primam le-
18 cturam, iuxta quam diſponit. puòd † priuilegium alicui conceſſum ſuper litis expenſis in totum, vel in parte non agnoſcendis extenditur ad aduerſariũ vt ſeruetur æqualitas, vt notat *ibi Bar.*

19 Et quæ diximus de ſalario Aduocati † procedit etiam in ſportulis Iudicum, & Notariorum mercede, & in ſpecie de ſportulis Iudicum loquitur *Maſtrill. de magiſtrat. lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 28. & de mercede notariorum *Scacc. vbi ſupra d. gloſ.* 15. *nu.* 27. Et hic vltimam huic tractatui manum imponimus ad laudem, & gloriam Sanctiſſimæ TRINITATIS & Glorioſiſsimæ Virginis MARIAE.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google